

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa universae theologiae (Pars 3)

Alexander <von Hales>

[Venedig], 1475

[Pars secunda.] Summa Theologicae discipline in duobus consistit

[urn:nbn:de:bsz:31-300468](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-300468)

Anima Theo
logice
discipline i duob' consistit
i fide et morib'. Expedi
tis i q'stioni' p'inetib'
ad fide' ut de r'ceptore
cum adiutorio ihu xpi.

Procedēdū ē ad i q'stiones p'inetes ad mo
res. Ad i formationē aut' morum cōcurrunt
necessario p'cepta et leges. g'ra et virtutes.
dōa. fructus et b'itudines. Leges et p'cepta
ut ostēdētia debitū boni faciēdi: et mali ui
rādī g'ra. et virtutes zc. ut p'stāria facultatē
faciēdi et uirādī. P'ua igit' ps i q'stionis
moralis erit de legib' et p'cepti. S'cda de
g'ra et uirtutib'. Tertia de donis: fructi
bus: et beatitudinib'. S; q' oēs leges put
dic' Aug'. Et p'cepta ab eterna lege deri
uata sūt. Ideo ab ip'a lege eterna i choādū
est q'rendo. P'imo an sit lex eterna. 2' au
notio ei' ipsa sit mēti rationali. T'ertio
qd' sit. Quarto de i tentione legis eterne
scdm q' i deo. Q'into de ei' i mutabilita
te. S'exto de ei' vnitāte. S'ptimo de
deriuatione legū t'paliū ab ipsa. O'ctauo
d' s'biectis legis eterne. Nono de effectu
legis eterne.

Ad primum P'sidens in 2'
ethimologiaz
Si ratiōe lex constat. lex erit oē qd' ratiōe
cōstiterit. Si g' p'uidētia dei cōstat ratiōe
Ergo p'uidētia dei est lex: s' n' nisi eterna.
Cū g' p'uidētia diuina sit: cōstat legē eternā
esse. A'ino: patet: Nam sicut dicit Boetius
P'uidētia ē diuina ratio a sūmo p'ncipe
cōstituta qua cūcta disponit. Ampli' Au
gustin' i libro de li. arbitrio. videt' lex ista
que regēdis ciuitatib' fert multa cedere.
atq; i punita reliquere: que per diuinā pui
dentia iudicāf. et attendit ibi Aug'. istaz
p'positionē assumere q' nullum malū debz
esse i punitū. Et q' similiter omne malū pu
nit' secūdū aliā legē. Si g' est aliqd' maluz
qd' nō punit' p legē tēporalē et nō reliquit
i punitū. g' punit' p legē eternā. Ergo ipsa
est. Item Aug'. i li. i. de libero arbitrio
Due leges ita sibi vidēt' contrarie ut vna
eaz honorē dādi poplo tribuat potestatē.
Alia nō ut nullo mō i vna ciuitate ēe pos
sint simul. Nūquid dicem' aliquā illaruz
i iustā eē et ferri minime debuissē: q'si dicat
n. o' ita vtraq; est iusta. Ex h' obicitur.
Impossibile ē leges contrarias tēporales

cōciliari i ratiōe iusticie: nisi p legem non
habētē contrariū conciliāre illas: quā legē
eternā appellam'. Itē i ptem oppositā
arguit. Lex habz statū i dispōne latois:
et sic nō meret nomē legis: q' q' diu est in
dispositiōe ad huc nō obligat. Itē habz
esse i p'ulgatiōe et tūc meret nomē legis
q' tunc ligat. Lex g' nō potest dici ex dis
positiōe s' ex p'ulgatiōe. Si g' p'ulga
tio aliquorū faciēdorū uel uirādorū nō pot
esse eterna: quia p'ulgatio fit creature.
Constat q' nō pot' lex esse eterna. Itē si
lex nō esset i p'essa creature rationali non
ligaret eā: cui' signū ē q' non ligat creatu
ras irracionales qb' nō ē i p'essa: nō ē igit'
lex ex i p'esside nisi ad ratiōe: seu qd' ip'i
mit' ratiōi. S' bec i p'essio ē tēporalis et nō
eterna. Ergo i tētio legis ē tēporalis et nō
eterna. Solo vō scdm q' dicit Aug'. in li.
de vera religione. Mēti nostre cōcessū est
videre legē veritatē i mutabilē. Mens enī
n'ra iudicat de veritate i mutabili: ut iudi
cat istā p'positionē. Iustū ē ut omnia sint
ordinatissia. Cum g' ipsa scz mēs humana
mutabilitatē pati possit erroris. Apparet
sup' mētē nostrā eē legē que veritas dicit'.
hec aut' ē lex eterna: qd' enī ē sup' mētē nrāz
est eternū. Ad s'mū obiectū dō. sicut dicit
P'sidoz' 2'. ethimologiaruz: lex vno mō dicit'
a legendo. Alio' a ligādo: scdm q' dicitur
a legēdo: extēso noīe lectiōis nō solum ad
lectiōē tēporalē: sed ad lectiōē scdm q'
legit' in mētē: sic lex ē in dispōne. Lex aut'
put' ē i p'ulgatiōe dicit' a ligādo. p'imo
g' mō ē eterna. 2'. aut' nō. Tamē pot' distin
gui cū dicit' lex ligat: quia ligare pot' sumi
actiue ul' passiue. Si actiue sic lex eterna in
deo dicit' a ligādo: scdm q' accipit' passie:
dicit' respectu creature. Sed adhuc distin
guēdū de lege ligāte in deo: sicut de d'no
in deo. Dominiū enī ē potestas cohercēdi
sbditos: et sic dicit' secūdū habitū: Ul' pot'
dici scz actū. et sic dominiū ē act' cohercē
di sbditos: et vtrobiq; cōnotat' respect' ad
creaturā. s' p. mō i habitu. 2'. in actu. Sic g'
dominiū i habitu de deo dicit' ab eterno:
dominiū i actu ex tēpore. Ita lex si i potet
habitū ligādi: sic ab eterno ē i dispōne ad
ligādū: et hoc mō dicit' lex eterna. sed si im
potet actū ligādi nō. et p' hoc p' responsio
ad 2'. Ad tertium patet solo: nā licet
i p'essio ab eterno non sit i effectu cū est i
ratiōe. Unde lex ab eterno ē i dispōne: et

ad hoc ut aīe rationali īprimatur licet ab eterno nō īprimat in effectu.

Secundo queritur

An notio legis diuine sit īpressa cuilibet rōnali aīe ī creatione. Ad quod sic Aug^o. in li. de vera fligōe ē lex scdm quā de^o iudicat oīa. de q̄ null^o iudicare pōt. h̄ bec est lex eterna. Ergo null^o pōt iudicā de lege eterna. Si ḡ iudicare ē noscere p̄ q̄ ei^o notio nulli īpressa ē. ¶ Itē Aug^o. ī libro cōse. 3°. Ignorabā et nō nouerā iusticiā uerā ite riorē ex iustissima lege dei oīpotentis. qua foumarēt r̄gionū mores Cū ip̄a ubiq̄ esset h̄ autē lex eterna. ḡ Aug^o. eā ignorabat. ḡ nō est nota cuilibet aīe. ¶ Ad oppositū de vera fligōe mēti n̄e talē legē vidē cōces sū ē. ḡ ip̄a ē nota aīe rationali: et ei^o notio ei īpressa. ¶ Itē Aug^o. ī li. de li. ar. eterne legis notio nobis īpressa ē. ea enī ē q̄ iustū est ut oīa sint ordinatissima. Querat enim a quolibet ut īpressū sit aīe sue. et notū: q̄ iustū ē ut oīa sint ordinatissima. dicit utiq̄ q̄ sic. Solo scd̄ beatū Aug^o in li. de vera religōe eterna legem mūdis aīs fas est cognoscē: iudicare nō ē fas. h̄ autē itereit ite nosse et iudicā. q̄ ad cognoscēdū satis est ut videam^o aliqd̄ ita eē: ut nō esse. Ad iudicādū v̄o aliquid addim^o ut iudicemus ita posse eē ut alr̄ venire. cū dicim^o. ita de bebūt esse vel debūt: ut in suis operibus artifices faciūt. iudicare ḡ de lege eterna null^o pōt. q̄ iudicās sēp̄ ē sup̄ior iudicatio. S; vidē seu cognoscere eā cuilibet anime īpressū ē: et sic notio ei^o aīe īpressa ē: si n̄ ei^o iudiciū: et p̄ hoc soluit p̄ ob^o. ¶ Ad 2°. dō scdm Dama. ī li. p̄ q̄ cognitio existēdi deū nobis naturaliter īstrā ē. h̄ tñ in tātū iua luit p̄ncipiosa hominū malicia: et deduxit in baratrū: ut dicerēt nō esse deū: sicut in ps dixit insipiēs in corde suo de^o nō ē. Sicut ḡ habitus cognoscēdi deū īpressus est aīe nāliter: tñ aīa actu pōt deū ignorare cum ip̄a euerit se ab habitu illo ad exteriora p̄ sui maliciā: sic lex eterna nō ē oīni aīe scd̄; habitū tñ p̄ maliciā n̄rā: qñ q̄ ab ip̄a auertimur ad exteriora mala. ita q̄ ip̄a ignora mus scdm actū. et h̄ vult dicē Aug^o. cū dic̄ Ignorabā. Nā quicūq̄ cōuertit se ad illuz habitū cognitōis legis eterne semper eaz cognosceret: et q̄ eā aliqñ ignorat. h̄ est p̄ auersionem ab illa.

Tertio queritur quid ē lex

etna. Et assignat p̄res ei^o dīffīōes. Aug^o. ī li. de li. ar. vna assignat dicens: ut breuit legis eterne nomē explicē: ea ē q̄ iustū ē ut oīa sint ordinatissima. ¶ Cōt̄ ista dīffīōnem obicif. Nō ē iustū ut oīa sit optia etiā bonitate quā nata sūt habē. Ergo nō ē iustuz ut oīa sint ordinatissima. et sequat p̄: quia silis ē rō boni et ordiati. Nā sicut maluz et iordinatū ex vna pte cadūt. ita bonū et ordiatū ex v^o pte: optimū et ordiatissimū ex vna. S; aut n̄ sit iustū ut oīa sint optia p̄ qm̄ si h̄ esset iustū oīa essēt optia bonitate: etiā quā nata sūt h̄c: h̄ autē ē flm̄. ḡ nō est iustū ut oīa sint ordinatissima. ¶ Itē alia dīffīō legis eterne assignat ab Aug^o. in li. de h̄a religōe. Appar; sup̄ mētē nostraz legē esse que veritas dicif: h̄ ē icōmutabil veritas: que ē lex omniū artū: et lex oīpotētis artificū. Cōt̄ h̄ac dīffīōnes obicif. Et p̄ cōtra h̄ q̄ dicif lex oīū artū. Nā sic dic̄ Aug^o. 8°. de ciuitate dei. Inueniūtur artes magice et maliciose: si ḡ lex eterna nullius mali est. lex ḡ nō ē lex malarū artū. ḡ male dr̄ q̄ sit lex oīm artū. ymo debery addi q̄ est lex bonarū artū. ¶ Silr̄ obicif cōt̄ h̄ q̄ dr̄ lex oīpotētis artificū: quia h̄ est liberras dei ut nulli legi sbiaceat nulli iudicio. ut dic̄ Ansel. ī li. cur deus h̄o. ḡ male dicif lex oīpotētis artificū. ¶ Tertia dīffīō legis eter ne pōit ab Aug^o. ī li. de li. ar. Lex eterna ē sūma ratio cui sp̄ obtēpādū est p̄ quam mali miserā: bōi bonā vitā merēt: p̄ quam illa que tēpālis ē recte ferf̄ recte q̄ mutat. Cōtra ista dīffīōne obicif et p̄ cōt̄ istō mē b̄n̄. cui sp̄ obtēpādū ē. qm̄ lex ista eterna ē idē qd̄ dei volūtas: sūma enī rō ē volūtas dei. S; dicit aug^o. q̄ bon^o fili^o bōa volūta te vult prēm viuē: que de^o vult mori. q̄ p̄ moriatur h̄ ē scdm legē eternā: seu secūdū dei volūtatē: ḡ bon^o fili^o bene potest velle contrariū legi eterne. ḡ nō ē ei sēp̄ obtēpādū. ¶ Cōtra illō mēbū. p̄ quā mali miserā. bōi bonā vitā merēt obicif sic. qm̄ ī volūtatē n̄rā cōsistit meritū et demeritū ī lege autē p̄miū vel supplicū. ḡ per illā nō meremur. vel demeremur. Preterea querif an iste ra tīōes notificent legē eternā scdm equales cōpationē ad rem: aut vna vlior sit alia. et quomō ei suēiūt. Solo dō q̄ notio legis diuine cōsiderari potest tripliciter: sic et lex eterna. Nā lex eterna pōt cōsiderari scd̄; f̄spectū ad bona vel mala. ut scdm q̄ f̄spic̄ bona tñ. et h̄ duplr̄. quia potest cōsiderari

scdm qd respicit bō gnāliter vel bō spālī.
 Que sūt bō rational creature tm̄. Quātuz
 ḡ ad p̄mā rationē ouēit ei h̄ rō. lex eterna
 ē qua iustū ē vt oīa sint ordinatissima. Lex
 enī eterna scdm qd ē ius ordinādi respicit
 bō ⁊ mala: q̄a de⁹ bō facit ⁊ ordinat. malū
 aut̄ nō facit. sed ordinat. Un̄ ordiāre ē a⁹
 cōis ipsi⁹ legis respētū bonorū ⁊ malorū ⁊
 ita h̄ ē notio ipsi⁹ put respicit bō ⁊ mala.
 Sed; aut̄ qd respicit bō gnāliter seu sint bō
 rational creature seu irrōnal ouēit ei ista
 rō. Lex eterna ē lex oīū artiū. ⁊ lex oīpotētī
 artificis inquantū. n. est ars omnipotentis
 artificis respicit cām diuinā: que ē ars ⁊ cā
 oīū bonorū. Sed; aut̄ qd respicit bō rational
 creature tm̄ cōuenit ei ista diffinitō. Lex e
 terna ē sūma rō cui sp̄ obtēpādū ē zc. Rōal
 enī creatura ordināda ē p̄ leges. Unde lex
 tpāl ferē ab hoīe ⁊ sup hoīes. ⁊ ita cum ei
 cōueniat ferre leges tpales vt dicī i diffi
 nitōe. Cōstat qd h̄ ē respētū rōnal creaturē
 s̄līr qd dicī cui sp̄ obtēpādū ē conuenit
 ei respētū creature rōal: quia solū rationa
 li creatura cōuenit ille a⁹ qd ē obtēperare
¶ Ad ob⁹ cōtra p̄iaz diffinitionē vō est:
 scdm Aug⁹. qui dic̄ in gen̄ sup illd̄. Uidit
 de⁹ cūta q̄ fecerat ⁊ erant zc. qd de singul
 ē dīctū qd erāt bō. de vniuers⁹ aut̄ qd erant
 valde bō. quia quodlibet in se ē bonū sed i
 vniuerso ē valde bonū. Dīstīguēdum ergo
 qd possūm⁹ itelligē i singulari ⁊ h̄ mō dicī
 qd oīa erāt bō: vt i vniuersitate. ⁊ h̄ duplī
 vī i respiciēdo ordinē vt nūc: vī respiciēdo
 ordinē s̄līr: scdm qd cōspēdit totā seriē
 ordinis p̄sentīū p̄teritorū ⁊ futuroz. quia
 res q̄ p̄sens est adhuc habet ordinem ad
 rē p̄teritā ⁊ ad altā rez futurā. Si ḡ dicā
 ordo vniuersi: ⁊ accipiat pro ordīe vt nūc.
 ad h̄ nō ē dicē qd oīa sūt valde bō i vniuerso:
 qm̄ possunt esse meliora. s̄ cōprehēdendo
 totā seriē ordinis p̄sentīū. p̄teritorū
 ⁊ futuroz sic oīa sūt valde bō in vniuerso.
 ita qd n̄ possūt ēē meliora. Sic ḡ bonum est
 qd oīa sint optīa nō in singulari: s̄ i ordine
 vniuersi put dīctū est. eodē mō vō qd iustū
 ē vt oīa sint ordinatissima. Et h̄ mō intr
 illa diffinitō. Vel pōt dici qd oīa in genere
 ordinatissima sūt in vniuerso scdm qd ha
 bet ab Aug⁹. s̄. sup gen̄. dicentē. Uolūtas
 diuīa sbicit sibi p̄mit⁹ oīa. Deīde creaturā
 cozpozalē spiritualē. Deīde irrōnalē rati
 onali. terrestrē celesti. Possē m̄ dicere qd

i illa ratiōe ē fallā figure dīctōis. qd i illa
 diffinitōe li oīa nō habz actualē supponē.
 vñ nō supponit res ipsas i actu. imo ab eter
 no possēt dici istd̄: sed cū dicī post. n̄ iustū
 est vt oīa sint optīa. li oīa habz ibi suppoz
 actualē ⁊ supponit ibi p̄ ipsīs reb⁹ actualiter
 existētib⁹: ⁊ vt nūc. **¶** Ad oppositū primo
 cōt̄ scdaz diffinitōez vō. qd sic pp̄rie non ē
 lex que mala ē: seu que sonat malū: ita pp̄rie
 nō ē ars que mala ē. ars enī virtus ⁊ lex ca
 dūt s̄b ratiōe boni. s̄līr malū vitiū ⁊ t̄berē
 tia cadūt sub vna ratiōe. s̄. mali. Propt̄ea
 h̄ dicēdū qd artes magice iqtū ē ibi v̄itas
 sūt a lege eterna. iqtū autē ē ibi falsitas
 ⁊ malicia nō: nec sūt pp̄rie artes: ⁊ sic lex
 eterna nō ē lex eaz. Illusio enī demonum
 p̄cipiū ē artiū magicaz: ⁊ quātū ad h̄ est
 ibi falsitas ⁊ malicia ⁊ iordinatio: ⁊ sic pp̄rie
 nō sūt artes. **¶** Ad z⁹. vō scdm Aug⁹. in li.
 cōse. qd dic̄. Lex tua dñe. lex legū: ⁊ lex tua:
 tu ⁊ tu ipsa lex. Istud ḡ debet intelligi in
 trāsitiue ⁊ nō trāsitiue. lex oīpotētī artificis.
 Unde dicit Augustinus qd ipsa est summa
 v̄itas ⁊ constat qd summa veritas est deus
 Ratio aut̄ p̄cedit ac si illd̄ trāsitiue ⁊ p̄ di
 uersitatē diceretur. Diffinitō ḡ ibi lex eter
 na p̄ cōpationē ad oīa bona generaliter qd
 diuīal ab arte prima eterna que ē causa.
 Sed quedā bona sūt ab ipsa imediate sic
 illa que sūt ab opatiōe dñā. Quedā autem
 mediate. sic illa que sūt ab opatiōe huāna.
 Dicī ergo lex esse oīū artiū vt intelligat
 esse regula opationū bōaz a rationali crea
 tura. Dicī aut̄ lex oīpotētis artificis scdm
 qd ē regula illoz bonorū que imediate sunt
 a creatore. **¶** Ad obiectū p̄ cōt̄ tertiā dif
 finitionē vō qd hec diffinitio conuēit legi
 eterne p̄ cōpationē ad creaturā rationalē.
 scdm qd ipsa lex est p̄cipiū ordinis rōnalis
 creature: sicut dīctū ē: s̄ rational creat̄a
 triplicē habet ordinē ad deum: ad se ⁊ ad
 proximum. Inquātū lex eterna ē p̄cipiū
 ordinis rational creature ad deū cui ordi
 nat p̄ subiectionē ⁊ obediētīā dñi cui obtē
 pādum ē. Inquātuz autē ipsa ē p̄cipiū
 ordinis rational creature: ad se dicī per
 quā mali miserā: boni zc. q̄a hō sibi meret
 vel demeret penā vel gloriā. Scdm qd est
 p̄cipiū ordinis ipsi⁹ ad proximum dñi p̄
 quā illa que tpalis ē recte ferē zc. ut ḡ oīdit
 qd ipsa ē p̄cipiū ule ordinis rationalis
 creat̄e tor ponunt mēbra in diffinitōe illa

Quod obicitur quod non est ei obtemperandum sed quod
reuerentia uoluntatis nostre non se attendit in
conformitate eius ad diuinam uoluntatem respe
ctu uoliti: sed respectu uolentis. Notus enim
uoluntatis conformatus ad uolentem et ad uoluntatem
Conformatio est uoluntatis mee ad diuinam se
debet esse quantum ad uolentem. et non semper ad
uolentem. Unde debeo me sic conformare ei ut
ego uelim quod deus uult me uelle: non ut uelle
quod uult seipsum. Unde super illud psalmi. Rectos decet
collaudatio. dicitur glo. conuenit ut quicumque
uult deus te uelle. uelis et tu. non dicit ut
uel quicumque uult deus. et sic bonus filius uolens
patrem uiuere: quod deus uult mori conformatur
uoluntati sua et obtemperat diuine. quia ipse
uult quod deus uult ipsum uelle. scilicet patrem ui
uere. Et sic dicit Augustinus in enchiridion. uult quod ipse
filius uelit patrem uiuere ex naturali pietate.
sed uult mori ex suo iudicio. Ad 2° dicendum
quod meritum appellatur uno modo actus dignus bea
titudine uel miseria hoc est bonus uel malus.
Alio modo dicitur meritum ordo actus ad premium
seu sit beatitudo seu sit pena. actus ergo est a li
ar. et ordo actus illi ad premium est a lege
eterna. Unde quantum ad primum modum uerum
est quod dicitur quod in uoluntate nostra consistit meri
tum et demeritum. et non secundo modo: quia ordinare
actum bonum uel malum ad beatitudinem uel
supplicium non est libere arbitrii. Unde Augustinus intendit
quod lex eterna ordinat bonum actum ad beati
tudinem. malum autem ad supplicium dicens hoc lex ef
ficax incommutabili stabilitate firmavit ut in
uoluntate meritum: in beatitudine et miseria
premium. Et sic patet quod ordo ad premium
est ex ipsa.

Quarto queritur de in
tentione legis eterne secundum quam intentionem
fit in deo. an. scilicet approprietur persone uel esse
tie. et quod esset per Augustinum. 3°. Apparet super me
tem nostram esse legem que ueritas dicitur. nec am
bigendum est illa esse incommutabile naturam: et
ita est in deo secundum rationem essentie: et istud
uerum est. illa enim natura incommutabilis est diuina
essentia. Sed tunc est questio utrum alicui persone
approprietur et ostendit quod secundum intentionem
patris et sic appropriatur persone patris. Augustinus.
super geneseos. Deus naturas creat bonitate. uolu
tates ordinat patri: ut nec sit natura que
ab eo non sit: nec uoluntas bona cui non presit
nec mala que bene uti non possit. Potestas ergo
in deo est principium ordinis. si ergo lex eterna

est principium ordinis. ergo est in deo secundum inte
tionem uel rationem patris. ergo appropriatur persone
patris. Consequenter ostendit quod sit secundum intentionem
ueritatis. et ita appropriatur filio. quia lex eterna
dicit ueritas. Unde Augustinus in li. de uera reli
gione Lex eterna est incommutabilis ueritas. et
uult ostendere quod lex appropriatur filio sic iudi
cium filio in illo libro: et dicit pater non iudicat
quod est. sed omne iudicium dedit filio. et spiritualis
homo a nemine iudicatur. id est a nullo homine.
sed a sola ipsa lege. secundum quam iudicatur omnia. et
ideoissime deum est oportet nos omnes exhibe
ri ante tribunal christi. Si ergo omne iudicium datum
est filio. quoniam ueritatis seu sapientie est iudi
care: et iudicium secundum legem est ut dicitur. ergo
lex est in deo secundum rationem ueritatis appropriatur
filio. Consequenter ostendit quod secundum rationem
bonitatis. et sic appropriatur spiritui sancto.
psalmi. Non est qui se abscondat a calore eius. glo.
id est a spiritu sancto: quod spiritus sanctus est lex
et testimonium. et ipsi ergo appropriatur. et ita est secundum
rationem bonitatis. Item. ad romanos. Lex spiritus
uite. glo. id est spiritus. qui docet quid agendum sit
uult ergo quod spiritus sanctus est lex. et ita lex e
terna habet esse secundum rationem bonitatis. quia
spiritui sancto: attribuitur bonitas: secundum
quam ergo intentionem sit in deo quod est et cui appropriatur
personam. Solo uero quod qualibet legem con
currunt tria. scilicet auctoritas. ueritas. et bonitas
et hoc secundum tria que concurrunt ad hoc quod sit
lex. scilicet principium legis: forma legis: et finis
Ratione principii debet ei auctoritas: quia non
potest esse principium legis nisi habens auctori
tatem. Ratione uero forme debet ei ueritas. quia
lex nunquam fertur sine recta ratione. Item ratione
finis debet ei bonitas. quia lex non est nisi
ad bonum. Unde sic habet ex alia scientia. Lex
est sancto sancta iubens honestum prohibensque
contrarium. Si ergo respiciamus in lege eterna
auctoritatem uero in deo secundum rationem uel inte
tionem patris. et sic appropriatur persone patris.
Si autem respiciamus ueritatem secundum rationem for
malis sic appropriatur sapientie: et ita persone filii.
respiciendo autem bonitatem que debet ei ratione
finis. sic appropriatur spiritui sancto: Ex hoc
patet qualis istis effectus deriuatur a lege eter
na. scilicet imperare uetare etc. Nam isti actus impe
rare et uetare sunt ipsi legis ratione auctori
tatis. isti autem duo aduersus consulum et permittit sunt
ipsi ratione ueritatis. Isti autem duo: punire:
premiu tribuunt sunt ipsi ratione bonitatis: et propter
hoc dicitur esse a sapientibus quod hoc est status legis.

et sic oportet quod in lege inueniatur ratio voluntatis potestatis ut precipiat uel prohibeat. Item et ratio veritatis uel sapientie ut possit promittere uel consilium: et ratio bonitatis ut puniat malefacta et promittat benefacta. Item enim pertinet ad bonitatem et sic secundum diuersas rationes comprehendit lex potestatem, sapientiam, et bonitatem. Et secundum hoc diuersos habet actus: prout est ex hoc quod predicti actus legis respiciunt vires anime. Nam consilium et promittere respiciunt rationabile. Sunt enim actus legis ratione veritatis uel sapientie: et hoc pertinet ad uoluntatem rationalem. Impare autem et vetare pertinet ad irascibile. et punire et premium tribuere pertinet ad concupiscibile. et sic cuiuslibet persone appropriat lex secundum tam diuersas intentiones et diuersos actus.

Quinto queritur: de immutabilitate legis eterne. Utrum sit immutabilis uel mutabilis. Ad quod sic: omnis lex precipiens contraria est variabilis siue mutabilis: lex eterna est huiusmodi ergo est mutabilis. Maior pars, quoniam secundum precepta variat lex. Minor pars per Augustinum in libro contra Iudeos ubi dicit. Dominus si modo ipse quod aliqui uetasti: quis dubitat hoc esse faciendum. Ex quo propter quod deus precipit quod ante uenit: si precepit et uetat secundum legem eternam. Lex igitur eterna precipit contraria. Secunda pars precepit deus aliquando plures habere uxores: modo autem uetat. ergo aliqui precepit quod modo uetat. Unde Augustinus in libro contra Iudeos. Aliqua licuerunt in antiquo seculo iustis: que modo non licent. quia illis precepit dominus istud. istis aliud pretemporalibus causis. ergo lex preceptionis diuine est mutabilis. si ergo uirtus legis consistit in precepto: consistat lex eterna esse mutabilis. Tertia ratio: nam istud patet ex propheta cominationis et promissionis. Iere. is. Repete loquar aduersus gentem et aduersus regnum. si penitentiam egerit gens illa etc. hec est propheta cominationis. sed sententia propheta cominationis est mutabilis. quia precepit aduersus gentem. post dicit si penitentiam egerit etc. agam et ego penitentiam. sicut est de propheta promissionis sicut patet ibi et alibi. Si ergo sententia dei quae cominatur uel promittit per prophetas procedit a lege eterna. et hoc sententia est mutabilis. ergo et lex eterna est mutabilis. Quarta ratio. Omnis sententia que fertur sub conditione et non absolute et maxime illa que dependet cum hoc a li. arbitrio. et sententia legis eterne fertur sub conditione et non absolute et maxime dependet a li. arbitrio. ergo sententia legis eterne

est mutabilis. ergo lex eterna est mutabilis. Ad nos patet. quoniam lex eterna nunquam iudicabit uel dicet absolute iste uanabit. sed sub conditione ac si fuerit malus finaliter. sicut non dicet absolute iste saluabitur. Sed sub hac conditione si fuerit finaliter bonus. Unde per hoc dicitur sub conditione malicie uel bonitatis finalis. Sed hec conditio que est: si fuerit bonus uel malus: finaliter dependet a li. arbitrio ex quo maxime sequitur quod sit mutabilis. Ad oppositum Augustinus in 3o contra Iudeos. Ignorabam iustitiam ueram interiorum non ex consuetudine iudicare: sed ex iustissima lege dei omnipotentis: qua formarentur regionum mores: cum ipsa ubique et semper non alibi alia. non alias aliter: et oem tale simpliciter est immutabile. ergo lex eterna simpliciter est immutabilis. Secunda ratio Augustinus in libro de uera religione. cum secundum legem quadrature iudicet: et foris quadratum et lapis quadratus et huiusmodi. Bursarius secundum totam equalitatem legem iudicetur conuenire motus pedum currentis formice: et gradientis elephantis: quis dubitat ea. ista legem in teruallis locorum et temporum: nec maiorem esse nec minorem: cum potentia superat omnia. hec est lex omnium artium cum sit omnia immutabilis. Solutio. dicitur quod sicut deus uoluntas dei dupliciter scilicet uoluntas que est essentia dei: et hec est uoluntas beneplaciti et hec est immutabilis: et uoluntas si gni et hec est mutabilis sic loquendo de lege diuina dupliciter possumus dicere: quod uno modo est mutabilis. Alio modo est immutabilis secundum quod dicitur Bre. Deus non mutat consilium sed sententiam et appellat ibi consilium rationem diuinam: secundum quam diiudicat et disponit omnia sententia autem appellatur ipse temporalis effectus qui sequitur et iste mutabilis est. Si ergo loquimur de lege secundum rationem consilii. sic ipsa immutabilis est. Si secundum rationem sententie: sic mutabilis. quia ipse temporalis effectus sequens ex ipsa mutat quod dicitur. et ipsa ratio secundum quam diiudicat et disponit et deriuat ab ipsa. effectus manet immutabilis et secundum primum modum dicitur lex eterna. scilicet secundum quod accipitur pro consilio uel ratione. secundum quod accipitur pro sententia non deus eterna. sed temporalis: tamen absolute lex dicitur ipsa ratio precipiendi ueritatis dei. Effectus autem eius sunt preceptio prohibicio etc. Si ergo ipsa ratio immutabilis: patet quod lex eterna simpliciter est immutabilis. Effectus autem eius mutabiles sunt. Ad primam rationem in contrarium dicitur quod hec est falsa. Omnis lex precipiens contraria est mutabilis. nisi addatur hoc. secundum rationes contrarias. ut dicat omnis lex

p̄cipiēs cōtraria. et sc̄d; rationes cōtrarias
 zc. Lex at̄ et̄na nūq; p̄cipit s; rōnes cōtrarias
 imo sc̄dm̄ rationē vnā et̄ imutabilē. ¶ Ad
 sc̄dam̄ dō q; soluit̄ ibi p̄ hoc qd̄ dicitur in
 auctoritate illa ex tēp̄alibus causis. vnde ē
 ibi mutatio rōne alicui⁹ tēp̄oralis. qd̄ sb̄ia
 cet̄ legi et̄erne et̄ ei⁹ p̄ceptū. et̄ hoc est quod
 dicit̄ Aug⁹. in li. de vera religione. Ut ars
 rei medicine cum eadem maneat nec vllō
 pacto mutet̄. mutat̄ tamē p̄cepta lāguētib⁹
 quia mutabilē ē nostra valitudo. Ita diuina
 p̄uidētia cū sit oīo icōmutabilis: mutabilē
 tamē creature varie sb̄uenit p̄ diuersitate
 morborum. aliis alia iubet aut vetat: vnde
 varietas est in effectu tēp̄ali. ¶ Ad tertiu⁹
 si dicat̄ sn̄ia legis et̄erne pena t̄p̄alis que
 debet̄ ex merito sic ipsa mutat̄. si aut̄ dica
 tur sn̄ia ip̄a ratio hec ē et̄erna et̄ imutabilē.
 Et q; obicit̄ q; ipsa respicit li. ar. dō q;
 actus isti⁹ sn̄ie mutabilē est. vnde q; iste pu
 niat̄ b̄ est mutabile. s; rō sn̄ie que dicit̄ q;
 si p̄maneat aliquis in malicia finaliter pu
 niēt̄. imutabilis ē: licet̄ ipsa sn̄ia seu actus
 sn̄ie sit mutabilis. Ratio aut̄ illi⁹ sn̄ie a li.
 ar. nō depēdet. s; esse bonū finalr̄ depēde
 at ab ip̄so. Un̄ Aug⁹ de li. ar. pōit̄ exēplū
 de cōtrariis legibus. quarum vnā tribuit̄
 populo p̄t̄es; dandi honozē. alia aufert: et̄
 dicit̄ q; rō harū imutabilis est: et̄ tracta ex
 eternitate. Unde ipse dicit̄ Si ppl̄s quodam
 tēp̄ore iuste honozes dedit̄. quodā rursus
 iuste nō dedit̄. hec ē vicissitudo tēp̄oralis
 vt esset̄ iusta ex illa eternitate tracta est. b̄
 est ex rōe et̄erna qua sp̄ iustū est grauē po
 pulū honozē dare: leuē nō dare. et̄ similiter
 rō et̄erna imutabilis: que dicit̄ q; si p̄maneat
 in malo: finaliter punieris. dicit̄ et̄ q; si p̄ma
 neas in bono finaliter p̄miaberis. b̄ aut̄ rō
 imutabilis est et̄ absoluta nō dependens a
 li. ar. sic sn̄ia. Sed lex et̄erna dicit̄ ip̄a rō
 sētētie. Unde Aug⁹ in li. de li. ar. Lex illa
 que sn̄ia rō noīat̄ cui sp̄ obtēpandum est
 p̄ quā mali miserā: boni bonā vitā merent̄
 p̄ quā deniq; illa quā t̄p̄alē vocādā dixim⁹
 recte fertur recte q; mutat̄: pōt̄ ne cuiuspiam
 itelligētī nō icōmutabilē et̄erna q; videri.
 quasi dicat̄ nō ex quo habeo legē et̄ernam:
 que est sn̄ia rō eē icōmutabilē. s; effectus
 eius sint mutabiles. quia tēp̄orales sunt.

Sexto queritur de vni
 tata le
 gis et̄erne et̄ querit̄ an sit vnā vel plures.

Ad qd̄ sic Aug⁹ in li. lxxiii. q. ubi loquitur
 de ratioib⁹ quibus cōdite sūt creature dicit̄
 q; alia est ratio qua creatus est hō. alia qua
 creatus est equ⁹ zc. s; sicut se habet̄ iste rō
 nes ad creaturas. Ita lex et̄erna ad alias
 leges. s; tēp̄ales. qā ip̄a ē rō legū tēp̄oralū.
 Un̄ Aug⁹. lex et̄erna sn̄ia rō nūcupatur
 Si q; alia et̄ alia rō istius creature et̄ illi⁹ et̄
 silr̄ lex et̄erna cū sit rō legū tēp̄oralū non
 est vnā s; plures. ¶ Sc̄da rō Aug⁹. in li. de
 cathizandis rudib⁹. Nouit̄ de⁹ ordinare
 deserētes se animas. et̄ ex earū iusta m̄ficia.
 Inferiores p̄tes creature cōuenientissimis
 atq; congruentissimis legib⁹ adiunade disp̄e
 sationes ordīare. oēs q; iustissimis dei legi
 bus dānati sunt. s; leges ille nō sunt aliud
 q; lex et̄na. q; sūt plures leges et̄erne. ¶ Ad
 opp. sic dicit̄ Aug⁹. Lex et̄erna ē ars artiu⁹
 et̄ lex oīpotētis artificis. et̄ etiā sic ip̄e dicit̄
 li. cōse. Sicut ars medicine vnā ē: et̄ tamē bz
 orīaz p̄ceptozū: ita lex et̄erna. quia ita se bz
 lex et̄erna ad leges tēp̄orales sicut ars me
 dicine ad sua p̄cepta. Ex his q; auctoritat. b̄
 videt̄ q; lex et̄erna sit vnā: et̄ q; nō p̄cipiat
 pluralitatē. Sc̄da rō nō ponim⁹ pluralitatē
 in diuinis propter diuersitatē respectuuz.
 Nā si b̄ eēt̄ cū b̄ nomē creator̄ dcm̄ de deo
 habeat̄ plures r̄spectus. Sc̄q̄ref̄ q; possent
 dici plures creatores: quia habz respectum
 ad hāc creaturā. et̄ ad illā zc. Ergo similē
 ratio diuersitat̄ respectu legis et̄erne ad
 tēp̄orales leges non ponet̄ pluralitatem in
 lege et̄erna. licet̄ q; plures sūt leges tēp̄ora
 les. n̄ p̄pter b̄ plures et̄erne. ¶ Solo dicim⁹
 exēplare cām diuinā esse vt artes. put̄ dici
 mus ip̄sū opari ad vnum finē. Ars enī finē
 vnū respicit. quia ars ē collect̄ p̄cipiorum
 ad vnū finē tēdentū: et̄ iō n̄ p̄nt̄ i diuinis
 dici artes multe. Ratio aut̄ dicit̄ diuinam
 causā cōnotādo respectū ad creaturā: put̄
 ip̄a habet̄ eē in ordine. Ordo aut̄ ad finē
 est. s; ē ordo rerū duplr̄. s; ordo rerū ad suū
 finē vltimū i creatū: et̄ ordo rerū ad se iū
 cē sicut ordinatur corporalia ad locū. vel
 sicut ordinat̄ res ad suā vtilitatē. et̄ sic or
 dinat̄ rōe sue dignitatē. Iste ordo ad fines
 p̄ticularēs habet̄ ex ordīe rerū ad iūcem.
 Sc̄dm̄ q; q; rō respic̄ ordinē istū creatura p̄
 inter se. seu ad finē creatū. dicimus q; sunt
 plures rationes rōe cōnotati Una tamen
 sp̄ est rōe principal̄ significati. Un̄ i oībus
 his est vnitas rōe significati principalis.

scdm q respicit ordinē rerū ad finē vltim
i creatū sic ē vna sola rō. 7 hāc rationē cono
tat ars. quia huius finis: vna ratio scdm
h dō. q lex eterna pōt dici vt ars: 7 ut rō.
Est enī lex eterna ars eterna boni 7 veri.
Itē lex eterna fm Aug. sūma rō nūcupat.
Si dicim⁹ eaz vt artē sic ē vna. Si autē dica
mus eā vt rōnē put rō accipit a fine p̄icu
lari sic plures sūt rōe cōnotati. sic sunt plu
res fines p̄ticulares. 7 bi grā. Lex qdā t̄pal ē
q popul⁹ det honores. Contraria autē lex affi
gnat i alio tpe. Ratio vni⁹ legis ē leuitas
7 iordiatio populi. rō alteri⁹ legis ē graui
tas 7 honestas ppli. Et sic due sunt rōnes
p̄ticulares istarū legū: 7 h attēdēdo ponūt
fines p̄ticulares 7 ordinē rerū secūdu illos
Sed attēdēdo artē v⁹ ē rō illaz. quia illa
eadē rō que dicit iustū est vt pplis grauis
det honores dicit q iustū ē vt leuis 7 inoz
diat⁹ n det hōres. Et p h p̄ solo. Ad rō
nē qua obicit q nō dicūt plures creatores
vō q i noib⁹ diuis essentialib⁹ q significāt
cōcrete nūq; debet scipi multitudo v̄ plu
ralitas. cuiusq; cōnotē ples inspect⁹. Un̄ n̄
debent dici plures vni. nec plures creato
res s̄ solū i noib⁹ dictis p̄ abstractionē. sicut
p̄dea 7 rō 7 hī. ga sunt noīa formarū. pōt
aliqñ pluralitas dici rōne cōnotati. tamen
distinguendū q attēdēdo p̄cipale signifi
catū sp̄ est i istis vnitās. Si autē attēdam⁹
cōnotatū aut respect⁹ ille cōnotatus est fm
differētiā aut scdm vnitatē 7 i differētiā.
si z⁹ mō sic n̄ pōt dici pluralitas i illo noīe.
vnde non dicūt pp̄ie plura exēplaria vel
artes. Si at̄ p̄ mō tūc ē vnitās i illo nomīe
rōe p̄cipalē significati 7 multitudo rōne
cōnotati.

Septimo queritur

Quid diuatiōe legū a lege etna. Et circa
hac quēstionē plura querūt. Primū ē vtrū
leges iniq̄ deriuēt a lege eterna. Scdm ē
vtrū lex fomitis seu lex carnis derinet ab ipsa
Tertiuū est vtrū leges huāe derinet ab ipsa.
Quarto vtrū lex naturalis deriuēt ab ipsa.
Quinto an lex moysi: s̄ illū differē i grēdū
cū tractabim⁹ de lege moysi.

Queritur ergo p̄tio an
leges in
ique de qb⁹ habet in ysa. Ue qui condunt
leges iquas: derinet a lege eterna. Ad qd
sic Volūtas dei n̄ pōt ēē p̄cipiū v̄ causa

male uolūtat. ga deus nō ē auctor maloz. q̄
nec lex eterna legū iiquarum. Ad oppo
Legis etne ē p̄mittē sic p̄cipē. s̄ leges iuste
ferūtur iussu legis etne leges iniq̄ ferūtur
eius p̄missiōe. s̄ sic leges iuste ferūt ab ipsa
ita leges iniq̄ deriuantur 7 ferūt ab ipsa.
Secūda rō Lex eterna ē qua oīa sūt ordina
tissia vt dicit Aug. s̄ ab ipsa ordināt leges
iniq̄ 7 eq̄. s̄ oīa ordiatā a lege etna deriuāt.
7 ferūt ab ipsa. Ergo leges iniq̄ deriuāt
ab ipsa. Solo vō q lex iqua iquātū iqua
est: nō ē a lege eterna. Un̄ mali iquātū ma
li efficiēs cā si querit nō iuenit: non enī h̄
cām efficiētē. s̄ deficiētē sic ipse ait⁹ malus
ex defectu est sic dicit Aug. Ad p̄mam
rōnē i contrariū vō. q ē volūtas dei p̄cipiēs
7 p̄mittēs. volūtas dei p̄cipiēs v̄ uel pōt
i aliqd. s̄ cū d̄ volūtas dei p̄mittēs non
pōt in aliqd ipsa. Lex autē p̄mittēs nō v̄ in
aliqd. s̄ h mō cū. f. qd v̄ i aliqd non ē i rōe
cāe vel origis. 7 iō nō dicim⁹ eā ēē p̄cipi.
vel originē legis iique: cū solū cōpēt ad eā
sicut p̄mittēs. Ad scdm vō q malū in eo
qd malū n̄ ē ordinatū s̄ dicēdo malū. dico
naturā deficiētē a bono. cū dico naturā: di
co rē bonā bōitate nate. s̄ dicēdo ipsā mali
ciā dico defectū a debito ordie: 7 iō malia ē
iordiatio. 7 iō malū iquātū malū h̄ ē rōe
malicie nō ē ordiatū. s̄ q dicat ordiatū
h̄ ē rōe subsistēt. ga ipsa ordinat ad suppli
ciū eternū p̄ legē diuinā. ex quo noluit ordi
nari ad gloriā. v̄ pōt dici q h̄ argumentū
nō valet. est ordinatū a lege eterna. s̄ de
riuat⁹ ab ea. nō enī ē deriuatū ab ea nisi
q̄ren⁹ ē ordinatū seu i ordie. Un̄ n̄ ipsū est
a lege eterna s̄ eius ordo potius.

Secundo queritur

an lex fomitis seu lex carnis qd idē est deri
uet a lege eterna. Ad qd sic romanorū. s.
Lex sp̄s vite in xpo iesu liberatit me. Glo.
due leges bone sūt. lex sp̄s que peccatū tol
lit. Lex moysi que peccatū ostendit. lex pec
cati mala que reos facit. Si s̄ lex peccati fa
cit reū 7 est mala: 7 nullū malū a lege etna
s̄ lex peccati seu lex fomitis qd idē ē nō est a
lege eterna. Secūda rō ro. 7. Uideo legem in
mēbris meis captiuatē me i lege peccati.
Glo. hec ē lex mala qua quisq; carnali cōsue
tudie iplicat⁹ astrigit Tertia rō ro. 7. Jā
ego n̄ operor illud s̄ qd habitat i me pctm̄
Sol. i. lex carnis ad quā dyabol⁹ vt ad suā

legem accedit. si igitur lex carnis est dyaboli. ut
sua. igitur dyabolus est ea eius. igitur derivatur a lege dy-
aboli. et non a lege dei eterna. **Quarta ratio**
Aug⁹. i. de li. arbitrio. Non est ordinatissimum
ut ipotetia potentioribus imperaret. quod necesse
arbitror esse. ut pl⁹ possit mens quam cupiditas.
Si igitur ex lege carnis est quod ipotetior potentiori
imperet. scilicet caro spiritui: istud est contra rectum
ordinem. sed quod est ab eterna lege est ordinatissi-
mum. igitur lex carnis non derivatur ab eterna lege
dei. **Quinta ratio** Aug⁹. i. de li. ar. nullo modo
rectus ordo est appellatus: nisi meliora sibi cuius
deterioribus. sed per legem carnis sibi cuius melius
deterioribus. scilicet spiritus carni: ratio sensualitati. igitur non
est recto ordine. Si igitur nihil est ab eterna lege ni-
si sit recto ordine igitur. **Sexta ratio** Aug⁹. i. de
li. ar. Cum mens rationales animae mori regit id vo-
luntatis in homine: cum voluntas in lege debet ea quam
eterna esse copiam. Si igitur mens dominatur
super sensualitatem: id dicitur cui debet domi-
nium secundum legem eternam. igitur a contrario. quando
mens sibi dicit illi: dicit illud cui non debetur
dominium secundum legem eternam: sed illud dicitur
est secundum legem carnis ut fomitis. Ergo ipsa lex
carnis non derivatur a lege eterna. imo omnia est
ei repugnans. **Ad oppositum**. Ro. 8. Scio quod non
habitabit in me sed est in carne mea bonum. Glo.
Manet corruptio in corpore: robur tenens di-
vine suae date in adhaerentia. et post dicitur Ber. h. est
lex carnis. Lex igitur carnis est robur divine
suae et ita legis eterne. Secunda ratio Ro. 7. Ut
deus legem in membris meis repugnantem legi
mentis mee. Glo. fomes peccati recte dicitur lex.
quia legitime factum est. ut quod non obediit suo
superiori: ei non serviat suum inferi. scilicet caro. sed
a lege eterna est omnis lex legitima. si igitur lex fo-
mitis recte et legitime dicitur lex. Constat ipsius
esse a lege eterna. Si haec habet querit cum lex
fomitis appelletur a apostolo. lex peccati. lex me-
mbrorum omnium. cum plautum sit quod iniquum lex est pecca-
ti non est a lege eterna. Querit tamen secundum quod ipsa
est lex membrorum an sit a lege eterna. **Solo**
dicitur quod fomes importat quandam inordinationem et
defectum in nobis ex peccato adeo. que inordi-
natio et defectus est ex eo: quod non obedit in fe-
ri suo superiori: ut caro spiritui. fomes igitur
in nobis pena est. sed est pena duplex. scilicet feditatis et
passibilitatis: in quantum fomes est pena feditatis
sic non est a deo. quia actus suus est deformis. quia
actus feditatis non potest esse a deo ut a patris
sed a dyabolo. Secundum vero quod ipsa est pena passi-
bilitatis et afflictionis. eo. scilicet quod affligit animam

sic ipsa est a deo. Afflictio enim illa dicit bonum.
et ordinem ad divinam iustitiam. Afflictio enim
ista temporalis est et ad bonum: ut homo coactus rede-
at et convertatur ad deum. Ex hoc enim quod anima videtur
se ita delectari: et ratione vilitati et corruptioni
subiecta: citius convertitur ad deum: et sic fomes
in quantum est pena passibilitatis: a deo est et ordi-
nata ad deum. est enim divina iustitia. Lex igitur fomitis
vno modo potest appellari lex passibilitatis. Alio
modo lex feditatis. sed modo est ut affligens. et hoc modo
appellatur ea a plus legem membrorum. hoc modo ipsa est
et derivatur ab eterna lege. ipsa enim videtur lex
passibilitatis. in secundum quod homo per ea habet legem ut
affligatur ex illa et convertatur ad deum. hoc enim
modo respicit ordinem divine iustitiae. Sed autem
quod lex fomitis videtur lex feditatis. sic ipsa appel-
latur ab apostolo lex peccati. et sic lex ista non est a
lege eterna. sed a dyabolo vel peccato. quia lex
ista mala est. Unde super illud ad romanos 7. Scio quod
non habitabit in me sed est in carne mea. Dicitur glo.
Quod est consortio anima maculatur peccato. Dicitur autem
mala hoc modo quadruplici ratione. Primo quia facit reum.
Secundo quia maculat animam. Tertio quia per ea
quisque carnali consuetudine implicatur astringitur
Quarto quia ad eam accedit diabolus ut ad suam
Nam fomes aut peccatum duos primos actus habet
scilicet anima maculare. et ream facere. et removere istum
actus per baptismum. Sed dicitur maculare in quantum
deformat animam seu imaginem dei. Rea vero facit
anima obligando ipsam ad penam. hoc enim. duo
facit peccatum seu fomes. et ita lex fomitis seu
peccati. vel dicitur peccatum seu fomes macula.
quia facit animam indignam gloria. dicitur autem reatus
quia facit eam dignam penam. Alia autem duo facit
post peccatum. Nam fomes post baptismum du-
pliciter habet in nobis effectum. scilicet difficultatem ad
bonum: et penitentiam ad malum. primo dicitur mala
quia implicat hominem ad concupiscentiam carna-
lem. Secundo dicitur mala. scilicet ratione penitentiam ad malum: quia
ad eam diabolus ut ad suam accedit. Unde post hoc dicitur
glo. ut homo suggestionibus malis decipiat ne
faciat homo que lex precipit. Quartum autem ad primum
actum ante baptismum. quod est maculare dicitur in glo.
cuius consortio anima maculatur. Quartum ad secundum
est reum facere dicitur mala. Et sic glo. illa suspensa
loquitur cum dicitur lex peccati mala: quia reos facit.
His quatuor modis lex fomitis est lex peccati
videlicet inordinationem et mala simpliciter: et sic
nullo modo est a lege eterna. sed per modo non dicitur
inordinationem. scilicet secundum quod est lex passibilitatis.
et sic est ab ipsa. Quartum ad hoc. Dicitur enim glo. pre-
dicta quod tenet robur divine sententiae. scilicet in hoc

ga affligit et punit animam propter peccatum
quatum ad hunc et dicitur lex fomite legitima. ga
legitima factum est ut dicitur glo. Alia ut qui non
obediunt suo superiori: ei non seruiant suum inferi.
Ad prima auctoritate Aug. dicitur quod sic vi-
demus quod iuste pro peccato subiebat homo
diabolo ante passionem christi. Et tunc dicitur iuste
tenebat eum. Ita hunc iustum est ut spiritus subiacet car-
ni: et tunc caro iniuste dominatur spiritui. ga legiti-
mum est ut qui non obediunt suo superiori: ei non obe-
diant suum inferi. et loquimur quantum ad penam
passibilitatis de lege ista. **Ad** secundam dicitur quod
est melius quantum ad esse nature et est melius quantum
ad esse ordinis. Rationalis creatura melior est natura
quam aliquod corpus seu quod caro. sed cum ipsa efficiat
peccatrix peior est quantum ad esse ordinis quam caro.
et quod aliqua creatura corporea. Si ergo respiciamus
naturam sic ipsa subicitur deteriori: cum subicitur
carni. sed si respiciamus ordinem sic subicitur me-
liori. ga ipsa caro magis fuerat ordinem suum quam
ro ul' anima peccatrix. **Ad** tertia dicitur quod ex lege
eterna est ordo nature: et est ordo iustitie. Dicitur
ne nature cedendum: ipsa mens et ipsi se
sualitati. sed postquam ipsa peccatrix efficiat ordine
iustitie: moribus illis subicitur ipsa mens et ipsi se
sualitati ex lege eterna. et loquimur de illa sub-
iectione quantum ad iudicium passibilitatis seu affli-
ctionem. Ita: seu in ratione et non quantum ad penam
feditatis sicut dictum est.

Tertio queritur de le-
gibus humanis an deriuentur a lege eterna. **Ad** quod
sic Aug. in libro de li. ar. in tpali lege nihil est
iustum atque legitimum: quod non ex eterna ho-
mines sibi deriuauerunt: si ergo illis est aliquid
iustum et legitimum ergo. 2. ro si omnes bonitates
deriuantur a bonitate prima: et omnes veritates a ver-
itate prima. Ergo si sunt omnes leges: a prima lege
eterna. **Ad** oppositum iuxta Aug. Lex humana
relinquitur impunita que iustum est puniri. sed
legem diuinam nihil tunc dicitur impunitum fuisse qui.
ergo. Maior pars pro Aug. in libro de li. ar. Lex illa que
regendis ciuitatibus fert multa concedit atque im-
punita fliquit: que pro diuina punitur iudicatur.
Secunda ratio. Lex humana iudicat liberos
a pena. quos eterna iudicat reos ad penam.
ergo non est ab illa. Maior pars pro Aug. qui ponit
exemplum de illis qui occidunt ne occidant. vel ne
amittant res temporales: quos lex humana iudicat
esse liberos a pena. Lex eterna reos. Unum dicitur
pro de li. ar. Non lex iusta est que dat partem ul-

viatori ut latronez ne ab eo occidatur occi-
dat. vel cuiuspiam viro aut femine. ut violenter
sibi stuproze irrueret: aut illatum stuprum. si
possit interimat. et potest ratione huius post. quod
enim apud ea. legem eternam sunt isti peccato
liberi: qui pro his rebus quas continentur humana
cedere potunt sunt. **Tertia** ratio. Lex humana con-
cedit aliqua mala fieri ut ne occidaris occi-
das: sed occidere hominem illud non potest fieri sine
libidine. ergo concedit aliquid fieri ex libidine: et que
non possunt fieri sine libidine hunc est sine improba
et inordinata voluntate. sed hunc prohibet lex eterna
ergo. Et quod homicidium non potest fieri sine libidine
Aug. probat. Quod possunt dicere istos carere
libidine. qui pro his rebus vigila dicitur quas possunt
iusti amittere. aut si non possunt quod opus est pro his
rebus usque ad hominis necessitatem progredi. hunc dicitur propter
castitatem quam nullus potest amittere iustus. Cum
castitas sit virtus ipsius anime vel mentis. Solo
dicitur quod omnis lex humana et omnes leges quantum ad
id quod habent iustum et legitimum in se tracte sunt
a lege eterna. sic omne id quod bonum est in creatura
tractum est ex bonitate prima. et quod uerum ex veritate
prima. **Ad** primum quod obicitur in contrarium. quod
illa dimittit impunita que pro diuina sunt. Dicitur
dum secundum Aug. in primo libro de li. ar. Uides
mibi legem istam que populo regendo scribitur recte
ista punire et pro diuina punitur iudicari.
Ea. n. videlicet sibi hunc assumunt que facti sunt
conciliande paci hominibus impitis. Et uult di-
cere quod lex temporalis non habet punire nisi mala
que sunt contraria suo fini: qui est conciliatio pa-
cis inter homines. Unum non assumunt sibi videlicet mala
mala contraria paci hominum ad deum. sic fornicati-
onem et hunc. Sed lex eterna hunc uolunt dicitur. et
propter hunc non sequitur ratio illa. Lex temporalis dimittit
impunita que non videlicet pro diuina nisi cum hunc
addat. et ipsa posita est ad videlicet mala
illa. **Ad** secundam qua obicitur quod iudicat liberos
quos eterna reos. Dicitur quod ex hunc si sequitur
quod sit contraria legi eterne. sed quod sit imperfecta
respectu ipsius. ga solus de illis iudicat lex tem-
poralis: que sunt ad suum finem vel contra ipsius. Li-
beros ergo iudicat quos non inuenit contrarios pa-
ci inter homines: que pax est finis ipsius. sed lex
eterna non solum respicit pacem istam. sed et pacem
hominum ad deum. Et propter hunc iudicat reos
quos temporalis liberos sic fornicatores et hunc.
et punit eos. et ita imperfecta est respectu legis
eterne et non contraria. Unum Aug. in li. de li.
ar. dicit. Laudo et approbo istam. legem temporalem quous
iudicat minusque perfectam uides multa fliquit

ipunita que p diuinā tamē puidētā vīdī
cāf r recte. Ad tertiā dō p itēpationē
q lex tēporalis nūq̄ dīc nec iubet q̄ aliqd
fiat ex libidīe. Un̄ dicit Aug^o. q lex nō b;
culpā in b. r ostēdit quō: q̄a ponat q̄ aliqs
vim vi repellat. aut ille ē ordīnat^o ad hoc
r iuste facit r ordīate: vt cā ciuū tuēdoz
sicut miles vl iudex: q̄ ē minister legis aut
nō: si sic obtēpādū ē illi legi sine libidine
que hoc p̄cipit. si nō ē ordīnat^o ad hoc. nūq̄
ei lex p̄cipit b. r reliquit in sua ptāte. Et b;
ē qd̄ ipse dīc i li. i. de li. ar^o. Pōt ḡ illi legi
que tuēdoz ciuū cā vim hostilē eadem vi
repelli iubet sine libidīe obtēpari. r de om
nibus ministris qui iur atq̄ ordīe ptātib^o
quibuscūq̄ subiecti sunt illud dīci pōt. sed
illi hoīes lege iculpati. quō iculpari queāt
eē nō video. Nō enī eos lex cogit occidere.
r reliquit i ptāte liberū. itaq̄ ē est neminē
necare pzo his rebz. quas iusti possūt ami
ttēre. r sic lex nō ē culpabilis: licet cōcedat
aliqua fieri que nō fiunt sine libidine. imo
illi qui faciūt qd̄ nō p̄cepit lex q̄ faciāt illa
r dimittit eozū arbitrio.

Quarto queritur an lex
nālis
driuef vniuersaliter a lege eterna. Ad qd̄
sic. Deriuatio legū a lege eterna ē p rōnez
apphēdētē legē eternā. S; soli rationali
creature cōcessū ē uidē legē eternā r cōsulē
sicut dicit Aug^o in li de bā religione. ḡ lex
naturalis solū put ē i creatura rōnali deri
uat a lege eterna. Cū ḡ sit lex naturalis in
creatura rōnali vl irrōnali sic dīc p̄fidoz^o
z^o et̄imologiaz q lex nālis ē quā natura
docuit oīa aīalia. ḡ n̄ deriuat vniuersalit^o
a lege eterna. Maior ppositio p; per Aug^o
i libro de li. ar^o. Nihil ē iustū atq̄ legi timū
nisi q̄ hoīes sibi ex et̄na lege deriuauerūt.
r hec deriuatio est p apphēnsionē. Scda
rō. Nō ē deriuatio a legē nisi scdm actuz r
virtutē legis. r actus seu virt^o legis vt dī
ctū est r vt habet i canone sūt. Impare. ve
tare. p̄mittē. cōsulere. punire. p̄miū tribuē.
Sed oēs isti actus solum respiciūt rōnalem
creaturā: quia nō fit p̄ceptio nec p̄hibitio
p legē nisi rōnali creature zc: nec p̄miatio:
nec cōsultus. ḡ solū lex put est in creatura
rōnali deriuat ab eterna lege. Aliqs dī
ceret ad b; q̄ isti sūt pprii act^o legis. ne c; b;
eos sit deriuatio legis. imo ē cōis act^o ipsi^o
s. artare. scdm quē sit deriuatio r b; cōuēt

legi eterne respectu rōnal r irrōnal crea
ture. q̄a artat iquātū dētermīat potētīaz
que ē idētermīata i rōnali creatura r irrō
nali. Et sic scōz rōnē artatiōis ē deriuatio
Un̄ aug^o. sup gen̄. Quis natura v̄sitatissī
mos curs^o b; r q̄sdā naturales leges suas.
scdm quas spirit^o vite q̄ creat^o b; quosdā;
actus suos dēfiatos. quos etiā mala volun
tas nō pōt excedē. Et silr de elemētis dicit
ipe: r elemēta bi^o corporea habēt dēfinitaz
vim r qlitates pprias. quid vnumquodq̄
valeat quid non valeat ex quo patet. q̄ ar
tatio illa respicit omnē creatura. S; cōtē
b; obicif quia creatura irrōnal artatur ex
necessitate rōnalis: n̄ cū sit arbitrio libera.
ḡ equiuoce ē artatio i illis. r nō fm aliquā
rōnē cōmunē. ex q̄ seq̄ illud qd̄ p̄t^o. Ad
oppo^o Quis hoītas ē vniuersaliter a hoīta
te eterna. ḡ oīs lex natural cū sit bona est
vniuersaliter a lege eterna ḡ zc. Solo dī
cēdū q̄ oīs lex naturalis ē a lege eterna. tñ
scdm pp̄qui^o r r̄mōt^o: scdm q̄ n̄. i q̄bus ē
se habet scdm pp̄qui^o r r̄mōt^o ad deū.
Est enī lex naturalis triplex. quedā que re
spicit ordinē rōnalis creature de q̄ habet
ad Ro z^o. Cum gentes que legē nō habēt
naturaliter ea que legis sūt faciūt. r ēt dīc
ibi glo. Lex n̄. qua intelligit vnusquisq̄ et
sibi cōscius ē quid sit bonū r quid malum.
Itē ē lex natural respiciēs ordinē creat^o
irrōnal sēsibil: de qua dīc p̄fidoz^o. Lex na
turalis ē qua natā docuit oīa animalia vt
masculus cū feīa. Itē ē lex naturalis respī
ciēs ordinē oīs alteri^o creature. irrōnal
r isensibil de qua dīc Aug^o. i li. solilogoz.
De^o cui^o legib^o rotāf poli: r cursus suos si
dera pagūt. scdm has differētias vniuersa
let ē lex naturalis a lege eterna. p̄tā tamē
pp̄inqui^o q̄ scda r tertia: r scda q̄ tertia.
scdm q̄ rōnalem creaturā cōstat eē pp̄inq
ozē deo q̄ sēsibilē. r sēsibilē q̄ isensibilē et
irrōnalem. Ad primā rōnem in otrariū
dō q̄ duplex ē nociō legis eterne fm Aug^o
Una ē lex eterna qua iustū ē vt oīa sint or
dinatissima. Alia est lex eterna que ē sū^a
rō cui obtēpādū est. qua mali miserā boni
bonā vitā sequūt. Ex quib^o p; q lex eterna
dicit artem diuinam r sapiētā iquātum
ordinat creaturam r motuz creature. r ita
ordo scdm legē i oī creatura est ab ea r lex
silr. r ordo duplex. Quedā. n. creat^o ē dñā
sui act^o sicut rōnalis. quedā nō sic irrōnal

creatura. ordinat g̃ lex eterna ordine neces-
sario actū irrōnal creature. actū at̃ rōnalis
nō ordinat ordine necessario s̃ relinquit eū
in arbitrio. ¶ Q̃ g̃ obicit q̃ derivatio a le-
ge eterna ē sc̃dm apprehēsiōē. dicendū q̃
s̃ dicit̃ respectu legis tēporal. n̄ respectu
legis naturalis. Unde Aug̃ loquit̃ de lege
tēporali cū dicit̃ nihil iustū atq; legitimū
zē r̃ rō hui⁹ est. quia lex naturalis ē ī nobis
sine nostra coopatione s̃ ex dei indicione
r̃ īp̃ressiōe. Imp̃mit enī vim ordinis na-
turalem ipse de⁹ in rōnali r̃ ī irrōnālī
creatura. s̃ in lege tēporali nos coopamur
ad hoc q̃ sit in nobis. s̃ aut̃ coopatio ē prō
nē app̃hēdēt. r̃ iō de illa ītelligit̃. Ad 2^m
p̃d q̃ sicut calefacē dicit̃ actū p̃ se r̃ p̃cipā
lē ignis indurare a actū cōsequētē r̃ nō p̃in-
cipalē. Ita artatio dicit̃ effectū cōsequētē
legē. s̃ act⁹ principal̃ currēs in oēs r̃ secūdū
quē sit derivatio ē ordinare. ga lex eterna
ē qua iustū ē vt oīa sint ordiatissima. r̃ iste
actus decurrit r̃ ī p̃ceptiōe r̃ ī p̃hibitiōe:
r̃ ī aliis actib⁹ legis: r̃ vlt̃erī⁹ respectu cre-
ature irrōnalis r̃ ei⁹ act⁹ quia ordo currit
per omnē actū. Un̄ Aug̃ sup̃ geñ. s̃. Volū-
tas diuina s̃bic̃t̃ sibi p̃mit̃ oīa. Deinde cre-
tura corporeale spiritali. Deinde irrōnalez
rōnali. terrestrē celesti. Et sic ordo decurrit
p̃ oīa. Possēt etiā dici q̃ extēso noīe p̃cepti
sicut nomīe obediētīe currit illa derivatio
sc̃dm rōnem p̃cepti. Extēd̃m enī nomen
obediētīe ad rōnalē r̃ irrōnalē creaturaz.
sc̃dm q̃ dicit̃ oīa obediūt deo. r̃ h̄ ē natu-
ralis s̃bic̃t̃. 10 Unde p̃s. Adā dicit̃ r̃ creata
sunt. p̃ceptū posuit: r̃ nō p̃ribit. Slo. Pre-
ceptū. i. legē r̃ cōditionē. r̃ s̃ l̃r̃ Anselm⁹ s̃
Cur de⁹ hō. Unaqueq; creatura cū sibi pre-
ceptū ordinē naturaliter: aut rōnabiliter
seruat deo obedire v̄. maxīme rōnalis cui
datum ē ītelligē qd̃ debeat. r̃ sic extēdēdo
p̃ceptaz possēt dici q̃ currit illa derivatio
sc̃dm rationem p̃cepti.

Consequenter est

q̃stio de s̃bic̃t̃ legis et̃ne. Circa qua
plura īquirūt. Primū ē an volūtas diuina
sit s̃bic̃t̃a legi eterne. Sc̃dm ē an fili⁹ dei
sit s̃bic̃t̃us legi et̃ne. Tertiu⁹ ē an irrōnabi-
lia sit s̃bic̃t̃a legi et̃ne. Quartū ē an rōna-
bilia sic mali hōiēs sint ei s̃bic̃t̃i. Quistū ē
an boni sit ei s̃bic̃t̃i.

Quantū ad primū

obicit sic. Volūtas dei cōsequit̃ ratiōēz iu-
stīe. unde ē ad bona tātū r̃ ordiatā l̃ sua
sciētia sit bonoz r̃ maloz. s̃ quicqd̃ sequit̃
rationē iustīe ē s̃b lege eterna: quia lex et̃-
na summa rō nūcupat: r̃ ē ip̃a rō iustīe. g̃
volūtas dei ē s̃b lege eterna. g̃ s̃bic̃t̃ ei 2^m
rō Anselmi. i. li. Cur de⁹ hō. Licet ī illis que
deū velle ē cōueniēs seq̃tur si de⁹ vult s̃ ē
iustū. tamē in eis que deū velle ē īcōueniēs
nō sequat̃. vnde nō seq̃t̃ si de⁹ vult mētiri
q̃ iustū sit mētiri: imo potius q̃ ipse nō sit
de⁹: s̃ generaliter seq̃nit̃ ecōuerso. si h̄ est
iustū de⁹ vult s̃. g̃ plus sequit̃ volūtas dei
iusticiā q̃ ecōuerso. g̃ ē s̃bic̃t̃a legi eterne.
¶ Ad opp^m Aug^m ī li. de trinitate. Volūtas
dei ē p̃ia rō oīm sanitat̃ r̃ egritudis p̃mio-
rū r̃ penarū. s̃ p̃ie rōnis nō ē rō. g̃ cū lex
eterna sit rō costat: q̃ volūtat̃ diuine nō est
lex eterna. g̃ n̄ s̃bic̃t̃ ei volūtas dei. Sc̃da
rō Aug^m. ī li. lxxxiii. q. Qui q̃rit cāz volūtat̃
diuine querit mains volūtatē diuina: s̃ hoc
ē īpossibile īuenire. g̃ ip̃s⁹ nō est aliqua cā.
nec rō. g̃ cū lex sit rō ei⁹ qd̃ ē ei s̃bic̃t̃ū: non
est lex. g̃ nō s̃bic̃t̃ legi eterne. ¶ Tertia rō
Anselmi. Cur de⁹ hō Cū de⁹ liber sit: nulli
legi nulliusq; iudicio subiacer. vt nihil de-
cens: nihil rectum sit nisi qd̃ vult. ¶ Solo
dō q̃ volūtas diuina nō ē s̃bic̃t̃a legi. imo
ē ip̃a lex eterna. Un̄ dicit̃ Aug^m. Tātū dif-
fert ī rōne ītelligentie cū v̄ lex. r̃ cū dicit̃
volūtas respectu boni īquātū acceptat qd̃
bonū ē. eade volūtas v̄ lex īquātū ordiat
qd̃ bonū est. Ad rōnē g̃ qua obicit q̃ volū-
tas dei s̃sequat̃ rōnē. Dicēdū q̃ sc̃dm rōnē
ītelligētīe v̄z ē q̃ volūtas dei ē cūz rōne
Unde bñ seq̃tur deus vult s̃. g̃ hoc habet
rōnē. s̃ rō illa nihil aliud ē sc̃dm rē q̃ ip̃a
volūtas. Ad sc̃d̃z dō q̃ aliqñ det̃at̃ respe-
ctu diminuētis. aliqñ respectu n̄ diminuē-
tis. Quādo g̃ volūtas dei det̃minat̃ respe-
ctu diminuētis. sicut ē mētiri nō sequit̃ iustū
ad ip̃sā. imo ex h̄ seq̃t̃ q̃ nō sit diuina volū-
tas. s̃ qñ det̃at̃ respectu nō diminuētis. sic
ē plūz. r̃ h̄ act⁹ cū quib⁹ stat. tūc ad ip̃sam
sequitur iustitia. p̃ h̄ soluit̃ p̃ma rō.

Secundo queritur

An filius dei s̃bic̃t̃a legi eterne. Ad quod
sic. Ubicūq; īuenit̃ rō s̃bic̃t̃iōis ibi ē vicē
s̃bic̃t̃iōē sc̃dm legē aliqñ. ga oīs s̃bic̃t̃ō

est scdm legē aliquā. si ḡ i filio dei inuenit
rō s̄biectiōnis ad patrē ḡ in eo est s̄biectio
scdm legē aliquā. ḡ nō nisi scdm legē eter
nā. ḡ ipse scdm naturam diuinā ē s̄biectus
legi eterne. Minor paret qm̄ Dyl. in libro
de synodis ponit ḡbū cōciliū dicens. Nō ex
quus uel cōpamus filiū patri. ḡ s̄biectum
itelligimus scdm diuinā naturā. Est ergo
s̄biectus scdm ius legis eterne. ¶ Scda rō
habet i eodē. Si quis vnū deū dicens. xpm̄
autē atē oīa secula filiū dei obsecutū patri
i creatiōe oīm. nō cōfitef anathema sit. et
loqf scdm diuinitatē de filio dei. ḡ verbuz
obsequiū ē ḡbū s̄biectiōis. hec autē s̄biectio
fit suis legis eterne. ḡ zc. ¶ Ad oppo. Aug.
i li. de ḡa religione. Ut nos de inferioribus
rebus iudicam. sic de nobis sola v̄itas iu
dicat. De ipa autē nec pater. nec enī min⁹ ē
q̄ ipē. ḡ iō que pater iudicat p̄ ipsū iudicat
ḡ scōz ḡ d̄r q̄ pater oē iudiciū dedit filio.
Si ḡ fili⁹ ē ipa v̄itas. ḡ nō ē minor patre. nec
de ipō pater iudicat. ḡ nō s̄biecti patri ergo
nec legi eterne. ¶ Solutio. dō scdm beatus
Dyl. semp̄ itelligētia victorū ex causis est
assumēda dicēdi. Un̄ iste auctoritates de
bēt expōi. n̄ extēdi. nomē enī s̄biectiōis d̄r
multipl̄. Aliqñ enī sonat idigni⁹ respectu
eius cui⁹ d̄r s̄biectū. quō d̄ dicim⁹ materiam
s̄biectā forme. ḡ passiuā actiuis: ḡ inferiori
superiorib⁹. Aliqñ enī sonat idigni⁹ quomō
dicim⁹ s̄biectā accidēti. substantia
enī i eo q̄ d̄r s̄biectū dignior ē accidēte. q̄ d̄r
s̄biectū i eo q̄ facit accidētis subsistere. Aliqñ
autē sonat iequale quō dicim⁹ nature brutē
ēē s̄biectā nature. ḡ v̄ nature ē equalis n̄
cui⁹ ē. Pr̄omō iportat s̄biectio habitudinē
scdm inferioritātē sicut habitudinē s̄biecti
respectu eius qd̄ ē sup̄ illud. ¶ Scdo modo
iportat habitudinē respectu eius qd̄ est in
s̄biectō. ¶ Tertio mō iportat habitudinē
que attendit in ḡ q̄ dico ēē ab alio. sic v̄t⁹
ē a natura ḡ ḡ ē habitudo originis. ḡ ḡ mō
habitudo s̄biectiōis filii ad patrē. iportat
habitudinē originis ḡ n̄ i dignitatē. ul̄ infe
rioritatē. ḡ ēq̄litatē. Un̄ exponēd̄ ē qd̄ dicit⁹
nō exequam⁹ zc. i. nō dicim⁹ filiū equalē pa
tri. ita q̄ dicam⁹ filiū ēē nō ex alio sic pr̄z
quia filius est a patre. Un̄ post illā auctori
tatē habet. nec enī pluit ex se. ḡ a domino
s. auctoritate patris. Eodē mō intelligēdū
ē illud qd̄ d̄r filiū ēē obsecutū patri i crea
tiōe. Nā ḡbum obsequēdi n̄ notat ibi mō

ritatē vel diminutionē potētē in filio. sed
notat in patre p̄mā auctoritatē. vnde sic i
ioperatē ē auctoritas p̄mā. i. exequēte est au
ctoritas ab illo. sic fili⁹ habet auctoritatē a
patre. ḡ in patre ē p̄mā auctoritas creandi
res. Et quātū ad ḡ itelligit illud sicut ē
pater i illo libro. Ex his ḡ nō sequit⁹ q̄ fili⁹
scdm diuinā naturā sit s̄biectus legi eterne.
ḡ magis sequit⁹ q̄ ipse sit lex eterna. q̄ lex
dicit ius ḡ ex aliqua p̄mā auctoritate. ipse
autē fili⁹ est ius ipsū ḡ rō que ē ex patre.

Tertio queritur an

irrationabilia s̄biecti legi eterne. Ad qd̄ sic
Dam. Actus inuoluntarij nec precio nec pena
digni habēt. ḡ act⁹ irrationabiliū sunt i volū
tariū ḡ zc. Si ḡ legis eterne ē p̄mū tribuē
ḡ punire scdm meritū. Quia lex eterna est
que mali miserā: boni bonā uitā merentur.
ḡ nec irrationabilia: nec actus eorū cadūt sub
lege eterna. ḡ nō s̄biectiunt ei. ¶ Ad oppo.
Aug. xix. de ci. dei. nullomō aliqd̄ legibus
sūmi creatoris ordinatozsq; subtrahit. a q̄
pax vniuersitatē administrat. Quicqd̄ ḡ ē
i rerū vniuersitate cadit sub ordine legis
eterne. ḡ ḡ irrationabilia. Solo dō fm̄ beatū
Ansel. q̄ irrationabilia s̄biectiunt legi eterne. ḡ
ē s̄biectio legis eterne naturalis ḡ sine iu
dicio. Et ḡ mō irrationabilia s̄biectiunt legi
eterne. Alia ē cū iudicio ḡ ḡ mō rōnabilia
s̄biectiunt. Nō autē creatura ei s̄biecti p̄mā
s̄biectiōe. Un̄ Ansel. Cur de⁹ homo Una
queq; creatura cui sibi p̄ceptū ordinē nāl̄r
aut rōnaliter seruat deo obedire d̄r. maxie
rōnalis cui datū ē itelligē quid debeat. et
ita quelibet creatura obedit ḡ s̄biectur le
gi eterne.

Quarto queritur de

rationabilibus. Et p̄ an mali s̄biectiunt legi eterne. Ad qd̄ sic. Ro. 8. Sapiētia car
nis iūmica ē deo. legi enī dei nō ē s̄biecta.
Slo. Un⁹ hō ē eadē q̄ natura a bono deo
cōdita bona. que heri sapiebat scdm carnē
bodie scdm spiritū. s. que dū viciū habet. n̄
pōt s̄biecti legi dei sic claudicatio n̄ pōt s̄biecti
recte ābulatiōi. Si ḡ i possibile ē q̄ claudica
tio s̄biectiatur recte ābulatiōi. Ergo i possi
bile est q̄ natura hōis viciū s̄biectiatur legi
eterne. ḡ hōies s̄biecti sūt hui⁹ n̄. ḡ zc. ¶ 2.
rō Augustini in li. de li. ar. Cum manifestū
sit alios hōies esse amatores rez eternaz.

alios reꝝ tēpaliū. cū sic vnas leges eē dicit
vnā eterna: aliā tēporalē q̄s istorū; indicas
eterne legi eē s̄bēdos. R̄nd; beatos illos
s̄b eterna lege agē. Misericordis tēporalē lex
ip̄ōis. Ergo miseri reprobi q̄ s̄nt amatores
rerū tēpaliū s̄biciūt legi tēporali. sic boni
legi eterne. q̄ sunt amatores eternoꝝ. Cum
ira se habeant ad illa: sicut isti ad istā. nō ḡ
s̄biciūt etne. Ad opp^o Aug^o i li. de carbe
zizandis rudib^o. Nouit de^o ordiare deserē
tes se aīas. ⁊ ex eaz iusta miseria ptes infe
riores create sue conuenētissimis ⁊ agruen
tissimis legib^o admirāde dispērationis or
nare. Ergo aīe ip̄oboz que s̄nt deserētes
deum ordinantur ordine diuino. S; ordo
diuinus est lex eterna qua iustum est vt
oīa ordiatissima sit. ergo s̄biciūt ordini
legis diuine vel eterne. Solo. dō scōduz
Aug^o i 3. confē. q̄ s̄bici legi eterne ē dupl^r
vel ei^o p̄ceptiōi vel ei^o puniciōi. Mali ergo
s̄biciūt legi eterne quatū ad punitionē. sed
nō sue p̄ceptiōi. Un̄ Aug^o tertio cōfē. Dñe
qui dimittit te q̄ it aut q̄ fugit nisi a te pla
cido ad te iratū. Nam ibi iuenit legē tuā;
i pena sua: ⁊ lex tua x̄itas ē ⁊ x̄itas tu. Ad
p̄imā rōnē i cōtrariū dō scōm Ansel. in p̄
Cur de^o hō vbi facit talē cōparionē Sic ea
que celi abitu cōtinēt nō eē s̄b celo: aut elō
gari a celo nullaten^o p̄nt: nec fugē celū. nisi
a app̄p̄quāte. Itē q̄uis hō v̄l an gel^o diuine
volūtati ⁊ ordinatiōi s̄biacē velit. cū eam
fugē nō valet. q̄ si vult fugē te s̄b volun
tate p̄cipiēte. fugit s̄b volūtate puniēte et
h̄ ē dicit Boeti^o. Ordo cūtra cōplectif: ut
si q̄s ab assignato ordīe recessit: i aliū ordī
nē relabāt. ipsa enī lex eterna sic circū est
q̄ enī fugit vnā p̄tē app̄p̄quat alteri. Et
ita h̄ mali ab ea r̄cesserit quatū ad p̄ceptio
nē s̄nt tñ sub ea quatū ad punitionē. Ad
scōz q̄ nō sequit. Q̄ si mali s̄biecti s̄nt legi
tēpali q̄ p̄pter h̄ nō s̄nt s̄biecti legi eterne.
imo qd s̄bim est legi tēpali: ē s̄b legi eterne
⁊ nō ecōuerso. q̄ cōplectif eā: ⁊ circūit oēs
leges. Un̄ Aug^o i li. de li. ar^o. Illd̄ scōdū
teneas q̄ aptiss̄te iā nō demonstrauit eos q̄
tēpali legi s̄uūt: n̄ eē posse ab etna liberos.

Quinto queritur an
s̄biciant legi eterne. Ad qd sic. i. Tbi. i.
Iusto nō ē lex posita. sed iniustus ⁊ nō sub
ditis. S̄lofa posita. i. i. posita vt sup̄. illum
sit ⁊ ei dñe: i. illa enī p̄ci^o ē: ⁊ cū ip̄a q̄ s̄b

ip̄a. q̄a amic^o iusticie est. Ex quo p̄ q̄ iustus
cū sit amator iusticie nō ē sine lege eterna.
s̄ cū ipsa. Ad opp^o. Aug^o. i. li. de li. ar^o. Iu
stos s̄b eterna lege agere existimo. Solo
dō q̄ istud qd dico eē s̄b lege p̄tē dupl^r ac
cipi. vel put dicit necessitatē coactiōis. v̄l
volūtate obediēdi. sic dicim^o q̄ aliter ē fi
li^o s̄b patre: ⁊ seruus. q̄a suus sub patre est
necessitate timoris coact^o. filius aut volūta
te obediēdi. Iusti ḡ s̄nt sub lege volūtarie
⁊ nō necessitate coactionis. Un̄ p̄s. In lege
domini volūtas ei^o. S̄lo. Aliud ē i lege eē.
aliud sub lege. q̄ i lege ē scōm legē agit vo
lūtarie obediēs legi. Qui aut sub lege ē s̄m
leges agit necessitatē timore coactus. Et h̄
mō nō ē iustus sub lege s̄ p̄sio mō vt dictū
ē vnde p̄ sensu dñi ad Gal. Misit de^o filiu
suum factum sub lege. s̄. volūtarie ⁊ nō ne
cessitatis coactione.

Sexto queritur an be
ti s̄biciū
tur legi etne. Ad qd sic Aug^o. 2. de ci. dei.
In ea certe ciuitate x̄a iusti ē: de qua scri
ptura dicit. S̄lo. Dicta s̄nt de te ciuitas dei.
⁊ vocat ciuitatē illā beatitudinē. ḡ i ea est
vera iusticia ḡ ⁊ ordo iuris: ⁊ ita lex. Ergo
beati s̄nt s̄b lege. S̄cda rō p̄s. Custodiā legē
tuā zē s̄p. Cassiodor^o dicit ⁊ dilīguit legē
p̄fētē a lege que erit post. s̄ alia erit lex
dñi q̄ se p̄mittit custodire p̄pls s̄ctissim^o
Scit enī p̄ h̄c v̄mbra legis ad ministeriū
legis eterne ascendi. Nouit ēt osuetudinē
āgeloz ⁊ p̄tū. dominū sine fine laudare.
scit s̄mē beatitudinis esse solēnitatē dñi
iugiter cōtueri. Scit deniq; fidelīū ibi esse
leges quas se p̄fessus est sine fine seruare.
Si ḡ i eterna beatitudine s̄nt leges. ḡ beati
sunt s̄b lege. Ad opp^o Aug^o in li. de li. ar^o.
Lex eterna ē qua mali miserā. boni bonam
vitā merēt. p̄ legē ḡ ē mereri. s̄ i beatitudi
ne nō est tēpus merēdi. ḡ nec ordinādi sub
lege. Solo dō scōz Aug^o. de li. ar. Lex etna
ē cui sp̄ obrēpandū ē. ⁊ p̄ quā mali miserāz
zē. Quātū ḡ ad h̄ q̄ dñi. Per quā mali mi
serā zē. nō manet lex i patria. q̄a ibi non est
mereri. S; quātū ad h̄ q̄ dñi. cui sp̄ ē obrēpā
dū manet ip̄a lex i patria. Et quātū ad h̄
s̄nt boni sub lege. s̄. cōformādo volūtatēz
suā volūtati diuine. h̄ enī mō obrēpandūz
legi eterne. Et quātū ad h̄ loq; Cassiodor^o.

Nona questio p̄cipa
est de

actus, respicit enī actum vt factū. Ordo aut act⁹ ē duplex. s. ordo distributionis: 7 ordo executionis. Si respicit ordinē distributionis sic habet duos effect⁹. s. punire 7 premiare. s. punire est respectu mali, premiare respectu boni. Si aut respicit ordinē act⁹ executionis aut ille ordo ē absolut⁹ aut cōpat⁹. Si cōpat⁹, aut respectu boni, aut respectu mali. si respectu boni sic ē cōsiliū. si respectu mali est pmissio. Si absolut⁹ 7 respectu boni sic est pceptū. Si absolut⁹ 7 respectu mali sic ē pmissio. Ad ultimā rōnē qua obicitur de actib⁹ indifferentib⁹ rōnal creature vñ qz ordo talium actuum ē p effectū legis qz ē pmissio. sed pmittere ē duplī. sicut habet i decreti vi. 3. officii seculariū sine ecclesiasticarum legū ē pceptere qd necesse ē fieri, aut phibē qd malū ē fieri. pmittere vel licita vt pmissum tribuē, vel quēdā illicita vt dare libellum repudiū ne fiat grauiora. 7 sic est pmissio licitorū: 7 illicitorū grauiora ne fiant. Prio qz mō loquēdo de pmissione ordinat p ipsū act⁹ indifferentes. ga si sic coartaret. li. ar. qz oīa ei pcepterēt vl phiberēt esset ei picalū pnuaricationis. 7 iō factū ē qz qdā act⁹ sūt ei in pmissione: sicut ea que licita sūt. p h enī qz talis ē pmissio ordinat ad salutē.

Adiuante diuī

na gratia. Cōsequēter inquirendū ē de legib⁹ deriuat a lege eterna ad ordinā dā rōnalē creaturā. Vñ aut quēdā est rōnal creature idita vt lex natural. Quēdā rō imposta seu addita. vt lex Moysi: lex euāgelii 7 hūana. pzo qz inquisitio erit de lege naturali. Cōsequēter rō de legibus additis: quātū pnerit ad theologica inquisitio nē. De lege aut naturali inquisitio est talis. Pzo an sit. Scdo quid sit. Tertio quō sit. Quarto quoz sit. cū querit an sit. Pzo absolute querit an talis lex sit que sit rationali creature indita. Scdo vato qz sit. an creata vel icreata sit.

Ad primum ergo

arquit sic. Ro. 2. Cū enī gētes que legē nō habēt naturaliter ea que legis sūt faciunt. Slo. Et si nō habēt legē scriptā habēt naturalē: tamē qua quisqz intelligit: 7 sibi cōsciū est quid bonū 7 quid malū. Ex qz patz qz lex nālis ē. Scda rō ibidē ad Ro. dī. Op⁹ legis scriptū i cordib⁹ suis. Slo. i. fir

mitar ipressū rationi eoz. dum illa opa laudat que lex iubet. illa dānat que lex phibet. Ergo cū h sit naturale cuiuslibet homini. p qz lex naturalis est. Tertia rō ecclesiastici 14. addidit illi disciplinā: 7 legē vite. Slo. naturalē quā dedit homini vt sbiceret suo creatori: 7 bonoz opū i se honorificetiā custodiret. qz lex naturalis est. Quarta ratio ē lex natural i irrōnali creatura insensibili qua dirigē in finem. Vñ Jere. 31. Si defecerit leges iste. s. solis 7 lune 7 stellarū celi. Ex quo patet qz sūt leges celi 7 terre. s. i. ē lex inata irrōnali creature sensibili scdm qz dicit Ysidor⁹. dicit qz lex natural ē quā natura docuit oīa animātia. pfectior at ē creatura rational oibus istis. Ergo necesse ē ponere qz habeat legem naturaliter sibi iditā: qua dirigatur 7 regulet i suū finem. Ergo lex natural vniuersaliter habet eē. Quia rōnal creature ē debitorū voluntarie faciēdi bonū 7 vitādī malū. Si qz nō pōt facere bonū 7 vitare malū voluntarie nisi pū cognouerit. qz naturalit hēt notionē faciēdi bonū 7 vitādī malū. h aut legē naturalem dicimus p quā h cognoscit. Sexta rō. Qm sicut aīa nata ē ad cognoscēdū uerū: ita natura ē ad opandū bonū. Si qz picipia cognoscēdi uez sūt inata nē cuiuslibz discētis: 7 picipia faciēdi bonū. Cū qz sit aīa debitorū faciēdi bonū 7 fugiēdi malū. qz h picipia inata p que regulet i faciēdo bonū: 7 fugiēdo malū: de quib⁹ ē lex que naturalis dicit. Septia rō. Jere. 5. Qui habēt oculos nō uideris. Slo. dat itelligē qz absqz pcepto naturaliter debem⁹ itelligē que recta sūt. qz habem⁹ legē naturaliter ad h nobis iditā. Ad oppo. Tria sūt picipia. de. voluntas 7 natura. Voluntas ē sup naturā. de autē sup vtrūqz. qz voluntas ē sup naturalia ex cōditiōe sua. qz 7 sup omnē legē nature. qz nulla ē lex nature: que pscit li. ar. seu uolūtati. qz libitū arbitriū non hz eā. 7 sicut nec ipsū. ita nec alia. qz lex nālis nō ē indita. 7 ita nō ē. Scda rō Aug⁹ ē. Lex eterna ē nobis naturaliter ipressa. qz ipa habet legē eternā sibi ipressā qua iudicat oīa iteriora exteri⁹ aut hz legē scriptā qua iudicat exteriora. sic legē moysi 7 euāgelicā. Ergo cum ista duo sufficiāt. vanū ē ponē aliam legē sibi iditā quā naturalē dicam⁹. Maior patz p Aug⁹. in li. de li. ar. i. qz dicit. Ut breuiter legis eterne que nobis ipressa ē notionem

explicē. h̄ ē qua iustū ē ut oīa sūt ordīatīssī
ma. ¶ Tertia ratio ecclesiastici. i. s. deus ab
iustō constituit hominē: et reliquit illum in
manu cōsiliū sui. a dicit mādata et p̄cepta
sua. Supposito at̄ q̄ nō adderet̄ nihil esset
ei peccatū qd̄ faceret. si ḡ liberior: eēt rōna
lis creatura. amoto peccō q̄ posito. q̄a posse
peccare n̄ ē libertatē: et i sūma sua libertate
creatus est li. ar. ḡ nūq̄ cōcreatus ē cū illo.
nec ei iditū mandatū nec p̄ceptū: et ita nec
lex: cū eius sit p̄cipē. ḡ nec habet legē nālē.
Quarta rō. li. ar. absolutū ē ab oī necessita
te. s̄ lex nālīs ligat necessitate. ḡ absolutū
ē ab ea. ¶ Dicit p̄ p̄ Aug. sup̄ gen. ad lit̄as
Dīs n̄ usitatissim⁹ cur̄ h̄ quas dāz nāles
leges suas scdm̄ quas sp̄s vite q̄ creat⁹ est
h̄ quosdā appetit⁹ desiratos: quos ēt mala
volūtas nō pōt excedē: s̄ lex que nō pōt ex
cedi a volūrate est lex necessitatē. Ergo lex
natural̄ ē lex necessitatē. Quia rō ex pre
sēt̄ n̄ ē for̄ali q̄ inata ad h̄ sic r̄gula: ut na
tura sēsibilis pueniat ad suū finē. ḡ nec ex
pre nature intellectū cū sit p̄fectior q̄ sēsī
bil. Sed tale qd̄ pōt eēt lex natural̄. s̄ ut sit
r̄gula natural̄: q̄ aīa cognoscat qd̄ faciendū
sit: et qd̄ nō. ḡ non est in creatura rationali
nec similiter i aliis ḡ nō ē. ¶ Solo dō q̄ lex
naturalis est sicut dicit apostolus. et i crea
tura rōnali. Nā sic cognitīa h̄ p̄cipia s̄i
sibi innata: et notione illoz̄ sic hic. Omne
totū ē mai⁹ sua pre: et de q̄libet affirmatio
negatio: ita et motū r̄gulā h̄ sibi inatam
p̄ quā regulat̄ i bonū. h̄c aut̄ legē appella⁹
naturalē. Ad p̄mā rōnē i cōtrariū qua obi
cīt q̄ li. ar. ē sup̄ legē naturalē dō q̄ ē lex
naturalis i fra li. ar. et sup̄ li. ar. et p̄ter li.
ar. et cū li. ar. et extra li. ar. ¶ In fra li. ar.
est scdm̄ q̄ dicit Dam. q̄ quedā vires sūt
que r̄cipiūt et obediūt li. ar. sicut ē vis ge
neratiua que li. ar. s̄bicīt. q̄a si vult homo
generare: et si nō vult nō. Uñ ē i sua pr̄te
non generare. Lex ḡ naturalis que regulat
motū nature obediēt sine subiecte li. ar. s̄
hui⁹ virium. ip̄a ē i fra li. ar. sic lex genera
tionis. et hoc sensu dicit̄ esse voluntas sup̄
naturā. s̄ subiectā. h̄ ē scdm̄ illā p̄te qua nā
ei s̄bicīt. Et de hac lege naturali dō q̄ ip̄a
ē: quā natura docuit oīa animātia sicut est
lex generationis. ¶ Itē ē lex natural̄ p̄ter
li. ar. sic illa que r̄gulat motū viriū que si
obediūt neq̄ s̄bicunt̄ li. ar. sic vult Dam.
sic ē vis digestīa r̄tētīa: et h̄i⁹ vires nāles.

h̄ mō lex natural̄ n̄ solū se extēdit ad nām
inferiorē. s̄ ad omnē naturā habentē appeti
tū determinatū. scdm̄ h̄c enī ē appetit⁹ det
mīat⁹ i vnoquoq̄. et scd̄: h̄ ē natural̄ appe
tit⁹ felicitatē. Et i h̄ sēsū dicit Aug. sup̄ gen
q̄ sūt leges scd̄: quas sp̄s vite h̄ appetit⁹
determinatos: quos ēt mala volūtas nō pōt
excedē. ¶ Itē ē lex natural̄ cū ip̄o li. ar. hoc
mō lex naturalis ē qua quisq̄ itelligit et si
bi cōsci⁹ ē quid bonū et qd̄ malū. ¶ Itē est
lex nālīs sup̄ li. ar. et sic lex naturalis ē lex
i creata: que ē lex sūme illi⁹ n̄ i create. et sic
loquit̄ glo. sup̄ illd̄. xi. ad Ro. Tu aut̄ cōtra
naturā insertus es i bonā oliuā. dices cōtra
illā sūmā naf̄ e legē a noticiā remoriua seu
i priorū seu i firmoz̄. tamē deus nullo modo
facit. q̄a cōtra se ip̄m nō facit. Et h̄ modo
dicit Aug. i li. de Ra Fligiōe. Cum mēs būa
na mutabilitatē pati possit errois: appar̄
sup̄ mentē nostrā eēt legem que r̄tas dicit̄
¶ Itē ē lex naturalis extra li. ar. et sic dō
i decreti q̄ lex natural̄ ē que i lege et i euan
gelio cōtinet̄. et h̄ ē q̄a ip̄a a lege naturali
extrahit̄: ut p̄cepta moralia et iudicia et h̄i⁹
Si ḡ li. ar. vno mō h̄ legē naturalem: que
sibi cōcreata est tanq̄ regula: que tamē sup̄
ipsū est in quātū ē regula ipsi⁹. ¶ Ad scd̄:
dō q̄ cū dō. Lex et̄na nobis nālīter i pressa
ē h̄ ē notio eius sic p̄ ex v̄bis Aug. Notio
aut̄ illa legis et̄ne i pressa aīe nihil aliud
ē q̄ ip̄a lex naturalis in aīa: que quidē est
similitudo et ymago ipsi⁹ diuīe legis: et di
uīne bōitatē i aīa. Uñ lex natural̄ est notio
legis et̄ne i pressa aīe. sic ymago que est i
sigillo i p̄mēs est. Ymago aut̄ que ē i cera
et i pressa: et ē similitudo et ymago illi⁹ que ē i
sigillo. Ita ē hic quia lex et̄na ē i p̄mēs.
lex naturalis ē i pressa aīe. Ad tertiā qua
obicīt q̄ li. ar. esset liberi⁹ si esset absolutū
a lege et a mādat. dō q̄ nō Lex enī natural̄
nō detrabit libertati ei⁹. s̄ ē regula liberta
tis sue. Anselm⁹ aut̄ dicit q̄ libertas nō est
dicēda ad id qd̄ nō expedit: nec qd̄ nō dec̄
Donat aut̄ q̄ nō esset lex vel mādatū indi
tū aīe adhuc idēcēs esset q̄ aīa se s̄biceret
vilib⁹ et inferiorib⁹. sic peccato et sēsualitati
Regulat aut̄ p̄ legē sibi iditā: q̄ ita nō s̄bi
citur: et iō lex gubernat et dirigit ei⁹ liber
tatez. Ad quartā dō q̄ est quidā appetit⁹
rōnalis creature determinat⁹. sic qui est ex p̄te
finis. s̄ appetit⁹ beatitudis: et odiū miserie
Lex ḡ naturalis regulans istū appetitū ē

lex necessitatē ē etiā appetit⁹ ipsi⁹ deffiat⁹.
f. q. libez arbitriū pōt appetere vōl nō appe-
tere. pōt mouē vel nō mouē. et hī⁹ appetit⁹
et actiū talium lī⁹. ar⁹. Regula est. Lex na-
turalis que nō ē lex necessitatē: que ēt recte
dicat lex natural. eo q. cū ipa natura nobis
indita ē. Ad quā rōnē dō. q. nō ē sile-
te sēsu et intellectu. quoniā finis sēfibil na-
ture: finis dico itētiōis: nō deffiat sup ipsā
s; i se. Uñ ipa ē sibi finis. s. rōnal natura
habet finē dēterminatū sup se ipsā quē ad
modū suū principiū. finē dico quē habet de
sua itētiōne. illū enī nō habet de se nec i se
sicut sēfibilis. Unde ecclēstici i. 7. fecit
de⁹ hominē ad ymaginē suā: et itēz conuer-
tit illū in ipsū. Uñ qd ē ei picipiū ē ei finis
et ita sup se habz finē: qd enī ē ad ymaginē
nūq. terminat ad se: s. ad illū cui⁹ ē ymago.
Et iō necesse ē q. habeat aliqd sibi ipressū
tāq. regulā pueniendi ad finē. illud autē
appellam⁹ naturalē legē regulātem ipsum
i opatione boni. Alexander de ales.

Secundo queritur

Utum lex naturalis sit creata vōl icreata.
Ad qd sic. Lex naturalis ē scdm quā anime
rōnales de istis inferiorib⁹ recte iudicāt. s; lex
eterna ē hī⁹. Ergo lex natural ē lex eter-
na. s. icreata. Maior pater p Aug⁹. in libro
de trā s. rōgione. Lex eterna ē pūa veritas: et
lex omniū artū: et lex opōtētis artificū. vt
enī nos et oēs rōnales aīe fm xitātē de infe-
riorib⁹ recte iudicem⁹. sic de nobis quādo
eidē iherem⁹ sola xitas iudicat: et hāc xita-
tē appellat legē eternā. et sic p eā recte iudi-
cam⁹ de inferiorib⁹. **S**cdā rō Aug⁹. i li. de
trā religiōe. Menti nostre cōcessū ē videre
legē talē. s. h nō visioē corporali. illō planū
est. similiter nec ymaginā. s. visioē itelle-
ctuali. Sed dic Aug⁹. q. visioē itellectuali.
uidentur res que videntur re non simili-
tudine: seu que non videntur ymagie: s. re
ipsa. s. nō est silitudo aliq. vel ymago legis
eternē i aīa. imo lex eterna ē i aīa. Sed lex
naturalis: creata est ymago illi⁹. s. ipa non
ē i aīa. s. si ē aliqua lex i aīa. h ē solū lex na-
tural icreata. **A**d oppo⁹ lex natural ob-
scurat⁹ et obtenebrat p peccatū: sic habetur
in Glo. Ro. 2. sed lex icreata non. s. lex na-
turalis est icreata. **S**cdā rō ecclēstici
i. 7. Addidit ei disciplinā et legē vite here-
ditauit illoz. Glo. Uel legē littere ad corre-

ctionē legis natural scribi. voluit. Lex g
natural ē corrigibil. s. lex icreata nō. qm in
lege eterna seu icreata non cadit mutabili-
tas. s. lex natural non ē icreata: sed creata.
Solo dō q. lex natural vnomō dicit⁹ sglā
exēplaris pūa: et sic ipa est pūa veritas. Et
sic lex naturalis idē est qd lex eterna et icre-
ata. Aliomō dō lex naturalis 2⁹: que ē exem-
plū idita aīe ad cognoscēdū qd faciendū.
et qd nō. et h mō creata ē et cocreata anime
et de hac pcedit questio. et sic p; q. ipsa est
creata. Ad primā rōnē i contrariū dō. q.
cū dō scdm legē eternā recte iudicam⁹ de
istis inferiorib⁹. hic notat cā formal exēpla-
ris. Cū aut dō scdm legē naturalē iudicam⁹
de inferiorib⁹. hic notat cā formal exēplata.
et ita differēt dō de istis illō. Ad scdm
dō q. cū dō. q. illud qd videt⁹ visioē itelle-
ctuali. videt re ipsā. et nō similitudē. h vez
ē de visioē itellectuali: que ē 3⁹ celū. Nam
triplex ē visio. Pūo vna corporāl que fit p
sēfū. Alia aut ymaginatā que fit i sōnis.
Tertia itellectual. et ē hec triplex scdm tres
celos. Nā ē visio itellectualis que fit p sili-
tudine abstractā a sēfū. Et h visio itelle-
ctualis corporalis dō suo mō. Alia est visio
itellectualis que dō ymaginaria que. s. fit p
similitudine abstractā ab ymaginatōe. et
est qua cognoscit aīa rem: nō p similitudine
abstractā a sēfū vel ymaginatōe. s. q. cogno-
scit re vt ē: et h ē tertiu celū. Et de hac dō
Paul⁹ cō rap⁹ vsq. ad tertiu celū: et h fuit
visio p reuelationē. De hac aut visioē hāc
est illa auctoritas aug⁹. nō de aliis nisi vi-
siquatur duplex similitudo. s. corporalis et
spiritualis. que g vident⁹ visionē hac non
vidēt similitudine corpali s; spirituali vi-
dēt quedā hac visioē. nāz quedā videt aīa
hac visioē: que nō videt nec similitudine
corporali nec spirituali. sicut qm uidet se et
suas affectiones: et actiones et suā iusticiāz.
Quedā at videt hac visioē p similitudine
spiritualē sic Angeluz et sic cognoscit iusti-
tiā alteri⁹. Et ppter h ista ppositō idiffite
dō. q. que vidēt visioē itellectuali vident⁹
re et nō similitudine: vt intelligēt de illis q
uidet aīa p se et p presentia seu p reuelatio-
nē. vez ē tamē simpliciter q nō vidēt simi-
litudie corporali aliqua hac visioē. s. tamē
quedam sic similitudie spirituali. et sic lex
eterna in anima videtur per visionem
intellectualem.

Consequenter que
rif

quid sit lex nāl. Et quā tria. Prō
quid sit i genere an potē. ul passio. uel ha
tus. Scōdo supposito q sit habit. an sit ha
bit. cognitū. ul motū. Tertio supposito
q motū. an sit idē qd cōscia. 7 sinderefis.

Ad primum sicut di

cit pbs. De qd ē i aia aut ē potētia. aut pas
sio. aut habit. Sed lex natural existēs i aia
n ē potē. qm potētia ē i deficiata. 7 ad oppo
sita. Itē n ē passio: cū passio ut dicit Dam?
sit mot. ex alio i aliud: lex nō. g. ipa ē habit?

Scōda rō ut dicit pbs. Habit. ē dispositio
difficile mobilis. s. lex naturalis ē in aia ut
dispositio difficile mobilis. g. ipsa est habit?

Ad oppo. Aug. dicit q habit. ē q aliquid
agit cū op. ē. s. lex natural nō ē hi. g. ipa n
ē habit. Dico: p. quonia: i pualis nō ha
bitat lex natural ad agēdū: nec p ea possēt
agi in eis. Similiter nec i dānat. potest agi
aliquid lege naturali. 7 tñ ē i eis. Cum aut a
qbusdā dicat: q lex natural act. sit rōnis
7 habit. volūtat. Querit an illō sit verū.
7 ostendit pmo q nō sit actus rōnis. quia
nullus act. rōnis ē inatus. imo rō cū inasci
tur sopita ē qntū ad suū actum. Cū igitur
lex naturalis sit inata ei cui. ē. patz q non
pōt eē act. rōnis. Scōda rō sic videm. q
nihil qd sit accidēs alicui. pōt eē sstātia
alteri. ita est i aliis generibus distinctio. q
nihil qd sit qualitas alicui: pōt esse actio
alterius. Si g. lex naturalis ē habit. volun
tat: ita qualitas. g. nō est actus rōnis. Si
dicat scōm pbs q duplex ē actus. s. pms
ut scia. 7 scōs ut cōsiderare. Prim. ē act.
i habitu. scōs i effectu. Uex ē g. q lex nāl
nō ē act. rōnis i effectu. s. ē ei. act. i habitu.

Cōf. Prim. enī act. idē ē qd habit: sicut
patet de scia. Effet igit lex naturalis habi
tus rōnis sic volūtat: 7 ita nō magis uni
q: alteri. Scōda rō in li. ar. sūt tria scōm
que i ipso itelligit ymago trinitat. s. facul
tas. ratio. volūtas. scōm aut facultatē itel
ligim. ymaginē sūme potētie. scōm rōnem
ymaginē sapiētie. scōm volūtatē ymaginē
bonitat. Uirt. aut habit. ē uolūtat. Ars at
cū sit idem qd scia habit. ē rōnis sic scia:
licet differat i h. q. scia dē absolute. ars in
cōpatione ad op. Lex aut naturalis habit.
ē facultat. g. nō ipsi. uolūtat. q sit habit?

facultati patet: quia lex dē qd ligat. 7 artat.
Sed nō pprie dē artari rō seu iudiciū imo
iudiciū esse de bono. 7 malo. Silt. artatio nō
ē ipsi. volūtat: g. solū dē artatio i libro ar.
respectu facultat. Lex g. p se ē habit. facul
tat. nō uolūtat. nec rōnis. Solo Quidā:
posuerūt q lex natural act. sit rōnis. 7 ha
bit. volūtat. Et cōfirmat opinionē suā ex
h. qd dē in Glo. 2. ad Ro. q lex nāl est q
quisq. itelligit. 7 sibi cōscius ē qd bonū. 7
quid malū. Cū enī itelligit sit act. rōnis ex
h. q. dē qua quisq. itelligit. dicit q ipa est
actus rōnis. Ex h. rō q dē. 7 sibi cōscius
ē qd cōscia iportat habitū. dicit q ē habit.
volūtat. Et q dē act. rōnis itelligit act.
.i. qdā opatō scōm q dicit Jobānes. Dam.
Opatio ē vniuscuiusq. sē inat. motus
sicut lucē i sole. lucē enī ē act. innat. s. so
lis. Illūinare aut ex opatioē i alio: sic lex na
turalis ē quoddā lucē i rōne. Est aut i vo
lūtatē sic quedā habitas ad bene opādū.
7 itelligit act. sic lucē: nō sicut luminare i
sole. Dō tñ q aduertendo illud qd dē in
glo illa. Ro. 2. hoc dē de lege nālī quātum
ad effectū cōsequētē. 7 nō quātū ad effectū
pncipalē. 7 p. s. q lex natural ē qua quisq.
itelligit. 7. Et ppter h. dicim. q p se. 7 pnc
cipaliter lex naturalis ē habit. ipsius facul
tat. si aut alioz h. ē p. cōsequēs. Libertas. n.
p. 7 p se nō dē eē i volūtatē: nec in ratiōe
s. i facultate. qd ipsi debet auctoitas. 7 pos
sibilitas. Et a pte ei. ē flexibilitas. Et ideo
lex naturalis cū se teneat a pte auctoitat.
seu potestatis. 7 ita a pte flexibilitatis seu
auctoitat. dē esse pmo. 7 p se in facultate.
tāq. r. g. ula facultat. Itā sic grauitas seu pō
derositas i grauib. regular. totū. motum
grauis. 7 dicit eē lex ipsius motus. ita lex
naturalis regular. motum rōnalis creature
pncipaliter i eo qd faciēdū ē. Et iō a parte
eius cuius pmo ē libertas. 7 iperū se tenet
7 ē flexibilitas ad opus. Utz aut debeat
dici habit. facultat. Dō q duplex ē itētio
habit. vna scōm q dē habit. dispō. diffici
le mobilis. 7 sic ipa ē habit. Alia ē itētio
habit. scōm quā dē denōiare habentē sic
scia scientē. Et scōm hāc viā nō itelligim.
ipsā legē nālē posse dici habitū. qd fm ipsā
nō ē denōiatio habit. Ad pma rōnē. sol
uēd. eo q videt. posse ostendē q sit habit.
scōm quālibet itētio ē. Et dō q illa. pposi
tio pbi itelligēda ē scōm illā viā q fuerit

res i aia. et e motus rez ad aia. Quia cu sunt
res i aia p abstractione. e pone aliqd i quo
fiunt. et sic potit potentia. et iterum res illa
ifert passione et imutationem ei i quo fit. et
sic e passio: Item habilitat ipsa potetia: et
sic e habitus: H aut mo no e lex natural i aia
sicut res ille. Et ideo no habet hic locu illa
ppdo. nec etia quado e motus imo multa sunt
in anima sicut etiam res actiones que non
sunt aliqd predictorum.

Hic consequenter

queritur vtru lex natural sit habitus cogni
tius. uel motiu. Ad qd sic Ro. 3. Per lege
fit cognitio peccati. Effectus g legis p se est
cognitio. et dr h de lege scripta. g cu i inte
tioe legis ueniat lex scripta: et lex natural
ipsa lex natural e habitus cognitiu. cu eius
effectus sit cognitio sicut et scripte. Secda
ro glo. Ro. 2. Lex natural e qua quisq itel
ligit zc. g eius effectus e itelligere. g e habitus
cognitiuus. Tertia ro Ro. 2. Opus legis
scriptu. Glo. i. firmiter ifixu roni. s habitus
ifixus roni e cognitiuus. g zc. Ad oppositu
Nullus habitus cognitiu ligat arbitriu ad
faciedu vel no faciedu. quia cognitio non
ligat. s lex dr eo q liget ad faciedu vl n.
Ergo ipa est habitus metiu uel opatiuus. et
no cognitiuus. Solo dr q cu li. ar. sit fa
cultas uoluntat et ronis. Pater q i interioe
li. ar. adcurrit tria. facultas. ratio. et uolun
tas. ad que copatur lex natural. Et fm illas
opationes habz triplice actu. Primus e liga
re que habet ad facultate p copatione. Et
h e ga facultas de se habet libera iflexione
et io copatione illi e ligare. Secds ar actus
eius e ostedere que habz copatioe ad rone.
et h scdm itentione qua lex dr eo q in ea le
gat sic dicit Ysidor. 4. et h imologia. Lex
a legedo dicit. Tertius eius actus e itigare
feu moue ad bonu faciedu: et malu vitacu.
que hz copatione ad uoluntate. scdm q dicit
Ysidor. 4. et h. Jus naturale comune oiu
est. eo q vbiq i instinctu n no aliq constitu
tioe habet. Dicit g lex natural respectu fa
cultatis sic ligas et artas. Respectu autez
ratiois sicut illuminas rone. Respectu xpo
uoluntat sicut ad bonu instigans et sic pici
pat natura vtriusq habitus. s. et cognitiui et
motiui et hz diuersos ei actus pcedit rones.

Post ea queritur vtz lex

naturalis sit ide qd conscia et sideresis. Et
p querit de conscia. Conscia aut distinguitur
duobus modis. Unom conscia dr opinio v
agedis et vitadis. id e opinio de eo qd det ui
rari vel fieri. et de hac. prima Coz. 8. Qui
dam aut cum conscia ydoli usq; nunc. q. ydo
laticu maducat: et conscia eoz cu sit ifirma
polluit. Alio mo dr conscia sic Basilius dicit.
scdm q e qd da iudicatoriu naturale. Ro.
2. Testimoniu reddente illis conscia eozu.
Querit g vtru conscia h scdo mo dicta ide
sit qd lex natural. Ad qd sic Dam. Conscia
est lex intellectus nostri opposita peccato
s lex natural e hi. g ide sit. Secda ro Ro.
2. Glo. Naturalis lex e qua quisq itelligit
et sibi conscius est quid bonu et quid malu
s conscia e hi. g zc. Ad oppositu conscie
e errare. legis naturalis nullom e errare.
g ipsa no e conscia. Secda ro conscia respicit
intellectu: ga dicit scia: lex xpo magis affe
ctu g no sit ide. Tertia ratio. Conscia no e
eadem apd oes. lex natural e eadez apud oes
g n ide sit. Post h querit vtz ide sit qd
sideresis. Ad qd sic. sideres consistit circa
dictame opandoz in generali. dicitur enim
in ratione generali: et no i ratioe propria:
ea que facienda sut: s tal est lex naturalis.
ide igit e effectus essential ipsaru. ergo sit
ide. Secda ro sideresis hz instinctu quo
ad bonu. sicut dicit Ysidor. q. lex nalis
ad bonu instigat. Ergo habet eundem effectum
essential. g zc. Ad opp. zero. sup. ex. ubi
logit de ill facieb. dicit q p tres facies
inferiores significat tres vires. s. Cocupis
bilis. irascibil. ronal. Quarta aut e sup qua
greci sideresim vocant. Sideresis g est
potetia aie. g lex naturalis no e i potentia
anime sed magis habitus potentie. g ipa n
est sideresis. 2. ratio Lex naturalis vi
rgit potentiam. ergo no est potetia ergo
nec sideresis. Tre cu lex natural dicitur
rgula et conscia rgula. et sideresis rgula. qrit
que sit differetia. Solo dr ad pmu. q. lex
natural no e conscia nec sideresis hz extede
do coueniat i h qd e rgulare. differunt tu
qm lex pprie e rgula facultati et pto et p se.
mediare aut conscia e regula ronis: quoniaz
conscia ex lege format. mediate xpo sinderes
si que e sintilla conscie: e regula ipsi uolun
tati. Lex eni pmo artado facultate dicitur
i facilitate quid faciedu et qd no: qm i faci
litate est flexibilitas ad bonum vl malum

Lex autem dicitur ei bonum faciendum: et in alio uitandū. post h̄ sequit̄ iudiciū in rōne. et sic format̄ cōscia. ulterius facto iudicio q̄ sic debet eē. Deinde sequit̄ sideresis: que ē sitilla cōscie que stimulat volūtate ad bonum faciendū. Et id̄ lex p̄ se regulat facultatem. Mediāte aut̄ cōscia. h̄ ē scdm̄ q̄ ratio accipit iudiciū legis r̄glat rōnē. Legis. n. rō ē in ipsa et tūc format̄ cōscia. Mediāte aut̄ scintilla cōscie. i. sideresi regulat volūtate: et sic differūt specialit̄ in h̄ q̄d ē r̄gulare. q̄a cōscia ē pp̄rie regula in rōne. Sideresis in volūtate istigādo ipsā et stimulado ad bonū. Ad illud q̄ obicit̄ q̄ cōscia ē lex itellēs nostri zc. Dd̄ ē q̄ cōscia dupl̄r accipit̄. s. materialiter uel formalit̄. Cōscia formaliter ē acceptō debite scie legis: cū debito faciēdi uel uitādi. et h̄ mō cōscia nō ē lex s̄ format̄ a lege. quia ē ip̄m iudiciū rōnis accipientis legē. Si accipiat̄ materialiter sic cōscia est ip̄m cōscitū: mediāte q̄ aia regulat̄: et dirigit̄ in opatiōe boni. Et hoc mō cōscia est lex itellectus. Ad scdm̄ rōnē dd̄. q̄ glo illa loquit̄ quātū ad effectū legis: non enī uult dicē q̄ lex sit cōscia. s̄ q̄ facit cōsciētā siue ē cā cōscie ex qua format̄. Cū enī rō legis sit in regula facultat̄: que est lex. intelligit̄ ibi debitū faciēdi bonū et uitādi malū. et tunc sibi cōscia ē. Ad 2° q̄ obicit̄ de sideresi dd̄ q̄ lex pp̄rie dicitur ut regula. sideresis pp̄rie dicitur ut natura. et h̄ est q̄a stimulat ad bonū rātū. Ad scdm̄ rōnē dd̄ q̄ p̄pe lex mouet fm̄ istictū sicut uult Ysidor⁹ Cōscia dō mouet scdm̄ iudiciū. Sideresis autem scdm̄ appetitū nālem veri boni. ut sic dictū est q̄ istinct⁹ legis refert̄ ad facultatē. cōscie entie ad rōnē. Sideresis aut̄ ad volūtate; Ex his colligit̄ q̄ lex natural̄ ē indita r̄gula facultat̄ faciēdoz. cū directiōe rationis. et instinctu volūtatis.

Missio quod sit lex

naturalis et quod sit. Cōsequēter inquirendū est quō sit. Et p̄ querit̄ quomō sit quātū ad essētā vtrū. s. sit delectibil̄ aut nō. Secūdo quātū ad mādāta. Utrū sit mutabilis aut nō. Quātū ad primū sic obicit̄ Ro. 2°. cū gētes zc. Glo. nō q̄ p̄ nature nomē ut dictū ē negata sit grā. s̄ potius p̄ gratiā repata nā qua gratiā tertioz hoīe inouato. Lex insti⁹ scribit̄ quā deleuerat culpa. et uocat h̄ naturalē: legē naturalē. ipsa ḡ deleta ē p̄ culpam. ḡ

delectibil̄. Secda rō Malach. 2°. Custodite sp̄s uestrū: et uxore adolescentie tue noli despice. Glo. Uxorē. i. naturalē legē in corde scriptā. que etiā incredulos opellit dicē de⁹ iudicet deus uideat: et ipi cuncta. inter me et te di iudicāda p̄mitto. h̄ uxor residuū ē sp̄s nr̄i. q̄a nostro spiritui sp̄ copulat̄: que si recedit a nobis statim offēdim⁹ deuz. ipsa ḡ recedit et ita delectibil̄ ē ab aīa. 3^a rō q̄ pot̄ in id q̄d ma i⁹ ē pot̄ in id q̄d min⁹ ē. Si ḡ culpa pot̄ dele legē grē que pl⁹ ē q̄ lex n^o. Ergo pot̄ delere legē nature. et ita delectibilis ē. Ad oppo^o. Aug⁹. 2°. cōse. furtū domie punit lex tua et lex scripta in cordibus hominū: quā nec ulla quidē deleuit iniquitas. Quis enī fur equo aīo aliū patit̄ furē. ex quo patet q̄ non est delectibilis. quoniā si delectibilis esset. h̄ esset p̄pter iniquitatē aliquā. Solo dd̄ q̄ aliquid d̄r deleri dupl̄r. uel quātū ad essētiam. uel quātū ad effectū. sicut patet in eclipsi solis Lux enī solis ibi nō deficit quātū ad essētiam s̄ quātū ad effectū. quē h̄z in nobis qui est luīare. Lucet aut̄ sēp in serodē mō est in hac pte. quia lex natural̄ que ē sic sol in aīa quātū ad essētiam nūq̄ delet̄ ab ea: s̄ sp̄ ibi lucet in se delet̄ tamē aliquādo quātū ad effectū. s. q̄a n̄ sp̄ ipsa animā illuminat. sic cū aīa auertit̄ a deo: et obtenebrat̄ p̄ peccatū. Uñ tenebra peccati iterposita iter animā et deum p̄bet istū effectū legis. Uñ Ro. 2°. Cū gentes zc. Glo. Nō ḡ v̄sq̄ adeo in aīa hūana. ymago dei terrenoz affectuum labe detrita est. ut nulla in ea lineamenta remāserit. nō oīo de letū ē q̄d ibi p̄ ymaginē dei cōcreat̄ impresum ē. Uñ sēp manet scriptura legis nālis in aīa. Nā p̄ ymaginē impressa ē ipsa lex: et p̄ hoc si delet̄ quātū ad lectionē p̄pter terre nū affectū. nō tamē quantū ad essētiam. Et ad h̄ pot̄ haberi rō ex glo. p̄dicta. Malach. 2°. quia dicit̄ ibi q̄ lex natural̄ sēp spiritui nostro copulat̄. ḡ n̄ ē delectibilis ab eo. Et hoc intelligēdū ē quātū ad essētiam legis nālis. Ad primā ḡ rōnem que ostendit̄ q̄ simplr̄ sit delectibil̄ dd̄. q̄ ē scriptio legis quātū ad essētiam. et ē scriptio legis quātū ad manifestationē. q̄ ḡ dicit̄: q̄ lex iusticie natural̄ inscribit̄ h̄ nō ē quātū ad essētiam. s̄ quātū ad manifestationem ut. s. luceat q̄d obtenebratū erat p̄ peccatū. Ad scdm̄ dd̄. q̄ lex natural̄ d̄r recedē quātū ad officium uel effectū. nō tamē quātū ad essētiam. Sicut dicit̄ dñs recessisse quādo n̄ h̄z imperiū in domo.

Ad tertium dicitur quod non sequitur quod si gratia potest deleri quod maius est quod possit deleri id quod minus est. quia non sequitur: gratia delet peccatum mortale quod maius est. sed delet peccatum veniale quod minus est. Sicut non sequitur culpa delet legem gratie que maior est. sed et legem nature que minor est. culpa enim naturaliter opponitur legi gratie et non legi nature. et ideo ipsam delet. et non ista nisi quantum ad effectum. et iterum licet lex gratie plus sit quantum ad virtutem quam lex nature. non tamen quantum ad diuturnitatem in se. quia naturaliter est edita a se illa ratio. et ita non est delevibilis per culpam sicut illa.

Secundo queritur

de modo effectus legem naturalem quantum ad mandatum. Et queritur utrum sit mutabilis quantum ad precepta iuris naturalis. Ad quod sic in decretis habetur distinctione. 6. Quod naturale ius ab exordio rationalis creature scilicet manet immobile. per hoc volens assignare differentiam eius ad legem scriptam. sed in naturale quantum ad sua precepta immobile est. Secunda ratio in eodem. dicitur. 5. Naturale ius cepit ab exordio rationalis creature. nam nec variatur tempore. sed immutabile manet. Tertia ratio. Lex posita ab aliquo manente voluntate positoris: et illo cui imposita est semper permanet. sed cum maneat voluntas ponentis legem naturalem: et maneat rationalis creatura cui imposita est et ipsa lex naturalis manet immutabilis. Ad oppositum. Ysidorus. 4. et bimol. Jus naturale esse est omnium nativum in iure. commune est omnibus possessio: et omnium una libertas. sed si factio ista mutata est ita ut meo iure sit aliquid proprium. patet quod mutabilis est lex nature quantum ad suas sanctiones et mandata. Secunda ratio Jeremias. 3. Sed quomodo si correnat mulier. Sicut. Videtur ea servire libidini sue: et se mutatam legem nature per quam quodam viro suo sibiecta fuerat. si mutata est lex nature ergo est mutabilis. Tertia ratio ecclesiasticus. 17. Addidit eis disciplinam et legem vite. Sicut. Legem litterarum quantum ad correctionem legis naturalis scribi voluit. Lex ergo naturalis corrigibilis est. ergo et mutabilis: quia omne corrigibile mutabile est. Quarta ratio tempore Lamech. quod primus habuit plures uxores: fuit peccatum habere plures uxores. Unde dicitur glo. ibi. quod contra legem et nam adulterium commisit. Post hoc non fuit illud peccatum. Unde Jacob plures habuit uxores sine peccato. Et dicit Augustinus quod peccatum non erat quoniam mos erat: et secundum ius naturale. ergo precepta iuris naturalis mutata sunt. Tercium in

decretis dicitur. 8. Differt ius naturale a consuetudine. nam iure naturali omnia sunt commoda omnibus. iure vero consuetudinis et constitutionis habet in illud non alteri. si primum mutatum est. Quarta ratio in decretis dicitur. 1. Jus naturale est quod in lege et in evangelio continetur. Sed in lege continentur multa iura mutabilia: ius naturale est mutabile. Sicut dicitur quod opinio quorundam est. Quod in lege naturali quedam sunt sicut precepta et prohibitiones. ut fac aliis que tibi vis fieri: et non facias aliis quod tibi non vis fieri. Quedam autem sunt demonstrationes: ut omnia esse commoda omnibus. Et differt demonstratio legis naturalis a preceptis: sicut consilium a precepto. Unde demonstratio ibi accipitur loco consilii. Dicitur ergo quod quantum ad precepta et prohibitiones immutabilis est lex naturalis. sed quantum ad demonstrationes est mutabilis. quia demonstrationes non sunt precepta: nec prohibitiones legis naturalis: sed solum demonstrationes ad quas anima non tenetur. sicut nec ad consilium nisi tempore necessitatis. Aliter autem est dicitur. secundum beatum Augustinum. in libro confessionum. Quod sic videmus quod medicina est ars immutabilis tamen medicina aliquando mutatur precepta languentibus: et tamen ratio precepti artis in se est immutabilis: nec venit mutatio ista ex parte artis sed ex parte alia. scilicet eius cui ministratur ex arte. ita lex naturalis immutabilis est quantum ad rationem suorum preceptorum: et sanctionum: non tamen quantum ad observantiam omnium sanctionum sicut medicina. Ad primum ergo rationem que ostendit quod sit mutabilis in se. dicitur quod iure naturali essent omnia commoda: et omnium una libertas. sed fuit ante peccatum post peccatum quedam sunt quibusdam propria. et habent duo sunt per legem naturalem: sicut enim ars medicina dicitur vinum esse sanum: et eadem ars negat vinum egro. ita eadem lex naturalis dicit quod sanum nature omnia sunt commoda: et quod ita debet esse. et tamen eadem dabit nature egre proprietatem. nec mutat propter hoc quantum ad rationem sanctionis. imo eadem ratio que dicitur esse omnia commoda in natura bene instituta: dicitur aliqua esse propria in natura destituta per peccatum. et sic solum est mutatio quantum ad observantiam sanctionum et effectuum. et non quantum ad rationes ipsorum. Ad secundam rationem dicitur quod non creditur dicitur glo. illa legem mutari simpliciter. sed solum in uxore illa quantum ad effectum: que habet in illa. et hoc propter interpositionem culpe inter animam et deum. sicut sol debet mutari in nobis vel quod ad nos: quoniam non habet effectum in nobis. Ad tertiam dicitur. Quod correctio quedam ponit dicitur. quedam vero supplementum. non dicitur ergo lex naturalis correctio per legem litterarum. quantum

ad aliquod vicium: quia hec correctio ponit mutabilitatem. s. solū quātū ad supplemētū: et hō nō ponit mutabilitatem. Lex enī nālis dicitur i generali sic patet: Cū dicit non facias alii zc. Sub hac enī generalitate cōprehendūf multa picularia. vt non occidas nō falsū testimoniū dices zc. Lex autē littere explicat ista picularia. vnde scripta est ad correctionē supplemēti et non vicii. ¶ Ad quartā de bigamo dō. q. si effect⁹ mutat: nō tamē rō legis. Lex enī natural respicit illū cui fit: et ex hō nō mutatio ista: quia cōtra fiūt ppa. ¶ Tercē respicit ipz deū cui⁹ auctoritate fert. et scdm hō dicit i mādato iferio ris sp q ipz q sup legē ē. s. de⁹ possit mutat. s. legem. vnde nūq; auctoritas superioris excipit. Et ppter hō nūq; dicitur lex nālis q solū vna esset vni⁹. quoniam exciperet ab hō dicitur superioris auctoritas. Quā iacob plures habuit. hō fuit auctoritate et volūta te dei. et ideo nō fuit cōtra dictamē legis. Ex dicto patet solo. rōis. ¶ Ad sextā rōnē respōdet Bracian⁹ i decreti dices. q. i lege quedā sūt moralia: quedā autē mistica. Moral ia quātū ad ius naturale reducūf. q. ergo dī q. i lege mutatio est facta. hō ē vep quātū ad ceremonialia. et non quātū ad moralia quātū ad litterā: nec quātū ad mistica. hoc ē quātū ad sēsum spiritualem.

Quæsitum est de lege nāli
 si est: et quid ē: et quō ē. Cōsequēter iqrēduz est de ipsa: quozum est primū de differenti assignatiōe eoz: que ponit eē legis nālis. ¶ Scdū ē an habeat pcepta ordinātia rōna lem creaturā ad deū. ¶ Tertū ē an aliquo mō ordinat rōnalem creaturā ad irrōnalē. ¶ Quarto per que in lege naturali ordiat hō rōnalis ad proximū rōnalem. Quantū ad primū duo querūf vt magis pateat qdū est lex naturalis. Primū ē de differenti assignatione eoz: que ponit esse iuris nālis a diuersis. Scdm ē de cōpatione iuris nāl ad positiuū. ¶ Quātū autē ad primū sic pceditur scdm Augustinū et Hugo. de sancto vic. Assignat duo pcepta iuris naturalis vnū affirmatiuū et aliud negatiuū. Negati uū nō facias alii: qd tibi nō vis fieri. Tob. 4. Affirmatiuū. fac aliis qd tibi vis fieri. et sumis scdm hō qd dicit Nat. h. 7. Quæcūq; vultis vt faciāt vobis hoīes. et vos facite illis. Habem⁹ q. q. ius naturale scdm istos

assignat quātū ad duo pcepta. Ulteri⁹ fm Ysidoz 4. et bimol. habet q. ius naturale ē cōe omniū nationū. vt iuri et femine con iunctio. liberorum successio et educatio cōis oīum possessio. et oīm una libertas. Acq. fitō oīm que celo et terra mariq; capiūf depōsi te rei uel cōmēdate restitutio. violētie p uī repulsio. In hac assignatiōe plura ponunt q. i assignatiōe Aug. et Hugonis. et tamē nō pōt fieri reductio istoz ad illa. quia Ysi doz assignat ea que debent eē iuris nālis scdm q. ipfū ius naturale ordinat naturā vniuersalē: que ē spēs: et naturā singularē. qd patet. quoniam ad ordinem nature vlis ptinet hō dicit maris et femine cōiunctio et libroz educatio et successio. Ad ordiatō nē autē singularis ptinet illa que ponuntur in illa assignatiōe. Sed pdicta duo pcepta solū ptinet ad ordinē vniuersalē singularis. ad aliā naturā singularē. et hō dupl. s. scdū innocētiā et scdm bñficēriā. q. vna istarum assignatiōnū ē supflua. vel alia diminuta ¶ Tercē Tulli⁹ i fine rethorice alit assignat ius naturale dices. Ius nature ē qd nō opi nio: s. quedā inata vis iferuit. vt fligionez. pietatē. gratiā. vindicationē. obseruātiaz. xitātē. Si q. ius nature cōsistit i his differē tiis: p differētiā autē hō assignatas: nō soluz ē ordinatio creature rōnalis ad pximum: Imo et ad deū. quia religio ad deū ordinat sicut patet p eius diffinitionē. Religio est que superioris cuiusdā nature quā diuināz vocāt curā ceremonialiaz asert. Scdm autē pdictā assignatiōnē Ysidori nō ē ordo p le gē ad deū. Ergo adhuc videt assignatio Ysidori ifufficiēs. Propz hō breuiter querif de differentia istarū assignatiōnū. ¶ Solo dō q. lex natural ē pncipiū ad oē ius mora le. fm q. vita hoīs debeat ordinari. ¶ Est autē ius naturale triplex. s. natiuū. humanū. diuinū. Ius natiuū dī cōiter. quia est illud debitū qd inascitur. Et ē cōe nō solū rōne nature singularis s. etiaz ratiōe salutē spēi. et scdm hoc ius nature se extendit ad oīa animātia. sicut dicit Ysidorus q. lex nate est qd natura docuit oīa animātia. Ius autē humanū soluz respicit ordinatiōnē nature singularis. Unde hō mō appellat ius huma nū scdm qd dī ius gentiū. quia sic habetur ff. de iustitia et iure. Ius gētiū est q. gentes humane vtūtur. s. hoc solū ptinet ad rōna lem creaturā. Ius autē diuinū dī q. ordinat

rōnal creatura ad gratiā: et scō; h̄ mozialia legis Moysi emanat a lege naturali. Scō; ḡ q̄ lex nāl respicit ius nature. p̄mo modo ē assignatio ipsi ab Ysidoro. Quia ius naturale p̄mo modo aut ordinat naturā ratione speciei: aut rōne singularis. Si rōne sp̄ei h̄ h̄ sumūtur iste s̄ctiōes maris et femine cō iūctio: liberoꝝ educatio et successio. Si ordi nāt naturā rōne singularis. sic sūt quedam sanctiōes eius respectu n̄ iustitute: respectu stat⁹ nature lapsē. Quedā autē respectu n̄ bñ iustitute sūt due. scōis omniū possessio et omniū vna libertas ē. s̄ vna est respectu rerū. s̄ ista cōis omniū possessio. Alia autem ē respectu p̄sonarū. s̄ omniū vna libertas. Re spectu autē status nature lapsē: habet alias sanctiōes. cū enī natura lapsa fuit: tūc ceci dit i defectū et passionē seu passibilitatem. s̄ q̄ poterat pati p̄sona. Defect⁹ autem ille fuit defect⁹ respectu rerū. Et s̄m h̄ sūt due sanctiones. s̄ acquisitio. et restitutio. s̄ disse rūt: qm̄ vna ē i acgrēdo p̄p̄riū. h̄. s̄. acgritō oīm: que celo terra mariq; capiūf. que qdē nulli sūt dominii. vñ respectu talū ē hec acgritio. Alia autē ē i restituēdo alienū. vñ ē respectu eoz que sūt p̄ximū. et secūdu hoc sumif hec s̄ctio depositi rei ul comedate restitutō. Respectu autē passibilitatē p̄sone sumif alia s̄ctio: que est violētē p̄ vi spul sio. Illd enī ē ad remouēdu passionē illatā i p̄sona. Scdm̄ autē q̄ lex nāl respicit ius humanū sumif assignatio Tullii. q̄a h̄ mō solū p̄tinet ad ordinē nature singularis. In hac autē assignatiōe nihil d̄ respectu n̄asē speciei. Natura autē singularis p̄ ius h̄ianū dupliciter ordinat. s̄ ad deū et ad p̄ximū. Ad deū autē ordinat p̄ religionē. q̄a religio ē vt ipse dicit: que sup̄ioris cuiusdā nature quā diuinā uocat: cultū cerimoniasq; affert. Si autem ordinat quātū ad p̄ximū. triplr attendit ille ordo. aut quātū ad vñ rōnalē aut irascibile. aut cōcupiscibile. Si quātū ad rōnalē: h̄ mō ius naturale dicitur s̄ctatē et hec ē veritas assertoria vel p̄missoria: ex qua nascūtur pacta vel p̄missa. Vñ diffinit h̄ veritas a Tullio. Veritas ē p̄ quā imuta ta ea que sūt: aut s̄re fuerūt. aut futura sūt dicūt. Si autē attendit ordo nature quātū ad irascibile. sic ordinat p̄ obseruatiā et vñ dicationē. Et h̄ obseruatiā quedā fuerētia ē: s̄ differēt. quoniā ad vñ irascibile p̄tinet reuerētia: cū. s̄. humiliat: et vindicatio. s̄. cū

audet: et sic debitū humilitatē ē reuerentia. seu obseruatiā: qd̄ idē ē. Vñ diffinit obser uatiā dicens. Obseruatiā ē per quā homines aliqua dignitate ascendētes cultu quodā et honore dignat. **V**ndicatio autē sumif s̄m q̄ audet. s̄. iurgēdo ad iuriā. vñ diffinit eā dñs. Vndicatio ē p̄ quā nis et iniuria et oīo oē id qd̄ ibi obfutur ē defendēdo aut vlciscēdo ppulsat. Si autē ordinat natura quātū ad cōcupiscibile. sic ordinat p̄ gratiā et pietatē. s̄ differēt. quoniā ipa cōcupisci bil ordinat p̄ naturā. vñ mouet ad p̄p̄riū cognatiōe vel patria. **P**te ordinatur ad bñficiū. p̄mo mō ordinat p̄ pietatē. Unde pietas ē p̄ quā s̄guite cōiūctis patriaq; beni uolis officiū et diligēs tribuit cult⁹. Scdo autē mō ordinatur p̄ gratiā. que gr̄a est qua d̄r hō gratus. Vñ dicit q̄ gratia ē in qua amicitia et officiorū alteri memozia remu nerādi volūtas cōtinet: s̄m autē q̄ ordinat lex natural ad ius diuinū. sic ordinatur ad gratiā. et sic loquit de lege naturali. **A**liē nō distinguūt iurispiti. scdm̄ q̄ respicit ius humanū. ordinat autē nos ad gratiā duplr: vel ordinando nos ad deū vel ad p̄ximū. si ad deū sic s̄ctio ē eius s̄bictio creature rōnalis suo creatori. Unde ecclesiastici. 17. Addidit illis disciplinā zē. dicit glo. disci plinā naturalē quā dedit hōi vt s̄biceret suo creatori. **S**i autē ordinat nos ad p̄xi mū. h̄ ē duplr. aut scdm̄ inocētiā: et sic sanc tio eius ē. n̄ facias aliis zē. Tob. 4. aut s̄m bñficiā et sic sumif alia s̄ctio. seu aliud mādatum. s̄. qd̄ dēi q; vultis ut faciāt nobis hōes zē Mat. 7. Et scdm̄ hanc rationem determinat legalia Moysi. scdm̄ aliā leges positie. Ex his patet differētia assignatio num legis naturalis.

Secundo queritur

de cōpatiōe legis nālīs ad ius positium. Et queritur vtrū aliqd sit licitū scdm̄ ius naturale. qd̄ nō sit licitū scdm̄ ius positium et euerfo. **A**d qd̄ sic Ysidorus appellat fas ius naturale. Jus autē appropat iuri po sitiuo. dicit ḡ sic. trāsire p̄ alienū agrū fas ē quia ē licitū. fas enī ē qd̄ ē licitū. s̄ n̄ est ius scdm̄ ius positium. Imo vetitū ē i iure posi tivo. ḡ ius positium facit illicitū. qd̄ est lici tum scdm̄ ius nature. ḡ sanctiōes eoz sūt cōtrarie. Scda ratio aliqua sūt illicita s̄m ius naturale. sicut que sūt cōēria s̄ctiōib⁹

legis naturalis. ut aliqua eē ppria et nō cōia
 Istud tamē licitū ē scdm ius positiuū. Itē
 scdm ius naturale nō ē licitū aliqūē dñari
 alii: et aliqūē eē seruū alteri? tamē scdm ius
 positiuū istud ē licitū. s. seruit? et dominiū.
 g. ius positiuū de illicito iure naturali facit
 licitū. g. mutat sanctiōes eius et sup̄ ipm ē.
 B. autē falsū. g. nō pōt mutare sanctiōes ei?
 nec de illicito facit licitū et ecōuerso. ppter
 B. q̄rit que sūt illa licita vel illicita in iure
 naturali que pōt mutare ius positiuū. Itē
 repitur ius nāle et mos: et honestas. querit
 g. differētia horū. quia obicit. Ius naturale
 est regula oīs iuris cōsequēt. g. oē qd ē ius
 fieri habebit regulam in lege naturali. g.
 qd fit scdm honestatē et scdm morē habet
 regulā i lege naturali. Maior p. quoniam lex
 naturalis ē a p̄ia iustitia. et iō regula iuris
 sequēt. Solo vō. Q. lex naturalis quedam
 sanctit et dicitat ut debita. Quedā ut uti
 lia. quedā ut expediētia i aliis. Que dicitat
 ut debita. nō pōt ius positiuū de licito facit
 illicitū: vel ecōuerso. ga nō habet aliqd i ill
 Unde Hugo i li. de sacramētis dicit. Q. in
 lege naturali tria sūt. p̄ceptio. p̄hibitio. et
 cōcessio. p̄ceptū g. et p̄bitū i lege nāli.
 B. dicitur debitū fieri vel nō fieri. que ergo
 sic p̄cepta vel p̄bita dicitat ut debita in
 his nihil pōt mutare ius positiuū. faciendo
 de nō p̄cepto p̄ceptū. et de nō p̄bito p̄bi
 bitū quī peccet. Un̄ i his duob? itelligitur
 debitū qd tibi nō uis fieri zc. et quecūq; un
 tis zc. In 3. aut. s. i cōcessiōe itelligit uti
 le et expediēs. sūt. n. quedā i dicitatiōe eius.
 i rōne utilis. et q. cōfert ad finē et B. modo
 dicitat i natura bene iustituta oīa eē cōia vel
 libertatē zc. hec enī i natura bñ iustituta cō
 ferrēt ad finē. Quedā at dicitat ut expedi
 ētia. et sic dicitat post peccatū aliqd eē ppū
 ga alit accideret i cōmodū pp̄ cōcupiscētia
 hominū i societate bñana. s. dicitat serui
 tutē et subiectionē. ga aliter irruerēt boies
 nisi haberēt qd coherceret eos. et tñ eadem
 ē regula vel rō: scdm quā dicitat i ratione
 utilis i natura bene iustituta oīa esse cōia.
 et scdm quā dicitat i rōne expediēt in nāsa
 lapsa aliqua eē ppria. Un̄ Aug. ponit ex.
 de medico q. scdm eandē rōne uel artē quā
 dicitat vinū esse bonū sano. dicitat ipm esse
 malū egro. Q. g. obicit q. transire p. agrum
 alienum licitū est. scdm ius naturale zc. Vō
 q. B. nō ē de p̄cepto vel p̄bitiōe iuris nāli.

imo de cōcessiōe et iō nō p̄cedit. S. l. vō ad
 alia. Ad vltimū de differētia illoz triū
 vō. q. ius pp̄ue respicit debitū. vnde iustū
 pp̄ue respicit debitū fieri vel nō fieri. No
 nestū xō nō respicit debitū. s. dignū. ut de
 cēs fieri vel non fieri. Un̄ pp̄ue honestum
 respicit approbādū simplr: Mos at vlti?
 respicit approbādū ex cā. vel ex circūstātia.
 et nō approbādū simplr sic honestū. vnde
 q. vna sit vni? istud honestū ē. q. aut vna
 diuidat carnē suā. istud idēcēs ē simplicit.
 Q. aut tpe Dabrae plures essēt vni? Istū
 nō fuit simplr approbādū. s. ex cā et circū
 stātia. ga diuio ituitu B. faciebāt. et ppter
 multiplicatiōē plis. et ex B. accidit q. mu
 taf mos. honestū aut sp. manet. ga quod est
 approbādū simplr: nūq; mutat. s. mos respic
 approbādū ex cā vel ex circūstātia. Ex causa
 sic aliqū fuit habere plures. Cā fuit multi
 plica? fidelitū ad cultū dei. ga tūc habunda
 bat ydolatria. Approbādū et fuit ex circū
 stātia. q. fuit B. ex dispēsiōe diuina. vñ de
 Lamech arguit ab Aug. q. habuit plures
 cōtra naturā et cōtra mores. ga nō fuit cā.
 ga nec fuit B. cā multiplicatiōis plis. s. cā
 libidīs et sic cōtra naturā. ga nā intendit
 multiplicatiōē seu respicit. S. l. non fuit
 circūstātia. seu dispēsiōe diuina. similiter
 fecit cōtra morē. ga tūc nō erat cōsuetudo
 habere plures. Mos at respicit approbādū
 ex cōsuetudie ob cām. et tunc nō fuit causa
 nec cōsuetudo.

Consequenter ^{que}
 de lege nāli sp̄alit an habeat p̄cep
 ta ordinata ad deū. Et querit tria. Primū
 ē vtrū cōtineat mādātū ordinās ad deū.
 Secūdo vtrū habeat vnde ordinē p. fidē
 ad deū. Tertio vtrū habeat vnde ordi
 nē p. caritatem in deum.

Quantum ad primū

sic ecclesiastici. 17. Addidit illis disciplināz
 zc. Slo. Disciplinā et legē naturālē quā de
 dit hōi ut subiceret suo creatori. et bonozū
 opum i se honorificētia custodiret. g. i lege
 naturali ē q. hō s. b. c. i. a. f. suo creatori. et q. ad
 ipm ordinē p. obediētia. Secūda rō Tulli?
 i fine rethorice dicit. q. ius naturale ē qd nō
 opio genuit. s. quedā inata uis i seruit. ut
 fligione. pietatē zc. Et dicit q. religio ē que
 superioris cuiusdā nature. quā diuinā uocat

cultu ceremoniā q̄pafferūt. Religio igit̄ consi-
st̄ i cultu diuine nature. si igit̄ religio est p̄
iuris naturalis. Ergo ius naturale ord̄at ad
deū 7 ad cultū ei⁹. Ad op⁹. Hugo de sac̄
to vic. i lege nāli. tātū duo p̄cepta fuerunt
.s. qd̄ tibi nō uis fieri alii nō facias. Thobi.
.4. 7 quecūq; uultis ut faciant uobis zc.
Mat̄h 7. s. p̄ hec p̄cepta ord̄inat solū rōna-
lis creatura ad pximū: 7 non ad deū. igit̄ aut
iufficiēter diuidit Hugo. aut lex nō ordi-
nat ad deū. Scda rō. z. Ro. Cū gētes zc.
Glo. Lex naturalis ē iuriā nemini inferre.
nec alienū p̄cipere a fraude 7 piurio absti-
nere 7 hi⁹. 7 ut breuiter dicatur nolle aliū
facē qd̄ tibi nō uis fieri qd̄ euāgelice cōcor-
dat doctrine Mat̄h. 7. ex quo patet qd̄ p̄ce-
pta legis nālis reducunt̄ ad istū. Quecūq;
uult ut faciat uobis hoies zc. Si igit̄ illud or-
diat ad pximū: 7 nō ad deū p̄ qd̄ non h̄ lex
naturalis p̄cepta ord̄inata ad deū. Solo
uō scdm̄ qd̄ habet. z. Ro. Cum gētes zc. ibi
dicit glo. Ex h̄ qd̄ h̄ est ad ymaginem 7
similitudinē dei. h̄ lex ē qua itelligit̄ 7 sibi
cōscius ē quid bonū 7 qd̄ malū. In eo enim
qd̄ h̄ ē ad ymaginē. h̄ cognitionē p̄me x̄ita-
tis que de⁹ ē. qd̄ scdm̄ Aug⁹. Ymago atten-
dit̄ i potentia cognoscēdi. Ex h̄ rō qd̄ ē ad
similitudinē: ē i potētia 7 debito diligēdi
sūmā bonitatē. Quia similitudo attēdit̄ in
potētia diligēdi. ut dicit Aug⁹. 7 p̄pter h̄
i lege ē qd̄ p̄ p̄ ord̄inat hō ad deū 7 ita ad
pximū. Ad p̄mā rōnē i cōtrariū dō. qd̄ in
illis mādatis itelligit̄ ordo hoīs ad deum.
Nā sicut i dilectiōe 7 mādatis de dilectiōe
pximi itelligit̄ dilectio sui. qd̄ p̄ cū dicit.
Non furtum facias zc. Istud reducit̄ ad
istud mādātū non facias alii zc. 7 istud ad
istū. fac alii qd̄ tibi uis fieri. i. fac alii bonū
qd̄ tibi uis fieri bonū. h̄ enī itelligit̄ dile-
ctio sui. sic ex parte ista ē resoluē mandata
legis naturalis ad dilectionē sui. resoluendo
ip̄m 7 i ip̄a itelligit̄. h̄ aut̄ quecūq; uultis
resoluē ad dilectionē sui. sicut uisū ē. 7 sic
mādātū de dilectiōe sui ē illud i qd̄ fūdanē
mādātū iuris naturalis. s. i h̄ qd̄ ē diligere se
ut hō diligit̄ se ord̄inat 7 ad finē bonum.
itelligit̄ dilectō dei 7 dilectio pximi. Si. n.
diligō me 7 meū eē: diligō p̄ naturā p̄ci⁹
mei eē 7 cōseruatiōis eius h̄ aut̄ ē deus. et
sic i h̄ naturaliter fūdat̄ dilectio dei. 7 tē
uū qd̄ p̄ naturā diligit̄ sibi sile i specie:
q̄ natura appetit̄ suū sile. 7 sic i h̄ itelligit̄

dilectio pximi. diligēdo enī me. diligo nāli-
ter meā speciē. 7 nubi similit̄ i spē. Alio t̄m̄
mō d̄r dilectio sui fūdamētū ciuitati diabo-
li. s. put nō ē ordinata ad finē debitū. s. sic
nō loq̄mur hic de ipsa. 7 sic p̄cepta n̄ i quā-
tū nature sūt fūdat̄ sup̄ illud diligē se 7 sic
patet quō ord̄inat ad deū 7 ad pximū. quia
i dilectione sui itelligit̄ dilectio sui 7 px-
imi. 7 ex h̄ sequit̄. fac alii qd̄ tibi uis fieri.
Lex aut̄ gratie eleuat naturā qd̄ ponit oīm
fūdamēta dilectiōis dei. Et sic p̄ respōsio
Cōsequenter queri
tur si i lege naturali ē qd̄ p̄ ip̄m ord̄inetur
rōnalis creatura p̄ fidē ad deū. s. utruq; lex
naturalis dicit̄ fidē uni⁹ dei. 7 r̄dēptoris 7
trinitat̄ 7 hi⁹. ad qd̄ sic i Deut. d̄r. Audi yf-
rabel. deus tuus unus ē. h̄ ē p̄ceptū de fide
uni⁹ dei. 7 post ibi seq̄t̄ aliud mādātū de
dilectiōe dei. cū d̄r. Diliges d̄m̄ deū tuū
ex toto corde tuo zc. Si igit̄ scdm̄ mādātū qd̄
ē de dilectiōe dei ē i lege naturali. qd̄ autē
lex 7 rō naturalis dicit̄ cuilibet hoc ergo 7
fides de uno deo. s. i sibi scripta. Ergo
ē de lege naturali. D̄r ostendit̄ qd̄ fides
r̄dēptoris siue r̄dēptiōis nostre sit de lege
naturalis. Jo. 4. da mibi bibere. Glo. Pet̄it
a nā potū ratiōis i. qua cōditōr 7 r̄dēptor
inuestigat̄. s. nō pet̄it a natura nisi qd̄ debz
7 p̄t̄ natura. Cū igit̄ petat qd̄ inuestiget condi-
tōrē 7 r̄dēptōrē. igit̄ nobis dicit̄ fidem re-
dēptoris. Si dicit̄ qd̄ ip̄licite: 7 non sp̄alr.
ul̄ explicite. si igit̄ fides ip̄licite nostre r̄dēp-
tiōis ē i lege nāli. qd̄ lex naturalis dicit̄ qd̄
post lapsū hūana natura debeat sp̄ari. Si igit̄
hec fides ip̄licite habeat oīa credēda de
nostra r̄dēptiōe. igit̄ lex nālis nobis dicit̄
oīa: que ad r̄dēptiōē p̄tinent. igit̄ nobis die-
tat nostrū r̄dēptōrē seu illū p̄ quē d̄t fieri
r̄dēptio. Tertia rō est. quasi cōfirmatio
p̄cedēt̄ rōnis. qm̄ dicit̄ Hugo. D̄s qd̄ futu-
rā r̄dēptiōē crediderūt i quo fieret credi-
derūt. igit̄ i fide r̄dēptiōis ē ip̄licite. in quo
fiat r̄dēptio. s. lex naturalis dicit̄ qd̄ redi-
mendū est genus humanum post lapsū
Ergo dicit̄ in quo fiat r̄dēptio. Quar-
ta rō qua ostendit̄ qd̄ fides i carnatiōis: seu
humanitat̄ christi sit ibi: 7 ita mod⁹ r̄dēp-
tiōis ip̄licite supposita hac p̄positiōe. qd̄ rō
naturalis animaduertit̄ qd̄ tota beatitudo
rationalis creature sit i deo 7 nō in alio. s.
beatitudo rationalis creature consistit in
m 3

cōreplatiōe ⁊ delectatiōe bōitatis diuine.
Creatura autē rōnal duplicē h̄ cōreplatiōe.
s. intellectiua ⁊ sēsiuiua. ḡ ad hoc q̄ tota in
deō beatificet: oportet q̄ utraq; habeat de
lectatiōe i deo. s. delectatiōe nec contē
platiōe sēsiuiua pōt h̄re in deo quātū ad
diuinitatē. s. solū quātū ad intellectiua: ḡ ad
h̄ q̄ tot⁹ hō beatificet. oportet vt vniat
de⁹ alicui creature sensibili. Ita q̄ sit deus
illa creatura ⁊ ecōuerso. Si ḡ lex nāl vl rō
nal ei dicat vtrāq; delectatiōe ⁊ cōtem
platiōe ppter itēgrā beatitudinē. ergo ex
dictatiōe natural rōnis ē fides diuinitatē
⁊ hūanitatē. vl creature sēsibilis ei vnite.
vt beatificet scdm̄ intellectū ⁊ sēsū. ¶ Quā
ta rō. duplex ē notio i aīa: inata ⁊ acq̄sita.
Innata ē ex h̄ q̄ aīa ē ad ymaginē ⁊ imita
tiōe p̄me x̄itatē. Acq̄sita x̄o ē experimēto
⁊ sēsū ⁊ disciplia. ex eo. s. q̄ aīa noscit h̄ mō
p rerū similitudinē. Veritas autē acq̄sita n̄
ḡ vniuersalior ē notio inata q̄ acq̄sita. Si
ḡ notio acq̄sita que ē p sēsū ⁊ disciplinā
ducit ad fidē icarnatiōis ⁊ passiōis ⁊ resur
rectiōis ascēsiōis ⁊ oīz eoz que credēda sūt
ḡ multo magis notio inata ducit ad oīa ista
s. h̄ ē scdm̄ legē naturalē. ḡ scdm̄ legē nālē
habem⁹ fidē icarnatiōis ⁊ redemptiōis ⁊
hi⁹. Quā autē notio p sēsū ⁊ disciplinā ducat
ad p̄dictā fidē p̄. Nam fides ē ex auditu. ⁊
sic notio p sēsū ducit ad fidē. S; dic̄ Aug⁹
22. de ciuitate dei. c. 5. Tria sunt incredibi
lia que tamen facta sūt. incredibile est x̄pm̄
resurrexisse i carne ⁊ i celū ascēdisse cū car
ne. Incredible ē mundū rē tā incredibilem
credidisse. ⁊ incredibile est hoīes ignobiles
ifimos paucissimos ipitos. rē tā incredibilē
tā efficaciter mūdo ⁊ i illo ē doct̄ psuadē.
potiss̄te hoz triū incredibiliū. Primū volūt
isti cū quib⁹ agim⁹ credē. Scdm̄ coguntur
⁊ cernē. q̄ non inueniūt vñ sit factū. si non
credūt tertiū. ḡ si exp̄imēto habetur q̄ mū
dus credidit rē tā incredibilē. ⁊ ita tantum
incredibile factū ē credibile. Ergo cognitio
p sēsū ⁊ experiētiam ducit i fidē passiōis
⁊ ascētiōis ⁊ hi⁹. ¶ Ad oppo. Ro. p̄mo.
Qd̄ notū ē dei manifestū ē illis. Glo. Multa
sūt que de deo p naturā sciri nō possunt: ut
de misterio icarnatiōis ⁊ redēptiōis. ḡ lex
naturalis nō dicat fidē istoz. ¶ Post hoc
querit vtrū fides trinitatē sit de dictatiōe
legis natural. Ad qd̄ sic Ro. i. Inuisibilia
dei p ea que facta sūt zc. Glo. Per inuisibilia

itelligatur pater p virtutem filii. p diuini
tate spirit⁹ sanct⁹. S; p̄bi naturalit̄ cogno
uerūt sēpiternā uirtutē ⁊ deitatē. ḡ p nālē
legē potuerūt silr cognoscē patrē. filium ⁊
spiritū s̄ctū. ḡ ⁊ habē fidē trinitatē nālē.
Si autē dicat q̄ cognouerūt p appropata. s.
potētiā sapiētia. ⁊ voluntatē. nō p propria.
h̄ ē scdm̄ distictionē psonaz. tunc obicitur
Aug⁹. dicit q̄ magi cognouerūt duas pso
nas Abogato ⁊ Noz. h̄ ē patrē ⁊ genitū.
i tertio signo defecerūt. q̄ i cognitioe 3.
p̄sone. p p̄petatē nō puenerunt. Nūquid co
gnouerūt duas psonas: p p̄p̄a vel solum p
appropata. Si p appropata solū. ḡ nō defe
cerūt i 3. signo. q̄ ē appropiatū spiritum
sanctū naturalit̄ cognouerūt. s. bonitatē. ḡ
cū dicat q̄ in 3. signo defecerūt. Constat q̄
cognouerūt duas psonas ad min⁹ p p̄p̄a.
h̄ ē scdm̄ distictionē psonaz. Ergo habue
rūt cognitioe de duab⁹ psonis. s. de patrē
⁊ filio. Postea querit incidēt cū sit fides
de deo q̄ sit creator vn⁹. ⁊ q̄ fuit icarnat⁹.
⁊ q̄ sit trin⁹ ⁊ vn⁹ vtrū sit eadē fides: qd̄
nō uidet. quia rō natural attigit fidē hui⁹
q̄ deus sit ⁊ q̄ deus sit vn⁹. s. ad fidē icar
natiōis ⁊ redēptiōis n̄ attigit natura. imo
ad illā eleuat gr̄a p̄ma. ḡ ē a p̄ncipio nate
h̄ autē ē a p̄ncipio gr̄e. ḡ ē alia fides ⁊ alia.
¶ T̄tē scda fides ē eoz que excedūt naturā
p̄ma aut nō. Un̄ Ro. i. q̄ notū ē dei. Glo.
inortū dei ē rō substātie vel n̄. que omnem
latet creaturā. Silr ⁊ misteriu liberatiōis
hūane. ḡ alia ē et alia p̄ma fides et scda.
¶ T̄tē nā fm̄ potētiā et scdm̄ actū attigit
seu puenit ad h̄ q̄ de⁹ sit et q̄ sit oīpotens
et vn⁹ creator. Quā autē icarnat⁹ sit. attigit
quātū ad potētiā et nō quātū ad actus. Quā
enī possit se unire et q̄ possit incarnari dic
tat natura nō scdm̄ q̄ sit scdm̄ actū. Quā
sit deus trin⁹ et vnus. ad illd̄ nō puenit
nā. nec quātū ad potētiā nec quātū ad actū
quia nō dicat q̄ sit sic. nec q̄ possit. h̄ enī
gradus ē elenatissim⁹. vñ hic eleuat nate
sup̄ id qd̄ est de actu et potētiā. p̄ma ergo
fides colligit ex natura scdm̄ actū et potē
tiā. ¶ Scda ex nā fm̄ potētiā solum. tertia
nec scdm̄ actū nec scdm̄ potētiā colligit ex
natura. ḡ nō ē eadē fides p̄ma cū secunda.
nec tertia cū p̄ma et secūda. et ita alia fide
credet de⁹ eē. et eē oīpotēs creator. et esse
icarnatus ⁊ trinus et vnus. ¶ Solo. d̄d. q̄
fides d̄ duplicis. est enī fides que colligit

ex ratioib⁹ ⁊ ē fides qua hō assētīr x̄itati.
ppter se ex gr̄a ⁊ nō ppter rōnes. ⁊ h̄ sc̄da
fides nō ē n̄ seu ex natura. imō p̄tici⁹ ei⁹ ē
gr̄a. p̄ma ḡ fides ē n̄. Assētīr enī nā bene
x̄itati ppter rōnem v̄l ppter testimonium.
Unde istud assētīre ē in lege naturali. Et
ista fides sic collecta ex rōnibus v̄l testimo
niis nō ē virt⁹. ⁊ tē intelligendū q̄ ē fides
īplicita ⁊ explicita. Et dicit hugo q̄ fides
nūq̄ min⁹ habere potuit ḡ credere v̄num
deū: oīm d̄m: rectorē v̄niuersoz: collatorē
oīm bonoz: et eozū ḡ ī malis sūt. et eū q̄rūt
⁊ expectāt redemptorē. Vñ d̄ q̄ ī ratione
p̄ticulari nō p̄t legi fides articuloz. in
lege nāli. s̄ ī rōne v̄niuersali. Lex ḡ nat̄alis
habet v̄nde possit dictare aīe oīa necessa
ria ad salutē in v̄niuersali ⁊ īp̄cite: faciē
do credē ⁊ assētīre testimonio rōnis. Ad
sc̄dam ḡ rōnē qua obicit q̄ nō dicitet fides
redēptiois d̄. q̄ imō īp̄cite sic dictum est
Et q̄ obicit q̄ multa sūt que p̄ naturā de
deo sciri nō p̄t. d̄ q̄ faciendā ē vis in B
q̄ dicit ministeriū icarnatiōis. ⁊ liberatiōis.
Ante enī deffationez factā Abzabe erat si
des cōditoris ⁊ redēptiois. Vñ Aug⁹ dicit.
q̄ null⁹ potuit saluari sine fide mediatoris
nō tamē erat explicita. sed post fuit magis
explicita Abzabe. Cū dixit ei de⁹. In semine
tuo benedicet z̄. ⁊ fuit hic explicit⁹ mod⁹
s̄ nō plene q̄a nesciebat adhuc an ab hoīe
puro q̄ esset de semine Abzabe fieret redē
ptio. an ab hoīe qui eēt de⁹. ḡ eēt de semine
Abzabe. Sed istd̄ postea fuit expressū. s̄ q̄
aduenit lex. ⁊ legales hostie: que passionez
cruisili d̄terminābant ⁊ figurābāt. maxime
fuit B̄ expressū tpe Ysa. qui dixit. Ecce x̄go
cōcipiet ⁊ pariet z̄. Quātū ad articulum
descēsus ad īferos videt̄ idēfata fuisse fi
des tpe Jo baptiste: ḡ legi misisse discipu
los ad querēdū. Tu es qui v̄etur⁹ es z̄. Ad
mysteriū ḡ n̄ p̄t lex naturalis ut dicitet q̄
sic vel sic debet fieri redēptio. q̄ nō potest
dictare modū redēptiois: licet p̄ rationem
dicitet redēptionē. ad modū ḡ redēptionis
⁊ nō ad redēptionem v̄niuersalē pertinet
illud q̄ d̄r mysteriū incarnationis z̄. Ad
aliud q̄d querit̄ de fide trinitat̄ respōsum
ē. i. li. questione 2. de cognitione dei. ī p̄tē
negatiuā. tamen in p̄tē affirmatiuā potest
dici sc̄d̄ Ric. de sancto vic. q̄ ad oīa que
necessē ē eē n̄ desūt rōnes necessarie. Vñ
credēdū q̄ habet aīa nāles rōnes ad cogno

sc̄dū sibi necessaria ad salutē: tñ ad vitā;
per gratiam magis cognoscit. Ratio enim
obtenebrata n̄ pot̄ illas p̄ducē. nisi adiuta
p̄ gratiā ⁊ sic h̄z fide que assētīr x̄itati isti.
q̄ ē de⁹ v̄n⁹ ⁊ trinus p̄ rōnē aliquā ex lege
nāli. Ad illud ḡ q̄d obicit̄ ibi d̄. q̄ p̄bi
nō habuerūt cognitionē naturalē de trini
tate p̄ p̄ria. habuerūt tñ v̄niuersalē nāle:
qua possēt puenire ad generatē genituz. et
p̄cedētē nō tamē habuerunt q̄ assētīrent
veritati ppter se sine gr̄a. uel d̄ q̄ cogno
uerunt p̄ appropata. ⁊ dicit̄ defecisse in 3.
signo. nō quātū ad simplicē cognitionē boni
tatis. s̄ quātū ad memoriales. q̄a h̄c nō ha
buerūt. Ad vltim d̄ q̄ alia ē ⁊ alia fides
qua credit̄ p̄ rōnē naturalē deū esse v̄num:
⁊ qua credit̄ icarnatū trinu p̄ rōnē ⁊ testi
moniū. ⁊ fides qua credit̄ assētīdo x̄itati
ppter se. quia vna ē acq̄sita p̄ rōnē. alia est
īfusa p̄ gratiā. Credē tamē deū v̄nū icarna
tū trinu assētīdo x̄itati ppter se. istud est
de lege gratie. ⁊ sic nō est alia ⁊ alia fides.
q̄ ista credit̄ de deo: eo mō quo credere est
assētīre x̄itati p̄me ppter se. h̄ enī articuli
ḡdā magis remoti sūt ab v̄niuersali cogni
tione. ḡdā min⁹: nō tamē ē alia ⁊ alia fides
qua illis assētīr ppter ipsā x̄itatē. Item
lex naturalis nō venit ad fidē icarnatiōis
nisi in v̄niuersali vt visū ē. Licet ad B̄ deū
eē v̄nū magis ī speciali veniat. q̄a nō ē ita
remotū a rōne naturali. sicut istud deū esse
icarnatū ⁊ eē trinu. Ex his p̄z respōsio.

Postea queritur si

lex natura dicitet nobis. q̄ diligam⁹ deum
sup oīa. Ad q̄d sic ecclesiastici. is. Addidit
illis disciplinā z̄. Glo. Dec naturalis lex et
litteralis īsinuat: vt deuz toto corde. tota
aīa. tota uirtute diligam⁹. ⁊ mādata ei⁹ in
dei proximi dilectiōe custodiam⁹. Ergo in
lege naturali possum⁹ legē caritatē ⁊ deuz
eē diligēdū sup oīa. q̄ B̄ ē diligere toto cor
de. Sc̄da rō. unūquisq̄ p̄ naturā sup oīa
diligat suū eē. s̄ diligēdo suum esse diligit
p̄ticipiū sui eē p̄ naturā. s̄ dilectio q̄ diligit
p̄ticipiū sui esse equal est illi: qua diligit se
vel maior etiā. si ḡ p̄ticipiū optimū eē h̄ūa
ne creature est deus. ḡ diligit ipsū super
oīa p̄ naturā cū nō differat hec dilectio ab
illa qua diligit se. Tertia rō diligere est
velle alii bonū. sed ex lege naturali diligo
deū. ḡ ex lege naturali volo ei suū bonum.

Ergo cū suū bonū sit sūmū . volo ei p nām
sūmū bonū: s̄ diligēdo me nō volo mibi sū
mū bonū . quia meū bonū nō ē sūmū. ḡ p na
turā mai⁹ bonū volo deo q̄ mibi. ḡ ex lege
naturali habeo q̄ diligā deū sup me: et sup
omnia alia. ¶ Ad oppo⁹. Impossibile est q̄
itelligēs itelligat aliquid plus se p naturā
s̄ dilectio nō extēdit se vltra itelligentiā.
quia nō diligit bonū nisi cognitū. ḡ ipossī
bile ē q̄ aliquid diligit aliud pl⁹ se p nām.
Ergo ex lege naturali non pot creatura rō
nalis deum diligē ex caritate: s̄ ē sup se et
supra oīa. Maior p̄ q̄ quedā res itelligitur
p suas similitudines i aīa: quedā at̄ p seip̄as
entes apud animā: sicut res que p p̄sentia
sūt i aīa. et h̄ mō aīa se itelligit et suā iusti
tiā et suas affectiōes: quia sibi p̄fēs est. et
illa s̄līr. Si ḡ h̄ cognitio maior ē q̄ illa: que
ē p similitudines cū nulla res sit p̄sentior aīe
se ipsa. Impossibile est q̄ plus cognoscat
aliquid aliud q̄ se . nec etiā deum. cū nō sit
ei ita p̄fēs sicut ip̄a sibi. quia itelligit ip̄s
p similitudines: et p speculū i enigmate. ¶ Se
cūda rō ad h̄ q̄ intellect⁹ itelligat deū sic
ē. oportet q̄ spoliēt se sua forma. q̄ dato q̄
vratatur se. iā adhuc videt deū similitudine
et ita nō sicut ē . ḡ oportet q̄ exeat extra se
vel sup se. Ad h̄ q̄ ip̄s itelligat sicut ē s̄līr
ad h̄ q̄ ip̄m diligit affectus pl⁹ se. o. q̄ ex
se exeat. si ḡ nō pot p naturā exire extra se.
nec legē sup se . ḡ nec p naturā deū supra se
diligē. et ita nō ex caritate p naturā potest
ip̄m diligē. ¶ Solo dō q̄ diligē deū et sup
omnia et sup se et ppter se ē i lege naturali
tāq̄ i insinuate et istigāte. s̄ nō tāq̄ efficiēte
vel pducēte. Lex enī natural⁹ eo q̄ lex osten
dit aīe et insinuat: q̄ debet deū sic diligē eo
aut q̄ naturalis se habet ad animā vt insti
gans ad h̄. Et iō dicit glo ecclesiastici. i. 7.
Hec natural⁹ lex insinuat vt deū toto corde
diligam⁹. Un̄ dīc q̄ ad h̄ insinuat et istigat
s̄ nō pducit ad h̄. et iō necessaria ē lex gr̄e.
que ad istud pducit. vtz etiā ē q̄ cum hoc
post peccatū necessaria est lex cōnysi. Ad
pmā rōnē dō q̄ nō dīc glo. q̄ nō faciat lex
diligē. s̄ q̄ insinuat. vnde loquit scdm̄ insi
nuationē et nō scdm̄ p̄ventionē. ¶ Ad aliam
qua obicit q̄ vnūq̄q̄ diligit suū eē et p̄
cipiū suū p naturā. dō q̄ dilectio p̄cipiū ē
dupl̄r. quia ē diligē p̄cipiū eo q̄ p̄cipiū.
Aut ē diligē p̄cipiū absolute: nō eo q̄ p̄
cipiū vt possim diligē deū. q̄ deus i se vel

eo q̄ p̄cipiū. In lege ḡ naturali non est
diligere p̄cipiū i se et absolute super oīa. s̄
diligē ip̄m i rōne qua ē p̄cipiū. istud bene
ē ibi. s̄ tūc eadē ē dilectio sui et p̄cipiū. q̄
p̄cipiū iquātū p̄cipiū nō diligit aīa nisi
q̄ reflectit ip̄m i suū eē q̄ diligit et n̄ eō
uerso. Et sic deū naturaliter nō pot diligē
plus se. quia natura n̄ se extendit supra se.
¶ Ad 3° dō. q̄ nō valet h̄ ratio volo deo
sūmū bonū. mibi nō. ḡ plus diligo deū q̄
me. s̄ h̄ sequit. ḡ maius bonū volo ei. q̄
mibi. quia ē ibi velle. et est ibi bonū. Pot ḡ
istud aduerbiū magis determinare ipsum
velle. vel ipsū q̄ dico bonū. Si feratur ad
bonū sic nō sequit rō. si ad h̄ q̄ ē velle. sic
sequit. quia itērio dilectiōis venit ex parte
volūtāt. nō ex parte sui boni. q̄ ē volūtum
p naturā aut magis volo mibi meū bonum
q̄ min⁹ ē q̄ deo suū bonū q̄ ē mai⁹. sicut
miles magis vult sibi suam terrā p̄uulā q̄
regi suū regnū magnum. ¶ Ad rōnes i con
trariū dō. q̄ nō ē i p̄tate nostra tāq̄ efficiē
te diligere deū sup nos. et sup oīa. ē tamē
istud i potestate nostra tāq̄ p̄pando faciē
do q̄ i se ē. similiter nō ē i p̄tate nostra q̄
itellec⁹ et affect⁹ expoliet se effectiue tamē
p̄p̄iatūe.

Consequenter

¶ Querit de his p que ordiat lex nāl ad
proximū. Et quātū ad p̄ns querit de trib⁹
que ponūtur eē iuris naturalis scdm̄ Ysido
rum. Primo de matrimonio q̄ ē cōiunctio ma
ris et feie. ¶ Secdo de cōi oīm possessione.
¶ Tertia de vna oīm libertate. ¶ Quātū
ad primū querit hec. P̄tio vtrū matrimo
niū sit de lege nālī. Secdo de legitimitate
p̄sonarū. ¶ Tertio vtrum de lege nālī sit
q̄ vna vni⁹. Quarto vtz isepabilitas que
est i matrimonio sit de lege naturali.

Quantum ad primū

sic obr̄. Nihil q̄ sit ex istitutiōe: ē de lege
naturalī. matrimoniū est hi⁹. ḡ zc. Maior p̄
Ysidor⁹ dicit q̄ ius naturale vbiq̄ istitu
nature nec aliq̄ cōstitutiōe habetur. Minor
p̄ p̄ Hugo. de sacramētis qui dicit cōingū
est societas quā de⁹ ab lītio iter masculū
et feminā cōstituit. quādo mulierē de latere
uiri formataz eidē sociatū. ¶ Secda rō que
cūq̄ sunt de lege n⁹. sūt eadē apud omnes.
s̄ matrimoniū nō ē hi⁹. ḡ nō ē de lege: nālī

Minor patet. qz matrimoniū infidelium est
 dissolubile vel sepabile. fidelium autē nō. sed
 h̄ facit differētiā essentialē. cū forma matri-
 monii sit cōiunctio. Cōiunctioni autē opponit̄
 sepatio et ita nō ē idē essentialiter apud oēs.
 ¶ Ad opp^o. ff. de iustitia et iure. ex lege na-
 turali descendit maris et feie cōiunctio quā
 nos matrimoniū appellam^{us}. Solo vō qz ma-
 trimoniū pōt dupl^r cōsiderari. Inquātum ē
 res vel inquātū est signū. Cōsiderādo ḡ rem
 matrimoniū que ē cōiunctio maris et femie.
 sic ē de lege nāli. Inquātū nō est signum:
 ē ab iustitiae diuina: et nō ex lege naturali.
 nec ē icōueniens qz ab alio et ab alio sit ma-
 trimoniū res et signum. Sic circulus ab alio
 hōie pōt habē qz sit circulus: et ab alio qz sit
 signū. signū enī ordinē dicit. Cōiunctio enim
 maris et feie naturalis ē. qz illa cōiunctio
 significat. s. i. sepaibilitatē ul cōiunctionē xp̄i
 et ecclesie et aīe sancte ad deū. h̄ h̄ a diuina
 iustitiae. ¶ Uel vō qz i oī saēmēto sūt tria
 s. similitudo. significatio. et sanctificatio.
 Similitudinē ḡ h̄ matrimoniū ex p̄ma con-
 ditiōe. significatiōe ex i. formatiōe. sancti-
 ficatiōe nō ex redēptiōe. ex qz enī creatus
 ē hō et feia: fuit naturale qz cōiūgerent. s.
 qz p̄ significaret cōiunctio aīe ad deū. vel
 xp̄i ad ecclesiā. vel hūanitatē et diuinitatis
 i xp̄o. qz stud fuit ab iustitiae diuina. qz autē
 sit sacrificatio h̄ ē gra i matrimonio seu in
 cōiunctis p̄ matrimoniū: h̄ ē p̄ passionē xp̄i:
 que sanctificat oīa sacramēta: et p̄ ipm h̄nt
 oīa sacramēta virtutē ad sacrificandū ma-
 trimoniū. qz quātū ad similitudinē dico qz est
 ex lege nāli et ei⁹ dictamē. nec h̄ mō est ex
 iustitiae. quātū nō ad significatiōe non.
 quia sic ē ex iustitiae. nec quātū ad sanctifi-
 cationē. p̄ h̄ p̄ respōsio ad p̄mā rōnē. ¶ Ad
 scđam vō qz matrimoniū quātū ad rem et
 similitudinē ē idē apud oēs. qz cōiunctio ma-
 ris et feie eadē ē apud oēs. s. nō quātum ad
 signū uel significatiōe. ¶ Aliō enī signifi-
 cat apud fideles et infideles. qz apud fideles
 significat i. sepaibilitē unionē: que ē dei ad hu-
 manā nām: et xp̄i ad ecclesiā. Et qz h̄ unio
 ē i. sepaibilis: ppter h̄ matrimoniū fidelium
 ē i. sepaibile. s. apud infideles nō significat co-
 pulā i. sepaibile. qz tūc nō ē sepaibile.

Secundo queritur

de legitimitate psonarū vtrū sit de dicta
 tiōe legis naturalis. s. qz excipiatur a matri-

monio pater et mater et hi⁹ que excipiuntur.
 ¶ Ad qd sic gen². dixit Adā h̄. Tūc os ex
 ossibus meis. et caro de carne mea. ppter h̄
 reliquet hō patrē et matrē. A p̄ma ḡ condi-
 tiōe excludit a matrimonio pater et mater.
 s. illud qd h̄ ē a p̄ma cōditiōe h̄ esse per
 naturā. Ergo p̄ naturā excluditur pater et
 mater. cū lex ab origīe ponat i psonis. Ad
 oppo^o. Lex naturalis ē eadē apud oēs. si ḡ
 apud barbaros nō excludit pater et mater.
 nec aliqua psona. ḡ ex lege naturali non est
 exclusio seu legitimitas psonarū. ¶ Scđa
 rō i. ff. Uidetur iter cetera aīalia isti⁹ iuris
 pitia cēseri. s. cetera aīalia n̄ discernūt iter
 psonas quā mascul⁹ coeat cū matre. ergo de
 lege naturali nō ē qz excipiat pater et mat.
 Silt querit de lege naturali. vtrū sit qz ex-
 cipiat frater et soror. ¶ Ad qd sic. omne qd
 ē cōt legē naturālē. semp ē et fuit culpabile.
 S; n̄ sp̄ fuit culpabil⁹ coit⁹ fratris cū sorore.
 sicut i p̄cipio. ḡ nō est ex lege naturali: qz
 excipiat frater et soror. ¶ Ad oppo^o Aug⁹
 de adulterinis cōiugiis. Adulterii malum
 vicit fornicationē. vicit ab i. cēstu. ḡ mains
 malū ē i. cēstus qz fornicatio ul adulterium.
 si ḡ adulteriū ē cōtra legē naturālē. ḡ mlto
 magis i. cēst⁹. s. i. cēstus ē cū est coitus psonē
 cognate cum cognata ul fratris cū sorore.
 Quoniā ut ait Aug⁹. i. cēst⁹ ē lubricū carnis
 cōtra votū vel cōsāguitatē: ul affinitatem
 cōmissū. Ergo cōtra legē naturālē est coit⁹
 fratris cū sorore. ḡ fm legē naturālē exclu-
 dūt frater et soror a matrimonio. ¶ Solo vō
 sicut dicit Hugo. duas psonas iustitiae exce-
 pit. s. patrē et matrē. Venit postea iustitiae
 scđa: que p̄ legē facta est et exceptit quasdā
 psonas alias siue ad decorē nature. seu ad
 pudicitie augmentū. et tunc cepit ex p̄hibi-
 tiōe eē p̄hibiti: qd ex natura fuerat cōcessū
 scđm h̄ vō qz lex naturalis quoddā dicitat.
 qz debitiū. quoddā nō qz decēs et honestū.
 Lex ḡ natural⁹ a matrimonio exceptit fratrem
 et sororē. nō qz debitiū. s. qz honestum et de-
 cēs. maxīe i nā multiplicata. Quia etiā lex
 licet h̄ in statu nature nō multiplicatē cōce-
 deret. nō tñ i statu n^o multiplicatē. excipit
 aut patrē et matrē tāqz debitiū. et h̄ est quia
 i generatiōe est duplex habitudo. s. habitu-
 do p̄cipii gnationis ad illud qd ē de illo
 et hic ē ordo prioris ad posterius. Item est
 ibi ordo i latē iter marē et feia. qz sūt coites
 generatiōis. Nā cū dico patrem et matrem

dico coites generatiōis. si ḡ conūgerētur pater ⁊ filia in generatiōe: eēt comes generatiōis q̄ erat p̄cipiū gn̄atiōis: ⁊ ita cōfūderet ordo generatiōis. Si enī comes gn̄atiōis fieret p̄cipiū gn̄atiōis ⁊ ecōuerso. ⁊ ita cōfūderetur ordo generatiōis. q̄ ḡ lex natural' dicitur. q̄ oīa ordinate fiāt. dicitur q̄ debet seruari iste ordo. Ideo dicitur natura q̄ debet excipi pater ⁊ mater a gn̄atiōe. Et ita a matrimonio. ⁊ si frater coeat cū sorore: nō est ita imo comes generationis est cū comite nec cōfundit ordo. Et iō nō excipit illud lex natural': tāq̄ debitum: ⁊ solum sic decēs ⁊ honestū: et patrē ⁊ matrē tanq̄ debitū. q̄ vsus generatiōis dēt cōformari ipsi ordini. Ad p̄mā ḡ rōnē qua obicitur de barbaris q̄ nō excipiūt p̄sonas aliquas: nec patrē nec matrē dō. q̄ nō ē h̄ apud eos ex natura q̄ nō excipiāt: ⁊ ex cōcupiscentia libidinosa. ⁊ sicut alius. Qd̄ aut' dī. h̄ nunc os de ossibus meis ⁊ caro de carna mea. p̄ h̄ intelligit virtus actiua ⁊ passiua que cōcurrūt i generatiōe. In osse enī ē robur per qd̄ significat uirt' actiua: i carne que i firmior ē uirt' passiua. Unde daf̄ intelligi: q̄ a generatiōe fortiori cōtrahat os ab inferiori. s. a muliere caro. Per h̄ aut' q̄ sequit' ⁊ adhibet uxorī suae: ⁊ erūt duo i carne vna intelligit duplex vnio ul' copla que ē i matrimonio. s. vnio que ē p̄ cōsensū aīorū: que intelligit p̄ h̄. ⁊ adhibebit uxorī suae. ⁊ vnio que ē per copulā carnalē: que intelligit p̄ h̄. q̄ dī ⁊ erūt duo i carne vna i qua ē cōiunctio ad vna carnē pducendam.

Tertio queritur ^{de dictamine legis natural' sit q̄ vna sit vni'.} q̄ sit uidet̄ gen̄. 4. dīc̄ glo. de Lamech. p̄m' cōtra naturā ⁊ mores: duas uxores accepit. Ergo habē plures uxores ē cōtra naturam. Ergo de dictamine n' ē q̄ sit vna vni'. Secūda rō "Ro. 2". Cū gentes zc̄ dicit glo. Lex naturalis ē nolle alii facē: qd̄ sibi non vult fieri. S; constat q̄ vir nollit q̄ mulier diuideret carnē suā cū plurib'. ḡ uir tenetur ex lege nō diuidē suā. ergo non habere plures uxores. Ad oppo' gen̄. xix. de Jacob habetur q̄ habuit plēs. dicit Aug'. ibi q̄ non cōtra naturā. nec cōtra legē. nec cōf' mores fecit. ⁊ cōstat q̄ habuit plures. ḡ q̄ vna sit rātū vni' nō est de dictamine n'. Secūda rō. natura dicitur q̄ multiplicāda est spēs. ⁊

multiplicatio spēs melius fit p̄ plures q̄ per vna. ḡ nō erit de dictamine n' q̄ vna tantū sit vnus. Juxta h̄ querit' q̄re aliqui non licuit q̄ vna mulier haberet plures viros: sicut vn' vir plures mulieres. Solo. dō. q̄ triplex est dictamē n' s̄m q̄ natura trib' modis mouet: In nā. n. rationali aliquādo mouet nā ut nā. aliqui nā vt rō. alq̄n rō vt rō. Et scdm̄ h̄ diuersificat dictamen n'. q̄ scdm̄ q̄ natura mouetur vt natura: dicitur masculam cōiugi seīne ad multiplicatiōē spēs. scdm̄ at q̄ natura mouet vt rō: dicitur vt vn' cū vna cōiugi dēt. vt scdm̄ cōgruentiā stat' ⁊ tēporis oportunitatē vnus cum plurib': eo dispēsate: q̄ ē sup̄ naturā. q̄ nā vt rō cōfert ⁊ legit q̄ nō est faciēdū alteri: qd̄ sibi non vult fieri. vnde nasa vt ratio dicitur vnū debē cōiugi cū vna simpliciter vel cū plurib' exiēte statu: ⁊ tpe: eo dispēsate q̄ ē sup̄ naturā. scdm̄ autē q̄ rō mouet vt rō. alteri' cōfert ⁊ dicitur natura q̄ vn' dēt cōiugi cū vna i separabiliter cōiuncta. Et sic p̄ quō habē plures ē cōtra dictamen n': ⁊ quō nō. quia scdm̄ q̄ natura mouet ut nā non ē cōf' dictamē n' habē plures. nec scdm̄ q̄ nasa mouet vt rō. eo mō quo dictum est. alio mō sic. Ad p̄mā rōnē de Jacob. qua obic' q̄ h̄ nō sit de dictamine nase. dō q̄ iō dī Jacob nō fecisse contra naturā. quia qd̄ fecit fecit cā plis. ⁊ sic nō fecit cōf' naturā scdm̄ q̄ natura mouet vt natura. Cōf' h̄o p̄ceptū iō dī. q̄ non fecit. q̄ ex dispēsatiōe fecit q̄ dispēsatiū fuit cū illo ab illo q̄ ē sup̄ naturā. Qd̄ aut' sit auctoritate superioris nō fit cōtra p̄ceptū. q̄ i p̄cepto intelligit excludi auctoritas superioris. Cōtra mores dī nō fecisse. q̄ nō fecit cōtra cōsuetudinē: que nō esset approbāda. plurib' enī rōnibus approbādū erat qd̄ fecit: p̄ quia fecit ex dispensatione. Secūdo ex cā honesta: q̄. s. vt multiplicaret plēs. ⁊ numer' fidelium ad cultum dei. Tertio q̄ moderate utebat pluribus. Quarto approbāda erat cōsuetudo p̄pter sacramētū. q̄ oīa cōtīgebāt illis i figuraz. Cū i plurib' uxorib' Abrahē figurabatur differētia seruiētū deo. Alii. n. seruiūt pro mercede q̄ significat p̄ filios Agbar. Alii pro hereditate isti sūt filii Sarre. Sicut in duab' uxorib' Jacob liberis. significat duplex uita. actiua i Lia. contemplatiua in Ra chele. Et i qualibet sūt qdā mercenarii. et quidā liberi p̄ ḡ quare dī Jacob nō fecisse

cōtra naturā nec cōtra mores. Et de hoc ē dicit. Aug⁹ sup gen. Alia sunt peccata cōtra naturā. alia cōtra mores. alia contra pcepta. s. Jacob B nō fecit cōtra naturā. qā nō lasciuiēdi s. gignēdi cā mulieribus vtebat. nec cōtra mores. quia ī illo tēpore ī illis terris factitabat. nec cōtra pceptū. qā nulla lege phibebat. Ad scđam dō. q. natura dicitat q. spēs multiplicet s. debito mō. Jus enim nāle ī hoīe debet regulari rōne. Ratio aut dicitat q. vna vni. Ad tertiā dō q. nūq. dispesatū fuit cū muliere. Prima rō est. qā vna nō pōt fecūdari a pluribus. s. vnus bñ potest fecūdari plures. Et iō nō esset vtile ad multiplicationē. Itē meli⁹ pōt seruari pax si vn⁹ dominef plurib⁹: q. si plures dominarēf vni. Itē vir ē caput mulieris. iō magis est disensatum cum eo. alia ratio ē sacramentum. quia scilicet vnus est spons⁹ xpi. licet plures sint ecclesie.

Quarto queritur de

isepabilitate matrimonii. Tria. n. sūt bona matrimonii. s. fides. proles. et sacramentū. pūmū et scđm ē de dictamine n⁹. s. tertium nō videt esse de dictamine n⁹. qā habet eē ex institutione. Sacramētū. n. b. eē ex institutione. Scđa rō. nullus actus nālis est peccatū. sed cōiunctio maris cū femina est natural. q. non est peccatū vūmō sit soluta. qā tūc nō ē cōtra legē naturāle. Tertia rō. actus cōmedēdi nō ē peccatū qñ sit pro salute indiuidui. q. eadē rōne act⁹ generatiō nō erit peccatum vūmō sit ad multiplicatiōē spēs seu salutē.

4^a rō. mulier pōt sedare ad omne temp⁹ solū. q. multo fortius pōt sedare ad aliquod tēpus solū. Ad oppo⁹ scđm legē nature debes alii facē qd tibi vis fieri. s. nullus rōne ordinat⁹ vult q. affect⁹ vxoris sepetur a se. Ergo tenet scđz illud pceptū ad herēduz vxori sue isepabiliter scđm affectum. sicut vult se diligi isepabiliter non ad tempus.

Solo dō q. ex lege naturali ē ordo ad deū et ad pūmū. Lex enī naturalis dicitat: q. ho noificet deus et semp: sp aut nō pōt nisi in prole. vnde lex naturalis dicitat multiplicatiōē plis ad cultū dei. et B seruato ordine generationis vt pūcipiū generatiōis non fiat comes ī gnatiōe: qd eēt si pāc cōtberet cū filia. et ita excludit patrē ex debito. Post naturā aut multiplicatā excludit alias psonas ppter honestatē scđz at q. ordinat ad

pūmū dicitat nō facē alii: qd bō nō vult fieri sibi. Et p hoc dicitat q. vna sit vnus. qā null⁹ vult q. vxor diuidat se pluribus. Itē dicitat etiā facē alii qd sibi vult fieri. et inde venit q. dicitat isepabilitatez. vult enī vir q. affect⁹ vxoris isepabiliter adheret sibi. ppter qd dēt idē vxori. Ad pma rōne qua ostendit q. isepabilitas est ex institutione. dō q. isepabilitas scđz q. ē ex dictamine legis naturalis nō ē signū nisi ī potē⁹. qā ipa res b. naturalit ex similitudine ordinez et possibilitatē ad significādū. s. q. significet actu. nō b. nisi ex institutione ex natura. q. rei habz vt possit significare isepabilem vnionē xpi: et ecclesie: et vniū et bñane n⁹ in xpo. sed q. significet B habet ex institutione.

Ad scđam dō q. est nā generis: et est nā spēs. et scđz B ē lex nature general et special. Ex pma lege venit q. mascul⁹ cūz femia. ex alia que est spēs. vt hoīs vt ē hō et rational venit q. vnus cū vna. Cōtra pūmū est peccatū sodomiticū. cōtra scđm ē habē plures siml seu bigamia. Ad tertiū dō q. cōmedē ad sustentationē siglis pōt eē peccatū. si nō seruat mod⁹ neq. tēp⁹: neq. materia cōuelens Ita ex ista parte ī actu generatiōe requirit debita materia vt cū sua. sic cōmedēs non debet cōmedē furtiū. Ad quartā dō. q. nō pōt sedare ad tēpus ordiate. qā istud ē contra ius nature dictantis q. faciendū est alteri qd sibi vult fieri.

Hoc habito queri

tur ppter illud qd dicit in diffinitione Vsi dozi cōis oīm possessio. Utz de lege nāli sint oīa cōia. Et videt q. nō. quia vbiūq. ē acqstio et restitutio alienoz ē ppetariū. s. sic hēt ī diffioe Vsi. de lege nāli ē acqstio eozum que celo: et terra. mariq. capiuntur: et restitutio depositoz. Ergo de lege nāli ē ius ppetariū. q. nō dicitat oīa esse cōia. 2^a rō cōtra legē nālem ē furtū qd ē extractio rei aliene iūto dño. Ergo de lege naturali est habere ppiū. Ad oppo⁹ Aug⁹ super Jo. Jure bñano B villa mea ē. B seru⁹ meus ē. tolle iura Impatoris. Quis aude dicit B villa mea est. me⁹ ē iste seruus. mea est ista dom⁹. q. q. aliq. possit dicit B est meus. hoc ē de iure Impatoris. q. habē ppiū ē solū de iure positiuo. Scđa ratio appropiare sibi alienū est cōtra ius naturale. q. appropiare sibi qd ē cōe: ē cōtra ius naturale. ergo est

peccatū. ¶ Solutio dō. q. lex natural' circa
 cōmunionē et p̄petatē dicitur differēter. Di-
 cta enī aliqd qd' debitū. et aliqd qd' bonū.
 aliqd qd' equū. qd' debitū dicitur q' in statu
 necessitatē sint oīa cōia. In statu enī isto sūt
 oīa cōicāda: et h' mō i p̄cepto ē cōicātō. et h' ē
 dictamē respectu rerū ad sustentationē p̄so-
 narū. et idē sumis. oīa que vultis ut faciāt
 uobis hōies zc. Respectu hō p̄sonarū quātū
 ad multiplicatiōez plis dicitur q' v̄xor sit
 p̄p̄ia et scdm oē temp'. Juxta illd enī p̄ici-
 piū. Qd' tibi nō vis fieri alii nō feceris. alitē
 dicitur circa cōmunionē et p̄petatē aliqd qd'
 bonū. qd' i statu nō bene institute dicitur
 oīa eē cōia. In statu vero nature corrupte
 dicitur q' bonū eē aliqua p̄p̄a. Alioquin
 boni egeret et nō staret societas hūana. qd'
 mali rapent oīa. et ita scdm diuersos status
 dicitur bonū esse q' oīa sint cōia. et q' aliqua
 sint p̄p̄ia. Dicitur et circa p̄petatē et cōicōez
 aliqd. quia equū. Et scdm dictamē egratis.
 dicitur qd' eē s̄p̄p̄abilia ut aerē. mare.
 littozā. Dicitur et q' ea que sūt app̄p̄abilia
 si i nulli sūt bonis occupati cōcedātur. Qd'
 enī s̄ nulli dñō ē occupati cōcedit. Et hīc
 ē acq̄sitiō eoz que celo. terra. mariq' capiūt
 ut captio auū et pisciū. sic dicitur leges hūa-
 ne. ¶ Ad illud qd' obf' q' q' app̄p̄iat sibi
 cōe peccat dō. q' cōe dupl'r d'r. vno mō d'r
 cōe qd' i nulli hōis ē et tale si ē app̄p̄abile
 occupati cōcedit. ut sūt aues pisces et lapi-
 des preciosi in littoze maris. Alio mō dicitur
 cōe qd' ē alicui' vniuersitatē. ut platea aliq'
 vel camp' cōstat. In talib' nō h' app̄p̄are
 sibi. quia hīc fieret iniuria' cōtrati. In p̄mo
 aut' nulli sit iuria. et per h' p̄ solutio.

Hoc habito quia

d'r i p̄ma diffinitioē Ysidori. q. lex natural'
 ē qua oīm ē vna libertas. Querit de dñō
 et seruitute. vtrū sit de dictamē legis nāt'
 qd' nō videt per illud Ysidori. 4. et hīmos.
 Jus naturale ē cōe oīm nationū. et s̄ditur
 cōis oīm possessio: et oīm vna libertas. q' si
 scdm naturā libertas ē oīm. Ergo seruitus
 et dominiū erit cōtra naturam. q' nō erit de
 lege n'. Scda rō Aug'. xix. de ci. dei. rōnalē
 hōis factū ad p̄maginē suaz uoluit nisi irrō-
 nabilib' dñari. nō hominez hōis. s̄ hominem
 peccati. Ergo cōtra naturā est q' hō dñetur
 hōi. ¶ Tertia rō Grego. omnes homines nā
 equales genuit. s̄ p' variis merit' dei dispē-

satio iusta. s̄ occulta p̄posuit. Ergo p̄latio
 et s̄biectio hnt eē ex dispēsatiōe. s̄ qd' ē solū
 ex dispēsatiōe nō ē de nālī lege. q' dominiū
 et seruit' nō sūt de lege nālī. ¶ Quarta rō
 i li. institutionū. de iure nālī gentiū et civili.
 vsu exigēte et hūanis necessitatib' gentes
 hūane quedā cōstituerunt illis. bella enim
 exorta sūt et captiuitates subsecute et serui-
 tutes que sūt iuri naturali cōtrarie. Ergo
 cōstat q' seruitus non est de lege naturali
 ¶ Quia rō. i. eodē iure naturali ab initio
 oēs hōies de iure liberi nascebātur ex hoc
 iure gētiū oēs pene cōtract' introducti sūt
 ut emptio. venditio. locatio. cōductio. socie-
 tas. depositum. mutuū et alii innumerabiles.
 ¶ Ad oppo' Rō. i. 3. Nō solū p̄pter iram s̄
 p̄pter concupiscētiā. et loquit' de s̄biectioe
 exhibēda. q' s̄biectio hōis ad hominē est de
 iure nālī quia cōscia dicitur. ¶ Scda ratio.
 Aug'. xix. de ci. dei. penal' seruit' ea lege or-
 dina' que nālez iubet ordinē seruari. p̄tur-
 bari uetat. Quia si cōtra eā legē non eēt fa-
 ctū. nihil eēt penali seruitute cohercendū.
 Ideo apostolus seruos monet esse s̄biectos
 dñis suis. ¶ Tertia rō i eodē. Iustum est q'
 malis hōib' sit vtilis seruitus cū. s̄ i probis
 aufert iuriarū licētiā. et domiti melius se
 habebūt. qd' i domiti ueteri se habuerunt.
 Ex his manifeste ostēdit q' seruit' iusta sit
 et de lege nālī. ¶ Solo dō q' ē loqui de nā s̄
 statū aīe peccatū: et post peccatū. Ante pec-
 catū nō fuit seruit' scdm ut dicit Aug'. xix.
 de ci. dei. Nullus i nā i qua p̄us deus hōiez
 condidit seruus ē hōis: aut peccati. p' pecca-
 tū aut' iroducta ē seruit' sic pena peccati.
 Et iō s̄biect' hō hōi: qd' fecit se seruū peccati
 Lex q' naturalis dicitur cōmunē libertatem
 oīm scdm statūz nō iustitute. s̄ scdm statū nō
 corrupte. dicitur q' necessaria est seruitus et
 dominiū ad cohercēdū malū. sic dicit Aug'
 i libro de ci. dei. q' sicut deus hōis: et animus
 corpori. ita rō dēt domiari et impare libidi-
 ni. dicitur enī rō iustū eē ut rōnabiliter vi-
 uentes dominē hīs qui carnaliter viuunt
 Un' Jere. 4. sup illud q' si cōtemnat mulier
 amatorē suū. dicit glo. Uides eū seruire libi-
 dini sue: et i se mutatā legē: p' quā cuidā ut
 ro s̄biecta fuerat. ¶ Ad illud Bre. q' dicit q'
 dispēsatio diuina istud ordinauit dō q' dis-
 pensatio aliqñ d'r iuris relaxatio. ut q' Ja-
 cob habet plures v̄xores h' modo qd' est ex
 dispensatione. nō est ex lege. Alio modo d'r

vis p̄fatio iuris restitudo sic hic ubi p̄pter
 pctm̄ libertas aliqb̄ s̄biecta ē. qd̄ iustū ē ⁊
 fm̄ dictamē rōis. Dicitur enī lex naturalis.
 q̄ s̄trabēda ē malis libertas: vt arceatur
 eorū malicia. Ad illud qd̄ obicit de aucto
 ritate iuris que videt̄ dicē seruitutes esse
 cōtrarias legi n̄ali. dō q̄ duplex ē seruitus
 una que p̄cedit ex vi dñat̄ qñ̄ q̄s usurpat
 p̄ potētia sibi dñum: ⁊ talis ē contra legem.
 Et de hac loquit̄ ibi. Alia ē que procedit ex
 merito peccat̄ ⁊ istā dicitur lex n̄alis: sicut
 dicit̄ est auctoritate Aug⁹ de ci. dei. pena l̄
 seruit⁹ ea lege ordinat̄ zc. Ad illud qd̄ ob̄
 de apostolo. ad oppo^o nō solū p̄pter iram. s̄
 p̄pter cōsc̄iam. Notādū q̄ duplex ē seruit⁹
 vna ē necessitat̄ que secuta ē peccatū. Alia
 ē reuerētie ⁊ honoris erga sup̄iores. Et de
 hac itelligit̄ apostol⁹. cū dicit. S; p̄pter cō
 sciētā. s̄ enī dicitur cōsc̄ia sp̄ q̄ reuerentia
 maioribus exhibēda ē. Uñ Tullius ponit de
 lege n̄ali obseruantia: p̄ qua sicut idem dicit̄
 hoīes dignitate añcedētes cultu quoda ⁊
 honore dignat̄ ⁊ p̄pter h̄ p̄ solo.

Consequens est

ad iurāte dei gr̄a iquirere de lege
 Moysi. Et p̄mo generalit̄ quantū ad legis
 cōditōes. Secūdo ī specialit̄ quantū ad legis
 p̄cepta ⁊ factiōes. Circa cōditōes at̄ legis
 moysayce ingredā sūt hec. p̄mo de latōne
 legis. Secūdo de cōtinētia legis. Tertio de
 īpletione p̄ xpm̄. Quarto de onere obser
 uatiōe legal̄. Quinto de iustificatiōe legis.
 Quātū ad legis latōne iquirēda sūt h̄.
 p̄mo de utilitate latōis. Secūdo de neces
 sitate latōis. 3. de tpe latōis. 4. de p̄so
 nis qbus lata ē. 5. de latōe legis.

Quantū ad primum

sic p̄ceditur Ro quinto. Lex s̄bintrauit vt
 habūdaret delictū. Glo. Nāle iusticie inge
 niū nisi habeat qd̄ respiciat ⁊ veneret non
 facile p̄ficir: s̄ egrotat. ⁊ sup̄uēit̄ cedit
 peccatis ⁊ appellat̄ illō īgeniū idē: qd̄ legē
 n̄alē: seu viuacitatē discernendi: que venit
 ex lege n̄ali. Et vult dicē q̄ nisi hō habeat
 p̄icipiū q̄ respiciat ī sūmū bonū et mercedē
 nō p̄ficir: s̄ egrotat. s̄ p̄ lege Moysi respic̄
 hō deū tāq̄ actorē: ⁊ venerat̄ tāq̄ retribu
 torem quia ad h̄ ei data ē. Ergo lex Moysi
 fuit danda hoī ⁊ ferenda. Secūdo rō p̄ma
 Abi. i. Scim⁹ q̄a lex bona ē. si q̄s ea legitime

vtaf. s̄. vt p̄ eā cognoscat morbz et querat
 medicū. Supposito ḡ q̄ nā būana egra ē.
 obicit sic. Dī egrotati necessaria seu utilis
 est cognitio morbi sui: et quisitio medici. s̄
 lex Moysi h̄ facit. q̄a facit cognoscē morbz
 s̄. peccatū et querere medicū. s̄. deū. vñ glo.
 sup̄ illud Ro. 5. Lex s̄bintrauit zc. Ad hoc
 data ē lex vt hō deficiens ī p̄cepti ⁊ factus
 p̄uaricator. liberatorē saluatorēq̄ regeret
 ḡ necessaria seu utilis est lex Moysi būane
 n̄: que egra est. lex igit̄ fuit ferenda. Ad
 oppo^o: p̄ ad cori. 15. Uirt⁹ peccati lex. Glo.
 Lex p̄hibēdo auget peccati cupiditatē. sed
 nihil ad qd̄ sequit̄ augmētū peccati ē utile
 saluti. s̄ ad legē cōseq̄ augmētū peccati.
 ḡ nō fuit lex Moysi utilis saluti. ḡ nō fuit
 ferēda. Si dicat̄ q̄ lex n̄ auget pctm̄ nisi
 p̄ occasiōe solū. ⁊ nō p̄ causā. Cōf̄ h̄ oppo
 nit. Magis expedit aīe saluti q̄ tollat̄ cā ⁊
 occasiō peccati. q̄ q̄ solum tollat̄ cā et occa
 sio remaneat. cū ḡ lex sit occasiō peccati et
 augmētū ei: salubre esset aīe q̄ tolleret lex
 neq̄ daret̄: nō igit̄ ferenda erat. Tertia
 rō Ro. 7. occasiōe accepta: p̄ mādātū pecca
 tū opatū ē ī me oēm cōcupiscētā. Glo. Dicta
 ē cōcupiscētā ex p̄hibitiōe legis. ḡ lex īflā
 mauit cōcupiscētā. ḡ noxia fuit. ⁊ nō expe
 diēs ad salutē. ḡ nō debuit dari. Quarta
 rō. Nullū bonū ordinate dat̄ qd̄ nocet illi
 cui dat̄. sic vinū licet sit bonū. tñ nō datur
 ordinate febricitati: q̄a nocet illi. si ḡ lex no
 cuit illis qd̄ dabat̄. sic p̄ p̄dictas aucto
 ritates. Et p̄ multas alias. p̄ q̄ nō ordīate
 dabat̄. s̄ nō erat dāda nisi ordīate. ergo nō
 debuit dari. Q̄ aut̄ lex noceret illi cui daba
 tur: p̄ ex auctoritate apli Ro. 7. Peccatū
 p̄ mādātū: opatū ē ī me mortē vt fiat supra
 modū peccās peccatū. Quarta rō. oē obte
 nebrās aīam: plus nocet aīe q̄ p̄sit. sed lex
 obtenebrat aīam. ḡ plus nocet aīe q̄ p̄sit.
 ḡ nō erat ferēda. Minor p̄ illud Mat̄ h̄
 4. Popul⁹ q̄ sedebat ī tenebris zc. Ibi dicit̄
 Crisof. tenebre erāt maxīe scdm̄ legē: que n̄
 ad manifestādā dei iusticiā data fuerat. s̄
 ad puniēdā duriciā cordis eorū. sic ait dñs.
 Propter duriciā cordis vestri Moyses ista
 mādauit: ⁊ nō ad saluandos eos s̄ eccecan
 dos. Sexta rō Aug⁹. cōtra faustū. lex ī pro
 bos p̄uaricatiōis reatu ligat̄ cū iubet q̄ nō
 possūt īplere. s̄ p̄uaricatiōis reat⁹ maxime
 nocet. ḡ cū lex liget. reliquit̄ q̄ lex maxime
 nocet. pl⁹ igit̄ nocet saluti aīe q̄ p̄sit. ḡ n̄

erat ferēda. ¶ Septia rō Aug⁹ i li. de nā 7
grā. Natura qua hō ex adā nascit indiget
medico. s. lex non facit ad medicinā 7 cura
tionē morbi. imo ad ipm sequit morbus et
firmitas: nocet q̄ saluti aīe. q̄ nō erat ferē
da. ¶ Octaua rō. Gal. 3. Lex p̄t trāsgresso
res posita est. Slo. i. vt hō supbe de suis vi
ribus fidēs accipet p̄cepta: i quib⁹ deficiēs
7 fact⁹ p̄uicator: liberatorē saluatorēq̄
requireret. Data ē q̄ lex vt supborū cernit:
quos faceret trāsgredi humiliare vt me
dicus optaret. ¶ De itētiōe q̄ legis erat: ut
hō post egritudinē medicū r̄greret: 7 q̄ hō
p̄u⁹ deficeret. s. cōstat q̄ iste nō est optim⁹
modus adducendi ad medicū: q̄ ē. s. p̄ egr
itudinē q̄ si optimi ē optia adducē. non est
aut adductio optimi. cū sit malū vt ueniat
bonū. q̄ nō fuit latio legis bona. vt. s. factus
hō p̄uicator quereret bonū. Solatio dō
q̄ necessitas fuit dandi legē Moysi: et uti
litas p̄pter tres leges: quas distiguit ap̄s
que sūt lex nature. lex concupiscētie. seu lex
fomitis: 7 lex euāgelii seu grē. 7 scō; B lex
Moysi decurrit scōm tres rationes diuine
dispensatiōis. Daf enī i auditoriū legis n⁹. 7
scōm B decurrit scōm misericordiā. datur
etiā i cohercionem legis pcc̄i ul fomit. 7 scō;
B decurrit scōm rōnez iusticie. Item datur
i signū 7 significatiōē legis grē. 7 directi
onē ad ipam. 7 scōm B decurrit scōm rōnē
sapiētie. De p̄ habet sup illō Ro. 5. Lex s̄bi
trauit diē glo. Data erat lex in adiutorium
hūane n⁹. vt q̄ ipi n⁹ quodāmodō iserta sūt
iusticie semia. Adderet lex cui⁹ auctoritate
7 magisterio i genū nāle proficeret ad fru
ctū iusticie faciēdu. Et h⁹ ē prima utilitas
lationis legis. Scōda aut ei⁹ utilitas est ad
cohercionem legis pcc̄i ul fomit. Et de hac
habet Gal. 3. Lex p̄pter trāsgressores zc.
Slo. Lex posita ē p̄pter trāsgressiōē cobi
bēdā. i. vt saltē timore cessarēt hoies trāf
gredi. vt q̄nq; idē facerēt volūate. data ē
q̄ vt populū dei erudiret s̄b timore dei. vt
dign⁹ fieret accipē p̄missionē que ē christ⁹.
¶ Tertia utilitas fuit ad figurādā legem
grē ul euāgelii: 7 directionē ad ipaz. Un̄
ps̄. Lex dñi immaculata ouertens aīas. Slo.
Cōuertēs aīas. i. sua districtiōe corrigēs ad
christi gratiā mittēs. Et sic p̄ q̄ ē ad coher
cēda peccata 7 ad directionem 7 figurati
onem legis grē. scōm B d̄ Ro. 5. Lex s̄bin
trauit. Slo. Erāt i illo populo tria genera

boim. s. duri. īcipientes. et p̄fecti. his oībus
data ē lex. s. duris dat i flagellū. īcipientib⁹
i pedagogū: data ē iustis in signū. s. future
grē p̄ christū. 7 Gal. 3. p̄pter trāsgressores
Slo. Data est lex i signū futuroz. vt futura
figuris attestaret. Et scōm B tria erant in
lege. s. moralia que erāt ad dilucidādā legē
n⁹. Et q̄ntū ad B erat ad īstruēdū īcipientes
¶ Itē habuit lex iudicialia ad cohercēdū
legē concupiscētie vel fomit. 7 quātū ad hoc
erat duris i flagellū. Itē habuit figuralia
seu cerimonialia ad figurādā legē gratie.
qa figure erāt figure futuroz. Et q̄ntū ad
B fuit iustis i signū. scō; B q̄ patet itētiō 7
utilitas legis ferēde. Ad p̄mā rōnē q̄ i cō
trariū dō. q̄ illō itelligit nō per cām. s. per
occasionē. Un̄ Ro. 4. Lex irā opat Slo. ad
B data ē lex. vt reos faceret deliquētes nō
efficiētī cā. s. nō adiunāte grā. Un̄ s̄bū illō
d̄ p̄ abnegationē. qa videlicet lex nō dat
gratiā. s. facit ostēsiōem peccati. 7 Ro. 7.
Peccatū accepta occasiōe p̄ mādātū: opatū
ē i me zc. ¶ Ad scō; qua ob̄: q̄ magis expe
dit vt tollat cā 7 occasiō zc dō q̄ quedā est
ocasio nulli⁹ boni i ductia. i p̄mis occasiōi
b⁹ peccati s̄bz ē q̄ tollēda est occasiō. 7 expe
dit cā nō dare. Occasiō aut que ē alicuius
boni i ductia: si sit circa rē idifferētē: adhuc
bene cōcedo q̄ tollēda ē 7 vitāda. Si autē
sit circa rē necessariā ad salutē: dico q̄ non
expedit q̄ tollat. vnde si aliq; det alii occa
sionē scādali p̄p̄ veritatē vite uel doctrine
qa. s. p̄dicat vitatē vite 7 iusticie. nō p̄pter
B dēt dimitte suā p̄dicationē. s. si de aliquo
idifferēti daret alii occasionem peccati et
scādali: expediret q̄ dimitteret. Lex autem
talis occasiō ē i ductia boni: qd nullomō di
mittendū ē. s. necessariū ad salutē vt patet.
Dicim⁹ etiā q̄ lex sp̄ quantū ē de se facta ē
boni. Un̄ Ro. 7. Lex sancta 7 bona: 7 man
datū sanctū 7 iustū 7 bonū. q̄ ergo bonum
est mihi factū ē mors absit 7 dicit glo. Lex
ē ad uitā 7 iubet. Slo. Bona 7 mala p̄hibet
7 fecit peccatum cognoscē. vnde d̄ sancta
i. sane docēs mādātū. Iustū. i. iustificās pec
catorē: 7 bonū. i. vtile vitā acquirēs. s. q̄ nō
sequat bonū. s. peccatū ex lege. B n̄ ē ex lege:
s. ex faciēte. vnde dicit eadē glo. post non est
ex ipa lege mors: s. ex uicio hoīs. qa nō lex s.
fomes ē efficiēs cā mortis. Ad tertiā patet
solo p̄ p̄dicta: 7 maxie p̄ litterā sup̄ quā glo
illa ponit. 7 B ē qd dicit glo. Ro. 7. sup̄ illud

ira q; lex sancta zc sicut medicina nō ē causa
mortis. s; ostendit venena mortificata. licz
bis mali hoies abutāt ad mortē suā: ul' alio
rū. sic lex que venena peccatorū demōstrat.
7 hoies libertate sua abutētē q̄si frēo cobi
bet: 7 cōposito gressu incedē docet: nō ē cā
efficiens pccā. s; potius uiciū hoīs. i. fomes.
Ad quartā rōnē dō. q; lex de se nulli no
cuit: q̄a iustis non obest. Imo ē eis ī signum
Sily īspiciētib' nō obest. s; ē eis ī pedagogū.
Sily mal' nō nocet. q̄d p̄. Glo. sup illud. i. ad
Tbi. p̄. Iusto nō ē lex posita que dicit iō data
ē lex: ut ul' reū puniret. vel peccare volētes
coherceret. sic g; valet malis. quia cohercet
eos ne peccēt: 7 reos punit. Et h; fuit itētio
legis circa malos. Un' patet q; ordinate da
tur. quia dat scdm ordinē diuine iusticie. qz
sp dat vel ut pueri' puniat. ul' ut peccare
volēs coherceat: 7 vtrūq; ē bonū. Nam et
ip̄a diuina iusticia punit malos ī supplicis.
Ad quītā rōnē dō. sic dicit q̄dā glo. pdicta.
data ē lex ad domādū supbum: et ad flagel
lādū durū: 7 ad īstruēdū īspiciētē: ad mani
festationē et testimoniu; future gr̄e iustis.
Logē g; Criso' de ip̄a lege p cōpationē; ad
duros Un' dicit ad puniēdā duriciā cordis
eorū sicut ait dñs. ppter duriciā cordis ve
stri Moyses ista mādauit. Data enim fuit
duris ī flagellū. ut eos puniret infligendo
penas. ut s; strabēdo delectabilia et quātū;
ad hoc dedit lex libellū repudiū: q̄d ē ī lege
p pmissionē: ut ipsos duros. s; 7 peruersos
a malo s; traberet. quia p̄oni erāt ad iter
ficiēdū vxores. et ut eos flagellaret in hoc
q; non licebat eis rebabē vxores postq; eis
dederāt libellū repudiū. sily glotonib' īfli
gebat penā p̄hibēdo delectabilia gule: sic
hūc cibū vel illū. Itēz supbis etiaz data fuit
ad domādū superbiā eorū: q; ex arrogantia
7 p̄sūptiōe dicebāt nō deest qui impleat. s;
deē q; iubeat. et istis data ē multitudo ceri
monialū: que īpossibile erat īplere. h; enim
erat on' qd patres portare nō potuerūt. 7
sic fuerūt ī lege q̄tuor. s; moralia ad īstruen
dū īspiciētēs. sacramētalīa ad significādū;
iustis gratiā futurā. iudicialīa ad flagellā
dū malos. ceremonialīa ad domādū supbos
7 p̄sūptuosos. 7 sic habēt q̄tuor. ut s; figu
ralib' accipiāt. duo. s; ceremonialīa 7 sacra
mētalīa. Ad alias rōnes dō. q; sicut ē ordo
diuine puidētie. ita duplex ordo legis. Est
aut ordo puidētie duplex. s; p̄cipal' in quo

statuif creatura. Ali' ē n̄ p̄cipal' g; posir' ē
ad h; ut si hō ab assignato ordīe rcesserit ī
aliū relabaf. ut si rcedat hō ab ordine mise
ricordie. statī ē s; ordine iusticie. et h; dicit
Boeti'. q; ordo cūcta cōplectif. ut si q; ab
assignato sibi ordine rcesserit. statī ī aliū;
ordinē flabaf. sic ī lege fuit ordo p̄cipal':
q; fuit ut hō ordinaret ad deū: 7 alius quo
ordinabat hominem ad penā: q̄n a predicto
ordine recedebat. vñ ut reprimeret fomes
peccati ī hoie. 7 reduceret hō ad gratiā. et
iste fuit ordo misericordie. q̄a īstruebat īsi
piētēs 7 cohercebat peccatores a suo malo:
Ordo nō p̄cipal' erat ordo iusticie q; ordi
nabat hominē ad flagella 7 egritudine. ut
p h; ipm ad priorē ordinē r̄uocaret. si ab ipō
diuerteret. Un' si cōtingeret aliquē peccare
reuocabat eū p flagella. 7 iste fuit optimus
modus adducēdi hoīem ad salutē. ut. s; ma
los flagellaret: ac p hoc reuocaret 7 uolen
tes peccare a malo cohercet: et īspientes
īstrueret. Lex g; simplicif erat ī adiutoriū ad
bonū īstruēdo: 7 cohercēdo a malo: nō p̄in
cipaliter ad h; ut hō deficeret et fieret p̄e
uaricator. s; ut morbo p̄uaricatiōe crescēte
medic' queref. sic dicit glo. sup illud. Gall'.
cōclūsit oīa s; peccato zc. Et sic p̄ respōsio
ad istā q̄stionē. que magis infra declarabit

Secundo queritur

an lex sit necessaria ad salutē. Ad quod sic
Dugo de sacro vic. ī libro sētētia; dicit. q; ī
lege naturali fuerunt tria. s; p̄ceptio. et ista
fuit de necessariis. prohibitio 7 ista fuit de
noxiiis. 7 cōcessio de īdifferētibus. s; nullam
peccatū ita excecet hominē. qn cognoscat p
naturale iudicatoriū legis nālis qd faciēdo
7 qd vitādū. Un' Aug' ī questionib'. uere.
7 no. testa. Quis nesciat qd bone uite cōue
niat aut ignozat. quia qd sibi fieri nō vult
alii nō debeat fieri. Ergo sine lege Moysi
poterat hō cognoscē: qd sibi necessariū eēt.
ad salutē. nō igitur necessaria erat salutē.
Scda rō. In nobis ē ip̄a virt' diiudicatia
eorū que sūt necessaria ad salutē. s; s; dēref
Sily ī nobis ē ip̄a virt' appetitiua salutis.
g; sine lege poterat homo uidere seu cogno
scere 7 desiderare: qd sibi erat necessariū;
ad salutē. Ergo lex n̄ fuit ei necessaria. 3^a
rō Aug'. Ignorātia neminē sic excusat. ut
hō sēpiterno igne nō ardeat. 7 ītelligitur
istud de ignorātia eorū: que sūt necessaria

ad salutē. s̄ ignorātia legis Moysi hominē
excusat vt non ardeat eterno igne: sicut p̄
de beato Job ⁊ aliis factis: q̄ ignorauerunt
legē tēpore legis: nec erāt de iudeis. s̄ ipsa
lex Moysi nō ē necessaria ad salutē. Ad
opp̄. Ad salutē necessaria est cognitio cre
dēdoꝝ: ⁊ opatio agēdoꝝ. s̄ lex Moysi q̄ntuz
ad figuralia facit cognitionē credēdoꝝ:
⁊ ad ipsā ptinet. Quātū rō ad p̄cepta mo
ralia ptinet ad opationē agēdoꝝ: et in eoz
cognitionē. s̄ est necessaria ad salutē. Solo
vō q̄ lex Moysi icludit legem nālē p̄ expli
cationē i moralibus. legē rō grē p̄ significa
tiōē: i cerimōialib⁹. ⁊ iō dēt dici necessaria
saluti quātū ad moralia: que sūt legis nālīs
Util rō saluti q̄ntū ad cerimōialia ⁊ figu
ralia ante latōnē: ⁊ his q̄ nō erāt de gente
iudeoz necessaria. Quātū rō post latōnē:
his qui de gēte iudeoz erāt quibus data ē
lex. Et ex hoc patet respōsio ad obiēta.

Tertio queritur de

tpe latōis legis. Et p̄ querit vtrū āte pec
catū debuit dari lex. Ad q̄ sic. Sūm⁹ medi
cus dat medicinā nō solū curatiuā: s̄ etiam
p̄seruatiuā. Si s̄ ē medicīa ad peccm̄ debuit
eaz dare sūm⁹ medic⁹: qui ē de⁹ an peccatū.
vt p̄seruaret hoīem a peccato. Secōdo q̄rit
an statū debuit dari post peccatū. ad q̄ sic
Quādiu ē morb⁹: tēpus ē medicīe. sicut dicit
Dugo de sācto vic. i sētētis. s̄ statim post
peccm̄ fuit morb⁹. s̄ statim debuit adhiberi
medicīa. s̄ lex est medicīa peccati. s̄ statū de
buit dari post peccatū. s̄ sit medicīa patz.
quia i vulneribus hoīs sauciati ifunditur
vinū ⁊ oleū: sicut habet de samaritano qui
misericordia mot⁹ sup eū ifundit vinum ⁊
oleū in vulnerib⁹ ei⁹: ⁊ sanauit eū Luc. x. ⁊
appellat ibi medicīa p̄ vinū: medicīa p̄ le
gem. Secōdo rō. p̄ legē ē cognitio peccati.
Ro. 4. ergo statū debuit dari lex post q̄ fuit
peccatū factū. qm̄ hoī talis ē necessaria sui
peccati cognitio. ⁊ maxie quia tūc fuit hoīs
rō tenebrata. vñ id s̄quit adiutorio ad suuz
peccatū cognoscēdū. Tertio querit vtrū
ante diluuiū debuit dari lex. Ad q̄ sic Lex
data fuit ad cohercionē malicie et peccati.
sic habet Sal. 4. Lex p̄pter trāsgressionē
posita ē dicit glo. cohibēda. s̄ āte diluuiū
fuit maxia iclinatio et maxim⁹ flux⁹ ad pec
catū. s̄ tūc fuit maxie necessaria cohercio
peccati. et ita tūc fuit maxime necessarium

dedisse legē. Minor p̄. s. q̄ maximus eēt
fluxus tūc ad peccatū. p̄ gen. 6. vbi dicit q̄
oīs caro corrupat uā suā: ⁊ tātū malū fece
rāt q̄ de⁹ faceret diluuiū ad puniēdū eos.
Secōdo rō Aug⁹. i questionib⁹ de. ⁊ no. re.
dic Data ē lex: ut que nesciebāt auctoritatē
haberēt: i faciēdis supple ⁊ vitādis: et que
latere ceperāt manifestarent. Lex s̄ Moysi
dat auctoritatē faciēdoꝝ ⁊ vitādoꝝ: s̄ illō
fuit sp̄ necessariū ē ab initio āte peccatum.
s̄ debuit dari lex ante diluuiū. Tercia rō
Ante peccatū vixit hō s̄ aliqua lege sicut
habet ecclesiastici. 17. Addidit illis legem
uite zc. Sed post peccatum fuit maxia legis
necessitas: ⁊ maior q̄ ante: vt sciret homo
quō debēt viuē. s̄ post peccm̄ āte diluuiū de
buit dari lex Moysi. que ad h̄ dat. 4. q̄rit
tur an post diluuiū āte tēp⁹ Abrahe debuit
dari lex. Ad q̄ sic Ysidor⁹. Date sūt leges
vt earuz metu hūana coherceat audacia. s̄
tūc fuit maxia audacia ⁊ iordinata. q̄ tūc
voluerūt filii Noe edificare turrim: cuius
cacumen pringeret vsq̄ ad celū. sic habet
gen. xi. Ergo tūc maxime debuit dari lex.
Quito querit an in tpe Abrahe debuit
dari lex. ad q̄ sic. Tūc fuit maxia necitas
legis. s̄ tūc fuit maxia cōueniētia: vt daret
lex. s̄ tūc debuit dari. Maior enī p̄. Lex enī
dat ad reuocādū ab ydolatria. s̄ tūc erat
totus mūdus replet⁹ ydolatria. s̄ tūc fuit
maxima necessitas legis. Minor p̄ p̄ q̄ndā
glo. sup gen. que dicit q̄ p̄ sex dies signatur
sex etates: et tertia die q̄ sepatur terra ab
ags significat sepatiōē seu diuisionē: que
facta fuit tpe abrahe populi dei fidelis: ab
ydolatriis: quozum error van⁹ ⁊ instabilis
que sepatio facta ē p̄ Abrahā. Itē videt q̄
tūc fuit maxia cōueniētia dandi legē. quia
tūc popul⁹ qui erat ad colēdū deū: erat dis
cret⁹ ⁊ diuis⁹ ab aliis: ⁊ i h̄ accepāt signū
seu pactū circūcisīōis: ⁊ illis dāda erat lex.
Itē iam erat Abrahe facta reuelatio de
pmissiōe illi⁹ q̄ significat⁹ erat p̄ legem. s̄
de xp̄o. qm̄ p̄misit dñs Abrahe. In semine
tuo benedicet oēs gentes. s̄ maxie tūc erat
cōueniēs dari legem vt mitteret ad xp̄m.
Solo vō q̄ n̄ debuit lex Moysi dari āte
peccatū: nec vlla utilitas eēt. quia tūc nō
erat necessaria figura ad significādū cum
eēt hō spiritali mēte p̄ditus: nec p̄bitō
ad cohercēdū cōcupiscētiā: que iordinata
nō erat. dico tamen q̄ nūq̄ vixit homo sine

aliqua lege. Un̄ ēr Ade fuit addita lex aliq̄
s. lex discipliē. q̄n̄ dixit ei de ligno scientie
boni ⁊ mali nō comedes. Un̄ aug. i q̄stioi
bus no 7. v. tef. p̄mū lex formata l litteris.
dari nō debuit. q̄a in natura ip̄a iferta quo
dāmo est ip̄a creatoris noticia. Nā q̄s nesci
at qd bone vite conueniat aut ignorat. q̄a
qd sibi fieri non vult alii nō debeat fieri.
Un̄ pus oportuit ut hō vtref lex nāli. ⁊
cum illa ei deficeret sic fecit Ade. ⁊ lex silr
discipliē: q̄n̄ peccauit addere lex gal. 3.
sup illud. quid igit lex glo. Nota q̄ non ait
data s̄ ordinata: q̄si ordinabiliter data s̄z
iter tēpus naturalis legis: de qua conuicti
sūt: q̄ iunare nō poterat: et tēpus gr̄e añ q̄
gratiā cōuicēdi erāt de lege. Silr nec post
peccatū debuit statī dari. imo addita fuit
lex legi n̄ ad ipsā ordinādā scdm̄ diuersas
etates scdm̄ q̄ triplex ē iordinatō n̄: q̄a est
iordinatio ipsi? incōcupiscibil. ipsi? irasci
bilis. ipsi? rōnalis. P̄io enī ante diluuiū ui
guit iordinatio concupiscibilis maxime ⁊
ad hāc restrīgēdā ⁊ ordinādā fuit addi
ta lex quedā: i qua vixit hō ante diluuiū.
3° gen. Sub te erit appetit^o tuus. s. b rōne.
hac at lege rupta post diluuiū fuit magna
iordinatio irascibilis. s. q̄n̄ filii Noe volue
rūt edificare turri vsq̄ ad celos p̄pter qd
data ē lex ad ordinādā irascibile erga p̄ri
mū: que fuit. carnē cū sāguine nō comedet.
⁊ rō fuit ad horrozē sāguis ⁊ detestatiōem
homicidii. vt horreret hō fundē sāguinem
huānū. Postea x̄o secuta ē iordinatio rōna
bil tpe Abrahe. quia oēs erāt ydolatri. cōf
hāc iordinatione: data fuit Abrahe lex cir
cūcisionis in signū reuocatiōis ipsi? populi
ad deū adorāōem: ⁊ in signum fedis inter
p̄p̄s fidelē ⁊ deū. Gen. 17. Ut sit signū iē me
⁊ vos. P̄ia iordinatio erat hoīs ad se. 2°
hoīs ad p̄ximū. 3° hoīs ad deū. q̄a propter
ydola cultum dimittēbat diuinū. sic f̄ fuit
aliq̄ lex addita hoī ante diluuiū: ⁊ post i
tpe Abrahe. s. lex Moysi non debuit adhuc
dari imo cū ip̄a sit ius hoīm inuētiū s̄b uno
iure p̄i? necesse fuit q̄ esset popal^o vnitas
q̄ dare lex. A tpe autē circūcisionis cepit eē
populi vnitas ⁊ discretio. Un̄ dicit Dugo
q̄ ex tūc cepit vnitas populi dei: et vnitas
cōuersatiōis fidelis que primū figurata ē p̄
sacramētū circūcisionis. postea significatur
p̄ sacramētū baptismati. et iō āte n̄ debuit
dari lex: imo lex circūcisionis fuit signū gr̄e

future. ⁊ iō debuit precedē. Preterea prius
oportuit q̄ esset fūdamētū legis. q̄ dare
lex. Erāt autē fūdamētū ista q̄tuor. s. fides
vnus dei. ⁊ fides incarnationis. p̄batio fi
dei. ⁊ fidei firmitas. pus enī q̄ dare opoz
tuit eē attestatiōē fidei vni? dei: ⁊ h̄ p̄e
cessit i signo circūcisionis: que posita est in
signū federis: inter deū ⁊ pplm̄. Attestatio
autē fidei icarnatiōis facta est: q̄n̄ facta est
pmissio Abrahe de x̄po i semine tuo zc. sed
quia non sufficit testimonium in ore vnus
imo in ore duorum uel trium stat oē x̄bum.
iō p̄i? facta ē ista pmissio ēr Ysac ⁊ Jacob.
⁊ r̄p̄tita cuilibet i semē tuo zc: q̄ daretur
lex. Sed nec statī debuit dari: imo p̄i? opoz
tuit q̄ esset fides p̄bata. Probata autē fuit
i egypto p̄ aduersitates: ut. s. nulla aduersi
tas posset eos auerrere a fide: q̄bus danda
erat lex ducēs i deū ēt icarnatum oportuit
ē q̄ esset firmata: ne posset populus seduci
aliq̄ fallacia. firmata at fuit i mult signis
⁊ mirabilib^o: que ei dñs fecit ⁊ ostendit in
exitu de egypto: ⁊ p̄ desertū. his autē factis
⁊ ipletis debuit dari ip̄a lex Moysi: que du
cit i x̄pm. hoc autē fuit cōpletū i q̄rta etate.

Quarto queritur qui
debut dari lex ad qd sic. Actū. x. Nō ē pfo
nax acceptoz de^o. Si f̄ iudei legūt nō solū
deo accepti: s̄ multi alii: sicut multi gētiles
vt p̄ de sancto Job. Ergo ita debuit illis
dari lex sicut iudeis. **Scda ratio sap. 6.**
Equal ē ei cura de oīb^o. Cura at dei duplex
ē. s. general: quia puidet oīb^o: ⁊ cura sp̄alis
que ē directō hoīs p̄ legē ⁊ disciplinā. ergo
si equalis ē ei cura general de oīb^o: eadē
rōne dēt eē ei equal cura special de omnib^o
hoīb^o: neq; dēt eē vīa quo ad hoies. **Sic**
nec i p̄ma cura: quo ad creaturas oēs. Ergo
dēt dari lex equalit oīb^o hoīb^o. **Tertia**
rō **Mat h 5.** Solē suū facit ouiri sup bonos
⁊ malos. Magis autē ē deo cura aīarum q̄
corporū. s̄ si lucē corporalem solis ministrat
equalit oīb^o. s̄ ⁊ lucē spiritualement dēt mīstra
re equalit oīb^o: que ē lux aīaz. h̄ autē ē lex.
Un̄ p̄erbioz **6.** Nā datum lucerna est zc.
Quarta rō Ro. 5. Subtrauit. Glo. pōit du
plicē rōnez quare illis solis debuit dari: et
nō aliis. vna ē q̄a ille populus solus scilicet
iudeoz vni? deū colēs dign^o erat cui eloga
dei crederef. Alia rō ē q̄a de illo p̄plo erat
fili? dei nascitur. **Cōtra p̄ma rōne obf**

Quia in gentilibus erat aliqui non colentes
ydola. s. unum deum sic in iudeis. ut beatus
Job et alii multi. s. p. istam rationem debuit dari
illis lex. Contra secundam rationem: quia de patribus
Abraha nasciturus esset dei filius. sic de Seth
et aliis predecessoribus: per hanc rationem debuit dari
illis lex. Quare ergo huic populo data fuit et
non alii. **¶** Tercia dicitur in ecclesiastico. **¶** In una
quaque genere proposuit deus rectorum angelum.
quia de ipsis habet intelligi: sicut ergo angelus qui
erat rector gentis ebraeae ministravit eis legem
ita videtur quod angeli qui erant rectores aliarum
gentium deberent ministrare leges. aut videtur cul-
pa esse ipsis: eo quod non ministraverunt. **¶** Item. ix.
Daniel habet. **¶** Michael archangelus prin-
ceps est gentis hebraeorum. Unum Danieli qui erat
hebraeus dicitur ibi Michael princeps dicitur. Sicut le-
gitur ibi quod alius erat angelus: qui erat princeps
israhel. Alius gentis grecorum etc. sic ergo Michael
ministravit legem hebraeis: sic debuerunt alii an-
geli facere aliis populis: vel quare non. **¶** Solo
dicitur. Sic dicitur de gloria. **¶** Ro. 5. quod duplici de
causa data est iudeis lex. et non aliis. una est quia
ille populus solus unum deum colens dignus erat
cuius eloquia dei crederetur ceteris ydola colen-
tibus. Unum solus ille populus parabat se ad
susceptionem legis. et ex hoc erat dignitas in eo.
¶ Ad hanc 2. quod dicitur Mat. 7. Nolite sanctum
dare canibus: neque margaritam pro porcis.
Et per sanctum intelligitur ibi legis eloquium. per
margaritam scilicet prophetarum. Alia ratio est ut di-
scerneretur ille populus de quo erat filius dei na-
sciturus. Unum Hugo in sententiis. Circumcisionis
sacramentum Abrahae significatio et significatio
per datam est Circumcisionem: ut iustificaretur. signifi-
catio: ut a ceteris gentibus discerneret. quatenus
singularis et discreta generatio maneret de
qua Christus nasciturus. quibus ergo esset in aliis populis
aliqua persona deo accepta: tamen nullus populus
propter istum erat deo acceptus. Lex autem non datur
personae: sed populo congregato et unito uniti sunt
una consuetudine. unum habet rationem quare nec Abrahae
nec Isaac nec Jacob. nec est tempore patriarcharum
data est lex: imo solus postquam multiplicati sunt:
et generaliter data est illi populo lex non alteri: quia
non erat alius qui deum coleret: vel se pararet. et
propter hoc patet quod non fuit dominus acceptor
personarum in datione legis. quia lex non datur
personae: sed populo unito. imo uniti et parati
sunt ad divinam obediendum. **¶** Ad secundam rationem
dicitur. Quod equal fuit cura deo: dando omnibus legem
quatenus fuit ex parte ipsius et equaliter illa dedit

quatenus erat de se. si tamen ex parte suscipientium fuit
equalitas: quia non omnes fiebant digni parando
se. sed solus populus iudaicus. sic enim est de gratia
quod deus non vult necessitate dare gratiam suam
non volentibus eam habere. Unum non vult homines de
necessitate esse beatos: ita non vult homines de
necessitate dirigi in salutem: sed voluntarie. et quia
datur lex ad directionem in salutem. Ideo non de-
buit dari nisi volentibus dirigi. hi autem fuerunt
soli qui se parabant. Ex hoc patet quod nulli populo
conveniebat dari nisi isti. sic tamen dedit eis
legem: ut alii de gentibus possent ad eam transire
si vellet. unde sic data fuit huic populo.
ut et cuilibet alii: qui vellet esse sub lege. Et hoc
est quod dicit Augustinus in questionibus non. et ne. res. unum
lex naturalis evanuit oppressa consuetudine
delinquendi. tunc oportuit manifestari ut in iu-
deis omnes audiret. Et sic lex respiciebat omnes
quatenus ad hoc: quod omnes poterant audire in iudeis
et transire ad legem si vellet. Unum in exo. xx. dicitur
quod ante latitudinem legis: querebas a iudeis an
vellet et consentiret vinum sub lege. **¶** Ad tertiam
dicitur. Quod sic lux corporalis non lucet oculo nisi
disposito. ita lux spiritualis que est lex non datur
nisi disposito. Dispositio autem est homo ad ipsam.
per voluntatem ut velit homo sub lege vivere. **¶** Ad
rationem autem que est contra primam rationem. Solo ex
dicitur. Ad rationem que est contra secundam. dicitur quod lex
quatenus ad figuralia erat vinctus in christum. Et
propter hoc antequam fieret revelatio de christo: non
debuit dari. non fuit autem facta Seth. nec
Noe. nec aliis patribus Abrahae. sed fuit facta
per Abrahae: cuius dixit dominus illi. in semine tuo etc.
Et unde illud idem dicitur per Isaac. post Jacob ut
haberetur tres testes de fide incarnationis. sed
tunc et non debuit dari. imo postquam populus esset
multiplicatus et unitus: ut diceretur esset populus
cui datur: et de hoc erat christus nasciturus. **¶** Ad
aliud quo ostenditur quod culpa fuit angelorum qui non
ministraverunt legem his quibus perierat dicens
secundum beatus Hieronymus in ierarchia angelica. quod
istud non fuit culpa angelorum: imo fuit culpa
gentium. quibus dominatur angelus: quod non paraverunt
se ad susceptionem legis. nec volebant se
parare. Unum noluerunt recipere illuminationem
per legem: et quia non datur nisi volentibus eam ideo
non fuit eis lata: nec defuit hoc per angelos. quod
bene ministrasset: si illi se parassent. Et propter hoc
fuit culpa gentium non angelorum. Sumus enim arbi-
trio liberi recipere: quod per angelos ministratur.
Et hoc est quod dicitur Hieronymus. Si autem quis dicat. quod
hebraeorum populus reductus est solus ad divinas

illuminatiōes. Respōdēdū q̄ non āgelozū
rectas domīatiōes accusari oꝝ: de alioꝝ
gētū errore: s̄ illos populos pp̄is motibus
ex recta reductiōe: ad dominiū decedentes
amore pp̄io: et sup̄bia: neq; coactā habem⁹
vitā. neq; p̄ p̄uidētie pt̄atem diuīa lumīa
renelatur. Et itēdit p̄ h̄ dicē q̄ illa que sūt
p̄ potestātē p̄uidētie: sūt necessitatē. Que at
pp̄ter ordinē non. Diuīa ḡ illūtiatio facta p̄
legē. quia non ē p̄ potestātē p̄uidētie: sed p̄
ordinē: nō ē necessitatē. ideo nō fuit lata:
nec ministrata nisi volētibus. bec ḡ est sua
rō: quare aliis gētibus nō ministrabant an
geli legē. S; tūc possēt queri quare istis p̄
āgelū suū Michaelē rectorē fuit ministrata:
nō similis aliis gētibus p̄ suos angelos. Et
respōdet: q̄ alii populi habuerūt angelos:
et etiā factos hoīes rectores. sicut fuit Mel
chisedech: tamē illi populi nō se p̄parauerūt
ad legē suscipiēdā. Soli at̄ hebrei conuersi
sūt ad deū et se p̄parauerūt: ideo illis est
ministrata. et hoc ē q̄ d̄ non simplex Mel
chisedech theosophia amīc dei tantū. s; et sa
cerdotē dei vocat: ut habētibus prudētiā.
a pre significēt: q̄ nō solū ad x̄e existentem
deū erat conuersus: s; et aliis. sic Jerarchia
ducat; p̄bebat. et p̄boni apud egyptios: et
babiloniorum principi et gentibus illis qui
dei ministri staturi sunt: formatari ab an
gelis visionū: manifestatiōes sanctis uiris
Danieli et Joseph ex deo p̄ angelos sūt reue
late. ipsa altissimi p̄uidētia oēs homines
salutare suscitam⁹. manuuctionib⁹ distri
buēte solo p̄ oēs ysrahel. ad xi lumīs dōati
onē et cognitiōē ouerso. vñ theologia dic
deū possēdiffe ysrahel.

Consequens est que

rere de legis latore. Et p̄ cōtra manicheos.
Ostendēdū ē q̄ lex Moysi sit lata a bono et
a solo deo. Sc̄do querit̄ utrū sit lata ab eo
p̄ mīsteriū angelozū cōtra Manicheos. ḡ q̄
blasphemāt legē dicētes eā latā ore ip̄iū
a p̄cipe tenebrarū. Arguit̄ ex testimoniis
noni tastamētū q̄ recipiūt sic dicit saluator
Mat̄h. 15. Quare nos trāsgredimī mādatū
dei pp̄ter traditionem vestram. Deus enī
dic̄ bonora patrem tuū x̄c. Sc̄da rō Luce
18. Inueni querenti: quid faciendo vitam
eternam possidebo. Respōdit dñs. Māda
ta nosti. nō occides non mechaberis x̄c. Lex
igif a bono deo lata est. Si dicat̄ q̄ quātū

ad cerimonialia sit a malo deo: nō quātum
ad moralia. Cōtra. Mat̄h 8. Dixit domin⁹
leproso. Uade et offer mun⁹: quod p̄cepit
Moyses i testimoniū illis. s; constat q̄ illd
mun⁹ erat cerimōiale. Ergo ex h̄ q̄ p̄cepit
offerri approbavit cerimōialia: s; nullo mō
approbaret: aut p̄ciperet fieri qd̄ traditum
esset a diabolo. Ergo illa sūt a deo. Item
Jere 2. Ecce dies veniūt dicit dominus. et
cōsumabo sup̄ domū ysrahel: et sup̄ domum
iuda nouū testamētū. nō sc̄dm tastamētū
qd̄ feci patribus eozū x̄c. Ergo idem ē latoꝝ
legis et euāgelii noui et uete. tes. Item p̄
ad cor. ix. Adducit apostol⁹ illd. Nō alliga
bis os bouis trituratis. et dicit istud dictū
eē i lege. et iducit ad ostēdēdū q̄ licitū erat
ei accipere sūpt⁹. Item Jacobi. 4. Un⁹ ē legis
latoꝝ: qui pot̄ p̄dere et uiuificare: qd̄ ex his
p̄ legē estē datā a bono deo. Item Ro. 7.
Lex sancta et mādatū factū: et instū et bonū
Ergo ē a bono et sacro. ergo a lege eterna.
Item volētī mibi facē bonū inuenio legem.
quoniā bona est. ergo a bono est. ḡ x̄c. Item p̄
ad Th. i. Dona ē lex si quis ea legitime vta
tur. Item Mat̄h. 5. Non veni legem sol
uere: s; adimplere: sed nihil impletur a deo
nisi bonū. Item de⁹ ex ore suo dixit eā legē
dei. Mat̄h. 5. Dimittitis legem dei propter
traditiones vestras. Ad oppositū sunt
blasphemie ip̄ioꝝ manicheoz s; spe rōcinā
tium. Aug⁹ i libro de li. arbi. Juber eterna
lex amorē atterere a tēporalibus: et emenda
tum ad eterna cōuerrere. s; lex Moysi si cō
uertit animum ad tēporalia: et auertit ab et̄
nis. ḡ ē cōtraria legi eterne. Ergo nō deri
uat ab ea. Minor p̄. Nā lex Moysi ouertit
aīuz ad sua p̄missa Ysaie p̄. Si voluerit et
audierit me: bōa terre comedetis et terrā.
lac: et mel. et huiusmodi. Un̄ ad Ro. 3. Non
p̄ legē hereditas Abrahe et semini ei⁹ qua
p̄mittit tēporalē hereditatē. nō conuertit
ḡ animū ad eterna: s; ad tēporalia. Sc̄da
rō. A sūma rōne nō egredif̄ p̄ceptū aliqd̄
sine ratione. Cū ḡ i lege Moysi sint multa
p̄cepta. s; cerimonialia sine rōne. ḡ nō sunt
a sūma rōne: que est lex eterna. S; constat q̄
qd̄ sūt ab aliq̄ p̄cipio et vno. Ergo a ma
lo p̄cipi et dicit̄ manichi. q̄ at̄ sit ibi multa
sine rōne p̄. quia qd̄ d̄ i deū. Lana et lino
nō nestieris. s; nō coques edū in lacte ma
tris x̄c. ista nullā h̄nt rōne. Tertia ratio.
Omne opus rectū sic i q̄ ē itētiō opatoris

ordinata ē ppter finē honorabilem ul' utilē.
s̄ oē opus diuīe legis ē rectū. ḡ eius finis ē
honorabilis ⁊ utilis. ¶ Si ḡ ponamus pre
cepta ceremonialia esse ab eterno ⁊ bono. ḡ
eorū esset finis honorabilis vel utilis. Sed
h̄ ē falsū quia ex h̄ nō coques eduy; et non
arabis in boue ⁊ asino: non acquiris aliqua
bona dispositio in aīa: nec aliquod bonū in
corpore scdm litterā: nec aliqua utilitas. ḡ
zē. Si dicat q̄ rō ē i ceremonialib': sicut in
istis nō arabis i boue ⁊ asino. ⁊ n̄ uestieris
in lana ⁊ lino ⁊ i aliis i quib' phibēt mixti
ones: q̄ lex Moysi phibet omnē omixtionē
uitādā ⁊ horēdā: que ē i peccato cōtē nām:
ne hoīes qui tunc erāt p̄oni ad malam de
similib' ad similia trāsirēt: vt ne crederēt
q̄ sicut fit cōmixtio aliquoz: fieret omniū.
s̄ nihilomin' sūt adhuc multa alia cerimo
nialia: quozū nō ē rō. sicut nō coques edū zē
Et quare tot hyrci ad litterā offerūt: ⁊ nō
plures: ⁊ quare h̄ mō: et quare aries ⁊ non
aliud: ⁊ sic de aliis. Ergo adhuc idē qd̄ pu'
sequit: q̄ non deriuat lex Moysi p̄ utilitē
ab eterna. ¶ Itē ad hebreos. 7. Reprobatio
fit p̄cedētis mādati ppter infirmitatem ⁊ i
utilitatem: et loquitur quātū ad ceremonialia:
s̄ nihil infirmū ⁊ inutile ē a lege eterna imo
scdm q̄ cōferēs ē ⁊ vtile. ḡ zē. ¶ Item Ro.
7. Virtus peccati lex. ḡ lex est effectiū pec
cati. sed nullū tale ē a lege eterna: ḡ nec lex
Moysi. Sexta rō ad Ro. 7. Lex sibi intrauit
vt habūdaret delictū. ḡ lex est augmēta
tm̄ peccati. et h̄ dicit glo: sup illud Ro. 4.
Sed ei qui ex fide ē Abrahā. Slo. Lex auget
peccatum. s̄ nullum tale est a lege eterna. ḡ
zē. ¶ Item Ro 7. Passiones peccatorū que p
legē erāt. ḡ lex Moysi ē cā illarū passionū.
ḡ zē. Dicit aut' quidā q̄ hec oīa itelligūtur
p occasione; ⁊ nō p causā. s̄ q̄ lex sit augmē
tatiū peccati zē. Sed tūc obicit: qm̄ si hoc
eēt h̄m. ḡ idē esset posita lege ⁊ remota. s̄
h̄ ē falsū. q̄a lege adueniēte peccatū factū
est p̄uicatio. quia vbi nō ē lex neq; p̄uari
catio Ro. 4. Lex ḡ vīc causā peccati aliquā
Ergo occasio non p̄uat ibi oīo cālitatem.
Itē Ro. 7. Peccatū ē opatū i me p mādatū
omnē cōcupiscētiā: et dicit post vt fiat sup
modū peccās peccatū p mandatū. ex q̄ hēf
q̄ mādatū opatur ad peccatū. ⁊ q̄ p ipsum
magis itēditur fomes. ḡ lex ē causa peccati
aliquo mō ⁊ nō solū occasio. ḡ zē. ¶ Item sic
se habet lex ad hominē post peccatū: sicut

vinū ad febricitatē. qm̄ sicut vinum bonū
ē i se: n̄ malū ē egro vel febricitari. quia ē
disposit' ad hoc vt iflāmetur a uīno. ita lex
in se sancta ⁊ mādatū sanctū: et bonum vt
habes 7. ad ro. Tñ hō post peccatū disposi
tus est ad malū: ad hoc. s̄ q̄ fomes incēdāf
per legē. s̄ vario vini egrotati nō potest eē
ad bonū nec a bono medico: imo culpabilis
esset. ḡ similiter datio legis Moysi n̄ pōt
esse ad bonū nec a bono p̄cipio. ḡ zē. ¶ Itē
Lex Moysi p̄cipit legē talionis: vt oculo
pro oculo. dentē p dēte. Lex eterna seu euā
gelica phibet. ergo cū cōtrarie sint nō sunt
ab eodē. s̄ h̄ ē a bono p̄cipio. ḡ illa a malo.
¶ Itē lex Moysi dicit odi inimicū. lex euā
gelica iubet cōtrariū. s̄ diligite inimicos ve
stros. ḡ si h̄ ē a bono: illa ē a malo p̄cipio.
¶ Itē Moyses cecidit libellū spudiū ⁊ iussit
fieri ipsū. lex euāgelii phibet ipsū. Ergo zē.
¶ Item lex data ab optimo deo dirigit p spm̄. s̄
obseruatiā legis excludit spiritū. sic habes
gal. 3. Si spiritu ducimī nō estis sub lege.
ḡ non est data ab optimo. ¶ Item a bono nō
est ministratio dānationis et mortis. s̄ dicit
2. cor. 3. q̄ littera occidit. et iterū d̄ ibi. si
ministratio mortis fuit i gloria zē. et appel
lat legem ministratiōē mortis. ḡ lex non ē
a bono deo. ¶ Itē de bono nō ē auctor mē
daciū. s̄ auctor legis est auctor mendaciū. sicut
habes 3. regū. 22. vbi dicit. Quis decipiet
Achab. et respondet vn'. Ero spūs mēdax
i ore omniū p̄betarū eius. Et postea seq̄
egredere ⁊ fac. ḡ iussit illi mētiri ⁊ decipere.
s̄ p̄cipere ē esse auctorē. Auctor igit legis ē
auctor mēdaciū. ḡ nō ē deus bonus. ¶ Item
auctor ue. tes. nō fuit fidelis ⁊ equus i suis
mādati. quia iussit rapinā filiis ysraēl in
egressū de egypto. p̄cipit etia; doli. i. q̄ si
mularēt mutuū cum nō intēderēt reddere
¶ Itē. Mal. 3. Quæciq; sūt s̄ opibus legis.
s̄ maledictio sūt: s̄ opa maledicta nō sūt
ab optimo deo. ḡ zē. ¶ Itē Mat. 5. Audistis
quia dictū ē antiquis. ex h̄ videt distiguē
⁊ dicit q̄ ab alio data fuerūt illa: ⁊ ab alio
dant ista noua. Itē ab eodē mādatē n̄ p̄ce
dūt mādata cōtraria. s̄ cōtraria sūt vili gē
inimicū. qd̄ p̄cipit a deo. ⁊ odire inimicū
qd̄ p̄cipitur ab auctore legis. ḡ lex non ē a
bono deo. ¶ Itē de nō ē sibi distiguē et con
trari' 4. exo. Auctor legis iurat se daturū
terrā p̄missionis. alibi iurat se nō daturū.
ḡ distidet sibi ipsi. Ergo nō ē bon' de'. ¶ Itē

auctor: neteris testamēti est auctor malorū .
sic habet Amos 3. Si est malū ī ciuitate qđ
nō faciat dominus. Solo. Dđ qđ lex Moysi
data ē a bono deo. Ad p̄mā rōnē ī cōtra
riū dđ scđm Aug. contra aduersariū legis
p̄phetarū. Unus est deus: vnus creator bo
norū tēporalium ⁊ eternorū. ita vnus ē deus
auctor duorū testamētorū. s. de. ⁊ no. tes. tñ
ī vno allicit p̄p̄t eterna. s. ī nouo Et ī veti
p̄pter tēporalia. Et ita cum nouū testm̄ seu
lex euāgelica sit a lege eterna. Constat qđ si
milit ⁊ lex moysaica que dicitur vetus testm̄.
Ad id tñ qđ obicit. qđ lex moysaica ouertit
animā ab eternis ⁊ conuertit ad tēporalia
dđ qđ ē conuertit ad tēporalia p̄pter tēpora
lia: vt ibi fiat status. Et h̄ mō lex moysaica
nō conuertit ad tēporalia. Item ē conuertit
ad tēporalia: nō p̄pter se s̄ p̄pter eterna: et
h̄ mō lex Moysi conuertit ad tēporalia. s. vt
p̄ h̄ alliciat hō ad eterna. s. ut ex dono mo
ueat hominē: ⁊ alliciat ad amorē dantis. s.
dei. Un̄ ī deus. x. Possideas fr̄s quā iurauit
tibi. Audi ysrael qđ petit vt timeas dñm
⁊ ambules ī viis eius: ⁊ diligas eum. Ad
2. dđ. qđ in lege Moysi duplex ē rō p̄cepti.
s. lr̄al ⁊ spiritual In oib̄ moralib̄ ⁊ iudici
alib̄ ē rō lr̄alis manifesta. In ceremonialib̄
āt ē hōi spirituali rō spiritual māifesta. S̄
literal rō p̄t accipi ī eis dupl̄: aut quātū
ad generalitatē ip̄oz: aut quātū ad singu
laritatē: sicut quātū ad circūstātiās. Primo
mō p̄t ī eis iueniri rō literalis sicut in p̄
cepto de p̄hibitiōe cōmixtionū. sic dictū ē
Sed scđo mō nō p̄t iueniri. Un̄ quare aries
sacrificat n̄ aliud. Quare ī tali numero: ⁊ n̄
maiori nec minori: ⁊ tñ ī his circūstātiis latz
rō literal: licz nota sit aliq̄ spiritual ī vna
quaq; circūstātia: quelz enī circūstātia habz
rōnē spirituales: notā hōi spirituali. Unde
Mat̄h. 5. Jota vnū. aut apex vnus nō trāstet
a lege quā oīa fiāt. Ex quo p̄ qđ ī oibus cir
cūstātiis ē rō sp̄ual. tñ illd̄ īfra plenius de
m̄iabil̄ questiōe de rōne ceremonialiū p̄ce
ptoz. Ad tertiū dđ. qđ quorūdā p̄ceptoz
utilitas nobis nota ē: sic utilitas isti. Nō
occides. nō fornicaberis zc. Quorūdā autez
utilitas non ē nobis nota: sic utilitas p̄hi
bitionis efus ligni de nouo plantati: et illa
quorū utilitas sc̄i. vocat Rabi moyses iu
de. iudicia. Alia uocat ceremonialia gene
rali noīe. habem̄ tñ qđ oīa vocāt p̄cepta
generalī noīe: deut. 4. Audi ysrael p̄cepta

⁊ iudicia que ego doceo te: vt facies ea et
vivas ⁊ ingredies terram possideas eam
ecce eorū utilitas. Et s̄lr̄ deut. xxxii. Custo
dite ⁊ facite vnuerſa que nō sc̄assum sunt
p̄cepta vobis. Ergo p̄ qđ ex ipsis habem̄
utilitatē. s̄ h̄ uel occulta v̄l manifesta. Et
p̄ h̄ soluit rō. Sed tamē v̄lteri p̄t addi. qđ
utilitas p̄cepti p̄t eē ul̄ ex p̄cepto: ul̄ ex p̄ci
piēte. s. ex obediētia ipsi obtēperantis. In
multis ḡ ceremonialibus nō ē necesse dicē qđ
sit ibi utilitas ex p̄te p̄cepti: tamen ē ibi ex
p̄te p̄cipiētis. s. utilitas obediētie. Unde
Aug. sup̄ gen̄. 8. ubi loquit de p̄hibitione.
quā de. fecit Ader: ad qđ eēt vtilis. Dic̄ cāz
iuss̄ oīs huius n̄ lōgi differam. sed hec ip̄a
magna est hōis utilitas qđ deo seruit. In iu
bendo de. vtiliter fecit quicqđ iubere vo
luerit. Vēmus ḡ ī illis meritū ⁊ utilitatem
obediētie. Ad 4. dđ. ga qđ dñs fit īp̄robatō
prioris mādati: p̄pter suā īfirmitatē. h̄ dñs
quātū ad statū euāgelii: respectu cui⁹ erat
īfirmitas illa in ceremonialib̄. Quia inutile
esset ea eē cū euāgelio. Lex enī quātū ad
illa erat v̄mbra: ⁊ figura eorū que ī euāge
lio īplētur. Et sic figura ē inutilis adueniēte
figurato: p̄pter qđ ē. ita illa adueniēte euā
gelio. Et p̄pter h̄ illd̄ dicit̄ īsp̄cū euāgelii:
nō scđz se: v̄n̄ 7. ad hebreos Trāslato sacer
dotio necesse ē vt legis trāslatio fiat. Ad
alias auctoritates dđ. qđ ē loqui de peccato
seu de passionibus peccatorum: aut quan
tum ad sui notionem aut quantum ad sui
augmentum. P̄tio mō ītelligunt ille aucto
ritates cāliter. qđ lex ip̄a fuit cā cognoscēdi
peccatū. Un̄ Ro. 7. Peccatū n̄ cognoni: nisi
p̄ legē. Glo. Per legē passiones peccatorum
i. interiores occupiscētie fuerūt note. Si at
loquamur de peccato quātū ad augmētūz.
sic oēs ille auctoritates ītelligūt ab ap̄lo p̄
occasione nō p̄ cām: sicut dictū ē Un̄ Ro. 7.
Occasione accepta: p̄ccatū p̄ mādatū opatū ē
ī me zc. ⁊ sic passiones peccatorū n̄ sūt aucte
p̄ legē rāq; p̄ cāz: s̄ per occasionē. Ergo
querit̄ qui dic̄ esse p̄ occasionē p̄uat ne cām
dđ. qđ differt dicē aliqd̄ esse ex cā p̄ se: ⁊ ex
causa per accidens: et ex casu ⁊ occasione
Dicēdo enim causā p̄ se: ⁊ p̄ accidens. dico
p̄cipiū abſolutū: s̄ differt. Si enī dicam
dōificator edificat: dico cām p̄ se. dicēdo at
music̄ edificat. dico causam p̄ accidens. s̄
dicēdo casum p̄ occasionē dico principium
cōpatū. Nā casus ⁊ occasio sūt ex pluribus

causis confluentibus: et propter interiorum, sed
differet: quia casus ex causis confluentibus est non con-
trarius, occasio ex contrariis. Si dicat iste iuenit
thesaurum quem alius reposuit: dico ex casu, quia
ibi sunt plures cause, scilicet quia iste reposuit: et
quia ille fodit id iuenit, et tamen quia ille reposuit
et quia iste fodit erat propter intentionem iueniendi
thesaurum, scilicet occasio est ex causis contrariis: et
contingentibus propter intentionem, ut si dicat: aqua
superiecta igni magis facit feruere ignem. Due
sunt hic cause respectu feruoris, scilicet calor: qui est
causa pro se feruoris, et aqua que est frigida que est
causa contrarii: quia est ad frigidum, et ita propter
intentionem ad hoc quod sit maior feruor, tamen con-
fluentibus his causis, quia calidum contrarium est
frigide: et e converso adueniente frigido com-
mis calor: nec euaporat et compressus: ita po-
testa magis feruet. Ad quod enim pro se ad comprimendum
calorem, quod est ex illa compressione magis postea
feruet: hoc erat propter intentionem: et ita oc-
casionaliter. **S**icut dicitur, quod lex erat ad bonum
pro se, scilicet ad comprimendum fomitum et concupiscen-
tias prauas: et ad prohibendum illas, quia tamen spem
nitimur iuicere: quia pro fomite prosumus
ad malum ex hoc occasionaliter: et propter inten-
tionem legis accidebat intentio fomitum. **A**d
octauam rationem solutum est per hoc. **A**d nonam dicitur
quod non est simile: quia lex se habet ad egrorum per-
peccatum pro se: ut medicina, vinum autem non sic
se habet ad febricitates: et sic posset esse quod
medicina iueniens mala dispositionem occideret
tamen hoc est pro occasione et propter intentionem: cum
non ordinem ad hoc. Sic est ex parte ista, Lex enim erat
ad bonum, scilicet ad cognitionem et detestationem
peccati, quod autem cognito peccato fomes scien-
tias: huiusmodi principium pro se erat corruptio carnis
sicut calor feruoris ignis: et non lex nisi per
occasionem, sicut aqua istius feruoris non est
principium: et sic lege subintrante non crescit mor-
bus sicut per causam occasionaliter. **Q**uia autem
illud ulterius ordinem ad bonum, scilicet quod homo pro
humiliter cognoscendo suam infirmitatem, et
utilitatem. Iste ordo ad bonum fuit a lege eter-
na, licet eius principium pro se esset malum. **A**d
decimam rationem, qua obicitur de talione, dicitur quod quedam
sunt in lege moysayca secundum preceptionem, quedam
secundum concessione. Que sunt in ea secundum preceptionem:
bona sunt secundum rem: vel secundum significatiam.
Que autem secundum concessione, dicitur quod licet eorum ista
sit concessio: tamen id quod conceditur non spernitur est
Ubi Augustinus dicit in libro de li. ar. quod lex temporalis
in se dat licentiam aliquorum: que eterna prohibet.

Unde dicit sic, Satis uideo contra hoc accu-
sationem legem esse munitam. Quia in eo populo
quem regit minoribus malefactorum: ne maiora com-
mitterent licentiam dedit, secundum hoc dicitur de lege
talionis, scilicet quod potest Augustinus ibi dicens, Multo
minus est cum quod aliene vite insidias: quam cum sua
tue occidi. Ubi patet quod lex talionis non est contra
legem eterne, quia non facit hoc pro preceptione, sed pro
concessione, ut scilicet maius malum vitetur, scilicet ne unus
occidat alium, sed ex hoc sequitur quod ipsa lex sit im-
fecta: scilicet quod dicitur apostolus, quod lex neminem ducit
ad perfectum, quia scilicet sequatur sensum litteralem. **S**icut
est de libello repudii, causa enim istius fuit promi-
tas hominum ad interficiendum uxores suas, cum
displicebat eis. Ubi ad uitandum illud maius ma-
lum concessit lex istud, tamen ipsa precepit et instituit
quod non licet repudiare quocumque ex causa: hoc enim
est nisi esset causa expressa. Ubi hoc instituit contra
repudium: et sic concessit ut permittit ipsum: tamen
magis precepit contra ipsum: quam cum ipso, scilicet restringen-
do ipsum, sicut quod dicitur lex, Diliges amicum tuum,
hoc dicitur secundum preceptionem, quod autem dicitur odi inimici
tuum, hoc dicitur secundum concessione ut permissionem quod
propter pernitentiam hominum ad malum, permittit eos
odire ne peius accideret, tamen notandum, quod est
concedere pro approbatione: et sic lex non concessit
ista maxime in eo quod non erat iudex ordinatus, et
est concedere pro non correctione, et hoc modo concessit, quia
scilicet non corripuit: nec cogebat ad contrarium:
nec puniebat ex hoc: tamen non precipiebat odire
inimicum potius contrarium, scilicet diligere inimicum precipie-
bat. Ubi in exo. precipit quod homo sbleuet a sinu
inimici sui, quod multo magis quod sbleuet a sinu
cuius est a sinu: et sic odium habet ex permissione:
et non precepto, imo magis eius contrarium, et ideo
non est lex moysi contra legem eterne, ad aliud
dicitur quod lex noua et ueteris daf seu est data ab uno
deo: sic dicitur Jac. 4. Unus est legis lator, ille
enim qui locutus fuerat in prophetis nouissime locu-
tus est in noua lege: que sicut dicit apostolus gal. 3.
Ordinata est per angelos in manu mediatoris,
Ubi Ro. 3. Quid ergo apostolus in iudeo respondet
multum pro omnem modum, primum quod quia credita
sunt illi eloquia dei, ad illud ergo quod primo obicitur
quod lex excludit spiritum dicitur, quod esse sub lege est
duplex, scilicet necessitatis timore: vel obedientie
voluntate, quod dicitur a spiritu non est sub lege pro modo
id est non impletur ex timore, sed secundo modo modum est, quod
aliquis est sub lege et ducit spiritum sicut et dicitur sub
lege factus dicitur ab apostolo, **A**d aliud dicitur, quod
lex in se bona est: tamen occasio est mortis, sicut
dicit apostolus, pro ad cor. 8. quod scientia inflat.

qz nō dicit vt ostendat q mala est sc̄a. sed illō dicit: q sc̄a sine caritate occasio ē supbie. Sicut lex dicit ministratō dānatiōis: nō vt ostēdat mala. s̄ vt ostēdat cui? ē occasio illi q n̄ h̄z gr̄az. Et h̄ ē qd̄ dicit Aug? oē factū sp̄ bōa ē lex. sic sol sp̄ bon? ē: siue volēti b? ocul noceat: seu sanos mulceat. Illō ergo nō dicit p efficiētē cām: s̄ p occasiōē. Ad aliud vō. q quedā attribuūt deo p opatio nē. quedā p pmissiōē sic z. t. h. e. z. dicitur Mittet ill opatores erroris: vt crederet mē datio. Et cōstat q illō itelligendū ē sc̄dm pmissiōē. Sicut illō qd̄ dedit sp̄m mēdaciī. Sicut. ix. ad Ro. Quē vult idurat: n̄ d̄ illud p opatiōē s̄ p pmissiōē. Ad quartū vō q i facto Ysraelitarū plurib? rōnib? potest itelligi fuisse eqtas: p̄mo ga itelligit fuisse donatio gratuita. Ibi enī d̄. Dedit dñs populo suo gratiā corā egyptiis zc. Itē cta sc̄a excludit volū: quia sciebāt eos recedē r̄ voluerūt dare. Alia rō est ins r̄ potestas dñi ad dispēfādū de reb? sic vult vt trāsferat dominiū cū voluerit. Itē in legem taliōis: quia tenebāt illis egyptiū p labore n̄ fuit iquitas: s̄ recōpēfatio laboris illoz: i q seruierūt ill. Ad aliud vō q ē maledictū pene: r̄ h̄ mō erāt sub maledictō p̄p̄ obseruātias grauātes: r̄ est maledictū culpe. r̄ h̄ mō nō erāt s̄ maledictō: q erāt s̄ opibus legis: i quātū erāt opa legis. q̄ gntū ad illos qui de opib? p̄sumebāt de se cōfidētes. uez ē quia erāt s̄ maledictō p̄p̄e p̄sūptiōē: et supbiā: quia i opibus cōfidēbāt r̄ h̄ nō ga a lege. Ad aliud vō q p illud x̄bū Natbei nō vult inuē aliū eē auctore illius legis. et noue. s̄ vult inuere q lex Moyfi data est a deo mediate. noua rō imēdiatē. Ad aliud vō q quedā erāt in lege p̄cepta. vt illa que prinēbant ad salutē r̄ uitā. Quedā rō pmissa. sicut que data erāt p̄pter duriciā corū: vt erat de libello repudiū. Similit̄ vō ē de odio inimicōz. q nō erat p̄ceptū: s̄ pmissum. Ad aliud vō. q nō pmissit illis terrā. nisi s̄ cōditiōē. s. si nō seruauerūt mādāta ipsius. q̄ aut nō seruauerūt mādāta: non fuit ex pte illi? s̄ ex pte ipsoz. Ad aliud vō. q ē malū culpe: r̄ malū pene. Mali pene de? ē auctor opando Mali culpe. s̄ pmittit illō. Si obiciat de illo x̄bo Jo. x. Quotq̄ venerunt āte me fures sūt r̄ latrones. q̄ Moyfes fuit latro. Ad h̄ Augustin?. Dēs q āte christū uenerūt fures fuerunt r̄ latrones: ga missi

nō sunt. Qui aut missi sūt nō āte ipm: s̄ cu; ipso uenerunt.

Supposito q lex Moyfi sit lata ab optio deo. q̄ri tur vtrū sit ab ipso data ul lata imēdiatē: vel p misteriiū āgeloz. Ad qd̄ sic gal? Lex p̄pter trāsgressiōes posita ē: donec ueniret semē: cui p̄miserat. ordinata p angelos in manu mediatoris. Ex quo p̄z q lex data sit misterio āgeloz. Itē actū. 7. Accepistis legē i dispositiōē āgeloz: r̄ nō custodistis. Itē actū. 7. d̄ de Moyse: Dic est qui fuit i ecclesia: r̄ i solitudie cū āgeloz loq̄ baf ei. i mōre synay. Receptit igif legem a deo p āgelum. Itē hebreoz z. habetur. Si enī q p āgelos dicit? ē sermo fact? ē firm? Elo. Sermo dei q p āgelos dicit? ē ad Moyse: r̄ ad ceteros fratres fact? ē firm? i. uer? vt lex p miracula zc. Ex q̄ vult dicē q lex data sit Moyfi p āgelos. Itē sumitur rō a Dionysio i ierarchia angelica. ē h̄ oīm cā. r̄ sup oīa bonitatē p̄p̄z ad cōmuniōē suā. ea que sūt uocare: vt unicuiq; corz p̄p̄a pro portiōē diffinit. Sūma ḡ bōitas duc hōez ad se: r̄ ad cōmuniōē suā: sc̄dm p̄p̄ortione ipsi? hōis p̄p̄iā. s̄ āgelus est prior creatā: q̄ hō: media iter deū r̄ hominē. ḡ ducitur hō i sūmā bonitatē mediatē āgelo. Si ḡ lex data ē ad istā ductionē r̄ directionē. Reli q̄ q sit data hōi p āgelos. Itē Dyo? i eod sup celestii s̄barum ornatus sup ea: que t̄m sūt r̄ irrōnabiliter inuētia: r̄ ea que sc̄dū nos sūt irrōnabilia i ierarchia traditionis participatiōē facte sunt. Si ḡ ierarchia p̄cipatō ē. sicut dicit beat? Dyo?. vt sc̄de s̄be ordinē p p̄mas: que sūt āgeli. Lex data est ad istā reductionē. Reliquif q̄ data fuit p āgelos. Receptit igif Moyfes legē per āgelos. Itē Dyo?. ibidē: Propterea vltra oīa cognofatiōē āgelica: digni facti sūt: eo q̄ p̄ i se ipsis educē diuinā illuminationē: r̄ per se i nos deferūt. que sup nos sūt manifesta tiones. p eos igif facte sūt legis manifesta tiones i nobis. Itē Dyo? ibidē. Uideo qz r̄ diuinū x̄pi humanitatē ministerium āgeli docuerūt. sicut diuinissim? Gabriel. Zacharia misteria docuit Mariāq; quō i ipa for; diuīe formatiōis misterii. Sed dicit beat? Bernard?. Qd̄ alicui de sancti fuit cōcessū. uirgini gloriose non fuit negatū. Ergo qd̄ fuit ei negatū: nō fuit aliis cōcessum q̄ erāt inferiores q̄ ipa. Si ḡ docebat x̄go p āgelū

mysteriū diuine incarnationis. q. f. de^o de ipsa
nascē et nō p deū immediate. g. et moysi q fuit
miltū inferior q; ipsa data et nūciata fuit lex
p angelos: et nō a deo immediate. ¶ Itē d^o
in eodē i. c. Ignis caliditas magis se ipm
distribuit ad magis susceptiua et ad silitu
dinem suā venietia. Ad cōtrarias dō sbas
aut nullū: aut obscurū sue opatiōis uestigiū
manifestat. ex his que nō sunt cognata per
familiariter ad ipm se habentia accedit.
¶ Itē hāc igif natural ordinationis rōnez.
supnatural oīs boni ornat^o et ordinatio cō
grue dilucidatiōis claritatē pmo apparētē
copiosissimis effusionib^{us} i excellentissimis
sbis manifestat. et per eas que pnt essentie
diuinū picipāt radiū. sic g ignis p opatur
i eo qd ē sibi cōforme: et p illud accedit ad
illud qd nō ē sibi cognatū. sic claritas sūmi
boni copiosissimā effusio: et p manifestat se
sup excellentissimis sbis. s. angeli. et p eas alie
magis remote diuinū: diuine luc picipāt
radiū. Rational g creatura que ē hō diuine
claritatē illuminationē p angelos picipat.
Si g lex data ē ei: ad eius illuminationē. g
h; legē a deo p mysteriū āgeloz. Ad opp^o
mēs nulla interposita nā: a pma vitate for
mat. sic dicit Aug^o. S; ipsa format p māda
ta legis a deo. qz p hoc cognoscit et diligit
deū. Ergo nulla interposita natura hab; hoc
a deo: nō g p angelos. ¶ Itē numeri. xii. Ha
bet qd dicit dñs de Moysē. ore ad os loquar
ei et palā nō p enigmata et figuras: et in fine
deus. hēf. Nō surrexit ultra. ppba i ysaie
sicut Moyses. que dominus nosset facie ad
faciē. In oib^{us} signis atq; portentis q misit p
eū. et exo. 33. habet. Q loqbat dñs cu; Moy
se facie ad faciē. sicut homo loqui solet ad
amicū suū. immediate ergo pcepit legē ab eo
¶ Itē iter ymaginē et illud cui^{us} ē ymago
nihil ē mediū: quia ymago est similitudo ex
pressa. Sed scdm ymaginē venit diuina illu
minatō i aīa rōnali: que ē ymago dei. g nullo
medio illuminat aīa a deo. si g illuminatur
p legē datā a deo. Constat q ipsa habē de
buit immediate a deo: et nō mediāte aliquo.
¶ Itē p totā legē locut^{us}. q locut^{us} sit dñs ad
Moysē: non p angelū: s; p se: et maxie qñ de
dit ei legē. nō legitur locutus fuisse ad deū
p angelū: sed p se. Solo dō q lex data est a
deo p angelos. i. p mysteriū āgeloz. sicut p;
p plures auctoritates. Un d^o. i. ierarchia
āgelica docet theologia legē p angelos ad

nos puenire: tāq; legali ordīe illud legalit^{er}
ponēte. et hē ps pma: et secūda i diuinū re
duci et nō solū i suppositis et sbiectis aīis. s;
i eque poterit^{ur} ipsa lex differit h est p vnā
quāq; ierarchiā pmas et medias et vltimas
esse ordinationes et virtutes: sic p angelicas
naturā: rōnalis huāna debuit accipē legē:
et ad deū reduci. Et hē qd dicit ibidē paulo
sup: sigdē vt theologia ait. āte legē et post
legē. patres nostros angeli ad diuinū redu
cebant: et ad rectā vītatis viā ex errore: et
vita imūda reducentes aut occultas visio
nes aut diuinas ante p dicationes ppbie re
uelātes. ¶ Ad pma rōnē i cōtrariū dō q ex
h n sequit^{ur}: q aliqd sit mediū i formatione
mētis a deo: tāq; iformās. s; solū tāq; admi
niculās: et sic ad formationē mētis p legem
requirit^{ur} angelicū ministeriū: nō tāq; infor
mās: s; solū ranq; adnūciulās. et h dicimus
iuxta illud apli pma ad corinthios 3. Neq; q
plantat neq; qui rigat ē aliqd. s; qui iereme
tū dat de^o. quia sic agricola non ē ibi aliqd
quo fiat ieremetū: sic neq; angel^{us} quo fiat
formatio vt iformās: sic tamē se by doctor
ad discipulū. Itā angel^{us} ad illā iformatiōez
¶ Ad scdm dō: q nō p hoc negat^{ur} quā per
angelū data sit lex. s; p hoc vult ostendere
q excellentior reuelatio sibi facta est. Nam
triplex ē visio. s. intellectual. ymaginaria. et
corporalis. Visio autē intellectual triplex est.
Quedā ē que fit p spēm: seu p similitudinē
corporalē a sēsbis acceptā. et h ē dei visio
p enigmata. Alia enī dicit^{ur} visio intellectu
lis: que fit p similitudinē ymaginariam. et
tal visio d^{icitur} ē p figuras: que rēpntāt inē
vt i ymaginaria. aliqñ aut est visio intelle
ctualis: que solū fit p spēm itelligibilē. et h
nō ē nec per enigmata nec p figuras. et h
visio appellat^{ur} tertii celū: de qua d^{icitur} Paul^{us}
fuisse rapt^{us} vsq; ad tertii celū. Pma visio
seu reuelatio facta fuit Moysi i rubo. Scda
visio facta fuit Danieli: qā fiebāt ei reuela
tiones. non p similitudines representātes sen
sui: sed reuelatio seu visio tertia facta fuit
Moysi i latiōe legis: cui mīstrabāt species
itelligibiles per āgelos: et iō dicitur q nec
p enigmata nec p figuras locut^{us} ē ei dñs.
nō tamē p hoc negat^{ur} mysteriū angelicū: in
mīstrādo ei spēs itelligibiles. Ad tertii
dō. q sicut videm^{us} i visu duplex ē mediū
qā quoddā ē ibi mediū sic lux. Itē dicimus
speculū rēpntās ymaginē seu similitudines

rerū eē mediū ad vidēdū: et istud appellat
mediū qđ ē silitudo: quia representat silitu
dies: p quas cognoscit res p visū. Sic dicitur
qđ de se habz ad aiaz vt mediū itelligēdi
qđ ē sic lux. Angel⁹ aut sic speculū mīstrās
ei ymaginē. Unde intellect⁹ p lucē cognoscat
et accipiat aliquid. Int aīam igit que ē dei
ymago et vērū nihil ē mediū p modū lucis.
Est tamē aliqd mediū p modū silitudinis
uel speculi. et he sunt murenule auree: sicut
dicit Aug⁹. Dispensatiue similitudines que
mīstrāt p āgelos. Uñ cant. i. dicunt sponse
munerulas aureas faciem⁹ tibi vniculatas
argēto. vñ alr pōt dici iterimēdo ill d et dī
cēdo qđ i lege dñs fuerit locut⁹ cū Moyse et
dederit ei legē p āgelicū ministeriū. Unde
exo. 33. habetur. Qđ dixit dñs ad Moysen
Ecce ego mittā angelū meū qđ pcedet te: et
custodiet i via: et introducet ad locum que
ppani: obserua eum et audi vocē ei⁹. Ex quo
p3 qđ p ministeriū habet expresse i lege a dño
Moyse eē legē datā. et i3. exodi habetur. qđ
apparuit Moyse i flamma ignis de medio
rubi zē. Et vbi habet ibi dñs i littera sep
tuaginta iterptum habet āgel⁹. vnde dicitur
apparuit ei āgel⁹. Et beat⁹ Gregori⁹ cōcor
dās huic lre dīc ibidē i glo. āgel⁹ qđ Moyse
apparuisse describit: modo āgel⁹. mō dñs
memorat. Angel⁹ qđ exteri⁹ loquēdo seruit.
dō qđ iterius presidens efficacā loquēdi
tribuit. Cum enī loquēs ab iteriore regis: et
p obsequū āgel⁹: et p inspirationē dñs memo
ratur. Vult ḡ Gregori⁹. qđ p obsequū āgeli
exteri⁹ p diuinā inspirationē iterius data
sit lex Moyse. S; ad huc possit obici cōf B
p auctoritatē Aug⁹: i soliloquiis dicit. Qđ sic
i sole tria aduertim: qđ ē qđ fulget qđ illu
minat. sic i deo tria aduertē debem⁹. qđ est
qđ intelligit: qđ cetera intelligē facit. Si ḡ
de⁹ facit cetera itelligē. ḡ ipse ē qđ intellect⁹
itelligit. igit ē immediat⁹ apud intellectū. sic
lux apud visū. Nihil ḡ ē mediū iter ipsū et
aiaz. Ergo si ab eo data ē lex: que quidē est
ad illuminādū animā. Uñ puer. 6. Nāda
tū incerna et lex. Lux ḡ ē data aīe imediate
nō fuit ḡ data Moyse p āgelicū ministerium.
Ad B dō. qđ i illuminatiōe: siue i formatiōe
mētis a deo p legē nihil ē mediū tāq; infor
mās seu illuminās. s; solū sic administrans
et B mō angelus ē ibi mediū. s; cōferendo et
adiuuādo ad illuminationē: et B dupliciter
. s; auferēdo impedimētum. sic ille qui aperit

fenestrā vt illuminet dom⁹. et vñ tal illumi
nare domū: qz. s. remouet i pedēs illūinatio
nē: et cōferēdo ad suscipiēdū illūinatioē.
qz excitat et mouet ad suscipiēdū: et psetat
silitudinē ad vidēdū: sic speculū psetat
oculo rei ymaginē nihilomi⁹ tñ de⁹ erit ime
viate se habēs ad illūinatioē mētis: sicut
lux ad oculum.

Postquaz inquisitū

est de latiōe legis Moyse. Restat nūc ingre
de cōtinētia legis moysayce. Et circa B ples
sūt dubitatiōes. Prio quātū ad genera con
tētōrū. Scdo quātū ad qualitātē cōtētōrū.
Quātū ad primū qđ p. Utrū oīa que sūt
in lege contineant in vno genere. Scdo
an i duplici genere tātū. Tertio an i tri
plici genere tātū. ita qđ nō addat quartū.
Quarto de testimoniis i lege s; qđ genere
cōtineat. Quinto de iustificatiōib⁹ sub
quo genere cōtineat. Sexto de pmissis et
cōsultis et cōminatiōibus s; quo.

Quantum ad primū

querit. Utrū oīa que sūt i lege possūt rēduci
ad vnū gen⁹ moralīū. Ita qđ oīa dicāt mora
lia. Ad qđ sic. Dñs act⁹ virtutis scdm se est
moral. S; oīs act⁹ pceptoz legis: seu mora
liū: seu cerimonialiū: seu iudicialiū est act⁹
virtutis. Ergo oīs actus oīs pcepti legis est
moral. Oīa ḡ pcepta legis quecūq; sint illa:
sūt moralia. Minor pbat pmo i iudicialib⁹
qz punire maleficū ē act⁹ virtutis iusticie. s;
iste ē act⁹ et itētiō pcepti iudicialis. ergo act⁹
pcepti iudicialis est mobilis. Iudicialia ḡ
sūt i genere moralīū. S; illi illd p3 de cerimo
nialib⁹. quia oē qđ ē necessariū ad salutem
ē i genere moralīū. s; talia erāt aliq; cerimo
nialia legis. s; sacramētalīa: quātū ad statū.
ḡ cerimonialia erāt moralia. Minor patz p
Aug⁹ cōtra faustū. qui dīc qđ essēt puarica
tores nisi facerēt. Item oīs actus latrīe est
moralis. s; act⁹ sacrificioz erāt latrīe quia
ill colebat de⁹. et honorabat ut deus. ḡ erāt
act⁹ morales. igit cerimonialia aliq; s; sacra
mētalīa erāt moralia. S; istud p3 de oīb⁹
cerimonialib⁹: sic de isto. Nō arabis i boue
et asino. nō coques edū in lacte matris. non
vestieris lana et lino zc: quoz nō erat ratio
manifesta. quia sic dicitur iudei: expositores
legis ad litterā. oīa pcepta quoz nō est rō
manifesta dabāt iudeis vt renouarent ab

ydolatria. q̄ erat itētiō raliuz cerimonialiū
esse longe ab ydolatria. s̄ longe esse ab ydo
latria: istud est morale vt scilicet hō deum
colat ⁊ nō aliū: oīa igit̄ cerimonialia erant
moralia. Itē leuit. 17. Dō quilib; de domo
ysrael. si occiderit bonē aut ouē: seu caprā ī
castris vel ex castra: ⁊ nō obtulerit oblatio
nē dño: ad hostiū tabernaculi. sāguinis re?
erit quasi sanguinē fuderit: sic pibit de me
dio populi sui. Ideo offerre debent sacerdoti
filii ysrael hostias suas: et nequaquā vltra
imolabūt hostias suas demonib; q̄ erāt ad
cultū ⁊ honorē dei. Itē cerimonialia legis
quātū ad lrām renocabāt ab ydolatria: q̄
ip̄is colebat ⁊ honorabat deus vt de?. Itē
quātū ad spiritualē sēsū ducebāt ī christū.
s̄ h̄ ē morale. s. colere deū ⁊ ducē ī christū:
q̄ cerimonialia erāt ī genere moralū: et sic
ī uno genere. Ad oppo^m deut 4. ostēdit
vobis pactū suū qd̄ pcepit vt facēt ⁊ decē
vba que scripsit ī vnab; tabul; lapideis. mi
hiq; mandauit ī illo tēpore vt docerē vos
cerimonias ⁊ iudicia que facere deberetis.
Triplex q̄ ē gen^o pcepti ī lege. s. morale: qd̄
pertinet ad decalogū: qd̄ significat̄ ibi p. x.
vba: ⁊ cerimoniale atq; iudiciale: nō sunt q̄
oīa q̄ cōtinēt ī lege ī gñe moralū. ⁊ rō. ī le
ge sūt pcepta: q̄ rō describit̄ ī lege nāli.
sic ē pceptū decalogi. In lege et̄ sūt pcepta
q̄ rō nō ē d̄scripta ī lege n̄ sic pcepta disci
plīe: ⁊ h̄ sūt cerimonialia. q̄ ī lege sūt pcepta
n̄ ⁊ pcepta disciplīe: siue pcepta moralia ⁊
cerimonialia ex opposito distincta. q̄ nō sūt
oīa ī gñe moralū. Secdo q̄rit̄ vtz que sūt
ī lege cōtineāt ī duplici genere tātum. Ad
qd̄ sic Aug^o contra Faustū. sūt pcepta vite
agēde: ⁊ sūt pcepta vite significāde. S; pce
pta vite agēde dicūt̄ moralia. que. s. docent
quid agēdū. pcepta v̄o significāde vite vi
cūt̄ cerimonialia: que sūt ī signū: ⁊ nō disti
guīt plura gñā pceptoz. Sunt igit̄ pcepta
legis oīa ī duplici genere tātū. Itē psal.
A iudiciis tuis non declinaui. Slo. i. ab his
que cōstituisi regulā iudēdi. Sūt q̄ iudicia
recte iudēdi: s̄ moralia sūt hi;. q̄ idem sunt
moralia legis ⁊ iudicialia. oīa igit̄ ī duplici
genere cōtinēt̄. Itē quidā expositor legis
hebre^o dic. q̄ oē pceptū cui? utilitas nota ē
d̄ iudiciū: quozū vero utilitas ignota ē:
dicūt̄ cerimonie. s̄ tale est oē pceptū q̄ eius
utilitas nata ē vel ignota. q̄ oē pceptū vel
ē cerimoniale vel iudiciale: sūt q̄ oīa solū in

duplici gñe tātū. Itē deut 5. Audi ysrael
cerimonias atq; iudicia. reducit q̄ ibi oīa:
que cōtinēt lex ad duo genera. s. ad cerimo
nias ⁊ iudicia. Itē leuitici. 18. facietis iu
dicia mea: ⁊ pcepta mea seruabit. Ergo to
tū qd̄ ē ī lege cōtinēt̄ s̄ iudiciis vel pcepti.
oīa igit̄ ī duplici genere cōtinēt̄. Itē deut
4. Scitis q̄ docueri vos pcepta atq; iudi
cia. cōp̄hendit q̄ oīa que cōtinēt̄ ī lege sub
pceptis ⁊ iudiciis. et ita s̄ duplici genere
Ad oppo^m deut. 6. Hec sūt pcepta cerimo
nie atq; iudicia: ⁊ constat q̄ nō poneret in
tali numero: nisi h̄ adiūcē disti^oguerēt. Si
q̄ iudicia sūt puniēdoz cerimonie credēdoz
Constat q̄ pcepta solū erūt faciēdoz. Est
igit̄ triplex genus eoz: que cōtinēt̄ ī lege:
nō solū q̄ ī duplici genere cōtinēt̄. Itē
deut. 4. Que ē alia gens sic sc̄lita: que beat
cerimonias atq; iudicia: ⁊ vniuersā legem
Cōp̄hēdēt̄ ergo ea que ī lege sūt sub tri
plici differētia: nō solū s̄ duplici. Tercio
querit̄ an oīa que cōtinēt lex solū cōp̄hēdū
tur ī triplici genere. ita q̄ nō sūt plura gñā
mādatozū ī lege q̄ tria. Ad qd̄ sic deut 8.
Cauē ne obliuiscaris domū dei tui: ⁊ negli
gas mādata ei? atq; iudicia: ⁊ cerimonias.
q̄ totū qd̄ ē ī lege cōp̄hendit s̄ hoc triplici
genere. Itē leui. 26. Hec sūt pcepta atq;
iudicia: ⁊ leges quas dedit dñs inter se et
filios ysrael. Ex q̄ p; q; tota lex continetur
ī triplici genere solū. Ad oppo^m ostēdit.
q̄ o; addere quartū genus deuto xi. Ama
dominū deū tuū: et observa pcepta eius: ce
rimonias iudicia: atq; mādata oī tempore.
p pcepta tāgit unū gen^o. p cerimonias aliud
p iudicia aliud. q̄ p mādata tāgit similiter
quartū gen^o. Itē ī lege erāt cerimonialia:
nō sacramentalia: ⁊ ī lege erāt sacramentalia
Itē in lege erāt moralia ⁊ iudicialia ero.
zi. Hec sūt iudicia que ppones eis. cerimo
nialia sacramentalia erāt: que cōferebāt s̄
circūcisio Cerimonialia nō sacramentalia: ut
non coques edū ī lacte matris zc. hi; q̄ ceri
monialia erāt s̄ duplici differētia: ⁊ erant
alia duo genera. Ergo erāt quatuor genera
ad que reducebāt̄ ea que cōtinebāt̄ in lege
Possēt autē dici: q̄ mādata nō faciūt gen^o
differēs a pceptis. s̄ ostēdit q̄ ymo q; dicit̄
Iero. q̄ ī pceptis ē iusticia. ī mādati caritas:
seu amor q̄ ī alio ⁊ alio genere sūt mādata
⁊ pcepta. faciūt q̄ differēs gñā. Si dica
tur q̄ hoc nō sequitur qz mādata stant pro

preceptis dignioribus pertinere ad amorem. sic sunt: Diliges dominum deum tuum etc. Et diliges proximum tuum etc. Contra preceptum est ei quod iubet aliquid per se mandatum eius quod iubet aliquid per alium. sed multo dignius est percipere per se quam per alium. ergo dignius est preceptum quam mandatum. igitur genus dicitur. Preterea aliqui inveniunt legem condidit esse contra alia: aliqui mandata: aliqui omnia sibi iuicere condidit videtur quod non esset: nisi faceret differentiam seu diversum genus. et querit et ratio horum. Quarto querit de testimoniis: quod se habent ad predicta genera. utrum contineant in illis vel contineant illa. deus. 6. Custodi precepta testimonia atque ceremonias. Querit quod utrum testimonia sint idem genus cum illis an differens. Ad quod sic Iero. dicit. quod in precepto est iusticia. in mandato caritas. in testimoniis fides. igitur in testimoniis continetur credenda et non in aliis. Testimonia igitur faciunt genus differens. et sunt aliquid proter illa. Si dicat quod sunt reducibilia. Querit ad que Nam in psalmo. Super illud testimonium domini fideles dicitur glo. quia quod omnibus fidelibus promittit implebitur. igitur testimonia sunt promissiones. Sed promissiones non sunt in genere aliorum: sed faciunt genus differens ab illis. et testimonium non sunt. et reducibilia ad aliquid quod illos. Item psalmo. Lex tua veritas. Glo. Uera per omnia. quia per ea est cognitio peccati. et prohibet testimonia iusticie dei. Testimonia igitur sunt combinationes. sed combinationes continentur in testimoniis. quia quod est ad prohibendum continentur in testimonio. Sed combinationes sunt ad prohibendum testimonium iusticie dei. et continentur in testimoniis. Sed combinationes dicitur ab aliis: nec in aliquid genere eorum continentur: nec ad aliquid reducuntur: sed sunt nec testimonia. sed faciunt genus differens ab illis omnibus. Ad oppositum. psalmo. Testimonium posuit in Jacob. Glo. Testimonium dicitur veritas lex. quia novum testamentum habet testimonium a lege et prophetis. Unde et tabernaculum testimonium dicebatur illud quod tot mystica figurabat testimonium. et dicitur veritas testamentum in quantum probat. et testatur lex in quantum iubet: idem igitur significat per testimonium. sed alia et alia ratione. Ita idem intelligitur per Jacob et israel et populum iudaicum. Ex his patet quod testimonium dicitur lex: eo quod figurat. et testimonia sunt ipsa figurata: nec faciunt aliud genus ab illis. Item ibidem dicitur quod lex bene uteretur testimonium est: quo fugiant peccata et male uteretur quo conuincat puniendi et peccatores. sicut christus credentibus est lapis in caput angeli petra. psalmo. 2. Non credentibus est lapis offensionis. Psalmo. 8. Ex quo patet quod testimonia sunt ipsa

iudicialia. Quia iudicialia erant ad fugiendum peccata. comprehenduntur igitur in scriptura testimonio. Item Augustinus contra Faustum. Scriptura illa tunc erat preceptum nunc testimonium: et loquitur de legalibus. Ergo testimonia sunt ceremonialia. Item psalmo. Testimonia mea habet quod docebo eos. Glo. Testimonia: precepta vite. et testimonia sunt ipsa moralia: quia moralia sunt precepta vite. Querit querit de iustificationibus legis. an contineant omnia predicta vel ad aliquid eorum reducuntur. Ad quod sic psalmo. In eternum non obliuiscar iustificationes tuas. Glo. i. legem. et iustificationes omnia sicut lex comprehenduntur. Item psalmo. Legem pone mihi domine viam iustificationum tuarum. Glo. Lex eundem sit mihi via iustificationum tuarum. Reputat igitur iustificationes et legem idem. et continet omnia sicut lex. Ad oppositum videtur quod iustificationes reducuntur ad genus moralium. psalmo. Ut custodiant iustificationes eius. Glo. iustificationes sunt ubi est euidens et absoluta preceptio. ut diliges deum et proximum. Ergo iustificationes sunt ipsa moralia: seu in genere moralium. et sic patet quod reducuntur ad moralia. Sed contra videtur quod reducuntur ad iudicialia. psalmo. Utinam dirigam viam meam. Glo. iustificationes presto populo fuerunt: ut famulus sex annis seruiret. et pater reuerenter haberet: et filii disciplinarent. sed illud est iudicialium. et iustificationes sunt in genere iudicialium. Sed contra videtur quod iustificationes sunt ceremonialia psalmo. Doce me iustificationes tuas. Glo. i. secundum spirituale intellectum figuratas observantias fac auertent iustificationes. et sunt ceremonialia. Sed contra omnia ista. psalmo. Iustificationes tuas doce me. Glo. Quibus tu iustificationem facis non homo. iustificationes igitur sunt opera dei: et non sunt opera hominis: que homines percipiunt implere. et non reducuntur: ad aliquid predictorum. Sexto queritur. Cum in lege sit quedam consilia: seu consilia. promissiones. ut repudium et combinationes: an faciunt contra gratiam a predictis an in aliquibus eorum comprehenduntur. Consilia enim sunt ut leges votorum etc. Dicitur autem actus sunt differentes a predictis. Ergo faciunt gratiam differentia ab illis. Solo dicitur quod lex dicitur multipliciter. dicitur enim lex generaliter. dicitur dicitur specialiter. dicitur particulariter. Generaliter dicitur lex: scriptura seu doctrina toti veteris testamenti. seu sit doctrina operum ad quam pertinet libri Moysi. seu sit doctrina credentium: ad quam pertinet prophetie in quibus continentur reuelationes edentium: siue doctrina omnium: ad quam pertinet doctrina psalmodum. Et hoc modo accipitur lex. Iero. x. Nonne in lege vestra

dictus est. Ego dixi dii estis. Constat enim quod
istud dicitur in psalmo. vult ergo dicitur quod doctrina psalmoz
continetur in lege. Sic ergo lex continet libros Moysi
et omnes prophetas et psalms. Secundo modo dicitur lex gene
ralis: et sic solum sumitur pro doctrina operandoz
Et sic diuiditur contra psalms et prophetas. et ad hanc
coartatur lex. Luc ultio. Hec sunt verba que locutus
sum vobis: cum adhuc esset vobiscum, quoniam ois
impleri oia que scripta sunt in lege Moysi et
prophetis et psalms. de me. Ecce hic condidit legem
contra prophetas et psalms. sic lex continet doctrinam
preceptorum ad quam pertinent libri Moysi: et do
ctrina exemplorum: ad quam pertinet libri hystoria
les. et doctrina ammonitionum ad quam pertinet
libri Salomonis. Tertio modo dicitur lex specialis.
et sic sumitur pro doctrina preceptorum: et eorum que
pertinent ad obseruationem: et sic solum continent
libros Moysi. Et hoc modo sumitur lex Ro. 5. Lex
intrauit ut habundaret delictum. Quarto
modo dicitur particularis lex et sic aliquando sumitur pro
preceptis decalogi. secundum quod habetur Ro. 13. Qui
diligit proximum legem impleuit: et Mathei. 22.
In his duobus mandatis tota lex pendet. Aliquando
sumitur pro preceptis ceremonialibus: et sic sumitur
ad hebreos. x. umbra huiusmodi. lex futurorum. et prima
ad Thimotheum. i. Iusto non est lex posita. Aliquando sumitur
lex pro preceptis iudicialibus. et sic sumitur. Ro.
4. Lex ira operatur. Glo. i. pena. Ad hoc enim data
est ut reos faceret temporalis pena. oculum pro oculo.
dente pro dente etc. et potest dici quod sumitur
aliquando lex singularis. exo. xii. Hec est lex prebase
Accipiendo ergo continetur legis generalissime. sic
continet doctrinam operandoz et credendoz: et
doctrinam orationum. Generalis sic continet
doctrinam operandoz. Specialis sic continet
doctrinam preceptorum. **S**ed adhuc distiguendum
quod lex sic specialiter supra: quedam continet que
sunt ipsi. Quedam que sunt ad legem: continentur ergo
quedam in lege que sunt ad legem. et sic continet
lex ammonitiones. argutiones. conationes: et
permissiones. hoc enim ad legem dicitur esse. quod mouet
ad obseruationem legis. si autem coartatur lex ad
id quod est legis Distiguendum est: quia quedam sunt
ipsi legis pro se: et hoc sunt in triplici differetia
Hec enim sunt moralia legis et iudicialia et ce
rimonialia. Quedam autem continet lex. que sunt
ipsius legis pro accessibus. et hoc modo continet con
sulta et permissiona. Nam consultum respicit maius bonum
ut fiat. unde respicit melius fieri. permissionum
autem ne deterius fiat: et ut vitetur maius malum.
Lex autem principaliter respicit preceptum et prohi
bitionem. Sed quod circa ista contigit fieri melius

et deterius. habet lex consulta ad melius ut fiat
et permissiona ne peius fiat. sic ergo principaliter continet
illa tria genera preceptorum. scilicet moralia. cerimo
nialia. iudicialia. Nam sic dicit Augustinus. est preceptum
vite significande: et ista sunt ceremonialia. et est
preceptum vite agende: et istud est duplex. quod du
plex est ratio agendi. scilicet honestum quod sua dignitate
trahit ad se et allicit: et talia sunt moralia.
Alia ratio agendi est expediens: ut scilicet moueatur
expediens obseruationem legis et talia sunt iudici
alia. **A**d rationes ergo quibus ostenditur quod oia conti
nentur in genere moralium. dicitur quod bonum tripliciter
est. scilicet bonum secundum se: bonum in genere: bonum ex
circumstantia. Bonum ex circumstantia dicitur quodlibet
indifferens. dummodo informetur aliqua bona circum
stantia ut loquor de se est indifferens. tamen loqui propter
deum bonum est ratione circumstantie addite: Bonum
autem in genere dupliciter est. scilicet quia aut est in genere
honesti aut expediens. bonum ergo in genere quod est
honestum principaliter respicit morale. bonum
expediens iudiciale. bonum vero ex circumstantia:
cerimoniale. Sicut morale tripliciter potest dici.
Si ergo extendatur morale secundum quod extenditur
bonum. ut dicatur morale ex circumstantia sic bonum
sic ceremonialia potest dici moralia: et eorum insti
tutio: ruocatio ab ydolatria ad cultum dei.
Sunt enim in signum gratie. Si autem dicatur morale
in genere boni expediens. hoc modo iudicialia potest
dici moralia: proprie tamen morale respicit bonum
in ratione honesti. **A**d secundum quod queritur. an oia
que sunt legis duplici genere continentur. scilicet ceri
monialium et iudicialium. dicitur quod iudicium sumitur
ex ratione discernendi. Est autem discretio multi
plex. Est discretio boni et mali: et est discretio
veri et falsi. et est discretio que est in retributione
pene et premii. Uno ergo modo dicitur iudicialia
in discretione veri et falsi. et hoc modo sumitur iudi
cium in glo. Super illud psalms. Iudicia iudicium meum
Glo. i. discretioz fidei mee. sic ergo dicitur iudicium
quod discernitur: et tamen creditur ab errore. 2.
modo iudicium dicitur in electione boni et mali seu
discretio. et sic sumitur iudicium in psalms. Iudicia
eius in conspectu meo. Glo. i. premia iustorum: pe
nas iniquorum: flagella corrigendorum: retributiones
probatorum semper attendo et preteritati correpla
tione considero. coiffime ergo iudicium acceptum
se extendit ad credenda et operanda. et sic com
prehendit et moralia et alia. Sed contra dicitur put est
in discretio que est in electione boni et mali. et
sic se extendit ad operanda. et hoc modo comprehendit
in se moralia. et proprie et specialiter dicitur iudicium
in discretio que est in retributione pene et premii

et sic non continet moralia: et sic diuiduntur
 contra moralia ceremonialia. Ad tertium quod situm
 Utrum oia que sunt in lege continentur in triplici
 genere. vel oia addit quartum genus. scilicet mandata.
 Dicitur quod per solo ex manifestatiōe quod moralia
 et iudicialia: secundum continētiam se habent ad alia.
 Et quod ob hoc addit quartum genus. scilicet mandata
 Dicitur quod iterum mandati duplex est. dicitur enim manda-
 tum coiter. et sic comprehendit oia quod iubet. Aliter
 prope dicitur stricte secundum iterum notis. ut dicitur
 mandatum quod per alium iubet et quod non ex necessitate: sed
 per hanc iterum: quod per alium iubet stricte man-
 datum ad iudicialia et ceremonialia: que non
 iussit dominus per se: sed per Moysen: per que data sunt
 dominus enim per se promulgauit moralia. Sed per Moysen
 sunt ceremonialia et iudicialia. secundum hoc hanc
 iterum non ex necessitate pertinet mandatum
 ad ea que pertinent ad amorem et eis appropinquat
 et sic uno modo diuidit contra preceptum: secundum. scilicet.
 quod preceptum est ex timore et importat necessitatem.
 Ad ea que obicitur dicitur quod sic in genere neri est
 verum. per notum et secundo notum: sic ratione boni op-
 andi est per notum sic dilectio: seu mandatum de
 dilectione: et est ibi quod est secundo notum: sic de calo-
 rus quod refertur et dependet a dilectione. et in
 hoc genere per notum: respicit mandatum. et per hoc per spō-
 sio quod non potest alio genus per mandatum. Diliges
 dominum deum tuum: et proximum. Secundo modo notum respicit
 preceptum: et per hoc per responsio. Quia non ponitur
 ad genus per mandatum et per preceptum. Sed ponitur
 alia dicitur in genere moris. scilicet per notum: secundo notum.
 Ad aliud dicitur quod ceremonialia dicitur coiter: et
 hoc modo id est. et tunc comprehendit quantum figurale:
 siue sit sacramentale: seu non sacramentale. Est
 enim figurale credendum: et illud est sacramentale:
 et est figurale faciendum: et illud est ceremonialia:
 stricte sumendo ceremonialia. et sic stricte acce-
 ptum diuidit contra sacramentale. nam in sacramen-
 talibus prope figurat vita cum remedio morbi.
 In ceremonialibus vero figurat vita cum ipsa
 sanitate vel virtute. Ad illud quod dicitur 4.
 de testimoniis quod se habent ad alia. Dicitur quod te-
 stimonium dicitur quicquid sit in attestatiōe. dicitur autem
 testimonium sic attestatio dicitur. Nam dicitur testimo-
 nium xitatur: seu sapiētie: et istud est in credendis
 Et hoc modo sumit Iero. testimonia. cum dicitur. in te-
 stimoniis fides. Est iterum testimonium dicitur
 iusticie: et sic dicitur testimonia combinatiōes.
 Item est testimonium diuine misericordie: et sic
 dicitur testimonia promissiones. Item est
 testimonium maiestatis. et sic dicantur testi-
 monia esse precepta Unde in preceptis est te-

stimonium maiestatis. et hoc tripliciter. quod dicitur esse
 testimonium ut signum. et sic ceremonialia dicitur
 testimonium. Item dicitur esse testimonium: ut
 signum per modum rei: et hoc dupliciter: quia quedam
 est res que facit testimonium respectu sui ipsius
 ut lux. Et hoc modo precepta moralia dicitur testi-
 monia: quia in seipsis habent testimonia: quod faciēda
 sunt vel dimittēda. Queda autem est res que facit
 testimonium respectu alteri: et sic iudicialia
 dicitur testimonia. quia ex pena illa quā infli-
 gebat: erat signum pene future malorum. ut. scilicet.
 per illa sciret quod deponiat malos: et ita xitas
 ista attestat alteri xitari. Ad illud quod dicitur 5.
 querit de iustificatiōibus dicitur quod iustificatiō:
 unum dicitur actus dei: et hoc modo non est effectus le-
 gis sed diuine gratie. Alio modo dicitur iustificatiō
 actus hominis. Et hoc tripliciter. quia aut considerat
 iustificatiō secundum esse iusticie: hoc est per cōpatiōem;
 ad illud in quo est iusticia: et sic iustificatiō dicitur
 illud in quo est iusticia. et sic moralia vicuntur
 iustificatiōes. quia per illa est cōseruatiō iusticie
 Aut iustificatiō dicitur executiō iusticie. Et sic
 iudicialia dicitur iustificatiōes. Aut dicitur iusti-
 ficatiō ut signum iusticie. et sic ceremonialia
 dicitur iustificatiōes. quia sunt signa iusticie
 seu gratie future ante christi incarnationem. Et ex
 his per responsio ad oia obiecta.

Consequenter que
 de ordine legis Moysi quantum ad qli-
 tate contentorum prope illud dicitur apostoli. Ro. 7. Lex
 quod est scilicet et mandatum factum: et iustum et bonum. Cir-
 quod querit sic. Primo. utrum oia quod continentur in
 lege sit scilicet. Secundo. utrum oia quod continentur in
 lege sit bonum. Tertia. utrum oia quod continentur
 in lege sit iustum.

Quantum ad primum
 sic procedit Augustinus contra Faustum dicitur quod illicitum est
 quod lege illa prohibet: quia naturalis ordo seruatur
 sed repudiū prohibet lege qua naturalis ordo seruatur
 et repudiū est illicitum. Sed oia scilicet est licitum. non est
 oia quod in lege continentur: scilicet est. Minor pater. scilicet.
 quod repudiū prohibet illa lege: quia naturalis ordo
 seruatur: hoc est lege naturali. quoniam de lege naturali est ma-
 trimonium in diuina vite cōsuetudinē. contra
 quā est repudiū. et prohibet lege naturali. Si vicas
 quod repudiū erat solū in lege sicut promissum ne
 scilicet. per fieri et iō licitum. Contra non debent fieri
 mala ut veniant bona. et nec sicut mala debent
 promitti ne veniant peiora. et nullo modo est licitum
 repudiū. ut. scilicet. vitet deterius malū. et nec scilicet

nō ē oē mādatū legis sanctū. ¶ Itē omne
qd ē contrariū legi caritatē ē illicitū. S; habē
odio inimicū: ē contrariū legi caritatē: ergo ē
illicitum. Si ergo odio habere inimicum
istud cōtinet in lege: sic p; scdm x̄bū salua
tois ī enāgelio. q̄ aliqd mādatū illicitū cō
tinet ī lege. et ita nō sc̄m. Minor p; s. q̄ sit
contrariū legi caritatē. Un̄ ē ī lege enāgelii:
que est lex caritatē p̄cipit. Diligite inimicos
vestros zc. ¶ Itē z. cor. 3. q̄ si ministratio
mortis litis deformata fuit in gloria. Glo.
Quia lex scdm litterā multa ībonesta p̄ci
piebat: s; oē sanctū bonestū. Ergo multa mā
data cōtinebat lex nō sancta. Item Aug.
Peccatū ē dictū nel factū v̄l cōcupitū cōtē
legē dei. S; tale ē expetitō talionis. qz mibi
vidicā zc. Ro. xii. Nō vidicātes vos. ergo
expetitio talionis ē peccatū. q̄ non sancta. s;
lex cōtinet expetitōne talionis sic p; oculus
pro oculo zc. ergo continet aliq̄ non sancta.
¶ Ad oppo^o Ro. 7. Lex quidē sancta. et ī p̄s.
Lex dñi imaculata zc. Oīa igit que cōtinet
lex sancta sūt et imaculata. qz alr ip̄a n̄ poss;
dici sancta. ¶ Solo ad h̄ itelligēd iux aplm.
q̄ lex cōtinet mādata sancta iusta et bona.
Cum enī sit triplex gen^o mandati in lege. s;
cerimoniale. morale. et iudiciale. et triplex q̄
litas respōdēs s; gularit̄ illis trib^o ut dicat
māda^o sc̄m q̄ntū ad cerimonialia. iustū q̄^o
ad iudicialia. bonū quātū ad moralia. Un̄
p; h̄ vult ip̄e aplm notare. q. p̄rias dispo
sitiōes mādatoz: scdm sua ḡna. Ratio tñ
boni currit p; s; gulari. p̄prie tñ dicit̄ sanctūz
respectu cerimonialitū. Ad h̄ enī fuerūt ceri
monialia vt pati eēt ad cultū diuinū: et h̄
respicit̄ factū. Iudicialia x̄o erāt ad puniē
dñi malos: et h̄ respicit̄ iustū. Moralialia vero
cōferebat̄ bonitatē: scdm ramos caritatis.
q̄ sunt dilectio dei et pximi. Et idē p̄prie d̄r
bonū respectu moralitū. Un̄ manifeste conti
nent moralialia ī se ip̄s bonitatē. ¶ Ad illō
qd ob̄ de libello r̄pudiū d̄r. q̄ ī lege quedā
sūt vt iussa: quedā vt p̄missa: quedā vt cō
sulsa. ¶ Repudiū ē cōtinebat̄ ī lege vt per
missū et nō vt iussū. Un̄ lex ip̄a nō fuit p̄t
repudiū s; p̄pter libellū. quia p̄cepit vari
libellū: s; nō p̄cepit repudiū. s; solum p̄misit.
Nā ibi erāt tria. vñ qd erāt ī p̄cepto. s; ip̄e
libellus. aliud qd erāt ī p̄missione. s; r̄pudiū
ne. s; p̄cius fieret. Tertū erāt ibi ī pena. s; q̄
repudiatā. postea nō habet̄. xxii. deut. Et
sic p̄ceptū legis nō fuit repudiū. s; libellus

p̄cepit enī libellū cōtē diuorciū. vt. s; moza di
scipline apponē. quantū ad diuorciū: ne s; s;
separē sed retraherē p; scribētes libellū.
ab h̄ malo desiderio: ut p̄illos disciplinē
et h̄ fuit itēio legis. q̄re p̄cepit prius scribi
libellū q̄ repndiarēt: que nō poterāt scribē
nisi magistri et doctores. et ex h̄ aperte fuit
iusticia. quia itēdebāt q̄ recurrerēt ad ma
gistros et doctores. vt illa facerēt ne r̄pudia
rēt. Et idē p̄cepit q̄ si appeterēt diuorcium.
q̄ nō repudiaret nisi p̄us facto libello. et ut
ī illa moza ip̄i ab illa mala voluntate cessa
rēt. et sic p; p̄pter quid fuit formatio libelli
ante repudiū. Et h̄ ē qd dicit Aug^o. contra
faustū: illud de vxore n̄ dimittēda qd dñs
p̄cepit: cū atq; vcm sit. Quicūq; dimiserit
vxorē suā det ei libellū repudiū. Si diligēt
itueamur: uidebim^o si eē contrariū. utiq; nōle
bat vxorē dimitti a viro q̄ h̄c interposuit
moza. vt ī dissidiū anim^o p̄cepit et libelli cō
scriptione refract^o absterer. S; quid mali
esset vxorem dimittē cogitaret. Prefertim
qz vt p̄hibēt apud hebreos scribē litteras
hebreas nulli fas erat nisi solū scribis. Et
vicit ī codē libellū vir bonus prudēs q; nō
scriberz nisi ī afo nimis aduerso atq; puer
so cōsiliū cōcordie nō valeret. sic q̄ patet q̄
p̄misit solū repudiū ne fieret pei^o: et nō p̄e
pit: et sic lex eterna nō accusat nec dicitur
iusta: quia p̄mittit mala fieri vt eliciat de
illis bonū et ne fiat peiora: tñ mala nō facit
sicut et lex Moȳsi nō erat iusta. qz p̄mitte
bat mala fieri vt uitaret̄ peiora. s; boicidū
nec idē pōt dici q̄ faciat mala: vt veniant
bona. qz nō faciebat h̄. s; solū p̄mittebat. L;
enī non pōt fieri mala vt veniāt bona. vel
uitent̄ peiora: tamē possūt p̄mitti. ¶ Ad illō
qd obicit de odio inimicōz. d̄r. qd de itēio
ne legis nō fuit q̄ habēt odio inimic^o: supple
quātū ad suā p̄sonā. imo magis itēdebat
q̄ diligeret et p̄cipiebat. Un̄ ī exo. 23. p̄ci
pit lex. Si videris a finū odietis te iacere s;
onere nō p̄transibis: s; cū eo s̄bleuabis. Ecce
si lex ista p̄cepit de re inimici tui. quanto ma
gis p̄cipit de inimico tuo: vt ei succurras in
necessitate. p̄pter h̄ d̄r. q̄ ī eo q̄ ē inimicus
duo sūt. s; nā et vicium. Natura ergo inimici
tui nō debes habē odio: s; p̄cius diligere. s;
uitiū in illo debes odire. vnde lex non p̄mi
sit odiū inimici quo ad naturam. sed quo ad
vicium. vt. s; non odires illū: s; vicium in illo.
tñ p̄pter prauū intellectū iudeoz corrigit

dñs h̄ mādātū ī euāgelio ⁊ non qz lex ī hoc
male itēderet. Et h̄ ē qd̄ dicit Aug⁹ cōtra
sanctū unusq̄sq̄ ī iqu⁹ hō. īquātū ī iqu⁹ odio
habēdus ē. Inquātū aut̄ hō ē: diligēdus est.
Audito īgīf ⁊ nō ītellecto q̄ antiquis dcm̄
erat. Odietis īmicū vestrū. ferebāt hoīes
ī hoīs odiū: cū deberēt nō odisse nisi viciū:
Nos corrigit dñs dicēdo. Diligite īmicos
vestros p̄cipiēdo. 3gīf ut diligam⁹ īmicos
cogit nos ītelligē quō: Nā possē? vñ eū
deniq; hoīez odisse p̄pter culpā. ⁊ diligere
p̄p̄ naturā. Ad aliq̄ q̄ ostēdit q̄ lex mlta
ī honesta p̄cipiebat dō. q̄ ī honestū vicitur
trip̄l. s. negatīe p̄uatīe. cōtrīe. Lex ḡ nībil
p̄cipiebat ī honestū p̄uatīe: nec cōtrīe: s̄ h̄
p̄cipiebat aliq̄ ī honestū negatīe. qz p̄cipie
bat aliq̄ que de se n̄ erāt honesta: s̄ ex circū
stātīa erāt honesta. qz semp̄ ex aliqua causa
fiebāt iusta ⁊ bona. Aut enī semp̄ ad lrām
erat cā honesta: aut significatio honestatis
Ad 5° soluit Aug⁹ cōtra faustū dicens.
Illud qd̄ dcm̄ ē antiq̄s. dentem pro dente.
oculū pro oculo. quō cōtrariū h̄: qd̄ ait dñs
Ego aut̄ dico vobis non resistē malo. S; si
quis te p̄cuserit ī maxillā zc. Quis enī tan
dē facile cōtētus ē: tātū repēdere vīdīcte
q̄tū accepit īiurie. Huic īgīf īmoderate: ac
per h̄ iuste vlcioni lex iustū modū figens
legē penā talionis īstituit. h̄ ē vt quālectūq;
quisq; ītulit īiuriā: tale supplicīū pēdat. Et
post dīc̄ cū peccat. q̄ p̄ īmoderationē īiurie
vult vīdicari: Nō peccat at̄ q̄ modū ad h̄
bēs iuste vīdicari vult: Remotior ē a p̄ccō
īiuste vīdicāte: qui nō vult oīo vīdicari.
peccat enī qui exigit ultra debitū. nō p̄ccat
aut̄ qui exigit debitū istud. Tamē qz dubi
tabile videt̄. Flīquim⁹ īfra dīsp̄tationī.

Circa secundum sic

p̄cedit. Et q̄rif vtrū oē mandatū legis sit
bonū. Ad qd̄ sic. xx. Eze. Dedi eis p̄cepta n̄
bona: ⁊ iustificationes nō bonas ī quib⁹ nō
viuēt. Itē oē qd̄ nō ē cōferens seu qd̄ est
carēs vtilitate: caret rōne boni. s̄ mādara
cerimonialia erāt h̄? q̄ carebant vtilitate:
nec cōferēbant aliquid. Un̄ hebreorum 6.
Reprobatio fit p̄ois mandatī p̄pter suam
īutilitatē ⁊ loquit̄ de cerimonialibus. Ergo
cerimonialia sūt nō bona. Itē oē qd̄ non
cōfert aliquā cōmoditatē. est nō bonū. Sed
talia sūt aliqua cerimonialia. vt nō coques
edū ī lacte matris. lana ⁊ lino nō indueris.

nō arabis ī boue ⁊ asino. Ergo ista mādara
sūt nō bona. nō ḡ bonū ē oē mandatū legis.
Ad oppo^o p̄. Abi p̄. Bona ē lex si q̄s ea
legitime vtaf: s̄ nō dicēt bona nisi ea que
continet essēt bona. Itē deut. xi. Nō ī casū
p̄cepta sūt vobis ⁊ loquit̄ de uniuersis que
scripta sūt ī lege. ḡ oīa habent vtilitatē. ḡ
oīa sūt bona. Solo dō. q̄ oē mandatū qd̄
cōtrinet ī lege ē bonū. s̄ dīstīguēdū est. quia
ē bonū simplr: ⁊ istud ē bonū ex genē: ⁊ ita
de se. Et ē bonū qd̄ dī cōgruū: ⁊ istud est
bonū ex circūstātīa. qñ ḡ dī dedi eis p̄ce
pta nō bona. xum ē: q̄ put̄ dī nō bona de se
siue ex genē aliqua erat non bona: tñ ex cir
cūstātīa oīa erāt bona. vñ oīa p̄cepta ceri
moniarū dicēt bona de cōgruo: h̄ ē ex cir
cūstātīa. s. quātū ad rōnē īstītatīōis. qz sēp̄
ex aliqua bona cā īstītuebāt: ⁊ h̄ mō loquit̄
ap̄t̄ q̄ bona ē lex: si quis ea legitīte vtaf:
nō tñ erāt oīa cerimonialia bona de se siue
ex genē. Et h̄ mō ītelligit̄ illud x̄bū Eze. et
h̄ ē qd̄ dīc̄ Aug⁹ cōtra faustū. p̄plus enim
ille qui ī corde suo lapideo multa p̄cepta
magis cōgrua q̄ bona accepit quib⁹ tamē
figuraret̄ ⁊ p̄barent̄ futura. Ad scdm̄
dō. q̄ loquit̄ ibi ap̄t̄ nō simplr s̄ quātū
ad statū noue legis: siue euāgelii: qz illa p̄
cepta erāt ī significatīōe noue gratie siue
legis euāgelii: que cū venerit sūt illa repro
bada nō simplr: s̄ sp̄cū istoz. qz figurabāt
ista que iā cōtīgerāt. Nota tñ q̄ ī ill p̄ce
ptis duo attendenda sūt. s. significatio: et
obseruātīa. Vult ḡ q̄ adueniēte lege euā
gelii illa essēt reprobada supple quātū ad
obseruātīā ⁊ nullius vtilitatē: nec deberent
ampli⁹ obseruari: nō tamē quātū ad signifi
catīōnē vult q̄ sint r̄probada. sed quātū
ad hoc sunt vtilia. sed quantum ad obser
uātīam est īutilitas eozum respectu status
euāgelii. Et h̄ ē qd̄ dīc̄ Aug⁹ cōtra sanctū
Cessationē sabbatoz quidē sup̄nacū duci⁹
ad obseruādū. ex quo spes reuelata est n̄re
quietis eterne. nō tñ ad legēdū ⁊ ītelligēdū
sacrificia veteris testamēti: figure n̄re sue
rūt: ⁊ oīa talia mult̄ ⁊ variis modis vnum
sacrificiū cui⁹ nūc memoriā celebrā? sig
nauerunt. vnde isto reuelato et suo tēpore
ablato illa de agēdi celebratē s̄blata sunt
s; ī significādī auctoritate māserūt. Ad
tertiū dō. q̄ oīa cerimonialia erant p̄pter
aliquā vtilitatē. vñ illoz cerimonialiū nō
erat rō māifesta. erat etiā vtilitas p̄mo. s.

reuoatō ab ydolatria. ipi enī miseri iudei
 ī uenerationē ydolorū hebāt quosdā rit⁹:
 q̄s dñs p̄ cerimōialia p̄cepta damnauit. sic
 mixturas faciebāt ī uenerationē elemētōz
 q̄ miscēf: que quidē elemēta ipi adorabāt. co
 tra qd̄ datū ē eis mādatū de mixturis ne fa
 cerēt eas nō uestieris lana ⁊ lino zc. Et silr
 p̄mos fruct⁹ arboz dabāt ydolis tāq; diis
 n. zc. cōf que oīa ut ab ipis reuocarent ad
 cultū dei. data sūt eis p̄cepta cerimōialia
 Un̄ leuit. 17. Neq; apli⁹ offerret hostias
 suas demōiis. Alia fuit utilitas ipsoz ceri
 monialiū que erāt ī signū future gr̄e q̄ ad
 p̄fectos. Et sic soluēdum ē ad illam rōnem
 per īteremptionem.

Tertio queritur an

oē mādatū iustū sit: an cōtineat aliqd̄ non
 iustū. Ad qd̄ sic Aug⁹ cōf faustū. Bestial
 nā nō peccat: qz nihil facit cōf legē eternā
 S; iustū ē ut nō peccās puniat pro p̄ccō. q̄
 iustū ē q̄ aīalia que nō peccauerūt puniat
 pro p̄ccō hoīs; S; tales erāt leges sacrificio
 rū q̄ quidē aīalia nō peccātia puniebātur
 pro peccato hoīm ⁊ īterficiēbāt. Ergo erāt
 iuste. Et h̄c est illud qd̄ dcm̄ fuit ab aliq
 bus. Quid meruē boues: aīal sine fraude
 uolūq; Itē de iusticia ē ut q̄ peccat punia
 tur. Ergo cū sol⁹ hō peccet ⁊ non aīalia de
 iusticia ē q̄ sol⁹ hō puniat: ⁊ nō aīalia: ⁊ sic
 leges sacrificioz erāt iuste. Itē istd̄ ostē
 dit de iudicialib⁹. qz iusticia ē ut p̄ mēsu
 ra culpe: sicut mēsurā pene Un̄ deut. 25. Pro
 mensura peccati erit ⁊ plagaz modus. vbi
 igit̄ maior culpa: v; sequi maior pena. Sed
 ī lege nō ē īfluctio penarū scdm̄ quātitatez
 culparū. Ergo ⁊ leges iudicialiū que penas
 īferūt sūt iuste. Minor p; qz exo. 22. habet
 pro vno boue furato quiq; boues restituat
 ⁊ p̄ uno oue q̄tuor. Pro furata hō pecūia si
 īueniat fur: duplū reddet ita dicit lex. plus q̄
 puniat fur bouis ⁊ ouis q; fur pecunie. ⁊ tñ
 ē maior culpa in furto pecūie q; in furto bo
 uis uel ouis. qz maioris possit eē utilitatis
 pecūia possessori suo q; bos uel ouis. q̄ non
 infligitur pena scdm̄ quātitatez culpe. non
 ē igit̄ equitas ī pena. Itē istud p; in lege
 talionis. qz de iusticia ē ut nō soluz puniat
 s; etiā q̄ fiat restitutō leso. S; ī lege taliois
 nō fiebat restitutō leso. Un̄ non reddebāt
 ei ocul⁹. s; solū puniebāt peccās. Un̄ oculū p
 oculo zc. In lege hō furti fuit facta restitū

et tñ maioris erat utilitatē ocul⁹: q; aliq̄ res
 tēporal. si q̄ lex non decessit aliquā restitu
 tionē ibi. reliquit q̄ fuit iusta: non q̄ iusta
 sūt oīa que cōtinēt ī lege. ⁊ maxie quātum
 ad legē talionis. Itē de iusticia ē ut ma
 iori bono reddat mai⁹ p̄miū. Un̄ nō ē equū
 iudicium ut equale p̄miū reddat maiori et
 minori bono. s; lex facit h. q̄ lex nō est iusta.
 Nō q̄ oē qd̄ ē ī lege ē iustum. Minor p; qm̄
 zz. deut. 17. Si abulaneris p̄ uia ⁊ iueneris
 nidū ⁊ matrē pull: desup scubātē n̄ tenebis
 eā cū filiis: s; abire patieris. Et post s̄ditur
 p̄missio. ut. s. bene sit tibi ⁊ logo viuas tē
 pore: s; idē p̄miū p̄mittit honorātū patrem
 ⁊ matrē. xx. exo. qd̄ tū questioe in īnitum
 maius ē bonū. q̄ mādatū istud nō ē iustum:
 nō sūt q̄ iusta oīa que cōtinēt ī lege. Solo
 dō q̄ oīa cōrēta ī lege sunt iusta sicut dcm̄
 ē: nec ē aliqd̄ iustum cōtētū ī lege. Et q̄
 obf̄ de aīalib⁹ vō. q̄ nō puniūt pro peccato
 s; patiūt pro homine. et h̄c p̄pter utilitatez
 hoīs. ⁊ multiplex eā ē quare patiūt. Nā esse
 aīal ⁊ suū viuē et suū mori ē pro hoīe. Un̄
 sic pro utilitate hoīs ⁊ sustētatiōe quo ad
 corpus cōueniēs ē q̄ interficiant animalia
 Ita q̄tū ad spirituale utilitate q̄ ipsi aīe
 ē illud cōueniēs ē. h̄c aut̄ utilitas fuit ut per
 mortē aīaliū que nihil cōmiserāt. ostēderet
 q̄ peccās dignus erat morte eterna: Unde
 ostendit ei dñs p̄ mortem aīaliū: quantus
 erat reat⁹ peccati ī deū. Et p̄ peccās signifi
 caret se dignū morte eterna. Alia utilitas
 fuit ut īpumeret in eis districtio et rigor
 iusticie diuine: ⁊ ostēderet eis. Nam maxim⁹
 erat rigor iusticie. et videbat q̄ dñs vole
 bat aīalia nō peccātia punire ut in hoc lege
 rent discretionē diuine iusticie ⁊ rigorem
 quātum ad ipsos qui peccabāt. Tertia uti
 litas fuit reuocatio ab ydolatria: quia ipsi
 faciebāt sibi ydola s; figuris animaliū: et
 illa colebāt ⁊ adorabāt. ⁊ p̄pter h̄c ut reuo
 carēt a cultu ydolorum ad cultū dei. Prece
 pit eis dñs īmolare aīalia: ⁊ talia q̄lia ipsi
 nō erāt cōsueti adorare ut esset alter ritus
 et separentur a pistino. Quarta utilitas
 erat īmolatiōis aīaliū p̄pter significatiōem
 hostie: quā obtulit saluator pro peccat⁹ oīm
 Un̄ dicit quedā glo. sup leuit. in principio.
 q̄ oēs legales hostie: xpi hostia figurabant
 Ad 2. vō q̄ mult⁹ de causis īferf̄ maiorē
 pena. Aliqñ enī maioritas pene īferf̄ p̄p̄
 maioritatez dñi: sicut p; q̄ lex plus punit

illū qui furat bouē q̄ qui furat ouē. quia p
vno boue debet quiq; restitui: pro vna oue
quatuor. ⁊ h̄ qz magis dānificat bō ī amif
sione bouis q̄ ouis. quia vtilior ē bos. Silr
aliqñ infert lex maiorē penāz rōne maioris
īclinatōis: et sic maiorē infert penā furati
bouē ⁊ ouē q̄ furanti pecuniā. qz ipā ī custo
dia recludit. Et iō quia facili⁹ cōmittitur
furtū ouis nel bonis q̄ pecunē: maior ē incli
natio ad furādū bonē uel ouē q̄ pecuniam.
Et ideo plus punit vt ab hac inclinatione
retrahat ⁊ coherceat. ⁊ Itē infert aliquādo
maiorē penā rōne maioris facilitat⁹ ⁊ cōsue
tudinis: ⁊ iō plus punit lex furē q̄ raptorē.
punit enī furē ī duplo. ⁊ raptorē ī quito
solū. Unde nō oportet qz reddat nisi quātrā
ptē eius qd rapuit: ⁊ illd qd rapuit. fur at
reddet ad min⁹ duplaz ptē: sup illud qd ra
puit. Unde leui. 6. Aīa que peccauerit ⁊ cō
rento dño negauerit depofitū pximo suo:
vel vi aliqd extorferit reddet oīa que per
fraudē voluit obtinē ītegrā. Et quātrā ī sup
ptē addet dño cui dānū intulerat. Ratio
aut̄ hui⁹ ē maior cōsuetudo ⁊ facilitas. Ma
ior enī cōbitio magis ē nēcāria vbi ē maior
cōsuetudo. maior ē aut̄ cōsuetudo ⁊ pñitas
ad furādū q̄ ad rapiēdū. qz fur locus habet
furādū ī ciuitate ⁊ extra. vnde ī omni loco
furat raptor nō. imo solū exē portā ciuitatē
Et iō maior ē cōbitio p penā ad declinādū
a furto q̄ a rapina. Et h̄ ē itē legis. h̄ at
īntum ē simplr. Ad 4° dō. qz pena legis
aliqñ est scdm equitatē. aliqñ fm dīstricō
nē. In pena taliōis ē equitas: ⁊ n̄ dīstricō
qz n̄ punit peccās ī apli⁹ q̄ cōmisit. Unde
oculū pro oculo. dētem p dēte ⁊c. ⁊ ratio est
In illis enī peccatis que fiūt mouēte occupi
scētia: punit lex scdm dīstricōnē. In illis
aut̄ que fiūt mouēte ira: punit scdm eqtatē.
⁊ h̄ ē qz mot⁹ occupiscētie pñior ē ⁊ pñior q̄
mot⁹ ire. Un̄ Damas. Ira ē audax. vindex
cōcupiscētie lese. Propt̄ qd p̄ qz mot⁹ concu
piscētie pcedit motū ire: ⁊ pñior ē. vñ tota
corruptio ⁊ totus fluxus malicie ē ex parte
cōcupiscētie. Et ppter h̄ peccata que sunt
mouēte occupiscētia: punit fm dīstricōnē:
⁊ dēterminat ī illis īstitutiōnē sic p̄ ī furto.
h̄ nō sic ē de ira. Et ppter h̄ lex taliōis. que
punit peccata talia que fiūt mouēte ira. pū
nit scdm eqtatē. nō scdm dīstricōnē. Un̄
nō dēterminat restitutiōnē aliqñ ⁊ solū pe
nā infert eqle peccati. Ad 5° dō. qz pñiū

mal⁹ aliqñ attēdit rōne maioris boni. aliqñ
rōne maioris mali vitādi. Ratio q̄ p̄cepti de
dimissione matris sup pullos īcubātis. fuit
vitatio maximi mali videlicz ydolatrie cō
suetudo. Quia ipi iudei ydolatrie faciebāt
cōiecturatiōes suas ⁊ auguria ī cātu taliuz
aniū siue garrū. Et silr ī aliqbus mēbris
sic ī extis. vt q̄ dimittēt cōsuetudo ista: et
intenti essēt ad cultū dei pmitteret equale
pñiū pietatis: que erat in dimissioe matris
īcubātis sup pullos. ⁊ pietatis que erat in
honorādo patrē. Et rō fuit maximū maluz
vitādū sic dictū ē. Aliter vō. s. qz tribu
tiōes pmissē nō sp̄ fiebant scdm equitatem
correspondētē meritis obseruatiē mādatōz.
⁊ qñqz scōz beneplacitū pmitteret. si dēata
cōgruitate aliqua tm̄ pmitteret min⁹ me
retū quātū magis siue idē. vñ sic cōplacuit
diuine volūtatē pmittere lōgeuitatē liberis
⁊ ter sustētatiōē eoz īesse a quib⁹ hēbāt
esse. Silr cōplacuit diuine volūtatē pmit
tere lōgeuitatē pmitteribus matrē pullozum
vitiū vt ad h̄ pullificaret siue pullos multi
plicaret ad sustētatiōē vite pximoz. Pre
terea multa erāt motiua ad honorādū paren
tes. s. natura. siue īclinatō n̄. debitū: affectō
pietatis ⁊ h̄ q̄ nullū erat motū ad pmit
tēdū matrē pulloz vitiū. p̄ptē qd ouēbz
vt maioris fieret promissio: ex ista pte qz ex
illa. maioris vico habito respectu ad aliud
mandatum.

Consequenter que
de lege Moysi quātū ad īpletionē
p xpm ppter illd ⁊ bñ qd dicit Mathei 5.
Nō veni soluē legē ⁊c. P̄tō an xps legem
īpleuit ⁊ quō īpleuit. Secdo querit an īple
uit oīa. Quātū ad pñiū sic obicit. Omnis
agēs cōtrā ea que legis sūt: ē soluēs legem:
xps ē agēs cōtrā ea que legis sūt. Ergo est
soluens legē. Minor p̄ Mathei 8. Habet
qz extendēs manū: tetigit leprosiū. ⁊ h̄ erat
p̄hibitum ī lege. q̄ fecit cōtrā legē. ⁊ ira sol
uit eā. Sed nullus talis ē implens legem: q̄
xps nō īpleuit legē. Si ad p̄mā p̄positionē
dicat qz h̄ ē de his q sūt s̄iecti legi. ⁊ xps
nō erat s̄iectus legi. Tūc ob̄. Xps an̄ bap
tismū iuenit legē īpleuisse ⁊ fecisse ea que
erāt legis. ⁊ post baptismū non fecit ea que
erant legis generaliter imo aliq̄ sic: aliqua
n̄ scōz qz ei placebat. Ergo post baptismū
faciebat aliqua cōtrā legē. q̄ ipsā soluebat.

S; tñ tñc n̄ erat legi sbiect⁹. q̄ n̄ oꝝ ad h̄ q̄
aligs soluat legē: q̄ sit legi sbiectus. Item
Mathei 8. Uade ⁊ ostēde te sacerdotibus
Hlo. Mittit ad sacerdotes ne legē solūē vi
dētur. Uult q̄ dicē glo. q̄ nisi misisset ad sa
cerdotes q̄ soluisset legē. S; mitti ad sacer
dotes h̄ erat figurale. Et soluisset legē nisi
h̄ fecisset. q̄ silt soluit legē i rāgendo lepro
sum. Quia phibitū erat i lege ⁊ figurale. s̄
null⁹ tal⁹ iplet legē. q̄ x̄ps n̄ ipleuit legē. ⁊ tñ
dñs legis faciēs cōtra legē v̄r solucere legē:
alr tamē q̄ sbditus legi faciēs cōtra eam.
quia p̄mus v̄r solūē irrep̄hēsbilr. ali⁹ autē
rep̄hēsbilr. Sed x̄ps qui ē dñs legis inue
nit fecisse cōtr legē. q̄ soluit legē h̄; tamen
irrep̄hēsbiliter. Sed null⁹ solūēs legē siue
irrep̄hēsbilr siue irrep̄hēsbilr implet legē.
imo ē cōtrari⁹ legi. q̄ x̄ps n̄ ipleuit legem.
Itē v̄r i lege. Reddes dño tuo iuramen
ta tua. h̄ ē p̄ceptum morale iudiciale. s̄ x̄ps
p̄cepit cōtrariū hui⁹. Mathei 5. cum dixit.
Ego autē dico vobis nō iurare oīo. q̄ soluit
legē quātū ad moralia: ⁊ nō ipleuit. Item
⁊ ad hebreos. Trāslato sacerdotio necesse
ē vt legis trāslatio fiat: S; trāslatū ē sacer
dotiū p̄ x̄pm. q̄ legis trāslatio fit p̄ x̄pm. sed
vbi ē legis trāslatio: est legis mutatio: ⁊
vbi est legis mutatio nō est legis impletio.
Ergo per christum non ē impleta lex. **Itē**
2° cor. 3. Si qd euacuatur p̄ gloriā ē. Multo
magis qd manet i gloria ē: ⁊ appellat illud
qd euacuat lege. Nō s̄ illd qd manet legē
euāgelii. Ex h̄ sic ob̄r. Nihil qd euacuat et
nō manet iquātū h̄i ipletū ē. Sed lex. Nō op
si p̄ x̄pm ⁊ gloriā ei⁹ euacuat ⁊ non manet
sicut habet ibi. Ergo p̄ x̄pm nō iplet. **Itē**
Ro. 13. Qui diligit p̄ximū. Legē iplet. Itē
si qd ē aliud mādātū in h̄bo iustaurat glo.
i. cōtinet ⁊ iplet. Ex quo ob̄r sic. Nihil qd
ipletū ē indiget ipletione. s̄ mādātū legis
h̄nt mādātū de dilectiōe p̄ximi i quo iplet
q̄ nō idigēt ipletione illa. q̄ nō iplentur per
x̄pm. **Itē p̄** ad Th. 1. h̄. finis p̄cepti cari
tas Hlo. Impletio ⁊ cōsumatio legis ē cari
tas. ⁊ h̄ gemia ē scilicet dei ⁊ proximi: totā
enī magnitudinē ⁊ amplitudinē ciuinoꝝ
elozozum secura possidet caritas: qua deuz
p̄ximūq; diligim⁹: que radix ē oīm bonozū.
Si q̄ p̄ mādātū de caritate iplet lex: non q̄
p̄ x̄pm ipletur lex. **Ad oppo^o** oīs qui ad
dit rei: qd ei deē: ⁊ figure exhibet qd figu
rat implet rē ⁊ ipsū; signū: siue figurā. S;

in lege erāt p̄cepta vite agēde: sc; moralia
⁊ p̄cepta vite significande. s̄ figuralia sic
dicit Aug⁹ cōtra faustū ⁊ mādātū vite agē
de addidit qd deerat sic p; Mat. 5. mādā
tis vite significāde. s̄ figurālibus exhibuit
qd figurabant. Uñ sup illd Mat. 5. Nolite
purare q̄ veni solūē legē. Hlo. Ad iplet x̄ps
deū p̄missis ad ichoationē vite agēde sup
addidit plura ad p̄fectiōē; moralium p̄cepto
rū ⁊ q̄ figuris tegebāt ⁊ futura figurabāt
i se p̄fic ⁊ i ecclesiā: sic q̄ figure uacue essēt:
⁊ sine effectu: generalit̄ q̄ x̄ps legē ipleuit.
Solo v̄o q̄ x̄ps h̄o ipleuit legem: sic ipe
met testatur ex ore suo. Mathei 5. Cū dicit
Nō veni legē solucere s̄ adimpe: different
tamen eā ad ipleuit. Quia sic i lege sūt tria
s̄ iudicialia. moralia. figuralia. sic fuit mo
dus iplēdi generalit̄ legē; a x̄po. figuralia
enī iplēnt sed h̄ tripliciter. s̄ p̄ terminatiōē;
p̄ exhibitionē. p̄ manifestationem scdm tria
que sūt cōsiderāda i figurālib⁹. s̄ obseruā^o.
significātia. figura. Impletit q̄ figuralia p̄
terminatiōē quātū ad obseruātiā scdm qd
dic Aug⁹ cōtra faustū: de p̄cepti ⁊ sacramē
tis nef. tes. Sepe hac multa iā dixim⁹ vt in
telligeret aliud ibi fuisse: qd p̄ gratiā noui
testamēti faciēdo donaret iplēdū. aliud qd
p̄ veritatē patefactā remouēdo demonstra
ret ipletū. **Itē ipleuit figuralia per mani
festationē:** quātū ad significātiā: scdm qd
dicit Aug⁹ cōtra faustū. Aliud erat quo h̄
oportebat p̄ figuratas p̄pbias pronūciari.
⁊ aliud ē quo h̄ iā oportet p̄ manifestam si
tatē reddita q̄ ad ipleri. **Itē iplēnt figu
ralia p̄ exhibitionē;** q̄ ad figurā. s̄ exhibēdo
illud qd figurabāt. Et h̄ ē qd dicit Aug⁹
cōtra faustū. Implet lex uel cū fiunt q̄ ibi
p̄cepta sūt. v̄l cū ibi exhibēt q̄ ibi phibita
sunt. **Itē ali⁹ ē mod⁹ iplēdi q̄ impleuit
ip̄a moralia:** ⁊ iste ē p̄ p̄fectā boni opationē.
Sed ad p̄fectā boni opationē tria requirunt
s̄ boni cognitio. boni executio. ⁊ post casū;
releuatō. Et sic ipleuit moralia quātū ad
p̄fectā boni cognitionē: q̄ ad executionē:
⁊ quātū ad releuationē post casū. Quātū
autē ad p̄fectā boni cognitionē tripliciter iple
uit. qz ad h̄ q̄ sit p̄fecta boni cognitio. oꝝ q̄
sit malī cognitio p̄fecte: ⁊ q̄ sit boni cogni
tio p̄fecte. **Itē oꝝ q̄ sit melioris cognitio
⁊ scdm h̄ ē p̄fectio moralium in euāgelio.**
Implet enī ea quātū ad p̄fectā malī cogni
tionē. Cum dic̄ dictū ē ariquis. Nō occides.

et ego dico vobis non irascimini: et sic de aliis prohibitionibus mali: quas addit prohibitionibus legis. Sicut et quantum ad perfectam boni cognitionem. cum dicit. Diligite inimicos vestros. **¶** Item implet ea quantum ad cognitionem meliorem. Sic cum ipse addit consilio. ut si vis perfectus esse vade et vade omnia que habes et da pauperibus. Et sic quod implet ea quantum ad cognitionem: et hunc modum impleti tangit Augustinus contra Faustum. quod non intelligebat iudei homicidium nisi peremptionem corporis humani: per quas vita pararetur. Aperuit dominus omnem iequum motum ad nocendum fratri in homicidii genere deputati. Unde et Jo. dicit. Qui odit fratrem suum homicida est. Et quoniam putabatur tantummodo corporale cum facta illicita commixtionem vocari: Nechia demonstretur magis et tale concupiscentiam nihil aliud esse. fuit ergo iste modus impleti in hoc quod dominus manifestavit quid bonum et quid malum et quid melius super Mat. 5. Glo. Cri. Mandatum christi non est contrarium legi. Sed latius se continens legem: qui non irascitur non occidit. sed non econverso licet irasci et occidit. tolle iram et non fit homicidium. Sed modus impleti moralia fuit in dando gratiam ad perfectam boni executionem. quod non vult per legem. Et hoc tangit Augustinus contra Faustum. Lex purgationis reatu superbos devixit augendo peccatum: cum iubet quod adimpleti non possunt. ipsi legis implet iusticia per gratiam spiritus in eis: qui discunt a christo mites esse atque humiles corde. **¶** Tertius modus impleti moralia fuit in releuando post casum: quod non faciebat lex. Et hunc modum ponit Augustinus contra Faustum dicens. Quia si gratia postposita in hac mortali vita difficile est omnino implere quod in lege scriptum est. Non concupisces illic per carnis sue sacrificium: sacerdos effectus impetrat vobis indulgentiam. etiam hoc adimpleti lege. ut quod per nostram infirmitatem minus possunt: per illius perfectionem recuperent: cuius capit membra effectus sumus. unde vult quod nobis impetret indulgentiam post casum ut releuemur postquam transgressi sumus: quod non poterat lex facere. imo danabat tales. vltimius implet iudicialia ut. scilicet faceret declinare a malo: non tamen perfecte hoc faciebatur. quia triplex est malum. scilicet malum secundum se: et hoc est malum quod ad omnes. et tale fuit repudium sive illicita separatio maris et femine contra ordinem matrimonii. Est etiam malum ex concocitatio: et hoc est malum quod ad plures et frequenter: et tale fuit talio. Licet enim possit aliquando accipi iuste aliquando videtur: vel talio est tamen malum in pluribus et frequenter: quia vix potest

fieri sine libidine videtur. Est et malum ex occasione et hoc est malum raro et in paucioribus tale fuit iurare. Jurare enim hoc in se bonum sit: et non simpliciter malum: tamen aliquando prebetur occasiones mali. scilicet piurii: scilicet cum fiebat: frequenter tamen erat ad declinandum malum. Unde hebreorum. Omnis controversie finis est iuramentum: si non perfecte declinabatur ista iudicialia a malo. facta autem est perfecta declinatio per christum. Unde contra iudiciale de iuramento dicit. Non iurabis omnino. Contra repudium dixit. Quicumque dimiserit uxorem sine causa facit eam mechari. Contra talionem dixit. Dico vobis non resistere malo: et hoc fecit ut perfecte nos faceret declinare a malo. **¶** Et hoc est quod dicit Augustinus contra Faustum. Quia piurare graue peccatum est. Jurare autem sic verum iurare nullum peccatum est. hoc loquitur remotus est a firmo iurando: quod nec iurare consuevit: quod qui verum iurare. nam iurare per se est ad piurium. Maluit dominus nos non iurantes recedere a vero: quod verum iurantes per se piurio. Sicut dicit de talione. sic in iurando etiam: qui sum iurat persequatur piurio. unde et loquitur abest qui omnino non iurat: et quis non peccet quod sum iuret. Remotior tamen a peccato est qui non iurat. unde admonitio non iurandi conservatio est a peccato piurii. Ita cum peccet: quod per immoderationem iniuste vult vindicari. Non peccat autem qui moderatissime adhibita iniuste vindicari vult: remotior tamen est a peccato iniuste vindicari qui non vult omnino vindicari. Et sic cum lex istud concederet propter declinationem a malo. Christus implet per perfectam declinationem. cum iubet omnino non iurare nec resistere malo. Sicut de repudium dicit Augustinus illud de uxore non dimittenda: quod dominus precipit Mat. 5. Cum aliquis dictum sit Quicumque dimiserit uxorem suam det ei libellum repudii: si diligenter itueamur: videbimus non esse contrarium. vti quod volebat uxorem dimitti a viro quod hanc interposuit moram: ut in discidium animus preceptus et libelli conscriptione refractus abisteret: et quod mali esset uxorem dimittere cogitaris presertim ut prohibent apud hebreos scribere libellas hebreas nulli fas erat nisi solum scribis. cum et excellentiore proficerentur sapientiam. et si eorum esset egritudine: ac pietate perditum: et non tamen proficerent: imo et sectarentur. Ad hoc igitur quos oportet pudentes esse legis interpretes et iustos discidium dissuasores. Lex mittit voluit eum quem iussit libellum repudii dare. si dimisisset uxorem. hoc autem implet saluator cum iussit uxorem omnino non dimitti. **¶** Ad rationem in contrarium. et primo ad primum. hoc quod solo figuratum est dupliciter

uel quātum ad figurā: uel quātū ad x̄itatē figure. Quantū ḡ ad figurā aliqua soluit ⁊ fec̄ cōtrariū figure: ḡ nō quātū ad iteriores figure x̄itatē. Et B̄ ē qđ dicit glo. sup̄ illud Mat. 5. Nolite putare qđ ueni legē solū: ḡ adimplē. X̄ps legē impleuit qđ exteriorē legis figurā solū impleuit x̄itatem iteriores: ⁊ sic p̄ quō soluit ⁊ impleuit figurā. quia impleuit quo ad x̄itatē iteriores exhibēdo eā.

Ad illud qđ obicit de iurare qđ ē ⁊ morale ⁊ iudiciale. qđ dñs fecit cōtrariū dō. sicut dicitū ē reddē iuramētū i lege: erat ad declinatōē mali. S; illud qđ dñs addidit fuit ad maiore declinatōē. s. oīo nō iurare. Qui enī nō iurat lōge ē a p̄urio qđ si ēt x̄ū iuret. Et p̄p̄ B̄ maluit domin⁹ nos nō iurātes recedē a x̄o: qđ x̄um iurātes approp̄iāre p̄urio. Et sic eadē fuit iterio x̄pi ⁊ legis. cū dicit reddes dño iuramēta tua. s. longe fici a p̄urio.

Ad illud qđ obicit translatō sacerdotio zc. dō qđ p̄ sacerdotiū x̄pi non est mutatio moraliz. ḡ cōpletio. S; de figurābus loquēdū ē dupl̄. uel quātū ad obseruatiā ul' ḡ: ad auctē significādi ḡ: ad obseruatiā ē mutatio eoz trāslatō sacerdotio. ḡ nō quātū ad auctoritatē significādi: imo ad huc habēt eā ut possit adhuc homo legere in ip̄is: ḡ qđ p̄us significabāt ut futurum. nō significāt ut p̄teritum: et sic remanēt significātia nō mutata. Et B̄ ē qđ dicit Aug⁹ cōtra faustū cessatōē sabbatoz sup̄ uacua ducim⁹ ad obseruādū: ex quo sp̄s reuelata ē n̄e quiete: nō tñ ad legēdū ⁊ itelligēdū sacrificia uel. tel. figure nostre fuerunt et oīa talia multis et variis modis unū sacrificiū cui⁹ nūc memoriā celebrā? signauerūt. unde isto reuelato ⁊ suo tpe oblato illa de agēdi celebratōe sblata sunt. sed in signādi auctoritate manserūt.

Ad 7^m p̄ solo. qm̄ euacuāt quātū ad obseruatiā: ḡ nō quātū ad auctoritatē significādi.

Ad octauā ⁊ nonam rōnē dō. qđ alr erat p̄ceptū de dilectione dei ⁊ p̄xi in lege: ⁊ in euāgelio. quia scđm formā legis p̄ceptū caritatis erat cū p̄missione boni tēporalis incitātis ad amorē x̄pi: ⁊ p̄xi ⁊ p̄mouētis. Et ideo erat ibi mandatū de dilectione imp̄fecta. s. tracta p̄ bonū tēporale. Et iō idigebat ad huc impleū ḡ illd qđ additū ē a x̄po impleuit B̄ Unī euāgelio i p̄cepto de dilectione dei. n̄ allicif hō ad caritatē p̄ bona tēporalia. sed allicif solū eternis. unde p̄cepto isti addi

dit domin⁹ i euāgelio totis uirib⁹ Lud. x^o: Lūc enī totis uiribus diligif deus. quādo ē plena abdicatio boni tēporalis. ⁊ reman; sola sp̄s boni eterni. Et hec ē p̄fecta dilectio. ⁊ sic solū bonis eternis trābitur homo ad amorē dei i euāgelio. ⁊ ideo ē ibi p̄ceptū de dilectōe p̄fecta. Et i hac ē p̄fecta ista ratio alioz nō scđm qđ datū ē. s. scđm formā legis. Et sic p̄ x̄pm̄ ē impletū mādātū de caritate qđ datū erat scđm formā legis. hoc est qđ dicit Aug⁹ cōtra faustū. tēporaliū rerum p̄missiones testamēto ueteri contineri. Et iō testamētū uetus appellari nemo uelstrū ambiget qđ eterne uite p̄missio regnū celorū ad nouū testamētū p̄inet.

Ad scđm qđ queritur de mō impleū. dō qđ oēs isti modi possūt ibi assignari. Quēdā enī p̄ executio nē impleuit ḡ nō oīa: imo solū expediētia. Quēdā p̄ additionē ut moralia p̄ exhibitionem: quātū ad figurā: quātū ad x̄itatē iterio rē exhibēdo eā p̄ terminationē. quātū ad obseruatiā eoz p̄ declarationē. quātū ad oīa. Rōnes i cōtrariū quarū nō p̄ solo soluerūt i ferius maxē quātū ad istud qđ obicit de circūcisōe ⁊ de non cōcupiscere. qđ ēt p̄bi bet i lege sicut i euāgelio christi.

Consequenter que

rit quoz ē impleū facta p̄ x̄pm̄: an generalit̄ oīm uel nō. Ad qđ sic Mathei 5. Nō ueni solū legē zc. glo. Significātia p̄ implectōez cōsumēt ex quo p̄ qđ cōsumata sunt ibi oīa que legis sūt. ⁊ silr Mat. 7. In fine cū cōsumasset ihesus sermones hos. glo. Nihil ip̄fectiōis h; B̄ sermo. Ergo i sermōe de monte cōsumauit ihes⁹ oīa: que erāt i lege. Ad oppo^m. Nō fec̄ ibi mētionē de cerimōialib⁹ ḡ nō impleuit illa. ḡ nō oīa ibi cōsumāt.

Ad cerimōialia trāseunt quātū ad obseruatiā. ḡ ibi nō implet.

Ad silr de iudicialib⁹ cōstat qđ nō impleuit ibi oīa: qđ de mult̄ iudicialib⁹ nō fit ibi mētio. s. solū de trib⁹. s. de talione ⁊ repudio: ⁊ de iuramēto pro ut ē iudiciale pro ut. s. ē ad terminād causas ⁊ cōtrouerfias. Silr de moralib⁹ p̄ qđ nō impleuit ibi uniuersaliter a dño. quia p̄cepta p̄me table nō ponūt ibi. sed illa erāt p̄cipua p̄cepta: qđ ordinabāt ad uel. p̄cepta 2^a ad p̄xiū. ḡ dimisit p̄cipua ad impleū.

Ad silr illud uidet de p̄ceptis scđe tabule: qđ ibi nūquā fit mētio de isto mādato. Donora patrē: qđ ē scđe tabule. ḡ non implet ibi. nō ḡ uoluer

implet ibi moralia. **I**tem quatuor ad mandatum
de concupiscentia istud per quia in lege dicitur. Non
concupisces nec plus addit euangelium. sed non
implet ibi. **S**i dicat quod in lege loquitur solum de
concupiscentia progressa in actu exteriori. Euan-
gelium autem cum prohibet concupiscentiam interiori
Contra Ro. 7. Concupiscentiam nesciebant nisi
lex diceret non concupisces. sed falsum videtur
quod dicit apostolus. Nisi lex prohiberet concupiam
interiori: quod loquitur de interiori. **I**tem in lege
prohibet concupiam mulieris et rerum. In sermone
autem domini solum concupiam mulieris. **I**tem super illud
concupiam nesciebant nisi lex diceret etc. **S**lo.
Bona est lex que dicitur prohibet omnia mala prohi-
bet. sed in lege prohibitiis concupiscentie. omnia
mala prohibet. Ergo nihil addidit euangelium
item ibi dicitur glo. **E**x concupiscentia omnia mala ueni-
unt. sed prohibet concupiscentiam; prohibet lex carum omnium malo-
rum. sed prohibet et abscidit in lege omnia mala in
sua causa. sed lex est in sua plenitudine. Non ergo implet
moralia per euangelium christi maxime quantum ad hoc
mandatum non concupisces. **X**psus ergo non impleuit omnia
Solo uero secum quod dicit Augustinus contra faustulum
Lex per Moysen data est. **S**erua et veritas per Ihesum
christum facta est et scriptum est Jo. 1. Secum hoc ergo dicitur.
Lex implet dupliciter a christo per modum gratie: et per
modum veritatis. Unde dicit de preceptis et sacra-
mentis veteris testamenti. Sepe ac multa iam diximus ut
intelligeret aliquid ibi fuisse quod per gratiam noui
testamenti faciendo donaretur impledum. aliquid quod per
veritatem patefactam remouendo demonstraretur
impletum. Per modum autem gratie dupliciter. uno modo
eo quod datur gratia executionis. Alio modo eo quod
datur gratia releuatiouis post casum. **H**ec enim duplex
gratia necessaria est operanti ad hoc quod exequatur
opus suum: et maxime 2° eo quod contingit eadem propter
infirmitatem. **X**psus ergo implet legem. quia precipit
et dat gratiam exequendi sine impledi. Lex autem
solum precipit. sed non dat gratiam ad impledum. **U**nde
Augustinus contra faustulum. Lex superbos purgatiouis
reatu deuixit augendo peccatum. cum iubet quod ad
impledum non possunt: ipsi legis implet iusticia per
gratiam spiritus in eis: qui uiscunt a christo mites esse:
atque humiles corde. **A**lio modo impleuit conse-
quendo gratiam releuante. **E**t sic dicit ibi Augustinus. quod
sub gratia positus in hac mortali uita diffi-
cile est omni modo implere quod in lege scriptum est.
Non concupisces illic per carnis sue sacrificium
sacerdos effectus nobis impetret indulgentiam.
Hec adimplet legem: ut quod per nostram infirmitatem
minus possumus. per illius perfectionem recuperetur.
Per modum autem veritatis est impletio multipliciter

ut repetamur beneficiis predicta. quod valde utilis
est materia. scilicet quantum ad figuralia moralia et
iudicialia. **Q**uatuor ad figuralia est triplex
modus. **g** dicitur est. scilicet per terminationem quantum ad
obseruantiam: et ex hoc dicitur impletio quod cessat ista:
et succedit alia: melior obseruatio. impletur
et per manifestationem: quo ad significatiua. per
exhibitionem quo ad figuram. **S**ilr impletio
moralium triplex. ut uisus est plenius: maxime quo
ad cognitionem triplicem. quia impleta boni
operatio. 1° quod concurret perfecta noticia mali.
Hec non dedit lex. imo quoniam dixit. Non occides so-
lum de actu exteriori dedit noticia. Sed christus
dicitur. Non irascaris: addidit noticia mali actus
interioris. **S**ilr dicitur in euangelio perfecta no-
ticia boni. **C**um dicitur. Diligite inimicos vestros:
et non in lege. **U**lteri^{us} in lege est consumatio. scilicet per
perfecta noticia melioris quod est consilio. **M**at. xix.
Si uis perfectus esse uade et uende omnia etc. **S**i
milititer ut dicitur quantum ad moralia: quod erant
in declinatione mali: est triplex impletio. **E**rgo
queritur. utrum omnia implet per christum. **D**icitur sic dicitur
glo. super illud. **M**at. 5. Non ueni legem solui
etc. **X**psus est legis et prophetarum uirtus: per quas omnia
implet. **E**rgo omnia implet per christum. **E**t in sermone
generalis de monte. **A**d illud ergo quod obicitur in
contrarium uero. quod sunt moralia prime tabule et 2°
Moralia prime tabule ordinantur animam ad deum.
Moralia autem 2° tabule ad proximum. **S**ecundum hoc
ergo dicitur. quod omnia ceremonialia dependebant a ma-
datis prime tabule. quod omnia erant data ad diuini
cultum: et ut homo reuocaretur ab idolatria
sicut dicitur est: et ideo ordinabantur ad deum. et
reducebantur ad moralia prime tabule. et ideo
implet ceremonialia in illis sicut in causa. **I**udi-
cialia ergo quod erant ad conseruandam pacem ad
proximum: dependebant a moralibus secunde tabule
que erant ad proximum: et ideo implet in illis. **E**t
ita non oportuit fieri mentionem ceremonialium:
et iudicialium per illum modum: quo dabantur per
legem in impletione legis. **M**at. 5. quia impletio
illoz fuit in causa. et sic patet ubi illa impleta
sunt. **A**d illud quod obicitur quod non fit mentio de
mandatis prime tabule uero. quod aia habet in se-
ptem qua ordinat ad superiora: sicut ad deum:
et qua ordinat ad inferiora sicut ad proximum.
Et secundum hunc duplicem ordinem duplex ta-
bula est. **E**t dicitur mandata prime tabule: que
pertinent ad ordinem aie ad deum. **M**andata 2°
tabule que pertinent ad ordinem aie ad proximum:
et secundum hoc habet aia duplicem impletionem. et est imple-
tio istoz mandatorum. **I**n illa ergo parte attendite

ne iniusticiā vestra faciatis corā hominib⁹. ⁊
ē ipletio omnium: que prinēt ad ordinem aīe
ad deū. Et sic ē ibi ipletio moralium p̄ table
Et qd̄ obf̄ q̄ nō fit ibi mētio de illis scdm
q̄ cōuersio aīe ī deū ē dupl̄. s. sicut in suum
p̄cipiū: ⁊ sic ī suū finē. ⁊ h̄ scda ē cōuersio
p̄fecta. Intentio ḡ legis quātū ad mādata
p̄me tabule: erat vt couerteref̄ aīa in deū:
rāq̄ ī suū p̄cipiū. Un̄ itēdebat lex. vt per
exhibitū bñficiū recogitaret aīa creatorē
suū ⁊ adoraret. Sed vltorius p̄ legē xp̄i est
cōuersio aīe ad deū: rāq̄ ī suū finē. Et h̄ est
cōuersio p̄fecta: h̄ est q̄ non reuertit̄ in ip̄m
vt ī p̄cipiū p̄pter beneficiū acceptū. Imo
tota intentio fert̄ in ip̄m sic ī finem. Et sic
mādata p̄me tabule iplent̄ p̄ euāgelium. quia
p̄ ip̄m fit p̄fecta aīe ī deū cōuersio: p̄ illa ar
nō. Quare aut̄ nō fit ibi mētio de ip̄is. patz
qz mādat̄ p̄me tabule p̄ euāgelium non fit
aliqua additio formalis. Que quid sit sicut
forme ad materiā. s. ē additio sic finis. h̄ est
ex pte ordinis ad finē. s. nō fit illis additio
sic ad materiā. vnde illis nihil addit̄. finis
enī extra ē: ⁊ nō in ē. ⁊ p̄pter h̄ nō ē necesse
fieri mētionē de ip̄is p̄pter istā additionē.
Sed mādat̄ scde tabule de quibus fit ibi
mētio ē additio sicut forme ad materiā.
qn̄. s. ei qd̄ ē nō occidē addit̄ nō irasci. Affe-
ctus enī est sicut forma ad actū. Et ideo oꝝ
de ill fieri mētio: ad sui cōpletionē: nō at
de istis. Ad aliud vō. q̄ mādata secūde
tabule ibi iplent̄. Per illa enī ē ordo ad p̄-
mū s. h̄ dupl̄. s. scdm beneficentiā. cū dicit̄
Honoꝝa patrem. Et scdm inocentiā cū dicit̄
Nō occides. Sed; at̄ beneficentiā erat ordo
i p̄fect⁹ in lege. quia erat solū ī pte. s. ad p̄-
mū. quia nō p̄cipiebat honoꝝe nisi patri. s.
p̄ euāgelium ē ordo iste p̄fectus. qz p̄cipit bñ-
ficiā non solū patri s. et̄ fratri ⁊ amico et
etiā inimico. unde dicit lex euāgelii. Qui petit
a te da sibi. Et et̄ dicit orate pro p̄sequētib⁹
vos. Sicut ordo scdm inocentiā ad p̄ximū p̄
legē erat i p̄fect⁹. Quia ibi erat solū p̄hibi-
tus act⁹ nocēdi ī vobis in ope: in voluntate.
In ope cū dicit̄ Nō occides. qz nō vltorius est
act⁹ nocēdi ī affectu. p̄hibet xp̄s illū. cū dicit̄
Nō irasceris zc. ⁊ sic iplet̄ quantū ad h̄ qd̄
erat diminutū. Et lex p̄hibet actū nocē-
di ī vobis cū dicit̄. Non falsū testimoniū dices.
qz ad h̄ xp̄s iplet̄. cū dicit̄. Sit sermo vester
ē ē. nō. Sicut ī expetitōe v̄dicte que est in
taliōe addit̄ nō resistē malo. Sicut lex p̄hibz

actū nocēdi ī voluntate cū dicit̄. Nō concupi-
sces rē p̄ximī tui. Xps aut̄ implet vltori⁹ cū
docet hoīes erogare sua: nō enī cōcupiscit
aliena q̄ erogare sua: nō enī cōcupiscit
bona ē lex. que vū cōcupiscētiā p̄hibet zc vō
qz h̄ ē quodāmo ī cā. s. notādū qz aliud ē de
virtute legis: ⁊ forma legis. Attēdedo enī
virtute legis. Lex p̄hibet cōcupiam. n̄ solū
exteriorē s. interiorē. qz puniēdo exteriorē
reprobabat interiorē. Sed attēdedo formā
legis: scdm qz punit pena tēporali dicendū
qz nō. Nō enī punit cōcupiscētiā interiorē.
Et ratio hui⁹ ē. Quia lex Moysi nūq̄ punit
nisi sub testimonio ⁊ maxie pluriū. Un̄ 35.
numeri d̄. Homicida s̄ testib⁹ puniet̄ ad
vni⁹ testimoniū null⁹ cōdēnabitur: nullus
at̄ p̄t ferre testimoniū de cōcupia interiori
Et id̄ scdm formā legis qua punit n̄ p̄hibe-
bat eam. s. solū exteriorē p̄gressiuam. p̄hibe-
bat enī manū nō animū. qz puniebat manū
nō animū. Si ḡ cōsideret̄ illud qd̄ cadebat
ī forma legis nō p̄hibet interior motus: s.
solū exterior progressus

Consequenter ^{ing red}
est de obseruātia legis quārum ad
onus. ⁊ h̄ ē querē quid magis oneret an lex
an euāgelium. Et pmo ex parte oneris. Et
ex pte ferētis. Quātū ad p̄mū duo q̄rūt̄
p̄mo an obseruātia legis magis oneret
quātū ad facultatē p̄ceptoz. Sedo an ma-
gis oneret quātū ad numerū p̄ceptoz. Quā-
tū ad p̄mū querit̄. an obseruātia legis ma-
gis oneret quātū ad difficultatē p̄ceptoz:
qz obseruātia euāgelii: uel ecōuerso. Ad
qd̄ sic. Dīs obseruātia que ē difficilior ad
exequēdū magis onerat. S; obseruātia p̄-
ceptoz euāgelii difficilior ē ad iplendum: qz
obseruātia p̄ceptoz legis. Ergo on⁹ euāge-
lii maius ē ⁊ graui⁹ quātū ad difficultatē
p̄ceptoz qz on⁹ legis. Minor patz 3o Criso-
Sup̄ illud Mat. 5. Qui soluerit vnū de mā-
dat̄ istis minimis. dicit̄ mādata Moysi ī actu
quidē facilia sūt. ⁊ id̄ ī imūnētiōe modica
sūt. In trāsgressiōe vero magna. Mādata
at̄ xp̄i ī actu quidē difficilia sūt. ⁊ id̄ ī imū-
neratione magna. In trāsgressiōe vero
parua sūt. Sunt ḡ difficiliora mandata
xp̄i siue euāgelii qz mādata legis. Et p̄
3o. In h̄ cognouim⁹ caritatē dei qm̄ ille
animā suā pro nobis posuit: ⁊ nos debem⁹
pro fratrib⁹ animā ponē. h̄ at̄ difficillimū ē

S; ad B si tenemur ex lege: s; ex euāgelio. q̄
magis onerat euāgelium q̄ ad difficultatē
p̄ceptoz q̄ lex. ¶ Itē quātū ad animā peni
tentem istud p̄ q̄ i lege aīe penitēti veter
miāf vñū qd̄ ē cōc cū aīa penitente tēpore
gratie. s; sacrificiū deo spūs cōtribulat̄ zc.
vltra B pro satisfactiōe determināf in lege
satisfactio ī carne aliena. s; ī carne aīalis q̄
eam sacrificet dño : sicut p̄ per totū leniē.
¶ I euāgelio determināf satisfactio in carne
pp̄ia. vt pp̄ā carnē mortificet ⁊ sacrificet
dño ⁊ non alienā. s; B ē graui⁹ ⁊ difficilius
q̄ mortificare carnē alienā. Ergo difficultior
ē obseruātia legis euāgelii: q̄ legis: ⁊ ita
onus graui⁹. ¶ Quātū p̄cipiaf ita fm euāgelii
p̄ Ro 6. Sicut exhibuistis mēbra vestra
seruire iūdicie et iūq̄itati ad iūq̄itatē.
Ita nūc exhibite mēbra uestra seruire iūstī
ī sāctificationē et Ro. 12. Obsecro vos fra
tres vt exhibeatis corpora uestra hostiam
viuētē zc. ¶ Itē talis ē cōp̄atio existētū tpe
legis ad existētēs tpe gratie uel euāgelii.
qualē cōp̄atio puuloz ad adultos. gal. 3.
Cū essem⁹ paruuli s; elemēt mūdi eram⁹
seruētēs zc. S; puulis nō sūt onera grauiā
īponēda: imo adultis. q̄ sūma sapiā que oīa
cū discretiōe facit: nō īposuit graui⁹ onus.
Imo leui⁹ existētibus s; lege q̄ existētibus
s; euāgelio. Ergo difficultior ē onus euāgelii
q̄ legis. Ad opp^o Mat. xi. Iugū meū suauē
est Et on⁹ meū leue. Et loquit̄ de onere euā
gelii p̄ cōp̄ationē ad legē. Ergo vult dicē
saluator ī euāgelio. q̄ leui⁹ sit on⁹ euāgelii
⁊ suauē q̄ on⁹ legis. Itē eodē. c. diē. venite
ad me oēs qui laboratis. s; p̄ legē. quia ibi lo
quit̄ p̄ cōp̄ationē euāgelii ad legē. ¶ Item
act. 15. diē beat⁹ Petr⁹. Quid tēprat īponē
iugū sup̄ ceruicem discipuloz: qd̄ neq; nos
neq; patres nostri portare potuimus. Ergo
ira difficile ē on⁹ legis: q̄ null⁹ pōt portare
nec potuit. q̄ difficultior ē q̄ onus euāgelii.
¶ Solo vō q̄ duob⁹ modis ē difficultas ene
ris aut quātū ad actū: aut quātū ad affectū
¶ Quātū ad actū duob⁹ modis ē difficultas
oneris. q̄ uel respectu multitudis p̄ceptoz
uel respectu p̄fectiōis p̄ceptoz. P̄mo modo
simplr difficultior et onerosior ē obseruātia
legis q̄ euāgelii. Unde quātū ad B qd̄ diē
beat⁹ Petr⁹ act. 15. Q; B iugū neq; nos neq;
patres n̄ri portare potuim⁹. ¶ Secdo modo
maior est difficultas ⁊ onerositas ī actu in
euāgelio q̄ in lege: scdm̄ qd̄ habet̄ Mat. 23.

Arta ē via que vñc ad vitā. B ē scdm̄ euan
gelii. ⁊ dicit̄ arta respectu legis. q̄ magis
h; de difficultate ī p̄fectiōe mādatoz q̄ lex
Sic p̄ de istis. Relinquere oīa p̄pter xpm.
mortificare carnē: que n̄ p̄cipiūt fm̄ legē.
ista p̄fectiōia sūt q̄ alqd̄ qd̄ sit ī lege. ¶ Si
aut̄ loquamur de difficultate quātū ad affe
ctū dicim⁹. q̄ duplex ē affect⁹. s; timentis et
amāt. Psal. Testimoniū suscitauit ī Jacob.
Slo. Iniciū ē vef. tel. quia ibi ē timor: q̄ est
iūciū sapiē. siuis x̄o ē nouū testamētū. q̄ B
ē x̄ps. qui ē finis ad iūsticiā oī credenti. qui
dat spm̄ quo caritas diffūditur ī cordibus
nostris. ⁊ phil. 3. Scdm̄ iūsticiā que ī lege ē
Slo. Que timore nō amore seruire facit. Se
cū dū B ergo vō. q̄ ī lege ē affect⁹ timentis
In euāgelio aut̄ ē affect⁹ amātis. ⁊ B patet
de rōe ⁊ forma vtriusq; legis. q̄ dispositio
generata ex cōp̄hēsiōe veteris legis est
generatiua timoris. Illa x̄o que generat̄ ex
cōp̄hēsiōe noue legis: generatiua amoris.
Affect⁹ aut̄ timoris h; difficultatē ī opādīs
nō aut̄ affect⁹ amāt. imo nihil grauat ipsū:
p̄pter B loquēdo de difficultate oneris q̄
ad affectū. maior ē difficultas ⁊ onus in ob
seruātia legis q̄ euāgelii. ¶ Sed si querit̄
quid simplr magis oneret. Vō q̄ duplex est
onus. s; onerās. ⁊ onus administrās: siue ad
iuuās portatē. P̄mo on⁹ ē obseruātia legis.
2° ē obseruātia euāgelii. q̄ est on⁹ leuans
portatē. ⁊ B p̄ gratiā quā cōferūt sacramēta
euāgelii: ⁊ mādata q̄ dāt̄ vt fiat ex amore
⁊ sic habēt vnde adiuuēt portatē: qd̄ tamē
nō ē ī moralibus legis. q̄ ex timore īplēt:
neq; cōferūt gratiā adiuuātem īquātū h;.
Et ponit beat⁹ Bernard⁹ ī quadā epla sua
loquēs de B ex^o de qua driga dicens. Qua
driga amoto iumento sarcinā que ab ipso
moueri nō poterat auget quidē: s; portabi
liozē fac. on⁹ oneri addit̄ ⁊ min⁹ onerat. sic
⁊ oneri grauiſſimo legis accedens q̄driga
euāgelii auxit p̄fectionē: difficultatē dimi
nuit. volens p̄ B dicē q̄ sic est de quadriga
addita iumento cū qua meli⁹ ⁊ mai⁹ on⁹ por
tat̄ ⁊ tñ on⁹ addit̄ oneri: sic ē de euāgelio
q̄ licet maius sit onus addito euāgelio. q̄
onus addit̄ oneri. tamē simplr min⁹ onerat
vnde augmētū p̄fectionis qd̄ ē ī euāgelio.
facit ad diminutionem oneris. ⁊ sic p̄ solo
ad illud qd̄ querebat̄ de onere quātū ad
difficultatē p̄ceptoz. Licet enī difficultiora
simplr sint p̄cepta euāgelii. et mai⁹ onus

euāgelii i se q̄ legis simplr. tñ min⁹ onerat.

Consequenter que

rit an plus oneret euāgelii q̄ lex quātū ad
multiplicitatē p̄ceptoz. Ad qd̄ sic actū i s̄.
Dic̄ Petr⁹ de onē legis: q̄ h̄ ē on⁹: qd̄ neq;
nos neq; patres nostri portare poruim⁹. Et
vult dicē h̄ vt uidef p̄t multiplicatē
p̄ceptozū. q̄ grauior ē obseruātia legis q̄
ad multitudinē p̄ceptoz q̄ euāgelii. Itē
Aug⁹ i libro de x̄a religioe dic̄. q̄ multe ce
rimōie ⁊ obseruātie i p̄p̄ite sunt indeis p̄t
eorū dissolutionē: ut p̄ eas. dissolutiōes eoz
opprimāf ⁊ nō possit nacare malis. si semp
itēti sit ad bouū: s̄ ita nō ē i euāgelio. gra
uior q̄ ē obseruātia legis q̄ euāgelii quātū
ad multitudinē p̄ceptoz. Ad opp⁹. Mat.
s̄. Non ueni solūe legē s̄ ad iplē. Blo. Ad im
plet x̄ps dum p̄missis ad ichoationē addit
plura ad p̄fectionē. q̄ plura sūt mādata x̄pi:
q̄ legis. q̄ plus onerat euāgelii quātū ad
multiplicitatē p̄ceptoz. Solo vō q̄ quātū
ad sacramentalia ⁊ cerimonialia legis ma
ior ē numer⁹ p̄ceptoz i lege. nec ista h̄nt ēt
in se rōnē iuuādi portatē. sic h̄nt ea que sūt
i euāgelio: s̄ grauari ⁊ onerādi. S; quātū
ad moralia dico: q̄ maior ē numer⁹ i euāge
lio quātū ad p̄cepta. Et quātū ad hoc diē
glo. Mat. s̄. Q̄ sup addit pl̄ra ad p̄ceptionē
nō tñ p̄pter h̄ sequit q̄ magis oneret euā
gelii q̄ lex: licet sit mai⁹ onus quo ad mora
lia quia p̄stat adiutorii portatē. Q̄ s̄ obr̄
q̄ sit maior multitudo p̄ceptoz in lege vō
q̄ illa auctoritas actū loquit quātū ad
cerimonialia. Quātū autē ad moralia: ⁊ si sit
maior multitudo p̄ceptoz in euāgelio non
tamē tātū onerat: imo subleuat. Est enī on⁹
ad cōprimēdū sicut illud qd̄ fert p̄ timore:
⁊ tale ē on⁹ legis ad leuādū: sicut qd̄ fertur
⁊ sustinet ex amore: sic uidemus de pennis
auū q̄ addūt on⁹: ⁊ tamē leuāt auē in suo
volatu: sic ē onus euāgelii. ⁊ h̄ exēplū ponit
beat⁹ Ber. Occurrit mibi de pennis auium
q̄ vtrūq; coaptē quodā singulari mō corpu
lētiorē reddūt s̄bam ⁊ agilitiorē. mirū opus
n⁹. Unde ergo cessit materia. i de s̄ba leui
gat ⁊ quātū crescit i massa: tātū decreuit
i p̄dere. Sic q̄ ē de p̄ceptis additis p̄ euā
gelii: quia l; maior sit numer⁹: tñ alleuiant.
Unde quātū crescit i obseruātiis moralib⁹
tātū decreuit i p̄dere.

Consequenter que

de ouere legis ex parte ferētis. Quis scilicet
magis onerat: an ferēs legē an euāgelium.
Et ostēdit q̄ nō magis onerat vn⁹ q̄ ali⁹.
Imo q̄ se habent vt excedētia et excessa.
Quia dicunt aug⁹. ⁊ Dugēs q̄ i nouo tes.
sūt prinētes ad vetus ⁊ econuerso. quia in
vet lege. Quicūq; seruaba ut legē ex amore
erāt prinētes ad nouū. qui autē in noua lege
seruat euāgelii: quādo nō ex amore. sed ex
coactiōe ⁊ timore: sūt prinētes ad vet⁹. Ex
h̄ obr̄ q̄ debilior ē sustinēs: plus oneratur
a p̄no onere q̄ fortis a magno. Silt̄ quādo
facit hō illud qd̄ facit ex timore ⁊ actione:
magis onerat q̄ qui facit ex amore. Ergo cū
i lege sint quidā fortes quidā debiles ⁊ silt̄
i euāgelio. Silt̄ cū vtrubi q̄ sint sustinen
tes pond⁹ ex amore ⁊ timore. Ergo sūt qdā
in lege quos nō grauat p̄odus legis. ⁊ qdā
quos grauat. Silt̄ quidā sūt i euāgelio q̄s
grauat p̄odus euāgelii. Quidā quos nō. q̄
nō magis grauat ferēs legē: q̄ ferēs euā
gelii: nec econuerso. imo se habēt ut excedē
⁊ excessa. quia vtrubi q̄ quidā grauat qdā
nō. Itē i lege erāt quēdā cerimonie que
prinēt ad cultū diuinū: sicut sacramentalia
Quēdā ad abstinentiā cibozū zc. de p̄mis ce
rimonialibus fuit op̄io quorūdā iudeozū. q̄
hec erāt p̄fectiora q̄ mādatū de dilectione
p̄pter h̄ Mat. xi. Querunt iudei a domino
Magister qd̄ ē mādatū magnū i lege. Alii
autē dicebāt q̄ mādata de dilectiōe erāt ma
iora ⁊ p̄fectiora illis. Ratio autē p̄moy fuit:
q̄ qui seruit i effectu: plus exhibet q̄ q̄ solū
seruit i affectu. Ergo maior ē obseruātia et
difficilior illoz cerimonialiū q̄ mandati de
dilectiōe. S; domin⁹ illud dēterminat ibid.
S; ponat q̄ aliquis exhibeat obseruātia
illoz cerimonialiū. s̄ nō ex amore: s̄ ex timore
⁊ coact⁹. Cōstat q̄ illi est graue ⁊ onerosum
Alii autē q̄ exhibēt ex amore nō esset onerosa
illa obseruātia nec difficilis. Ergo silt̄ in le
ge ⁊ euāgelio illis q̄ obseruāt ea ex timore:
difficile ⁊ onerosū: istis autē qui obseruāt ex
amore nō ē onerosum. Ergo se habēt ferēs
euāgelii et legē vt excedētia ⁊ excessa. q̄
ferēt euāgelii ex timore grani⁹ on⁹ ip̄s
q̄ ferēt legē ex amore ⁊ econuerso. Itē dic̄
ap̄tus. Iusto nō ē lex posita p̄ ad Tbi. p̄. Et
h̄ d̄r quia spontanee iplet ⁊ ex amore q̄ sit
legis nō ex timore. S; p̄pter h̄ iniustus est

posita lex: quia ex necessitate implēt legem:
et ex coactione. p̄mis non erat visibile onus
legis. Secūdis erat difficile. Sicut i euāgelio
ita ē q̄ quidā implēt euāgelium ex caritate et
amore: et illis nō ē onus euāgelii difficile.
quidā ex necessitate et timore seu coactione
et illis est difficile. Ergo se hñt lex et euāge
liū vt excedētia: et excessa quātū ad ferentē
onus vtriusq̄. ¶ Itē duplex ē hō interior et
exterior. s̄ quantū ad hominē exteriorē gra
uior ē obseruā legis. q̄ ad hōiē interiorē.
grauior ē obseruā euāgelii. q̄ nūq̄ excedit
alterū quātū ad ferētes. s̄ se hñt vt excedē
tia et excessa. ¶ Adinor p̄. qm̄ vita hominis
exterioris sustentat p̄ cibos. videmus autem
i lege eē plura ceremonialia de subtractione
ciboz et abstinētia ab illis. i euāgelio autē
nihil tale subtractū ē: nec aliqua abstinētia
i posita a cibo. Ergo quātū ad exteriorē ho
minē grauior ē lex q̄ euāgelii. Sicut quātū
ad hōiē interiorē grauior ē obseruātia enā
gelii. q̄ euāgelii cōhibet volūtātē seu aīaz
lex autē nō: s̄ manum. Ergo euāgelium plus
cōhibet hōiē interiorē q̄ lex. q̄ lex nō aufert
volūtātē mali p̄cipalr: s̄ facultatē. Euan
gelii cōuerso. q̄ oīo aufert volūtātē. Ergo
grauior ē euāgelii q̄ ad istū: grauior est lex
quātū ad illū. Nō q̄ plus ē simplr de onere
i lege q̄ i euāgelio: nec cōuerso q̄ ad ferē
tes. imo se hñt vt excedētia et excessa. ¶ So
lutio ad B̄ dō ē. Q̄ simplr magis oneratur
ferēs legē: et stās s̄ lege. q̄ ferens euāgelii
oībus etiā parib⁹ i ip̄is. Un̄ si pares babe
rent caritates. magis tñ oneraretur ad huc
ferēs legē. q̄ on⁹ euāgelii de se p̄stat dispo
sitionē ad portandū. q̄ totū qd̄ ē i euāgelio
ē ad modū pene et flāme. q̄ to⁹ ē i flāmarū
amoris: et calefactū amoris: et iō de se suble
uat portātē. sic nō ē de onē legis. q̄ nō dat
gratiā nec tātā dispositiōē ad sui portātē
imo ip̄m ē onus op̄imēs portātē et n̄ leuās
Et B̄ ē qd̄ dicit beat⁹ Bernard⁹. Libet ad
mirari q̄ leue sit onus i rat. Nā h̄e leue est
qd̄ portātē nō grauat s̄ leuat. qd̄ leuius onē
qd̄ n̄ solū nō onerat. s̄ portat illū cui portan
dū ip̄oīf. Hoc on⁹ vterū potuit grauidare
virginē granare nō potuit h̄ onus quibus
se prebuit sustentandū. senis Symeōis bra
chia sustentabat. J̄p̄a enī x̄go spe et amore cō
cepit illū. Et iō vterū suū grauidauit et nō
grauauit. ¶ Sicut Symeon ip̄m amoris bra
chio sustentabat: et iō ip̄s nō onerabat. Ad

illd̄ qd̄ p̄ obr̄ vō. Q̄ licet i lege essēt aliqui
ptinentes ad nouū testamētū sic dictū est:
tamē erāt magis onerati q̄ ferētes euāge
m̄ vt p̄ ex rationib⁹ tactis. Et B̄ et p̄ ex x̄bo
Aug⁹ cōtra faustū. Alia sūt iustitūa d̄tute:
magna vtilitate meliora: actu facilioza: nu
mero paucioza: et sic nō se hñt vt excedētia
et excessa quātū ad ferētes. imo de se si plr
plus onerat ferentē onus legis: q̄ on⁹ euā
gelii. Et p̄ B̄ solū rationes.

Consequenter que
de fructu obseruā legis. Circa qd̄
plura querūt. P̄mo generalit̄ an lex iustifi
cet. ¶ Secūdo quō moralia iustificēt. Tertio
quō iudicialia iustificēt. Quarto quō ceri
monialia iustificēt. ¶ Quinto quō sacnētia
iustificēt. Circa p̄ sic arguo. xix Nat. Si
vis ad vitā ingredi. Ho. Bede. Iusticia le
gis suo tpe custodita nō solū cōferēbat hōi
tēporalia: s̄ eterna. S̄ iusticia cōferens hōi
eterna: ē p̄ quā ē iustificatio x̄a. Ergo lex iu
stificabat vere. Itē Eze. xx. Dedi eis p̄cepta
mea et iudicia mea ostēdi eis: que faciēs hō
vinct i eis. s̄ vita x̄a nō ē nisi p̄ gratiā. q̄ p̄
p̄cepta legis et iudicia ē iustificatio p̄ gr̄a
¶ Itē in canone misse d̄r. Placeat tibi d̄ne
B̄ sacrificiū sic tibi placuit sacrificiū Abel:
s̄ B̄ petis ad iustificationē: vt p̄ sacrificiū
iustificemur. Ergo sacrificiū Abel iustifica
bat. ¶ Cōtra ad Ro. 3. Ex op̄ibus legis nō
iustificabit oīs caro cū illo. Ho. Opa legis
dicūt que cū lege instituta et terminata sūt
vt erāt ceremonialia: et figurata: que nūquā
valuerūt cōsciam mūdare: et si cū caritate
et deuotiōe fierēt. ¶ Itē querit ibidē i glo
Nōquid Moyse et Dauid et alii hōi. i lege
nō fuerūt iustificati ex lege. Et ē ibi respon
sio: q̄ fuerunt quidā iusti. s̄ non ex op̄ibus
legis. imo sicut nos fide saluamur. modo p̄
sp̄e x̄pi: sic et illi saluabāt. Et quare non ex
op̄ibus legis. q̄ lex nō uenit peccata tollē: s̄
ostendere et punire. ¶ Itē ibidē i glo. Lex n̄
iustificat apud deū: s̄ fides. De lege autem
loquimur scdm̄ ceremonialia: nō scdm̄ moza
lia que utiq̄ iustificāt et i euāgelio cōsumāt
¶ Cōtra. iustificari ē de nō iusto iustū fieri.
S̄ h̄ ex nullo alio sit: q̄ ex gr̄a dei. H̄a autē
dei nō ē ex p̄cedētib⁹ merit⁹: siue aliquibus
op̄ib⁹ Ro. x. Si gr̄a iā nō ex op̄ib⁹. Alioquē
gr̄a iā nō esset gr̄a. Ergo nec quātū ad mo
ralia: nec quātū ad ceremonialia iustificat

lex. ¶ Itē. r. ad Ro. Iusticia que ex lege est. Glo. Qui opib' legis iustificat: temporalem habz mercedē nō aut apud deū. ¶ Itē Aug' de spū: r. lra exponens illud apli ad Ro. 3. Iustificati gratis p gratiā ipsi. ibi arguit Aug'. Nō itaq; iustificati p legē: non iustificati p ppriā volūtātē. S; iustificati gratis p gratiā ipsi. Itē aplus i eodē. Nūc autem sine lege iusticia dei manifesta ē restificata a lege r ppbis. Iusticia at dei: ē p fidē ihū xpī. Ex q reliquit q lex nō iustificat. Ad b' ē cōis responsio q op' d' aliqñ qd ē opatū. aliqñ ipa opatio. Dicit q opata nō iustificabant: s; ipa opatio iustificabat. dūmō fiet ex obediētia caritatē. Et ita intelligitur illa glo. Ro. 3. q nō iustificabant est cū caritate r deuotiōe fierēt. ¶ Itē; distinguūt iustificari: quo ad plenā iusticiā: vel nō plenā. q ad plenā iusticiā nō iustificabant: quia non euolarēt ad gloriā p illa impediēte reatu originali. S; tamē quo ad non plenā iusticiā iustificabāt. quia obseruata i caritate faciebāt dignū vita eterna n stati: s; de futuro: soluto reatu originali p xpm. Et hoc modo intelligūt auctoritatē Bede q iusticia legis cōferebat eterna. Un glo. ad Ro. 3. Super illud iustificās eū qui ex fide ē ihū xpī. oīa erāt ei dimissa p fidē et penitentiā. s; oīmo de remissionis effectū cōsecuti nō fuerant. ¶ Est enī duplex remissionis effect'. s. carere pena: r frui gloria. Alterū habuerūt añ xpī mortē. qz penā actualē nō sentiebāt. Alterū hō nō. quia dñm nō videbāt. s; p xpī mortē; data ē eis gloria domice visiōis. Ad illud hō Eze. respōdet. Quia pcepta r iudicia legis aut sūt itellecta r obseruata carnaliter aut spiritalr. Si spiritalr vita spirital ē i illis que ē i gratia. Si carnalr tūc non ē vita spirital i illis: s; tpal. Et iō non dicit simplr uiuet: sed uiuet i illis. Unde gal. 3. sup illud. S; qui fecerit ea uiuet. Glo. Non apud deū habebit tde pmiū: habebit tamē mercedē ne morte moriā. ¶ Ad illud uero canonis dicit. q itelligendū ē de opatione Abel r de opatiōe sacerdoti noue legis in quātū ē de deuotione caritatē. r fit copatio q ad gen' placeat. fiat acceptum sic placuit nō tamē q plus placeat. ¶ Ad illud hō qd ob' de moralibus iam patebit. ¶ S; adhuc obicif. Nā d' si data esset lex que posset uiuificare esset ex lege iusticia. Sed conclusit scriptura oīa s; peccato: ut pmissio ex fide

ihū xpī daref credētib': ex b' reliquit q nō ē ex lege iustificatio. ¶ Itē Aug' de spiritu r lra assumēs illud Ro. 3. Nūc at sine lege manifesta ē iusticia dei. nō uic iusticia hoīs s; iusticia dei: nō qua deus iustus ē: sed qua idnit hoīs. cū iustificat impiū. Lex iubedo r minādo r neminē iustificādo idicat i do no dei iustificari hominē p adiutorū spūs. ¶ Itē Aug' de spū r lra. quid ē aliud iustificari q iustū fieri ab illo q iustificat ipiū. ut ex impio fiat iustus. Si q de impio faciūm soli' dei ē: nō erit ex lege vel ex legis obseruāria. ¶ Itē si distinguat q ē iustificatio quā de' facit ifundēdo gratiā: qua fiat de impio pius. Psal. Iustificationes tuas doce me: quibus tu iustus facis nō hō. r est iustificatio quā hō facit exercitio x'turū; et obseruatiōe pceptorū. Psal. Ut custodiant iustificatiōes ei' et legē ei' regrāt. Priō mō lex nec legis obseruātia iustificat: s; 2' mō. ¶ Obicif. Si iustificā' ē iusti' seu grē ifusio: qua rōne lex nō iustificat: eadē nec euāgē' iustificabit. Nā sic dicit Aug' iuxta aplm. ad Ro. 3. nūi' p gratiā; iustificat gratis. i. nullis suis pcedētib' meritis. Alioquin gratia nō ē grā: Cū q ex opibus euāgelii nō sit iustificatio qua fit de impio pius. Ergo nō debet dici iustificare. sicut nec lex. ¶ Itē si iustificatio d' obseruatio pceptorū iusti' seu exercitiū virtutū. Cont' ad Ro. 2' dicit Nō auditores legis iustificabūf. sed factores. cōstans ē q de iustificatiōe que ē ifusio iusticie seu gratie non pōt itelligi. ut dicit Aug' de spū r lra. quia iustificatione; opa nō pcedūt. Un sic intelligēdū ē. factores legis iustificabūf ut sciam' nō aliter eos esse factores legis nisi iustificēf nō ut iustificatio factoribus accedat: sed ut iustificatio factores pcedat. sic q dicitū ē iustificabūf ac si diceret iusti habebūf: vel iusti deputabūf. sic de quodā dicitū ē. ille uolens se iustificare. i. q iustus habēf vel deputaref q iustificatio que ex lege ē nō ē aliud q iusticie deputatio. Aut q scdm falsā opinionem. et tunc nulla erit. aut scdm x'itatē. r tūc nulla alia iustificatio erit i euāgelio q; in lege. ¶ Itē si diceret q lex nō d' iustificare sic euāgelii ppter h' qd dicit Aug' de spū r lra Exponēs illud apli prius q; ueniret fides s; lege custodiebamur oclusi in eandē fide; q; postea reuelata ē. Lex data ē ut grā speref h'ra data ē ut lex impleret. uirtio prudētie

carnis non implebat lex quod viciū p legē erat
demonstrādū p gratiā sanādum. Quia ergo
lex viciū demonstrat: nō sanat. iō nō iustifi-
cat. S; sili rōe euāgelii pcepta viciū demon-
strāt: nō sanāt tamē phibetur ira sci 7 uidē
mulierē ad cōcupiscendū eā. Solo iustifi-
catio dī quatuor modis. Primo mō dicitur
iustificatio grē iustū faciētis iustio. 7 h mō
dī Ro. 3. Iustificati gratis p gratiā ipsi.
Secūdo mō dī iustificatio iusticie seu pcep-
torū debita executio. Job. 27. Iustificatiōez
meā quā cepi nō deserā. Et his duob; moīs
negat aplūs spliciat ex lege scdm se eē iusti-
ficationez. vñ Aug^o de spū 7 lra. Sine spū
gratie doctrina legis ē lra occidēs. qz reos
poti; puaricatiōis tenet q̄ iustificet ipios
Et itē idē i eodē hratia dat: nō qz legem
i plem: s; vt legē implere possim. Tertio
iustificatio viciū significatio iusticie. Psal.
In eternū nō obliuiscar iustificatiōes tuas
zē. Slo. i. legē. Et h mō lex iustificat: gratiā
qua p xpm iustificamur demonstrat. Unde
Aug^o de spū 7 lra. Nūc autē sine lege iusti-
dei manifesta 7 testata a lege. Ro. 3. Iusti-
dei nō sine lege manifestat quō enī p lege;
testificata si sine lege manifestata. s; iusti-
dei sine lege ē: quā de; p spm gratie credē
tī cōfert sine adiutorio legis. Quarto mō
iustificatio dī ductio ad iusticiā. Psal. Uia
iustificatiōnū tuarū. Slo. Lex eūdi sit mihi
uia iustificatiōnū. Aug^o de spū 7 lra expo-
nēs illud apli. Bona ē lex si quis ea legit tē
vtat. dicit iust; vt iust; fiat legit tē lege
vti dēt: quo tāq; pedagogo ducat ad xpm.
Lex ḡ iustificat significādo iusticiā quantū
ad iūctū: ducēdo ad iusticiā quātum ad
affectū. n̄ aut iustificat faciēdo iustā psonā:
que i iusta ē uel eliciēdo opus iustū qd grē ē
h ē nō facit ex se iustum hominē uel iustū
opus hoīs. Et per h patz respōsio ad tria p
obiecta. Ad alia hō que obiciūt q̄ obser-
uatiā euāgelii n̄ dēt dici poti; iustificare
q̄ lex. dō q̄ euāgeliiū habet pcepta 7 sacra.
In sacramētis h; significatiōem gratie 7
cālitatem. qz sacra noue legis efficiunt qd
figurāt Sacra ueteris legis solū hnt signi-
ficatiā. 7 iō euāgeliiū iustificare dī: non lex.
qz h; obseruatiā qua hō iust; fiat de iusto.
Itē i pceptis habet disponēdo: quātū n̄
cāido: ordinare aīa; ad executionem iusti-
opis: 7 h illuminādo rōnālē iūctū. 7 or-
dinādo affectum moderādo irascibilem.

alliciēdo concupiscibile. i quib; oibus defit
lex: Lex ḡ euāgelica illuminat iūctū ad co-
gnitiōē gratie. Uñ Aug^o exponens illud
z^o ad cor. 3. Adhuc velamen i electiōe uel.
ref. manet. Dic donec trāseat ad xpm: 7 au-
ferat velamē. i. trāseat ad gratiā. Et itelli-
gat ab ipō nobis eē iustificatiōē: qua faci-
am; qd iubet. Et itē Aug^o i eodē de spū 7
lra. Hec grā in uel. testō uelata latitabat:
que i xpi euāgelio reuelata est dispēsatiōe
rpm ordinatiōis. sic nouit de; cūtra disponē
Itē ordinat affectū. Uñ Aug^o de spiritu
7 lra exponens illud. z^o ad cor. 3. Spla estis
xpi ministrata a nobis scripta nō amento
sed spū dei uiui. Ecce quēadmodū ostēdit
illud qd ē legis extra hoīez scribit; vt eum
extrifecus sacrificet: h i ipō hoīe nō enī ite-
ri; uiuificet 7 i eodē. Cū adē uiuificās spūs
h ipm fac itus diligē: qd foris lex faciēbat
timeri differētia legis 7 euāgelii ut dīc i d
Aug^o cōtra adamatiū: timor 7 amor. Itē
moderat irascibile vt nō cōfidat in stute
sua: sed in dei grā. Nā sic dīc Aug^o de spū
7 lra. lege opm fac qd inbeo. lege fidei da
qd iubet. Itē idē i eodē. Qd opū lex mādā
do impat: hoc fidei lux credendo impetit.
Illa dīc. Nō cupisces: ista dīc cū scire q n̄
possum eē cōtines nisi de; det 7 h ip; erat
sapia scire cui; eēt h donū adii vñm 7 dep-
cat; sū 7 sapie. Itē i eodē. p legē factorū. dīc
de;. nō cupisces. p legē fidei sine me nihil
potestis facē. Itē alliciēdo concupiscibile
p pmissiōē: ordinat iusticiā lex noua non
uet;. Uñ Aug^o de spū 7 lra assumēs illud
Jere. 32. Post dies illos dabo leges meas in
uiscerib; eorū: 7 i cordibus eorū scribā eas:
non docebit vnusquisq; fratrem suū zē qz co-
gnosceret a maiore vsq; ad minōrē. sup qd
Aug^o. Sic lex scripta in tabul lapideis mer-
cesq; eius terra illa pmissiōis q̄ carnal; do;
ysrael ab egypto liberata accepit ptin; ad
testamētū uet;. ita lex fidi scripta i cordib;
mercesq; eius spēs cōtēplatiōis: q̄ spiritual;
dom; ysrael ab h mūdo liberata percipiet:
ptinet ad testamētū nouū. Ex his igit patz
quare lex nō dī iustificare sed euāgelium.

Consequenter que

rit i speciali de moralib; legis vtrū iustifi-
cent. 7 cū iustificatio dicat; duobus modis
vnomō ē iustio iustū. vt de n̄ iusto hō fiat
iustus. scdm qd dī ad Ro. 3. ex opib; legis

nō iustificabit oīs caro. Et i b sēsa planū ē q̄ moralia legis nō iustificāt. Alio modo dī iustificatio obseruātia iusticie sicut dī i psalō. Ut custodiā iustificatiōes eius. Et i b sensu ē questio. vtrum moralia iustificēt b ē vicē vtrū cōferāt ad obseruātia iusti. Ex qua meritū vite eterne acquirif. ¶ Ad qd̄ Mat̄ xix. Si vis ad vitam īgredi serua mādata: et exponit de moralibus. nō homicidū facies. nō adulterabis zc. Ergo scdm̄ b moralia iustificāt. put̄ dī iusticia i exerci virtutū. ¶ Cōtra z cor. 3. Lra occidit. spūs at̄ viuificat. Et dīc̄ Auḡ in libro de spū et lra: q̄ nō aliā vult aplūs ītelligi lram q̄ de calogū i illis duabus tabulis scriptū. Si ḡ decaloḡ ē lra occidēs. ḡ nō iustificat. ¶ Itē si dicat̄ q̄ illud apli ītelligat̄ de figurālib̄ p̄ceptis. lra occidit. Improbāt istud Auḡ p̄ illud ad Ro. 7. Cōcupiscētia nesciebā eē peccatū: nisi lex diceret. Non cōcupisces et post̄ ait. Ocasione accepta peccatū p̄ mandatū seduxit me: et p̄ illd̄ occidit. Ecce q̄ b lra occidit: nā nihil figurate dī: cū dī. Non concupisces: s̄ scdm̄ lram solū. Et constat q̄ istud ē iter mādata decalogi: maxie ptinēs ad mores. Nō cupisces. Ergo de moralib̄ ītelligit̄ lra occidit: nō ḡ iustificat. Item si dicat̄ quēadmod̄ dīc̄ Auḡ de spū et lra. Q̄ lra decalogi p̄hibēs peccatū non iustificat hoīem. s̄ poti⁹ occidit augēdo cōcupiscētia: et īquiratē p̄uaricatiōe cumulādo. nisi liberet grā que ē ī xpm̄ cū diffundit caritas in cordibus nostris. Ex quo uidet̄ vici illa rōe decalogus occidit: quia sine grā occasio est mortis peccati. Obicif̄ ḡ. p̄cepta euangelica moralia sili rōne dicēf̄ occidē. quia possunt fieri sine gratia eo mō quo p̄cepta legis: uel hoī nō habēti gratiā sūt occasio mortis sic et illa. ¶ Itē querif̄ de iudicialib̄ quō se hnt̄ ad iustificatiōes. Nā p̄ ecclesiastici dicif̄. Si q̄s sic timore ē nō poterit iustificari. Ergo cū iudicialia sunt ad b: ut cohercerēt hoīes p̄ timore a malo: necessaria erant ad iustificatiōe. ¶ Itē Auḡ de spū et lra exponens illd̄ apli p̄ ad Thi p̄. Bona est lex si quis ea legit̄ utat̄. Quis legit̄ utif̄ lege nisi iustus at̄ ei non ē lex posita: s̄ iniusto. an et iniust⁹ vt̄ iustificet̄. i. vt̄ iustus fiat legit̄ie lege vt̄i debet. quo tāq̄ pedagogo p̄ducet̄ ad gratiā et b̄ occidit Auḡ. Si ḡ iudicialia ad b̄ sunt vt̄ iniustus cōpellat̄ ad iusticiā obseruādā. Ergo sūt velut pedagogus quo

perducet̄ ad gratiā. necessaria igitur erāt iustificatiō: qua hoī fit de iniusto iustus. ¶ Cōf̄ Auḡ de spū et lra exponēs illud z cor. 3. Si ministratio dānatiōis i gloria est. multo magis habūdat misterū iusti i gla ministratiōe dānatiōis dicit̄ legē maxie quātum ad iudicialia: que īferebāt mortem iustis. Ministratiōem hoī iusti dīc̄ nouū ref. cū p̄ donū spūs opamur iusticiā. Ex b̄ ergo reliquit̄. q̄ cum iudicialia sint ministratio mortis: q̄ nō iustificat̄ eo mō q̄ dicif̄ iusti i exercitio virtutū. ¶ Itē Auḡ in eod̄ i veti testō. Lex extrisec̄ posita ē: qua iusti terre ref. In nouo n̄ ītrisec̄ data ē: qua iustifica ref. Si ḡ i iudicialib̄ legis maxie terror ē legis: terrēt non iustificat̄. ¶ Itē querif̄ de cerimonialib̄ quō se habeāt ad iustificatiōe: sed; q̄ iustificatio dī in exercitio virtutū Ad qd̄ sic Qd̄ magis ē meritorū magis iustificat̄. S; qd̄ magis ē ex obediētia magis ē meritorū. Magis aut̄ ex obediētia ē cum p̄cipif̄ aliqd̄ fieri et fit: et nullā habet rōne quare debebat fieri: nisi solā īpātis voluntatem: q̄ cū p̄cipif̄ aliqd̄ et fit et habet in se rōnem quare debebat fieri. Cum ḡ p̄cepta cerimonialia sint bi: maxie iustificabūt: q̄ magis ex obediētia: et magis meritoria. Nō īdueris enī veste lino lanaq; contexta. Non arabis i bone et asino. nullā habent de seratione: quare debebant fieri. ¶ Itē sili modo obf̄ de sacramentalibus. Quia dīc̄ Dugo de sancto victore. Sacra veteris legis habent eūdem effectū quē sacra noue legis. Si ergo sacramēta noue legis iustificāt et sacramentalia veteris legis iustificabunt: et iustificatiōe qua de iniusto fit hoī iustus. ¶ Cōf̄ Auḡ sup̄ illud. ix. ad hebreos. Munera et hostie q̄ offerūt̄ zc. Opa legis que i lege īstituta sūt et terminata nūq; valebāt cōsciam mūdare. licet cum caritate fierēt. ḡ nō iustificabant. ¶ Itē Auḡ de spū et lra. Circūcisio et sabbatū: et alie dierū obseruatiōes: et quarūdam escarū cerimōie: et multiplex sacrificiorum sacrorumq; ritus uetustati carnali iugos seruili cōgruebāt. ḡ nō iustificabāt. ¶ Itē querif̄ generaliter quō se habeāt ad iustificatiōe moralia legis. cerimonialia: et iudicialia. ¶ Solo vō sicut dictū ē q̄ cū iustificatio dicat̄ duobus modis. Uno mō īfalso iusticie: qua de iniusto fit iustus. Alio modo obseruātia iusticie: ex qua ē meritum vite eterne. Moraliam vero legis ordinant ad

iustificationem: que est i obseruatiā iusticie
7 b p cognitionē eius: qđ faciendū ē 7 vi
tādū est: nō tamē simplr ē. qz 7 si ostendant
qđ faciendū ē nō ostēdūt gratiā: sine qua ad
iuuare nō pōt recte fieri qđ faciendū ē: et in
b deficit a moralibus euangeliū. Unde dicit
Aug^o de spū 7 lra. quia lex mādatū bonum
habet i lra demōstrante: nō i spū adiuuante.
Nā sicut idē dicit. In lege dicit dñs. fac qđ
iubeo. In euangelio autē dñs. Da qđ iubes. Ju
dicia^o 7o ordiāt ad iustificationē: ē i fusio
iusticie. quādamodū timor seruilis ordiāt
ad iustificationē gratie 7 caritatis: nō tñ si plr.
quia adueniēte caritate expellit. S; ipa ca
ritas ad quā ordiāt euāgelii manet. Et b
ē qđ dicit Aug^o de lra 7 spū. illud euacuaf
b manet. qm̄ terrenus pedagogus auferf cū
timori successerit caritas: vbi enī spūs po
mini ibi libertas. Cerimonialia 7o ordiāt
ad iustificationē: que ē i obseruatiā 7 b per
significationē: siue p figuratiōē. quia illa
cerimonialia que nō sūt sacramēta figuē
erāt faciēdoz vt abstinentia a carne suilla.
Significabat continentia ab oi immūditia
7 bi. Un̄ dicit Aug^o: qđ b figura ad umbra
te significationis data sūt. Sacramēta 7o
ordiāt ad iustificationē que ē i fusio iusti:
7 b p pfiguratiōē gratie xpi ex qua ē vo
bis iustificatio: Un̄ quo ad hoc. dicit Aug^o
Gratia i veteri testō velata latitabat. que
in xpi euāgelio reuelata ē. 7tes Aug^o de
iustificatiōe ad quā ordiāt cerimonialia i
eodē velamē positum ē i electione veteris
testi: donec ad xpm̄ transeat et auferatur
velamē. i. trāseat ad gratiā: 7 itelligat no
bis ab ipō eē iustificationē qua faciam^o qđ
inbet. Ex his ḡ manifestū ē quō se habeant
ad iustificationē legis. Legalia: seu i iudici
alibus: seu i moralibus: siue i sacramētalib^o
Ad illō ḡ qđ pmo querit de moralibus. 7
qđ dicit qđ occidūt. Dō sicut sup̄ questione
de latidō legis. qđ illud dñs nō per cam. sed
p occasionē: nec rōne pcepti. s; illius cui daf
pceptū. Un̄ Aug^o de spū 7 lra apparet lre
netustatē poti^o reos facē cognitiōe peccati: qđ
liberare a peccato. Un̄ alibi scriptū ē. Qui
apponit sciētia apponit 7 dolorem. non qa
lex ipa mala ē: sed quia mandatum bonum
habet i lra demōstrante: nō in spū adiuuante
Qđ mādatū si sit timore pene n̄ amore iusti
cie seruifit nō liberaliter. 7 iō nec fit nō
enī ē fruct^o bonus qui de caritate n̄ surgit.

Ad illud 7o qđ obf de pcepto euangelico
vō. qđ non ē sile. Nā sic daf ad sciendū qđ
faciendū ē. vt significet grā petenda ad exe
quēdū quid faciendū est. Un̄ post pcepta da
ta. 5. 6. 7. 7. Dat. dñs Petite. pulsate. qrite
Ad illud 7o qđ querit de iudicialibus iā
patet respōsio. Nā sicut timor seruilis quo
timef pena: se habet ad iustificationem. sic
iudicialia que p̄cipalr sunt ad arcendum
timorē. Ad illud 7o qđ obf de cerimonia
libus vō. Qđ quātū ad illos qui ex obediētia
i plebāt iustificabant. put dñs iustificatio in
exercitio virtutis. s; nō rōne opati: qđ de se
est inutile: s; rōne volūtatis opantis ex obe
diētia. 7 ita ipa obediētia iustificabat: non
ipm̄ opatū. Qđ tamen obicit. qđ magis iustifi
cant: quia magis ex obediētia fiunt qđ mo
ralia. quia nō ē rō quare fiat nisi volūrate
operantis. Dō qđ ex obediētia magis fit me
ritorie: qđ fit ex obediētia cū amore maiori.
ex amore autē magis habēt fieri moralia: qa
in se habēt icētiū amoris. s. rationem boni.
qđ nō habēt cerimonialia. p; ḡ qđ ex obediē
tia n̄ astruit iustificationē: nisi sit cū amore
obediētia. Ad illud qđ obicit de sacramē
talibus vō. qđ eūdē effectū itelligūt habere
sacramēta noue legis 7 veteris quātū ad
significationē grē. s; nō quātū ad calitatez
gratie. quia sacra veteris legis significant
grām n̄ causāt. Sacra noue legis significāt
7 causāt. sic patebit cū de sacramētis agef
Ad obiecta in contrarium patet respon
sio ex predictis.

Expedita inquisi

tiōe de lege Moysi quātū ad eius
cōditiones. Cōsequēter cum adiutorio xpi
iquisitio versabit circa legis pcepta: 7 san
ciones: sicut autē declaratū ē sup̄ questione
de cōtinētia legis. scdm̄ beatū Aug^o cōtra
faustū. Prima distinctio mādatōrum ē talis.
quia est pceptū vite agende: 7 pceptū vite
significāde. Pceptū vite significāde ē
pceptū cerimōiale 7 sacramētale. Pceptū
7o vite agende duplex est. Quia aut est de
honesto: aut de expediēti. De honesto 7 imu
tabilitat^o bono ē pceptū morale. De expedi
enti 7 bono fm̄ statū concupiscētie frenāde
iudiciale. Triplita igit^o erit inquisitio de
pcept^o legis Moysi. P̄tia de moralib^o. 7 2^a
de iudicialibus. 7 Tertia de cerimonialib^o.
Circa moralia pcepta erit iquisitio duplex.

In generali de radice siue origine preceptorum.
In speciali de distinctioe et numero preceptorum.
Quantum ad originem siue radicem querit. si
an radix vel origo moralium preceptorum sit natura
vel disciplina. uel gratia. 2. An sit in cognitione
uel affectioe. Tertio si in affectioe. An sit in affectioe
timoris uel amoris. 4. An sit eadem radix moralium
preceptorum que est uirtutum.

Ad primum obicitur

sic. De quo est scriptum naturaliter in corde hominis
radix in lege naturali. Sed precepta moralia legis sunt
hinc. Ergo radicantur immediate in lege naturali.
Minor pars. Ro. 2. Cum gentes etc. Ostendunt
operum legis scriptum in cordibus suis. Sed operum legis
est preceptum legis. ergo precepta legis moralia naturaliter
scripta sunt in corde hominis. Item super illud idem
opus legis scriptum etc. S. lo. i. firmiter impressum
rationi eorum: dum illa opera laudantur que lex iubet:
illa uidentur que lex prohibet. ergo habent naturaliter
scripta precepta legis moralia: siue affirmatiua
siue negatiua in cordibus suis: et ita radicantur
immediate in lege naturali. Item ps. Suscepit
testimonium in Jacob. S. lo. i. legem in Adam
quasi mortuam et sepultam in populo in deorum
informatio scriptis quod moribus abolitum erat
executis. Sed lex mortua et consopita in Adam
fuit lex naturalis. Si ergo lex Moysi data non
facit nisi dictare eam: et rescribere in corde hominis.
Ergo precepta legis moralia sunt in lege naturali.
Si dicat quod non potest esse uerum de moralibus
operibus. non de moralibus credentibus. Ad hoc
enim non attigit natura de se. C. 2. Ro. 2. Cum
gentes que legem non habent ea que legis sunt
faciunt etc. S. lo. Scilicet credentem in christum.
Et quantum habent non habeant legem scriptam ipsi
sibi sunt lex. ergo sine lege scripta: naturaliter habent
hoc dictamen et cognitionem credentibus: sicut
et operantibus: cum credentem in christum istud maxime
ad credenda pertinet. Ad oppositum. Nihil additum
ante per disciplinam uel acquisitionem est naturaliter
scriptum in corde hominis. Sed moralia legis sunt
hinc. Ergo non sunt naturaliter scripta in corde. ergo
non radicantur in lege naturali immediate. Minor pars
ecclesiastici 17. Addidit illis disciplinam et
legem uite etc. S. lo. i. legem se quam ad correctionem
legis naturalis scribi uoluit. Lex autem se. hoc
est lex Moysi. ergo lex Moysi est addita ad correctionem
legis naturalis: maxime quantum ad moralia. ergo moralia
legis Moysi radicantur immediate in aliquo habitu
discipline uel gratie

addito. et non in ipsa natura: siue in lege naturali.
Item Ro. 5. Peccatum non imputabatur cum lex non
esset. Ergo habenti legem aliquid addebatur quod
prius non habebat. ex quo ei imputabatur peccatum:
quod non prius. ergo non radicatur immediate in lege
naturali imo in aliquo habitu addito anime.
Item Ro. 4. Ubi non est lex. nec peruariatio.
S. lo. Nota quod non ait: Ubi non est lex non est iustitia
sed ait: Non est peruariatio. omnis enim legem preteriens
est iniustus. sed non omnis iniustus legem preterit: quia leges
non acceperunt iniqui dici possunt: peruariatores
dici non possunt. Et quo pars quod peruariator non
est nisi qui facit contra legem scriptam uel additam.
Sed peruariator dicitur quod facit contra legem Moysi.
ut dicitur. ergo lex Moysi se habet per additionem
ipsi legi naturalis. Item in aza: eo quod ymago est summi
ueri: et summi boni indita est naturaliter et impressa
forma ueri et forma boni. forma autem ueri sic
est indita. quod potest iudicare de omni uero generaliter
et quod nata est ad hoc quod iudicet de hoc in speciali.
et quod adueniat ei et addat forma ueri in particulari:
sicut habitus aliquis scientie. ut scientia geometrica
per quam iudicet de quantitate continua. et ut scientia
arithmetica per quam iudicet de hoc in particulari
sicut de quantitate discretis: que est numerus: et sic
de aliis. Ergo sicut ex parte boni non est ei indita
nisi forma boni in uniuersali et ad hoc quod iudicet
de particulari bono. et quod hoc sit per formam uel
habitus particularis boni sibi additum. Si ergo per legem
naturalem est cognitio boni in uoluntate. per legem autem
Moysi et per eius moralia est cognitio boni in particulari.
ergo lex Moysi se habet per additionem ad legem
naturalem. S. lo. d. quod morale tripliciter est. scilicet
secundum legem tripliciter. Est enim morale secundum
legem naturalem. est morale secundum legem humanam
que est lex rationis: et est morale secundum legem
diuinam. Morale secundum legem naturalem est quod
inditum est ipsi anime rationali: a sua creatione. Morale
est secundum dictamen rationis inditum anime.
quia hoc est lex rationis. Ut dicit Ysidorus. Loquens
de lege humana. Quod lex erit que quidam ratione
constiterit. Morale autem secundum legem diuinam
potest ultra dictamen alicuius gratie: et etiam diuine
sed hoc est lex Moysi que est diuina: non dicitur
solum morale secundum naturam: nec morale secundum
legem humanam. uel dictamen rationis: imo ultra dicit
morale diuinum propter hoc. Ergo cum querit an
moralia legis Moysi radicantur in lege naturali.
dicitur quod non immediate. Cum enim sit bonum in
genere. bonum ex circumstantia. bonum gratuitum.
In lege nature est dictamen boni in genere.
Unde dicitur quod bonum faciendum est. Sed in lege

humana est dictamen ex circumstantia. In lege autem Moysi est dictamen boni gratuiti: et generaliter in lege diuina: siue sit lex Moysi siue sit lex euangelii. quia hanc et illa confirmatur ex mediis super naturam. Quia utraque signis et miraculis super naturam confirmatur. ut patet in exo. de lege Moysi. et Mat. 8. de lege euangelii. Unde Mar. ultimo sermone confirmatur sequentibus signis. **N**otandum est quod morale legis naturalis dicit quid faciendum. quoniam bonum morale legis humane dicit quod sit faciendum: et ecce additio aliqua. et morale legis diuine dicitur cuius intuitu est faciendum. hanc dupliciter quoniam morale legis Moysi dicitur cuius reuerentia faciendum sit bonum. quoniam reuerentia dei. Morale autem legis euangelii cuius amore sit faciendum: et sic lex naturalis et humana non dicit illud quod dicitur lex Moysi. et sic per additionem se habet ad illas. Unde Ro. 5. Lex subintravit ut habundaret delictum. Slo. Data erat lex in adiutorium humane nature. ut quia ipsi non quodammodo inserta sunt iusticie semina. adderet lex cuius auctoritate et magisterio ingenium naturale proficeret ad fructum obedientie faciendum. sicut enim naturitas interit nisi nutrimenta habeat quibus foras adolescat. Ita et naturale iusticie ingenium nisi habeat aliquod quod respiciat. et veneret non facile proficit sed egrotat. et super necebus cedit peccatis. Lex ergo data est non ut solum habeat homo dictamen quid faciendum et quod. Sed ut ulterius cuius intuitu et reuerentia sit faciendum. Unde quando precipit aliquid in moralibus dicit prius ego dominus. quasi dicat: respice in me. ut intuitu mei et reuerentia facias. quia ego dominus. **A**d rationes ergo que ostendunt quod immediate radicatur in lege naturali soluendum. Et primo ad primam est verum quod scribi dupliciter est uel in suo uniuersali: uel in ratione propria. Descriptio ergo moralium legis est in lege nature sicut in ratione uniuersali et non in ratione propria. In ratione autem propria describitur in lege Moysi. Unde sicut conclusiones describuntur in primis principiis in ratione uniuersali solum: et non in ratione propria. Sic ista in lege naturali: et propter hoc addunt quantum ad rationem propriam qua dicitur moralia legis. Et per hoc patet responsio ad 2. et 3. **A**d illud quod obicitur de credendis verum. Quod si cognitio operandorum necessarium ad salutem est in lege nature in uel ratione: et non in particulari: sic cognitio credendorum per insinuationem in uel est in lege nature: non in ratione propria. Unde sicut potest lege naturali venire ratio naturalis ad

cognoscendum quod creator unum est. et quod ipse remunerator est. sic etiam quod reparator est nature humane lapsus per peccatum. et sic ipsa insinuat de fide reparatoris humane nature. sic ultra insinuat modum reparatoris tamen in uniuersali. Unde glo illa non uult dicitur quod insinuet christum uel christum carnem factum tamen reparatorem. Nisi quia sub ratione uniuersali et non propria.

Consequenter que

ritur an radix moralium preceptorum sit in cognitione an in affectione. Ad quod sic. **Q**uod generat cognitionem in anima: est in parte anime cognitua. Sed moralia legis generant cognitionem in parte anime cognitua: quoniam faciunt cognitionem de faciendis uel uitandis. ergo sunt in parte anime cognitua. et sic radicatur in anima secundum dispositionem cognitionis. **M**inor patet Ro. 3. Per legem cognitio peccati. Slo. per legem cognita sunt peccata: que ignorabatur esse peccata: et quedam grauiora per legem cognita sunt: que ante putarentur. et contra omnia non imputentur futura apud deum: per legem cognita sunt. Ergo lex facit cognitionem de uitandis et per contrarium de faciendis. **I**tem Ro. 7. Peccatum non cognouit nisi per legem glo. Ostendit legem non esse peccatum: sed in dicitur peccatum non ut peccatum insereret. uel extirparet: sed tantum ut demonstraret. **A**d oppositum. Lex non solum disponit animam ut cognoscat quid sit faciendum: sed ut etiam afficiatur circa faciendum. Et hoc maxime per moralia. Unde gal. 3. Lex propter transgressiones posita est. Slo. Ut saltem timore cessarent homines transgredi. Ergo lex disponebat animam. ut non solum in ea esset cognitio de faciendum. imo et affectio timoris circa ipsum bonum faciendum et malum uitandum. **I**tem 2. cor. 3. **L**ex occidit. spiritus uiuificat Slo. Cum ad uiuificans spiritus huiusmodi scriptum facit diligere quod foris scriptum lex faciebat timere. Ergo lex radicatur in parte anime secundum dispositionem affectionis que est timor: et non secundum cognitionem tantum. **I**tem duplex est cognitio de re. Est enim cognitio de re quia est. et est cognitio de re quia debita est: uel honesta uel debita. **P**rima est solum discretiua. secunda electiua. **P**rima non generat affectionem. Secunda autem proprie respicit affectionem et generat. quia ipsa est de re cum sua utilitate uel actu. quo cognito statim anima afficitur circa rem uel per timorem uel per amorem. Sed cognitio que est per legem et per eius moralia non solum est descriptiua: siue de re quia est. imo etiam est et electiua: et de re cuius

suo actu. Unde Augustinus in questiōib⁹
no. 7. vel. testa. Lex a lectione dicta ē vt de
mult. qd eligas scias. ¶ Solo vō. Q. i. pcep
tis moralib⁹ legis ē discretō bōi qd faciēdū ē
7 ē et ibi executio faciēdi. Un̄ ē ibi regula
dictas faciēd. Est et ibi faciēdū debitū exe
cutiōis. Et s; h̄ habem⁹ duas et bimologias
hui⁹ nōis lex. Lex enī dicit a legēdo. quia in
ip̄a est dictamē faciēdi. Dicitur etiā lex a
ligādo quia i ip̄a ē debitū ad executionem
sic sup̄ dictū ē. Respicendo ḡ dictamē vō.
q. radicāf moralia legis i aīa: scdm disposi
tionē cognitionis: 7 cū dplex sit cognitio
.f. discretiua 7 electiua. Dictamē illud non
solū attenditur scdm purā discretionē faci
endorū. s; etiā scdm electionē faciēdorū. Un̄
dicit qd eligēdū sit ad faciēdū. sicut patz
p auctoritate Aug⁹ supradictā. Quātū aut̄
ad debitū executionis faciēdorū radicātur
moralia legis i aīa scdm dispositionē affec
tionis. quia executio siue op⁹ respic̄ affectio
nem. ¶ Aliter et pōt dici ad istā questiōnez.
q. in lege ē tria considerare q̄ sūt. electio. le
ctio ligatio. Et correspondēt ista tria trib⁹:
que sunt i libro arbitrio. f. facultas voluntas
ratio. Ex parte facultatis ē i. ar. Libertas
7 flexibilitas. Et ideo ex ista pte ē artatio
siue ligatio p legē. Un̄ ligat ip̄az facultatē:
quia ex illa parte debet eē artatio ex qua est
libertas 7 flexibilitas. Scdm q. dī a lectiōe
respicit rationē cui⁹ ē legē. Secūdm vero
electionē respicit voluntatē. quia voluntas
eligit: 7 sic lex respicit totū libzū arbitrium.
Per h̄ p; q. nō solū radicāf in cognitiōe: s;
et i affectiōe. ¶ Ad p̄mā rationē i contrariū
vō. q. moralia generāt cognitionem in aīa.
quia iustruūt quid faciēdū ē. 7 etiā cum hoc
generāt affectiōe. Et qd obicif i z⁹ ratiōe
q. p legē fit rātū demonstratio. vō. q. p h̄ qd
ē rātū: non excludit affectio s; gratia. vnde
vult dicere glo. q. in lege sit cognitio boni
faciēdi 7 mali vitandi sine adiutorio gr̄e
ad exequēdū ex amore.

Consequēter que
rif an radix moralū pceptorū sit
in affectiōe timoris vel amoris. ¶ Ad qd
sic pbi z⁹. Iusti⁹ q̄ ē ex lege. Slo. Que timore
nō amore seruire fac. ḡ lex de se mouet affe
ctiōe scdm dispositiōez timoris: 7 nō amo
ris. Et sic moralia legis radicāf i affectiōe
timoris 7 non amoris. ¶ Item Aug⁹ contra

adamatiū. Bienen legis 7 euāgelii differē
timor 7 amor. Ergo radicātur lex 7 ei⁹ mā
data in timore 7 non in amore. Ad oppo
in om̄. sup̄ illud Jo. i. s. Hoc ē pceptū meū
vt diligatis inuicē dicit. Bre. Quicqd p̄cipi
tur in sola caritate solidat. ḡ oēs actus p̄
cepti moralis radicāf in aīa fm affectiōez
amoris seu caritatis 7 nō timoris. ¶ Itē ibidē
dicit Bre. q. p̄cepta dīca mlta sūt 7 vnū
Multa p diuersitatē opis. vnū in radice
caritatis. Ergo ip̄a caritas ē radix omnium
pceptorū. Moralitā ḡ radicātur in aīa scdm
dispositiōe affectiōis amoris seu caritatē.
¶ Itē Mar. 22. Diliges dñm deū zc. In his
duobus mādatiis tota lex pendet. Ergo oīa
p̄cepta legis radicāf in dilectiōe siue in ca
ritate. ¶ Solo vō. q. duobus modis est po
nere radicem in p̄ceptis moralibus legis. f.
quo ad ichoationē: et quo ad cōsumationē
Ponēdo radicē eorū quo ad ichoationē fm
h̄ radix eorū i aīa ē scdm affectiōe timoris:
sicut habetur ecclesiastici 3. Inicū sapiētie
ē timor domini. Et post dī radix sapiētie
timere deū. Timor dñi expellit peccatū. Si
aut̄ ponat radicatio eorū quo ad cōsumatio
nē: tūc respicit executionē: 7 sic ē radicatio
eorū in aīa scdm dispositiōe amoris qui est
caritas. Un̄ Aug⁹ cōtra faustū exponens
illud x̄bū Eze. Auferā a vobis cor lapideū:
7 dabo vobis cor carneū dicit. Auferaz eis
cor lapideū: 7 dabo eis carneū. quia i cōpa
tione lapidis qui sine sensu est: caro sentit
p lapidis insensualitatez signatum est cor
non intelligens: 7 p carnis sensualitatē si
gnatū ē cor itelligēs: tantū noli eē s; legē.
vt illā timore i pleas: s; sub gr̄a vt sit pleni
tudo legis caritas. quātū ḡ ad ipletionē et
cōsumatiōez ē radicatio moralū penes amo
rem. Et p hoc p; significatio ratiōnū.

Consequēter que

rif. vtrū sit eadē radix virtutū 7 pceptorū
moralū 7 iuxta h̄. Sedo q̄ref de ordie hoz
adiuicē. Quātū ad primū obī sic Aug⁹. in
li. de ci. dei. diffinit virtutē dicēs. Virtus ē
ordo amoris. Et silt i ecclesiasticis dogma
tibus diffinit oēs virtutes p amorem. 7 su
mit ibi amorē generaliter cōueniētem cui
bet vi aīe respectu sui obiecti. Sic bonū dī
generalr. Radix ergo omniū virtutum est
amor rectus qui est caritatē. S; iste ē radix
oīum pceptorū. quia quicqd p̄cipit. in sola

caritate radicali ut dicitur. Ergo eadem est
radix omnium virtutum et preceptorum moralium.
¶ Item precepta moralia non sunt nisi de actibus
virtutum sic prohibitiones: de contrariis actuum
virtutum. sicut actus virtutum radicantur in ipsis ha-
bitibus virtutum. sicut et precepta radicantur in ipsis ha-
bitibus. et hi habitus sunt virtutes seu habitus
virtutum. Si eodem modo radicantur virtutes et pre-
cepta. ¶ Item una est radix omnium virtutum que
opponitur virtutibus seu actibus virtutum:
et preceptis. sicut sicut una radix virtutum et pre-
ceptorum. quia aliter ex opposita parte non posset
stare eadem radix. Minor pars quam libido concu-
piscencie est radix omnium malorum et vicioz. Ro-
7. Concupiam nesciebam esse peccatum nisi lex di-
ceret. Non concupisces. Glo. hoc elegit apulus.
quod est generale peccatorum. sicut concupiam. unde
omnia mala venerunt. bona est ergo lex que dicitur huiusmodi
omnia mala prohibet. ¶ Item omnis actus debitus in
quantum habet actus iusticie. sicut omne preceptum morale
est de actu debito. Ergo omnis actus precepti in
quantum habet opus iusticie. sicut omnia precepta exeunt
a radice iusticie. sicut eadem est radix virtutis et
iusticie. quia iusticia est virtutis. sicut eadem est
radix virtutum et preceptorum. ¶ Item omnis actus
debitus ex imperio est actus obedientie. sicut omne pre-
ceptum est actus debitus ex imperio. precepta ergo non sunt
aliud quam sit virtus. sicut. ¶ Ad oppositum. Non est
eadem differentia preceptorum moralium. que est diffe-
rentia virtutum nec sicut eadem. erga precepta moralia
distinctionem in decalogum. Nec autem distinctio et huiusmodi
ordo non procedit secundum ordinem et distinctionem
virtutum. Preceptum ergo distinctionis et ordinis:
est differentes utrobique: sicut sic non est radix eadem.
¶ Item virtutes et precepta directia sunt. sed
directio facta per virtutes soluit et amittit
quando fit contrarium virtuti. Directio autem
preceptorum non soluit nec corrumpit. licet fiant
contraria. Directio enim per virtutes refertur ad
voluntatem siue actum voluntatis. Directio autem
per precepta respicit rationem. seu actum rationis.
Ergo huiusmodi separabile: et istud inseparabile. non est ergo
eadem radix istorum. ¶ Item actus preceptorum sepe
respicit rationem virtute autem posita vel am-
mota: non magis vel minus manet huiusmodi tentio.
imo procedit virtutes. Est ergo alia radix precep-
torum et virtutum. ¶ Item aliquid sit quod debetur.
aliquid scilicet quia voluntarium. Actus virtutis in
quantum habet voluntarium est: quia virtus est habitus
voluntarius. Voluntas autem respicit bonum in
ratione boni. Virtus autem radicatur in
ratione boni: quia bonum. preceptum autem est actus

debitus: quia preceptum sibi debito est: et ita respicit
bonum in quantum habet. sicut precepta radicantur in ratione
boni quia debentur. sicut non est eadem radix. Si vi-
caf. quod virtus respicit debitum actus. sicut preceptum
ut iusticia. unde debitum actus movet virtutem
iusticie: et sic illud non facit differentiam radicis.
¶ Contra aliud est debitum actus. Aliud exe-
cutio debiti actus. debitum actus sicut est ex lege. et
huiusmodi semper ponit preceptum. virtus autem de se non
ponit debitum actus: sicut executionem siue ad habi-
litate ad executionem debiti actus. Sic ergo dicitur
ex alio et alio debitum actus: et executionem debi-
ti actus. ita ex alia et alia radice dicemur proce-
dere precepta: et virtutem iusticie. ¶ Item vide-
bitur alicui cum libere sit facultas rationis et
voluntatis. ex illa parte qua est facultas volun-
tatis: ponitur ordo virtutis. quia virtus est habitus
voluntarius. Unde ordo ille est ordo voluntatis. sicut
ex illa parte qua est facultas rationis: ex qua venit
iudicium ponitur ordo secundum legem et precepta. quia
lex dicitur eo quod facit legem quid faciendum sit quod
proprie pertinet ad rationem. Est ergo ponitur radice
preceptorum in anima: seu in libro arbitrii. ex illa parte
qua est facultas rationis: et radice virtutum ex illa
parte qua est facultas voluntatis. ut dicatur
lex et precepta directia rationis: virtus autem
voluntatis. sicut alia et alia radix. ¶ Item volun-
tas est libera et absoluta: sicut ratio non ita. imo habet
alicui necessitati subdita. Si ergo lex indicat qua-
dam necessitate. sicut non potest esse directivum ex pre-
voluntatis: in qua est omnis libertas. Est ergo solum di-
rectiva rationis. sicut virtus est directiva voluntatis
ut dicitur et quia est habitus voluntarius non im-
ponens necessitatem. sicut non est eadem radix horum
¶ Solo dicitur. quod non est eadem radix virtutum et
preceptorum. Radicatio enim virtutum sicut est secundum
formam boni ut boni. Radicatio autem preceptorum
secundum formam boni ut debiti et inde differentes
est ordo istorum: et differentes radicatio. ¶ Ad quod
notandum est quod est appetitus vel voluntas omni abso-
luta quantum ad necessitatem debiti: et quantum
ad necessitatem actus et hec est divina voluntas.
Unde nulli debet sicut dicit Anselmus. nec est ei
necessitas ad actum. ¶ Item est appetitus coar-
tata necessitate debiti et actus: et iste appeti-
tus est irrationalis qui est in creaturis irrationalibus:
sicut in igne et elementis aliis. quia in
qualibet creatura est quoddam debitum. quod dicitur
de sui natura: quia a deo creata. sicut in ipsa
est necessitas ad actum: quia non est omnia sui actus.
sed necessitate facit. ¶ Item est appetitus vel
voluntas coartata necessitate debiti. sed non

necessitate actus. et hec est voluntas creature rationalis. Absoluta enim est a necessitate actus: quia in sua libertate est facere vel non facere. et non absolute a necessitate debiti. Imo tenet ex debito: eo quod est scilicet deo ad conformandam voluntatem suam voluntati diuine. In prima voluntate bene ponitur virtus: sed non lex. Unde voluntas diuina nulli legi est scilicet deo. plena autem est omnibus virtutibus. In appetitu vero irrationali est lex sed non virtus: cum totum ibi sit debitum. In voluntate autem vel appetitu rationali lex est et virtus. Ita quod ex parte illa que est absoluta habet regulam directiuam sui ne erret. et hec est virtus. Ex illa vero parte qua est sub necessitate debiti: sub lege est que ipsum dirigit instruendo et dictando: quod dicitur seu ad quid tenet. Secundum hoc ponitur iusticia generalis triplex. scilicet iusticia voluntaria ordo et non debita. et hec est in voluntate diuina. Potest etiam iusticia debita: et non voluntaria: et hec est in appetitu irrationali. Et est iusticia debita et voluntaria. et hec est in appetitu seu voluntate rationali. et ex illa parte qua erit iusticia debita erit lex. Ex illa vero parte qua est iusticia voluntaria est virtus: et loquor de iusticia generali ad legem: et virtutes. et sic patet quod non ex eadem parte erit summa radicum virtutum et moralium legis. Ad primam ergo rationem in contrarium dicitur. quod licet eiusdem boni sit virtus et preceptum: alia tamen est forma considerationis et inde diuersitas radices. Alia enim est forma boni ut boni: et boni ut debiti. ex illa parte qua est forma seu ratio boni ut boni sumitur radicatio virtutis. Ex illa autem qua boni ut debiti. sumitur radicatio preceptorum legis: et sic rectus amor qui est boni ut boni: et boni ut debiti. sed alia est et alia ratio: et forma boni: sic alia et alia radix. Ad secundam rationem solutio est per hoc. Ad tertiam rationem dicitur. quod differenter est directio actus per virtutes et precepta. quia directio actus ex debito: est ipsorum preceptorum. Directio autem actus ex rectitudine voluntaria: est per virtutes: et sic sub alia et alia ratione sunt directio illorum actuum precepta et virtutes. Ad quartam rationem dicitur. quod non sequitur videtur enim quod idem opponitur gratie et nature. scilicet peccatum: spoliatio. scilicet gratuita. et naturalia vulnerando: et tamen alia est rectitudo cuius et illi. unum enim malum sufficit ad destruendum cum plura bona coordinata: non tamen illorum est una perfectio nec potest esse seu rectitudo. Ad quintam dicitur. quod actus debitus aliter est preceptorum et virtutis iusticie. Iusticia enim in qua virtus est non respicit nisi executionem debiti actus. prece-

ptum vero facit debitum actus. unde hoc quod est secundum essentiam. Lex in anima non est nisi debitum actus faciendi. Executio ergo debiti actus est a iusticia in quantum virtus est. debitum vero actus a lege. Et sic ab alio et alio est quod sit debitum: et quod sit executio debiti actus ut visum est: sic ab alia radice precepta et iusticia virtus. Ad sextam dicitur. quod obicitur de obedientia sicut dicitur. quod obedientia unum modo est lex: siue ipsius legis. Alio modo est virtus. debita enim obedientie est lex. ipsa vero habitus ad bonum exequendum per obedientiam virtus est. Unde secundum quod est legis respicit debitum: et sic ab eadem radice. Secundum autem quod virtus respicit executionem debiti. et id ab alia radice. Sed obicitur penes voluntatem est imperium ad omnes actus. Penes vero rationem est consilium ad omnes actus. Sed lex est principium directiuum in actu per imperium. Ergo directio legis radicalis ex illa parte qua est imperium. non ex qua consilium. Lex igitur est ex parte voluntatis: et non rationis. ergo ex eadem parte radicalis lex et virtus. Ad istud dicitur sic solutio est: quod lex respicit voluntatem et non solum rationem: et sicut virtus. tamen aliter et aliter. quia lex eam respicit quantum ad hoc: quod tenet vel coartat ad debitum actus. Virtus vero in quantum a debito est absoluta: que ad hoc est. ut dirigat animam in actu exequendum. Ad cuius executionem non coartat si non vult. Sicut ad alias rationes que ostendunt quod lex respicit rationem virtus autem voluntatem. Licet concludatur tunc. dico tamen quod penes hoc non est distinctio radices in istis imo quia lex per se respicit facultatem. deinde vero rationem et voluntatem. ex illa parte qua est tertio debiti radicalis. et autem non ut dictum est.

Juxta hoc secundo

queritur de ordine preceptorum et virtutum quod hoc est prius. Nam communes actus sunt virtutum et preceptorum: aut ergo quia sunt virtutum: sunt preceptorum vel e converso. Sed constat quod quia sunt virtutum sunt preceptorum. Constat enim quod moralia seu actus moralium non sunt in precepto: nisi quia bona. ergo quia virtuosus: quia virtus respicit bonum sub ratione boni. Illi autem actus boni sunt: et quia boni sunt in precepto. ergo virtus naturalis prius quam preceptum. Ad oppositum autem virtutes est debitum actus et tentio ad ipsum. sed debitum actus et tentio ad ipsum sunt per precepta. ergo autem virtutes naturalis sunt precepta. Solo dicitur. quod lex seu precepta legis naturalis sunt priora virtutibus et hoc per se. Bonum enim summum mouet ut principium et ut finis. In quantum enim bonum est principium: seu conditio principii: est diffusiuum sui ipsius. et ex hac parte venit debitum in creatura. scilicet quod

ip̄a tenet ad bonū: quia enim creatura a bono. idē dēt bonū vt cōformet suo principio sic victū ē. Et ex hac parte venit lex. tāq; directiua creature: et dictās ei bonū debitū. Ex illa at parte quia bonū mouet vt finis: et q; creatura ē ad ipsū vt ad finē puenit virt? tāq; directiua ipsius aīe. quia virt? dirigit ī finē. Quia q̄ prior ē cōparatio aīe ad bonum in rōne qua ē ipsi? p̄cipiū: q; vt finis nāl̄r. Ideo prior ē ordo p̄ceptorū seu scōz p̄cepta in aīa: q; ordo scōm virtutes. ¶ Ad rōnem in cōtrariū dō. q; in quātū sūt bona debita sūt ipsorū p̄ceptorū. In quātū hō bona volū raria: sūt ipsarū virtutū. S; prior ē naturalr cōditio boni debiti: q; boni volūtariū. quia pius accipit creatura naturalr. vnde ip̄a ē debitor deo tāq; p̄cipio: q; moueat volū tate ī ip̄m vt in finē.

Umo de radice

moralium decalogi. Consequentē īgrē vū ē de distinctiōe p̄ceptorū decalogi. Et circa h̄ plura incidūt dubitabilia. ¶ Prīmū ē an distinctio mādatorū decalogi fuerit ī nā bene īstituta. q; fuerit ibi illa decē r̄ba. 2° ē scōm quā rōne accipit distinctio decalogi. ¶ 3° que sit rōne numeri. ¶ Tertiuū ē de sufficiē tia numeris: an plura debēt eē vel pauciora. Quātū de differētia assignationis numeri

Quantū ad primum

Ergo querit an distinctio mādatorū decalo gi fuit ī nā bene īstituta vel solū sit secūdo naturā corruptā. Ad qd sic. Ad quodcunq; faciendū vel vitādū in bonis et malis scōm se tenet hō peccator etiā tenebat an pccm: quia in natura bene īstituta erat ī maiori debito boni faciendi et mali vitandi: q; in natura corrupta. Si q̄ oīa p̄cepta decalogi sūt vel ad bonū faciendū qd ē bonum de se vel ad malū vitandū: qd est malū de se. q̄ ante peccatū tenebat hō ad oīa faciēda: que in decalogo p̄cipiūt: et ad oīa vitanda que ibi p̄hibētur. Ergo ī natura bñ īstitu ta erat distinctio decalogi que et mō. ¶ Itē; hō ī statu īnocētie sue nō bene īstituta tene batur maxie vitare quodlibet malū. ¶ Itē; ip̄e erat spūali mēte p̄dit? vt dicit facti. vnde tūc habebat maiorē cognitionem de bono faciēdo et malo vitādō. q; in statu nō corrupte. Si q̄ maior erat cognitio et eade; tentio maior: eo q; plus cognoscebat. Prece

ptio autē nāl̄iter nihil aliud dicit nisi cōgni tionē boni faciēdi et mali vitādī: et tētiōez ad illa. Ergo magis erat distinctio decalogi in natura bene īstituta q; corrupta. ¶ Cōt ante peccatū nō tenebat hō refrenare con cupiscētia: quia nō erat. s; postq; nā corrupta ē tenet: quia tūc regnavit cōcupiscētia. vñ gen. 4°. Sub te erit appetit? tuus. q; nō erat tūc istud p̄ceptū. Nō cōcupiscēs. Aut si eēt aliquo mō aliter tū q; mō. q; nō fuit h̄ disti ctio mādatorū scōm naturā bñ īstituta.

¶ Itē scōz statū illū oīa erāt cōia: nec erat aliq; īclinatō ad appropationē. Ergo vana eēt tūc et casta p̄hibitio furti. quia furtum ē cōtractatio rei aliene siue alii appropate.

¶ Itē virtutes ī via sūt ad dirigēdos act? in quibus consistit p̄fectio vite actiue. quia hō ī patria cessabūt illi actus: ideo cessabūt virtutes in quātū regule ad illos actus. S; in statu ante peccatū non erāt hī? actus mali: quorū ē p̄hibitio in decalogo: nec īclinatio nes ad malum. q; silt nec regule seu p̄cepta ad illos actus et īclinationes cauendas. q; nō erāt ista p̄cepta decalogi scōm statū nō ante peccatū. Nō cōcupiscēs. Nō occides zc. Nō q̄ tūc erat distinctio mādatorū decalogi

¶ Juxta. hec querit: que sūt et que potuerūt regere vel cōseruare vitam hōis ate pccm.

¶ Itē sicut hō post peccatū est ī debito quo ad deū sic etiā ē ī debito quo ad pximū. Et scōm h̄ distinguūt due tabule. Silt ate pec catū erat in hoc duplici debito. Queritur q; an essent plura tūc mandata p̄cularia q; ad deū q; mō: an plura quo ad proximū: an pauciora q; mō ordināria ad proximū scōm debitū. an plura vtrobicq;: an pauciora. pl̄ra enī vt videt ex dictis vidētur mō eē ordi nantia ad proximū q; tunc. ¶ Si dicatur q; distinctio mādatorū nō ē scōm naturā ante peccatū: s; scōm naturā corruptā. Istud non videtur eē verū. s. q; sit scōm naturā corru ptā. Quonia; natura corrupta p̄ona est in malū. Vñ gen. 8°. P̄oni sūt sensus hōis: et cogitatio in malū ab adolescentia sua. Si q; distinctio p̄ceptorū decalogi respicit naturā corruptā. q; dēt eē distinctio ip̄oz p̄ distinctio oē; ip̄oz uicioz. s; nō ē ita: quia si acciperet di stinctio uicioz sic accipit p̄ 3o. 2°. s. p̄ illa tria. Dē qd est in mūdo zc. q; decalogus nō haberet nisi tria mādata. et si acciperetur scōm capitalia vicia: illa nō sūt nisi septem vt dicit h̄re. Ergo nō eēt nisi septē mādata

in decalogo quorū vtrūq; ē falsū. Er go nō
ē ipsozū distinctio scdm naturā corruptam.
Selo dō scdm q; habetur eccl. 7. De^o cre
auit hominē de terra zc. Addidit illis disci
plinā 7 legē vite. Iusticiam suaz: 7 iudicia
sua ostēdit illi 7 magnalia bonozis ei⁹ uidiit
oculus eozū 7 honozē vocis audierūt aures
illozū 7 dixit illis. Attēdite ab oī iniquo
7 mandauit vnicuiq; de pximo. Nota igif
tria p que ostēdūt et designāt tria pcepta
ordinātia ad deū: que sūt i pma tabula. In
hoc q; dicit. Magnalia bonozis eius vidit
oculus eozū. tāgif 7 ostēditur magnificētia
maiestatis. ad qd ē p mū pceptū: qd ē de ado
ratioe 7 magnificētia diuine maiestatis. exo.
xx. Nō habebis deos alienos zc. In h̄ at q;
dicit. Et honozē vocis audierūt aures illozū
Ostendit honozificētia ipsi⁹ xitatis seu sa
piētie filiū. vox enī dei ē ipa sapia dei: 7 sic
istud ptinet ad noticiā 7 reuerētia sapiētie
7 xitatis. ad qd datū ē scdm mādatū ordi
nās ad deū. s. non assumes nomē dei tui in
vanū. In h̄ aut q; dicit attendite ab oī iniquo
ostendit detestatio malicie 7 iniquitatis. vt
ipsi essent fixi i amore bonitatis 7 reuerētia.
Ad qd est tertiu mādatum pme tabule. De
sanctificatioe sabbati. quia mādatū illud
spīalr datum ē ad honozē diuine bonitatis
vt hō vacet deo 7 quiescat in ipō. 7 sic ve
dit deus hōi post creationē añ peccatū tria
mandata sibi idita ex cōditione ordinātia
ad deū. vnū aut dedit ad pximū. s. mādatū
de dilectioe pximi. qd itelligit p h̄ q; dicit
Unicuiq; mādaui de pximo suo. **S**cdm
h̄ q; dō. q; lex quātū ad pcepta ordinātia in
deū i pmo statu: 7 i isto nō mutāf quātū
ad primā rōnem mādatozū vel pceptorū.
imo illa tria erāt que nō sūt: s. mutāf quan
tū ad ordinē ad pximū. Quia nō sūt plra
mādata ordinātia ad pximū: tūc aut vnū
solū. 7 ratio hui⁹ ē: qm ex pte dei nō ē facta
mutatō imo cū ipse sit bonū imutabile. si ali
quid debet ei ante peccatū eadē rōe 7 post
nec debet mutari: sicut nec ipse illud debitū
7 iō nō ē mutatio quo ad ordinātia ad deū
in rōne pma debiti: s. cū pxim⁹ sit mutatus
p peccatū: quia fact⁹ est pnis ad malū. ideo
mutata sūt mādata ad pximum. ita q; tunc
erat vnū solum: nō sunt plura: 7 hoc est q;
pximus ante peccatū nō erat idigēs. vnde
nō idigebat pat filio nec ecōuerso: nec etiā
erat pnis ad malū: erat etiā scdm quenda;

modū imortal. erat etiā oīa coīa. Unde nō
mādaui q; vn⁹ succurreret alii. ut filius pa
tri nec q; seruaret se ab occisiōe. s. solum q;
esset dilectio ad pximū. Nō at ppter istas
pnitates ad malum 7 corruptioes p peccū.
mādaui plura ordinātia ad pximū scilicet
pbitio furti: quia mō ē appropatio 7 non
ante peccatū: 7 pbitio occisionis: quia mō
ē mortalis. 7 mō ē ordinatio volūtatis et
inclinatio ad malū p peccatū. Qd aut non
erat 7 iō plura mādaui ad pximū. Ad
illud qd obf. q; dēt eē eadē distinctio quo ad
pximū. quia ad quecūq; tenet hō post peccū
7 ante i bonis dico faciēdis: 7 malis vitan
dis. dō. q; decalogus vt dicitū ē sup ē scdm
legē nature: 7 de victamē ipsi⁹ n^o: s. qd daz
dictat ibi absolute. quiddā aut s̄ cōditioe.
Natura enī boni dictat absolute q; vn⁹ nō
noceat alteri: 7 ppter h̄ dicit vnicuiq; man
daui de pximo suo. s. nō h̄ mō vel illo erat
mandare. S̄ nā dictat absolute oīa esse
coīa. Aliqua xō eē ppxia istud dicitat s̄ con
ditioe. s. status nature corrupte. Vñ dictat
q; natura corrupta sit appropatio. 7 super
h̄ victamē fūdaui ista pcepta. Nō furtum
facies. 7 alia que sut ad seruādā ordiatioe;
circa h̄. quia ḡ variat victamē n^o i natura
bene istitura 7 i nā corrupta: iō variatur 7
pceptū. h̄ ē q; illa ppositio ad quecūq; zc. s̄
conditioe. s. status n^o corrupte. p h̄ idē pat;
solo ad scdm rōne ad idē. **A**d illud qd
post querit an sint plura vel pauciora q; ad
deum 7 pximum vicēdū. q; ex parte pximi
plurificatur decalogus et mutatur et hoc
ppter pnitate nature ad malum post pec
catū. 7 ppter miseria; 7 idigētia nostra. ex
parte dei nō sūt plura nec pauciora. Cū ipse
sit imutabil: 7 debitū ordiatiois hōis ad
ip̄z imutabile. **A**d illud qd obf. q; distinctio
mādatozū dēt eē scdm distinctioe viciouz;
dō q; non. imo alia 7 alia rōe multiplicāf
pcepta 7 utcia. Peccatū enim accipit multi
plicationē ex causis quibus ē auersio a deo:
7 cōuersio ad bonū cōmutabile. 7 secundū
h̄ ē illa distinctio triū radicu pecca: i. p^o. Jo.
2°. Per quas aīa auertit a deo 7 conuertit
ad bonum cōmutabile. 7 scdm h̄ triplex est
bo^o cōmutabile: 7 illa distinctio. aīa enī auer
sa a deo 7 ouersa ad bonū cōmutabile aut
cōuertit ad bonū cōmutabile exterius. 7 h̄
ē bonū tpale: 7 iuxta h̄ sumit cōcupiscētia
oculozū: aut cōuertitur ad bonū cōmutabile

fferens. qd̄ ē delectatio carnis. et iuxta hoc
sumis cōcupiscētia carnis. aut cōuertit ad
bonū cōmutabile interius. qd̄ ē amor pprie
excellētie et elatiōis: et ab h̄ sumis 3^a radix
que ē supbia vite. Silr distinctio capitaliū
viciozū sumis penes auersionē aīe a deo: et
cōuersionē ad bonū cōmutabile: et h̄ uel per
iordinationē factā in vi vegetabili. et fm
h̄ sumitur duo uicia capitalia. s. gula et lux
uria: s̄ differēter. quia gula sumis secundū
iordinationē vis nutritiue. Luxuria tō fm
iordinationē generatiue: scdm̄ aut iordina
tionē factā i sensitiua. Per hui⁹ auersionē et
cōuersionē sumis alia duo. s. ira et auari⁹.
scdm̄ aut iordinationem factā in rationali
sumis tria alia. s. Superbia iudicia accidia.
quoz distinctio alibi patebit. Distinctio at
pceptozū decalogi nō decurrit penes has
uias. imo penes rōez boni ut debiti: ut vide
bit: et ideo nō ē distinctio pceptozū fm disti
ctionē viciozū seu radicaliū seu capitaliū.

Prostea queri
tur secundū quā rōnē accipit distin
ctio pceptozū decalogi. Et circa hoc plura
incidit dubitabilia. Utrū accipiat fm fidē
an secundū caritatē. an scdm̄ timorē. an scdm̄
beneficētia et innocētia. an scdm̄ affirmatiōez
et negatiōez. an secundū iusticiā.

Queritur ergo utrū

accipiat scdm̄ fidē distinctio decalogi. Ad
qd̄ sic. p^o ad Thi. p^o. finis pcepti ē caritas
de corde puro: et cōscia bona: et fide n̄ ficta.
Ergo cōsumatio caritatis i pceptis ē ex fide
ḡ ex fide ē rō distinctiōis i pcepti decalogi.
Itē ex hoc qd̄ hō credit qd̄ deus est trinitas:
dēt honorē patri et filio et spiritui sancto. s̄
p h̄ distinguūt pcepta pme tabule. qm̄ pmū
p ordinationē ad patrē cui vnitas. scdm̄ p
ordinationē ad filiū. 3° ordinat ad spirituz
sac̄tū: et h̄ scdm̄ honorificētia et reuerētia.
Itē ex h̄ qd̄ credo qd̄ creauit hominē ad
similitudinē et ymaginē suā. debeo proximo
meo honorē: et tenor illi in eis que p̄cipiunt
in secūda tabula: que ordināt ad proximum
Ergo ex fide seu penes fidē sumis rō disti
ctiōis decalogi. maxime i pma tabula. qd̄ fi
des distinguit iter psonas. Silr ēt ex fide
sumis rō debēdi: que obligat in pceptis ad
proximū. Ex h̄ enī qd̄ proxim⁹ est ad ymaginem
debeo ipm̄ honorare. debeo ēt ei benefacē et

nō nocere. Ad oppo^o Tulli⁹ dic̄ i retho
rica. qd̄ religio ē que superioris cuiusdā nase.
quā diuinā uocat cultū ceremoniā qd̄ affert.
Ex religioe ḡ ē distinctio i pceptis de cultu
diuio. s̄ religio ē de iure nāli: sic p̄ ibidē.
Ergo ex iure nāli ē distinctio i pceptis deca
logi: que sūt ad cultū dei: nō ḡ ex fide. Itē
si penes fidē sumis hec distinctio. ḡ tria p̄e
cepta pme tabule: quib⁹ p̄cipit honor exhibē
dus trinitati: essent vnū pceptū. h̄ autē
falsū. Ergo cū sit tria penes fidē n̄ accipit
hōiū distinctio. Maior p̄. qm̄ fides dicit qd̄
idē honor attribuēdus sit patri filio et spū
sac̄to. Et ideo dī Jo. 5°. Qui nō honorificat
filiū: nō honorificat patrē. ḡ ē honor eoz
dictatus p fidē toti trinitati. ḡ nō ē horum
distinctio p fidē. cū idē honor ipis psonis per
fidē p̄cipiat. Distinct⁹ aut ē honor et approp
atus i illis tribus pceptis. Secūdo querit an
scdm̄ caritatē deat accipi distinctio mādatoz
decalogi. Ad qd̄ sic dic̄ Aug⁹. et Ysidorus.
Qd̄ dilectioe dei et proximi pendet tota lex.
Uñ sup̄ exo. xx. dicit glo. Ysidori. Dat dñs
Moysi legē innocētie n̄re: et agnitōis sue. qd̄
i decē tabis cōsiliit scripta i tabul lapideis
digito dei. tria p̄tinent ad agnitōnē et di
lectioez trinitati. septē ad dilectioez proximi
quibus hūana societas n̄ ledit. ḡ distinguūt
due tabule decalogi. scdm̄ qd̄ duplex distin
guūt dilectio dei. et proximi. Et uult etiā qd̄
pma tabula distinguat scdm̄ amorē: et reue
rentiā trinitatis. Ergo penes caritatē sui
h̄ distinctio. Ad oppo^o obr̄ sic. Si penes cari
tatē uel dilectionē sumis h̄ distinctio. Cū
nō sit nisi duplex dilectio et duplex mādā
de dilectioe. ḡ nō essent nisi duo mādā
decalogi. Itē Aug⁹ in 8° libro de trini
tate. Qui proximi diligit cōsequēs ē ut uel
p̄cipue diligit. et h̄ dicit qd̄ proxim⁹ ē ymago
dei. Uñ rō diligēdi proximū puenit ex deo.
eadē ḡ ē rō diligēdi deū et proximū. ḡ mādā
tū de dilectioe dei et mādātū de dilectione
proximi vnū mādātū sūt. Si ḡ penes ista cēt
distinctio decalogi. ḡ tot⁹ decalog⁹ ēēt vnū
mādātū. Itē cū vna sit dilectio dei et
proximi. ḡ vnū mādātū. Tertio querit an
scdm̄ timorē debeat accipi distinctio mādato
rū. Ad qd̄ sic. Ro. 8°. nō accepistis spiritum
seruitutis iterū in timore. s̄ accepistis spm̄
adoptiōis filiozū. uolēs p hoc distinguē iter
legē et euāgeliū. penes timorē et amorē. quia
in lege erat timor. In euāgeliū amor. timor

g mouebat i lege. g scdm mot^o qui sunt ex timore accipit distinctio madataz decalogi
Ad opp^o sic. Timor nō cohibet nisi manū et nō animū seu volūtātē. g ē h decalogus nō phibet nisi manū et non volūtātē. Ergo scdm h illud pceptū. Nō cōcupisces nō eēt pceptū decalogi. **P**reterea timor nō mouet nisi ad declinatōē a malo. g in decalogo nō esset pcepta faciēdi bonū. Quarto q̄rif. vtrū scdm beneficentiā et inocentiā sumaf distinctio pceptorū decalogi. **A**d q̄d sic. h pceptū. Honora patrē ē pceptū beneficētie. Alia autē ad inocentiā ptinent: maxie de illis que erāt ad pximū. g penes beneficētiā et inocentiā sumaf distinctio hoz. **A**d oppo^o. eadē ē virt^o oppositoz vni sic faciēdi alterius sic vitādi. g et eadē lex. Ergo illo pcepto quo phibet. Dechiā p̄cipit castimōia et illo quo p̄cipit honor et beneficētia patris phibet ibi et honoratio et maleficētia erga ip̄s. Eodē g madata p̄cipit beneficētia et inocētia. nō ē g penes h distinctio. **Q**uō querit vtrū scdm affirmatiōē et negatiōē h ē iussione et phibitionē sumaf h distinctio. **A**d q̄d sic: Cuilibet affirmatiōi oppo^o sua negatio et ecōuerso. g cuilibet pcepto affirmatio erit phibitio opposita et ecōuerso. **S**i g h facit distinctiōē erūt. xx. madata in decalogo. et nō solū. x. q̄d ē falsū. **S**̄. q̄rif vtrū accipiat hec distinctio penes iusticiā. **A**d q̄d sic. Iusticia mouet ad debitū. vnde debitū ē de itētiōē iusticie. Precepta autē penes debitum distiguuntur. si g ex iusticia venit: ex iusticia venit distinctio madataz. **C**ōf. Si itentio iusticie repta i pceptis. s. quia facit debitū facit distinctiōē pceptorū. Ergo silr cū itētiō prudētie repiat i madata. s. electio. et sit in itētiōē pceptorū decalogi. Ergo penes prudētiā sumet distinctio decalogi: et si nō. g nec secūdū iusticiā. **M**inor p̄. s. q̄ electio sit de itētiōē legis. **C**ū Aug^o i questionib^o no. et vef. tel. dicit. Lex a lectiōē dicta ē vt de multis quid eligas scias. Itē h iusticia aut dices iusticia general aut specialis. Si iusticia generalis. Sed eius actus ē declinare a malo et facere bonū. g sic esset distinctio decalogi. q̄ q̄dā madata facerent solam declinare a malo. Quedam solū ordinarēt ad bonū. q̄d flm ē. imo vtrūq̄ faciūt pcepta decalogi. g non scdm iusticiā generalē sumitur distinctio. Ideo nec scdm iusticiā specialem. quoniam iusticia specialis seu

prictaris solū ordiat ad pximū. g nec scdm eā accipit distinctio decalogi. **S**olo vō. q̄ scdm formā boni vt debiti penes aiām sm. s. q̄ ip̄a ē debitorū boni venit lex: et pcepta moralia. quia lex nihil aliud dicit nisi debitū boni actus. scdm hō formā boni vt boni penes animā ē radix futurū. **U**n ex virtute est act^o bon^o. Ex lege autē fit debitor: et sic scdm itētiōē boni vt debiti ē accipe distinctiōē pceptorū moralium. **N**ota igit q̄ ē debitū deo: et ē debitū ymagini dei que ē pximus. **E**o enī q̄ ē ad ymaginē debem^o ei bñficētia et inocentiā. Debitum vero deo respiciunt mandata ordinantia ad deum. Debitū hō ymagini respiciūt mandata ordinantia ad proximum. **S**ecundum ergo multiplicatiōem debiti ad deum. est multiplicatio pceptorū ordinantium ad deū. **N**ec autem itentio debiti tripl^o ē. **C**reatura enī eo q̄ ē effect^o dēt se deo. quia effect^o dēt se totū sue cause. **C**ausa autē que de^o ē in tripl^o habitu dine cause se habet. **E**st enī vt p̄cipiū seu vt cā efficiens. **I**te se habet vt cā formal exēplaris. **I**te se habet vt cā finalis. **E**fficiens causa ē ipse deus seu p̄cipiū ratione porentie. **C**ā formalis seu exēplaris ratione veritatis. **C**ausa vero finalis rōne bonitaf. sic g ē debitū quo dēt se creatura deo sicut p̄cipiū vel cause efficiēti. et debitū quo dēt se ei. sicut cāe formalis vel exēplaris et debitū quo debet se deo iquātū ē cā finalis: et scdm triplex debitū sūt tria madata p̄me tabule ordinaria ad deū. **P**rimū ostēdit debitū deo sicut p̄cipiū et cā efficiēti. ga illud madata ē de latritia: vel adoratione diuie maiestatis et vnitatis et cognitione eiusdē: et h ē illud mandatum. **N**ō habebis deos alienos. **P**enes hō debitū quo dēt se hō deo sicut xitati vel cause exēplaris. sumit scdm madata. s. nō assumes nomē dei tui i uanū. **N**omē illud dicit ip̄a xitas quā nō debem^o affirmare alquo mō in testimoniū nostre locutionis sine cā. **I**n tertio pcepto ostēdit debitū deo: sicut cause finali. q̄d debitū ē q̄ ad appetitū et itētiōē bonitaf et h ē pceptum de sabbato. q̄ ppter h ē vt aīa couertatur ad ipsā bonitatem et i ip̄a quiescat. sic igit quia ē triplex rō debēdi quo ad deum. **I**deo tria sūt madata ordinaria ad deum. **E**st et alia ratio distinguēdi ista madata ordinaria in deū. quia cōuersio aīe i deum est triplex. s. corde. ore. opere. **I**n primo ergo

mandato ostendit honor et reuerentia secundum
actum cordis. Cum deus non habeat deos alienos
z. In secundo: secundum actum oris. In 3° ostendit
honor et reuerentia in actu exterioris operis
cum determinat quies in sabbato. ut vacet anima
deo. h. enim est iterio sabbati. 3te secundum appro-
piationem sumit alia distinctio. quia per primum
mandatum ostendit unitas in deo: que appro-
priatur patri. Per secundum ostendit veritas que
appropriatur filio. Per 3° bonitas: que appro-
priatur spiritui sancto. Quia 3° preceptum est de
quies sabbati. quies autem ipsi⁹ anime est in ipsa summa
bonitate. 3te alia distinctio sumit respiciendo
deum diuinam patriam et hec distinctio. q. secundum alle-
goriam sumit ab hugone de sancto vic. libro
de sacramentis. Deus enim est reuerendus tripliter.
Est enim reuerendus in sua natura. Est et reueren-
dus in humana natura. Et est reuerendus in propria
conscientia. Primum mandatum quod est de adoratione
respicit quod reuerendus sit deus in propria natura.
Secundum mandatum respicit quod sit reuerendus in
humana natura assumpta. unde scilicet est secundum glo.
Non assumes nomen dei tui in vanum. i. non credas
christum purum hominem. 3te reuerendus est in propria
conscientia: et ad hoc est 3° mandatum de sabbato. et hoc
est quod dicit hugo. Audi israel. hoc nota obedi-
entiam. deus tuus hic nota gratiam. deus unus est.
hic doctrinam. quasi dicat. obediencia exhibe.
gratiam intellige. veritate agnosce. ipsi adorabis
hoc prinet ad fidem: et ei soli seruias. hoc pertinet
ad operationem. Et dicitur: Deum adorare est totam
mentem ad deuotionem eius subternere: et ipsi princi-
pium finem omni boni credere. et sic vult quod primum
ostendit deum reuerendum in natura propria. secundum in
humana natura. Unde dicit. Non assumes nomen dei
tui in vanum. i. vanum ut dicit hugo. assumere
nomen dei: est filium dei uisibilem per humanitatem
factum creaturam estimare. In vanum quoque no-
men dei assumit qui filium dei ad se misit: et
pro sua salute incarnatum contemnit. quid est ergo
dicere. Non assumes nomen dei tui in vanum. i. sic
veneraris: et adoras propter hoc quod ab eo factus
es. sic adora. et venerare propter hoc quod ab eo re-
demptus es: in quo admouemur ut intelligamus
eum non solum adorandum in sua diuinitate. sed in
humanitate qua nos redemit. Tertium pre-
ceptum est illud. Obserua sabbatum. Sabbatum
hominis quod est exteriori⁹ seruandum precipitur sacramen-
tum est interioris. ubi mens sancta per bonam conscientiam
a seruitute peccati quiescens in gaudio spiritus
sancti iocundatur. 3° secundum autem rationem debiti
ad proximum sumit distinctio mandatorum ordi-

natum ad proximum. Nota igitur quod in natura hominis seu
proximi qui factus est ad dei ymaginem est
duplex ratio debiti: secundum unum in quibus est expres-
sio uini eum in homine. quia sicut in diuino eum est
natura et ordo n. n. est ipsa diuina essentia or-
do n. est secundum quod una persona oritur ab alia. sic
in homine est natura et ordo nature: secundum quem unus
homo oritur ab alio: sicut in angelis non est ita. Nam
unus ex alio non oritur et sic in homine diuinitas eum
exprimit et quantum ad eum essentiale uel nature et
quantum ad eum personale. Est igitur debitum ad
proximum duplex. unum ratione originis uel
principii. et quantum ad hoc debitor est filius patri
quia scilicet ab ipso oritur et penes hoc debitor
sumit primum mandatum ordinans ad proximum
quod est honorare patrem. Ex hoc n. q. filii a patre est
dicitur patri: et non pater filio. et hoc dicit multi-
pliciter hugo de sancto vic. i. li. de sacramentis.
Primum preceptum secundum tabule ad patrem pertinet
hominem sicut primum prime: ad patrem deum
utrobique paternitas preponitur. utrobique
principii dignitas honoratur. Est aliud debi-
tum ratione nature ad proximum: ut et penes
istius multiplicationem sumit alia mandata
debitum autem istud est duplex. quia debitum uel est
ex parte debentis: uel ex parte eius cui dicitur
Ex parte debitoris respicit actus triplex. s.
actus interior qui est actus cordis: et actus exterior. s.
actus operis exterioris: et actus medius: et hic
est actus oris. s. loqui: quia loqui consistit ex
interiori intentione et exteriori operatione.
Loqui enim est cum intentione perferre. propter hoc
est debitum triplex ex parte debentis. quia est
debitum ex parte actus cordis: et ex parte istius
debiti sumitur duo mandata. s. Non concupi-
sces uxorem proximi tui: et non desiderabis do-
mum eius. Est etiam debitum ex parte oris quod
est loqui et penes illud sumit unum mandatum. s.
non falsum testimonium dices. Est et debitum
ex parte actus exterioris: et penes illud sumit
tur alia. s. non occides: non furtum facies. non
mechaberis: et distinguunt ista penes naturam
cui debemus. debitum enim ex parte nature cui debe-
mus sic procedit. quia circa naturam est esse et
bene esse. Ad esse est coniunctio anime cum corpore
contra hoc est mors et occisio. et quantum ad hoc dicitur
homo proximo conseruationem esse: et penes istud
debitum sumit hoc mandatum. Non occides quod
s. prohibet mortem uel occisionem seu destructi-
onem nature in proximo. et sic in illo precepto est
expressio debiti quantum ad esse nature. ut sal-
uetur in proximo. secundum autem quod debitum respicit

bene esse nature i pximo sunt alia duo. Nam bene esse duo respicit. s. multiplicatiōem et sustentationē. Multiplicatio n̄ ē p ordinataz et debita coniunctionem uiri et mulieris. Sustentatio x̄o ē p uictū. Penes q̄ debitū quātū ad bñ eē qd̄ respicit multiplicatiōem; n̄ ē p debita et ordinata cōiunctionē uiri et mulieris: sumit illud p̄ceptū. Non mechaberis quia b̄ p̄ceptū p̄hibet iordinationē que est cōf̄ h̄i multiplicatiōem. Penes aut̄ debitū quātū ad bene esse quo ad sustentationem n̄ sumit illud p̄ceptū. Nō furaberis. qd̄ p̄hibet cōtractionē rei aliene. Nā ip̄a aīa misera p peccatū cecidit in duplicē miseriā mortis. s. et defectū seu idigētiē. q̄a cecidit i miseriā mortis. ex hoc habet q̄ nō pōt saluari in se ip̄a. sed requirit in alio saluari p cōiunctionē uiri et mulieris. quia x̄o cecidit in defectū et idigētiā. Ex hac parte venit appropariō tēporaliū: quibus ip̄a indiget ad sustentationē sui: alioquī ip̄a deficeret: et iordinationē cōtra b̄i appropariōem p̄hibet i b̄ mādato Nō furtū facies. Quia q̄ i genere n̄ ē accipere debitū nisi aut ad deū: aut ad pximū: et ad deū tribus modis ad pximū. aut rōne originis aut rōne n̄. et b̄ aut quātū ad esse: aut quātū ad bñ eē. Ex pte debitoris nel cui dēt qd̄ tot sūt p̄cepta i uniuerso: et se habēt iste distinctiones ex parte debitoris: et ex pte eius cui dēt: ita q̄ vna icludit aliā: et est sic causa alterius. Et iō vna accipit p s̄diuisionē vnius mēbri alteri. Quia x̄o natura post lapsū i duplicē cecidit miseriā. s. corruptionis et vite. Ideo h̄i p̄nitatē in nobis ut saluet se in alio. et ad h̄ ē motū cōcupiscētiē nec sum? vñi istius motū. et q̄a cecidit in miseriā vite oportuit q̄ haberet domū et terras et alia temporalia per que sustentaretur. Et quia i has duas miseriā cecidit homo. iō mirabilis ē iclinatio ipsi? cōcupiscētiē ut se saluet i alio. Et ad habēda tēpalia p que sustentet. et ideo geminat mandatū cōf̄ appetitū uis generatiue: p quā saluet se in alio et cōtra appetitū tēporaliū. Ita q̄ p̄hibetur volūtas et actū i vtrog. s. Non concupisces uxorem pximi tui. b̄ volūtas Nō mechaberis hic actus generatiue Nō desiderabis domum h̄. hic p̄hibet volūtas vel appetitū tēporaliū in uolūrate solū. Nō furtū facies. hic p̄hibetur actus illius p̄nitatis. s. rapacitatis ut dicit glo. in exo. xx. Ad illud q̄ queris an penes fidē accipis distinctio man

datozū v̄d. q̄ nec penes fidē: nec penes alia accipis: s̄ solū penes rōnē debiti. ut uisum ē nec secūdu aliquā differētiā vel rōnē x̄tut accipis. quia ex alia rōne ē itētiō: et differētiā et p̄ceptozū. Ad rōnes x̄o quibus ostēdit q̄ penes fidē accipias b̄ distinctio v̄d. q̄ i p̄ceptis duo attendenda sūt. s. uisūctio et executio. Distictō cōsequit differētiā debiti actū deo vel pximo. et ideo penes rōnē debiti accipis. Ad executionē aut̄ ip̄ozū requirit fides. prudētia. timor et caritas. Iusticia. sed differētē. quia fides et prudētia mouēt ad executionē ip̄ozū ex pte cognitīe practice: differētē tamē. quia fides mouet ad impletionē p̄ceptozū rōne finis. s. ostēdēdo finē. prudētia x̄o que ē x̄tus politica respic̄ ducētia ad illū finē. s. circūstariā actū Ex pte at̄ effectiue mouēt alia s̄ differētē timor mouz i choatiōe Sap. p̄. Iniciū sapie ē timor dñi. Iusti x̄o mouet sic i p̄gressū uel executiōe. Caritas x̄o mouz i cōsumatiōe. q̄a ista tria attēdūt i impletiōe mandatozū. s. i choatio. p̄gressus. uel executō. cōsumatio. et sic ex istis nō pendēt mādata q̄: ad distinctiōem: s̄ quātū ad impletionē: nel i choatiōem. p̄gressū et cōsumatiōem. et sic virtū nō efficit distinctiōem mandatoz sed impletionē. Q̄ obf̄. q̄ ex fide ē distinctio p̄sonaz: et honoris trinitatis v̄d. Q̄ cum b̄ ē rō debiti que h̄i distinctiōem facit et nō fides nisi ex consequēti. Uñ rō honoris ut debiti respectu maiestatis patris. x̄itatis i filio. bonitatis in spū s̄cto: facit h̄i distinctiōem p se. Ad illud qd̄ obf̄ de caritate v̄d q̄ caritas mouet ad p̄cepta quātū ad cōsumatiōem nō quātū ad distinctiōem. Ad illud qd̄ obf̄. q̄ nō sit nisi vñū p̄ceptū caritatis. q̄a vna dilectio ē rō alterius v̄d q̄ x̄tus respicit formā boni ut boni. Et quia forma boni eadē ē i dilectiōe dei et pximi. Ideo vna ē virtus caritas que respicit dilectiōem dei et pximi: non tamen unū p̄ceptū: quia p̄ceptū respic̄ rōem debiti. debitū aut̄ vñū nō ē: s̄ duplex: quia alio est amor debiti deo: et pxio debiti. et h̄ vna sit rō alterius. tamē ex alia rōne dēt h̄o amorē deo et pximo. quia deo dēt amorē sic cause pxio x̄o sic effectui sc̄o ad ymagines. Quia q̄ debitū duplex. iō p̄ceptū duplex. Ad illud qd̄ obf̄ de timore v̄d. q̄ timor nō mouet ad p̄cepta nisi quātū ad impletionē: et b̄ quātū in i choatione. Ad illud qd̄ queris an penes beneficētiā et inocētiā sumas v̄d. q̄ nō

ignatū hī? s̄ i quātū bñficētia ⁊ inocētia
 cadūt s̄ debito vel cōtrario. Ad qd̄ obf̄
 q̄ illo q̄ p̄cip̄ bonoz ⁊ beneficētia patris
 p̄hibet̄ ihonoratō et ibeneficētia erga ip̄s;
 dō. q̄ hoc xum est: s̄ ex b̄ nō sequit̄ q̄ nō di
 stīguūf̄ p̄cepta sc̄d̄ inocētia ⁊ beneficētia
 Quia p̄cepta beneficētie et inocētie n̄ dāt̄
 respectu eiusdē. P̄ceptū enī de inocētia
 q̄ ē i p̄hibitiōe furti nō ē respectu ei⁹ p̄cise
 resp̄cū cuius ē p̄ceptū de bñficētia bonoz
 parētū. Ad illō qd̄ querit̄ an penes iusti
 ciā sumit̄ hec distīctio dō. q̄ iusticia ⁊ ē lex
 ⁊ ē virtus: nec ē eadē rō ipsi⁹ sc̄d̄m q̄ ē lex
 ⁊ sc̄d̄m q̄ virtus. Iusticia enim sc̄d̄m q̄ lex:
 dicit̄ debitū act⁹. Iusticia aut̄ sc̄d̄m q̄ uirt⁹
 dicit̄ executionē debiti act⁹: ⁊ sic debitū n̄
 cōsequit̄ iusticiā s̄tutē: s̄ sc̄d̄m q̄ ē lex et iō
 nō penes iusticiā s̄tutē sumit̄ distīctio pre
 ceptoz. ⁊ p̄t̄ b̄ n̄ valz̄ volteri⁹ oppositio q̄
 penes prudentiā debet̄ accipi: quia fundat̄
 sup̄ b̄ q̄ distīctio horū accipiat̄ penes iusti
 ciā ⁊ s̄tutē. Et sic patet solutio.

Consequenter queri

tur de sufficiētia numeri decalogi. An. s̄ in
 pluribus vel paucioribus debeat poni. Ad
 qd̄ sic p̄. Jo. 2. Omne qd̄ ē i mūdo aut̄ ē cō
 cupiscētia carnis. aut̄ cōcupiscētia oculoz.
 aut̄ sup̄bia vite. Sic q̄ t̄git̄ peccare dua
 bus p̄mis cōcupiscētiis: ita ⁊ 3. sicut ergo i
 p̄cepti decalogi p̄hibet̄ cōcupiscētia carnis
 Cū d̄r: Nō cōcupisces vxorē pximi tui et
 cōcupiscētia oculoz cū d̄r: Nō desiderabis
 domū pximi tui. Et sicut penes ista sumun
 tur duo mādara: sic penes tertiā. s̄ sup̄biam
 vite dēt̄ accipi aliqd̄ mādātū i q̄ p̄hibēt̄
 cōcupiscētia bonoz vel excellētie que ē su
 perbia vite: ⁊ sic deberent eē plura q̄ sint.
 Si dicat̄ q̄ dēt̄ p̄hiberi cōcupia sequēs
 ifectiōne original̄ culpe. vñ rōne ifectiōis
 ē q̄ p̄hibet̄ cōcupia. tūc obf̄. ifectio non ē
 sicut dicit̄ nisi in parte vegetabili: s̄m quā
 trāsfundit̄ peccatū originalē. vñ solum est
 ifectio sc̄d̄m cōcupiscētiā generat̄e. hec q̄
 sola sequit̄ illā ifectiōne ⁊ nō cōcupiam do
 m⁹ vel possessionis alicui⁹. ip̄a q̄ sola debet̄
 p̄hiberi qd̄ ē falsū. q̄ nō ualz̄ illa rō. Itē sic
 ex pte ipsi⁹ vis cōcupiscibil̄ ē peccare sc̄d̄m
 actū ⁊ affectū: ita ex pte irascibil̄: actus aut̄
 irascibilis ē occidē ⁊ iste p̄hibet̄. Affect⁹ aut̄
 ē ira. q̄ i decalogo dēt̄ ira p̄hiberi. si q̄ non
 p̄hibet̄. q̄ ē insufficiētia i decalogo. Itē cir

ca occisionē ē factū ⁊ itentio facti. factū at̄
 bene pōt̄ fieri. s̄ qd̄ sit intentione iusticie.
 sicut ē i iudice. male aut̄ fit ab eo q̄ occidit
 itentione v̄dicte: sic ē homicida: ⁊ sic actus
 occisionis bene pōt̄ fieri ⁊ male. ⁊ circa ip̄s;
 cōt̄igit̄ peccare. circa rō intētione semp̄ est
 peccatū. Un̄ occisio itentione siue affect⁹ sp̄
 ē peccatū. quia cū dico itentione occidendi
 pono q̄ intentio solū terminet̄ ad occidē. b̄
 aut̄ solam ē i illo qui occidit ex libidine. si q̄
 act⁹ pōt̄ esse bon⁹ ⁊ mal⁹: itentio rō semp̄ ē
 mala. q̄ magis dēt̄ p̄hiberi affect⁹ ul̄ itentio
 occisionis q̄ act⁹: ⁊ si nō p̄hibet̄. q̄ ē i sufficiē
 tia p̄ceptoz. Itē lex facit̄ differētiā inter
 uolūtariū homicidā: ⁊ i uolūtariū. q̄ volū
 ta cōccidit̄ remediū. s̄ ciuitates refugii. sic
 p̄ Numeri 25. Et tamē v̄trobiq̄ erat act⁹
 occidēdi. q̄ magis estimat̄ sc̄d̄ legē affect⁹
 occidēdi q̄ act⁹. q̄ magis dēt̄ p̄hiberi volū
 tas q̄ act⁹. aut̄ insufficiētia zc. Itē sic circa
 Nechiā t̄git̄ peccare actu et affectu: ⁊ sic
 ē qd̄libz̄ mādātū. q̄ circa qd̄libet̄ mādātū
 dēt̄ esse p̄bitō de actu ⁊ de affectu sic cir
 ca b̄. Itē si cōt̄igit̄ peccare p̄ iordiatōez
 ad deū ⁊ p̄ iordinationē ad pximū. ita ē p̄
 iordinationē ad seip̄m. sicut qñ aliq̄s p̄ccat̄
 p̄ molestiā carnis: ille deturpat̄ seip̄m. s̄ de
 calogus tm̄ duas p̄hibet̄ p̄mas iordiatōes
 nō q̄ ē sufficiēs cū tertia dēt̄ p̄hiberi. Itē
 detrahēre pximo graue peccatū ē. ⁊ tm̄ non
 uidet̄ in aliquo mādato: q̄ detrahēre nō ē
 occidē. nō ē mēiri. Un̄ nō p̄hibetur i istis.
 q̄ dēt̄ eē aliqd̄ mādā de p̄bitōe hī. vel
 erit̄ i sufficiētia i decalogo. Itē quidā act⁹
 ē malus de se vel sc̄d̄m se: quidā solū malus
 ex radice: que ē itentio. sic ē ieiuniū ypocrita
 rū: quoquomō sit act⁹ mal⁹: semp̄ ē radix pe
 ior̄ actu. hec aut̄ radix ē affect⁹ siue itentio.
 Ergo dēt̄ p̄hiberi circa quēlibet̄ actū. Ad
 oppo^o ostendit̄ q̄ debent̄ esse pauciora. In
 actu enī cōtinet̄ volūtas. actus enī non est
 bonus vel malus: nisi q̄ volūtari⁹. Un̄ dicit̄
 Dam⁹. q̄ actus i uolūtariū nō sunt digni re
 muneratiōe: nec supplicio. vñ nec lauda
 biles nec vitupabiles. si q̄ p̄ceptū ⁊ p̄hibi
 tio nō sūt de actu: nisi q̄ volūtari⁹: p̄hibē
 do actū p̄hibet̄ volūtariū. q̄ sup̄fluit̄ p̄hibi
 tio volūtari⁹ siue affectiōis i decalogo. ⁊ sic
 Nō cōcupisces nō dēt̄ eē mādātū decalogi
 Itē volūtas act⁹ cā est. q̄ actus ex volū
 tate p̄cedit̄: s̄ p̄bita cā p̄hibetur effectus. q̄
 prohibita volūtas p̄hibet̄ act⁹. q̄ sup̄fluit̄

madata que sūt de prohibitōe actū. Itē
mach. 5. Si uideris mulierē ad cōcupiscen
dū eā iā mechab? es i corde tuo. Nūqd silr
qui uidet equū ad cōcupiscēdū eū: furatus ē
eū. constat enī q? nō. q? uidem? q? quedā con
cupiscētia facit actū quedā nō. sic uelle me
chabari facit mechā. phibita g? concupiscētia
mechādī. Cū dī Nō cōcupiscēs uxorē zc. Si
pfluit phibitō de actu mechādī ita nō me
chaberis. B nō tēt eē mādātū decalogi. Itē
Ro. 7. Cōcupiscētia nesciebā eē peccatū ni
si lex diceret. Nō cōcupiscēs. Glo. Bona est
ē lex que dū cōcupiam phibet: oīa mala pro
hibet. g? phibita cōcupia generali phibent
oīa mala. dō g? Nō cōcupiscēs: phibēt oēs
mali act?. ita superfluit oīa madata alia.
Solo. Ad euidētia maiore hui? qstionis. itel
ligēdū ē q? lex decalogi triplicem h? compa
tionē. s. ad triplicem legē. s. ad legē nature.
ad legē grē: et ad legē fomiti. Ad legē nafē
cōpat sicut habes Ro. 7. Cū gētes que legē
non habēt nāliter ea que legis sunt faciunt
ipī sibi sūt lex: quia ostēdūt opus legis scri
ptū i cordibus suis. Et compatio ad legem
nature que ē scripta i corde hoīs. q? similr
cōpat ad legē grē habet per glo. sup illud
ps. Lex domini imaculata cōuertēs animas
Glo. Sua distinctiōe corrigēs et ad xpi grām
mittens. Ecce q? habet cōpationē ad legem
gratie. Aliter enī ad gratiā nō mitteret. Ad
legē fomiti repmēdā cōpat fm q? habetur z?
cor. 3. 1. s. occidit spūs aures: uitiūficat. Glo.
Nō dī lra occidēs: eo q? lex mala sit. s. quia
phibēs peccatū non iustificat hominē: et sic
phibēdo peccatū cōpatur ad legē fomitis.
et Ro. 5. 1. si habūdauit delictum. Glo. fre
nat? ē cōcupiscētie fluit. Sed nota dīa;
harū cōpationū. quia cōpat ad legē nature
manifestādā. ut. s. q? erāt occulta p tenebras
peccati manifestarēt. Un Aug? i qstionib?
ves. et no. res. Data ē lex ut que sciebant au
toritatē haberēt. et que latere ceperāt ma
nifestarēt. Ad legē aut grē cōpat testifi
cādo. quia ē i signū gratie. Ad legē autem
fomitis vel peccati cōpatur cohercendo. et
iuxta istas tres cōpationes sumūf tria que
attēdūt in decalogo. s. numer?. ordo. mod?.
Scdm pmā cōpationē sumūf numer?. scdm
scdm ordo. scdm etiā tertiā mod? edendi.
numer? g? decalogi est ex lege n? respiciente
statū n? corrupte. Et scdm hoc duplex ē dicta
mē legis natural? ut dictū ē. Dictat enī dū

plex debitū ad deū. s. et ad pximū qui ē yma
go dei. Dictamē n? debiti ad dū necessariū
ē triplici rōne. quia comparatur creatura ad
deū tāq? ad suū pncipiū seu cām efficiente.
formalē et finalē. Et iō euz quilibet effectus
debeat se sue cāe ē debitū creature ad deū;
rōe cause efficiētis: scdm rōnē cause formal
exēplaris. tertiū rōe finalis. Primū est rōne
unitatis pncipiū. Scdm rōne xitatis. Tertiū
rōne bonitatis. et scdm h? triplex dictamen
nature accipit triplex mādātū ordinās ad
deū. Primū qd ē de cultu et adoratiōe re
spicit unitatē pncipiū. quia debitū; cultus
vel honoris respicit ipsam unitatē seu pnci
piū. Scdm de reuerētia xitatis quia debi
tum reuerētie respicit xitatē. Debitū autē;
uacationis uel sanctificatiōis respicit bōita
tē. et penes illud sumūf tertiū mādātum de
sabbato ut dictū ē pius. Dictat ē natura
debitū ad ipsā ymaginē dei que est pximus
ymago aut nō habet debitum nisi ad exem
plari. Aut g? i ymagine que est pximus erit
debitū rōne unitatis seu pncipiū. uel rōne
bōitatis. uel xitatis: cui? ē ymago. quia hō
ymago ē trinitatis. Et iuxta ista debita su
mūf madata ordinātia ad pximū. Debitū;
rōne pncipiū ē debitū honoris. et penes illud
sumūf pmū mādātū ordinans ad pximū. s.
Honorā patrē zc. Pater enī ē pncipiū filiū:
et iō pater ē istud debitū honoris pncipiū.
Penes hō debitū qd debet pximo ratione
xitatis sumitur ratio illi? mādātū: nō falsū
testimoniū dices. Reuerēda enī ē xitas q?
ad pximū: cū sit ymago xitatis que ē filius
Penes hō debitū sanctificationis et amoris
bonitatis sumūf alia tria madata. s. nō occi
des zc. Debitū enī rōne bonitatis obligat nō
sollū ad sanctificādū et ad amādū bōitatem
in exēplari: mo ē in ymagine et illud debi
tum bonitatis. quantū ad pximū triplex est
quia ē bonū qd respicit psonā: et bonū qd re
spicit spēm: et bonū qd respicit sustentationē
Bō? qd respicit psonā. ē uita pximi: et penes
debitū illius boni sumūf illud mādātū. Nō
occides. Bonū qd respicit speciē ē bonū mul
tiplicationis spēi. Et ad h? cōcurrit ordinātia
cōiūctio uiri et mulieris. et rōne debiti ordi
nis illius boni qd est in ppagatione speciēi
sumūf h? mādātū. Nō mechaberis. Bonū hō
sustentatiōis: qd uenit ex defectu nature re
spicit appropationē. Un ratio hui? ē appro
puiatio rerū necessariarū ad sustentādū nā;

et penes debitū illi⁹ boni seruandū sumitur.
H mādātū. Nō furtum facies. Un̄ sic debi-
tū deo est ratio p̄cipii. X̄itatis bōitatis sic
triplex istud debitū ymagini. Et circa h̄ su-
mūtur ista mādātā. quia uero nā corrupta
facta est. p̄na ad malū. Sunt aut̄ quedā ma-
la que uident̄ licita rōne alicui⁹ necessitat̄.
Quedam secūdum se sunt mala et p̄ona ad
vtraq̄. Ideo lex respiciēs naturā corruptā;
nō solū manifestauit mala scd̄; se: s̄ et mala
occulta. que uident̄ licita. Que qd̄ sūt deci-
pientia s̄ sp̄e necessitat̄: et ideo expressit
de illis et p̄hibuit ea. Nec aut̄ sūt Cōcupia
uozis aliene: et cōcupiscētia possessiōis ali-
ene. Mirabilr. n. sit cōcupia p̄ona ad istas
cōcupiscētiās: p̄pter duplicē miserā i quā
cecidit p̄ peccatū. s. p̄pter miserā et p̄pter
corruptionē siue morte: quia enī cecidit in
corruptionē ualde appetit saluari. in alio p̄-
generatiōe: quia x̄o cecidit in defectū uite
et languoris. Id̄ appetit ualde ut sustentet
se: et ideo sit duplex p̄hibitio uoluntatis. s.
circa appetitū multiplicationis sp̄e qui est
appetitus generatiōis: et circa appetitū rei
aliene p̄pter sustentationē. Actus aut̄ istarū
cōcupiscētiarū p̄hibētur tāq̄ mala secūdū
se: et manifesta i duobus p̄ceptis. et sic ex lege
nature respiciēte naturā corruptā ē sufficiē-
tia numeri in decalogo. Ad rōnes ḡ v̄d.
q̄ tot sufficiūt secūdū nature dictamē: nec
ē aliqd̄ genus debiti qd̄ nō cōtineatur hic.
S; qd̄ obic̄ q̄ hic dēt p̄hiberi cōcupiscētia
honoris uel excellētie seu supbia uite. Dd̄ q̄
in oī actu p̄hibet̄ uel p̄cipitur sua uolūtas
de illis tamen cōcupiscētiis erat necessaria
p̄hibitio expressa: que poterāt decipere s̄ sp̄e
necessitat̄. hec aut̄ erāt due. s. cōcupia carnis
et cōcupia oculoꝝ: s̄ nō ira ē de supbia uite:
et iō nō fuit necesse q̄ expresse p̄hibētur.
Ad illd̄ qd̄ obf̄ de ira d̄d̄: sic dicit Dam⁹
Ira ē audax uīdex lese cōcupie: et sic ira est
motus sequēs cōcupiam. Quia si p̄hiberet̄
hō a cōcupia statim irascit̄. et iō in cōcupia
p̄hibet̄ ira. quia rō irascēdi ē a cōcupia. q̄
ḡ h̄ p̄hibet̄ cōcupia. Id̄ et ira i h̄ p̄hibetur
et insinuat̄. Ratio x̄o p̄hibitiōis expresse cō-
cupie ē occultatio mali s̄ sp̄e necessitat̄.
Ad aliū de occisiōe v̄d. q̄ i ipso actu occi-
cēdi p̄hibet̄ ip̄a itetio uel uolūtas. Unde
cū d̄r. Nō occides: nō solū p̄hibet̄ iuste oc-
cidē: s̄ etiā uolūtas inste occidēdi que sp̄ est
mala. Un̄ p̄prie nō pōt̄ dici q̄ iudex habet

itētione occidēdi. imo itētione cōseruādi
iusticiā et cōseruādi rē publicā. Ad illud
qd̄ obf̄. quare n̄ p̄hibet̄ iordinatio boīs ad
se ip̄m. Dd̄. q̄ in ordine boīs ad deum: et ad
p̄ximū itelligit̄ ad se ip̄m. Un̄ mādātū ordi-
nās ad se boīez: colligit̄ ex his que ordināt
boīez ad deū et ad p̄ximū. Un̄ ille q̄ polluit
se ip̄m facit cōtra mādātū sanctificationis
scd̄; ordinē ad deū. et cōtra illd̄ n̄ mechari
qd̄ ē ad p̄ximū. q̄ i ope carnis nō dēt aliqs
voti nō sua. unde si alr̄ fac̄ p̄uaricator est
p̄cepti. Nō mechaberis. Silr̄ ille q̄ mētē
cōtra se facit cōtra debitū x̄itatis ad deū:
et ad p̄ximū. Et sic i istis itelligit̄ ordo ad
se. Un̄ sicut nō ē aliqd̄ mādātū de dilectiōe
sui. quia i dilectiōe dei et p̄ximī itelligit̄ di-
lectio sui: sic nō dēt eē hic. Ad aliud v̄d.
q̄ p̄hibitio de detractatiōe habet̄ i p̄hibi-
tione furti. P̄ceptū enī illud. Non furtus
facies ē de adiūctis ad eē p̄sone. et ab h̄ hēt
rōnē illud p̄ceptū. quia sic d̄r p̄uerbioꝝ 22°
Mel⁹ ē nomē bonū q̄ diuicie multe. fama
aut̄ ē de adiūctis ad eē p̄sone. Ideo p̄hibitō
infamie uel detractationis ad illud p̄ceptum
reducit̄. Ad illd̄ qd̄ obf̄ de malo ex radi-
ce quare n̄ p̄hibet̄ ibi. Dd̄. q̄ p̄hibitio mali
ex radice. sicut ē ieiuniū ypocritarū quantū
ad rōnem p̄cepti reducit̄ ad p̄ceptū de sab-
bato. qd̄ quidē ē ad h̄ ut aīa cōuertatur ad
bonū supius. i. deū: et non ad inferiora p̄pter
se. Et iō p̄ illud qd̄ habet̄ quātū ad rōnem
p̄cepti habet̄ p̄hibitio hui⁹. founa autē sen-
expressio p̄cepti euāgelio reseruat̄: et h̄ q̄
malū illud ē solū malū interi⁹ scd̄m aut̄ for-
mā legis nō dēt eē expressio talis mali. s̄ ei⁹
expressio euāgelio reseruat̄ p̄ter q̄ de dua-
bus cōcupiscētiis que dicte sūt: et h̄ p̄pter
dictā causā Et per ista patet solutio ad oīa
argumenta.

Consequenter querit̄ de
differentia
assignatiōis numeri decalogi. quia a diuer-
sis diuersimode assignat̄. Ad qd̄ sic leni-
tici. 26°. Decem mulieres i vno clibano co-
quet̄ panes. Et sic⁹ dicit̄ i glo. x. mādatorum
lram custodiri et impleri. Dignū ē ex q̄ obf̄
sic. si illud dignū ē hoc ēt dicit̄ nā: s̄ mādā-
tū de sabbō nō dēt ipleri scd̄m litterā. ḡ n̄
ē de decē mādatis decalogi. et h̄ ē etiā qd̄
subdit̄ i glo. nec mādātū sabbati cōtrariuz
ē quāuis enī. x. mādatis insertū sit nō tamen
ex illis ē. quō ḡ sūt decē mandata. Et dic̄

Si aut speciale mandatum ponim? Ego sum dominus
deus tuus qui eduxi te de terra egypti. etc. p. x.
mandatorum numerum iudicem? Hic est unum mandatum
secundum Esaiam: et non mandatum de obseruatione
sabbati. **I**tem Iero. super Osee. x. Propter
duas iniquitates. hec due iniquitates contra duo
decalogi precepta: in quibus dicitur. Ego sum dominus
deus tuus: et non erunt alii tibi dii preter me.
Ergo ista sunt duo mandata decalogi. **A**d
oppositum Augustinus super exo. querit. Quomodo decem
precepta legis sunt diuisa. utrum sint quatuor
vel sex ad preceptum de sabbato: que ad deum pertinent
sex autem reliqua: quorum primum est honoratio patris
matris: que ad hominem pertinent. an potius
illa tria sunt: et ista septem. Qui enim dicitur
illa quatuor esse: separant quod dicitur est. Non erunt
tibi dii alii preter me. ut aliud preceptum sit.
Non facies tibi ydolum etc. ubi figmenta colenda
prohibentur etc. Et responderet mihi autem ueniens
tuis. uideat accipi illa tria et ista septem. quia et
trinitatem uidetur illa que ad deum pertinent
insinuare. et quod dicitur est. Non erunt tibi alii dii
preter me. hoc ipsum perfectius explicat cum prohibentur
figmenta colenda. Augustinus ergo ponit primum esse
mandatum. Non habebis deos alienos. et istud
non facies tibi sculptile. neque adorabis ullam
similitudinem. ponit totum unum esse mandatum
Ergo non sunt duo mandata sicut posuit Iero.
Nec illud ego sum etc. est primum mandatum sicut posuit
Esaias. sed contrarium huius dicit Origenes. xx.
exo. in glo. Primum mandatum Non erunt tibi dii
alieni preter me. Et sequitur. non facies tibi ydo-
lum neque ullam similitudinem etc. hoc omnia sunt pariter quod
unum esse mandatum. quod si ita computet non comple-
bitur numerus decem mandatorum. **E**st ergo primum
mandatum. Non erunt tibi dii alieni preter me.
Secundum. Non facies tibi ydolum: nec ullam simili-
tudinem etc. Ergo secundum ipsum erunt uel sunt quatuor
mandata in prima tabula: et sex in altera secundum hoc
Augustinus solum tria. que trinitatem uideat insinua-
re. **I**tem Augustinus uideat esse contrarium sibi ipsi.
Quia in questionibus uel. et no. ref. dicit in duabus
tabulis. x. uerba scripta uideat que. x. sensus sunt.
deinde dicit. Non sunt tibi dii alieni preter me.
Primum uerbum hoc est. et sibi etc. Non facies tibi ullam
similitudinem in celo sursum: et in terra deorsum.
neque in aqua que est super terram. Deinde adiecit
3. Non assumes nomen dei tui in uanum. hoc est. non
in mendacio nomen dei tui assumes ut peiores
per illud. deinde quarto loco dicit: sabbatum domini
dei tui seruabis et non facies in illo ullum
opus seruile. hec quatuor uerba ad deum proprie

pertinent: et in prima tabula continentur. secundum hoc ergo
contraria sibi quantum ad mandata per tabule.
quia dicitur in auctoritate prima: quod tantum sunt
tria. Sicut dicit illa esse unum mandatum. Non ha-
bebis deos alienos. et non facies tibi sculptile
etc. hoc autem dicit illa esse duo. **S**icut quantum ad
mandata secundum tabule uideat sibi contraria. quia
in auctoritate precedenti posuit duo mandata
esse. Non concupisces uxorem proximi tui. Et non
desiderabis domum illius. Contrarium dicit in
questionibus no. et uel. ref. In hac auctoritate
quia dicitur consequenter reliqua sunt. primum
uerbum est honoratio patris et matris. Secundum. Non occi-
des. Tertium. Non fornicaberis. Quartum. Non
furaberis. Quintum. Non falsum testimonium dices.
Sextum. Non concupisces quicquam proximi tui. ergo con-
traria sibi quantum ad numerum et quantum ad
distinctionem mandatorum secundum tabule. **I**tem
secundum Origenem. Qui ponit quatuor mandata in prima
tabula sunt unum mandatum. Non concupisces uxorem
rem. Et non desiderabis domum. secundum autem
Augustinus in glo. super exo. xx. sunt duo. Alioquin non
esset septem in secunda. Utrum uideat decreuissit uideat
concupiscentiam uxoris aliene a concupiscentia rei aliene
quando utrumque sic cepit. Non concupisces uxorem
rem proximi tui. Non concupisces domum proximi
tui. et huic adiunxit cetera. Non autem cum dixisset
Non concupisces uxorem proximi tui. huic adiunxit
alia dicens. neque domum eius neque agrum eius
etc. hoc omnia apparet hoc esse coniuncta. quod uno precepto
dicitur et dicitur ab illo quod uxor nominata est. Que-
ritur ergo quis uerius dixit. utrumque Origenes an
Augustinus. Ad quod sic. precepta non distinguuntur nisi
aut secundum materiam. aut secundum formam. Pe-
nes quid ergo assignauit Augustinus differentiam et pe-
nes quicquam Origenes. Si dicat quod Origenes
facit differentiam secundum materiam. quod patet quia
ponit duo esse precepta. Non habebis deos alie-
nos. Et non facies tibi sculptile. et hoc non est
differentia nisi secundum materiam: hoc enim prohibetur
duplex ydolatria. una qua adoratur creatura
ut dominus. Sicut quidam adorant solem et lunam etc.
Alia que non habet creaturam ut deum sed habet
figmentum et ymaginem dei. et ista adoratur. et hoc
non est differentia nisi penes materiam. hoc si sic. cum
ergo hoc dico. Non concupisces uxorem proximi tui
et hoc quod est. Non desiderabis domum illius etc.
differant secundum materiam. Ergo debent esse
duo mandata secundum Origenem. Ergo male po-
suit illa esse unum mandatum. **S**icut si dicat quod
Augustinus diuidit precepta penes formam. Et hoc
per hoc quod ponit ista esse unum mandatum. Non

habebis deos alienos. et non facies tibi scul-
ptile etc. propter quod eadem est ratio formalis utrobique.
Cum ergo eadem sit ratio formalis in istis. Non concu-
piscas uxorem. Et non desiderabis domum. Et
ergo secundum ipsum Augustinum debet esse unum mandatum
quod male ponit illa esse duo ut visum est. **Tertius**
videtur quod Origenes dicit eum: ponendo duo
esse mandata. Non habebis deos alienos. Et
non facies sculptile. Et Augustinus falsum dicitur
quia duplex est ydolatria. una que habet crea-
turam ut deum. alia que habet figmentum vel
ymaginem dei quam adorat. Si ergo ratio differens
est qua creatura ut deus adoratur: et qua figu-
ra deus: et non solum secundum materiam differens.
Imo etiam penes formam. ergo ista sunt duo manda-
ta formalia: cum in primo prohibeatur per ydolatria
In secundo secunda. **Solo** vero quod multipliciter conti-
git assignare distinctionem et numerum decalogi.
uno modo respiciendo distinctionem in scriptioe.
Hec sicut scripta fuerunt in tabulis lapideis.
Alio modo potest esse distinctio respiciendo formam
precepti. Tertio modo quantum ad rationem precepti.
et hoc dupliciter vel quantum ad rationem materiale:
vel quantum ad formale. **Illi** ergo respiciuntur
distinctionem primo modo dixerunt. quod quatuor erant in
una tabula. quatuor in alia. Et probatur istud per
illud quod dicit apostolus Romanorum 13. Ubi numeratur
solum quatuor que sunt unius tabule. Cum dicit. Qui
diligit proximum legem implevit. Nam non adultera-
bis. Non occides. Non furaberis. Non falsis testis
eris. Non concupiscas uxorem. Et sic respexit
Iosephus distinctionem mandatorum decalogi. quod
dicit quatuor erant in una tabula. quatuor in alia. Et sic
autem respexit distinctionem mandatorum secundum formam
preceptorum. unde quia vidit quod sabbatum habet
significatiam et figuralem. et cum determinatione
temporis. et vidit alia precepta decalogi stare
et perpetua esse. et seruanda secundum eundem tempus. **Idcirco**
dixit quod preceptum de sabbato non erat de illis
solum respiciens formam mandati predictam. Sed di-
stinguuntur tria precepta in prima tabula ordinata
ad deum: et remouet sabbatum. sic secundum triplicem
actum latere. quia colimus deum corde: et secundum hoc
sumimus primum mandatum. scilicet. Ego sum dominus deus
tuus etc. Non habebis deos alienos. **Tertium** colimus
deum per reuerentiam in opere. Et secundum hoc solum
illud secundum mandatum. Non facies tibi sculptile
Ite colimus deum ore: et sic sumimus secundum mandatum
quod est non assumere nomen dei tui in vanum. Ori-
genes autem respicit rationem materiale preceptorum
hoc est materia triplex. scilicet materia nature. et materia
artis: et materia rationis. secundum materiam nature et artis

distinxit primum. Non habebis deos alienos. A
secundo quod est. Non facies tibi sculptile. et hoc est quod
dicit Ego sum dominus deus tuus: non est preceptum
sed ratio precepti quare deus debet adorari. Diffe-
runt enim predicta duo illo modo: quia duplex est
ydolatria. una qua adoratur creatura ut deus
et hoc prohibet in primo mandato. Non habebis deos
alienos. Alia qua adoratur figmentum sicut est
in sculptili. et hoc prohibet in illo. Non facies tibi
etc. Unum ydolatria est in materia nature: et hoc prohibet in primo
ydolatria in materia artis. sic in figmento vel
ymagine prohibet in secundo. Sed hoc materia
rationis respicit et distinguit in secunda tabula
sicut dicitur quod genus est materia speciei. et quia est
eadem materia rationis in duobus preceptis de concupi-
scetibus. quia scilicet utrobique unum genus. **Idcirco** dixit
illa esse unum mandatum. Et secundum assignationem
Origenis quatuor sunt mandata in prima tabula.
unum est de reuerentia vitatis essentie. scilicet. Non
habebis deos alienos. **Secundum** est de reueren-
tia maiestatis. que approbat patri. scilicet. Non
facies etc. **Tertium** est de reuerentia vitatis: que
approbat filio. scilicet. Non assumes etc. **Quartum**
quod est de sanctificatione sabbati: est de reuerentia
et sanctificatione bonitatis que approbat
spiritui sancto. et sic secundum ipsum primum distinctionem
Augustinus autem respexit rationem formalem preceptorum
et quia secundum triplex debet se habere creatura
ad deum. **Idcirco** in prima tabula tria sunt mandata
secundum ipsum: et dicit unum mandatum esse. Non
habebis deos alienos. Et non facies tibi scul-
ptile. formaliter enim non differunt. unde dixit
in glo. super illud. xx. exo. ubi dicitur etc. Non erunt
tibi dii alieni proter me. primum huius rei diligenter
executionem esse in his que subiecta sunt. **Quod**
enim pertinet. Non facies tibi ydolum nec ullam
similitudinem etc. ubi ad id quod dicitur est. Non
erunt tibi dii alieni proter me. **Sed** precepta
secunde tabule considerat secundum rationem formalem:
Non concupiscas autem uxorem. Et non concupiscas
possessionem: non solum differunt materialiter. sed
etiam formaliter. quia ad unum aliam pertinet con-
cupiscentia carnis. que est concupiscentia uxoris et concu-
piscentia oculorum: que est concupiscentia possessionis aliene
Prima enim pertinet ad unum generatiam. Secunda
ad vim sensitivam: et ideo potest duo mandata
de illis concupiscentiis. et propter hoc patet solo
cuiusdam rationis: que ostendit quod secundum
Augustinum non debent poni duo esse mandata. et per hoc
etiam habet intellectum rationum et contentatum
apparatum. Sed quod obicitur quod Augustinus dicitur sibi
per hoc quod dicit in libro de questionibus veteris

et no. tel. dō. q̄ Aug⁹ aliquādo loquit scōz
opinionez propriā. ⁊ sic loquit in glo. super
exo. xx. ubi dicit q̄ tria p̄me tabule. trinitatē
videtur insinuare. Aliquādo tō loquit scōz
opinionez alienā. ⁊ sic loquit i q̄stionib⁹ vef.
⁊ noui tel. vnde multociens loquit secūdu
opiniones aliozū narrando qd̄ alii dixerūt.

Hoc habito que ^{ris}
distinctione decalogi quantū ad ordinē. Ad
qd̄ sic obf̄ querēdo cum sint quedā p̄cepta
ex parte cordis. q̄daz tō ex pte opis. vt dcm̄
ē. querit que sint priora nāl̄r. Si dicat ea q̄
cordis nāl̄r priora sūt. Ergo icōueniens est
ordo i secūda tabula. quia ibi ordinat̄ ultio
mādara ex pte cordis. s. que sūt de concupiscē
tiis. P̄tio autē opis mādara si dicat q̄ poza
sūt nāl̄r ea que opis sūt. Ergo icōueniens est
ordo i p̄ma tabula. quia p̄mo ponit̄ mādara
ex parte cordis ⁊ oris. Ultimo mandata ex
parte operis. ex quo videtur q̄ nullus sit or
do in decalogo. ¶ Item vltiora sūt p̄cepta
negatiua q̄ affirmatiua. quia negatiua obli
gant sp̄ ⁊ ad semp. Affirmatiua tō semp. s̄ n̄
ad semp. Ergo p̄us debent poni p̄hibitiōes
que negatiue sūt q̄ p̄cepta affirmatiua. ergo
male ordinat̄ in secūda tabula p̄ceptum
de honore patris. an̄ alia que negatiua sunt
¶ Itē exo. xx. Sic ordiat̄ mādara de concupiscē
tiis q̄ p̄us ordiat̄ p̄hibitiō concupiscētie do
mus: vel possessiōis pximi. deinde p̄hibitiō
concupie vxoris pximi. In deuteronomio tō
facit ecōuerso. Ergo hic uel ibi male ordiat̄
¶ Itē concupie q̄ sūt de rebus eiusdē nature
debēt simul ordinari. Que aut̄ sunt rerū di
uerse n̄. debēt iuicē distingui ⁊ n̄ cōmiscē
ri. s̄ p̄hibitiō concupiscētie possessiōnū debz
simul ordinari. s̄ male iterponit̄ exo. xx. con
cupiscētiā vxoris que ē rei alterius nature.
inter concupiam dom⁹ ⁊ concupiam agri: sui
ancille. bouis ⁊ azini. cū dom⁹ bos ⁊ azinus
z̄. ad possessiōnē ptineāt. vxor at̄ n̄. ¶ Juxta
B querit̄ ur̄tū ordo p̄ceptoz qui est in p̄ma
tabula: sit ratio ordinis p̄ceptoz in secūda
⁊ ostendit̄ q̄ sic. quoniam p̄cepta p̄ tabule
ptinent ad deū vel ordināt̄. P̄cepta autē
scōe ordināt̄ ad ymaginē dei que ē pximus
sed nō est ordo in ymagine: nisi sic educitur
ab exemplari. s̄ est ordo in p̄ceptis secūde
tabule que ordināt̄ ymaginē dei scōm ordi
nē seu rōnem ordinis: qui ē i p̄ma tabula.
¶ Item rō diligēdi pximū ē a dilectiōe dei

Non enī diligit̄ pximus nisi qa ymago dei
Ergo debita ptinentia ad dilectionem dei
⁊ pximi que sūt secūde tabule debent ordi
nari: ⁊ scōm debita ptinentia ad dilectiōez
dei que sūt p̄me tabule. Ordo igit̄ qui est i
p̄ma tabula ē rō ordinis: qui ē i scōa. Solo
dō. q̄ ordo decalogi sūtur p̄ cōpationē ad
legē grē ad quā manifestādā ordiat̄ decalo
gus: ⁊ ideo scōm hāc cōpationē d̄f̄ testimo
niū. vnde scōm q̄ magis manifestat ⁊ testi
ficat illā: ordinatur eius mādara. Lex grē
ē lex fidei de q̄ habet Ro. 3. Ubi ḡ ē gloria
tio tua: exclusa ē. p̄ quā legē fa croui: nō. sed
per legē fidei. Lex autē fidei respicit fidē
trinitatis in deo ⁊ fidē assūpte hūanitatē
a deo. Ordo in p̄ma tabula ē scōm ordinē
fidei triū in se: sic pater enī ē p̄ncipiū filiū
⁊ vterq̄ ē p̄ncipiū sp̄s sancti. q̄ ab utroq̄
p̄cedit. pater ḡ ē p̄ncipiū ad alias personas
P̄mū ḡ mādaru qd̄ ē de adoratiōe: est de
honore patris ratione p̄ncipiū. Scōz tō
est de honore qui dēt exhiberi ip̄i sapie vel
heritati que appropatur filio. Tertius re
spicit cōformationē ad sp̄m sanctum. vnde
respic̄ honore sacrificatiōis sp̄s sc̄i. qd̄ sig
nificat per sabbati sacrificatiōem. In scōa
tō tabula ē ordo scōm ordinē trinitatis. cō
pādo ad ymaginē: quia debitū ē ad pximū
rōe hui⁹ q̄ ē ymago trinitatis. ⁊ cum h̄ est
ille ordo cū fide hūanitatē assūpte. Ratio
ḡ paterni honoris ymaginata que ē ratione
p̄ncipiū: ē rō ad p̄mū p̄ceptū secūde table.
qd̄ ē de honore patris. Penes autē rationē
filial̄ honoris: qui ē honor x̄itatis ⁊ cui fide
hūanitatē assūpte. sumūtur alia q̄tuor p̄
pta. Ratio tō ymaginata honoris spirit⁹
sancti: ⁊ sanctificatiōis eiusdez ē ratio ad
duo vltia mādara que sūt de concupiscētiis
De p̄mo illud planū ē quia pater habet i
se rōnem p̄ncipiū: ⁊ ideo honorand⁹ a filio.
Ideo rō paterni honoris ymaginata q̄ erat
in p̄mo. ē rō ad illud mādaru q̄ hono: erat
rōe p̄ncipiū. Ideo p̄mo ordinat̄ istud p̄cep
tū. Ratio autē filialis honoris est ratio ad alia
q̄tuor h̄ mō. quia fili⁹ dei deus ⁊ hō. qa tō
filius dei deus est x̄itas ē. Et impēdit̄ ei ho
nor rōne x̄itatis. Et iuxta h̄ sumit̄ debitū
x̄itatis ad pximū. qui ē ymago filii dei qui
x̄itas est. et penes illud debitū sumit̄ istud
mādaru. Non falsū testimoniū dices. Rōe
aut̄ hui⁹ q̄ filius dei hō ē quo assūpta hū
anitate ⁊ rōne fidei illi⁹ sumūtur tria. rōne

enī hūanitatē assumptē efficitur proxim⁹
 2formis ipsi filio dei ī nā assumpta. ⁊ rōne
 hui⁹ cōformitatē teneor ei et debeo seruare
 ipsā naturā. ⁊ ea que faciunt ad multiplica
 tionē istius sp̄i vel nature. sic est ordinata
 viri cōiunctio cū muliere que ē ī matrimōio:
 ⁊ cōseruare etiā ipsa adiuncta pximo ad sui
 sustentationē. ⁊ sic secundū triplex debitum
 se h̄ hō ad pximū rōe hūanitatē assumptē
 a xpo. Penes pximū debitū sumit illud mā
 datū. Non occides. Penes scdm sumit illud.
 Nō mechaberis. q̄a mechā ē cōtra ordiatā
 cōiunctiōē viri ⁊ mulieris. Penes vero 3°
 debitū. sūtur illud mādatū. Nō furtū facies
 quia furtū ē cōtractatio rei aliene. Ratio at
 honoris ⁊ sanctificationis sp̄s sancti est rō
 ad duo vltima mādata de cōcupia. quia cō
 cupie iste maxime uexant animā ⁊ auferūt
 quietē. Et ideo rō p̄hibitionis istarū concu
 piscētiarū ē a rōe mādati de sabbō. q̄a mā
 datū illud ē de quiete aīe in spū sancto. Nō
 ordinātur ḡ p̄cepta scdm has differentias:
 affirmatiua ⁊ negatiua. sed scdm q̄ ducūt ad
 gratiā. Et quia humanitas p̄us dūc ī ḡfāz
 et māifestatiōēz ḡfē q̄; diuinitas. Quia per
 humanitatē uenimus ī cognitiōē diuinitatē
 ⁊ iō illa tria p̄cepta ī quib⁹ ē rō debiti a ra
 tione debiti filial' honoris rōne humanitatē
 assumptē p̄cedūt istud. Non falsus testimo
 niū dices. **S**ilr et illorū triū iūicem p̄iaz
 dicta planus est ordo. Ad illud qd obicit
 de cōtrarietate ordinis ī deuf. ⁊ exo. v̄d. qd
 cōcupia rerū seu epulētiarū aliquādo mouz
 ad cōcupiscētā mulieris. aliquādo ē ecōuer
 so. aliquādo hō mixte sūt iste cōcupie. Cum ḡ
 lex nihil reliquat qd pertineat ad salutem.
 vt significet qd opulētia aliquādo mouet
 ad voluptatē nel concupiam carnis. Prius
 pōit ī exo. Māda^o de p̄hibitiōe cōcupie rez
 sic dom⁹. Deīde cōcupia mulierū. quia ergo
 deuf ē resolutori⁹ legis. iō ibi facit ecōuerfo
 ⁊ ut ē ostēdat qd aliquā voluptas mouet ad
 rerū cōcupiāz. Silr etiā vt significet: qd sūt
 aliquā mixte iste cōcupie iterponit in medio
 cōcupie rerū. In exo. Mādatū de p̄hibitiōe
 concupie mulieris. Et per dicta soluuntur
 omnia obiecta.

Post hec queritur

de distinctione decalogi quātū ad modum
 tradendi. Querit ḡ p̄mo. vnde B qd quedāz
 sūt p̄cepta affirmatiua. quedam negatiua.

Quare non oīa negatiua uel oīa affirmatiua.

Ite p̄mo p̄cepto p̄me tabule. tria addūf
 s. rō. cōminatio. p̄missio. Ratio cū dicit. Qui
 eduxi te. Cōminatio. p̄ B qd dicit Uisitans
 iniquitatē patrū in filiis. P̄missio. p̄ B qd
 dicit. faciens misericordiā in millia his qui
 diligūt me. ⁊. S; nō iuenit qd B tria addūf
 aliis. Querit ḡ vñ B. **I**tem scdo p̄cepto
 addit cōminatio. quare n̄ silr rō. uel p̄missio
 dicit enī nō habebit infontē qui assūpserit
 nomē eius frustra. Itē 3° addit sola rō. of
 enim sex diebus opatus ē deus in aliis nō.
 vnde B. **I**te ī p̄mo p̄cepto scde tabule po
 nitur p̄missio. cū p̄cipit de honore patris.
 vt sis longeuus super terrā: querit ḡ. vñ B
Ite quedā p̄cepta dicūt idicatiue. quedā
 impatiē. Precepta affirmatiua dicūt ipatiē.
 Unde ī 3° mādato p̄me table dicit. Memēto
 zc ⁊ silr ī p̄mo zc. Donora patrē zc. Negatiua
 autē dicūt idicatiue. querit vñ B. **I**tem in
 aliquibus ē p̄hibitio actus: ⁊ affect⁹: seu vo
 lūtatis. ī aliquib⁹ nō. dico scdm formam. et
 modū tradēdi p̄cepta. q̄rif ḡ vñ B. **S**olo
 v̄d qd decalogus h̄z cōpationē ad legē fomi
 tis cohercēdā: ⁊ reprimēdam. ⁊ penes istam
 cōpationē accipit modus tradēdi p̄cepta
 decalogi. sicut dicitur ē. A lege enī fomit⁹ p̄nī
 tas ē ad quā cohercēdā dat lex. Dec autem
 p̄nitas triplex ē ex fomite. vna ē ex defectu
 nature. alia ē ex corruptiōe n̄. ⁊ ex consuetu
 dine. h̄ enī triplex p̄nitas ad malū est ex fo
 mite. quia feruor cōcupie fomit⁹ cōtingit. ul
 ex p̄nitate iflicta. sicut ē illa que ē ex defcū
 nature. vel ex p̄nitate cōtracta q̄. s. ē ex cor
 ruptione n̄ uel acquisita. que. s. ē ex cōsuetu
 dine. Prima p̄nitas. respicit necessaria. vñ
 ab illa p̄nitate ē appetit⁹ iordinat⁹ necessa
 rii ad multiplicatiōem n̄: ⁊ ad sustentatiōēz
 Dec autē p̄nitas facit modū differētē scdm
 affectū ⁊ actū. vñ scdm hāc ē differens p̄hi
 bitio affect⁹: ⁊ actus. ⁊ B est quia nā p̄pter
 defectū suū ⁊ miserā vite habz cōpulsionēz
 ad supplēdū suū defectū ⁊ qd ad multiplica
 tionē ⁊ sustentationē. ⁊ q̄a mirabilr ē appe
 titus ⁊ inclinatio n̄ ad ista. ⁊ ideo p̄nitas
 ista facit. qd in quibusdā p̄hibet affectus ⁊
 actus. **P**ronitas autē contracta ex corrup
 tiōe n̄ respicit preter necessariū ul supflūū
 Uñ ab ista p̄nitate ē appetit⁹ inordinat⁹ p̄
 necessariū ul supflūū. et ex B est natura p̄na
 ad cōmittendū malū. ⁊ omittendū bonum.
 Et ideo p̄nitas ista facit differentē modūz

i pceptis. scdm istas discretias. affirmatm
negatm. indicatiu. impatiuum. Ex illa pre
qua e pntas ad omittedu est affirmatm. Ex
illa pre qua e pntas ad comittendu maluz
venit negatm. Prohibitio eni e cofe comis
sione. 7 h p i madatis ordinatibus ad dm
7 ad pximu. vbi eni e pntas ad comittedo
malu cotra deu p cotepu occurrit lex nega
tie. vbi ho e pntas ad omittedu bonu qd
ordinat ad deu occurrit lex affirmatie. Silt
e in madatis ordinatibus ad pximu. vbi e
omissio e affirmatm. cotra comissione nega
negatm. Et quia commissio videt danabilis
sed non omisso populo dure ceruicis. sicut
erat iudei. Ideo i madati que sut cofe bonuz
omittedu ponit ipatm. ut ostendat qd vana
bile e omittre bonuz: 7 qd ex debito tenemur
ad no omittendum. Tertia ho pntas est ex
cōsuetudine uel cōiuctu. Et ex hac pntate
e additio cōminationis rōnis. pmissiois.
ad madata. Hec aut pntas qdruplex erat
i iudeis. Erat eni ex cōsuetudine pioni ad
errore 7 ydolatria. scdm qd habet. Dixit z.
Argentū multiplicauit eis 7 aurū q fecerunt
Baal. Item pni erat ad cotempu dei scōz
qd habet. Vsa. i. filios enutruu 7 exaltau.
ipi aut spreuerunt me. Item erant pioni ad
obliuione dei. scdm qd habet. Deut. 32. Oblit
tus e domini creatoris sui. Item erant pni
ad auaricia. Nat. is habet. qd ipi trasgressi
sūt madatu dei de honore patris 7 matris
per auaricia sua. quia fecerat traditione ne
filii succurreret parētibz. nec eos honozifi
carent muneribz. nec sustētarēt. ad qd indu
cebat eos auari. vñ dic ibi. Nun qdēcuq
est ex me zc. Ad ista g qruoz pnt erant ex
cōsuetudine. uel cōiuctu. in illo madato qd
est cotra erroze. Addidit tria. s. rōnem ad
mouedu itellectu. cōminatione. 7 pmissioez
ad mouedu affectu: s. differenter. qa mouet
affectus amore uel timore. Cōminatio g est
ad mouedu affectu timore. pmissio e ad mo
uedu affectu amore. Et quia pnu madatum
pme tabule erat cotra erroze. id addidit ei
illa tria. Scdm ho madatu. s. No assumes
cotra cotepu. Cotepu aut dei p cōminatio
ne cohercetur. Ideo illi madato addit com
minatio. Tertiu ho madatu e cotra dei ob
liuione. Cotra ho obliuione det ho excitari
ratioe. 7 id illi madato addit ratio hac. ve
ca dic. Memeto. q. dicat. habebas i memoria
hecne tradas obliuioni zc. Et h ptinet ad

deu. pntas at ad auaricia erat respectu
pximi seu cotra pximum. 7 ideo madatum
cotra auaricia e de scda tabula. s. pmu. Ho
nora zc. Cotra ho auaricia tollēda nihil pl
ualet qd pmissio. 7 ideo illi madato. Honora
patrem addit pmissio zc. Per hec patet
solutio omnium obiectozum.

Postquam inquisituz
e de deca
logo in generali. Restat nūc iquire
re in speciali de quolibet pcepto decalogi.
vt aut planior sit inquisitio. Querēdum e p
de adoratione dei. Secdo de adoratione xpi
Tertio de adoratione creature. Circa ado
rōnez dei querit plura. Primo quid dicat
adoratio dei. 2. que sit rō diuise adorationis
Tertio de unitate 7 vna diuise adorationis.
Item cū querit quid dicat diuise adozatio.
Querit tria. Pmo an dicat adozatio de la
tria 7 ydolatria. Secdo. an dicatur vniuoe
adozatio. qd e latrice 7 vllie. Tertio an dicat
adozatio actū iteriorē uel exteriorē.

Quantum ad primū

ostenditur qd adozatio dicat vniuoe de la
tria 7 ydolatria. Ad qd sic. appetitus beati
tudinis cū e scdm xitātē direct. 7 cum per
erroze e idirect. nō dicit equiuoce s. vniuoe
ce. Nec ipsa beatitudo cū appetit secunduz
xitātē 7 secū errorē. Ergo silt cultus deo
exhibēdus cū exhibetur scdm xitātē ab aīa
fidelis: 7 cū exhibet p errozem ab ydolatria:
non erit cultus equiuoce dicit: s. vniuoe. igif
adozatio vniuoe dī de latricia 7 ydolatria.
Maioz pz. quia cū appetit beatitudo scdm
xitātē ita qd appetit direct. est vbi e bea
titudo: 7 cū appetit p appetitū idirectum
p errozem vbi beatitudo nō e: sic appetunt
eam errantes. qui querit beatitudinem in
diuiciis tēporalibus. deliciis 7 honozibus.
eadē e rō vtrobi q. s. rō sumi boni. q mouet
vtrūq. appetitū. vterq. eni sumū bonū con
siderat. 7 summū bonū mouet vtrūq. q silt
cū sit eadē rō cultus et adozationis i fideli.
7 i ydolatria. s. rō diuini numinis. Item
ponat qd aliqs itēdat emē argentū et emat
stagnū. alter itēdat emere argentū 7 emat
argentū nō e equiuoca itētio in vtroq. licet
vnus fallat alter nō. Materia enim non
diuersificat intētionē sed finis. 7 ita cū id
sit finis istozū. qui iten dūt emere argentū
pz q vnica. est eozum intētio. Ergo similē

in latría et ydolatria. Cum i vtraq; itendat adorare aia nume dei: siue diuinu. licet vn? adoret nume diuinu. alé n. q fallit. nec illd qd adoret diuinu; est. Item omnis cultus deo debitus est latría. sed cultus ydolatrie est cultus deo debitus. ergo ydolatria est latría. g adoratio vniuoca. Maior plana est Minor etiá p3. quia nihil aliud e ydolatria nisi cult? deo debi? : vat? ydolo. Ad opp? sic. Hoc nome de? d? nuncupatie et essentia lr. Effetialr d? de x? deo: s nuncupatie d? e? solú de ydolo. Si g nō dicat vniuoce sic et sic: s equiuoce. g sllr diuinu dictu de ydolo et de x? deo n̄ e vniuocu: s equocu: s diuinu ofidēatū utrobq; e rō adoratiōis. g rō adorationis late et ydolatrie equuoca e. et ita equo ce d? adora? de lata et ydolatria. Itē Ro. i. Qui mutauerūt xitātē dei in mendatiū glo. Veritas dei e gloria dei. veritatē dei tenē e vnu dei colere. Xitātē i mendatiū cōuertē e creature seruire pro creatore. Xa enim fili gio in vni? cōstat xi dei seruitio. ipsa nāq; xitas vn? e de? . ipe enī vna natura e nāl. vna e xa diuinitas. et ita nō possūt duo xi vii faciter dici. sicut ipa vna xitas nō pōt nāl. diuidi. vnu itaq; deum colere veroq; deo seruire nō e vtiq; xitātē dei i mendaciū commutare. Si g ydolatria creature seruit pro creatore. omuat xitātē in mendaciū. la tria xō xitātē tenet. nō g se habet vniuoce adorationi respectu latría. et ydolatrie. Solo dō q nō d? vniuoce: nec p analogiā. Ado ratio de latría et ydolatria: s equiuoce. ga rō ipa mouēs in vtraq; adoratione: equuoca est. s nume diuinu scdm xitātē: et secundum extimatōes. vnus enī adorat nume diuinu scdm xitātē. alter nume diuinu scdm extia tionē. h aut n̄ vniuocāt. et iō rō adoratiōis vtrobiq; e equiuoca. ¶ Ad pnam rationē in cōfrū. s. q appetitus beatitudinis cum appetit scd; xitātē. et cū appetit fm erroze: nō e equiuoc?. Dd q appetit? beatitudinis e duplex. quia pōt ee appetit? volūtat nālis et tūc e s rōe cōmuni ipius beatitudis. fm q dicim? q beatitudo e stat? oim bonozum cōgregatiōe pfectus. Et sic nō equiuocatur appetit?. et scdm istū nūq; accidit error. est al? appetit? qui sequit electionē. Qui g dez e a ratione: et iste respicit rōnes ppiā. circa istū accidit error et rectitudo. iste enī; appe titus est i aliquid dēterminatū. et cum ponit beatitudinem vbi est: et appetit? tūc rect?

est. cū xō ponit eam vbi nō e. s. in diuiciis ut i deliciis. tūc errat. et iste appetit? e equuoc?. ga ratio ppiā qua appetit? bonū vbi est: et vbi nō e. rō equiuoca e. Sic dico ex parte ista q appetit? nālis e in reuerentiā et ado rationē diuinā. ille appetit? accipit diuinu generali ratiōe. nō ponēdo h vel ibi. et iste appetit? vniuoc? e. et nō e ydolatrie mot?. sed volūtat nālis: s appetit? electiōis q mo uet i reuerentiā et adorationē diuinā in rōe ppiā iste errat. ponēdo diuinu ubi non est. ga ponit diuinu extra suā ppiā rōnē et ppe h acceptio diuini equuoca e. Ad fm dō. q si adora? dic motū fm inclinationē n? : seu ap peritū n? dico q vniuoc? e sp mot? et id. imo iste sp e rect? : nec circa ip; accidit error: s si vti motū adoratiōis i re dēterminata. tūc e mot? ille scdm appetitū; rōis electiui. et iste mot? nō e vniuoc? : nec idē e. ga respic rōnē ppiā que differēs est. cū pōit diuinu vel sumū vbi e et vbi nō e. Alia enī e rō diuini in deo vbi e: et in creatura vbi nō e. ga ibi ponit extra ppiā rōnē. ¶ Ad aliud dō. q i illo argumeto e fallacia accidētis. fit enī; ibi distributio pro singularib? : s nō sumit p eis dē numero: s pro silibus. vnde ydolatria d? cult? deo debi? : quia ibi fit geuoflexio zc. que sūt filia bis. que sūt i cultu diuino la trie. et sic d? ydolatria cultus deo debi? p similitudinē. quia. s. e silis cultui q deo ex h bef. et sic nō pro eodē cultu assumit. s p filii mā nō pōt ee idē numero. sic patet ex glo. Ro. s sup illud. Qui cōmutauerūt i mēda? xitātē dei. non possūt dici faciter duo veri vii. sicut ipa vna xitas nō pōt nāl. diuidi. vnde illa adoratio qua adora? de? nūq; d? vniuoce de aliq; alia re. et maxime de ydolo. nisi xitas in mendaciū cōmutatur quando adoratur vt deus.

Secundo queritur

Utrū adoratio vniuoce dicat de latría et dulia. ¶ Ad qd sic. latría d? cultus soli deo trino et vni debitus. Dulia xō d? cultus vl reuerētia debita rōnabilr creature: supiorē ordinē tenēti. sicut e platus et domin? et ma giſter et hi? . s eadē e adoratio qua adoratur deus: et creatura supiorē ordinem tenens vt platus et hi? . g adoratio vniuoce d? de latría et dulia: Minor p3 p sile. videm? enī; q eadē e dilectio vel amor q diligit deus et pimus. istud patet quia dicēdo diligit

deus diligitur proximus. idē est obiectū et idē finis. Diligere enim primum ē velle et bonū sūmū. q̄ silr adoratio ē eadē. quia adoratur deus i primo i quātū ē ymago eius et similitudo. vnde adoramus platos ppter cōformitatē ad deū in potestate. doctores ppter cōformitatē in scīa uel sapīa. uiros sanctos ppter cōformitatē ad deū in bonitate. De pmo habet exo. 22. Diis n̄ detrahes et dcm̄ ē a dño ad Moysen. exo. 7. Posui te deum phonis. De scdo i Jo. x. Si illos deos dixit ad quos dei sermo factus ē. De 3. habetur in psal. Ego dixi dii esis. q̄ adoratur primum ratione cōformitatis et picipatiōis alicuius diuini. Ergo sicut eadē dilectio: et vniuocata eadem adoratio dei et primum. q̄ vniuoce d̄ adoratio de deo et de primo. Ad oppo^o adoratio debita deo singularis est: et ei soli debita: et hec d̄ latría. q̄ sicut nō est dicere de his que singulariter de deo sūt. v̄l dicitur q̄ per analogiā cōueniant creature. nec etiā multo magis p vniuocationē non erit silr dicere q̄ adoratio dicat vniuoce. nec ē analogice de latría: que ad deū ptinet. et de vultia: que ptinet ad primum. Solo. sup illud Mat. 4. dominū deū tuū odorabis et illi soli fuies. v̄l glo. grece latreosis. latie fuit. ¶ Seruitus at illa que cōis ē deo et homini et cuiuscūq. grece vultia d̄. illa rō q̄ soli deo debet latría et sumit glo. illā. vultia extenso noīe vultie. scdm. s. q̄ accipitur pro seruitute vultia rō in p̄pria rōne ē reuerētia facta superior creature scdm q̄ dicit glo. super illud psal. Adorate scabellū pedū eius: qm̄ factū ē. et dicit. nō illa dico adoratione que latría ē q̄ soli creatori debet: s̄ illa q̄ vultia dignior est. vultia enī adoratio ē: que etiam creature exhibet: que duas habet species. vnā: q̄ oib⁹ indifferēter. alterā que soli humanitati xp̄i exhibet. prope q̄ sup̄to vocabulo latría est seruitus que soli deo debet. ¶ Vultia vero d̄ seruit⁹ et reuerētia. q̄ rōne alicuius doni et dignitatis excellentis debet rōnali creature. ppter qd̄. etiā debet ei adoratio. v̄l q̄ nec vniuoce nec equiuoce d̄ adoratio latrie et vultie p̄p̄e sup̄te: s̄ analogice h̄ ē per pri⁹ et posteri⁹. v̄n̄ ppter h̄ dicit glo. illa. q̄ latreosis: siue vultia extenso noīe est cōis seruitus exhibita cuiuscūq. n̄ dicit vniuoce vel eadē s̄ cōis. s̄ p analogiā. h̄ ē p prius et posteri⁹. h̄ autē ē ratio. adoratio ē veneratio vel reuerētia exhibita rōe dignitatis sup̄i

oris et excellentis. et hoc p prius et posteri⁹ cōuenit vultie et latrie. ¶ Sūma enī excellē⁹ dignitatis est in deo. et rōne illius debetur adoratio latrie ipsi deo. excellentia autē dignitatis que ēi creatura rōnali nō ē sūma. imo ab illa diuina. et s̄ illa: et ad illam. et rōne istius dignitatis debetur creature adoratio vultie. ex h̄ enī ē. q̄ sicut sūmū ē in creatore d̄t ei creature sūme. et rōne istius summi in creatore. debet ad rōnem latrie. Ratio rōe dignitatis d̄t a deo creature debetur ei vultia: nō dignitatis que sūma sit: s̄ que sub illa ē ratiōe cui⁹ adoratur deus. ¶ Ad rōnem i cōtrariū d̄t. q̄ deus ē alpha et o: p̄cipiū et finis. sicut habet apod. p̄. Adoratio q̄ r̄sp̄cit deū i quātū ē p̄cipiū sup̄i⁹ et excellens. Unde adoratio ē mot⁹ i p̄cipiū. Amor rō ē mot⁹ i ip̄m sicut i finē. Ratio at finis non mutat cū dicit q̄ diligit deus et q̄ diligit primum. s̄ diligit sūmū bonū ip̄i proximo. Si militer nec debiti mutat. imo eadē ratiōe debeo dilectionē deo et primo. quia i se ip̄o et in sua ymagine debeo diligere summum bonū: s̄ cū adoratio sit mot⁹ in p̄cipiū variatur ratio p̄cipiū. qua adoratur deus et primum: et silr ratio debiti. quia deus est p̄cipiū ad eē et cōseruationē eē ipsi⁹ create Rationali rō creature ē p̄cipiū rōne doni excellētis ad bene eē alteri⁹. Sic s̄ d̄t rōe cui⁹ p̄t ip̄m ducere i sup̄iora. Sicut platos p potestātē doctor rōne sapie p cognitionē sanctus vir p exēplū possūt alios ducere in sup̄iora. Ratio q̄ debiti silr ē differēs. quia ratio debiti quo debeo deo: ē rō qua debeo ipsi p̄cipiū ad eē et ad cōseruationē ad eē. et ad oīa reliqua. Ratio debiti q̄ debeo reuerētia primo: ē rō qua debeo p̄cipiū ad bñ eē. dignitas enī diuini eē p potētiam et p̄ticipationē cōuenit platos. Dignitas sapie doctorib⁹. dignitas rō bonitatis sanctis rōe quarū dignitātū sūt p̄cipiū ad bene esse aliorū. et ratione quarū debet eis honor et reuerētia. et sic n̄ ē vniuoce ratio debiti nec etiā equoeca s̄ analogica. s̄ p prius et posteri⁹ variata. et ideo d̄t variari ipsa adoratio: et radix ad vtrūq.

Tertio queritur Utrū
adoratio dicat actū exteriorē uel interiorē. Ad qd̄ sic exo. xx. Non adorabis ea neq; coles. Glo. Aliud est colere. aliud est adorare. P̄t q̄ s̄ iuit⁹ adorare uel adulando regib⁹ ydolatriis

uel tormētis nictus: cū sciat q̄a ydolu; nihil est. colere x̄o ē toto bis affectu et studio mācipari: vtrūq; ḡ refecas. vt nec affectū colas nec sp̄e adozas. ¶ Ex his p̄ q̄ adozatio consistit in actu exteriori uel affectu. colere x̄o in affectu uel actu interiori. ḡ adozatio est act⁹ exterior. colere x̄o interior. ¶ Itē apod. 5. Ceciderūt in facies suas ⁊ adozauerūt. ḡ adozatio ē i signo exteriori. ḡ dicit actū exteriorem. ¶ Ad oppo. 3o 4. Uenit hora ⁊ nūc ē quādo ueri adozatores adozabūt p̄z i spiritu ⁊ x̄itate. ⁊ dicit glo. Non i templo. Nō i mōte hoc: s̄ interiori i timo cordis tēplo. Ergo adozare seu adozatio dicit actum interiorē. ¶ Itē ps. Adozate dñm i atrio sancto ei⁹. i. i dilatato ⁊ sanctificato corde. quia ex caritate ē ois sanctitas. ḡ adozatio dicit actū cordis. ḡ dicit actū interiorē. ¶ Itē Raban⁹ sup gen. Adozare ē ad deū qui sol⁹ ē adozādus tota mentis itentioe tendere. ḡ adozatio ē actus mētis. Querit ḡ quomodo differūt. colere. seruire. ⁊ adozare. Solo dō. q̄ ista distinquūt h̄ mō. quia adozare pprie respicit itentioē. colere affectū. seruire corp⁹ q̄a seruire ē ex illa pte: ex qua ē seruil act⁹. H̄ autē ex parte corpous. uenerari autē deum scdm affectū pōt eē duplr. uel iterius ⁊ sic colere dicit affectū iterius uel exterius. et sic colere dicit affectū in affectu seu in signo. ¶ Silr adozatio respicit itentioē sicut dicit p̄dicta auctoritas Rabani. sup gen. Adozare ē ad deū qui sol⁹ ē adozādus tota mētis itentioe tendē: ⁊ sic adozatio respicit intentionē. s̄ h̄ pōt eē duplr. uel scdm q̄ ē iterius i corde adozatio in spū ⁊ x̄itate ⁊ sic dicit auctores q̄ adozatio est iterius. uel scdm q̄ adozatio ē exterius i signo ⁊ significatioe itentiois ⁊ sic ē exterior actus. qñ. s̄ rōnalis creatura totā se donat deo vt suo p̄cipio ⁊ cause. Seruire autē respicit op⁹ exteri⁹ uel corpus. tñ seruire⁹ aliqñ appellat mācipatio rationalis creature seu colendo. seu adozando in affectu ⁊ itentioe. ⁊ sic i itentioe et affectu: ⁊ sic dicit actū interiorē. scdm autē q̄ ē expressus mot⁹ uenerationis i corpore. sic ē i actu exteriori. ⁊ p hoc p̄ itentio rationuz ad vtrāq; partem

Postea queritur se

cūdū quā rōem deo debetur adozatio. an. s̄ rōe potestatis uel x̄itatis. uel bonitatis. Ad qd sic. querit an circūscripta bonitate ⁊ x̄itate

debet deo adozatio: rōne potestatis. Et ostendit q̄ n̄. quia potestas degenerat i abusum. nisi secū habeat bonitatē cōiunctā. s̄ tali nō debet reuerētia: nec adozatō. ḡ circūscripta bōitate n̄ debet potestati adozatio. ¶ Itē n̄ ē simplr reuerēda ptās. nisi secū habeat x̄itatem. quia tūc p̄cept⁹ ē ⁊ indirecta i suas operationes. ḡ nō pōt adozari potestas sine istis. ḡ debetur deo adozatio n̄ rōe potestatis solū s̄ etiā rōne istorū triū. bonitas. x̄itas ptās. ¶ Silr querit vtrū sola bonitas: sit cā adozatiois. ⁊ uidetur. Circūscripta enī ptate et x̄itate debetur bonitati reuerētia de se. nō ecōuerso. ḡ p̄mo ⁊ p se debet reuerētia bōitati. Ergo ipsa bonitas sola p̄mo ⁊ p se ē cā adozatiois ⁊ uenerationis diuine. ¶ Itē Aug⁹. x. de ciuitate dei. Cū mandaf de diligendo p̄xio. quid aliud mandaf nisi vt ei q̄ pōt comēdet diligēdū deū. hec x̄a religio. h̄ x̄a pietas ē. h̄ tātūmō debita seruit⁹. ex q̄ obf̄ si tātū x̄a ⁊ debita ē seruit⁹. quia mandaf diligendus est de⁹: s̄ h̄ rō ē bonitas. ḡ ipsa bōitas ē rō ⁊ cā adozatiois dei. ¶ Ad oppositū ostēdit p̄mo q̄ solū rōe potestatis sic circūscripti aliis ⁊ remanēte potestate deo debetur adozatio. quia latría ē seruitus. ḡ adozatio latría ē i itentioe seruitutis: s̄ seruit⁹ sp̄ dī respectu dñi. dominiū autē dī ratione potestatis. Unde. Boeti⁹ i libro de trinitate dicit. q̄ dominiū i deo nihil aliud ē q̄ ptās coherēdi s̄bditos. ḡ rōe ptatis p̄ ⁊ p se deo debet adozatio. Circūscriptis ḡ aliis. ipsa potestas ad huc ē rō adozatiois. ¶ Itē i deo ē potestas. x̄itas ⁊ bonitas. sicut autē fides est ipsius ueritatis sic amor est ipsius bonitatis. ḡ similiter honoz uel adozatio erit ipsius potestatis. ¶ Itē adozatio debet rōe dignitati excellenti. vñ nūq; supiora adozāt inferiora: s̄ econuerso ⁊ h̄ ē quia supiora h̄nt dignitatē excellentē resp̄cū inferioris ⁊ n̄ ecōuerso: s̄ bōitas de suo intellectu ⁊ rōe n̄ dat itelligē aliquā excellentiā dignitatis. similis nec x̄itas. sed sola potestas que sp̄ itelligit respectu alicui⁹ s̄biecti. Ergo adozatio p̄p̄e ⁊ p se debet deo rōe ptatis. ⁊ ita circūscriptis aliis: adhuc potestas ē rō adozationis. ¶ Silr obf̄ cōtra p̄mū. s̄. q̄a rōne soli⁹ bonitatis nō debet deo adozatio. Et p hoc patet qd dicit psal. Dñs terra adozet te zē. h̄losa fide: s̄ fides nō adozet nisi cōceptioe x̄itatis. ḡ n̄ ratiōe bonitatis solū debet deo adozatio imo etiā rōne x̄itatis. ¶ Silr querit vtrūq;

ratioe maiestatis i his tribus cōprehense q̄
sūt ptās. x̄itas bonitas. debet deo adoratio
¶ Ad qđ psal. Adorate dñm i atriō sacro
eius. Solo. de his atriis venit i atriū ubi ma
iestas adoraf. Ex hoc obicif cū itelligif bōi
tas: nisi itelligaf excellētia nō debet adora
tio ei: nec silr x̄itati: nec silr ptāri. 7 similit
nisi itelligaf excellētia i sūmo non debetur
adoratio. que vni soli debet. que dī adora
latric. Si ḡ ē i maiestate itelligif excellētia
i sūmo. quia dī maiestas a maiori 7 summo
statu. Ergo ipa maiestas i illis trib⁹ cōphē
sa est rō adoratiōis deo debite. ¶ Item deo
debet adoratio: gratiarū actio: 7 laus: 7 h̄
totum ex debito causali. bonitas enī de sua
ratione diffusiva ē sui 7 diffundit dona sua
in creaturis. Creatura autē ex h̄ q̄ accipit a
deo efficit debitor. 7 h̄ ē debitū gratitudi
nis. h̄ autē ē gratiarū actio. ḡ gratiarū actō
debet deo rōe bonitat. Itē creatura rōnal
accipit noticiā a deo. a x̄itate autē emanat
oīs noticiā. quia x̄itas ē sui ipi⁹ declaratiā
vt dicit Hilari⁹. Ex hac autē noticiā debet
ipā creatura rōnal laudare et magnificare
diuinā noticiā: uel x̄itatē seu sapiām. Ergo
tenet ad laudē diuinā rōe ipi⁹ x̄itatis. cui
ḡ respiciat maiestas maiore statū. Adoratio
autē dignitatis sapientis. ḡ adoratio ē f̄spcū
uel rōne diuine maiestatis. ¶ Solo vđ. q̄ la
tria uel seruitus vno mō dī uel accipit pro
illis que exhibet in cultu: sicut sunt thurifi
cations oblationes: genuflexiones 7 h̄. Alio
mō p̄ illis p̄ que ē exhibitio. 7 h̄ sūt x̄tutes
sicut fides que prestatur x̄um. vñ 7 p̄ h̄ ex
hibet adoratozē. Caritas autē diligit vt op
timū. Tertio modo dī adoratio mor⁹ qui ē
ipsius virtutis: quā dicūt latrīa a deo exhi
bēdū seruitiū debitū. sic ḡ adoratio istius
virtutis. s. latric p̄ impiū. aliarū x̄o virtutū
p̄ executionē: uel exhibitionē: que sūt. fides
spes zc. illorū autē actiū qui sūt thurificatiō
7 h̄. materialr. ipsi⁹ x̄o caritatis p̄ iforma
tiōes. quia caritas iformat oēs alias x̄tutes
7 oīa opa. ¶ Vđ ḡ si p̄ q̄ adora⁹ ē rōe maie
stat. quia maiestas dī respectu maioris 7 sup
ioris status qđ sp̄ respicit adoratio: 7 sic rō
maiestatis pl⁹ se t3 ex pre ptātis q̄ x̄itatis.
uel bonitatis. sic magis rōe ptātis debetur
deo adoratio. q̄ x̄itatis uel bōitatis. cū rōe
maiestatis debeaf seruitus illa. ¶ Ad illd
qđ obf̄ q̄ circūscripta bonitate potestas de
generat zc. vđ q̄ ptās cui debet adoratio:

est potestas i sūmo. Potestas autē que dege
nerat uel a potestate i sūmo: 7 p̄pter hoc
de hac potestate nō p̄cedit bñ rō. Cū ptās
que cōphēdit in se rōes adoratiōis: nō ē de
generans aliquo mō. 7 iō h̄ in se rationem
adorationis. Et h̄ potestas diuina est. ¶ Ad
illud qđ obf̄ q̄ fide adoram⁹ vđ. q̄ quelibet
x̄tus i actu suo h̄ mouē alias 7 excitare. et
h̄ ē p̄pter cōnexionē ipsarū adiuicē. vnde
fides excitat ad reuerētiā ipsi⁹ x̄itatis.
Caritas x̄o alias mouet 7 excitat ad amorez
bonitatis. vnde fides alqñ adorat. cū. s. per
ituitū in ipsam x̄itatez exhibet deo cultus.
silr 7 caritas: tamē caritas magis mouet ad
adorationē. quia mouet sic iformans 7 h̄ est
quia mouet ad bonū. bonū enī est obiectum
caritatis. vnde sicut rō boni iformat 7 mo
uet p̄ iformationē omnē appetitū: quia nō ap
petit x̄u; nisi quia bonū. silr arduū et glori
osum appetit quia bonū. sic caritas mouet
ad exhibitionē adorationis p̄ iformationēz
tamē quelibet habet suā p̄pūā rōez. ipsa x̄o
latrīa mouet: sicut ip̄erās que respicit ip̄as
maiestatē p̄p̄ie quia respicit maiore statū:
7 p̄ h̄ p̄ notificatio eozū que obiciūtur.

Consequenter querendū est de vni
tate 7 differētia adorationis. P̄iso ḡ q̄ritur
de x̄itate. ¶ Secdo queritur de differētia.
Quātū ad primū querit. Vtrū sit vna ado
ratio triū p̄sonarū trinitatis. qua. s. adorat
pater 7 fili⁹ 7 sp̄s sanctus an alia an alia.
¶ Ad qđ sic obf̄. Adoratio ē: triū p̄sonarū.
s. scdm trinitatē p̄sonarū disti. quāz tria p̄
cepta ordināta ad deū. primū p̄tinz ad pa
trē. scdm ad filiū. tertiū ad spiritū sanctūz
sicut sup̄ius dictū ē. Cum ḡ illa tria p̄cepta
p̄tineāt ad honorem 7 reuerētiā trinitatis.
Sicut uult Aug⁹. 7 sūt tria. ḡ tres adoratio
nes. Itē ali⁹ ē honor: talia rō debiti i q̄libz
p̄cepto ad dñm ordināte ḡ alia 7 alia adora⁹.
¶ Itē i patre ē dignitas qua ē p̄. q̄ soli patri
conuenit. In filio ē dignitas qua ē filius. que
soli filio cōuenit. 7 silr ē in sp̄s sancto. Tri
plex ḡ ē dignitas p̄sonal. s. adoratio debet
trinitati uel deo rōe dignitatis excellentis
ḡ triplex debet adoratio trinitati nō vna
vt in vna adoret pater rōe dignitatis qua
est pater. In alia filius rōe dignitatis qua
est filius. In 3⁹ spirit⁹ sanct⁹ rōe dignitatis
qua ē spiritus sanctus. ¶ Ad opp⁹ adozare
respicit illud qđ ē cōe trib⁹ p̄sonis. ḡ non est

alia et alia adoratio trium personarum. Maior pars
quia adoratio respicit maiestatem quae eadem est et communis
tribus personis. et non alia et alia. quae nec erit dif-
ferens adoratio cum ratione istius debeatur. **I**tem
amor et adoratio debetur trinitati. sed amor de-
betur ratione bonitatis. et quia una est bonitas in
tribus personis. et non alia et alia. Ideo uno
amore amantur bonitatem in illis. Adoratio autem
debetur trinitati ratione maiestatis. cum sit eadem
sit maiestas in tribus personis. quae est ratio adora-
tionis. quod unum est debitum adorationis. et ita una
adoratione adoratur tres persone. **S**i dicatur
quod patri debetur adoratio ratione generationis
quae actus est in patre: quia pater est generans.
In filio autem est generatio passiva. quia filius
dicitur generari. et ratione huius debetur ei adoratio.
et ideo non est eadem adoratio. sicut nec eadem gene-
ratio vel eodem modo. **C**ontra pater potest generare
filium. et filius potest generari a patre. aut ergo eadem
potestas aut alia. Si eadem. Sed adoratio sequitur
potestatem. quia ratione potestatis debetur deo adoratio.
Si ergo eadem est potestas essentialis generationis
actus et passivae. Licet differant secundum rationem
intelligendi: vel modum. Sed et eadem adoratio de-
bita patri et filio: et pari ratione spiritui factio
qui procedit ab his. **S**i dicatur quod sit alia et
alia huius potestatis. Sed ponatur in deo iam diuer-
sas potestates. quod est inconueniens. quia ex hoc
sequeretur diuersitas essentialium. **I**tem quicquid
conuenit deo secundum calitatem respectu creaturae:
conuenit toti trinitati. et sic indiuisa sunt opera
trinitatis. sicut indiuisa calitas: sic et unum
et indiuisum est illud quod debetur ratione calitatis. Si
ergo creatura eo quod creatura debet deum adorare
nenerari et amare bonitatem diuinam. Sed ex parte
calitatis est debitum adorationis. Sed adoratio
conuenit deo ratione secundum calitatem respectu crea-
ture. Si ergo haec calitas eadem. Sed et una et eadem
adoratio. **I**tem Dylari in libro de trinitate
honor geniti est in honore dignetur et conuerso.
quia deum quod non sit filius in trinitate iam non
est generans. Sed relata sunt generans genitum. et
precedens pari ratione. Sic ergo circumcedunt se re-
lata et unum in alio intelligitur. nec unum ab alio
potest intellectum potest separari. Sed sicut non erit separe
honor sequetur ad proprietatem qua pater ut
pater. et ad proprietatem qua filius ut filius
adoratur. Imo unus in alio intelligitur. Sed una est
semp adoratio. siue comprehendatur intellectus
essentialis: seu persona. et maxime secundum quod una est
ab alia. quia sic se habet secundum relationem.
Solo modo. quod si plures una est adoratio trium perso-

narum in trinitate. qua adoratur pater. filius. et
spiritus sanctus. sicut una est maiestas. Unum
genus est. habet. quod Abraham tres nidos et unum
adorauit. Unum huius sit discretio et numerus trium
personarum. est tamen una adoratio: quia una est
maiestas una equalitas in tribus. Et ideo dicitur
Iohannes. quod qui non honorificat filium non honorifi-
cat patrem. qui misit illum. per hoc ostendens: quod ho-
nor patris est ex honore filii et conuerso. et licet
sit ibi discretio proprietatum. tamen ille proprie-
tates inuicem sunt et ad inuicem relate. Unum dicitur
omnis in euangelio. Iohannes. 14. Philippe. Qui uiderit
me uiderit et patrem meum. Ideo qui intelligit
filium ut filium. necesse est quod intelligat patrem.
et sic respiciendo discretionem personarum trium
unus et idem honor et eadem adoratio debetur
toti trinitati. Sicut respiciendo essentialia unum et
idem honor numero debetur ei et eadem adoratio.
Ad illud quod per obiectum. quod si eadem est adoratio.
Unde ergo distinguuntur tria precepta ordinantia
ad deum que sunt de adoratione. Dicendum quod illa
distinctio preceptorum non est ratione distinctionis tri-
nitatis: nec adorationis eiusdem. sed ratione distinctio-
debitorum: quae imprimis rationali creature. ex ratione
cali quia. scilicet a deo creata est. pendet enim a deo
sicut a suo principio. et pendet ab eo sicut a suo
conseruatore. **I**tem pendet ad eum sicut ad suum finem
Unum triplex est dependentia ex parte creature. que
dependet non ex parte eius a quo dependet. imo
una causa est. et secundum hoc est distinctio preceptorum.
et non est alia et alia adoratio in illis preceptis: sed
eadem ibi precipitur: tamen debitum triplicis adora-
tionis ibi ostenditur. **A**liis potest dici ut dicatur
quod in primo precepto precipitur adoratio. in secundo laus.
in tertio gratiarum actio. quia primum debetur adoratio
ad quod pertinet primum preceptum. Xitanti autem quae facit
noticia debetur laus. Sed tertium mandatum pertinet
ad Xitanti. et ideo dicit. Non assumes nomen dei
tui in uanum. quod dicitur. sed assumes debite ad lau-
dem. ipsi autem bonitati ad quam pertinet tertium
mandatum debetur gratiarum actio. quia bonitas
ipsa diffudit se et dona sua. Et quod obiectum. huius sunt
alia precepta. Sed alia adoratio. Deum quod adoratio
respicit ipsam diuinam causam: seu principium: que non
numeratur: et ideo una est non numerata. et respectus
ille bene notatur per hanc proportionem ad. ex quo dependet.
sed preceptum respicit debitum: quod quia ut uisum
est numeratur. Ideo et preceptum. adoratio tamen
eadem in illis precipitur. Per hoc pars solutio ad secundam
rationem. **A**d tertium quod ille dignitates in inuicem
et unum sunt: nec est eas aliquo modo separe etiam per
intellectum. unum est honor in honore et dignitas

in dignitate. ga iuicē accipit eas intellectus
propterea q̄ ga iuicē sūt: et vñū sūt. et iō una
ē adoratio et cōis que respicit illas. ¶ Juxta
b̄ nota de opinioe quorūda qui dixerunt q̄
i p̄cepto p̄cipit latría. in sc̄do p̄seuerátia
latría. i. 3. p̄fectio late. Et h̄ b̄ disti gnūt tria
p̄cepta ordinan̄ ad d̄m. ga deul. s̄. dic̄ glo.
de p̄cepto q̄d ydolatriá p̄hibet. ḡ p̄ oppo^o
p̄cipit latría. S̄ilr̄ i sc̄do cū dic̄. Nō assumes
nomē dei tui iuanum. p̄cipit p̄seuerantiam
latría. quia q̄ recedit a cultu assumit nomē
dei i vanū. In 3. mādato determinat hora
siue dies adoratiōis et vacatiōis deo. ḡ pre
cipit ibi p̄fectō latría. etiā dic̄ glo. oīa s̄acte
faciēdo a strepitu vicioꝝ cessando. ecce per
fectio. ¶ Juxta b̄ etiā querit cū p̄hibeat in
p̄mo mādato ne fiat similitudines i celo. nec i
terra. nec i aqua. quare s̄ilr̄ non p̄hibet fieri
similitudines in acre et igne. cum aer et ignis
corpa sūt: et corpa i eis sūt et figurari possūt
ibi similitudines. ¶ S̄; v̄d. q̄ nō ē differētia in
illis p̄ceptis p̄ p̄seueratiā et p̄fectionē latría
quia p̄ceptū respicit actū seu debitū actus.
p̄seueratiā aut̄ et p̄fectō nō dicūt actū: s̄
statū act^o. et iō penes illā nō ē distinctio. imo
penes debita reuerētie vel honoris latría sic
visū ē sup̄. p̄t̄t r̄amen dici sc̄dm̄ iā dicta. q̄
aliter distinguuntur vt dicatur q̄ in p̄mo
p̄cepto p̄cipit latría quātū ad adoratio
nē. In sc̄do quātū ad laudē. In 3. quātū ad
ad gratiarū actionē. Et h̄ ē quia primū pre
ceptū respicit rōnē dignitat̄ excellēt̄ sp̄cū
cui^o d̄r̄ adoratio. In 2. aut̄ p̄cipit assumptio
nōis dei directā. h̄ aut̄ ē cū laude. In 3. q̄d ē
de requie i sabbō p̄cipitur sanctificatio seu
vacatio deo: et sic gratiarū actō rōe donoꝝ
acceptoꝝ a sp̄u s̄acto. Ad sc̄dm̄ d̄d̄ q̄ aer et
ignis ibi cōprehēdunt̄ s̄b celo. quia celū vo
catur cōis nā sur̄sū cōrinēs alia. Un̄ super
gen̄. disti gnūt a sanctis celi. s̄. aerū olipicū
Ita q̄ aer et ignis ibi vocat̄ celi. et sic sumit̄
i psal. cum d̄r̄. Volucres celi. T̄. ā. deozsuz
d̄r̄ terra et aqua. et ita sc̄dm̄ modū sacre scri
pture cōprehēdunt̄ illa s̄b celo. et iō tria no
minat in quib^o prohibet fieri similitudines
in quibus oīa cōprehēdit.

Consequenter querit de
differētia
adorationis et h̄ dupl̄r. absolute et i compa
tione. Quātū ad primū sic. Querit vtrum
vna adoratiōe vel differēti sc̄d̄; rē adoraf
de^o. Ad q̄d sic. psal. In ecclesiis benedicite

deo domino de s̄t̄ibus ysrael. Glo. Deo cui
debet latría. domio cui debetur dulia. Si ḡ
dulia et latría dicūt d̄riam adorationis im
rem. ḡ differēs ē adoratio vna qua adoraf:
vt de^o. alia qua adoraf vt d̄ns. ¶ Itē psal.
Dñe deus meus i te speravi. Glo. Dñe oīm
p̄ potētiā cui debet dulia. de^o oī; p̄ cationē
cui debet latría. ḡ differēs est eius adoratio
sc̄dm̄ rē. vna qua adoraf vt de^o. alia qua ut
d̄ns. ¶ Itē dulia d̄r̄ reuerētia que debetur
creature. latría d̄r̄ reuerētia que debet eter
no. S̄; quedā vicū de deo ab eterno. q̄dā
ex tēpore. vt de^o. d̄ns. creator zc̄. Et debetur
ei honor rōe vtriusq̄. ḡ debet ei latría. rōe
eius q̄ de ipso d̄r̄ ab eterno. et dulia rōe ei^o
q̄ de ipso d̄r̄ ex tēpore. quia latría resp̄ q̄d
eternū ē. dulia illud q̄d tēporale ē et c̄atum.
ḡ differēs honor debet deo. vñ^o latría. alt
dulia. ¶ Itē deus se habet ad creaturas vt
de^o et vt d̄ns. et ē separe has rōes p̄ itellm̄.
quia iquātū de^o creat̄ q̄d^o. d̄ns gubernat.
Si ḡ cōphēsiōe sequit̄ honor differēs reue
rētia ei exhibet̄ i quātū de^o et i quātū d̄ns.
Itē de^o se h̄; ad creaturā vt creator. et c̄.
et quātū ad h̄ videt̄ ip̄ius ad creaturā disp
itas i nā. Itē se h̄; vt deus et sic dispitas in
cōditiōe. quia talis ē d̄ns ad seruū. Si ergo
alia ē rō dispitatis n̄ et cōditionis. et h̄ cō
prehēdit̄ et cōprehēsiōe seq̄ honor. ḡ ali^o
honor ei debet̄ i quātū creator. vel c̄. et in
quātū d̄ns. ḡ vt p̄ius. ¶ Itē Malach. i. Si
ego pater. vbi ē honor me^o. et si ego d̄ns. ubi
ē timor me^o. Ergo vult q̄ alia reuerētia ex
hibēda sit ei iquātū p̄: et iquātū dominus.
Ad oppo^o rōnal creatura dependet a deo
quātū ad eē. quia exiit ab ipso et quantū ad
p̄fectionē eēet quātū ad cōseruationē eē. et
rōe istozū d̄r̄ creatori suo honorē: qui dicit̄
latría. Si ḡ sc̄dm̄ oēs istas cōditiōes deo de
bet latría. ḡ deo iquātū ē d̄ns debet latría.
quia de^o d̄r̄ d̄ns iquātū ad regimē ei^o depē
det creatura et cōseruat et regit̄ p̄ ipsum. ḡ
eadē adoratio debet ei i q̄d^o de^o et iquātū;
d̄ns et nō differēs. ¶ Itē latría dicit̄ debitū;
imēsi honoris. ga dicit̄ debitū honoris rōe
sūme maiestatis. dulia dicit̄ debitū honoris
mēsurati. ga rōne alicui^o mēsurati et finiti
Un̄ nulli sc̄o debet̄ sūmus honor. deo autē;
sc̄dm̄ d̄nē modū debet̄ imensus honor. ḡ sp̄
ei debetur latría. et ita sp̄ vnus honor seu
vna differētia honoris. ¶ Itē dulia et lata
dicūt differētia grad^o. et dulia dicit̄ inferiorē

gradu. latria superior. deo aut non debetur
gradus aliquis inferior honoris. imo superius.
quia non est dicitur quod in eo sit diminutio honoris
ratione alicuius. sed semper in quantum deus et dominus
et creator et huius debet ei una dominus honoris quod
est latria. Item Augustinus in libro de
vera religione dicit quod vera religione co-
litur deus ut principium universitatis. et
dominus. et haec religio dicitur pro opposita ad ydolatriam.
sed cum latria sit ille honor qui opponitur ydo-
latrie. sed latria ei debet in quantum est deus et
dominus. et sic quantum ad omnia semper una ado-
ratione adoratur. Solo dicitur. sicut dictum est
super secundum Augustinum. super illud Mat. 4. Dominum
deum tuum adorabis etc. Servitur duobus modis
ac diversa significatione solet appellari. dicitur
enim latria dicitur et dulia. sicut dulia intelligitur ser-
vitus cois. hec est seu deo seu homini. seu cuilibet
rerum naturae exhibitae. a qua est servitus. id est dules
grece nomen accipit. Latria autem appellatur
servitus illa: que sola divinitatis cultui de-
bita. nec ulli est participanda creature. unde
ydolatre nuncupatur. Notandum est quod si dulia plu-
ribus modis accipitur. uno modo dicitur coisiter ad
quemlibet honorem debitum. vel deo: vel creature.
et sic accipit Augustinus dulia in predicta auctori-
tate. Secundo modo dicitur proprie et latria est cultus
vel honor qui exhibetur creature. Tertio modo
dicitur dulia antonomastice. hoc est dulia dignior:
que est imperdulia. Elo. super psalm. Adorate sca-
bellum pedum eius. dicitur. Caro christi sic imperitate
a homo dei assumpta adoratur a nobis. non illa
adoratione que latria est: que soli creatori de-
betur: sed illa dulia que dignior est. Quarto modo
dicitur dulia secundum analogiam. et sic dicitur nomine extenso
Et sic dulia est reverentia debita soli deo. tamen
ratione illius dignitatis in cuius participatione est
creatura. et sic intelligitur illud deo cui debe-
tur latria. domino cui debetur dulia. Notandum
est quod multipliciter exponitur illa glossa. Primo modo sic
Deo cui debetur latria. id est honor incommunicabilis
quemadmodum dei substantia. et non est incommunicabilis
creature. domino cui debetur dulia. id est honor com-
municabilis. Dominum enim communicat creature eo modo quod
dicitur quod deus potest et facit creaturam potest.
Sapienter et creaturam facit sapienter. bonum est et facit
creaturam bonam. ita quod participat ei bonitatem.
et secundum hec debet ei honor: qui descendit in
coisone. sicut ratione dignitatum. in quarum partici-
patione dicimus esse creaturam. et iste honor no-
minat nomine cois. quod est dulia proprie communio est.
Ratione quoque dignitatis in cuius participatione non

est honor singularis. et dicitur latria: et sic intelligitur
illud deo cui debetur latria. domino cui debetur
dulia. quia dominus connotat affectum creature.
Secundo modo exponitur illud sumendo dulia
proprie et antonomastice. quia in christo est natura
increated. sicut veritas et non creata. sicut humanitas
Et quantum ad naturam creaturam dominus est secundum
hoc naturam in creatam deus est: et creator. quia non
veritas dicitur. quia sed latria proprie debetur creatori:
et soli. et dulia proprie creature. id est deo debetur
latria. domino dulia. Quod est obiectum. quod differens est de
bitum honoris ex parte creature ad deum.
et penes illa duo debita sumitur latria et du-
lia: sed quantum ad illas qui honoratur idem est et
unus honor non differens. et hoc quia quocumque
modo adoratur dominus vel ut se considerat
vel ut causa. vel ut ratione dignitatis imparci-
pabilis vel participabilis. sed est adoratio ratione eiusdem
dignitatis. sicut maiestatis. unde per eadem di-
gnitatem. sicut maiestas adoratur. et hec omnia sunt
una dignitas in deo: que adoratur. licet diffe-
renter in quantum sic et sic et sic. Ad tertium quod
dicitur quod quedam dicitur de deo ex tempore. quod dicitur
ab eterno dicitur. quod hec omnia sunt unum et una di-
gnitas in deo. et ideo non faciunt differentiam
honoris ex parte dei: sed faciunt differentiam de-
biti ex parte creature. Ad quartum dicitur. sicut
quod deus creat. deus regit. hoc facit differentiam
ex parte creature. quia aliud accipit creatura
ab eo. quia creat. aliud quia regit. et ideo diffe-
rens est debitum. unus tamen honor ratione horum.
quia una dignitas. honor autem numeratur per
dignitatem cui exhibetur. Et per hoc patet
responsio ad cuncta.

Consequenter queritur de
differentia
adorationis diuine in comparatione. quantum ad
equalitatem. an. sicut equali adoratione adoratur
deus in quantum deus et in quantum dominus et
hominus. Ad quod sic. Dionysius in libro de divinis
nominibus loquens de dominio dei dicit. quod
dominus est omnium bonorum plenissima perfectio: et
immutabilis firmitas. Ergo dominum dicitur
honor in infinitum domino exhibendum. sed equali
honore adoratur in quantum deus et dominus. Item
dominus dicitur de deo ex tempore: sed ex actu
temporali non accrescit deo honor: nec minoratur
sed equalis honor ei debetur in quantum deus et dominus
et non minor nec maior. Item creatio est com-
mendatio potentie infinite: quia dicitur exitus
de non esse in esse: sed potentie infinite debetur

honor infinitus. g. rone creationis debetur
honor infinitus. g. rone dominii. q. ex q. creator
et dominus. ¶ Itē i b. q. e. dñs intelligit dñs.
cū dicit de deo. g. nō minor honor s. equalis
debet domino et deo. ¶ Ad opp. Potētia i
deo ē infinita. actus autē finitus. honor autē
debet deo rone actus et rone potentie. Si ergo
actus finitus sicut creatura. g. et honor rone
ipsius debet finit. et si potentia infinita.
g. honor rone potētie infinitus. g. nō equalis
honor debet deo rone actus et potentie sue.
¶ Itē bonitas diuina ē infinita. tñ beneficia
eius i creatura sunt finita. et rone vtriusq.
debet honor. et ex vno dulia. s. ex bñficientia
ex alio latría. g. inequalitas honoris. ¶ Itē eē
diuinū cōsiderat vt in se. consideratur vt
i creatura. unde scōz b. dīc. Lermegistus q.
deus ē spā intelligibilis. cui cētrū est vbiq.
circūferētia nūsq. diuinū eē cōsideratum i
se vt circūferētia que nūsq. ē. quia infinita et
nullo mō habet finē. ¶ In quātū hō opat ad
creaturā vt cētrū methaphorice. que est g. cō
patio centri ad circūferētia. eadē est diuini
esse ad semetipm consideratū. sic et sic. Sed
cōpatio centri ad circūferētia est sic finiti
ad infinitū. g. diuinū eē vt in se cōsideratū
ē infinitū. cōsideratū hō i creatura finitum.
g. si rone vtriusq. debet ei honor. debetur
ei honor finitus. et infinitus et ita inequalis.
¶ Solo dō. q. equalis honor sp. deo debetur
ex pre dignitatis. quia sp. eadē est dignitas
rone cui adora. nō tamē sp. equale ē debi
tū. quia iuxta sententiam euangelii. zc. Ma
tbei. Cui plus cōmittit plus debet. vñ vni
vedit dominus duo talenta. alii quīq. et plus
debebat cui commiserat quīq. q. cui vnum
erat cōmissū. et sic ex pre cōmissi seu accepti
nō ē equale debitū. tamē equalis honor. q. a
honor respōdet dignitati. et eadē dignitas
ē qua accipio hic et illud. ¶ Ad pma ronez
i cōtrariū dō. q. sicut i sole duplex est actio
s. actio qua agit. et actio qua efficit. et pma
vt lucē. scōda illuminare. sic in deo est actio
qua agit deus. et b. idē qd sua essentia. et est
actio qua efficit in creatura. Actio g. q. agit
ē infinita et imutabilis. sicut sua essētia. Licet
actio qua efficit sit finita. quia creature sunt
finite. honor autē semp impedit ratione actus.
quo agit. et ideo honor infinitus debet ei rone
actus et rone potētie. ¶ Ad scōm dō q. licet
beneficia dei finita sint. tamē vāsa bōitate
infinita. vñ beneficiū minimū qd dat deus

dat ex infinita bonitate. Debitū autē hono
ris rone beneficii cōsequit illud ex quanto
datur. sicut pz in Luc. xxi. De vetula que nō
posuit i gazophiliū nisi duo minuta. et tñ
habuit maiore remunerationem. q. qui plus
posuerūt. quia ex maiori affectu vedit. et sic
ē hic. et ideo honor infinitus debet rone bñficii
dei. quia ex infinita bonitate dat. ¶ Ad 3.
dō s. d. y. Duplex ē cognitio de deo. vna ē
mō infinito p puaricationē aliarū carurarū.
vnde psal. Posuit tenebras latibullū suum.
et est cognitio de deo p positionē mō finito.
sicut cognitio de deo. q. ē potēs et q. ē bonus
et q. sapiens et q. vbiq. et q. cā ē et q. bñ. s.
tñ b. oia vñ et infinita sūt. ¶ Dō g. q. diuina
sba scōm q. causa ē finies ē. s. nō finita. quia
finit creaturā. quia ē cā contētiua eius et cō
seruās. Vñ deus ē alpha et o. i. pncipiū et
finis. s. nō finit ab ea. vñ pur cōpat. causa
pma ad creaturā nō finit p eam. s. finit eā
Et iō semp ē dignitas infinita rone cui de
bet honor et iō ei infinitus honor. ¶ Dicitur
autē esse vt cētrū pur cōsiderat i creatura.
nō quia finiat in ea. sed quia vt i. Antonio
et vt minima apparet eē bonitas diuina cōsi
derata in creatura respectu eius quod in
ipso consideratur.

Post hec queritur

de adoratione xpi. Et querit vtrū eadem
adoratione adoret xps. scōm diuinitatez et
hūanitate. Ad qd sic. xps ē deus et homo.
S. rone qua ē deus dignus ē honore debito
creatori. In quātū hō ē hō. dignus est honore
debito creature. Ergo cui adoratio debita
creatori sit latría. et debita creature sit du
lia. xps adorandus ē dulia. et latría. s. be ado
rationes differunt. g. differenti adoratione
adorandus ē xps. ¶ Ad opp. zero. Nō seoz
sū hū xpi adorandus ē. seozū vicit ab hūani
tate. g. vna adoratiōe adoraf i quātū de et
i quātū hō. ¶ Scōdo iuxta b. q. rit. an debeaf
maior veneratio filio dei incarnato. q. ante
incarnationē. B. enī uidet p p. Quia plra
bona sunt pauciorib. bonis magis eligēda.
g. plra venerabilia pauciorib. sunt magis
veneranda. Ergo cū plra uenerabilia sint
in filio incarnato. s. diuinitas. humanitas et
psona q. i nō incarnato. Reliquit q. amplior
veneratio debet incarnato. ¶ Solutio dō q.
in xpo ē dignitas psonē. et diuinitas nārū.
quia psona ē in duabus naturis. respiciēdo

q̄ dignitatē p̄fōe sic vna debet x̄po adoratiō
quia ipse ē vna p̄sona: et vna ē dignitas rōe
cuius fit adoratio. s. vna dignitas p̄sonalis
et h̄ adoratio ē latria. et h̄ ē q̄d dicit Jo. v̄am?
3. sententiarū. ix. di. Timeo carbonē tangē
p̄pter ligno copulatū ignē. Adoro x̄pi n̄am
p̄pter dei mei siml̄ v̄trinq; p̄pter carn̄ v̄nitam
deitaret. s̄d̄ enī quartā appono p̄sonā ī tri
nitate: s̄ cōfiteor p̄sonā v̄nam x̄bi et carn̄is
eius. his x̄bis ī sinuare n̄ides x̄pi h̄ūanitatē
cū h̄bo vna adoratiōe eē adorādā. attēdēdo
v̄nitatē p̄fōe. Respiciēdo autē diuersitatē
naturarū est differens adoratio. quia ibi est
natura diuina que adoranda ē latria. ibi et
ē h̄ūanitas ex qua parte distinguēdū est. ga
ip̄a h̄ūanitas cōsiderari sed; se p̄t. ī quātū
ē quedā creatura: tā sancta tam pulcra. vel
put ē diuinitati cōiuncta. Et si cōsideretur
sed; se. d̄d̄ q̄ ei debet adoratio: que ē dulia
dignior. et fm̄ h̄ sup̄ illud. Adorate scabellū
pedū eius. dicit glo. Caro x̄pi siue ī pietate a
h̄bo dei assūpta adoraf a nobis. nō illa dico
adoratiōe que latria ē que soli creatori debe
tur: s̄ illa que dulia dignior ē. Si autē cōsi
deraf put ē dignitati v̄nita sc̄m̄ h̄ fuerūt
circa h̄ op̄inōes. quia quidā dixerunt q̄ de
bet ei dulia h̄ mō. s̄ dignissima. Alii autē
dixerunt q̄ debet ei laeria sc̄m̄ Aug. qui
sup̄ illud. Nō turbef cor v̄strū z̄. ita dicit
ego d̄ficam carnē: imo p̄fectā in x̄po h̄ūani
tate ideo adoro q̄ a diuinitate suscepta: et
deirati v̄nita ē. vt nō aliū et aliū: s̄ v̄nū eun
demq; deū et homiēm filiū dei eē cōfiteor.
Deniq; si hōies sepaueris a deo: illi nūquā
credo vel seruo et loquif de adoratiōe que
est latria. Ad q̄d itelligēdū. notandū est
q̄ latria d̄r̄ triplr̄. vno mō d̄r̄ p̄p̄ie. s̄ cult⁹
qui debet deo soli: seu itelligat quātū; ad
dignitatē ī cui⁹ p̄ticipatiōe nō ē creatura.
vel ī cui⁹ ē participatiōe. Secdo mō d̄r̄ lafa
strictē: cū. s̄. astrigif vocabulū ad seruitutē:
que debet creatori rōe dignitatis: in cuius
p̄ticipatiōe nō ē creatura. et sic nō accipif
latria ī glo. illa. Deo cui debet latria. d̄nō
cui debet dulia. In participatiōe enī istius
dignitatis: que designaf h̄ noīe de⁹ sed; q̄
accipif nāl̄ et etiā dignitatē que designaf
hoc noīe creator nō est creatura. Tertio mō
dicit large. nō solū seruit⁹ que debet digni
tati diuine: s̄ etiā creature v̄nita ipi. in quo
sensu dicit Raban⁹. Caro x̄pi latria adoran
da est sicut x̄bus. s̄ nō oī ipē latrie. qm̄ non

adoram⁹ eā oīo p̄strati ī terra. sic vt c̄dam⁹
q̄ nox creauit de nichilo vt sacrificamus ei
sicut deo: s̄ adoramus eā. quoniā p̄ ipsam re
dēpti sum⁹. et sic v̄r̄ latria noīe extēso. et sic
respiciēdo v̄nitatē p̄fōe vna est adoratio.
respiciēdo diuersitatē naturarū differens
ē adoratio. diuina enī nā semp̄ adoraf latria
h̄ūana ī se cōsiderata sp̄ dulia. quia factū
sanctoꝝ. Considerata h̄o vt diuinitati v̄ni
ta adoranda ē latria extēso noīe latrie. Ad
sc̄m̄ q̄d querif d̄d̄. q̄ maior veneratio p̄r
dici duplr̄ quātitatiue. quia. s̄. in pluribus ē
veneratio. vel qualitatiue eo q̄ maior ī tē
siōe. veneratio sc̄m̄ p̄mū modū potest dici
x̄po īcarnato deberi maior veneratio. quia
in plurib⁹ debet venerari. **S**ecdo mō non
debet ei maior veneratio. quia illud quod
debetur ueneratiōis h̄ūanitati magis debe
tur ipi diuinitati. quia ipi⁹ h̄ūanitatē cā
effectiua totaliter ē. et ideo illud q̄d obicif
q̄ plura bona sunt magis eligenda paucio
ribus: itelligēdum ē sc̄m̄ p̄mū quādo non
sūt altera ī alteris. et h̄ ē ī p̄posito. rō enim
veneratiōis cature. s̄. h̄ūanitatē assūpte
magis est in ipsa diuinitate q̄ ī h̄ūanitate.

Consequens est querē
de adora
tione creature et h̄ ordine. **P**rimo
de adoratiōe creature rōnal̄ angelice. **1°**
de adoratiōe creature rōnal̄ huāne. **2°**
de adoratiōe creature irrōnalis. **3°**
Quātū; ad p̄mū. queruntur tria. an maior vel equa
lis veneratio debetur sanctis angelis post
īcarnatiōē x̄pi vel ante. An sit ageli ado
randi aliquo mō latria. Un̄ angel⁹ sathane
cū transfiguraf se in angelū lucis dicens se
esse x̄pm̄ possit sine peccato adorari. latria.

Quantū ad primum
obicif sic. Ante īcarnatiōē x̄pi angeli ado
rabāf ab hoībus et nō p̄hibebāt se adorari.
sed post īcarnatiōē nō p̄mittūt se adorari
ab hoīe. imo p̄hibent Un̄ ī apoca. 22. dicit
Jo. Cecidi vt adorare ante pedes angeli: q̄
dixit mihi uide ne feceris. cōseruus enī tu⁹
sum et fratrū tuorū. s̄ si debet ei equalis ho
noꝝ q̄ ante debebat. Constat q̄ nō p̄hiberet
sicut nec ante. s̄ non tantus honoz debetur
angelis post īcarnatiōē: quātus ante. **I**te
Grego. Post īcarnatiōē quia videt h̄ūanā
naturā sup̄ se exaltatā: nō p̄mittūt se adora
ri ab hoībus et prius permittebant. ergo z̄

Ite ad oppo^o. Ita sunt beati angeli post incarnatione sic ante. vñ nō ē eorū gloria diminuta vñ beatitudo ex incarnatione. s̄ pot^o aucta. Si ḡ nō ē subtracta dignitas beatitudinis ex incarnatione. ḡ nec veneratio diminuta. **I**uxta h̄ querit. vñ fuit h̄ q̄ āgel^o p̄hibuit se adorari a Jo. cū ita esset dignus sicut fuerat āte incarnatione. Si dicat q̄ h̄ fuit ex humilitate. tūc videt q̄ āte incarnatione debuisset se p̄hibuisse ab hoīe adorari. quia tunc fuisset maior eius humilitas si p̄us se humiliasset hoī q̄ mō. quia si erat hō ita dign^o sicut mō. ḡ nō fec̄ p̄pter h̄. ex quo videt q̄ velle āgel^o inuē q̄ nō tāt^o debet ei honor post incarnatione quāt^o ante. Solo vñ. Q̄ quātū ē ex p̄te ip̄orū āgelorū equalis honor debet eis post incarnatione et ante. et ex p̄te hoīs etiā maius ē debitū honoris ul̄ veneratiōis āgelorū post incarnatione q̄ āte quia plura fecerūt pro hoīe. fuerūt enī ministri. incarnationis et miraculoz sic de Habziele legit. q̄ ānūtiavit Marie. q̄ de illa nasce retur dei filius. **A**d illud aut qd̄ d̄ q̄ si equalis honor deberet eis. quare ḡ p̄hibēt h̄ adoratiōe. vñ q̄ aliquid pōt prohiberi dupl̄. vel quia malū ē seu occasio mali. vel p̄hibet p̄pter aliquā vtilitatē scdm̄ qd̄ dicit Aug^o sup̄ gen̄. vbi loquit de āgelis venientib^o ad Abrahā. duplici de cā aliq̄s arcēd^o ē a bono. vel p̄pter mai^o bonū aggreddēdū vt dñs renocauit illū qui volebat sepelire patrē suū. Mat. 8. vel p̄pter facile declinationē ī malū. et scdm̄ h̄ vñ. q̄ p̄hibuit āgel^o Jo. ne ip̄m adoraret. quia istud erat occasio mali. q̄ a h̄ p̄textu vultie poterat occasio a literē ītrodūci vt cature īpēderet latria. qd̄ eēt maximū malū. sicut Paul^o p̄hibet comedere ī ydolio. quia pōt eē occasio mali. vel ī se vel ī alio. s̄. venerationis ydolt. p̄. cor. 8. Alia rō fuit quare p̄hibuit. s̄. p̄pter prouocatiōne ad maius bonū. quia p̄ h̄ volebat ostēdere q̄ maxie exaltata ē hūana natura post incarnatione. et q̄ magna ē gloria dei in hūana natura. et illud dēt valde hoīes; ad maximū bonū puocare.

Secundo queritur

Utrū āgel^o licite poterit adorari latria. qd̄ videt p̄ tex. gen̄. 18. vbi d̄ q̄ Abraham adorauit āngelos: et adoratiōe que debetur trinitati. ḡ latria. **I**te Josue 5. Josue adorauit āgelū qui dixit. Ego sū princeps exer-

citns dñi. Ergo ip̄e adorauit āgelū latria. Ex his videt q̄ āgel^o possit adorari latria. **S**olo. vñ quēadmodū dicit Aug^o de fructiōe. sola īmutabili bonitate ē fruēdū simpl̄. rōnali hō creatura que nobiscū pōt p̄cipare sūmā bonitatē ē fruēdū scdm̄ quid et n̄ si pl̄r. **I**te fruēdū est deo nō in se scdm̄ q̄ dicit ap̄tus ad Philemonē. Ego te frater fruar ī domio. Irōnali hō creatura: que non pōt nobiscū p̄cipare sūmā bonitatē n̄ ē fruēdū nec simpl̄ nec scdm̄ qd̄. eo modo dō. tū nō pōt. q̄ latria si pl̄r debet deo. Latria vero scdm̄ quid debet hūane n̄ in deo. h̄ ē nō de se: rōe diuinitatē cui ē vnita. Latria vero nec si pl̄r nec scdm̄ quid debet creature pure quia latria ē seruit^o debita creatori. **A**d illud ḡ qd̄ primo obī de Abrahā. is. 9. gen̄. q̄ videt āngelos adorasse latria. ē respōsio in glo. q̄ Abrahā itelligēs diuinitatē vnitate adorabat. et disp̄sationi angelice in forma visibili ministrabat. Ex h̄ igit apparet: q̄ duo itelligebat Abrahā ī apparitiōe illoz; virozū. Itelligebat enī creaturā angelicā ī forma hūana. itelligebat et trinitatem. id ē duplex actus sequebat^o ī Abrahā scilicet adoratiō: que cōsequebat^o itellectū trinitatē et misterii qd̄ cōsequebat^o ad itellectum n̄ āgelice apparētis ī hūana nā. Ex quo patet q̄ adoratiō latrie ī Abrahā nō exhibebatur āngelo. **A**d illud qd̄ querit de Josue vñ. q̄ Josue apparebat ī āngelo ip̄m deū ī cui^o persona apparebat āgelus et illū adorabat. Uñ dicit sup̄ illū locū Adamāci. Adorauit nō solū quia ex deo ē. s̄ quia de^o ē. nō enim adorasset nisi deū cognouisset. Quis enī ē p̄iceps milicie nisi x̄ps. Ex quo relinquit q̄ itelligebat ī āngelo x̄pm. cū dixit ī Josue 5. Ego sum p̄iceps exercitus domini. et sic p̄ solutio h̄ questionis.

Tertio queritur de

āngelo sarbane cū transfiguratur se ī āgelū lucis sicut habet 2° cor. xi. Et dicit se eē x̄pm. Utrū possit adorari latria sine peccato. qd̄ videt. q̄ ignorantiā facti adhibita diligētia excusat: quanuis ignorantiā iuris non excuset. ḡ cū iste ignoret qd̄ factū ē et adhibeat debitā diligētiā. Relinquit q̄ n̄ peccat adorando dyabolū sic x̄pm. **I**te si aliquis credēs hostiā cōsecratā a sac̄dote celebrare que nō eēt cōsecrata adoraret eā sic corpus x̄pi. p̄pter ignorantiā facti excusaret. ḡ s̄

adoras dyabolū vice xpi i p̄dicto casu pp̄
 ignorātiā facti excusabif. Solo dō q̄ sa
 thanas trāffigurat⁹ apparēs i sp̄e xpi nō ē
 adorādus pro xpo: simplicit: nec credendus
 eē xps. sed s̄b cōditiōe. Uū si adoraret eum
 simplr peccaret. nec ignorātia excusaret eū
 ⁊ assignat bi⁹ triplex rō. Prima ē q̄a q̄libz
 ē p̄munit⁹ per sacrā scripturam q̄ angelus
 tenebrarū transfiguratur se i angelū lucis ⁊
 cor. xi. ⁊ Mat. 24. Multi veniēt i noīe meo
 ⁊. Et iō tenēt discatē ⁊ nō statim adorare
 Secūda rō ē quia bz remediū orationis. q̄a
 si oraret deus; toto corde vt reuelaretur ei
 v̄itas. deus nō p̄mitteret eū; decipi. In h. n.
 casu itelligitur illud. Jo. 15. Quicquid peti
 eris patri i noīe meo dabit vobis. In noīe
 meo. s. q̄ ē Yhs qd̄ interpretat⁹ salus. hoc est
 quicqd̄ petieris ad salutē scdm̄ q̄ exponit
 beat⁹ Aug⁹. Patet ḡ ex h̄ q̄ qui nō orat nō
 adhibet oēs diligētiā quā dēt. Tertia rō
 ē. quia facillime posset vitare piculam appo
 nēdo. s. conditionē. hoc mō adoro te si tu es
 xps. Ad illd̄ qd̄ obf̄ de hostia nō cōsecrata
 dō. q̄ dēt adorari s̄b conditione. s. si forma
 debita obseruata sit. ⁊ h̄ conditione tacita
 vel exp̄ssa.

Postquā habitū

est de adoratione angeli. Queritur
 de adoratione hoīs. q̄a dicit ap̄lus. Donora
 inuicē pueniētēs. Ro. 12. Primo utrū hō
 adorandus sit latrīa. Secūdo utrū omnes
 hoīs equalr sint adorandi. Tertio modo
 utrū mali sint adorandi. Quarto quomō
 sancti viri sūt adorandi. Quinto. vtrum
 malus prelat⁹ plus sit adorandus q̄ bon⁹
 subditus.

Quantū ad primum

sic obf̄ dicit. Jo. dam⁹. q̄ honor qui exhibet
 ymagini referf̄ ad illū cui⁹ ē ymago. vnde
 dicit magnus Basilius. Honor ymagis ad
 p̄thotypū puenit. i. ad exēplar. Est enī p̄tho
 typō. p̄ forma seu forma exēplaris ad quā
 facta ē ymago. cuz ḡ hō sit exp̄ressiua yma
 go dei poterat in hoīe adorari deus latrīa
 ⁊ ita p̄ cōsequēs hō pōt adorari laīa. Jux
 h̄ querif̄ de beata v̄gine. Nā dicit Jo. dam⁹
 q̄ honor qui ei⁹ ē ad eū qui de ea ē incarnat⁹
 referf̄. ḡ ip̄a pōt adorari latrīa. Solo ad
 p̄ dō. q̄ hō nō pōt adorari latrīa. tñ pōt eē
 matricīa adoratiōis latrīe i quātū ē ymago

ducens ad deū cui⁹ ē ymago. ⁊ iō adoratio
 dūlie debet ei scdm̄ q̄ dicit Jo. dam⁹. in 4.
 li. A principio de hoīs; scōz; pp̄riā ymagiez
 fecit. cui⁹ igit gratia nos adiucē adoram⁹:
 nisi q̄ scdm̄ ymaginē dei facti sum⁹. vt enī
 ait magn⁹ i diuinis Basili⁹. Honor ymagis
 ad p̄thotypō puenit. i. exemplar. p̄thotypō
 aut̄ ē illud qd̄ ymago representat. Ad scōz;
 qd̄ querif̄ de beata v̄gine dō. q̄ quis ho
 nor qui eius ē ad eū; qui ex ea est incarnatus
 reducat nō sequif̄ p̄pter h̄ q̄ honor ille sit
 latrīa; sequif̄ q̄ honor ille referf̄ ad xpm̄.
 Honor tamē ille qui beate v̄gini debetur
 ē cuiusdā p̄rogatiē. s. dūlie singularis. ⁊ q̄si
 imediate disponēs ad latrīā. n̄ tamē ē laīa.
 cum enī adoro matrē dei; in quātū bi⁹. non
 adoro vt cāz mei cōditricē. ⁊ ideo n̄ adoro
 vt latrīa. quia at̄ adoro vt matrē di. honoro
 vt matrē creatoris. ⁊ h̄ p̄p̄t ip̄m creatorē. Uū
 rō honoris ē i p̄e honor creatoris. i p̄e tamen
 honor exhibet creature. Ex quo relinquit q̄
 ille honor ē dūlia p̄rogatiē singularis dispo
 nens ad latrīam ⁊ cui⁹ rō latrīa est.

Consequenter queri

tur. Utrū oēs hoīs equalr sint adorandi.
 Ad quod sic Dam⁹ i 4. li. A principio deus
 hoīs; scdm̄ pp̄riā ymaginē fecit. cui⁹ igitur
 gratia nos adiucē adoramus. nisi q̄ scdm̄
 dei ymaginē facti sum⁹. Ex quo obf̄. q̄ si oēs
 homines equalr ad ymaginē dei facti sunt
 Ergo oēs hoīs equalr adorādī sūt. Conf̄
 adoratio ē debitū rōne dignitatis excellētī
 ḡ si est dignitas aliqua excellens in vno re
 spectu alterius nō equaliter debet eis ado
 ratio. vel si dicas q̄ imo quia nō adoratur
 nisi rōne eius; q̄ sūt ad ymaginē tūc sequet̄
 ex h̄ q̄ vnus nō debet aliū adorare. q̄ vn⁹
 equal ē alteri quātū ad ymaginē. Itē plat⁹
 rōne n̄ nō dēt adorare s̄bditū. equal est ei
 quātū ad naturā. s̄līr habet dignitatē excel
 lētem resp̄cū illius. ḡ non dēt ip̄m adorare
 rōne dignitatis. imo poti⁹ ecōuerso. ḡ n̄ eq̄līr
 debet oībus adorato. Solo dō. q̄ omnib⁹
 exhibēdus ē honor pro statu ⁊ tēpore quia
 oēs ad ymaginē di facti sūt vt dicit Dam⁹.
 ⁊ h̄ ē rō cōis. quare honor oīb⁹ dēt exhiberi
 loco ⁊ tēpore. Sed notan d̄ q̄ in ymagine
 que ē hō itelligitur qd̄ ē p̄ naturā. itelligif̄
 etiā i ea qd̄ ē p̄ gratiā: que r̄ducit ipsā yma
 ginē i plenā cōformitatē dei. q̄a gr̄a ip̄a est
 dei formitas. Ex parte igit n̄ nō ē differē

adorationis. Un̄ quātū ad B ē equalitas in
oibus. & respiciēdo possibilitatē ad gratiaz
vel actum que est per gratiam que actu est
in ymagine: non est ita. Si enim in statu est
gr̄e & habz gratiā actu habet bonū excellēs
ī se ratiōe cui⁹ debet ei honoz. q̄libet enī tal
ī aliquo vno excellit. licet nō habeat omnia
dona: & rōe illi⁹ vni⁹ cantaf de quolibet cō
fessore. nō ē inētus filis illi. & sic respiciēdo
actu gr̄e in habēre. ratiōe cui⁹ semp excellit
adorandus ē hō: & vnus magis alio. ¶ Sicut
respiciēdo possibilitatē ad grām ī boie. licz
actu sit extra gratiā tamē adhuc possibilis
ad tārā gratiā & ad maiorē: q̄ aliquis hñs
gratiā actu. & respiciēdo possibilitatē hāc
ī ymagine ī maiorē excellētia. ita etiā respi
ciendo h. maior honoz pōt īpēdi vni q̄ alii.

Tertio queritur

Utrū malis
hoibus debeat adoratio. Ad qd sic Jo. dam⁹
Honorādi sūt sancti vt filii & heredes dei.
vt dicit Jo enāgelista. Si q̄ mali hoies n̄ sūt
amici: nec filii: nec heredes xpi. q̄ nō sūt ado
randi. ¶ Ad oppo⁹ Ro. 12. Honore iuicem
puenientes. Ho. i. in qualibz reuerētia. alr n̄
est fratern⁹ amor: nisi mutuis se pueniant
obsequiis. ¶ Itē aliqs mō mal⁹ forte pōrdi
nat⁹ ē ad maiorē iusticiā q̄ aliqs mō bonus
& possibil⁹ ē. ad B. Ergo dign⁹ ē honore rōe
istius possibilitati. ¶ Solo dō sicut sup̄ dem
fuit. mali hoies ī quātū mali n̄ sūt diligēdi.
imo odio habēdi. quia odire malū ī quātū
malū nō ē odire naturā ei⁹: s̄ odire vicium
in ipō vt dicit Aug⁹. Et iō sic odiendi sūt: &
sic nō sūt honorādi nec adorandi. ¶ Attēde
do tamē naturā ipam. quia sūt ad ymaginē
dei facti: & possibiles ad gratiā rōne hī⁹ de
betur eis honoz & dilectio.

Quarto queritur de

adoratione sanctorū qual sit. Ad qd sic. Du
lta adoram⁹ factos: s̄ vilia id ē qd fuit⁹. ut
dicit Aug⁹. q̄ seruitute ipos adoram⁹. Ad
oppo⁹ Aug⁹ in libro de p̄a religione. Sancti
adorandi sūt ppter imitationē nō ppter re
ligionē. adoram⁹ eos caritate nec seruitute
q̄ adoratio qua adoramus eos nō ē seruit⁹.
¶ Solo dō. q̄ duplex ē seruit⁹. Est enī ser
uitus obnoxietatis. & hec debetur deo. eo
q̄ est p̄cipiū nostri cē. Est etiā seruit⁹ fue
rētē & h̄ debet sanctis. quia ipsi sūt nostri
ductores vel p̄ doctrinā sic plati vel p̄ iter

cessionē. vel p̄ administrationē.

Quinto queritur an

malus platus magis sit honorand⁹ q̄ bonus
sbditus vel ecōuerso. ¶ Ad qd sic. Ro. 13.
Cui honozē. honozē. ī prelato qualcūq̄ sit ē
maior dignitas q̄ in aliquo sbdito. q̄ maior
veneratio debet malo plato q̄ bono sbdito
¶ Cōt. Maior ē dignitas ymagis in bono
sbdito q̄ in malo plato. s̄ dignitas ymagis
rō ē quare nos adiuicē adoramus. vt dicit
Dam⁹. q̄ maior veneratio debet bono sub
dito q̄ malo plato. ¶ Solo dō. q̄ mal⁹ plat⁹
in quātū plat⁹ magis dēt honorari q̄ bon⁹
sbditus. quia magis ē ī p̄cipatione debiti
honozis. quia ē honoz. gratuit⁹ debet⁹ ex ne
cessitate. & ē honoz gratuit⁹ nō debitus ex
necessitate. Prim⁹ honoz debetur prelato in
quātū platus. quia ī quātū hī⁹ vice xpi est.
Unde Ro. 13. dicit aplus de ipō plato. q̄ dei
minister ē. Honor autē gratuit⁹ nō debitus
ex necessitate debetur bono sbdito. & iō ma
gis tenemur ad honozem maiorē prelari
ī quātū prelatus est.

¶ Quid sit hec inquire

dum ē de adoratiōe que debet irrō
nabili creature que ē vestigiū dei. & maxīe
de adoratiōe que exhibet cruci xpi. Primo
an maior generatio debet cruci xpi q̄ hōi.
2. An possit deus adorari latrā ī vestigiū
sicut ī ymagine.

Quātū ad primū sic

obf̄ exo. 20. phibet q̄ nō fiat sculptile neq̄
vlla similitudo. Si q̄ figuram⁹ dīm ī cruce cōtē
p̄ceptū facim⁹. nō ē q̄ crux magis adorāda
q̄ ronalis creatura. ¶ Itē adoratio seu ve
neratio respicit dignitatē. s̄ maioris est di
gnitat⁹ ronālis creatura que ē hō q̄ ipa crux.
quia hō ad ymaginē dei fact⁹ ē & creat⁹ est
ad beatitudinē. & vt sit p̄iceps diuīe boni
tatis & vitatis p̄ cognitionē & amorē. crux
autē nō ita. cū sit irrōnalis creatura. q̄ maior
veneratio debet hōi q̄ cruci. ¶ Cōt. crux a
maximis adoraf. etiā petrus qui iā beat⁹ ē
cruce adoraret: non tamē hoies. ergo maior
veneratio debet cruci q̄ hōi. ¶ Solo. dō q̄
ē dignitas realis que debet rei. & est digni
tas ymaginis. & h̄ non ē ex pte ymaginis. s̄
ex parte rei. quā ymaginat⁹. Un̄ dam⁹ ho
noz ymaginis ad p̄thotypū. i. exēplar īferf̄

Sed notandū q̄ ē ymago p̄ p̄ticipationē, et
h̄ ē rōnalis creatura. 7 ē ymago vt signū. s.
alicuius beneficii dei. sicut hūanationis ei⁹
7 passionis 7 h̄i⁹. vbi ḡ ē ymago vt signū:
totus honor refert ad p̄totypū. i. exemplar.
vnde dicit Dam⁹ de cruce. q̄ adorando cru-
cē adoramus passionē xp̄i: seu xp̄m passum
s̄ bis h̄bis adoramus typū p̄ciōse crucis. 7
si ex alia materia ē facta: nō materiā adorā-
tes absit. s̄ typū vt xp̄i symbolum. i. notam.
dixit enī discipulis. tūc apparebit signum
filii hoīs in celo. s̄ vbi ē ymago p̄ p̄ticipatio-
nem vt homo ideo est adoratio vlie. 7 ita
nō ē h̄ adoratio crucis maior nisi q̄a refert
ad signū. vltia aut̄ debet h̄i eo q̄ ē in par-
ticipatione diuine dignitatis sic potentie:
uel sapiētie. uel bonitatis. q̄d non conuenit
cruci. Ille ḡ maior honor qui exhibet cruci
refert ad rē significatā: cui⁹ ē signū nō re-
fertur ad ipsam crucē in se. ¶ Ad illud q̄d
ob̄r. Nō facies tibi sculptile. v̄d: secundum
Dam⁹. q̄ ante q̄ deus eēt humanat⁹ facere
ymaginē deo erat impietatis. quia fm̄ diuina;
naturā nō ē figurabil. s̄ postq̄ visibilis et
sensibilis fact⁹ ē p̄ assūptionē carnis: non ē
h̄ impietatis s̄ poti⁹ pietat⁹ ē ip̄m figurare:
7 h̄ p̄pter doctrinā. 7 instructionem nr̄az. et
p̄pter recordationē passionis xp̄i. vt p̄sens
sit nostre memoriē. 7 p̄pter h̄ instruimur. et
allicimur ad bonū. hac etiā de cā s̄iūt yma-
gines factorū. Uñ. Dam⁹ dicit. iuisibilis: et
incompozit⁹: 7 icircūscriptibilis: 7 ifigurabil
dei quis p̄t facē ymaginē. Iniple iḡit s̄i
me ē 7 impietatis figurare q̄d diuinū est. h̄c
in veteri testō nō erat assuet⁹ ymaginū v̄s
quia h̄o de⁹ p̄pter viscera misericordie sue
scdm̄ veritatem factus est h̄o p̄pter nostrā
salutē. nō vt Abrahe visus est i sp̄e hoīs. n̄
ut p̄phis. s̄ fm̄ sbam fact⁹ ē h̄o. 7 perābula
uit terrā 7 cū hoīb⁹ ouersat⁹ ē. miracū fec̄:
passus ē. crucifixus ē. resurrexit. assūpt⁹ ē. 7
omnia scdm̄ v̄tate facta sunt 7 v̄sa sunt.
ab hoīb⁹. scripta quidē s̄iūt ad memoriā et
doctrinā nostrā. quia aut̄ nō oēs noscūt l̄ras
nec lectioni nacant. patres excogitauerunt
uelut quosdā triūphos i ymagib⁹ describē
ad velocē memoriā: qua p̄pter multotiens
nō fm̄ mētes habētes v̄sū passioēs ymagie
xp̄i crucifixiois videntes 7 salutaris passi-
onis i memoratioē: veniētes p̄cidētes ado-
ram⁹ nō materiā s̄ ymaginatū. S̄i r̄ dei
genitricis ymaginis. nō materiā s̄ figuram

adoramus: honor enī qui ē ad ip̄am: ad ip̄m
qui ex ip̄a ē incarnat⁹ reduct⁹. ¶ S̄i r̄ autē
7 scdm̄ certamā erigētia nos ad fortitudi-
nem 7 imitationē 7 zelū virtutis eorum et
gloriā dei sicut dixim⁹. 7 enī ymaginis ho-
nor ad p̄totypū. i. exemplarē puenit. Et p̄
h̄ solunt oīa obiecta.

Secundo queritur

Utrū deus possit adorari latría i vestigio:
sicut i ymagie. q̄a si sic: cū i oī creatura sit
vestigiū dei: erit adorad⁹ latría i oī creatura
vt i lapide. q̄ aut̄ ita sit patet. q̄a gen. 28.
v̄s de Jacob. q̄ surgēs mane tulit lapidem
quē supposuerat capiti. 7 erexit in titulum
fundens oleū desup. Cū ḡ latría consistit in
sacrificii oblatioē ip̄m aut̄ oleū obtulit pro
sacrificio. ḡ ip̄e exhibuit latriā lapidi. ¶ Itē
cum deus sit v̄biq̄ p̄sentialr̄ potentialr̄ et
essētiālr̄. ḡ p̄t i oī re adorari. ḡ scdm̄ hunc
modū p̄t cuilibet creature exhiberi latría
¶ S̄o cū querit an de⁹ adorand⁹ sit i ve-
stigio. v̄d. q̄ nō. nisi iquātū vestigiū efficiat
signū p̄ iustitioē: quēadmodū tabernacū 7
lapis quē v̄xit Jacob. erat signū 7 figura
ip̄ius xp̄i 7 scdm̄ h̄ signatū adoraf̄ latría.
¶ Si h̄o consideraf̄ ip̄m vestigiū in se. non
p̄t eē mā latric. vestigiū enī non imēdiate
ducit i deū quēadmodū ymago. Vestigium
enim determinatur i creatura irrationali.
secundū v̄tate. v̄tate bonitatē. que refe-
rūtur ad ymaginē: que i creatura rationali
determinaf̄ scdm̄ memoriā: itelligētia: 7 vo-
lūtate. q̄ quidē imēdiate referūt ad trinita-
tē. q̄ ḡ illd̄ solū q̄d imēdiate ducit i deū p̄t
eē materia latric. vestigiū aut̄ nō ducit i deū
imēdiate. p̄ q̄ nō p̄t eē materia latric i q̄:
h̄ s̄ ymago. hinc ē ē q̄ deus p̄t adorari i
ymagie nō i vestigio i quātū est res. ¶ Ad
illud h̄o q̄d ob̄r de Jacob v̄d. q̄ ip̄e nō ipen-
dit honorē lapidi. s̄ signato p̄ lapidē q̄d erat
xp̄s. ¶ Ad vltimū v̄d. q̄ quāuis deus sit in
oī creatura p̄t v̄s p̄sentialr̄. potentialiter
essētiālr̄. nō tamē sicut dicit beatus Aug⁹ ad
Dardanū. oēs creaturā inhabitat. solū enim
habitat in illis in quib⁹ ē p̄ gratiam. qui. s.
sunt replū eius sicut dicit ap̄t̄us. Templum
dei sanctū ē q̄d estis vos. Replū aut̄ solū v̄s
creatura rōnalis in qua deus inhabitat per
gratiā cognitionē. 7 amorē. quia ḡ creatura
irrōnalis nō ē possibilis vt sit templū. nec
erit i ea adoratio p̄t res ē. nisi scdm̄ q̄d est

signū. sic dictū ē. Reliqua que pertinet ad istam mām iueniētur in questione de patria quando de virtutib⁹ inquiret. Et sic patet responsio zc.

Postquam quesitum est de pmo mandato decalogi.

Cōsequēter iquirēdū ē de scdo. qd est. Non assumes nomē dei tui i vanū. Et circa hoc queret. Primo gn̄alr. Scdo sp̄alr. En̄falr duo querit. Primo de expōne hui⁹ p̄cepti. Secūdo de cōtinētia eius ⁊ intēione.

Quātum ad primum

querit de expōne huius mandati: que ass̄ gnaf tribus modis scdm tres expositiones que ponūtur in exodo. xx. ⁊ deut. 5. Una. n. expō ē que pōit exo. xx. Nō assumes zc. Xpm purādo rātū caturā. ⁊ deut. 5. Non estimes creaturā eē filiū dei. Scda expō ē. q. ponit exo. xx. Nō assumes zc. iurando. s. p nichilo nomē dei. deut. 5. dic̄ glo. Jurando pro re q nō est. Tertia expō ē in deut. 5. Non assumes zc. nomē dei ligno ⁊ lapidi ⁊ bi⁹ tribuēdo. Quātū q̄ ad istas expōnes opponit. ⁊ p̄ quātū ad p̄mū. An sit cōueniens Hugo i li. de sacramētis. Assumē nomē dei i vanū. est filiū dei i visibilē p hūanitatē sc̄m creaturā estimare. Ergo assumere nomē dei iuanum ē credere xpm purā creaturā. h̄ ḡ expōitio cōueniēs ē. Itē psal. Ante solem pmanet nomē eius. Glo. Ante tēpora ⁊ omnē creaturā permanet nomē eius. i. filius regis. Ergo nomen ē ipse filius Sed Romanorum octa uo. d̄f. Vanitati subiecta est creatura oīs. ḡ assumē nomē dei i vanū. ē filiū dei credē purā creaturā. Ad oppo. Ro. 2. Cū gentes nāl̄r ea que legis sunt faciūt: ostēdunt opus legis scriptū in cordibus suis nāl̄iter Ergo decalog⁹ ē de dictamē legis natural̄ s; filiū dei eē hoīez vel incarnatū: non ē de dictamē legis nāl̄is. Ergo ad illd̄ mādātū nō p̄tinet q̄ fili⁹ dei incarnat⁹ seu visibilis factus p hūanitatē vt dic̄ Hugo nō credat creaturā. ḡ nulla ē expō. s. i p̄tinet ad p̄positū. Quātū ad scdam expōne obicit sic. Non assumes zc. s. iurando pro nichilo. quia quicūq; assumit nomē dei i vanum peccat mortaliter: s. non quicūq; iurat pro nichilo peccat mortaliter. Jurare ḡ pro nichilo non p̄hibet h̄. Anoz p̄. quia dato q̄ iurare pro nichilo sit mortale peccatū. iam iurare

nō eēt indifferens. quia illud qd ē i differēs pōt fieri sine cā. ⁊ tamē n̄ ē peccatū mortale Jurare ḡ eēt malū in gn̄e. ⁊ nō bonū ex cir cūstātia. Itē Aug⁹. Jurare nō est bonū et tamē nō ē malū. ḡ scdm h̄ ē i differēs. Ergo aliq; pōt iurare p nichilo sic peccō mortali. Itē psal. Nec iurauit i dolo proximo suo. Glo. prohibet n̄ qdēūq; iuramētū. s. iuramētū; i dolo. ḡ solū iuramētū i dolo ē peccatū mortale. ḡ iuramētū pro nichilo non est h̄ in p̄hibitione. Quātū ad tertiā expōnem que ē. Nō assumes zc. Ligno ul lapidi nomē dei tribuēdo ob̄f. quia scdm hāc expōnem vanū h̄ appellat ydolū. s; quicūq; h̄ nomē xps ydolo tribuit: facit ydolatriam. ergo h̄ p̄hibet ydolatriā. Ergo nō differt a primo p̄cepto scdm hāc expōnem. Ad oppositū Aug⁹ i li. de x. cordis. Si tagis p̄ma cordaz iterficies bestia ydolatrie. Si tagis secūda cordā iterficies bestia errois. ḡ error p̄hibet in h̄ mādato. ⁊ h̄ dicit ista expō. ḡ cōueniens est. Sed ratione huius queritur si error hic prohibetur. ⁊ in primo mandato. quō differēt. Solo vō sicut dictum est sup. Lex Moysi media ē inter legē nature ⁊ legē gr̄e. Educit enī a lege n̄. maxie quātū ad decalogū. sic dicit Aug⁹ in li. de q̄stioib⁹ noui ⁊ vet. testa. sed h̄ manifestat. Un̄ dic̄ q̄ data ē lex Moysi vt que latere ceperant manifestarent. Itē dicit ad legē gratie Un̄ psal. Lex dñi immaculata cōuertēs aias. Glo. Sua districōe corrigēs ⁊ ad xpi grāz mittēs. Scdm h̄ ḡ decalog⁹ h; respectū vel rōne vnā put educit a lege n̄. Aliā prout dicit ad legē gratie. Sic igif mādātū illud pōt considerari put dicit ad legē gratie. et sic transit in signū. ⁊ sic nō solū f̄ale est. s. ēt misticū. ⁊ sic exponit vt p̄tineat ad filiū sic p̄mū p̄tinet ad patrē. ⁊ 3. ad sp̄m sc̄m ⁊ scdm h̄ ē eius expō. Nō assumes. i. nō credes xpm purā creaturā. Si aut̄ sumatur h̄ mādātū put educit a lege n̄. aut cōsiderat scdm suā formā: aut scdm suā vtutē. Si scdm suā formā cōsideret. sic p̄prie nomē i vanū assumē ē sicut sumit i attestacione v̄tatis. sic i iuramēto. ⁊ sic exponit illa expōitōe. Non assumes zc. Jurado p nichilo. exo. xx. Si aut̄ sumat scdm virtutē vt sumat i vanū sumē. i. abuti noīe. sic ē 3. expō. Nō assumes zc. Ligno uel lapidi nomen dei tribuēdo. ⁊ sic mādātū istud h; expōnem misticam. Un̄ hugo sup̄ dixit i vanū nomē

zē. filiū dei zē. L'fales sūt due alie expōes. f. iurādo pro nichilo. ⁊ ista nomen dei lapidi uel ligno tribuendo. Hugo i libro de sacra mētis. Nō assumes nomē dei tui i vanū. uel ad mēdaciū affirmandū uel ad ydolū uenērandū. Ad rōnē i cōtrariū dō. Q' licz lex nō dicit icarnationē i rōe ppria. dicit tamē eā i rōne vli. quia bene dicit q' deus sūme misericors ē. et q' nō dimittet caturā rōnalē quā fecit ad beatitudinē oīo perire. Ad ea que obiciūt de secūda expōne dō. Q' iurare ē pferre x̄bū iuramēti. Iurare g' pro nichilo. aut ē iō qd' assumē x̄bū iuramēti cū itēione iurādī ⁊ deliberatiōe: aut sine itētiōe. Si g' dicatur iurare pro nichilo assumē x̄bum iurandi sine itētiōe iurādī: sic iurare pro nichilo nō ē peccatū mortale: nec est i phibitiōe. vnde dormiēs si pferret x̄bū iuramēti nō peccaret. quia nō delibera ret nec intenderet iurare. Si at iurare p nichilo uel sic cā dicat cū itētiōe iurandē sic ē i phibitiōe. ⁊ sic ē cōtra hoc pceptum Assumē enī dicit sumere cū itētiōe finis. quia dicit sumē ad. ⁊ ppter h' ille q' cū intē tione intrat p nichilo. directe peccat cōf h' mādātū. Ad illud qd' obf' scdm Aug'. Q' iurare sit idifferēs. dō. q' iurare est asserere p primā x̄tātē. i. cū iuocatione p̄me x̄tatis ad testimoniū sue affirmatiōis. Ratione g' eius qd' ē asserere: x̄tū ē q' iurare ē idifferēs. quia asserere pōt bñ ⁊ male fieri. S; h' qd' ē iuocare p̄mā x̄tātē i testimoniū: dicit quādā circūstātiā que ita dēterminat hūc actum. q' sine ea nō possit absq' cōtemptu ipsi x̄tātē. que de' ē fieri. quia iā tal pro nichilo ducēt p̄mā x̄tātē. ⁊ ita seqret q' ipm cōtemneret. Propt h' dō ad Aug' auctoritatē. q' iurare nō ē bonū. ⁊ tamē nō ē malū. g' ē idifferēs. q' idifferēs duplr dō. vno mō dō act' idif ferēs: qui pōt bene ⁊ male fieri. ⁊ sic iurare idifferēs est. ga si fiat ex bona causa bñ fit. Si vero ex mala causa fit male fit. Alio mō dicit idifferēs. ⁊ h' ppter iclūsā circūstātiā Et q' obf' q' sic sequeret. q' iurare eēt malū i genere. dō q' nō. quia malū i gnē ē qd' uel minat gen' i malū. ⁊ solum ex circūstantia trahitur ad bonū. S; iurare scdm genus bonū ē. f. asserē per p̄mā x̄tātē. nec illa dif ferētia trahit ipm actum ad malū. s' q' non idifferēter exerceat. Ad tertiū dō. q' iura mētū i dolo vlr ē i phibitiōe. quia sp' dēter mīaf i malicia. s' iuramētū ex cā pōt bñ fieri ⁊ male. ⁊ iō nō dō phiberi supple vlr. Ad

ea que obiciūt de 3° expōne dō. q' h' expō Nō assumes zē ligno uel lapidi nomen dei tribuēdo nō ē quātū ad formā p̄mā mādātī sed quātū ad uirtutē. Ex pte aut forme ppe attēdit distictio i mādātis. nō ex pte x̄tut. vñ si ex parte forme sumeret illa expō. bene pcederet rō. Adhuc tamē scdm istā expōnē distiguif h' mādātū a p̄mo. ga si accipiat q' latria i his tribus mādātis p̄cipif. sic est distictio: quia i p̄mo mādātō p̄cipif latria ut adoratio seu ueneratio dei secūdū actū cordis. cū dicit. Nō adorabis zē. ga adoratio dicit actū cordis. Uñ Hugo i li. de sacramēt. Deū adorare ē ei totā mētē scd; humilitatez ⁊ deuotionē s̄sternē: ⁊ ipm p̄cipiū ⁊ finē oīs boni credē. In secdo hō mādātō p̄cipi tur latria scdm actū oris. vnde p̄cipif assu mē nomē dei i laudē ⁊ gloriā i p̄. cū scilicet phibet ne assumatur i vanū. In 3° p̄cipitur ueneratio dei scdm actū opis. ut. f. i sabbō eēt uacatio deo. ⁊ oratiōes. ⁊ oblatiōs sacri ficiōrum fierent.

Postea queritur de cōtinētia ⁊ itētiōe isti mādātī Et circa h' querit' duo. Primo qd' ē nomē qd' phibet hic assumi i vanū. Secdo qd' ē nomē dei assumere i vanū.

Quātum ad primum

obf' ⁊ uidet cū non dicat h' nomē dei cum aliqua dēterminatiōe. q' accipiat generalif. sed sūt nōia sue potentie sue x̄tātis: sue boni tatis: g' h' phibetur assūptio in vanū de no mine potētie ⁊ bōitatis ⁊ non solū de noīe x̄tatis. Cōf' rīū hui' uidet p Aug'. q' distin guit q' primū mādātū p̄tinet ad reuerētiāz maiestatis. 2° ad reuerētiā x̄tātis. Tertiū ad reuerētiā bonitatis. nō g' sumit h' nomē pro noīe potentie ⁊ bonitatis. Sed solum pro noīe x̄tātis. s' uidet q' sumat p noīe potēstati p̄sal. In multitudine x̄tutis tue mētietur tibi inimici tui. Sic g' cōuenit mētiri contra nomē x̄tatis. ita contra nomē potēstatis. s' si assūptio nomē potēstatis. f. cū mēdacio est assūptio noīs i vanū. g' qui sic accipit no mē potēstatis: p̄uaricat' ē cōtra illud man datū. Itē p̄sal. Laudte pueri dñm. laudate nomē dñi. Glo. i. potētia. Ergo nomē dei ē potētia: s' h' nomē pōt sumi in vanū. Ergo phibet hic assūptio hui' noīs. Item qd' phibeat h' assumi i vanū nomē bonitatis p̄ p̄sal. Beat' uir cui' est nomē dñi spes eius.

blo. i. qui nō tpalia sperat ab eo: s̄ illd̄ quod
nomē ei⁹ indicat. s̄ salutē. si ḡ respectu bōi
ē spes. ḡ nomē eius indicat bonitatē. ¶ Itē
quō accipit nomē dei. vtrū. s̄ psonaliter vel
essētiāliter. q̄ psonalr pz. psal. Ante solem
pmanet nomē ei⁹. Blo. Nomē ei⁹ fili⁹ regis.
Ergo cū phibet assūptō nois i vanū: accipi
tur psonalr pro filio. s̄ si sic. soluz ḡ exponit
p̄ma expositione. que ē. i. nō credas filiū dei
purā creaturā. ¶ Si accipit essētiālr. tunc
obf. dyo. in plogo vedit nomē theologi tāq̄
inoiābilē deū laudat ⁊ ex oī noie. ¶ Si ḡ ex
oī noie noiat: ⁊ laudat. ḡ assumptio alicui⁹
nois quodcūq̄ sit. si sumat in vanū vel sine
causa faciet p̄uaricationē cont̄ illud māda
tū. qd̄ est icōueniēs nō sumit ḡ h̄ nomē essē
tiālr nec psonalr. qd̄ ē ḡ h̄ dēz. Nō assumes
nomē dei tui i vanū. ¶ Solo vō. q̄ cum d̄r
Nō assumes nomē dei tui i vanū. nomē acci
pit h̄ illud quo id qd̄ est d̄us rōnali menti
innotescit. Un̄ psal. Afferte d̄no gloriā. noī
dei. Blo. Afferat. vt. s̄. p nos gloriose i note
scat. ¶ Sed nomē p̄t assumi scdm̄ q̄ illud
mādatū ducit ad legē gratie. ⁊ sic dicit hic
nomē psonalr: ⁊ tūc illud nomē ē filius: per
quē inotescit tota diuitas. Un̄ Mat. xi. Ne
mo nouit filiū nisi pater. nec patrē q̄s nouit
nisi cui voluerit filius reuelare. h̄ mō dicit
psal. Ante solē pmanet nomē ei⁹. Blo. Nomē
eius fili⁹ regis. ⁊ illa expositio mystica non
credes xpm̄ eē purā creaturā. vel p̄t nomē
accipi sm̄ q̄ h̄ mādatū educit a lege n̄. Et
tūc nomē accipit essētiālr. ⁊ sic nomen dei
d̄r ip̄a x̄itas vt ē nota. q̄ h̄ ē rō nois. nomē
enī d̄r eo q̄ est nota. ⁊ sic accipit nomē dei
i glo. sup̄ illd̄ exo. s̄. Percutia; oēs termīos
tuos ranis. que d̄c nomē d̄ni x̄itas est. ip̄e
enī dicit. Ego sum x̄itas. qui loquor x̄itatez
de deo loquit. qui enī loquit mēdaciū de
suo loquit. ¶ Ad rōnes i cōtrariū d̄. q̄ no
mē in diuis accipit: aut scdm̄ potentia aut
scdm̄ x̄itate. uel bōitate. Nā ex pte potētie
ē rō uel p̄cipiū efficiētie ex pte x̄itatis est
p̄cipiū certitudis. ex parte bonitatis p̄ci⁹
beatitudis. ¶ Sic ḡ dicim⁹ q̄ efficiētia ul̄ cā
litas ē ex parte potētie. ⁊ h̄ ē x̄itatis ⁊ bōitatis
h̄ ē iquātū intētio potēstatis i bōitatem
⁊ x̄itate. sic etiā dicim⁹ q̄ bonitatis p se est
allicere ⁊ quicqd̄ allicit ē i rōne bonitatis.
Un̄ potēstas nō allicit nisi quia ē bona. nec
x̄itas nisi quia ē bona. sic dicim⁹ q̄ intētio
noiatōis p se ē x̄itatis. quia noiare ē notuz

facere seu certificare. Ideo ad x̄itate resp̄cū
cui⁹ ē c̄ritudo. prin⁹ se ⁊ potētia ⁊ bōitate
noiare. vñ ei⁹ itētio se māifestat ⁊ potētia
⁊ bonitate. ¶ Et sic licet sint noia potētie
⁊ bonitatis. tamē illud p̄ceptū solū ad x̄ita
tem p̄tinet. quia nomē nō ē potētie: nec bōi
tatis. nisi i quātū habēt rōnem x̄itatis i se
Ad illud qd̄ querit. an nomen accipitur ibi
psonalr uel essētiālr. pz solo ex dictis. quia
put ducit ad legē gratie psonalr accipitur
pro filio. put educit a lege nature. accipit
essētiālr pro x̄itate. debitū enī honozis ip̄i⁹
veritat̄ naturaliter ē i scriptū mēti rōnali.

Secundo queritur

quid ē dictu nomē dei assumē i vanū. Mul
tipl̄ enī cōtigit assumē nomē dei. s̄. in arte
statiōe. i denoiatiōe. i p̄dicatiōe. i adiurati
one. i c̄secratione ⁊ tot moīs cōtigit assumē
nomē dei i vanū. cōtinet ne ḡ istud p̄ceptū
oēs istas assūptiones in vanū. ¶ Si sic. sed
cōtigit assumē nomē dei p denoiationē: sic
a xpo d̄r xpianus. ⁊ ab uncto vnct⁹. vt d̄c
Aug⁹. Si ḡ cōtigit illū qui sic assumit male
assumē ⁊ i vanū et assumptio nois i vanū
phibet h̄. Ergo phibet h̄ assumē nomen in
vanū. sicut accipit p denoiationē. ¶ Cōtra
oīs xpian⁹ peccas. peccat cōtra gratiā hui⁹
nois. a qua. s̄. d̄r xpianus. ḡ oīs xpianus pec
cans peccat cōtra h̄ p̄ceptū. ⁊ sic peccando
cōtra alia p̄cepta. peccat cōtra istud. ¶ Itē
querit vtrū ille qui peccat p̄t vanā gloriā
assumat nomen scdm̄ q̄ h̄ phibet assūptio
nois. Nā i opibus bonis p̄uersa itētio est cā
peccati. s̄ ille qui p̄dicat p̄pter vanā laudē:
h̄ p̄uersa itētiōe. ḡ peccat. cū ḡ nomē assu
mat. assumit nomē i vanū. s̄ oīs assūptio
nois i vanū h̄ phibet sic oīs adoratio ydo
li. i p̄mo mādato. ⁊ sanctificatiō in 3. ḡ assū
ptio nois i vanū sic assumit i p̄dicatione
p̄pter vanā laudē h̄ phibet. ¶ Itē querit
vtrū adiurare malo sine sit assumē nomen
qd̄ h̄ phibet. sic cū d̄r exorizō te creatura sal
zē. Et uidet q̄ sic. quia nomē assumere p̄p̄e
ē nomē ad aliud sumē. s̄ in adiurationibus
nomē ad aliud sumit. Ergo ip̄o p̄p̄e assumit
Un̄ Mat. iz. filii vestri i quo eiciūt. Blo. s̄.
exorciste iudeozū. qui ad iuocationē nomis
dei. demōes eiciebat. Assumit ḡ exorcista ul̄
adiurator nomē ad aliud. ḡ si assumat p̄p̄e
malū sine sicut p̄pter pecuniam. Constat q̄
assumit i vanū nomē. peccat ḡ cōt̄ h̄ p̄cep⁹

Item Mat. 7. Dñe nōne in noīe tuo ppbe
taum. Glo. ppbetare. facere virtutes. eicere
temōes interdū nō ē meriti illius qui opat
sed iuocatio noīs xpī. H agit ad dānationē
iuocātis. uel ob utilitatē eoz: qui vidēt vel
audiūt. 7 loquit de adiurātibz. Isti ergo
sumūt nomē dei ad aliud. s. ad uirtutes faci
endas: uel ad demones eiciēdos 7 i vanuz
quia ad sui dānationē. ut dicit glo. Ergo i
hoc pcepto phibet assumē nomē i vanū. sic
assumit i adiurationibz. **I**tem querit si cō
secrare ppter malū finē sit assumē nomē in
vanū qd hic phibet. videt q sic. quia i cō
secrationibz nomē sumit ad aliud. Un Mat.
ultimo. Eūtes docete oēs gentes baptisan
tes eos. In nomē patris. 7c. Ex quo patet q
sumit ad sanctificādū. Sacerdos g q ppter
lncrū cōsecrat facit cōtra h pceptū. qd assu
mit nomē i vanū. non g artat h pceptū ad
assūptionē noīs i vanū in assertionibus ut
i iuramētū hitat. **S**olo dō q scōz q h pre
ceptū dñc ad legē gratie: sic accipit missice
7 sic noīe extēso dicim. q assumē nomē in
vanū dñ: sicut ille qui accipit nomē xpī per
denoīationē iuanū. quia sic nomē dicit ibi
xpī. a quo denoīat ibi xpianus. **A**d rōez
i cōtrariū dō. q nō sequit ex h q xpianus
quolibet mō peccās faciat cōtra h pceptum
imo ille solū qui apostatat ab h noīe. n oīs
aut xpianus peccās apostatat ab h nomine
nisi quando a hitate recedit. Un cōtra hoc
pceptū ē peccatū heresis. qd ē recessu a hi
tate. **A**d scōm dō. q pdicator q predicat
i vanū magis peccat cōtra tertiū mandatū
et n cōtra illud. quia itētio p m ipcepti ē ut
sit veneratio dei: ea rōne qua ē pncipiū nre
cōditionis. sicut itētio scōi ē. ut sit ei vene
ratio pur ē pncipiū rectitudis. **I**n tertiō
ē veneratio dei ex h q ē finis intētionis. s.
scōm q bonū ē sūmū. 7 h veneratō ē quies
vel sanctificatio sabbati. qui g habet malā
itētionē peccat cōtra tertiū pceptū. 7 ideo
pdicator qui ppter vanam gloriā predicat
cōtra tertiū mandatū peccat. quia h malā
itētionē. **A**d aliud. de adiurationibus et
cōsecrationibz dō. q est assumē nomē ut no
mē. h ē nomē ut hitatē. 7 ē assumere nomē
ut hitatē. ille g q adiurat accipit nomē ut
virtutē. s. ut aliquid p ipm agat. ille aut qui
cōsecrat accipit nomē ut bonitatē 7 grām
p quā sanctificet: sicut baptizās. Solū autē
ille qui iurat accipit nomē ut nomē. vel ut

hitatē. qd ipm iuocat i testimoniū sue asser
tionis. scōm aut ppiā itētionē hui pcepti:
nomē dei assumē ē ad assertiones ipaz hita
tē adducere seu i testimoniū assertionū.

Questiō quā inquesi

tū ē de 2° mādato generalr. Querē
dum ē specialr de ipō quātū ad iuramētum
ppter illam expōnem. Nō assumes zc. i. non
iurabis pro nichilo. Circa g iuramētū plura
querūtur. Et primo de actu iuramēti. circa
qd plra querūt. Primo an sit bonū ul malū
vel idifferēs. **S**ecdo: an sit licitū ul illicitū
vlr. **T**ertio: an phibet iuramētū rōe act^o
vel affect^o. **Q**uarto an phibet quātū ad
cōsuetudinē vel quātū ad actū. **Q**uinto
cui cōueniat iurare. **S**exto an licitum sit
iuramētū recipere. **S**eptio de forma ipius
iuramenti. **D**ecimo de comitibz 7 obliga
tione iuramēti. **N**ono de interpretatione
iuramenti.

Quātum ad primum

sic obf. sup illud Mat. 5. Dico vobis. Non
iurare oīo. dñc glo. p qd quis iurat: illud ve
nerat 7 amat. s. amare deū 7 venerari i se
ē bonū. g iurare i se ē bonū. **I**tem oīs actus
scōm quē otigit assimilari deo ē bonus. sed
iurare ē hi. g act^o iurādī siplr ē bon^o. **M**a
ior pz. quia de^o iurat p se ipz hitatē gen. 22.
Per memeti pz iurati dñc dñs zc 7 hebreoz
6. qm neminē habuit p quē iuraret maiorē.
iuravit p semeti pm. s. hō p illaz eandē hi
tatē que de^o ē iurat. vñ eandē rō assertiōis
vtrōbiq. g p actū iurādī assimilaf hō deo
Item iurare ē iuocare deū testē. h qd ē deū
iuocare nō dñc aliquā iordinationē. s. h
nec h qd ē testem dñc aliquā iordinationē.
quia h ē iuocare deū ad testificādum asser
tionē. Assertio aut ē vt credaf hitas. Si g
addaf rō qua credaf. nō ē inordinatio: s. rō
ster oēs qua magis dēt credi ē ipa veritas
pma. Ergo ipam sic iuocare nō dñc aliquaz
iordinationē: s. bonū simplr. Jurare g quod
vñ hi iuocationē ē bonū simplr. **I**tem Aug^o
in pñde dñi de mōte. ita pcepisse dñm itel
ligif ne iuraref. ne quisq sic bonū appetat
iuramētū vel insinradū 7 assiduitate iurā
di ad pturiū p cōsuetudinē labaf. iurare g
phibet ppter piuriū. g nō est malū in se vel
scōm se. g ē bonū vel idifferēs. **A**d oppo^o
Aug^o juratio falsa ē pnciosa. 7a periculosa

nulla secuta. Ex quo patet. q̄ oīs iuratio est
piculosa: s̄ exponē se alicui piculo quantulo
cūq̄: nulla īterueniēte circūstantia ē maluz
in se seu simplr. q̄ iurare nō pōt bene fieri sic
circūstantia boni addita. Est igit iurare ma
lū simplr nō bonū. ¶ Itē Zoro. sup s̄ Nat.
Considera q̄ saluator nō p̄ deū iurare p̄bi
buit: s̄ p̄ celū et terrā: et ierosolimā et caput
suū. et s̄ puul fuerat concessū ī lege. ut quō
deō victimas īmolabant ne eas ydolis īmo
larēt. sic iurare p̄mitterēt p̄ deū. non q̄ hoc
recte facerēt: s̄ quia meli⁹ ē illud deo exhibē
q̄ demōibus: s̄ offerre victimas nō ē bonuz
ī genere. quia ydolatre s̄ agūt. imo solū ex
circūstantia trahit ad bonū. ¶ Itē p̄hibitio
iuramēti ē de p̄ceptis moralibus: s̄ de quod
p̄hibet moraliter p̄hibet quia malū. ergo
iurare cū p̄hibeat in euāgelio simplr nulla
circūstantia addita. Constat q̄ iurare simplr
ē malū nō q̄ bonū scdm se uel in se. ¶ Solo
vō. q̄ bonū ī actib⁹ multipl̄ d̄r. s̄ bonū fm
se: bonū ī se: bonū ex cā: bonū ex occasiōe. tot
etiā modis dicit ī actibus malū. bonū scd̄;
se dicit cū sic designat et īformat actus. q̄
nō pōt fieri male nec cadē ī oppositā v̄riā;
tale ē diligē deū ex caritate. bonū aut in se
ē q̄ ex sua notatione bonū ē: tamē pōt male
fieri ut p̄dicare ozare. elemosinā facere. h. n.
possūt male fieri si fiant p̄pter vanā laudē
ul̄ aliquā aliā malā ītentionē: et tñ de se nomi
nant bonū. Bonū ex cā est: q̄ nec scd̄; s̄ nec
in se bonū ē. tamen ex cā bonū ē ut comedē
p̄pter sustērationē corporis ad seruiciū dei
Bonū ex occasiōe ē. q̄ nec scdm se nec in se
nec ex cā directe bonū ē scdm p̄mā ītentionē;
s̄ solū d̄r bonū. quia ē quedā occasiō ducēs
ad bonū. ut ymolare victimas et sacrificia.
erat occasiō quedā apud iudeos ducens ad
bonū. q̄a faciebat eos vacare ab ydolatria.
Uñ ut retraherēt a cultu ydolorū; quibus
uictimas offerrebāt: p̄cipiebāt v̄ctiē offerri
deo. Tot etiā modis d̄r malū. Malū q̄ scdm
se ē quādo act⁹ sic ē deformat⁹. q̄ nullo mō
pōt bene fieri nec cadē ī oppositā v̄riā; ut
fornicari. Malū in se ē qd̄ ex se nullo addito
malū ē pōt tamē addi talis circūstantia. q̄
bñ fit et ē bonū sicut occidē in se ē malū. tñ
addita aliq̄ circūstantia fit bonū. sic ē occidē
de iusticia. ¶ Malū ex cā ē qd̄ ex gnē bonū
ē tamē ex cā malū ē. sic dare elemosinā p̄p̄
vanā laudē. ¶ Malū ex occasiōe ē qd̄ in se
bonū ē. tamē ex occasiōe malū ē. quia habz

in se quādā facilitatē et p̄nitatē ī malū. hoc
mō iurare malū ē. nō enī iurare scdm se nec
ex se malū est. habet tamē quādā facilitatē
ad malū sicut ad v̄ci cōtēptū: s̄ ē ad piuriū
vnde ex occasiōe ē malū. et s̄ qd̄ dicit Aug⁹
ad publicolā. dictū ē in nouo testō: ne oīo iu
remus qd̄ mibi p̄p̄ca dictū ē uidef: nō q̄
iurare ē peccatū. sed quia petere inmane
peccatū ē a quo nos longe eē voluit qui oīo
ne iuremus cōmonuit. et sic malū ē ex occa
siōe. quia ē occasiō ī ip̄o iurate ad piuriū. et
dei cōtēptū. sed hī occasiō nō venit ex pte
actus huus: qui ē iurare. s̄ rōe p̄nitatis ad
malū que ē ī ip̄o qui iurat. quia ut dicit Aug⁹
ex assiduitate ē p̄nitas. ad s̄ q̄ hō labatur
ī piuriū. ¶ De īdifferēti aut actu notandū.
q̄ īdifferens d̄r tripl̄ quia vno mō dicit
īdifferēs. qd̄ nec ē bonū nec malū aliq̄ p̄dic
tozū modozū ī motibus dico. s̄. nec in se nec
scdm se: nec ex cā: nec et occasiōe et tale ē
ambulare et federe. ¶ Scd̄o mō d̄r aliquid
īdifferēs qd̄ nō ē malū: nec ī se nec scdm se.
tamē potest bene fieri et male fieri ex occasi
ōe. et tale īdifferēs ē iurare. ¶ Tertio mō
ē īdifferēs qd̄ malū est ex suo genere tñ pōt
bene fieri et male: et tale ē occidere. sic igit
patet quō iurare est bonū et malū et īdiffe
rens. ¶ Ad illā rōem qua ob̄r p̄ qd̄ q̄s iurat
illud venerat et amat vō. p̄pter itelli gētā
illius auctoritatis. q̄ cū d̄r p̄ qd̄ q̄s iurat zc.
s̄ d̄r p̄ significatiā. quia talis significat se
deū amare et venerari: qui p̄ deū iurat. ille
enī qui iurat introducit sp̄ testē sue p̄nitatis
maiorē se. p̄p̄ s̄ significat se venerari illz;
p̄ que iurat: tamē ex pte p̄nitatis iurantis
est occasiō ruine ad malū. s̄ piuriū. et iō p̄bi
bet ut dicit Aug⁹ ne assiduitate iurandi p̄
cōsuetudinē labat hō ad piuriū. ¶ Ad rōes
ex pte opposita vō. p̄mo ad p̄mā q̄ d̄r q̄ iu
ratio s̄a ē piculosa s̄ ē dictū p̄ occasiōem.
Uñ piculosū respicit ibi agere; cui⁹ p̄nitas
ē ad malū. sicut d̄r. s̄ gen. sen⁹ et cogitatio
hoīs p̄na sunt ad malū zc: et nō d̄r s̄ quātuz
ad naturā actus in se. ¶ Ad scdm qd̄ dicit
q̄ similr p̄mittitur iurare et ymolare. vō q̄
Zoro. loquit quātū. ad occasiōem quia filis
ē occasiō v̄trobiq̄. tamē natura actus iurā
di ē in genere boni. natura s̄o actus ymolā
di ē īdifferēs. Circa qd̄ notandū. q̄ cōcessiō
tribus mōis ē. Est enī cōcessiō disp̄fatiōis
s̄. quādo cōcedit q̄ nō sit malū. q̄ si non cō
cederet malū esset q̄lis cōcessiō fit mōacho

de comedendo carnes a suo abbate. Alia est
 concessio alicui: ne malū eueniat. Tertia ē
 concessio alicui: ne peius eueniat. libellus ḡ
 repudii fuit concessio iudeis ne peius eueniret.
 Secūdo autē mō fuit facta concessio iudeis
 de ymolatione et sacrificiis. Hō ēt fuit iu-
 ramētū concessum. Erant enim iudei pni ad
 ydolatriā et vt sacrificarēt ydol. Silr erāt
 pioni vt iurarent p ydola. Ideo ad hō cauē-
 dū concessiuz ē eis iurare p deū. sic victimas
 offerre deo. s̄ nō sequit ex hō qn act⁹ iuradi
 in se sit de genere boni. ga i iuramēto duo
 sunt. s̄ natura actus: qui bon⁹ ē. Item ibi est
 pronitas ex pte hoīs iurātis. ad hō q iuret p
 ydola. et hō ē simplr malū. Ideo habendo re-
 spectum ad hanc pnitatē iurātis. dī iurare
 p deū ē i concessioe iudeis. S; obf cōtē pre-
 cicta. quoniā dic Aug⁹. q iurare nō ē bonū
 et tamē nō ē malū. ḡ nō ē bonum in se. dō q
 itelligit dicē q nō sit bonū scōz se. hō ē tale
 bonū qd nullo mō possit male fieri. nihil ab-
 solute dī bonum nisi tale sit. Ad 3° dō. q
 differētia ē i phibitiōibus legis et euāgelii.
 quia i lege phibet qd malū ē. i euāgelio at
 phibetur non soluz qd malū est: s̄ et occasio
 mali. et i hō addit euāgelii vltra legē. Un
 dicit euāgelii s̄ Mat. Si oculus tuus scan-
 dalizat te zc. Unde oīs occasio peccandi ibi
 phibet. Jurare ḡ phibet in euāgelio nō ga
 sit malū in se: uel secūdū se. s̄ ga est occasio
 mali in iurante. q pn⁹ ē ad pūriū.

Secūdo queritur utrū
 re sit licitū: vlt illicitū. Ad qd sic exo. xx. Nō
 assumes nomē dei tui i vanū. Hō. Jurando
 pro nichilo. Ex quo pz q nō licet iurare pro
 nichilo imo phibitū ē. Ex quo sic obf iurare
 oī circūstātia remota. est iurare p nichilo. s̄
 iurare simplr est iurare oī circūstātia remo-
 ta. ḡ iurare simplr ē iurare pro nichilo. Sed
 iurare pro nichilo non ē licitū. ḡ nec iurare
 simplr ē licitum. Cōtra Aug⁹ sup eplam ad
 gal. non ē cōtra pceptū dei. Juratio que ad
 malū non iurātis ē: s̄ increduli. a quo iurare
 cogit. nō itelligit ita deū phibuisse a iure
 iurādo. vt quātū i ipō ē. ipe non iuret. ḡ iu-
 rare nō ē licitū. Item Aug⁹ i sermone de
 xbis apostolorū. si peccatū esset iuratio. nō
 diceret i lege. Reddes domino iuramenta
 tua. Licitū autē ē. qd nulla lege uel iare phi-
 bet. ḡ iurare nō ē illicitū. S; cōtra. loq absq
 circūstātia ē malū. quia hō ē loqui ociose. ga

vt dicit Bre. Ociosum ē qd caret rōe iuste
 necessitatis vel itētiōe pie vtilitat. Hō autē
 nō ē licitū. s̄ iurare est loqui. ḡ iurare simplr
 absq circūstātia nō ē licitū. Item psal. vir
 liguosus nō diriget Hō. Si quis ka dicat
 sed pter necessitatē vir liguosus ē. Ex quo
 pz q nō licet loq pter necessitatē. ḡ cū iura-
 re sit loqui. nō licet simplr iurare pter neces-
 sitatē. Solo dō q quidā sunt actus boni
 in genere. i quoz vsu circūstātia ē i pcepto.
 Alii sūt boni i genere quoz vsus ē i disse-
 res. nā quidā sūt boni i genere. q pfecti sūt.
 qui scdm se referunt in deū: tales act⁹ sunt
 excellētes. vt sacrificare: celebrare: iudicāe:
 et iurare. Alii sūt boni i gnē: nō tñ excellētes
 sūt. quia nō referūt i deū. vt dare elemosinā
 et hi. In pmiss ḡ actib⁹ rōe illi excellētie
 act⁹ itelligūt circūstātie: sine qb⁹ nō possūt
 fieri nec debēt. hi autē circūstātie sūt: vel
 loci: vlt tps: vlt psōe: vlt cāe: vlt modi. xbi grā.
 iudicare ē de actibus excellētib⁹. iudex in
 iudicando ē loco dei et cōformat deo et tenz
 tūc sedē dei. Ro 2°. Scim⁹ quoniā iudiciū
 dei ē. deus. p. iudiciū dei ē et rōe hui⁹ excellē-
 tie determinat sibi circūstātia: modi debiti
 sine qua nō licet ipm fieri. Item i pcepto hz
 iudicare istā circūstātia. vt. s̄. iuste fiat
 deus. i. iuste qd iustū ē psequeris. Silr
 celebrare ē de actib⁹ q referūt i deū. et rōe
 sue excellentie determinat sibi circūstātia
 psone: ga nō a qlibet psone pōt exerceri. De
 breoz s̄. Oīs pōtifex ab hoīb⁹ assumptus
 pro hoīb⁹ cōstitut⁹ ē ad offerēduz deo zc.
 Silr sacrificare ē de actibus excellētib⁹ qui
 referūt i deū et i ei⁹ reuerētiā maiestati. rōe
 cui⁹ determinat sibi circūstātia: loci. Un deus
 iz. Caue ne offeras holocausta tua i oī loco
 quē videris. s̄ i eo quē elegerit domin⁹. silr
 iurare ē de actibus excellētib⁹. quia iurare
 ē p pma xitatē asserere. et iō ē act⁹ excellens
 rōe cui⁹ determinat sibi circūstātia cause. vt
 videlicet non fiat sine cā debita. Jurare ḡ
 nūq; bñ pōt fieri sine cā. s̄ hō nō fac malicia
 act⁹. quia i genere bon⁹ ē. s̄ hō fac excellētia
 act⁹. Dare xō elemosinā lz sit bonū i genere
 nō tamē ē act⁹ excellēs. Ideo simplr sine ali-
 qua istarū circūstātiarū licitū est ipm exer-
 cere. predicci autē actus nō. quia sūt act⁹ ad
 deū relati fm se. sic ergo iurare simplr sine
 circūstātia debite cāe nō ē licitū. quia iu-
 rare ē actus p dm. et iō excellens sacrificare:
 et celebrare sunt actus ad dm. iudicare est

act^o scdm deū. ¶ Ad aliud tamē qđ obī de loqui dđ. qđ si loqui sit ī casu illo in quo dēt. eē ad necessitatē nel vtilitatē. Num ē qđ si fiat sine cā malū ē ⁊ ociosū; s̄ n̄ omne loq ē bi^o. imo aliqđ loqui ē qđ non disponit ad B qđ aīa auertat a deo: nec qđ min^o cōuertatur ad deū. ⁊ illud nō ē ociosū. loqui enī non est de actib^o pfectis ī quib^o determinat circūstātia rōne sue excellētie vt oporteat ipm fieri semp ex cā necessitatis: vel vtilitatis. Si. n. sic eēt bene pcederet argumētū. Jurare at est de actibus perfectis qđ sine causa n̄ pōt exerceri absq; peccato.

Tertio queritur de

phibitōe iuramēti. vtrū. s. illa phibitio sit quātū ad actū vel quātū ad affectū. Ad qđ sic Ja. s. Ante oīa fratres mei nolite iurare qđ phibet ibi affect^o. Unde nolite iurare. i. non affectetis iurare. ergo non prohibetur hic ratione actus iurandi. cū nō fiat ibi mētio de actu. ¶ Itē Aug^o ī li. de mēdacio dīc dñs Dō nō iurare. i. quātū in te est n̄ ames nec cū aliqua delectatione appetas. Prohibitio qđ domini refert ad affectū: n̄ ad actū. Cōtra exo. xx. Non assumes nomē dei tui in vanū. S̄lo. iurādo pro nichilo. B̄ dī nō soluz de affectu iurādi: imo de actu. Ratiōe hui^o querit quare ī quibusdā actib^o prohibetur affect^o ⁊ nō act^o. sicut affectus habēdi diuicias phibet. s̄ actus. s. habere diuicias non phibet. Unde psal. Diuicie si affluāt nolite cor apponē. i. nō affectetis diuicias. vñ phibet cor. i. affectū poni ī diuiciis. nō quī habe at. ¶ Solo dđ qđ duplex ē affect^o inductus seu cōpuls^o ⁊ spontaneus. ¶ Affect^o cōpuls^o ē sicut ille qui proicit merces ī mare pp̄ periculū euadēdi. iste mouet ad B̄: s̄ coact^o ⁊ cōpulsus necessitate. Jurare qđ ⁊ diuicias appetere phibent quātū ad affectū spōraneū. s. qđ non dēt hō moueri ad ista solo affectu spontaneo: seu volūtario. imo semp affectu īducto p cām. sic ē de piciente merces ī mare. Ratio aut quare ī his phibet affect^o ⁊ n̄ actus ē. quia quedā sūt que disponūt ⁊ iclīnāt animā ad auersionē a deo. B̄ ē ad cōtemptū vel ad cōuersionē ad cōmutabile bonū. cū ad illa aīa inclinā. talia sūt iurare. habē diuicias. Diuicie enī disponūt animā ad cōuersionē ad cōmutabile bonum ideo ad peccatū. Jurare disponit aīam ad auersionem a deo hoc est ad contemptū ipius. iō ad pec

catū. quia vt dīc Aug^o. Peccatū ē sp̄reto in cōmutabili bono bonis cōmutabilib^o adbere. Ideo etiā phibet affect^o diuiciā. vt. s. nō apponas cor ī diuiciis. Un̄ Mat. 6. Nolite solliciti eē aīe vr̄e quid mādueritis ⁊ iō dīc sufficit diei malicia sua quasi dicat: sufficiat vobis si adhuc ex necessitate moueāi. nī. q. dicat satis ē adhuc malū nō affectetis amplī. In illis aut ī quib^o actus n̄ ē occasio nec ad cōuersionē: nec ad auersionē non est phibitio nec actus nec affectus. In illis at in quib^o phibet act^o semp phibet affect^o qđ iponit nomē opī. ¶ S̄ilr maledicere sine cā phibet ne affectet hō illud. Unde. Ro. 12. Nolite maledicere.

Quarto queritur an

phibet iuramētū quātū ad cōsuetudinē n̄ quātū ad actū. Ad qđ sic Mat. s. Ego dico vobis nō iurare oīo. S̄lo. Usū iuramēti phibet. Ergo hec phibitio itelligit quātū ad vsū. nō quātū ad actū. ¶ Itē ecclesiastic^o 23. Jurationi non assuecat os tuū assuescē dicit vsū. ¶ Ad oppo^o. Usus nihil aliud ē qđ iteratio act^o. Cum qđ iurat aliq; aut iurat sine cā: aut cū cā. Si cum causa actus est bon^o. S̄ilr si iurat secundo ⁊ tertio z̄. Si sp̄ cū cā semp act^o licit^o. qđ ⁊ vsus licit^o: nec vs^o phibēdus. Si iurat sine cā. qđ nō est actus licitus. illud qđ qđ p̄mū phibet ē actus ip̄e ⁊ nō vsus nisi rōe act^o. ¶ Solo dđ. qđ actio iuramēti pōt eē cū cā uel sine cā. sed sine cā sp̄ phibet vsus ⁊ act^o. quia iurare sic: illd eēt vitatē cōtēnere: B̄ ē p nichilo ducere. ¶ Si aut sit cū cā B̄ pōt eē duplr. vel cum causa vtili solum. vel ex cā necessaria. quia his de causis aliqñ iurat. s. pro vtilitate. vel necessitate ⁊ appello iuramētū ex cā necessaria: qđ. s. n̄ pōt dimitti sine peccato. vt si iudex cogat aliqñ iurare. n̄ possit ille dimitte iuramētū sine peccato. ¶ Si sit iuramētū. ex cā necessaria dicimus qđ nō phibet vsus: nec act^o. Si aut sit iuramētū ex cā vtili solu: sic vsus iurādi phibet ⁊ B̄ ppter pronitatem labendi ī p̄nitiū. Et B̄ ē qđ dīc Aug^o. in li. de sermōe dñi de mōte. ita p̄cepisse dñm itelligit ne iuraret ne quisq; sic bonū appetat iusiurādū ⁊ assiduitate iurandi ad per iuriū p cōsuetudinē violabaf.

Ad maiorem autem
euidētiā p̄dictōrū obī contra solutiones

predictas in quibus dictum est quod iurare est bonum in genere. Ad quod sic. Quia bona in genere cum debitis circumstantiis intellecta appetenda sunt. Si ergo iurare uelint suis debitis circumstantiis non est appetendum. Iurare non est bonum in genere. Minor pars. quia Ro. i. dicitur. Testis est mihi deus etc. ubi glo. Non est iuratio bona. in appetenda est. Et Augustinus in sermone domini in morte ita precepisse dominum intelligit ne iures. ne quisquam sic bonum appetat insinuat. Ad oppositum. Sic ille qui iurat est in assumptione veritatis ad aliquid asserendum: ita ille qui facit miracula est in assumptione potestatis ad aliquid faciendum. unde uterque assumit aliquid diuine excellentie. quia ad aliud sumit. Si ergo facere miracula bonum est in genere: non tamen est absolute appetendum. Ita nihil impedit quod iurare sit bonum in genere licet non sit absolute appetendum. Tres sunt quidam actus facientes nos in conformitate diuine potestatis. Alii faciunt nos in conformitate diuine scientie: uel veritatis. et in istis non est absolute appetitus. Alii faciunt nos in conformitate diuine bonitatis. et tales absolute appetendi sunt. sicut est misericordia. Unde Mat. 5. Estote misericordes sicut pater uester celestis misericors est. Alii non sunt absolute appetendi. ubi gratia. Actus qui nos conformat potestati. non est appetendus. Unde Moy. exo. 4. Recusabat coram domino habere participatum super populum israel. sicut nec actus conformans nos scientie uel veritati. est absolute appetendus. unde homo peccauit et cecidit eo quod appetit conformitatem diuine scientie. cum dixit ei dyabolus gen. 3. Eris sicut dii scientes bonum et malum. sicut et angelus cecidit eo quod appetit conformitatem potestatis. Si ergo non prohibet qui tales actus sunt boni in genere. sed non sunt appetendi simpliciter. uel absolute. Sicut iurare nibilo minus erit bonum in genere: sed non sit simpliciter appetendum. Solum concedendum sicut dictum est. quod iurare quantum ad naturam sui actus est bonum in genere seu de genere boni. et non sequitur quod si non est absolute appetendum: propter hoc non sit bonum in genere. Quia quedam est conformitas ad deum: que est in meritum. quedam autem que seruatur in premium. Conformitas que est in meritum est conformitas ad ipsam bonitatem secundum unum modum. Nam uiae bonitatis summe sunt misericordia. veritas. seu iusticia. Psal. Uniuerse uiae domini misericordia et veritas: et conformitas ad misericordiam pertinet ad meritum. Conformitas autem ad iusticiam pertinet ad premium. Unde I. sapiencie dicitur quod iudicabunt sancti nationes: et in psal. Gladii

incipites eorum ad faciendam uindictam in nationibus etc. Sicut conformitas potestatis seruatur ad premium. Unde quanto sapientie dicitur quod sancti accipient regnum decoris. et dyadema speciei de manu domini. Sicut conformitas ad scientiam pertinet ad premium. Unde apostolus. i. cor. 13. nunc cognosco ex parte. tunc cognosca sicut et cognosce scilicet. Cum ergo unumquodque sit appetendum per se in suo ordine. id est ipsi uiaatori appetenda est conformitas pertinet ad meritum in uia: que est conformitas ad misericordiam. esse autem conformem potestati uel scientie uel iusticie uel ueritati non est appetendum. Sed iterum in contrarium obicitur. circa mala secundum se non est tanta prohibitio quanta est circa iurare. Quia dicitur in Mat. 5. Non iurare oio. unde iuramentum oio prohibet. sed mechari uel fornicari non ita uel prohibent. quia non dicitur non mechaberis oio. ergo minus uidetur licitum iurare quam fornicari uel mechari. Ad hoc intelligendum quod mechari uel fornicari prohibet quam iurare: non apponatur ibi nota uel iustitiae: que est oio. Differt enim dicitur. dico uobis oio non iurare. et non iurare. quia si dicatur oio non iurare cadit distributio super negationem. et tunc est sensus. dico uobis in nullo casu iurare. sed sic non prohibet hic iurare. sed imo prohibet ita quod cadit negatio super distributionem. et tunc est sensus. non iurare oio. id est dico uobis non iurare in quolibet casu. sicut quando non est causa necessaria uel utilitas societati humane. et ita iurare non prohibet uel sed mechari simpliciter prohibet et uniuersaliter. Unde prohibet mechari in oio casu.

Consequenter que

ritur quibus conueniat iurare uel licet. Primo an deo conueniat iurare. Secundo. An angelis conueniat iurare. Tertio An professis formam euangelii et prelati conueniat iurare.

Quantum ad primum

Queritur utrum deo conueniat iurare et per quid. Et uidetur quod ei conuenit iurare. Psal. iurauit dominus etc. Et gen. 22. Per memetipsum iurauit dicit dominus. Ergo deo conuenit iurare. Sed ulterius queritur per quid conueniat ei iurare. ut per se. per alium a se. per creaturam aliquam. uel per semetipsum. uidetur quod per se et non per creaturam. quia beatus dicitur. Quis neminem habuit per quem iuraret maiorem. iurauit per semetipsum. homines enim per maiorem sui iurant. Si igitur iuramentum est per maiorem. deus non potest iurare per alium a se. Ergo non potest iurare

per creaturam. Con^t. Amos 4°. Super illud
Juravit domin⁹ in sancto suo. dicit glo. In
se ipso uel in filio uel in aliquo electo angelo. uel in
hoie: q̄ conuenit ei iurare p̄ angelos uel hoies.
7 sic p̄ creaturas. Et Zoro. in originali sup
illud idē 4° Amos. Juravit dñs in se ipso uel
in filio uel in oī qd factū ē. q̄ conuenit ei iurare
qualibet creaturā. ppter h̄ querit si deus
inrat quid ē suū iurare.

Secūdo queritur ^{sāctis} ^{utrum}
angelis conueniat iurare. Ad qd sic. apoc. x.
Dicit q̄ angel⁹ iurat p̄ uiuētē in sc̄la sc̄lorū.
Ergo eis conuenit iurare. Et iurare ē cer
titudinē facē p̄ primā x̄itatē. s̄ certificare p̄
primā x̄itatē. h̄ maxie conuenit angelo 7 magis
p̄ ipam q̄ per alia. q̄ iurare maxie ei conuenit
Cōf. Mat. 5°. Sit fimo uester. ē ē. nō nō. Glo.
Qd p̄fecti⁹ ē docuit. Qd ifirmitatē idulst.
qd x̄o sup̄ficiosū resecauit. vñ secūdu hoc.
Jurare p̄ dñm ē ifirmitatē. s̄ qd ē ifirmitatis
nō conuenit angelo. Ergo iurare p̄ deū ei nō
competit.

Tertio queritur an

p̄fectis p̄fessis formā euāgelii conueniat iu
rare. videt q̄ nō. Ver. de disp̄satiōe 7 pre
cepto. Nō se ualet extēdere p̄tās ipantis. ni
si quaten⁹ attigerit votū p̄fentis. s̄ votū
p̄fētis formā euāgelii est q̄ eā obseruet. s̄
forma euāgelii ē. Sit sermo uester. ē est. non
nō. q̄ tenet p̄ votū hāc obseruare. s̄ hanc ob
seruando nō inrat. q̄ tenet nō iurare. q̄ non
poterit cogi ad iurādum p̄ sup̄iorē. Con^t
quicūq; pot eē testis: p̄t iurare. s̄ quicūq;
p̄fectus p̄t eē testis x̄itatis: sicut dicit de
ap̄lis. i. actū. Vos erit mibi testes. q̄ quicūq;
p̄fectus p̄t iurare. q̄ p̄fess⁹ formā euāgelii
p̄t iurare. Et si p̄t cogi ad h̄ q̄ sit testis
p̄t cogi ad iurādū. Maior p̄ quia nullus
p̄t eē testis veritatis in iudicio nisi iuret.

Ratiōe horū querit qualiter differenter
conuenit iurare deo angelo 7 hoī p̄fecto: seu
p̄fesso formā euāgelii. Solo dō sic habet
ex cōcilio tholetano. 22°. cā. q. 4°. Ubi loq̄
de iuramento dei. Jurare dei est a se ipso
nullatenus ordinata conuellerē. i. nullaten⁹
commutare que a se ipso fuerint ordinata
7 p̄missa. 7 Ysa. 62°. Sup̄ illud Juravit dñs
dicit glo. i. imobilis statuit. Ex quibus patet
quid ē iurare dei. Jurare x̄o angeli ē que
a deo imutabilis ordinata sūt denūciare. ga

ipsius ē p̄prium denūciare: 7 manifestare
facta a deo. Jurare x̄o hoīs ē deū testem
iuocare. uel deo aliqd obpignozare. sic dicit
Aug⁹. 7 sic p̄z oria. Ad illud q̄ qd obf an
possit deus iurare p̄ creaturā dō q̄. h̄ p̄pō p̄
aliqui dicit auctoritatē aliqui s̄bauctoritatē
Cū autē dicit iurare p̄ aliqd h̄ p̄pō p̄ dicit
auctoritatē. 7 iō nō p̄t conueniētē dicit. Ju
rat deus p̄ creaturā. s̄ bene p̄t dicit iurāe
in creatura. quia dicendo q̄ deus iurat per
creaturā. diceret q̄ creatura eēt ei p̄cipiū
certitudis. ipa autem x̄itas p̄ma nō habet
aliud p̄cipiū certitudis q̄ se ipam. 7 ideo
nō p̄t dicit iurare p̄ aliū a se. bene tñ facit
deus certitudinē de sua uolūtate misterio
alicuius creature. Rōe huius dō iurare uel
iurasse in creatura. Sicut in aliquo electo
angelo uel hoie. ut dicit glo. illa ga imutabilē
suā dispōnē manifestat sic in angelo. sic loq̄
glo. illa 7 Zoro. in originali sup̄ locū illū. Ad
sc̄da; questionē dō q̄ iurare angeli ē imuta
bilē x̄itatē. uel imutabilis x̄itatis dispōnem
imutabilē manifestare. Qd q̄ obf q̄ iura
re p̄ deū ē ifirmitatis. dō q̄ nō ē in angelo.
imo p̄fectiōis misterii. In angelo ē q̄ denū
ciat dispōnē x̄itatis imutabilis. Duplex enī
ē nā. s̄ nā sana 7 nā egra. In nā ifirma sic ē
humana nā x̄um ē q̄ ifirmitatē ē ppter p̄ni
tatē ad malū. In nā autē p̄fecta 7 sana. s̄ age
lica nō ē ifirmitatis imo poti⁹ firmitatis 7
p̄fectionis. exemplū de uino: qd nō sane sanū
7 conueniēs ē. egre x̄o conueniēs. ut p̄t dicit
q̄ ē ifirmitatis ei⁹ cui iurat nō iurāt. Ad
tertiā q̄stionē dō. q̄ p̄fess⁹ formā euāgelii:
possit i cā cogi ad iuramētū. qui enī uouet
formā euāgelii obseruare ita uouet ut nulla
cā cogente non iuret. cogente autem causa
nō uouet nō iurare. ut cogente malo incre
dulitatis 7 cogente uilitate.

Postmodum que
ritur de receptiōe iuramēti an lici
tū sit recipere iuramētū. Et circa h̄ queritur
duo. Primo an licitū sit recipere iuramētū in
forma cōcessa. Secōdo an licitū sit recipere
iuramētū in forma non concessa.

Quantū ad primum

obf sic. 22. c. q. i. Aug⁹ de x̄bis ap̄li. dicit sup̄
illud Mat. 5°. quod amplius est: a malo est.
Sic quod amplius est: a malo est: nō iurant⁹
s̄ non credentis. s̄ non credēs h̄ appellatur

ipse recipiens iuramentum. Ergo quod amplius
est hoc est iuramentum est a malo recipiens. si non nisi
qui recipit iuramentum. si non est licitum recipere
iuramentum etiam in forma concessa. quoniam si iuratur
pro deo vel pro creaturas ad hoc deputatas. tunc
accipiens iuramentum aut accipit illud sciens
illud qui iurat iurare falsum. aut nesciens ipsum
iurare falsum: aut sciens ipsum iurare verum. sed
quocumque modo sic accipiat se peccatum est. si acci-
piens iuramentum se illicitum est et peccatum. Minor
propter Augustinum in glo. super illud Ro. i. Testis est
mibi deus. qui dicit Multum interest quod exigit
iuramentum si nouit illud iurare falsum vel non.
quod enim nescit. Et tunc dicit. Jura mibi ut ei fides
sit. non audeo dicere non esse peccatum: tamen humana
temptatio est. Si autem fecisse nouit et cogit iu-
rare homicida est. Ergo neque sciens iurantes
iurare falsum: neque nesciens potest recipere iurame-
tum sine peccato. sicut neque sciens ipsum iurare
verum. quia si scit ipsum iurare verum: facit ipsum
iurare pro nichilo. si sine causa facit ipsum iurare:
et ipse consentit: et recipit. si peccat. Illicitum
est recipere iuramentum. Item videtur quod iudex
peccet in recipiendo iuramentum. quia iudex exi-
git iuramentum. Sed Mat. 5. dicit. Sit sermo vest-
rum est. non non. Quod enim amplius est a malo est.
Et dicit glo. super illud Ro. i. Testis est mibi
deus. tu non facis malum: qui bene vteris iura-
tione ut alteri suadeas quod utile est. si a malo
est supple illud qui recipit iuramentum. si hoc est a
malo iudicis. Item ratione huius queritur a quo
malo. scilicet a malo iurantis: vel ei qui recipit iu-
ramentum. et videtur quod a malo iurantis quilibet
debet melius presumere de alio quam de se. igitur
si iurans credit se esse iudicem in iurando. cum
bonitatis humane sit credere proximum esse iudicem
iurantis est credere illi cui iurat credere iuran-
tem esse iudicem. Si igitur iurans credit esse verum pro quo
iurat. Unum credit se esse iudicem: dicit suspicari
et presumere: quod alter cui dicit iurare credat illud
esse verum. si si oes crederent aliis non iurare. si
iste non dicit iurare si credat illud esse verum: pro
quo iurat. Si igitur hoc est malum. hoc est malum iurantis.
Sicut etiam si iuret falsum: se videtur esse a malo
iurantis. Item videtur quod a malo recipientis
Augustinus super eplam ad gal. dicit. Non est contra
preceptum dei. Juratio que a malo non iurantis
est si increduli a quo iurare cogit. Item super
illud Mat. 5. quod amplius est. Solo. nunquam malum
ga etiam si non bonum tamen necessarium. si a malo
est non tuo: si illi a quo cogit iurare. id est ab in-
firmitate eius que malum est. Ad oppositum

ostendit quod licitum sit recipere iuramentum. 22. c. q.
i. Augustinus ad publicolam. Quamuis dictum sit ne
iuremus tamen nunquam in scripturis sanctis me le-
gisse memini ne ab aliis iuramentum recipiam?
Ex quo patet quod licitum sit recipere iuramentum
Item. 22. c. q. i. Augustinus de rebis apostoli. ipsum iura-
re sic peccatum non est. Ita iuramentum ab aliquo
recipere malum non est. Solo dicit. quod licitum est
iuramentum recipere in forma concessa. sic dicit
predecessores auctoritates. Notandum tamen. iuxta quod
dicitur in libro quod dicit Augustinus in glo. super illud Ro.
i. Testis est mibi deus ubi dicit. Ego vobis di-
co Non iurare oso. ibi prohibuit dominus quod est malum
suasit bonum quod est appetendum. prohibuit enim
falsum vel sine necessitate iurare. suasit verum
loqui. indulget iuramentum quod est necessarium.
Secundum hoc si distinguendum est quod sicut duplex est
iusticia. scilicet publica et priuata ita duplex est iu-
ramentum. scilicet publicum quod respicit iusticiam publicam.
et priuatum quod respicit iusticiam priuata. De iu-
ramento priuato si iurat falsum ex causa distiguen-
dum secundum Augustinum in glo. super illud Ro. i. Testis
est mibi deus. quia recipiens iuramentum aut scit
illud iurare falsum: aut nescit. et tamen non scit
illud iurare verum. si si scit illud iurare falsum et reci-
pit dicit Augustinus. quod homicida est ille qui recipit. Si
autem nescit illud iurare falsum. nec tamen scit illud
iurare verum. dicit quod humana temptatio est. quod veni-
ale peccatum est. unde dicit. quod autem nescit. et ideo
dicit Jura mibi ut ei fides sit non audeo dicere
non esse peccatum. tamen humana temptatio est. veni-
ale peccatum est. Si autem fecisse nouit: et cogit
homicida est. quare dicit quod non audeo dicere non esse
peccatum de illo qui nescit quia recipiens iu-
ramentum se debet presumere de veritate proximi
christi. Unum sicut iudicium suspicionis de occulto
veniale peccatum est: sic istud peccatum est. Si autem
sit iuramentum publicum. id est ratione publice iusticie
sic iudicem recipere iuramentum sine peccato. et
cogente ordine iudiciario potest recipere iurame-
tum sine peccato. imo ad hoc quod recipiat tenet
quia bonum publicum dicitur proponi bono persone.
Si tamen sciat ipsum iurare falsum dicit ipsum
repellere secundum suum posse. Si tamen cogit
ordine iudiciario. ita quod si non reciperet omit-
teret de his que ad ordinem iudiciarium per-
tinet. dico quod tenet accipere et sine peccato re-
cipit. Ad primum quod obicit quod amplius est: a
malo est. Dicendum sicut dicit Augustinus in libro de
li. ar. quod duplex est malum. scilicet malum culpe. et ma-
lum pene. Cuius dicit quod amplius est: a malo est
loquitur de malo pene. quod est infirmitas seu

ſcredulitas. ⁊ nō de malo culpe. Et B eſt qđ
dicit Aug⁹. Ro. i. ſup illud. Teſtis eſt mihi
deus. Solo iuratio nō ē bona. i. appetēda nō
tamē mala. i. p̄b̄bita cū ē neceſſaria. licz ſit
a malo ſfirmitas eorū. quibus aliquid p̄ſua
des: que ſfirmitas vtiq; malū eſt. vnde nos
q̄tidie liberari p̄camur dicētes. Libera nos
a malo. ⁊ B ē dicit Aug⁹ i canone. 22. c. q. i.
de x̄bis apli. exponēs illud. qđ amplius eſt:
a malo ē. dicit. Tōie mali n̄ malicia. ſ. peccati
pena itelligit. ex penali enī ſfirmitate ſcre
dulitas illa p̄ceſſit: qua ad iurādum cōpelli
mur. B aut ſfirmitas ſeu ſcredulitas ē igno
rātia: qđ ē pena quedā nature corrupte. Non
q̄ ſequit B ē a malo pene. qđ ē peccatuz facē
illud. Ad ſcđm p̄z ſolo ex p̄dicta ſolōne que
ſtionis. Ad illud qđ obr̄ de iudice. Unde
B habet qđ poſſit recipe iuramētū ſine p̄cō
dō ſcđm illud apli. Ro. 2. Scimus quoniaz
iudiciū ē dei. ex quo x̄bo intēdit aplus qđ iu
dex iudicādo vicē dei bz. ⁊ locū dei obtinē.
vnde loco ipſius reſidet i iudicando. et iō
mediāre x̄itate que deus ē pōt p̄quirere x̄i
tatē. cū enī ſit vice dei cui oē iudiciuz refer
uatur p̄ncipaliter. deū habet mediū ad iu
dicādū. ⁊ iō cū iuramētū ſit teſtificatio ſcā
p̄ x̄itatē p̄maz. ſue p̄ deū. ideo iudex poſſet
recipe iuramētū ſine peccato: vñmō p̄cedat
ordine iudiciario. quia ex B qđ ſedem dei ob
tinet p̄ deū qđ x̄itas p̄mar: ceteras x̄itates
pōt p̄quirere. Et qđ obr̄ qđ illud a malo eſt.
vñ. qđ ē malū generale: ⁊ B ē malū n̄. et eſt
malū p̄ſone. hoc qđ nō ē a malo p̄ſone iudicis
imo B ē a malo generali. de quo etiā habet
i p̄ſ. Dñs homo mēdax. i. p̄nus ad mēdaciuz.
B enī ē malū generale. S̄ilr a malo generali
ē illud. quia iudex nō tenet ibi locū p̄ſone
ſ. locū p̄ re publica ſeruāda. S̄z q̄rif iux
B. cū malū ſit recipe iuramētū i aliquo caſu
quare nō p̄b̄bit dñs recipe iuramentū ſic
p̄b̄bit iurare. Ad B vñ. qđ deſignando
vñmō deſignauit alterū. quia nō eſt recipere
ſeu iurare. Et p̄pter B ſicut iurare ſine cā ē
peccatū: ita recipe iuramētū ſine cā ē p̄cōm:
⁊ ſic p̄b̄bēdo vñmō p̄b̄bit alterū.

Postea queritur de
receptione iuramēti i forma nō conſeſſa. et
appello iuramētū i forma nō conſeſſa. ſicut
quādo iuraf p̄ falſos deos: ſeu p̄ ydola. q̄rif
qđ an ſit licitū recipe tale iuramentū. Ad qđ
ſic. 31. geneſ legit. qđ Jacob accepit iuramē

tū a Laban. qui tñ iurauit ei p̄ falſos deos.
Itē. i. Machabeoz. 8. legit qđ Judas pe
tuit iuramētū a romanis. quia petuit ab eis
ſedus: ⁊ tñ ſciebat qđ iuraret p̄ falſos deos.
ſeu p̄ ydola. Si qđ Jacob ⁊ Judas i omnibus
omēdātur. licitū ē recipe iuramētū p̄ falſos
deos. ſiue i forma nō cōceſſa. Cōtra Ro. i.
Qui talia agūt digni ſūt morte: nō ſolū qui
faciūt: ſ. qđ cōſētūt faciētib⁹. Ex quo accipit
qđ faciētēs ⁊ aſſētētēs eiſdem rei ſūt. Si qđ
recipiens iuramētū factū p̄ ydola: conſentit
ip̄i iuranti p̄ ydolum. nō ē licitū recipe tale
iuramētū. Itē Aug⁹ i li. de doctrina xp̄ia
na. ordo caritatis ē qđ diligat deus ſup oīa
Deinde anima propria. Tertio p̄ximus. 4.
corpus p̄ximū. qđ qui ſalutē ſui corporis p̄fert
ſaluti aīe p̄ximi peccat. quonia cōt caritati
ordinē facit. S̄z hoc facit qui pro re tēporali
facit iurare p̄ximū p̄ ydola: ⁊ ab eo tale iu
ramētū recipit. Ergo peccat qđ pro re tēpo
rali recipit iuramētū p̄ falſos deos. Solo
vñ. qđ duplex eſt bonū. ſ. bonum publicum ⁊
bonum p̄ſonale. bonum publicum ſemper
p̄iudicat bono p̄ſone: ⁊ ſemp ei p̄ponit ſeu
p̄ordinat. ſcđm B qđ vñ. qđ vbi ē bonū publi
cū cā. licitū eſt iuramētū recipe i forma non
cōceſſa: ſ. non vbi bonū p̄ſone eēt cā. Jacob
ergo iurauit Labā: ⁊ ſcepit ab eo iuramētū
p̄pter bonū publicū. ſ. poſteritatis ſeu prolis
que ab vtroq; naſceret. S̄ilr iudas recepit
iuramētū a romanis p̄pter bonū publicum
vt. ſ. eēt pax firmata iudeoz ⁊ romanozum
Ad p̄mū qđ obicit i cōtrariū. qđ nō ſoluz
qui talia agūt digni ſunt morte: ſ. etiā qui
cōſētūt faciētib⁹. vñ. qđ ille qui iurat per
ydolum firmat. Itē per tale firmat. ſ. per
ydolū. vel p̄ falſuz deū. Ille qđ qui recipit iu
ramētū illud: aut habet intentionē ad ſolā
firmationē: ⁊ pro bono publico. Aut habet
intentionē vltra ad rationē firmādi. ſ. ad
ydolū per qđ fit firmatio. Si p̄mo modo:
dicim⁹ qđ talis nō cōſētūt illi p̄ qđ fit firma
tio: ſ. ſoluz ipſi actui ſeu ipſi firmationi. Et
p̄pter B licet inrans peccet. nō tamen talis
recipiens iuramētum peccet. Si aut fert itē
tionē ſcđo mō: ſic peccat ſicut ⁊ iurans. et
B mō p̄cedit auctoritas apli. Ad ſcđz vñ
qđ pax tēporalis aliquādo ordinat ad bonū
corporis ſoluz. ⁊ ſic ſcđm ordinem caritatis
poſtponendū ē bono ſingulari aīe p̄ximi. et
ſic p̄cedit ratio. Aliquādo aut ordinat ad
bonū ſp̄uale publicū. vt ad pacem cōm. vel

aliquid huius. Et sic respondeat et preordinatur bono anime proximi. nec facit contra ordinem caritatis: qui tale bonum bono singulari anime proximi preponit. immo potius secundum ordinem caritatis. Quia semper bonum publicum iudicatur bono persone. et sic licitum est recipere iuramentum a proximo pro bono temporali publico: et non est contra ordinem caritatis.

Distincta queritur

De forma iuramenti. forma autem iuramenti quedam est concessa: sicut illa qua iuratur per deum. Quedam est prohibita sicut illa qua iuratur per falsos deos seu per idola. Quedam est parti concessa: partim non concessa. sicut illa qua iuratur per creaturam. Queritur ergo de forma concessa. De forma non concessa: seu prohibita. De forma concessa partim. partim non concessa.

Quatum ad primum

queritur sic. Multiplices inuenimus formas iurandi una est. Uicit dominus: que fuit in aliquo tempore legis. huius inuenitur 4° Ro. 4°. Alia sicut inuenitur. 2° Ro. 3°. h. s. h. faciet mihi dominus. et huius addat. Alia sicut inuenitur. Ro. 2°. que est. Testis est mihi deus. quia dicit Augustinus. quod huius iuratur apud. **T**empore autem moderno iuratur per deum. Queritur ergo cum idem sit iurare: quod prima veritate in sua assertionem adducere. quod forma iuramenti seu iurandi multiplices in totum et variet. Quod autem huius non sit forma iurandi. cum dicitur uicit dominus: ostenditur. quia iuramentum fit ad assertionem veritatis. Sed assertio veritatis magis pertinet ad scientiam uel veritatem dei: quam ad eius ueritatem. unde proprie assertio veritatis per veritatem. ergo debet dici. Sicut dominus. et non uicit dominus. et sic illud non est forma iurandi. Queritur ergo an sit forma iurandi. si dicatur. Scit dominus. sicut quando Petrus dixit Jo. ultio. Tu scis domine: quia amo te. fuit ne iuramentum: et ostendit quod sic. 2° cor. 12°. dicit apud. deus et pater domini nostri Iesu Christi scit quia non mentior. et dicit ibi glo. ut uera esse ostendat que dixit: uel que dicturus est iuramento confirmat. Ex quo patet quod ibi est iuramentum: et ita forma iurandi est. Scit dominus. **I**tem cum dicitur apud. deus scit quia non mentior. huius assertio apud veritatem et introducit deus scientiam in testimonium et assertionem huius veritatis. Ergo ibi est iuramentum. et ita est ibi forma iurandi. **I**tem iurare est certitudinem per primam veritatem: facere. Sed ille qui dicit: deus scit: facit certitudinem per primam veritatem. ergo iuratur. ergo ibi est forma iurandi

Item deus non est testis nisi de eo quod scit. ergo sicut huius est. deus est testis. potest adduci ad assertionem veritatis. et ita istud. deus scit. ergo ibi est forma iurandi sicut ibi. **S**icut obicitur de hac forma iurandi. Testis est mihi deus. uideatur enim esse eadem cum ista qua iuratur per deum. Quia dicit Augustinus. in glo. super illud ad Ro. 1. Testis est mihi deus. quod enim est per deum nisi testis est mihi deus. aut quid est. testis est mihi deus. nisi per deum. ergo idem iuramentum est et non differens. **S**icut queritur quia aliter est iuramentum per hanc propositionem. per. ut. i. cor. 15°. quotidie morior per gloriam uestram fratres. secundum unum modum. sicut glo. exponit que dicit. quod iuratur huius apud: ut sciam quod sum iurare non est peccatum. **A**liquod est iuramentum per hanc propositionem in Ro. ix. Veritatem dico in Iesu Christo et non mentior. unde ergo huius est quod adducit ad formam iuramenti exprimentem: et non alie propositiones. **I**tem quod differenter exponit formam iuramenti. **I**tem in veteri testamento erat forma iurandi dicens. s. uicit dominus. et huius faciat mihi dominus et huius addat. In primitia ecclesie. erat forma iurandi. Testis est mihi deus. In tempore autem moderno iuratur per deum. Queritur ergo uel huius sic variantur forme iurandi: secundum diuersitatem temporum: et qua ratione. **S**olo dicitur. quod ille qui iuratur veritatem primam quam debet reuereri adducit in testimonium sue assertionis. Uel veritatem reuerentia spiritus in iuramento debet contineri. et ideo forma iuramenti sic exprimitur spiritus ut reuerentia veritatis. debet autem ipsa veritas reuereri quia iudex est. **I**tem debet reuereri quia testis est. debet etiam reuereri quia retributrix est unicuique secundum opera sua. et differenter quia bonis est retributrix uite. et malis mortis. et his omnibus modis debet reuereri. in forma ergo iuramenti introducit veritas ad reuerentiam in quantum principium est veritatis: que assertio. uel in quantum testis eius. uel in quantum est uirtus retributrix bonis uel mortis malis. **S**i in quantum principium est. sic reuerentia eius exprimitur in hac forma iurandi. qua iuratur per deum. **Q**ui enim introducit deum in iuramento introducit veritatem ut principium. In hac autem forma iuramenti. Testis est mihi deus edocernit reuerentiam ipsius veritatis. in quantum testis est. In hac autem forma. huius faciat mihi deus et huius addat: introducit reuerentiam veritatis. in quantum est retributrix mali seu mortis. In hac autem forma. uicit dominus introducit eius reuerentiam in quantum est retributrix boni uel uite. quia autem est pluribus modis conceptio veritatis cum reuerentia. Ideo sunt tot forme iurandi et non plures. **A**d illud quod obicitur quod male iuratur

viuit dñs. dñ. q̄ cū dñ. viuit dñs. hic ē iura
 mētū p̄ x̄itate i quātū ē retributrix vite bo
 nis. 7 nō p̄ vitā solū. 7 ē idē ē x̄itas 7 vita
 sicut dñ i Jo. Ego sū via x̄itas 7 vita. Ad
 illud qd̄ ob̄ q̄ eadē sit forma iurandi. cū dñ
 p̄ deū: 7 cū dñ testis ē mibi de⁹. Dd̄ q̄ idē ē
 iuramētū quātū ad rē. qñ iurat per deum 7
 testis ē mibi deus. quia utrobīq̄ eadē x̄itas
 itroducif. s̄ nō ē idē quātū ad rōnē dicēdi.
 vt ē dictū. quia i vno introducif x̄itas vt
 p̄cipiū. in alio vt testis. Ad illud quod
 querif de istis p̄pōnibus. p. 7 in. dñ. q̄ h̄ p̄e
 positio. per. alñ notat habitudinē p̄cipiū
 cālīs. 7 aliqñ habitudinē p̄cipiū certitudi
 nis. Et silr h̄ p̄pō in. rōe ḡ q̄ dicit habitu
 dinē p̄cipiū certitudis ponit iste p̄pōnes
 i iuramēto. 7 exprimit p̄ eas forme iurandi
 nō rōne eius q̄ notat habitudinē p̄cipiū
 cālīs. S; ad huc vifferēter notat iste p̄po
 sitiones habitudinē p̄cipiū certitudis. quia
 per. dicit habitudinē p̄cipiū certitudinis
 ad illud qd̄ certificaf. put. s̄. x̄itas ista egre
 dit a p̄ma x̄itate: 7 cōpat ad illas: sicut per
 quā manifestaf 7 certificaf. h̄ autem p̄pō
 .in. dicit habitudinē eius: qd̄ certificaf ad
 ip̄ p̄cipiū certitudis. vnde forma iuramē
 ti exprimit p̄ h̄c p̄pōnē. in. put ip̄a x̄itas
 creata que asserif i iuramēto in ip̄a x̄itate
 increata cōsideraf sicut i causa. Ad illd̄
 qd̄ dñ de diuersitate formarū iuramēti fm̄
 diuersitate tēporū dñ q̄ ante aduētum x̄pi
 vigeabant vno mala: vtra que sūt due forme
 iurandi. vigeabat. n. tūc ydolatria. Ad discer
 nēdū ḡ cultores falsorū deorū a cultoribus
 x̄i dei data fuit forma iurandi p̄ viuū deū.
 h̄. s̄. viuit dñs. cōtra ydolatras qui iurabāt
 p̄ falsos deos: qui enī nō sūt dii vini. vnde
 Dan. vltio. Nūqd̄ ē Bel. Deus viuēs. Et tūc
 vigeabat ignorātia iusti⁹ dei. qua. s̄. ē pu
 nitōr malorū. Ignorabāt enī tunc homines
 deū punire peccata. Un̄ Ro. 5. Peccatū nō
 ip̄utabaf cū lex nō eēt. h̄o. esse imputabaf
 peccatū supple ante legē apud hoīes. s̄ non
 apud deū apud quē ip̄utabaf ip̄une futurū:
 enī nesciretur indicaturus. Asserebant enī
 hoīes deū icruciosū eē sicut dñ Job 22. nec
 nostra cōsiderat. s̄ circa cardines celi pam
 bulat. Et ideo apud eū impune peccā futura
 cōtra ḡ ignorātia adduxit lex hanc forma
 iurandi. h̄ faciat mibi dñs. 7 h̄ addat. p̄ quā
 ostēditur deū eē punitōrē malorū. cū per hoc
 certificet de x̄itate. Ideo an̄ x̄pi aduentum

tpe legis erāt iste due forme iurandi. In p̄
 mitia aut̄ ecclesia fuit forma iurandi. testis ē
 mibi deus rōne aduētus p̄mi i quo veritas
 testificata ē p̄ miracula. s̄ duplex est x̄itas. s̄.
 x̄itas dicētis. 7 x̄itas rei dicte: tūc ergo nō
 credebaf apl̄s. sicut mō credif. quia tūc in
 cipiebat fides p̄dicari. 7 erāt tūc hoīes infi
 deles. Ideo necesse erat tūc x̄itatē adduci i
 testimoniū. seu testē ip̄is apl̄s. 7 iō dicebat
 testis ē mibi deus. 7 sic in attestacionē x̄i
 tatis i dicente erat h̄ forma iurandi. testis
 ē mibi deus. 7 ob h̄ ē ponif ibi h̄ p̄nomen
 mibi. s̄ mō. ga fideles sūt hoīes totū. relatū
 ē ad rē: 7 adducif x̄itas i testimoniū x̄itati
 rei dicte. 7 ga nūc iō mō ē forma iurandi: i
 qua reuerentia veritatē i quātū p̄ncipiū
 certitudis exprimitur: et i tēpore moderno
 iuratur per deū.

Postea queritur

De forma iurandi: non concessa sen
 phibita: que est quando iurat p̄ falsos deos
 siue p̄ ydola. Et circa h̄ duo querunt. Pr̄o
 an iuramētū i forma nō cōcessa sc̄m obligat
 Sc̄do. an peius sit iurare verū p̄ falsum
 deū. q̄ iurare falsū p̄ verū deū.

Quātum ad primum

sic ob̄ Aug⁹ 22. e. q. i. ad publicolā loquitur
 de illo qui iurat p̄ falsos deos dicens. quia
 iurauit p̄ quos nō debuit: 7 cōtra pollicitaz
 fecit fidē: qd̄ nō debuit. bis itaq̄ peccauit.
 7 vult dicē quia iurauit p̄ falsos deos quod
 illicitū est peccauit. 7 ga fidem nō seruauit
 peccauit. Ex quo patet q̄ iuramentum sc̄m
 p̄ ydola vel falsos deos obligat. Cōf. sicut
 iuramētū ē testificatio p̄missionis: ita 7 vo
 tū. Si ḡ votū factū. ydolo non obligat. nec
 iuramentū factū p̄ ydolum obligat. Anoz
 p̄. quonia si aliq̄s vouerit se sacrificaturus
 ydolo nō tenet ad sacrificādum ei. imo si ei
 sacrificaret amplius peccaret: 7 i vouendo
 peccauit. Silr ḡ aliquis iurando per ydolum
 peccat: nō tenet adiplere illud propter qd̄
 iurauit. Solo dñ q̄ iuramētū factum per
 ydolum obligat ip̄m iurantē ad reddendam
 Ad qd̄ vident d̄: notand̄ ē. q̄ n̄ file est de vo
 to 7 iuramēto. h̄ enī i vtroq̄ obliget x̄itas:
 tamē dr̄iter. quia debitū veritatē seruāde
 deo obligat i voto. Debitū aut̄ veritatē ser
 nande deo 7 p̄mo in iuramento. votū enī
 fit soli deo. vnde qui vouet soli deo p̄mittit

non hōi et soli deo se obligat. qui autem iurat p̄mittit p̄rio p̄ ip̄a; x̄itatē primā que deus est: p̄ quā firmat suā p̄missionē. et cum ip̄i x̄itati debeat reuerētiam et honorē obligat ip̄i ad reddendū illud p̄pter q̄d ip̄sum adduxit i testimoniu. Aliquādo ip̄a; cōtēne ret. sic q̄ i voto nō ē nisi vna rō obligandi. Quia q̄ nullū ē debitū hōis ydolo. tō nō est obligatio in voto facto ydolo. quia autem in iuramēto ē duplex rō obligādi. vna eo q̄ adducit x̄itatē i testimoniu; sue assertiōis: et hec obligat deo. Alia eo q̄ p̄mittit proximo cui dēt x̄itatē seruare et fidelitatē. dicimus q̄ i iuramēto facto p̄ ydolum nō ē prima rō obligādi. s. debitū x̄itatis ydolo: s. solū sc̄da. s. debitū x̄itati. quia ydolo nihil dēt homo: s. p̄rimo dēt seruare x̄itatē. nō q̄ p̄pter ydolum obligat. s. p̄pter p̄ximum cui dēt seruare fidē. quia se intendit obligare illi: sic ille qui iurat p̄ verum deum.

Secundo queritur q̄d sit peius vel iurare x̄um per falsū deū. ul falsū p̄ verū deū. Ad q̄d sic zz. c. q. i. Aug^o ad publicolā. Sine vlla dubitatiōe min^o malū est p̄ falsos deos iurare faciter. q̄ p̄ x̄um deum fallaciter. Quāto enī magis sanctū ē p̄ q̄d iurat: tanto magis penale ē piurium. Ergo pei^o ē iurare falsū p̄ x̄ū deū q̄ p̄ falsos deos x̄um. Cōtra. maius peccatū ē ydolatria q̄ piurium. S; q̄ iurat p̄ falsos deos siue x̄ū siue falsum ē ydolatra. q̄ x̄o falsū iurat p̄ verum deū peierat solū. q̄ peius ē iurare x̄uz p̄ falsos deos q̄ falsuz p̄ x̄um deū. Minor p̄ Aug^o. p̄ q̄d quis iurat illud amat et venerat. ergo quicūq̄ iurat p̄ falsos deos amat illos et veneratur: s. oīs talis ydolatra ē. q̄ quicūq̄ iurat p̄ falsos deos est ydolatra. Solo vō q̄ i iuramēto duo sūt. s. illud q̄d iurat: et rō certitudis. H ē illd p̄ q̄d iurat. Respiciedo q̄ ad illud p̄ q̄d iurat vel asserit p̄ iuramentū. minus malū ē iurare x̄um p̄ falsos deos. q̄ falsum p̄ x̄um deū. quia h asserit falsum: q̄d nō ē. Ibi vey q̄d ē. Et fm h loquit Aug^o Cum dicit. min^o malū ē x̄. Respiciedo antē ad illud per q̄d iuratur. quia h iuratur per deum verū. illic per ydolum. sic peius est per falsos deos iurare veraciter q̄ iurare p̄ x̄uz deum mendaciter

Consequēter que r̄is de forma iuramēti p̄rimo cōcessa

partī nō cōcessa: que ē iurare p̄ creaturas. Et circa h queritur duo. Primo an sit licitū iurare p̄ creaturas: uel nō. Secūdo q̄d magis obligat. vel iuramentum factū p̄ creaturas: vel per deum.

Quātum ad p̄imum

sic obf. Aug^o sup illud Mat. s. Dico vobis oīo nō iurare. neq̄ p̄ celū neq̄ p̄ terrā x̄. dic glo. non penitus iurare p̄hibuit: s. occasione piurii q̄d p̄fectionis ē docuit. supple. s. cum dixit. Nō iurare oīo. q̄d vero supsticiosū est refecauit cū dixit. neq̄ p̄ celum x̄. Iudei enī p̄ angelos et ierusalē iurātes. et per elemēta: creaturas venerabāt. q̄d vero infirmitatē ē indulsit: cū dixit. q̄d aut bis habūdantius ē x̄. Ex quo p̄ quoniam iurare p̄ creaturas est supsticiosū. nō q̄ licitū ē iurare p̄ creaturas.

Ite. zz. c. q. i. Pius papa. Si quis p̄ capillū dei vel p̄ caput iurauerit. vel alio mō conē deū suū vsus fuerit. si in ecclesiastico ordīe ē deponat. Si laycus anathematizet: et si q̄s p̄ creaturas iurauerit acerrime castiget. Si quis aut talē hōiem nō manifestauerit nō ē vubiū quī diuina cōdēnatione coherceatur. Iurare q̄ p̄ creaturas ē tātū crimē ut faciat depositionē vel excoicationē et diuinā condemnationē. q̄ nō ē licitū. Ite Aug^o i sermone de piurio. cum quis ait p̄ salutē meaz: salutē suā obligat deo. vel cū dic per filios meos opignorat illos deo ut euēiat i caput illoz q̄d exiit de ore eius. In oī q̄ iuramēto aut deus testis adhibet: aut creatura deo obligatur et opignorat. ut h sit iurare deū. s. testem adhibere. vel deo aliquid opignorare. H ē q̄ iurare p̄ qualibet creaturā. s. creatore ei^o testē adhibere. s. q̄ iurat p̄ creaturam nō adhibet deū testē sue assertionis. Ite nō pōt aliquis obligare vel opignorare creaturā deo: cū creatura dei sit. Cū q̄ iurare sit vel deū testē adhibere. vel deo aliqd opignorare. q̄ nō ē licitū iurare p̄ creaturā aliquo mō. Ite Mat. s. v̄. Nolite iurare oīo neq̄ p̄ celum. quia tron^o dei ē x̄. Ex quo reliquif q̄ nullo mō licitū ē iurare p̄ creaturā. Ite iuramētū ē ad testificationē assertionis. sed irrōnabile nō pōt testificari. q̄ nō ouēit iurāe p̄ creaturā irrōnabile. Conē. gen. 42° v̄. q̄ Joseph iurauit p̄ salutē p̄bonis. S; Joseph comedat i oībus. q̄ licitū ē iurare p̄ creaturā. Ite Paul^o 2° cor. 2°. Iurauit p̄ creaturam cū dixit. Quotidie morior p̄ gloriā vestram

fratres. gloria appellavit illud p qd ordinat
ad gloria. f. predicatione euageliu. Juravit
g p creatura. quia sicut dicit Aug^o ibi. Jura
uit ap^lus. Si g^o ipe no peccauit. g^o licitum est
iurare p creatura. Itē q^o tidie iurat i cecilia p
beatā virginem: et p sc^os: et per res deo di
catas: f. oia ista sūt creature. g^o zc. **Solutio**
sup illud Mat. quito. Dico vobis no iurare
oio. Dicit glo. No iuremus p creaturas ut ve
neremur eas vltra q^o debem^o. No iurem^o p
eas vt viles extimem^o. vt. f. cum p eas iura
mus nisi iurare existimem^o. Ex h^o habet^o R^o
quia qui iurat p creatura. aut credit aliqd
numinis eē i creatura. aut iurat p creaturā
itēdēs fraudē et volēs decipe aliū. q^o f. no
credit iurasse. aut iurat p creaturā itēdēs
solū ptestari q^o de^o sit p^oma xitas: et auctor
creature. Si p^omo mō iurat p creaturā. vt. f.
credat aliqd numinis eē i ipa: et itēdat ve
nerari creaturā. v^o q^o peccat peccato ydola
trie. Si autē itēdit fraudē: dicimus q^o talis
peccat peccato perurii. Si autē nec intendat
venerari aliqd numē i creatura: nec itēdit
volū ad p^oximū: f. solū intendat ptestari p
creaturā: et in ipsa p^oma xitate venerari. sic
dicim^o q^o licitū ē iurare p creaturā. nec pec
cat qui sic iurat. Et h^o ē qd dicit Aug^o 22°. e.
.q. i. Deus p creaturas iurare p^ohibuit: ne ul
more gētiliū aliqd numen deitatis caturis
iēsse crederem^o. vel ne creaturas cōtēptibi
les: iudicando p eas pmissa p nichilo duce
cerem^o. Quidā tamē dicūt q^o no licitum sit
iurare p oēs creatas sic dēm ē. q^o distiguūt
q^o quedā sunt creature deo dicatē: et ad cul
tū diuinū mācipate. vt relige sanctorum: et
euageliū. et p has ē licitū vt dicūt iurare. p
alias autē que no sūt hi^o no ē licitū. et h^o ē vt
dicūt. quia alie no admittūt i solēni iura
mēto: f. iste solū. tamē sicut dicit Aug^o cōtī
git iurare p quālibet creaturā. Unū sup illū
Ro. i. Testis ē mibi deus. sic ipē i glo. Qui
p lapidem iurat flm piurus ē: et constat q^o h^o
no eēt nisi tale iuramētū obligatoriu eēt. n^o
autē obligaret nisi p creaturā talem iurare
cōtingeret. **Ad p^omū qd obiciebat i cōtra
riū v^o. q^o p^ohibitū ē h^o mō iurare p caturas.**
ne. f. in iuratione eas veneremur. vel p eas
volū vel fraudē intēdam^o: f. no q^o i iuramē
to facto p creaturā: creatorē deuz auctorem
creature p^osiemur: et ipm in creatura uene
remur. **Ad sc^os v^o. q^o canon loquit^o cōfē
quosdā qui credebāt deū sc^om diuinitatez**

habere capillos et caput. et tales pprie sunt
blasphemii. **Ad tertiū v^o. q^o iuramētum
duplex ē. quoddā ē assertoriū. quoddā vero
ē i precatoriū. Iuramētū i precatoriū est cum
aliquis sibi i precat^o pena nisi ita faciat sic
p^omittit. Et dicit Aug^o i sermone de piurio
q^o forma vel rō talis iuramēti ē talis. p salu
tē meā et filios meos. vnde dicit. cū quis ait
p salutē meā salutē suā obligat deo. vel cū
dicit. p filios meos opignorat eos deo vt h^o
eueniat i caput eorū: qd exiit de ore ipius. et
illud ē iuramētū de re futura et pmissoriū
Iuramētū autē assertoriū ē de re presenti vt
p^oterita. cū g^o assertorie iurat p creaturā: ipa
creatura no adducit vt testis: imo deus q^o
ē auctor creature. vnde in canone. 22°. e. q. i.
Sciendum est q^o sancti non tam per creatu
ras q^o per creatorē creaturarū iurabāt:
nec in creaturis aliud q^o creatorē ipsarū
venerabātur: sicut Joseph: qui p p^ohonem
iurādo. h^o in eo venerat^o ē q^o dei iudicio po
situs erat i i^osimis. vnde ap^lus. Ro. i3^o. ois
potestas a deo ē. et sicut ad h^o idē ponit aucto
ritatē i sermone de periurio. vbi dicit q^o in
omni iuratione. aut deus testis adhibetur
aut creatura deo obligat^o: et opignorat. vt
f. h^o sit iurare deū. f. testē adhibē: aut deo ali
qd opignorat. h^o ē g^o iurāe p q^olibz caturā. f.
creatorē ei^o testē adhibē. **Itē Aug^o i glo.**
sup illud Ro. i. Testis ē mibi deus. dicit qui
p lapidē iurat falsum piurus ē. quia catorēz
deū adhibet testē. Sicut g^o i adoratione vi
demus q^o veneratio facta creature semper
refert^o ad p^othotipū. i. ad exemplar vt dicit
Jo. nam^o. Sicut veneratio crucis refert^o ad
ipm crucifixū. ita dicim^o q^o testificatio sc^oa
in iuramēto p creaturas: vt p factos refert^o
ad ipz auctore d^om: et iuratō sc^oa p crucē refer
tur ad ipz cuius ē crux. Jurat g^o p creaturā
ē creatorē ei^o testē xitātē adducē. **Ad illū
v^o qd obicit q^o nullus pōt creaturā deo obli
gare v^o. q^o ille qui iurat p creaturā no obli
gat vel opignorat illā deo. S; bonū qd ex
creatura p^ocipit deo obligat et opignorat. ut
f. in illo bono puniat nisi eueniat pro quo
iurat. et h^o vult dicit Aug^o. cū dicit Cū quis
iurat p filios suos. ul p salutē suā opignorat
hoc deo. i. bonū suū qd habet et p^ocipit i illis
quia qui iurat p filios suos iurat p creaturā
i qua habet consolationē. et ita bonū p^ocipit
ex ea. non g^o obligat creaturaz deo pprie sed
bonū suū. Ex h^o p^o solutio ad illā rationem****

que e. q. irrōnabilia nō possūt testificari: n̄
enī creatura testificat q̄n per ip̄as iuratur
imo deus qui est creator ipsius creature: ad
ip̄as testificatō fferet. aliq̄n n̄ eēt iuramētū
¶ Ad quartū silr patet solo. nam prohibuit
dñs iurare p̄ creaturas: ne. s. diuinū numen
in eis veneratē hōtes. vel ne volū iurādo
p̄ eas itēderēt. Et h̄ ē qd̄ dicit Jero. iudeis.
quasi puulis concessū fuit iurare p̄ creato: ē.
p̄ceptū vt si iurare cōtingeret nō nisi p̄ crea
tozē iuraret: nō p̄ creaturā. quia iurantes p̄
angelos ⁊ elemēta creaturas venerabatur
honore. et meli⁹ erat h̄ exhiberi deo q̄ crea
turis. Infirmis ḡ illud p̄hibuit. Sanctis tō
qui i creaturis creatozē venerabāt tātū nō
p̄hibuit. Un̄ Joseph p̄ salutē p̄bonis iurā
do h̄ dei iudicio in eo veneratus ē q̄ posit⁹
erat i s̄imis. Xps̄ tō p̄ creaturas ita iurāe
p̄hibuit: ne uel aliqd̄ diuinū i eis crederet:
p̄ q̄ reuerētia eis deberet: vel ne p̄ eas iurā
tes falsū homines se iuramento teneri non
putarent.

Post modum queri

tur qd̄ iuramētū magis obligat. uel qd̄ sit p̄
creatozē. uel qd̄ sit p̄ creaturas. ¶ Ad qd̄ sic
Aug⁹ ad publicolam. Et i canone 22. c. q. i.
Quāto p̄ qd̄ iurat magis factū ē. tanto ma
gis ē penale piuriū. S; magis ē factus imo
i infinitū ē sanctior de⁹ q̄ creatura. Ergo
magis ē penale piuriū: quādo iurat falsum
per deum: q̄ quando iuratur falsum per cre
aturam. S; nō ē magis penale piuriū: nisi
ga magis obligat iuramētū. ḡ magis obli
gat iuramētū factū p̄ deū q̄ p̄ creaturā. Cō
tra 22. c. q. i. Dupl̄ reus est qui p̄ creaturas
iurat mēdaciter. qui ⁊ cōf̄ p̄hibitionē iurat
p̄ qd̄ sibi iurare nō h̄: a q̄ peccatō ē imūnis:
qui non nisi p̄ creatozē iurat ⁊ primū dolo
capit: qd̄ facit etiā p̄ creatozē mēdaciter iu
rās. Si ḡ duplex ē reatus i illo q̄ iurat s̄im
p̄ creaturā: a quoꝝ vno imūnis ē qui iurat
falsū p̄ creatozē. grati⁹ ē piuriū factum per
creaturā q̄ factū p̄ creatozē. S; nō ē graui⁹
piuriū: nisi quia magis obligat iuramētum
Ergo zc. ¶ Itē ille qui iurat p̄ creaturas nō
iurat p̄ ip̄as solā. S; et p̄ eius creatozē deū.
Ille enī q̄ iurat p̄ creaturā deū auctozē illi⁹
creature testē iuocat. S; maior ē cōtemptus
i illo qui cōtemptit creaturā ⁊ creatozē q̄ i
illo qui solū alterū contemnit. Cuz ḡ omnis
piurās contemnat illud p̄ qd̄ iurat: maius ē

piuriū vnde contemnit de⁹ ⁊ creatura. q̄
vnde contemnit de⁹ sol⁹. grati⁹ ē ḡ piuriū
factū p̄ creaturā q̄ p̄ deū. ¶ Itē ad solēni
tate iuramenti addit iuramētū p̄ creas
quia asportatur reliquie factoz ⁊ euāgelii:
p̄ que iurat solēniter. S; iuramētū solenne
magis obligat. Si ḡ illud sit per creaturas
iuramētū p̄ creaturas maxie obligat. ¶ Itē
h̄ querit. vnde h̄ ē: q̄ violatio iuramēti so
lennis facit irregulārē. p̄pter h̄ eū videt
q̄ ip̄m maxie ligat. ¶ Solo vō: q̄ grauius ⁊
forti⁹ ē iuramētū factū p̄ deū q̄ p̄ caturas:
⁊ magis obligat s̄m q̄ dicit Aug⁹. in canone
22. c. q. i. Si tāto magis piuriū penale est
quāto facti⁹ ē illud p̄ qd̄ iurat. Apparet q̄
⁊ si p̄ creaturā mēdacit iurās dupl̄ peccet.
grauiori tamē se s̄bicit pene: qui p̄ creatozē
iurat mēdaciter. Et iterū Jo. crisost. ultima
di. 3. Iniarū h̄ confirmat. Si q̄ causa fuerit
modicū videbit facē q̄ iurat p̄ deū. Qui tō
iurat p̄ euāgelii: maius aliqd̄ fecisse videt.
ita opponit ipse scdm̄ quosdā: s; post r̄idet
dicēs. qd̄ vō est: stulti scripte p̄t deū facte
sūt: n̄ de⁹ p̄t scriptas. Ita caturae facte sūt
p̄t d̄m. Ex q̄ vult h̄re q̄ mai⁹ ē iurāe p̄ d̄m
q̄ p̄ creaturas. ¶ Ad illud qd̄ p̄mo obicit. q̄
dupl̄ reus ē qui p̄ creaturā iurat mēdacit.
vō. q̄ h̄ nō d̄r de quocūq̄ iurāte p̄ caturā:
s; de illo qui in illo iuramēto caturā intēdit
venerari tāq̄ habere aliqd̄ diuinū in se. et
qui etiā: cū h̄ p̄ximū dolo capit. ⁊ iō dicit
canon: q̄ iurat p̄ qd̄ nō ē iurādū. tūc enī iu
rat p̄ qd̄ nō licet. q̄n iurat p̄ creaturā vene
rādo ip̄am tāq̄ diuinā. ¶ Ad illd̄ qd̄ scdo
obf̄ vō. q̄ bōitas creatoꝝ vt i se ē excedit
i infinitū bonitate ei⁹ put̄ habet eē i cāsa
Un̄ psal. Confessio ei⁹. i. laus ei⁹ sup̄ celū et
terrā. i. plusq̄ de ip̄a in creaturis appareat.
Ideo sancti⁹ est cū iurat p̄ creatozē i se q̄ p̄
creatozē i creatura: ⁊ forti⁹ ē iuramētum.
¶ Ad 3. vō: qd̄ obf̄. q̄ iuramētū p̄ caturas
addit ad solēnitatē dicēdo. q̄ cōpādo sim
plicē formā iuramēti s̄ipli⁹ plus ē h̄ q̄ illd̄.
S; cōpādo iuramētū factū p̄ deū: ⁊ cum h̄
addito iuramēto p̄ creaturā ad iuramētū
factū p̄ solū deum: bene concedo q̄ plus est
illud q̄ istud. Quāto enī crescūt plus solen
nitates: vt cū iurat p̄ crucē: reliquias: ⁊ euā
gelia. tanto magis mai⁹ ē iuramētū: non tñ
ē maius iuramētū p̄ creaturā i se: q̄ creatozē:
imo ecōuerso. licet maius sit iuramētum et
solēnius collectū ex iuramēto p̄ deum ⁊ per

creatura. q̄ iuramētū factū p̄ deum solum.
¶ Ad questionē vltio factā dō. q̄ iuratio
iuramētū solēnis: facit irregularē rōne infa-
mie. Infamia enī facit irregularē. Oportet
enī euz qui debet ad sacros ordines accedē:
habē bonā famā cōmunem. Uñ aplūs. i. ad
Lbi. 3. dicit. q̄ oportet ordinādos maxime in
platiōe h̄re bonū testimoniū ab his q̄ foris
sūt. et de diaconib⁹ dicit ibidez. q̄ sic nullū
crimē habētes ⁊ ad Lbi. p̄ p̄cipit ip̄e aplūs
Lyro vt cōstituat presbyteros ⁊ disponat
quales debent eē: quoniā sine crimīe debēt
eē. rōe q̄ infamie euenit illa irregularitas.

Deinde queritur

de comitib⁹ iuramētū ⁊ obligatiōe.
ponunt aut tres comites. s. iusticia f̄itas et
iudiciū seu discretio. Et h̄ dicit Zoro. sup
Zere. 4. ⁊ 22. c. q. 2. habet h̄. Nō dicitur d̄
q̄ iusiurād̄ hos habeat comites. s. it. rē. iudiciū
⁊ iusticia. ¶ Pro q̄ q̄rit de comite iusti.
¶ Secūdo de comite iudicii. ¶ Tertio de co-
mite f̄itatis. ¶ Quarto an positis istis vni-
uersaliter sit obligatorū iuramētū.

Circa primum queri

tur. vtrū si desit iusticia sit obligatorū iu-
ramētū. ¶ Ad qd̄ sic 22. c. q. 3. Aug⁹ in ser-
mone de decollatione Jo. bap. iuravit temē
Dauid: s̄ n̄ impleuit iurationē maiori pietate
duct⁹. Ecce Dauid sanctus. iuramētū quidez
astric⁹ nō fudit sāguinē bovis. s. i. p̄i? Nabal
de cui⁹ sāguis effusioe iurauerat. S; eū sim
iurasse negare quis poterit? Ecce i illo iura-
mētū quo iuravit Dauid occidē Nabal: non
erat iusticia: ⁊ p̄pter h̄ nō impleuit. S; Dauid
sanctus ē ⁊ in h̄ cōmēdat. q̄ bene fec̄. Ergo
nō tenet h̄ ad iuramētū illicitū: seu in quo
desicit iusticia impleū d̄. Tale q̄ iuramentū
nō ē obligatorū. ¶ Itē canō f̄sidozi 22. c.
.q. 4. In male promissis rescinde fidem. In
turpi voto mura decretū. qd̄ incaute vouisti
ne facias. Impia q̄ ē p̄missio que scelere adī-
pletur. p̄missio q̄ facta de iusto nō obligat
iuramētū q̄ i quo desicit iusticia nō ē obli-
gatorū. ¶ Cōt̄ Josue iuravit pacē cū gaba-
onitis: ⁊ q̄ nō occideret eos. ix. Josue. S; illd̄
iuramētū fuit iustum. quia oē iuramētū in q̄
iurat cōtra dei p̄ceptum ē iustum. q̄ iuravit
iuste. L̄ iurauerit contra dei p̄ceptum p̄.
qa d̄s p̄ceperat illi: q̄ occideret oēs habi-
tatores terre p̄missiōis: ne iterficeret filios

ysrael. sicut habet deut 6. Ip̄e aut iuravit
cōtrariū gabaonitis qui simulauerūt se ve-
nire de terra lōgīqua. ⁊ tamē erāt de terra
p̄missionis. q̄ iuravit cōtra p̄ceptū dei. fuit
q̄ iustum iuramētū. S; ip̄e iuramētū isto obli-
gabat. q̄ iuramētū i q̄ desit iusticia est obli-
gatorū. ¶ Cōt̄ obligaret isto iuramento p̄
22. c. q. 4. Ambrosi⁹ i li. de officiis loquens
de iuramētū factū Josue gabaonitū. J̄es⁹ tū
pacē quā dederat reuocādā n̄ censuit. quia
firmata erat sacramētū religiōe. ne duz alie
nā p̄ fidē redargueret: suā fidē solueret. sol-
uisset igit suā fidē: si n̄ tenuisset qd̄ iuraue-
rat. illud q̄ iuramētū ip̄m obligauerat. ¶ Itē
Sfan⁹ 22. c. q. 4. Alī iuramētū deē iusticia
velut cū quispiā post votū castitatis ducit
vxoze iuramētū firmās nūq̄ ab ea se disces-
surū: qd̄ quāuis illicitū sit. quia iusti⁹ p̄bat
sibi deesse. tū auctoritate Aug⁹ p̄cipit ser-
uari. Ex quo p̄ q̄ iuramētū illicitum in quo
desit iusticia ē obligatorū. ¶ S; cōt̄ primā
rōnem que ē de gabaonitis ob̄ quia videt
q̄ iuramētū qd̄ fecit gabaonitis Josue non
obligauit euz Ro. 13. D̄s aīa potestatis
s̄blimioribus s̄bdita sit. Ex quo accipitur q̄
factū iherozis nō soluit mādātū superiorū
q̄ nec iuramētū Josue soluit mādātū dei de
interfectione gabaonitarū. q̄ si non iterfec̄
eos peccauit. iuramētū q̄ suū n̄ obligabat
eum. ¶ S̄ilr ob̄ cōtra illud qd̄ dicit de auc-
toute q̄rani. quia videt q̄ ille qui prius
vovit castitate: ⁊ post iurat contra h̄ se ma-
trimoniū cū aliqua. ⁊ cū ea p̄māsu ⁊ non
obligat illo iuramētū. ps. Uouete ⁊ reddite
Si q̄ prius vovit castitatem q̄ iurauerit cō-
trabē matrimonium tenet reddē ⁊ implere
votū. iuramētū q̄ sequens nō soluit vorum
p̄cedens. ¶ Itē ob̄ nam dicit Aug⁹. q̄ mere-
trix iurans se seruaturā fidem suo lecatōri.
iurando ⁊ adherendo suo lecatōri mala est:
peior autē iuramētū nō obseruando. q̄ iura-
mētū illicitū obligat. ¶ Item dicit Aug⁹ q̄
raptor q̄ iurat se viuifuruz spolia cū aliquo
magis peccat: si totū r̄tineat: q̄ si dimidat.
q̄ tē. ¶ Solo dō fm qd̄ d̄ 22. c. q. 4. aucto-
ritate Bede sup Mat. Si forte nos incautius
iurare cōtigerit: ⁊ obseruatū iuramentū in
peioze r̄gar exitū. libere illud salubiori con-
silio mutandū nenerim⁹: ac magis instāre
necessitate peiozādū vobis: q̄ pro vitando
piurio in aliud crimen graui⁹ eē r̄tendum.
Deniq; iuravit Dauid per deum occidere

Nabal. S; ad p̄mā intercessionē Abigail pra
dēt se: mox remisit minas reuocauit en se:
nec aliqd culpe se pro tali piurio cōtraxisse
voluit. scd; B; q̄ dō q̄ cū iurat aliqd iustū
licitū. s. executioe iusticia ē: nulla est obliga
tio. ¶ Ad p̄mū q̄ qd obf de iuramēto Josue
gabaonitis distiguendū: q̄ aliqd ē iustum
quia p̄hibitū. aliquid p̄hibitū quia iustum;
p̄hibitū q̄a. iustum ē: qd de sua natura vici
osū ē vt adulteriū et fornicatio. Iuramentū
aut de talibus faciendis nullo mō ē obliga
toriu: et B quia deest comes iuramēti: qd est
iusticia. Inustum et q̄a p̄hibitū: qd de se
erat licitū. S; ex p̄hibitione factū ē illicitum
vt Ade comedere de ligno sciētie. Cum aut
iuramētū fit de talibus distiguendū. quia
aut iurando sic seruat intentio p̄hibentis:
aut iuratur cōtra intētionē p̄hibētis. Si cō
tra intētionē nō ē obligatoriu: nec licitū q̄a
deest comes iuramēti iusticia. Si et seruat
intētio licitū ē et obligatoriu quale fuit iura
mētū Josue factū Babaonitis. Iurando eī
cū eis fedus et nō interficiēdo: seruauit intē
tionē diuine p̄hibitionis. Nā intētio p̄hibi
tionis: que habet deus. Ubi precipitur q̄
occiderēt habitatores terre p̄missiois fuit:
ne si dimitterent vinētes interficerēt filios
israhel et auerterēt a diuino cultu. vbi dicit
Percuties eos vsq; ad interitiōes: nō ini
bis cu; eis fedus. et sequitur. nec filiā illius
accipies filio tuo. quia seducet filium tuum
ne sequat me. Dō q̄ put dicit Ambro; in li.
de officiis. Multauit eos Josue meliori mor
te. s. obsequio ministerii vt esset clementior
sentētia: s. diuturna. Licet q̄ nō essēt occisi
morte nāli que ē i separatiōe aīe: a corpore.
Sūt tamē occisi: morte legali: que ē seruitus.
Seruitus enī ē mors interpretatiua. ¶ Int̄p̄ra
enī mors scdm leges seruata intētiōe p̄hibi
tionis diuine. quia neminē possūt cōump̄e
seruituti additi. ¶ Ad scdm et qd obf de
auctoritate Gratiani. de iurāte post votum
castitatis: et tucete uxore. Distiguendū inter
votū castitatis simplex. et solenne. Nā si so
lenne: impedit matrimoniū cōtrahēdū: et vi
rimit cōtractū: et enacuat iuramētū. Si sim
plex impedit cōtrahēdū: s. nō dirimit con
tractū. vnde illud qd dicit Bfan; de illo q
post votū castitatis ducit uxore iurans se
nūq; ab ea discessurū. qd iuramētū; seruari
p̄cipitur. Intelligēdū q̄ B nō ē rōe vinculi
iuramēti. S; rōe vinculi matrimonii: qd nō

dirimit simplex votū: et ita p̄ accidēs. Ad
3° dō q̄ iuramē^o meretricid p̄t ē licitū: p̄t ē
illicitū. Cū. n. iurat se suaturā fidē lecatōri.
iurat se adberē illi et nō alii. quātū ad B qd
ē adberē illi illicitū est nec obligat. quātū
ad B qd ē nō adberē alii licitū ē et obligat.
vnde trāsgrediendo peierat. Eodē mō dō
de illo qui iurat se diuisurū spolia iurat se
retenturū partē. et quātū ad B illicitum est:
et nō obligat. et iurat si retinē totū. et quātū
ad B licitū ē et obligat. nullū q̄ iuramentū;
i quātū ē de illicito et iniusto ē obligatoriu.

Deinde queritur de

comite iuramēti qd ē iudiciū. Circa qd q̄rif
de illo qui iurat se nūq; intraturū fligione.
Nā ostans ē q̄ iste indiscrete iurat. vtrum
tali iuramēto obliget. ¶ Ad qd sic zz. c. q.
4. Bfan;. Si aliq; a parētib; coactus: vt
tonsurā clericat; vel religiōis habitū susci
piat: se neutrū facturū iuramēto firmauerit
B quātū aliquibus videat reprehensibile.
quia opus caritatis iuramēto nō facturū se
p̄misit. nulla tamē auctoritate seruari p̄hi
bet. quia et si nūq; clericatus tonsurā ul reli
gionis vestē suscipiat. nō tamē iō min; salu
tē p̄ mereri valēt. Ex quo arguit si nulla au
toritate B iuramētū seruari p̄hibet. q̄ hoc
iuramētū obligat. Ergo si religiōe intrat
peierat. ¶ Itē ponam; q̄ B ex B q̄ cognoscat
suā infirmitatē. et credat q̄ sic de Loth dī
gei. xix. facilius saluabit in segoz. i. in p̄na
pua: q̄ in mōte religiōis iuret se nō intratū
religiōe. Cōstat q̄ iurat licitū: et cū iudico
sicut videt q̄ obligat. Cōtra quicūq; iurat
se non facturū aliquid quo expeditio: sibi
via preparat ad beatitudinē iurat cōf aīe
salutē. S; nō pōt hō se obligare ad hec q̄ sūt
cōtra aīe salutē. cū q̄ nō intrare religiōe sit
tale: nullus poterit ad B iuramēto se obliga
re. ¶ Itē si dicat q̄ nō ē cōtra salutē aīe. q̄a
sine B ē salus. ¶ Ad B obf q̄ nullū iuramē
tū cōtra cōsiliū dei pōt obligare: s. istō ē t̄e
q̄ non pōt obligare. ¶ Solo scd; qd dī zz.
c. q. 4. q̄ iuramētū illicitū multipl; itelli
git. Est enim illicitū ex eo q̄ iurat. alqñ ex
mō iurandi. Aliqñ ex cā extra veniente. Ex
eo q̄ iurat tūc illicitū ē quādo id qd iurat
in sui natura viciosum ē. vel vitā adimēs
vt adulteriū et homicidiū et his similia. vl
reparari non p̄mittens veluti cum inimico
ad pacem non redire. indigētī misericordiē

nō subuenire: ista quia p̄spiciā h̄nt in se i
iusticiā si iuramēto firmef suari nō debēt
¶ Ex mō x̄o iurādi: illicitū iuramentū est
qn̄ incōsidrate et incircūspēcte aliquid iu
rat: quo nec corpaliē: nec spiritalis salus
adimif: et sine quo vtraq; salus repari: et
vita cōseruari valet: veluti cū aliquis iu
rat se nō intraturū religionē. **¶** Ex causis
x̄o exuenientib; illicitū iuramētū est. velu
ri cū aliquis p̄ votū castitatis iurat alicui
se habiturū eā in coniugem. coniugem nāq; ha
bere in se ip̄o malū non est: et tñ huic ex vo
to p̄nitiosū est. **¶** In his duob; casib; dicit
Suzian⁹. q̄ iuramētū: et si illicitū sit: tamē
suari nō p̄hibet. Tñ doc. in hac parte corū
gūt Suzianū. Un̄ de illo qui post votum
castitatis iurat alicui se habiturū eā in cō
iugem. si simplex fuerit votū p̄ contractum
matrimonii. rōne matrimonii iuramētum
suare nō p̄hibet. Si autē: nō fuerit cōtra
ctū: iuramētū suare p̄hibet ex hoc q̄ dicit
Uouete: et reddite. **¶** Ad illud x̄o qd̄ dicit
de iurāte. q̄ nō intrabit religionē dicant
quia et sicut iuramētū suare nō p̄hibetur
ita etiā nec iuramētū suare p̄cipit. Unde
tale iuramētū nō obligat: quia cū sit factū
in detrimētū caritatis: d̄fuit iuramēto iu
diciū. **¶** Ad illud x̄o qd̄ obicit. q̄ tale iu
ramētum est licitū. distinguēdū q̄ licitum
duob; modis est. Est enī licitū expediens
et licitū nō expediens. i. ad Cor. 6. Oīa mi
hi licēt: s̄ nō oīa expediūt. Licitū expediēs
ē qd̄ boīes; p̄mouet ad meli⁹. Licitū et nō ex
pediēs qd̄ īpedit p̄motū; ad meli⁹. Iuramē
tū de licito et expediēti: ē obligatoriu. Iu
ramētū de licito: s̄ nō expediēti nō est ob
ligatoriu: quale est iuramētū de nō intran
do religionē. Un̄ s̄ regulā Bede nō ē ob
suandū. **¶** De enī iuramētū qd̄ obfuatum
in deteriorē x̄git exitum libere salubriozī
cōsilio mutandū est.

Deinde queritur ^{de}
mīte iuramēti qui est veritas. Querit̄ ḡ si
in iuramēto desit veritas. vt in illo q̄ iurat
in dolo vt obliget. Ad qd̄ sic. Periuurius
nō ē obligatoriu. S; iuramētū qd̄ fit absq;
veritate est piuriū. ergo nō est obligatorium
Q̄ aut̄ tale piuriū sit tale iuramentū. Pro
bat̄ multis modis. primo auctoritate Aug.
sup̄ psalm. Dñi est terra. In dolo iurat qui
alr factur⁹ est q̄ mittat. cum piuriū sit ne

quis decipe credētes. **¶** Itē Jero. sup̄ Jere.
Qui falsus iurat mētif. Mētiedo aut̄ iura
re nihil aliō est q̄ piurare. ḡ cū sic iurare
sit piurare nō vt obligare. **¶** Con. Jfidor.
Quacūq; arte x̄boz quis iurat. de ita acci
pit sicut ille cui iurat intelligit. Cū ḡ ille
cui iurat itelligat iurante in dolo obliga
ri obligat. Preterea si tale iuramētū non
obligaret ex dolo reportaret lucz. Dol⁹ aut̄
nemini d; patrocinari. Relinquit̄ igit q̄
quis veritas desit cū iuramēto. nihilominus
est obligatoriu. **¶** Itē querit̄ que sit rō q̄
exigant̄ tres comites in iurādo iusticia iu
diciū et veritas. **¶** Ad p̄mū dō. q̄ iuramētū
sit duplex. assertoriū et p̄missoriū. Asserto
riū iuramētū ē: qn̄ iurat de p̄nti aliqd̄ esse
vel nō esse. vel de p̄terito aliqd̄ fuisse vel
nō fuisse. P̄missoriū x̄o cū iurat aliquis
de futuro se facturū aliqd̄ vel nō facturū
Cum aut̄ querit̄ de obligatione iuramenti
d; referri ad p̄missoriū rōne cui⁹ tenet iu
rans ad aliqd̄ faciendū. vel nō faciendū
in futuro. Iuramētū ḡ assertoriū: cū desit
veritas non obligat ad aliqd̄ agendū. nec
alio mō nisi obligatione reat. **¶** Cū ob̄ ḡ
de iurante in dolo. referendū est ad p̄mis
soriū: tñ distinguēdū. **¶** Ad illud qd̄ obicit
periurium non obligat. q̄ piurium aliqñ
dicitur falsi iuratio. aliqñ p̄uersa iuratio
qn̄. s. iurat illicitū. aliqñ x̄o tñgressio iu
ramēti. **¶** Itē falsa iuratio d̄r duob; mōis
s. falsitate iurantis: vel ei⁹ qd̄ iuratur. Sic
aut̄ accipit̄ falsa iuratio p̄ falsitate iuran
tis que est duplex in asserendo et in p̄mittē
do. In asserendo falsa iuratio nō obligat
nisi in obligōe reat. In p̄mittēdo falsa iu
ratio obligat ad executionē p̄missi: dūmō
sit licitū et expediēs. P̄uersa x̄o iuratio
cū. s. iurat illicitū quō obliget. et qd̄ nō. di
ctū est p̄ns. T̄rāgressio x̄o iuramēti nō d̄r
obligare: nisi obligatione reat. quō dicit̄
p̄r e piuriū. Aliis x̄o modis d̄r piurium
īterp̄ratue. Cū ḡ d̄r nullū piuriū obligato
riū est. p̄ hanc distinctionē p̄r r̄fio. **¶** Ad
vltimū x̄o dō. q̄ sicut d̄r Jere. 4. Jurabis
v̄it dñs in veritate et iudicio et iusticia q̄
tres comites debēt esse in quol; iuramēto
et hac rōne. Nā iuramētū d; esse ordinatū;
tū ex p̄te iurantis. tū ex p̄te ei⁹ qd̄ iurat. tū
ex p̄te cāe p̄ qua iurat. Ex p̄te iurantis co
mes iuramenti d; esse veritas vt asserendo
credat eē verz qd̄ iurat et p̄mittēdo p̄p̄at

se factuz qd iurat. Ex pre ei qd iurat det
eē comes iusticia: vt illud qd iurat licituz
sit 7 iustu. Ex pre xō cāe p qua iurat d; eē
comes iudiciū: vt. s. cū cā rōabili iuret. sū
cā xō 7 discretione iudiciū nō iuret.

Equitur inquire

re. vtz omē iuramētū qd h; istos
tres comites sp sit obligatoriu. **E**t qruē
duo **P**rimū vtz iuramētū spontaneum
hoc mō factū sp obliget. **S**cōd; vtz iura
mētū coactū sic factū obliget.

Circa primum poni

tur casus de illo qui iurat se nū q; futurum
epm. Nā cōstat q; iurat licitū: et tale ppē
qd mlti sunt laudabiles. Laudabile enī est
exē dñi honore oblatū fugere Jo. 6. **I**te
iurat discrete q; propf cām expedientez: et
vtilez. Elegit enī securus quia securus est
locū hūilē tenē q; p ardua dignitatū iecede
maxie posito q; ipē credat se nūq; posse suf
ficere ad regendū episcopatū. **I**te iurat
xē qntū in se ē. firmē ei credat 7 ppōit nū
q; futurū epm. Cū ergo iuramētū istius ha
beat tres comites erit obligatoriu q; dcm
ē deu. 6. Reddes dño iuramēta tua. **I**te
quidaz fecerat tale iuramētū: postea elect⁹
ē in epm. gg. papa fecit iquiri. vtrū tale iu
ramētū fecisset hoc aut esset supfluum nisi
iuramētū illud obligaret. Cōtra sup deut.
z5. in lege de accipiēda vxore fr̄is dñcti
sū liberis. Dicit Aug⁹ qui curā alendorum
sbditorū renuit. discaleari opprobriū susti
nebit. Nō ei vult suscitare semē fr̄is defū
cti: id est christi. sed nō sustinebit opprobriū
nisi propf pctm. Peccat igit talis renūciā
do epatū. 7 iurādo. **I**te Aug⁹. Quicum
scm qrit gratiā xitatis. negotiū sanctum
suscepit nēcitas caritatis. si q nēcitas ē su
scipere: iurare q; non suscipiat nō erit obli
gatoriu. **A**d B rñdet q; iuramētū illud
nō habuit comitez iudiciuz: si quocūq; casu
cōtīgēte iurauerit se nūq; futurū epm: nō
ei fuit discretū neq; piū vsqueq; si cōtīge
ret q; nullus iueniret sufficiē: adeo sicut
ipe qui sic iurauit: 7 iō nō ē obligatoriu
simplicit. **U**n distīguūt: aut cū talis eligē
7 iuenit ali⁹ sufficiēs: 7 tūc obligat ad nō
suscipe: aut nō iuenit: 7 tūc petita dispen
satiōe a supiori de facto iuramēto d; susci
pē tñ i B casu propf religioez: iuramēti coa

et mādato supioris deberet suscipere si pos
set fieri sine scādalo ecclesie. Et p B rñdet
ad p⁹. **A**d illud qd obicif de iquisitiōe
gg. Dicedū qd B ē factū propf scādalu 7
quia pter illū ali⁹ iueniebat dign⁹ epatū
S; ad B obicif. nā tal iurat licitū 7 ex
pediēs q; iurat discrete. q; obligat p tale iu
ramētū: seu iueniat aliquis: seu nō. **A**d
hoc dō. q; sicut licitū d; duplr. s. licitū sim
plicif quod nullo iur pibet: 7 licitū ex cā
qd ex dispensatione licitū est: vel instātia
necessitatis vt fuit dōm licitū comedē pa
nes pponis. sic habet. Math. 12. Sic expe
diēs d; vnob⁹ modis. Expediēs simplr q;
7 qntū ad se: 7 quātū ad aliū pmouet in
melius. Et expediēs in cā dō. ergo q; iu
rans se nō futurū epm. si ex cōsideratiōe pi
culi 7 sue insufficientie iuret qd iurat. Est
expediēs ex cā seu i cā: nō tñ simpliciter
expediēs: quia nō expedit quocūq; cā cōtin
gente: nec expedit vlr quo ad se 7 alios po
sito q; ali⁹ nō inueniret sufficiēs. **I**te;
dubitat circa hoc in cāibus aliis. **P**rimo
cū vniuersitas alicui⁹ ciuitatis vel collegii
iurat aliquid 7 mortui sunt iurantes. Que
rif vtz successores iuramēto antecessoz
ligent. qd vt. quia succedūt in vtilitate 7
honore collegii. ergo 7 in onere: sic filius
qui succedit in hereditate paterna. que est
obligata debito. tenet obligationi. ergo 7
isti pari rōe tenebūt iuramēto. **I**te dic
decretalis. q; obligationes antecessoz trā
seūt ad successores. **I**te dicit canon. 7. c.
q. i. Q; idē est popul⁹ in successozib⁹ qui 7 i
antecessozib⁹. ergo 7 eadē obligatio. **C**ō
tra obligatio iuramēti nō cōtrahit nisi ex
pposito 7 cōsensu pprio. Si q; successores
nō cōsentiant in hoc qd iurauerūt anteces
sorez nō obligabūt. **S**o. est obligatio per
sonalis 7 obligatio realis. Realis obligō
tñsit ab antecessozib⁹ in successores in illa
re. quia res tñsit cū suo onere. Personalis
xō obligatio nō tñsit in aliū: quia illā facit
cōsensus pprius. Quia ergo obligō iuramē
ti est psonalis. iō nō tñsit ad successores q;
tum ad piculū piurii: q;uis tñseat obliga⁹
vel pmissio rei que attendit in onere rei
Ite ponūt aliū casum d; illo qui iurauit
in generali se seruaturū statuta in ecclesia
sua edita. Postea fit nouū statutū. querūt
q; si ex iuramento obliget ad statutū. Nā
generaliter iurauit se seruaturum statuta

ecclesie et hoc est statutum. §. 22. ¶ Ad B dō
q̄ si in iurādo intēdebat tm̄ de statutis p̄
teritis: nō obligat ad futura. Si hō inrēde
bat tā de p̄teritis q̄ de futuris obligatur
Intētio enim obligat.

Sequitur querere

utrum coactū iuramētū obliget p̄bas q̄ non
Nāo icit Greg^o. Coacta fuitia deo nō pla
cēt. ¶ Itē dicit lex qd̄ sit iusti metus ca. ra
tū nō habeo. ¶ Itē si aliquis iurat aliquid
cā metus mortis: nō d̄ ratū esse iuramētū.
¶ Itē violentia nō d̄ iuuare eū: qui cogit
iurare. ergo si iurās p̄pter metū mortis p̄
misit se aliquid datur ei nō tenet. ¶ Itē
dicit Aug^o. Iuramētū nō pōt eē vinculu
iniquitatis. ¶ Itē. 28. Psal. Dissolue colliga
tiones impietatis. ¶ Con. Dicit Aug^o q̄ co
acta voluntas: voluntas est. ergo coactum
iuramētū: iuramētū est. ¶ Item Math. 5.
Reddes dño iuramēta tua. ¶ Itē quidā
cōsuluit Alexandr^o papā de quodā coacto
iuramēto: et r̄ndit nō hēbis me auctore p̄r
iurii. §. iuramētū illud obligabat. ¶ Item
quidā coact^o iuravit cubine sue q̄ eā du
ceret in vxorē. et q̄ de cetero nō exhiberet
parentes suos. cōsultus fuit sup̄ hoc Aug^o et
dixit de cōsilio Ambrosii. q̄ matrimonium
t̄: et q̄ penitet de residuo: videlicet de eo
q̄ iurauerat: q̄ de cetero non exhiberet
parētes suos. ¶ B. quidā distinguit vicē
tes. q̄ in p̄missorio iuramēto excusat met^o
In assertorio nō: q̄a pot^o d̄ quis mortē pa
ti q̄ falsū iurare. Alii dicunt q̄ oē iuramē
tū seu coactū seu nō. Si est licitū et peiores
nō vergit in exitū est obligatoriu. ¶ Ad p̄
mū ergo r̄ndent q̄ sacrificia coacta in q̄tū
coacta: deo nō placēt. tm̄ voluntaria reddi
tio dō placet. ¶ Ad scdm̄ poss^o dicit q̄ me
t^o mortis: nō est met^o iust^o: q̄a nō d̄ cadere
in viz iustū. Un̄ Math. x. Nolite timē eos
qui occidūt corpus. vel alr̄ lex appellat in
stū metū: qui pōt cadere in ostantē viz. et
loquit q̄tū ad cās forenses. tm̄ vez est q̄ si
aliquis p̄pter talē metū aliquid p̄mittit s̄
iuramēto tenet. tm̄ iudex pōt cogere acci
pientē ad restitutionē Et iō dicit lex ratū
nō habeo. et eē ip̄e q̄ iuravit pōt repetē s̄
ius. ¶ Ad illud hō qd̄ obf̄ d̄. ¶ Violentia
nō patrocinat isti: q̄a cogit reddere et sat̄
facere de violentia si posset cōtra eū p̄bari.
¶ Ad vltimū hō dōm q̄ ille auctoritates

intelliguntur de iuramēto illicito.

Queritur postea se

cundū cui^o intentent^o: iterp̄randū sit iu
ramētū. s. aut iurantis: aut recipiētis. de B
dat Psidor^o istā regulā. Quacuq̄ arte ver
boz quis iuret. Deus ita accipit: sic ille cui
rat̄ intelligit. ¶ Itē in matrimonio et si n̄
oīno cōsentias. sed tm̄ h̄bis exp̄mas te cōsen
tire. h̄boz tm̄ obligatione nibiloīn obligā
beris. s̄lr̄ in voto: quia veritati p̄iudicat
opio. ¶ Con. Ista h̄ba seruiūt intentioni: et
de talia h̄ba indicat: qualia ex intimis p̄
ferūt. ¶ Itē dicit Ambro^o. Affect^o tu^o opi
tuo nomē ip̄onit. ergo cū iste velit obli gā
re se: et sic et nō aliter obligabitur sic et nō alr̄
s. s̄ suā intentionē. ¶ Itē querit de illo q̄
dolose exigit iuramētū ab aliquo p̄ponēdo
h̄ba duplicia: vt ip̄m decipiat et capiat in
f̄mone: vt ip̄onat ei postea qd̄ illud iurane
rit: cū dolus nemini deat patrocinari. quō
accipiet de^o s̄ intentionē illi^o cui iuratur
¶ Querit etiā ubi sūt verba multiplicia
in iuramēto quō sūt accipiēda: et ad quid
obligat iurās. Nūquid obligat ad sensum
illū ad quē nō intendit se obligare. ¶ So.
De^o simplicitatis amator: et duplicitat̄ asp̄
nator. ita accipit. sicut ille qui sine fraude i
telligit. Un̄ regula Psidori intelligit̄ de
dolose iurāre. Un̄ sensus est quacuq̄ arte. i
quacuq̄ malicia 22. ¶ Si hō vterq̄ fraudu
lēt^o fuerit debet accipi ista h̄ba s̄ arbitriū
boni viri: et s̄ q̄ sonāt verba illa ap̄ re
cte itelligentes. qm̄ vero ita sunt duplicia
vt equalit̄ diuersos sensus exp̄mant. nō ob
ligat iurās nisi s̄ intentionē suā. nec pōt
cogi ad obf̄uatōz i alio sensu. sed ad iplen
dū in illo sensu in quo intendit iurare.

Ordinis conse

quētia requirit querē de tertio de
calogi mādato: qd̄ d̄. Menēto vt diē sab
bati sanctifices: et subdit rō. Sex dieb^o 22.
De distinctione aut̄ h̄ p̄cepti a ceteris in
generali dictū est p̄us. Tm̄ in sp̄ali p̄les du
bitationes emergūt. ¶ Primo utrum p̄ceptū
de sabbato sit generale: vel p̄ticulare.
¶ Secdo utrum morale: vel cerimoniale.
¶ Tertio de circūstantiis h̄ p̄cepti. ¶ 4°
de obseruantib^o p̄ceptū. ¶ Quinto utrum
obf̄uātia dominice et aliarum festiuitatū
in ecclesia iubeat hoc de p̄cepto.

Ad primum 308. 9. Nō est
sabbatū nō custodit. Elo. ille spiritualiter
sabbatum custodit: qui ē sine peccato. ille
nō q̄ ē seruus peccati. q̄ h̄ p̄ceptū vetat oē
p̄ctm. q̄ 7 peccata q̄ p̄ceptis aliis p̄hibēt. ē
igif generale p̄ceptū. ¶ 3te. i. Luc. Archi
sinagogus indignans: q̄a sabbato curasset.
Ambrosi. Lex i sabbato nō hoīez curare: s̄
seruilia opa facē. i. peccatis granari p̄hibet
sic q̄ peccatū generalit̄ p̄hibet illo p̄cepto
ergo ē ḡnāle. ¶ 3te Aug. i. sermōe d. x. cor
dis. per sciū mādātū iterficiū illicīt? amor:
s̄ illicīt? amor ē radix omīs peccati: vt dicit
Aug. i. li. de li. ar. Reliquit q̄ p̄hibetur
illo p̄cepto omīe peccatū. ¶ 3te Mat. i. sab
bati i gressus synagogā. glo. docet nos ve
rū sabbatū: vt. i. saluti aīaz studea? ab oī
ope seruili: ab omnib? vitiis v̄l illicitis ab
stineam? In de arguit. oē p̄ceptū p̄tinet aut
ad studiū salutis aīe h̄ ē bonū faciēdū. aut
ad abstīendū a vitiis: s̄ oē tale cōtinet sub
isto p̄cepto. ergo p̄ceptū de sabbato cōtinet
oīa p̄cepta. ¶ 3te Dent. 5. obserua diē sab
bati. Elo. vt omīa facias p̄p̄t sabbatū. i. et
nā regem. sed q̄libet p̄cepto p̄cipit p̄ticularē
re aliq̄d faciēdū p̄p̄t eternā regē. In h̄ aut
p̄cipit cōmē. h̄ ergo p̄ceptū cōtinet oē p̄cep
tū. ¶ Cōt̄ dic̄ Aug. q̄ tria p̄ma p̄cepta di
stīguūt q̄a p̄mū p̄tinet ad maiestātē. Scd̄z
ad v̄itatē. Tertīū ad bonitātē. Erit q̄ p̄ce
ptū d̄ sabbato p̄ticularē sic duo alia q̄ sūt
p̄me tabule. ¶ Prefa. 4. Dent. d̄n̄r. x. ver
ba scripta i tabulis: 7 v̄ba illa sūt p̄cepta
decē vnū aut̄ d̄ illis ē illud p̄ceptū: est igif
distīctū ab aliis 7 p̄ticularē. ¶ So. manda
tū de sabbato pōt̄ intelligi q̄rtuor modis.
Lrālī. 7 spūalī. S̄z spūalīter trib? modis.
s. tropoloice. allegorice. anagogice. Lrālīter
p̄cipiebat cessatiōē ab opib? suilib? Uñ
7 de eo dicit̄ omne op? suile nō facies i eo
Moralīter h̄o significat cessatōē a peccato
Uñ 3o. dam. 4. li. c. d̄ sabbato. Circūcisio
ē corpalis supfluitatis 7 supfluoꝝ nō neces
sarioꝝ depositio. Sabbatū aut̄ ē q̄ a pecca
to ē reges 7 ita v̄t q̄ simul a spūalīb? i ple
ta q̄ nullā ingratem opant. ¶ Allegorice
significabat sabbatū corpus xp̄i gescendū
in sepulcro. Uñ Aug. in. 4. li. sup̄ Beñ. ad
l̄fāz dicit̄ p̄babiliter pōt̄ ad obseruādū sab
batū iudeis fuisse p̄ceptū i v̄mbra futuri.
que spūalīter regē figurabat. cui? gētis

ipe d̄n̄s xp̄s q̄ nō nisi qm̄ voluit passus est
in sepultura sua ministeriū cōsumant: ip̄o
q̄ppe diē sabbati f̄geuit i sepulcro: 7 eā to
ta diem habuit sancte cuiusdāz vacatōis
¶ Anagorice h̄o significat quietē aīaz in
p̄ria: futuraz. Uñ Aug. i. li. de lapsu mun
di. ¶ Tertium p̄ceptū de sabbato q̄ indei
carnalīter celebrant. nos spūalīter ob
seruamus: in q̄ d̄n̄s regerit qd̄ sic dictū i
telligas: vt post bona opa scias te geturū
Uñ Exo. 20. Sex dieb? deus fecit celū. glo.
significās q̄a in p̄fectōe senarii sūt nobis
opa faciēda vt postea requie p̄ruamur
eterna. Dicendū q̄ q̄ scdm̄ p̄mā acceptōē
que ē lrālī ē simpliciter 7 omni mō spāle
p̄ceptū. ¶ Et h̄ mō intelligebat a simplici
bus. Scdm̄ h̄o qd̄ accipit spūalī: scdm̄ extē
sionē rōis moralis possēt dici generale: tñ
p̄p̄t nō poterit dici generale. Uñ distīn
guēdū q̄ scdm̄ moralē itelligētā duplex ē
itētio hui? mandati. Prīma ē vacatio que
est ad sūmā bonitātē i abstractione ab im
pediētib?. Scda itētio ē cessatio a peccato
q̄ qd̄ intentio est i isto mandato p̄sequē
tiā q̄a seq̄t̄ vacas: 7 quiescis i sūmā boni
tate. q̄ a peccato cessas. Eodē mō sequitur
vacas 7 quiescis in sūmā bonitate. q̄ si aliqd̄
facis: facis itētione eterne getis: quia ergo
p̄cepta distīguūt scdm̄ itellectū p̄me itēti
onis cū i h̄ mandato tropologicē itellecto
spūalīter p̄cipiat vacatio i sūmā bonitate.
cū abstractione ab his q̄ impediūt que nō p̄e
cipit i aliquo alio mandato: q̄a nō in p̄mo
mādato in q̄ p̄cipit adōō maiestatis. nō i
2? i quo p̄cipit reuerētia v̄tatis. nec cōstat
in p̄ceptis scde tabule: que ordināt ad p̄xi
mū. erit igif istd̄ mādātū a ceteris distīn
ctū etiā tropologicē itellectū. ¶ Ad aucto
ritates ergo q̄ obiciunt i cōtrīū. In quibus
v̄t̄ dicit̄ q̄ in p̄cepto de sabbato p̄cipiebat
cessatio a peccato 7 bonū faciēdo p̄pter
eternā regē d̄d̄. q̄ hoc dicit̄ p̄ cāz q̄a i p̄
cepto de sabbato p̄cipit vacatio q̄ ē in sū
mam bonitātē. Ex qua cōsequē cessatio a pec
cato: 7 omniū bonoꝝ opum ad eternitātē
relatio: q̄ illud nō ē de itētōe p̄ma h̄
p̄cepti. nō erit ex hoc istd̄ p̄ceptū generale
¶ Si aut̄ obiciat̄ q̄a videbit̄ illud solū p̄
ceptū sufficere spūalīter itellectū. q̄ p̄ con
sequēs vidēt̄ alia p̄cepta supfluere. d̄m̄
q̄ nō sequit̄. Nā quēadmodō caritas: virt?
excludit oē peccatū. 7 ponit v̄n̄ sit meritū

eterne vite. nō tñ supfluent alie virtutes
fides: et spes: et alie cardinales. hoc eiz habz
ipā caritas ex hoc q ipā imediate refertur
in finē: qui est sūmū bonū in q̄rū b°. Alie
ho virtutes mediate caritate. Nā pmo et p
se fides ē i sūmū vey. Spes i sūmū glorio
sum. sicut caritas in sūmū bonū. Eodē mō
ex hac pre: q̄nis nō penitus. cū p̄mū prece
ptū sit respē sūme maiestatis. scdm respe
ctu sūme veritatis. Istud vero respectu
sūme bonitatis. Bonitas autē dicit vltimaz
rōe: cōpletionis et cālitatis: et ordinis. nō
supfluet alia mādata. Imo sunt pambula et
p̄necessaria sicut fides et spes caritati.

Deinde queritur ^{ut p̄}
p̄tū de sabbato sit morale vel cerimoniale
Ad qd sic Nullū p̄ceptū qd ē tpale et p̄icu
lare: ga ad tps datū: et aliquib° nō oibus: ē
morale. S; p̄ceptū de sabbato ē p̄ticulare: et
tpale. quia ad tps datū: et aliquib° nō oib°
quia indeis. ergo nō est morale. Prīmū p̄
quia morale est de lege nāli. vico morale d
calogi: sicut vult dicere Aug°. D̄ceptū
aut legis nālis: idē est apud oēs: et sp̄ idem
¶ Itē Exo. 31°. Uidete vt sabbatū meum cu
stodiatis: quia signum est inter me et vos.
Slo. frustra gloriānt indei de legali obser
uatione. apte enī d̄: ga signū est. q̄ est figu
rale. ¶ Itē Ezech. 20. Dedi eis p̄cepta mea
et iudicia mea. et sequif. et sabbata mea de
di eis in signū. Slo. veri sabbati. q̄ cerimo
niale est. ¶ Itē Exo. 35°. Septim° dies erit
vobis sanct°. dicit Aug°. Mandatū de sab
bato fuit datū in signū: vt hodie non cele
bret: s; tñ signatū intueamur. ergo cerimo
niale est. ¶ Itē Leui. 26°. Decē mulieres in
clibano vno coquet. Slo. decē mandatorū;
s; etiā litterā custodiri et impleri dignū est
nec mandatū sabbati cōnriū est. quia enī
decē mādaris insertū sit nō tñ ex eis est.
Ex quo relinquit q̄ est cerimoniale. ¶ Cōn
Jo. Dama° in q̄rto li. Vacationis grā que
est ad deū. et vt deo p̄iculā vite tribuant
et requiescat seru° et subingale: sabbati ob
suantia excogitata est. Si q̄ ex ipā lege na
turali est dictamē: q̄ aliquā vacandum sit
deo: et q̄ aliqua ps vite ei tribuat: et q̄ pie
tatis est vt laboranti suo aliquā cedatur
quies. Ergo rō obfuantie sabbati d̄ dicta
mine legis nālis est. q̄ simplr est morale.
¶ Itē de rōne bene ordinata est: q̄ cu; sp̄

nō possumus vacare deo propter tpales et
corpales necessitates q̄ aliquā vacat°. Opor
tet igit h̄re tps aliquod determinatū. Si
ergo sabbatū erat determinatū tps vaca
tioni ad deū. Obfuantia sabbati est d̄ rōe
bene ordinata. ergo ē simplr morale. ¶ Itē
si dicatur sic. quidā dixerūt pbabiliter q̄
in p̄cepto de sabbato occurrūt tria. Sancti
ficatio que est in vacatione ad deū que ex
primif cū d̄. Memēto q̄ sabbatū sanctifi
ces. Taxatio tps. vñ d̄. Sex dieb° opabe
ris in septima requiesces. Concessio getis
laborātibus suis. vñ d̄ vt requiescat su°
tuus et ancilla. ¶ Quantū ad p̄mū. sancti
ficationē. sabbatū est morale. Quātū ad se
cundū. s. determinationē tps: figurale. q̄
tum ad tertū iudiciale. Dinc est q̄ māda
tū de sabbato p̄pter p̄mū cōnumerat iter
p̄cepta moralia. Exo. 20. Propter scdm cōnu
merat iter cerimonialia. Exo. 35°. Ubi d̄ se
ptimus dies erit vobis sanct°. sabbatū; et
reges dñi. Propter tertū cōnumerat iter
iudicialia. Exo. 23°. Sex dieb° opabis: in se
prima requiesces. vt q̄scat bos et refrige
ret filius ancille et aduene. ¶ Obf cōtra
illud. Scdm dictamē rōnis bene ordinate
est q̄ vacandū sit deo. aut q̄ sp̄: aut aliquā
S; sp̄ vacare nobis ip̄ossibile est in necessi
tatibus h° vite degentibus. q̄ dicat q̄ ali
quā vacandū est. ergo dicitur aliquā q̄ d̄eat
tps elegi ad hanc vacationē in quo sit ab
stractio ab opibus ip̄edientib° vacatiōe;
Taxatio igit tps ē de rōne bene ordinata
q̄ est moralis. ¶ Itē sicut sanctificatio sab
bati ponit iter moralia: ita ipā tps taxat°
et p̄ modū p̄cepti. incōueniēter q̄ ponere
nisi esset morale. ¶ Itē quare d̄ cerimoni
alis tēporis taxatio. dic q̄ et p̄pter signifi
cationē. Ergo silt quies sui et ancille debet
dici cerimoniale. Nam sicut dicit Jo. Dama°
significat p̄ hoc: q̄ iram et cōcupiscentiam
a peccato quiescē faciamus et subingale. i.
corp° nostz. silt et hec oīa sp̄ialiter nobis
mādat lex. dicit igit cerimonialis h° ges
¶ So. p̄ceptū de sabbato p̄ponit i lege
vt res et vt signū. vt res sp̄ debita: et si nō
ad s̄p. s. requies vacatio ad deū. i. c°. Exo.
Requies sabbati erit s̄ctificata dño. glo
vt illi soli vacetis: vt signū futuri et faciē
di. Exo. 31°. Uidete vt sabbatū custodiatis
quia signū est iter me et vos. Slo. apte d̄
q̄ signū est future quietis et beatitudinis

vel quietis sanctorum in presertim quo quie
scunt a tumultu mundanorum operum et
vitiis. Primo sabbatum est morale. et pre
ponit in decalogo. Secundo modo figurale et
ponit inter figuralia. Ad illud quod obicitur
primo. quod preceptum de sabbato est tale et particu
lare dicendum. quod secundum quod accipitur pre debita
vacatione: que est ad deum est utile. et secundum omne
tempus ab omnibus et omni tempore debita. et si non potest
tempore. Secundum hoc quod signum particulare et tale et
in hunc modum intelligitur obiecte auctozita
tes. Et quod dicitur est intelligitur de sabbato ut
signo. Unde ad solutionem omnium hinc inde
obictorum nondum quod preceptum de sabbato ut
res est morale duobus modis. Est. n. morale
legis naturalis: quod dicitur vacationem deo aliquam
Unde secundum hoc dies sabbati dicitur dies vacati
onis deo. Item est morale discipline hoc est
legis scripte. et secundum hoc dies sabbati dicitur
talis dies. scilicet septima veterata diuine va
cationi. postquam enim per dictam legem naturalis
haberi potest: quod vacandum est deo. Aliquam per le
gem scriptam deo determinari quod vacandum
est deo. et eligitur dies septima ratione mystica.
Observatio ergo moralis est: in quantum deter
minat vacationi quemadmodum obsequantia do
minice diei. et addit rationem exemplaris domice
vacationis. Sex diebus fecit deus celum et terram. et se
ptima die regeuit. In quantum hoc instituit ad
significantiā futuri: ceremonialis. et hoc est
quod dicitur Job. Damus. Sabbatum quid est septima
dies vocatur. significat autem requiem. In ipsa enim
regeuit deus ab omnibus operibus suis: ut diuina
ait scriptura. non simpliciter hoc iussit: sed propter
quasdam a spiritualibus et spectabilibus virtutibus in
tellectas causas. Prima quidem. ut qui finis cu
stodiret et subingale sabbato: ut scriptum
est requiescat: quia vir iustus miseret altorum
iumentorum suorum. Secunda autem causa est: ut vacatores
agentes ab amplexu qui est circa malitia ad
deum congregent in psalmis. et hymnis et can
ticis spiritualibus et meditationibus diuinis
scripturarum. vniuersum septimum diem consumen
tes: et id regefcentes. Si autem obicitur: quod si
obsequantia diei vacationis moralis est. quod
immutabile et simpliciter suanda est. ad quod non sequitur
Nam obsequantia diei potest dici indeterminata
et secundum hoc est morale nature. Nam dictum est legis
naturalis quod aliquo tempore vacandum sit deo rationali
creature viuenti in tempore. et hoc modo est immuta
bile. Alio modo obsequantia potest dici: obsequantia
temporis determinati: et illud est morale disci

pline. et hoc est morale determinatum ex addi
ta diuina interpretatōe. Nam cum secundum omne tempus
debeamus nos deo qualiter tempore deum nos
deus et vacare deo. Cum autem propter temporales et
corpales necessitates non possumus vacare
deo qualiter tempore. erit aliquando vacandum: quod
aut illud esse deat: non erit hominis determi
nare sed dei determinata est. quod ex causa mystica
septima dies ut dictum est.

Consequenter que

rit de circumstantiis huius precepti: que reducuntur
ad quatuor. Prima est: quia hoc precepto addi
tur verbum recordationis seu memorie. ut
dicitur Memeto. Secundo quia taxat tempus determi
natum dies septima. Tertia quia pro ratione mo
uente ponit vacatio diuina. Unde dicitur. Sex di
ebus deus fecit: septimo regeuit. Quarta est
quia pro ratione finali ponit quietes subditorum ho
minum et animalium. Unde dicitur. ut regefcatur finis et
ancilla bos etc. Queritur igitur quare in aliis
preceptis non ponitur verbum recordationis et
memorie: ut dicitur Memeto ut non assu
mes nomen dei tui inuani. Si dicatur quod ideo
dicitur memeto: quia obsequantia sabbati ante legem
fuerit instituta. secundum quod dicitur. i. 6. Exod. Reges
sabbati sanctificata est diuina. quod dictum est ante
legem. Item in Luc. 6. factum est in sabbato
secundo primo. et dicitur ibi glo. secundo primum potest
dici: ut vniu id est noui testamti sabbatum sit
et secundum: quia post legale a nobis obsequat et
primum quia ante edicta legis a iustis obsequabat
antiquis. Quia ergo ante legem erat institu
tum et obsequatum. id dicitur memeto. Coniungitur
alia precepta euidenti scripta sint in corde
hominis: et etiam inobsequata ante legem a patribus
sanctis quod precepta sabbati magis debuit dici in
aliis preceptis memeto quod in isto. Item Job
damus. Quia lex non erat scripta: nec sabbatum
consecratum erat. quod autem a deo inspirata scri
ptura per Moysen data est consecratum a deo
sabbatum. Ratione igitur institutionis potius non po
terit dici ad illud preceptum memeto. Secundo.
preceptum de sabbato finis quod erat morale nature.
simpliciter fuit in lege naturali implicitum. et postmodum in
lege scripta explicitum. Secundum hoc quod erat mo
rale discipline: ut in determinatione diei quod
vacaret deo. ante legem fuit inspiratum ut ho
nestum: et dignum fieri. si in lege inspiratum ut
preceptum: et obicitur fieri. Quia igitur ante legem erat
obsequantia sabbati apud presertim determinatores
discipline et inspirationis diuine ut esset

vacatio tali die. Jo ad istud pceptū dicit memēto: et nō ad alia. ¶ Ad alia. n. dicitur nā oīno: et si deficiat disciplina. ad istud hō occurrit et dicitur nāe gñale: et dēterminatō discipline. et p hoc rñdēf ad p̄mum. ¶ Ad 2° dō. q. Jo. dam^o signant dicit q an legē nō erat cōsecratū. quia et si ante legē eēt in spirata obfuantia s^o rōz honesti. hoc ē dī gnū fieri: nō tñ s^o rōz pcepti. s̄ est debiti fieri. s̄ hoc mō pponit in lege. et iō dī cōse cratū i lege a dño. i. a dño pceptū suari ut sc̄m. et hoc insinuat verbū memēto ut diem sabbati sanctifices.

Item queritur de ^{se} cūda circūstātia q̄ est in taxatione tps alicuius dēminati. diuine vacationi. Querit q̄ an dūberit taxari. Nam cū creatura rōalis se deāt sp̄ dō. obnoxia ē vacationi s̄m oē tps Ergo nō debuit ps aliqua tps ad hoc de fminari. ¶ Itē si dicat sic dicit Jo. dam^o q hoc fuit p̄f indeoz impfectionē: qui nō omnē vitā dō cōsecrāt: nec amore domi natoxi ut patri suiebāt: s̄ ut sui indeuori parua et minima p̄tula sue vite dō tribu ebāt. ¶ Obf̄ q̄ s^o hoc dēminatō ex amore q oē vitā dō cōsecrāt xp̄ianis nō ē taxand tps vacationis. q̄ nec dies octaua seu. dies domica eēt taxada plusq; alia dies. ¶ Itē Jo. dam^o. Obf̄uatō sabbati. i. septime diei excogitata ē paulis: et sub elemētis mundi fuis effectis. et sequit. q̄ nō sumus sui. s̄ filii: nō sub lege. s̄ sub gratia. nō sumus ad huc p̄ticularit̄ domino suietes in timore. s̄ oē tps ei offerre dēmus. Nō igit̄ dies aliq̄ xp̄ianis debet dēminari. ¶ Cōn. Impossibi lis ē vacatio s^o oē tps ad dūm. q̄ corpus qd̄ corūp̄t aggrauat aiām. et innumerabi les sunt corpis et tps necessitates. erit igit̄ tur necessariū tps aliq̄ dēterminari va cationis ad deū. ¶ Itē cū act^o nostri sint i tpe. Quare in aliis actib^o qui p̄cipiunt nō ponit dēterminatio tps: ut in adoratione que p̄rinz ad p̄mū mandatū p̄me tabule: et in honore parentū: qd̄ est p̄mū mandatum sc̄de tabule. ¶ Itē cūz gñales circūstantie actū sint tps et loc^o et vtrūq; dēterminef cultui et vacationi s^o legē. Nā de loco dī Dent. 12. Venies ad locū que elegit domi^o et offeres oblationes tuas. De tpe dī serua diē sabbati. Querit q̄re in decalogo in pre cepto vacationis ad deū dēterminaf tps

et nō locus. ¶ So. vacatio que est ad deū: intelligit̄ duobus modis: in bitu: et in actu. In habitu nō recipit taxationē tps: q̄ ad fientes dō ex caritate. Ille enī qui est in caritate in habitu totū tps vite sue dō of fert. tñ q̄tuz ad fientes ex timore pene q̄ redimūt tps in fuido. q̄ tps fuitū ē eis sicut coactū taxaf tps. Et hoc vult dicere Jo. dam^o. quātū ad carnales de iudeis qui suiebāt ex timore. In actu hō vacatio reci pit taxationē tps: q̄ nō est possibile degen tib^o in vita mortali sp̄ vacare. inde est q̄ spiritualib^o de iudeis dēterminabit̄ dies septima. sicut xp̄ianis dies octaua in quo sic dicit Jo. dam^o. Ab āplexu q̄ est circa ma terialia ad deū cōgregent̄ i psalmis et hym nis et cāticis spiritualib^o et meditationib^o scripturaz. Et p hoc p̄ rñsio ad p̄mo obie cta. ¶ Ad illud hō q̄ querit̄ q̄re non est ta axū vel assignatū tps in pcepto adofonif et in pcepto honozis parentū. sicut hic dō. q̄ ad vacationē necessariū est tps dēteria tū in quo cesset a corpali et suili ope. nō eīz sese opatiunt opari talia et vacari dō. s̄ ad adozatiōz nō est necessē: nec ad honozē parentū. Cū enī adozatio p̄ncipalr cōsistat in latia mētis: cōcurrente deuotione f̄ dī spei. et caritatis. bñ opat̄ secū op^o corpale s̄ ilr honoz parētū. ideo cessando ab ope et opando possumus p̄entes honozare. et i dō nō fuit taxandū tps in istis. sicut i pcepto de sabbato. ¶ Ad vltimū dō. q̄ loc^o nō d̄z taxari vacationi. Locus enī est mēsurā cor palis. vacatio hō spiritualis. Tps hō mēsu ra est spiritualiū moruū succedētiū. tps q̄ erat taxandū. eo q̄ nō oī tpe vacari pote rat. nō aut̄ locus: eo q̄ in quolib^o loco vacari d̄z et p̄t.

Item queritur de ^{ter} tia circūstātia pcepti que ponit̄ p̄rōe. Sex di eb^o fec̄ de celū et terrā et in septia regenit cū moueri et quiescere sint nata fieri circa idē. si in deo nō est accipere moueri aliquo mō. q̄ nec quiescere. ¶ Itē si dicat q̄ rege scere sumit̄ ip̄rope p̄cessatiōe ab oī ope. ¶ Cōn. Jo. 5. Pater me^o vsq; mō opatur: et ego opoz. q̄ septima die ab opatione nō ces sauit. Si hō distiguaf op^o diuinū: q̄ ē op^o p̄me cōditionis. cū nāe rez sūt cōdite. et q̄ ad hec opa dī requiescere p^o opa sex diez Un̄ s^o Bedā et Augu. exponit̄ regeuit. i.

nouā creaturā facē cessauit. ¶ Itē ē opus
 ppagatōis seu pductionis quo nāe insite
 reb⁹ pducūt silia ex silib⁹: vel in spē: vt hō
 ex hoie: plāta ex plāta, vel in gñe vt ex car
 ne xmes. ¶ Itē ad ista opa opaf. ¶ Con B
 obf de afab⁹ que tota die creant: nō enim
 pducunt ex mā: nec de nā aliqua sic mēti
 ti sunt heretici. ¶ Itē cū creant aīe noua
 creatura creat. in numero nō in genere vl
 spē. Cum enī creabat aīa Ade. g. ¶ Itē spē aīe
 creabat. ¶ Itē nō repugnat ei qd dī requi
 euit. s. nō nouiter creat aīas: quia illud nō
 exponit regem. i. nouas spē facē cessauit
 ¶ Quo aut intelligant requiescē. Nō multi
 plicet s⁹ sntas Bede ¶ Aug. in glo. sup ge
 ne. que colligūt hac diuisione. cū enī dicit
 deū quiescē pōt ītelligi p negatioē: vel
 p positioē. Si p negatioē dūob⁹ modis
 Uno⁹ vt sit abnegatio ex pte creature. vt
 sit sensus. requieuit. qā postea nihil nouū
 fecit in spē s⁹ Aug. Alio mō vt sit abnega
 tio ex parte creatoris. ¶ Itē sic exponit s⁹
 Beda regem. i. opib⁹ nō idignit: vt i eis
 regesceret s. i se ipso get⁹ fuit. ¶ Itē p potē
 tia: dūob⁹ modis. Uno mō vt p B q dicit
 regescē ponat actio. Alio mō vt ponat si
 gnificatio. si pōat actio itelligit p causā
 Un scōz Aug⁹. regescē dei ē rōnali creatu
 re in se regem p̄stare vt illic desiderio se
 ramur. q regescam⁹. Sic ei facere dicit euz
 ipō ī nobis opāte facim⁹ ¶ cognoscē cū con
 gnosim⁹: sic regescē cū ei⁹ mungere gescim⁹
 ¶ Si hō ponat significatio itelligit duo
 b⁹ mōis. Uno mō anagogice. regem die
 septimo. i. significauit q p⁹ dōa opa ī p̄ti
 dabit regem in futuro. Alio mō allegorice
 regem ga diē quo xps post morte: quietu
 r⁹ erat ī sepulcro p̄figurare voluit.

Post modum queri
 tur de q̄ta circūstātia q̄ ponit p rōe illi⁹
 p̄cepti vt regescat suus ¶ ancilla ¶ bos zc
 ¶ Nā cū p̄ceptū dei legis solum respiciat
 rōnalē creaturā: nō videt queniens vt ī
 p̄cepto vacationis ¶ getis fiet mentio de
 gete creature irrōnalis ¶ Itē p⁹ ad Cor. 9.
 Nūqd d bob⁹ cura ē deo: vult dicere apls
 q illud legis: nō alligabis os bouis. nō in
 telligit de boue ad hāz: q est animal irrō
 nale. Unde sic arguit. Nūquid de bob⁹ cu
 ra est deo. aut ppter nos vtiq; h diē ¶ p⁹
 Nā ppter nos scripta sūt. hoc g qd dī hic

in isto p̄cepto de quiete bouis: eadē rōne s̄
 d; accipi ad hram. sed in figura. erit igif
 figurale. Incōueniēter ḡ ponit in veteria
 tione p̄cepti moral. So. d. d. q̄ bec veteria
 tio alr ponit in p̄cepto d sabbato. Exo. 20.
 ¶ Deut. 5. ¶ alr Exo. 23. In moralib⁹ enim
 p̄ceptis bec veteriatio ponit moralr. Un
 sicut dī Exo. 20. Nō facies oē op⁹ tu ¶ fili⁹
 tuus ¶ suus iumētū tuū: ¶ aduena. in quo
 interdicit op⁹ īpediens vacationē quo ad
 deū. Nā in p̄mo interdicit quo ad se. per
 aliū hō interdicit dūob⁹ mōis. Nā vtiq;
 opari misterio rōnalis hoīs: ¶ misterio ir
 rōnalis iumēti: ¶ vtrūq; morale. ¶ in q̄tu;
 s. reducit ad vacationē q̄ est ad deū. In p̄
 ceptis hō figuratib⁹ ponit figurat. Un d
 z. Exo. dī. Septima die cessabis vt rege
 scat bos tuus ¶ asin⁹: ¶ suus tuus. ¶ vult
 dicere dam⁹. q p bouē significet ira. p as
 inū: cupia. p suum appetit⁹ sensualis. vñ
 sic ipē dicit in hoc significat q̄ irā ¶ con
 cupiscentiā a peccō quiescē faciamus: nisi
 deo vacemus.

Deinde queritur

de obfauantia sabbati. ¶ Et q̄rūt
 duo. ¶ Primo de obfauantia sabbati tēpoze
 legis. ¶ Secōdo an deat obfauari tpe gratie

Quantum ad primū

querit s⁹ hram. q̄tum ad qd itelligatur
 vacatio sabbati: ¶ dterminat in lege sic
 dē op⁹ suile nō facietis in ea. ¶ Itē q̄ritur
 quid dicat op⁹ suile. ad qd sic Mat. 1. Sab
 batis ingressus synagogā. Slo. docet nos
 vtz sabbatū: vt ab oī ope suili. i. ab oībus
 vitis vel illicitis abstinere studeamus. g
 opus suile dī peccm. ¶ Itē in. 13. Luc. Sex
 dies s̄ zc. Slo. lex ī sabbato nō hoīez curare
 s. suilia opa facē. i. peccatis grauari phibet
 ergo in p̄cepto de sabbato solū phibet va
 catio ab ope malo. ¶ Itē Mat. 3. Si h; sab
 batis zc. Slo. arguit q̄ p̄cepta prana iterp
 tatione violant estimātes in sabbato a bo
 no ope feriandū. cū lex dicat oē opus suile
 nō facietis in ea. i. peccatū. ¶ Con. Exo. 34.
 Sex dieb⁹ opaberis. in die septio cessabis
 arare ¶ metere. Ergo erat ab oībus opib⁹
 hī vacandū. nō ḡ solū a peccō. ¶ Itē Exod.
 16. Requies sabbati sanctificata est dño
 cras quodcūq; opandū est facite: ¶ que co
 quēda sūt coquire. ḡ in sabbato nō licebat

coque cibos. ¶ Itē Jo. i. 9. Propt̄ pasceuen
iudeoz. Slo. accelerata ē sepultura ne ad
nēspascēt. qñ nihil tale facē licebat. ¶ Itē
Nume. i. 5. dī. Q̄ ille qui colligebat ligna
in die sabbati lapidat⁹ est. Ex hoc ḡ relin
quit q̄ in p̄cepto de sabbato interdicebat
opus nēcitatis corpalis. Fuile igit opus vi
cef op⁹ relatū ad corp⁹: ⁊ nō solum pccm̄.
¶ Itē Mat. 24. Orate ne fiat fuga v̄ra
hyeme v̄l sabbato. Slo. in altero. p̄hibz du
ritia frigoris. In altero tñsgressio legis si
fugere velint. ḡ nō erat licitū itinerare in
sabbato. ¶ S; cōi hoc obf. Nā sic dicit Jo.
dam. Dis israel circūcidet in sabbato: ⁊ sa
cerdotes ⁊ leuite in tabernaculi opib⁹ con
tamināt vel soluant sabbatū: ⁊ inculpabi
les sūt. ¶ Itē Velias nō solū p̄ciuius. s;
etiā p̄ itineratōez; q̄draginta diez i sabb
tis se ipm̄ affligēs soluit sabbatū. ⁊ nō est
iratus ei qui legē dedit: s; in oreb se ipm̄ ei
manifestauit. Reg. i. 9. Ex quo relinquit
q̄ itinerare in sabbato nō erat illicitū.
¶ Itē Dam⁹ Dis israel septē dieb⁹ archaz
dñi circūferentes in circuitu Jericōtinus
muros sbuererūt: in quib⁹ oīno fuit sabba
tū. ¶ Itē; si dicat q̄ iste corpales actiones
facte sūt auctoritate diuina. Et ideo licite
als aut nō essēt licite. sicut de spoliatione
egyptioz. ¶ Con. Mat. 12. Oppōebat do
min⁹ iudeis. Quis ex vobis hñs vnā ouē
⁊ ceciderit die sabbati in foneā nōne tene
bit ⁊ leuabit eā. p̄ cludit. ita l; sabbatis
bñfacere. Et constat q̄ leuare ouē de fonea.
nō est diuina auctoritate: ⁊ est corp⁹ act⁹
seruile igit op⁹ qd̄ p̄hibet fieri in sabba
to nō est corp⁹ act⁹. ¶ Itē in Luc. 13. Nō
ne vnusquisq; v̄m soluit bouē ⁊ asinū: ⁊
ducit ad aquare. ¶ Prētēa querit̄ quātum
ad qd̄ dicat opus fuile v̄z dicat solū op⁹
quod est pccm̄: aut op⁹ corp⁹. ¶ Itē v̄z
op⁹ fuile dicat genus act⁹: aut circūstātiā
act⁹. Nā si dicereḡ gen⁹ act⁹. s. act⁹ corp⁹
Inconrū est: q̄ act⁹ corp⁹ aliquis licite
poterat fieri in sabbato exigente nēcitate
sic sup̄ p̄batū est. Dicet ḡ op⁹ fuile p̄p̄ cir
cūstātiā act⁹. ¶ Si B dicat inconrū est
quā sicut p̄ precedentib⁹ in sabbato pro
hibebant quā opum. v̄ arare metē cibos
coquere ⁊ hi. ¶ Solo dō. q̄ opus fuile dī
duob⁹ modis: moralit̄ peccatū. Un̄ glo. i.
Luc. Lex in sabbato fuilia opa facere. i. pec
catū grauari p̄hibet. ⁊ in Mat. 3. si licet

sabbatis. Slo. op⁹ seruile peccatū. L̄aliter
oīs act⁹ i p̄cedens vacationē que est ad deū
tpe quo vacandū est. ⁊ hoc nō intelligit̄
ad lram. Dē op⁹ fuile nō facietis in eo. s; ē
nō i p̄licabit̄ vos actib⁹ quib⁹ i p̄dit va
catio ad deū. ⁊ determinauit lex quosdam
act⁹: v̄ arare ⁊ metere ⁊ alios qui v̄c sūt.
Un̄ in Luc. 13. Sex dies sūt in quib⁹ oportz
opari zc. Slo. Moyses sabbato a fuili opere
⁊ noxia actione feriandū p̄cepit. p̄figurās
tpe in quo n̄ra secularia opa: non t̄o religi
osa. i. laudandū deū cessabūt. Ex quo religf
q̄ secularia opa dicit fuilia: ⁊ p̄ hoc p̄ rñ
sio ad obiecta: qd̄ videbat̄ cludi: q̄ op⁹
fuile intelligeret solū peccatū. ¶ Ad alia
t̄o quib⁹ videt̄ q̄ oīs corp⁹ act⁹ dicatur
opus fuile ordinatū ad corp⁹. dō. q̄ corp⁹
actus aut i p̄dit libertatē spūs: cū vacandū
est dō: quēadmodū sunt mechanica opa: ⁊
arare ⁊ hi. Aut nō i p̄dit: quēadmodū est
loqui. moderatus incessus: ⁊ hi. talis actus
nō dicebat̄ fuilis in lege. primus aut̄ actus
dicebat̄ fuilis. Et p̄ hoc p̄ rñsio ad secūdo
obiecta. ¶ Ad vltimo t̄o obiecta quib⁹ vi
debat̄ ostendū q̄ corpales act⁹ boni nō eēt
fuiles. Distinguedū q̄ corpales act⁹ qui vi
cūt in lege fuiles eo q̄ p̄hibet̄ vacationē
ad deū. aut fiebat̄ cogente necessitate: aut
exigēte vtilitate: aut nec sic nec sic. s; sola
volūtate. Si cogēte necessitate nō reputa
bat̄ act⁹ ille fuilis: quīs ex suo gñe fuil eēt
⁊ hoc est v̄n erat licitū. ⁊ hoc est qd̄ dī z.
Mat. Sabbatū p̄pter hoīez factū est. Slo
sabbatū custodiri p̄ceptū est. v̄ si nēcitas
fuerit nō sit re⁹ qui violauerit. Machabei
sabbato pugnāt qd̄ nō est licitū in lege. ne
cessitas tñ licitū facit. sicut hodie in ieiuni
is: si quis ieiuniū frerit: necessitate non
tenet re⁹. ¶ Itē si exigente vtilitate non
dī p̄ interpretationē act⁹ fuilis. Un̄ i Mat.
2. sup̄ illud. Sabbatū p̄pter hoīez; itelligit̄
Jo p̄ma salus hoīs custodia sabbati put̄ ho
mīs vtilitas exigit supple v̄ suari. Unde
ibi dicit glo. q̄ sabbato circūcidi nō est pro
hibitū: q̄a necessariū ⁊ etiā vtile saluti. Si
t̄o sit act⁹ v̄ dictū est i p̄cedens libertatez;
spūs vacādī dō: nō exigente vtilitate: nec
cogēte necessitate s; legē reputabat̄ fuil
⁊ illicit⁹ in die sabbati. ⁊ p̄ h̄ solū obie
cta. ¶ Itē nō ad hanc distinctōez; circa act⁹
qui sunt ex gñe fuiles. s; tñ sunt necessari
⁊ vtilis. Nam aut sic erat q̄ poterāt tales

act^o ante vel post diē sabbati fieri: sine de-
trimēto vtilitatis vel piculo necessitatis
sicut erat coquere cibaria: ligna colligere: et
bi^o. Aut nō poterāt fieri añ vl' dimitti vsq;
post sine dāno sicut pugna irruētib^o hosti-
bus: vel extractio cuius d' fouea. Si pmo mō
tales act^o reputabānt friviles. scdo^o non di-
spēsante in hoc necessitate: vel vtilitate.

Item iux^o hoc querēt aliq^o an obsequantia
sabbati magis eēt in pcepto q̄ ceteri act^o
qui in aliis pceptis decalogi iubēt: vel pbi
bēt. **A**d qd' arguit Jerō. Quis dubitat
sceleratū eē omisū qd' graui^o est punitum
sed p̄uaricatio sabbati. graui^o puniebatur
q̄: p̄iuriū vel furtū. q̄ grauius erat peccatū
q̄ magis obligabat pceptū de sabbato q̄
grauius puniret t̄nsgressio sabbati p̄: q̄
puniebat morte corpali: sic patet **M**at. 15.
de illo q' colligebat ligna i sabbato: nō autē
furtū vl' p̄iuriū. **C**onf. pceptū de sab-
bato recipiebat dispensatiō: p̄ euidētē ne-
cessitatē. Alia non sic p̄iuriū. q̄ min^o erat
obligatoriū. **S**olo. Sic actiones legales
erant i figura silr et pene. Un̄ notādū q' i
lege augmentū penaz erat et magnitudo
Alī ratione maioris reat^o q̄rū ad l̄ra: vt
de sterficiēdo ydolatria. **A**lī autē rōe ma-
ioris reat^o q̄ntū ad figurā q̄no punita ē p̄e-
uaricatio sabbati. Un̄ **N**ūc. 15. d' illo qui la-
pidat^o ē diē glo. calūniā impī q' taz: atro-
cī trucidet q' colligebat ligna i sabbato: s̄
oīa i figura cōtinebat illis: q' diē sabbati
violare aut^o ē dū ligna colligēt et ideo puni-
t^o ē signauit eū q' hodie in xpo signat^o in-
uenit agere carnale op^o: q' si fuēt de p̄ben-
sus lapidabit et occidet: q̄a a spūalibus iu-
dicat. Alī rō respōdet supra q̄stīōe de cō-
nētia legis. c. vtz q̄quid cōtinet i lege
sit iustum.

Deinde queritur an
tē
pe gratie eēt sabbatū obfnādū. qd' v̄ **E**xo
16. Reges sabbati ē s̄ctificata dñō. intelli-
git vt illi soli vacetis. si q̄ scdm legem ele-
cta ē dies vacationis soli deo: et cōcordat ra-
tioni bñ ordīate. q̄ non erit mutāda. **S**i
dicat q' dies illa eligebat rōe figure quia
figurabat futurū. silr dies dominica eligit
ad figurādū futurū. si q̄ tpe gratie nō sunt
fuande figure q̄ rōne nō fuat sabbatū: nō
fuabit dñica: s̄ B est incōueniens. **I**tem
sabbatū figurat illud qd' sp̄ est faciendum

.i. cessare a peccato s̄ tale figurale nō eua-
cuat tēpore gratie quēadmodū nec t̄buri-
ficatio: que signat deuotionē. q̄ sabbatum
erit seruandū. **C**on. 12. **M**at. legif. q'
saluator soluit sabbatū vbi dicit. **N**ōne le-
gisti zc. **S**lo. in hoc scō nihil allud instrui-
mur nisi vt sabbatū nō ad l̄ra: s̄ spūaliter
obfueamus. **I**tem **E**xo. 35. Septia dies erit
sabbatū. i. requies. **S**lo. alta pcepta in nouo
testō obfuauda ad l̄ram nō dubitam^o. **I**llū
autē de sabbato velatū et in mīsterio posi-
tū fuit. vt hodie a nobis nō obfueat: s̄ solu
signatū intueamur. **I**tem ad hoc est ratō
Ueniēte x̄tate d; cessare figura. s̄ specia-
liter sabbatū erit figura geris aīaz p̄ rece-
ptionē p̄me stole et beata fruitiōe. s̄ hoc per
mortē x̄pi collata est. q̄ n̄ erit aliquo modo
suād^o dies sabbati p̄ x̄pi mortē. vñ **A**ug^o li-
2° cori faustū. Cū queris q̄re sabbati ocium
nō obfuet xpianus. **R**es q̄ ea figura fi-
gurat iā x̄ps i pleuit qd' occidendū est. **T**ñ
distingnēdū q' obfuaatio sabbati pōt intel-
liq̄ duobus modis: vt dictū est pus. vno^o
ideteritate: vt dicat dies sabbati dies reg-
ei seu vacationis ad deum. et hoc mō dies
dominica pōt dici dies sabbati: et quelibet
dies instruta ad diuinā vacationē. vñ et
5°. **D**eu. est interpretatio talis. sabbatū est. i.
requies dñi dei tui. Un̄ vicebat dies sab-
bati dies requie dñi. et hoc mō sp̄ seruatur
etiā tpe gratie. Alīo mō dñi dies sabbati d'
tertiata dies. i. septima. **E**xo. 35. **S**ex diebus
faciet op^o: septima dies erit sabbatū: et B
mō q̄uis eēt morale disciplina. erat tamē
figurale. vnde figura i pleua t̄nsit: et p̄ hoc
p̄ solo ad p̄mo obiectū. **A**d scdm q' sab-
batū habuit figurā p̄ncipalē: que figuraba-
tur futurū. videlz q̄re aīaz p̄ mortē x̄pi
et hec erat p̄ncipalis rō institutionis sabbati.
Item hūit figurā faciēdi: videlz cessa-
tionē a peccō que duob^o modis accipit. vel
fm̄ p̄tē t̄pis sicut accipiebat a rudib^o et car-
nalibus iudeis: qui credebāt tūc t̄pis solu
eē vacandū a peccō: aut sp̄ accipit sic a xp̄i-
anis qui sciūt se dēre oī tpe ab illicit absti-
nē. iō p̄ricula t̄pis ad figurandū cessatiōez
eligit iudeis: xpianis rō nō. sicut diē **J**oh
vām. **J**ō sabbatū inquātū est figura faciē-
di nō est suandū tpe gr̄e. **A**d aliud ergo
qd' obf^o q' sabbatū figurat q' sp̄ faciēd^o ē dō
q' dupl^o itell^o diuisi. i. q' figurat cessatiōez
a peccō que sp̄ faciēda ē: vt cōtinet. i. figurat

cessatō; a peccō vt sp faciēda. ⁊ B mō falsa
 ē. nō. n. significat qd sp sit abstīnēdū; i hīta
 te sp sit abstīnēdū. Ad illud xō qd obic
 d die dñica vō. q. n̄ iſtituta ē ad significā
 dū qd futuz ē. s̄ qd iā p̄litū ⁊ p̄ns ē. vīcl;
 resurrectō; vñi q̄ scā est octauo die: ⁊ iam
 glia ref̄genti p̄sens ē in cel. vñi iūno. papa
 die dñica ob venerabilē refrectō; xpi non
 solū in pasca celebram⁹. v̄ez ec̄ p̄ singulas
 ebdomodas ip̄i diei imaginē frequetam⁹
 de cōsecratione vi. 3. c. sabbato zc.

Ultimo queritur

de obſuātia dñice. Et q̄rū duo
 p̄tio an obſuātia dñice diei p̄cipiat h̄ p̄
 cepto. ⁊ 2^a a q̄b^o opib^o sit cessād̄ i die dñica
 arguit. Nā cū in B
Ad primū p̄cepto p̄cipiat obſ
 nātia t̄pis vacatōis ad deū. Dies at̄ dñica
 sit nobis d̄teriatū t̄pis vacatōis. q̄ p̄cipit
 h̄ p̄cepto. Cōi. Sic die 3o. dam. h̄ p̄cepto
 p̄cipit obſuātia diei septimi: ⁊ sic ip̄e dicit
 Sabbati obſua^o exagitata ē puul: ⁊ s̄ ele
 mētis mūdi fuis. ⁊ s̄ d̄if. Cū veni qd p̄fe
 ctū ē euacuātū est qd ex p̄te ē. l̄ra euacuata
 ē: corpalia generūt: ⁊ fuitur lex c̄pleta est
 ⁊ lex libertati nob̄ donata ē. Ex q̄ v̄ q̄ ob
 ſuātia septie diei q̄nis p̄ t̄pe legis cēt mo
 rale discipline: nullo p̄tineat ad obſuātiā
 dñice diei. Itē ad gal. 4. rephēdit apl̄s
 galatas dices. Quō d̄uerim̄ itez ad iſr̄ ⁊
 egea elemēta: q̄bus d̄nuo fūire vult. dies
 obſuatis: ⁊ mēses: ⁊ ānos. q̄ t̄pe gr̄e irrep
 henſibil̄ ē obſuātia diei. q̄ ⁊ diei dñice. Itē
 Dam⁹. Nō adhuc s̄ lege: s̄ sub gr̄a: nō
 sum⁹ d̄no p̄ticulariē fūietes. sed ome vire
 t̄pis ei offerre d̄emus. q̄ nō est dies aliq̄ t̄pe
 gr̄e obſuāda. Itē q̄rif de B qd die dam
 festū celebram⁹ p̄fem̄ t̄pe gr̄e hūane nāe re
 gem assero vtiq; refrectōis die. s̄ requies
 hūane nāe: nō ē nisi c̄pleta ḡniali refrectō
 q̄ ē futura. Dies q̄ dñica ē dies significati
 ua futuri. si q̄ t̄pe gr̄e nō sūt fūade figure
 futuroz. nō ē obſuāda dies dñica. Solo
 sic p̄ ex p̄cedētib^o hoc p̄cepto p̄cipit t̄p̄
 vacatōis aliqd. ⁊ s̄ B ē morale legis nāe
 ⁊ B s̄ ideteriatō; ⁊ B mō s̄ d̄teriatō;
 p̄cipit dñica dies t̄pe gr̄e. ⁊ septia t̄pore
 legis: s̄ xō d̄teriatō; t̄pe legis p̄cipit di
 es septia ex cā m̄stica. ⁊ significatiua fu
 turi. sic dictū ē: ⁊ ē morale discipl̄e. t̄pe xō
 gr̄e p̄cipit dies octaua ad d̄teriatō; t̄pis

vacationis. s̄ nō ex cā p̄signate futuz: s̄ ex
 cā representate p̄teritū. Un̄ Leo papa die q̄
 dies dñica tāt̄ diuina ⁊ disp̄sationū mini
 steris ē cōsecrata. vt q̄cqd̄ iſigne a d̄no est
 cōstitutū in tris. in b̄ diei dignitate sit ge
 stū. In hac die mūd^o s̄p̄sit exordii. in hac
 p̄ refrectō; ⁊ mois iſteritū ⁊ vita accep̄t
 p̄ncipiū. Ad illud q̄ qd ob̄ p̄ iā p̄; r̄nsio
 dies. n. dñica nō ē festū i p̄fectū: s̄mo p̄fectū
 sic die 3o. dam⁹. ⁊ B q̄ ē representatiua p̄fe
 cte get̄. cū enī ges hois sit in duob^o ex p̄te
 aie. ⁊ ex p̄te corpis. in gloria aie ⁊ gloriſica
 tione corpis sabbatū figurabat get̄ aie fu
 turā. ⁊ iō cū futuz scm̄ ē: p̄ns cessauit. Di
 es dñica representat p̄fectā gloriā aie ⁊ car
 nis nō iā futurā: s̄ iā p̄sentē in x̄po: q̄ iā est
 i glia di p̄ris: s̄ hūanā nā; p̄ri. z. Ad 2°
 vō. q̄ apl̄s rep̄bendebat obſuātiā diei. sic
 obſuat̄ geneatici ad opa i choāda. vcl illos
 s̄ aliā expō; q̄ obſuabāt legales obſuatio
 nes t̄pe gr̄e iudayzates vt diem sabbati ⁊
 alia festa: q̄ erāt figure futuroz. cont̄ quos
 die ec̄ Hieg^o de cōsecr. vi. 3. q̄ qdā die sab
 bati aliqd̄ opari p̄hibebāt: q̄s nisi antix̄pi
 p̄dicatores dixerit q̄ veniēs die sabbatum
 atq; die dñicū faciet custodiri. ga. n. mozi
 se ⁊ ref̄gē se simular: h̄ri i veneratōe vult
 die dñicū: ga p̄p̄; iudayzare c̄pellit vt ex
 teriorē legis ritū reuocet: ⁊ sibi indeozum
 p̄fidia s̄bdar: coli vult sabbatū. Ad 3° vō
 q̄ sic dcm̄ ē. In sabbato c̄currūt duo. s̄ va
 catio ⁊ significatio. vacatio ad deū. signi
 ficatio moral̄ cessatōis a peccō. q̄tuz ad va
 cationē erat rei ei^o q̄ nō poterat fieri sp̄ p̄p̄
 necitates multiplices h̄ vite: q̄ distrabant
 sp̄m̄ a vacatione q̄ ē in deū. ⁊ B mō nec t̄pe
 legis: nec t̄pe gr̄e possū^o sabbatizare. h̄ est
 d̄o vacare in actu s̄ oē t̄ps: s̄ solū al̄n̄. ideo
 necē fuit ⁊ t̄pe legis ⁊ t̄pe gr̄e d̄teriare die
 vacationis. q̄ s̄ ad significatō; erat ei^o
 qd̄ sp̄ v; s̄ c̄cessatōis a peccō ⁊ ad signifi
 catō; respiciēt. die dam⁹. q̄ t̄pe gr̄e totum
 d̄o offerre d̄em⁹. Ad vlti^o p̄; r̄n̄. Nā di
 es dñica ē dies regei hūane nāe. nō ex hoc
 q̄ futuz i ḡniali ref̄rectōe singuloz. s̄ ex
 B q̄ iā p̄cessit ⁊ p̄ns ē in x̄po. in q̄ ref̄id; ex
 eplar ⁊ cālitās ḡnial̄ ref̄rectōis. ⁊ iā in x̄po
 sic in capite gloriſicata regescit hūana nā
 Un̄ 3o. dam⁹. Celebram⁹ ref̄rectōis die i q̄
 vñs ihs vite p̄nceps ⁊ saluator: hos q̄ sp̄i
 tualr̄ deum colūt i p̄missā h̄ditatē i trodu
 xit supple iā i spe. ⁊ legē i q̄ ip̄e p̄curfor n̄ri

stranit ⁊ resurgēs a mortuis aptis ei cele
stib⁹ portis i dext⁹ p̄ris corporalit sedet : vbi
⁊ q spūalē legē suat itroibunt.

Queritur postmod⁹ a qb⁹ opibus
cessādū sit i die dn̄ica

Ad qd̄ itroducīf istud de cōsēra. dif. 3.
Ubi dic̄ fact⁹ Apollōi⁹ die dn̄ica nihil ali
ud agēdū ē nisi deo vacādū. nulla opatio
i illa sācra die agat nisi tm̄ hymnis ⁊ psal
mis ⁊ cānticis spūalib⁹ dies illa t̄figuraf

Ex q̄ v̄f seg q̄ nec cibos emē nec coquē.
nec itieraē liceat die dn̄ica. **Itē** i tempe
grē nos tenemur p̄fecti⁹ vacāē deo q̄ tpe
legis. Si q̄ tpe legis nō erat licitū coquere
cibos i die vacatōis nec itieraē sic ptz ex
supra dictis: nō erit licitū tpe grē facē hi⁹

die dn̄ica. ⁊ de aliis opib⁹ corporalib⁹ multo
magis idē arguit. **Itē** si dicat q̄ abstien
dū ē ab oī ope fuili: cū fuile op⁹ dicat om̄e
op⁹ qd̄ impedit libertatē spūs ad diuīā; va
catō; ⁊ t̄tia sūt hi⁹ opa. itinerare. piscari ⁊c
hui⁹. q̄ nō h̄ facē talia die dn̄ica. **Itē** q̄ri
tur an ille q̄ fornicaf die dn̄ico peccet cōf

duplex p̄ceptū. Nā cū op⁹ fuile maxime sit
peccatū sic ptz ex dictis. peccat cōf illud p̄
ceptū de obfūatā dn̄ico: ⁊ itēz peccat cōf
illd̄ nō mechaberis. q̄ peccat cōf duo p̄cep
ta. q̄ facit duo peccata. **Cōf** vn⁹ ē actus
q̄ vnū peccatū. **Solo.** dō. q̄ die dn̄ica
cessādū ē ab ope fuili. op⁹ aut̄ fuile v̄f du
obus mōis. Vno mō peccatū v̄f opus fuile

Alio mō op⁹ p̄hibēs vacationē ad deū; q̄
d̄fmiata ē ab ecclesia vice dei. Vñ ⁊ si pec
catū sit vānabile omni tempore: tamē tūc
maxime vānabile ē: cū sit tpe d̄fmiatō va
cationi diuīe. op⁹ hō fuile d̄fmiat ab ec
clesia. mechanica opa agriculca ⁊ secularia
negotia: vt mercatū placitū. Vñ ex cōsilio

h̄f oēs dies dn̄icos a vespera in vesperum
oī venerationē decernim⁹ obfuarī: ⁊ ab oī il
licito ope abstiere: vt mercatū i eis mime
fiat neq̄ placitū: neq̄ aliqs ad mortē vl̄ ad
penā indicef. nec ad sacramēta nisi p̄ pace

vel alia necessitate p̄stēt exuagātib⁹. z. c.
d̄ feriis. **Ad** illud q̄ qd̄ p̄ obicit q̄ cessā
dū ē ab oī ope fuili. seruire aut̄ d̄fmiat sic
dictū ē. ⁊ qd̄ v̄f i auctoritate qd̄ nihil ali d̄
ē agēdū nisi deo vacādū. Intelligēdū ē ni
hil. s. qd̄ i p̄diat vacationē: ⁊ h̄ excepta in
dulgētia i caib⁹ necessitatis. Vñ Gregori⁹

9. dixit q̄ dieb⁹ feriatis licitū ē opari qui
grā v̄idemiaz vel messium ob necessitatef

hominū idulgēf. maxia aut̄ optet q̄ sit ne
cessitas ad h̄ q̄ idulgētia def̄ i dn̄ica sic
piculū hostiū. vel cū als nō possēt differri
quēadmodū ē de captōe alleciū p̄ qb⁹ Alex.
3. vic. Indulgem⁹: vt dieb⁹ dn̄icis ⁊ aliis

festis liceat prochiāis v̄ris p̄lq̄ i maiorib⁹
anni solēnitatib⁹ si allecia terre se iclīaue
rit eoz captiōi i grūete necessitate itēdē.
ita q̄ facta capt̄a ecclesiis circumpositis: ⁊

xpi paupib⁹ cōgruā faciāt portioz. **Ad** 2.
v̄f. q̄ i lege q̄da; cessato erat figuralis: ⁊
illa tpe grē nō fuaf. Vñ distigēdū q̄ ces
satio a fuilib⁹ necessariis q̄ poterāt als p̄
uēiri i lege fuabat: nō solū rōe vacatōis p̄
fētis: s̄ etiā rōe figuratōis getis etne: quē

admodū coccio ciboz ⁊ itieratō q̄ rōe geti
eterne i q̄ ista nō erāt iterdicebaf. ⁊ p̄ueni
ebat necessitas i figura q̄ debem⁹ h̄ p̄ue
nire p̄ merita getem eternā in qua non erit
mereri p̄ bona opa: vt dic̄ glo. sup̄ illd̄. Exo
16. cras qd̄ coquēd̄ ē cogte: ⁊ iō tpe gratie

occedit ne videamur p̄ figuras iudicare
i aliis hō cōformis ē rō cessatōis ab opibus
fuilib⁹ tpe legis ⁊ tēpore grē. **Ad** tertiū
patet solo. Nā op⁹ fuile iterdicit q̄ p̄hibz
vacatōez debita ordiatā ab ecclesia cū di
stictōe q̄ sup̄ posita ē. **Ad** vltimū occe
dē dū q̄ q̄ fornicaf i die dn̄ico peccat duob⁹

peccatis. scdm̄ q̄ peccatū numerat rōe rea
t⁹. peccatū ei p̄t duplicif numerari: rōe re
at⁹ ⁊ rōe act⁹. vbi grā i illo q̄ d̄fiorādo iter
ficif virginē. duplicif peccat vno actu: in
terficiēdo: ⁊ stuprādo. Vñ si peccatum nu
meret rōe reat⁹ duo sūt peccata. si rōe act⁹

vnū ē peccatū duplex. Sicut ē h̄. **Si** aut̄ q̄
raf de opib⁹ q̄ ex suo gnē fuilia sūt ⁊ fiunt
cā pietatis: vt portatē lapides ad edifica
das ecclesias: ⁊ cōstruē hospitalia: ⁊ domos
religiosas: q̄ als vix vl̄ nūq̄ possēt edifica
ri. Utz licita sint die dn̄ica. dō. sic p̄ d̄

sabbato. **Mat. 23.** Sabbatū p̄pter hoīem fa
ctū ē. Solo. Sabbatū custodiri p̄ceptū ē: vt
si necessitas fuerit nō sit re⁹ q̄ violauerit.

H aut̄ itelligif i his maxie iteruefiente v̄i
sp̄fatōe illoz qb⁹ disp̄fatō credita ē. Si
aut̄ obiciat cū istd̄ sit morale d̄calogi. quō
recipit dispensatōz ab hoīe dō. q̄ morale d̄
calogi v̄f duob⁹ mōis. vno qd̄ ē d̄ ipa esse⁹

decalogi p̄mā intentōz. ⁊ p̄m⁹ h̄ vacatō
p̄m⁹ tps aliqd̄ ideteriate ē morale d̄calogi
Alio v̄f morale d̄calogi qd̄ ē ad d̄etermi
nādū decalogū: ⁊ p̄m⁹ hoc vacatō die dn̄ica

scripte: et a deo inspirate que addit intelligit
ta carnalis q̄ spūalis pater ut dcm̄ est.

Deinde q̄rif q̄ ad qd̄ itelli
gat honor in isto p̄
cepto. Ad c̄ rei itelligētia querūt
q̄tuor. 1. p̄tio an honor sit exhibitio spūalis
vel corp̄al. 2. utz honor dicat resp̄m̄ p̄e
minētie. 3. cū honor dicat̄ multipl̄. utz
dicat̄ equoꝛe. 4. utz in b̄ p̄cepto honor
q̄libz iubeat̄.

Ad primū sic d̄bs. Honor est ex
hibi^o reuerētie i testi
moniū x̄tutis: s̄ exhibitio reuerētie ē exhibi^o
spūalis. s̄ et honor. Itē d̄e^o ē honorand^o
ut p̄: ga p̄n^o creatōis. Mala. i. Si ego p̄
vbi ē honor me^o. hō x̄o ē honorād^o ga p̄af
et p̄n^o gn̄atōis: i q̄ ē in imitatōe p̄mi p̄nci
pii qd̄ ē d̄s. vñ Jero. i epla de p̄ntib^o hono
randis. Prebeat̄ p̄tib^o amoris mixta forido
q̄ p̄mi vobis sūt cā nascēdi exhibite p̄tib^o
filii: vos paterni nois p̄tas cogit: q̄ a d̄o
ē eoz̄ merit̄ at̄bura. Si ḡ rōe p̄ncipii nō d̄
bef d̄o nisi honor q̄ ē exhibitio spūal. s̄ nec
hōi d̄bef honor nisi ga ē exhibi^o spūal̄ cuz
n̄ sit honorād^o nisi ga i eo relucet gr̄a v̄ni
p̄ncipii. Ex his x̄ov̄r̄ reliḡ: q̄ p̄ri solū d̄eaf
honor reuerē^o exhibitōis spūal. Coñ. vñ
q̄ tm̄ d̄eaf eis honor corp̄alis: ga fili^o nō ac
cipit a p̄re nisi qd̄ ē corp̄ale: s̄ rōne accepti
solū ē d̄bitoz̄ honoris. s̄ nō d̄z ei honorē nisi
in exhibi^o corp̄ali. Itē Jero. ad saluinā ex
ponēs illud. i. ad tbi. s̄. Qui bñ p̄sūt p̄sb̄i
duplici honore x̄c. honor ē p̄ntia x̄c. l. p̄ ela l
p̄ munē accipit. et i euāg^o. Honora patres
tuos x̄c. Jero. nō i x̄boz̄ sono q̄ Iopiā p̄tū cas
sa p̄r adula^o frust̄ri. s̄ iunct̄ nec̄is m̄strā
dis d̄ere itelli. s̄ itelli honor solū i exhibi^o
corp̄ali. Itē q̄ itelligat̄ d̄ corp̄ali et spūali
exhibi^o oñd̄it̄ multipl̄. Eccl. 3. Honora pa
tre x̄c. Glo f̄uerētia exhibēdo: nec̄ia m̄strā
do. et i deu. s̄ honora p̄res. t. x̄c. Glo. off̄o pie
tat̄ et honoris. Itē. s̄. ad eph. honora. p. x̄c.
Glo. honora p̄res. ē ei reuerētia exhibē et
nec̄ia m̄str̄e. Itē deu. s̄. b. p. x̄c. Glo. iube
mur p̄tes honora: et obseq̄ pietat̄: et re
uerētia exhibē. Ex his reliḡ q̄ honor d̄bi
t^o p̄tib^o ē exhibi^o spūal i reuerēdo: et corp̄al
nec̄ia m̄strā. Coñ. Sic d̄nt̄ p̄ carnalis
et spūalis sic exhibi^o carnal et spūal: et s̄ q̄
se bz rō p̄ntat̄: sic d̄z se h̄re rō hōis. p̄ri
ḡ carnali bonō d̄bef carnal: et spūali spūal
Itē q̄ ē rō ut carnali p̄ri d̄eaf exhibi^o cor
pal et spūal. Si dicat̄ sic qd̄a dixerūt ga a

p̄tib^o d̄f̄im^o nāz et accipi^o istructōz̄ i mo
z̄ib^o: ga ab eis nāz d̄f̄ib^o rem̄r̄ sustētaē nāz.
ga ab eis istructimur d̄e^o ei exhibē reuerētia
et p̄r nāl istruct̄ i morib^o nāl̄ib^o. p̄r spūalis
in morib^o spūalib^o. sic p̄r carnal bz p̄n^o i eē
nāe. et p̄r spūal p̄n^o p̄ misterii i eē q̄r̄e. Coñ.
frequēt̄ otigit q̄ p̄r carnal nūq̄ istruct̄
it̄ filii i morib^o. Si ḡ eēt rō honoris reuerē
tie accep^o honoris: nō eēt honorād^o p̄r a q̄ fi
li^o nō accipet istructōz̄. So. vñ. q̄ bonō
itell^o exhibi^o corp̄al et spūal. spūal i reuerē^o
corp̄al i sustētatōe. sic sup̄ i auct̄ib^o exp̄me
bat̄. Itē exhibi^o honoris i reuerētia t̄bus
mōis ē i affcū. effcū. sig^o. In affcū timēdo of
fensā p̄r nā ex amore. vñ Jero. d̄ honorād̄is
p̄tib^o. Prebeat̄ p̄tib^o honoris mix̄ forido
Effcū obediēdo ad eph. s̄. filii obedite pen
tib^o v̄ris. et fr̄ illō eccl. 3. Natō illoz̄ obediā
Glo. q̄ mgr̄is l̄ p̄tib^o obediūt. Sig^o affcū
quēadmod̄ accipit honor Ro. 13. Cui hono
rē. d̄c̄ glo. reddite honorē ut assurgēt̄ hi^o
supple q̄ sūt sig^o honoris. Itē sustēta^o d̄fi
stit̄ i t̄b^o. in sola x̄boz̄. in sui op̄tū. in exhibi
bi^o nec̄ioz̄. In sola x̄boz̄ sic d̄r̄ eccl. 3. De
dec^o filii p̄r s̄n̄ hōre. et seq̄ suscipe senectā
p̄ris. Glo. filii carnales et discipuli honore et
sola d̄nt̄ fauē p̄tes. et Jero. de ho. p̄e. Nō
p̄res asp̄is x̄bis ledat̄. affcū sonet̄ q̄cqd̄ lin
gue dixerit liberoz̄ b̄ filioz̄ ora loq̄nt̄ qd̄
p̄tes d̄clat̄ audire. In sui sic d̄r̄ eccl. 3.
Qui t̄et̄ d̄nt̄ honorat̄ p̄tes. et q̄. vñs f̄uēt
bis q̄ se genuerit i ope x̄c. In exhibi^o nec̄io
rū: sic p̄r ex anctoz̄itatib^o sup̄ d̄cis. Ad illō
x̄o qd̄ p̄ obr̄ d̄ x̄bo p̄bi. hōz̄ ē exhibi^o reuerē^o
x̄c. d̄d̄. q̄ nō ē gn̄alis rō hōis: s̄ solū q̄ exhibi
bef rōe p̄minē^o spūal. Ad 2° qd̄ obr̄ q̄ sic
d̄o p̄n^o nō d̄bef nisi hōz̄ spūalis. sic nec hōi
ga rō p̄ncipii i vtroq̄ ē cā hōis. sic h̄ef ad
ep̄h. s̄. sup̄ illō qd̄ ē m̄adatū p̄ i p̄missiōe
Glo. sic d̄s ē p̄ncipl̄ p̄nci^o hōis. sic p̄r secū
dario d̄d̄. q̄ q̄uis v̄lq̄ sit p̄n^o t̄n̄ d̄nt̄. d̄s
ei p̄n^o nō idigēs aliq̄. hō x̄o ē p̄n^o et idigēs
aliq̄. dignitas p̄ncipii ex v̄lq̄ p̄te ē rō q̄re
d̄bef reuerētia. Ro x̄o idigēs ex vna p̄te ē
cā q̄re d̄bef sustēta^o p̄r carnali et ec̄ spūali
hōi et nō d̄o. Ad 3° d̄d̄. q̄ q̄uis fili^o accipi
at eē corp̄ale a p̄re effcū t̄n̄ ex b̄ in debito
duplici. ga illō corp̄ale qd̄ accipit ē de cor
pe p̄ris sup̄tū et t̄iffusū opatōe aīe. et iō fili^o
effcū d̄bitoz̄ hōis p̄ris cū rōe corp̄is p̄ri
et cū rōe aīe: ga aīa et cōp^o d̄currūt i p̄re ut
sit p̄n^o filii. Rōe ḡ corp̄is p̄r̄ne ē d̄bituz̄
sustētatōis p̄p̄e. rōe aīe d̄bitū reuerē^o. Nā

ata n̄ idig; sustēratōe: nec corp⁹ ē reuerēdū
Ad 4.º ob. q̄ tā p̄i carnali q̄ spūali dēf hōz
reuerēº et sustēratōis: ga. n. v̄q; ē p̄n.º. 30
d̄bef reuerēº: ga. v̄q; idigēs d̄bef sustēraº
ga q̄l; res diligit salutē sui p̄ncipi. v̄n hō
p̄roz ordinata tēf diligere sui p̄ncipi salu
tē. v̄n si indigeat tēf p̄curare q̄cūq; p̄ti
nēt ad salutē. p̄i carnali p̄re spāl rō rucrēº
ē: ga p̄n.º ḡnarōis. v̄n Jer. Parētes p̄ sunt
nob̄ cā nascēdi: et i Eccl. 7.º d̄ p̄tib⁹. De
m̄to qm̄ nisi p̄ illos n̄ fuisset. sustēratōis rō
rō spāl ē rō educatōis. v̄n Jer. d̄ hōze p̄tū
soueat p̄tū senect⁹ et sc̄s eoz vicissitudo
reddat. h̄. n. q̄dā senect⁹ ifāriā. eccl. 7.º. Ref
bue illi q̄o et illi tibi. In p̄re rō spūali spāl
rō reuerēº ē p̄minēº p̄rat. Ro. 13. Ois aia
sblimiorib⁹ s̄bdita sit. rō rō sustēratōis ē di
spēsa i s̄structōis: i s̄tōis. gal. 6. coicet is q
catheziat r̄bo ei q̄ se catheziat i oib⁹ bōis
quet̄ q̄rif v̄z. hōz i suo itel
Conse lēu dicat r̄º p̄minēº. Ad qd
sic. sic laus ad laudatū: ita se h̄; hōz ad ho
noratū. s̄ laus d̄ic p̄minēria i laudato. ḡ et
hōz i hōzato. v̄n sic laus ē p̄fessō p̄minēº
hōitat i illo q̄ laudat: ita hōz p̄fessō p̄mi
nēº dignitat i illo q̄ hōrat. ¶ Coii. i. Pe. 2.
Ois honozate: s̄ ostar q̄ oēs sūt p̄minētes
hōz igif nō d̄ic r̄º p̄minēº. ¶ Itē. iz. ad ro
hōze iuicē p̄ueniētes. ḡ hōz ē respēu pariuz
¶ Itē Amb. s̄r illō Luc. erat s̄bdit. ill d̄ic
q̄ s̄li d̄i hōzauit ioseph: nō d̄bito: s̄ pietat
offō. ¶ Itē rex assuer⁹ d̄r hōzasse mādobeu
v̄n. 6. best. sic hōzabit quē rex voluerit ho
nozare. ¶ So. oced. q̄ hōz d̄ic r̄º p̄minēº. ē
āt p̄minēº icreata q̄ attēdit r̄º p̄minēria
p̄ncipii. sapie hōitat. q̄ excedit i ifini.º q̄l;
p̄minēria creat e. In ē q̄ hōz ifir⁹ d̄bef do
Et ē p̄minēº icreata q̄ ē p̄ tres mōs p̄
ticipatō; p̄ncipii sapie et hōitat. ¶ Itē pe
minēº i coicātōe p̄ncipii ē r̄º tres mōs. ga
ē p̄n.º ad eē sic p̄ carnal vt d̄ic gl. ad ep̄.
6. sic d̄s p̄n.º ē hōis sic p̄ sc̄da. et rōe isti⁹
p̄minēº ē p̄ carnal honozād⁹ sic d̄ic Jero
de hōze p̄tū. honozādī sūt p̄tes: ga p̄ sunt
nob̄ cā nascēdi. ¶ Itē ē p̄n.º ad bñ eē qd̄ ē
i eē spūali. et rōe isti⁹ p̄minēº ē honozād⁹ p̄
lat⁹ eccl. 3. Tāq̄ d̄nis p̄niet eis q̄ se genenu
erūt i ope et f̄mōe. S̄lo. nō ē i vulua vt oñ
dat p̄ spūal maxie dign⁹ hōze. v̄n Paul⁹
euāg. ego vos genui. ¶ Itē ē p̄n.º ad beñ
eē i eē t̄pali: et rōe isti⁹ p̄minēº ē hōzād⁹ pla
t⁹ t̄pal. vt rex. i. Pe. 2. regē hōzate. ¶ Itē est
p̄minēº i coicātōe sapie rōe c⁹ p̄minēº ho

nozād⁹ ē doctor seu senex. i q̄b⁹ ē discretio
mlra expiēº. Leu. 19. corā cano capite as̄ge
et hōza zc. S̄l. etate i sapia: i atiqs. n. ē sapia
et i multo tpe prudēº. sic d̄r i iob. iz. ¶ Itē;
ē p̄minēº i coicātōe. hōitat. rōe c⁹ hōzād⁹
ē vir sc̄s. v̄n ad p̄bi. z. d̄ epafradito dicit
ap̄ls. Excipite illū zc. et p̄ d̄ic: et cū h̄i hōze
hērote: qm̄ p̄ op⁹ x̄pi v̄sq; ad mōtē accessit
ēdens aiaz suā. ¶ Ad illō q̄ qd̄ obf q̄ oēs
sūt hōzādī d̄d. q̄ h̄ d̄r rōe p̄minēº hōitat
nō solū r̄º actū sic d̄em⁹ estiare i hōis. ga
quēl; bonū d̄ēº estiare nob̄ meliorē. r̄º illō
p̄bi. z. Sapiozes sibi inuicē arbitratēs: s̄ r̄º
pō; q̄ mali p̄nt fieri meliozes q̄ nos sc̄i rōe
c⁹ possibilitat: et forte v̄ne p̄destiatōis ad
maiorē p̄fciō; eē illi q̄ mali sūt honozāt. ¶
S̄l. r̄ itellr illō hōze iuicē p̄ueniētes. d̄r enī
p̄ p̄minēria hōitat eo⁹ q̄ d̄em⁹ ē nō sapio
ritat q̄ attēdit i p̄minēº p̄ncipii i p̄rat
¶ Ad illō rō qd̄ d̄ic Amb⁹ d̄ d̄no d̄d. q̄ n̄
hōzauit ioseph vt p̄re; suū p̄ ḡnatōe; vt
p̄re; r̄º extiatō; ga sic d̄r. z. Lu. putabat fi
li⁹ ioseph siue vt p̄re; r̄º educatō; vt suo
ex⁹ ad honozē exhibēdū p̄tib⁹ vt nutrito
rib⁹ iuitaret. ¶ Ad vlti.º d̄d. q̄ hōzare ali
quē d̄r duob⁹ mōis. vno id q̄ honozet d̄ic
vt dignitatē i s̄blimitatē: s̄; h̄ assuer⁹ mar
docheū hōzauit: ga s̄blitaret q̄ ab aliis hōza
ref. tulit. Alio hōzare d̄r hōzis offm̄ exbi
bē. Offm̄ at hōzis ē p̄fessō i illo q̄ hōrat ali
c⁹ p̄minēº i dignitat. p̄; ḡ q̄ hōz sp̄ d̄ic r̄º
p̄minēº i illo q̄ hōrat s̄; q̄ hōzare dicitur
honozis officium exhibere.
Postea q̄rif cū hōz dicat multi
p̄liciter d̄r. n. respēu dei
et respectu hominis: et hoc ml̄t mōis. r̄spēu
p̄ris carnal. respēu spūal et regis et senis et
doctozis: et respēu sc̄i hōis et eē respēu cui⁹
cū; hōis. vt hōz dicat equoce. Qd̄ v̄. ho
noz. n. q̄ d̄bef d̄o ē hōz latie q̄ hō p̄fessat
deū: sic suū d̄itorē. hōz rō q̄ d̄bef hōi ē ho
noz vulie. nō igif v̄; vniucari hōz quēad
mod creator et creat a n̄ vniucat. ¶ Itē
hōz q̄ d̄bef hōi d̄eriat multipl̄. nā vno
accipit i sustēraº: sic d̄ic Jer. q̄ cū d̄r hōza
p̄re; hōz iuicē ncc̄is m̄strandis v̄; itelli
Alio i reuerēº. v̄n eccl. 3. hōza. p. S̄lo. reuerē
tia exhibēº; 3.º i obediēdo. i. ad t̄bi. 6. Qui
bñ p̄sunt p̄sbri duplici hōze zc. S̄lo. vt spi
ritualr eis obediēt et extiora m̄strēt. 4.º
uiēdo. i. ad t̄bi. 6. Quicūq; sūt s̄biugo serui
oños suos cū hōze d̄i ḡs arbitref. S̄lo. beñ
eis s̄uiēdo. 5.º obsequēdo Ro. iz. hōze iuicē

pueniētes. Glo. nō ē fr̄n^o amor nisi mutuis
se puēiat obsequis. ¶ 6. asfgē^o Ro. 13. Cui
hōrē: hōrē. Glo. reddite hōrē ei cui d̄betis
vt asfgē: iste d̄icē nō d̄nr̄ s^o vnā rōz. ḡ
equoocē. Cōn. hōrē sp̄ d̄icē^o supioritatē q̄z^o
ad aliquā dignitatē: s̄ r̄ fr̄ozitas: seu dicat
de creatore: seu d̄ creat̄a nō d̄r equoocē: seu
s̄ analogiā. h̄ ē p̄ p̄us r̄ posteri^o. quēamod̄
pt̄as. pt̄as. n. de d̄o d̄r p̄ eēt̄iā. de creatura
s̄o p̄ p̄icipatōz: r̄ in creat̄a descēdit pt̄as
p̄ p̄us r̄ posteri^o s̄ gradū p̄icipatiōis. r̄ h̄
significat apl̄s. 13. ad ro. ubi d̄icē. D̄is aīa pt̄a
tib^o s̄ blimiorib^o s̄ d̄ita sit. n̄ eī ē pt̄as nisi a
deo. ḡ honor nō dicet equoocē. ¶ So. honor
s̄m p̄paz rōz ē p̄stō p̄eminē^o i aliq̄ exhibi
tōe illi q̄ honorat. bonō ḡ p̄t accipi māl̄r
r̄ s̄oflr̄. Māl̄r cū accipit p̄ eo qd̄ exhibetur
vt b̄n̄ficiū. obsequū. obediā. r̄ h̄: q̄ d̄cā sūt
s̄oflr̄ hōr accipit p̄ ip̄a p̄stōe p̄eminē^o vt
dignitatē. q̄z^o ḡ ad p̄stōz: hōr nō d̄r equo
ocē: nec eē vn̄uoocē: s̄ analogicē: quēamod̄
rō p̄eminē^o ē. q̄z^o s̄o ad exhibitōz: equoocē
dicet nisi d̄cernat ip̄a p̄statio. Et p̄ h̄ sol
uūt obetā: ga i rōib^o q̄b^o p̄bat q̄ bono d̄i eg
uoocē accipit honor māl̄iter. i aliis formal̄r.

Queritur osequē. an i isto p̄ce
pro p̄cipiat q̄z^o bono
exhibēd^o. Ad qd̄ sic. In p̄cepto q̄ p̄hibet ho
m̄icid̄iū. i. nō occides p̄hibet oīs motus aī
ad nocēdū: sic d̄icē glo. i. ill d̄. Mat. 5. D̄c̄m ē
āi t̄is n̄ occides. ḡ i p̄cepto q̄ p̄cipit hōr iu
bef oīs hōr exhibēd^o p̄rio: vt hōr q̄ d̄bet se
ni. hōr q̄ d̄bet s̄gi: r̄ p̄ri: r̄ h̄i. ¶ Itē d̄tigit
peccare i hōrādo p̄ri^o mult̄ mōis. vt cū iu
uenis i hōrāte senē. i. s̄ d̄m. i. fili^o p̄rēz. ḡ ē
cōt aliq̄d p̄ceptū. s̄ nō cōt aliq̄d nisi cōt illud
q̄ p̄cipit hōr. ḡ i h̄ p̄cepto p̄hibet q̄z^o hōrā
tic: r̄ iubet q̄z^o hōr. ¶ Cōn. hōr nō p̄cipit h̄
absolute. imo cū d̄stātōe hōr p̄ris aut m̄ris
s̄z q̄z^o nō p̄t d̄ici p̄r aut m̄r resp̄cū cuiusq̄
r̄ t̄n̄ ē hōrādo vt soci^o. Reliq̄z iḡif q̄ nō p̄
cipit h̄ mādato q̄z^o hōr p̄rio exhibēd^o. ¶
So. d̄o. q̄ s̄ rōz p̄paz h̄ p̄cepto n̄ iubet hōr
nisi p̄ri r̄ m̄ri: vñ nō p̄cipit h̄ hōrari nisi
q̄ p̄pē p̄t d̄ici p̄r aut m̄r. h̄ ē d̄icē p̄n̄ per
gnatōz. h̄ aut ē duobis mōis t̄m: s̄ q̄ ē d̄i
st̄gnē ḡnatōz carnalē. r̄ sp̄ualē. nālē r̄ gra
tuitā resp̄cū eē nāe: r̄ sp̄cū eē gr̄e r̄ h̄z h̄ n̄
p̄cipit h̄ hōr nisi p̄ris carnalē l̄ sp̄ualē. s̄. p̄la
ti. Un̄ glo. 5. deu. hōrā p̄rēz carnalē l̄ sp̄ua
lē. Sed: s̄o rōz cōz p̄t eē reductio hōris se
nis q̄ d̄r p̄tate: sic d̄r ad thi. Seniorē ne
terepanēis: s̄ obseq̄ vt p̄rēz. Regis q̄ d̄r p̄r

m̄ia. i. m̄fatōe i iudicādo. Esto pupill m̄
ficors vt p̄r eccl. 7. r̄ eē honoris socii i q̄tū
supior arbi^o. ¶ Ad p̄^o q̄ d̄ ob̄r solūedū p̄
iterēptōz: ga n̄ oīs mor^o ad nocēdū p̄hibet
cū d̄r nō occides. s̄ ḡ ē d̄stāt^o ad nocēdū
p̄rio q̄ ad eē p̄sone. sic p̄r d̄cis. ¶ Ad 2°
d̄o. q̄ ē p̄ccm: ga cōt p̄ceptū morale d̄calogi
r̄ eē p̄ccm: ga cōt p̄ceptū additū d̄calogo
sic sūt i lege iudicialia. in euāg^o p̄cepta
aploz r̄ ecclie. vñ nō seq̄ q̄ si cōtigit pec
care p̄ i honoratōe q̄ quelibet i honoratio
fit contra aliq̄d d̄calogi.

Equitur i gr̄e de for̄ h̄ p̄
cepti q̄z^o ad fa.
Jussione. Promissione. Et ordine.

Ad primū arguit sic. Cū hōr itel
ligat duob^o mōis. in
exhibitōe reuerē. r̄ exhibitōe sustētatiōis
r̄ vtroq̄ hōrē d̄eat hōrari p̄ri^o p̄ tpe r̄ loco
ḡ p̄ceptū de hōrē d̄buit vari ḡnāl^o vt d̄i
cēt hōrā p̄ri^o. aut q̄rif q̄re n̄. Itē resp̄cū
p̄ris r̄ m̄ris i nob̄ ē motiū i tr̄isec^o ad hōr.
exhibitionē: s̄ n̄ sic ē d̄ q̄z^o p̄ri^o. ¶ Din^o ḡ d̄if
ficile ē hōrare p̄rēz q̄z^o hōrare ḡnāl^o: i. vlr̄ p̄
ximū. p̄ceptū aut ē d̄ difficulti bono sicut
stutes. ḡ de magis difficulti magis rōne. ḡ
maioris difficultati d̄buit p̄cipi hōr s̄ bac
for̄. hōrā p̄ximū. q̄ s̄ bac. hōrā p̄rēz. D̄ixe
rūt qd̄ q̄ hōr p̄ri^o ḡnāl^o p̄cipit ip̄licite: n̄
explicitē. r̄ hac rōne iudei erat q̄i rudes r̄
lex pedagog^o. Itē a m̄iorib^o ad maiora: a fa
ciliozib^o ad difficultiora p̄uebi d̄buerūt. Do
nora at p̄ri^o. i. cuiq̄z id̄igēti n̄c̄ia m̄strare
nimis vuz erat eis. iō n̄ erat d̄adū p̄ceptū
de n̄c̄ioz exhibitōe s̄ for̄ explicita: s̄ sub
for̄ ip̄licita. vt sic d̄ucerēt ad p̄fcm̄. Deīn̄
s̄o euacuato qd̄ ex pte ē: seu ip̄fectiōis: da
ret s̄ for̄ explicita: ga s̄o iī oīa q̄ sunt de re
illi^o mādati facili^o ē hōrare p̄rēz r̄ m̄rēz. da
tū ē s̄ his t̄m̄is. ead̄ rō ē q̄re cū res tertii
mādati sit moral. t̄n̄ datur s̄ for̄ cerimo
niali. h̄ eī factū ē pp̄ altitudinē illi^o mādā
ti: ga si daret s̄ for̄ explicita. non itellige
rēt illō. ¶ S̄z cōt h̄ ob̄r i h̄c modū. Hugo
d̄ scō vic. i. li. d̄ sacris. p̄ri^o p̄ceptū z̄ tabu
le ad p̄rēz p̄rinet hōrēz. sic p̄mū p̄ ad patrē
deū. vtrobiq̄z p̄rinitas p̄pōit. vtrobiq̄z p̄n
cipiū dignitas honorat: ga s̄z quēdā modū
sic h̄e^o p̄ncipiū nascēdi a p̄re hōrē. sic p̄nci
piū eēndi p̄ d̄ditōz accept^o a d̄o p̄re vt d̄i
scat cor h̄ūanū in eo p̄n̄ qd̄ vider. qd̄ d̄eat
illi p̄ncipio a q̄ ē r̄ quem non vider. s̄m h̄z
i isto p̄cepto solū p̄cipit hōr p̄ris r̄ nō p̄ri

Item queritur quare huic mandato addita est promissio plusquam ceteris. Si dicatur quod ex hoc quod istud est affirmatiuum: et ideo de facie do bono. Alia vero precepta et tabule sunt negativa: sic non occides, non mechaberis, et ideo de non faciendo malum quantum ad formam precepti. Facienti autem bonum debet merces et promissio non facienti autem malum in quantum ad hoc non propter hoc debet merces: sed vitatio supplicii solum. **A**dbuc est quod quare illud preceptum proponatur sub forma affirmatiua plusquam cetera. cum dictum sit in preceptibus quod in quolibet precepto intelligatur affirmatio in iussione: et negatio in prohibito. Item in precepto precepti tabule additur promissio cum dicitur. Item quare additur promissio longeuitatis. Si dicatur quod istud est propter congruentiam: quia congruum est quod congruat vitam patris: quia vita eius seruatur. Item cum in precepto non occides per affirmatiuum; iubeatur seruatio vite proximi. vnde super. 5. deu. glo. pasce famem mouere: que si nonaueris: occidisti. Illi precepto maxime debuit addi ista promissio. **I**tem quare in exodo additur una promissio tantum. quia ibi dicitur. honora patrem: ut sis longeuus. In deu. libro 5. duplex. vbi dicitur. ut longo viuas tempore: et bene sit tibi. Si dicatur sic quod dixerunt: quod hoc est propter duplicem statum. perfectorum et imperfectorum. mandata autem exodi respiciunt statum imperfectorum. mandata vero deu. statum perfectorum. id est in personis qui sustentant corporalem vitam patrum additur una promissio. scilicet longeuitas in corpore. perfectis vero qui sustentant non solum vitam carnalem temporalem sed etiam spirituales vitam spiritualem solatio pentium: duplex proponitur promissio. scilicet longeuitas in corpore. et bene essendi in mente. **C**onsequenter. de u. precipit. si inueneris matrem pullis vel ouis incubantem non tenebis ea cum filiis. sed abire patieris ut bene sit tibi: et longo viuas tempore. Sed constat quod illud preceptum non est obseruatiue perfectis: et tamen ei promittitur idem quod dicitur. honorati patrem. Nulla est ergo assignata ratio. **S**olo. dicitur. quod promissio additur huic precepto: ut ad sustentationem parentum allicerentur filii. et inclinarentur ex diuina promissione: quemadmodum ad sustentationem filiorum inclinatur parentes ex natura. et maxime sic dictum est. quod de modo traditionis mandatorum propter auariciam indeorum euacuanda. Quia ergo honor patris intelligitur in erogatione: euacuanda erat auaritia filiorum diuina promissione. Preterea ratio statum populi iudaici cum data est lex quia data est in deserto: id est per diuinam fatigationem itineris peruenire erant ad terram

promissionis. ne ergo filii in subueniendis necessitatibus parentum: que tunc maxime ingruerent: essent negligentes: excitandi erant promissione diuina. **A**d illud vero quod queritur quare affirmatiue datur dicitur. quod precepta dabantur imperfectis et rudibus ex corruptione non promissio ad omittendum bonum faciendum: et omittendum malum uitandum. Ubi ergo erat maior promissio ad omissionem quam ad commissionem dabatur preceptum affirmatiue. Unde cum duo sint honoratio patris exhibenda: et in honoratio fugienda: promissio erat ad omissionem honorationis: quam ad commissionem in honoratio. Et ideo affirmatiue debuit dari preceptum patris: ne ex auaritia que in eis maxime erat: sic per ex euangelio: vel negligentia diuini seruitii et laboriosissimi in deserto istud omitteret. Ubi vero non solum ad omissionem promissio erat. sed ad commissionem erat impetum promissio corruptio: dabatur preceptum negatiue. ut cum ex corruptio non maxime promissio essent ad homicidia et furta etc. ideo negatiue data sunt. non occides etc. **I**tem fuerunt tamen qui dixerunt quod honorare parentes ule est respectum temporis omnes: et omnes subditi. quia non fuit tempus in quo non debuerunt parentes honorari. et cuiuslibet coe habere parentes quos tenent honorare semper et si non ad semper. et ideo affirmatiue. Sed in aliis mandatis non est inuenire finem affirmationem ita ule est omne tempus: et cuiuslibet. Occidit enim iniuste: quis sit ule quantum ad omne tempus: non tamen quantum ad omnes personam: sed solum iudicis. Sed in negatione ule est. Non occides iniuste. Sicut uti coniunge moderate non obligat omnes et semper: quia sic tenent omnes habere uxores. Sed negatio non mechaberis ule est. et filii in mandatis aliis que dantur negatiue in 2a tabula. **S**ed quantum ad hoc ratio possit assignari in 2a tabula: non tamen in 1a. **A**d illud vero quod queritur quare additur promissio longeuitatis. dicitur. quod ratione congruitat fit talis promissio. Congruum enim est ut percuratio obseruationis uite principii mereatur obseruationem sui. **U**nde dicitur. de honore parentum. Humanitas talibus personis oblata. scilicet parentibus uincedi tempus extendit. et morte dilata uicem quam faciunt reddes officia nostra domino uideat mandata. **I**tem mereat ab homine cui est promissio. scilicet filio ut eius uita sustentetur: et ita prolegetur **U**nde dicitur. in eod. foueat parentum senectus: et factis eorum uicissitudo reddat. uideat liberi nostri quod faciunt: aut uicem nobis filii reddatur. Non autem sic de obseruatione uite alteri hominis qui non est nobis promissio. **A**d illud quod queritur quod gemina promissio: que ponitur in deut. dicitur. quod in illa promissio fit additio propter explanationem

Longeuitas. n. i. miseria n. e. appetenda: nec p. missio longeuitatis simplr. nisi cu. successu p. speritatis allicer. Ideo pceptu deu. q. debz ex planatio ee. exo. dterminat longeuitate hntē diuinita. p. speritate ee. i. p. missione cu. die. ut longo uiuas tpe. i. quo p. mittit diurna co. uersatio. et bene sit tibi. in quo p. mittit diurna p. speritas ad bn. ee. Ad illud uero qd. querit quare p. missio o. siliis addit p. dicto mandato figurali d. d. q. i. lege erat p. missio addita pcepto: alii p. pter congruitate actus. et b. mo longeuitas p. mittit honozati p. rez. Alii p. pter contrarietate abusionis act: que admo du. i. p. dicto cerimoniali. Na. ad l. fa. error au gurioz. ap. d. idolatras credebat obtine lon geuitate: si capet matre sup. pullos: seu sup. ona incubate. ideo pceptu. d. ine legis occur rit p. p. b. i. t. o. z. obseruatie auguriu. et ut lo gius ad hoc eos remoueret: et ne timerent ex hoc infortuniu. uite sibi futuz. adest dina p. missio: que p. mittit o. f. auguriu. facienti lo geuitate. et uite felicitate. Et si querit que tata p. missio quata honozati patre. r. n. su. e. qone de otinetia legis: ga. b. no. est ga. illud in genere sit tantu. bonu: quatu. honoz. petu. s. hoc e. ga. obseruatie b. pcepti. p. illo tpe. de struebat tantu. malu. uel mai: quatu. e. in ho noratio. pareru. u. idolatrie parte: que est i. auguriis ad ihonozatioez. uei. Itē querit de or. dine hui. m. ad. tari. Na. cu. i. p. ma. tabula p. oia. sint. negatiua. affirmatis: ut q. silr. de. beat. ee. i. z. aut querit quare no. Si dicatur sicut quida. dixerut. q. de deo magis cogno scim. qd. no. e. q. qd. e. et ideo. p. o. e. negatio affirmatioe. i. pceptis: que ordinat. ad. deum. De hoie. ho. p. cognosim. qd. e. ideo. i. pcepti ordinatib. ad. p. ximū. p. o. e. affirmatio. nega ti. one. Cont. siue. ordine. ad. deū. siue. ad. p. ximū. no. p. cipit. uel. p. bibet. nisi. actus. noster. noster. aut. act. nobis. notissim. e. et. eque. siue. sit. act. insus. uel. p. b. i. t. u. s. respectu. dei: seu. insus. ul. p. b. i. t. u. s. respectu. p. ximi. Propter. b. d. d. q. b. e. rone. p. n. c. i. p. i. u. cui. honoz. p. cipit. Un. sic. i. ordine. ad. deū. p. mū. pceptu. e. de. ho. noze. p. n. c. i. p. i. u. qd. e. de. i. p. ma. tabula. ita. i. or. dine. ad. p. ximū. p. mū. pceptu. e. de. ordine. p. n. c. i. p. i. u. qd. e. hō. i. z. tabula. Un. sic. ricit. Hugo. de. scō. Uictore. Utrubi. q. dignitas. p. n. c. i. p. i. u. honozatur.

Deinde queritur
de obligatōe b. pcepti. Circa quod

querit quod. Primo an soluat obligatio p. uotū religionis. Et an ppter necessitate p. ris dimittendus sit ingressus religionis. De honore reuerētie quatu. ad obediētia: i. quib. debeaf patri carnali. Et an honoz. debeaf p. ri spūali ex pcepto. Et an honoz. debeaf malo prelato.

Ad primum sic. Hoc pceptu. est pceptum morale legis nature. q. e. imobile. q. ppter ingressū religionis null. absoluit ab illo. Itē pfectio grē. nō. destruit qd. e. n. s. p. f. Cū. g. ingressus debet. religionis sit pfectio grē. q. p. f. obseruatiā. honozis. parētis. et nō. soluit. Itē. si. o. siliū. soluit pceptū: n. se. o. p. a. tiū. q. sunt. o. t. r. a. r. i. a. q. i. o. r. d. i. n. e. u. i. t. e. m. o. r. a. l. i. s. d. e. t. e. r. m. i. n. a. t. o. a. d. e. o. e. s. t. o. t. r. a. r. i. e. t. a. s. q. u. o. d. e. i. n. c. o. n. e. n. i. e. s. Itē. obseruatiā. o. s. i. l. i. o. z. se. h. e. t. a. d. o. b. s. e. r. u. a. t. i. a. p. c. e. p. t. o. z. s. i. c. p. f. e. c. t. i. o. a. d. p. f. e. c. t. i. b. i. l. e. s. i. c. o. n. d. i. t. d. n. s. Mat. 19. cū. seruati man. data. dixit. Unū. tibi. uoel. Si. uis. p. f. e. c. t. u. s. e. e. u. a. d. e. et. u. e. n. d. e. o. m. n. i. a. q. u. e. h. a. b. e. s. s. p. f. e. c. t. i. o. nō. t. o. l. l. i. t. p. f. e. c. t. i. b. i. l. e. s. o. p. l. e. r. Ingressus. g. r. e. l. i. g. i. o. n. i. s. nō. s. o. l. u. i. t. o. b. l. i. g. a. t. i. o. n. e. h. u. i. p. c. e. p. t. i.

Dixerūt. qdā. q. soluet obligatio p. ingressū religionis quatu. ad effectū. s. nō. quantū. ad affectū. Sed. cont. pceptū. illud. p. opus. adimplet. ut. p. ab. expositioib. nō. p. affectū. g. obligat. ad. opus. Itē. que. esset. cā. quare. soluet. obligatio. i. actu. nūq. d. ppter. imposs. bilitate. g. silr. p. paupertate. irrelenabile. soluet. Cont. Cū. aliq. suo. arbitrio. ingerit. se. in. impossibilitate. qua. nō. pōt. facē. qd. tenetur. peccat. s. religiosus. ingrediēdo. religionē. ponit. se. i. impossibilitate. qua. n. pōt. honora. re. parētes. m. i. s. t. r. a. d. o. n. e. c. c. i. a. q. u. o. s. t. e. n. e. t. h. o. n. o. r. a. r. e. g. i. n. g. r. e. d. i. e. d. o. r. e. l. i. g. i. o. n. e. p. e. c. c. a. t. Itē. pceptū. d. i. e. d. a. s. u. p. p. l. u. a. o. s. i. l. i. u. d. i. e. d. a. o. m. n. i. a. s. i. s. t. a. nō. s. e. o. p. a. t. i. u. s. n. e. c. d. a. t. i. s. o. m. n. i. b. pōt. s. b. u. e. n. i. r. e. p. a. t. r. i. i. n. n. e. c. e. s. s. a. r. i. s. g. nō. s. e. o. p. a. t. i. u. t. u. r. o. s. i. l. i. u. et. pceptū. soluit. igit. obligatio. p. c. e. p. t. i. p. o. s. i. l. i. u. Itē. honora. patre. obligat. p. loco. et. tpe. s. i. r. e. l. i. g. i. o. n. e. nūq. e. t. p. s. n. e. c. l. o. c. h. o. n. o. r. a. d. i. s. i. c. g. r. e. l. i. g. i. o. s. u. s. n. o. b. l. i. g. a. t. R. e. q. u. o. s. d. a. q. n. u. l. l. u. o. s. i. l. i. u. s. o. l. u. i. t. o. b. l. i. g. a. t. i. o. n. e. z. pcepti. nature. Un. nec. istud. tñ. ga. affirma. tiu. e. n. o. b. l. i. g. a. t. n. i. s. p. l. o. c. o. et. t. p. e. Un. obli. gatio. e. ad. n. adm. i. s. t. r. a. d. u. n. e. c. i. a. p. a. t. r. i. s. i. m. p. l. r. s. b. o. d. i. t. i. o. e. d. u. p. l. i. c. i. U. n. a. e. x. p. a. r. t. e. d. a. n. t. i. s. s. i. h. e. t. et. a. l. i. a. e. x. p. a. r. t. e. r. e. c. i. p. i. e. n. t. i. s. s. i. i. n. d. i. g. e. t. Et. ad. b. s. e. m. p. t. e. n. e. t. s. e. c. u. l. a. r. i. s. et. r. e. l. i. g. i. o. s. u. s. s. d. a. r. e. s. i. b. z. et. s. i. p. r. i. d. i. g. e. t. s. q. a. r. e. l. i. g. i. o. s. u. s. nūq.

por bere. ideo nuq; dabit: 7 n trasgreditur
ga n tenebat simplr. Eod mo dicit de oib?
affirmatis: ga n e obligatio simplex: s o di
tionalis. nec e o traria doctrina pceptoz 7
osilioz: ga pcepta n obligat absolute. ¶ S;
otra. gal. s. Si spu ducimini no estis sb lege.
Si g duce spu aliqs intrat religionē: iā non
ligat lege honoris exhibēdi parētib?. ¶ Itē
si dicēt q esse sb lege e vt impleat ex timore
iste autē ex amore implet legē. et id nihil ad
ppositū. ¶ Conē. o stat q religiosus moris
mūdo. g obligatio viuētū i mūdo no artat
eū. g no tenet ad mīstrādū nētia que ptinet
ad vitā mūdi. ¶ Itē si moris fili? morte n?
soluit ab obligatione huius honoris patris.
g si moris morte grē: 7 pfecte sic religiosi sol
uef: cū mors gratie eque nos separet a vita
mūdi: ga qd e mors secularib?: hoc e itroit?
religiōis religiosi quo ad mūdū. ¶ Itē ma
trimoniū o traktū an carnalē copulā; soluit
p votū religiōis. et hoc no e nisi ga e quedā
mors spūalis. Morte autē soluit vinculū ma
trionii. g 7 obligatio exhibitōis mūdanoz
soluit: ga illis moris omnino religiosus.

¶ Propōia vī o d. q cū bono: pīs o stat
in plū: 7 oīa intelligāt: cū oī. honora pīez.
vt p; ex p dicitis: nō soluit obligatio exhibitō
onis honoris p introitū religionis: l; soluit
obligatio quo ad debitū sustētātōis. ga quo
ad illā solōnē moris: qui moris mūdo. Sed
exhibitō spūalis i reuerēdo i o solādo i o rā
do non soluit. imo sb oīa magis auget. et
ex hoc e pfectio pcepti honoris patris. Non
enī p ficit i exhibitōne corporali: que nō ex
hibet patri cā o formitatis ad deū p n: sed
rōne idigētie. ideo p ficit i exhibitōe spūali
maxime i qua e o formatio ad deum. Et p h
patet solo ad obiecta.

Postea queritur vtrū
necessitatē parētū dimittend? sit ingressus
religionis. Nā honor patris intell? i corpali
exhibitōe: cū tps e. S; idigētib? parētib?
tempus sbueniēdi e. Si ergo ego nō sbuenio
tūsgredior. ga nō honoro pīez qn tps e ho
nozādī. S; intrādo religionē pono me i sta
tu nō sbueniēdi. g pecco. ¶ Conē. Marc. 3.
Que e mī mea 7 q sunt frēs mei? Glo. Non
recusat obseq matri q dicit. honora patrē 7
matrē. s oñdit se plus debē p nīs mīstris
q affectib? maternis. Ideo exēplo mōstrauit
qd sbo ait. Qui amat patrē aut matrē plus

q me nō e me dign?. Si g introit? religiōis
ptinet ad p nū mīstratū: nō e dimittendus
propter paternū affectū. ¶ Itē ibidē in glo.
Opus spūale pferit cognatōi vocēs meliorē
eē copulā cordiū q; corpoz. ¶ Ad h dicitur
quidā. Quia aut pot secure manē in seculo
sine o trimento salutis. et in tali casu dicunt
q nō o; intrare: s patri mīstrare. Aut uidet
sibi iminē periculū salutis 7 lapsū i peccatū
et i tali casu n tenet. ¶ Alii sō dicit q qn
cūq; spu dei ducit: n tenet manē in seculo:
ut mīstret necessaria parētib?. Signū autē q
ducafa spu triplex e. p mū iocūditas mētis
ex pfectione religiōis o siderata. 2^a ppositū
cauēdi circūstātiā peccati. Tertiu ppositū
proficiēdi i meli?. Dicit g q aut h; t p alia o
qbus possit sustentari. aut nō habet. Si hēt
potest patri dimittere ea ad sustētationē. si
nō hēt: nō tenet tūc mīstrare. s cū transfert
se totaliter ad seruiciū liberalissimi o nato
ris patris celestis o mēdare ipi curā patris
qui dat escam omni carni. q pascat volucres
celi. 7. Mat. Cui e cura de omnib?. et sic meli
ori puifoz dimittit pater 7 mī. Et quāuis
istoz opinio videat magis pfecta: pma tū
magis pia. ¶ Itē hoc querit vtrū i errore
hereseos fili? accusans patrē ad o nationē
soluet hoc mādātū: imo an teneat accusare
Uidet q; o; accusare. quia Deu. zi. oī. Q; et si
generit homo filiū o tūmacē 7 pteruū qui
non audiat patris 7 matris impium: debet
a parētib? accusari. et lapidib? obruet eum
popul?. Si g p tenet accusare filiū. g filius
patrē. ¶ Ad hoc o d. q hereticus aut solum
sibi nocet: vt qn heresis occulta e. Aut alios
etiā praua doctrina corūpit. pmo mō nō te
net eū accusare fili?. s 2^a mō tenet. et ratio
e ga honozē patris celestis tenet pferre ho
nozi patris carnalis. Un carnalis pater qui
dehonestat 7 inhonorat patrē celestē: nō e
sustētand?. Un i Deu. i laude Leui oī. Qui
dicunt patri 7 matri nescio vos. Et in tali
casu ten; illud enāgelicū. Qui honorat pīez
7 matrē plus q me nō e me dign?.

Consequenter queri

tur de honore reuerētie quātū ad obediētā
in quibus. s. teneamur obedire patri carnali
Ad qd sic. Col. 3. filii obedite parētib? vestris
in oib?. g i oib? licitis e eis obediēdū. g tenē
tur filii obedire parētib? pīcipiētib? intrare
claustrū: ducere vxorem. fodere in vineam.
fz

¶ Itē. zi. deuter. Si genuerit hō filiam otu
macē q nō audiat patris ⁊ matris imperiū
lapidib⁹ eū obuet popul⁹. **¶** Itē. Hugo de
sancto Victore. Quātū spectat ad sram duo
bus modis parētes nostros honorare debe-
mus. obediēdo eis ī oib⁹ exceptis his ī qb⁹
dilectio patris dei offendit. et eos quātū fa-
cultas nostra suppetit ī adiunando. q̄ ī oib⁹
licit. **¶** Itē. Hiero. de honore parētū. Mira-
mini filiū Machabeū: q̄ matri suadēti mor-
tem seruauit. et duz imperiū gratanter ag-
gressus est: ne offendēt genitricē. in sustinē-
tia q̄ mortis debem⁹ obedire. **¶** Itē. idē. in
eodē. Deuot⁹ fili⁹ obediēdo p̄motus est: qui
nolēs maternā aliquaten⁹ ledē pietatē: p̄pe-
tuā vitam passionē suscepit. **¶** Solo. dō.
q̄ fm gradu supioritatis ē mod⁹ obediētis
qa sicut dī ro. iij. Omnis potestas a dō data
est. et oīs anima potestatib⁹ s̄limiorib⁹ s̄dē
ta dō eē. Est aut supioritas ostituta ī spūali-
bus ⁊ in t̄pali-^{bus}. Et ī t̄pali-^{bus} quātū ad regā
men reipulice. et quātū ad regimē p̄rie fa-
milie. In regimine spūaliū p̄st spūalis pla-
tar⁹ secularis. s. rex ⁊ p̄nceps. In regimine
t̄paliū quātū ad p̄riā familiā pater. Sic q̄
determinat obediētia plati spūalis in his ī
quib⁹ p̄ceft. s. spūalib⁹: et plati secularis ī t̄-
poralib⁹ reipubli. sic obediētia debita patri
ī dispositione rei familiaris. Et s̄ hoc dī q̄
filius patrifamilias tenet obedire patri in
omnib⁹ ⁊ babil⁹ pertinētib⁹ ad nēcitātē vel
utilitatē rei familiaris. Un̄ omnes auctori-
tates que dicūt q̄ fili⁹ obediāt ī omnib⁹ ex-
ponūt ī omnib⁹ pertinētib⁹ ad dispōsiōes
rei familiaris. et sic exponūt auctoritatē aplī
⁊ Hugonis. **¶** Ad illud deuter. soluit p̄ au-
toritatē sequētē. Monita patris audire cō-
temnēs ⁊ omissiōib⁹ vacat atq̄ luxurie.
vñ otempt⁹ coruētōis facit peccatū. et ma-
licia ouersatōis que nō corrigit p̄ patris mo-
nitionē. Un̄ ex hoc colligit q̄ filiusfamilias
tenet obedire patri ī disciplinā moꝝ bono-
rū. s. hoc ē intelligēdū de his que necessaria
sunt ad salutē. **¶** Ad vltimū quod obī de
filio q̄ obedit matri ī martirio dō. q̄ susti-
nentia martirii erat de necessitate salutis.
quia oportebat aut apostatāre a lege ad ido-
latriā. aut mori. tñ duplex cā monit ad mar-
tirii. amor ⁊ itatis ⁊ obediētia matris. vñ
Hiero. ponit ipsū ī obediētie exemplū.

Queritur postea ^{an ex}
^{prece}
pto vel oīlio debeat honor in exhibitione
necessarioꝝ prelato spūali. Ad quod sic. i. ad
Thi. c. Qui bñ presunt presbri dupli hono-
re digni hēant. Glo. Necessitatis ē accipere
vnde uinif. caritatis ē prebere. Si q̄ caritatē
est: uolūtariū est. Nō igit ē p̄cepti s̄ oīlii.
¶ Itē. i. ad Cor. 9. Qui pascat gregē zc. Glo.
Loquit de aplis sicut ostituit dñs de euan-
gelio uiuētēs panē gratuitum māducabāt.
ab eis sumptū: quib⁹ gratuitā grām p̄dica-
bāt. q̄ gratuitū est honorare exhibēdo nēcia
q̄ nō ē p̄ceptū. **¶** Cōf. p̄ ad cor. 9. Nūquid
nō hēant⁹ potestatē: mulierē. sororem. zc. Glo.
Dñs mulieres ministraturas sequi se noluit:
ostēdēs quid a plebib⁹ deberet enāgelistis.
q̄ ministratio necessarioꝝ est debita prelatis
a s̄dit. **¶** Itē. gal. 6. Coīcet is q̄ cathesiat
x̄bo ei q̄ se cathesiat in oib⁹ bonis. Glo. Un̄
tatū p̄ceptū est: ut p̄dicatoꝝ x̄bi dei prebeat
necessaria ille cui p̄dicat que boni appella-
tione recte significauit. **¶** Item ī ps. Sumi-
te psalmū. supple p̄dicatōis. ⁊ date tympanū
t̄paliū sustentatōis. ut inuit glo. **¶** Item
p̄ ad cor. 9. Si nos seminam⁹ uobis spūalia
nō ē magnū si carnalia nostra metamus.
¶ Itē. z. ad Thi. 2. Laborantē agricolā op̄
p̄mū de fructu edere. et multa bñ. q̄ bonoꝝ ī
exhibitione necessarioꝝ plati est ī p̄cepto.
¶ Solo. dō. q̄ honoꝝ exhibitio est ī p̄cepto
s̄dit. s. honoꝝ receptio nō ē ī p̄cepto pre-
lati. s. ocessione ⁊ potestate. Un̄ p̄ ad cor. 9.
Nūquid nō hēant⁹ potestatē māducandi zc.
Glo. Permisit dñs: non iussit aplis accipere
necessaria a s̄dit: ut q̄sq̄ eo uteret q̄ sibi
liceret ex dñi ostitutōe. Si q̄s x̄o nollet: nō
oītra iussum faceret: s. de suo iure cedēt. po-
testas enī est: nō iussio dñi accipere sumpt⁹
et est x̄bum Aug. de opere monachoz sup
illud Mat. io. dign⁹ ē opari⁹ cibo suo. **¶** Ad
illud quod p̄mo obiē q̄ caritatē est prebere:
intelligēdū ē q̄ hoc dī p̄pter modū tribuēdi
q̄ dō ē ī hylaritate: ⁊ ex amore. s. illō z. cor.
9. Nō ex tristitia aut ex necessitate. Hylarē
enī dātōrē diligit deus. Glo. Nō tristis vel
coactus: s. spontaneus. hyla. enī dātō. i. q̄ ex
uolūtate bona dāt diligit deus. **¶** Ad z.
dō q̄ panis gratuit⁹ dī ministratio t̄paliū:
quātū ad accipiētē. ut non ponat finis seu
merces p̄dicatōis. Unde p̄ma ad Thi. c. Du-
plici honore. Glo. Non tñ uenale ē enāgelii

ut p bis pdicet: s p eternis. Nō enī a ppo reddif qī merces illis q sibi in caritate euā gelii seruiūt: s tāq stipediū dat quo ut possint laborare: pascūf. et p hūc modū intellī illud Mat. 10. Gratis accepistis zc. S; qri tur qn tenēf dare. Nā vitata ecclia non vř q teneāf exhibere: ga ī Malachia vř. 3. In ferte omnē decimā ī oreū meū: ut sit cibus ī domo mea. Si q sufficiens ē cib⁹ ī domo ecclie: nō tenēf exhibē. Itē cessante cā cessāf d; effect⁹. S; cā exhibitōis est necessitas. p^a Tbi. 5. Qui bñ presunt. Glo. Accipiūt sustentationē necessitatis a ppo. mercedē dispēfatōis a dño. Si q nō adsit necitas: nec ē ordīnata potestas accipiēdi p̄lati: nec debitū exhibēdi s̄ditis. Ad hoc vō q tenēf dar cū regrūf a p̄lati: al. n. n̄ tenēf nisi vidēt eoz necessitatē. Ad illud qd obf. q sufficiens est cibus 7 nō est necessitas: dicunt. q quānis nō sit necessitas q̄tū ad dispēfatōres bonoz eccliaflicoz ppter se. tñ ē necitas semp ppter illos: qb⁹ debēt bona eccliaflica dispēfari. f. paupes. Un̄ saluator. Pauperes semp hēbitis vobiscū. ut dicit Hiero. Res ecclie pauperū sunt: nec cedit dispensatōi bus bonoz pdigalitas: nec supfluitas: s striāta necessitas. Un̄ btūs Ber. Cōcedit tibi ut si altario seruias: ve altario viuas. Quicqđ p̄ter necessariū utqđ de altario retines: tuū nō est. rapina est. sacrilegiū est. Alf nobis vř vō. q si ecclia alie sit sufficēter dotata bonis t̄paliib⁹: p̄ s̄diti nō tenēf in aliquo puidere p̄s̄b: nisi aliqua cā s̄borta: ut guerre vel p̄datōis indigēs efficiat. De honore 7o reuerētie: que debet p̄lati spūalib⁹ hic pretermittim⁹. ga in tractatu de t̄tatib⁹. qōne de obediētia: dño iuuāte tractabif.

Ultimo queritur an

honor exhibēdus sit malo p̄lato ex hoc p̄cepto. Ad qd sic. p^a ad Tbi. 5. Qui bene presunt zc. Glo. Ut spūalf eis obediāt: 7 exteriōra mīstrēt. iste honor non determinat nisi bñ p̄s̄dēti. q malo p̄lato nō debet obediētia nec t̄paliū mīstratio. Itē z^a Thesa. vltio. Denūciam⁹ vobis si qs nō vult opari n̄ māducat. q si p̄lat⁹ nō opat qd ē sui officii: non tenebūf ei s̄diti mīstrare. Itē ibidē. Audiui⁹ quosdā ambulāres nihil opantes zc Denūciam⁹ ī x̄po vt cū silētio viuētēs panē suū māducat. Ex qb⁹ vř q mali p̄lati nō sūt honorādi. Itē Josue. i. Sicut obediui⁹

Moyfi obediēti⁹ tibi: tñ sit dñs tecū. q sub ordinatione bonitatis p̄s̄tēt obediētia. Conf p^a petri. z. s̄bēti estote ī oī timore dñis n̄ solū bonis 7 modesti: s etia discolis. Itē i. R. 24. David p̄cidit oram clamidis Saul 7 latēter postea percussit eoz suū. Glo. Prepositi oris gladio feriēdi nō sunt etia: cū redē respēndi vidēt. Itē Mat. 23. Sup cathedra moyfi sederūt scribe 7 pharisei: q dicūt facite zc. Itē p^a ad Tbi. 5. duplici rōne vīgni sūt. Glo. Itē duplex honor: exhibēd⁹ est omnib⁹ p̄s̄b: s maxime his qui laborāt in t̄bo. Solo. vō. q malo p̄lato quādū ab ecclia tolerat: debet honor: et quānis male p̄s̄s̄deat: quousq; ab ecclia deponat: vt bene p̄s̄s̄dēs d; hēri. vñ debita a s̄bētis nō debēt s̄trahi. Et generalr vō ē. q de ep̄is nō est inferiorū iudicare vtrū bñ opent. Ro. 14. Tu qs es q iudicas alienū seruū zc. S; illos dñs iudicabit. Ita. 3. Stat ad indicādū dñs Et seqf t̄bum ad p̄latos. Uos depasti estis vineā meā. rapina paupis ī domo vestra.

Merendum est

q ordinis exigētia de qnto p̄cepto 7 madato decalogi: quo dñs. nō occides. exo. 20. Deuter. 5. Circa qd querūt tria. Primo qd phibeat occidi. 2^a qd phibeat occidē. Tertio que sit illa occisio que hic phibeat. Quātū ad p̄mū querūt tria. Primo vtrū hic phibeat occisio bnti aialis: an solū hoīs. 2ª vtrū hic phibeat occisio sui. 3ª vtrū hic phibeat occisio malefici.

Ad primū obicerent

heretici ī hunc modū. Qui furat onem: vel bouē: vel hoīez: facit contra p̄ceptū nō furaberis. Sed eque vlr p̄ phibitionē dñs. nō occides. sic nō furaberis. q occidit ouē vel bouē: vel hoīem: facit ctra p̄ceptū nō occides. Itē q occidit bouē p̄mū: stat q peccat occidēdo. S; peccare occidēdo hic phibeat. q occidē bouē hic phibeat. Itē lex natural dicit oīa bona eē cōseruāda: 7 nō interimēda. ga de intētionē nature est cōseruare rem naturalē. 7 ctra intētionē nature interimē S; omne bntū ē res nālis viuēs f^a suā nāz ē bonū. q quicūq; bntū interfic peccat cōn legē n^a. Itē si dicat qd cūq; occidē nō phibeat: s solū hominē. q nō debuit nlr dīci. Nō occides. quēadmodū ga coire nō ē phibitū nlr. nō dīcī. nō coibis: s nō mechaberis.

¶ **Contra Aug. i. li. de ci. dei.** loquens de hoc precepto non occides. dicit. Quidam hoc preceptum in bestias ac pecora contra extendit: ut ex hoc nullum etiam illorum liceat occidere. Cur ergo non et verbas et quicquid humo radicitus aliter et figitur? Nam et hoc genus rebus quantum non sentiat de viuentibus per hoc potest et mori. Unde apostolus. Inspiciens tu quod seminas non vinificat nisi per mortem. Et in psalmo scriptum est. Occidit vires eorum in grandine. Nunc igitur ex hoc cum audimus non occides: arguitur velle nephas ducimus: et manicheorum errori insensibilem acquiescimus. ¶ **Secundo.** secundum Augustinum eodem ubi dicit. Dis de humentibus remotis cum audimus non occides. si propter te non accipimus hoc dictum esse de fructibus: quia nullus eis sensus est. nec de irrationalibus astantibus. volatilibus. ambulatibus. naratibus. reptilibus. quia nulla ratione nobis sociantur: quod non eis datum est nobiscum habere omnem. Unde iustissima ordinatio creatoris vita et mors eorum nostris visibus subdit. Restat ergo ut de homine intelligamus quod dictum est non occides. nec alter. ergo nec te. neque enim qui se occidit aliud quam hominem occidit. ¶ **Ad primum et secundum.** dicitur quod a prima institutione factus est homo dominus brutorum. Unde dicitur. ut presertim piscibus maris etc. si non est factus dominus hominibus. unde cum dominus sit facere de re sua quod vult ex prima institutione: potest homo bruta occidere. vel seruare si vult sine offensa: non sic hominem. Hoc autem dominium non est ablatum homini per peccatum: nisi quantum facta est appropriatio. unde qui occidit hominem alteri non peccat in eo: quod est occidere: sed in eo quod deificat proximum in re propria. Et ideo peccat contra istud preceptum non furaberis. ¶ **Ad tertium.** dicitur secundum legem naturalem omnia bruta verba homini in usum: et vita sensibilis ordinata est ad sustentationem hominis: et ex occasione divina per peccatum. unde gratia. Quasi olera virgeta tradidi vobis astantia. excepto quod carnem cum sanguine non comedetis. ¶ **Ad ultimum.** dicitur quod quemadmodum cum deus non mechaberis: prohibet omnis coitus inordinatus. et tamen non omne coire inordinatum est mechari. ita cum deus non occides. prohibet omne occidere inordinatum. Occidit autem brutum a domino sue vite non est inordinatum.

Postmodum queritur

utrum in hoc precepto prohibeatur occisio sui. et versus quod non. Quia mandata et tabule ordinant ad proximum. prohibet ergo in hoc precepto occisio proximi tamen non sui. Ideo queritur utrum casu aliquo possit aliquis interficere se licite. Et ponatur in questione utrum cum nitenti peccatum aliquis possit se interficere

vel incommodi vel adipiscende glorie. Queritur ergo utrum homo qui se interficit ne uideatur defloretur peccet. ¶ **Ad quod sic.** Cor. 9. Bonum est mihi magis mori: quam ut gloriam meam: quam sensus ena: uet. ergo hinc huiusmodi bonum est magis mori quam deflorari. quia in defloratione gloria eius ena: uat. ergo si se interficit: melius eligit. ergo non peccat contra aliquod preceptum. ¶ **Item Job. 2.** Pelle pro pelle et ossa que habet homo dabit pro anima sua. ergo uita corporalis uada est pro salute anime. Sed hoc facit ista positio quod hoc facit propter timorem lapsus futuri. ¶ **Item** anima in corpore corrupto pro originale. miseriam operatur ad corpus sine captiuus aliquis ad suum carcerem ut dicit Augustinus. de anima et spiritu. Unde psalmus. Educ de carcere animam meam. Sed captiuus aliquis si rumpat carcerem: quo captiuus tenetur: non peccat ab impetore. ergo a se si aliquis occidat corpus ut animam liberet que in ipso detinetur tamen captiuus non peccat: si hoc faciat amore libertatis glorie. ¶ **Item.** io. Mattheus. Qui perdidit animam suam propter me saluam faciet eam. et anima uocatur ibi uita. Sed ille qui se interficit illo desiderio quod dicebat apostolus. Cupio dissolui et esse cum christo perdit animam suam propter deum. ergo inueniet eam. ¶ **Item.** 7. ad romanos. Infelix ego homo quia me liberabit de corpore. mori. huiusmodi. ergo apostolus appetebat ordinata uoluntate liberatione anime a corpore. Sed hec est mors. ergo mors ordinate appetitur. Unde etiam philosophi dixerunt mortem philosophorum habitibus appetendam. et philosophiam diffinierunt meditationem moriendi. ergo si aliquis illa eadem uoluntate pumpat in actum: sibi inferendo mortem non peccabit. ¶ **Item** Sampson qui connumerat iter patres: qui proponit nobis ad imitationem filii dei legis se interfecisse. id est ad hebreos. ergo ex causa consimili non erit culpa se interficere. ¶ **Item** 2. Machabeorum. i. 4. laudat Razias qui se interfecit eligens nobiliter mori potius quam subditus esse peccatoribus. ergo etc. ¶ **Contra.** Ro. 3. faciem mala ut ueniat bona. absit. Sed occidere hominem innocenter malum est. ergo non potest bene fieri propter bonum adipiscendum. ergo nec propter malum uitandum. ¶ **Item.** Augustinus in i. de ci. dei. Aliena libido non pollutat alioquin pudicitia uirtus aut non erit. Ex quo arguitur si non est impudicitia: qua innata homo pollutus non est iusticia qua casta puniunt. Si ergo interficiendo se homo ne defloret contra iusticiam occidit se: contra iusticiam facit manifeste. ergo peccat. ¶ **Item** Augustinus in eodem. Cur homo qui nihil mali fecit et sibi malefaciat. et se ipsius interficiendo hominem interficiat innocentem: ne alium patiat nocentem: atque in se peccet malum

proprium ne i eo ppetret alienū. ¶ Itē idē in eodē. Si nō licet puata potestate hoīez occidere vel nocēte: cuius occidēdi licentiā lex nulla cōcedit: pfecto qui se ipsum occidit homicida ē. ¶ Itē idē Aug. Ne nobismet ipīs neceꝝ inferam: p̄bītoꝝ nos itelligēdū ē: vbi lex ait. nō occides. quāuis nō addiderit proximū tuū: sicut falsum testimoniū cū vtarer. quāuis nō dixerit aduersus primum nō ideo si aduersus se testimoniū tixerit ab h̄ crimine se putauerit alienū. ¶ Itē ad idē sunt rōes p̄hoꝝ: quaz p̄ e Platonis vicē. Constat nos esse s̄b dñio dei: cuius tutela ⁊ prouidētia gubernamur. Nihil autē ē inuito dño de his que possidet ex eo loco i quo suā rē cōstituit auferendū. Ex quo arguit. Sic q̄ q̄ vitā alieno mācipio extorquet crimine n̄ carebit. ita ille q̄ finem. i. mortē sibi dño nec dum iubente quesierit: nō absolutionē cōsequitur: s̄ reatū. ¶ Itē ad idem Plorin⁹ p̄bus. Cum anima a corpore violēter extrudat. ga exit rupto vinculo nō soluto sit ei ipsa necessitas occasio passionis: ⁊ malis vinculis dū rumpit inficit. ¶ Itē cū cōstet animabus remunerationē esse tribuēdā p̄ mō sue p̄fectiōis: ad quā in hac vita vnaqueq̄ puenit. nō ē p̄cipitād⁹ vite finis: cū adhuc p̄ficiēdi esse possit accessio. ¶ Itē aiabus i hac vita lapsis post mortē nō ē facultas resurgendi. q̄ v̄ tendū ē cōcessis vite spaciis: vt perfecte purgatōis sit facultas. ¶ Itē q̄ finē celerē spe fruendē b̄titudinis accelerat irretit laq̄is passionis. ga spes sic timor passio ē. s̄ irretito laqueo passionis celestis bitaculi adit⁹ patē nō p̄t. Ex his igit cōcludit q̄ mors n̄ est cōtra ordinē cogēda nature. q̄ nullus p̄t se licite interficē. q̄ cōcedū ē. ¶ Et v̄ s̄ b̄tūm Aug. p̄. de ci. dei. q̄ i sanctis canonicisq̄ libris nūq̄ nobis dñit⁹ p̄ceptū p̄missū ue repiri p̄t: vt vel ipsi⁹ adipiscēde imortalitatis vel vlli⁹ canēdi carēdine mali cā nobismet ip̄s necē iferam. et p̄bītoꝝ nos eē itelligēdū ē: vbi lex ait. non occides. ¶ Ad p̄mū q̄ q̄ obic̄ v̄ s̄ Aug. p̄. li. de ci. dei. q̄ regula diligēdi primum a nobis incipit. ga scriptū ē. diliges primum tuū sicut te ipsum. vñ falsi testimoniū nō min⁹ reus ē q̄ si aduersus primum h̄ facēt. ita etiā itelligēdum ē nō licere hoī se ipsam occidere: cum in eo q̄ scriptū ē nō occides: nec ille cui p̄cipit itelligat except⁹. Ex quo patet q̄ q̄ nis p̄cepta secūde tabule ordināt ad primum: nō

pp̄ter hoc min⁹ ordināt hoīem ad se ipsum: imo ordo ad se ipsum p̄mo itelligit. sic p̄ hoc quod v̄ s̄ Aug. q̄ regula diligēdi p̄ primum a nobis incipit. ¶ Ad aliud q̄ obic̄ Bonū ē mihi magis mori. v̄. q̄ gloriā: que apud deū est nō amittit h̄go que inuita cōp̄mis. v̄ modo sancta ⁊ stabilis volūtas p̄serueret. imo sic dixit b̄ta Lucia. Si inuitā me feceris violari: castitas mihi duplicabit ad coronā. Et b̄tūm Aug. p̄. de ci. di. Illis h̄gib⁹ que p̄ vim passe sunt nō ē ablata castitas. s̄ humilitas p̄suasa. Cū q̄ nō euacuet gloriā: n̄ v̄ eligi in cōmodū ad vitādū malū quod inuita patit. ¶ Ad aliud q̄ d̄ q̄ cōta que h̄ homo dabit p̄ aīa sua. v̄. q̄ dare itelligit inculpabilē. s̄ sic dare vitā suā. i. interficēdo se ē peccare. vñ aug⁹. i. de ci. dei oñdit esse detestabile dicēs. Si detestabile facin⁹ ⁊ dānabile scel⁹ ē etiā se ipsuz hoīem occidē sic vitas manifesta p̄clamat. quis ita rescipi at vt dicat. iā nūc peccem⁹: ne postea peccare possim⁹. iā nūc p̄petrem⁹ homicidū: ne postea icidam⁹ i adulterū. Nōne si tm̄ dñā tur iniquitas: vt nō inocētia s̄ p̄tā poti⁹ eligant. sancti⁹ ē icertum de futuro adulterū q̄ certū de p̄nti homicidū. nōne sanctius ē flagitiū cōmittere: q̄ penitēdo sanef: q̄ tale facin⁹: vbi loc⁹ salubris p̄ntē nō reliquatur. ¶ Ad aliud v̄ s̄m Platonis similitudinē. eos q̄ potestati i p̄rio tradit i carcerē nō oportere idē defugere p̄sq̄ potestas illa q̄ clausit: abire p̄miserit. nec vitari penam. furtina discessione. s̄ crescē. ¶ Ad aliud soluenduz s̄ s̄ sanctos. q̄ aīa d̄ vitā aīa: que uno mō p̄ x̄po iteritēda est a nobis. alio modo saluanda. Vñ distiguit duplex mors s̄m distigēdēz Platonis: q̄ duas hoīs mortes asserit. vna: natura. alteram h̄tates prestant. Homo enī morit⁹: cū aīa corpus reliq̄t solutum lege n̄. Mori etiā d̄ cum adhuc aīa i corpore cōstituta corporeas illecebras p̄bia docente cōtēnnit. et cupiditatū dulces insidias reliq̄s omnes excutit passiones. Hanc q̄ mortē v̄c̄ Plato sapiētibus appetendā. Illā h̄o quam oībus natura cōstituit cogi uel iferri uel accersiri uerat dicēs expectādā esse natura. Quando q̄ d̄. q̄ perdit aīam. sic v̄ itelligi. i. q̄ morit⁹ uoluptatib⁹. nō itellit p̄pter hoc q̄ debeat perdi uita corporal: tamen si auferat. p̄ x̄po patienter est sustinendū. ¶ Ad aliud obm̄ silē soluendū est s̄m sanctos ⁊ p̄hos: q̄ i hac ueritate ueniūt: ⁊ illam solā

de volūtariis mortib⁹ significāt esse lauda-
bile: que opat p̄bie rōne nō ferro, prudētia
nō veneno. ¶ Addūt etiā aliā solā nālez eē
mortē: vbi corpus aīam: nō aīa corpus reli-
quit. Cōstat. n. numeroꝝ certam ostitutāq;
rōnem aīas sociare corpōib⁹. bi numeri dū
sup̄sunt p̄seuerāter corpus aīari. cū hō defi-
ciūt mox archana illa vis soluit: qua socie-
tas illa oīstabat. Nā ḡ ipsa nō deficit q̄ppe
que imortalis ⁊ p̄petua ē. s̄ impletis nume-
ris corpus fatiscit: nec aīa lassaf aīando. sed
offm̄ suū deserit corp⁹: cū iā nō possit aīari.
¶ Secūdū h̄ ḡ vō q̄ mortē spūale qua mo-
rit aīa vitūis d̄; q̄s optare p̄pter deū. Mor-
tem aut̄ corpalem nō debet sibi inferre: nec
vitā corpale sibi auferre. s̄ si ab alio inferat
equanimiter sustinē. ¶ Ad septimū q̄ ob̄
de Sāp̄sone d̄ fm̄ Aug. in p̄. de ci. dei. vbi
dīc̄. Nec Sāp̄son alī excusat q̄ seipsū cū ho-
stibus ruina dom⁹ opp̄ssit: nisi q̄a latenter
spūs hoc iusserat: q̄ pillū miracula faciebat.
¶ Ad illud q̄ ob̄ de Razia: q̄ se interfecit
d̄ fm̄ Aug. in p̄. de ci. dei. vbi dīc̄. Multi se
interir̄ crūt ne ī man⁹ hostiū puenirēt. non
modo querim⁹ vtrū sit factū: s̄ vtrū fuerit
faciēdū. Sana q̄ppe ratio etiā exēplis aīpo-
nēda ē: cui q̄dē ⁊ exēpla oīcordāt. s̄ illa que
tanto digniora sunt imitatōe: quāto excellē-
tiora pietate nō fecerūt p̄iarche: nō p̄phete
nō apli. q̄a ⁊ ipse dñs jhs xps qñ eos h̄ p̄se-
cutōez paterēf fugere admonuit de ciuitate
ī ciuitate Mat. io. potuit admonē ut sibi ma-
nus inferrēt: ne ī man⁹ p̄sequētū puenirēt.
Ex h̄ vult dicē Aug⁹. q̄ null⁹ d̄; sibi inferre
man⁹ vt hostes effugiat. vñ Razias nō lau-
dat q̄ se interfecit: s̄ laudat p̄pter zelū legis
q̄a ex hoc oīdīf q̄ se interfecit. h̄ hoc facē
nō debuerit. i. se interficere.

Deinde queritur

vtrū ī hoc p̄cepto p̄hibeat occisio hoīs ma-
lefici. quia indeterminate d̄. non occides.
Ad q̄d sic. Mat. iz. Uis eam⁹ ⁊ colligamus
zizantias. et rñdet. Sinite vtraq; crescē vsq;
ad messē. Cū ḡ zizania sic̄ ibi interpretat̄ dñs
sunt heretici. messis hō iudiciū dñi: nō erūt
fm̄ hoc eradicādi. ḡ nec occidēdi: s̄ dño iū-
dicio relinquēdi. ¶ Itē. iz. sapie d̄. de iudi-
ce eterno. Judicās dat locū p̄ntē. Et in Job
24. Dedit ei locū p̄ntē: ⁊ ipse abutit̄ eo ī su-
perbiā. Et Ezech. is. Nolo mortē p̄dōis: sed
vt magis ouertat. Si ḡ iudex t̄p̄alis debz se

oformare iudici eterno: d̄; penitēti dare lo-
cū p̄ntē nec ipsū interficere. ¶ Itē Mat.
.5. Solē suū fac̄ oīri sup̄ bonos ⁊ malos. ma-
los ḡ oīseruat ⁊ nō iterfic̄. S; q̄d ipse fac̄ ex
mīa vult nos imitari. ḡ vult q̄ oīseruemus
malos ⁊ nō occidam⁹. ¶ Itē ad illō idē fac̄
30.8. vbi dīc̄ q̄ mulierē adulterā liberauit:
que fm̄ legem erat lapidanda. ¶ Itē ī Mat
19. d̄. Qd̄ deus oīiūxit homo nō separet. S;
deus aīam corpōi oīiūxit. ḡ q̄cūq; illā sepet
peccat. S; q̄cūq; interfic̄ maleficū hoc fac̄. ḡ
peccat. ¶ Itē Tob. 4. Ne alii facias q̄d tibi
nō vis fieri. S; si tu esses reus mortis: nolles
tibi mortē inferri. ḡ nō debes illō alii infer-
re etiā malefico. ¶ Itē. 23. c. q. 5. canon Bre-
go. Reos sanguinis defendat ecclesiam: ne ef-
fusionis sanguis particeps fiat. ¶ Itē Aug.
ad Marcellinū de q̄busdam reis mortis ira
scribit. Pena illoꝝ quāuis de tātis scelerib⁹
oīfesoꝝ rogo te vt p̄ter supplicū mortis sit
p̄pter catholicā māsuētudinem oīmedādā.
Ex his igit̄ uidet̄ q̄ quāuis līcītū sit malefi-
cum punire: nō tñ interficere. ¶ Con̄. Exo.
.22. Maleficos nō patieris uiuē. p̄ceptum
igit̄ ē ut iterficāf malefici. S; p̄ceptū non
est p̄cepto oītrariū. ḡ hic nō p̄hibēt occidi.
¶ Itē. 13. ad Ro. de iudice terreno. Nō sine
causa gladiū portat. Dei. n. mīster ē iudex
ī iram ei qui male agit. Si ḡ occidēdo male-
ficū mīster dei ē: nō agit cōtra hoc p̄ceptū.
¶ Itē br̄s Cypanus sup̄ illud Deute. 13. Si
audieris ī una de ciuitatib⁹ tuis dicentes.
Eam⁹ seruiam⁹ dñs alienis: iterficēs neca-
bis oēs q̄ sunt ī cītate cede gladiū. Cuius p̄-
cepti memor Mat. 23. Nach. 2. Iter-
fec̄ illum q̄ s̄b altare sacrificabat. Q̄ si ante
adnētū xpi hec p̄cepta seruata sunt: quāto
magis post aduētū xpi seruanda sunt: qñ ille
ueniēs nō solū h̄bis hortat⁹ ē nos: s̄ ⁊ factis.
¶ Itē Hiero. ad Ripariū. Nō ē crudelitas
crimina p̄ dō punire: s̄ pietas. Uñ Deut. 13.
Si fr̄ tuus ⁊ amica ⁊ uxor q̄ in sinu tuo dor-
mit damnaf uoluerint d̄itate: sit manus tua
sup̄ ipsos: ⁊ effundēs sanguinē ipsoꝝ. ¶ Itē
ad Ro. 3. Nūquid iniquus deus q̄ ifert irā;
i. iudicā. quasi dicat. non. ḡ nec h̄r̄ iudex si
iferaf p̄ eius mīsteriū. ¶ Itē ad Ro. 13. d̄.
Qui talia agūt digni sunt morte. Et 2. d̄.
Iudiciū dī ē ī eos q̄ talia agunt. ḡ fm̄ iudi-
cium dī digni sunt morte. S; 13. d̄. d̄ iudice
q̄ mīster dī ē. ḡ quos dñs iudicauit ad mor-
tē. d̄; iudex iterficē. ⁊ illos maxime p̄ legē

omnam adiudicati sunt morti. sic dicitur in Luce. 19. Inimicos meos qui noluerunt me regnare super eos adducite huc et interficite. Ex quo habet quod heretici et inimici christiane religionis sunt interficiendi. Solo homo maleficus et reus est mortis potest interfici duplici ex causa. quia homo est aut quia maleficus. Quia homo est cum interficitur odio persone. et hoc modo prohibet cum dicitur non occides. supple hostem. quia homo. Quia maleficus est occidit: cum interficitur odio malitie et amore iusticie. Et tunc distinguitur. aut occidit ab illo qui habet ad hoc potestatem ut a principe seculari. et secundum non prohibet hic interfectio malefici. Aut interficitur ab illo qui non habet potestatem. Et secundum prohibet hic. Prohibet. n. hic occisio hostis in quantum homo: et occisio malefici inordinata. Et hoc est quod dicit Hiero. super Ezechiel. li. 3. Qui malos percussit in eo qui mali sunt et habet eam interfectio. i. potestatem ut occidat pessimos: mister dei est. Ad primum quod obicitur dicitur quod interfectio vel excoicatio hereticorum vel hostium ecclesie in duplici casu solui intelligitur interdicta. primo cum malicia non est nota: quod notat per hoc quod dicitur. Cum creuisset herba. In herba. n. silia sunt triticum et zizania. Unde Beda super illud locum. Mat. Sinite. Hoc versus strarium illi applico. i. ad Cor. 5. Auferte malum ex vobis ipsis. Sed sic inter lolium et triticum quadam herba est pariter distat. ita monet dominus ne de ambiguo iudicem. quia dominus in die iudicii non suspicose sed manifeste damnabit. Et casus est quando simul multitudinem contigerit euelli a fide. sicut aliqui contigit in excoicatione principum: quos seque multitudo. vel ipsius multitudinis: quod notat cum dicitur. ne simul eradicetis et triticum. Aug. ibi dicit. Multitudo non est excoicanda nec princeps populi. cum. scilicet hoc acciderit vetrimetur ecclesie vel reipublice. z. Re. 19. cum Absai nellet occidere Semei maledicente David: dixit David. Quid mihi et vobis filii Saruie: hodie efficiamini mihi in sathan. quia timebat ne ex eius interfectio turbaret regnum. vbi homo aliquod istorum non acciderit ministris dei alligat per fasciculos ad obredendum. Tunc. n. vult dominus seruari zizania propter se: propter triticum ne simul euellat. vbi ergo non timeat tritici auxilio: zizania sunt a tritico separanda. Ad 2. dicitur secundum Augustinum de. io. cor. d. Distinguit. n. quod quidam sunt flagitiosi: qui peccant in se. Quidam flagitiosi qui peccant in alios eis nocendo. et contra tales qui nocent proximis date sunt leges ut cito de medio rapiantur. quia. s. sunt velut membra putrida

in corpore societatis humane. Et ideo a societate sunt abscidendi. primum vero ponitur ad penitentiam. Unde Augustinus ad Marcellinum. Quis non intelligat magis beneficium quam supplicium notandum: vbi nec seruanda relaxat audacia: nec puniendi salutaris medicina subtrahit. Ad 3. dicitur quod malefico reo morti prestat beneficium cum puniuntur morte. Nam si pariter sustineat et cetera: valet ei ad expiationem: prout in xpo illud. Nam si. Non surgat duplex tribulatio: nec iudicabit dominus bis in idipsum. quod est intelligendum secundum Hiero. cum in presenti vita peccatum sufficenter puniuntur. Preterea subtrahit ei facultas peccandi in futurum ad quam prius est. Preterea ex eius morte mali alii cohercentur vel emendantur. sic dicitur. ad ro. Si malefeceris time ne forte non tibi parcat. Ad quartum dicitur secundum Augustinum super illud psalmi. Stetit phinees etc. Renelato testis leuiore voluit deus fieri disciplina. i. pena ad correctionem: quia multa crima morte corporali pledebatur que modo non puniuntur. Ad quintum dicitur quod cum iudex iuste maleficum occidit: ipse quod deus coniungit non separat. imo ipse deus: et auctoritate hoc facit. Unde Augustinus. de ci. dei. Non autem ipse occidit qui misterium dei inuenerit: sicut admiculum gladius utendi. Et ideo nequaquam contra preceptum fecerunt: quo dicitur non occides qui deo auctore bella gesserunt: aut personas gerentes publice potestati. et si eius legis hoc est in summe rationis sperio sceleratos morte punire. Ad 6. dicitur quod illud sic debet intelligi. Quod tibi non vis fieri etc. s. ordinate et iuste. Maleficus autem damnatus debet voluntate ordinata secundum diuinam legem se velle interfici. vnde quauis non sit voluntate inordinata non debet iudex nolle illud Unde Hiero. super illud 3. sa. Non est crudeliter quod crudeles ingular: sed crudeliter pariter est versus. Nam suspensus latro patibulo crudeliter iudicem patitur. Ad 7. dicitur quod reos sanguis defendat ecclesia. intelligendum est cum fugiunt ad ecclesiam. tunc eos defendit: nec eos tradit layce potestati. Ad octauum dicitur quod quemadmodum dicitur. z. c. q. 5. Quauis Augustinus. pro illis sceleratis supplicatio spacium vite ei reseruari poposcerit: non legum seueritate: qua tales morte plectuntur: nec obsequanda docuit. Unde Augustinus ad Marcellinum. Possessiones suorum dei volumus in aliene partem supplicii iudicari: non quod scelestis hominum licentiam facinororum prohibeant afferri etc. Ex his intelligitur quod cum dicitur non occides. non prohibetur occidi maleficum: sed innocens et iustus secundum quod exponitur Exo. 23. Innocentem et iustum non occides.

Consequenter que

rit vtrū i aliquo casu possit inocens occidi
nō prenaricādo pceptū. Et ponam casum.
Esto q̄ aliqs̄ iustit̄ sit fm iura p falsos testes
de crīe: quo fm leges dign⁹ est morte. iudex
ho scit ipm eē inocētē. qd̄ faciet iudex. si iter
ficiat: trasgredit̄ pceptū dei. n̄ occides iustū
ga scriptū ē osequēter. Iterficiate maleficiū. q̄
peccat mortal̄. ¶ Cōf. Ambro. Iudex nō d̄
iudicare s̄ suā p̄atā o scia: quā apportauit
de domo. s̄ fm iura ⁊ allegata ⁊ pbata corā
ipso: dū sedebat p tribunali. Cum igit̄ p̄d̄
ctus iudex faciat qd̄ d̄ nō peccat. ¶ Itē sil̄
querit̄ de p̄posito cui rex p̄cipit aliq̄e fm
allegata falsa iterficiē: ⁊ illud scit p̄positus
solus. qd̄ faciet. Adm̄. s. Obedire op̄ deo
magis q̄ hoib⁹. s̄ de⁹. s̄ h̄bet inocētē iter
fici. rex o trariū. igit̄ nō d̄ iterficiē. ¶ Conē
Itē iudicat⁹ ē a rege. q̄ cū p̄posit⁹ nō se de
beat ponē iudicē sup regē: d̄ iterficiē. ¶ Itē
si nō iterficiat ga d̄c eum iustū: eadez rōne
aliqs̄ iuste d̄natus euadēt. ga aliqs̄ amic⁹
eius d̄cēt eū eē inocētē. Et ita p̄iet p̄as se
cularis ⁊ pax ⁊ societ̄ humane o cordia.
¶ So. ad p̄mū d̄d. q̄ iudex i p̄dicto casu d̄
facē q̄qd̄ p̄t̄ vt illū libet: dūmō nō faciat
o iusticiā: p̄ndēt exāndō falsos testes: ut
exēplo Daniel possit eos d̄cē de falsitate: ⁊
spellē. ul̄ d̄c eū ad supiorē remittē iudiciū
vel oportunitatē fugiē di si porest: ocedē.
Si aut̄ nō p̄t̄ eū liberare aliquo modo nisi
o tra iusticiā facēt: si ferat sn̄as: fm allegata
⁊ nihil omittat de o r̄gētib⁹ iuris credēt nō
peccare. ¶ Qd̄ ho obic̄ q̄ d̄nāt iustū: falsū
ē p se loquēdo. T. d. n. d̄nāt eū q̄ iust⁹ ē in
quātū iust⁹. s̄ ga iustus p̄bat⁹ est ⁊ dignus
morte. ¶ Ad 2. qd̄ querit̄ de p̄posito d̄d. q̄
si sn̄a iudic̄ exp̄mat errorē vel iusticiā: nō
tenet̄ eū iterficiē. si nō tenet̄ facē qd̄ i se est
vt liberet inocētē. qd̄ si nō possit credēt nō
peccat. Lūc. n. imputat̄ iudicē: nō p̄posito. et
i hoc casu valet ista auctoritas. Ille fac̄ cui⁹
auctoritate sit. Aug. i. li. p̄. de ci. dei. Nō ille
occidit q̄ m̄steriū d̄c iudēt. sic adminiculū
gladius utenti.

Questio quis p̄hibeat occi
di: querit̄ q̄s p̄hi
beat occidere. Et q̄runt tria: ¶ 1.
an ḡnāl̄ q̄s p̄hibeat occidere. ¶ 2.
an ille p̄ q̄ non h̄nt̄ p̄t̄rē p̄hibeat occidere. ¶ 3.
an illi q̄ h̄nt̄ sp̄ualē p̄t̄rē p̄hibeat occide.

Ad primum quis i p̄t̄e r̄ctus
sit: ob̄ i h̄c mo
dū. Mat. 26. Dis q̄ accepit gladium gladio
ribit. q̄ q̄cūq̄ gladio iterficiē ē re⁹ eterne mor
tis. ¶ Itē. Mat. 5. Qui occiderit reus erit iu
dicio. Dicit̄ ē antiqs̄. nō occides. ego aut̄ vi
co vobis nō resistere malo. q̄ pro vita p̄p̄ia
desēdēda nō ē occidēdū. ¶ Itē. p̄. Paralip.
23. Prohibet̄ ē David edificare domū d̄ni:
ga n̄r erat fundēs sanguinē. ¶ Itē numeri
25. Surrexit p̄binees zē. s̄bt̄ d̄c D̄ig. h. Ed̄
ficauerūt p̄ozē populū d̄no. tibi aut̄ q̄ a x̄po
redēptus es gladi⁹ de manib⁹ erept⁹ est. q̄ n̄
licet xp̄iano occidere. ¶ Itē aug. Donato d̄
reis i manitate scelez d̄c occasionē terribi
liū legū ne eterne iudicis penas luat: corrigi
cupim⁹ nō necari. ¶ Itē. Mat. 13. Sinite cre
scere z̄sania vsq̄ ad messē. Inimic⁹ super
seminauit zē. Aug. Cū sp̄ualis homo audiat
seminatōez eē a dyabolo: q̄ nihil valet o tra
auctoritatē o c̄: p̄t̄ ei volūtas s̄boriri: vt ta
les auferat de mūdo si facultatē h̄z. s̄ o s̄lūt
iusticiā dei. an deus s̄ velit eē o s̄m̄ hoīum.
s̄ z̄itas r̄ndit nō nosce hoīem qual futur⁹
sit. q̄ modo errat: vel qd̄ error ei⁹ bonis o se
rat. Et ideo nō eē tollēdo: ne boni iterfici
ant: q̄ forte futuri sunt. vel ne bonis obit̄ q̄
bus p̄sunt. Ex quo v̄r exp̄mi nulli hoī l̄z ha
beat potestātē licere iterficere. forte d̄c̄
fm̄ ang. ⁊ alios sanctos. Q̄ iterficere spon
taneē ⁊ p̄p̄ia auctoritate nulli licet. s̄ iterfi
cere ex ob̄ia ⁊ auctoritate legū sine d̄i licet.
Un̄ aug. p̄. de ci. dei. Miles cum obediēs po
testati s̄b qua legitime o s̄titur: ē hoīem oc
cidit: nulla citat̄ sue lege homicidii reus est
qd̄ si sua sponte ⁊ auctoritate fecit: crimen
esset̄ humani sanguis i c̄idit. ¶ Itē i q̄d̄ni
bus sup̄ exo. Aug. Cum m̄ster iudic̄ occidit
euz que iudex iubet: recte occidit. si id sp̄ore
fac̄: homicida est. ¶ Itē Aug. sup̄ Mat. Offi
cia vindicte possunt ipleri bono animo: quō
iudex. quō lex. Si sic dicat̄ o tra. Sap. i. Deus
mortē nō seē nec celest̄as i p̄ditōe v̄noz. q̄
eius auctoritate ul̄ ob̄ia null⁹ occidet. ¶ Cōf̄
v̄r q̄ debeat iterfici malefici d̄ m̄daco d̄ni
Exo. 21. Si q̄s p̄cussit hoīez volēs occidef̄
morte mort̄as. ¶ Itē si q̄s p̄ iudiciā occide
rit hominē vl̄ p̄ iudiciā ab altrari mō anelles
illum vt morte mort̄as. ¶ Itē Exo. 32. Pro
p̄t̄o vituli o statil̄ virit̄ Moyses. ponat vir
gladiū sup̄ femur suū. Et sequitur. occidat
vnusq̄sq̄ fratrem amicum ⁊ proximum suū. ¶ Itē

z' ad thes. z. de an' p'o d'r. Quē dñs jhs in-
terficiet spū oris sui. Et apod. 19. De ore ei'
pcedebat gladius ex vtraq; pte acut': vt i
ipso pcutiat gētes. Si g' ipse xp̄tus dñs iter-
fic: iterficē fm se malū nō erit: nec ei' ancto-
ritate iterficē illicitū. ¶ So. fm Aug. i qōni-
bus sup Nat h. vbi dicit. Cum homo ab hoīe
occidit multū distat. vtrū fuerit nocēdi cu-
piditate sic fit ab inimico. vel iuste aliquid
auferēdi sicut fit a latrone. aut obediēdi or-
dine sic fit a iudice. vel s'beniēdi necitate.
sicut hostis a milite. In p'mis duob' casibus
nulli pōt eē licitū iterficē. In duob' vltimis
licitū ē. Uñ Aug. p. de li. ar. Si homicidiū ē
hoīem iterficere: pōt occidere aliquādo sine
pō. Nā miles hostē. et index et mīster no-
centē. nō mibi vidēt peccare cū hoīe; occi-
dunt. ¶ Ad p'mū g' qd obīe dō fm Aug. z'.
li. o'tra manicheos. Qui accepit gladium z'.
Ille gladiū accipit: q nulla sup'iori ac legiti-
ma potestate vel iubente vel cōcedēte i san-
guinē alicui' armat. ¶ Ad z' dō fm Aug.
ad Publicolā. Dicitur: ē ne resistam' malome
forte nos vindicta deleat: que alieno malo
aium pascit: nō vt correptionē hoīum negli-
gam'. ¶ Preterea i sermone de puero cen-
turiōis. Ista pcepta patētē magis ad ppa-
rationē cordis ē que intus ē pertinere: q ad
opus: qd i apto fit vt teneat i secreto patia
cū beniuolētia i manifesto id fiat: qd eis vī
prodesse. Et seqf. Ipa q' beniuolētia ne rec-
dat malū p malo semp ē i volūtate cōplēda
agēda aut sunt multa cū iustis quadā beni-
gna aspitate plectēdis: quoz poti' vtilitati
cōsulēdū ē q volūtati. Nā cui licētia inigrat
eripit vtil' vincit: qm nihil ē i felici' felici-
tate peccātium. ¶ Ad 3' dō obīe de David
dō. q p'hibet' est qa aliqñ occidit illicite et
iuste vt vria. ¶ Ad 4' dō obīe de gl. Orig.
p' solo. p illud qd seqf. gladi' erept' ē: et va-
rus est gladius spūalis. Loqf. n. de sacro do-
tib': qbus gladi' materialis erept' ē. ¶ Ad
qntū dō. q Aug' sperabat illos p pntia sup
plicitia emēdari. et ideo cupiebat eos corrigi
nō necari. al' esset de ill' g essēt obstinati in
malo: q si semp viuēt semper peccarēt.
¶ Ad aliō p' rñsio ex p'dictis. intelligūf. n.
tūc zizania cū tritico seruāda: cū malicia oc-
cultā est: aut cū manifesta: s eoz cōmixtione
fides et pax ecclie tetrinētum nō patif fm
aug. et Bedā. ¶ Ad illud qd obīe. de' mortē
nō fec. soluit i glo. i. cām mortis. s. peccatu;

Uel aliter dupl' sumit' mors. vno mō pena
et angustia i sepatōe aīe et corpis. et h' ē ali-
qd et a deo. Alio mō pūma carētia vite. Et
sic cedit i nō ens: nec aliqd ei' ē nisi defec'.

Deinde queritur

an illi q nō hnt p'tatem vlf p'hibeāt malefi-
cum occidē: cū d'r. nō occides. Cōmittit' aut
occisio trib' mōis. s. volūtate. necitate. casu.
¶ Querit' igit' p' de illo q nō h' potestatem
si ex pposito et amore iusticie et odio malicie
fm leges iterficēdi occidēdo peccet: et faci-
at o'tra hoc pceptū. nō occides. ¶ Ad qd sic
Amb. p'niūf p'tā p hoīes sicut p iudices q
p'tate ad temp' vtunt'. p'niūf p'tā etiam p
populos: sic legim' qa sepe ab alienigenis di-
uissu excitat' ppter dīne maiestati offēnsā s' b
actus ē popul' iudeoz. S; cōstans ē q populi
nō erāt cōstituti iudices. et tñ erāt a deo i'ci-
tati ad vindicādā culpā iudeoz. Arguit' g.
Null' excitat' a deo ad aliqd agēdū: si facit
illud: peccat faciēdo illud ad quod a deo ex-
citat'. S; tales erāt populi a deo excitati. g nō
peccabāt occidēdo iudeos. ¶ Itē null' faci-
ens fm legē fac' o'tra h' mādatū. S; demon-
strato aliquo malefico digno morte: vtz est
q iste fm legē ē iterficēd'. g q iterficē illam
fac' fm legē. g nō peccat. ¶ Itē Moyses qui
i oibus cōmendat' iterfec' egyptiū rixatē cū
israelita. Exo. z. et tñ tūc nō hebar iudiciariā
potestātē. vñ d'r ei. z. exodi. Quis te cōstituit
iudicē sup nos? g p'mū. Cōf. Aug'. p. de ci.
dei. Qui sine aliqua publica administratiōe
maleficū iterfecerit. uelut homicida iudica-
bit: et tanto acri': quāto nō sibi a deo cōcessā
potestātē vsurpare nō timuit. ¶ Itē. z. c. q.
8. vic canon. Dīs p'ter illū ul' auctoritatē ei'
q legitima p'tate utit': q ut ait ap'us: nō sine
cā gladiū portat: cui oīs aīa s'bdita eē v; ad
Ro. is. Dīs iquā q p'ter h' auctoritatē gla-
diū accepit gladio p'bit. ¶ So. sic dicit' est
nō hñs potestātē aut iterficē voluntate. aut
necitate. aut casu. p'imo mō simpl' et i di-
stictē ē illicitū. z' mō et 3' aliqñ licitū et aliqñ
illicitū. sic post manifestabit'. Uñ nō ad hoc
q sic d'r i legēda b'tē Lucie. homo potest esse
mīster mort'. nō vite. qa oīs vita a deo solo ē
nec eā vari uoluit p mīsteriū. Sic g auferre
rē alteri' sine sua auctoritate et volūtate est
semp illicitū: sic et multo forti' occidere: qd
ē auferre nitā sine dei volūtate et aucto-
ritate cuius p'prie ē vita. et c' solius ē iniuificare

semper erit illicitum. vñ i deute. 32. Ego occidam
et ego uiuere faciam. Ideo genit: non accipit po-
testatem vel a dñna auctoritate: que est i lege. nñ
ab eius uoluntate. s. dei intellecta p internam
inspirationem: si interfic fac contra illud pceptum.
non occides. ¶ Ad pñm qd obit fm Amb.
distinguentiu fm qd dñ in canone. 23. c. 9. 5. q.
pñt aliqui puniti p nescientes. aliqui p scientes
per nescientes sic p Senacharib popul' iude
oz. io. 35a. Et p Nabuch. 4. R. vlti. et p An-
thiocu. i. Mach. i. Uñ de Senacherib dñ 35.
.io. Ne assur raga furoris mei. et sequit. Cõf
populu furoris mei madabo illi ut auferat
spolia. et seqf. Ipse aut non sic arbitrabit: et
cor eius non ita extimabit. ¶ Per scientes sic
p filios israel punita sunt pñt amozoz 3o
sue p totu. In pmo casu excitat a deo uolu-
tas ignorans quantu ad punitois actione: q
iusta est: nñq; ad actione hois que puerfa est.
Uñ 35a. io. Assur raga furoris: qua. s. ego ge-
tes punito p pñt. s. ipse non sic arbitrabit. sed
cor eius erit ad oteredũ zc. ac si dicet. non est
ad hẽi' itẽtio. Ex quo patet q quauis hẽ fe-
cerit dñna auctoritate: non tñ uoluntate. et id
illicitu. ¶ In 2o uero casu taxatur uoluntas
quantu ad actione et quantu ad itẽtõem: ut
i bonis israeliticis: q ex obi a madati dei: et ut
uindicaret dñnam ituriã chananeos interfe-
cerunt. et id licite et meritoze. ¶ Primo mō
populus excitat a deo peccat non ex excita-
tione dñna: s. ex malicia ppria. 2o mō pplus
excitat non peccat. ¶ Ad 2o dñ. q. non seqf
multis de causis iste interficiẽdus est fm legẽ.
q q interfic fac fm legẽ. Ad interficiẽdũ enĩ
fm legẽ sufficẽ sol' reat' quo dign' sit interfici
ad interficiẽtẽ uero fm legẽ regunt plura.
iusta causa. iust' ordo. iust' aius. Iusta causa
ut reus meruerit interfici. q dñ exo. 23. In-
nocetẽ et iustũ non occides. Iust' ordo ut oc-
cidens habeat potestatem: et omĩtũ sit crimẽ.
Aug'. sup. 5. Dat. Officia uidiãte pñt ipleri
quõ index. quomodo lex. et ambro. sup pñm
ad Cor. 5. Lotã massam cor. Si q's potestates
non hẽt quẽ scit reũ abicẽ uel pbare non ualet
imunis est. et indid non est sine accusatõe dam-
nare. sicut nec xps judã abicẽ. In ist' aius ut
illud fiat solũ amozze iusticie: non libidine uĩ-
dicte uel appetitu pene. Uñ aug' i qõnibus
sup Exo. Cum mĩster indid occidit quẽ in-
dex iussit occidĩ. profecto si id sponte fac ho-
micida est: si eum etiã occidit: quẽ scit a iu-
dice debuisse occidĩ. ¶ Ad tertiu dñcẽdum

fm aug. 2. li. contra faustũ. Ille utit gladio q
nulla supiore ac legitima potestate uel iubete
uel cõcedete i sanguie alicuius armaf. Nam
utiq; dñs iusserat ut ferrũ discipuli ei' fer-
rent: s. non iusserat ut ferirer. Quid g icon-
gruũ est si petr' post hoc pñm fact' est pastor
ecclie. sicut Moyses post pcutsum egyptiaz
factus est rector unius synagoge. Uterq; n.
non detestabili imanitate: s. emẽdabili aiosi-
tate iusticie regulã excessit. uterq; odio im-
probitat aliene. s. ille fraterno. iste dñico: h
ad hoc cũ amozze carnali necauit.

Postea queritur de

illo q non h potestatem. et tñ cogit necessitate
defendẽdo se. utrũ faciat cõtra hoc pceptũ
Ad qd sic. Scdm leges uim ni repellẽ h. Et
aug' i. de li. ar. dic. Quia iusta lex est q dat pote-
statẽ uel niatõz ut latronẽ ne ab eo occida-
tur occidat. uel cui piã uiro ac femine ut ni-
olẽter sibi stupratõz irruerẽ añ illicitũ stu-
pũ si possit iterimat. ¶ Itẽ exo. 22. Si pfodi-
ens inuẽt' sit fur: et pcutus mortuus fuerit zc
aug'. Non est illud homicidium. Si aut ortus fu-
erit sol sup eum reus erit. Intell' g nĩ pñtẽ
ad homicidiũ: si fur nocturn' occidat. Si au-
tẽ diurn' ad homicidiũ pñtẽ. hoc est n. q. at
Si ortus sup eũ sol zc. q. poterat decernẽ q
ad furadũ non ad occidẽdũ ueniss'. et id non
dĩ occidit. ¶ Itẽ qd meli'. s. irruerẽ se inter-
ficẽ. aut pmitti se interfici ab eo. et mai' peli-
gẽdũ est. S; dñcẽ aug'. p. de li. ar. Multo enim
miti' est eũ q aliene uite sicutat: q; eũ q suam
tuef occidit. Et multo est imani' hoĩem stupz
ppeti q; eũ a quo nis ifertur ab eo cui iferre
conat' iterimi. ¶ Conẽ. aug' i li. de li. ar. Quõ
apud dñnã puidẽriã pñtõ liberi sunt: qui p
his reb' quas iuiti amittẽ pñt humana cede
polluti sunt. S; uita tpalẽ q. bet iuit' pot
amittẽ. g non est sine culpa si p ipsa tuẽda ho-
minẽ interfic. ¶ Itẽ pceptũ est non occidẽ ho-
minẽ. s. auctoritate ppria. S; iste q impetitur
ad mortẽ ab alio non est index nec mĩster legis
g si interficẽ interficẽ auctoritate ppria. ¶ Item
aug' p. d. li. ar. pot illi legi q tuẽdoz ciniz
cã uim hostilẽ eadẽ ni repelli iubet sine libi-
dine obtẽpari et d omnib' mĩstris q iur' at. q
ordie potestatis qbusq; sibi sunt id dici
põr. S; illi hoies lege iculpati quomodo in-
culpati queant eẽ non uideo. Non. n. eos lex
cogit occidẽ: s. fligt i pñte libez. Itaq; est eis
nem inẽ necare p bis reb' quas iuiti possũt

amittē ob h̄ amare nō debēt. Ex h̄ segē idē
quōd p̄ns. **¶** Itē Aug. ad Publicolā de occidē
dis hoīb. Ne ab eis quis occidat nō mibi
placet: nisi forte sit miles: aut publica
functio teneat. ut n̄ p se h̄ faciat. s̄ p aliis
accepta legitīa potestate: si eius congruat p̄.
¶ Itē si dicat sic. ut iugit i violatiōe sabbati.
q̄ necessitas facit licitū: quōd alis eēt illicitū. Et
iō necessitas vitādi mortē excusat. **¶** Conē
Qui dixit. nō mechaberis: dixit nō occides
i decalogo. Si q̄ necessitas nō excusat i uno
q̄ nec i alio. **¶** Itē quānis aliq̄s impetat ad
mortem a muliere ut cognoscat ipsam. tū
tenet ipsam nō cognoscē. q̄ quānis aliq̄s
impetat ad mortē ab aliquo tenet ipsum nō
occidē. **¶** Itē quedā bona sunt i summo ut
fures. quedā i medio ut nālia. quedam in
infimo ut tpalia. Si q̄ nō h̄ destrūe meliora
p̄ deteriorib. **¶** seruādis: nō licet interficere
furē siue diurnū siue nocturnū. **¶** So. q̄dam
distinguit necessitatē. euitabilē et ienitabilē
Si sit euitabil nēcessitas. q̄ posset alī euadē
ut fugiēdo v̄l alio mō: homicida ē talis sic
interficiēs. et peccat extra illud mādātū. non
occides. Si vero sit ienitabilis: q̄ non possit
euadē nisi interficiat: aut occidit motus ira.
aut libidine vindictē. aut cū dolore euaden
di necessitate. **¶** ut dicit Aug. i q̄nib. super
Mar. Cū homo ab hoīe occidit: antrū vitat
vtrū v̄l ascēdi cupiditate. v̄l iuste aliquid
anferēdi. sic fit ab inimico sic a latrone. vel
obediēdi ordīe sic a iudice. vel euadēdi: vel
sbuēdi nēcessitate. **¶** primo mō occidēs homi
cida ē. 2. q̄ mō nō indicabit aliq̄s homi
cida quātū ad culpā: quānis iudicet quātū ad
irregularitatē. **¶** S̄ extra obf. **¶** Tā dicit canon
Nicolai pape. vi. 50. De clericis quib. **¶** s̄ s̄
s. q̄ se defēdēdo paganū occiderūt. si postea
p̄ p̄ntiam p̄nt ad pristinū statum redire: aut
ad altiore ascēdē. scito nos nullā occasionē
dare nec vllā tribuere licētiā eis quēlibet
hoīem quol. modo occidēdi. q̄ i nullo casu
licet clericis occidere. **¶** Ad idē canon Mar
tini vi. eadē. Si q̄s homicidii aut facti aut
s̄silio aut p̄cepto: aut defensione post baptis
mum **¶** sc̄i fuerit: et p̄ aliquā sbreptionē ad
clericatū venerit **¶** deiciat. et i sine vite sue
coionem t̄m accipiat. **¶** Itē canon ex̄ de cō
cilio erleden. de clericis q̄ i obsidiōe positi sūt
statutū ē: ut q̄ altario ministrāt: et xpi cor
pus et sanguinē tradūt: ab omni humano sā
guine etiā hostili se abstinēat. q̄ si i h̄ icide

rint purgati p̄ p̄ntiam officio et coioni red
dant. Si q̄ necia p̄ntia i occidēdo fuit culpa
p̄pter h̄. q̄dā p̄fecti. distinxerūt iter clericos
et laycos. Clerici q̄ nulla nēcessitate licet. laycis
hoī cū p̄dicta nēcessitate licet: cū euitabilis sit
necessitas et nulla libido vidētē. s̄ sola intrē
tio ouersatōis p̄prie salutē s̄m ouersionē. S̄
ga ex lege nature n̄ ē distictio layci et clerici
istud aut p̄ceptū ē legis nature. ideo si p̄bi
beāt clerici ab occisiōe i casu ouersio layco: h̄
nō erit ex p̄hibitōe huius p̄cepti s̄ ecclia
sticā istitutiōis. iō distictio istoz respicē ecclia
sticā istitutiōem nō tenorē h̄ p̄cepti. **¶** Ad
illō q̄ Aug. dicit q̄ hoc dicit. ga raro utigit
sine p̄ctō. peccat. n. si iēsi sui amore nimio ul
alteri odio. Et iō dicit interrogatiue. quō p̄ctō
sūt liberi. **¶** Ad 2. dicit. q̄ i casu p̄dicto ef
fi. iē interficiēs legis mīster. ga occidit iusti
cia et ex ouersioe legis. differēter t̄m i isto et
i iudice. **¶** Tā index occidit ex iusticia et offi
cio. **¶** Itē aut ex iusticia nō ex officio. sic ē i sa
cerdote et layco quo ad baptismū vterq̄ po
test baptizare. Sacerdos ex officio et ouersio
ne. Layc. nō ex officio s̄ ex ouersione i neces
sitate. **¶** Ad tertium dicit. q̄ loq̄t Aug. in
casu euitabil nēcessitatē. quando. s̄ facultas fu
giēdi daf. Et quantū ad hoc dicit quomodo
i culpato possint esse nō video. Et i eodem
casu dicit Aug. i eodē. Quomodo apud vīnā
prouidētiā p̄ctō liberti sunt: q̄ p̄o bis reb.
quas ouemni oportet humana sunt cede pol
lati. **¶** Uides q̄ mibi legē istam que populo re
gendo scribit recte ista p̄mittere et p̄ vīnam
prouidētiā uīdicari. **¶** Ad quartum dō. q̄
tres oueritōes ponūt ad h̄ q̄ liceat i nēcessitate
interficere. Una ē q̄ non p se: hoc est p̄ p̄ria
vidēa. Alia ē q̄ eius p̄sone congruat. ut. s̄. n̄
cleric. s̄ layca p̄sona sit. Tertia q̄ publica fū
ctōe tēatur. Et hoc ouenit i p̄dco casu: ga
ex ouersione legis efficit mīster legis. Unde
Ambro. i l. d̄ paradiso. Nec is q̄ homicidii
aliq̄s iuit fecerit ex mīsteriū ē. sigdē lex ait
d̄ eo. q̄ v̄s dedit eū i man. ei. **¶** Man. q̄ ei
vīne vltōi mīsteriū p̄buerūt. **¶** Ad aliō dō
q̄ non ē s̄lir de mechā et de occisione. Nam
sicut dēm ē dare uitam solius dēi. nec p̄b
eam p̄ mīsteriū alicui. Cognoscere ho non ē
soli. d̄ i imediate: s̄ poti. dedit viro v̄n po
tētiā illā ordinare i suā. **¶** Uiuē. n. ē imedia
te a deo. coire aut nō. **¶** Ecōtrario ho est quia
occidere ex ouersioe vīna p̄ legē ad ipsum
ordiata ē i mīsterio i casu nēcessitatē ienitabil

Nebari ho seu cognosce aliena nulla lege
vina vel humana ad vna o dinata pmiffuz
uel excessum e. Ad vltimū ho vō. q̄ i neci
te p tuēdis tpalib⁹ quānis ccedat lege hu
mana iterficē furē: nō tñ lege vīna: que dī
stinguit iter diurnū furem ⁊ nocturnū. No
cturn⁹ ho ga nō pōt discerni vtrū cā furādī
vel cccidēdi venerit: pmittit occidī a quo
libet. diurn⁹ vero nō.

Queritur postea an

ille qui iterficē nō ex pposito s̄ casu fac̄ otra
h̄ pceptū. Ad qd̄ sic. S̄n. 4. Lamech credens
iterficē bestia iterficē hoīem: ⁊ reputatū est
ei i hōicidū magis q̄ Chaim. vñ ibi sequit̄
Qui iterfecerit Chaim septuplū puniet. Si
ḡ homicidū Chaim fuit recte otra illud p̄
ceptū. ḡ ⁊ homicidū Lamech: qd̄ fuit nō ex
pposito s̄ ex casu. Itē. 21. Exo. dī q̄ si quis
pussit mulierē p̄gnante: ⁊ fecerit aborti
uum: si puerpiū fuerit aīatū: reddet aīam p
aīa. S; sine pposito ⁊ itēdē pōt istud otigē
casu. ḡ casuale homicidū imputat. s̄ n̄ nisi
otra h̄ pceptū. Itē canones plures inter
fectione puniūt que sit casu disti. 8. 6. S;
pena nō imponit nisi p reatu culpe. ḡ zc.

Cōf. Que fiunt casu nō fiūt voluntate. q̄
nō fiūt voluntate non sunt culpabilia: ga vt
dic̄ Aug⁹. p̄m̄ adeo ē volūtariū. qd̄ si non
sit volūtariū nō sit p̄m̄. ḡ nulla occisio que
sit casu ē p̄m̄. Itē Aug. ad Publicolam
Paul⁹ ap̄tus fec̄ notas p̄sidi sibi īsidias p̄pa
ratas. ob hoc accepit armatos. Si ḡ in illos
inimicos incidisset Paul⁹: nūqd̄ ī effusione
sanguis eoz suū crimē agnosceret: absit. ⁊ tñ
fiēt casu homicidū. Itē Aug⁹. ad Publi
colam. Absit vt ea q̄ ppter bonū actū facim⁹
si qd̄ propter h̄ ppter nostrā volūtate cuiq̄
mali acciderit: nobis impatef. S; pōt otigē
nobis licito ope vacātib⁹. s̄ ponit casu de
cretalis. 5. li. 11. de homicidio. de sacerdote
q̄ ppter molestiā corpis equam ascendit: ⁊
equus pter sessoris arbitrium: freno rupto:
quēdā puez oppressit. ḡ zc. So. hic distin
guīt s̄m decretalē. ga iterficiēs casu aut va
bat opam rei licite: aut illicite. Si rei illicite:
reputat homicida otra illud pceptū. Si ho
rei licite: tūc distinguēdū s̄m canonē. q̄ aut
adhibuit diligentiam quā debuit. aut non
Si sic: nō reputat homicida. Si nō: reputat
homicida. Vñ dic̄ canon. di. 50. Sepe otin
git dū q̄s opī necio īstēs arborē icidat: vt

aligs s̄b⁹ ipsa; veniēs dep̄mat. Et idcirco
si volūtate vel negligētiā icidentis arborē
factū ē vt homicida p̄nie v; omnino s̄mit
ti. q̄ si nō: hec eū snia ostrigit. Ad illud
vero qd̄ obf̄ de Lamech s̄m h̄ r̄ndet: quia
nō adhibuit diligētiā quā debuit. et iō ei est
imputatū: nō tñ magis q̄ Chaim: s; dicat q̄
plus punit⁹ est. ga nō seq̄. si plus punit̄ tē
poralr̄ q̄ mains sit p̄m̄. Ad illud qd̄ obf̄
de muliere p̄gnare vō. q̄ pcutiēdo nō dat
opā; rei licite: ⁊ ideo imputat ei homicidū
sequēs. Ad illd̄ quod obf̄ q̄ canones pu
niūt interficiēs casu. vō ē. q̄ hoc ē quado
dat operā rei illicite: vel nō adhibēt dilige
tiā quā possunt vel debent. als nō puniunt.
vñ Nicolaus papa di. 50. Si aliqua culpa ul
neglectu alicui⁹ iterit⁹ hoīs cognoscat adue
nisse p̄petratum ē homicidū. Et decretalis
Inno. i predicto casu de sacerdote dic̄. q̄ cū
idem capellan⁹ nec actu nec voluntate p̄pe
trauit: nec dedit opam rei illicite: nō impe
diat quominus vīna possit celebrare. Ad
illud ho qd̄ ex opposito p̄mo obf̄. ga qd̄ est
innolūtariū nō ē p̄m̄. vō s; 70. vā. q̄ ino
lūtariū simplr̄ hoc quidē ē p̄ ignoratiā. hoc
p̄ violētiā. Involūtariū p̄ violētiā ē cū tota
causa actus deforis ē nihil cooperate illo q̄
patit̄. Involūtariū ho p̄ ignoratiā cum non
ipsi tribuim⁹ cām ignoratiē: s; ita otigit. vñ
si ebrius homicidū fecerit ignorās qd̄ fac̄
nō tñ volūtariē. Cā. n. ignoratiē. s. ebrietatē
ipe fec̄. Silf si q̄ ī astreto loco sagittās p̄ez
trāsente iterfic̄. Scōm h̄ ḡ vō. q̄ qñ casu
sequēti nos nō tribuimus cām aliquo mō. s.
operādo vel negligēdo vñ involūtariū. Qñ
autē casu sequēti aliquo modo cām vā:
nō est involūtariū. Ad aliud patet solo
ex iam dictis.

Cōsequenter que redū
est
utrum isto pcepto p̄hibeant occidere illi qui
hūt spūalē potestare; ut sacerdotes. Ad qd̄
sic. Exo. 32. Moyses fec̄ a leuitis iterfici. 23.
millia hominū: q̄ adorauerāt vitulū slati
lem. Itē Nameri. 25. p̄hinees iterfecit
israelitā coeūtē cū madianitide. Itē p̄ R.
15. Samuel iterfec̄ Agag regē amalech.
Itē 3. R. 15. Nelyas iterfec̄ sacerdotes
baal. Itē Cyphanus dic̄ q̄ pcepti legis me
mor Nabathias iterfec̄ illū q̄ ad sacrificā
dū accesserat. i. Mach. 2. q̄ si ante aduentū
xp̄i hec p̄cepta seruata sunt: quanto magis

p^o aduētū xpi. g. b. b. sacerdotib^o noue legis
licitū ē reos occidē. ¶ Ad b. dicit qda; q
sacerdotib^o ueteris legis licebat. sacerdoti
bus noue legis nō. Et rō hui^o est. quia cū f^o
Aug. dīa legis et euāgelii sit timor et amor
mīstri legis debuerūt eē mīstri seueritatis
ad timorē. s. mīstri euāgelii debēt eē mīstri
pietatis ad amorē. Quia g. illi debebāt arcere
a malis p timorē: congruebat eis maleficos
interficē. Et quia isti debēt attrahē p amo
rē: nō congruit eis iterficē. ¶ S. extra hoc sic
obf. 30. Criso. sup. Mat. omel. 17. Occidit pbi
neus hoīem; et reputatū ē illi ad iusticiam.
Petri^o bo geminū fecit homicidiū. i. Anania. s.
et Saphira. Act. 5. cū fuerit opus spūale qd
factū ē. i. nō manuale. ¶ Itē Grego. i. dyalo
go. Petrus q. Labitā mortuā suscitauit act.
s. Ananiā et Saphirā mētiētes increpando
morti tradidit. ¶ Itē Hiero. ad Riparin.
Legi uīdētā pbinees. auctoritatē Delye. 3e.
lū Symōis chananei. q. i. duos magos zaroe
et Arphabat ignitos serpētes reuoluit. Item
Petri seueritatē Ananiā et Saphirā truci
dātē. Pauli cōstātiā: q. Elimā magū eterna
seueritate uānauit. nō ē crudelitas crimina
pro deo punire s. pietas. vñ i lege dī. Si fr
tuus et amīc^o zc. uoluerit deprecare uitatē
effundes sanguinē ipsoꝝ. Ex hoc g. relinq
q. quātū ad iudiciū occisionis pares sunt sa
cerdotes noue legis et ueteris. ¶ Itē cū cri
mina punire p deo sit pietas: nō erit contra
mīsteriū pietatis maleficos punire. ¶ Item
dīc aug^o. Sūma religiōis est imitari eū quē
colis. S. ipse de^o auctoritate iterficat: iudex
mīsterio. g. mīsteriū occisionis maxime congru
et sacerdoti: q. d. eē dei p̄cipuus imitator.
¶ Itē Leo quart^o scribit Ludouico. 23. e. q. 8.
Quidā i romanoꝝ portū farraceno s. uentu
ros esse dicebāt: p. quo p̄cipim^o nostrū cōgre
gari populū. ¶ Itē idem i eadē. Nūquid ab
aligb^o nostros hoīes sinim^o oppmī. s. si necē
tas ulla occurrēt: p̄ntial^o uīdicam^o. ga n̄i
gregis uolozes eē debem^o: et p̄cipue adiuto
res. Si g. canonicē et regulariter fecit illd Leo
papa. s. occurrit inimic^o: et p̄ntial^o uīdicauit
eadē rōne possūt hoc facē alii episcopi et sa
cerdotes canonicē. et illud qd sequitur ad
sumptionē armoz. s. pugnare cōtra hostes et
iterficē. ¶ Itē sicut dī. 23. ca. q. 8. beat^o Greg.
ciuibus tuscie ut cōtra Longobardos arma
pararēt mādauit. ¶ Itē ecclesia ordinat secu
larē ptatē ut papa imperatoꝝ. g. tradit ei

auctoritatē ad suū officium. Si g. auctoritas
imperatoris ē interficē maleficū. et a papa ac
cipit auctoritatē. g. auctoritate pape interficē
S. ille fac cuius auctoritate fit. g. zc. ¶ Item
epi hnt p̄positos et balliuos i causis sagnis.
Sed illi balliui nihil agūt auctoritate sua. g.
auctoritate epoz fundūt sanguinē malefi
coꝝ. ¶ Cont. brūs Ambro. aduersus milites
gothos lachryme mee arma sunt. talia enim
munimina sunt sacerdotū. alī nec debeo nec
possum resistere. ¶ Itē canon ex concilio tole
tano. Sacerdotes q. ad mīsteriū salutē electi
sunt ibi cōsentiant regibus fieri iudices: ubi
supplicii i dulgētia p̄mittit: nō ubi sentētia
discriminis p̄parat. si quis cōtra hoc fecerit
sit reus effusionis sanguis apud xpm: et apd
ecclesiam perdat p̄pū gradum. 23. ca. q. 8.
¶ Itē canon Nicol. pape. vi. 50. Cū discreti
sunt milites seculi a militib^o ecclesie: nō uenit
militib^o ecclesie militare seculo: p. quod ad ef
fusionē sanguinis necē sit puenire. ¶ Item
brūs Ber. ad Euge. li. 4. de cōsideratōe. Ag
gredere sbditos: s. ubi non ferro. qd uenuo
usurpare gladium tempus: quē semel iust^o
es reponē i uaginam. s. i. Petro cui uictū est
mitte gladiū tuū i uaginā. ¶ Itē. i. ad Lbi.
3. Oportet ep̄m sine crimine esse nō uolētū
nō p̄cussorē. ¶ S. sicut dicitur: et hoc p̄cepto
prohibet qz occidē sua auctoritate. ga g. mī
nistris ueteris testi cōmissa erat auctoritas.
mīstris uo noui testi nō ē cōcessa auctoritas
ut p se iterficat. ideo ex cōnti isto p̄cepto p
hibet iterficere i causa iusticie. Ratio autē
qre eis negata ē auctoritas est duplex. Una
est ga mīstri noue legis debent esse mīstri
māsuētudis et amoris ad aliciedū homines
ad bonū. Un̄ eis dī. 5. Mat. Nō resistē malo
zc. Et ibidē seq. Diligite inimicos uestros
z. bñfacite his qui oderunt uos. qd intell^o
faciendū a mīstris noue legis: nō solū i uo
luntate animi: s. etiā i oñsione signi. ¶ Alia
ē ratio. ga ministri noue legis sunt ministri
sacramenti vniōis. sacramētū. n. altaris re
p̄ntat vniōnē xpi et ecclesie: quam significat
vniō anime ad corpus. Sicut. n. aī a corpus
uiuificat. ita xps p hoc sacramētū uiuificat
ecclesiam. vñ q. dissoluit vniōnem corporis et
aīe sacramētū illi^o vniōis: vniōnē in se non
potest demōstrare. Et iō irreglaris ē ad h^o
sacramētū mīsteriū exequēdū. quē admodū
bigam^o q. carnē suā diuisit cū uxozib^o plib^o.
Et sicut dīc canon. 15. ca. q. 2. Quedā sunt q

et si non imputetur ad penam: tamen impediunt
sacramenti signaculum. et introducunt auctoritatem
Hieronymi: quod dicit de illo quod propter disciplinam
casu occidit. quantum ad culpam innocens est: quantum
ad legem reus est legem dico sacramenti. Unde est
quod cum alii ordines ecclesie ad sacramentum alta-
ris referantur: quia omnes ordinati aut officium sa-
cramentum: aut deseruiunt officium: debent carere
visione que opponitur sacramento unitati. et
ideo non licebit ministris ecclesie interficere. san-
guinem effundere. membra mutilare. Ministris vero
veteris testamenti: quod erant ministri timoris ad
coherendum a malo: et per omnes ministri visionis
aiaz a malis optebat auctoritas et execu-
tio interfectionis. unde per solo ad primas auctori-
tates obiectiones de ministris veteris te. Ad
illud vero beati Cyrilli: quod post aduentum Christi
precepta iudiciorum sanguinis seruanda sunt. ecce
deditur quod tempore gratie sunt seruanda: non a ministris
spualium et sacramentorum: quod sunt ministri misericordie et
mansuetudinis et reprobatores unionis. sicut ut prin-
cipibus mundanorum quod seueritatis legalis imita-
tores sunt ministri separationis et cohercionis a
malis. Ad illud Crisostomi. dicitur quod improprie dicitur
petrus homicidium fecisse. hic enim dicitur res fieri
illo tropo qui in scriptura fieri dicitur. cum predicat:
ut innotescit. Petrus ergo dicitur Ananiam et Saphiram
interfuisse. quia eorum mortem quam dyabolus effi-
cere debebat: predicat et causam. culpam patefecit
unde in actibus dicitur Saphire. Ecce pedes eorum quod
sepelierunt vix tuum. ad hostium sunt et efferret
te. et statim expiravit. Ad illud autem beati
Gregorii. dicitur quod aliud est increpando morti tradere:
et aliud interficere. Tradere enim morti est pluribus
modis. Uno modo tradere morti inferende ab
homine. et hoc modo Petrus non tradidit Ana-
niam et Saphiram. Alio modo tradere morti in-
ferende a demone. et illud tradere est excoicare
et hoc modo tradidit Paulus et etiam Petrus
sathane: non intentione occisionis: sed intentione
punitiois ad correctionem aliorum: sicut Petrus. ad
ad correctionem eorum sicut Paulus. per ad Ibi.
i. ubi dicitur. Quod Hymeneum et Alexandrum tradi-
dit sathane. ut discant non blasphemare. Et
per cor. 5. De fornicatore iudicari eum qui sic
opatur est tradere sathane in interitum carnis:
ut spiritus saluus fiat. Ad illud vero beati Hieronimi.
dicitur quod omnia est inter ministros veteris legis et
noue: non solum in his que dicta sunt quantum ad
viam seueritatis et misericordie: quia illi principaliter seue-
ritatis. isti misericordie sunt ministri. sicut etiam in iudicio
seueritatis: quia isti gladio spuali. illi vero gladio

materiali iudicia exequuntur. isti vero. illi ferro
isti vero quod est gladius spiritus ad visionem anime et
spiritus. i. iudicatio sensuality et a reuerentia
rationis ad Deum. 4. Illi vero ferro. i. mali gla-
dio ad visionem anime et corporis hoc est vite
aialis. Unum non quod sicut prius est quod aiale est. de
inde quod spuale. per cor. 15. et vita aialis postquam
vita spualis. Vita autem aialen dico que est
in unione anime et carnis. vita vero spuale in
ordinatione sensuality que dicitur aia: et rationis que
dicitur spiritus. ita ministerium vine iusticie distributum
est ministris veteris testamini in gladio mali in sepa-
rationem anime et carnis. Ministris vero noui testamini
in gladio ubi spuali ad visionem anime et spiritus. In
illo ministerio est ratio timoris. in isto ratio amo-
ris: hinc dicitur apostolus. ecce duo gladii. Re-
spodit dicitur. Satis est. Ad illud beati Augustini. Sicut
ma religio est imitari quem colis. dicitur quod tria
sunt genera operum diuorum. scilicet. opera sapientie. poten-
tie. bonitatis. In operibus potentie ut creatiois
et miraculorum: non querit deus imitatorum. unde
Lucifer quia voluit esse sicut deus in potentia deo: per-
cipit et Isa. 14. Sicut nec in arboribus sapientie.
Unum Adam quia voluit esse sicut deus in scientia: de para-
diso eiectus est. Gen. 3. Eritis sicut deus. Operum
vero bonitatis alia sunt pietas et misericordia in quibus
vult quod omnes imitentur eum. Mat. 5. Estote mi-
sericordes sicut et pater uester etc. Alia vero sunt pu-
nitiois et vindicte: et in his non vult ut perfecti
imitentur eum propter duo. propter sacrum unionis
communitatem: quod requirit ministros congruos in quibus
non inueniatur oppositio visionis. Alia ratio est
propter communitatem clementiam sue misericordie ut in
hoc inueniatur quod quasi coactus puniatur. sicut dicitur. 3.
Tren. Non ex corde suo humiliavit et abiicit
filios hominum. et introducit verba dicitur puniendi
quasi plangenti. Isa. 1. Deu consolabor de hostibus
meis. ut sit eis propitius de hostibus misereri. In
ministri nonne legis quod debet esse in perfectione imi-
tatione dei: debet imitari in ope pietatis: non
in distictione seueritatis. Ad illud Leonis et
Gregorii. dicitur quod hoc non dicitur propter hoc quod liceat
sacerdoti vel pape arma arripere: sed quia possunt
seculari principi cui malis gladii commissus est:
armorum sumptione contra maleficos suadere.
sicut illi qui habent minoribus et maioribus di-
uinas leges exponere et predicare. in quibus precipi-
tis secularibus potestatis. maleficos non pa-
tieris inuere. Exo. 23. et deut. 13. Si audieris in
una urbe tuarum quas dicitur deus tuus dabit
tibi etc. Et post sequitur. Si inueneris certus esse
quod dicitur et abbotatem banc ope perpetrata

statim penties hitatores illi? i ore gladii.
Ad aliud qd obicit de imperatore q ordi
dinaf a papa vō q vez ē q recipit ptātem
a papa ad puniēdū maleficos. executionem
aut ptātis accipit a lege a deo. q p papā re
cipit auctoritatē ut sit mīster legis et iusticie
vīne. s ab ipā lege auctoritatē usus mīsterii
iusticie. Uñ Aug. i qōnib? leuitici. Cū homo
inste occidit lex occidit: nō tu: vīc iudici se
culari. Si aut obf q ille fac cuius auctori
tate fit. Uñ papa et epī q habēt ppositos in
dices sanguis vidēt occidē vō. q ē auctori
tas iubēdi. et ē auctoritas inuēdi. In auctori
tate iubēdi seqf. ille fac cui? auctoritate fit.
In auctoritate vō inuēdi nō seqf. Est autē
auctoritas iubēdi occidere maleficos penes
impatorē. Auctoritas vō inuēdi penes papā
et sacerdotes. Est autē ista inuēdi vīne legis.
vt dicitur ē: p̄dicatio. et vt p̄ncipes legi vīne
obediāt exhortatio. Uñ Ber. i 4. li. de cōsi
deratōe ad Eugenium. oñdit qualē vterq;
gladius est ecclie mālīs et spūalis. et q ad
ipsam ptinet gladius mālīs et spūalis. et q
ad ipsam ptinet gladi? materialis nō q̄tuz
ad vsum vel quātū ad iustū s quantū ad
nutū. Uñ vīc hoc modo ad Enge. Qui gla
diū mālēm tuuz negat: nō satis mibi videt
attēdere vbum dñi dicēt. ouerte gladium
tuū i vaginā. tuus ē et ipse tuo forsitā nu
tu et si nō tua manu euaginād?. Alioquin si
nullo modo ad te pertineret dicētib? aplīs.
Ecce duo gladii. nō rñdissēt dñs. satis est. s
nimis est. Uterq; ē gladi? ecclie ē spūalis et
mālīs. s is quidē p ecclia. ille vō ab ecclia
exercēdus. ille sacerdotis. is militē manu. s
sane ad nutū sacerdotē et ad iustū impatoris
Et p hoc solūf omnia obiecta.

Restat querere de

genere occisiōis que i hoc p̄cepto pbibeatur
Et ex p̄cedētib? vī q pbibeat occisio corpo
ralis: que ē i sepatōe aīe a corpore. **S**z q̄rit
vtrū pbibeat occisio quocūq; mō dicta. vī
corporalis et spūalis. Ad qd sic. aug. super
ps. Noli putare te nō esse homicidā: quādo
fratri tuo malū psuades. Si frī tuo mala p
suades occidis. et ut scias: qā occidis: audi
psalmistā dicētē. filii hominū dētes eorum
arma et sagitte et lingua eoz gladi? acut?.
Item exo. 20. super illud. nō occides. glo.
Manu vel mēte: vel s̄trahēdo s̄sidiū vite
ei cui debes vāre. **I**tem. s. Deu. sup illud nō

occides. Glo. re vel volūtate. q enī odit frēz
suū homicidā ē: vel s̄trahēdo qd potes p
stare. Ex his igit relinquit q hic pbibetur
homicidiū spūale: qd ē i odicēdo. seu malum
cōsulendo. et homicidiū vī nō solūmō i cō
mittēdo. s. i inferēdo mortē: s etiā i omitten
do. s. i s̄trahēdo bñficiū ad cōservationem
vite pximi. **P**retēa querit vtrū isto p̄ce
pto pbibeat occisio quolibet modo dicta.
Ad qd sic. s. sapie. Os quod mentis occidit
animā. mēdaciū igit est occisio anime. Si q̄
hic pbiberef quel; occisio spūalis: pbibētur
hic mēdaciū. et pari rōne quodlib; peccatū
mortale. nā oē p̄m mortale occisio ē aīe. Si
vō dicēt q nō pbibeat hic occisio spūal nisi illa
que ē pximi. **C**onf. hic pbibeat occisio cor
poralis sui et pximi sic supradictū est. q si hic
pbibeat occisio spūalis: pbibeat et sui et pxī
et ita quodlib; p̄m. qd qā ē falsum: reliq;
q nō pbibeat hic nisi occisio corporalis. **I**tem
querit vtrū istud p̄ceptū sit gnale ad plura
p̄cepta. Ad qd sic. aug. cōtra sanctū i li. i. qā
iudei nō itelligebant homicidiū nisi corpis
humani: p quod vita p̄uaret. Aperuit dñs
omne iniquū motū ad nocēdū frī i homici
diū genere deputati. s; i furādo. falsum re
stando. et hi? est iniquus mot? ad nocēdū
pximo. q furta. falsa testimonia. et hi? ē ini
quus mot? ad nocēdū pximo. q debēt i homi
cidii gnē deputari. q cum omne genus ho
micidiū hic pbibeat: erit hoc mādātū gene
rale ad alia: quib? pbibeat pximo nocumētū
Item omnis p̄uaticatio cōtra p̄ceptum
quodlib; z tabule: aut est cōtra inocētā i ferē
do nocumētū. aut cōtra bñficiā s̄trahē
do bñficiū. s; s. ang. hic pbibeat nocumētū
illatio. silf pbibeat s̄trahēdo bñficiū sicut glo.
vīc. et sicut vīc ambrosius i li. de officiis. Pa
scesame mouētē. qsq; enī pascēdo homines
seruare poteris: si nō paueris occidisti. q isto
p̄cepto pbibeat omnis p̄uaticatio: que ē cōtra
aliquod p̄ceptoz z tabule. q ē generale ad
p̄cepta z tabule. **I**tem Hiero. sup Isa. Os
iniquitas et oppressio et iusticia iudiciū san
guis ē. et h; gladio nō occidas: volūtate tñ
iusticia. s; iusticia et inigtas generalia sūt
ad furtū. falsum testimoniū. mechā. et hi?. q̄
ista sunt iudiciū sanguis. q̄ zc. **I**tem oīs
inigtas ē iudiciū sanguis. Omne p̄m est
inigtas. q̄ omne peccatū iudiciū sanguis est
fm verbum hieronymi. Est igit h; p̄ceptuz
generale. **I**tem i epla Clemētis hōicidiōz

tria gna dicebat btus petr. Sic eni homici-
das interfectores frū; ita detractores eorum:
eosq; odiētes homicidas esse manifestabat.
Detractio igit ē homicidiū. S; omne falsū
testimoniū ē detractio. q̄ ⁊ homicidiū est. Est
igit hoc pceptū p̄hibes falsam testimoniā;
¶ **C**onf. Illud pceptū numerat cū ceteris
et est vnu de decē r̄bis. q̄ nō p̄bendit alia.
S; si extēdit ad homicidiū spūale: p̄bēdet
alia. q̄ nō extēdit ad homicidiū corpale.
¶ **I**te scādalu est homicidiū spūale. q̄a p̄b;
alii occasionē mortis spūal. sic d̄r ad ro. i. 4.
Scādelizati p̄pter escā noli destrūere opus
dei. ¶ **I**te. i. ad cor. 8. i. eodē casu d̄r. Si qs
viderit illū q̄ h̄z sc̄ciam recumbētē ī idolio
edificabit ad mādncādū ⁊ p̄bit ī tua sc̄cia
frater p̄pter quem xp̄s mortuus ē. Si ergo
spūale homicidiū p̄hibēt h̄. p̄hibēt h̄ scan-
dalū. S; scandalum p̄t esse p̄m̄ idolatrie
q̄d est c̄tra p̄m̄ pceptum. et giuriam: q̄d ē
c̄tra 2^a. et violatō sabbati: q̄d ē c̄tra 3^a. et
inbonozatio: quod ē c̄tra quartum. et sic de
aliis. Sic q̄ p̄hibet h̄ ois puaricatio aliorū
pceptoz: quod falsum est. Reliq̄ igit q̄ nō
prohibet h̄ nisi corporeale homicidiū. ¶ **I**te
querit vtrū p̄bibeat h̄ tm̄ homicidiū manū
et cum dicant auctoritates q̄ lex p̄bibeat
manū nō animū. S; hoc nō erit ī p̄bitōe
nisi homicidiū manū. ¶ **C**onf. Aug. periclose
decipiūt q̄ existimāt eos tm̄ homicidas qui
manū hominē occidūt: ⁊ nō poti⁹ eos: per
quoz sc̄liū ⁊ fraudē ⁊ exhortationē boīes
extinguūt. Nā indei nequaq; p̄p̄is manib;
v̄nū occiderūt: sic scriptū ē. Nō licet nobis
īterfice quēq;. Mat. 27. ¶ **I**tem Aug. Moēs
xp̄i indeis imputat: q̄a ipsi lignis īterfece-
rūt dicentes. Crucifige. crucifige. v̄n̄ vnus
enāgelista v̄c d̄r; crucifixū hora tertia. ali⁹
sexta: q̄a indei crucifixerunt eū hora tertia
ligna. milites hora sexta manū. ¶ **I**te ca-
non Martini pape vi. 50. d̄r. q̄ homicidiū
mittit factō. pcepto. sc̄lio. Si dicat q̄ manū
quā p̄hibet lex ē ois operatio exteri⁹ ex p̄ssa
Et ira operatio quecūq; n̄l cooperatio ad mor-
tem alic⁹ h̄ p̄bibeat. Querit vtrū p̄bibeat
volūtas. et si p̄bibeat: quare nō exp̄mit sicut
circa mechiā ⁊ sartū. Q̄ aut p̄bibeat exp̄sse
d̄r glo. 20. exo. sup illud. nō occides. glo. vo-
lūate. ¶ **I**tem cum nō ois q̄ odit fratrem:
velit ei inferre mortē: vel q̄ ab alio illi īfera-
tur: quare d̄r 30. p̄. 3. Qui odit fratrem suū
homicida ē. ¶ **S**e. occisio hoīs vel h̄omicidiū

oī v̄nob⁹ modis. x. l. ⁊ interpretatiue. Inter
p̄tatiue v̄nob⁹ modis. Omittēdo si nō s̄bue-
nit: cū videt p̄ximū ī nccitate extrema. Au-
ga. c̄tra faultū. i. li. Illud pceptū quod ē.
nō occides: nō seruas. Nō. n. vas efuriēri pa-
nem. v̄ez si incurras i eum famelicū: q̄ mori
posset: nisi porrigēdo cibū s̄buenias: iā tu ho-
micida teneberis. Comittēdo corde. ore. ope
Corde odiēdo. i. 30. 3. Qui odit fratrem suū ⁊
ore v̄nob⁹ modis. detrabēdo. sic d̄r beat⁹
petrus. Detractores homicidas eē. Malum
suadēdo sic d̄r beat⁹ Aug⁹. Si fr̄i tuo mala
p̄suades occidis. Jile q̄ ī sua sc̄cia occidit:
q̄a veller nō esse aut nō b̄n esse quem odit.
detractor occidit p̄ximū ī sc̄cia aliena: qua
vinebat p̄ bonā opionem. mali p̄suasoz occi-
dit eū ī sc̄cia eiusdē ī qua vinebat p̄ bonam
volūatē: ⁊ post mortē p̄ p̄m̄. ¶ **D**e scan-
dalizando p̄ malū exemplum. Unde beatus
Greg. de plat. Tot motib⁹ rei sunt: quot ad
posterōs p̄ditōis exempla trāsmittūt. Vere
omittit homicidiū ī corpis ⁊ aīe v̄litione: q̄d
ctigit trib⁹ modis. necessitate. casu. volūta-
te. Necessitate euitabili vel īenitabili. Casu
vando operā rei licite v̄l illicite. et si licite:
aut adhibita v̄līgētia debita. aut nō adhi-
bita v̄līgētia. Et patet ex p̄d̄cis quomodo
imputat. et quomodo non. Et quomodo sit
c̄tra hoc pceptum. et quō nō. ¶ **V**olūate
aut īste ⁊ īiuste. Iuste quādo debita causa
iūstas ordo. iustus aīas iudic occidit. et n̄
est ī hac p̄bitōe. Iniuste quādo aliquod
istoz triū deest. et fit trib⁹ modis. Cōsilio. p̄-
cepto. factō. sic d̄r canon Marti. et illud ho-
micidiū v̄l ⁊ v̄lītate: ⁊ p̄p̄ie h̄ p̄bibeat.
Cum q̄ querit vtrū p̄bibeat hic occisio quoz;
modo dicta v̄d. q̄ p̄p̄ie h̄ p̄bibeat occisio cor-
poralis. Improp̄e tō et ex c̄nti ⁊ interpretatiue
occisio spūal. Si. n. aīa melior: corpore: et nita
aīe melior vita corporis. et mors aīe peior
morte corporis. Qui q̄ p̄bibeat īferēdā mortē
corpale: multo magis p̄bibeat īferēdā mor-
tem spūale. nō tm̄ p̄pe potest v̄ci ab aliquo
īferri mors spūal alicui: quēadmodū mors
corpale. Moēs. n. corpale īferē alicui p̄ cām ⁊
violētiam. Moēs vero spūalis culpe nō p̄t
īferri alicui ab aliq̄ nisi p̄ occasionē: q̄a c̄pa
nō p̄t fieri ī nobis nisi nobis volētib⁹ ⁊ cō-
sentiētib⁹: quānis occasio possit esse ī s̄bo ⁊
factō. et iō occasio spūal oī īferri ī p̄p̄e ⁊ in-
terpretatiue: q̄a p̄ occasionē nō per cām.
¶ **A**d illud q̄d ebt de mēdacio ⁊ quolibet

peccato mortali q̄ occisio ē. v̄d. q̄ quodlibet peccatū mortale efficitur d̄r occisio spūalis: ga ex quolibet aīa occidit: s̄ nō formal̄: nisi solū illa que sūt occasio alteri peccādī. i. spūritual̄ moriēdi: sic ē mali p̄suasio. vel factū min⁹ rectū p̄bens alteri occasiōē ruine: vel q̄ moriāf ī cōscia p̄pria p̄ odiū. vt ibi nō uiuat p̄ amorē. vel q̄ moriāf ī cōscia alterius p̄ detractionē. vt ibi nō uiuat p̄ bonā op̄tionez.

¶ Ad illud rō q̄ querit̄ vtrū illud p̄ceptū sit ḡniale v̄d. q̄ nō: imo est spūale. Et ad illud Aug. q̄ homicidiū intell̄ oīs mor⁹ ad nocēdam: intelligēdū cū determinatōe: quo. s. nocet p̄sone: nō quo ad res p̄sone: s̄ quo ad esse ipsi⁹ p̄sone. et iō nō obstat q̄ obic̄ de furto: et falso testimonio et aliis. ¶ S̄ilf̄ ad aliū rō q̄ dicit̄ q̄ s̄traclio b̄nificētie p̄hibet h̄ et nō cumētū ḡnial̄. p̄ de nocumēto. De s̄traclione rō beneficētie s̄ilf̄ v̄d. q̄ nō intell̄ general̄: s̄ s̄traclio solū debiti b̄nificii ī casu necessitat̄ ex quo mors cōtingit. ¶ Ad illud autē q̄ obic̄ d̄ iniquitate et iusticia s̄ilf̄ v̄d. q̄ illud nō d̄r ḡnial̄: s̄ solū de iusticia et iniquitate: q̄ p̄ opp̄sitiōē alicui⁹ iherf̄ mors vel accelerat̄ ad homicidiū. n. p̄tinet iherf̄ statim mortē vel accelerare mortē. ¶ Ad illud rō b̄ri p̄tri iaz p̄ r̄nsio. Nā detraclio nō d̄r mors nisi iherf̄tatiue et iherf̄p̄tatiue. ¶ Ad sequētia rō p̄ r̄nsio. Nā p̄hibet s̄m intentionē legis homicidiū volūtati et op̄is: vel cooperatiōis: quānis s̄m̄ intell̄ carnaliū iudeoz intelligēf̄ solū de homicidio op̄is vel cooperatiōis. ¶ Ad vltimū rō q̄ querit̄. s. quare nō ē p̄hibitio nolūtatis distincta circa occisiōē sic circa mechiam et furtū. r̄nsū ē supra q̄de de numero p̄ceptoz. et infra ampli⁹ declarabit̄.

Ranseundū est

Ad sextum p̄ceptum: quo d̄r. non mechaberis. Circa q̄d ingreda sunt plura.

¶ Primo vtrū sit p̄ceptū p̄ tabule vel z̄.

¶ 2° vtrū sit p̄ceptū morale legis nature: ul̄ morale discipline.

¶ 3° vtrū coit⁹ maris et femine nullo addito sit p̄hibit⁹ hoc p̄cepto.

¶ 4° vtrū scabinari⁹ p̄hibeat̄.

¶ 5° vtrū coit⁹ fornicari⁹.

¶ 6° vtrū coit⁹ incestuosus.

¶ 7° vtrū bigamia.

¶ 8° vtrū coit⁹ coniugal̄ iordinat⁹.

¶ 9° vtrū mechā mētal̄is ul̄ corporalis p̄hibeat̄ hoc p̄cepto.

¶ Decimo de op̄aratiōē hui⁹ p̄cepti ad alia.

Ad primuz obicitur

sic. Deute. 5. sup̄ illud. non mechaberis. glo. Adulteriū p̄hibet carnale ul̄ spūale. et itez spūalis fornicatio ē idolatria et scripturaz expositio p̄uana. S̄z cōstat q̄ p̄hibitio idolatrie p̄tinet ad p̄mū p̄ceptū p̄me tabule: et p̄hibitio p̄uane expositiōis scripturaz ad z̄^o p̄ceptū p̄me tabule. nō assumes nomē dei tui ī vanū. q̄ illud p̄ceptū extrēdit ad p̄ceptum illud p̄me tabule. ¶ Itē 3° s̄ido. fornicatio carnis adulteriū ē. fornicatio aī seruit̄ idoloz est. etiā spūal̄ fornicatio de qua dicit̄ d̄s. Qui uiderit mulierē ad scupiscēdū eaz̄ z̄c. Cum igit̄ hic ḡnial̄ p̄hibeat̄ fornicatio: et idolatria sit fornicatio aī: idolatria hic p̄hibet̄. ¶ Si dicat̄ q̄ p̄ceptum illud p̄t accipi l̄ral̄ et allegorice. Allegorice acceptū p̄tinet ad p̄mā tabulā: ī qua p̄hibet̄ idolatria et heresis: que sunt fornicatio spūal̄. Litteral̄ ḡ itell̄ctū ē p̄ceptū z̄^o tabule. ¶ Cōf̄. p̄ ad Cor. 6. Nescitis qm̄ mēbra uestra tēplū sunt spūs. s. et ī eadē epla. c. 3. Si quis tēplū dei violauerit disp̄det illū deus. Inde arguit̄. Si violatio tēplū exterioris est sacrilegiū: et cōtra p̄ceptū p̄me tabule ī q̄ p̄cipit̄ honor dei. ḡ multo magis violatio tēplū interioris et spūal̄ erit sacrilegiū et cōtra p̄ceptū p̄^o tabule. Cum ergo fornicatio corporalis tēplū dei spirituale polluat̄ erit sacrilegium et cōtra p̄ceptum p̄me tabule. ¶ Itē in p̄ceptis z̄^o tabule p̄hibet̄ lesio et iuria p̄ximi. S̄z in simplici fornicatiōe nulla ē iuria p̄ximi. q̄ ē cum soluta: que nō ē alicui⁹ p̄pria: s̄ sue potestati: nec īde aliqua est querimonia. ḡ nō ē prohibitio illi⁹ p̄cepti z̄^o tabule. ¶ Bo. sic d̄r ī 2° Eszech. Liber sacre scripture scriptus ē ītus et foris. Intus quātū ad spūalē intell̄gētiā. foris quātū ad l̄ralē. Si ḡ illud p̄ceptū attēdat̄ quātū ad intell̄gētiā spūalē: et hoc improp̄e: erit illud p̄ceptū idem p̄mo p̄cepto p̄me tabule: quo p̄hibet̄ idolatria. uel z̄^o quo p̄hibet̄ heresis: que dicit̄ fornicatiōes. D̄see 2°. De synagoga et heresi auferat fornicationes suas a facie sua: et adulteria sua de medio ubez suoz. ¶ Si autē attēdat̄ illud p̄ceptum z̄^o mō et p̄p̄e: p̄hibet̄ hic fornicatiō corporalis. et h̄ mō est p̄ceptū z̄^o tabule. De ista autē fornicatiōe que sic p̄hibet̄ ī h̄ p̄cepto d̄r p̄^o ad Cor. 6. Corpus autē nō fornicationi s̄ d̄no. ¶ Et si obiciat̄ q̄ p̄cepta decalogi litteralia sunt et nō allegorica. et iō p̄ceptum illud solū l̄rale erit et nō allegoricū. r̄ icēdū q̄ p̄cepta decalogi duplicē h̄nt respectū

Unū ad legē ſcalē: que eſt lex nālis cuius ex-
 plicatio ſunt. et h̄ mō ſolū ſunt ſcalia. Aliū
 ad legē figurālē que eſt lex Moysi in qua ex-
 plicata ſunt. que eſt lex umbre ⁊ imaginaria
 ſicut d̄r ad hebre. io. et hoc mō allegoricam
 interpretatōem recipiūt. ¶ Ad illud h̄o qd̄
 ob̄r̄ i contrariū de uiolatōe templi d̄r. qd̄ nō ē
 ſile de templo māli ⁊ ſpūali. Nam templum
 māle nō honoraf niſi ppter cultū dei. et iō
 violare illud ē ſiurari deo p̄rie. p̄xim⁹ h̄o
 honoraf ⁊ ga p̄xim⁹: ⁊ ga dei templū. vnde
 iniuria p̄ximi: ga eſt p̄xim⁹: non ē p̄rie in iu-
 ria dei. Iniuria h̄o ga templū di metapho-
 rice d̄r iniuria: quēadmodū homo vel corp⁹
 hōis d̄r templum. et ideo metaphoſice d̄r
 ſacrilegiū ⁊ improprie. ¶ Ad vltimū quod
 obiē d̄r. qd̄ i ſimplici fornicatōe ſit iniuria p̄-
 ximo: ga noſe p̄ximi intell̄r homo in vtroq;
 ſexu. vñ quāuis mulier ſit ſoluta: ⁊ etiā ve-
 lit hoc: nihilomin⁹ tñ ei ſit iniuria: quemad-
 modū ſi de volūtate tua eēt qd̄ ego interfice-
 rē temihomin⁹ tñ ſi ego interficerē te: face-
 rē tibi iniuriā. vñ quāuis null⁹ conuerſat: ni-
 hilomin⁹ tñ vterq; ledit: ga vterq; ſpūalr̄
 interficit. et quāuis nō ledit ali⁹ ſic cōtingit
 i p̄tō mollicie: illa eadē p̄hibitōe qua p̄bi-
 bet pollutio alteri: p̄hibet pollutio ſui: quē
 ad modū i p̄cepto quo p̄hibet occiſio alteri
 prohibet occiſio ſui.

Deinde queritur ^{vtz} ^{istō}
 p̄ceptum ſit morale legis nature: aut morale
 diſcipline. ¶ Ad qd̄ ſic. Ambroſi⁹ i li. de p̄ri-
 archis. Dixit Sarra ad Abraā: ecce nūc con-
 claſit mē dñs ne parerē. intra q̄ ad ancillaꝝ
 meā. h̄n. iō. Conſidera p̄mū qd̄ Abraā añ le-
 gem Moysi ⁊ añ euāgelii fuit. et ſequit. nō
 ē i legē cōmiſit Abraā: ſ; legē p̄uenit. ¶ Itē
 idem in eodē. De⁹ in paradifo coniūū lauda-
 nerat: non adulteriū damnauerat. Ex his q̄
 relinquit qd̄ adulteriū ex lege ē dānabile: añ
 legē h̄o nō erat dānabile. Eſt igit malum
 ga p̄hibitū ex lege. Eſt igit morale diſcipli-
 ne. ¶ Conſ. ad ro. z. Cū gentes que legē non
 h̄nt naturalr̄ ea que legis ſūt faciūt: oñdū
 opus legis ſcriptū i cordib⁹ ſuis. cōſtat qd̄ op⁹
 legis ſcriptū nō pōt intelligi de p̄ceptis ce-
 rimonialib⁹: nec de p̄ceptis iudicialib⁹ p̄lib⁹
 que ſunt ex iſtitutōe. q̄ hoc intell̄r d̄ p̄ceptū
 decalogi moralib⁹. q̄ oīa p̄cepta decalogi
 ſunt moralia legis naturalis. ¶ Itē ſic ibidē
 d̄r glo. Lex nālis eſt nemini iniuriā iſſerre.

nihil alienū p̄ripe: alieno coniugio nō iſidiari
 Sed omnis adulter iſidiat alieno coniugio. q̄
 peccat cōtra legē nāle. ¶ Itē ibidē d̄r vt bre-
 uiter dicat. Lex nāle eſt nolle alii facere qd̄ ti-
 bi nō vis fieri. S; null⁹ uellet vt ad ſua ali-
 quis alius accedēt volūtate ordinata. q̄ q̄
 cūq; adulterat trāſgredit legē nāle: quod
 cōcedēdū ē. ¶ Ad illud aut qd̄ p̄ obiē d̄r. qd̄
 illud quod d̄r Ambroſi⁹ de Abraā: qd̄ nō cō-
 miſit i legē cocundo cum Agar: vtz ē qd̄ h̄
 nō fecit ſua auctoritate ſ; dīna diſpēſatōe. ¶
 p̄terea hoc d̄r Ambro. ad excuſationē il-
 lius facti abrae. cui⁹ intētiō ē d̄cē qd̄ abraꝝ
 nō peccauit cōtra legē poſitā: que ad huc nō
 erat: et hoc ē qd̄ d̄r nō i lege cōmiſit ſ; lege
 p̄uenit. ¶ Itē nō peccauit cōtra legē nālem
 ga nō affectu implende libid̄is hoc egit: ſed
 querēde poſteritatē ⁊ multiplicatōis hūani
 generis: quod p̄cedebat de victamine legis
 naturalis maxime cū nō dū eſſet mlt̄ multiplicatio
 hominū ad dei cltū. et hoc ē qd̄ d̄r. nō ardo-
 re aliquo ſuccenſus libid̄is coniugalē poſt-
 ſuit thoz ancille cōubernio. ſ; ſtudio querē-
 de poſteritatē ⁊ p̄pagandē ſobol. Ad huc. n.
 poſt diluuiū raritas erat humani generis.
 ¶ Itē nō peccauit cōtra legem ſeu ius ra-
 tionis. vñ ibidē d̄r Ambroſi⁹. qd̄ ſtudiū poſte-
 ritatē erat tempore illo religionis: ne quis ſi
 reddidiſſe videreſ debitū nature. Jus autē
 rationis d̄c̄at vt reddat unicuiq; qd̄ ſui
 eſt. ¶ Ad illud qd̄ ob̄r̄ qd̄ de⁹ ante legē adul-
 teriū non damnauerat. d̄r. qd̄ eſt damnatio
 quātū ad culpā ⁊ ad reatū pene eterne. et ē
 damnatio quātū ad crimen ⁊ reatū p̄ntis
 pene. Et eſt d̄ria iter culpam ⁊ crimen. Nam
 culpa ē p̄m̄ quodcūq;. Crimē h̄o ſi niſi illō
 quod ē dignū accuſatione ⁊ p̄nti punitiōe.
 p̄imo mō adulteriū ſemp fuit dānabile. z⁹
 mō a tpe legis qua p̄cipiebatur puniri adulte-
 riū. Unde Ambroſi⁹. Añ legē nō dū interd̄c̄
 adlteriū videbat. pena criminis ex tpe le-
 gis erat que crimen inhbuit. nec ante legē
 vlla eſt damnatio ſ; ex lege.

Queritur poſtmodū
 vtrū coit⁹ maris ⁊ femine nullo addito p̄-
 hibeat hoc p̄cepto. Ad qd̄ ſic. D̄c̄ aug⁹. Q̄
 ſicut ſe habz ab⁹ ad ſalutē hōis ſic coitus ad
 ſalutē hūani gñis. S; ſic ſe habz ab⁹ ad ſalutē
 hōis qd̄ cibi ſumptio ſemper eſt licita ⁊ non
 prohibita. q̄ coit⁹ maris ⁊ femine qui eſt ad
 ſalutē hūani generis licit⁹ erit ⁊ nō p̄bit⁹

¶ Item qd phibet i pceptis decalogi e malu
 fm se. S; coit? no e fm se malu. g. zc. pbario
 medie. null? actus nature s; se mal? e. Coit?
 ho actus est nature. g. zc. **¶** Item null? act?
 q nec ex determinatōe circūstātie: nec ex mā
 debita e vitupabil: e malum vel ex gñe vel
 circūstātia. Coit? aut e hi? **¶** Con. i. ad cor.
 6. Qui fornicat i corpus suum peccat. Ho.
 In fornicationis ope tot? homo absorbet a
 carne: v; iam dici non possit ipse asus suus
 esse: s; simul totus homo dici possit caro. S;
 opus fornicatiōis quantū ad hoc non plus
 efficit q; coitus nō fornicari? coitus igitur ve
 se e actus inordinat? g. malū. g. alicubi phibi
 tū: s; nō alibi q; hic. **¶** Item dicunt sancti q; in
 ope coniugali nō dat spūs pphie ppter capti
 nationē rōnis. Coit? igitur maris et femine fac
 ut homo nō sit i piciparōe grē. g. malū. Uñ
 Hiero. sup. Mat. Tpe quo coniugales actus ge
 runt pntia spūs sancti nō dabit: et si ppha
 de dicat: qui officio generationis obsequit.
¶ Item dic ang. q; sanctiora sunt coniugia pari
 voto continentū. et dic ad ediciā. Tāto sācti?
 coniuges manebatis. quantū ad hoc q; fiat licite me
 ter placita seruabat: sic fuit coniugiu; Marie
 et Joseph. Ex quo relinquit q; recessus a car
 nali copula i coniugio est accessus ad sanctifi
 cationē. g. accessus ad copulā e malū. g. coit?
 fm se e malū. g. phibitū. s; nō alibi q; hic.
¶ Item omne qd excusatione idiget fm se est
 vitupabile. S; coit? ad hoc q; fiat licite me
 cesse e q; p mrimoniū excuset. vt dic ang. i
 sermone de xbis apostoli. g. fm se est maluz:
 siue i genere. **¶** Item si aliq; actus addita cir
 cūstantia e licit: ipa ho remota nō e licitū
 e malū i gñe. S; coire solū addita circūstan
 tia ista cū sua: seu coniugalē est licitū. remota
 nō. g. zc. **¶** Ho. vñ. q; coit? masculi et femine
 quātū e de ipso actu bonū e se in se. In genē
 ho moris indifferēs sic comedē et bibē. quia
 pōt bñ fieri et male. Uñ ang. i li. ctra Joui
 nianū. Usus nālis et licit? e sicut i coniugio. et
 illicit? sicut i adulterio. ctra naturā semper
 illicit? S; nōndū q; indifferēs dī duob? mo
 dis. Uno mō q; cū de se nō sit malū indiffe
 rēter pōt fieri: quēadmodū comedē. ambu
 lare. Alio mō indifferēs dī qd cū sit bonum
 pōt bñ fieri et male. nō tñ indifferēter pōt
 exerceri: nisi addita debita circūstātia. sicut
 iurare: qd nō e licitū fieri nisi exigēte vel in
 terueniēte debita cā. tale indifferēs e coire:
 qd nō est licitū fieri: nisi cū sua coniuge. Et rō

huius est qd qdam actus respiciunt statum
 singularis psonae. Quidam ho act? respiciūt
 statū nature vel cause vñ. pmi act? indifferē
 ter pōt exerceri nō addita circūstātia ide
 bita: quales sunt q; vñti sunt ambulare et co
 medere. Secūdi actus nō possunt indifferē
 ter exerceri nisi addita debita circūstātia. et
 hoc e ppter excellētiā actus respicienti cām
 vñem: sicut iurare: quod respic cam vñem. s.
 pnam veritatē. et coire: qd respic cam vñem
 s. multiplicationē spēi. **¶** Item notādū q; in
 differēs dī vno mō nō habēs maiorē inclina
 tionē ad bonū q; ad malū vel e? vt ambu
 lare. Alio mō dī indifferēs qd pōt bñ et ma
 le fieri: tñ magis inclināe ad malū q; ad bo
 num vt iurare. cuius frequētia sepe vertit
 i piculum iurii post peccatū. sicut coire rōne
 occupie fomitis magis trahit ad inordinatū
 onē libidīs q; ad bonū fecūditatē post lapsū
 hoīs. **¶** Ad illud g; qd pmo obī q; oīs coit?
 est actus inordinat?. vñ. q; coire pōt dicere
 actū absolute bñtū gñatine ad multiplicati
 onē spēi. et fm hoc nihil ponit inordinatū p
 ur esset i statu nature bñ constitute. Alio mō
 potest dicere actū cui creta e corruptio. Et
 sic rōne actus nō dicē aliquod inordinatū: s;
 naturale bonū. Ratione ho corruptionis co
 creta que e ei onālis post peccatū: ita q; con
 uersum sit vitū i naturā: et comitat actus
 inordinatio. nō tñ sequit q; omnis talis act?
 sit inordinat?: s; q; null? e sine inordinatōe.
¶ Ad 2° p hoc idē p; rñsio. qd q; donū p
 phetie s; trahit p coitū coniugale: hoc non est
 propter inordinatiōē seu maliciā actus: s;
 propter inordinatōem delectatōis anexe. nñ
 nō seq; ex h; q; coire sit malū: s; qd e cū ma
 lo. **¶** Ad aliud sicut rñdēdū q; coniugiu; sācti?
 dī i continentia a carnali copula nō ppter elo
 gationē ab actu q; e nāl: s; ppter elongationē
 a corruptōe libidīs: q; e nāl fm quē modum
 pfecti? dī nō iurare q; iurare ex debita cā nō
 rōne elongatōis ab actu s; rōne elongatōis a pe
 riculo iurii. **¶** Ad aliud sicut p; rñsio. qd q;
 coit? p lapsū idiget excusatiōe: h; e rōne de
 lectatōis anexe. nñ rōne actus rōne cui? solū
 idiget debiti circūstātiis. Et iō i gñe moris
 e indifferēs. **¶** Ad vltimū ex p̄dictis p; rñsio
 Nā q; coire nō sit licitū nisi adhibita debita
 circūstātia hoc nō e ppter inordinatiōem act?
 i se. s; ppter excellētiā ordīs act? q; respic nō
 tm statū singularis s; statū nature vñis. et iō
 qd respic statū rei publice: nō pōt indifferēter

exerceri nisi adiuncta debita circumstantia:
sicut infra declarabit.

Postea queritur de

ocubinato. utrum prohibeatur. est autem omnia et per
leges humanas et divinam inter coniugem. ocubi
na. meretricem. Nam coniux est que assumitur in di
vidua vite consuetudine. Cocubina que acci
pit separabiliter: sed ad tempus ad querendum ple
meretricem que accipitur solum ad explendam libi
dinem. Secundum hoc queritur utrum coitus ocubi
nari prohibeatur hic. Ad quod arguitur per exemplum
Abrae gen. 16. quod propter sterilitatem uxoris sue
ingressus est ad agar egyptiam ocubinam: ut
ex ea filium acciperet. Et in Balaam fabram. gen. 22.
Item exemplo Jacob qui habuit plures co
cubinas Balaam et Zelpham ancillas Lia et Ra
chel. sicut dicitur gen. 26. v. 35. dicitur quod Ruben
dominavit cum Balaam ocubina patris. Item
exemplo David qui legitur placuisse deo ha
bendo ocubinas. de quibus dicitur 2. Reg. 16. Ingressus
est Absalon ad ocubinas patris sui coram uni
verso israel. Item an institutionem matrimonii
inter adam et Evam. de quo dicitur gen. 2. Dixit
dominus ad adam et Evam gen. 1. Crescite et mul
tiplicamini. et ex precepto domini habuit adam et evam
ut sociam propagandae sobolis an institutionem
matrimonii. et habuit eam ut ocubinam. Item
nullus faciens secundum preceptum domini peccat. Sed vir
ocubinari cum sua ocubina coiens propter ple
multiplicandam facit secundum illud preceptum. Cresci
te et multiplicamini. et non peccat: sed facit quod
licitum est. Item de lege naturali est ut quod in
nullius bonis est occupanti cedat. vnde come
dere illud quod nullius iuris est simpliciter licitum
est coire cum illa que nullius iuris est simpliciter licitum
est. cum illa que soluta est a lege coniugii. Item
Aug. Utinam ad illud ad quod est recte uti. sic
uti cibo propter sustentationem corporis est recte
uti. quia ad hoc est. et uti coitu ad procreationem
pluribus est recte uti. quia potentia ad hunc actum
est. vis generativa propter hoc data est. et sim
pliciter licitus est coitus ocubinari. putat
determinat est. Item coitus cum soluta aut pro
hibetur quia secundum se malum est. aut non quia malum
est propter aliquod bonum ut propter bonum obsequii ade
non comedere de ligno sciencie. Si primo modo. et
erit contra legem naturalem. quia omne malum secundum se est
contra dictamen legis naturalis. Contra. lex naturalis
determinat coeundum masculum cum femina
propter multiplicandam speciem: non autem determi
nat suam vel non suam. Reliquum est quod coire non

est contra legem naturalem: et ita non secundum se malum.
Si 2. modo cum non prohibeatur in decalogo: quia non dicitur
non coibis cum femina: sed dicitur non mechaberis. B
est non coibis cum aliena. nec in alia scriptura. et
simpliciter licitum. licitum. non est quod nullo iure pro
hibetur. Item cum ista possit se dare ad semper
isti ad actum coitus: cum sit soluta poterit se da
re ad tempus. et potest se dare isti in ocubina.
Item quare consensus ad tempus non excu
sat coitum sicut consensus ad semper. Contra.
per 1. Cor. 6. Propter fornicationem unusquisque
suam habeat. et unaqueque viam suam habeat. Slo.
Propter fornicationem vitanda unusquisque ha
beat suam non alienam. uxorem non ocubinam. et coi
tus ocubinari est fornicari et illicitus. Item
Aug. de 10. cordis. Non mechaberis. id est non ibis
ad aliquam aliam propter uxorem tuam. Item de lege
naturali non solum est liberorum generatio: sed educatio et hereditatio
deditatio. Sed educatio filiorum et hereditatio non
possunt esse nisi iter penitus sit in divina vite consue
tudo. et lex naturalis non approbat coitum: nisi illum
qui est inter coniuges in divina vite consuetudine
retinens. Reprobatur igitur coitus ocubinari
Item de lege naturali est. fac alii quod tibi
vis fieri: quod debet intelligi de ratione ordinata. Sed
de ratione ordinata per naturam vult vir quod affectus
mulieris cum qua copulatur ei adhaereat insepa
biliter. et e converso. et de lege naturali tenentur invicem
inseparabiliter adherere. Secundum legem igitur naturalem
non approbat coitus ocubinari: in quo non est in
separabilis adhesio. Sed. vnde secundum aug. in li. de
bono coniugali. Cocubine ad tempus adhibite:
et etiam si cum filiorum ocubant instituitur facit ocubi
natum. vnde distinguendum est quod ocubinat dicitur duo
bus modis. Uno modo assumpta temporaliter ad plerumque
ducendam. Assumpta temporaliter dicitur ad omnia ux
oris. ad plerumque ducendam ad omniam meretricem.
Secundum. Cocubina Thabor peperit ei filios.
Alio modo sumpta inseparabiliter ad semper. et dicitur
servit. Primo modo ocubine non sunt uxores et
coitus ocubinari est fornicari et illicitus contra
legem naturalem et scriptam: sicut ostensus est. et est
se malum. tamen quia est contra ius publicum nature ad
conservationem: quod dicitur filiorum procreationem cum
educatorem et hereditatorem: ut in eis saluetur gen
us humanum: quod non posset esse nisi esset copula
inseparabilis parentum. Tamen quia contra ius rationis pro
uat: quod dicitur non facere alii: quod tibi non vis
fieri. et facere alii quod tibi vis fieri. Vult autem
quod vir ut affectus eius cui copulatur inseparabiliter
sibi adhaereat. et e converso. 2. modo ocubine sunt
uxores. et tamen non dicitur uxores sed ocubine: quia

nō erant pncipales: quāuis fm xitate essent
 vxores. vñ. i. s. gñ. dñ. q. Sarra dedit Abrae
 Agar vxore. 7. 30. dñ. q. Rachel dedit Balā
 ācilla viro i coniugiu ut de ea susciper plez. et
 s. 3. B. 3. cubinari. coit. ē coniugalis. vñ fm hoc
 p. rñso ad illud qd obiciebat de exēplis pa
 trū. Abraam. Jacob 7 Dauid. Ad illd qd
 qd obf. q. an institutionē matrimonii dictū
 ē. Crescite. rñ. dēdū dupl. q. aut illud dictū
 ē p anticipationē vt determinaref institutio
 pfecta humāi generis. et tūc nulla ē obiectio.
 Aut distiguēdū ē q. institutio matrimo
 nii q. tū ad rē que determinat cū dñ. mascu
 lum 7 feminā creauit eos. et seqf. Crescite 7
 multiplicamī. 7 q. tū ad factm: cū dictū est
 B. nūc os ex ossib. meis. et q. pceptū ē ante
 institutionem matrimonii. Crescite 7 mul
 tiplicamini: dictū est nō q. an institutioez
 fieret s. post. Ad illd qd obf. q. fornicator
 fac. fm illud pceptū dei. Crescite 7 multi. zc.
 dō q. an multiplicatiōem humani generis
 fuit pceptū non q. buscuq. s. coniugib. vt adā
 7 Eue. q. fuerūt coniūti p matrimoniu statim
 p formatiōem Eue de latere viri. Uñ statū
 dixit adam. Hoc nūc os zc. ppter hoc reliq̄t
 homo patrē 7 matrē 7 adherēbit vxori sue
 Et gñ. 9. Hoc 7 filii cū vxorib. suis. Post
 multiplicatiōem hō humani generis 7 pfecti
 onē i incarnatione xpi nō ē pceptū s. indulgē
 tia. pma Cor. 6. Reuertimini i dīpsum. et se
 quif. hoc aut dico fm indulgētia nō fm im
 perium. Ad illud qd obf. qd in nulli. bo
 nis ē occupanti cedit. dō. q. nō intell. de
 q. buscuq. reb. 7 dō. n. intell. de reb. nāli iur
 coib. vt sunt aqua 7 aer 7 littoza: que sunt
 nāli iure publica. nec de reb. coib. iure hūa
 no: vt de reb. vniuersitat. vt sunt i citatib.
 teatra 7 stadia 7 bi. nec de reb. sacris 7 re
 ligiosis. qd enī dñi iuris ē i nulli. bonis est
 s. intell. solū de reb. appropabilib. vt ter
 ra que a nullo fuit possessa: 7 fere: 7 aues sic
 dīc hūana lex. z. li. institutiōnū. de rez. dīstōe
 Uñ psona rōnal. excipit: que ad dei imagi
 nē dōdita est. gñ. i. 7. z. et sui arbitrii 7 p. rñis
 Ecclesiastici. i. s. Reliquit eū in manu consilii sui
 dñi iuris 7 sui. vñ nō cedit occupanti nisi
 dño iure 7 p. rñia volūtate interueniente i
 consensum coniugale. et ita nō ē sile. de comesti
 one rei que i nulli. bonis ē: et de coitu cum
 soluta a lege coniugii. quāuis. n. sit soluta: tñ ē
 dñi iuris sicut templū sanctum: q. ad ima
 ginē dei. et sui iuris q. liberi arbitrii 7 po

testat. Ad illud ang. q. uti re ad illud ad
 quod est est recte vti. dō. q. nō ē gñal. v. ex
 nisi cū vtimur re ad illud ad quod ē licito 7
 debito mō. 3. licit. aut mod. ē vti coitu non
 coniugali. et quāuis ppter plē fiat nō erit li
 citū. Uñ ang. de bono coniugali. Sic sanctius
 est mori fame q. idolotid. nesci. ita sancti. de
 fungi sine liberis: q. ex illicito coitu stirpem
 querere. Ad illud quod post querit an sit
 malum fm se. dō. q. sic. et cū obic. q. nō ē dō
 legem naturalē. distiguēdū q. ē lex nālis a
 natura generis sic dīc. 3. sidor. Nāle ē quod
 nā docuit omnia aīalia ut mascul. cū femi
 na. et hoc mō uez. ē. Item est lex nālis a nā
 spēi. f. rōnalis. ut non facias alii: qd tibi non
 nis fieri. et fac alii zc. et hoc modo ē cōtra le
 gē naturalē: ut supra dictū ē. Circa aut legē
 2. modo dictā que est dictamē rōnis accidit
 malicia 7 p. rñ. Ad illud qd obic. q. solu
 ta mulier pōt se licite dare ad semp. q. 7 ad
 tempus. vñ. q. nō sequif. q. dare ad semp
 ē fm legem naturalē rōis. s. se dare ad tps
 ē cōtra legem naturalē 7 dīnā ut sup. dictū ē
 Ad ultimū p. solo ex iam dictis.

Queritur cōsequen

ter utz fornicatio simplr. phibeafisto legis
 pcepto. et quāuis uideat reliqui ex pceden
 tibus: tñ obf. i hūc modū. Null. actus natu
 ralis phibet lege decalogi: s. solū act. uitio
 sus phibet 7 hūnosus p. rñ. s. fornicatio
 ē act. natural. Ro. i. Mutauerūt naturalem
 usū in eū q. est cōtra naturam. 8. lo. Natural
 usus ē uiri cū muliere. q. nō phibet i decalo
 go. Itē sic dīc. ang. Decalog. ē renouatio
 legis naturalis. s. act. fornicari. ē fm legē
 naturalē. q. zc. Itē gñ. 38. Cū I bamar re
 misit Jude q. vederat ei. ppter libidinē suaz
 explēdam: dixit. iustior me ē: q. nō pstitue
 rat se nisi cā plis ppagande. Itē Osee p.
 pcepit dñs pphē facē filios fornicationū
 7 accipe fornicariā. s. dñs nō pcepit p. rñ:
 nec fm se malū. Itē fm ius naturale oīa
 coīa. q. fm ius naturale pōt qliber uti qlibz
 q. fornicatio nō ē cōtra ius naturale. Itē
 in his q. a iure naturali pcedūt nō cōtingit
 peccare. s. cōiūctio maris 7 femine pcedit a
 iure naturali. q. zc. Itē p. ad Ibi. 4. Exer
 ce te ipm ad pietatē. Ambrosi. Omnis snā
 discipline xpiane in pietate 7 mīa consistit
 quam aliquis sequēs etiam si labiūcū carnis
 patiat sine dubio nā pulabit sed nō peribit.

ergo nō est mortale p̄m̄. q̄ nec phibet: cum
omne phibitū mortale sit. Nā veniale p̄m̄
nō phibet. ¶ Itē Aug. i q̄nib⁹ sup̄ exo. 20.
Ois mechia fornicatio d̄r etiā i scripturis. s̄
vtr̄ ois fornicatio mechia possit dici i eisdē
scripturis nō mibi interim occurrit exp̄ssūz
lectiōis exēplū. s̄ si omnis fornicatio mechia
dici non potest: nisi sit in decalogo phibita:
illa fornicatio quā faciūt: qui v̄ores nō h̄nt
cū fem̄is que viros nō h̄nt: an iueniri possit
ignoro. ¶ Con̄f. Hebr̄. ultimo. fornicatores
et adulteros indicabit v̄ens. s̄ iudicare ibi
accipit p̄ d̄nare. Si q̄ fornicationis et adul
terii ē silis d̄natio: et silis phibitio. q̄ cū isto
p̄cepto phibeat adulterii phibet silf et for
nicatio. ¶ Itē deuter. 23. Nō erit scortator d̄
filiis israel. et stat q̄ ista phibitio ē moralis
q̄ emanat a p̄cepto decalogi. s̄ n̄ nisi ab isto
q̄ zc. ¶ Itē fornicari⁹ ad̄ d̄r coit⁹ libidino
sus. s̄ ois talis ad̄ fin se ē culpabilis. ¶ Itē
ad idē sunt rōnes sup̄ posite. ¶ So. sm Aug.
sup̄ exo. 20. furti noīe bene intell̄ ois illicita
v̄surpatio rei aliene. Nō. n. rapinā p̄misit qui
furtū phibuit. s̄ vtr̄q̄ a parte totum voluit
intelligi quicqd̄ illicite rez. p̄ximi auferit: sic
profecto noīe mechie ois illicet coit⁹ atq̄ illo
rū mēbroz nō legitim⁹ vsus phibitus d̄z in
telligi. Ex quo p̄ fornicationē esse phibitam
hoc p̄cepto. ¶ Ad ea q̄ que p̄ obiciūt nōndū
q̄ fornicatio i coitu cū solata sit duob⁹ mōif
Uno mō itē d̄e explēde libid̄is i n̄ sua. Alio
mō itē d̄one p̄pagade plis i n̄ sua. et vtr̄q̄
mō fornicatio ē ad̄ vitiosus. s̄ p̄ mō dupl̄.
Tū ex inordinatōe ad̄ circa materiā. Tū ex
inordinatōe circa finē. 2. mō ex inordinatōe
ad̄ circa mām solū. Interimēda q̄ ē p̄positio
qua d̄r q̄ fornicatio ē ad̄ nālis. ¶ Ad illd̄ q̄
qd̄ obic̄. q̄ nālis vsus ē uiri cū muliere: p̄ r̄sio
ex p̄dictis: q̄ a nā generis h̄z: ē h̄z quā ē ius
qd̄ nā vocat oīa aīalia: vt mascul⁹ cū feīa. a
natura sp̄ei que ē rōnalis nō erit nālis vsus
nisi sit viri cū muliere sua. vñ fornicatio nō
est nālis ad̄ hoc mō. peccatū s̄o sodomiticū
ōtra nām ē vtr̄q̄ mō. et iō nephandissimū
et p̄ hoc p̄ r̄sio ad̄ 2. ¶ Ad tertiū qd̄ obic̄.
q̄ dixit Judas de Thamar. iustior. me ē. d̄ ē
q̄ abusus ē opatio. nō enī p̄ hoc d̄z intelligi
fieri opatio iusticie ad̄ iusticiaz: s̄ tropice
iniusticie minoris ad̄ maiorē. vt fornicatiōif
que ē i intē d̄e. plis: ad fornicationē que fit
sola volūtate libidinis. ¶ Ad quartū d̄. q̄
illud qd̄ Osee d̄r: q̄ accipet fornicariā: itell̄

duob⁹ modis. Uno mō vt intelligat de acce
ptōe: que ē i cingū. et tūc mulier que prius
fornicaria erat iam d̄iū effecta est. Alio mō
vt intelligat de acceptōe mulieris que erat
fornicaria ad filios generādos. et tūc fornica
tio nō d̄ic inordinatōe respectu finis: s̄ de
fectu materie debite: q̄ supplet ex oīa iustio
ne vt nō sit vitiosus seu illicet⁹ tal coit⁹: quō
d̄ic br̄is Ber. i li. de disp̄satiōe et p̄cepto. q̄
istud p̄ceptum recipit disp̄satiōe a deo nō
ab hoīe 2. 2. tabule. Et hoc modo r̄ndet fm̄
q̄ illud d̄bum p̄p̄be intell̄ historice. Si autē
itelligat parabolice nihil fac̄ ad p̄positū. ¶
Ad aliud qd̄ obic̄ q̄ s̄ ius naturale oīa coīa
p̄ r̄sio ex oīis i q̄one p̄cedēte. q̄ illud non
itell̄ de tebus nisi coīter ad vsum d̄cessis: et
que nō p̄tinet ad esse rei singularis cōstitūde
vt sunt corpus et aīa: nec ad eē sp̄ei saluādū
et multiplicādū: vt sunt vir et mulier. Unde
eadē rōne qua sp̄us carnē et caro sp̄m vir le
ge rōis natural p̄p̄am v̄ore: et mulier debi
hēre p̄p̄m virum. ¶ Ad illud qd̄ obic̄: q̄ cō
iūctio maris et feīe p̄cedit a iure naturali. d̄
q̄ v̄ez est: nō tñ seq̄ q̄ a iure naturali p̄ce
dat cōiūctio quol; mō facta: s̄ cū debet circum
stantiis. ¶ Ad illud qd̄ obic̄ de ambrosio: q̄ q̄
lubricū carnis patif vapulabit: s̄ nō peribit.
d̄. q̄ hoc nō d̄r ad attenuādū p̄m̄ fornicā
tōis: i qua final p̄fueras icurrit penā eter
nā. s̄ hoc d̄ic ad cōmēdationē exercitū pietat̄
qd̄ ualet ad obrinēdā glām al grām liberatē
a lubrico carnis. et q̄ uix ē aliq̄ q̄ hac iten
tione se exerceat: q̄n obriat grām a d̄ina pi
etate: et illoz q̄bus bene fac̄ suffragiis et oī
ne d̄ic p̄ exp̄sionē vapulabit: s̄ non peribit:
cum tamen possibile sit et cōtigat se habē al̄
frequēter. ¶ Ad ultimū p̄ r̄sio ex iam oīis
qa q̄ d̄ic aug. se ignorare: an fornicatio ali
cubi i decalogo phibeat: itelligit de exp̄ssa
prohibitōe. et h̄z exp̄sse nō fiat de ea mentio
prohibet nihilomin⁹ cum d̄r. nō mechaberis
sicut rapina: cū d̄r. non furtū facies. q̄ sicut
idem d̄ic aug. a parte totū itell̄.

Consequenter queri

tur utrum hic phibeat coitus incestuosus. v̄i
cunt aut̄ incestum coitū ōtra legem cōsangu
neitat̄ uel affinitat̄ uel uoto castitat̄ cōmissū
Querit q̄ utrū incestus ul̄ h̄ phibeat. Ad qd̄
sic. d̄ic aug. Noīe mechie omnē illicitū coitū
debere itelligi. Cum q̄ oīs incestus sit hi⁹: oīs
incestus h̄ phibet. ¶ Con̄f. Incest⁹ bñ potuit

fieri alii: et adhuc potest casu contingere. quod non est
 secundum se malum. sed nec in decalogo prohibetur. proba-
 tio media. quoniam incestus est coitus cum sorore. Sed
 talis coitus licitus fuit in primis filiis. quod alii ince-
 stus non fuit malus. Item incestus quem dicimus
 esse in coitu constituto in sacris ordinibus non erat
 illicitus tempore apostolorum. quod non semper fuit malus. sed nec
 in decalogo prohibetur. Item ecclesie orientalis
 sacerdotes et diaconi adhuc habent uxores: et
 tamen habent eosdem ordines. Incestus igitur non est cul-
 pabilis apud omnes. quod non est generaliter malus.
 sed nec in decalogo prohibetur. Item si tempore
 Loth habita esset optio filiarum. nunquam culpabilis
 esset incestus filiarum cum patre. Nam cum necessitas
 multiplicandi humani generis fecit: quod coitus frater-
 cum sorore esset licitus in filiis ad eam. quod et filius ne-
 cessitas facit licitum esse coitum filie cum patre.
 Item Ambrosius in libro de patriarchis. Loth scilicet
 filie hanc causam querens posteritatem habuerunt.
 ne genus deficeret humanum. et ideo publici
 muneris gratia punata culpa preterit. Sed
 contra hoc ultimo obicitur. Scilicet. z. Propter hoc relin-
 quet homo patrem et matrem et adhaerabit uxori
 sue. ab initio quod conditiois illicita est copula filii
 cum matre et filie cum patre. quod in decalogo prohibe-
 tur. Sed. quod incestus generaliter de coitu trans-
 grediens limites circa personas ordinatas ad
 multiplicandam naturam. ponitur autem limites lege
 naturali. lege divina. sanctioe ecclesiastica. Lege
 naturali positi sunt limites ut excluderentur pater
 et mater. generis. z. Propter hoc relinquet homo
 patrem et matrem. etc. Lege divina postmodum. Le-
 gitur. is. ut excluderentur non solum pater et mater: sed
 frater et soror. etc. usque ad. xi. personas. Et actione
 ecclesiastica excluduntur alie persone ratione sanguini-
 neitatis usque ad tale gradum sicut antiquitus usque
 ad septimum gradum. nunc vero usque ad quintum
 sicut ratione affinitatis et voti castitatis excepte
 sunt alie persone tempore gratie. Primi igitur limites ex-
 cludunt paucas personas: et hoc propter necessita-
 tem multiplicande nature. Secundi limites ex-
 cludunt plures propter honestatem multiplicande
 nature. Tertii limites excludunt plurimas: iam
 non necessaria multiplicatioe pro amplianda ca-
 ritate: et sacramentorum honestate: pro quo tempore
 dicitur apostolus. Uelle omnes esse sicut ego: et bonum est
 viro mulierem non tangere. per. cor. 7. Ad primum
 quod obicitur dicitur. quod incestus dicitur actum inordina-
 tum. ut coitus contra honestatem multiplicande
 nature. et ideo dicitur secundum se malum: et hoc precepto
 prohibetur. coitui autem frater cum sorore accidit
 quod sit incestus: et ideo non sequitur. coitus talis

aliqui fuit licitus quia non erat inordinatus. sed ince-
 stus est licitus. imo est sophistica accutis. Ad
 illud quod obicitur de incestu constituto in sacris or-
 dinibus dicitur. quod in speciali non prohibetur decalogo nec
 lege naturali: sed sanctioe ecclesiastica: que est euangelica.
 Sed in generali prohibetur in quantum prohibetur omnis
 illicitus coitus sine sit contra naturam ordinem: sine
 contra honestatem nature. Ad illud quod obicitur
 de sacerdotibus orientalis ecclesie dicitur. quod non est
 incestus: quia eis non est limes positus. Ad illud
 vero quod obicitur de filiabus Loth dicitur. quod coitus filie
 cum patre vel filii cum matre est contra ordinem legis
 nature. et ideo semper est coitus incestuosus et illi-
 citus. et causa est: quia ordo nature distinguit quod est
 a principio generationis a comite generationis. A prin-
 cipio generationis filii et filia. Comites generationis pater
 et mater. Si igitur copularetur filii mater: vel filia patri
 confunderetur ordo nature. quia quod est a principio genera-
 tionis esset comes generationis: nec distingueretur
 ordinem nature. unde quod est principii genera-
 tionis ad id quod est de illo. Alii quod est principii ge-
 nerationis ad comitem generationis. Ad illud
 quod dicitur Ambrosius in libro de patriarchis. quod publica
 muneris gratia punata culpa preterit. intelligendum
 est: peccatum hoc diminuit: non totaliter euacua-
 uit. Quia. n. gratia humani generis propagandi: quod
 credebatur defecisse: cum patre coierunt: ideo
 excusant a tanto non a toto.

Quod queritur de

coitu cum pluribus ut hic prohibetur. et
 queritur circa hoc duo. Primo generaliter utrum
 habere plures prohibetur decalogo. et specialiter
 de factis abrahe et iacob: qui plures habuerunt.

Circa primum queri

tur utrum coire cum pluribus uxoribus sit mechanicum
 quod non videtur: cum legamus sanctos patres. scilicet iacob
 et moysem. et dauid plures habuisse uxores. Sed
 si hoc. quod lamech non peccauit. Contra. Slo.
 Primum lamech contra naturam et morem adulterium
 commisit. Propter hoc queritur an habere plu-
 res sit contra ius naturale: et contra illud preceptum
 non mechanicum. et videtur quod non. quia si habere unam
 esset de iure naturali: semper fuisset peccatum
 habere plures. quia contra ius naturale nullum potest
 dispensare. nec etiam deus. quia non potest facere contra
 suam bonitatem. Item aliqui fuit licitum et me-
 ritorium habere plures: ut in sanctis patribus. Sed
 quod est contra ius naturale nunquam potest bene fieri. sed
 nec merito. Item augustinus in libro generis. 29. Obicitur
 iacob quatuor uxores. Sed quoniam mos erat crime

nō erat. Nūc autē crimē ē q̄a mos nō est. ḡ ba
bere plures malū ē solū q̄a ē cōtra cōsuetudi
nem. ḡ nō ē malum s̄m se. ¶ Cōf. vox osū
ē vox nature. S; oēs dicunt bonū vnicā esse
vnius. ḡ vnicā esse vni? est de iure naturali
ḡ vniū hēre ples ē cōtra ius naturale. ḡ s̄m se
malū. ḡ p̄hibitū n̄ nisi ī vca' ogo. ḡ zc. ¶ Itē
ratio dicit q̄ maior v; esse cōtinētia ī hōse:
q̄ ī aliqua volucre. S; turtur h; cōtinētia
seruat. q̄a vni n̄ h; nisi vna. ḡ rō dicitur h; ī
hōse. ḡ suādū. ḡ facē cōf semp fuit cōf dicitā
rōis. et ita malū. ¶ Item rō nālis dicit. ne
facias alii qd̄ tibi n̄ ius fieri. S; vir nō ult q̄
mulier d̄dat carnē suā cū mult. ḡ nec ip̄e v;
videre carnē suam cum mult. mulieribus.
¶ So. ad p̄mū v̄d. q̄ hēre ples adulteriū fuit
Lamech v̄plici d̄ cā. f. q̄a cōtra ius naturale
sue dicitamen rōnis. Et q̄a cōtra morē hoc est
cōtra cōsuetudinē. et etiā cōtra morē: q̄a cōtra
imoderatiā. ex incōtinētia. n. imoderata p̄les
hūit. Quia cōtra ius nāle fec̄ peccauit ī deū;
Quia cōtra morē scandalizauit p̄ximū. Sācti
hō patres nō cōmiserūt adulteriū: nec pecca
uerūt cōtra ius nāle. q̄a cū eis occulta inspi
ratōe fuit dispensatū: sicut patebit infra: nec
cōtra morē: q̄a iā erat ī cōsuetudinē tractū. Si
autē querat dispensatōis cā: v̄d triplicē fuisse
cām. Primā p̄pter multiplicatiōē cult? dei
q̄a t̄pib? illis pauci erāt cōtores dei. 2? causa
fuit p̄pter figurā. Cōiugii. n. figurabat cōnu
biū x̄pi et ecclie: j̄ multiplicat p̄ adiuos et cō
tēplatiuos filios: et mercenarios. qd̄ figurat
ī v̄xorib? Jacob liberis et acillis. 3? fuit p̄pter
moderatiā et tēpantiā. Moderate. n. appete
bāt antig patres coitū: et p̄pter solā p̄pagati
onē ad cultū dei. Et ideo dicit aug?. Quā mos
erat peccatū nō erat. vt mos dicat nō solū;
p̄pter cōsuetudinē: s; etiā p̄pter moderamen.
Et p̄ hoc soluit p̄mū: et qualif̄ fuerit cōtra hoc
p̄ceptū et qualif̄ nō. ¶ Ad illud ḡ qd̄ z? q̄rif
an h̄t cōtra ius naturale. distinguēdū ē q̄ ius
naturale v̄f triplē. Cōmunissimē lex creatu
raz que cōsistit ī ordine nāz. et distributiōe
mutua s̄m q̄ vniū elemētū nō p̄t eē sine alio
et s̄m q̄ aug?. v̄c q̄ iudiciū sūme largitatis
est q̄ quel; creatura cōpellit dare seip̄am. ¶
Cōiter d̄ ius nāle s̄m f̄sidoz: qd̄ nā docuit
oīa aīalia: vt mascul? cum femina. Spāl̄ et
prope d̄ ius nāle: qd̄ dicit nāl̄ rō faciēdi.
Cōf ius naturale p̄ mō dicitū nihil ē. Cōf
ius z? mō dicitū ē peccatū sodomiticū. Cōtra
ius nāle z? mō dicitū ē oē illud qd̄ ē cōtra nāle

vidamē rōnis. v̄d q̄ salua dispensatiōe ma
ioris h; ē dei hēre plures fuit cōtra ius nāle z?
mō dicitū. et in se malū. ¶ Ad illud ergo qd̄
obiē q̄ si fuit cōtra ius nāle semp fuit peccatū
v̄d. q̄ nō sequit. aliqd. n. ē cōtra ius naturale
eo q̄ ē malū s̄m se. h; ē q̄ nulla cā p̄t b̄n fieri
vt fornicari. mētiri. et istud nūq̄ p̄t nō esse
peccatū. Aliud est cōtra ius nāle eo q̄ ē malū
in se: qd̄ simpl̄ n̄ p̄t b̄n fieri: tñ ex cā ī casu
b̄n p̄t fieri et etiā meritorie: vt occidē. et ta
le ē hoc. f. hēre plures. ¶ Ad illud ḡ qd̄ impli
cabat: q̄ nō p̄t de? facere cōtra ius naturale
v̄d. q̄ de iure naturali ē h̄tas et opus virtutū
Contra ergo ius naturale s̄m q̄ existit penes
essentiā h̄tat: nō p̄t esse dispensatiō. q̄a h; ēē
cōtra dei bonitatē et iusticiā. Circa opus vero
h̄tat p̄t esse dispensatiō dīna. opus. n. h̄tat
ē mutabile. ipsa hō īmutabilis. et p̄ hoc etiā
soluit z? obiēctū. ¶ Ad illud ergo qd̄ obiē s̄m
aug. q̄ qñ mos erat: nō erat peccatū. v̄d. q̄ h;
nō v̄f solū q̄ habere plures ī patrib? nō erat
peccatū: q̄a nō erat cōf cōsuetudinē: s; quia
supponit cum ipsis fuisse dispensatū. et ideo
p̄pter dispensatiōē nō erat cōtra ius natura
le. In h; n. dicit rō que non faciēda: salua
tamen auctoritate superioris.

Queritur postea de

Abraam v̄trū cōmisit adulteriū: cū viēte
v̄xore ad ancillam ingressas ē. Et v̄f q̄ sic p̄
hoc qd̄ d̄f ḡn. Adherēbit v̄xori sue: et erunt
duo ī carne vna. nō dixit v̄xoribus: s; v̄xori:
nec dixit. erūt tres ī carne vna s; duo tantū.
et hec lex cōiugii a p̄n. ¶ Itē aut. Agar fuit
ducta ī v̄xore: aut nō. Si fuit ducta ī v̄xorem
ergo ī indidua copulaz. ergo peccauit abraā
dimittēdo ipsā. Si dicat q̄ h; fuit inspiratio
ne dīna. ergo nō erat v̄xor. Si enim eēt v̄xor:
quomodo fieret inspiratio ad v̄xoritū: cum
deus coniuges cōiungat. ¶ Itē si fuit v̄xor.
ergo abraam cōmisit bigamiam habendo p̄les
ergo et adulteriū; sic d̄f de Lamech. ḡn. 4. q̄
h̄ndo ples cōmisit adulteriū. Si nō fuit v̄xor:
ergo coiuit cū nō sua. ḡ fornicat? ē: et pecca
uit. ¶ Item Rabanus excusat de adulterio
abraā in gl. sup illud ḡn. 16. J̄git Sarra uxor
abraam zc. vbi dicit q̄ nō ē adulter abraam: si
viēte v̄xore ancille iūgit: q̄a nō dū p̄mulga
ta est lex euāgelii n̄i v̄xoris. et gen? suū m̄l
tiplicādū audierat: s; p̄ quā mulierem nescie
bat. q̄a Sarra sterilē nouerat: nō fuit ī coitu
libidinosa uolūtas. s; plis hēnde pia caritas

Ex hac glo. ostēdit q' abraā nō peccauit.
S; cōtra istam glo. opponit. q' s'm legem nature: que est inscripta cōscie cuiuslibet: ē q' vna d; esse vnius. et q' nullus coeat nisi cū sua. q' si agar fuit vxor abraam: peccauit ipse cōtra legē nature: inquātū dicit vna eē unū? Si nō fuit vxor: peccauit cōtra legem nature: inquātū dicit nō coeūdū eē cū n̄ sua. **S**o. s'm quosdā dō. q' hoc factū est instintu spūs sancti et dispēsatiōe: nō libidine et p'pria voluntate. **S**; obf. Aut cognouit eā maritali coitu: aut fornicario. Si fornicario: nūq' cōsensit spūs sanctus: q' oīs coit' fornicari' semp est mal'. Si maritali. q' fuit vxor. **A**d h' respōdet q' nec sic nec sic. s' affectu maritali cognouit ancillā: h' ē generādi filios ad cultū dei: et iste affect' ē q' d; esse i viro et vxore. nō tñ ex hoc seq' sic dicit: q' fuerit vxor. **S**; cō eos ē ter. gñ. vbi dicit. dedit eā viro suo vxorē. **S**; ipsi h' ita exponūt. dedit vxorē hoc ē loco vxoris cognoscēdā. **S**; itez obf. q' si vxor n̄ fuit: coit' ille fuit cū nō vxore. q' fornicari'. Affectus. n. nō pōt de fornicario coitu face' nō fornicariū. **P**reterea h' dō ē sine p'uidiō: q' fuit vxor: sic dicit l'ra: et sic inuit Raban' i glo. dicens q' nōdū erat diuulgata lex euāgelii vni' vxoris. Ex quo inuit q' hūit abraaz plures vxores. Dicēdū q' p' plēs hēre vxores sine dispēsatiōe et intētiōe explēde libidīs semp fuit p'itū et cōtra ius nāle. Cū dispēsatiōe hō dei: et cā plis ad cultū dei non fuit cōtra ius naturale. Scdm. n. ius naturale: quod dicit vna eē vni' et nō plures: semp excipit aucto ritas sup'ioris. s. dei. **A**d illud aut qd obf' de eiectione dō. q' fuit i figura et auctoritate dei. sic dicit gñ. z. Non tibi duz videat zē. Et ad Gal. 4. Nec sunt p' allegoriā dicit. et s'. **S**; qd dicit scriptura. Ecce ancillā et filium eius. **E**odē mō pōt queri de Jacob qui plēs habuit. s' rñdet sic de abraā. q' hoc fec' ex dispēsatione et instintu spūs sancti. amore plis: nō libidīs explēde cā. Un̄ aug' i glo. sup' gñ. 29 dicit q' Jacob nō fec' cōtra nām: q' nō lasciuīs dicit: s' gignēdi cā illis mulierib' vtebatur. nec cōtra morē: q' illis t'pib' fiebat illud i aliis terris. nec cōtra p'ceptū: q' nulla lege p'hibebat: et appellat naturā legē nature: uel exigētiā nature. Precepta vero appellat: que sunt legis scripte: mores hō cōsuetudines hominū; ap' probādas. **S**i aut querat quare cū mulierib' nō fuit dispēsatiō: vt plures hēret viros sicut cum viris ut plures hērent vxores. hoc

solutū ē i tractatu supra de lege naturali. q. utru' de distamine legis naturalis sit unica; esse vnus.

Deinde queritur de

coitu coniugali. Uolūt aut h'rtici omnē coniugalem coitum ostendē eē illicitū: et ita cōtra illud p'ceptū. Ad qd inducūt plures auctoritates. p'mo illud. i. ad cor. 7. Bonū ē uiro mulierem nō tangere. ex quo arguūt. q' malū ē tangere. **I**tem infra eo. dicit. Uolo hoies oēs eē sic ego. Et infra eo. Reliquū ē ut q' hūit vxores tāq' nō hūntes sint. **I**tem ad ephe. 5. Uiri diligite vxores uestras: sic et xpūs dilexit ecclesiam. **S**; xpūs nūq' dilexit ecclesiam ad op' carnale. q' zē. **I**tem 5. Mat. Qui uiderit mulierē ad uocipi scēdū eā zē. **S**i nō determinat quā mulierē. coniugem uel nō coniugē. s' general' dicit. q' uiderit mulierē. q' de omnib' general' intelligit. et ita de coniugib'. **I**tem hoc uide' ex auctoritate beati Ambrosii. 22. ca. q. i. Explet' singlorū diez operib' uidit de' q' esset bonū. In 2. hō die hec omnia s'brauit nobis intelligētiā dereliquēs: nō esse bonū nūmerz: q' ab unidē dōdat et p'figuret federa nuptiaz. Un̄ i arca Noe q'cūq' aialia buna ingrediūt: imūda sūt. **S**n. 7. **C**onf. **S**n. i. Bñdixit dñs Adam et euā dices. Crescite et multiplicamini zē. **S**n. 9. **I**tem i. ad cor. 7. Uxori uir debitū reddat. s'lf et vxor uiro. **M**ulier. n. sui corporis p'tatē nō hēt. nec uir s'lf. **I**tem in eodem. Nolite fraudare inuicem nisi forte ex cōsensu ad t'ps. Et itez. Renertimini i idipm ne tēptet uos sathanas p'pter incontīnētiā uestram. **I**tem i. ad t'bi. z. Saluabit' mulier p' generatiōem filioz. **I**tem i eadē epla. 5. Uolo iuniores nubere filios p'creare zē. ex q' b' mani feste relinq' nec coitū coniugalem q' sūt p'pter prolem uel cā reddendi debiti. uel cā uiradi incontīnētiā esse p'bitū. **A**d illd q' qd p'mo obiciūt dō. q' cū dicit apls. Bonū ē uiro mulierē nō tangere. loq' pro statu ante coniugiu. et q'tū ad illū statū dicit. Bonū est nō tāgere. post cōtractū hō matrimoniu dicit eē debitū. Un̄ dicit. Uxori uir debitū reddat. Et qd obf' q' nō tangere est bonū. q' tangē malū. nō seq'. sed tangere illicite. et bene seq' q' nō tangere meli' est q' tangere s'm q' dicit aug'. de bono coniugali. Bona q'dam nobis donata sūt a deo q' p' se sūt appetenda. ut sapientia sal' et amicitia. q'dam hō p'p'pter aliō sūt necessaria. ut cib'. coniugiu. q'cūq' hō his q' p'pter

aliud sunt: nō ad id utrif ppter qđ instituta sunt peccat. quicunq; vero his utrif ad illud ppter quod instituta sunt: bene facit. qui hō abstinet melius. et p hoc p intellectus aucto ritatis sequent aplū: qua vīc. volo omnes ho mines esse sicut ego. Loquebat. n. p tpe ante coniū. ¶ Ad illud autē qđ dī. qui habent uxores sint tanq; nō hñtes. dō. q; aplūs illis vbi nō debitu coniugale s sollicitudinē sbra pit. vñ infra dixit. Uolo vos sine sollicitudi ne esse: qui sine uxore est sollicitus ē quō place at deo. qui cū uxore ē sollicitus est quō placeat uxori zc. ¶ Ad illud qđ obī. viri diligite uxores vestras zc. dō. q; nō ponit similitudo quātū ad actū coniugale: s quātū ad caritatis officium vt vir uxorem diligat: sicut dilexit xpūs ec clesiā paratā aīam suam p ipsa tradere si ne cesse est: sicut et xpūs p ecclia tradidit. sicut ibidem dī. ¶ Ad illud quod obī. q; viderit mulierē ad occupandū eā zc. dō. q; p mulie rē uxori pximi intellī s m intētionē decalogi quē explicat sermo xpī. In decalogo autē exo. 20. dī. expresse. Nō occupas uxore pximi tui. Si autē intelligēt de uxore ppa: adulteri um esset copula coniugal: nec ceptus in tali co pula a deo pmitteret: nec conceptus in matris utero sanctificaret. qđ p; esse falsus in Jobe Baptista Luce s. cui ceptus ē parētibus a deo promissus: et ipse in utero matris sanctifica tus dicēte angelo. Spū scto replebit ex ute ro matris sue. ¶ Et ad illud qđ obī. de Am bro. dō. sicut exponit. 32. ca. q. i. qđ dī dixit ambro. ad exhortationē nō ad necitatē snāde fignitat: que vt idē dīc ambro. suaderi pōt nō impari. res magis ē voti q; precepti. Ex his igit relinquit q; coitus coniugal licitus ē triplici de causa. v; cā plis. et s m hō ē in officiu mul tiplicande nature. vñ p ad Lbi. 5. Uolo iu niores nubere: filios pcreare. Itē cā reddē di debitū. et s m hoc ē opus iusticie. p ad cor. 6. uxori vir debitū reddat. Itē cā fornicati onis vitāde. et s m hoc ē in remediū occupati onē: supple vitādā: suā uxore beat. prima cā ordinar coitū coniugale ad deū. 2. ad pximū. Tertia ad seipsum.

Sed queritur utrum

remotus his tribus causis. s. plis hñde. et debiti reddēdi. et fornicatōis vitāde. prohibeatur coitus coniugalis isto pcepto: quo prohibetur coitus illicitus. Ad qđ sic. Hiero. 32. ca. q. 4. Nihil interest ex

qua honesta causa qđ insanat vñ sextus pīsta gorie ait. Adulter ē si qđ i sua uxore arden tior amator. S; qđ cognoscit uxore ex libi dine: nō ex cā rōnabili: est ardētor amator. s; adulter. ¶ Itē Hiero. In aliena gippe uxore oīs amor turpis est. in sua nimius sapiens iudicio; amare coniugē nō affectu: s; regnat in eo voluptatis affectus: nel imper: nec pceptus fert ad coitū. Ex quo relinq; q; pari culpa censet coitus cum aliena uxore et coitus cum ppa ex libidine nel nimio amore. S; talis est coitus coniugalis exceptis pīctis causis. q; zc.

¶ Conf. Aug. de bono coniugali. In ipsa imo derata exactione debiti carnalis: quā nō s m imperiū pcepti veniam cedit aplūs: ut etiā pter cām pcreandi sibi misceant. ¶ Itē aug. in eodē. Si coniuges prani mores ad talē ocubi tum impellūt: nuptie tñ ab adulterio seu for nicatione defendūt. ¶ So. coitus coniugalis ali quod licitus. ali quod pmissus. ali quod prohibitus. Licitus sicut dicitur ē: coitus coniugalis triplici de causa. per missus hō ē coitus ex fragilitate seu infirmitate carnis pueniēs: i quo querit coniugalis delectatio: s; s; deo: ut dei amor pponat illi delectationi. et iste coitus venialis ē: quāuis non fiat causa plis: nec reddēdi debitū: nec ni tandē fornicatōis: s; cā delectatōis talis i cō iuge ppa et nō i aliena. Uñ dī. 32. ca. q. 2. iux auctoritatē Aug. et apli. Institutio coniugii ex paradisi facta ē. ut infirmitas pna in ruinā turpitudinis honestate exciperet coniū. Et augustinus de adulterinis coniugiis. Usus nālis s; ultra modū plabit i uxore: qđ ē veniale. in meretrice hō damnabile. Prohibitus coniugal coitus ē q; ex uolūtate s; dīta libidini contra honestatē coniugii et ordinē rōnis pcedēt: ut illud qđ fit ad satiandā libidinē p meretricias blā ditias: s; m quē modū dīc Hiero. Nihil fedit: q; uxore amare q; adulterā. ¶ Ad illa q; que dīc Hiero. p; rñsio. qm intelligūt de coitu 3. modo dicto. ¶ Ad illa hō q; dīc aug. patet q; intelligat 2. modū. tñ ad pleniorē intelligētā notādū. q; libido voluptatis aliqñ puenit nolūtate. aliqñ puenit. Cū puenit cū distictōe que pīctā est coitus ex illa pre pcedēs ē pmissus. Cū hō puenit libido a uolūtate. ut. s. cū q; de industria utrif calidis et scentinis. uel cū exci tat i se ipso motus libidinis ppter satietatē libi dinis seu delectatōis coitus ē prohibitus et illicitus. ¶ S; q; utz ex aliis causis sit prohibitus coitus coniugal. Ad qđ sic. Aug. de adulterinis coniugiis. Coitus contra nā; execrabilis fit i meretrice

sed execrabilis in uxore. **I**tem Aug. dicitur Joni
nianus. i. li. Coit. contra nam semper illicitus est. quod ex
modo indebito hoc est in alio est illicitus coitus coniugal
galis. quod et hic prohibetur. **I**tem Gidorus. Sunt
mulieres: que sic a se aliis absque ulla discretione
indefiniter libidini seruiunt. has quod nec mutis
pecudibus comparaueris. Pecora. n. cum accipiunt
ultra non indigent maribus ad copulam sui. ergo
coitus cum coniuge post conceptum est contra rationem. quod
illicitus et prohibetur. **I**tem Hiero. Qui dicunt
ca reipublice et generis humani se uxoriibus
coniugii imitentur saltim pecudes: et postquam veter
uxoris intumuerit: non perdat filios: nec amato
res se exhibeat uxoriibus: si maritos. quod coitus cum
uxore propter partem est illicitus. **I**tem Leuit.
is. Ad mulierem quam patitur menstrua non accedes
super quem locum Aug. Nescio utriusque continentia in
dicat. **I**tem ibidem in eodem. Ita cum hoc sufficiens
dixisset in superioribus. hic etiam repetit ne in superio
ribus forte figurate videtur accipiendum. **I**tem
super illud Esch. is. Si ad mulierem menstruatam
non accesserit: vita viuet. dicitur glo. Precipitur quod
ut viri non solum in alienis: sed etiam in suis uxoriibus
modum et tempora fuerit. **I**tem super illud 3sa. 64. Des
iusticie vestre quasi panem menstruate. Hiero. Tunc
viri debent abstinere ab uxoriibus. tunc. n. accipiunt
membria damnati. ceci. claudi. leprosi. ut ga
parietes non erubuerunt in oculis commiseri: eorum
patenter patrum et aperte a oculis redarguatur
in parulis. quod tempore menstruationis coitus coniugal
est illicitus. **I**tem dicit Hiero. quod tempore quo vescuntur
carnes agni abstinendum est. **I**tem 2. R. xi. dixit
Urias regi David. non sibi liceret dormire cum
uxore sua: quoad in archa domini erat in castris. ex
quibus relinquitur quod illicitus est coitus coniugal in solenni
tibus et temporibus ieiuniorum: quod sunt indicata cuilibet
christiano ad orandum et ad militandum contra car
nalia desideria. **C**ontra. si in ius naturale quilibet
potest uti re sua sic vult. Cum ergo uxor uiri sit: potest
uti ea ut vult. quod in ea delectari: dum tamen se deo
quocumque modo vult. **I**tem. i. ad cor. 7. Uxor uiri
debitum reddat et eorum. quod quicquid petat debitum
uir ab uxore debet reddere. et eorum. **I**tem in eodem
Mulier non habet potestatem sui corporis: sed uir. et eorum.
quod uir potest uti corpore uxoris quomodo vult et quomodo
vult. **S**i distinguatur sic solet distinguere quod est
omnia in coitu coniugali in petendo et in reddendo.
in omnibus predictis casibus patrum est in petendo et
non in reddendo: si petat affectu satiate libidinis
uel modo uel statu uel tempore indebito. **C**ontra
Ro. i. Non solum quod faciunt: sed quod consentiunt. Glo. dicitur
consentire quod manifesto facinori desinit obnata

Cum ergo ille quod reddit tempore indebito non obuiet
consentit. quod puaricat. **I**tem furioso petenti gla
dium etiam si iurasset: non teneor reddere
gladium: cum quo ultro interficere se. quod multo ma
gis nec uiro petenti tempore uel modo indebi
to carnale debitum tenetur reddere: cum in ipso
interficiat se spiritualiter. **I**tem si dicat uxor quod te
nere reddere: si presumat uel opinetur quod fornicari
bit si non reddat. **C**ontra. Magis inuitendum est
scire quod opinari. Sed ipsa scit quod si reddat ipse pec
cabit mortaliter. non autem scit quod fornicabit: cum sit
origens de futuro. quod magis tenetur cauere ne
ipse peccet coeundo cum ipsa tempore uel modo indebito
quod ne fornicetur cum alia. **I**tem in re dubia et incer
ta melius est interpretandum. quod cum uir fornicaturus
sit contingens et incertus: debet in meliorem partem in
terpretari. quod nec fornicaturus. **N**on ergo tenebitur in
predicto casu reddere debitum. **I**tem queritur utrum
sic tenetur: ut dicunt: reddere omni tempore: ut si tene
atur reddere omni loco: et uideatur quod sic. quia sic in
nullo tempore habet potestatem sui corporis: ita nullo loco
Sed. accessendum sic postestum est: quod coitus coniugal
est prohibetur cum est propter satiationem libidinis pro me
reticias blandicias. et cum sit propter naturales
modum. Tum in statu prohibito ut cum uxore iniqua
partui uel exente in fluxu menstruo. Tum in tempore
prohibito: cum in loco indebito. Et omnes isti modi
reducuntur ad mecham: et prohibentur ut dicitur Aug.
prohibetur omnis illicitus coitus. **A**d illud ergo quod
obicitur quod potest uti re sua. **R**espondeo ad illud ad quod
sibi conceditur. **U**nus Aug. de bono coniugali. Tantum
ualet ordinatio creatoris et ordo creature ut
in rebus ad utendum concessis: et cum modum exceditur
longe tolerabili fit quod in eis quod excessus non sunt: mel
ius uel rarum excessus. hoc est dicitur in membris ad
hoc concessis quod in membris ad hoc non concessis.
Unus in eodem Aug. Pessimum malum quod contra naturam
fit: ut si uir membro mulieris non ad hoc excessus
uoluerit uti. **A**d illud quoque obicitur dicitur quod in om
nibus predictis casibus peccat petendo. in reddendo
autem distinguendum est. quia aut petit coniugal: aut
meretricium. si meretricium non tenetur reddere
si coniugal ut utatur ea sic uxore: et excluditur
contra naturam modum. **T**amen adhuc refert de loco utrum
sit sacer. uel non sacer. publicus uel priuatus. et di
cunt quod non tenetur in loco sacro propter reuerentiam dei
quod debet proponi. et facile potest dinerti. **I**tem nec in
loco publico propter scandalum proxi. Si hoc sit
locus non sacer et priuatus. adhuc refert de tempore et
statu mulieris. ut si sit in tempore menstruo. uel
uel uicina partui. quia tunc eadem est in his rationibus. **E**t est
distinguendum. quia aut tunc credit probabiliter quod

tunc adulterabit nisi reddat debitum aut non. Si non modo dicitur reddere. Si sic dicitur reddere. Ad illud vero quod obicitur: consentit facinorosi quia non obuiat. Unde quod non est verum. non enim consentit aditio viri que illicita est: passioni sue que debita est cum perit a viro. nec etiam dicitur obuiare: quia si obuiaret accederet peius. Ad illud quod obicitur de scia et opinione dicitur. quod sine reddat sine non reddat: scit ipsum transgredi. si reddat: transgreditur ratione temporis debiti: vel statim: tamen cum coniuge sine actu. Si vero non reddat scit ipsum transgredi: sic est possibile sine voluntate et affectu adulterandi et probabiliter presumit ipsum adulteratum in affectu. et istud est gravius quam periculum. et ideo non peccabit: non prohibendo malum minus propter euitandam maius. Ad aliud quod obicitur quod dubium dicitur interpretari in melius. Unde quod verum est nisi prohibet contrarium. Sed hoc quod ipse petit obstinate probat ei incontinentia: sic cum possibile est. Ad ultimum quod queritur utrum in omni loco teneatur debitum reddere: sicut in omni tempore. Unde quod non pluribus ex causis. primo quia locus est mensura proportionis et examinatio dem recipit ab actu. tempus vero cuius mensura est: nec recipit examinationem. Item plura tempora non possunt simul esse sic in loco. Unde si petit in sacro loco statim potest dicitur ad aliud locum sine periculo. et expectare usque ad aliud tempus non poterit sine periculo. Item quia in omni tempore potest fieri sine scandalo: non sic in omni loco. Consequenter querendum est utrum prohibeatur mechus corporalis aut spiritualis: si istud de terminabitur: quoniam quodammodo de ultimo precepto. et filii de comparatione mechus ad alia precepta.

De predicta ^{trans-}
^{eandem}
 est ad inquisitionem septimi precepti de calogi: quo dicitur non furtum facies. Circa quod queritur quatuor. Primo quod prohibeatur noie furti. Secundo an omnis rapina sit hic prohibita. Tertio an furtum et rapina sint in aliis casibus licita. Quarto an verba sit prohibita hic. Quinto qualiter furtum et rapina interpretantur sint hic prohibita.

Ad primum sic ^{fidor. furtum}
^{est a farno. i.}
 nigro. eo quod clam et obscure fiat. et noie furti intelligitur rapina prohiberi. Item si noie furti intelligitur rapina. Sic dicitur Ambrosius. Nemo dicat per peram quod commune est. plusquam sufficit ad sumptus violenter obreretur est. et habere superflua vitium rapina est. Sed constat quod istud habere non est contrarium re alienam. et si noie furti non tamen intelligitur contrarium rei aliene. Item dicitur quod furtum est contra-

tratio rei aliene inuito domino. et sic comprehendit rapinam. Et in hac ratione hic prohibet. Sed contra. Si furtum est contrarium rei aliene. et si furer rem meam impignoratam non committat furtum. quia non committit rem alienam. Sed hoc nullus dicit. sed non committat furtum. et furtum est non solum in contrarium rei aliene. Item est contrarium supradictam esse variis variis volente domino: quia placet ei ut mediocriter usam accipiet: quia ei mutuat: ut quod non sit hic verba noie furti prohibita. Item queritur utrum noie furti intelligatur contrarium tamen re ipsa rationabili possessore: quod verum est re ipsa per se. quod de distictione preceptorum. ubi dicitur quod hoc precepto prohibet iniuria proximi in rebus possessis. **Contra. Exo. xi. Si quis furat** fuerit hominem: cuius morte morietur. Sed furtum dicitur proprie omniter interpretatur. proprie dicitur contrarium rei aliene in gratia domino contra suam voluntatem: nec oportet addere aliud. ut dicitur sic voluerunt quidam: rei aliene mobilis. quia intelligitur noie contrarium omnis. Res enim immobilis contrarium non potest. et hoc est distinguenda rapina et verba. nam rapina est contrarium rei aliene sciencie domino contra eius voluntatem. verba est contrarium rei aliene sciencie domino contra eius absolutam: non contra eandem voluntatem. Contra hoc furtum dicitur omnium licita verba rei aliene sine quod dicitur Augustinus in libro. q. exo. xx. furti nomine bene intelligitur omnis illicita verba rei aliene. Non enim rapinam permittit quod furtum prohibet. et aperte totum intelligitur non licet quod illicite re ipsa primi auferit. Et sine hoc noie furti intelligitur rapina et verba. Interpretatur hoc dicitur furtum omnis illicita re ipsa possessio. Augustinus ad Macedonium. Nonne omnes qui sibi uidentur gaudere licite possidentibus: uti nesciunt: alienum possidere iustitiam. Hoc enim recte alienum non est. quod iure possident. hoc autem iniuste: quod iniuste. et hoc iniuste quod bene. Omne igitur quod male possident alienum est. Male autem possident quod male iustitiam. Et per hoc permissio ad primum obicitur et dicitur. Ad dicitur quod res impignoratam non est plene propria: imo quousque soluat pecunia vel mutuum per quo obligata emanet non propria. et ideo contrarium illi erit furtum. Ad dicitur quod verba dicitur volente domino voluntate contrarium non absoluta. absolute enim: uel quod sit sibi mutuum exhiberi. si autem non sibi exhibeatur: male dicitur. unde iniuste domino voluntate absoluta semper recipit verba. Ad ultimum: dicitur quod furtum intelligitur contrarium cuiusque aliene rei in quantum tenet in possessionem sue sit rationale seu irrationale. sed sine intentione possessionis non intelligitur hic furtum hominis. Exo. xi. Unde ibi dicitur. Si quis furat fuerit hominem

et vendiderit. qd. n. vendit vt res ppta pos
sides. Nondū aut qd f^o canones et leges hu
manas furtoꝝ quedā retinet nomē generale
Quedā recipiūt nomē spāle. Nā sic dicit Aug.
super Job .iz. Judas fur erat et sacrilegus
qa fur sacroꝝ. vñ sacrilegiū furtū rei sacre.
¶ Itē i furto Jude fuit peclat^o. peculat^o aut
dicitur furtū de republica. z. ca. q. 4. furtū vero
gregis dicitur abigeat^o. furtū hō hoīs dicitur plagii
¶ Preter ergo nomē commune furti habes qtuor
appropata. sacrilegiū. peculatū. abigeatus.
plagium.

Deinde queritur an

omnis rapina sit pbita h pcepto. Ad qd sic
Aug. sup. exo. 22. penale est occulte auferre.
multo maioris pene est uisibiliter eripere. Au
ferre g̃ violēter seu occulte seu manifeste h
suū pceptū. furti aut noīe bñ intell^r. ¶ Cōf
.iz. exo. filii israel exiuri de egypto spoliane
rūt egyptios: et a vicinis suis accepunt et ab
stulerūt vasa argētea et anrea. ex qb̃ edificā
uerūt postea tabernaculū dño. g̃ rapina seu
spoliatio i sili casu n̄ ē pbita. ¶ Itē rapina
dicitur coiter ad rapinā reꝝ et ad raptū mulierū
sic h̃. 36. q. i. Rapina dupl^r fieri dicitur. Aliqñ. n.
ipā res rapit. alñ ipsi rei vsus violēter eripit.
Res ipsa tūc rapit cū violēter dño eripitur
vt in ppetuū teneat. Aliqñ nō res ipsa affe
ctat: s̃ vsus eius dño pbitēte violēter usur
pat. Raptus g̃ admittit q̃ floꝝ h̃gitat^o puelle
renitētis violēter eripit. S̃ rapt^o dicitur eē spēs
fornicatōis general^r dicitur: sic ibidē dicitur. fomi
catio h̃ videt eē gen^o cuiuslibet illiciti coit^o
q̃ sit ex uxorem legitimā. tñ spāl^r intell^r in
vsu viduaz vel meretricū vel scabinaz. sic
stup^r ppe h̃ginum est illicita defloratio: et
adulteriū alieni thoi violatio. et incest^o san
guineaz vel affiniū abusus. Raptus hō cum
puella violēter a domo patris ducit ut cor
rupta i uxore h̃eat. g̃ aliqua dñā rapine est:
que nō pbitet hoc pcepto: s̃ illo. nō mechab
beris vt raptus. ¶ So. Rapina h̃m suā rōez
propriā que est cōtractatio rei aliene violēta.
et cō uolūtatem possidēt^r i oī casu h̃ pcepto
prohibet. ¶ Ad illud qd obf̃ de filiis israel
dō. qd ppe nō miserūt rapinā. Uñ aug^o. in
qōnib^o sup. exo. xi. Dixit dñs ad Moysen. Pe
tat air zc. Non hinc quisq̃ furandi exēplum
patare dicitur ad expoliādū isto mō pxiū. hoc
enim insit deus qui nouerat: qd quēq̃ pati
oporteat. nec israelite furtū fecerūt. s̃ deo in

benti mīsterium tribuerūt. ¶ Ad 2° dō. qd
rapina vt coiter quelz cōtractatio rei aliene
violēta seu ad possidēdū: seu ad delectandū
Et h̃m hoc cōprehendit raptū. ¶ Itē dicitur ppe
cōtractatio ad possidēdū. et h̃m hoc nō cōpre
hendit raptum. ¶ Preterea in raptu duplex
est puaricatio. nā quātū ad actionē p̃tinet ad
rapinam. et p̃hibet h̃c. Quātū ad itentōem
p̃tinet ad mechabiam. et p̃hibet cum dicitur
non mechaberis.

Consequenter que

rit utrū furtū uel rapina in aliquo
casu sint licita. et ponit quadruplex casus.
¶ Primus in causa necessitat^o. ¶ Secundus
in causa pietat^o. ¶ Tertius in causa iusticie.
¶ Quartus in enētū innētōis.

Quantum ad primū

querit utrū ille qd furat nēcitate famis uel
sitis uel alie h̃i cōpulsus faciat cō illud p̃
ceptū. qd nō dicitur. quia in necessitate omnia sūt
coīa. g̃ iste in necessitate cōsistit non accipit
quod alienū est: s̃ quod suū. g̃ non peccat exē
plo discipuloꝝ: qui necessitate famis spicas
uellētes excusant a dño Math. .iz. ¶ Itē idē
probat exēplo Dauid: qd necessitate comedit
panes ppōis: sic ipse dicitur dñi. ¶ Itē dicitur
ille qd dñs est rei quam iste furat tenet ex p̃
cepto dñi ei s̃uenire. unde pascere fame mori
entem quem si non paueris occidisti: sic dicitur
glo. sup. illud de uero. nō occides. ¶ Cōf̃ ē
decretalis. 5. li. 11. de furtis. ex penitētiāli 35.
do. Si qd p̃ necessitatē famis aut nuditat^o
furat^o fuerit cibaria: uestē: uel pec^o: peniteat
ebdomedas tres. ¶ So. dō. qd refert i necessi
tate an sit leuis uel uehemēs. Et si uehemēs:
aut alio mō reuenabil^r qd furando. aut nō. Si
leuis sit et alio mō reuenabil^r qd furando nō ex
cusabit a transgressione h̃i p̃cepti: quantum
ad totū. Si sit uehemēs et nullo alio mō rele
uabilis: excusat a toto: nec h̃m x̃itatē ē furtū:
qa in tali nēcitate oīa sunt coīa. Decretal^r hō
imponit p̃nāz p̃pter ambiguū: et ne sit p̃nus
ad furtum.

Deinde queritur in

casu pietat^o de illo qd furat rem usurariū uel
auariū: ut inde faciat elam utrū peccet. cōtra
hoc pceptū. uidet qd nō: qa imitat^o Job dicitur
Conterebam molas iniqui: et de dētibus illi^o
auferebam p̃dam. 29. ¶ Cōf̃. Ro. 3. factam^o

malū vt euziat bona: absit. ¶ Itē ang. Quis
vicer furemur diuitib: vt hēam? qd dem?
paupib: qsi dicat null? ¶ Itē ang. de tali
bus diē. Hui? cogitatio dyaboli calliditatē
surripit. Nā si totū tribuat qd abstulerat au
get plus pām q̄ minuat. q̄ aufert sibi copiā
restituēdi. Peccatū q̄ ē furari usarius. S; qd
peccatū: nō nisi furtū. ¶ Itē querit silr de
muliere que furat uiro suo pecuniā v l aliqd
aliud vt inde faciat elam: vtrū peccet. vñ q̄
lic. Sñ. 4. vñ mulieri. Sub viri p̄tate eris. vñ
accipis q̄ vxor vorū otinētie vel abstinentie
nō pōt emittē sine cōsensu uiri. q̄ multo fort?
nec dare elam. ¶ So. ad p̄mum dō. q̄ furari
alicui vt de furto s̄buenat alii: peccatū est.
Illa rō auctoritas Job: p̄ quā videbat p̄bari
d̄rū: intellē de iudicibus: quoz̄ interest vt
fures puniant r̄ furta restitui faciant. ¶ Ad
illud quod 2° querit d̄ vxore dō. q̄ si vxor h;
res de patrimonio p̄ter votem: de ill' innito
d̄no potest facere elam. De reb' autē viri vt
de pane r̄ aliis: que de bono more solent ad
mulierē dispositōem prinē: pōt r̄ debz̄ facere
elam. moderate tñ s̄m facultates viri sui: r̄
debet semper sibi foumare cōscientiam q̄ non
displiceat marito.

Queritur cōter circa casū iusti
cie. p̄mo de his que rapit ab infide
lib'. Nā in iusto bello vt rapina licita s̄m am
bro. i li. de patriarchis. vbi diē. Dicat aliquis
cū ipse nicit qd dixit Abrahā ad regē sodomo
rū. gñ. 14. nihil samā abs te. cū p̄da vtiq; fu
erit in potestate victoris: docet militatē di
sciplinā vt regi seruent omnia: qd intelligē
dū ē aliis distribuendo p̄ qualitate laboz̄.
¶ Cōf. Aug. de hbis dñi ē datu. 19. Milita
re nō ē delictū: s̄ p̄pter p̄dā militare p̄m.
¶ So. dō q̄ refert an bellū sit iustū v l iustū
In bello iniusto indistincte ē p̄bitū. In bel
lo rō iusto transfert dñiū rez̄ illoz̄ q̄ iuste
debellāf i iuste debellantes ipsa lege iusticie
p̄ncipis iterueniēte auctoritate. refert tñ an
aligs de p̄des in iusto bello intentione cupi
ditatē vel seueritate iusticie. p̄mo nō rapina
ē quantū ad affectū: quis nō quantū ad actū
2° modo nō est rapina. ¶ Itē q̄rit d̄ rapt ab
ifidelib'. Nā rapt ab illis nideflicitū. Unde
aug. ad Uincētū. Res quecūq; terrena non
recte a quoq; possideri pōt: nisi iur' d̄no: quo
cta sunt iustoz̄. aut iure humano qd i pote
state est regum terre. Ideo q̄ res falso appel

latis vestras: quas nec iuste possidetis: r̄ s̄m
leges terrenoz̄ regū amittē iusti estis. Logē
b̄rid donaliid. ¶ Itē idem i eodē. Frustra di
citi. nos i eis cōgregādis laboram: cū scriptū
legatis. Labores impioz̄ iusti edēt. ¶ Itē au
gustin' d̄ Petalianū. Ad oēs iniquos vox
illa dñi valet Mat. 22. Aufere a vobis re
gnū dei r̄ dabit' genti faciēti fructū seu iusti
ciam eius. nō frustra scriptū ē. Labores impi
oz̄ iusti edēt. Propter qd magis mirari de
betis: q̄ ad huc tenetis aliquid: q̄ q̄ aliquid
amissistis. ¶ Itē Aug' in ep̄la ad Uincētū
Si cōsiderem' qd scriptū est in li. sap. 10. Ideo
iusti tulerūt spolia impioz̄. Itē qd legitur
13. p̄ter. Thesaurizant iusti diuitie impio
rū. Alia l̄sa videbim' non eē q̄rendū: qui ha
beāt res hereticoz̄: s̄ q̄ sint i societate iustoz̄
Ex his q̄ uidef̄ relinq̄ tam b̄fici q̄ iudei:
q̄ saraceni reb' quas habēt: licite potuerunt
spoliari. quod qdam indistincte cōcedunt.

¶ S; cōf. p̄ceptū ē iuris naturalis. Nō faci
as alii qd tibi nō uis fieri. q̄ hoc semp r̄ cum
omnib' obseruādū. S; nos nollem' ab eis ex
p̄olari. q̄ cū spoliā' eos facim' cōtra b̄ p̄ce
ptū. ¶ So. dō. q̄ refert utrū ille q̄ infideles
expoliat hēat auctoritatē rei publice uel nō. si
nō h; expoliando cōmittit rapinā: sic homici
diū cōmittit q̄ maleficū interficē sua nō supe
rioris auctoritate. Si hab; auctoritatē disti
guūt qdā inter iudeos r̄ alios. nam d̄ iudeis
p̄ceptum ē ecclie in ps. Ne occidas eos ne qñ
oblitiscāf populi mei. r̄ etiā qd scriptū ē. Re
lige cōuertēf. Ro. 10. r̄ 13a. 6. De b̄ficiis rō r̄
saracenis p̄ceptū ē Exo. 22. Maleficos nō pa
tieris ninē. Ex quo q̄ iuste possūt occidi r̄ iu
ste poterūt expoliari. in d̄i rō qd p̄mitti de
bēt ninē spoliari nō debēt reb' uite necēis.
s̄ a p̄ncipib' expoliari p̄nt oib' p̄ter necēis.
Deutero. 23. Advena q̄ tecū h̄sāf i terra ascē
det sup te: eri tēq; s̄blimior. Tu autē d̄scēdes r̄
eris s̄ferior. ipse fenerabit tibi: r̄ tu nō fenera
beris ei. Ex quo ostēdit q̄ nō debeāt p̄mitti
fenerāf xp̄ianis. Et seq̄. seruius inimico quē
immitter dñs tibi fame r̄ siti r̄ nuditate r̄ oi
nim penuria. ¶ Ad illd qd obiē. nō facias alii
qd tibi nō uis fieri. dō. q̄ sic intelligēdū est.
qd tibi nō uis fieri. s̄ qd uis iuste tibi nō fieri.

Postmodū q̄rit in casu iūerio
nis. Ad qd sic. aug.
in quadā omel. r̄ sc̄itaf. 14. c. 9. 5. Si qd inne
nist r̄ nō reddidisti: rapuisti. ¶ Itē Hiero.
super Leuit. Alri sine peccato p̄tant esse si

alienū qđ iūenerit teneat: dīscat **B** peccatū
 file esse rapine: si qđ inuēta n̄ reddat. **C**ōtē
 Dīc lex ī li. institutionū de rez. dīcōe. Quis
 qđ thesauros ī suo loco iūenerit: adrian⁹ nā
 lem equitatē fecit? ei dcessit q inuenerit: ac
 si qđ alieno ī loco nō data ad hoc opa: s̄ for
 tuita inuenit: dimidiū inētoī. dimidiū dñō
 soli dcessit. q̄ nō ē vep̄ gñalī q̄ rē inuentam
 retinere sit rape. **A**d h̄ qđam rīdent p̄ dī
 sīctōem dīcētēs. qđ si qđ inuenerit rē habitaz
 pro derelicta: h̄ habuerit aīum furandi: non
 tñ furtū dmittit: ga nō erat cui fieret. **I**te si
 credit qđ h̄erē p̄ derelicta: tñ n̄ ē derelicta
 nō dmittit furtū. **I**te si nō h̄erē p̄ dereli
 ctā: nec credat derelicta: eo tñ aīo accipit: vt
 dñō restituat: nō dmittit furtū. Si tñ aliqđ
 isto qđ nō dcurrat: dicit dmittit furtū. De the
 sauro tñ dicit qđ h̄ p̄ derelicta. **C**ōtē hoc
 sic obf. sic dīc aug⁹. ī predicta omel. Deus cor
 īterrogat nō manū. Si ergo aliqđ inuenerit
 rem que h̄erē p̄ derelicta: tñ accipiat animo fu
 randi: dmittit furtum. qđ dcedendū est.
Propt̄ea dīstīgnēdū ē ī reb⁹ inuētīs: tñ aīo
 inuenient. In reb⁹. ga qđam res in nulli bō
 nis sunt tñ occupātī dcedūt. tñ h̄ ē dñp̄. nā
 qđam sunt res que nūq̄ fuerūt possessē: de q
 bus dīc lex ī li. dstitutionū de rez. inuēitione
 Lapilli tñ gēme zc que littoze maris faciūt: iū
 iure nālī statim inuentozis sunt. **I**te sunt
 qđam res que aliqñ possessē fuerūt: s̄ dereli
 ctē sunt vt thesauri in predicto casu. tñ dīcī
 thesaur⁹ pecunia ab ignotis dñīs vetustozī
 tpe: abscondita. **A**lie tñ res sunt que ī ali
 cuius bonis sunt. In p̄mis duob⁹ casib⁹ iūēta
 retinē nō ē rape. In ultimo tñ dīstīgnēdum
 aut credūt derelictē. aut nō credūt. Si cre
 dunt: ignorantia que est facti excusat. Si nō
 credūt: contractatio ē rei aliene tñ furtū.

Consequēter que
 rīf an hoc p̄cepto intelligat usura
 p̄hibita. Et p̄mo q̄rīf vtrū p̄hibeat usura
 quantū ad affectū. z an p̄hibeat vlr q̄rū
 ad actum.

Ad primuz sic Luce. 6. Da
 te mutuū nī
 bil inde sperātes. tñ dīc glo. qđ hic p̄hibetur
 vfa. qđ sola spes aliqđ accipiēdi p̄ter sortem
 facit vsarium. **I**te sola volūtas īterficiē
 di hōiem facit homicidiū. sola volūtas forni
 can di facit fornicationē: sic dī in q̄nto Mat. h.
 Qui viderit mulierē ad occupāscēdū zc. quat

q̄ sīlī sola volūtas accipiēdi p̄ter sortē facit
 vsariū. **A**d h̄ dīcūt aliqđ qđ sola voluntas
 nō facit vsariū nisi interueniat pactū. **S**z
 Esto qđ iste timore ecclesie nō facit pactū: s̄ tñ
 habet voluntatē. Ali⁹ vult tñ facit pactū. Inde
 sic. puer. 16. Spūm ponderator ē dominus.
 .i. volūtatū. s̄ talē habet voluntatē iste: q̄lez
 ille. qđ si voluntas illius facit vsariū: et volun
 tas istius sīlī facit vsariū. qđ aliqđ dcedūt
Sz contē. Quis tenet esse grat⁹ ad bñficiā
 qđ mutuū accipiēs debet esse grat⁹ mutnanti
 qđ dñs potest sperare aliquod bñficiū ab eo qđ
 mutuat. qđ tñ aliquā supabūdāriā. **I**tem ex
 dono qđ licite potest sperare donū. qđ ex mutuo
 mutuū potest sperare. **S**o. d. d. qđ cuz diuerse
 scie diuerfas h̄nt dīderatōes a diuerfis sci
 entib⁹ idem diuersimode dīderat. tñc ē qđ
 s̄m leges humanas sola volūtas nō facit vsu
 rariū: ga lex humana manū coibet: nō aīum.
 Secūdū vero legem dīnam que aīum coibet
 sola volūtas facit vsurariū. **A**d p̄mū qđ obie
 ctum rīdēdū. qđ mutuās potest sperare illō ad
 qđ tenet accipiēs. ga ī dñlī casu. s̄ necessitatē
 tenet accipiēs mutuū illi qđ dat dare: sīlī etiā
 si nō dedit; p̄us. unde potest illud spare mu
 tuās a recipiēte: nō tñ ex ui mutuū: s̄ ex cari
 tate recipiēt mutuū. **M**utua. n. bñficiā accē
 dūt caritatē. et que etiam ex p̄cepto dei dī
 indigētī mutuū dare. Et p̄ hoc soluit z. **B**n̄
 .n. dcedēdū ē qđ mutuās potest ab eo qđ recepit
 ī sīlī casu spare mutuū: ga ad hoc tenet ali⁹
 tñ si hac intentione tradit sibi mutuū nō est
 meritorū: ga nō ponit deum fines. **I**deo dīc
 dñs. Date mutuū nihil inde sperātes. s̄ ab ho
 mine: s̄ a deo retributionē.

Sequitur querere ^{ntz}
^{ufa}
 quantū ad actū nlr sit p̄hibita hoc p̄cepto.
 Ad qđ sic. ps. Qui pecuniā suā nō dedit ad
 usurā. qđ dīcat. qđ dat ad usuram n̄ habitabit
 ī tabernaculo dñī. Dare qđ ad usuram vlr est
 malū. qđ p̄hibitū non nisi isto p̄cepto. qđ zc.
Item Ezech. 18. Qui usuram tñ supabūdāriā
 n̄ accepit uita n̄ uet. qđ p̄ dīrīū qđ accepit mo
 rief. qđ malū: tñ inde ut p̄us. **I**tem exo. 22.
 Si pecuniā dederis paup̄i: nō urgebis quasi
 exactor: nec usis opprimes. **I**tem Luce. 6.
 Date mutuū nihil inde sperātes. Ecce ex his
 patet qđ dare ad usuram: tñ spare aliqđ p̄ter
 sortem generalī est p̄hibitū. **C**ōtē. Deut.
 23. Non feneraberis frī tuo: s̄ alieno. qđ licet fe
 nerari alieno. **I**te Ambro. Usuras exigas

ab eo cui iuste nocē desideras. ¶ Item mai⁹
pctm̄ ē occidē q̄ dare ad usuram. S; i aliquo
casu nō solū licet occidē: imo est meritorium
sic ē in iusto iudice: q̄ malefici iuste damnat
ad mortē. ¶ q̄ filii dare ad usurā in aliquo ca
su erit licitū. ¶ Itē ex p̄cepto dñi licite as
portauerūt indei vasa egyptioꝝ exo. iz. q̄ filii
rōne ex p̄cepto dñi poterit q̄s licite dare ad
usuram ⁊ aliqd accipe p̄ter sortē. ¶ Min⁹ enī
malū est partē accipe q̄ totū. ¶ Itē lex iusti
niani pmittit v̄sas centesimas ⁊ quadrage
simas. ⁊ supponēdū ē qm̄ bñ pmittit. ¶ Itē
iste q̄ accipit mutuū p̄t rē suā dare v̄sario
⁊ sic ⁊ vult. et dicit ei. Ego do tibi istā pecuni
am p̄ter sortē. igit̄ ista supabūdātia ē p̄p̄a
v̄sarii iuste: q̄ ē ex dono illius q̄ habet ius
dandi. q̄ v̄sario nō usurpat sibi rē alienā ma
nentē alienā. ¶ Item esto q̄ sic fiat tractus
Dato tibi pecuniā istā vt des mihi tantū
p̄ter sortē. q̄ fm̄ hanc formā supabūdantia
quā accipit v̄sario data ē sibi. q̄ sua ē. ¶ Itē
licet cedere domū. equū. vasa aurea p̄ lucro
Quare silr̄ nō dare pecuniā p̄ lucro. Solo
dō. q̄ dare ad usuram in se fm̄ se malū ē ⁊ p̄
hibitū. ¶ Ad p̄mo obiectū in d̄ctum dō. q̄
nūq̄ fuit indei licitū fenerare alieno. S; per
missum fuit illis: sicut dare libellum repudiū
p̄pter duriciam cordis sui. peccabāt tñ moꝝ
talī fenerādo alieno. s; pmittēbas eis duplī
de causa. s. ne facerēt pei⁹. i. ne fenerarēt fra
trib⁹ suis. Et q̄ vari erāt ⁊ paulatī trabēdi
ad p̄fectionē. Et ex hoc trahit̄ argumētū. q̄
si nō possum⁹ obtinē ab v̄sariis vt totū red
dant: debem⁹ facē vt saltem partē reddant.
¶ Ad 2° dicit̄ qdā in nullo casu usuram esse
exigendam. Et qd̄ dicit̄ Amb. intelligūt nō de
v̄sa p̄p̄ie: s; de nimia pensione: ⁊ de tributo
ab infidelib⁹ exigēdo: vt tali onere p̄grauati
conuertāt ad fidē. ¶ Alii hō illud intelligunt
dictū eē ad l̄fam: q̄ ex quo instū bellū mouet̄
ex edicto p̄ncipis: ab hostib⁹ licite v̄sa exigē
dū tñ nō fiat vitio cupiditatī: s; zelo caritatī.
vt sic macerēt v̄sis q̄ nō p̄t domari armis.
Nam cū eos possum⁹ occidē: ⁊ oīa eoz possi
mus nostra facē iur̄ belli. et hec v̄f eē intētio
Ambrosii. vñ statim sequit̄. Ab eo usuram exi
ge: cui inire iherūf arma. huic legitime iherūf
usure quē bello vincē nō potes. Ab hoc v̄saz
exige: quē nō sit crimē occidē. tñ p̄p̄ie loquē
do in hoc sensu nomē v̄saz trahit̄ a propria si
gnificatōe: q̄ nō ē v̄spatio rei aliene. ¶ Ad
tertiū dō. q̄ quāuis occidē sit pctm̄ i se: nō tñ

ē pctm̄ fm̄ se: Dare aut̄ ad usuram est pctm̄ i se
⁊ fm̄ se: sic post patebit. et ideo nō est simile.
¶ Ad quartū dō q̄ filii israel seruiērūt egypti
ptiis: ⁊ merces nō erat eis reddita. et p̄pter
hoc dñs q̄ ē hō dñs oīum transtulit dñm̄
uasoz illoꝝ ad indeos. et sic iudei accipiēt̄
ex p̄cepto dñi nō peccauerūt: q̄ nō cōfite
runt rem alienam inuito dño: imo seā. Acci
pere hō usuram est tractare rem alienā manē
tem alienā: ⁊ facere ut d̄ sua. hoc aut̄ ē malū
fm̄ se ⁊ tra ius nāle. sicut cognoscē uxorem
alienā scienter malū ē in se ⁊ fm̄ se. et illud
ideo de nō p̄cipet: cū illi⁹ sit optima adducē
cū sit optim⁹. ¶ Ad aliud hō qd̄ obf̄ de lege
Iustini mi dō. q̄ pmittit v̄sas leuissimas exigi
ne accidēt̄ peius: q̄ erāt boīes p̄ni ad vadū
usuras: elegit iudicās min⁹ malū. s. leues usas
sustineri q̄ gues: sic de libello repudiū fuit.
Tñ qdā excipiūt quosdam casus i q̄b⁹ per
missa est usura. ut i fideiussoꝝe q̄ soluit usuras
creditori potest eas repetē a debitore p̄ quo
fideiussurat. s; recte aduertēti nō ē hec usura
q̄ nō itēdit fideiussoꝝ accipe p̄ter sortem
Similr̄ ⁊ in moꝝa ut si debēs mihi centū sol
nere ad certū terminū: qd̄ q̄ nō fecisti opor
tuit me illā pecuniā accipe ad usuram. tu tene
ris mihi restituere illas ⁊ seruare in dēnem.
s; planum ē q̄ i tali casu restituere non ē usura
sic p̄ius. ¶ Ad aliud dō. q̄ ille q̄ accipit mu
tuū nō h̄ ius vadī usario. q̄ dñs oīum cō
dic. s. oīas. sic si aliq̄s hēret feudū ab aliquo
terreno dño: nō posset transferre dominiū
illi⁹ feudi dño cōdicēte. Cū q̄ dñs omniū cō
dicat null⁹ potest dare usario supabūdātia
p̄ter sortem. ¶ Ad aliud dō. q̄ qd̄ cūq̄ v̄bis
mutet̄ cōf̄: nihil mutat̄ i tracto. Nā semp
est p̄uersa usarioꝝ feneratio q̄ cupit rē alie
nam manentē alienam facē suam. et postea si
q̄s timore q̄ posset cadē in cōstantē n̄z dicēt
nō cōsenties animo. Accipio te i uxore: iudica
res nullū esse matrimonū. silr̄ cū iste necita
te coact⁹ dicat. Ego do tibi tantū p̄ter sor
tem ⁊ dissentit aīo iudicabit̄ nulla esse dona
tio. q̄ nihil datū ē usario. q̄ detin et rem alie
nam inuito dño. ¶ Ad ultimū dō. q̄ eodez
modo q̄ licet concedē equū p̄ lucro si sic pos
set cedere pecunia nō eēt usura si cederēs aliqd
acciperet p̄ter sortem. In locatione hō non
transfert̄ dominiū. Et ideo totū piclm̄ est in
locante si res pereat. Improp̄e hō locat̄ pecu
nia: s; p̄p̄ie mutat̄. Qd̄ n. locat̄ nō trāffer̄
in dominiū eius cui locat̄. ¶ P̄terea pecunia

nō deteriorat p vsū. et quātū est de se nullā
parit vtilitatē vrenti: sic fac equus et dom⁹ q̄
sunt locata pprie. In mutuo tō pecunie tras
ferē dñiuz. vñ mutū vñ q̄si de meo tuū. et iō
piclū rei mutuate ptin; ad eū q̄ mutuat cō
ius nāle ē vt aliqs p̄cipiat emolmētum de
vsu rei q̄ nō est sua. 3o q̄ vsa ē p̄m̄ et intelli
git p̄hibita hoc p̄cepto. 1o fm̄ Bre. triplicē
dñiam inter mutū et locatū. 1o p̄ma ē q̄
i mutuo transferē periclm̄ i accipiētē. In lo
cato i eum q̄ dat. 2o ē q̄ mutū p̄pe non
deteriorat p vsū vt pecunia. s̄ locatū vt do
mus uel equus. 3o Tertia causa est q̄ mutū
quātū ē de se nullā vtilitatē parit vtēti. Lo
catū tō parit. vt ager vel equus vel dom⁹.
Et hoc intell̄ de mutuo pecunie.

Deinde queritur de

furto interpretatio vtrū hic p̄hibeat. Cōtin
git aut̄ furtū tale multipl̄ omitti. s̄. in deti
nēdo. i expēdēdo. i appropando. i emendo. et
vendēdo. Circa p̄mū querit̄ vtrū diuites
q̄ nolūt sbuere paupib⁹ in necessitate: vtrū
debeat̄ iterptari fures et raptōes. Ad qd̄ sic
Uni bono possunt opponi plura mala. vt lar
gitati p̄dgalitas et auaricia. s̄; p̄lib⁹ bonis
nō opponit̄ vnū malū: q̄a malū pluris dñio
nis est q̄ bonū. q̄ vñ p̄cepto opponēt plures
p̄uaricatōes. s̄; plurib⁹ p̄ceptis nō opponēt
vna p̄uaricatio. Cū q̄ s̄tractatio bñficii tpe
necessitatē sit cō hoc p̄ceptū. nō occides: sicut
sup̄ dictū ē: iuz illā auctoritatem. pasce fame
moriētē zc. nō erit cō illud p̄ceptū. nō furtū
facies. q̄ nō erit interpretādū furtū uel rapina
Cōf. Eccl. 4. fili elam paupis ne defrau
des. et seq̄. Redde illi debitū tuū. q̄ diuites
debēt elas paupib⁹. s̄; q̄ nō reddūt nccitatē
tpe: q̄a tūc ē tps reddēdi debitū: quid aliud
q̄ raptōes sunt: vtputa rē alienā. s̄. paupum
violētē retinētēs. 3o Ambrosi⁹. Nō ē mi
noris criminis q̄ hñti tollē qd̄ cū possis et abū
dans sis indigētib⁹ denegare. Esuriētū pa
nis ē quē tu detines. Vidua; indumētū qd̄
tu recudis. Miserorū redemptio et absolutio
pecunia quā tu i terra refodis. Tot q̄ te scias
bona innadē: quot posses prestare. 4o Am
brosi⁹. Nemo ppū dicat qd̄ omne ē. plusq̄
suffic̄ ad sumpt⁹ violētē obtentū ē. igitur
dites q̄ supflua et ulē sumpt⁹ necessaria reti
nent: cū sciāt et videant paupes indigē: rapti
nā omittūt. qd̄ ccedim⁹. Intellige tñ salua
necessitate fm̄ statū p̄sone. plura. n. sunt ne

cessaria regi q̄ comiti. et comiti q̄ militi. Ne
cessariū aut̄ ē regib⁹ t̄saurizare: ut ifanieri
bus hostib⁹ in regnū bēant tande possint mili
tib⁹ in defensione regni stipēdia mīstrare.

Ad illō qd̄ obf̄ dō. q̄ una p̄uaricatio non
opponit̄ vnob⁹ p̄ceptis. s̄; vñi⁹ actionis pōt
esse duplex p̄uaricatio. ut in illo q̄ deflozan
do h̄ginē interfic̄. q̄a in quātū deflozat: facit
cō illud p̄ceptū. nō mechaberis. In quantum
interfic̄: facit cō illud p̄ceptū nō occides. S̄; ill
sb̄ctio bñficii in quātū nō coicāt bona pau
peri tpe necessitatē: ē cō h̄ p̄ceptū. nō furtum
facies. In quātū tō ex defectū paup̄ perit: est
cōtra illud nō occides.

Sequitur de inter^{preta}

furto i expēdēdo. Circa h̄ querit̄ de clericis:
q̄ patrimoniū crucifixi paupib⁹ debitū in illi
citos usus. s̄. pompis seclariis. comestatiōib⁹.
et h̄i⁹ expēdūt. vtrū sint raptōes: et peccēt cō
hoc p̄ceptū. Videt̄ q̄ sic. q̄a cōstāt rem alie
nam inuito dñio. Aut enim Hiero⁹. Quicquid
bñt̄ clerici paupes ē. illud q̄ qd̄ expēdit̄ cō
paupes qd̄ nisi rapina est. 3o idem. Ecce
siam fraudare sacrilegiū ē paupib⁹ erogādū.
et inde aliqd̄ sb̄bere omniū p̄donū crudeli
tatem supat. 4o cōciliū tholetanū. Si illi
q̄ nulla ex reb⁹ suis paupib⁹ xpi distribuerūt
eterni in diuice damnabūt: quātō magis q̄
auferūt paupib⁹ qd̄ nō dederūt. 5o b̄trū
B. Clamāt nudi. clamant famelici. cōrūf̄ et
dicūt. Discite pōtificates i freno qd̄ fac aurū.
Nūqd̄ a freno expellit frīg⁹ aut famē? Nost̄
est q̄cqd̄ expenditis. A nobis exhib̄ crudel̄
qd̄ csumitis inaniter. Ex bis reliq̄ q̄ clericū
q̄ i malos usus bona ecclesie expēdūt sūt ra
ptōes. Qd̄ ccedim⁹ p̄ Ber. scribētē ad quē
dam canonicū sic. Cōcedis tibi si altario ser
uias: ut de altario uiuas. nō tñ q̄ emas frena
deargētata. grisea varia q̄ pellicea. q̄cqd̄ p̄
ter necessariū nictū et uestitum de altario re
tines tuum nō ē rapina ē. sacrilegiū ē. s̄; q̄
nunqd̄ tenēt ad restitutōem si habēt aliud
nū possint restituere. aliō nō uideo: q̄a nō vi
mittit̄ p̄m̄ nisi restituat ablatū. s̄; q̄riē
de bis q̄ csumunt i c̄ sanguineis vitandis et
i potētib⁹ etiā seruēdis. Nam dñi. ad Tbi.
s̄. Si qs̄ suorū et maxime domesticorū curam
uō habet: fidē negauit: et est infideli deterior
q̄ cleric⁹ uel ep̄s q̄ nō facit bonum nepotib⁹
suis grauissimē peccat. Cōf̄ sunt p̄dicte
auctoritates sanctorū. 6o. Consanguineis

dare q̄a indigētes sunt: ordinate caritatē est. Con sanguineis dare ut dicitur et ut dicitur p̄ eos ingenui videat̄ de reb̄ paupeꝝ rapina est. ¶ Item querit̄ de ill̄ qui bona ecclesie in necessariis expēdit. s̄ tñ nō deseruūt. nōne sunt raptōres? Ad hoc. n. dant̄ eis bñficia ecclesie ut laborēt ī ecclia dei. Si igit̄ nō laborant nō debēt hēre. Qui. n. nō laborat nō mā ducet. Si. n. agricole daret̄ pecunia ut ī agro laboraret. et ipse acciperet et nō laboraret: nōne raptor et fur esset: s̄l̄ v̄ de istis. ¶ Itē Hiero. Ecclesia fraudare sacrilegiū ē. S; ipsi defraudant ecclesiam. Ad hoc. n. dant̄ bñficia ecclesie ut seruiāt ecclesiis. s̄ sūt sacrilegi et raptōres. Quod cōcedim̄?

Postmodū queritur

de furto interpretatio ī appropriando. Circa q̄d querit̄ utrū clericū appropriando sibi bona ecclesie tractet̄ rē alienā. Ad q̄d sic. Aug⁹. Si puatim que nobis sufficiūt possidem⁹ nō sunt illa nostra s; paupeꝝ: quoz̄ p̄curatōem q̄dāmō gerim⁹. Nā p̄prietatē nobis v̄spatōe dānabili v̄dicam⁹. ¶ Itē Hiero. de clericis. Qui dominū possidet: et cū p̄ba dicit. pars mea dñs: nihil eꝝ dñm p̄t hēre: q̄ si q̄spiam aliquid p̄ter dñm hūerit: pars ei⁹ nō erit dñs s; b̄i grā. Si autē: si argētū: si possessiones: si uaria suppellectilia: cū istis partib⁹ dñs nō dignat̄ fieri pars ei⁹. ¶ Rñdent q̄ clerici p̄t hēre p̄p̄iū. Q̄ hō d̄ q̄ nō possunt: intell̄ s; statū p̄mitine ecclesie. Actū. 4. Nihil p̄p̄iū aliq̄s credētū possidebat: s; erant oīa coīa. vel loq̄it̄ de religiosis p̄sonis. Uel p̄t dicit̄ sine p̄iudicio q̄ clericū ea q̄ hñt iure successiōnis ut de patrimonio suo possunt habere p̄p̄iū et de illis facere testamētū. S̄l̄ et d̄ his que sunt eis donata nō intuitu ecclesie: s; p̄sone. et de his que aliqua arte vel labore acq̄sierūt. Ea hō que habēt de ecclesia omnia habēt cū paupeꝝ. Uñ Ambro. Cōuenior ip̄e a comitib⁹ ut p̄ me basilice fiat matura traditio dicētib⁹ imperatōre in suo iussisse tradē debēt: ut pote in cuius potestate essent omnia. Rñdi. si a me petēt q̄d meū ē. i. fundū meum argētū meū hui⁹ me nō refragatuz: quāquā oīa que mea sunt paupeꝝ sint. v̄ez ea q̄ dīna sunt imperatorie potestati non eē s̄bieda: si patrimoniū petir: inuadite. si corp⁹: occurrā. ¶ Itē Prosp. Non sunt p̄p̄ie s; omnes facultates eccle. iz. c. q. i. ¶ Itē Hiero. ad Damasum papā. Quicq̄d habēt clericū paupeꝝ

est. et dom⁹ illoꝝ oīb⁹ debēt esse omnes susceptōe pegrinoꝝ: et hospitū iuigilar̄ debēt. ¶ **Queritur** postea de furto interpretatio in vendendo et emēdo ut de symonia. utrū phibeat̄ isto p̄cepto. Et cū symonia sit ī v̄dēdo vel emēdo spūale vel spūali ānerum. Ex hoc autē omittit̄ iniuria d̄t̄ deū p̄ se: nō d̄t̄ p̄ximū: videt̄ q̄ symonia phibeat̄ ī p̄ceptis p̄me tabule nō secūde. s; nō phibeat̄ hoc p̄cepto. ¶ Con̄. Symonia omittit̄ ex intētiōe d̄t̄tandi rem alienam iniuste. S; omnis talis tractatio phibeat̄ hic. s; et symonia. p̄mū p̄. Nā symonia rem quam accipit vendēdo spūale: teneat̄ situate. s; d̄t̄at rem alienam. ¶ So. d̄d̄ q̄ ī symonia duo sunt v̄dēdere siue emē: et recipere. Quātū ad v̄dēditōem vel emptōem rei imp̄ciabil̄ que ē dīna: omittit̄ iniuria d̄t̄ deum. et est p̄t̄m̄ d̄t̄ dīnū cultū: et oīa p̄mū p̄ceptū p̄me tabule. Quātū hō ad receptōem pecunie ul̄ rei t̄p̄alis: que nō p̄t̄ possideri iuste peccat̄ d̄t̄ istud p̄ceptū. q̄a sicut dicit̄ Aug. ad Macedoniū. Dē q̄d male possidet̄ alienū est hoc ē p̄ alieno ē reputādū. et hoc modo q̄rū ad hoc symonia ē furtū: s; q̄ trahit̄ ad spūale nomē sacrilegiū.

Post predicta ad inq̄stione octani mandati ē p̄cedendū. quo d̄t̄ Ero. 20. et Deute. 5. Nō loqueris oīa p̄ximū tuū falsū testimoniū. Circa q̄d querit̄ plura.

¶ Primo utrū ista phibitio p̄tineat ad p̄mā tabulā vel secūdā. ¶ 2⁹ q̄d intelligat̄ phiberi p̄ falsum testimoniū. ¶ 3⁹ utrū phibeat̄ hic locutio falsitat̄. ¶ 4⁹ utrū phibeat̄ taciturnitas v̄tati: cū v̄tatis regit̄. ¶ 5⁹ utrū phibeat̄ hic mēdaciū. ¶ 6⁹ ut mēdaciū sit hic ul̄ phibituz. ita q̄ ī nullo casu sit licituz.

Ad primuz sic p̄cedit. Cam testis nō recipiat nisi iurat⁹: restari est iuramētō fidē facē. s; falsuz testimoniuz ē piurū. Ad idē s; p̄ceptum p̄tinet phibitio piurū et falsi testimoniū. Cam s; 2⁹ p̄cepto. s; nō assumas nomē dei tui in uanum. phibeat̄ piurium sic dicit̄ glo. s; deute. sup̄ illud non assumes. s; eodē phibeat̄ falsum testimoniū. ¶ Item si dicat̄ q̄ nō absolute phibeat̄ hic falsum testimoniū: s; cum veterinatōe. s; oīa p̄ximū. unde phibeat̄ falsuz testimoniū s̄m q̄ est ī p̄ximū nocumētum. et ideo cū in secunda tabula decalogi q̄d ē in p̄ximū nocumētum phibeat̄: nō in p̄ma:

rebet falsum testimoniū p̄hiberi. **C**ontra
Contingit dicē testimoniū falsum ad p̄ximū
p̄fectū: sic mēiri. et ostans ē q̄ istd est p̄m̄:
et nō nisi rōe falsitat̄ testimoniū. Un̄ i. iero.
super eplaz ad p̄bilonē. Si q̄s sanctū dicē
nō sanctū: et rursū nō sanctū asserit sanctū:
abhorribil̄ ē ap̄d deū. Relinq̄igit q̄ p̄hibet
absolute falsum testimoniū: etiā si nō sit ōtra
proximū. **I**te sic dicit Aug. z. li. ōtra faustū
et silf̄ p̄ de ci. dei. Regula diligēdi p̄ximū re/
gular̄ fm̄ dilectionē que ē ad seipm̄: cū d̄r. di/
liges p̄ximū tuū sic te ipsū. vñ illo eodē p̄ce/
pro quo p̄hibet nocumētū p̄ximū: p̄hibetur
nocumētū sui. vñ cū d̄r. nō occides. intell̄ te
vel aliū. q̄ silf̄ eodē p̄cepto p̄hibet. nō falsum
testimoniū dices ōtra te vel ō p̄ximū. Q̄ ḡ
ponit determinatio ista. s. ō p̄ximū i p̄hibi/
tione falsi testimoniū: nō coartabit p̄ceptum:
quin absolute p̄hibeat falsum testimoniū. nō
prohibet ḡ rōne predicta qn̄ illd sit p̄hibitū
z̄ p̄cepto. **I**te aduū. p̄. Eritis mihi testes
dicē d̄ns apl̄s. Ex quo accipit q̄ ōtingit testi/
ficari p̄ deo sic p̄ p̄ximo. ḡ p̄ oppositū ōtingit
falsum testimoniū ōtra deū sic ō p̄ximū: sic
faciūt heretici et apostate. Si ḡ omnis inordi/
natio ōtra deū p̄hibet i p̄ma tabula: sic ōs
inordinatio ōtra p̄ximū i secunda: p̄hibitio
falsi testimoniū erit p̄me tabule sic secunde.
Item ad idem est illd apostoli p̄ ad cor.
i. s. Si xp̄s nō surrexit inuenimur falsi testes
aduersus deū z̄. Ex quo colligit q̄ aduersus
deū p̄t quis dicē falsum testimoniū. et inde
ut p̄s. **C**onf. Sic dicit Aug. i. ench. Verba
propt̄ea sunt instituta ut p̄ ea q̄s in alteri
noticiā cogitatōes suas p̄ferat: non per que
hoīes se inuicē fallāt. ḡ ōs v̄ritas sermōis or/
dinat̄ ad p̄ximū: et omnis fallacia sermonis
est p̄inordinatiōē ad p̄ximū. S; omnis tal̄
inordinatio p̄hibet z̄ tabula nō p̄ma. ḡ ōs
fallacia sermonis p̄hibet z̄ tabula. ḡ et falsū
testimoniū quocūq̄ modo dicit̄. **S**o. Cum
sit v̄ritas creata et increata: v̄ritas creata respe/
cta v̄triusq̄ rōnalis creatura efficit̄ debet̄ r̄
Nam v̄ritati increate debet reuerētiā. v̄ritati
ho create que mente rationali accipit̄ debet
observatiā illā. ḡ v̄ bono: are istam: seruare
illam p̄pter ordinē: q̄ est ipsi ad deum. istam
propter ordinē ipsi ad p̄ximū. Ideo ō illā ē
iuramētū factū p̄ nibilo: q̄a i hoc irreuerēter
assumit̄ increata veritas i testimoniū sue lo/
cutionis. ō istā ho est falsum. t. i. quo nō ob/
seruat̄ p̄ximo debitū v̄ritat̄. Propt̄erea v̄d q̄

istd p̄ceptū i quo p̄hibet falsū testimoniū ē
z̄ tabule. **A**d p̄mū ḡ q̄d obr̄ v̄d. q̄ cū iura/
tur testificando: duplex ē debitū. s. reuerētie
v̄ritati increate: ut nō noīes i vanū i iurādo
Et debitū observatiē v̄ritat̄ ad p̄ximū. ut. s.
sermone nostro q̄ ad hoc ordinat̄ ē: ut signi/
ficet q̄d i nostra mēte ē: p̄ximū n̄ fallat̄. Unde
ē q̄ peiorādo i testimonio dupl̄ peccat̄ ō
p̄ceptū z̄ tabule p̄ falsum testimoniū. et ōtra
z̄ p̄ceptū p̄me tabule p̄pter puritū. Accidit
aut̄ iuramētū testimoniū et testimonio iura/
mētū. Nam iuramētū aliq̄n̄ ē p̄missio: non
assertio. et t̄ iurare n̄ est testificari s; p̄niti/
tere. Silf̄ aliq̄n̄ p̄ferit testimoniū simpl̄. ut ē
est. nō nō. q̄d fac̄ fidem p̄ v̄ritatē que i nobis ē
nō p̄ v̄ritatē que deus est. per v̄ritatē que ē ser/
uāda: nō que est honorāda. et tale testificari
nō est iurare: s; simpl̄ asserere. **A**d ea ho q̄
obiciat̄ ōnter: q̄ determinabat̄ illd p̄ceptū
z̄ tabule: q̄a i p̄ximū nocumētū. v̄d sic ōndē/
bat̄. q̄ nō solū ex hoc ē p̄hibitio falsi testimo/
niū q̄d noceat p̄ximo. s; ex h̄ q̄ nō seruet̄ debi/
ta v̄ritas p̄ximo. **A**d ultimo ho obiecta q̄b̄
obiciat̄ q̄ nō solū ō p̄ximū: s; ōtra deam
potest vici falsū testimoniū v̄d. q̄ possum̄ re/
spicere q̄d testificamur: et cui testificamur. si
respiciam̄ ad illud q̄d testificamur ōtingit
illud esse veritatē increatā vel veritatē cre/
atā. Ideo falsa testificatio geratur s; hoc. et
cū est hoc ōtra v̄ritatē increatā erit ōtra z̄
p̄ceptū: p̄ tabule. Cū ho est ōtra v̄ritatē crea/
tā quā habem̄ in ōscia de reb̄ creatis et de/
signat̄ sermone. peccat̄ ōtra istud p̄ceptū. Nō
falsū testimoniū dices. **S**i ho respiciamus
illud cui testificamur: ille est p̄ximū nō deus.
sive ei testificamur de veritate creata sive de
increata. et ideo semp̄ falsū testimoniū. s; h̄c
respektū ē p̄ inordinatiōē ad p̄ximū. et ita p̄
cepto z̄ tabule p̄hibet material̄. ḡ falsū te/
stimonium potest ponere inordinatiōē que est
ōtra deū et p̄ximū. formal̄ vero ponit inor/
dinatiōē ad p̄ximū. et ideo simpl̄ p̄pe di/
cendo p̄hibet in z̄ tabula.

Consequenter queri

tur qd intelligat̄ p̄ falsū testimoniū p̄hiberi
Nā super illud dicit̄. s. Nō falsū testimoniū
dices. dicit̄ glo. Pessimū gen̄ m̄daciū. q̄d cum/
q̄ igit̄ m̄daciū nō p̄hibet̄ hic. s; illud q̄d est
pessimū. s. in attestādo falsū. **I**te Levit̄.
i. d̄r. Nō furtūz facies. nō m̄tiemini. nec ve/
cipiat̄ vnusq̄s p̄ximū suū: sicut absolute

dictū est ibi gñalr nō mētiemini. posset hic
dici. s̄ spāl̄ dictū ē. nō falsum testimoniū vi-
ces. ¶ Conf. Leuit. 19. Nō mētiemini zc. glo.
Aug. Q̄ dictū ē nō mētiemini: ne calūniam
faciatis. In hoc p̄cepto v̄r̄ otineri nō falsum
testimoniū dices. q̄a calūniam sine mēdacio
fieri nō p̄t. q̄d falso testimonio cludif. q̄ ge-
neralr̄ p̄hibet hic mēdaciū. ¶ Itē Aug. in li.
de mēdacio. Quib̄ placet nō eē mētiendum
multo fortius agunt vtentes eo testimonio:
q̄d in decalogo scriptū est. nō falsuz testimo-
nium dices. quo genere p̄lectif̄ omne mēda-
ciū. Quisq̄s. n. aliqd̄ cūciat testimoniū p̄bi-
bet animo suo. ¶ So. v̄d̄ f̄ Aug. q̄ sic noīe
furti interdicit̄ oīs illicita v̄surpatio rei ali-
ene. et nomine mechie oīs illicit̄ v̄cubir̄ atq̄
illoz̄ mēbroz̄ nō legitim̄ v̄sus. ita noīe falsi
testimoniū intell̄ p̄hiberi omne mēdaciū ge-
neralr̄. De quo p̄ sapie d̄r. Os quod mentitur
occidit animā. Et in ps̄. Perdes omnes q̄ lo-
quant̄ mēdaciū: q̄d intell̄ in distiſte de men-
dacio malignitat̄. ¶ Ad illd̄ q̄ q̄d p̄mo obīe
distinguedū q̄ cū mēdaciū dicat̄ tripliciter
iocosuz. officiosuz. et p̄niciosuz. Iocosuz quod
fit intentione iocādi. Officiosuz q̄d fit inten-
tione p̄ficiēdi p̄ximo. P̄niciosuz q̄d fit in-
tentione nocēdi p̄ximo: q̄d v̄r̄ mēdaciū mali-
gnitatis. P̄niciosuz pessimū est: et illud in-
telligi p̄ falsum testimoniū. Un̄ signanter d̄r.
Nō falsuz testimoniū v̄tra p̄ximū dices. vt
intelligat̄ p̄hiberi v̄lr̄ mēdaciū: quod ē i
p̄xi-
mi nocim̄tū. nō t̄n̄ excipit̄ mēdaciū q̄d est in
detrim̄tū sui: q̄a sicut d̄r Aug. p̄ de cini. di.
falsuz inquit testimoniū nō dices aduersus
proximū tuū. Nō ideo t̄n̄ si aduersus se q̄s̄
falsuz testimoniū dixerit: ab hoc se putauerit
er̄re alienū. quia regulā diligēdi p̄ximū a se
ipso accepit: quando scriptū est. diliges p̄xi-
mū tuū sic te ipm̄. ¶ Ad 2° v̄d̄. q̄ lex decalo-
gi posita ē populo israelitico vt in statu inci-
piēt. Lex t̄o leui vt in statu p̄ficiēt. et ideo
p̄fectiori modo et magis explicite tradūf̄ q̄r̄ū
ad formā vicēdi moralia i leuitico q̄ in decalogo:
sic et i libris sequētib̄ legis. s̄. numeroz̄
deute. Quānis q̄ intell̄ sit idē: i p̄fectiori
mō dictū ē. nō falsuz testimoniū dices: q̄ non
mentiēmini. vel decipiat vnusq̄sq̄ p̄ximuz
sūū. et istd̄ explicatio est illi.

Deinde queritur ^{vt 2°}
^{isto}
p̄cepto sit p̄hibitio falsitat̄. Ad q̄d sic. s̄. vent.
Nō falsuz testimoniū dices. glo. falsitatē in-

terdiē. ¶ Itē f̄sidor̄ ibidē. Octauū manda-
tū crīm̄ mēdaciū et falsitat̄ abboīaf. et sequif.
Primū mādātū p̄hibet s̄breptionē. 2° erroz̄
3° secl̄i amorē. 4° impietatē. 5° fornicationē
6° crudelitātē. 7° rapacitatē. 8° falsitatē. 9°
cogitationē adulteri. Decimū cupiditatem
mundi. Locutio igit̄ falsitat̄ et credulitas p̄-
hibet hic. ¶ Itē falsitas credit̄ et falsitas d̄r
Si q̄ culpabile ē falsitatē dicē sicut d̄r. s̄. f̄sa.
Ue q̄ dicit̄ bonū malū zc. Multo magis erit
culpabile falsitatē credere: sic vic̄ auctoritas.
Ligna nō fac̄ reū s̄ rea mens. ¶ Item canon
Damasi. xi. c. q. 3. Nō solū ille reus est q̄ falsuz
de aliquo p̄fert. s̄ etiā is q̄ aurē cito cribas
p̄bet. ¶ Itē canon Hiero. i eodē. Si q̄s hoīez̄
q̄ sanctus nō est sanctū esse crediderit: et v̄r̄
eum iunxerit societati: xp̄m̄ violat̄ e^o mēbra
sum̄. q̄ credere de aliquo malo q̄ sit bon̄ et
pabile est. S; nō nisi q̄a v̄r̄ p̄ceptū quo iterdi-
cit̄ falsitas. q̄ sic credit: peccat̄ v̄tra illud p̄-
ceptū. ¶ Itē Aug. i ench. Ipe p̄ se ipm̄ erroz̄
autē magnuz̄ in re magna: aut parum in re
parua: t̄n̄ semper est malū. Quis. n. nisi errās
malū neget approbare falsa p̄xis: aut ip̄roba-
re t̄a p̄ falsis: aut h̄ere incerta p̄ cert̄. aut cer-
ta p̄ incert̄. ¶ Conf. Aug. i ench. Nemo sane
mētēs indicād̄ est q̄ dic̄ falsuz q̄d putat eē
v̄r̄: quando quantum i ipso est non fallit̄ ip̄e
s̄ fallit̄. Nō ita q̄ mēdaciū s̄ aln̄ temeritat̄ est
arguedū q̄ falsa icantus credit ac p̄ veris
habet. q̄ si nō icante nō ē arguedū mēdacio
nec temeritate. q̄ nō peccabit aliquo modo.
¶ Itē Aug. i ench. In q̄busdā reb̄ nihil iter
est ad capefcedū regnū dei v̄trū cedant̄ an
nō. et v̄trū vera putēf̄ an falsa. In bis q̄ alid̄
pro alio putare nō est arbitrandū esse p̄ximū.
aut si est mīmū atq̄ leuissimū. ¶ Itē Aug. i
eodē. Si q̄s bonū hoīem putando q̄ malus
est ab eo aliqd̄ patiat̄ mali fallit̄: s̄ i illum nō
cadit̄ illa p̄hibita v̄testatio: ve q̄ dicit̄ ma-
luz̄ bonuz̄ zc. ¶ Itē Aug. i eodē. Illd̄ p̄p̄bicū
f̄sa. s̄. Ue q̄ dicunt̄ q̄ maluz̄ ē bonuz̄ de ip̄s
reb̄ q̄b̄ hoīes mali sunt: nō de hoīb̄ itelli-
genduz̄ ē dictū eē: vt q̄ adulterinz̄ vic̄ bonuz̄
recte arguit̄ illa voce p̄p̄bica. ¶ So. f̄ Anf.
i li. de veritate. Veritas d̄r̄ multipl̄. s̄. veritas
rei. veritas cognitōis. et veritas significatōis. v̄r̄
et f̄ hoc falsitas dices̄ multipliciter. s̄. falsitas
rei: cū res apparet esse q̄d nō est. vt homo p̄-
fatus falsus homo. falsitas cognitōis: cum res
putat̄ esse quod non est. vt ab epicuris beati-
tudinē esse voluptatē. Et est falsitas signis

cū dī esse qđ nō ē. sic cū dī hōiem esse alinū.
Qñ g̃ dī a gl. 7 ab yfidozo q̃ octauo p̃cepto
p̃hibet falsitas. nō intell̃ de falsitate rei: s̃
intell̃ de falsitate significatōis: que vtraz̃
falsitas ponit̃ i viciōne. q̃a dicit̃ ē vob̃ mod̃
dis. et dicit̃ silf. s̃ i corde 7 ore. Quādo g̃ dī
nō falsuz̃ testimoniū dices: p̃hibet viciō fal-
sitas: n̄ quocūq̃ mod̃. Est. n̄ falsa viciō vob̃
modis. aut a falsitate dicentis aut a falsitate
viciō. **I**te a falsitate dicit̃ dīa est. Nā aut
falsitas p̃niciosa ē: aut iocosa: aut officiosa. p̃
modo falsitas dicit̃ p̃hibet h. 2° modo et si
nō p̃hibeat: n̄ p̃p̃bada oñdīf. falsitas aut̃
dicit̃ h attendit̃ quantū ad mēdaciū. et hoc
est qđ dicit̃ aug. i ench. quantum i ipso est ille
mētīf: qđ dicit̃ vey qđ putat falsuz̃: quantū ad
aīnū ei attinet. q̃a nō quod sentit hoc dicit̃.
nō vey dicit̃: quāuis vey inueniat hoc esse qđ
dicit̃. **I**te a falsitate dicit̃ dīa ē. Nam sicut
dicit̃ aug. i ench. Male fallit̃ homo cū n̄ cre-
dit qđ ad vitā dūc̃ eternā. fallit̃ etiā homo
cū falsuz̃ p̃ x̃o approbādo incidit̃ i molestias
tpales. velut si qđq̃ bonū hominē putand̃ o:
qđ mal̃ ē aliqd ab eo patiat̃ mali. ex quo acci-
pit̃ qđ falsitas i reb̃ que p̃tinēt ad salutē cre-
dita vel dicit̃ damnabil̃ est: nō tñ dicit̃ esse
ōtra illud p̃ceptū: s̃ ōtra 2° p̃ceptum: quo p̃-
hibet̃ error. falsitas x̃o i bis que non p̃tinent
ad salutē idifferēs est quātū ad hoc qđ male
7 nō male dicit̃ potest. vnde aug. i ench. In
q̃busdam reb̃s nihil interest ad capescēduz̃
regnū dei vtrū credat̃ x̃a vel falsa. Et p̃ hoc
patet r̃sio ad p̃mū qđ obiciebat̃ fm glo. 7
yfidoz. **A**d 2° qđ obic̃ de credulitate fal-
sitas cū dicit̃ dīa dicit̃ dīa 7 falsitas dō
qđ nō extrēdit̃ quātū ad formā p̃cipiēdi istud
mandatū ad p̃hibitōem falsitas i dicit̃ dīe inte-
riori: que est in falso iudicio: quia nō pōt dicit̃
viciō interiori testimoniū. p̃terea p̃ceptiōi
euangelice p̃fētōis referuat̃ qđ dicit̃ Mat.
7. Nolite iudicare zc. Quāuis quātū ad rōnē
p̃cepti possit̃ reduci ad illud p̃ceptū s̃ illa:
rōnē quā ponit̃ canon Damasi. qđ obiciebat̃
i tertio loco i statu recipiēt̃ testimoniū sic in
iudice. vnde aug. i li. de p̃nā. Quāuis vera
sint quedam tamē iudici nō sunt credenda:
nisi certis iudiciis demonstrēt̃. Unde canon
Damasi de iudice intell̃ cū dicit̃ qđ reus ē ille
qđ aurē cito cribus p̃bet: q̃a fauet falsis te-
stib̃. **A**d illud x̃o i iero. qđ dicit̃ de incre-
dulitate illius qđ nō ē sanct̃: qđ sit sanct̃. non
intell̃ de credulitate simplici: s̃ de credulitā

te que est cū assertione. vñ postq̃ dixit. si qđ
hōiem qđ nō est sanct̃ sanctū eē crediderit zc.
s̃ dicit̃. qđ i x̃pi corpore errat̃ assertēs sanctū mē
brū eius cū nō sit. vel nō esse sanctū cū sit: in
equali crīe noxi^o fiat. Jsa. n. dicit̃. Ue qđ dicit̃
dulce amaz̃ 7 amaz̃ dulce. Nō g̃ qđ s̃ i ier.
Credulitat̃ falsitas cū assertione de personā
culpabilis est. Secūdū x̃o aug. credulitas sim-
plex i bonis nō ē culpabilis. in reb̃ x̃o que p̃-
tinēt ad salutē s̃ Aug. falli credulitas cul-
pabilis est. vñ i iero. Ue qđ dicit̃ amaz̃ dul-
ce zc. Dulce puto esse sanctū moniā. Amaz̃ x̃o
qđ ōtrariū ē. In reb̃ x̃o qđ n̄ p̃tinēt ad salutē
indifferēs est. **A**d ultimū qđ obic̃ qđ error p̃-
se malū ē. dō. qđ ē malū culpe 7 ē malū pene.
in bis que ad salutē p̃tinēt malū culpe est.
in bis g̃ que ad salutē nō p̃tinent malū pene
est. Vñ aug. i ench. In falsitatib̃ qđ salua
fide que in deū est fallimur: 7 via derelicta:
que ad illū nos ducit̃ erram: et si errores pec-
cata nō sint: tñ i malis h̃ vite deputādi sūt.

Post modū queritur

vtrū hic p̃hibeat̃ taciturnitas x̃itāt̃ cū x̃itaf
regriē. Ad qđ sic. Aug. ad Cassulanū. Reus
est qđ x̃itātē occultat: 7 qđ mēdaciū dicit̃. q̃a ille
p̃desse nō vult. 7 iste obesse cōsiderat. Sed
qđ mēdaciū dicit̃ reus peccat̃ ōtra illud p̃ceptū
g̃ 7 qđ x̃itātē tacet. q̃a idem est reat̃. q̃a ōtra
obseruatiā debite x̃itāt̃ p̃ximo. **I**te iob̃
Criso. Nō solū ille p̃ditōr ē x̃itāt̃: qđ trāsgre-
diēs x̃itātē palam mēdaciū loq̃t̃: s̃ etiā ille
qđ nō libere p̃nūciat̃ x̃itatem: quam libere p̃-
nūciare op̃: aut qđ nō libere x̃itātē defendit̃:
quā libere defendē dūenit. **C**ōf. Aug. i li.
ōtra mēdaciū. Nō ē h̃ occultare x̃itātē qđ p̃-
ferre mēdaciū. Quāuis enim oīs qđ mentitur
velit celare quod vey ē: nō tñ oīs qđ vult ce-
lare qđ vey est mētīf. Plerūq̃. n. vera si mē-
tiendo occultam^o s̃ tacendo. neq̃ enim meri-
tū est dñs dicēdo. Multa habeo vobis dicē
s̃ nō potestis portare modo. x̃a tacuit̃: n̄ falsā
locut̃ est. **S**o. dō. qđ quāuis ista negatiua
includat̃ affirmatiua: quā p̃cipit̃ obseruatiā
x̃itāt̃ ad p̃ximū: nō tñ silis ē rō i affirmatiōe
7 negatiōe. Nā negatio quā p̃hibet̃ deceptio
falsitas obligat̃ semp̃ 7 ad semp̃. affirmatiō
x̃o obligat̃ semp̃ s̃ nō ad semp̃: s̃ p̃ tempore
7 causa. Causa g̃ fac̃ taciturnitate x̃itāt̃ esse
culpabilē: fm Aug. ad Cassulanū. Quisquis
metu cuiusq̃ potestatis x̃itātē occultat: iram
dei sup̃ se p̃uocat. quia. s̃. magis timet̃ hōiem

q̄ veū. Itē cā r̄ oportunitas fac̄ taciturni-
tate esse licitā. Uñ anḡ. de mēdacio. Licet p̄
dicato: i rez̄ eterna: narrato: rez̄ tpaliuz̄
ad edificatoem p̄tinetiū occultare i tpe q̄
qd̄ occultandū v̄f. mētiri aut̄ nūq̄ licet.

Queritur postea ^{utrum}
^{hic pbi-}
beat̄ mēdaciū. Ad qd̄ sic. vent̄. s. Crimē mē-
daciū p̄hibet: cū d̄f. nō falsuz̄ testimoniū di-
ces. Itē anḡ. i li. de mēdacio. Q̄ i decalo-
go dictū ē. nō falsuz̄ testimoniū dices. **Q̄** p̄lecti-
tur omne mēdaciū. Itē anḡ. i eodē arguit
sic. Qd̄ ē cōf̄ v̄tate iustū esse nō p̄t. Est autē
cōf̄ v̄tate oē mēdaciū. Nullū igit̄ iustū p̄t
ēē mēdaciū. q̄ ē s̄ malū. q̄ p̄hibitū nō nisi
hoc p̄cepto. Itē anḡ. i p̄ li. de doctrina
xp̄iana. Omnis q̄ mētir̄ inique fac̄. et si cuiq̄
v̄f aliq̄ v̄tile ēē mēdaciū: p̄t videri aliq̄
utilē esse iniquitatē. Nemo. n. mētir̄ i eo q̄ mē-
tir̄ens seruat fidē. nam hoc v̄tq̄ vult v̄t cui
mentif̄ fidem sibi adhibeat: quā tñ mētir̄edo
ei nō seruat. Ois autē fidē violato: iniquus
est. Itē anḡ. i encb. Verba p̄trea insti-
tuta sunt: v̄t q̄s i alteri noticiā sua v̄ba p̄-
ferat v̄bis. q̄ v̄t ad fallaciā: nō ad que insti-
tuta p̄t̄m est. sed nō nisi cōtra aliq̄d p̄ceptuz̄.
r̄ nō nisi cōtra istd̄. Itē i ps̄. Perdes omnes
q̄ loquūf̄ mēdaciū. Et sap̄. Os qd̄ mētir̄ur
occidit animā. q̄ malū r̄ inde v̄t pus. Itē
Aug. de mēdacio. Quis dixerit ēē integrum
aīum mētir̄ent. et enī ip̄a libido recte diffinif̄
appetit̄ aī quo eternis bonis tyalia p̄ponūf̄.
Nemo itaq̄ p̄t quincē alī esse mentienduz̄
nisi q̄ poterit ostēdē eternū aliq̄d bonū obri-
vendū esse mēdacio. s̄ cū tanto q̄sq̄ ab eter-
nitate discedat: quanto a v̄tate discordat. q̄
aut̄ mētir̄ a v̄tate discedit: absurdissimū ē
dicē discedēdo inde posse aliq̄nē ad bonū ali-
qd̄ puenire. q̄ mētir̄edo nō p̄t veniri nisi ad
malū. q̄ zc̄. r̄ inde v̄t pus. Ex his q̄ p̄ mēda-
ciū esse malū. Ex quo relinq̄f̄ hic sit p̄hibi-
tum. **Conf̄.** Aug. in li. de mēdacio. De ip̄so
testimonio nō absurde querif̄: apd̄ quē q̄s
sit testis. nō. n. apud quoscūq̄ loqm̄ur testes
sum: s̄ apud illos qd̄ expedit r̄ debent per
nos cognoscē aut credē v̄tate: sicuti ē index
ne in iudicādo erret. aut qui vocef̄ doctrina
religiōis ne erret i fide. Cū q̄ aliq̄s infrogat
rē que ad ip̄m nō p̄tinet: aut qd̄ nosce non ex-
pedit: nō testem s̄ p̄ditorem regit. Itaq̄ si
mētir̄aris: fortasse a falso testimonio alienus
eris: s̄ a mēdacio p̄fecto nō eris. Ex quo re-

lingf̄ q̄ cōtingit esse mēdaciū sine falso te-
stimonio. q̄ nō p̄hibet̄ hic mēdaciū. **Item**
v̄t h̄r ab Aug. cōtra mēdaciū. Prescilianite
heretici arguūt ex illo v̄bo ps̄. Qui loq̄f̄ v̄ta-
tē i corde suo. Si q̄ p̄cise dictū ē de illo q̄ ose-
q̄ salutē i corde suo retinēdū est v̄ez: r̄ ore
ad altof̄ loq̄ falsuz̄: nō erit p̄t̄m. **Itē** Leuit̄.
19. Nō mētir̄emini zc̄. Aug. Quā que p̄hibent̄
cōmitti cōtra p̄ximū ad hoc referūf̄. nō noce-
bis p̄ximo. Si q̄ cōtingit mētiri inloties sine
nocumēto p̄ximi: nō v̄f hic p̄hibitū esse mē-
daciū nisi qd̄ ē i p̄ximi nocumētū. **Itē** est
mēdaciū i doctrina religiōis. r̄ cōstat q̄ illud
cōmittif̄ cōtra honoref̄ dei. s̄ q̄cqd̄ cōmittitur
cōtra honoref̄ dei p̄hibet̄ i p̄ma tabula. q̄ mēda-
ciū huius p̄hibet̄ i p̄ma tabula: r̄ non hic.
So. f̄ Aug. sup̄ illd̄. p̄des omnes q̄ loquūf̄
mēdaciū. v̄bi dic̄. Duo sunt genera mēdacio-
ruz̄ i qd̄ nō ē magna culpa. s̄ tñ nō sunt sine
culpa: v̄t cū iocamur: aut p̄ximo cōsulēdo mē-
timur. illd̄ p̄mū qd̄ i iocādo ē: nō ē p̄nciosū:
q̄ non fallit. nouit. n. ille cui d̄f iocādi causa
fuisse dictū. zc̄. v̄o p̄dest mēdaciū. q̄ intell̄
p̄hibitū: qd̄ ē p̄nciosū: s̄ ē ad graue p̄ximi
detrimētū. v̄ñ sic sup̄ tactū ē: signāter d̄f. nō
cōf̄ p̄ximū falsuz̄ testimonium dices. et i hoc
sensu intelligēde sunt auctoritates r̄ ratioef̄
qd̄ astruūf̄ mēdaciū ēē p̄hibitū. Cū. n. sit c̄lpa
venialis r̄ culpa mortāl: culpa venialis n̄ d̄f
esse i p̄hibitione: s̄ solū mortāl. insinuat̄ tñ
esse fugiēda p̄hibitionē mortāl. et hoc q̄
veniale disponit ad mortale. **Suit** tñ op̄io
quorūdā: q̄ omnis culpa sine mortāl seu ue-
nialis esset p̄hibita. et sicut sunt quedā man-
data que nō implēf̄ i via. et omiffio impleti-
onis illoz̄ nō est dam̄nabilis. sic est illud p̄-
ceptū. Diliges dñm; deū tunz̄ ex toto corde zc̄.
v̄t dic̄ Aug. ita ē p̄hibitio quorūdā: q̄ quis
seruari nō possit nō erit transgressio dam̄na-
bilis. et hoc mō dicūt venialia p̄hibita i his
que sunt s̄ se mala. et hoc modo dicunt oē
mēdaciū p̄hibitū esse sine sit veniale seu mor-
tale. q̄ est fm̄ se malū. Uñ dic̄ Aug. sup̄ illud
Leuit̄. 19. Nō mētir̄emini. Nūqd̄ ex quo i lege
dictū est nō mētir̄emini. ex illo tēpore n̄ licuit
in tali casu v̄l causa mētiri. s̄ magis quia in-
iustū erat mēdaciū ideo p̄hibitū. nō quia p̄-
hibitū ideo iniustum. **Ad** illud q̄ qd̄ p̄mo
obf̄: q̄ videt̄ dicē anḡ. q̄ omne mēdaciū nō
sit falsuz̄ testimoniū d̄f. q̄ nō dic̄ hoc asserē-
do s̄ querēdo. v̄ñ ibidē seq̄f̄ i li. de mēdacio
Saluo eo qd̄ nūq̄ lic; falsuz̄ testimoniū dicē.

Querit̄ vtz̄ liceat mentiri. aut si falsus testi-
 moniū ē omne mēdacium. vidēdū ē vtrū reci-
 piat compensatōes. Distingūdū ē q̄ testimo-
 niū dē largē r̄ stricte. Large q̄cūq; sermo qui
 attestat̄ de aīo dicēt. vñ dic̄ aug. in li. de
 mēdacio. Quisq; aliquid denūciat testimo-
 niū perhibet animo suo. et s̄ falsam testi-
 moniū dē de omni mēdacio. **Stricte** vicif
 testimoniū sermo nō apud quoscūq; s̄ apud
 illos q̄ debēt p̄ nos cognoscere aut credere ve-
 ritate. sic est iudex ne in iudicādo erret. aut
 sic ille q̄ docet in doctrina salutē ne erret in
 fide: sic dic̄ aug. in eodē li. **Ad illud** quod
 p̄scilianite heretici opponūt r̄ndet aug. Di-
 cunt p̄scilianite ī corde retinēdū esse q̄d h̄z
 est. ore autē ad alienos p̄ferre falsam nullaz
 esse p̄m. q̄a scriptū ē. Qui loquit̄ veritatez
 in corde suo. tanq; hoc s̄aris sit ad iusticiā: si
 loquat̄ q̄q; ī ore mendaciū: q̄n nō p̄rimus s̄
 alien⁹ hoc audit. p̄terea putat̄ Paulū aplm
 cū dixisset. loq̄mini veritate: statim addidisse
 vñsq; cū p̄ximo suo. que s̄nt̄a s̄ctos mar-
 tires exhororat. imo aufert̄ s̄nt̄a martiria.
 iustus. n. sapiētisq; faceret̄ s̄ istos si perse-
 cutorib⁹ suis nō se esse xp̄ianos fateret̄: ne eos
 sui cōfessione faceret̄ homicidas. p̄terea nō
 fac̄ ad p̄positū q̄d dicūt heretici. qui loquūt̄
 veritate in corde: q̄a statiz sequit̄. et nō egit
 volū in lingua. Qui. n. mēt̄if̄ volū fac̄ ī lingua
 q̄a aliud loquit̄ r̄ aliud intendit. **Ad aliū**
 q̄d ob̄ postea de r̄bo aug. q̄ nō omne mē-
 dacium est in p̄ximi nocumētū. dō. q̄ est nō
 noceat̄ tp̄ali: n̄ in eo q̄ fallit̄ sit cōtra p̄ximū
 q̄a null⁹ vult falli. et ideo fit̄ aliū quod nolle-
 ius nobis fieri: mēt̄iēdo. **Mēdacium**. n. ē fal-
 sa significatio vocis cum intentione fallēdi
 vt dic̄ aug. in li. de mendacio. **Ad vltimū**
 dō. q̄ mendaciū ī doctrina religionis dupli-
 cem ponit̄ p̄uaricatōem. cōtra deū: r̄ cōtra p̄-
 ximū. **Cōt̄ deū**. q̄a est cōtra honorificētiā sue
 religionis. **Cōt̄ p̄ximū**. q̄a fallit̄ eū ī quātū
 mēdacium est. quia sicut dic̄ aug. ī ench. Usq;
 adeo rōnalis creatura refugit̄ falsitatem r̄
 quantū potest̄ denitat̄ errozē: vt falli nolint̄
 etiā q̄cūq; amant fallere.

Ultimo queritur ad

maiorē euidētiā vtrū mēdacium ī omni casta
 sit p̄hibitū. quānis videat̄ relinq. Ex p̄dictis
 enim s̄ q̄ large p̄hibitio se extendit̄: n̄ solū
 ad mortale s̄ etiā ad veniale. Ad q̄d sic. Aug
 in li. cōtra mendaciū. **Mēdacioz genera** mē-

ta sunt: que quidem vlr̄ odisse debem⁹. nullū
 .n. mēdacium ē quod nō sit cōtrariū veritati. q̄
 vbi p̄cipif̄ obseruātia veritatis p̄hibet̄ menda-
 cium quod est cōtrariū veritati. q̄ isto p̄cepto p̄-
 hibet̄ vlr̄ mēdacium. **Itē** aug. in eodē. Sicut
 lux r̄ tenebre. pietas r̄ impietas. iniusticia r̄
 iniquitas. ita inter se sunt veritas r̄ mendaciū;
 cōtraria. vñ quātū amam⁹ istā tm̄ illd̄ odisse
 debem⁹. inde arguit̄ vt p̄us. **Itē** aug. ī li.
 de mēdacio. Cum doctrina salutis p̄tim cre-
 dēdis partim intelligēdis reb⁹ cōstet: nec ad
 ea q̄ intelligēda sunt puenire possit: nisi p̄us
 credēda credant̄. quō credēdū est ei q̄ putat
 aliq̄n esse mēt̄iēdū: ne forte tūc mēt̄iat̄ cū p̄-
 cipit vt credam⁹. Ex quo relinq̄ q̄ in nullo
 casu est mēt̄iēdū. **Itē** arguit̄ aug. ī li. cōt̄
 mendaciū. q̄ nulla vtilitate ē mēt̄iēdū. vñ
 dic̄. Quō erit vllū ex veritate mēdacium; iohē
 aplo reclamāte. **De mēdacium** nō est ex veritate
 nō est q̄ vtz̄ aliq̄n esse mēt̄iēdū. r̄ q̄d nō ē
 vtz̄ nemini est suadēdū. **Itē** ī li. cōt̄ mēda-
 cium. Quisq; dē p̄ periclitantib⁹ hoīs salute cor-
 porali vel sp̄iali esse mentiendū; ut si quisq;
 baptizand⁹ in p̄tate est impioz cōstitutus ad
 que perueniri nō possit ut baptizet̄. nisi dece-
 pris mēdacio custodib⁹: mōstrat̄ a veritate exor-
 bitare. Et post s̄biangit̄. Quō inbet̄ veritas ut
 homo baptizet̄ esse mēt̄iēdū; si nō inbet̄ ca-
 stitas ut homo baptizet̄ esse mechandū. Si q̄ n̄
 docet̄ veritas facere p̄ter hoīs; baptizand⁹ q̄d
 est cōtrariū castitati: nō docebit̄ p̄ter hoīs;
 baptizand⁹ facē q̄d ē cōtrariū veritati. **Itē** aug.
 in eodē. Nō ē s̄bueniendū hoī p̄ stupz̄: quod ē
 cōtrariū castitati. nec erit s̄bueniendū hoī per
 mēdacium; quod est cōtrariū veritati. **Itē** aug.
 in eodē li. de mendacio. **Odisti** dñe oēs qui
 operant̄ iniquitatē. p̄des oēs q̄ loquunt̄ men-
 dacium. tanto peius est mēdacium iniquitate.
 quāto grani⁹ positus est. perdes q; odisti.
Itē p̄. sap. Os q̄ mēt̄if̄ occidit̄ aīaz. quō q̄
 non puerissime d̄r ut alter corporalf̄ uiuat:
 debet̄ altez̄ sp̄ialif̄ mori. **Itē** aug. ī eodē li.
Dilectio p̄ximi ex sua cuiusq; dilectōe termi-
 nus accipit. Diliges inqt̄ p̄ximū; tuū sicut
 te ip̄m. quō q̄ euz̄ diligit̄ sic se ip̄m: cui ut p̄e-
 ster nita tp̄ale ipse amittit̄ eternā. Nō est. n.
 hoc diligere sicut se ip̄m: s̄ plusq; se ip̄m: q̄d
 sane doctrine regulā excedit̄. Cuz̄ igit̄ mēt̄ien-
 do nita eterna amittat̄: nunq; p̄ tp̄ali alicui⁹
 nita est mēt̄iendū. **Itē** aug. ī eodē. Quid si
 furto nostro nel adulterio posset̄ aliquis de
 morte liberari. iō mechandū ē aut furadū;

cur animā suā qsq; conūpet vt alter vīuat i
corpo: e. ¶ Itē aug. in eodē. Uidef ita queri
vtrū p alteri salute altq; mēiri debeat: ac
si querēt utz p alteri salute q; iniquus esse
debeat: q; si respicit aīe sal: qd restat q; dubi
tare debeam? nunq; omnino esse mētiēdū.
¶ Itē aug. in li. ctra mētiēdū. 3° p mēris im
perū cui o; omnis mot? inferior mēris obe
dire: digno nō carebit opprobrio: quando fit
quod fieri nō op; Si q; mentiri non oportet:
nō excusabit anīm mētiēdo. ¶ Itē aug. in
li. de mendacio. Aut nō est credēdū bonis:
aut credēdū ē eis quos credim? debere aliq; mē
tiri. aut nō ē credēdū bonos aliq; mē
tiri. Noz triū p mū pnciosum est. 2° stultū
Restat q; vt nūq; mētiāf boni. ¶ Itē aug.
in eodē. Quid si ad xpianū homicida ofugi
at. et de hac re interroget: mentiendū est? oī
ctur? q; es falsum testimoniū: 7 occisur? aīam
tuā ne occidas homicida. ¶ Itē quid si ipse
index iniquus ad supplicū querat innocentē
falsus testis an pditor eris. Quāto forti? vi
ces. nec pdam nec mentiar. fecit hoc epūs
cbagrethei ecclie firmus noīe. Nam cū hō q;
reref iussu imperato: is. rñdit querētibus nec
mētiri se posse: nec hostem pdere. Ex his igit
relingit vlr omnib?: 7 omne pbitū eē men
daciū. ¶ Itē aug. p inductionē pbat in li. de
mendacio omne mēdaciū esse illicitū: distin
stignēs octo gñā mēdaciū. p mū qd fit i do
ctina religiois sue fidei vt heretis 7 infide
litat. ¶ 2° qd obest alicui 7 nulli pdest: vt
mēdaciū falsi testis i cā crīali. ¶ 3° qd alicui
obest vt pīr alii: vt mēdaciū falsitat i causa
pecuniaria. ¶ 4° qd fit solū mētiēdi libidī
ne. qd vt dicitur: mēdaciū ē. ga. f. m. x. est q;
aligs mētis sine aliqua intēione vltorioi. ¶
5° ē qd fit placēdi cupiditate: vt mēdaciū
adulatiōis. ¶ 6° ē qd nulli obest 7 pdest pe
cunie alicui? oferuāde. velut si qspia pecuniā
alicui? tollēdā sciēs vbi scit nescire se mētia
tur. ¶ 7° qd nulli obest 7 pdest vite alicui?
oferuāde. vt si q; volēs hoies ad mortē que
sitū pdere mētiāf. ¶ 8° ē qd nulli obest 7 p
dest castitati alicui? oferuāde. vt si q; qstia;
ad stuprādū hōmīe sciēs se nescire dicat.
Qñdit q; aug? nullo gñe mēdaciū esse menti
endū. pmo. n. gñe mētiendū nō ē. ga mentiri
i doctrina pietati magnū scel? ē. nec 2°. quia
nulli faciēda ē iniuria. nec 3°. ga nulli cū alte
ri? iniuria ē ofulendū. nec 4°. ppter mētiēdi
libidīne: que p se ipsā vitiosa ē. nec 5°. ga nec

ipsa vitas cā placendi hoib? enūcianda est:
quanto min? mēdaciū. Itē nec 6°. ga 7 resti
testimoniū vitas p cuiuslib; rei tpalis omo
do nō o; corūpi. nec 7°. ga nulli? sal? tpalis
fidei pponenda est. nec 8°. ga i bonis castitas
aī pudicie corporis pferf. Ex his igit aug.
vrl relinq vlr i oī casu mēdaciū esse pbitū
¶ Contra. Ambro. Nō solū i verbis: s; etiam
in opib? filatis mēdaciū ē. Nā xpianū se esse
dicē 7 opa xpiani nō facere mēdaciū ē. Si q;
mēdaciū i opib? simulatū pot fieri licite. q;
7 i xbis. Q; i opib? simulatū potest fieri licite:
p; p Hiero. q; dicit. Simulatio bona ē: 7 in tpe
assumēda. et hoc pbat exemplo Ieu: q; simu
lanit se velle colere baal: ut sacerdotes inter
ficēt. 4. R. io. Itē exemplo Danid q; simula
uit se furiosus: corā achis. i. R. xi. Et Iosue: q;
simulauit fugam vt facili? ophēdēt bitato
res bay. Iosue. 7. Et oīs finxit se longius ire
Luce vltimo. Ex quo relinq licitū ē eē men
daciū i opib? simulatū. q; silf i xbis falsis pote
rit esse licitū. ¶ Itē disputātes multoties p
ponūt qd sciūt esse falsum. et ita mentiunt.
tñ nō peccāt: ga bono fine faciūt. s; ppter inē
stigatoem vitati. q; silf mēdaciū qd fit ppter
feruādā castitatē vel vitā hoīs: cū fiat bono
fine: nō erit pām. ¶ Itē i scripturis pponū
tur locutiōes que s; snām lre i mente cui?
lib; falsa sunt 7 icōpossibilia. vt illud iudid.
9. Q; venerūt ligna ad rānū: 7 dixerūt. ipa
nobis. et i cant. Caput tuū auz optimū dicit
sponsa. 7 in pabol dñs i plib? lodenangelii.
q; i talib? casib? licitū ē mēdaciū. ¶ Itē idē
probat exemplis. pmo exemplo Abrae. gñ. 22.
q; pcedēs ut filiū imolaret dixit pueris. Ex
pectate hic cū asino. ego autem 7 puer postq;
adorauerim? reuertemur ad nos. ett nō habe
bat i mente ut filia; imolaret. s; hoc q; men
tit? est. ¶ Itē gñ. 20. idē abraā dixit de Sar
ra uxore sua. Soror mea ē. et silf Isaac gñ. 26
de uxore sua. q; mentiti sunt. et illi tñ patri
arche i oib? omēdāf. q; mēdaciū illoz fuit li
citū. ¶ Itē ad idem obr exēplo iacob: q; men
titus est se esse Esau gñ. 27. nec tñ respēdit
s; omēdāf. et mentit? ē ga dixit se esse Esau:
cū nō eēt. Si hō dicēt q; loquebat allegouice
Ego sum esau. i. ille cui debet ius pmo geni
ture. In ottrariū est ga itendebat patri pua
dere q; esset Esau personalf. unde pelliculas
edoz circūdedit manibus. q; cum itenderet
patri psuadere esse Esau personalf: 7 usus
fit his uerbis. ego sum esau. uidetur q; plane

mentit' sit. ¶ Item ad idem fact' illud Joseph
 q' dixit fr'ib' g'n. 42. cognoscēs eos. explorato
 res estis. Et. 44. cū posuisset scip' hū i sacco
 Benyamī dixit dispensatozi. Dicitō eis. sci-
 phum quē furati estis: ipse ē in quo bibit dñs
 meus. ¶ Item ad idem arguit de exēplo ob-
 steritū que mentite sunt Pharaoni: vt sal-
 uarēt puulos hebreoz. et seq' ibi q' bñ fecit
 dñs obsteritib'. fuerūt q' remunerate ppter
 pium mēdaciū. q' illaz mēdaciū fuit licitum
 Si dicat sic dicit beatus Grego'. sup illū locū q'
 culpa mēdaciū merces que eis in eterna uita
 debuit retribui i terrenā recompensatiōez est
 declinata. Ex quo accipit q' cum retributio
 eterna sit eis negata ppter mendaciū: q' men-
 tiendo damnabil' peccauerūt. ¶ Cont'. Hiero-
 ro'. sup 3sa. Absus finem dicit. Quid dñs pparauit
 obsteritib' domos eternas. ¶ Item ad idem
 arguit exēplo Judith: que vt dicit. c. xi. multa
 falsa dixit: i q' mētra fuisse uidet. ¶ Ad
 hoc volūt qdam dicit q' ē mēdaciū ueniale
 et mortale. Et ueniale dicit mēdaciū iocofū
 et officiosū. Mortale hō dicitur generale pni-
 ciosum. Dicit q' perniciosū mēdaciū simplr
 prohibitū. Iocofū hō et officiosū: phibitum
 quodā mō et q' bñsdā. v3 viris pfectis. impfe-
 ctis hō dicitur esse pmissum et h' pbāt auctori-
 tate aug. sup illū ps. Perdes omnes q' loquū-
 tur mendaciū. vbi dicit. Null' arbitret' pfectū
 et spūale hōiem p ista tpali uita mentiri. S3
 qm aliud ē mētra. aliud est falsū dicit. aliud
 vep' tacē. Si q's forte velit hōiem ad morte3
 pcederē ir pfect' parat' eē d3 h3 occultare
 non falsum dicere: vt neq' pdat neq' mētra
 neq' occidat aīam suā p corpore alteri'. Se-
 cū dū h' g' viro pfecto damnabile est mēdaciū
 officiosū. q' et iocofū. ¶ Item impfecto tale mē-
 daciū pmissū: dicitur sic ueniale. sic dicit aug'.
 ibidē. Duo sunt genera mēdaciōz. i q' nō
 est magna culpa: nō tñ sine culpa: cū aut ioca-
 mus: aut pximo cōsulēdo mētra. Si h' vi-
 cas. Cont'. Si mēdaciū iocofū: damnabile est
 viro pfecto et non impfecto. q' peioris ē cōditi-
 onis vir pfect' q' impfectus. ¶ Item si mē-
 daciū damnabile est pfecto mēdaciū ioco-
 cosum: hoc nō est nisi q' pfect'. q' pfectio est
 circūstātia in infinitū aggrauās. qd ostēdit
 esse falsum. Esto. n. q' fornicē duo pfectus et
 impfect'. nō in infinitū peccat magis pfect'
 impfecto. q' nō i infinitū maiorē penā me-
 ret. Nulla g' uidet' p'dicta distinctio. ¶ Pre-
 terea dō. q' cū cōtingat mētra ex libidine ue-

niali et ex libidine mortali. Libido mortali ab
 aug. recte diffinit i li. cōtra mēdaciū. appetit'
 aī quo eternis bonis quel3 temporalia ppo-
 nunt. Libido hō uenialis ē appetit' inordi-
 nat' sensualitat' uel rōnis: quo nimis diligit
 tpale aliquod. tñ s' deo. Cū g' sit mēdaciū
 pniciosū: qd obest. officiosū: qd pdest. iocofū
 qd delectat. pniciosū. mēdaciū semp est ex li-
 bidine mortali. Officiosū: hō et iocofum pnt
 esse ex libidine mortali et ueniali. Ex libidine
 mortali officiosū: mēdaciū ē. ut cū aliq's ppter
 seruandā vitā alicui' mētra ex amore pntis
 vite illi' sup deum. Iocofus uero ex libidine
 mortali est. cū ex amore delectatōis ioci quā
 diligit aliq's sup deū. Ex libidine hō ueniale
 ē officiosū: mēdaciū. qd fit ex amore vite s' b'
 deo. Sicut iocofū qd ex amore delectatōis s' b'
 deo. Secū dū hoc g' dicit dū q' vlt' phibitū est
 isto pcepto mēdaciū ex libidine mortali sine p-
 niciosū. sine iocofū. sine officiosū. Ex libidine
 hō ueniali officiosū et iocofū: nō. sic nec i ali-
 is phibet' culpa uenialis. Et hoc modo itelli-
 gēdesunt rōnes aug. et illud quod dicit q' in
 nullo casu mētra dū est. itelli' q' mēdaciū s'
 se malū ē et mortale et separ a ueritate dīna.
 ueniale hō disponit ad separationē. et iō ulr
 uitandū est illud sic dānabile. istud sic dispo-
 nēs ad reatū dānatōis. ¶ Ad illud hō qd obi-
 cit de uiro pfecto q' nō d3 mētra: ne dñ3 uitaz
 alterius seruat: aīaz suā perdat. intelligunt
 qda; nō de quocūq' pfecto: s' de pfecto qui
 uouisset q' i nullo casu mētra. unde tal' mor-
 taliter peccat quodcūq' mētra. ¶ Sed cō hoc
 est quia idem esset de impfecto si uouisset. ¶
 Propterea dō q' nō itēdit aug. dicit: q' pfect'
 semp mortali peccet: s' q' semp debeat uita'
 mēdaciū: ne p alicui' uita saluanda cōmittat
 discrimini aīaz suaz. Nā ppter ueniale citius
 ueniret ad mortale. Et hoc ē q' dicit. ne dū ui-
 tā alteri' seruat. supple ueniali mēdaciō: aīaz
 suā pdat. i. cōtingat aliqñ pdē ppter mēdaciū
 mortale. ¶ Pretēa q' nescit an mēdaciū pne-
 niat ex radice ueniali ul mortali. iō in dubio
 ponit dices. ne forte zc. nec asserit ppter h'
 q' semp pdat aīaz suā. ¶ Ad obiecta hō part'
 cōtrarie dō p' ad p'. quod obf' d' silat dē. No-
 tandū est q' quadruplex ē silatio cautele: q' l'is
 fuit i 3eu. 4. R. 9. ut iterficēt sacerdotēs ba-
 al. Et i Josue qui simulauit fugā. Josue. 8. Et
 ē silatio doctrine. d' qua Luc. ultimo. s'ixit se
 dñs longius ire. ut instruet et mouet discipu-
 los ad opa misericordie et hospitalitat'. Et est

simulatio significatōis. qualis fuit simulatio
Jacob. gñ. 17. qñ simulavit se esau: in quo si-
gnificat: q̄ minor popal' p̄ferend' erat ma-
iori. s. gentilis iudaico. ¶ Est etiā simulatio
duplicitat. qualis ē ipocrisis. et hoc d̄r a brō
Ambrosio. Medaciū. n. d̄r tripl̄. Large. 7 sic
omne p̄m̄ d̄r m̄daciū. vñ aug. in li. d̄r men-
daciū. Nomē mēdaciū p̄ p̄ti noīe accipit. vñ
est illud. omnis homo mēdat. i. oīs homo pec-
cans. Et ill' d̄ ad ro. Si aut' v̄itas i meo: m̄da-
cio abūdauit. ¶ Itē mēdaciū d̄r coīter. 7 sic
accipit p̄ p̄dō duplicitat. cū aliud ē i mente
7 aliud volose simulat i ope s̄ illud ps. Mē-
daces filii hōiū i stateris vt decipiant. ¶
Itē sumit p̄p̄ie. 7 tūc sic d̄r aug. i li. de mē-
dacio d̄r falsa significatio vocis cū intentōe
fallēdi. Dicēdū q̄ gñalr q̄ mēdaciū de se d̄r
vitupabile 7 d̄r v̄itari. et ideo nō potest
recte fieri: siue sit i volūtate sic p̄mo mō: siue
i factō sic 2° mō. siue i d̄rō sic 3° mō. Soluēd
q̄ i t̄p̄tationē cū d̄r q̄ mēdaciū pōt esse
licitū i operib' simulati. nō ē. n. mēdaciū si-
mulatio cautele: vel doct̄ine: vel figere in
facto. Sed illa que ē duplicitat 7 fallacie. ¶
Sed si obicit sic. In ope pōt simulari factō. qd
nō est. q̄ 7 sermone pōt simulari quod nō est.
Dicēdū q̄ nō seq̄. et rō est quia factum non
est institutū ad significādū mēt̄is d̄ceptum.
sermo autē ad hoc institut' ē vt sit nūci' mēt̄
7 interpret. Ad hoc. n. sermo institut' est vt
homo significet alii qd apd se est. Cū q̄ signi-
ficet alii qd apud se nō est abusio est sermōis
p̄tēta sermo ad hoc institut' ē vt i audiē-
te astruat v̄itas: que apud loquētē instituta
est. Mēdaciū autē quātū i se ē fallit 7 destrui-
t v̄itatē. ¶ Ad 2° d̄r. q̄ disputātes nō men-
tiunt q̄ nō dicūt falsū: d̄sentiedo: s̄ suppo-
nēdo: vt deducāt ad iconueniēs sup quod nō
potest stare intellect': 7 cogat respondēs re-
dire ad d̄sensū: v̄itatē sic apls. i. cor. 15. Si x̄ps
nō resurrexit inuenimur falsi testes zc. ¶ Ad
3° r̄ndet aug. i li. d̄tra mēdaciū d̄cēs. De p̄-
phetid d̄ctis 7 factis putāt heretici hēre qd
proferant. q̄ figurat p̄nūciatīnas putant eē
mēdacia: eo q̄ mendaciis sunt aliqñ similia.
S; cū referūt ad eis res. p̄pter quas signif-
ita facta vel dicta sunt: repiunt signēs eē ve-
races. et per hoc nullo modo esse mendacia.
Non enim est falsa significatio v̄bi si aliō ex
alio signē. v̄ez ē tñ qd signē si recte intell'. vñ
aug. in eodē li. d̄ mēdacio. Quicqd figurate
fit aut d̄r nō est mēdaciū. Omnis. n. anūcia-

tio ad id qd enūciat referēda est. Omne autē
figurare aut factū aut d̄ctū hoc enūciat: q̄ si
gnificat eis qd' intelligēdū plarū est. ¶ Ad
aliud qd' ob̄r de v̄bo Abrae: qd' d̄c nades ad
imolādū filiū. post q̄ adoraerimus reuerte-
mur zc. d̄r s̄' algnū. q̄ habebat certā fidem
de filio suscitādo. q̄ p̄missū: ei fuerat a d̄no
q̄ mētiri nō pōt: q̄ i Isaac vocare ei semen:
i quo bñ dicerēt omnes gentes. vnde crede-
ret ipm̄ surretūz. post imolatiōez: p̄pter qd'
nō est mētiri. Uel si dicat s̄' Ambro. i li. de
patriarcbis. q̄ ipse sol' imolato filio p̄pone-
bat redire. d̄r. q̄ nō determinate d̄sponēbat:
s̄ s̄ d̄ditōe nisi d̄ns alr ordinass'. s̄bintelligē
dū q̄ ē. si d̄ns voluerit. ¶ Ad aliud qd' ob̄r
q̄ mētiri ē abraa n d̄cēs Barrā sorozē suam.
r̄ndet aug. in q̄onib' sup gñ. q̄ abraa: cū di-
xit sorozē suā: v̄itatē voluit celare. nō men-
daciū dici. Soroz. n. d̄r quia filia fratris erat
Et in hoc oñ d̄r q̄ nemo d̄r temptare v̄m̄:
dū h; qd' rōali d̄silio faciat. fec' qd' potuit. qd'
nō potuit d̄no d̄m̄isit. Si autē interrogatus
illā v̄rozē suā d̄cēt: duas res d̄no d̄mittēt. 7
nita; suā 7 v̄rozis p̄diciā. ¶ Ad aliud v̄o
qd' ob̄r de Jacob. r̄ndet sil' aug. i eodē d̄cēs
Jacob d̄cēdo se esse Esau p̄mogenitū nō est
m̄tit'. Nō. n. dixit se eē p̄mogenitū nascēdo.
s̄ ius p̄mogeniture illo v̄edēte recte adēun-
do. sicut xp̄s iobez dixit esse Helya; nō per
sonaz s̄ imitationē v̄rut. Nat. xi. Trāsup̄tue
q̄ 7 nō p̄p̄ie locut' ē d̄cēs. Ego sum esau. nō
p̄sonalr s̄ iure p̄mogeniture. Qd' q̄ ob̄r q̄ in-
tendebat p̄suadē q̄ esset esau p̄sonalr. d̄r. q̄
et si intēdebat facē aliqd' quo factō Isaac cre-
deret ipm̄ eē esau: occasionalr intendebat s̄
Nā p̄ncipalr intēdebat bñ d̄ictionē sibi debi-
tam uendicare. v̄bum v̄o simpl' v̄ez erat. q̄
allegorice 7 transup̄tue erat enūciatum.
¶ Ad illud sil' qd' ob̄r de Joseph. r̄ndet aug.
i li. q̄onū gñ. q̄ verbū Joseph supra d̄ctū nō
serio s̄ ioco d̄ctū est vt exit' docuit. Et ideo
nō ē habēdū p̄ mēdacio. mēdacia. n. a mēda-
cib' serio d̄ctū nō ioco. Cū aut' que nō sunt
tanq̄ ioco d̄ctū: nō reputāt mēdacia. Et s̄
intelligēdū ē s̄' q̄ mēdaciū d̄ctū falsa signi-
ficatio vocis cū intentionē fallēdi. Tñ si obicit q̄
nihilomin' v̄r mēt̄itus fuisse adm̄n' iocose.
d̄r. q̄ nō ē v̄uz sic d̄r aug. in li. d̄tra mēdaciū.
ubi ait. Non solū qd' fec' 7 dixit Jacob ut bñ
d̄cēt: s̄ neq̄ illud qd' Joseph uelut illudēdo
dixit fratrib'. nec cetera bñ mēda. ia iudicā-
da sunt. s̄ locutiones actionesq̄ p̄p̄bice ad ea

que ha sunt intelligēda referēde. ¶ Ad illū
hō qd obf de obstericib⁹ ob. qd eaz mēdaciū
potuit eē mortale 7 veniale. ga si radix fuit
mortalis. s. libido qua diligerēt vitā tpalem
hebreoz sup deū mortale fuit 7 mēdaciū. et
ī illo casu logf Ergo. Si fuit radix venial
7 amor vite s. deo sic fuit mēdaciū veniale
et sic logf Hiero. supponens eas ex pietate
mēritas fuisse. s. deo tñ dilexisse vitā infan
tū: et ideo mērisse vitā eternā. ¶ Ad ulti
mū qd de iudith obf rñsio ē ī glo. sup. xi. Ju
dith. vbi of. Apō Doloferne qd de adnē
tu suo 7 iudeoz futuro iudicio logf: nō tūc
adulatoie mērisse: s. futura pphice p̄dicādo

Quest predicta querē
dum ē

de duobus vltimis mādatīs deca
logi. nono 7 decimo. quib⁹ of c. 20. 7 deuti
5. Non occupātes rē pximi tui. nec desidera
bis vxorē ei. qualif aut ista p̄cepta connumerē
tur cū p̄cedētib⁹ dicitū ē sup qōne de distin
ctōe decalogi. ¶ Nūc aut querēdū ē an ista
p̄cepta sint p̄cepta legis nature. ¶ 2° vtrum
prohibeat hic occupātia gñalis aut spālis. ¶ 3°
vtrum istis p̄ceptis phibeat ad interior qui
est ī p̄mo motu aut delectatione 7 consensu.
¶ 4° supposito qd phibeat hic occupātia quātū
ad consensum volūtati querif vtrū ad idem p̄
ceptum p̄tineat phibitio volūtati 7 operis.
Quo supposito querif vlteri⁹ vtrū maior sit
p̄uaricario in ope qd in volūtate. ¶ Ultimo
querif supposito qd phibeat hic ad interior
voluntatis: in quo est superabundantia eua
gelice perfectionis.

Ad primū sic. Ro. 2. Hētes q
naturaliter ea
que legis sunt faciūt: oñ dūt opus legis scri
ptum ī cordib⁹ suis. S; ī corde scriptū ē non
malū occupācie sic nec malū facere. et quod est
scriptū ī corde ē legis nālis. qd ex lege nāli est
nō occupācie. ¶ Itē ad idē ē quod ibi dicit
glo. Opus scriptū ī cordib⁹. i. firmiter infixū
rōni oñ illa opera laudant: que lex iubet. illa
damnant que phibet. ¶ Con. Concupia; ne
sciebat; nisi lex diceret. nō occupātes. 7. ad ro.
S; ea que sunt legis naturalis sunt nobis in
dita 7 nota. qd cū occupātia nesciret apls: nisi
lex diceret. nō occupātes: videt qd istud p̄
ceptū non sit legis naturalis. ¶ Ad hoc ob. qd
ista p̄cepta p̄cepta sūt legis nāli. ¶ Ad illud
aure; qd obf qd dicit apls. occupātia nescie
bam. c. 20. qd nesciebat esse p̄m. vel si scie

bat nesciebat esse tam graue quātū ē. v. ob.
qd logf apls ī p̄sona diuersoz hoīum. In qd
busdam enim hoīb⁹ lex naturalis in tantum
obscurata fuerat: qd nesciebat utrum occupātia
esset p̄m. et quātū ad illos dicit gl. Nesciebat
p̄m esse. Alii autē erāt ī quib⁹ nō obscurata
erat: qd bñ sciebant esse p̄m: s. nō tam graue.
et quātū ad illos dicit glo. Uel tā graue.

Deinde queritur vtrū
hic p

hibeat occupātia general. Ad qd sic. Ro. 7. Con
cupiam nesciebam. c. 20. h. elegit apostolus
qd ē generale p̄m. s. occupātia. vñ oīa mala
ueniunt. Ex quo relinqf qd phibeat occupātia
generalis. ¶ Con. Prohibet hic occupātia. S;
nō absolute: imo cū determinatione. ga dicit. nō
occupātes vxorē: et nō occupātes rē pximi tui
S; occupātia determinata ad vxorē 7 rē pximi
nō ē generalis. qd nō phibeat hic occupātia gñal.
¶ Itē. 7. ad ro. Nisi lex diceret. c. 20. Bona est
lex que dū occupātia phibet omnia mortalia p
hibet. S; qd dicitur h. dicitur phibet occupātia malo
rū oīum: siue phibitio oīum maloz: tūc illud
p̄ceptū nō erit particulare: s. generale ad p
phibitōem omnis mali. ¶ Itē sup illud ps.
Incensa igni. c. dicit glo. qd duplex est radix
oīum maloz. s. timor male humiliās: 7 amor
male accēdes. qd oberēt magis phiberi qd ip̄a
occupātia: que cedit solū ī vnam p̄tē. s. ī amorē
male inflāmāre. ¶ Itē si dicitur qd phibeat con
cupia spālis. S; cū sit triplex occupātia radical
occupātia oculoꝝ siue diuitiaz. occupātia carnis.
7 occupātia honoz: que p̄tinet ad supbia; vite
q̄ debuit spālī phiberi occupātia honoz: sicut
occupātia vxoris 7 rē pximi. ¶ R. s. forma;
p̄cepti phibeat occupātia spālis. s. hō virtute;
p̄cepti phibeat occupātia generalis. cuius signū
est: qm geiat hō occupācie. p̄pterea ī ill
duab⁹ occupācie intellf gñalf oīs occupātia.
Nam omne occupatū est. et hoc duplr. aut
enim est cōcans nobiscū: aut non cōmunicāf
Si cōmunicāf: intellf p vxorē s. modū deca
logi p synodochē a parte totam. Si nō cōcans
intellf p rē pximi. vñ p hoc solū vltimū
Nam cū phibeat occupātia rē pximi intellf p
hiberi occupātia honoz: unde postmodum ad
explicādū addit. nō seruū. nō ancillā. ut infi
nuef phiberi occupātia onādi. p̄pterea ī occu
pācie p̄ticulari intellf generalis. 7 ideo ex
cōsequēti phibeat. ¶ Ad illud hō qd obic p̄
iam rñsio. Non enim est hic phibitio general
sicut nec in aliis p̄ceptis. s. p̄ticularis occupācie

uoluntatis et reprobationis. Quare autem istorum plusquam aliorum determinatum est superius, quod de distinctione preceptorum decalogi. Ad illud tamen quod obicitur timore male humilitate et amore male accedere videtur. quod radix principalis omnium malorum est concupiscentia. id est improba uoluntas. secundaria uero timor male humilitas. amor male accedens. ut sic sunt due partes iniusticie. una declinare a malo: cuius principium est timor. alia facere bonum: cuius principium est amor. ita sunt due partes iniusticie. declinare a bono cuius principium est timor male humilitas. et facere malum cuius principium est amor male accedens. et utraque radix reducitur ad concupiscentiam: sic tractatum de uitiis et peccatis declaratum est.

Sequitur querere

utrum hic prohibeatur appetitio interior concupiscentie in primo motu: aut in delectatione: aut in sensu. Et cur in primo motu inueniatur appetitio concupiscentie: uidebitur alicuius principium motus concupiscentie prohiberi. Contra. Primum motus non est in parte nostra. et dicitur Hieronymus. Anathema sit qui dicit uerbum aliquod impossibile precepisse. Relinquitur igitur quod non prohibetur concupiscentia in primo motu. Item nullus transgreditur in eo quod uirtute non potest: ut dicit Augustinus. Cum igitur principium motus uirtutis non possit uitari. ergo in primo motu non erit transgressio. uel precepti diuini. Respondeo. Triplex potest accipi concupiscentia. uno modo appetitio vegetabilis et talis concupiscentia inordinata est a fomite mouente hoc est a corruptione originalis culpe. Alio modo concupiscentia est appetitio sensibilis. et potest esse inordinata: est a mouente sensualitate cum fomite. 3o modo concupiscentia est appetitio rationalis. et sic est a mouente libere. ar. uoluntate. uicendum est quod primo modo concupiscentia est in suggestione. 2o in delectatione. 3o in sensu. Respondendum igitur quod per se concupiscentia potest esse in sensu rationis uel uoluntatis prohibetur. Concupiscentia tamen que est in delectatione sensualitatis uel ex suggestione fomitis in actu vegetabilis non prohibetur simpliciter nisi secundum quod dicitur ut dicitur est quod non est prohibendum ne ille concupiscentia sint in nobis quia hoc est nobis impossibile: sed prohibetur nobis ne sequamur eas. secundum quod dicitur ecclesiasticus. Post concupiscentias tuas non eas. Ire autem est consentire. Duas autem concupiscentias suggestionis et delectationis non est prohiberi proprie: sed ex prohibitione ostenditur male uitande sic supra dictum est.

Postmodum queritur

utrum utrumque ad idem preceptum pertineat prohibitio uoluntatis et operis. Ad quod sic. Respondeo. Repletos omnium iniquitate et homicidii etc. Et sic dicitur homicidii

pluribus pluraliter. quia plura sunt homicidia. uoluntatis. scilicet et operis. ergo ad plura precepta pertinet prohibitio et uoluntatis et operis. Item per Augustinum. Appone iniquitatem super iniquitatem; eorum. Et sic. Qui malum opus addit uoluntati: iniquitatem addit iniquitati. Item circa mechab; et furtum diuersae sunt prohibentes operis et uoluntatis. quia propter opus dicitur. non mechaberis. non furtum facies. Propter uoluntatem tamen dicitur. non concupisces uxorem et non concupisces reprobos. Item diuersa sunt uoluntas et actio exterior. ergo diuersis debent prohiberi preceptis. Contra. actio exterior non est culpabilis nisi a malicia uoluntatis. quia sic dicitur Damascenus. Inuoluntarii non sunt culpabiles. et dicit Augustinus. quod peccatum adeo est uoluntarium: quod si non sit uoluntarium non est peccatum. ergo una est transgressio uoluntatis et operis. ergo una erit prohibitio. Item idem est finis malae uoluntatis et operis. et idem principium mouens. scilicet libido. ergo idem malum. Item tamen est contemptus dei in uoluntate et opere. ergo idem reat transgressio. ergo eadem prohibitio. Item si uicatur idem preceptum erit superflua prohibitio: quod dicitur. non concupisces uxorem: et non concupisces reprobos. ex quo dictum est. non mechaberis. non furtum facies. Item si uoluntas per factum reputatur: ut dicitur auctoritas. quia quantum tibi per factum reputatur deus si non potes: et hoc in bonis. ergo et in malis uoluntas per factum reputabitur. ergo idem reputabitur reat ergo eadem erit prohibitio utriusque. Respondeo. dicitur. per refertur cum uoluntate sequitur opus. et cum non sequitur cum autem opus sequitur duplex est consideratio. Aut enim uoluntas et opus referuntur ad radicem. aut considerantur in se. Contingit ergo peccatum esse in uoluntate non sequente opere. Ne ergo in dei carnalis et rudes extimarent solam culpam esse cum opus coniungitur uoluntati: separata prohibenda sunt mala uoluntas Item si consideret uoluntas in se et opus exterior in se alie sunt circumstantie boni debite actui exteriori quod uoluntati. quia diuersificatur modus. locus tempus. et quedam alie circumstantie: quibus circumstantia finis sit eadem. Si ergo ut dicit Augustinus. peccatum est ad incidens ex defectu boni. aliter autem est defectus ad hinc inde. ergo hoc aliter peccatum seminanda ergo erit prohibitio uoluntatis et operis ut illud indicaret. Si autem attendatur uoluntas et opus sequens in radice. scilicet libidine et intentione: idem erit. Lex igitur dei secundum rationem latens perfecta utrumque uocuit. Nam in aliquibus propter unitatem radicis quantum sunt uoluntas et opus: una sola prohibitionem utrumque interdixit: ut in homicidio et falso testimonio. In aliquibus tamen differenti precepto propter defectum et inordinationem: et in utroque differente

vtrūq; p̄hibuit ut ī mecha r furto. Que autē
 sit rō quare ista pl̄ q̄ alia dictū ē supra qōne
 de distinctōe p̄ceptoz decalogi. R̄ndēdum
 igit̄ ē q̄ p̄m̄ volūtātē r opis vnū sunt in ra
 dice r intēdōe. s̄ duo p̄tā ī defectu inordina
 tōis. et idē cū volūtātē sequat̄ op̄ magis du
 plex p̄m̄ d̄r q̄ duo: vel vnū. nec sup̄fluit p̄
 hibitio: sic ostēdū ē. Et q̄ d̄r. volūtās p̄ facto
 reputat̄: h̄ nō intell̄ nisi de volūtātē plena
 plena autē volūtās est que quātū ī ipsa ē exi
 ret ī opus: si daret facultas. Pretēa et si repu
 tat̄ p̄ facto talis volūtās quātū ad reatū ra
 dicis: nō t̄ omnino idē ē quātū ad defectuz
 inordinatōis: ex hoc q̄ nō ē cū debitis circū
 stantiis. Deinde querēdū esset vtrūq; esset
 maior reatus voluntatis q̄ opis. s̄ illud de
 terminatū ē in tractatu de vitiis qōne de cō
 paratione peccatoz. Querē t̄ si hic p̄hi
 bes actū cordis cū d̄r. nō occupas. in q̄ sup
 abūdat euāgelii a lege. Itē si hec nō ē v̄a
 d̄ria qua posuerūt q̄ lex coibet manū n̄ aīuz
 euāgelii rō aīum. Ad qd̄ intelligēdum
 q̄ lex hic p̄hibet actū cordis. nisi enī esset in
 lege p̄hibitū: putaret̄ esse excessum. Concupi
 scētia enī nesciebā eē p̄m̄: nisi lex diceret nō
 occupas. Ro. 7. Sup̄abūdat t̄ euāgelii a
 lege in generalitate p̄hibēdi r̄ exp̄ssione. In
 gn̄alitate q̄ inordinatio s̄ actū cordis in p̄
 p̄m̄ generalit̄ p̄hibet in euāgelio q̄ hic. s̄
 enim Mat. p̄hibet actū cordis inordinatus
 r̄ s̄ vim irascibilem r̄ vim v̄m occupabilem.
 Hic autem tantum s̄ vim occupabilem.
 v̄n abūdat euāgelii ī generalitate p̄hibēdi.
 In exp̄ssione etiam abundat. q̄ exp̄ssus
 prohibet inordinatio cordis in euāgelio q̄
 in lege. In lege enī nō p̄hibet nisi inordina
 tio affectionis cū d̄r. nō occupas. In euāge
 lio rō p̄hibet intentio cogitatōis. Mat. 5. vbi
 d̄r. Si videris mulierē zc. h̄ est si oculū h̄at
 intentōe cordis ī mulierē cogitādo vt occu
 p̄s eam: iam mechat̄ es zc. Et h̄ infra ple
 nius declarabitur.

Moniam secundū

Apl̄m dicētē. Sum̄ sapiētib̄ r̄ in
 sapiētib̄ debitorēs. post disputatiōe p̄cepto
 rū decalogi: que p̄tinēt ad studiū sapiētuz:
 dicēda est breuiter explanatio p̄ceptoz ad
 instruatōe simplicium. Ad quoz explanati
 onē quedā p̄ambula sunt dicēda: ut cetera
 clarius videant̄. Quid p̄ceptū r̄ que di
 uisio p̄cepti gn̄al̄. Que diuisio p̄ceptoz

legis nature. Que diuisio p̄ceptoz legis
 scripte. Que diuisio p̄ceptoz legis nature
 r̄ scripte. Que diuisio p̄ceptoz legis Mosā
 yce. Qualis itelligētia singuloz p̄ceptoz
 legis decalogi.

Circa primum

notandū q̄ p̄ceptū ē inf
 sio vel imperiū faciēdi aliqd̄: vl̄ nō faciēdi
 faciēdū autē d̄r qd̄ ē debitū vt honorare pa
 trē. Nō faciēdū autē qd̄ ē debitū non fieri: vt
 mechari. Iussio uel imperiū est superioris:
 sicut obedire minoris. v̄n sic potest describi.
 Iussio est volūtatis superioris exp̄ssio de fa
 ciendo vel nō faciēdo ei q̄ inferior est. h̄ ḡ
 general̄ posita ratio p̄cepti. P̄ceptū est zc
 Notandū autē q̄ p̄ceptoz aliud est affirmati
 uum: qd̄ est de faciēdo. vt honorare patres.
 Aliud est qd̄ ē negatiuū: qd̄ ē de nō faciēdo.
 ut nō occides. Et v̄a ista diuisio s̄ rōnem
 cause formalis p̄cipiēdi. Differunt ḡ effectū
 p̄ceptuz affirmatiuū: qd̄ restricto nolē solet
 dici p̄ceptū. et p̄ceptū negatiuū: qd̄ p̄hibi
 tio d̄r. quia affirmatiuū obligat semper. ī in
 omni tpe: s̄ nō ad semp. ī. nō ad omne temp̄
 Negatiuū autē obligat semp r̄ ad semp. Et h̄
 intellige de p̄ceptis decalogi. ī iuris n̄alis.
 v̄bi gr̄a honora patrē p̄ceptū ē affirmatiuū:
 qd̄ obligat me semp: q̄a semp teneor ad ho
 norandū patrē. s̄ t̄ nō ad semp honorandū
 Nō enim est possibile nec exp̄dētēs: vt semp
 honorē eum: s̄ cum tps̄ requirit. Negatiuū p̄
 ceptum semp obligat: sic non mechaberis. q̄a
 semp teneor r̄ quocūq; tpe non mechari.
 Itē p̄ceptoz aliū nature. aliū discipline.
 aliū legis scripte. P̄ceptū nature ē n̄citat̄
 discipline debiti. Legis scripte honestatis:
 sicut patebit.

Preceptum nature

nature d̄r vnob̄
 modis. Vt qd̄ est
 datū p̄f̄ n̄az. ut crescite r̄ multiplicamini. ḡn̄.
 9. Vt qd̄ ē s̄ v̄itāme rōnis faciēdū. ut nō
 faciās aliū qd̄ tibi nō vis fieri. Tho. 3. Item
 natura d̄riaz habet s̄ p̄m̄: cum erat bene
 instituta. et post p̄m̄: cum est corrupta. Et
 itē post p̄m̄ dicit̄ aīq̄ esset multiplicata:
 r̄ postq̄ est multiplicata. Secundum hoc
 p̄cepta nature recipiunt diuisiōe. Nā quedaz
 respiciunt n̄am b̄n̄ institutā: s̄ q̄ omnia esse
 omnia dicitur esse p̄ceptum nature siue
 iuris naturalis a sanctis. Quedam vero re
 spiciūt naturam b̄n̄ institutā r̄ corruptā aī
 multiplicationē. ut crescite r̄ multiplicamini.

Quedā naturā s^o omnē statū. s. an̄ corrupti-
 onē ⁊ post. An̄ multiplicatiōē ⁊ post. Un̄ nō
 facias alii zc. ¶ **D**ividam⁹ g^o pceptum nature
 aut est datum. aut inatum. Si est datū: aut
 est datum ppter naturam cōservādā s^o actū
 nutritiue. vt g^o. z. De omni ligno paradisi co-
 mede. Aut ppter nām multiplicamini. S^o. z.
 ⁊. 9. Si inatū in^o illud ro. z. Si gentes nāl^o
 ea que legis sunt faciūt: cuiusmodi legem nō
 hēntes ipsi sibi sunt lex: q^o oñdūt op^o scriptū i
 cordib⁹ suis. Nec scriptura inata ē cuiuslibet.
 Pceptū g^o inatū ē cōscie cuiuslibet: s^o dīctā
 men rōnis de faciendo vel nō faciendo. hoc
 hō recipit dīsiōnē. Nā aliud ē ordinatū i dū
 sic diligē creatorē super omnia: ⁊ obedire ei i
 omnib⁹ ⁊ sup oīa: qd ē lītū cuiuslibet cōscie.
 ¶ Aliud est manifestatiū ordīs i primū. et
 hoc duob⁹ modis. s. s^o viā inocētie. vt illud
 Tho. 4. Quod ab alio oderis tibi fieri zc. Et
 s^o viā bñ icētie. vt ē illud Mat. 7. Quicunq⁹
 vultis vt faciāt vobis hoies: vos eadē faci-
 te illis. Nec ē igit⁹ vīa pcepti nature sine le-
 gis nālīs. ¶ Pceptū hō discipline gñāl^o ē
 pceptū datū ad pbatōnē. vt homo sciat dō
 se debē obediētia: nō tū i expedientibus vel
 honestis: s^o etiā i dīfferētib⁹. et h^o recipit dī-
 uisiōnē. Nā aliq⁹ pceptū discipline datū est
 ad pbatōnē obīe. vt illud pceptū negariū
 datū Ade g^o. z. De ligno scīe boni ⁊ mali nō
 comedes. Quoddā ad pbatōnē fidei. ut illud
 datū abrae. g^o. zz. Tolle filiū tuū quē diligis
 Isaac. et ē pceptū affirmatiū.

Denotata est ^{differentia} pceptorū
 legis nālīs ⁊ legis scripture quātū ad moralia:
 ga quātū ad alia planū ē q^o quidā posuerūt i
 duob⁹. s. i obligatiōne ⁊ sine. ¶ In obligatiōe
 ga pcepta legis nālīs non tenemur implē ex
 caritate. pcepta hō legis dīne tenemur im-
 plere ex caritate. Et hoc dicit⁹ ppter illud. i.
 ad Thi. i. finis pcepti ē caritas. et implētib⁹
 pcepta pmittit⁹ vita eterna. Ex quo sequitur
 q^o i oī pcepto legis scripture includit⁹ mod⁹ grē
 s. ex caritate. In pcepto nature includit⁹
 modus nature. s. ut fiant ex naturali pietate
 nam pōt aliquis facē alii qd sibi vult fieri ex
 dolo vel pditōe. Un̄ relinquit⁹ q^o cōintelli-
 gīt ex nālī pietate i oī pcepto iuris natural
 ¶ Itē motus nature semp reflectit i se ipm̄
 s. cōmodū ppiū. vñ hē q^o ex lege nālī pcedūt
 opatiōes redūt i bonū expediēs ⁊ cōsentaneū

nature: mot⁹ hō grē semp est idē. Nā pcepta
 legis scripture quoz impletio s^o tenore sum-
 manat a grā: quod p^o ga finē hñt caritatem
 te idūt i bonū: qd dī honestū s^o se. et iō sup
 assignata est rō illius diuisionis pceptū na-
 ture. discipline. ⁊ legis scripture. ga pceptū na-
 ture. s^o se expediēs. discipline indifferens. le-
 gis scripture honestū. ¶ In fine etiā differūt:
 ga pcepta legis scripture data sunt ad merēd
 vitam eternā s^o ⁊ p se. pceptū hō nature ad
 habitādū ad hōres politicas: vt p hōtes
 politicas disponat homo ad hōtes theolo-
 gicas: que faciūt dignū vita eterna. Sic. n. ē
 cōueniēs ordo: vt homo p pncipia iuris nāl
 descripti i cōscia habitet⁹ ⁊ exerceat ad hō-
 tes politicas. Et sic faciēti hōi qd i se est sic
 disposito infundat grā: ⁊ hōtes que faciūt
 gratū deo. s. illud disputatiōis ē: ideo potest
 poni vīa certior. ¶ Dicam⁹ g^o q^o differūt p
 explicitū ⁊ implicitū: sic pceptū legis morale
 ⁊ euāgelii. nā qd lex nālīs que est in sita cōscie
 cuiuslibet: hēt implicitē: lex scripta decalogi
 habet explicitē. hōi grā. lex nālīs dīct. nō faci-
 as alii zc. lex scripta explicat nō occides zc. s^o
 q^o dicit Augustin⁹.

Distinctio ^{pceptorū veteris} legis ponit sic sup
 ostēsum ē: i moralia. iudicialia. cerimonialia
 Moralialia sunt vt que i decalogo. Iudicialia
 sunt vt que i dīsiōne cāp^o instituta sunt. vt
 ea de qd⁹ exo. zi. Nec sūt iudicia que ppones
 eis. Cerimonialia i figurā futuroz iūtuēbā
 tur. vt ea omnino que de cōpositiōe taberna-
 culi: ⁊ de sacrificiis: ⁊ hī⁹. Cui⁹ dīsiōnis ratio
 sic potest sumi. ¶ Qd inbet aut inbet ppter
 signū quo ad intellectū: ⁊ s^o hāc rōne oīa
 cerimonialia inbet. Aut inbet ppter opandū
 quo ad affectū. Et hoc duob⁹ modis. ga aut
 ē opandū simpl^o ul^o ⁊ s^o oē tps. ⁊ sic morale
 simpl^o dico: ga nulla dēterminatiōe addita
 faciēdū vel nō faciēdū ē. ut honora patrē. I nō
 occides. ul^o dico quo ad oēs: ga s^o dīctamen
 cōmunis rōnis faciēdū vel nō faciēdū ē. s^o oē
 tēpus ga nullū tps ē i quo nō obligēt ad fa-
 ciēdū ul^o nō faciēdū: qñis nō p quocūq⁹ tpe
 Aut h^o ē opandū s^o qd ⁊ p^o particulariter. Et q^o tps
 ad aliq⁹ tps. et ita iudicialia. ut q^o furat⁹ fue-
 rit reddet quadruplū aut qntuplū. zz. exo.
 s^o qd dico ga i casu. nam si cōtigit q^o aliquis
 in extrema nccitate fuisse furatū panē aut
 vestes. ⁊ h^o cōstaret cōstis. nunqd cum tali hī⁹
 iudicium exequēdū eēt. Cōstat q^o nō pceptū

judiciale respicit eam. Et ideo s^o qd^o ope-
randū vel nō operādū demonstrat p^o pceptū
iudiciale. Particulariter dico. qd^o nō quo ad
omnes est istud iudiciū. Imo ī terra illa vbi
fares sunt latrones: s^o est interfectores hoīū
vt eos spoliēt. iudiciū ē ut q^o furat suspēdat
Quo ad tps dico. Nam apud eosdē hoīes. s.
indeos de eodē iudiciū variat. ut fur in lege
puniebatur vel quadruplo. exo. 22. v^ol^o quīduplo
vel qnte partis additione. vt numeri. 5. p^o
stea ho^o crescite malicia hoīum iudiciū aggr-
uatū ē. vt puer. 6. vbi d^o. Qui furat desphen-
sus reddet septuplū. ¶ Distinguit legis pce-
pta rōne rationis ipsorū pceptoz. sive iniūdi-
onis. qd^o cerimonialia lata sunt pncipalī ī fi-
gura n pceptoz. moralia et iudicialia in de-
monstrationē faciēdoz vel nō faciēdoz. S^o
differēter. qd^o moralia demonstrat faciēda
s^o se et s^o omne tempus. iudicialia faciēda
ex causa: et s^o aliqd tps.

Nunc restat intende

re circa expositōem pceptoz decalogi. et acci-
piam^o ipsa vba pur scripta sunt ī exo. 20.
Sciēdū q^o ipsi decalogo pponit^o quasi titul^o
talīs. Ego sum dñs de^o tuus qui eduxi te de
terra egypti d^o domo seruitutis. In quo oñdūf
duo. Quis loquat^o ī decalogo. et cui loquat^o.
Loq^o deus trinitas. vñ^o ī essentia: trinitas ī
p^osonis. et hoc est qd^o d^o. Ego sum dñs deus
tuus. Noīe dñi intell^o potētia: in qua magni-
ficat pater. Noīe dei q^o itēptat^o theos grece
i. vidēs intell^o sapia ī qua magnificat fili^o.
In pnoīe possessio: qd^o loco determinatiōis
addit. s. tuus insinuat bonitas p cui^o partici-
pationē efficiēte^o vel tuus: ī qua magnifica-
tur spūs scūs. Insinuat^o q^o p ista tria vocabu-
la dñs de^o tuus pater et fili^o et spūs sanctus.
Unitas ho^o essentia p hoc q^o singulariter d^o.
Ego sum. Ecce p^o q^o loq^o. ¶ Cui loquat^o insi-
nuatur: qd^o illi populo q^o eduxit^o erat de egypto.
vñ dixit. Qui eduxi te zc. In quo attēde-
dum est q^o pcepta decalogi sunt īnata cōscie-
ntia cuiuslibet rōnalis creature. sunt etiā data ex
p^oressis vocib^o sic hic d^o. Sciēdū q^o pcepta
s^o q^o īnata respiciūt oēs. s^o q^o data tm illum
populū. qd^o tm illi populo hoīs exp^oressis vabab^o
quē dñs eduxit de egypto ad lram. Tñ spūs
litter effect^o triplex rñdēs approp^oriat^o trini-
tatis tangit: cū d^o. eduxi te zc. Educē. n. est
potētie. de terra egypti sapie. de domo serui-
tutis bonitatē. Egypt^o. n. tenebrę interpretatur

in quo error infidelitatis: dom^o seruitutis:
reat^o p^oti. qui enī fac p^otm seruus est peccati
Dic^o g. ego dñs q^o te eduxi. s. p^o potētia. vñf q^o
te eduxi de terra egypti. i. de tenebris errorū
et infidelitatē ad intelligētiā v^oritatē. ego tuus
q^o eduxi de domo seruitutis. i. reatu p^oti et pra-
noz mox ad libētātē grē et affectōe; bonitatē

Sequitur post

titul^o de
calogus.
Primum mandatum est. nō hēbis deos ali-
enos zc. et nō facies tibi sculptile zc. Et cōtin^o
duo. pceptōem et cū ominatione pmissionē.
In pceptione ho^o cōtinēt tres clausule. Prīa
ē nō hēbis deos alienos: ī qua p^ohibet ad lram
idolatria: qua colit^o creatura spūalis. vñde
Orig. in glo. Angelos qd^o gentes omisit ex-
cellas deos appellat scriptura. deos quasi a
do datos. Unī. ego dixi dñi estis. ¶ 2° clausu-
la ē. nō facies tibi sculptile: in qua p^ohibetur
idolatria: qua colēbāt imaginē alie rei nāl^o
et specificat cū addit. neq^o eoz q^o in celo sūt:
vt solis et lune: et q^o in terra vt hominis et bo-
tis et silū. et q^o in aq^o s^o terra. i. pisciū. ¶ 3°
dubitat aliq^o ppter hoc q^o d^o aq^o s^o terra: cū
terra nāl^o vt grauissima teneat locū īferio-
rem mūdi. i. centz. puer. 25. Celū sursum. terra
deorsū. et intelligit aq^o s^o terra dici ppter
aq^o q^o recipiūt^o venis terre. vñ erūpūt fōtes
et flumina. et rōne illaz aq^o d^o terra super
aq^o. Sil^o in ps. Qui firmavit terrā sup aq^o.
Respectu autē oceanī q^o circuit totā terram:
et supeminet: vt n^o min^o grauis non dicit^o.
Dubitabit etiā de hoc q^o d^o. nō facies sculpti-
le nec oēm similitudinē. q^o xpiani q^o faciūt imagi-
nes sunt idolatre. ¶ 4° p^o determinatōem se-
quētis text^o. nō adorabis: neq^o coles. q^o nō fa-
cies ad adorandū vel colēdū. xpiani autē nō
faciūt ad adorandū vel colēdū: s^o ad memorā-
dū. et omnis ille honor q^o exhibet^o imagini ad
prototypū refer^o: sic dicit Dam. i. ad pncipalē
formā. i. ad illā rē ē rep^ostabil. Honor autē
q^o exhibet^o sanctis v^ol^o brē v^ogini ē honor dulie
et nō latrīe. Dulia. n. ē honor debit^o creature
in q^ontū est aliqd dīuine bonitatē p^oicipatīa.
Latrīa autem est honor soli deo debit^o in
q^ontū est pncipiū creans et cōseruans: et p^on^o
omnis rei. ¶ Nota differentiā inter colere et
adorare. nā colere ē actū interiori. s. affectū.
Adorare ē actū exteriori. vñ gl. pōt q^o iūit^o
adorare adalando regib^o vel tommēti metū
cū sciat q^o idolū nihil ē. Colere ho^o est hīs affe-
ctu et studio mancipari. Utrūq^o g^o refecat ut

nec affectu coles: nec spē adores. ¶ Collige ḡ
omne vīa: latrē ex his clausulis. Idolatria
ē exhibitio honoris soli deo debiti creature.
Aut ḡ exhibitio actu interiori: ppter qd vī. nō
coles. Aut exteriori: ppter quod vī. nō ado-
ra bis. ¶ Itē honor exhibitio auī h modo siue illo
aut est exhibitio creature spūali. vnde nō ha-
bebis deos alienos. aut corporali. et h̄ duplī.
aut imagine ficta: que nulli rei ē repñratina
vnde non facies sculptile. aut imagine rā. i.
alicui rei repñratia. vnde vīc. neq omnem
similitudinē celestiu. terrestriu. aq̄tiliu. et nose
celestiu aues possūt accipi. q̄a aer celū dicit.
vnde aues celi. i. ¶ Dat. h̄ f̄ sup̄ficiē lre pbi-
bet p̄mū mādatū. ¶ Adhuc amplī vīdeo in
isto p̄cepto f̄ rōnē h̄ p̄cepti allegoricā. p̄ma
clausula ostendit iudeos et sarracenos idola-
tras. et h̄rticos. et xp̄ianos p̄tōres. p̄ma ē nō
hēbis deos alienos. Habēt sarraceni et iudei
deos. Machometū sarraceni. Desiā futurū
iudei. i. an̄ xp̄m. Sarraceni machometū fuisse
sūū p̄p̄as: credūt. Iudei sūū messīā maximū
fore in faniēdo crēdūt. Habēt ḡ deos alienos
i. p̄p̄as. p̄p̄be. n. dicunt eo q̄ ad illos fmo
dei factū est. Conuincūt ḡ de idolatria: q̄a
deos habēt alienos. i. p̄p̄as. ¶ 2^a clausula ē
Nō facies sculptile. faciūt h̄rtici sculptilia:
cū fingunt deū esse quod nihil est. nō enim d̄
deo credūt nisi qd imaginatōe et fantasia
ōfingunt. Isa. 40. Cui silem fecistis deū: aut
quam imaginē ponitis ei. nūqd sculptile.
¶ 3^a clausula est. Non facies similitudinē eoz q̄
i celo sunt. fac xp̄ian^o p̄tōz similitudinē: quā
colit vt deū. Sic enim dicit Hiero. Qd q̄s pl^o
venerat et amat: h̄ illi de^o est. Colit sup̄b^o et
ambitiosus similitudinē eoz q̄ in celo desuper.
q̄a sup̄ omnia diligit p̄laturā. Dan. xi. Deum
maoim in loco suo venerabif. vī de an̄ xp̄o.
qm̄ ambitiosissim^o maosim habitaculū forti-
tudinis eoz. Colit cupid^o similitudinē eoz que
in terra. Col. 3. Auaritia ē idolorū seruit^o. Co-
lit carnal similitudinē eoz que i aq̄. i. deliriis
p̄hil. 3. Quoz de^o venter est: et gloria in cō-
fessionē eoz. Ecce habes p̄mi mandati p̄ceptio-
nē. ¶ Begit cū cōminatione p̄missio. Ego sup̄
dñs. et p̄mo cōminatio cū dī. Fortis zelotes.
vt agerēs timor: trāsgressionis. et p̄missio
ibi. faciēs mīam vt agerēs timor: obedi-
onis. Cōminatio h̄ ē vindictē iniquitatū patrū
in filios usq̄ ad tertiā et quartā ḡnationem
De quo dubitabit aliq̄s ppter illud verbum

Ezech. is. filius non portabit iniquitatē patris
zē. ¶ Ad qd rōnē p̄ sequēte determinatōe;
text^o: q̄ dī. eoz q̄ oderūt me p̄ imitationē pa-
terne malicie. Tertiā h̄o et quartā ḡnatiōem
ponit: q̄a tm̄ solent viuere patres. Punī ḡ i
filiis toto tpe vite sue: ad quos exemplū in-
gratis transmiserūt. P̄missio aut̄ mie est i
millia. i. i infinitū diligētib^o et custodiētib^o
p̄cepta: in quo ostendit inquantū misericor-
dia excedat iusticiā.

Secundum mandatū

est. Nō assumes nomē dei tui i vanū. Cōstat
q̄ sic supra ostēsum ē: hoc p̄ceptū ordinat ad
renorēriā v̄tatis sūme. Ideo p̄hibet hic iura-
re sine causa: vel peiorare. Uter q̄. n. f. p̄ n̄bi
lo iurās et falso iurās assumit nomē dei i te-
stimoniu. sue locutiōis: si i uanum. q̄a ille sine
cā noīando sūmā v̄tate. iste noīatā cōtēnen-
do. Tamē q̄a ide; ē iurare qd nomē dei assu-
mere. notādū h̄ q̄ iurare ē nomē dei assumē
in testimoniu. sue locutiōis: qd sit v̄nob^o mo-
dis. s. vel asserēdo de p̄nti: vel de p̄terito: vel
promittēdo de futuro. vnde distinguit iura-
mētū aliud asserentiū. aliud p̄missoriū. In na-
num ḡ p̄hibet hic. Iuramentū aut̄ vanū de-
terminari potest: qd caret aliqua illaz triū
ōditionū: que ponit Jerē. 4. Iurabitis v̄nit
dñs i v̄tate et iusticia et iudicio. Et ibi glo.
interlinearis. Nos tres comites debet habē
iuramentū. Et sumit v̄tate ex pte iurant. ius-
ticia ex parte ei^o qd iurat. iudiciū ex parte
circūstātiāz v̄triusq̄. Veritas enī: debet eē
i oīcia iurāt: vt credat ita esse vt iurat: vt i
iuramento asserentiō. vt iuro p̄ deū me ita ni-
disse. ul̄ vt pponat ita facē vt iurat. ut i p̄mis-
soriō. ut iuro p̄ deam me datur tibi. io. ¶ In
iusticia debz eē i eo qd iurat. Oportet. n. q̄ tale
nō repugnet iusticie: hoc est q̄ sit licitū. Si. n.
esset cōtra legē dei vel p̄ceptū ecclēsiā nō eēt
iusticia i eo qd iurat. ¶ In circūstātiis h̄o at-
tēdit iudiciū. s. discretiōis: ut diligēt at tēda-
tur et causa p̄ qua iurat et mod^o. Si. n. desit
causa iam deest iudiciū discretiōis i circū-
stantiis iuramenti. Determinat ḡ iurare i ua-
num iurare vel sine v̄tate: vel sine iusticia: ul̄
sine iudicio. qd plan^o erit. Et qd sit i uanum
iurare. si ponam^o cas ppter quas licet iurare
¶ Notandū ḡ q̄ cā mali iurat: et cā boni. Cā
boni multiplī. uel v̄tati. uel pac. uel amicicie
uel obediētie. ¶ Cā v̄tati duplī iurat. uel cā
v̄tati sūme credēdo e^o cā iurat Paul^o cū dīc

Testis est mihi deus. Et ipse dominus. **A**m amē dico vobis. ut veritas credendo quam predicabat astrueret in cordibus audientium. Uel iuratur causa veritatis create: sic iuratur testes in causis per veritatem aliter facti manifestanda. Deut. 19. In ore domini vel triū stabit omne verbum. **R**ōne vero per ad reformandam iuratur ut Jacob et Laban gen. 31. Iuravit ergo Jacob Laban per timorem patris sui Isaac. **C**ausa vero amicitie reformandam iuratur ut Zerahite. gen. 26. Sit iuramentum inter nos et ineamus fedus. **R**ōne obsequii sit iuramentum triplex vel iuramentum fidelitatis quod faciunt principes regi: et rex principibus dicitur. z. R. 5. Uenerunt seniores israel ad regem in ebron: et percussit cum eis fedus eorum domino. vel sit iuramentum subiectionis: sic abbates episcopi: et episcopi metropolitanis. et pro subiectionis recognitione. Judic. xi. Dominus qui audit ipse mediator est ac testis: quod nostra promissa faciemus. iurauerunt principes galaad ad iepse. Uel iuramentum observationis: ut iuratur canonicus: cum dicitur canoniam per consuetudinem servandis. exo. 20. Postquam dominus per Moysen legem promulgavit iurauerunt se servaturos eam. Et ista tria iuramenta sunt propter bonum obsequii servandū. Sic igitur iuratur rōne boni. **R**ōne mali iuratur dupliciter. vel rōne mali vitandi. vel rōne mali expurgandi. **R**ōne mali vitandi sic quoniam sit sacramentum de calumnia: quod fit in personam aliquam personarum inter quas lis est calumniose aliam impetrat: nec altera calumniose se defendat. **R**ōne mali expurgandi ut cum iuratur per expurganda infamia. Deut. 21. Si inueniat in terra cadaver occisum hominis: et ignorat reus: egredietur seniores et maiores natu. et laudabunt manus suas et dicent. Manu nostre non effuderunt sanguinem hunc. Sic igitur manifeste sunt cause: propter quas licet iurare et assumere nomen dei in testimonium sue veritatis. His ergo deprecat iurare est assumere nomen dei in vanum: sicut peiorare est assumere nomen dei in vanum: quod tamen fit tripliciter. vel iurando contra conscientiam. vel iurando illicitum. vel veniendo contra iuramentum. **N**ota illud preceptum non solum intelligi sed predicatum rōne israel: sed etiam per excessione morale: cum dicitur. Non assumes nomen dei tui in vanum. Assumit enim nomen dei multipliciter in vanum. assumit corde. assumit ore. assumit opere. **C**orde assumit dupliciter. fide Ro. 10. Prope est verbum in corde tuo. hoc est verbum fidei quod predicam. et sacramenti baptismi preceptio. quotquot enim baptizati estis christum induistis. unde Augustinus. Ut ab uncto uncti et a christo dicatur christiani. Assumit autem in vanum fide nomen

domini a paganis et hereticis. Assumit in vanum sacramenti preceptio a falsis christianis. **A**ssumit paganus nomen domini fide credens quia deus. sed in vanum. quia dominum nomen credit esse creature. et ideo in vanum. Ro. 8. Vanitati subiecta est omnis creatura. Sicut hereticus credit esse dei filium quod dei verbum et nomen est. Jo. 1. sed credit eum esse puram creaturam. et ideo in vanum. Eccl. 1. Vanitas vanitatum et omnia vanitas. **I**tem assumit malus christianus nomen dei in sacramenti baptismi preceptio: sed in vanum. quia nec mentem christiani nec vitam gerit. ps. Cor eorum vanum est. Tu autem fidelis anima non assumes nomen dei in vanum nec fide. nec sacramenti preceptio: quemadmodum dictum est. **I**tem assumit nomen dei in ore quadrupliciter. in iurando. in non edo. in predicando. in orando. et in vanum totidem modis. In vanum enim assumit in illa iuratione que sine causa est: sine ipsius iuramenti violatione: sic dictum est. **I**n vanum etiam sumit in voti transgressione. z. deut. Quod semel egressum est de labiis tuis obfueris et facies. sic promissisti domino deo tuo. Ubi hec est dicitur iter uotum et promissorum iuramentum. quod in uoto assumit quod nomen domini ut se obliget promissum veritati. in iuramento vero promissorio ut se obliget cuiusque promissum. s. per prima veritate. **A**ssumit etiam nomen domini in vanum in predicando. que fit vana interio. Ubi Mat. 7. Nomen in nomine tuo prophetaum. **I**tem in vanum assumit nomen dei in indetota oratione. Ubi Mat. 15. Populus hic labiis me honorat. Cor autem eorum longe est a me. **I**tem assumit nomen dei in opere. nomen eius per proclamandum seraphin. Sand. s. f. Isaie. 6. Qui ergo ipse sanctitatis formam in exemplo operis accipit: nomen dei accipit. sed in vanum ipocrita: quod illud sumit in simulatione operis exterioris: non in puritate cordis. in vanum utique: quia tales ut dicitur Mat. 23. receperunt mercedem suam.

Memento quod diem sabbati sanctifices. Tertium preceptum quod est inductum ad principium bonitatis dei. in quo precepto sunt tres clause. Prima preceptum sanctificationem cum dicitur. Memento quod diem sabbati sanctifices. **z** sex diebus operatus est. s. sex diebus. **z** iterum dicitur omnes operationes in die sabbati: cum dicitur. Non facies. Ut autem hanc particulam expositio pateat: quoniam quare huic precepto addit verbum commemoratis: et non alius preceptum. dicitur. quod in precepto scriptura mentio facta fuerat ipsis in diebus de observantia sabbati. Gen. 2. et Exo. 16. ideo specialiter dicitur de isto memento et non de aliis. **I**tem querunt an illud preceptum sit morale:

vel ceremoniale. et ponit rōnes ad vtrancq
partē. et soluētēs varia opināf. Ricam^o autē
quāuis pleni^o sup^o disputādo dictū sit. q^o i^o p^oce
pro isto ē quoddā simpl^o morale. quoddā sim
pliciter ceremoniale. quoddā v^o part^o morale p^ori
cerimoniale. ¶ Tria. n. sunt ibi. sanctificatio
tpis. assignatio. obfatio. Sanctificatio v^o ē ipā
que ē ad deū vacatio orādo. colēdo. meditā
do. Et hoc ē pure morale. Tpis assignatio. i.
septime diei pure ceremonialis. Uñ Dama.
Sabbatū quidē septima dies vocaf. Signifi
cat. n. regem. hic numer^o apud iudeos hono
rabilis est deo iubente honorari ipm. et seq^o
Nō simpl^o hec iussit: s^o p^oter quasdā a spūali
bus viris intellectas cas mystice. Obseruan
tia autē sabbati partim moralis partim ceri
monialis. q^o si consideret cā institutionis inue
nit q^o institutū sit ad signū quietem mēt.
et pacem aīaz. Unde Dama. Srā q^o ē ad deū
vel vt parvissimā uite p^oculā tribuāt: et re
quiescant et seruis et s^oingale. Dama. Sab
bati observatio excogitata est parulis et s^o
elis mundi seruis. Et seq^o. Nos non adhuc
s^o lege s^o s^o grā: nō adhuc p^oculariter serui
entes deo in timore: s^o omne tps ei offerre de
bem^o. Uñ manifestū est q^o rōne institutionis
signū ceremonialis est obfatio sabbati. rōne
institūtōis opandi: quod est in aliquo genere
v^otatis moralis. partim q^o moralis est: partim
cerimonialis. ¶ His itaq^o intellectis redea
m^o ad p^oditaz clausulaz expolitōem. Memē
to vt diem sabbati sanctifices zc. Prima p^oce
pit sanctificatōe; sabbati. i. vacationē ad dū
Sanctū. n. s^o Orig. d^o a col^o vsu ad cultū dei
separatū. p^oceptū q^o sanctificationis est de
separando a curis sup^ofluis animū mācipan
do cultui dīno. et hoc est vacare deo. Quod
facim^o tribus modis. general^o. spūal^o. specia
lissime. General^o sepando nos a vitiis et itē
tionē nostraz ad sabbatū habētes. et exponit
glo. i. ad requiem eternitatē. Et spūal^o t^oibus
determinat: vt horis et dieb^o vacationi dīne
intendentes orando. meditando. et sepantes
nos ab vtilib^o et neciis opib^o. et hec ē sabbati
sanctificatio. ¶ Spūalissime vt est in viris cō
templatiuis q^o ab omnib^o mūdānis se sepant
vt total^o deo vacēt. Prima sanctificatio ne
cessaria. 2^a debita. 3^a p^ofecta. In prima sepatio
fit a vitiis. in 2^a a licitis. in 3^a a sollicitudib^o
¶ 2^a clausula p^ocipit opari: cū d^o. sex diebus
opaberis zc. Qd ē accipe duob^o modis ad lit
teram. vt p^ocipiat hic cuilibet opari tempore

determinato v^otra ociositatē. vel spūal^o: vt p^o
cipiat opatio s^o sex opera misericordie v^otra
imisericordiā. ¶ 3^a clausula interdicit opatio
nē i sabbato: cū d^o. Nō facies opus zc. quod ē
accipe duob^o modis. ad l^oram vacare a cor
poralib^o opib^o que impediunt vacatōem ad
deum i solēnitatib^o. vt negociatio et hi^o. Et
ideo nō tm de rōnabilib^o: s^o etiā de irrōnabi
lib^o iniungit: ut q^oescant. q^o nō laborant irrō
nalia sine ducatu rōnaliū boīum. id ut p^ofecte
inēdicat i solēnitatib^o corporalis negociatio
utrūq^o interdicit. Uñ sumit q^o ducetas qua
drigas in festis sine sacerdot^o dispensatōe: et
negociatēs peccāt. Vel spūal^o accipiat quies
ista p^o designatōem q^oetis a vitiis. ¶ Nota q^o
q^o mirabil^o illud p^oceptū ordinat i sumā bo
nitatē. Prima clausula iniungit conuersionem
ad sumā bonitatē: qua p^ocipit sanctificatio. 2^a
iniungit imitationē: que ē p^o opus mīe. Unde
Estote misericordes: sicut p^oter ueliter misericors zc
Non enim est illa bonitas ociosa: imo diffun
dit radios bñficior^o super bonos et malos.
Mat. 7. Solē saum fac oīri zc. ¶ 3ª oīs mali
cie declinatōem. qua p^ocipit q^oetudo a vitiis.

¶ Honora patrem et

matrem secūda tabula. Nota q^o hono
est actus reuerētie. et idē honozare qd reuer
eri. s^o que modū exponit Leuit. 19. Unū
q^oq^o patrē et matrē timeat. i. reuerēat. s^o que
modū dicit aplus. Honozare inuicē p^oueniētes.
Aliqñ honoz est ad^o obīe. et sic honozare idē
ē qd obedire. s^o quā signē exponit hoc p^oce
ptū deut. 21. Si inuenerit hō filiū otumacē:
q^o nō audiat patris et matris i^operū. et cōber
citus obedire cōtēpserit apprehendēt eū. ¶
Aliqñ honozare d^o actus obīe: s^o q^o dñs ex
ponit illud p^oceptū. Mat. 15. vbi dñs arguit
scribas q^o filios hebreoz docuerant ut noue
rēt res suas deo: et sic s^otraherēt a beneficio
parētū. cū d^o. De^o dixit. honozate patrē et matrē
uos autē dicitis. Quicūq^o dixerit patri et mī
mū^o qd cūq^o ē ex me tibi p^oderit: et nō hono
rificauerit patrē suū zc. et irritū fecistis man
datū dei p^oter traditionē nestrā. Ponit ibi
dñs v^obū qd scribe et pharisei docuerāt fili
os iudeoz: ut p^orib^o indigentib^o rñderēt: ut
postulātū patri bñficiū fili^o rñderet. Manus
quodcūq^o est ex me tibi p^oderit. q^o. d. Quicqd
posu^o dare ex me: hoc est mun^o quod ē ex me
tibi p^oderit. i. ad utilitatē tuā erit. et p^ofectū
et bñ placitū. hoc autē vicētes s^oinferbant se

nihil posse dare cū oīa deuonissent. **Item** nota q̄ ē pater spūalis tpalis. 7 ē p̄ tpalis secularis. 7 ē p̄ nālis. Pater spūalis tpalis vt plat̄: clericus: cui debet honor. Ro. ij. Cui honorē honorē. Pater tpal secularis p̄nceps laycus. cui debet honor. i. Pe. z. Regē honorificate. P̄ nālis q̄ generat. cui etiā debet honor: q̄ dictum est. Tot ḡ modis accipitur honora patrem.

Non occides In isto precepto pro explicite prohibet homicidiū. implicite t̄o omnis morte contra proximum: q̄ ipse dñs explicat. **Nat.** s. siue motu cordis t̄m. vñ ibi d̄r. **Dis** q̄ ira scilicet fratri suo re^o erit iudicio. siue motu oris vt i contumelia: 7 hec occulta seu nō plane expressa: vt racha. vel manifesta: vel plane expressa vt fatue. vel i motu operis vt i percussione citra mortē: siue vsq; ad mortē. S; opponunt heretici ex illo loco: 7 ex **Nat.** s. vbi d̄r. **Nō** resistere malo. et ex hoc q̄ dictū ē Petro **Dis** q̄ accepit gladiū gladio p̄bit. et ex aliis locis s̄lib^o arguētēs: q̄ nō liceat occidē potestatis secularib^o i aliquo casu. **Ad** qd̄ r̄ndet q̄ illud p̄ceptū t̄m p̄hibet occisionē hoīs iniustā. Iniusta autē est tripl̄. vel q̄ cā iniusta. vel q̄ ordo iniust^o. vel q̄ iniust^o anim^o. Iniusta ē causa i illo q̄ occidit sine merito. q̄ s. nō meruit occidi. Iniust^o ē ordo: cū ille qui nō ē mīster legis occidit. vt si sacerdos euāgelicus in aliquo casu occideret. Illi enī i p̄sona petri d̄r. **Dis** q̄ accepit gladiū zc. Omnis inq̄nā q̄ pet̄^o ē officio. **Nā** de p̄ncipe seculari illud nō accipit. sic p̄bat ex. ij. ad ro. vbi d̄r. **Nō** sine causa gladiū portat. vindex enim ē dei i iram i his q̄ male agūt. Iniust^o autē est animus cū mīster legis iudex secularis occidit libidine vindictē nō amore iusticie. S; sic accipit i expositōe dñi **Nat.** s. vbi ipse dñs cū determinatione istī^o p̄hibet irā. q̄i. dicat **Nō** occides ex ira seu ex rancore animi siue ex libidine vindictē. 7 illud declaratū ē sup̄ disputādo. **Ad** plenā autē h^o intelligentiā nota q̄ homicidiū ē occisio hoīs ab hoīe scā. **Nā** si nō esset hoīs 7 ab hoīe nō dicēt homicidiū. distinguūt autē homicidiū duplex gen^o vez. s. 7 interpretatiuū. **Uez** autē homicidiū d̄r male seu corporale. Interpretatiuū t̄o spūale. **Interpretatiuū** fit duob^o modis. omittēdo 7 committēdo. Omittēdo vt cū qs videt aliū i extrema necitate 7 nō s̄buenit ei: interpretatiue d̄r eū occidisse. **Committēdo** fit tripl̄

torde. ore. ope. Corde odiēdo. **Ope** dupl̄. s. detrahēdo 7 malū cōsulēdo. Uterq; enī seu detrahēs seu malū cōsulēs interpretat̄ proximum occidē. s. detrahēs occidit: cū in aliena cōscia i qua ille cui detrahēs viuebat s̄ opinionē p̄ bonā famā. Cōsulēs autē malū occidit i p̄pria cōscia. q̄a faciens eū peccare separat eū a vita sua deo. **Ope** t̄o fit interpretatiuū homicidiū malo exemplo. Qui enī malo suo exēplo prestat alii occasionē peccādi mortāl̄: interpretat̄ eū occidisse. **Uez** autē homicidiū fit tripliciter. casu. necitate. voluntate. Casu ut si aliquis picit lapidē ad auē: 7 rep̄cussione interficit aliquis: nec aliquo modo erat i intēdōe iacientis. talis occisio fit casu. **Necessitate** t̄o fit homicidiū: vt cū aliquis ne interficiat̄ interficit. **Voluntate** t̄o fit homicidiū: cū fit intēdōe sine aliqua i pellēte vel cogente causa.

Non mechaberis Nota q̄ i h^o p̄cepto nō t̄m p̄hibet adulteriū sic sonat t̄m mechandi. **Mechari** enī est adulterari. **Dis** mechus est adulter. imo sic d̄r Aug. p̄hibet oīs illicit^o coit^o: 7 illoz mebroz omnis illegitim^o vsus. omnē autē illicitū cōcubitū determinat p̄ septē d̄rias. fornicationē. meretriciū stupz. adulteriū. sacrilegiū. incestū. p̄t̄m sodomitū. possēt autē addi 7 octaua d̄ria: q̄ possz per circūlocationē notari libidinosus coitus singularis. que possunt sic diffiniri. fornicatio est inordinat^o cōcubit^o: quo solutus solutam nāli vsu cognoscit. et itelligit solut^o 7 soluta a vinculo singul^o 7 sanguinitatē. ord̄is. feligionis: seu notū cōtinentie. **Nā** t̄o vsus intell̄ ad d̄ria; illi^o q̄ ē extra naturā. **Meretriciū** t̄o d̄r duob^o mōis: quēadmodū 7 meretrix. **Meretrix** enī d̄r uno mō: que nagā libidinē seq̄ et s̄ hūc modū meretriciū est uage libidinis iustatio. naga autē libido d̄r ad d̄ria; fornicationis. i qua ē libido determinata respectu unius p̄sonē: vt cū una ex m̄rimoniū adheret uni ex m̄rimoniū dico: uel qd̄libz aliud p̄dictoz. **Alio** mō d̄r meretrix e^o publice uenalē turpitudō. et s̄ hūc modū meretriciū ē mulieris solute publice uenalē cōcubit^o. **Adulteriū** t̄o ē iordinat^o cōcubit^o: quo singularit̄oz uiclas. **Unde** adulteriū d̄r quasi accessus ad alienū t̄oz. **Stupz** t̄o ē iordinat^o cōcubit^o: q̄ h̄gī nāl itegritas corūp̄it. **Sacrilegiū** t̄o s̄m nomē suum nō appropat̄ d̄ris luxurie. **Sacrilegiū** enī ē lesio sacre rei. t̄m put̄ distrabiē ad d̄riam luxurie d̄r sacrilegiū: t̄m p̄p̄ius 7

hoīs et nō dei. Quare autē determinet hic p-
bibiō occupie quātū ad illa duo: vīdētū ē p-
Nam ad hec duo maxime īclinat natura cor-
rupta: sic oñsum ē qōne de numero pceptoz
Tamē s^m regulā bī Aug. p synodoche itelli-
gēde sunt pceptōes et pbihiōes decalogi:
vt cū dī nō mechaberis: pbihef omnis illici-
tus coit⁹. nō furtū facies: omnis cōfatio rei
aliene. Silī cū dī. nō occupifces. intellī vlr p-
hiberi occupifcētā volūtatī male: quāuis ad
aliqua determinet.

Explanatīf singulis pceptis de
calogi generalī qri-
tur an ī pceptis decalogi pceptū oē faciēdū
et ī pbihiōib⁹ pbiheaf oē nō faciēdū. Q. si nō
nō ē pfecta ordinatio vite humane p pcepta
decalogi ad salutē. et sic nō erit vey qd dīc
vīs. Si vīs ad vitā ingredi serua mandata
Si sic: querif qbus pceptis pbiheant septem
capitalia. et nō est assignare. ¶ Itē queritur
vtrū pceptū ad vtrū theologica et car-
dinaliū. ¶ Itē cū ordinari oporteat nō tātū
quo ad deū et pximū: s etiam quo ad se ipm.
nō sufficiēter ordinat vita hoīs p decalogū
cū nullū pceptū def hoī ppter ordinē ad se
ipm. Ad quod dō. q faciēdū: vel nō faciēdū
dicif d nobis modis. Est enim aliquid facien-
dū: qā natura sua bonū. vt diligere deū. ho-
norare patrē. et hī. est autē aliqd faciēdū qā
pceptū tm: vt pceptū de sacrificiis. et hī. fa-
cienda iudeis qā pcepta. alī nō indifferētia.
¶ Silī nō faciēdū duob⁹ mōis. Est enī aliqd
nō faciēdū qā natura sua malū vt occidēre
et mechari. et ista pbihibita qā mala. Et ē ali-
qd nō faciēdū solū qā pbihibitū: qā de nā sua
īdifferēs. vt comedē de ligno scie. et h malū
qā pbihibitū. Sciēdū q oē faciēdū qā bonū
de natura sua ī genere pceptū ī decalogo.
Omne nō faciēdū qā de natura sua malū est
h ē s^m rōne gñalē: qua ē ordinari ex caritate
prohibef. ¶ Ad illud hō qd querif vbi pbi-
beant septē capitalia vitia. dō. q nō habent
determinatas pbihiōes. Sic enī sup dictū ē
determinatio pceptoz non ē s^m oppōem ad
vitia capitalia. Quedā tñ manifeste pbihef
vt auaritia ibi. nō furtū facies. ira ibi. nō oc-
cides. Inxuria ibi. nō mechaberis. Quedā s^m
generalī rōne qua pbihef omne peccatū. In
pmo pcepto in quo pbihef auersio a deo et
auersio ad creaturā: quēadmodū sup exposi-
tū ē. ideo supflū ē determinatas pbihiōes
ingrere respondētes pñis. ¶ Silī dō ad illō

quod querif vbi pceptū ad vtrū. Nā ad
quādam vtrū pceptū expresse ut ad fidei p-
pcepto. nō hēbis deos alienos. Et īsticie s^m
adū bñficētie et īnocētie ī multis pceptis: vt
honoza patrē. nō occides. et. Ad hō tempātie
ibi. nō occupifces. Aliaz autē vtrū ad pceptū
unt tertio pcepto. in quo s^m generalī rōne p-
cipif omnis ad vtrū. Ad enī vtrū quibus
mouemur īmediate in deū: ut fidei spei et ca-
ritatē pceptū: cū dī. sabbata sanctifices. Per
has enī vtrū tres getaf anima s^m suas vi-
res ī deū: sic parebit suo loco. et h ē sabbatū
peccoz seu sanctificatio sabbati. Adū vero
vtrū cardinaliū s^m quas est opari ī his que
sunt ad finē dñi pceptū s^m rōne pfecta: que
itellī ī senario: cū dī. sex dieb⁹ opaberis. nō ē
g qre pcepta rñdētia vtrū: nec pbihiōes
rñdētes vitiiis. Nā s^m aliū et aliud multiplicā-
tur vtrū et vitia et pcepta. Nam numerus
vtrū sumif s^m numez potētia: seu vtrū
anime: quas pfiūt et habitant ad mortū ī
deum: vt dīcē ī suo loco. numer⁹ hō capita-
liū vtrū sumif s^m ad pmos virium anime
et īordinatiōne amoris ī ipis. numer⁹ vero
pceptoz s^m actas osequētes. s. opoliti. i. hoīs
put distinguim⁹ actū cordis oris et opis. put
s^m ipsos ē mereri. h est put s^m ipsos ē ordi-
nari ex caritate ad deū et ad pximū. ¶ Ad
ultimū hō dī et bñ: q nō ē necesse dare pce-
pra ordinatiua hoīs ad se ipm: cū p eadem p-
que ordinat ad deū ordinat ad se ipm. ¶ Itē
ut dīc Aug. regula diligēdi pximū sumif a
dilectiōne sui. In hunc g modū terminat ps
de pceptis moralib⁹ decalogi: que sunt moza-
lia necessitatē. De moralib⁹ hō volūtatē supra
que fundant leges notoz de qb⁹ Leuit. 27. et
30. et numeri. 6. et 30. dīcē dñō ocedēre: cuz
de pfectione euangelica disputabif. ubi ple-
nius inquiretur.

Procedendum ē o se
quē-
ter ad inquisitionē mandatorū iudī-
cialium. Circa que norandū q quedā sūt mā-
data iudicialia quantū ad psonas: que requi-
runt ī iudicio sic index: p quo dīcē deut. 16.
Iudices et magistrōs constitues. Ad hō cui dī
Leuit. 19. Nō eris criminatoz. Et itez. Nō
stabis cōtra sanguinē pximi tui. Et itez. Nō
oderis frēm tuū ī corde tuo: s publice argue
Et itez. Nō queres ultionē. Et re. p quo
dīcē exo. 22. Maleficos nō parieris uiuē. Et ite-
rum. 23. In fontem et īstū nō occides. Testis

p quo dicitur. **Leuit. 19.** Non stabit testis unus in ore duorum etc. **Item** quedam sunt mandata iudicialia quatuor ad prosecutionem iudicii: p quo dicitur deus. **i. iudicibus.** Audite illos: et quod iustum est iudicate seu cinis sit: seu pegrinus: nulla erit distantia personarum. Ita pium audietis ut magnum. **Et itez deuter. 16.** Iuste quod iustum est psequeris. **Et itez Levit. 19.** Iuste iudica proximum tuum. Quedam sunt mandata iudicialia de determinatione sententiarum iudiciorum. et horum quedam consistunt in permissionibus ut in repudio. **zz. deuter.** Si duxerit vir uxorem: et postea etc. Quedam in absoluti onibus: ut in manumissione seruorum. **zi. exodi.** Si emeris seruum hebreum sex annis seruet tibi etc. Quedam in puniti onibus. et huiusmodi multiplex variat: sicut infra patebit. ut **exodi. 21.** Qui percusserit hominem uolens occidere mortis. **Et ibidem.** Oculum pro oculo. dentem pro dente. **Et itez. zz. exo.** Qui furatus fuerit bouem: quinque boues pro uno restituet. et huiusmodi. **Item** circa igitur precepta iudicialia legis hoc ordine procedet. **1.** de preceptis quere de preceptis iudicialibus: que respiciunt personas: que reuertuntur in iudicio. **2.** de preceptis pertinentibus ad progressum iudicii. **3.** de preceptis que respiciunt sententias iudiciorum. **4.** Quatuor ad primum que sunt primo de iudicialibus quatuor ad personam iudicis. **1.** quantum ad personam aduersarii. **2.** quantum ad personam testis. **3.** quantum ad personas contingentes: ut est aduocatus et assessor etc. **4.** Quatuor ad iudicem que sunt plura. **1.** Primo an homo possit esse iudex hominis. **2.** an inferior possit iudicare superiorem. **3.** an superior malus possit iudicare inferiorem. **4.** que conditiones requiruntur ad hoc quod aliquis possit esse ordinatus iudex. **5.** de uia iudicii. **6.** quod indidoffium.

Ad primum sic

Deuter. 16. Iudices et magistrum constitues in omnibus portis. **Item** **Deuter. 1.** Tuli de tribubus uestris uiros sapientes: et constitui eos principes tribunos etc. et precepi eis. Audite illos: et quod iustum est iudicate etc. **Item** **i. sap.** Diligite iustitiam qui iudicatis terram. **Item** **p. 3sa.** Restitua iudices tuos ut fuerunt prius. **Item** **ad ro. 13.** Non sine causa gladium portat. ut de indice. missus enim dei est etc. **Item** **i. ad cor. 6.** Nescitis quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt. **Item** **ibidem.** Secularia iudicia si habueritis contempnibiles quod sunt in ecclesia illos constituite ad iudicandum. **Ex** his omnibus patet quod homo potest hominem iudicare.

Contra. Ro. 14. Tu quis es qui iudicas alienum seruum: suo domino stat aut cadit. **Item** **i. ad cor. 4.** Nolite ante tempus iudicare: quod aduersus deum ueniat etc. **Item** **Mat. 7.** Nolite iudicare et non iudicabimini. **Item** **Mat. 13.** de zizaniis et tritico. Sinite utraque crescere usque ad messem. Messis autem consumatio seculi. **Ex** his uero relinquitur quod non cedit homo esse iudicem hominis pro nouo testamento: quis cederet pro ueteri. **Item** **So. 6.** Aug. in omel. de pnia. et est in glo. i. ad cor. 5. Si quis super nominat frater etc. Hoc dicendo noluit hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis uel exordinario uispatore iudicio: sed potest ex lege dei secundum ordinem ecclesie sine ultero accessu seu accusatu et iustitiam. **Distinguen** dum quod est iudicium temerarium: et est iudicium ordinatum secundum legem dei. Iudicium ordinatum cedit homo et hoc duobus modis est. Est enim iudicium discreti onis et est iudicium correcti onis. Iudicium discreti onis in manifestis et certis cedit homo. **uñ. i. ad cor. 2.** Specialis homo iudicat: et ipse a nemine iudicatur. Iudicium correcti onis cedit in platea in occultis uel occultis. **de** quibus ps. Erudimini quod iudicatis terram. **Iudicium** hoc temerarium uel interdicitur homo. Est autem temerarium iudicium ex parte iudicantis. et ex parte rei iudicare. ex parte iudicantis temerarium iudicium est tribus modis. per uispatorem. per indignitatem. per ignorantiam. **Per** uispatorem sic dicitur glo. super illud. nolite iudicare. glo. **Temerarie.** Iudicium enim temerarium est: quando quod non est commissum iudicatur. **6.** quem modum dicit Aug. uispatorem illud apostoli ad ro. 14. Tu quis es qui iudicas etc. **Noluit** inquit Aug. hominem ab homine iudicari esse ordinario uispatore iudicio. **Et** propter indignitatem: sic dicitur ad Ro. 2. In quo aliter iudicas te ipsum condemnas. eadem enim agis que iudicas **Et** **Mat. 7.** Procrita quod uides felicitatem in oculo fratris etc. **Item** propter ignorantiam secundum quod dicitur **Dan. 13.** Sic fatui filii israel non iudicantes neque quod uerum est cognoscetes condemnastis filiam israel. **His** ergo tribus modis temerarium est iudicium ex parte iudicantis. **Ex** parte vero rei iudicare si est temerarium iudicium tribus modis. Cum iudicat persona que est ad euentum futurum. uel cum iudicat intentio. **Uel** cum iudicat factum occultum. **Cum** iudicat persona que est ad futurum euentum temerarium est iudicium. **Unde** super illud. nolite iudicare. glo. **Nescimus** quoniam futurum est quod non apparet malum. **6.** c. correctio despare temerarium iudicium est. **Item** temerarium iudicium est cum iudicat intentio incerta: sic

of sup illd Mat. 7. Nolite iudicare. Sunt q̄
dam incerta quo animo fiat: de qb̄ iudicare
temerariū ē. Uñ ad ro. 14. Nāducās nō mā
ducātē nō iudicet. Temerariū iudiciū ē iudī
care de facto occulto iudicanti. s̄ quē modū
d̄. i. ad cor. 4. Nolite añ temp̄ iudicare quo
usq; dñs veniat. zc. Et Aug. dīc q; noluit ho
minē iudicari ex arbitrio suspitiōis. Quātū
tō ad circūstātiās iudiciū nō solū temerariū
d̄ s̄ iniustū. et B̄ tripl̄. ex pueritate animi.
ex pueritate ordīs. ex pueritate cause: sicut
iustū d̄ ex aīo. ex causa. et ordine: sic infra pa
tebit. Ex his igit̄ patet q; homo nō potest eē
iudex hoīs ī oculis et ī certis. q̄ de his in
tell̄ illd̄ Jo. 5. P̄ omne iudiciū dedit filio:
nec in his que ad ip̄m nō p̄tinēt qui iudicat.
Et p̄ hoc patet r̄sio ad p̄dicta obiecta. Nam
ille auctoritates que ostēdūt q; homo potest
esse iudex hominis: intelligūt de iudicio ordī
nario s̄ leges dei. Auctoritates vero cōrie
de iudicio temerario.

Postea queritur an

inferior possit iudicare superiorem. Ad quod sic.
Deut. 1. Constitui ex tribub̄ vestris p̄ncipes
tribunos. et centuriones: q; populū iudicāt
q; ex lege dī superiores habet iudicare s̄ditos
et nō eō. Itē ps. Tibi soli peccauī. Sl. Rex
n̄ habet hoīem q; facta sua diudicet. Itē
i. ad Thi. 4. Seniore ne increpaueris. Slo. Se
niore etate vel dignitate. q; inferior superiorē
nō d̄ increpare. q; nec iudicare. Itē super
illd̄ ps. Tibi soli peccauī dīc̄ glo. Rex oīum
superior est. A solo q; deo erit iudicandus.

Itē sup illd̄. i. p̄. 24. vbi d̄. q; David p̄
scidit oram clamidis Saul. Greg. facta p̄po
siti a s̄ditis oīs ferienda gladio non sunt:
q̄tūcūq; rep̄sibilia videāt. Itē Hier. sup
ep̄lam ad gal. 2. ubi d̄. q; Paul̄ Petro p̄stitit
infa. Paul̄ Petro rep̄hendit: q; nō aunderet:
nisi se nō imparē sciret. q; s̄ditus q; scit se eē
imparē nō debet p̄latū arguere vel iudicare.
Conf. Leo papa quartus. 23. ca. q. 7. scribit
Ludouico imperatori sic. Nos si incompetenter
aliquid egim̄: et in s̄ditis iuste legis tramitē
nō seruauim̄: vestro ac missoz vestroz cun
cta volum̄ emēdare iudicio. q; papa missoz
ab imperatore volebat s̄bire iudiciū. Itē
in canonica Petri 2. 2. Balaam q; mercedē
iniquitat̄ amauit: correptionē hūit sue ueja
nie s̄bingale m̄tū. Si q; al̄ m̄tū āgelica vir
tute. q; bē insipiētā redarguit: multo magis

s̄dit̄ possit arguere p̄latū. Itē X̄ps qui
erat pastor pastor̄ de qb̄ dīc̄ Mat. 15. Nō sū
missus nisi ad oves q; pierūt: inter opprobria
que patiebat̄ ab eis: vni dixit. Si male locut̄
su; testimoniu phibe de malo. Et Jo. 8. Quis
ex vobis arguet me de p̄cō? Ex quo patet q;
ipse argutioni et iudicio indeoz s̄bmissit se. q;
multo forti⁹ q; lib; ali⁹. Itē 2. R. 12. legis. q;
redarguit Nathan David cū omisset adul
teriū. Itē Dan. 13. Daniel nulla legitima
potestate cōstitū indices de falso testimonio
ouicit et ouictos iudicauit. Ex q; reliq; q; n̄
lam potestātē habētes possūt iudicare pote
statib; s̄blimatos. Itē ī actib; cū Petr̄ in
trās; ad Cornelii: conq̄si sūt fratres q; erāt
ī iudea: et rep̄bēderūt eū: q; ad gentile di
uertisset. q; s̄ditū possūt rep̄bēdē p̄latū.

Itē Hiero. ad Heliodoz. Nō omnes ep̄
sūt ep̄. Attēdis Pet̄. iudā cōsidera. Stepha
nū suscipis. Nicolai respice. n̄ fac eccl̄astica
dignitas te xp̄ianū. Corneli⁹ centurio adhuc
ethnic⁹ sp̄s facti dono mūdāf. Daniel p̄s̄b̄of
iudicat. ifatnatū sal ad nihil valer. nisi vt p̄
iciat foras: et a potis cōsulcet. Ex q; reliq; q;
boni s̄ditū p̄nt malū p̄latū rep̄bēdē. Itē
Greg. Jannario ep̄o Paul̄ dīc̄. Seniore ne
increpaueris. s̄ h̄ ei⁹ regla tē ē seruāda: cum
cōpa superioris ad iteritū non trahit corda
minoz. vbi aut̄ senior exemplū ad interitū
prebet: ind̄screra increpātōe feriēd̄ ē. Itē
Job. 31. Si contemp̄i s̄bire iudiciū cū seruo
meo: cū disciparet aduersus me zc. inde vt
pus. So. iudicare d̄. pp̄rie et improp̄e. p̄pe
d̄ ex auctoritate superioris ī examinādis factis
arguedis et puniēdis. hoc modo iudicare su
perioz est respectu inferioroz non eō. Unde. 6.
sap. d̄. Audite reges et intelligite. discite iu
dices finū terre. Et hoc modo iudicare ē ex
potestate seu ex auctoritate. Alio modo iu
dicare d̄ cōmuniter extēso vocablo ad argu
ere: corripere: monē: et arguē p̄pe ē superioroz re
spectu inferioroz. Unde Thimotheo dīc̄ apl̄s.
Argue cū oī ip̄erio: corripere ē respectu paritū.
Mat. 7. Si peccauerit ī te frater tu⁹ corripere
eū. Donec tō ē īferioz respectu superioroz. Ber.
ad Eugenū. Donec te: non arguo. Dīc̄ d̄
q; iudicare ex auctoritate sic d̄. tū ē ī exa
minando merita arguēdo et puniēdo: non ē
īferioz. s̄ iudicāf ex caritate extēso vocablo
ī monēdo bonoz s̄ditoz ē respectu maloz pla
toz. Ad obiecta q; vtriusq; partis r̄ndēō
ad p̄mū iam p̄: q; iudicare s̄ q; prop̄ie d̄.

soli platorum est. vñ dō. q̄ illō q̄ dō q̄ rex n̄ h̄
hominē q̄ facta sua diiudicet: nec supiorē in-
telligendū ē i suo ordine. Est enī ordo prātū
duplex. ordo. s. prātū seclariū. ⁊ ordo potesta-
tū spūaliū. In ordine potestātū seclariū null⁹
est maior rex vel impatorē: quēadmodū in
ordine potestātū spūaliū null⁹ ē maior papa.
tñ collatione facta potestati spūali ad secula-
rem: potestas spūalis ē sup seclare: sic spūs ē
sup corp⁹. vñ ⁊ Jer. p. dō. Ecce ostitui te sup
gentes ⁊ regna. Et ostensum ē z. paral. 6. in
Oria: q̄ noluit sibi in spare sacerdotale digni-
tate: ⁊ pensus ē lepra. Ad illō apostoli. se-
niorē ne increpaueris zc. dō. q̄ ex ierepatōe
q̄ est ex auctoritate cū obiurgatione nō ē in-
crepād⁹ senior discret⁹ etiā a supiori. vñ ibi
dic̄ glo. Ne increpaueris p̄ etatis honore: ne
indigne ferēs se a minore correptū magis ex-
asperet q̄ pficiet. s. obsecra vt patrē: sic dō. i.
De. s. Seniores q̄ i vobis sunt obsecro. Si rō
stulti sint senes: increpatōe q̄ ē ex auctoritate
etiā cū obiurgatione a suis supiorib⁹ increpā-
di sunt. vñ tñ ibi glo. Senior tñ stult⁹ vt ait
brūs Grego⁹. vehementer ē increpād⁹. In cre-
patione rō q̄ est ex caritate inferior pot̄ i cre-
pare supiorē eo mō q̄ dicitur ē. Ad illud q̄
obiē d̄ b̄ q̄ dō sup illō. tibi soli peccavi. Rex
oīū supior ē. iā p̄ respōsio: q̄ supior ē i ordi-
ne potestātū seclariū: non tñ offerēdo pote-
statē seclare spūali: vt dicitur ē. Ad illō q̄
ob̄ de Dauid: q̄ p̄scidit orā clamidis Saul.
dō. q̄ p̄ Saul plati intelligit: p̄ Dauid sb̄diti
Saul ventre purgās illos significat: q̄ mali-
ciā int⁹ ceptā foris ostēdit i ope. s. i p̄scidōe
clamidis nō significat resp̄sio p̄ti. p̄ clami-
dem enim regni potestas intell̄. hāc p̄scidit
q̄ plati sn̄a cōdēnationis ferit: q̄ nulli sb̄di-
toz licet. Uñ cū a brō Grego. dō. q̄ facta pre-
positi a sb̄ditis oris gladio feriēda non sunt:
intell̄ gladi⁹ oris sn̄a damnationis. Ad
illud q̄ ob̄ q̄ Paul⁹ Petr⁹ resp̄dit: dō q̄
Petr⁹ sic dō ad Sal. cogebat gentes iudai-
re: ⁊ suo exēplo a f̄itate enāgeli recedē. pari-
aut modo resp̄bēdēd⁹ ē q̄ nō solū se a fide ex-
orbitat: s. etiā q̄ alios exēplo vlt̄ibo veuiat
hoc ē exēplo nō p̄b̄at plati nō arguendū
a sb̄dit: si a fide exorbitauerint: vel alios ex-
orbitare fecerint. Et q̄ ob̄ q̄ Petr⁹ Paul⁹
nō resp̄bēdēt: nisi se nō imparē sciret. intelli-
gēdū n̄ de paritate que ē in officio eccl̄iastice
dignitat. s. de paritate que erat in puritate
vite ⁊ noticia f̄itat. Tā quātū ad dignitatē

plationis Petr⁹ inter aplos nō habebat parē
Ad obiecta vero alteri⁹ parti: q̄b⁹ indisti-
te ostēdit inferiores posse iudicare superiores
Rñ dēdū ē: ⁊ p̄mo ad illō q̄ ob̄ de Leone
papa. dō. q̄ Leo papa illō fec̄ p̄fectionis cō-
deratōe: non rigore coact⁹ discipline: sic brūs
Grego⁹. dicit de se ipso. Si q̄s sup bis nos ar-
guere voluerit: vel ex auctoritatē nos facere
crediderit: ueniat ad sedē apostolicā: ut ibi an-
t̄essionē br̄i Petr̄i apli mecū iuste decertet:
q̄ten⁹ ibi vn⁹ ex nobis sn̄iam deferat suam.
Ex hoc ḡ nō sequit q̄ disciplina iuris sb̄diti
habeant iudicare platos. Ad illō q̄ ob̄ d̄
Balaam dō. q̄ p̄ asinā br̄i sb̄diti intelligunt
p̄ Balaam mali plati: nō tñ ex b̄ pb̄at plati
arguēdi a sb̄ditis: s. sb̄ditis tñ forma datur
humil̄ renitendi platis: si forte eos ad malū
cogē voluerit. Ad illō q̄ ob̄ de x̄po dō
sic p̄us. q̄ aliud ē q̄b⁹ de rigore cogimur ser-
uare discipline. aliud ē q̄b⁹ admittit p̄fectōis
cōsideratione. X̄p̄s ḡ iudeos ad se arguēdū
imisit cōsideratione p̄fectionis: non seueritate
iuris. Si enim legis rigore essēt admittit hac
auctoritate sceleratissimi ⁊ infames ad accu-
sationē religiosoz eēt r̄cipiēdi. q̄b⁹ iniquū ē
Ad illud q̄ ob̄ de Nab̄ dō. q̄ due sūt
p̄sone q̄b⁹ mūd⁹ regis. regalis ⁊ sacerdotis.
⁊ sic reges p̄sunt in causis seculi. sic sacerdo-
tes in causis dei. Regum ē corporale irrogaf
penā. Sacerdotū spūale inferre vindictam.
Dō ḡ quātū ad statū legis. tñ regalis vnctio
sacerdotib⁹ ⁊ p̄bis p̄erat in causis seculi. tñ
sberat eis i causis dei. vñ reges a p̄bis ⁊ sa-
cerdotibus vngebant. Nab̄an ḡ p̄ba cum
regē arguit suum exēcut⁹ ē officii i quo erat
rege supior. nō usurpauit regis officii i quo
erat rege inferior. Monuit. n. q̄ p̄ p̄niam p̄z
expiat. non tulit in eum sn̄iaz: qua tāq̄ adul-
ter ⁊ homicida f̄ legē interit. Ad illud
quod ob̄ de Dauid. dō. q̄ miracula veteris te-
stamēti sunt admirāda nō in exēplo: nos tre-
actionis trahēda. Uñ Daniel q̄ iudicauit se-
niores hoc fuit p̄tate supioris spūs sci accep-
ta occulte. Uñ ibi dō. Suscitauit domin⁹ sp̄z
puri iunioris. sic dō z. Exo. Quis te cōstituit
iudicē sup nos. Elo. Arguebat eos Moyfes
ex potestate occulta data sibi a deo q̄ postea
manifesta fuit. Ad illud q̄ ob̄ q̄ argue-
bant iudei Petrum. quia intrauerat ad Cor-
neliū. dō s̄ br̄m Greg. Petr⁹ potestātē re-
gēdi accepit. ⁊ tñ idem aploz p̄m⁹ q̄rimonie
contra eum a fidelibus facte cur ad gentes

intrass; nō ex potestate officii qua poss; vici
oues pastore suū nō respēderāt: s̄ auctorita-
te dñe struē: qua gentiles acceperant spūz san-
ctū: rñ dicit. ¶ Ad duo sequentia sancti Hier.
7 Greg. p̄ iam rñsio ex p̄dictis. s̄ tñ ad illud
Hier. qd̄ dicit q̄ nō oēs ep̄i sunt ep̄i. v̄d. q̄ eē
ep̄m digne ē esse ep̄m per auctoritatē spūalis
potestatis. 7 p̄ meritū sanctitatis. Q̄ q̄ dicit de
malis ep̄is dicit de ipsis p̄ter defectū sanctita-
tis: nō p̄ter defectū potestatis: v̄l ordis q̄d̄ dicit
ab ecclia tolerat. ¶ Ad vltimū quod ob̄ de
Job v̄d. q̄ illud dicebat de perfectōe humili-
tatis: nō debito iuris.

Queritur postea ^{vtruz} ^{prelat?}

mal' possit iudicare inferiorē seu s̄ditū iuste
Ad qd̄ sic. Brūs Ambrosi' sup̄ ps̄. Bt̄i imacu-
lati. iudicet ille de alteri' errore: q̄ nō b̄z qd̄
in se ipso cōdēnet. iudicet ille q̄ nō agit eadē
que in alio putauerit puniendam: cū de alio
iudicat in se ferat sn̄am. ex quo p̄z q̄ malo p̄-
lato nō licet iudicare. ¶ Itē Grego. in mora-
lib' exponēs illō Jo. q̄ sine p̄tō ē p̄m' mittat
ī eā lapidē. Ad aliena quippe p̄tā punienda
ibāt: 7 sua reliquerāt. reuocēt itaq̄ ad cōsciaz
vt pus p̄p̄ia corrigāt: 7 tūc aliena respēdāt
¶ Itē Greg. sup̄ illud iudicū: vbi d̄r q̄ niri
gabaā infecerāt n̄xorē Lenite cogitēdo dicit
Cū trib' Benjamin in carnis scelere fuisset
obv̄ta: collect' oīs isrl' vlcisci inigratē voluit
s̄ tñ semel 7 itez in belli certatē ipse p̄strat'
ē. et s̄dit. Quid ē q̄ in vltiōe sceleris israel
inflamat: 7 tñ pus ipse prosternit: nisi q̄ ipsi
pus purgādi sunt: p̄ quos alioz culpe feruēt
vt iam mūdi p̄ vltionē veniāt q̄ alioz vitia
corrigē festināt. Ex h̄ arguit q̄ prelat' nisi
mūd' sit: nō d̄z imundos iudicare. ¶ Item
Grego. postulat' dñs iudicare peccatricē n̄
statim dat iudiciū: s̄ pus se inclinās deorsuz
in terra digito scribebat nos typice instruēs
vt cū quelz p̄rimoz errata aspiciunt: nō an-
tea respēdēdo iudicem' q̄ ad cōsciam n̄ri
reuerh̄ digito discretionis: quid ī ea cōditōz
placeat: q̄ dñe displiceat examinem': in p̄ illō
apostoli. Considera te ipm' ne 7 tu temperis
¶ Item Greg. ī eodē. Qui sine peccato ē zc. i.
p̄mo vos ipsi iusticiā implere: 7 sic innocentes
manib' ad lapidandā ream occurrite. Ex his
v̄l q̄ malus aliq̄ nō debet aliū iudicare: v̄l
iudic' p̄sonā assumē. ¶ Cōtra. Saul cū a dño
esset reprobat' dei populū iudicabat: 7 eius
iudiciū vniuersus populus expetebat. Und̄

dic' David post reprobationē p̄fitens ipm' eē
iudicē a dño: p̄pici' sit mihi dñs: vt nō extē-
dam manū ī xpm' dñi. i. R. 24. ¶ Itē David
cū eēt adalter 7 homicida interrogat' a p̄-
pheta sn̄am in diuitē dedit: q̄ ouem paup̄is
rapuit dices. iudiciū mortis ē viro huic ouē
reddet ī q̄druplū. ¶ Itē Salomon cū amore
muliez deos gentiliū colēt: sic d̄r. 3. R. xi. tñ
vniuersus israel ad eius iudiciū cōfluebat.
¶ Item Mat. 23. de malis p̄latis in deoz dice-
bat dñs. Qui dicunt facite zc. ¶ Itē. i. Pe. 2.
Serui s̄diti estote ī omni timore dñis non
tñ bonis 7 modestis: s̄ etiā discolor: ex quibus
relinq̄ q̄ maloz p̄latoz sn̄e ē parendum a
s̄ditis. q̄ 7 ipsi legal' possunt s̄ditos iudi-
care. ¶ Ro. v̄d. q̄ est iudicare de officio pote-
statis. 7 ē iudicare de idoneitate sine merito
potestatis. p̄mo modo mali p̄lati possunt s̄-
ditos iudicare. 2' mō nō nisi boni. p̄mū sine
2' damnabile est iudicanti. tñ salubre ē s̄di-
to obrēpanti. v̄n auctoritates p̄mo posite ostē-
dūt q̄ mali pastores dū sn̄a iusti examis ali-
os feruēt sibi ipsis nocēt. q̄ sic d̄r ad ro. 2. In
q̄ alios iudicat se ipsos cōdēnat. ¶ Auctorita-
tes Ro ī cōtrū obiectē astruūt q̄ dū ab ecclia
tolerat: eoz iudiciū s̄terfugē nō ē licitū 7
obtrēpare ē p̄ficuū. Et p̄ h̄ p̄ rñsio ad obiectā

Consequenter queri

tur que cōditōes regrūf ad h̄ q̄ aliq̄ possit
esse ordinare iudex. Nam Dent. 16. dicit Moy-
ses. Dixi vobis. date ex vobis viros sapientef
7 gnaros quoz cōuersatio sit pbata ī tribub'
vestris. Et seq̄. Tuliq̄ eos vt populū iudi-
carēt. Ex h̄ ḡ relinq̄ q̄ f' legē dei qui nō ē
sapiens 7 gnarus iuris nō poterit esse iudex
q̄ illi q̄ sunt minoris etatis nō possunt esse iu-
dices. s̄lī nec natura surdi nec p̄petuo furio-
si. ¶ Itē cū iudices debeāt eē d̄ tribub' ppli
dei. ḡ h̄ric' nō poterit esse iudex vel f̄idelis
et hoc est qd̄ dicit canon. 24. c. q. i. Heretic' ca-
tholicam v̄pore sup̄iore se maledicē n̄ nalz
ī alienū a fide rāq̄ ī sibi coequalē sn̄az dare
nō potest. ¶ Itē cōsili rōne pbat' q̄ excoīcat'
nō potest eē iudex. f' etiā q̄ dicit decretalis
titulo de iudiciis. vbi dicit. q̄ h̄ excoīcatus
nō possit stare ī iudicio p̄ se tñ potest cogi p̄
aliū rñdē. ¶ Itē ex h̄ q̄ dicit cōuersatio iudi-
cis pbata debz eē. v̄l q̄ suspect' nō possit eē
iudex. Un̄ Canon Nicolai. 3. ca. q. 5. Liceat q̄ q̄
suspectū iudicē sibi putat esse ante q̄ lis in-
choet recurre 7 ad aliū recurrē. nā qd̄amō

uale ē suspectoz iudicū infidias declinare ⁊
inimicor iudiciū velle refugē. ¶ Itē p b q
dī. quoz ouersatio sit pbata in tribub⁹ vris
ostēdit q alienigena seu cūne iudex esse nō
possit: s q vī canon Stephani pape. Null⁹
alienigena aut accusator fiet aut iudex. vñ
⁊ de Loth scriptū ē. Ingressus es vt aduena
nūgd vt iudices. ¶ Itē p b q dī. ⁊ ostitnaz
eos pncipes: ostēdit q ille psone que rōe sue
ōditōis sunt sbditē ⁊ sbditē iudices esse nō
possunt vt mulieres ⁊ serui. vñ de mulierib⁹
vñ dī Ambro. in li. q. vet. ⁊ no. testa. Mulie
rem ostat sbiectā esse viri sui dñio: ⁊ nullam
auctoritatē habē: nec vocē pōt nec testis esse:
nec fidē dare. Itē de seruis ⁊ aliis predictis
dī canon sancte romane ecclie synodi. 3. ca. q.
7. Tria sunt qb⁹ alig impediūt ne iudices fi
āt. Natura sord⁹ ⁊ mut⁹ ⁊ ppetuo furiosus ⁊
ipubes: ga iudicio carēt ⁊ lege: ut q a senatu
amot⁹ ē supple ppter aliqd crimē morib⁹ fe
mine ⁊ serui: nō ga non hēant iudiciū. s. ga
pceptū ē vt ciuilib⁹ non fungant officiis. sū
si seruis dñi putaret liber ex delegatione sen
tētiā dixit: quāuis postea i seruitutē depluss
sit: snia ab eo dicta rei iudicate snia firmitatē
tenet. Ex his q vidēt plures psone excludi:
ne iudices sint. ¶ Itē s b obr. et pmo s b
qō vidēt est de pueris ⁊ minorib⁹ etate. Naz
Jeremias adhuc puer ostitut⁹ ē iudex a deo
Uñ p. Jere. postq; dixit. nescio loqui: ga puer
ego sum. dixit ei dñs. Constitui te sup gentes
⁊ regna vt euellas ⁊ destruas zc. ¶ Itē da
niel puer inspiratione dīna fact⁹ ē iudex se
nioz q volebāt pdē Susānā. ¶ Itē in aliqb⁹
pueris malicia supplet etatē. eadē rōne ⁊ in
aliqb⁹ scia puenit adultā etatē. Si q nō est
cā quare minor etate nō debeat eē iudex: nisi
defect⁹ i iudicādo. q bi⁹ minores poterūt eē
iudices. ¶ Itē obr⁹ vtra hoc qō vidēt ē: q mu
lier nō v3 esse iudex. ga. s. iudic. legif. ⁊ elbora
iudicasse israel. et post varā legē a deo. q nō
ē vtra legē datā a deo mulierē eē iudicē. ¶
Itē mulieres legif. multe pdite spū pphie
vt Maria soror Moysi. is. exo. Itē Anna p
phetissa: de qua legif. z. Luce. Si q mulieres
p spū pphie assume sunt ad denūciandū
iudicia dīna: mltō magis possunt assumi ad
denūciandū iudicia humana. ¶ Itē obr⁹ v3
hoc qō vidēt ē de seruis. ga dī. 3. ad gal. Non
ē inde⁹ neq grec⁹. n̄ ē mascul⁹ neq femina zc
Omnes enī vos vnū estis i xpo jhu. q suif
ōditio i xpiana religione nō differt a libera.

q seruis poterit eē iudex. ¶ Itē dī rō qre
sic ē: ⁊ q numer⁹ psone: ⁊ qb⁹ n̄ ē idoneitas
ad hoc vt iudices fiāt. ¶ Itē s b q dī. i. deut.
Judicab⁹ dei iudiciū ē: vñ homo iudex gerit
vicē iudic⁹ dei i iudicādo. ideo i trib⁹ debet
oformari deo: q iudex ē. i potestate. firate ⁊
bonitate. s q dī exo. is. p̄nide de oī plebe
viros potētes ⁊ timētes deū. Ecce potestas.
in qb⁹ sit firas. ecce firas. Et q oderint aua
riciā. Ecce bonitas. p̄as in auctoritate. Ue
ritas i iudicio sine discretione. Bonitas i re
firudine animi ⁊ vite. Uñ. 6. deut. Iudices
⁊ magistrōs ostitues i omnib⁹ portis. ecce au
toritas p̄atis. vt iudicēt pplm iusto iudic
cio. ecce iudiciū firat. nec i alterā psone de
clinēt zc. ecce firate do ai seu nite. ¶ Itē bec
tria silf ostēdit i pdicto xbo deut. i. Date ex
vobis viros sapiētes ⁊ gnaros. ecce discre
tio firat. quoz ouersatio sit pbata. Ecce re
firudo bonitatis. ut ponā eos pncipes. Ecce
auctoritas p̄atis. ¶ Notādū q q dāam psone
iudonee sūt ad assumēdā psone iudic⁹. ga nō
sunt idonee ad susceptionē auctoritatis: seu ra
tione seruis vt mulier. cui post p̄m dīctū est
Sub viri potestate eris. Uñ. i. ad cor. i. 4. dīc
apostol⁹. Mulieres i ecclia taceant. nō enim
pmittit eis loq: s sbditas eē. Aut rōne o diti
onis fortune vt seruis. Uñ. i. perri. 2. Serui
sbditi estote in omni timore. Alie qo psone
ga nō sunt idonee repellit ab officio iudic⁹.
ga nō sunt idonee ad iudiciū firat. et b p̄
bis modis. Uel ppter impedimētū pmanēs
uel ppter impedimētū trāsies. Itē ppter im
pedimētū pmanēs: aut inatū aut otingens.
ppter impedimētū manēs inatū p̄hibet
iudex eē sord⁹ ⁊ mut⁹. ppter impedimētū
pmanēs ⁊ otingēs ppetuo furiosus. Et ppter
impedimētū trāsies minor etate. Itē alie p
excludit ppter defectū approbatōis vite seu
bonitatis. qō otingit triplici de causa. una ē re
probatio vite n̄ ppter crimē erroris. ut i h̄
ricis. Aut ppter scandalū ouersatiōis. ut in
his q sunt infames. Aut ppter otagium cof
onis. ut i excoīcat. Alia causa ē ignorātia cof
ditōis p. ut in extraneis. Tertia qo causa ē
suspectio p̄abil malicie p. ut si sit inimic⁹ ul
declinationis a reffitudine iusticie. qua rōne
p̄hibet oēs qui sunt ex o sanguineis auctorif
ul inimici rei: ul aliqua iusta causa suspecti.
3. ca. q. 5. ¶ Ad illud q quod obr⁹ de Jere. ⁊
Daniele dō. q illd p̄tin: ad p̄uilegiū grē sin
gularis: non ad exemplū imitatiois: sic ⁊ qō

zere. p. d. An q. exires de vete sanctificauit
 te. et qd. d. i. Daniel. Q. suscitauit dñs spm
 pueri iunioris. Priviligia aut paucorū nō fa
 ciunt legē coēm. ¶ Ad illd. qd. obf. q. i. ali
 qb. scia puenit etatē adultā. d. d. q. iura que
 debent regulare generalitatē hoīum: nō ap
 tant. his que raro otingūt: s. his que frequē
 ter aut semp: nec his que otingūt in paucis:
 s. in his que otingūt i plurib. ¶ Raro aut oti
 git: n. nisi p. pūlegiū supne grē: q. i. pueris
 talis scia inueniat: qualis n. quāta i iudicib.
 regri. ¶ Regri. enim sapia iuris: n. cum hoc
 experiētia iudicii. vnde ppter hoc signanter
 dicitur. i. Deut. Date ex vobis viros sapiētes
 n. gnaros. sapiētes. s. p. iuris n. legū noticiam
 gnaros ppter experiētia. ¶ Itē inde est quod
 Moysi d. xi. numeroz. Congrega senes ppli
 quos tu nosti: q. senes sint populi ac magri:
 vt supportēt onus tecum: n. non tu solus gra
 ueris. Hinc etiam est q. ppter exēplū imitati
 onis iudex otum xpūs ad actus plationis n.
 pcessit nisi in etate pfecta trigita annoz p.
 baptisimū. sicut hēf. ex Lud. 4. ¶ Ad illd. qd.
 obf. de Delboza q. fuit iudex israel. d. d. s.
 illud. i. ad Cor. io. Omnia illis otingebant in
 figurā. Un. qd. i. veteri testō dicitur de Del
 boza factū est i. ecclie figura. figure aut vete
 ris testamēti nō trahūt in nouo testō i. aucto
 ritatē exēpli. Un. q. h. nō fit ad imitationem
 in nouo ostēdit. i. ad Lbi. z. Docē mulieri nō
 pmitto: nec dñari i. viz. ¶ Ad illd. qd. quod
 obf. q. assumūt ad grām pphie. q. multo ma
 gis ad iudicia humana poterunt assumi. d. d.
 q. nō seqf. nec ē sile: ga grā pphie non dat
 auctoritātē mulieri sup viz: nec mutat leges
 sbiectiōnis: qua iure dño tenet mulier eē sb
 viro: ga gn. 4. d. Sub viri potestate eris: et
 ipse dñabit tui. S. auctoitas iudicii varet
 dñium mulieri sup viz: qd. repugnat dñe
 institutioni. Quare autēz assumeptē sunt ad
 grām pphie d. 4. i. iudic. sup illd. erat autēz
 Delboza pphes. ibi glo. Adamāti. Prestat i.
 hoc solationē muliebri sexui: ne p. infirmi
 tate desperet se pphie grām posse suscipere
 s. credat q. ofert hanc grām mētis puritas:
 nō sexus diuersitas.

Postea queritur de

dña iudicū. dña autē iudicū fm iura triplex
 est. Nā alii sunt ordinarii. alii arbitrarii. alii
 delegati. ¶ Iudices ordinarii sunt q. ab apo
 stolico vt eccliaistici. vel impatore vt schola

res legitimā potestātē accipiūt. ¶ Arbitra
 rii sunt q. nullā potestātē hēntes cū cōsensu
 litigantiū i iudices eligūt: sic hēf. z. ca. q. 6.
 Iudices ho. delegati sunt q. bus vna vel ples
 cause ab eo q. hēt iurisdictionē ordinariā vl
 extraordinariā vl a pncipe omissā omittere
 ¶ In pms q. querit vnde ex lege dña hec
 dña iudicū sumat auctoitatē. Nā sic lex di
 uina Moysi n. euangeliū extrahit a lege eter
 na. ita lex civilis extrahit a lege Moysi: n. lex
 canonū a lege euangeliū. ¶ Itē cum iudices
 ordinarii distinguat s. q. dicit Hugo de scto
 Uic. in li. de sacramētis. 2. parte. In laycis
 ad quoz puidētia ea que terrene vite neces
 saria sunt ptinet: potestas ē terrena. In ecclia
 ad quoz officium spectāt ea que spūali vite
 sunt bona: potestas ē dña. illa ptas secularis
 d. ista spūalis. In vtraq. ptate diuersi sunt
 grad. n. ordines potestati. Terrena ptas ca
 put habz regē. Spūalis potestas sūmū ponti
 ficē caput habz. ¶ Querit q. vtz a lege dña
 hec dña sumat ordinariē potestati. ¶ Item
 vtrū i potestate n. iudicib. ordinariis utri
 usq. potestati possint eē plures i eodē gradu
 vt duo sūmū pontifices. duo epī eiusdē loci.
 duo impatores. duo reges terre eiusdē non
 sbalternati. qd. v. ga duo possunt eē iud
 ces delegati a ptate vni. grad. q. pari rōne
 n. duo iudices ordinarii i eodē gradu. ¶ Itē
 Luce p. sup illd. factū ē ut sacerdotio fūgētē
 dicit glo. Ambr. n. Bede. Q. ppter ampliatioē
 cult. dei a Dauid ostituti sunt 24. sūmū pon
 tifices: q. p. vices suas ministrēt. q. i. eodē gra
 du sacerdotii sūmū ples erāt a Dauid ppha
 ordinati. ¶ Itē Luce. 3. d. q. sb pncipib. sacer
 dotū Anna n. Caypha factū ē sbū dñi super
 30. z. Et ex hoc hēf. q. duo erant pncipes sa
 cerdotū. ¶ Con. Nemo pōt duob. dñis ser
 uire. s. q. snām saluatoris nō ē ordinata sb
 iectio ad dnos pñdētes i eodē gradu ptatis.
 ¶ Itē. i. ad ro. Omnis anima ptatib. sblimi
 orib. sbdita sit. Et seqf. qui potestati resistit
 dei ordinatōi resistit. Scdm q. ordinationem
 dñā ptates ordinat s. sup. n. inferi. aliter
 nihil eēt dictū. potestati sblimiorib. sbdita
 sit. q. i. eodē gradu nō erit eadem sblimitas
 pluriū potestati. ¶ Itē oīs ordo q. omedat
 quātū ad gradū pncipat. i. irrōnabilib. est
 ordo s. instinctū nature: n. s. vītamē rōis
 S. i. apib. omedat vnitas pncipat. ga i. api
 bus pnceps vna ē. in gruib. vnitas ducatus
 quia una dux est. Unā enim sequuntur. q. de

instinctu nature: et de vicamine rationis est unitas principat' et ducatus. et in eodem gradu non possunt esse duo principes vel duo duces.

Item ex lege dei sol' vnus summ' sacerdos instituit' est vt Aaron: vel successor ei: sicut legitur Numeri. 20. Et vn' sol' rex instituit' est in populo dei. vnde et in Osee reprehenduntur reges decem tribuum: quia fecerunt diuisionem in regno. vnde dicitur Osee. Ipsi regnauerunt: et non ex me principes extiterunt: et non cognoui. **I**tem querit' cum duplex sit potestas ordinaria. scilicet potestas spiritualis et secularis. vtrum ordinata potestate vna penineat alteri. **A**d quod sic. Super illud psalmi. Tibi soli peccauimus. Quia rex omnibus est superior: et ideo tantum a deo quod est maior eo: puniendus: si quis de populo errauerit deo peccauit et regi. rex vero non habet hominem quod est facta diuident. et summ' pontifex non potest indicare imperatorem seu regem. **I**tem Hugo. de sacramento vic. in li. de sacramentis. Spiritualis potestas non ideo preiudicat: vt terrene in suo iure preiudicium faciat sic ipsa terrena potestas quod spirituali debet nisi quod sine culpa usurpat. et in iudiciis terrenorum non est subiectus imperatori iudicio summi pontificis.

Item i. De. 2. Subiecti estote omni humane creature propter deum seu regi tanquam preiudicium. Si rex preiudicat: non est subiectus alicuius iudicio. forte distinguitur sic distinguit Gratianus vt supra dictum est: quod sic reges presunt in causis seculi: sacerdotes in causis dei. Nathan vero propheta cum Dauid redarguit: exercuit suum officium in quo erat rege superior. non regis usurpauit officium: quo erat rege inferior. Secundum hoc et si in causis spiritualibus subiectus est imperatori summo pontifici: in causis secularibus subiectus erit summ' pontifex imperatori.

Consequenter. Sic secularia ordinantur ad spiritualia: ita potestas secularis ad potestatem spirituales. Sed secularia subsunt spiritualibus ordine rationis et domino. et potestas secularis subest potestati spirituali. et imperator summo pontifici.

Item dicit Hugo de sacramento vic. in li. de sacramentis. Vita terrena bonis terrenis aliter. vita spiritualis spiritualibus bonis nutritur. Ad potestatem regis pertinent que terrena sunt et ad terrenam vitam facta omnia. Ad potestatem summi pontificis pertinent que spiritualia sunt et vite spirituali attributa vniuersa. quantum vero vita spiritualis dignior est quam terrena et spiritus quam corpus. tantum spiritualis potestas seculari potestate honore ac dignitate preiudicat.

Item Hugo. de sacramento vic. in eodem. Quod spiritualis potestas quantum ad dignitatem institutione prior sit tempore et maior dignitate: ex

veteri testamento manifeste declarat: vbi primum a deo sacerdotium institutum est: postea vero per sacerdotium iubente deo regalis potestas ordinata: sic legitur i. Regum. 9. **I**tem Hugo ad idem. In ecclesia dei sacerdotialis dignitas regale potestate sacrat et sanctificat per benedictionem. Si ergo sic dicitur ad hebraeos. 7. sine contradictione maior est quam benedictio quam benedictio: constat absque dubitatione quod terrena potestas que a spirituali benedictione accipit iure inferior extimat.

Item queritur vtrum suprema potestas spiritualis: que est summi pontificis possit habere aliquam humanam quam ipsam diuident. **A**d quod sic. refert Hiero. in libro virorum illustrium. Quod Damianus. papa a subditis de adulterio accusatus cum 42. episcopis se purgauit. si ergo purgatio pertinet ad suam iudicium videtur quod poterat iudicari.

Item beatus Gregorius. papa de se ipso. Si quis nos arguere uoluerit ueniat ad sedem applicat ut ibi mecum iuste deceret que non ibi unum ex nobis suam deferat suam.

Item Augustinus. Qui nec regiminis in se rationem habuit: nec sua delicta deterfit: nec filiorum crimine conexit canis impudicus dicens est magis quam episcopus. Si ergo talis possit esse ille qui est papa constituitur: videtur quod possit a ceteris episcopis iudicari ut non episcopus.

Item Paulus corripit Petrum eo quod non recte ambularet ad euangelii libertatem. gal. 2. Et dicitur glo. quod Petrus cui a domino ter dictum est. pascere oves meas. Job. ultimo. obiurgationem posterioris pastoris pro salute gregis libentissime sustinebat. et ergo papa qui est successor Petri si a libertate deuiet poterit a posterioribus pastoribus iudicari.

Contra. Hugo de sacramento vic. 2. parte de sacramento potestas summi pontificis a deo primo instituta est: et cum deniat a solo deo iudicari potest: sic supra scriptum i. ad Cor. 2. Spiritualis iudicat omnia: et ipse a nemine iudicatur.

Item dicit canon Helasii. 9. ca. 3. Cuncta per orbem nouit ecclesia: quod sacrosancta ecclesia romana fas de omnibus habeat iudicandi: neque cuiusquam de eis liceat indicare iudicio.

Item Innocentius in eodem. Nemo iudicabit primam sedem. Neque enim ab Augusto neque ab omni clero: neque a regibus: neque a populo iudex iudicabitur.

Item Symachus in eodem. Aliorum hominum causas deus uoluit per homines terminare. sed sedis illius preiudicium suo sine quodone refuauit arbitrio. replicabo dicitur. tu es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam: et quodcumque solueris etc.

Sed nota dicitur quod auctoritas ordinarioz iudicium in potestate seculari accipit exo. 17. vbi dicitur quod Moyses electus uiris strenuus de cuncto israel constituit

eos principes populi: tribunos et centuriones: quinquagenarios et decanos: qui indicarent populum domini. **A**uctoritas iudicium ordinarioꝝ in potestate spūali accipit ex numeris. 3. ubi ponit gradus summi sacerdotis Aaron. et minorum sacerdotum ministrantium Aaron. ubi dicitur. sicutque sunt sacerdotio Eleazar et Jthamar coram Aaron. et itez ministratio leuitas et gradus differentes. unde ibi dicitur. Dabis leuitas Aaron et Jthamar coram Aaron et filiis eius: quibus traditi sunt a filiis israel in misterio. et ibi dicitur. Quod filii Jeron erant sibi principes Eliaphat. sicut filii Caaph erant sibi principes Eliapha. et princeps principum leuitas Eleazar filii Aaron sacerdotis. Ex nouo vero testamento quantum ad distinctionem potestatis sacerdotalis sicut dicit Hugo de sancto vic. presbiteri vicarii sunt. 72. discipulorum: qui precedebat dominum in omnem ciuitatem et locum quo erat ipse venturus. sic dicitur Luce. 7. Episcopi successores apostolorum qui eliguntur a deo. Luce. 10. Mar. 8. Summi pontifex vicarius Petri: cui committitur plenitudo potestatis in clauibus. 16. Mar. Tu es Petrus etc. et tibi dabo clauces. et vltis cura gregis. Job. vltimo. Si diligis me parce onem meas. Sub potestate vero presbiterorum est potestas seu ordo dyaconorum: qui in archidiaconibus habent iudicariam potestatem. quod sumptum est. i. ad 2. ubi post descriptionem episcopi dicitur. Dyaconos sibi ministrauerint: gradum bonum sibi acqrent. Gradus vero secularis potestatis accipiuntur de prima epistola Petri. ubi dicitur. Subditi estote omni humane creature etc. seu regi tanquam precellenti. seu iudicibus tanquam ab eo missis. Et 1. ubi dicitur. Omnis anima potestatis sublimioribus subdita sit. Ex his igitur patet quod ex nouo et veteri testamento accipitur auctoritas iudicium ordinarioꝝ: seu secularium: seu spūaliū. **I**tem auctoritas iudicis arbitrarij potest accipi ex exo. 21. ubi dicitur lex de illo qui percutit mulierem pregnantem: que facit abortiuum si ipsa viuat. et dicitur quod si partus non dū uinificat fuit in utero sibi accipit dano quantum maritum petierit: et arbitri iudicauerit. **I**tem auctoritas iudicium delegatoꝝ accipit ex exo. 24. ubi ascendens Moyses in montem senioribus ait. hētis Aaron et Hur uobiscum. si quid natum fuerit quoniam referetis ad eos. Et ex Abdia propheta. ubi dicitur. auditum audiui a domino legatum ad gentes misit. Et per hoc patet ratio ad duo primo quesita. **A**d illud quod queritur utrum possint esse plures iudices ordinarij in eodem gradu uel secundum beatum Hieronymum. ad Rusticum monachum. In apibus prin-

ceps una est. grues unam sequuntur. Imperator unum index unus prouincie. Roma autem condita duos fratres simul reges habere non potuit. in Rebecce uero Esau et Jacob gesserunt bella. 25. Singuli ecclesiarum episcopi. singuli archiepiscopi. singuli archidiaconi. et omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus utitur. Ex quibus relinquitur quod in eodem gradu respectu eorum non est preminetia plurius potestatum. **A**d illud quod queritur de iudicibus delegatis uel quod non est sile. nam cum plures delegantur ab uno ordinario: ambo gerunt vicem unum: nec alter plenarie gerit uicem sed ambo sicut. **A**d illud vero quod queritur ob id quod. 24. erunt summi sacerdotes instituti a David. neque quantum ad misterium cultus templi: sed tamen unum erat qui preerat super alios in auctoritate iudicij. sic Cayphas dicitur pontifex anni illius in Job. xi. **A**d illud vero quod queritur de Anna et Caypha dicitur quod non simul preerat sed unum preerat in principio predicationis Jobis. postea alii successit ei. et ideo sibi ambobus determinat tempus predicationis Jobis. **A**d illud quod queritur utrum potestas secularis subdita debeat esse potestati spūali. uel non. sic dicit Hugo de sancto Uic. Spūalis potestas terrenam potestatem instituit habere ut sit: et iudicare si bona non fuerit: sic scriptum est. i. ad Cor. 2. Spūalis iudicat omnia: et ipse a nemine iudicatur. **A**d illud quod queritur primo ob id ex auctoritate aug. super psalmum. quod rex non habet hominem qui eius facta iudicet etc. sciendum est uis in hoc quod dicitur non habet hominem. spūalis enim potestas non iudicat secundum hominem: uel secundum humanam legem: sed in quantum residet uice dei: sic dicitur apostolus 1. ad Cor. 10. Qui uos audit me audit. et sic dicit apostolus. 2. ad Cor. 5. pro christo legatione fungimur. et secundum potestatem ad uindictam spūalem non corporalē. secundum dicitur. 2. ad Cor. 7. quod regum est exercere penam corporalem: sacerdotum spūalem inferre uindictam. Ubi ambrosius imperatorem excoicauit archidiaconum: et ab ingressu ecclesie prohibuit. Sic enim index terrenus non sine causa gladium portat. sic dicitur. 13. ad Ro. ita non sine causa clauces ecclesie sacerdotes accipiunt. ille portat gladium ad uindictam malefactorum: laudem vero bonorum. isti clauces habent ad exclusionem excoicatoꝝ et reconciliationem penitentium. exponit igitur a deo tamen est rex puniendus supple materiali pena. Et itez non habet hominem qui eius facta iudicet. supple ad corporalem penam inferendam. **A**d 2. quod queritur ob id de Hugo dicitur. quod spūalis potestas si iudicet terrenam ratione delicti: cum. scilicet. abntis potestate: non preiudicium facit: imo sicut spūalis constituitur est ad dirigendum corpus: ita spūalis potestas

constituta ē ad dirigēdū terrenā. ¶ Qd̄ h̄o dicit
Dugo de iudicio nō inferēdo terrene p̄tati a
sp̄iali: dicit rōne terrenaz possessionū: quas
h̄ ecclia seu potestas sp̄ialis: que sic dicit Dugo
nūq̄ possunt ita a regia potestate elōgari
qn̄ si rō postulauerit et necessitas: et ip̄is pos-
sionib̄ terrena potestas debeat patrocinii
et illi ip̄se possessiones debeant in necessitate
obsequiū. Sic enim regia potestas patrocinii
qd̄ v̄ alteri dare non p̄t. sic ipsa possessio a
p̄sonis eccliaſticū obrenta obsequiū qd̄ regie
potestati p̄ patrocinio debet iure negare nō
p̄t. sic scriptū ē Mat. 22. Reddite que sunt
Cesaris cesari. et que sunt dei deo. ¶ Ad illd̄
qd̄ ob̄ de canonica Petri: q̄ rex p̄cellit: vez
ē in suo ordine. s. ad corporalē vindictā exer-
cendā: qua vindicta si delinquit: nō h̄ q̄ euz
punit nisi deū. ¶ Ad illd̄ qd̄ dicit Gratianus:
q̄ sacerdotalis potestas in aliquo erat regali
inferior. v̄. q̄ h̄ vez s̄ statū veteris testi:
s̄ nō s̄ statū noui. Sacerdotiū enim veteris
testi carnale erat: et p̄ carnalē p̄agationem
succedebat: quāntis esset ordinatū ad sp̄iale
obsequiū. s. d̄nū cultū et figurā sp̄ialis sacer-
dotiū noui testi qui non est p̄ successionē car-
nalē. p̄terea ī illa parte: in qua carnale erat
et terrenū s̄biectū erat terrene potestati. s. re-
gali. Sic enī dicit b̄tus auḡ. 30̄ d̄ ver̄ testiū
p̄pter p̄missionē terrenā que p̄tinet ad vete-
rem hominem. Ideo in testamēto veteri tibi
sūma erit potestas terrena. In nouo autē te-
stamēto n̄. vbi ē sp̄iale sacerdotiū et p̄missio
sp̄ialiū. In nouo enī testamēto nō p̄mittit̄
terrena ī mercedē: s̄ addit̄ ad sustentationē
et necessitatē Mat. 7. Primū querite regnum
dei et iusticiā ei: et hec omnia adiciēf vobis.
¶ Ad illud qd̄ querit̄ vtrū possit esse aliqua
hūana potestas que hēat vindicare sūmū
pontificē d̄. q̄ sic ostēdebat sūmū pontifex
non potest ab alio q̄ a deo indicari: sic d̄ ca-
non. 9. ca. q. 3. facta s̄bitoz a nobis iudicant̄
nostra h̄o a d̄no indicāf. Ex quo accipitur q̄
sūmū pontifex index est ordinariū singuloz
et nullū ē q̄ eū iudicat nisi de. ¶ Ad illd̄ h̄o
quod ob̄ de Damasc. et Grego. silf̄ et ad illud
qd̄ ob̄ de Petro: qui sustinuit rēp̄sionē;
Pauli d̄. q̄ illud d̄ factū ad exemplū humi-
lirat̄ nō ex necessitate iuris. v̄n̄ ad Gal. 2. sup̄
illd̄ Dixi Cephe corā omnib̄ dicit glo. 3. p̄se Pe-
trus qd̄ a Paulo fiebat vtil̄ libertate cari-
tatis pietate humilitat̄ accepit. atq̄ ita exē-
plum posteris tribuit: q̄ nō redignarentur

maiores nisi forte iusti tramitē reliquissent:
a posteriorib̄ corrigi. Laus itaq̄ iuste liber-
tat̄ in Paulo et sancte humilitatis in Petro
enituit. et sili modo d̄ in Damaso et Grego.
¶ Ad illud h̄o qd̄ dicit auḡ de malo ep̄o. q̄
canis impudic̄ dicit̄ ē: intelligēdū ē si h̄t
superiore postq̄ ē p̄ suā d̄demnat̄. vel illud
d̄ p̄pter meritū vitē: nō p̄pter ḡdū potētie.

¶ Merendum est

postmodū de officio iudic̄ in̄ leges
qua d̄. is. Deut. Iudices et maḡos constitues
ī omnib̄ portis tuis vt iudicēt populū iusto
iudicio: nec in alterā partē declinēt: nō acci-
pes personā nec munera. iuste qd̄ iustū ē exe-
queris. ¶ Quantū ad p̄mā p̄tē legis iudices
et maḡos constitues q̄rūf d̄no. ¶ Primo vtrū
ad iudicē possint aliaz p̄sonaz que intrant
iudiciū officia p̄tine: vt ī eadē cā sit index et
testis et defensor et hi. ¶ 2° vtrū index aliq̄s
possit de s̄bito alteri iudicē iudicare.

Ad primū sic Dicit canon
Bonifacii. 4.
ca. q. 4. Null^o vnq̄ p̄sumat accusator simul et
index esse et testis. qm̄ ī omni iudicio quoz
p̄sonas necesse ē esse. Iudices electos. accusa-
tores idoneos. defensores congruos. atq̄ tes-
tes legitimos. Iudices debent uti egrate. tes-
tes veritate. accusatores intentione ad amplifi-
candū cām. defensores attentatōe ad dimi-
nuendū cām. ¶ Item auḡ. in omel. de p̄nā.
Quis sibi vtrūq̄ audet sumē vt cuiūq̄ ip̄e
sit accusator et index. ¶ Conf. Dan. 13. Daniel
fuit accusator iniquat̄ senioz et index eoz d̄
ḡ simul potest esse officii accusatoris et iudi-
cis. ¶ Itē. 4. ḡn. fuit d̄ns accusator Chaym:
cū dicit. ecce vox sanguis zc. fuit etiā index in-
ferēs penā: cū dixit. Maldict^o eris super ter-
ram zc. ¶ Itē dicit p̄ Jere. 29. Ego sum index
et testis. Si ḡ index homo v̄ assimilari iudici
deo: idem potest esse index et testis. ¶ So. 6°
canones Damasi pape. 4. ca. q. 4. Accusatores
et iudices nō idem sunt. s̄ p̄ se accusatores. p̄
se indices. p̄ se testes. p̄ se accusati. vnusq̄sq̄
in suo ordine. Ratio aut̄ quare index nō p̄t
assumē p̄sonā accusatoris vel defensoris est:
qa ē p̄sona media: et ī nullam p̄tem v̄z decli-
nare. silf̄ nec p̄sonā testis potest assumē ne ha-
beat suspect^o de impositione culpe: cū ad ip̄s
p̄tineat sn̄a inferēde pene. ¶ Ad illd̄ quod
ob̄ de Daniele d̄. q̄ Daniel ī illo facto gere-
bat p̄sonā d̄nā et humanā. d̄nā: ī accusādo

vnde ibi dicitur. qd suscitauit dñs spm pueri iu-
nious. Humana i iudicatio s^o legē dei: quia
ouicit eos Daniel ex ore suo falsum dixisse te-
stimoniu. qd aut factū ē inspiratōe diuina n̄
est trabedū ad cōsequētia. Ad alia tō que
obiciūt dō. qd nō ē sile de deo et homine in
iudicatio. Nā iudicās de^o non pōt a iusticia
declinare. Prētēa ipse semp iudicat s^o iura
rem interiorē mētis: nō s^o faciē vel intuituz
vt dicitur. R. i. 16. Nō iuxta intuitū hoīs ego iu-
dico. Homo enim videt ea que parēt: de^o aut
intuetur cor. et ideo dīno iudicio cōgruit ut ipse
idem sit accusator. iudex. et testis. Nō sic aut
est de hominis iudicio: sicut dictum est.

Secūdo querit vtrū iudex aliquis possit
de sūbito alteri iudicare. Ad qd obf. Dicit
Grego. sup illā legē Deut. 23. Si intraueris se-
getē amici tui franges spicas. falce autē non
metes. falce iudicii mittē nō potes i eā sege-
tem: que alteri videt esse omīssa. S; sic ibi dicitur
manu spicas cōtere et manducare: hoc est per
affectū boni opīs frumta dñica uitioꝝ paleis
expoliare: et i ecclie corp^o amouēdo ouertere
et p̄suadēdo q̄si manducādo cōtere. Cōf. sicut
dicunt iura et canones. quib; fortis forū
rōe delicti. Si q̄ aliq; de aliena dyocesi delin-
quat in alia fortis forū iudicii illi: q̄ p̄sident
loco in quo delinquit. Qd cōcedēdū est. vnde
dicē canon cōcilii apud cōpendiū. c. ca. q. 3. Pla-
cuit p̄ omni vtilitate vt null^o ep̄d; graui-
ter ferat: si eius p̄chianū p̄ dēp̄dationis cā
alter ep̄s excoicauerit. Sup hoc autē obi-
ciūt de exemptis: q̄ immediate s̄sunt aposto-
lice sedi: vtrū delinquētes p̄sint ab ep̄o suo
iudicari. et cū exempti sint a iurisdictione ep̄i
scopoꝝ: si ep̄os ipsos iudicet: mittit falces in
alienam messem. S; i cōtrariū est: qd sic dicitur
xi. q. 3. Priuilegiū meret amitti rōne delicti.
So. distiguēdū qd si p̄uilegiat^o deligt circa
rem nō exēptā vt in cōtractu emptiois et vē-
ditiois: vel in maleficio: sic homicidio vel
adulterio: tale delictū potest ep̄s vindicare.
qa etsi p̄sona exempta sit: tñ res in qua delin-
gt nō est exempta. Si tō delingt circa rē exē-
ptam vt male gerēdo suū officiū. vel alienā
do res ecclie i bis a solo papa potest puniri
Quando q̄ factū exempti p̄iudiciū affert in
reb; vel factis nō exēptis: iudicabit eum ep̄s
loci. qñ n̄ affert p̄iudiciū n̄ iudicat ab ep̄isco
po: s; a solo papa.

Ostea queritur

quantū ad aliam partem legis: que est. vt in-
dicent populū zc. Primo vtrū possint iudi-
care s^o suam cōsciā. 2° vtrū possint sine ac-
cusatore iudicare. 3° vtrū possint sine iuri-
dictione cōdemnare.

Ad primum sic. deat. 17. de iudicib; qui p̄sunt
loco iudicabunt iudiciū v̄tatem. Si q̄ iudex
sciat eē vtrū qd i iudicio accusat vel p̄ponit
s^o cōsciā d; iudicare. q̄ v̄s nō p̄bet. Itē
dicē lex alia Deut. 19. De idolatria vindicāda
i aliqua ciuitate q̄ diligēter rei v̄tate p̄spe-
cta si inueniat certū eē: delect i ore gladii. q̄
sili modo si iudex sciat certissime aliquē pec-
casse: poterit ipm iusto iudicio s^o cōsciā
iudicare. Itē si iudex debeat iudicare s̄m
audita et nō s^o cōsciā v̄tatis. q̄ iudex pote-
rit in cōtē cōdēnare: cum s̄m allegata et falsa
testimonia que dēp̄bendi non possunt possit
reus p̄bari. qd tñ p̄hibitū est i lege exo. vbi
dicitur. Innocētē et iustum nō occides. Itē. xi.
3sa. dicit de dño. Non s^o v̄sionē oculoꝝ iudi-
cabit: neq; s̄m auditū aurium zc. q̄ nec iudex
homo s̄m d; iudicare s^o audita. Cōf. p̄
Deut. Precepti eis dicēs. audite illos: et quod
iustū ē iudicate. ita paruū audietis vt ma-
gnū. q̄ s^o audita d; iudicare: nō s^o cōsciā
Itē Ambro. sup p̄s. beati imaculati. Bon^o
iudex nihil paratū et meditatū de domo re-
fert: s; sic audit iudicat. et sic se h; cā decernit
Itē ambro. in eodē. Bon^o iudex nihil ex
arbitrio suo facit: s; iux leges et iura p̄nūciat.
Si q̄ s^o leges et iura ea q̄ audiūt et cōiuncunt
iudicāt: iudicū nō ē iudicare s̄m cōsciā.
Itē aug^o. i omel. de p̄nā. Multi corrigūt:
vt Petr^o. multi tolerāt vt iudas. multi ne-
sciūt donec veniat dñs: q̄ illuābit abscondi-
ta tenebrāꝝ. Nos tō a cōsione queq; p̄hibē n̄
possum^o. nisi aut sponte cōfessum: aut i aliquo
seculari vel eccliaſtico iudicio notatum: aut
cōiūtū. q̄ s^o iudex non poterit s̄m cōsciā
iudicare nō cōiūtū. Itē. 24. Leuit. sup illū
qd dicitur d blasphemio. Miserūt eū i carcerē zc.
dicē btūs Grego. Moyses q̄relas populi semp
ad dñm f̄ferebat nos instrues ut nō ex cordē
nostro: s; ex p̄cepto dño cōdēnationis ul iusti-
ficationis s̄m p̄feram^o. q̄ nō d; s^o cōsciā
iudicat. So. v̄d. qd ē cōsciā iuris et est cōsciā
facti. Cōsciā iuris ē q̄ format ex lege diuina
Cōsciā facti ē q̄ format ex ipsa facti op̄ione:
ul sc̄a. dicēdū qd iudex nō d; iudicare s̄m
cōsciā facti: s; s̄m cōsciā iuris excluso errore

ga contingit esse errorem circa utramque scientiam iuris
scilicet facti. Judicare autem facti scientiam iuris rectam
non erroneam est iudicare facti allegata diligenter
discussa. Ad illud ergo quod primo obicit videtur quod
iudicare iudicii veritatem aliud est quam iudicare
veritatem. Veritas enim est respectu facti vel rei que
est vel non est. veritas iudicii est respectu con-
ditionis vel probationis legitime facti vel rei.
Ex illa igitur lege non concluditur quod iudex debeat
iudicare facti scientiam veritatem: sed facti iudicii
i. conditionis et probationis legitime facti. unde
videtur. Judicabit iudicii veritatem: et facies quecumque
viderint iuxta legem. Ad 2° videtur quod illa lex que
2° opponitur loquitur in casu ubi procedit accusatio:
et sequitur postmodum legitima facti conditio. Unde
ibi dicitur. ad Romanos. Si audieritis in una urbe
supple aliquibus accusantibus aliquos vitiosos.
eam et serviamus vitiosis alienis etc. Quere scilicet
cite: et diligenter rei veritatem perspecta si iueneris
certum esse quod dicitur: et abominationem hanc opere prope-
trata percuties habitatores etc. Ad illud quod
obicitur quod si iudicat facti allegata: aliquis scietis con-
demnare poterit innocentem. videtur quod sic dicitur Augustinus.
Iudex cum punit ad mortem non dicitur occidere. sed ipsa
lex. ita iudex cum punit secundum legem nihil omitten-
do de contingentibus legis non condemnat: sed ipsa
lex. Lex autem que posita est ad indicandum ea que
possunt vinciri vel probari: nullo modo reprehensibilis
est indicando vinciri vel confessi. Nam
lex eterna qua deus iudicat: non hoc modo iudicat:
sed secundum ipsam reprobam veritatem: que ei patet. Lex
autem que posita est ad hoc quod secundum illam homo iu-
dicet: non potest se extendere ad illa: quia multa de
illis sunt ei occulta et incerta. Sic enim dicit
Augustinus. Multa nescimus quoad usque veniat deus
qui illuminabit abscondita tenebrarum. et illa
sunt dei iudicio relinquenda. Ad illud ergo
quod obicitur per aliam legem. Innocentem et iustum non occidet
videtur quod si iudex laborat que tamen potest salva iusticia
ad repellendum accusationem eius que scit innocentem
et ad repellenda testimonia: si tamen contingat quod
nulla exceptione iuris possit repelli accusa-
tio vel testimonium: nec aliqua occasione sententiam
differri aut subtrahi: consilium est ut remittat ipsum
iudicandum superiori: cui et significaret veritatem: quam
scit et probationem quam audivit. Superior autem po-
testas que nulli subest de plenitudine auctorita-
tis potest iuris sententiam mitigare seu remittere: si
tamen sine scandalo iudicium non posset differri:
videtur quod si condemnaret innocentem: cum voluere
tamen: quia sic eum oportet facere non esse reum. quia indi-
cari non nocet non innocentem. Sed quia videtur

secundum illud quod potuisset iuste damnare iudex aliquis
Stephanum. quia accusabat de perditione
legis. videtur esse indistincte ut patet. quia si potestas
inferior est. et collat sibi quod accusat innocentis est:
videtur ipsum ad superiorem remittere. si vero superior sit nul-
li subiectus: et scit innocentem accusatum videtur eum absol-
vere. Ad illud quod obicitur quod deus non secundum audi-
tum aurium arguet videtur quod non est simile de bove.
quia si homo solus secundum scientiam tenet iudicare pos-
set peruersus iudex reos absolueret. et ita periret
iusticia.

Postea queritur ^{vtrius}
^{iusto}
iudicio possit iudex sine accusatore iudicare
Ad quod sic. Ambrosius super i. ad cor. exponens
sententiam apostoli de fornicatore iudicium in qua non est
sine accusatione damnare. quia deus inquam cum
fuisse fur. quia non est accusatus minime abiicit
Ite. z. ca. q. i. dicit canon Eleuterii. Nihil dicitur
quolibet accusatum absque legitimo et idoneo
accusatore fiat. Nam et ipse deus Iesus christus in daz
fure esse sciebat. sed quia non est accusatus: ideo non
est cecidit. Con. d. 4. Uox sanguinis fratris
tui etc. ibi glo. Euidetia patratu sceleris accu-
sator non eget. sed potest iudicare de manife-
stis sine accusatore. Ite ambrosius. Manifesta
accusatione non indigent. Sed secundum distinctionem
beati ambrosii. Aut enim ita est quod crimen est
manifestum et evidens. aut non. Si est evidens: sic
non sunt querendi testes ad probationem. sic nec accu-
sator ad denunciationem. Unde ambrosius ad cor. 5.
De fornicatore cognito opere pellendum illum apo-
stolus de cetui fraternitatis censuit. Omnes enim
crimen eius sciebatur: et arguebatur. publice enim no-
ueram suam loco uxoris habebat. in qua re neque
testibus oportet erat: neque tergiversatione aliquid cri-
men tegi poterat. Si vero non sit crimen evidens
non poterit sine accusatore iudicare. Unde
Augustinus super illud Mat. 26. Unus ex vobis me tra-
ditur etc. Dominus dixit ex vobis. et non ex nobis. Ex
vobis enim est a quo per iudicariam potestatem
confessus aut convictus non est. Tale est ac-
si diceret. Et si ego per occultum iudicium sententiam eum
habeo damnatum. vos tamen adhuc per tolerantiam
sustinete. Querit postea vtrius iudex possit
sine distinctione condemnare. Ad quod sic. Dicit Au-
gustinus. Nos in quantum sententiam ferre non possumus nisi
convictum aut confessum. Item canon Euaristi
pape ca. z. q. i. Nullum autem veram et iustam proba-
tionem iudicare aut damnare debemus: mani-
feste Paulo apostolo dicente. Ro. 13. Tu quis es
qui iudicas alienum fratrem. suo domino stat aut cadit

¶ Itē Exo. xi. Qui furat' fuerit hominem et vendiderit eum cuius' noxe morte moriat'. vñ accipit lex humana canonizata: et e' Constatini. Iudex criminofum difcutiens nō ante fñam pferat q̄ aut rei ipse se ofiteat: aut p inocētes testes quincat'. **¶** Forre diftinguet in x̄ pcedētē q̄nē hē diftinguit Stratian': q̄ quedā sunt manifesta iudici. quedā occulta et inota. De occultis et inotis indiftinēte non hz qui iudex est iudicare. vñ canon Euaristi pape ex auctoritate gñ. i. q. diē. De' oipotens vt nos a p̄cipitate p̄batione fñte ofpescēt: cū oia nuda et apta sunt oculis ei'. mala tñ fodo me noluit audita iudicare p̄infq̄ manifeste cognofcēt que dicebāt. Un̄ ipse ait. Defcēda; et videbo vtrū clamorē q̄ uenit ad me opere ofpleuerint. vt nobis exempla varet: ne p̄cipites in difcutiēdis et exequēdis negociis effemus: et ne mala p̄rimoz pus p̄fumat q̄ of cre dere q̄ p̄bare: aut temere aut indiligenter indifcuffa quoquomō temē iudicare: dicente veritate. Nolite iudicare et nō iudicabimini. **¶** Mar. 7. Itē in manifestis diftinguēdū. Nā quedā manifesta dicūt ga nota iudici: f̄ incognita aliis. Alia fūt manifesta aliis et ignota iudici. Quedā hō nota sunt iudici et aliis Que ignota sunt iudici: et tñ nota sunt aliis non poffunt a iudice iudicari nifi p̄f ouifta et p̄bata. Un̄ canon Melchiadis pape. P̄rimo femp omnia diligenter inq̄rite: neminez ofdemnetis añ vep̄ iuftiffimū iudiciū. nullū iudicetis fufpitionis arbitrio. f̄ p̄mū p̄bate et poftea caritatiuā p̄ferte fñam. Et qd̄ vobis nō vultis fieri aliis facere nolite. Tob. 4. **¶** Itē que iudici tñ nota sunt fine examinatione paniri nō poffunt: ga oñ accusatoris p̄fona affumit: iudiciaria potestas amittit. in vna et eadē cā null' fimul potest esse accusator et iudex. Unde aug'. Quis vtrūq̄ audet fumē: vt cuiusq̄ ipse fit accusator et iudex. **¶** Itē si crimē manifestū ē iudici et aliis: ita aliqñ est q̄ reus inficiat factū: vt si qs negaret se interfeciffe eū quem i oculis iudicis et multoz ofpectu interfeciff. Aliqñ hō ē q̄ ofiteat factū. p̄rimo mō cū negat se esse reū: sine examinatione paniri nō pōt. z' hō mō ouiftū p̄ p̄p̄iā ofeffionē panire potest. Si hoc dicat Conf. Aliqs q̄ euidēter p̄perat scel' hē patet ex p̄cedēti: sine accusatoze et testibus potest iudicari: hē ille fornicator que indicauit ap̄f ḡ talis si inficiaret factū: nō aliter ouift' q̄ p̄ rei euidētiā poffet iudicari. **¶** Itē ille q̄ de-

lingit in ofpectu iudic' f̄ oculis multoz non ne patrat scel' euidēs. **¶** So. Est ofeffio fermonis et ofeffio facti. Cōfessio facti ē vbi publicū factū ē. et tūc euidētia ipfa opis reū eē restat: ga ope publico crimē ofiteat. vñ q̄uis neget verbo hē Chaym q̄ dixit. nescio dñe: cū ipfa facti euidentia ofiteat: hē ibi dñ. Uox sanguis fratris tui clamat zc. **¶** Ad illud hō intelligēdū q̄ illud qd̄ dicit Stratian' intell' qñ aliqs delinqt corā iudice nō fedente loco iudici: et corā paucis duob' vel trib'. p̄pter q̄s nō of factū publicū: ga iudice abfēte ad huc non poffet iudicari sine p̄batione.

¶ Meritur postea quātū ad aliā p̄tez legis: qua dñ. nec in alterā partē declinent: nec p̄fona accipies nec munera. **¶** P̄rimo q̄rit vtrū iudex poffit p̄fone mifabili i iudicio ofdefcēdē. **¶** 2' vtrū poffit pecuniā vel mun' accipe.

¶ Ad primum sic. Exo. 23. Nō declinabis in iudiciū paupis. **¶** Itē paupis nō miferaberis in iudicio. **¶** Item Leuit. 19. Nō ofideres p̄fona paupis: nec honores vultū potēt. zc. **¶** Cōf. Eccl. 4. In iudicādo esto pupillis mifericors vt pater. **¶** Itē Jsa. p̄. rep̄bēdūt inq̄ iudices: q̄ pupillo nō indicāt. **¶** R. est miferi oftra iufticiā: et ē mifereri falua v̄itate et reftitudine iufticie. Leges ḡ q̄ dicūt q̄ nō ē miferēdū paupis i iudicio: itelligūt declinādo a v̄itate iufticie. vñ Leuit. 19. p̄cepit. Nō facies qd̄ iniquū ē. Alie hō q̄ dicūt q̄ miferēdū est: itelligūt falua v̄itate iufticie. **¶** Itē q̄rit atq̄ poffit iudex mun' accipe: qd̄ māifeste p̄hibet i p̄dīta lege. nō accipies mun' et ubiq̄ i fcriptura. **¶** Cōf. iz. ca. q. z. Nemo cogit p̄p̄iis f̄t p̄dīis militare. h̄ ḡ iudices aliq̄ delegati fūt et indigēt p̄nt f̄t p̄dīū accipe. **¶** Itē p̄nt ne exēnia recipet: vt q̄ n̄: cū vlr dicat nō accipies munera. **¶** Itē i eccliaftico. 21. Exēnia et dona excecāt oculos iudicū zc. **¶** Itē q̄rit si recipiat oftra legē iudex munera: oftat q̄ iufte recipit: ga hē dicit aug' ad Macedoniū. Non licet iudici v̄edere iufū iudiciū. ḡ si recipiet mun' teneft reftituere. **¶** Itē si teneft reftituere cui reftituet. Nam symoniac' i recipiēdo pecuniā nō of reftituere illi q̄ dedit: ga turpiter dedit et oftra legem. ḡ h̄ nō tenebit iudex reftituere pecuniā receptā illi qui dedit.

¶ So. dñ. q̄ null' iudex pōt recipere pecuniaz p̄ iudicādo: imo ficut de p̄dicatione et aliis

spūalib⁹ officiis dī. Gratis accepistis gratis
 date. et ita gratis et sine intentione p̄ci vobz
 indicare. tñ sic de p̄dicatione dī. Mat. io. Di
 gn⁹ ē opari mercede sua. i. sustentatione. ita
 index: tñ cū v̄stinatōe. Sunt enī iudices or
 dinarii. iudices delegati. Iudices ordinarii cū
 rōne sue dignitati hēant sufficiens reddit⁹
 sibi assignatos nihil debēt omnino recipere.
 vñ ad illos extēdit illō x̄bū Jobis baptiste
 Luce. 3. Contenti estote stipēdiis vestris: qđ
 x̄bū sic glosant aug⁹. et ambrosi⁹. Ne inquirat
 dñ sumpt⁹ querit p̄redo crasset. Iudices hō
 delegati possunt expēsas petē moderatas: et
 nihil ultra a p̄tib⁹. ga sic dicit aug⁹. Nemo cogit
 suis stipēdiis militare. Dicit tñ qđ q
 si ipse delegat⁹ nō sit sufficiens pōt petere p̄o
 assessorib⁹: quoz cōsilio v̄tis i ca: dñ tñ nullaz
 partē p̄ter h̄ acceptet: nec aliquid faciet in
 frandē. et h̄ dicit iuxta decretalē titulo de
 vita et honestate clericoz. que h̄ dicit. Ad
 illud qđ querit v̄trū iudices possint exēnia
 recipere. dicit qđā. q̄ moderata exēnia spōte
 oblata p̄t recipere. Ita; sic dicit canon Leonis
 pape cōstitūcō. is. De enlogiis ad sacra cōsilia
 deferēdis nihil inuenim⁹ a maiorib⁹ termina
 tū. s̄ sic vnicuiq̄ p̄s̄bzo placuerit que nō sunt
 vt arbitror: rōnabil⁹ regrēda: nec vltro de
 lata respūda. Eulogia aut sunt munera que
 deferunt s̄diti p̄latis suis. Dicēdū tñ q̄ a
 litigatōib⁹ nō debēt iudices recipere exēnia
 etiā spōte oblata p̄pter suspiciōne vitādā
 a partib⁹. tenēt enī vitare suspiciōne. Ad
 illud qđ querit v̄trū teneat iudices restituē
 que iniuste recipiūt. dō. q̄ indistincte index
 tenet restituē pecuniā quā accipit p̄ iudicā
 do. S; ad illud qđ q̄rit cui debeat restitu
 ere distinguēdū ē. ga aut accipit pecuniā:
 vt iudicaret inique: vel vt iudicaret iuste. si
 vt iudicaret inique: vel vt nō iudicaret: nō
 tenet reddē ei q̄ dedit: cū turpiter dederit.
 s̄ ei i c⁹ iniuriā recepit: sic etiā tenet restituē
 et plenarie satisfaccē ei q̄ lesus ē p̄ iniquā s̄nā.
 Si hō accipit vt iudicaret iuste distinguēdū
 ga aut dās dedit bona intētiōe. s̄. vt ius et
 getē sibi cōseruaret: aut ut animū iudicā sibi s̄
 spē certitudis inclinaret: et ita indirec̄te ip̄z
 corūpe intendebat. p̄mo mō tenet restituē
 ei q̄ dedit. 2° mō nō: ga turpiter dedit. s̄ d;
 dare paupib⁹ in x̄ arbitriū ecclie.

Postea queritur ^{q̄tum} ad vl
 timā partē legis qua dī. Iuste qđ iustum est

p̄sequeris. ntrū index possit sine mīa deliquē
 tem punire. Ad quod sic. Ambrosi⁹ i libro. de
 officiis. Est iusta mīa. Deni q̄ i lege scriptū
 ē. Nō misereberis illi. Et i li. R. legis q̄ Saul
 peccauerit: ga misert⁹ est Agag. i. R. is. quez
 p̄hibuerat vīna s̄nā seruari. **Itē** ambrosi⁹
 i eodē. Si q̄s latronē filius deprecātib⁹ motus
 et lachrymis cingis ei⁹ inflexus absoluēdam
 putat: cui adhuc latrocinādā aspirat affect⁹:
 nō ne inocētē tradet exticio: ga liberat mul
 toz exticia cogitatē. q̄ talis p̄niēd⁹ erit sine
 mīa. **Itē** Ambr. i eodē. Nōne cū index unī
 idulget idignoz ad p̄hibitōis cōtagiū puocat
 v̄ntueram. Facilitas enim venie icentium
 tribuit deliquendi. **Conf.** Jacobi. 2. Iudicū
 sine mīa fiet ei q̄ nō fecerit mīam. **Itē**
 eccl. 7. Noli ēē nimis iust⁹: s̄ iust⁹ ē c⁹ iniusticia
 ē sine mīa. **Do. s̄** Aug. Duo ista noīa cū dī
 cim⁹ hō peccator nō v̄ti q̄ frustra dicunt. ga
 peccator ē corūpe. ga homo est miserere. nec
 omnino liberabis hominē nisi cū persecutus
 fueris p̄dōrem. nulli hōi claudenda est mīa.
 nulli p̄tō impunitas relaxanda. Dicēdū q̄
 misericorditer punis vn⁹ vt saluent multi.
 sic misericorditer abscedis vnū mēbrū patri
 dūz ne sana pars corporis corūpat v̄l ledat
 Et hoc modo intelligit ille auctōitates am
 brosi q̄ nō est miserēdū p̄sone i detrimētuz
 multoz. Nec est i cōtrariū quod ob̄ iudiciū
 sine mīa ē. ga offm̄ mīe tenet exhiberi ordi
 nate p̄s multitudi q̄ p̄sone. **Itē** i persona
 attēdēdū ē utrū sit penitēs v̄l i malo p̄sistēs
 Et tūc sic dicit aug. Sic iubemur inimicos v̄ll
 gere et misereri eoz: vt de eoz p̄ditōe volea
 m⁹: et eoz salutē desiderem⁹ nō ut p̄tinaces et
 i malo p̄sistēs libertati donem⁹ et impunita
 ti. Ad illō hō qđ dī. noli esse nimis iust⁹.
 r̄ndet aug⁹. q̄ p̄ hoc erga penitētes n̄ seueri:
 s̄ misericordes esse monemur.

Consequenter ^{que} redū
 ē de p̄sone rei seu p̄sone indicande.
 Circa quā q̄rūt pla. **Primo** ḡnāl⁹ utz mali
 sint p̄niēdi seu indicādi. **2°** vtz absentes
 sint indicādi. **3°** utrū multitudo peccās sit
 p̄niēda. **4°** utrū aliq̄s possit pro alterius
 peccato puniri. **Utrū** ignozantes sint p̄
 niēdi. **Utrū** coacti sint indicādi. **Utrū**
 deliquētes i iudicē ab eodē possint puniri.
Circa p̄mū q̄rūt duo. **Primo** utrū mali
 oī tempore fuerit p̄niēdi. **2°** spāl⁹ v̄trum
 tpe grē sint p̄niēdi.

Ad primum sic Augustin⁹

de baptis-
mo. Arrogantie iactatio est: ut si quis posse facere
credat quod nec apostolis concessit dominus. ut ziza-
niam. scilicet a frumeto credat se posse decernere: cum
videtur sit Mat. 13. Venite utraq; crescet usque ad
messum. Secundum hoc videtur quod nulli concessum sit
iudicare. quod est malis a bonis separare. ¶ Item
Grego⁹. Quoad in hac vita substituitis: si boni
estis equanimiter tolerare malos. nam quod malus
loquens non tolerat: ipse sibi per tolerantiam testis est:
quia bonus non est. Abel enim esse renuit: quem Chaym
malicia non exercet. ¶ Item mali aut sunt pre-
destinati aut presciti. Si predestinati sunt. sine
correctioe saluabuntur. Si presciti ad mortem inter
flagella deteriores sunt: ut patet in Pharaone. qui
predestinatus correctio superflua. prescitus iustus inveni-
tur. ¶ Item dicit Augustinus. Nabuch. pnia; meruit
fructuosam: cum post innumeras impietates fla-
gellatus penituit: et regnum perditum rursus acce-
pit. Dan. 4. Pharaon autem in ipsis flagellis du-
rior effectus est: et perierit. quantum ad nam; ambo ho-
mines erant. quantum ad dignitatem ambo reges
quantum ad carnem ambo captivi dei populum pos-
sederunt. quantum ad penam ambo flagellati. Si ergo
iste in flagellis penituit. ille non. que huius causa
fuit: nisi quia iste prescitus. ille predestinatus: ut per
penam emendaret. Solus igitur deus qui scit quod per penam
possit emendari vel corrigi: poterit punire.
¶ Item Augustinus. de tribus dominis. Bonus tolerat malum
nam et Christus cum sciret furem toleravit: ad predicandum
miserit. Mat. 10. et quod cum aliis eucaristiam de-
dit Mat. 27. inde ut presens. ¶ Consequenter. Precipiunt
leges punire malos. Maleficos non pariteris
vivere deus in exo. ¶ Item Neli reprobat⁹ est quia
filios non corripuit. ¶ Item in Mat. Si peccaverit
in te frater tuus corripe eum etc. Et ad rom. 13.
de indice. Non sine causa gladium portat. ¶ Item
queris utrum tunc gratia mali sint indicandi et puni-
endi. Ad quod sic. Mat. 5. videtur est antiquus. oculum
pro oculo etc. Dico vobis: non resistere malo. ergo
mali non erunt puniendi. ¶ Item in veteri lege cor-
poralis pena statuta est. in lege evangelii homini pe-
nitenti per penam mittitur venia. ¶ Item lex veteris
a terrore incipit exo. 20. Ego sum deus zelotes
vindictas etc. Lex evangelii a lenitate mansue-
tudinis et misericordie ita ingens. Brevis pauper spiritu etc.
¶ Item Levit. 20. Qui fecerit hoc vel illud
morte moriatur. In evangelio vero deus. Sandium est
super uno peccato penam agente. Et Luce. 11. et
iteque. Non veni vocare iustos sed peccatores. Mat.
9. ¶ Item Grego⁹. super illud evangelium. Mat. 5.

Bile est regnum celorum homini regi etc. dicit. Cum in lege
scriptum sit diliges amicum: et odio habebis ini-
micum: accepta tunc licentia iustum faciat ut deus
suoque adversarios quanta possent tunc opri-
meret: eosque in re gladii feriret: quod in nouo te-
stamento opescit cum veritas predicat dicens. Dili-
gite inimicos etc. Ex quo videtur relinquitur quod malorum
vindicta deo sit relinquenda: nec sint tunc gratia
punienda. ¶ Consequenter. i. ad cor. 5. Aufer te malum ex
vobis ipsis. dixit apostolus de fornicatore. ¶ Item in
eadem epistola. 4. Quid vultis in gratia venia ad nos
et regiam vocat potestatem iudiciariam. ¶ Item
Aug. Vincetis donatiste. Non omnis qui parcat
amicus est: non omnis qui liberat inimicus. meliora
sunt vulnera amici quam oscula inimici. ¶ Do-
sunt quedam salubri ammonitione corripienda:
quodam modo flagellis corporalibus et penis spiritualibus
punienda. Dicendum quod vult mali sunt corripiendi
per ammonitionem: non vult puniendi per condemnatio-
nem. Quod vult corripiendi ammonitione dicit Augustinus.
exponens illud prophete. Recedite imundum ne te
tigeritis. Nos igitur istam recessionem spiritualiter
intelligimus de statu cordis non corporis.
Quicquid ergo inter vos malorum nostis quantum po-
testis improbate ut corde recedatis. et redar-
guitate: et creatis inde. et nolite consentire ut
imundum non tagatis. Quod non sint puniendi generaliter
notandum quod multis modis contingit quod pena in-
ferri non debet: malis: nec condemnatis in iudicium
et hoc ut quia non sunt vestri iuris: vel quia illos
crimina et si nobis nota sunt manifestis indi-
ciis parari non possunt: vel quia nisi cum maiori periculo
disciplina exercere non possumus. De his vero quod
foris sunt dicit apostolus. Quid mihi attinet de
his quod foris sunt. De his enim dominus iudicabit.
¶ Item super illud psalmi. faciet dominus iudicium iniuriam
patientibus. Aug. ab his qui non sunt sui iuris
negat disciplina exerceri. ¶ Item de his quorum
crimina non sunt nota nec possunt videri dicit Augustinus.
in omel. de penitentia. Multi tolerant ut iudas. et
multi nesciunt quoad usque dominus veniat et illu-
bit abscondita. ¶ Item de his quod non possunt si-
ne maiori periculo corrigi dicit Augustinus. contra epistolam
hermeniani. Cum quisque christianorum in aliquo pec-
cato fuerit deprehensus ut anathemate dignus
habeatur. fiat hoc ubi periculum scismatis nullum
est. et in his casibus loquuntur auctoritates obiecte
quod videbatur parari quod mali non essent puniendi.
Auctoritates vero contrarie intelliguntur in oppositis
casibus quod probatur malos esse puniendos et iudi-
candos occurrerit tribus. scilicet iurisdictione. iudicio
et pace. salva unitate ecclesie. ¶ De iurisdictione

dic̄ aug. sup illud. i. ad cor. 6. De his qui foris
sunt dñs indicabit. In his qui intus sunt. i.
fidelib⁹ putredo est resceda. De cuius dñe
aug. sup illud. i. ad cor. 12. Qui manducat i di-
gne zc. ubi ingt aug. nō tibi sane si index es si
apud te accusat: si tñs documētis testibusq;
iudicis: coherce. corripe. excoīca. de grada. De
pace ecclie dic̄ aug. in epistola oītra epistolaz
permeniani. Quādo cuiusq; crimē notū est
et omnib⁹ execrabile apparz: nō tales habeat
defensores p quos possit scisma oītingere: nō
dormiat feneritas discipline. ¶ Ad illud tñ
qd obf q cassa ē correctio cū cotupēdi pde-
stinati sint aut psciti. vō. q non seqt: qā hoc
ipz pdestinatū ē ut pdestinati p penā corrigā-
tur: quēadmodū et de orde q sit p ipsi ut dic̄
beat⁹ Eregio. in dialogo. Ea q sūt viri orādo
efficiūt ita pdestinata sunt vt pētib⁹ ebtine-
ant. Silf de correptōe itelligēdū ē. ¶ Ad illud
ho qd obf de Nabuchodonosor et pharaone
vō. q nō ē imputandū vīne pdestinationi ul
pēcie: s̄ li. ar. q aliq; nō corrigi ex pena. vñ
aug. de Nabuch. et pharaōe dic̄. Quis fines
eoz fec̄ esse tinerfos: nisi q vn⁹ dei manum
senties i redargutōe pprie inigratū ingemuit
alter oītra dei misericordissimā xitātē libe-
ro pugnavit arbitrio. Et itez aug. Uahis ire
nūq; vō reddet interitū: si nō spōtanēū iue-
nires homo hēre pētm: nec īferret irā nisi hō
ex pdestinatōe decidisset i culpā. Si aut obf
qā nescit qui sint pdestinati vel psciti: ppter
qd null⁹ est corrigēd⁹. vō. q hoc non seqtur.
imo ppter hoc omnes sunt corrigēdi. quia
incerti sum⁹ an sit pdestinatū q p correctōz
sit ille q peccat saluandus. ¶ Ad illud ho qd
querit an tpe grē mali sint indicādi. vō. q sic
dū tñ iudiciū ul correctio nō pcedat ex odio
seu libidine iudicē. Uñ dic̄ aug. sup illud Lu.
9. Uis vt dicam⁹ vt descēdat ignis de celo
zē. Discipuli nō recepti a samaritanis ignem
celit⁹ sup eos deducē voluerūt. s̄ audierunt
Nescitis c⁹ spūs estis. ex caritate ho et amore
iusticie correctio ē faciēda. Uñ dic̄ aug. i ser-
mone de monte. Perfectio dilectōis ipi⁹ dei
patris nobis imitāda pponit: cū vñ Matb. 5.
Diligite inimicos vestros. et tñ de ipso vñ.
Quē diligit dñs corrigit. flagellat autē oēm
filiū quē recipit. ad hebr. 12. Et itez ipse dic̄
i Luca. Seruus sciēs volūtātē dñi sui et non
faciēs plagis vapulabit multis. Ex hō ḡ pce-
pto qd relinq̄ nisi vt ipse vindicet cui ordi-
ne rez potestas ē data: et ea volūtate iudi-

cer: quia pater scellat parvulū filiū: quē tñ
p etatē nō pōt odisse. et hoc mō intelligēd⁹
ē qd vñ de nō indicando in nouo testamēto
seu non puniendo.

Consequenter querit vtrū
reus absens
possit iudicari. Ad quod sic. Dent. i. sup illud
Precepti eis audite illos. zē. intell. Nemo iudi-
cand⁹ nisi pns audiat⁹. ¶ Itē brūs Cornelius.
3. ca. q. 9. Omnia que aduersus absentes: in
omni negotio aut loco agūt aut iudicāf: oīa
euacuāf: quia absente nulla lex damnat.
¶ Itē brūs felix i eodē. Absente a duersario
ñ audiat accusator: nec absēte alia parte sen-
tētia a iudice dicta vllam obtinebit firmita-
tē. ¶ Cōtra. Numeri. 16. Moyses indicauit
Dathā et Abyron absētes. ¶ Itē i. i. ad Cor.
5. apus indicauit fornicatorē absēte sic ipse
met dic̄. Ego aut absēs corpore zē. So. vō. q
est absēs ex otumacia: et est absēs ex impotētia
sive cā iusta. Absēs ex otumacia ē qui citatus
otennit apparere: qualis fuit Dathan: et silf
Abyron. vñ dñs Numeri. 16. q vocati a Mo-
yse dixerūt. nō venim⁹. et talis potest absens
iudicari. Talis etiā erat fornicator: q quāuis
istō ñ scribat apostolus monnerat. et sic otu-
macē ppter euidētiā patrati sceleris iudica-
uit. ¶ Absēs vero ex impotētia seu causa iu-
sta qua p̄hibet corā iudice apparere: ñ potest
legitime iudicari. Uñ dic̄ Zepherin⁹ papa. 3.
ca. q. 9. Absēs nemo iudicet. qā hoc diuine et
humane p̄hibet leges.

Postea queritur vtrū
multi-
tudo peccās sit puniēda. Ad quod sic Mat. 13.
de ihanis dicūt serui. vis imus et colligim⁹
ea: et rñdet domin⁹. Ne forte simul eradicet
triticū: s̄mite vtraq; crescē. zē. ibi glo. Multi-
tudo ñ est excoīcāda: nec pnceps populi. ¶
Itē aug. Bonifacio. Ubi p graues discētionū
scisuras ñ h⁹ aut illi⁹ hoīs ē piculū s̄ poploz
strages iacēt: detrahēdū ē seueritati vt ma-
iorib⁹ malis saluādis sincera caritas s̄būciat
¶ Itē aug. li. 2. oītra epistolā permeniani. Cū
otagiū peccati multitudinē inait vīne disci-
pline seuera mīa necessaria ē. Ex quib⁹ vñ def-
relig q multitudo peccās ñ erit odēnāda.
¶ Cōtra. Exo. 32. Moyses ppter peccatum
idolatrie occidi pcepit multitudinē vsq; ad
23. millia hominū. ¶ Itē Delias. 4. Re. 1. celo
iusticie igne celesti duos gn̄q; genarios cū sa-
is gn̄gita p̄demnauit. Uñ Ambro. excusās

apostolos q petierūt vt ignis de celo descen-
der; sup samaritanos dic. Samaritani citi⁹
crediderūt a qb⁹ ignis arceretur: nec discipuli
peccāt qui legē sequūt. Sciebāt enī q Pby-
nees reputatū ē ad iusticiā q fornicātes iter
fecit. ¶ Itē Deut. 7. p̄cipit filiis israel vt. 7.
gētes que erant ī terra p̄missionis p̄cuterēt
vsq; ad internētionē: qd̄ de iustissim⁹ nō p̄-
cipet nisi iustū esset peccātē multitudinē hu-
mano iudicio odennari. ¶ So. f. Aug. oē
faustu. Crimina ingt sunt puniēda: qñ salua
pace ecclesie feriri p̄nt: in quo tñ discretio ē
adhibēda. Aliqñ enī delinquētū multitudo
vni p̄ patriam est expectanda. aliqñ in paucis
ē puniēda: vt cor̄ exemplo ceteri tereāf: ⁊
ad p̄niam puocent. Et p̄ hoc p̄ r̄fūo ad illd̄
qd̄ p̄mo obr̄ de z̄hanis. ibi enī faciēdū nō est
vbi timeat ne sil̄ eradicet triticū. Un̄ s; Aug.
qñ multitudo ē ī scelere: nec salua pace ecclesie
mali puniri p̄nt: tolerādi sunt poti⁹ q̄ viola-
ta pace ecclesie puniēdi. ¶ Ad illd̄ qd̄ obr̄
de Moysē ⁊ Dela iam p̄ r̄fūo: q̄ sic dicit
Aug⁹. Exēplo suo docuerūt ī hoc q̄ peccatū
idolatrie ī paucos v̄dicauerūt morte pau-
cor̄ expiari ⁊ aboleri peccata ml̄toz. ¶ Ad
vltimū vero qd̄ obr̄ de gētib⁹ terre p̄missio-
nis r̄f̄det b̄tus Grego. d̄ns. ibi patiet̄er tole-
randi sunt mali: vbi aliq̄ iueniūt boni: quod
quia nō erat ī gētib⁹ illis: v̄r diuino iudicio
destruēti sunt.

Meritur postea

q̄ vtrū inocētes ⁊ inuolūtariū circa ad⁹
sint iudicādi. Circa qd̄ p̄mo querit̄ vtrum
vni⁹ debeat vel possit puniri p̄ alio. ¶ Vt ⁊
ignozātes puniri possint. ¶ Vt ⁊ coadi. f. q̄
inuiti faciūt aliqd̄.

Ad primum sic obr̄. Cui; pe-
na inferat̄
delinquētū rōe culpe: ⁊ c̄pa vni⁹ ī aliū n̄ trā-
sear. q̄ de iusticia nec pena vsq; trāfire. ¶ Itē
Aug. Quis loc⁹ inocētie relinq̄t: si alienum
crimē maclat nesciēt. ¶ Itē lex canonizata
dic. Crimē vel pena paterna nullā maculam
filio inferre potest: q̄ vni⁹ q̄sq; ex suo omisso
pene sb̄icif: nec alieni criminis successor ostri-
tuit. ¶ Itē Deut. 24. Nō occidēt patres pro
filiis nec filii pro fratribus. sed vnusquisq; p̄
peccato suo moriet̄. ¶ Itē Eze. 18. Nā q̄ pec-
cauerit ipsa moriet̄. Et ibidē v̄r. filii nō por-
tabit iniquitatē patris zc. ¶ Itē Grego. ī mora-
lib⁹ sup illd̄ Job. Vobis q̄ filii ē tui zc. ibi Gre.

Humana impietas ei nocet qd̄ p̄uertendo in-
gnat. Si q̄ nō ignat nō nocet. Ex his videt̄
reling q̄ null⁹ ē puniēd⁹ p̄ peccato alterius.
¶ Contra. Exo. 20. Ego sum deus zelotes vi-
sitans peccata patrū in filios vsq; ī tertiā ⁊
quarta ḡnatiōe. sup qd̄ dic̄ aug. 3n tertiā ⁊
quarta ḡnatiōe ominat se filiis reddita: nō
ī equalitate iudicii ut alii peccēt alii puniāt
s; magnitudine clemētie: dum semp̄ expectat
penitētē. qd̄ ī ḡnatiōe p̄ma delingit nō p̄us
emēdat nisi 3⁹ ⁊ q̄ta ḡnatiō venerit. ¶ Itē
p̄ culpa originali ade puniūt omnes filii ei⁹
Un̄. i. ad Cor. 15. Omnes ī adam moriuntur.
¶ Itē Cham peccāte Chanaan filii ei⁹ male-
dixit ē ⁊ seruituti addit. B̄n. 9. ¶ Itē p̄ pec-
cato Sic: i lepra transmittit ad posteros. 4.
R. 5. ¶ Itē iudeis clamātib⁹. sanguis ei⁹ sup
nos ⁊ sup filios nostros. Mat. 27. reliquie eo-
rum pene mortis xpi addite sunt vel sb̄icte
¶ Itē p̄ p̄d̄o achor plebs israelitica ī manib⁹
hostiū tradita ē. Josue. 7. ¶ Itē p̄ peccato fi-
lioz Delī popul⁹ ī ospectu philistinoz corru-
it. i. R. 4. q̄ iusto dei iudicio vni⁹ puniūt p̄ pec-
cato alteri⁹. q̄ a iudice poterit vni⁹ puniri p̄
alio. ¶ Si dicat q̄ nō est file de iudicio v̄no
⁊ humano. ¶ Cōtra. Sup ioseph. 7. dicit aug⁹.
sup illud. peccauit popul⁹ zc. Hoc p̄cipit hō
iudici de⁹ ī his que ad humanū iudiciū per-
tinēt ī iudicādis qd̄ ī suo iudicio facit ipse.
Si q̄ ipse punit vni⁹ p̄ peccato alterius. ⁊ hō
index silf̄ facere poterit. ¶ Itē s⁹ iura ⁊ ca-
nones inferūt̄ pene sine culpa ī plurib⁹ casib⁹
vt p̄pter paup̄tatē ecclesia que osueit hēre
ep̄m pdit ip̄m. ¶ Itē p̄pter homicidiū vel
propter odiū ciuū otractū eo q̄ occiderunt
duos ep̄s successiue: uel alia cā ita enomi
ecclesia pdit suum ep̄m. 25. q. 2. ¶ Itē propter
fauorē ut alexadrina ecclesia ī fauorē stan-
tinopolitane ciuitat: quā Cōstantin⁹ ostituit
p̄mū honorē post Romā amisit. distinct. 22.
¶ Itē p̄pter vitiiū lepre remouet q̄s ab ad-
ministratiōe ecclesie. ut dic̄ decretalia. et ita pu-
niūt ecclesia pena alteri⁹. ¶ Itē p̄pter scel⁹ pri⁹
puniūt filii⁹ ut p̄ crimine lese maiestati: ⁊ oēs
illegitime nati p̄ peccatū parētū suoz. unde
⁊ ī deut. 23. v̄r. Nō ingrediet manjer. i. de scōz
to nat⁹ ī eccliam d̄ni usq; ī decimā ḡnatiōe
et silf̄ p̄ scelē d̄ni puniūt familia iterdicto uel
ciuitas. 16. ca. 4. ¶ Itē p̄pter ordinē sacer-
dotii d̄no seruus aufert s⁹ canōes. Sex igit̄
sunt casus s⁹ inra ī qb⁹ puniūt aliq̄s sine cul-
pa. ¶ Itē querit̄ si p̄ p̄d̄o originali vni⁹ pena

aſuali puniſ p culpa alteri: quare nō p cul
pa aſuali. ¶ 3re dīc aug. ſup Joſue. 7. Nō ē
credēdū ī peniſ que poſt mortē irrogāf aliu
pro alio poſſe damnari: ſ ī bīſ tī reb⁹ bic ir
rogari penā que finē fuerāt habiture. ſ ſoluz
pena temporalī vn⁹ iuſte puniſ p alio. ſ iu
ſta eſt dānatio p culpa originali: aut ſ iuſta
eſt iuſte puniſ vn⁹ p alio t⁹palī 7 eternalī.
¶ 4to p diſtinctionē beati Aug. ſup Joſue. 7.
Eſt pena nocēs 7 nō oſerēs. 7 ē pena nō nocēs
ſ oſerens ad ſalutē. Pena p⁹ma nūq; de⁹pu
nit vnū p alio. Pena 2° panit de⁹ ex cau
ſa vnū p alio. In p⁹ma pena d⁹ homo iudex
deū imitari. in 2° inferēda nō niſi cū diſt⁹ti
ctiōne que poſtea poneſ. et hoc eſt quod dicit
aug. Secretiori iudicio viſibiles aſſiſtiōes ho
minū vel mortes nonit d⁹ſ. que admodū q
buſcūq; iuſte diſpēſat: etiā cū alioz peccata
ī aliis videt vlcīſi: qm̄ bīſ qb⁹ ingerunt 7
obceſſe 7 pdeſſe poſſunt. Penas 2° inuīſibiles
que nocent 7 nō pſunt: ita null⁹ deo iudice
pro alienis peccatis luit: ſc̄ hoīe iudice null⁹
luere niſi p ſua culpa iſtas viſibiles penas d⁹
¶ Ad illud q̄ qd̄ p obf. ego ſuz de⁹ zelotes ſc̄
d⁹ q̄ iſtud intell⁹ de filiis q̄ ſunt imitatores
malicie patris. vn̄ ibi ſeq̄. bīſ q̄ oderūt me
hoc ē ī illis qui ī odiū mei ſunt ſectatores pa
terne malicie. ¶ Ad 2° d⁹. q̄ ī peccato origi
nali nō puniſ vnus p peccato alteri⁹ ſolum:
īmo p peccato p⁹pio. Erat enim vn⁹ origina
liter cū deliquere parēte. et ideo q̄ vn⁹ erat
cū illo 7 ī illo a quo traxit quando omiſſum
eſt p⁹tm̄. ideo 7 ī ipſo originali peccauit: ſicut
dīc ap⁹ſtus ad ro. 8. de adam: in quo ingt oēs
peccauerūt. ¶ Ad alia 2° que obiciuntur de
Chanaā 7 de poſteris Hiezi 7 de filiis indeo
rū q̄ occiderūt xpm̄ d⁹. q̄ ex bīſ exemplis n̄
probāf alig puniri p peccatis alioz: niſi ſint
imitatores malicie eoz. tñ pena dīna puidē
tia iuſtiſſima ſuſtinnerūt bī 7 alii temporalī
pro culpa aliena ad vtilitatē p⁹piā. ¶ Punir
enim deus ad vtilitatē qnq; de cauſis. p⁹mo
ad pbationē 7 pfectionē t⁹tut⁹ vt Job 7 To
biam. 2° ppter oſeruationē grē 7 humilitatē
vt Paulo dedit angelū ſatbane ne magnitu
dine reuelationū ſupbiret. z. ad. cor. iz. Ter
tio ppter p⁹nam peccati. vt Mariā ſozorem
Moysi numeri. iz. 4° ppter eruditionē: vt fi
lios iſrael bonos: de qb⁹ dīc Jere. Alia triſta
tio p omne flagellū erudieris iſrlm̄. ſ ppter
gloriā dei manifeſtandā vt cecū natū. iob. 9.
de quo dīc d⁹ſ. Neq; bic peccauit neq; pēteſ

ſ vt manifeſtet gloria dei in illo. Non ē igit
ex bīſ cauſis inconueniēs vnū paniri a deo
peccante alio. ¶ Ad illud vero quod obicif
de achor rñdet aug. q̄ pena temporalī diſpē
ſatione dīna puniſ aliq; triplici de cauſa. p⁹
eſt excitatio ſollicitudis caritati. vn̄ dīc aug.
q̄ p hoc q̄ p peccato achor puniſ eſt popul⁹
oſteſum ē vt nō ſolū ſe quiſq; curet in poplō
ſ inuicem ſibi adhibeant vtilitatem: et tāq;
vnus corporis 7 uni⁹ hoīs alia pro aliis ſunt
membra ſollicita. ¶ 2° rō eſt oſtenſio unitatē
que d⁹ eſſe inter homines quantū ad vtilitatem
ſocietatē. Un̄ aug. Silf oſtendit quantum ad
onera ſit in populi unitate ipſa vniuerſitas:
ut nō in ſe ipſis ſinguli: ſ tāq; partes in toto
elimēt. vn̄ p peccato uni⁹ pſone tñ. ſ. achor
dīctū ē. peccauit popul⁹ zc. ¶ Tertia rō ē de
teſtatio peccati ſeu oſteſio magnitudis ſcele
ris. Un̄ aug. Simul etiā ſignatum eſt quātuz
malū fieret ſi vniuerſa multitudo peccaſſet:
qm̄ un⁹ ita potuit iudicari: ut ab eo ceteri nō
poſſēt eſſe ſecuri. ¶ Ad illud qd̄ poſtea obf
de filiis Deli d⁹. q̄ ī hoc q̄ filii iſrael puniti
ſunt p peccato filioz Deli. expm̄if q̄ a p⁹ be
atū Grego. Meritis p⁹latoz de p⁹naſ uita ſb
ditoz. q̄ a p⁹lati ſuis ſbditi ſauēt ad malū: cū
eis ſimul corruūt: ſicut filii iſrael diu fauētes
peccatis ſacerdotū tandem cum eis cecide
rūt ī manib⁹ hoſtiū. ¶ Silf d⁹ ē q̄ a d⁹ popl⁹
numeravit p peccato: gladi⁹ d⁹ deſeruit in
populū. q̄ ī hoc peccato ei⁹ fauebat. p⁹terea
ī hoc puniſ ē ipſe q̄ peccauit: q̄ ī multitudine
plebis dignitas regis ē: 7 ī paucitate ple
bis ignominia p⁹ncipis. ſc̄ d⁹ ī puerbi. i. 4.
¶ Ad illud qd̄ poſtea obiciebat q̄ homo iu
dex d⁹ facē ī ſuo iudicio ſc̄ de⁹ ī ſuo: p⁹ rñſio
p diſtinctionē ſup poſitā aug. ſuper ioſue. 7.
¶ Ad illud qd̄ poſtea obiciebat q̄ f⁹ iura in
ferūt pene ſine culpa zc. d⁹. q̄ ē pena damni.
7 pena flagelli. Pena damni ē in ſbtractione
alic⁹ boni. hec pena iſerf iuſte ab hoīe iudice
ſine culpa: ſ n̄ ſine cā 7 hoc oſideratōe utilita
tis coīs 7 publice ſalutē: quā de ordine pote
ſtat ſibi oſceſſe d⁹ pſerre utilitati 7 ſaluti cu
iufq; perſone. et ī hoc g⁹ne ſunt omnes pene
canonuz que iſerūt ſine culpa. ¶ Pena vero
flagelli duplex eſt corporalis 7 ſpūalis. Spūa
lis ut excommunication. corporalis ut mutilatō
occifio. Neutra vero poteſt iſerri ſine culpa.
De pena ſpūali que eſt excoſcatio dīc aug. ad
Aureliū ep̄m. Nō imputāf filiis peccata pa
rentū que poſt eoz natiuitatē a parentibus

omittunt: nec p peccatū pētū spūali pena filiū
sunt plectēdi. et h̄ intell̄ de pena spūali que
est excoicatio maior: que separat a suffragiis
ecclie et participatōe sacramētoꝝ spūali et sa
cramentali: nō de pena spūali q̄ d̄r̄ interdīctū: q̄
separat a participatione sacramentali: n̄ spū
ali sacramētoꝝ: qua p bono coi peccāte d̄no
interdic̄ familia vel ciuitas. ¶ Ad illd̄ qd̄
queritur de peccato actuali et originali d̄d̄. q̄
humana iusticia in quātū pōt d̄nā iusticiam
imitat. Punit autē vīna iusticia culpa actua
lem et culpā originalē. et h̄c. f. originalē fina
liter punit pena damni. i. s̄btractione glorie.
Actualē h̄o pena sensus i inflietione geberne
s̄ilī iusticia humana p culpa parentis pena
damni punit filiū. vt p crimine lese maiesta
tis exheredat filiū. et p fornicatōe vel adul
terio parētū efficiē ifamis filiū: q̄ de adlterio
et fornicatione ē nat̄. Pena h̄o sensus v̄ fla
gelli nullū punit nisi p peccato actuali s̄. q̄
d̄c̄ anḡ. sup̄ Josue. 7. Doce iudice istas visi
biles penas null̄ nisi ex p̄tia culpa d̄ luere.
¶ Que aut sit rō in iusticia vīna et i iusticia
humana d̄c̄ anḡ. ad Bonifaciū. Jam cū h̄o
in se ipso ab eo q̄ genuit alter ē effect̄: pecca
to alteri sine sua cōfessione nō teneat obnox̄.
Trahit ḡ reatū q̄ vn̄ erat cū illo et in illo a
quo trahit q̄n̄ admissum est. Nō autē trahit
alter ab altero: q̄n̄ sua vnoquoq̄ p̄pria vita
viuēt: iam est uerificatū. aīa que peccauerit
ipsa moriet̄. ¶ Ad illud qd̄ d̄r̄ de anḡ. vltio
pater solo ex p̄ditis. Nam p peccato origi
nali nō solū punit̄ q̄s ex culpa aliena: imo p
culpa que fit ei p̄pa. Ex culpa enim p̄ma ade
psonali corrupta est natura que rota erat in
illo et Eua. Et ideo oīs p̄sona que p̄pagatur
ex sic vitiatā natura corruptiē: et corruptōe
prop̄a sic ei p̄pa fit natura: et s̄. modū susce
ptibilis est ratio corruptionis. ideo q̄ p̄sona
susceptibilis ē culpe corruptiē p̄sona corrupti
one culpe p similitudinē p̄ncipii corruptiōis:
que fuit p̄sona culpabilis.

Postea queritur vtruz
ignorantes sint iudicādi. Ad qd̄ sic. Ambro. super
Lud. vbi d̄r̄. q̄ nānicula iactabat flūdib̄. Tur
bat inquit nānicula Petri i qua erat iudas.
qui suis meritis erat firm̄ turbat alienis. ḡ
pro peccato iude periclitabat̄ Pet̄. q̄ igno
rabat peccatū iude. ¶ Itē peccato ciuiū the
sauri Jerico anathematizati legūf. Josue. 6.
¶ Itē peccato amalechitarū aīalīa eoz̄ iussa

sunt interfici. i. R. 15. qd̄ ga Saul peccit: au
dinit Samuelē. nescitis q̄a p̄tm̄ ariolādi z̄c̄.
¶ Itē p peccato israelitarū archa d̄ni p̄bi
līsteis tradita ē. i. R. 4. ¶ Itē p p̄tō egyptio
rum possessiones eoz̄ grandini sunt tradite
exo. 9. Si ḡ q̄ sensu carēt ut archa et thesauri
Jerico anathematizant̄: vel hostib̄ tradūt̄:
vel venastāt. Itē si ea que uim intelligēdi
nō h̄nt p̄tis hominū morti tradūt̄. relinq̄
fortiori rōne q̄ ignorātia nullū d̄ a reatu cri
mints excusare. ¶ Itē Numeri. 16. paruuli p
p̄tō Dathan et Abyron cū parētib̄ perierut
Vn̄ ibi d̄r̄ q̄ egressi stabāt cū vxorib̄ et filiis
i t̄roitu papilionū. ¶ Itē paruuli sodomita
rum perierut cū sodomit̄ p̄tō sodomitarū: et
t̄n̄ habebāt ignorātia iustificabile. ¶ Cont̄. Dīc̄
auḡ. Nulli crimē maculat nesciētē. ¶ Itē
Jo. Dam. Ad̄ inuolūtariū indulgētia digni
habēt. Inuolūtariū aut sic idē d̄c̄ dupl̄ ē. h̄
qd̄ p ignorātia. hoc p violētā. ḡ qd̄ ignorā
ter fit dignū ē indulgētia. Nō ḡ puniri debet
ignorās. ¶ Itē ḡn̄. 20. dixit abimelech. Num
gētem ignorātē interficies. ¶ Itē vent̄. i. filii
q̄ hodie boni et mali ignorāt̄ v̄stāt̄: ipsi in
trahūt̄: et ipsi dabo terrā z̄c̄. Rōne ḡ ignorā
tie p̄nlos israelitarū nō iudicauit d̄ns p̄n
credulitate parētū. ¶ Itē aliq̄n̄ ignorātia
oringit rōne infirmitat̄ vt i perturbat. alie
nat̄. et ebriis. aliq̄n̄ rōne erat. v̄n̄ ifas q̄n̄ ē
doli capax excusat̄: sic d̄r̄ cā. 15. q. 1. Q̄n̄ q̄ rōe
deceptiōis vt cū aliq̄s decept̄ p fraudē vel
dolū alteri: v̄l p errozē facti p̄babilem. Aut
igif ignorātia v̄l excusabit oēs istos. aut si
aliquos excusat aliq̄s nō: q̄ ignorātia excusabit
et que nō: et q̄s p ignorātia deliquēt̄ puniēd̄
erit: et q̄s nō. ¶ Do. d̄d̄ q̄ ē ignorātia negati
onis. p̄uationis. et dispositiōis. Ignorātia ne
gatiōis ē qua negat̄ sc̄ia: nec ponit̄ debitum
sciēdi. et hec simpl̄ excusat. Ignorātia p̄i
natiōis est qua negat̄ sc̄ia et ponit̄ aptitudo
seu debitū sciēdi. et hec i eis que pertinet ad
salutem a tāto excusat: s̄ n̄ a toto. Ignoran
tia dispositiōis est que ponit̄ errozē seu cō
ceptionē cōtrariā sc̄ie recte. et illa i his q̄ p̄tinēt
ad salutē accusat: et n̄ excusat. fili mō affect̄
siue volūtas nesciēdi: de q̄ i ps̄. Noluit itelli
gere ut h̄n̄ agēt. Sc̄m̄ hoc ḡ d̄d̄ q̄ ignorās s̄
modo ex ignorātia n̄ meref̄ puniri. ignorans
z̄ modo meref̄ puniri: s̄ cū mitigatione. igno
rās tertio modo meref̄ puniri cū seueritate.
¶ Ad illd̄ ḡ qd̄ ob̄ de petro q̄ periclitabat̄
propter peccatū inde. d̄d̄. sicut patet ex d̄ictis

q̄ ex causis ueniētib⁹ dīne puidētie meritis
multoties maloz iusti a deo temporal^r puni
unt. s̄ tñ i hoc iudiciū humanū n̄ o; imitari
dīnū. sic dicit Aug. sup Josue. 7. ut sup dictū ē
Et rō b⁹ ē q̄a cū duplex sit iudiciū dīninū;
occultū 7 manifestū. Occultū iudiciū ē i pe
na temporalī bonoz. Manifestū i pena malo
rum. Humanū iudiciū quod ē ex manifestis
causis o; imitari iudiciū dei manifestum nō
occultū. **Ad illd** qd̄ postea ob̄r̄ dō. q̄ in sen
sibilia 7 irrōnabilia p̄dō hoīum anathemati
zant̄ vel perdūt: nō participatiōe peccati. s̄
causa rōnabili que assignat̄ triplex. s̄. ratio sa
cramēti. detestatio peccati. flagellū deliquē
tis. Rō sacramēti cā est i thesauris Jerico. 7
aliis aīalib⁹ amalechitaz. ierico enim interp̄
tas luna: 7 significat mūdānā cupiditatem.
amalechite interpretat̄ lingentes sanguines.
7 significat carnaliū desiderioz voluptates.
Thesauri ḡ ierico anathematizāt ad signifi
candū vānationē cupiditatis. Aīalia amale
chitaz iubēt interfici ad signū mortificati
onē motuz; carnal^r voluptat̄. **Itē** detesta
tio peccati cā ē ut patet i actib⁹: vbi propter
peccatū Symonis pecunia ei⁹ damnata ē di
cētē Petro. pecunia tua tecū sit i p̄ditionē zē
Itē flagellū deliquētī cā ē ut i aīalib⁹ egyptioz
7 possessionib⁹ grandine percussis: ut i
illis punirēt̄ quoz felicitate letabant̄. **Ad**
illud qd̄ ob̄r̄ de puillis Darban 7 Abyron 7
sodomitaz dō. q̄ p̄ paterno scelē paniti sūt
quāuis ignorātes a deo sine culpa: s̄ non sine
causa: q̄a vīna puidētia que p̄lat̄ 7 p̄uidet
qualis q̄sq; debeat esse futur⁹: p̄uidebat eos
si p̄manissent paterni sceleris imitatores fu
turos. 7 ideo p̄ hoc maior pena illis diminu
ta ē: q̄b⁹ successio paterni sceleris est adēpta
Ad obiecta rō partis alteri⁹. Notādū q̄ ē
ignorātia facti: 7 ignorātia iuris. ignorantia
facti alia ē ei⁹ qd̄ nō oportuit eū scire q̄ igno
rat: sic dicit aplūs. i. ad cor. 3. Si q̄s infidelium
vocat vos: q̄cqd̄ appositum fuerit comedire
nihil interrogātes p̄pter sciam. **Alia** est
facti qd̄ oportuit eū scire: sic ignorātia iude
oz. q̄a que a p̄ his de iudeis fuerint plata
adhuc ignorat̄ esse c̄pleta. p̄ma ignorātia ex
cusat. 2° nō. **Itē** ignorātia iuris aut ē iuris
naturalis aut iuris dīnini legis 7 euangeliū:
aut iuris canonici vel civilis. ignorātia iuris
naturalis neminē excusat habētē vsum rōis
Ignorantia iuris dīni i his que p̄tinēt ad sa
lutem v̄t sunt p̄cepta decalogi: 7 articuli fi

dei nō excusat: i aliis uero excusat simplices:
quāuis nō excuset platos 7 sacerdotes: q̄ te
nent rōnē reddē de ea que i eis ē fide 7 fide
Ignorātia rō iuris canonici 7 civilis nō excu
sat iudices: quāuis excuset alios simplices. 7
s̄⁹ hanc distictionē intelligant auctoritates
aug. 7 gñ. **Ad** illud vero Jo. Dama. dō. q̄
inuolūtariū p̄ ignorātia duob⁹ modis est. sim
pliciter 7 s̄⁹ qd̄. Simpl^r cū non ipsi tribuim⁹
cām ignorātie. ut qñ nihil omittim⁹ de o; in
gentib⁹. s̄ q̄a ita o; tigit: hoc modo qd̄ p̄ igno
rātia sit iuolūtarie sit simpl^r. **Secūdu** qd̄
vero cū ipsi tribuim⁹ cām ignorātie: vel cum
omittim⁹ ex o; tigentib⁹ aī⁹ sic tribuit causam
ignorātie. Ebu⁹ ḡ homicidiū fac̄ ignorans
q̄dem occidit: nō tñ omni modo inuolūtarie
cām enī ignorātie. s̄ ebrietatē ipse fec̄. Ex o; t
gentib⁹ rō aī⁹ omittit ille q̄ i loco nō c̄sueto
lagitans patre ignorāter occidit. Et ideo nō
omni modo inuolūtarie. q̄a nō adhibuit dili
gentiā quā debuit ut nō iterficet sagittādo
Ignorātia p̄mo mō: que. s̄. i nobis cām nō b;
nec ipsam comitat̄ negligētia ex parte n̄ra:
vel omisso: qualis est i paruulis 7 i alienat^r
p̄petuo excusat aī⁹ ut nō puniāt. Ignorātia
rō 2° mō dicta: s̄. causa i nobis ē ul^r p̄ opati
onē vel p̄ omissionē n̄ excusat a toto: 7 si aī⁹
excusat a tāto. **Ad** illd qd̄ ob̄r̄ de Dent. de
paruulis intraturis terrā p̄missionis iam par
r̄sio. **Notādū** tñ q̄ ē ignorātia simplex.
ignorātia crassa. 7 ignorātia affectata. igno
rātia simplex puat sciam nec ponit debitum
sciēdi: nec o; temptū sciēdi vel affectū nesciē
di: ḡ i paruulis est: quādiū n̄ h̄nt vsum rōis.
7 i omnino alienat^r. Ignorātia crassa puat
sciam. s̄ ponit debitū sciēdi 7 o; tēptū. 7 ideo
nō excusat. Ignorātia rō affectata puat scia;
7 ponit affectū seu desiderii nesciēdi. 7 ista
maxime excusat ignorātes. **Ad** vltimū ex
iam dictis p̄ r̄sio. Tñ circa ignorātia illam
triplicē distigendū est. Nā i paruulis igno
rātia aī⁹ vsum rōis oīo excusat. post vsum
rōis aī⁹ adolescētia a tāto excusat s̄ n̄ a toto
i his que p̄tinēt ad salutē. **Itē** ignorātia
que p̄uenit ex infirmitate ut i furiosis oīno
alienat^r: distiguit. aut ex culpa sua i illā igno
rātia ceciderūt: aut n̄. p̄mo mō nō excusat a
tāto deliquētes ignorāter. 7 hoc q̄a tribuūt
cām ignorātie. 2° mō excusant a toto. tñ quia
iudicio humano vix potest deprehēdi an ex
culpa quis i ignorātia ceciderit. ideo n̄ iudi
cari deliquēte ex tali ignorātia nisi vbi cā;

culpe fuisse deprehēdet sic i ebriis. ¶ Itē circa
deceptos v̄l ignorātia deceptoz d̄stignēdū
sic p̄us. aut ē ignorātia facti. aut iuris. si iuris
ē nō excusat ignorātia delinquētē in his que
p̄tinēt ad salutē. Ignorātia v̄o facti aut v̄ici/
bilis ē aut innūcibil. Innūcibilis ignorātia tē
v̄i: cū ignorāsi fac q̄qd in ipso ē ad h̄ q̄ sciat
q̄d v̄i scire. s̄ tñ nō potest scire factū: q̄d utile
esset scire. et hec excusat. Uincibil v̄o ignorā/
tia ē q̄ hōie faciēte q̄d i ipso ē p̄t remoneri.
et hec nō excusat i factū q̄d oportuit eū scire:
sic est ignorātia infidelū de deo humanato.
Ex his igit manifestū erit q̄n ignorātes sint
puniēdi: et quādo nō.

Queritur postea ^{vtruz} ^{coacti}
sint puniēdi p̄ eo q̄d coacti faciūt. Ad q̄d sic.
Jo. Dam. Q̄ inuolūtariū aūt m̄a extimādū ē
dignū. Inuolūtariū aūt ē q̄d p̄ ignorātia seu
violētia fit. q̄ q̄d fit p̄ violētia ē indulgētia d̄i
gnū. S; talia sunt que faciunt coacti. q̄ coacti
erūt m̄a digni. nō q̄ puniēdi. ¶ Itē coactio
et libertas opponūt. Libertas aūt quā habet
rōnalis creatura: ex hoc q̄ ē p̄ libez arbitriū
opans d̄na sui aūt: p̄ q̄ si operat b̄n̄ digna ē
p̄mio. Si male digna est supplicio. q̄ coactio
que remouet libertatē et d̄nūm aūt efficiet
q̄ aūt nō erit dignū p̄mio vel supplicio. q̄ co/
acti nō erūt puniēdi. ¶ Conf. Dic̄ aug. q̄ co/
acta volūtas nolūtas ē. S; volūtas existēte
respectu aūt: aūt est vitupabilis: si malus est
et dignū punitōe. si bonū ē laudabilis et dignū
p̄mio. q̄ coactiōe interueniēte respectu aūt:
erit aūt nihilominū dignū remuneratione v̄l
punitōe. q̄ coacti iudicādi. ¶ Itē si q̄s timo/
re mortis neget d̄nūm deū: vel impio tyrānī
occidat patrē volēs: stat q̄ volūtariū et ti/
more coactū opaf. et tñ nullū redē rōnis tales
dicēt inocētes. aliogn̄ Petrū inocēs fuisse: cū
negauit x̄pm. Relinq̄t q̄ coacti deliquētes
erūt puniēdi. ¶ Do. v̄d. q̄ sunt aūt q̄ oīno
sunt i p̄tate nostra ad faciēdū et dimittēdū.
ut aūt interiorēs aīe sbiecti rōni. vt osentire
eligere. velle. p̄ponē. et h̄i. Itē sunt aūt q̄ nō
sunt i p̄tate n̄ra vt aūt n̄ales: vt ē appetē ali/
mētū. retinē. et h̄i. nec quātū ad actionē: nec
quātū ad dimissionē. Itē sunt aūt q̄ p̄tī sunt
i potestate nostra partim nō. sicut mor̄ mem/
broz corporis i opando. i gradiēdo. in p̄tate
nostra sunt cū nō ē defectū organi v̄l p̄hibēs
In potestate v̄o nostra non sunt vel cū defic/
organū: vel aliqd̄ iteruenit p̄hibēs organū;

ab actu. et hoc quātū ad faciēdū et dimitten/
dū. ¶ Itē sunt aūt q̄ sunt i potestate nostra
omnino quātū ad dimittēdū: s; nō omnino i
potestate n̄ra quātū ad agēdū sic log. loqui
enī i potestate nostra ē totalī vt n̄ fiat ita q̄
n̄ p̄t cogi loquēs ad loquēdū: sicut p̄t cogi
ad motū manū aut pedis. s; p̄t p̄hibēi ne fiat
et hoc q̄a fit p̄ organū. Aūt v̄o p̄mo modo
d̄cti semp sunt volūtariū. et ideo vitupabi/
les si mali sunt. laudabiles si boni. Aūt secūdi
sunt simplr̄ inuolūtariū. et id non laudabiles
nec vitupabiles. et id nec puniēdi. Aūt v̄o
tertiū i quātū volūtariū: laudabiles et vitupa/
biles. i quātū v̄o inuolūtariū simplr̄ nec lauda/
biles nec vitupabiles. nec puniēdi nec vitu/
pādi. S̄l̄ et de q̄rt̄ itelligēdū ē. ¶ Itē d̄stī/
guēdū q̄ violētia seu coactio duplex ē. sim/
pl̄ et s̄m q̄d. Simplr̄ coactio seu violētia de/
terminat a Dama. c̄ p̄n̄ de foris ē nihil cōse/
rētē s; p̄p̄tū impetū n̄m passio. h̄ ē c̄ causa
efficiēs ext̄ est totalī: et nihil coopaf ille qui
patit̄ oīo. et hec coactio v̄l sufficiēs. Scdm̄
qd̄ v̄o coactio seu violētia ē cū causa mouēs
de foris ē iducēs nel impellēs coopafē illo q̄
patit̄. P̄mo mō coactio ponēt i castissima:
v̄gine: que oīo cōt̄ suam volūtate n̄i corūpēt
z̄ mō dicēt coactio i illo q̄ timore impellēte
uehemētī: ut timore mort̄ x̄pm negat; p̄ma
coactio oīo excusat a reatu pene. z̄ n̄ excusat
a toto s; a tāto. p̄ma coactio n̄ h̄ locū i actib̄
simplr̄ volūtariis et ext̄tib̄ i potestate n̄ra. s;
h̄ locum i aliis i quātū n̄ sūt i potestate n̄ra
z̄ v̄o coactio locū h̄ i actib̄ simplr̄ inuolūta/
riis. Uñ h̄ mō itell̄r̄ q̄d dic̄ aug. q̄ coacta no/
lūtas volūtas ē. Et p̄ h̄ p̄ r̄f̄sio ad p̄mum.
¶ Ad z̄ silr̄ p̄ q̄m q̄ timore mort̄ negat: nō
v̄l inuolūtariū: quāuis aūt ille n̄ placeat absō/
lute: s; tñ placeat cōsideratōe mali: q̄d plus ti/
mef sic tactātes ea q̄ i nani sūt i mari p̄pter
naufragiū: n̄ sūt inuolūtariū i iactādo. Ex his
igit p̄ q̄n coacti sūt puniēdi: et q̄n n̄.

Ultimo queritur ^{vtrū} ^{iudex}
reos i se deliquētes debeat punire. Ad quod
sic. Greg. i quadam omel. Sa que i nobis cō/
mittūt facile possum̄ dimittere. ea v̄o que i
deum cōmittūt cū magna discretiōe: nec tñ
sine p̄na possum̄ relaxare. ¶ Itē beat̄ Pe.
q̄ cū aliis audierat. Beati erit̄ cū maledixē/
rīt uobis hostes: et umelias sibi illatas cū gau/
dio suscipiebat. Peccata v̄o que i deū cōmit/
teban̄ acerbe puniebat: sic p̄ in Anania et

Sappira. Act. 5. ¶ Itē Paul⁹ p totam eplam
secundā ad Cor. pia amonitione p oteptū de
linquētes i ipm ad sui amorē reuocat. Elmaz
vero magū q ceteros a fide retrabebat ceci-
tate pcussit. 13. act. ¶ Con. Ambro. Ad pces
Delye ignis descendit de celo vt vindicare
tur ppe iniuria. ¶ Item canon bti Siluerii
pape. 23. ca. q. 4. Miserūt me i exiliū. ego tñ n̄
dimisi officiu meū: s̄ eos q talia erga me ege-
rūt anathematizau. Ex qb⁹ videt q licebit
iudici ppiā iniuriā vindicare. ¶ So. Intui-
tu honoris vel amoris ppe psonē nō potest
iudex vindex esse ppe iniurie. vñ dñs volēs
iniuriā ppe psonē tolerare: iniuriā x̄o dei nō
inultā relinquere: ait discipulis. Nescitis cui⁹
spūs estis. ¶ Ad illō x̄o qd ob̄ de Delya dō
q iuria illa ppe n̄ alia q iuria dñi intell̄
Uñ p b̄ q ignē de celo postulauit: nō e⁹ meri-
ti esset apud deū voluit ostēdē: s̄ q ille esset
ver⁹ de⁹ quē colebat. ¶ Ad illud qd ob̄ de
facto Siluerii dō. q i illo anathemate puni-
uit iniuriātes sibi nō intuitu psonē: s̄ intuitu
dei ⁊ ecclie e⁹ erat pastor.

Inquirendum est

Postea de persona accusatoris: p qua
dant plures leges iudiciales. 19. Leuit. Non
facias calumniā pximo tuo. ⁊ itez. Nō stabis
otra sanguinē pximi tui. ⁊ mltā alia. ¶ Que-
rit q̄ pmo an qs teneat accusare. ¶ 2⁹ an s̄-
diti pnt suos prelatos accusare. ¶ 3⁹ an mali
possint accusare. ¶ 4⁹ an omnes boni possint
esse accusatores. ¶ 5⁹ que ditiōes regunt
ad hoc q̄ aliq̄ possit accusare. ¶ 6⁹ quādo ⁊
quō debeat qs aliū accusare.

Ad primum sic

Leuit. 5. Si
anima ⁊ vocē iurāt audierit: testis fuerit q
aut ipē vidit: aut d̄ci⁹ ē: nisi indicauerit por-
tabit iniquitatē suam. Ex quo sic dicit Aug. vñ
lex dicē peccare hominē: q̄ scit aliq̄ falsum
iurare ⁊ tacet. q̄ teneat accusare. Item aug⁹. i
regla sua. Nō vos iudicatis eē malinos qm̄
crim̄ alteri⁹ indicatis: magis q̄ppe inocētes
estis indicādo crimē: q̄ si fratres v̄ros quos
indicādo corrigē potestis: tacēdo perire per-
mittatis. s̄ quilibet teneat pcurare salutē fr̄is
q̄ ipm accusare vt corrigat. ¶ Itē aug⁹. i eo
dē. Si frater tuus vuln⁹ b̄ i corpore: qd̄ velit
occultari cū timet secari: nonne crudelē a te
sileret ⁊ misericorditer indicaret: quanto q̄
poti⁹ debes manifestare ne deteri⁹ putrescat

i corde. ¶ Itē aug⁹. ad Vincētū donatista:
Util⁹ esuriēti panis tollit: si de cibo securus
iusticiā negligebat: q̄ esuriēti panis frangit
vt iniusticie sedat⁹ acq̄escat. ¶ Itē q̄ frene-
ticū ligat: ⁊ litargicū excitat ambob⁹ molest⁹
ambos amat. ¶ Itē qs nos pōt ampli⁹ amarē
q̄ deus: ⁊ tñ nos nō solū docere suauiter: s̄
etiā terrē salubriter nō cessat. Ex qb⁹ reliḡ
rōne oīli q̄ ex caritate ē accusare fratrem ad
correctionē. Tenemur autē ad opa caritatē.

¶ Itē ambrosi⁹ i quodā sermōe. Nō osculaf
pater semp̄ filiū: s̄ aliq̄n castigat. q̄ qn̄ casti-
gat q̄ diligit circa eū pietas exerceat. Si q̄ te-
nemur ad opera pietatē i pximū: tenemur ad
accusatōes vt castiget. ¶ Itē idem i eodem.
Dabet amor plagas suas que dulciores sunt
cu⁹ amari⁹ se inferūt. Dulci⁹ ē enī religiosa
castigatio q̄ blāda remissio. Uñ ait Salomō
Meliora sunt vulnera diligēt q̄ fraudulēta
odiētis oscula. ⁊. puer. inde vt pei⁹. ¶ Cōf.
i puer. xi. Qui ambulat fraudulenter reuelat
archana. qui autē fidelis ē celat amici om̄issū

¶ Itē in puer. 25. Que viderūt oculi tui ne
proferas i iudicio cito: ne forte emēdare non
possis zc. ¶ Itē de lege nature tenemur non
facere qd̄ nobis nollem⁹ fieri. S; null⁹ vellet
accusari. q̄ null⁹ d̄ aliū accusare. ¶ So. dō.
q̄ aliud ē ex caritate alioz crimina indicare
vt quos secreta correctione nō possum⁹ corri-
gere: quib⁹ iudiciā s̄na corripit. atq̄ aliud
insidiando falsa obicē: vt insultādo vera per-
contumeliā exprobiare: siue p̄termisso iuris or-
dine i accusationē p̄sumpe. Illud p̄mū cari-
tatē ē: reliq̄ x̄o i pietatē seu iniquitatē officii. vñ
de impositione falsi d̄ i puer. 12. Qui quod
nouit loq̄ iudex iusticie est. qui autē mētatur
testis ē fraudulēt⁹. et ad hoc ē illa p̄hibitio.
Nō facias calumniā pximo tuo. Calumniā ē
falsi criminis impositio. Et itez i puer. Ver-
ba impioz insidiāt sanguini zc. De improp-
ratione s̄l̄ d̄ i p̄d̄ta auctoritate puer. Que
viderūt oculi tui ne p̄feras i iudicio. Et hoc
modo intell̄ canon beati Anacleti. Summa
iniquitas ē fr̄es detrahēre ⁊ accusare. De om̄is-
sione ord̄is iuris in otrariū d̄ Nat̄h. 18. Si
peccauerit i te frater tuus corripe ipm̄ inter
te ⁊ ipm̄ solum.

Postea queritur

vt r̄n; s̄diti
possint p̄latos accusare. Ad quod sic. Beatus
fabian⁹. z. ca. q. 7. Qualis damnatio illis imi-
neat q̄ i patres peccāt: oīna scriptura oñdit

Si enī Cham q̄ n̄ coopnit p̄cedēda patris ma-
 ledict̄ ē. q̄. ḡ. n̄. m̄lto ap̄liore d̄denatōe digni
 sunt q̄ p̄rib̄ legatōe fungētib̄. d̄rumeliā infe-
 rūt. Si dicat q̄ illud intell̄ de falsa īpositōe
 ¶ Cōf. Canon beati Anacleti. q̄. eade. S̄nia
 Cham filii Noe vānā q̄ suoz p̄positoꝝ vel
 doctoꝝ culpā pdūt. ¶ Itē bt̄us Zepherin̄ ī
 eodē. Maria q̄ sp̄ia minoz accusatōib̄ n̄ im-
 petat. ¶ Itē bt̄us anaclet̄ arguit exēplo d̄ni
 Sūmi sacerdotes. i. ep̄i a deo sunt iudicādi s̄
 ab oib̄ fidelib̄ portādi ipso d̄no dāte exēplū
 q̄ p̄ se ip̄m. ¶ Itē idem bt̄us anaclet̄.
 Null̄ vt reoz inter nos inuenit q̄ velit seruū
 suū ab alio q̄ a se iudicari. qd̄ si p̄sumptū fae-
 rit multa indignatōe irascit̄. vñ. ¶ Itē d̄ns de sa-
 cerdotib̄ p̄p̄ham ait. Qui vos t̄git t̄git
 pupillā oculi mei. ¶ Itē bt̄us Thelesphorus
 papa 6. ca. q. i. Dei ordinationē accusat. q̄ eos
 q̄ ab eo cōstituit accusat sacerdotes. ¶ Itē
 canō bt̄i p̄i eadē. Ques pastozē suū n̄ rep̄hē-
 dat. plebs enī ep̄m suū nō accuset. s̄ nec vlḡ
 eū arguat. q̄ n̄ ē discipul̄ supra maḡm. io
 ¶ Itē legit q̄ Maria soroz aaron que
 post transitū maris rubi immū cantare me-
 ruit. postea accusas Moyse eo q̄ ethiopiā
 duxisset vxozē. lepra p̄cussa ē Numeri 12.
 ¶ Itē Dauid p̄cussit eoz suam eo q̄ p̄cidit
 oram clamidis Saul. Ex q̄b̄ videt q̄ s̄diti
 n̄ possint suos platos accusare. licet etiā boni
 sint. ¶ Cōf. Greg. Sic laudabile
 et discretū ē et reuerentiā et honozē poꝝib̄ ex-
 hibere. ita reititudis et dei timoz ē si qua in
 eis indigent conestōe. nulla distillatione post-
 ponē. ne totū. qd̄ absit. cozp̄ morb̄ īadat. si
 langoz n̄ fuerit curatus ī capite. ¶ Itē bt̄us
 Belasi. z. ca. q. 7. scribit q̄busdā s̄diti. Si qd̄
 ī ecclia dāni p̄rificē uñm videritis admittē
 mox n̄ris aurib̄ relatiōe signate. vt qd̄ fieri
 debeat cēseam. ¶ Itē Grego. ī eodē appro-
 bat q̄ qdam ep̄s inter alia mala corporalīa
 crimine lapsus a suis clericis accusatus at q̄
 cōiit̄. ep̄ali sn̄a deposit̄ ē. ¶ So. f. quosdā
 vñ. q̄ sūt s̄diti criminosi. et sunt s̄diti boni
 Subditi criminosi phibēt ab accusatione p̄-
 latoꝝ. boni vñ. vñ. Aug. dic̄. Presumūt pla-
 ti n̄ debēt se rep̄hēdi vel accusari p̄ eo q̄ ca-
 nones passim n̄ cōstituit eos accusandos. qd̄
 tm̄ negat solis criminosis. cū de rep̄hēdēdo
 xitas ipsa cōstituat. Si male locut̄ sūt testio-
 niū phibe de malo. ¶ S̄z opponit. Nā canōes
 veterināt ī quo casu sint pastozes a s̄ditiis

accusadi. q̄ ī nullo alio casu poterūt accusare
 Casus aut̄ ē euz exorbitat̄ a fide. vñ. Eusebī
 papa. z. ca. q. 7. Ques q̄ pastozī suo cōmiss̄ sūt
 nequeūt rep̄hēdē. nec vllaten̄ accusare p̄nt
 nisi a fide exorbitauerit. ¶ So. vñ. q̄ ē accu-
 satio facta ex affectu fraterne caritat̄. et ac-
 cusatio ex affectu malignitat̄. Itē ē accusatō
 facta a criminosis. et accusatio facta a bonis
 Dicēdū q̄ ex affectu caritat̄ a bonis licita ē
 accusatio platoꝝ. Ex affectu vñ malignitat̄
 et a criminosis phibita ē. et s̄ h̄c distictōe
 intelligūt oēs canones. q̄b̄ vñ phiberi accu-
 satio platoꝝ. Uñ Calist̄ papa. z. ca. q. 7. Hi q̄
 n̄ sunt recte fidei et ouerfatōis. et quoz vita
 ē accusabilis. et quoz fides et vita et libertas
 nescit̄. n̄ pmittūt maiores natu accusare. n̄
 viles p̄sone ī eoz recipiāt accusatōe. ex quo
 sumit̄ alia distictō. ga sunt accusatores ī ḡti
 et noti. Ignoti phibēt accusare platos. noti
 cū distictōe p̄dita. ¶ Ad illud qd̄ p̄ obf̄ de
 Cham q̄ sūt maledict̄ vñ. q̄ p̄ h̄ intell̄ q̄ p̄
 lati n̄ sunt accusadi a s̄diti exordinarie. s̄ ē
 de criminib̄ q̄ n̄ p̄nt probari. et id̄ signat̄ dic̄
 beat̄ Zepherin̄. q̄ Cham vitupat̄. ga h̄c dā
 p̄ris n̄ opuit. s̄ ridēda mōstrant̄. q̄. f. sol̄ n̄ de
 rat. ¶ Ad alia vñ obiecta p̄ distictōes suppo-
 sitas n̄ dēdū ē. ga auctoritates ille intelligūt
 de accusatōe q̄ fit affectu malignitat̄. n̄ cari-
 tat̄. vñ de accusatōe q̄ fit a criminosis. ¶ Ad
 illud vñ qd̄ obf̄ de Moyse et Maria vñ. q̄ p̄
 Moysem plati intelligūt. p̄ ethiopiā p̄toꝝes
 Moyse ī vxozē ethiopiā dūc̄. cū glib̄ p̄di-
 eator p̄toꝝe sibi copulat. vt deo plē bonoz
 opeꝝ de eo gignē ualeat. h̄c copulā dū Ma-
 ria. f. s̄dit̄ q̄lib̄ rep̄hēdit̄. lepra p̄ti inficit̄.
 Ex hac ḡ auctoritate n̄ phibēt s̄diti ab accu-
 satōe platoꝝ. s̄ monēt. ne rep̄hēdat miseri-
 cordē cōpassionē eoz. ¶ Ad illud vñ qd̄ obf̄ de
 Dauid vñ q̄ ī h̄ n̄ dat forma accusadi plati
 de crimine. qd̄ ab vno solo scit̄. qd̄ designat̄
 p̄ h̄ q̄ ī abscondito ī spelūcha p̄cidit orā cla-
 midis. vñ bt̄us Greg. illō intell̄ de iudice
 n̄ de accusatore. vñ dic̄ q̄ orā clamidis p̄ci-
 dit q̄ sn̄a dānatōis plati pcutit. qd̄ nulli s̄-
 ditoꝝ licet. ¶ Ad ultimū vñ qd̄ obf̄ cōf̄ disti-
 ctionē aug. dicēt. q̄ canones ī q̄b̄ phibefac-
 cusatio platoꝝ intelligūt de s̄diti criminosis
 et tm̄ canon Eusebī videt̄ determinare casū
 ī quo tm̄ rep̄hēdēd̄ ē plat̄. f. p̄pter exorbita-
 tionē a fide. vñ. q̄ f̄ aug. canon Eusebī de
 criminosis et ifamib̄ itell̄. Ques vñ crīose et
 ifames pastozē suū accusare non possunt. nisi

a fide exorbitaverit. Ceterum si a fide exorbitaverit: tunc est labes illius: et ad eius accusati-
onem sui adversus dominum: et quilibet et criminosis ad-
versus quemlibet admittitur.

Queritur postea ^{vtrū} ^{mali}
possint esse accusatores. Ad quod sic. Mat. 7. 3. pro-
crita eice foveam de oculo tuo: et postea videbis
eicere festucam de oculo fratris. et per foveam figurat cri-
men mortalis culpe. per festucam figurat accusati-
onis culpe in alio. Item canon Stephani pa-
pe. 3. ca. q. xi. Neganda est accusatoribus licentia cri-
minandi: nisi quod crimen quod permissum fuerit. Item
brutus Anacleti. 3. ca. q. 3. Transgressores sponte
legis sue eiusque violatores apostate nominantur.
Quis enim apostata referatur? est autem reverentiam
sua: nec in accusatore recte agere suscipiendū.

¶ Cōf. Sap. 4. Ex iniuria omnes filii qui nascuntur
sunt in negotio adversus patres: et filii vicunt
imitatores negotiorum. Item iniuria filii possunt testificari
de negotio patrum. Item et accusare. Item et in mat. 12.
dicitur. Quod viri nuntiavit surgent in iudicio: et omnia
verba gratiarum istarum: per operam supple minoris
mali. ¶ So. dicitur. Quod in accusatore requiritur equitas
vel maiestas accusantis respectu accusati: ut
semper accusas in conversatione par vel superior accu-
sato inveniat: si paritas intelligatur quantum ad fidei
superioritatem quantum ad vitam. quia paritas requiritur
in dicitur canon Sati. 2. ca. q. 7. Quod pagani vel heretici
seu iudei non possunt christianos accusare. De superioritate
dicitur autem canon Stephani. 3. ca. q. xi. Non est credendum
dum cum aliis eorum confessioni quod criminis implicat: nisi
se prius probaverit innocens. et hoc intelligitur in pari ut
minoris criminis. Et per hoc solutio obiecta.

Deinde queritur ^{utrum} ^{omnes}
boni possint esse accusatores. et quiritur de monachis
vtrum possint esse accusatores. Ad quod sic. dicitur.
Adrianus papa. 2. ca. q. 7. Placuit eorum sacerdotibus
accusandi et testificandi in eos voce obstruere
quod non humanis vocibus sed divinis mortuos esse sci-
mus: quia funesta voce potius interdici quam audiri
oportet. Item oculum calcedonensem precipit ut ecclesi-
asticas actiones monachi fecerunt non presumant. Ex
his reliquis quod monachi qui sunt mortui mundo:
vel quibus religiosi non possunt esse accusatores. ¶ Con-
tra dicitur. Sancta rusticitas solum sibi predestinavit: et quantum
edificat ex vite merito ecclesiam christi: tamen nocet si
destruatur non resistat. Item beatus Johannes bap-
tista cum heremiticam vitam duceret: scribas et phari-
seos ad se venientes dure redarguebat. Qui
autem redargui poterat: poterat et accusari. Item canon

beati Eleutherii. 2. ca. q. 7. Negligentem esse possit per-
turbare pueros nihil aliud est quam: si non nec carum
scrupulo societatis occulte quam manifesto factio-
nem definit obviare. ¶ So. Cōf. dicitur accusare duo-
bus modis. uno modo ex presumpcione temeritate. alio
modo ex necessitate caritatis. Monachi vero ex presump-
cione accusare non possunt. ex caritate vero ubi im-
minet periculum salutis possunt. Unde ex canonibus diffinitur
quod illi sacerdotes accusari possunt: quod ad eundem gra-
dum ascendere valent. Cōstat autem quod monachi et re-
ligiosi ad sacerdotium gradum laudabiliter possunt ascen-
dere. Cōstat ergo quod possunt accusare sacerdotes: et
multo magis alios. Canones ergo non prohibent eos ab
accusatōe: nisi ab accusatōe quod est ex temeritate.

Postea queritur ^{quod} ^{odii}
requiritur ad hoc quod aliquis sit legitimus accusator.
Ad quod beatus non dicitur esse quod ad legitimam accusatōem
requiritur discretio iudicii. eo quod terribilis dicitur
Mat. 7. In quantum mensa mens fuerit fructus nobis
unde est quod si leges ab accusatōe repellunt mul-
ter et punitur. propter defectum discretōis generaliter nisi
in quibusdam casibus. ¶ Item requiritur zelus caritatis ad
correctionem fratris. quod respicit illa prohibitio leuiti-
19. Non oderis fratrem tuum in corde tuo: sed publice
argue eum: quod ratione repellit ab accusatōe odiosi
seu inimici vel suspecti de inimicitia. unde dicitur
Anacleti. Quod accusatores esse non possunt qui ante be-
sternum die inimici fuerunt. Hac eadem ratione ex-
cluduntur amici. sanguini. et familiares. a ducen-
sari. et vltimo de corruptōe. affectōe. amore: ut
odio vel timore vel precio sunt suspecti. quia sicut
dicit beatus Gregorius. Quatuor modis iudicium hu-
manum pervertitur. Timore dum metu prestat aliquis
premissum. Cupiditate dum primo alio animo
corruptus. Odio dum contra quolibet adversarium
mollimur. Amore dum amico vel propinquo ste-
dum prestare. Unde etiam est quod propter suspicionem
corruptōis aut quatuor genera hominum: ab accusatōe
excluduntur. Inimici propter suspicionem odii. ami-
ci adversarii propter suspitōem mali amoris.
Servi propter suspitōem timoris. legem cano-
nicam. 2. ca. q. i. Cupidi turpis sunt: ut quod propter
pecuniam accusat aliquis. sic dicitur in eodem. ¶ Item
requiritur in accusatore probitas veritatis. unde dicitur. 19. levi.
Non facies caluniam. Calunia est falsitas imposi-
tio. Unde est quod propter suspicionem falsitatis exclu-
duntur ab accusatōe infideles et detestatores. Infi-
deles propter perversiōem veritatis circa verum. Unde
canon dei pape. 3. ca. q. 4. Reprobati eorum operum
redargutores: qui in rebus fide suspecti sunt. De-
tractores excluduntur propter perversiōem veritatis

circa humana. vñ beat⁹ Zepherin⁹. 3. ca. q. 4.
Defectores q̄ vñ auctoritate eradica di sūt
sbmouem⁹ ab accusatōe ⁊ testimonio. ¶ Itē
regit inocētia ouersatiōis ne replicet oīra
eū q̄ dicit. n̄ mebadū mebaris. z. ad ro. Qua
rōne ifames. ospiratores. anathatizati ab ac
cusatiōe excludunt. Infames criminosi sunt
ppter ifamiā bonitati. Cōspiratores ppter oī
lia ad persionē vitat. excoīcati ppter oīem
ptū potestati. vñ brūs Eusebi⁹. 3. ca. q. 5. dicit.
Ad accusatiōe nullaten⁹ admittēdi sūt qui
infames sunt. q̄a funesta ē vox eoz. De ospi
ratorib⁹ beat⁹ Calixt⁹. 3. ca. q. 4. Cōspiratores
i nulli⁹ accusatiōe sunt recipiēdi. De excoīcati
dicit brūs fabian⁹. 3. ca. q. 4. Dēs quos sātōz
patrū statuta anathatizauerūt ab oī fidelīū
accusatiōe sbmouem⁹. ¶ Nō tñ s̄ Jobes pa
pam. 3. ca. q. 4. Aliud ē excoīcatio. aliud est
anathematizatio. Excoīcatio a fr̄na societate
n̄ sepat. Anathematizatio ab ipso coipe x̄pi:
q̄d ē ecclia rescidit.

Consequenter queri

tur qñ q̄s debeat aliū accusare: ⁊ quo ordine
Querit̄ q̄ vñ de crīe q̄d sol⁹ nouit aliq̄s: ⁊
testib⁹ pbare n̄ val: possit aliū accusare. Ad
q̄d sic. Snp̄ illud Mat. is. Si peccauerit in te
frater x̄. Si sol⁹ nosti q̄ peccauit in te: ⁊ euz
uis corā oīb⁹ arguē: n̄ eris corrector erroris s̄
proditor. ¶ Itē idē ang. i eodē. Attēde q̄ iu
stus Ioseph tanto flagitio q̄ de vxore erat
suspicat⁹ tāta benignitate peccit: anq̄ sciret
vñ illa oīper: sic dicit euāgelīū. Cū eēt vir iu
stus ⁊ nollet diuulgare. noluit occulte dimi
tere eā. q̄ ipsa sunt corripēda corā oīb⁹: q̄ pec
cant corā oīb⁹. ipsa sunt corripēda secreti⁹ q̄
peccāt secreti⁹. ¶ Itē idē. Nescio quē homi
cidā nouit epūs: ⁊ nemo ali⁹ eū nouit. ego no
lo eū coripe publice. et tu q̄ris i scribē. q̄si. d.
absit. ⁊ postea s̄dit. n̄ p̄do. n̄ negligo: s̄ corri
pio i secreto. ¶ Cōt. Lenit. 5. Nā q̄ audierit
vocē irat̄ testis q̄ fuerit q̄ ipse vidit aut cō
sciū ē: nisi indicauerit portabit iniquitatē suā
q̄ si aliq̄s scit etiā sol⁹ q̄ ali⁹ peierat nisi indi
cauerit peccat. ¶ So. In tali casu qd faciēd
sit diffinit̄ oīliū. 6. ca. q. 2. Si epūs alieni sce
leris oīciū se eē nouit: quādiū pbare nō pōt
nihil pferat. s̄ cū ipso ad oīpūctiōe ei⁹ secreti
correctōib⁹ elaboret. et h̄ etiā ē qd dicit ang⁹.
Sūt hoīes adulteri i domib⁹ i secreto peccāt
nos n̄ pdim⁹: s̄ i secreto arguim⁹. vbi oīgit
malū ibi moriaf: nec tñ vuln⁹ illō negligim⁹

Et p̄ h̄ solū obiectio q̄ possit fieri. Nā cū ex
caritate q̄ teneat ad correctiōe fr̄na: vidēt
q̄ tenēt accusare q̄ peccatē vt corrigēt: s̄ h̄
solū p̄ h̄: q̄ i secreto vñ argui: sic dicit ang⁹.
Ad illā h̄o legē q̄ videbat p̄bari q̄ qui audit
peieratē vñ accusare: etiā si sol⁹ sciat. r̄ndet
aug⁹. sup̄ eūdē locū dicit. Uides mibi q̄ se a
tali p̄to exuit: q̄ talib⁹ i dicat: q̄ p̄no magis
prodesse q̄ obesse p̄nt corrigēdo. s̄. vel orādo
si ipse oīfessionis sibi adhibeat medicinam.
Quo aut̄ ordine debeat q̄s aliū accusare: nō
q̄ incidit qd de correctiōe fraternia ad h̄ vt
patēt quo ordine debeat accusare. S̄ hec qd
determinabit infra ingitōe de lege euāgelīi:
⁊ p̄ceptis eiusdē. ¶ Nōndū tñ q̄ accusator
oī large n̄ solū q̄ accusat de crīe ad penā ca
nonicā sustinēda: s̄ etiā q̄ denūciat crimē al
teri⁹ ad p̄niam agēda.

Postea queritur

de teste. Circa qd queritur. ¶ Primo
vtrū qlibet teneat ad testimoniū ferēdū.
¶ 2⁹ de numero testīū. ¶ 3⁹ de idoneitate te
stīū. ¶ 4⁹ de fide testīū adhibēda. ¶ 5⁹ vñ
i aliquo casu licitū sit vendē testimoniū.

Ad primum sic. Dicit Aug⁹.
Quisq̄ me
tu cuiuslib⁹ potestati vitatē occultat: irā dei
sup̄ se puocat: q̄a magis timet hoīes q̄ deū:
Ex quo religē q̄ occultare vitatē n̄ excusat
timore: q̄n sit p̄tm. S̄ q̄ s̄trabit testimoniū
vitatē occultat vitatē q̄ peccat: nec excusabit
timore. q̄ teneat ferre testimoniū vitati. ¶ Itē
dicit Aug. Qui vitatē occultat: ⁊ q̄ pfert mē
daciū vterq̄ re⁹ ē. Ille quia p̄desse nō vult:
iste quia nocē desiderat. ¶ Itē de lege nālī ⁊
euāgelīi quib⁹ teneat aliū facē qd sibi velle sci
S̄ si aliquis periclitaret i p̄sona ppter dese
ctū testimoniū vitatē: vel amittēt re suā. velle
pro se testimoniū dici. q̄ i sili casu teneat testi
moniū dicere pximo. ¶ Itē rōalis creatura
humana debitor ē bonitati. debitor ē vitati
⁊ sic vñ p̄ loco ⁊ tpe laudare bonitatē i quo
cūq̄. ita vñ p̄ loco ⁊ tpe oīferi vitatē. S̄ te
stificatio n̄ ē aliud q̄ vitatis oīfessio. q̄ quib⁹
teneat p̄ loco ⁊ tpe testificari p̄ quocunq̄.
¶ Cōt. Dicit ang. i qd̄nib⁹ q̄n. sup̄ illud quod
Abraā dixit de vxore sua. soror mea ē. Abraā
inquit vitatē celari voluit: n̄ mēdaciū dici.
Soror enī fr̄s vñ quia filia fr̄s erat. q̄ occul
tare vitatē n̄ ē veni puocare. qd vñ dicit ang.
Pari rōe nec testimoniū s̄trabere. ¶ Itē

canones p̄hibēt q̄ sacerdotes: et clerici nō fe-
rāt testimoniū i cā sanguis. q̄ i quacūq; cā si
tenet q̄libz ferre testimoniū. ¶ Itē dicit synod⁹
Eugenii pape. i. 4. ca. q. z. Quāq; testimoniū
sacerdotū credibile habeat: tñ i ipsis seclari
b⁹ negociis p̄ officiēdis instrumēt; ad testimo-
niū nō cogēt: q̄ eos talib⁹ reb⁹ interesse nō cō-
uenit. ¶ So. d. d. q̄ confessio fitat i testimonio
aliqñ requir̄ ad purgationē inocētie. alñ ad
corredōez culpe. alñ ad cōdēnatoez p̄sone. alñ
ad recuperationē rei sue. In p̄mo casu si p̄ dese-
ctu testimoniū fitat cōdēnaret inocēs p̄ nocēte
tenet q̄libz ferre testimoniū illo p̄cepto quo
dicit. Erue eos q̄ ducit ad mortē: et q̄ trabunt
ad interitū liberare ne cesses. puer. 24. Silf
i 2º casu: cū agit ad corredōez: ut corā iudice
ecclesiastico. Silf tenet q̄libz ferre testimoniū
q̄ q̄libz tenet p̄ loco et tpe ad corredōez: fr̄s
ex p̄cepto dñi Mat. 18. Itē in 3º casu qñ agit
ad cōdēnatoez: ut i cā sanguis: vel cā criali
corā iudice seculari nō tenet. Imo p̄hibēt vlr
clerici a testimonio serēdo: sic p̄hibēt ab accu-
satione. et i b̄ casu intell̄ canon bñ Sabiani
. 2. ca. q. 7. Sic sacerdotes vel reliq; clerici a se-
culariū laycoz excludūt accusatōe. ita et illi
ab istoz sunt excludēdi criminatōe. ¶ Itē in
4º casu vbi ē piculū pecunie vel possessiōis
sacerdotes regitri a iudice ecclesiastico tenent
ferre testimoniū. et silf q̄libz p̄: vbi p̄pter de-
fectū p̄bationis res p̄ximū amittit. als̄ bō nō
tenet. Et b̄ ē qd̄ dicit synod⁹ s̄b Eugenio ce-
lebrata. i. 4. ca. q. z. Si enētū aliquo seclariū
pactis interfuerit: et aliq̄ viderit vel audi-
erint vbi nulle idonee seculariū inueniāt p̄-
ne veritas occultet: et mal⁹ ut bon⁹ estimet
in p̄uidētia p̄p̄rii sit ep̄s: ut aut corā se et ope-
tētib⁹ iudicib⁹: aut alr̄ fitatē honorifice testi-
ficet. et p̄ b̄ p̄ r̄n̄sio ad obiecta.

Deinde queritur de

numero testiū. Ad qd̄ lex numeri. 35. Ad uni⁹
testimoniū null⁹ cōdēnabit. ¶ Itē Deu. 19. Nō
stabit testis vn⁹ cōf̄ aliqñē q̄cqd̄ illud p̄t̄i ul
facinoris fuerit. ¶ Itē sic sancti patres diffi-
niūt. Nulli⁹ p̄ confessiōi fides ē adhibēda nisi
opetētes p̄batōes adhibeat. vñ. 6. ca. q. z. Cō-
ciliū cartaginēse. Ep̄s si clerico vl̄ layco cri-
mē iposuerit deducat i p̄bationē i synod. Et
hoc p̄ q̄ nō ē credēdū ep̄s. q̄ nec testi ml-
to forti⁹ credēdū erit si sol⁹ est. ¶ Cōf̄. Argu-
it̄ popul⁹ israelitic⁹ eo q̄ i v̄nis p̄missionib⁹
nō crediderit Moysi. q̄ et multo magis argu-

end⁹ esset: si i humanis actib⁹ nō credet testi-
monio Moysi. q̄ i casu pōt sufficē vn⁹ testis.
¶ R. f. legē dīnā et humanā nō ē credēdū
soli testi. ¶ Ad illd̄ bō qd̄ obf̄ de Moysi dō
q̄ nō arguit popul⁹ eo q̄ nō crediderit homini
soli: s̄ ex b̄ q̄ nō crediderit deo cōfirmati s̄ba
Moysi sequētib⁹ signis. vñ numeri. i. 4. Usq;
quo detrahet mihi popul⁹ iste. vsq; nō cre-
det mihi in oib⁹ signis que feci corā eis dixit
dñs ad Moyses. Vñ dicit decretalis titulo 6
testib⁹. Licet p̄les sint cause q̄ plures q̄ duos
exigāt testes: nulla ē que vni⁹ tm̄ testimonio
ualeat terminari: quātuis legitimo. Excipiūt
tñ f. canones duo casus i quibus credif̄ te-
stimonio vni⁹. Prim⁹ ē i baptisimo. 2º in cōse-
cratione ecclie. ut tractatu de cōsecratioe. vt.
. 4. c. Placuit. et c. sequēt. et i oib⁹ his i q̄bus
alteri p̄iudiciū nō infer̄: ut i casib⁹ p̄dictis.
¶ Itē distinguit duplex stat⁹. Vn⁹ ē i forma
iudiciū. et i illo: ut dictū ē: nō credif̄ vni⁹ testi-
monio. Ali⁹ ē ex iudiciū: et i illo statu vnus
probare persone testimonio credif̄. sic b. 86.
di. vbi dicit q̄ dñs papa credidit cui dā abbati
de delicto cui dā ep̄s: et eū grauiter p̄nuūit
ser: nisi simplicitati illi et senectuti p̄cipi.

Postea queritur an

duo testes vel tres ad omne testimoniū suffi-
ciāt. Ad qd̄ lex Deut. 19. In ore duoz ul̄ triū
stabit omne r̄bū. ¶ Itē Saluator in deis Jo.
. 8. In lege n̄ra scriptū ē q̄ i ore duoz homi-
nū testimoniū uez ē. ego suz q̄ testimonium
p̄hibeo de me ipso: et testimonium p̄hibet de
me q̄ misit me pater. ¶ Itē beb. 10. Irritā q̄s
facies legē Moysi sine vlla miseratiōe s̄b du-
ob⁹ ul̄ tribus testibus morif̄. ¶ Cōf̄. 2. ca. q.
. 5. canon Siluestri. p̄sul nō cōdēnet nisi cum
. 7. testibus. p̄sul cardinalis nisi i. 40. dya-
conus cardinalis urbis Rome nisi i. 26. s̄bdy-
aconus accolitus nisi i. 7. testibus. Testes aut
et accusatores sine aliqua sint infamia. ¶ Ad
qd̄ r̄ndet. q̄ canon beati Siluestri et similes
intelligūt de clericū romane ecclie rōe p̄uile-
giū sp̄alis. ul̄ p̄pter improbitatē quā dā q̄ cū nō
sunt spēctate uite et scie i accusatoez ml̄stroz
dei repente p̄siliunt. Quoz nero uita adeo
laudabilis est: ut in omnibus appareat imitā-
da: de quoz assertione nulla dubitatio nasci
potest eorum testimonio duoz ul̄ triū q̄libz
iure quinci poterit et damnari.

Deinde queritur de

idoneitate testiū. Dicif idonea omnis psona ad testimoniū phibēdū: q̄ iure nō phibet. Lege aut̄ vīna nō h̄r expresse phibitio alicuius psonae. q̄ f̄ legē vīna quelibz psona erit idonea. Cū ḡ vīna lex sit sup̄ humanā: n̄ poterit humana lex aliquā psonā inidoneāz facē ad testimoniū ferēdū. ¶ Con̄f. Scdm̄ canonem ⁊ leges humanas plures psonae phibēt. Prohibēt enī infideles p̄ cōciliū toletanū. z. ca. q. 7. vbi sic arguit. Nō pōt erga hoīes esse fidelis q̄ deo extitit infidelis. Iudei ḡ q̄ vudu xpiani effecti sunt: ⁊ nūc ī xpī fide p̄uicati sūt: ad testimoniū ferēdū admitti nō debēt. q̄ sic ī fide xpī suspecti sunt: ita ī testimonio hūano vubi h̄nt. ¶ Itē ī eodē. Infirmari op̄ eorū testimoniū q̄ ī fide falli vocēt: nec eis credendū ē q̄ vītatis fidē a se abiecerūt. ¶ Itē phibēt infames. vñ brūs Grego. de examinatioe testiū. di. z. ca. q. i. vbi di. Q̄ si vilissimi testes sunt exhibiti s̄ ep̄m: nulli sunt mōm̄ti. Quales aut̄ vel cuius opiniois ad testimoniū admittēdi sunt: plurime leges ostēdūt. vñ lex canonizata. ff. di. Si testes oēs eiusdē honestat̄ ⁊ extimatōis sint: sequēda sunt oīa testimonia. 4. ca. q. 3. ¶ Itē ī eodē. In testibz fides. dignitas. mores. grauitas cōsiderāda ē. ¶ Itē phibēt minores etate. di. canon. 4. ca. q. 3. Ad testimoniū infra ānū quartūdecimū etat̄ sue cōstituti n̄ admittāt. ¶ Itē ī eodē. In criminali causa nec accusator errare non p̄t: q̄ ī publico crimine reus erit. aut q̄ minor. 20. ānis erit. In eadē aut̄ q̄one d̄r. Testes ad testimoniū admittēdos n̄ esse cōsem: q̄ nec ad accusationē admitti iussī sūt. ¶ Itē phibēt mulieres. vt. 3. c. q. 5. Auctoritas Ambro. ex li. q̄onū veteris ⁊ no. te. Mulierē cōstat eē sbietā viri sui d̄no: ⁊ nullā auctoritatē h̄z: nec vocē pōt nec testis esse: nec fidē dare: nec iudicare. ¶ Itē decretū fabiani pape. i. ca. q. 3. Mulieres nec sacerdotes accusare: nec ī eos testificari valēt. ¶ Itē phibēt serui. vñ ca. 4. q. 3. lex canonizata. Liberi testes ad causas postulāt alienas. ¶ Itē idonei n̄ vidēt eē testes q̄b̄ impari pōt vt testes fiāt. Cū ḡ suis pōt impari vt testes fiāt: n̄ p̄t eē testes idonei. ¶ Itē phibēt paupes. vñ brūs Grego. z. ca. q. i. De psonis testificātibz s̄bril̄ querēdū ē: cui cōditōis sint: ⁊ ne inopes sint. ¶ Itē phibēt alienati: q̄ sic di. canon a testimonio repellūt q̄ repellūt ab accusatōe. ab accusatione aut̄ ⁊ iudicio distando phibēt alienati mēte. sic br̄. 3. ca. q. 7. ¶ Itē phibēt inimici. vñ

beat⁹ Grego. z. ca. q. i. De psonis testificātibz q̄rēdū ē: ne forte aliquas inimicitias hūiffēt. ¶ Itē phibēt familiares ⁊ domestici. vñ lex canonizata. c. 4. q. 3. in iure ciuili domestici testimonii fides improbat. Itē ī eodē. q. eadē. Idone⁹ testis pater filio: aut fili⁹ p̄ri nō ē. ¶ Itē canon. q. eadē. Testes ad testimoniū n̄ admittēdos esse cōsemus: quos accusator de domo sua pduxit. ¶ Itē phibēt testimoniū alic⁹ ī re sua. vñ lex canonica. 4. ca. q. 3. Null⁹ idone⁹ testis ī re sua intell̄. ¶ Itē phibent layci cō clericos ferre testimonia: sic ⁊ ab accusatōe. c. z. q. 7. S; illud intell̄ ī causa criminali. ¶ Itē phibēt accusatores ⁊ iudices. vñ 4. c. q. 4. Null⁹ vnq̄ p̄sumat accusator siml̄ ⁊ iudex eē ⁊ testis. Ex his igit̄ p̄ q̄ duodecim ḡna psonaz phibēt a testimonio. vñ infideles infames. pueri. mulieres. serui. paupes. alienati. inimici. domestici. idē ī re sua. layci cō clericos. ⁊ cū accusatoribz iudices. ¶ Querit̄ ḡ qua rōne hi⁹ psonae ⁊ n̄ alie f̄ canones ⁊ leges nō idonee ad testimoniū iudicēt. ¶ Itē obr̄ cōtra h̄ q̄ d̄r de seruis. Nā d̄r. 4. ca. q. 3. Serui r̄iso tūc credēdū ē: cū alia p̄ratio ad emēdā vītate nō ē. ḡ seruus nō ē repellēd⁹ a testimonio ḡnial̄. ¶ Itē obr̄ cō hoc q̄ d̄r dicit de mulieribz. Nā cū mai⁹ sit icōpabil̄ eē testem vītate d̄ne: q̄ vītate humane. Mulieres aut̄ inueniūt idonee ad testimoniū veritat̄ d̄ne: vt Helysaber. Luce. i. ⁊ Anna. Luce. z. ⁊ multe alie ī veteri testō. ḡ multo forti⁹ iueniunt idonee ad testimoniū vītate humane. ¶ Itē lex canonizata. i. ca. q. 3. di. Ex eo q̄ phibet lex iulia de adulterio cōdenatam mulierē testimoniū dicē: colligit̄ mulieres testimoniū ī iudicio ins dicēdi habē. ¶ Itē eadē q̄de lex alia. In q̄ibz lese maiestat̄ audiunt mulieres cōiuratōez Sergii Catheline iulia mulier d̄texit: ⁊ Marcū Tullii cōsulē ī iudiciū eius instruxit. Relinḡ igit̄ f̄ sanctionē d̄nam ⁊ humanā muliēs ī testimonio idoneitatē habē. ¶ Itē obr̄ cō hoc quod d̄r d̄r de p̄cis. nā brūs Bric⁹ voce pueri. 30. dies ab ortu h̄nt īnocēs p̄bat⁹ ē. ḡ multo magi⁹ voce pueri. iz. vl. 13. annoz potēt testimonium dici. ¶ Itē obr̄ d̄ paupibus. Nam si paupes sunt a testimonio r̄pellēdi. ḡ sancti viri ⁊ fligiosi: ⁊ etiā apostoli erūt a testimonio phibēdi: q̄ paupes sunt nihil h̄ntes. ¶ Itē obr̄ cō hoc q̄ d̄r: q̄ domestici nō sunt ad testimoniū admittēdi. Nam d̄r. 35. q. 6. Consanguineos extraneoz nullus accuset: ul̄ consanguinitatē in synodo

operetur: pp̄q̄ ad quoz noticiā ptinet: vt p̄
7 m̄: 7 foroz: 7 frat̄ patruus 7 auūcul⁹ amita
7 matertera. q̄ domestici n̄ sunt a testimonio
ḡnal̄ repellēdi. ¶ Itē ob̄ de h̄ q̄ d̄ q̄ layci
n̄ p̄nt testificari d̄ clericos. Nā x̄ps summ⁹
sacerdos i testimoniu d̄ se quēlibz admitte
bat: cū uni dixit Mat. 26. Si male locut⁹ sum
testimoniū phibe de malo. q̄ multo forti⁹ q̄
sacerdos 7 cleric⁹ poterit a quoz accusari.
¶ Itē ob̄ de hoc q̄ d̄ q̄ null⁹ potest eē te
stis i cā pp̄ria. nā d̄c decretalis titulo de te
stib⁹. q̄ canonici nō sunt in testimonio super
negocio sue ecclie repellēdi: nisi alia rōabilis
causa impediāt. ¶ Itē. d̄. q̄ cū dicat lex dei
ero. 23. Nō i iudicio plurimoz acq̄sces sn̄e
Et itez vent. 19. Cū sacerdotes diligentissī
me p̄scrutates inuenerūt falsum testē d̄ fr̄ez
suū dixisse mēdaciū: reddēt ei sic fr̄i suo facē
cogitauit. Canones 7 etiā humane leges rōez
legis cōsiderātes omnes p̄sonas q̄ p̄nt haberi
suspecte de mēdacio i testimonio ferēdo vel
de x̄tate s̄b̄mēda iudoneas ad testimoniu
censuerūt. Ad hoc aut̄ discernēdū cōsidera
uerūt q̄n q̄ in p̄sonis testificantiu. mores. na
tura. fortuna. aīam. statū. Circa mores cōside
rauerūt duo: p̄pter q̄ n̄ debebat fides adhibe
ri testificanti. erroze 7 maliciā. p̄pter errozem
infideles. p̄pter maliciā infames repellēdos
a testimonio sanctierūt. ¶ Itē circa nām duo
cōsiderauerūt. etate 7 sexum. i pueris defect⁹
etate obnubilat rōnē. in mulierib⁹ sex⁹ emollit
volūtate. 3nde tam pueros q̄ mulieres i de
neos ad testimoniu n̄ censuerūt. ¶ Itē circa
fortuna cōsiderauerūt duo. cōditionē seruitu
tis 7 aduersitatē paup̄tati. Seruit⁹ h̄z ānciū
dñatōis timorē. paup̄tas t̄p̄alitatē amorē: q̄
duo maxime solēt hoīes ad mēdaciū inclina
re. Itē s̄ canones 7 humanas leges nisi i ca
sib⁹ determinati seruoꝝ 7 paup̄ez testimōia
reprobāt. ¶ Itē circa animū duo cōsideraue
rūt p̄ncipal̄. intellectū 7 affectū. 7 i intelle
ctu aliena tōez rōis. i affectu libidine uolūtati
Itē libidine discreuerūt p̄ libidine ire: q̄ ē in
odio. 7 libidine cōcupie que ē in desiderio.
Itē libidine cōcupie cōsiderauerūt dupl̄. quo
ad se 7 quo ad alios. 7 fm̄ hanc distictionem
vitiōꝝ cōtīgētū ex parte aī testificantū q̄tuoz
ḡnā p̄sonaz indigna decreuerūt. furiosos p̄
pter alienatōem rōis. inimicos p̄pter libidi
nē uolūtati i irascēdo seu i audēdo. sic enim
d̄. 4. c. q. 3. p̄pter inimicitias testes repelli
leges p̄cipiūt. Itē p̄pter libidine uolūtati in

cupia respectu alteri⁹ inidoneos iudicant
domesticos. p̄pter h̄o libidine cōcupie resp̄cu
sui iudicat quēlibz testē inidoneū i re sua. ¶
Itē circa statū cōsiderauerūt duo. statū p̄so
naz cō iudiciū: 7 statū p̄sonaz i iudicio. Et
iudiciū cōsiderauerūt statū laycoꝝ 7 clerico
rum. 7 q̄ cōsuetā ē emulatio stat⁹ laycoꝝ re
spectu stat⁹ clericoꝝ. 7 ideo i criminali causa
remouēt layci ab accusatōe 7 testimonio de
ricoꝝ s̄ distictionem que iam dicef. ¶ Itē i
iudicio cōsiderauerūt p̄sonaz distictionē que
cōsistit i iudicio: 7 cōditōes eaz n̄ cōcurrētes
i aliquā vnā p̄sonā. fm̄ q̄ d̄c b̄t̄is fabian⁹
. 4. c. q. 4. Null⁹ vnq̄ p̄sumat accusator simul
esse 7 iudex 7 testis. ¶ Itē beat⁹ Damasus. q̄
eadē. Per se accusatores: p̄ se iudices: p̄ se te
stes. p̄ se accusati. vnusq̄q̄ i suo ordine. p̄
q̄ qual̄ in x̄ legē dei canones 7 humane leges
personas p̄dictas inidoneas ad testimoniu
decreuerūt. ¶ Diffiniam⁹ igit̄ idoneitatem
p̄sonē testificantē. idoneitas igit̄ p̄ testificantē
ē dignitas p̄sonē c⁹ x̄bis debz fides adhiberi
absq̄ oī suspitōe mēdaciū. inidoneitas vero
ē defect⁹ dignitatē i p̄: c⁹ x̄bis n̄ d̄; fides ad
hiberi p̄pter suspitōem mēdaciū. ¶ Ad p̄
q̄ ob̄ de seruis r̄ndet p̄ distictionem. aut
enī seruis manz i seruitute: aut manumittit̄
t̄n̄s ad libertatē. si manumissus ē: p̄t̄ f̄cipi
i testimoniu eoz q̄ vidit t̄p̄e fuitit fm̄ q̄ vi
cūt leges humane. si h̄o ē manēs i seruitute: aut
q̄ it̄rogat̄ d̄ bis q̄ ptinet ad suū dñm: aut
de aliis. in p̄mo casu n̄ ē f̄cipiēd⁹ i testimoniu
vñ. 4. c. q. 3. Serui n̄ p̄ dñō suo: nec aduersus
dñm: s̄ p̄ facto suo it̄rogari p̄nt. Exceptis
tñ crib⁹ trib⁹. v̄z criē adulterii. criē fraudati
cēsus. criē maiestati. vñ. iz. c. q. 2. Serui i p̄o
nos testificari n̄ p̄nt. nisi i quibsdā casibus. 7
postea exp̄munt fm̄ legē: excet p̄tis adulterii
crib⁹. fraudati cēsus accusatōib⁹. 7 crimine
maiestati: q̄ ad salutē p̄ncipis ptinet. Quidā
etiā addūt duos casus. vnus ē cum maritus
dicif occidisse vxorē. fm̄ legē humanam de
ficariis. ali⁹ ē cum agit̄ de occiso dñō. Si h̄o
it̄rogatus suus de his q̄ ptinet ad aliu q̄
ad suū dñm: aut ē defectus p̄batōis: aut n̄.
Si ē defect⁹ f̄cipiē ad testimoniu. vñ. 4. q. 3.
Serui r̄n̄so tūc credēdum ē cum alia p̄batō
ad erudam x̄tate n̄ ē. Si h̄o n̄ sit defect⁹ p̄
batōis n̄ erit admittēdus. ¶ Ad illud quod
ob̄ de m̄ribus r̄ndit. q̄ f̄gul̄ m̄r n̄ est ad
mittēda ad testimoniu nisi i quibusdā casib⁹
in quibus etiam mulieri cōceditur accusare.

vñ distinguat i causis. aut eni causa criminal
est aut n criminalis. Si criminalis n admit
tit nisi sua aut suoz iniuria psequat: r i cric
lese maiestat: i quib casib pmittit ei accusa
tio sic hñ i. q. 3. Si ho n sit criminalis causa ut
pecuniaria vel mñimonialis admittit mulier
i testimoniu. Ad illud ho qd obf q mulier
i testimoniu admittit ritatj vine dñ. q hoc
n e gñale nec regulare: s e pñilegium gratie.
Pñilegia ho paucor n faciunt legem coem.
Dat e aut spñs pphetie mulierib? ea rone:
qua de muliere xgine: de qua nat? e xpñs: ne
s. otēnaf muliebuis sex? r ne ppter culpam
Eue credat a vño reprobat? r io non est ad
ostiam trabedū spāle pñilegiuz muliez.
Ad illd ho qd obf de pueris dñ q pueri isra
i. 4. anū nō sunt recipiēdi ad testimoniu quā
diu sunt infra illā etatē. Cū ho illā pñāserit
pñt ferre testimoniu de his q i minoz etate
viderūt: quēadmodū r docē ea que i minoz
etate vidicerūt. sic dñ. 37. vi. auctoritate beati
Clemēt. Absurdū n erit si aliqd ex eruditōe
coī ac liberalib? studiis que forte in pueritia
attingit ad assertōem vert dogmatis iserat
Ad illud ho qd obf de puero. 30. diez testi
ficāte inocētiā brī Biciū rñ def. miracula vi
nina sunt admirāda: n i exemplam humane
actionis trabēda. Ad illud ho qd querit
de paup? dñ e. q. e paup volūtate r paup
necessitate. Paup necessitate solū cupit diu
tias. paup ho spū seu volūtari? otēmit diu
tias tpales ppter eternas. In pmo pñsumptio
est vt p pecunia mēitref. r ideo e a testimo
nio repellēd. In 2? ho nulla pñsumptio e. r io
ad testimoniu e maxime idone? cū de ei? fi d
r de vitate maxime pñsumat. Ad illud ho
qd de domestic obf. aut q idone? pater filio:
vel patri fili? testis n e gñalr: ocedit exceptj
casib? trib? pñm? casus e i testō. vñ pater pōt
esse testis i testō filii testāt. 2? casus i successi
one. pater enī r mater admittūt ad pbādū
gen? vel etatē filii. fm q diē decretal? ti. de
legitimitate q ponit casuz de quodā: qui nu
tribat puez que dicebat eē filiū suū nō legi
timū s spuriū: pcessu tps uxozē qdaz
mulierem: quā dū nutrirer puez tenebat in
domo: r susceptis ex ea liberis pcedit? puer
diē se hñdē: r cū eis hñditatē debere impiri.
Querit quō illud possit improbari: r rñdāt
papa q credēdū e ho mulieris r viri. 3? ca
sus e i matrimonio. vñ diē decretal? q pētes
frēs. cognati vtriusq? sex? i testimoniu filii r

filie ad matrimoniū dñgēdū sunt admittē
di. Ad illud ho qd obf de layd q pñt o tra
clericos testificari. intellr i cā civili. in cā ho
criminali n admittūt nisi cū distictōe: q sup
habita e qōne de psona accusatoris. r vtrū
inferiores possunt accusare supiores. Ad
illud aut quod obf q homo nō pōt esse testis
i causa sua dñ. q cū clerici introducūt testes
pro ecclesia sua: n intelligūt esse testes in do
mestico negotio: vel i ppio: s p ecclia: q mñ
e omniū paup. r rō e: ga causa ecclesie nō
est cā singulor canonicoz: s cā xpī r paup
fm q dñ. 14. qōne. 2.

Postea querendum

est de fide testib? adhibēda: s hec qd o perēt?
determinabit infra: cū queret de pcessū iu
dicioz. Quātū g ad vltimū qrit vtz licitū
sit testi p testificādo pecuniam recipere. Ad
qd sic. Aug. ad Macedoniu. Nō dñ index vē
dere vep? iudiciū: aut testis vep? testimo
niū. 3re aug. ad eūdē. Cū iudicia r testi
monia: que nec rā nec iusta vēdēda sunt: ini
qua r falsa vendūt: multo scelerat? pecunia
sumit: ga scelerate quānis a volētib? dat.

Conr. 4. c. q. 3. Lex canonizata vēturis ad
iudiciū p accusatorē vt ab his p quos fuerūt
postulati sumpt? o perēt? mīstrē etia si in
pecuniaria causa testes sūt ab alterutra pte
producēdi. S; ad hoc rñsio facilis. Nā ali
ud e p testificatione mun? accipe. aliud sum
ptus necessarios pcipe. pñm enī nefas e r p
uaricatio. vñ diē brūs Grego. Si spes mune
ris sbrabit ofeslim a ofessione iusticie rece
dūt. vñ acceptio munez puaricatio e rit. atif
vñ r pro iusto dñ. Qui excutit suas man? ab
oī munē iste i excelsis habitabit. er h idē itel
ligit de iudice. sic hñ. xi. q. 3. vñ Beda super
Mat. Abit iudas ad sūmos sacerdotes r cō
stituerūt illi pecuniā 30. Cū pro munerib? fal
sū of quēz testimoniu dicit: ga pfecto qui p
pecunia vitatē negat: dñm p pecunia vēdūt
3pse enim dixit. Ego sū vitas. 2? ho licitū
e. s. sūpt? necios pcipe i pōdō casu: cū opz ad
locū remotū p testionio ferēdo pcedē. nemo
enī teneat ppuis stipēdiis militat. Si ho qraf
an teneat restituē ea q p testimonio ferēdo
recepit: determinabit infra cum agetur de
restitutionibus.

De tractatis que

tionib? circa psonas q qñ eñtiales

sunt i constitutio iudicii: cōter grendū est de psonis que qñi accidētālī assūt iudicio: vt ex pte iudicī assessores ⁊ officiales. ⁊ ex parte ptiū aduocati ⁊ pcuratores. circa qd̄ plura querūt. ¶ Primo vtz aduocat⁹ teneat ad iustū patrociniū: ⁊ iurispit⁹ ad iustū cōsiliū idigēti cōferēdū. ¶ 2° vtz iurispit⁹ possit vēdere iustū cōsiliū ⁊ aduocat⁹. ¶ 3° q̄ regunt ad legitimū aduocatū.

Ad primū sic Ambro. i li. de officiis. Erādī culpa ē si te sciēte fidelis egeat: si scias eū sine sumptu esse: ⁊ famē tolerare. erūnas perpeti q̄ egē erubescit: si i cām ceciderit aut captiui tati suoꝝ aut calumnie: ⁊ nō adiuues. grandis culpa ē iurispito miserabilib⁹ psonis s̄ trahere iuris cōsiliū: ⁊ aduocato s̄ trahē patrociniū. ¶ 3te medic⁹ teneat paupī lāguido impendē curā ⁊ cōsiliū medicine: s̄ q̄ dicit brūs Simac⁹. Nō ē grandis vīa vtz letum inferas vel admittas. mortē enī lāguidis p̄bas infligere q̄ hāc cū possit excludē: nō excludit. s̄. vi. q̄ paupī oppresso iniuste teneat aduocat⁹ impedē p̄cōiniū pari rōne. ¶ 3te dic̄ lex dei. Exod. 23. Si occurreris boui aut asino inimici tui errāti reduc eū. S; sic dic̄ apostolus. i. Cor. 9. Nūqd̄ de bob⁹ cura ē deo: aut p̄ nos vtiq̄ hoc dic̄. Si q̄ boui inimici errāti tenemur s̄uenire. q̄ multo forti⁹ iurispit⁹ paupī ignorāti teneat cōsulē. ¶ 3te dic̄ lex in eodē. Si videris asinū odiētē te cecidisse sub onere: n̄ p̄trāsibis: s̄ s̄leuabis eū eo. Si q̄ oppresso asino inimici teneat q̄libz impedē aduocatiū s̄ legis lrāz. q̄ multo forti⁹ opp̄sio pauperi tenebit aduocat⁹ impedē patrociniū ad tenēdā cām. Qd̄ absolute cōcedēdū ē. Tenēt enī miserabilib⁹ psonis q̄ n̄ h̄nt qd̄ tribuant: ⁊ p̄pter defectū cōsiliū ⁊ patrociniū amittūt cās suas: ⁊ granāē iniuste legispiti cōsiliū: ⁊ aduocati patrociniū. ⁊ b̄ p̄ legē qua tenēt s̄buenire idigēti: tñ p̄ legē nālē ⁊ euangelicā q̄ d̄ Nat. 7. Quicūq̄ vultis vt faciant vobis homines facite illis.

Consequenter queritur vtz officiales assessores ⁊ aduocati possint p̄ cōsilio iuris seu dictamine ⁊ patrociniū pecuniā recipere. Ad qd̄ sic. Symonia ē studiosa volūtas emēdi vel vendēdi sp̄iale. Si q̄ cōsiliū iuris seu dictamē ⁊ patrociniū sp̄ualia sūt: hec vēdē vel p̄ istis pecuniā sumē symoniaciū erit. ¶ 3te s̄ ang. ad Macedoniū. Nō

q̄ iudex vēdē iustū iudiciū: nec testis verū testimoniū. q̄ nec aduocat⁹ poterit vēdē iustū patrociniū: vel iurispit⁹ iustū cōsiliū. p̄batio. sicut enī iustū iudiciū iudici ⁊ vtz testi moniū testi ē gratis cōcessum a deo: ⁊ iō ḡtis impedēdū. in p̄ceptum Mat. 10. Gratis accepistis: gratis date. Sicut iustū p̄cōiniū aduocato: ⁊ iustū cōsiliū legispito. ¶ Contra Grego. Iustū ē vt illi cōsequat̄ stipēdiū q̄ p̄ tempore suū cōmodare repiūt obsequiū. q̄ cum aduocati ⁊ assessores suū cōmodēt obsequiū iustū erit vt cōsequat̄ stipēdiū. ¶ 3te Aug⁹. Sūt p̄sone inferioris loci que ab utraq̄ p̄te n̄ insolēter accipiūt: sic officialis: cui admoneat officiū. et ē i eplā ad Macedoniū. ¶ 3te Augustin⁹ ad eundē. Nō ideo q̄ iudex vēdē iudiciū aut testis testimoniū: q̄ vēdit aduocatus iustū patrociniū: ⁊ iurispit⁹ vtz cōsiliū. ¶ R⁹ s̄ ang. ad Maced. dicētē de p̄sonis inferioris loci vt officialib⁹ ⁊ assessorb⁹ ⁊ aduocatis: q̄ non insolēter tales p̄sone accipiunt: ⁊ ab his extorta p̄ imoderatā improbitatē repeti solēt data p̄ tolerabilē cōsuetudinē nō solēt: magis q̄ rep̄bēdīm⁹ q̄ talia iniustata repetierūt q̄ ea de more sumpserunt qm̄ necessarie p̄sone reb⁹ humanis nel mutāē hi⁹ cōmodis v̄ tenēt. ¶ Distinguit⁹ q̄ circa officiales. Aut enī hēnt certū stipēdiū sibi assignatū aut non h̄nt. Si habēt nihil omnino p̄nt recipere sic dic̄ aug⁹. de reb⁹ dñi sup illd̄ Luce. 3. Nemine cōtati. zc. Quicūq̄ stipēdiū publica de certo cōsequi s̄ ampli⁹ querit tāq̄ calumniator ⁊ cōssor jobis suā cōdenat. Si hō non habet. distinguēd. q̄ fm̄ cōsuetudinē ⁊ more recipere p̄nt. p̄ imoderatā hō improbitatē non poterit licite. Un̄ ang. q̄ extorta p̄ imoderatā improbitatē ab his repeti solēt ¶ Circa assessorē hō ⁊ aduocatū distinguē q̄ moderatum salarium recipere p̄nt licite. imoderatū non p̄nt. Moderatū autē salariū attēdi q̄ p̄ cōsideratōē quatuor. Primum; est quātitas cause. 2° labor. 3° scia i assessore ⁊ faciū dia i aduocato. 4° cōsuetudo regionis. Scdm̄ hoz q̄tuor cōsideratōem salariū mai⁹ ul̄ min⁹ vtz taxari. Sic enī dic̄ brūs Leo. 6. vi. Pro laborib⁹ multis. p̄ morib⁹ castis. p̄ acti onib⁹ strenuis p̄miū debet. Et itez sic dic̄ lex canonizata. Arcenf a p̄fessione aduocatoꝝ: q̄ cū graui damno litigatoris ⁊ dep̄datione potētes inueniūt. Nō tñ q̄ postq̄ cā icepta ē nullū partū vtz aduocat⁹ facē cū litigatore: s̄ q̄ v̄ i canone. Nō licet aduocato ulli cōferā

inire cū eo litigatore: quē ī ppā recepit fidē:
nec ex industria iurgiu p̄trahē. ¶ Ad illd̄ q̄
qd̄ obf̄ p̄mo q̄ iustū cōsiliū ⁊ patrociniū res
sp̄iales sunt v̄d̄. q̄ v̄ez ē s̄ se cōsiderata: tñ
labor in disceptādo ī disputando de his que
prinēt ad iuris cōsiliū ⁊ ad cause patrociniū
corp̄alia sunt. Et id̄ rōne istoz̄ dicit Aug. q̄
aduocat̄ p̄t̄ v̄dē iustū patrociniū ⁊ legis
perit̄ iustū cōsiliū. Si aut̄ sine labore possit le
gis p̄t̄ rñdē petēti cōsiliū: nō ē aliqua ratio
quare possit recipere: imo qd̄ gratis accipit v̄z
gratis dare s̄. q̄ d̄. Nat. io. Strat̄ accepistis
gratis date. ¶ Ad illud rō qd̄ obf̄ de iudice
⁊ teste: q̄ nihil p̄t̄ recipere: pari rōne nec aduo
cat̄ nec legis p̄t̄. rñdē d̄. q̄ non ē sile. Nā sic
dicit aug. ad Macedoniū. iudex ⁊ testis inter
vtrāq̄ p̄tē ad examē adhibēt. Juris p̄t̄ rō ⁊
aduocat̄ ex vna pte cōsistūt: ⁊ id̄ nō v̄z index
iustū v̄dē iudiciū: aut testis v̄z testimo
niū: s̄ aduocat̄ v̄dat patrociniū iustū: aut
legis p̄t̄ iustū cōsiliū. ¶ Si aut̄ obiciat̄ q̄ offi
cialis aut assessor: s̄m hāc rōne n̄ p̄t̄ recipere
salarium: q̄ adhibēt ad examē iudiciū inter
utrāq̄ p̄tē. v̄d̄. q̄ n̄ debēt accipere salariū sic
p̄ciū iudiciū vel examinis: s̄ solū sic stipēdiū
laboris iux̄ illd̄. Nat. io. Dign̄ ē operarius
mercede sua.

Deinde queritur

q̄ requirūt ad legitimū aduocatū. Ad quod
b̄ notādū: q̄ requirūt ad officii legitimū ad
uocati p̄sona cōgrua. causa iusta. mod̄ debet̄
affect̄ p̄i. ¶ Circa p̄sona cōgruitatē v̄z cōside
rari bonitas. stat̄. grad̄. officii. p̄pter dese
ctū bonitat̄ p̄hibēt infames. heretici. pagani
excoīcati. v̄n. 3. q. 7. Infames n̄ p̄t̄ esse p̄ura
tores vel cāz̄ patroni. Et itēz̄ ca. 4. q. 1. dicit
cōsiliū. Q̄ oēs infamie maclis resp̄si. i. iustriōes
aut turpitudib̄ s̄bictē p̄sona. heretici etiam
seu pagani ab accusatōe p̄hibēt. p̄hibēt pari
rōne ⁊ ab aduocatōe. ¶ Itē p̄pter defectum
stat̄ p̄hibēt monachi. v̄n dicit Eugeni. 1. 6. q.
1. p̄lacuit n̄f̄o cō cōsilio null̄ monach̄ pro
lucro terreno nepbādissimo ausu de mona
sterio etire p̄samat. ⁊ seq̄. Neq̄ ī q̄buscūq̄
negociis sese implicari: s̄t claustr̄o suo cōtēt̄
q̄ sic piscis sine aqua caret vita: ita sine mo
nasterio monach̄. sedeat itaq̄ solitari⁹ ⁊ ta
ceat: q̄a mūdo ē mortuus: deo aut̄ viuus. aḡ
scat nomē suū. monos enī grece latine vnus
achos tristis. inde monach̄ d̄. i. v̄n. ⁊ tristis
Sedeat igif̄ tristis ⁊ officio suo vacet. Ex h̄

intell̄ q̄ n̄ p̄t̄ eē aduocati monachi nisi for
te ī cā sui monasterii. et s̄ abbate imp̄ate: sic
dicit decretal̄ Inno. ex de postl. c. 1. Et idē itel
ligit̄ de regularib̄ canonicis: sic dicit̄ ibidē.
¶ Itē p̄pter idoneitatē grad̄ p̄hibēt clerici
ī sacris ordib̄ cōstituti: ⁊ etiā in minorib̄ b̄n
ficiati. ⁊ hoc coram indice seculari. v̄n dicit̄
cōsiliū lateranē. Clerici ī s̄b̄yaconatu ī oz
dinib̄ etiā minorib̄ b̄nificiis eccl̄iasticis sustē
tes corā indice seculari ī negociis secularib̄
aduocati fieri n̄ p̄sumāt: nisi p̄p̄am cām vel
sue eccl̄ie fuerit̄ p̄secuti: aut p̄ miserabilib̄
p̄sonis forte que p̄p̄as cās administrare n̄ p̄t̄.
v̄n de postl. Corā rō indice eccl̄iastico dicunt
nō esse p̄hibitos ab aduocatiōe nisi sacerdo
tes solos. V̄n decretalis Grego. io. Cū sacer
dotis sit nullis nocē: oib̄ velle. p̄desse: nō nisi
pro se ipso ⁊ eccl̄ia sua: vel si necessitas imine
at p̄ p̄sonis cōiūctis vel miserabilib̄ sibi ē li
citu postulare. ¶ Itē p̄pter distinctionē offi
cii p̄hibet̄ iudex q̄ sic dicit̄ beat̄ Damascus.
Accusatores ⁊ indices n̄ idē sunt: s̄ p̄ se accu
sati p̄ se indices. p̄ se testes. p̄ se accusatores.
v̄n uisq̄ s̄ ī suo ordine. ¶ Aduocat̄ aut̄ stat̄
ī causa aut p̄ parte accusatois: aut p̄ parte
accusati. et hec distinctio b̄ s̄ canones. Nō
tñ s̄ legē humanā canonizatā. s̄. ri. de postl.
dist̄ctōem aliam. Quidā enī p̄hibēt omnino
postulare. vel p̄pter etates minores. is. ānoz̄
vel p̄pter casum vt̄ surd̄ q̄ p̄sus nō audit
Alii p̄hibēt ne p̄ aliis postulet̄ vel p̄pter sexū
vt̄ femine. uel p̄pter casum ut utroq̄ lumine
orbati: al̄ p̄pter notā ifamie ⁊ turpitudis. b̄s
p̄sonis p̄ se allegari p̄mittit̄. p̄ aliis postulare
p̄hibet̄: nisi forte p̄ certis p̄sonis: ut p̄ p̄tib̄
pro liberis. p̄ fr̄ib̄ ⁊ sororib̄ ⁊ h̄. q̄ deter
minat̄ a iure. 3. q. 7. Hec igif̄ sunt attendēda
quātū ad cōgruitatē p̄sona. Ex pte cause reg
riū iusticia v̄nō foueat cām iniustā. v̄n b̄s
Leuit. 19. Nō facies qd̄ iniquū ē. et eccl̄iastici
4. Pro iusticia agonizare. Ex parte mod̄i de
biti requir̄ iust̄ ordo. ⁊ modestus sermo. ut
n̄ p̄ducatur falsos testes n̄ s̄b̄ornatos: nec falsa
instr̄a: nec allegare leges falsas: s̄ faciat sicut
p̄cipit̄ iuste qd̄ iustū ē exequeris. in quo p̄ci
p̄it̄ iustus ordo. ¶ Item modestus sermo re
quir̄ s̄m q̄ p̄cipit̄. zs. eccl̄iastici. Auq̄ ⁊ ar
gentū tuū cōfla: ⁊ h̄bis tuis facito stateraz̄: ⁊
frenos ori tuo redos. ⁊ attende ne forte laba
ris ī lingua. ¶ Item eccl̄iastici. zz. p̄pter hoc
d̄. Quis dabit ori meo custodiā ⁊ sup̄ labia
mea signaculū certū: ut nō cadam ex ip̄sis ⁊

labia mea pdant me. ¶ Itē regit pter p̄di-
sta affectu pi^o vt. f. paupes ⁊ pupillos opp̄ssos
tucāt s^o q̄ p̄cipit. 3sa. i. Subuenite opp̄ssos.
defendite viduā. Inde ē q̄ p̄cipit i lege exo.
23. Si videris asinū odiēt iacē s̄b onere: non
ptrāsis s̄ s̄blenabis cū eo. Si q̄ hec lex serua-
bat i asino odientī opp̄ssos: multo magis erit
seruāda i p̄sona paupis uel pupillo p̄ iuriā
opp̄ssos. Ex hac igit lege tenet aduocatus
opp̄ssus paupem releuare. Sic igit terminat
hec pars in qua agit de personis q̄ cōstituūt
in iudicio. ¶ Ordinis cōstitia requirit igrere
de p̄cessu iudicii: p̄pter quod dat lex Leuit.
19. Iuste iudica: p̄ximo tuo nō facies qd̄ ini-
quū ē: nec iniuste iudicabis. Et i ps̄. Iuste iu-
dicare filii hominū. i q̄bus manifeste p̄cessus
debit^o iudicioz p̄cipit: ⁊ iniust^o seu idebit^o
p̄hibet. P̄ter aut̄ p̄dictas cōditōes q̄ tace-
sūt circa p̄sonas iudic. rei. ⁊ actoris. ⁊ testis
que p̄tinet ad debitū p̄cessus iudicii: ingren-
da sunt ista. De triplici p̄cessu iudicii. De or-
dine p̄cessus iudicii. De ingitōib^o ⁊ purga-
tiōib^o. De cōfessōib^o. De p̄batōib^o in gnali.
Sp̄ali de p̄batione per testes. De p̄batione
p̄pter p̄sumptionem.

De triplici autem

processu iudicii dicit Innoc. 3°. in cōcilio gnali
Ad corrigēdos excessus: vt de notorius ex-
cessib^o taceat: trib^o modis pōt p̄cedi. p̄ accu-
sationē. denūciationē. ⁊ ingitōem. Et tñ in
omnib^o diligēs adhibeat cautela: ne forte p̄-
lene cōpendiū ad graue dispēdiū veniat: sic
accusatōem legitimā p̄cedere d̄; inscriptio
sic denūciatōem caritativa amonitio: ⁊ ingi-
tionē clamosa insinuatio p̄uenire. ¶ S; q̄rit
in p̄mis ex q̄b^o sanctionib^o d̄ne legis accipit
iste triplex p̄cessus. Nā sic dicit Hiero. sic illū
quod introducitur ad p̄bādū fidē nō h̄; robur
nisi ex testō notō uel veteri deriuat: ita nec
iudicialis sanctio auctoritatē videt habere:
nisi p̄ nouā uel veterē legē cōfirmet. ¶ Itē
qua rōne iste triplex iudicii p̄cessus distigui-
tur merito dubitat. Nā iurispiti distinguūt
sic q̄ in accusatione agit ad degradationē.
et ideo accusator d̄; se obligare ad talionem
vñ p̄pter hoc dicit Innoc. q̄ accusatiōes p̄ce-
dat legitima inscriptio. ¶ Itē i denūciatōe
agit ad p̄niam ⁊ correctionē. et ideo d̄; p̄ce-
dere caritativa amonitio. ¶ Itē i ingitōe
agit ad amotionē ab admīstratione. S; q̄a i
platis maxime esset periculofus: si quecumq̄

delatio admittēt: iō ingitōes d̄; p̄cedē cla-
mosa insinuatio: vt sicut dicit Innoc. false ⁊
maligne criminatiōi ianna p̄cladaf. ¶ Sed
ob̄. Dicit enī beatus aug. q̄ i iudiciis seu plebē
do seu ignoscēdo hoc solum bñ agit vt vira
hominū corrigat. q̄ i p̄cessu accusatiōis male
agit nisi agit ad correctionē. Nō q̄ cōuenien-
ter distinguūt p̄cessus denūciatiōis ⁊ accusa-
tiōis: q̄a i vno agit ad correctionē: in alio ad
degradationē. ¶ Itē dubitat si ingitōem
d̄; p̄cedē clamosa insinuatio. q̄ ingitōem vt p̄-
cedere denūciatio. Nō enī videt differre cla-
mosa insinuatio ⁊ denūciatio. q̄ in p̄cessu in-
gitionis includit p̄cessus denūciationis. ¶
Itē querit quātū ad qd̄ intelligat insinuatio
clamosa. Nā si intelligat quocūq̄ modo. q̄ ad
voces vulgi d̄; p̄lat^o descēdē ad ingitōem:
cū tñ dicat iura. q̄ voces vulgi vane sunt.

¶ R̄ ad p̄mū. q̄ iste triplex p̄cessus iudicii
accipit ex legib^o noui ⁊ veteris test̄. ¶ Pro-
cessus inquisitiōis ex Luc. 16. vbi d̄; de nilico
q̄ defamat^o ē ap̄ d̄m suū. q̄si dissipasset bo-
na illi: cui dixit d̄ns. Quid hoc ē qd̄ audio
de te. redde rōnē vilicatiōis tue. Et ex li. gñ.
is. vbi dicit. Clamor sodomoz ⁊ gomozoz
multiplicat^o ē: descēdā ⁊ videbo utz clamorē
q̄ uenit ad me ope cōpleuerint. Ex q̄b^o ma-
nifeste p̄bat q̄ nō solū cū s̄dit^o: neq̄ etiā cū
p̄lat^o excedit si p̄ clamorē ⁊ famā ad aures
superioris p̄uenit: d̄; corā ecclesie senioribus
ueritatē diligētī p̄scrutari: ut. ff. si rei popo-
suerit qualitas cognita. discretio cōspā feriat
delinquēt. ¶ Itē p̄cessus denūciatiōis accipi-
tur ex lege Leuit. 5. vbi d̄; Nā que audierit
nocē iurāt: testisq̄ fuerit q̄ uidit aut cōscius
ē: nisi indicauerit portabit iniquitatē suā: sup
quē locū dicit aug. q̄ indicari d̄; ei q̄ potest p̄-
desse: ⁊ n̄ obesse. cū. f. ē tale crimē: de quo ali-
qs pōt eē testis. qd̄ dicit lex testisq̄ fuerit zc.
Et ista indicatio ē denūciatio quāuis istud
habeat dubitationē sic infra dicit. ¶ Itē iste
processus accipit manifeste ex Mat̄. 18. vbi
d̄; Si peccauerit i te frater tuus corripe eū;
inter te et ip̄m solū. si nō te audierit ad bibe
unū uel duos. q̄ si eos n̄ audierit dic ecclesie.
¶ Itē p̄cessus accusatiōis ex lege accipitur
Deut. 25. Si cā fuerit inter aliquos ⁊ it̄pel-
lauerit iudices que iustū eē p̄p̄erit illi in-
sticie palmā dabūt: que impiū cōdēnabūt: im-
pietati. ¶ Ad 2° rō qd̄ querit d̄; q̄ p̄cessus
p̄dictus distinguit sic. In ingitōe enī p̄cedit
ad correctionē ex officio seu auctoritate iudic

Uñ 3nod.3. Denūciare fama vel deferente clamore plat' officii sui debitū exequat' descē dendo. f. ad ingitōez. ¶ In denūciatōe xō r accusatōe pcedit' ad correctiōe: s̄ ex alteri' delatōe: que fit dupl'r. vel ad correctiōem fin feueritatē iusticie qualis d̄ ē in accusatiōe vel ad correctiōe s̄ affectū mīe: qualis debz esse in denūciatōe. Et inde ē q' accusator: q' correctiōe querit' s̄ feueritatē obligat se ad ratiōe. denūciator: xō nō. q' correctiōe intē dit s̄ mīam seu pietatē. ¶ Dicit' i ingitiōe cōsiderat' discretio vītat'. i denūciatione affect' caritat'. i accusatiōe terror feueritat'. Scdm h̄ q' d̄ q' i hoc triplici p̄cessu semper intēdit' correctiō delinquenti si sit ordinat' p̄ cessus. ¶ Ad tertiu' d̄. q' clamosa insinuatio r denūciatio differūt. nā denūciatio fit p̄ de terminatā r certā psonā. Clamora vero insi nuatio indeterminate p̄ famā. vñ sic i p̄cessu denūciatōis psona denūciat' ē loco accusato ris. r i p̄cessu accusatōis psona accusanti est loco actoris. ita i p̄cessu ingitōis loco actoris ē fama seu delatio clamoris. vñ dicit' 3nod.3. q' i ingitōe ē idem actor r index. s̄ denū ciantē fama vel deferente clamore plat' officii seu debitū exequat'. Ex hoc igit' p̄ q' p̄cessus ingitōis nō includit' i se p̄cessus denūciatio nis. ¶ Ad vltimū uero d̄. q' clamosa insinu atio nō intell' s̄ voces varias vulgi. s̄ uo ces psonaz grauiū r honestaz. vñ 3nod.3. Si excessus p̄ clamorē r famā ad aures supe rioris puenierit: nō qdem a maliuolis r ma ledicis: s̄ a p̄uidis r honestis: nec semel tātū s̄ sepe qd clamor innuit. gñ. is. et diffamatio manifestat. Luce. 16. d̄ corā ecclesie seniorib' vītatē diligētī p̄scrutari.

Secundo queritur

de ordine p̄cessus iudicii. Circa quod nōndū ē q' variat' ordo multipl'r. Aut enī factū ē no toriū r enidēs: aut latēs. Si enidēs ē: tūc p̄cedit' i iudicio sine accusatōe actoris: sicut declaratū ē sup̄ qdōe de officio iudicis. ut p̄ possit iudex sine accusatore iudicare. Si xō factū sit latēs: p̄cedit' ordine p̄us determinato Quia aut deferit' crimē p̄ clamorē fame. r sic tūc sup̄dictū ē p̄cedit' ordine ingitōis. Aut deferit' p̄ actionē determinate p̄sone. et h̄ vel s̄ vīam caritat': r tūc p̄cedit' p̄ denūciatōez quā p̄cedē d̄ caritatiua admonitio. Aut s̄ vīa feueritat'. r tūc p̄cedit' p̄ accusatiōe: quā debz p̄cedē inscriptio. Uñ q' denūciationis

relingm' i q̄stōi sequēti: cū de p̄cept' euange lid agef: q' ibi pleni' p̄t ingri. Uñ q' i q̄stōi onis determinabim' i sequētib': q' ipsa p̄pe accipit' ex lege d̄ Moyfi. s̄ r accusatōis. ¶ In p̄nti tñ gñal' de ordine iudicii q̄rit'. i quo. s̄ cōstituit' actor. reus r index. I. a s̄ humanas sanctiōes r canones. ordo iudiciari' sic dispo sit' ē: vt p̄mo actori determinet' requisitio iudic' 2' determinet' auctoritas iudic'. 3' seq̄ citatio rei r punitio cōtumad. 4' cōcedat' exceptiones s̄ cōcedat' recusatōes. 6' forme libell'. 7' de terminet' satisfactōes. 8' cōcedit' dilatiōes. 9' seq̄ litis cōtestatio cum iuramēto de calūnia Deinde xō sequit' partiū interrogatōes. et si reus negat' introducūf p̄batōes. q' examina tis snā fert' r vñ iste ordo multipl'r peccare. ¶ Primo q' fere oīa que añcedūt interrogati onē partiū nō determinat' i iure dīno. r tñ ibi p̄cipit'. Nō addes q'q' vel minues ad v̄ba: q' ego loquor. deut. 4. ¶ Itē p̄ ista q' p̄cedūt añ q' possit discuti vītas: differit' iusticia: r fre quētissime impedit': vt videat' fere i omnib' causis impletū ill d̄ 3sa. 19. Cōuersus ē retroz sum iudiciū r iusticia lōge stetit: q' corruit i platea vītas r equitas nō potuit ingredi. Itē cū lex dei plena sit r p̄fecta. vñ deut. 4. d̄. Nec ē nostra sapiētia r intellect' corā po pulo. r seq̄. q' ē alia gr̄s vt beāt iusta iudi cia r vniuersam legē. q' ad oē iudiciū termi nādū sufficiūt p̄cepta iudicialia dei. sup̄fluē igit' vidēt' p̄cedētia: r ad nocumētū irotrōda tā. ¶ Itē vñ habuerūt homines q' supra dī uinas leges possēt alia leges condere. Nam in ps. p̄ reprobationē d̄ añ x̄po d̄. Constitue dñe legislatorē sup̄ eos. sciāt gētes qm̄ hoīes sunt. ¶ Itē d̄. q' q̄dam introducūt ad ordi nē iudiciariū p̄pter necitatē. q̄dā p̄pter vtili tatē. q̄dā ad repellēdā iniquitatē. Propter ne cessitatē ordis iudiciariū introducunt' ea sine q' nō p̄t iudiciū terminari. r h̄ determinat' i lege dīna. vt i p̄paratoris ad iudiciū r̄q̄si tio iudic' r auctoritas iudic': r citatio rei euz pena cōtumad. ¶ De r̄quisitione iudicis d̄ deut. 17. Si difficile r̄ ambiguū iudiciū eē p̄ spereris: uenies ad sacerdotes leuitici gñis ad iudicē q' fuerit i loco quē elegerit dñs. Et Exo. 18. Cum accidit aliqua visceptatio ueni ant ad me inter eos ut iudicē. Est aut' necia r̄q̄stio iudic': q' nullus p̄t eē iudex i sua cā. De auctoritate xō iudic' hēf in. 16. deut. 1. iudi ces r̄ magistrōs cōstitues i portis tuis zc. Au thoritas xō ē ex ipsa cōstitutione: q' d̄ ad

hebr. c. Nemo sibi sumit honore zc. et ex iuris
dictiois determinatōe. fm determinatū locū
vñ dñ Deut. 16. In omnib' portis tuis et p sin
gulas trib' tuas vt indicet populū. De cita
tione rō rei et pena otumacis hēf numeri. 16.
Misit Moyses et vocauit Nathān et abyron
citando eos vt oparerent coram ipō i indi
cio. ibi etiā expmif otumacia qua dixerunt.
nō venim'. et sequif pena granissima qua ad
sūam Moysi absorpti sūt a terra. Citatio autē
necessaria ē. qā null' absens nisi p otumaciā
dñ iudicari. sic sup dictū est. ¶ Itē i pgressū
iudicii necia sunt itrogatio ptiū. itroductio
probationū. diffinitio cāz. ¶ Inqstio neces
saria ē ad sciēdā partiū intēione. Probatio
ad itatē discussionē. Diffinitio ad cause ter
minationē f' q' dñ Deut. 17. Cū audieris tūf
grediētes pactū et ingieris diligēter. et vez
esse repereris: educes ad portā ciuitat' zc. ibi
etiā seqf. In ore duoz vel trium stabit omne
vbu. Propter vtilitatē vero et ad repellēdā
inigtate nō discordātia a lege dei itroducā
sunt f' canones et humanas leges. quedaz in
fanorez auctorit. qdam i fauorem rei. qdam i
suffragiū vtriusq. In fanorē enim auctorit
introducif mod' reqstiois iudic: et locus et
auctoritas iudicant. mod' citatiois et puni
tio otumac. que tria quāuis possunt extrahi
a iure dño: tñ modificant a iure humano.
In fanorē rō rei introducif exceptiones. re
cusationes. libell'. Exceptiones que elidunt
actioē actoris pncipal' otra malignitatem
volūtatis. Recusationes que sunt declinati
ones iudic. ppter suspitionē oppositā contra
oppressionē potestati. Libell' qui otinet inten
tione actoris: ne possit postea imutare otra p
uersitatē itat. In suffragiū rō actoris et rei
introducif satisfactōes. dilatioēs. et in litis
otestatione de calūnia iuramētū. Satisfacti
ones que dant a reo et a pcuratorib' actoris
et rei q' vsq' ad finē lit' pmanēt otra instā
declinationē iudicii. Dilatioēs que pncipal'
dant ad deliberandū otra pncipitationē cō
siliū. Iuramētū de calūnia quo iurāt ptes
se nō aō calūniandū agere vel rñdere oē
pueritatē doli. ¶ Ad illud qd pmo obf dō.
q' quānis hec nō determinēf in iure dño:
tñ qā sunt osonā iuri dño et ad oseruatioēz
iusticie auctoritatē recipiūt a iure dño cum
p legē pncipal' leuit. 19. Iuste iudica pximo tuo
¶ Ad 2° rō qd obf q' p ista ottingit itatez
iusticie impediri. dō. q' hoc nō ē ex actu pdi

etaz otstitutionū: f' ē ab vsu iniquoz: p qbus
dñ isa. i. Quō facta ē meretrix ciuitas fidelis
plena iudicii iusticia habitauit i ea. nūc autē
bomicide argētū tuū versuz ē i scoziā: vinū
tuū mirtū ē aqua. ¶ Ad tertiu dō. q' lex dei
sufficiēs est ad omnia que sunt necessaria: tñ
qā ē infinita boiū malicia: id mīster legis
reliquit statuē et determinare que sunt expe
diētia. vñ Deut. 17. Qui supbierit nolēs obe
dire sacerdotis impio et decreto iudic' mori
etar. ¶ Ad 4° dō q' mīstri legis cū mīsterio
recipiunt potestātē dendi leges de h'is que
expediūt iusticie. vñ puer. 3. dic vna sapia.
Per me reges regnant: et legum conditozes
sua decernūt.

Consequenter querē

dum ē de ingstioib' et purgatoib'. quo antez
ordine sit a plato ingstio faciēda: ex pdictis
manifestū ē. Inqstioēz enī dñ clamosa in sinu
atio puenire f' q' dñ gñ. 18. Clamor sedomo
rū venit ad me. et Deut. 18. Cum repti fuerint
vir et mulier q faciūt malū in ospectu dñi et
trāsgrediūt pactū illi: et hoc tibi fuerit nun
ciatū: cū audieris ingres diligēter. De purga
tione autē notādū ē q' purgatio ē de obiecto
crimine inocētie ostētio. Un sic ingstio perti
net ad platu: ita purgatio ad reū. Purgatio
nis autē due ponūt spēs. canonica et vulgaris
Canonica ē que fit p iuramētū et bonoz testi
moniū. vulgaris ē que a vulgo est inuenta vt
ferri candēt. aque feruentis: et monachie
seu duelli. Circa purgatiōem canonica vubi
tas vtz vlf debeat fieri p iuramētū: et vtz
ad purgationē possit quis cogi. ¶ Ad pmo
introducif lex deut. 21. vbi dñ de inuento ca
dauere hoīs occisi i aliqua ciuitate: q' maio
res natu ciuitat' illi' veniēt ad interfectū: et
lauabūt man' suas et dicēt. Man' nostre nō
effuderūt hūc sanguinē: nec oculi nostri vi
derūt. et hoc sup vitulā cefam. Ex qua lege
auctoritas purgatiois p iuramētū manifeste
accipit. ¶ Itē dicē canon ex ocilio glerdēsi. 2.
q. 4. Presb' si a plebe sibi omissa infamat' fia
erit ad arbitrium sui epī septē collegas sibi
adiūget: et iurabit in sacro enangelio coram
posito q' crimē illatū nō ppetrauit. ¶ Item
i eodē. Si mala fama de pfbro exierit et accu
satozes vel ei' testes legales defuerūt cū de
notatis sibi vicinis pfbis quos scimus nolle
piurare: sacramēto suo famā suā purget. ¶
Contra. Canon bñ Cornelii. Sacramentum

hacten⁹ a simis sacerdotib⁹ vel reliq⁹ exigi
nisi p rata fide minime cognouerim⁹: nec spō
te eos iurare repim⁹. z. q. 4. ¶ Itē in eodem.
Nos sacramtū ab ep̄is nescim⁹ oblatū. ¶ Ad
qđ rñ def. q. ex his auctoritatib⁹ nō p̄hibent
omni moda iuramēta fieri a sacerdotib⁹: sed
tm̄ incanta: et ea que p qualibet causa tpali ī
iudicio offerūt. Cū aut populari infamia sa
cerdotes oppmūt: tūc ad inocētie sue osten
sionē iuramēta debēt offerre. Un̄ Grego. Si
qs ep̄is aut q̄libet sacerdos a populo accusa
tus fuerit: et certi testes inuēti non fuerint q
criminis illati x̄itate dicant: iusiurandum in
medio fiat. et illū testē pferat de inocētie sue
p̄ritate: cui nuda et apta sunt oīa. ad heb⁹.
4. ¶ Itē dubitat ut p̄ sit qs ad purgationē p
iuramētū cōpellē⁹. visum aut fuit q̄busdam
q nō p̄pter religationē iuramenti. Itē p̄pter
canonē Leonis pape. z. q. z. Auditū ē fratres
qualē mali hoīes ī me grania crimina cōfinxe
rūt. Quāob̄re ego Leo pōtīfex sancte romane
ecclesie purifico me. hoc aut facio: nō legē pre
scribo ceteris: qua id facē cogāf. Ecce sum⁹
pontīfex se ipm purgat: nec tñ ceteris necessi
tatē purgādī p̄scribit. vñ daf̄ intelligi q̄ sa
tisfactio purgatiōis ī volūtate cōsistit accusa
ti: nō ī arbitrio iudicis. ¶ Con̄f. Canon Leonis
pape. z. q. 4. Sacerdos si suspitiosus aut incre
dibilis suo ep̄o aut reliq⁹ suis a sacerdotibus
sue bonis et iustis de suo poplo hoīb⁹ fuerūt
ne ī crimine aut p̄dicta suspitōe remaneat:
cū trib⁹ aut quq⁹ aut sex bonis ac vicinis sa
cerdotib⁹ exemplo Leonis pape: q. iz. ep̄os in
purgatiōe habuit: si suo ep̄o visum fuerit ac
necessē eē p̄pter tumultū populi p̄spererit cū
iustis et bonis hoīb⁹ se sacramēto corā poplo
sup quatuor euāgelia vato purgatū ecclesie
reddat. ¶ R⁹ dō. q. ī arbitrio iudicis non ī
volūtate accusati cōsistit satisfactio purgatio
nis. vñ dīc̄ decretalis Alerādri tertii. q. si de
aliquo crimine laborat infamia: accusatoze et
testib⁹ deficiētib⁹ parrochian⁹ ep̄i ad purga
tionē ē p ipm ep̄m cōpellē⁹: nisi forte sup ip̄o
ad supiorē iudicē duxerit appellādū. Illud
rō qđ dīc̄ canon Leonis intell⁹ de successorū
bus summi pontīfī: q n̄ hnt supiorē iudicē:
si relinquūt dño iudicādī. ¶ De forma vero
iuramēti canonice purgatiōis et reliq⁹ circū
stātiis: q̄ sūt regrēda iuris p̄tīs p̄mittim⁹
De vulgari uero purgati
one merito querēdū ē. nā illa videt̄ ortū h̄re

ex dīna lege. vñ ī numeris. c. daf̄ lex cōtra mu
lierē suspectā de adulterio: q̄ offerat sacrifi
ciū zelotipie et oblatio inuestigās adulteriū:
et accipiat aque: ī q̄b⁹ cū execratōe cōgerant
maledicta: et multa que ibi d̄terminat: et sic
venit mulieri ad bibēdū aque ille. et si rea est
cōputrescet femur ei⁹. si innoxia illesa erit et fa
ciet liberos. ex qua lege videt̄ examinatiōes
p ferz candēs et aqua feruentē p̄bari. ¶ Itē
examinatio furti achor facta ē p iortes. Josae
7. et ingitio iobediētie seu trasgressiōis Jo
nathe. i. R. i. 4. Ex quo videt̄ idē p̄bari. ¶ Itē
probatio p monomachiā et p duellū approba
ri p cōsistū Holie et David. p. R. i. 7. ¶ Itē dīc̄
cōsiliū garimanēse. z. q. 4. Sepe cōtigit vt mo
nasteriis monachoz furta p̄petrēt: idcirco
statuim⁹ vt qñ ipsi fr̄es de talib⁹ expurgare se
debēt missa ab abbate vel ab alio celebretur
p̄ntib⁹ fr̄ibus. et sic expleta missa oēs cōcent
in hec r̄ba. corp⁹ dñi sit tibi ad p̄ba ionē ho
die. ¶ Itē ī eodem dīc̄ canon. Statuit sancta
synod⁹ vt si duo de adulterio accusati fuerit
et ambo negauerit: et orāt sibi cōcedi vt alter
illoz vtroq⁹ dīno purget iudicio. Si vnus
inde ceciderit ambo rei habeat. Ex his igit
manifeste p̄bari videt̄ q̄ deficiētib⁹ p̄batio
nib⁹ et negate reo: possunt si iualescit suspitio
cria p p̄dicta indicia ingri. ¶ Itē rōne argu
it: cu nullo modo credēdū sit aliquo tēpore
ecclesie errasse: nec ī fide nec ī decretis iusti
cie. In veteri aut testamēto concessē sūt hī
examinatiōes p exempla et leges: et ī nouo te
stamēto p canonū sanctiones. q̄ n̄ erit aliquo
modo dīc̄ ī examinatiōe istoz iudicioz cōtri
neri errore: nec erūt sicut illicita reprobadā
¶ Con̄f. dīc̄ canon beati Stephi pape. ferri
candentis vel aque feruēt: examinatiōe cōfes
sionē extorqueri a quolibet sacri nō cēsent ca
nones: et q̄ sanctorū pat̄z documēto scitū nō
est: suspitiosa adinuctē nō ē p̄sumēdū. z. q.
4. ¶ Itē idē ibidē. Spontanea cōfessione vel
testiū approbatione publicata delicta cōmissa
sunt. n̄o r̄gimini iudicāf. occulta rō cōgnī
ta illi sūt r̄linquēda: qui sol⁹ nouit corda fili
oz hominū. Cū ḡ examinatio p hī⁹ indicia n̄
sit de his que possunt iudicari p p̄p̄iā cōfes
sionē vel testiū approbationē. ḡ in omnib⁹ his
iudiciis us̄pam⁹ nobis ea que diuino iudicio
fuerant r̄suada: quod est temptaf̄ deū: cū tñ
prohibitū sit s. Deud. Nō r̄ptabis dñm deū
tuum. ¶ Itē decretū Nicolai pape ī eodem.
Monomachiā ī lege n̄ assumim⁹: quā p̄ceptā

fuisse n̄ repim^o: quā h̄ iniisse quosdā legam^o:
sic sanctū David et Soliā sacra p̄dit historia
p̄. R. i. n̄sq̄ tñ vt ex lege teneat alicubi di-
nina sensit auctoritas: cū h̄ et h̄i^o sectates deū
solū temptare videat. q̄ h̄i^o iudicia: sunt pe-
nit^o reprobanda: et purgatio p̄ talia. Qd̄ o-
cedū ē s̄^o decretalem Innod. tertiū: qua de
templariis q̄ i subditos h̄i^o exercebat dic. s̄tes
templarioz quosdā subditos qñ de aliquo cri-
mine infamaf: eos ferri candent iudiciū s̄b̄
opellūt. q̄b^o et si qua exinde sequat exustio ci-
uilē penā insignūt. cū tñ h̄i^o iudiciū sit penit^o
interdictū: vt pote i quo de^o temptari videt
**Ad illud q̄ qd̄ primo ob̄ de sacrificio ze-
lotipie d̄. q̄ lex illa introducta ē s̄^o pmissio
nē nō s̄^o cessionē: s̄m quā dīna lex et huma-
na pmittit minora mala fieri ne fiant peiora.
in quē modū oblatio libelli repudii introdu-
cta ē p̄pter seneciā iudeoz q̄ erant p̄ni ad in-
terfectionē vxoz. s̄m modo et lex zelotipie ne
ualefcere suspitiōe adulterii perimerēt vxo-
res. Qd̄ aut p̄ pmissionē introductū est n̄ o-
trahi ad imitationē. **Ad illud qd̄ obicit
oñter de Achob et Jonatha et David. d̄. q̄
illa facta scripta sunt n̄ ad exēplū rei faciēde
s̄ i figurā rei future. i. Cor. io. Dīa in figura
oringebāt illis. Inq̄stio enī p̄ sortē: que facta
ē ad inuestigādū p̄tū Achob et inobediētiā
Jonathe figurat futurū et gñale iudiciū: qd̄
ex inspatio p̄tōrib^o supueniet: sic iudiciū qd̄
p̄ sortē ē ab hoste p̄uideri n̄ p̄t. vñ. z. Pe. z.
Dies dñi veniet sic fur. **Silv^o d̄. Danid
et Solie s̄gt̄ misteriiū passiois dñice: in quo
sp̄ialis Danid xp̄s de Soliat. i. dyabolo ue-
lut duelli certamine triūphauit. vñ et omnia
h̄i^o facta sunt dīna inspiratōe in figuram rei
future. **Ad ea qd̄ obicit s̄m canones re-
spondend̄ sic de sacrificio zelotipie q̄ omnes
illi canones introducti fuerūt n̄ s̄^o cessionē
boni: s̄ s̄^o pmissionē minoris mali: ne peiora
mala otingerēt. Inde ē q̄ iudicia ferri can-
denti et h̄i^o i iudiciū p̄ coionē corporis dñi
mutauerūt: et maxime ga i culpa erat hostū
multitudo: quā p̄pter pei^o vitādū oportebat
tolerari in minori malo. vñ et s̄^o hoc intell̄
canon Gregorii. Si vir q̄ frigide nature esse
d̄ p̄ vez iudiciū p̄bare poterit vxozē suaz
nunq̄ se cognouisse sepat ab ea: qd̄ intelligit
de iudicio vulgari: que tñ postea diminuta
malicia p̄ sequētes canones n̄ pmittantur. **Ad
ultimū qd̄ ob̄ d̄. eccl̄iaz nūq̄ erras-
se: ga nec h̄i^o ccessit vt approbare: s̄ pmisit**********

ne pei^o fieret. s̄^o q̄ et ipsa lex eterna facit: que
pmittit multa mala fieri n̄ solū vt ex eis eli-
ciant bona: s̄ etiā ne fiant peiora.

Consequēs est inqui

rere de cōuisione rei p̄ cessionē: quia p̄dicto
modo p̄cedēdū ē cōf̄ reū: cū crīe n̄ p̄t cūci
Conuicif aut duob^o modis. aut p̄ p̄pam con-
fessionē aut p̄ p̄bationē. idēo p̄mo querēdū ē
de cessionē rei vtz q̄s ex cessionē p̄pā sit
damnād^o. Qd̄ p̄bat p̄ illud qd̄ dicit Iosue ad
Achob. Confitere atq̄ iudica qd̄ feceris. Ios.
7. et facta cessionē furti lapidat^o ē. **Itē idē
p̄bat p̄ illud qd̄ legis. z. R. i. de puero amale-
chita: q̄ dixit se interfecisse Saul. cui ait Da-
uid. Sanguis tu^o sup caput tuū. Os enī tuū
locutū ē aduersus te dicens. ego interfeci xp̄s
dñi. et iussit eū David interfici. **Itē i enāge-
lio dicit dñs seruo q̄ abscondit pecuniā dñi sui
De ore tuo te iudico serue nequā. **Itē dicit
lex humana. Confessos in iure p̄ cūctis h̄eri
placet. **Itē lex alia. Cōfessus p̄ iudicato h̄i
ga quodāmodo s̄mā sua damnaf. cui etiam
occordat euangeliū Mar. iz. Ex h̄bis tuis iu-
stificaberis: et ex h̄bis tuis cōdemnaberis.********

**Coñ. Humanū iudiciū quātū possibile est:
o-imitari dñi. s̄ i dño iudicio cōfites cō-
se n̄ damnaf: s̄ miam seq̄. vñ i p̄f. Dixi cō-
tebor aduersum me i iusticiā meam dño: et tu
f̄misti iniquitatē meā. Et Iza. 43. Narra si qd̄
h̄es vt iustificeris. q̄ nec i humano cōfites cō-
se erit cōdemnād^o. **Itē p̄t aliq̄s falso cō-
teri i iudicio humano vt si aliq̄s cōfiteat se
vnū hoīem occidisse q̄ postea apparet viuus
Constas est q̄ talis n̄ eēt damnād^o. q̄ n̄ q̄cūq̄
cōfessio cōtra se fac ad vānationē. **Itē dicit
lex humana. s̄. de q̄onib^o. Si q̄s vltro malefi-
cia cōfiteat n̄ est ei fides adhibēda. Nōnūq̄
enim aut metu aut aliqua cā i se h̄ ē cōtra se
cōfiteat. **R^o s̄m q̄ dicit canon. i. 4. ca. q. z.
Conf̄ se q̄s p̄t testari p̄ se hoīe mime. Dicu-
dū q̄ q̄ exceptis casib^o qui determinaf a iure
q̄lib^o p̄t p̄ p̄pam cessionē damnari. Ples
aut casus i iure excipiūt. vñ ē i pueris. aliis
i ignoratib^o sen erratib^o. terti^o i inuitis. 4. cū
cōfessio sit ex ius. et quedam talia. **Ad illud
q̄ q̄ p̄mo ob̄ d̄ q̄ n̄ ē i cōtrariū qd̄ obicit de
cessionē que fit i foro dño. Nā sic i foro hu-
mano distinguit cōfessio in iure et ex ius. con-
fessio facta ex ius n̄ inducit damnationē. sed
cōfessio facta i iure inducit. Ita d̄. q̄ cōfessio
de p̄tis que fit i p̄nti ex ius est. ga ante dñi**********

iudiciū quod est in morte: vel ante iudiciū generale. 7 ideo ista confessio volūtaria 7 a se penitenti meret miam. 7 confessio que fiet post mortē vel in futuro iudicio nullā omnino cōsequit miam: s̄ reatū damnatōis ostēdit. de qua confessione Sap. 5. Dicet intra se penitentiā agentes zc. Di sunt quos aliqui habuim⁹ in derisum. 7 seq̄. Talia dixerūt ī inferno hi qui peccauerūt. **S**ilf̄ quātū ad humanū iudiciū cōfiteēs ī iudicio damnat: cōfiteētib⁹ ex iudiciū volūtarie 7 cū compunctiōe parcit. quēadmodū cōfiteētib⁹ ex ins ex pueria gloria penā infert. vñ dicit decretalis de quodā qui cōfitebat se adulteratū cū qdā: sic qdā fatui solēt interdū cū male fecerit gloriari pbibet h̄ iura vicāt regulariter cōfessionē ex ins factā n̄ opare p̄iudiciū cōfiteētis: iste tñ d̄ ab officio 7 bñficio suspēdi. **A**d 2^m iam p̄ rñfio ga illd̄ ē de casib⁹ exceptis a iure. **A**d illd̄ qd̄ ob̄ ultimo de illo q̄ vltro maleficia cōfiteēt. d̄. q̄ intell̄ de cōfessione p̄ cruciatū extorta: de qua dicit lex q̄ reoz cōfessiones p̄ extortatis cribus n̄ hēnt. Et dicit canon. i. ca. q. 6. Omnis cōfessio que fit ex necessitate fides n̄ est. Confessio enī ī talib⁹ non d̄ extorqueri p̄ssimū enī est de suspiciōe aut extorta cōfessione quēq̄ indicare: cū magis cordis inspectoz sit de q̄ opis: non pōt humano cōdemnari examine: quē de suo referant in iudicio. **I**ll d̄ q̄ quod d̄ vltro cōfiteēt. intell̄ de volūtate absoluta: nō indūta p̄ metū vel dolores. Cā aut̄ ē quare talib⁹ cōfessionib⁹ n̄ credif̄ ga hoies ī tormenti multoties agūt tāta impatiā: q̄ magis volūt mētiri q̄ tormēta pati.

Dostea queritur de

probationib⁹. Et p̄mo de pbationib⁹ ī gñali. Est aut̄ pbatio cōiudicio p̄ argumētū rei dubie faciēs fidē. Sex aut̄ modis ad faciēdū fidem sumit argumētū pbationis. p̄ euidētiā facti. p̄ famā. p̄ iuramētū. p̄ instrumēta. p̄ p̄sumptionē. p̄ testimoniū. Per euidētiā facti pbatus est Chaim interfecisse fratrem. gñ. 4. Uox sanguinis fr̄is tui Abel clamat ad me de terra. **S**lo. Euidētiā patrati sceleris n̄ indiget clamore accusatois. **I**te p̄ famā pbaf̄ matrimonii cōtractū. vñ dicit decretalis. q̄ si fama vicinie habet q̄ qdam vir quādam mulierē tanq̄ vxorē habuit: cū m̄rimoniū sit cōiunctio maris 7 femine cogenda ē mulier vt eidem viro affectu seruiat cōiugali. **I**tem per iuramētū est pbatio seu testimoniū īno-

cētie. sicut dicitur est de purgationib⁹ p̄m lege Deut. 21. 7 exodi. 22. vbi dicit. Si quis omenauerit. primo suo asinū suū 7 mortuus fuerit: iurādū erit in medio q̄ non extēderit man⁹ suas ad rem pximi sui: suscipietq̄ dñs iuramentum: 7 ille reddere non cogetur.

Item ad probationē p̄ instrumētū legit̄ in 3ere. 32. Accepisse libram possessionis signatum 7 stipulationes 7 rata ad probationem facte emptionis. **I**tem de probatione per p̄sumptiones habet in tertio Regū. vbi Salomon adiudicauit filium mulieri que cōpassa ē interfectionē ipsius. **D**e pbatione vero per testes Numeri. 35. Domicida s̄b testibus panif. Nec autē distinctio pbationū assignat a iurisperitis. Circa quam primo querit que sit ratio p̄dicte distinctionis. Nam non videtur distingui pbatio que est per iuramētum a pbatione que est per testimoniū: cum testimoniū non feratur sine iuramento. **I**tem dubitatur de pbatione que est per facti euidētiā an interuenienti tali pbatione seruandus sit ordo iuris: quia sicut dicit canon. 2. ca. q. i. Manifesta accusatione non indiget Et iterum dicit decretalis. q̄ in criminibus notoriis nec accusator nec testis necessarius est: cū hi⁹ crimina nulla possunt tergib̄statiōe celari: ergo p̄termisso omni iuris ordine pōt snia ferri: vbi est pbatio per euidētiā facti.

Contra. i. Deut. Audite illos: 7 quod iustū est iudicate. **S**lo. Nullus debet iudicari nisi p̄sus auditus. ergo necesse est vt precedat citatio rei 7 interrogatio. **I**tem dubitatur de pbatione que est per famā. Nam si per famā sufficiens ē pbatio 7 iusta: iusta fuit damnatio Saluatoris a pylato: cum fama esset: 7 per p̄ncipes 7 scribas: 7 plebē iudeoz: q̄ eēt malefactor. quod falsissimū est. Relinquit igitur q̄ non est per famam sufficiens pbatio: nec iusta cōdemnatio. **I**tem dubitatur de pbationibus per p̄sumptiones: 7 testimoniū: 7 per instrumēta. Sed de p̄sumptōib⁹ 7 testimoniū infra specialiter queret̄. **D**e pbatione autē seu fide instrumētōz: non est n̄si negotii: 7 ideo iurisperitis relinquēdū est.

Dicēdum igit̄ ad p̄mum q̄ ratio p̄dicte distinctionis est: ga omnis pbatio aut pcedit ex facto. aut ex scripto. aut ex verbo.

Item ex facto vnobus modis. ex manifesto facto aut ex facto p̄sumpto. **I**tem ex v̄bis trib⁹ modis. quia aut est pbatio honesti: aut īnocētie: aut maleficii. **S**cōm hoc ḡ accipiūf

p̄dite differētie. Nam probatio ex facto ma-
 nifesto est p̄batio p̄ euidētia facti. p̄batio ex
 facto p̄sumpto est p̄batio p̄ p̄sumptiōes. p̄ba-
 tio t̄o ex scripto ē p̄batio p̄ instrumēta. Pro-
 batio maleficii requirit p̄bationē testimoniū.
 Probatio inocētie requirit p̄bationē iuramēti.
 Probatio t̄o honesti admittit p̄bationē per
 famā. ¶ Ad illō q̄d obic̄ p̄mo distinguit. Nam
 p̄batio p̄ iuramētu sup̄ distinguit a p̄batiōe p̄
 testimoniū: q̄a ad p̄bationē admittit iuramē-
 tum rei ad purgationē inocētie: que non ad-
 mittit ad p̄bationē culpe. p̄batio vero per
 testimoniū: quod etiam est iuramēto firma-
 tū t̄ p̄sonaz differētū ab alore t̄ reo requi-
 rit ad iudiciōnē culpe. sicut aut̄ purgatiōem
 inocētie sequit̄ absolutio accusati. ita ad iu-
 ditionē culpe sequit̄ cōdemnatio. Jura autem
 priora sunt ad absolvendū q̄ ad cōdemnā-
 dū. Patet ergo qualiter differt p̄batio que
 est per iuramentū a probatiōe que est p̄ testi-
 moniū. ¶ Ad aliud quod queritur de p̄bati-
 one que est per facti euidētia dīcēdū. q̄
 quānis non sit ordo seruand⁹: qui est in ocul-
 tis iquirēdis. est tamē quidā ordo iudiciari⁹
 ibi seruand⁹: sicut dicit decretalis: quia reus
 debet citari t̄ interrogari: t̄ eo presente vel
 per cōtumaciam absente sententia debet dari
 vnde beatus Zepherinus. 3. ca. q. 9. Absens
 nemo iudicetur: quia diuine t̄ humane hoc
 prohibent leges. quod intelligit nisi absens
 fuerit ex cōtumacia. Pro presenti namq̄ cō-
 tumacia eum habere facit: sicut dicit Gratian⁹.
 ¶ Si autē querat̄ qd̄ dicat̄ factum euidens.
 in criminib⁹ distinguidū. q̄a est notorium
 iuris t̄ facti. Notorium iuris est illud factum
 de quo quis canonicē cōdemnatus est: sicut
 dicit decretalis. Notoriū iuris est de quo ali-
 quis canonicē cōdemnatur. vel quando cri-
 men notorium non diffit̄. Notoriū t̄o facti
 dupliciter. aut p̄sumpti: aut manifesti. No-
 toriū facti p̄sumpti est vt paternitas. filia-
 tio. sicut dicit lex. quia semper mater certa ē
 etiam si virgo conceperit. pater vero est quē
 nuptie demonstrat. Notoriū vero facti ma-
 nifesti est de quo fama publica suum prestat
 adminiculū: t̄ ipsa rei euidētia prestat. nec
 potest aliqua tergiversatione celari. sic dicit
 decretalis. Quocūq̄ istoz modoz crimē no-
 toriū sit: potest iudex ex officio suo punire cri-
 minosū: quānis corā eo nō accuset: nec testi-
 bus conuincat. ¶ Ad ultimū t̄o quod obic̄
 de p̄batiōe per famā dīcēdū. q̄ p̄batio per

famā nō admittit ad iudiciōnē maleficii: que
 est ad cōdemnationē: admittit tamē ad p̄ba-
 tionē honesti matrimonii. p̄pter religiositatē
 Jura enī facilia sunt ad recipiēdū p̄bationē
 religiositatis t̄ honestatis. Difficilia t̄o sunt
 ad probatiōnē recipiēdā turpitudinis: t̄ vñ
 sit reatus cōdemnationis. Ideo sicut patet ex
 predictis ad cōuicēda maleficia nō est admit-
 tenda p̄batio p̄ famā solū.

Consequēter que

ritur de probatiōe per testes. Circa
 quod querunt duo. ¶ Primo an ad p̄bati-
 onē admittat̄ testimoniū de auditu. ¶ 2° de
 fide testib⁹ adhibēda.

Quantum ad primū

obf. Dic̄ canon beati Calixti. 3. ca. q. 9. Testes
 p̄ quācūq̄ scripturā testimoniū nō p̄ferat̄: s̄
 p̄ntes de his que viderūt vel nouerūt testi-
 moniū dicāt. nec p̄ferat̄ testimonia nisi de his
 q̄ s̄b eoz p̄ntia acta eē noscūt. Ex quo videt̄
 relinq̄ q̄ testimoniū de auditu nihil p̄bat in
 iure. ¶ Conf. Leuiti. 5. Nā q̄ audierit vocem
 iurati: testisq̄ fuerit. q̄ p̄t ferre testimoniū
 de auditu. ¶ Item de omni eo qd̄ certissime
 coḡscim⁹ testificari possum⁹. s̄: sic ea q̄ vide-
 mus in factis certissime scim⁹. ita ea que audi-
 m⁹ in v̄bis. q̄ de v̄bis testificari que audim⁹
 possum⁹. ¶ R. audiri d̄ aliqd̄ per se. aliqd̄
 p̄ accidēs. Per se audimus sonos t̄ v̄ba. t̄ de
 his testificari possum⁹. vt si audiam⁹ q̄ aliq̄s
 dicat v̄ba cōtumeliosa. cōtra aliquē. vel aliquē
 cōfiteri pecuniā talē eē solutā: vel tonitrua eē
 facta tali die. In hi⁹ t̄o accipit̄ p̄batio testimo-
 nii de auditu. ¶ Itē p̄ accidēs audim⁹ factū
 aliqd̄ qd̄ nobis aliq̄ narrante referet. t̄ q̄a nō
 potest certissime sciri: nisi alio modo fuerit
 cognitū: non ualebit in hi⁹ testimoniū de au-
 ditu. vñ quēadmodū distinguit̄ l. ad Pau-
 linā de vidēdo deo inter scire t̄ credē: his q̄
 scim⁹ nos ipsi testes sum⁹. his t̄o q̄ credimus
 aliis testib⁹ mouemur ad fidē. In his q̄ q̄ t̄e
 p̄nt sciri p̄ auditū: valz testimoniū de auditu
 h̄ ē i v̄bis: q̄a taliū possum⁹ eē hi⁹ testes. ¶ In
 his t̄o q̄ solū alieno testōnio cognoscim⁹: te-
 stes eē nō poterim⁹. ¶ Ad illō q̄ qd̄ obf. q̄ te-
 stimoniū debet p̄ferri de visu d̄d. q̄ nomine
 visus intelligitur quilibet sensus. sicut dicit
 Augustinus super Joānē vltimo. Palpate t̄
 videte. Exo. 20. popul⁹ videbat voces.

Deinde queritur de fide testib⁹ adhibenda. Circa qd nō qd dicit de etealis caplo de testib⁹. Qd diligent testes sunt exānādi. et debēt de singulis circūstan- tis prudēt inquiri. videlz de cāis: psonis: loco: tpe: auditu: visu: scia: vel credulitate: uel fama. Nec aut exānatio iō faciēda est: vt scia⁹ qtra fides sit dictis testiu adhibenda. ¶ Querit ergo p^o de illis que ponunt de- rogare fidei testium: que sunt tria pncipalr res. tps. et locus. cū in his dissentiant. Res vt cū vnus testificat de vna re uel persona alius de alia. ex quo. n. nō conueniūt: nihil pro- bāt. sic dicit canon. 35. cā. q. 6. Temp^o vt cū vnus testificat aliquid factū in vno tēpore alius in alio. sicut dicit canon Leonis. Pape 3. q. 9. Testiu uoces tanq^o pluriū nō admittā- tur quos tempoz diuersitas sil esse p^ohibuit. ¶ Locus vt cum vnus testificat aliquid factū esse in vno loco. alius in alio in quē modum reprobanit testimoniū senū orra Susannam Daniel. 13. Quia vnus dixit factū esse sub- panno. alius sub cino. crimen seu adulteriu: qd iponebāt Susanne. ¶ Querit que sit rō quare diuersitas in hui⁹ fidei testimoniū ex- cludit. ¶ Itē nō v^o diuersitas tps testimoniū vitare. nam pōt ferri testimoniū q vnus vi- cat factū esse tpe sereno. alius tpe nubilofo. ¶ Itē pōt oringere sic frequēter accidit q recordabil⁹ de facto et nō tpe. hoc est die ul- mēse quo factū est. ¶ Ad qd respondendū: q rō quare p^odicta diuersitas: qtra ad rem temp^o et locū. fidei testimoniū euacuat: ē quia siue diuerse sint res: aut diuersa tēpora: aut diuersa loca: de quib⁹ testificant quilibz de se afferit solūmō. et sicut dicit decretalis. q ubi quibz afferit de se: licet plēs fuerint: non est eis credendū cū glibet sit in suo testimo- nio singularis: et dicit lex Deutro. 19. Non stabit testis vnus conē aliqū. ¶ Ad secūdū dicit testē cē interrogandū de anno mense et die celebrati tract⁹. sed nō v^o tps erat serenu: aut pluuiofū. Si aut p^oteat testis se nō recordari de tpe. nihilominus ei creditur et si vnus dicat hoc esse factū tali tpe. alius ex^oisse dicat contrariū: tunc neutri est fides adhibenda. ¶ Itē querit de diuersitate te- stiū vt scia⁹ quib⁹ sit fides adhibenda. Nam aliquādo introducunt testes conūri: alqū vi- uerit: et inter dū vnus vni. plēs plurib⁹. alqū testis sibi ipi est conūri. Querit g^o de teste

qui sibi ipi dissidet. vtz sit ei fides adhibē- da: qd v^o. Nam sic supradictū est testis inter- rogat de credulitate: et fama. sed p^o considerati- onē differentē dicitur qd p^obabiliū pōt mo- ueri ad differentē credulitatē. differenti tē- pore interrogat⁹. ponat ergo qd idē interro- gatus de credulitate differenti tpe: diuersa rideat. Interrogat⁹ d^o visu et scia vniformit⁹ rideat. Constās est qd p^o rideat fm xitatem p^oscie. g^o si sibi ipi dissidet ut victū est nihil- ominus erit ei fides adhibenda. ¶ Conē. 4. ca. q. 3. Canon qui false uel varie testimonia di- xerint a iudicibus puniant: et itelligit in cā criminali. ergo nō solū ille qui falso testatur vtz etiā ille qui uarie p^ontendus est. ¶ Itē d^o qd p^o dicit⁹ nō v^o dicit sibi ipi dissidere: qd fm p^osciam p^ofert quib⁹ different⁹ p^ote disse- rens tps et credulitatem. sed si respū eius d^o tps de scia siue visu sibi conūria uel diuerfa diceret: testimoniū eius oino nō ualēt: sicut dicit canon. 3. cā. q. 9. et est Ambrosii in li. de padio. pura et simplex testimoniū series int⁹ manda est plerūq^o testis cum ad seriē gesto- rū aliqd ex suo addit: totā testimoniū fidei p^o medatio decolorat. ¶ Itē querit vtz plib⁹ testibus ex vna pte p^oductis et concordantib⁹ sit fides adhibenda: qd v^o. qd plēs sunt et con- cordant sicut dicit lex Deutro. 19. In ore vni- oz aut trium testium stabit omē verbū. ¶ Con. Pnt testes esse corrupti et vni et cū- dem mediatū sermonē afferre. g^o nō erit eis credendū. nā sicut dicit canon. 4. cā. q. 3. De te- stibus cōsiderandū est q simplr testimonia dicant: vtz vnum eundēq^o mediatū fmo- nē afferant. ¶ Itē fm legē humanā canoni- zatā. ff. de testibus. 4. ca. q. 3. Si testes omnes eiusdē honestatis et estimationis sunt. et ne- gocii qualitas ac iudicis mot⁹ cū bis occur- rit sequenda sunt omia testimonia. Requi- rendū ē igit⁹ ad oēs cōditōes que requirūt ad teste idoneū. de quib⁹ hēf sup. q. de ido- nitate testiū. ¶ Itē querit si ex testibus p^o- ductis quidā eoz aliud dixerūt. et quidā ali- ud licet impari numero: qbus fides sit adhi- bēda. ¶ Itē fm legē. ff. canonizatā. 4. cā. q. 3. qd si diuersa seu conētra testes dixerint. Cre- dendū est dictis eoz: qui dicūt illud quod nature negocii conuenit et qd inimicitie aut grē inspiratione caret. confirmabit⁹ iudex mo- tū ai sui ex argumētis et testimoniis que rei esse ap^oria et xitati p^oximiora esse p^operit. ¶ Itē querit de testib⁹ ex vtraq^o pte p^oducti

sibi inticē tradicentib⁹ quib⁹ adhibenda
sit fides. Si dicat q̄ illi p̄t adhibeda sit fi-
des ex qua pte sunt ples: Con. lex. ff. canoni-
zata. 4. cā. q. 3. Nō ad multitudinē respiciō
sed ad sincerā fidē ⁊ testimonia quib⁹ poti⁹
lux x̄tatis assistit. ¶ Itē possibile est multos
esse viles ⁊ corruptos ex vna pte: ⁊ tñ nume-
ro ples. ⁊ constās est q̄ tūc nō est standum
taliū testimonio. q̄a sic dicit beatus Gregorius
2. ca. q. i. Si vilissimi testes sint exhibiti nul-
lius sunt momenti. Quales autē uel cui⁹ opi-
nionis ad testimoniū admittendi sunt. hēc
s. q. de idoneitate testiū. ¶ Itē nō est stan-
dum pluralitati: sed extimatiōi maiori ⁊ honestati
Unde dicit canon s̄m legē canonizatā: vt. s̄
dictū est. q̄ nō ad multitudinē respiciō optz
sed ad sincerā testiū fidem. Unde etiā ē qd
v̄t Exo. 23. Nō in iudicio plurimoz acq̄i-
escēs sūe: vt a vero venies. nec seq̄ris turbā
ad faciendū malū. Unde iuxta hoc dicit lex
canonizata. s̄p. minoz seniore ⁊ amplioris bo-
noris inferiores ⁊ mares feie: ⁊ ingenuū li-
berto p̄feremus. ⁊ intellige aliis bonis ōditi-
onibus parib⁹. ¶ Itē queri s̄. si oēs testes p̄-
duci ex vtraq; pte sint eiusdē ōditionis: bo-
nestatis ⁊ honoris: quib⁹ erit credendū. ¶
Respondendū: q̄a tūc stabit pluralitati te-
stiū: s̄m qd dicit decretalis Inno. 3. titu. de
testib⁹. Si testes vtriq; p̄ducti honestatis
eiusdē ⁊ extimatiōis extiterint: Cū cōstet
testes monachoz esse testib⁹ archid. nume-
ro pauciores p̄ archid. Iniam p̄feratis. Log-
tur in cāu cuiusdā cāe que x̄tebat int̄ qdā
archid. ⁊ quosdā monachos. ¶ Itē queri
si tot sint ex vna pte quot ex alia ⁊ eiusdē ho-
nestatis ⁊ extimatiōis. Uel ex vna pte ples
⁊ ex alia digniores. ita q̄ numero possit di-
gnitas adequari ⁊ eo. Quid erit tūc iudici
faciendū. R̄ndet s̄m decretalē luti. 3. Si ā
baz p̄tū testes sunt eque idonei possessori.
sue rei ps̄ alteri p̄ferat: cū p̄mptoria sint iu-
ra ad soluendū q̄ ad ōdemnandū. p̄tēq; i li-
berali cā: in qua si vtriusq; p̄tis testes eq̄les
fuerint p̄ liberali cā s̄nia p̄ferat. Generalit̄
ḡ in iudiciis p̄ reo sn̄andū est. cū i testib⁹
equalitas est. sequēdi enī sunt testes qui ad
humanā declināt sn̄iam. ⁊ hoc nisi fauora-
bilitoz sit ps̄ actori: s̄ q̄a videt̄ stat p̄ libera-
te: uel p̄ vote: uel pro testō: uel p̄ pupillo: v̄l
pro vidua. bec. n. declinēt ad humanā sn̄iam
p̄pter qd dicit in ecclesiastico. 4. Esto pupil-
lis in iudicādo misericors vt pater ⁊ pro

viro mater illorum.

Consequenter queri

tur de p̄batione p̄ p̄sūptiones. Est autē p̄-
sūptio ōiectura vnius facti p̄ aliud factū:
seu argumentū ad credendū vñū factū per
p̄bationē alteri⁹ facti. ¶ Querit̄ ḡ vtrum
in iudicio debeat admitti probatio p̄ p̄sū-
ptiones. Et q̄ sic. ōndit̄ per iudiciū Salomo-
nis. 3. Regl. 3. in q̄ ad iudicauit puerz mulie-
ri. que ōpassa fuit ipius interfectioni. ⁊ ex af-
fectu ōpassionis p̄sūptū ē sufficient̄ q̄ cēt
eius mal. ⁊ alterius que ōpassa nō ē q̄ non
cēt mal ipius. ¶ Itē p̄uerbio. 2. 20. Ex studi-
is suis intelliget̄ puer si munda sunt ⁊ recta
opa eius. sup̄ que locū dicit Jeron. quēcūq;
x̄tibus studere cū modestia ōtinētie au-
dittoni sapie. obseruantie diuinoz mādato-
rū maxime simplicitati ⁊ humilitati videris
b⁹ munda opa ⁊ recta intellige. Ex quo reli-
quit̄ q̄ sicut ex ōpassione affect⁹. ita ex stu-
dio: ⁊ exercitatione itellect⁹ p̄sumit̄ de q̄ti-
tate p̄sone ⁊ actus. ¶ Itē ecclesi. 19. Ex vi-
su cognoscit̄ vir ⁊ ab occurru faciei cognos-
cit̄ sensat̄ amictus corpis: ⁊ risus vultū
⁊ ingressus hominis enūciat̄ de illo. ex quo
relinquit̄ q̄ ex habitu ⁊ mō ōuersationis p̄-
batur habit⁹ mētis. ¶ Itē dicit canon. 3. cā.
q. 2. Nō est p̄sumendū q̄ p̄ vñū hominē rex
cogere ad aliquid faciendū. Ex quo relin-
quit̄ q̄ p̄sumitur nō coactus: sed uoluntari⁹
fecisse. ex ordine igit̄ status ⁊ gradus. p̄sum-
ptio surgit ad p̄bandū ōditionē actus. ¶
Itē dicit canon. 27. cā. q. i. Certe ip̄e ōcubit⁹
ip̄e ōplexu: s̄ ip̄a ōfabulatio ⁊ ōsculatio ōia
centiū duoz turpis ⁊ fetida ōormitio de-
decus criminis ōstent. Ergo genus ⁊ q̄litas
actus p̄sumptionē inducit. ¶ Itē dicit de
cretalis beatus Gregorius. scribens quibusdā de
africa. Qualiter mortalitate ⁊ languoribus
nasceat̄ q̄ro viciniore estis credo q̄ subtili-
us cognouistis. Ex quo relinquit̄ q̄ p̄sum-
ptio noticie accipit̄ ex loco. ¶ Itē idem be-
atus Gregorius scribens Victori ep̄o. Latere te
in vicinio nō potuit qd ad nos in lōgiquo
puenit. ex quo relinquit̄ idē. ¶ Itē Jeron. s̄
illud Osec. 8. Scribā eis multiplices leges
meas: ex p̄us datis ⁊ neglectis apparet q̄
has negligent. Ergo ex circūstantia tēporis
p̄terit: p̄sumit̄ qualitas stat⁹ futuri. ¶ Itē
beatus Gregorius. scribens Maxio ep̄o Ex tras
acta in te vita vidicimus quid de subsec̄pti

tua ouersatione psumam. Ex his igitur
in simul ogregatis relinquitur q argumenta
pbationu in iudicio accipiunt p psumptio
nes. tu ex affectu. tu ex studio. tu ex ouersa
tione. tu ex gradu. tu ex actione. tu ex loco.
tu ex tempore. et simili mo ex aliis circustan
tiis. Si ergo ex talib sumuntur argumeta p
bationu. ex talib est iudicadu. Con. i. Cor
5. Si quis frat nominat inter vos et est for
nicator. et sup illud dicit Aug. Noluit ho
minem ab hoie iudicari p arbitriu suspitionis
sue extraordinario vsurpatoio. iudicio. s
ltime iudicatu. aut sponte ofessu. Si ergo pro
batio que est p psumptiones. qtu est de se
no generat nisi suspitiones facti. ergo p pre
sumptiones no erit iudicandu. Itē none
possibile est sicut legitur d socio cuiusda facti
qui nudu cu nuda. et in amplexu et i oscula cu
insda mulieris pcessit. et tñ sicut vñ aimo
simplici et innocenti. et constas e. ga sicut su
dictu est hi actus introducant vehemētis
simas psumptiones de coytu et fornicatioe
Cu ergo picipiat in lege iudicet q iudicet fm
xritatem. cu otingat fm oēs psumptōes fal
lere. no erit iudicandu p psumptiones. R.
psumptio quadrupl accipit. Est. n. psumptio
temeraria. violenta. leuis. pbabilis. et fm hoc
ex psumptionib inducit quadruplex suspi
tionis genus fm easde vias. Temeraria
g psumptio est qñ apparet oiectura boni et
no mali. vt qñ oia signa sūt boni et nulla ma
li. et ex tali psumptioe surgit suspitio teme
raria. et iudiciu temerariu. quale fuit iudici
um pharisei. Luc. Qui dicebant intra se
Dic si esset ppha sciret vti q qualis e mlr
que tangit eu. q peccatrix est. iudicado xpi
ga pmittebat se otingi a muliere. Et sicut mo
Mathei. 9. Suspitio et iudiciu scribaru dice
tiu. Dic blasphemat. cu vñs vixerat pacito re
mittit tibi peccata tua. Presumptio ho
violenta otraria huic est. qñ. s. apparz oiectu
ra mali et no boni. qñ videlz oia signa sūt ma
la et nulla bona. et ex tali psumptione surgit
suspitio violēta. tal fuit psumptio i iudicio salo
mōis. Cu adiudicauit puez mulieri. que cō
patiebat morti eius. nulla ei psumptio erat
q mater esset pueri in alia muliere. imo oio
otraria que petebat puez. int erfici. otra hu
manā et nālē pietatē nolens q viueret i ma
nu alterius. dicens. nec mihi nec tibi s diui
das. Presumptio leuis est in qua est oie
ctura qua mali seu facti et magna boni vt ga

multa signa boni sūt. et pna tñ aut nulla ma
li. et ex tali psumptione surgit suspitio leuis
et iudiciu leue. quale vñ fuisse iudiciu Salo
monis. Regl 2. Cu adiudicauit fratrem
suu interfici. qñ petiuerat ab ysac sunamitez
quis. n. Salomo ex pcedenti facto ante suā
in regno ofirmationē quo Adonias fecerat
sibi carru et equites. habuisset signu q uo
luit regnare. tñ p ofirmationē suā no legit
factu aliquod. nisi solū q petiit ab ysac su
namite. ppter qd vñ Salomō in iudicio ex
leui suspitione fratē morti adiudicasse. Si
tñ alr vñ nibyl verogat pñti intentōi. Leuis
enī suspitio est sicut victu est. qñ est oie
ctura qua mali et magna boni. vt si vir bone fa
me videat sel loqui cu muliere in loco su
specto. In talib. n. vñ q vobia sunt in meli
ore ptem iterperanda. Presumptio ho. p
babilis conra est huic. qñ oiectura est ex
plurib. et fere oibus signis malis. et pna aut
exilia signa sunt boni. et ex tali surgit suspi
tio pbabilis ad cautela. et euicationē mali
in quo cau dicit dominus. Mathei. 7. Atten
dite a falsis pphs qui ueniēt ad vos in ve
stumētis ouiu. intrinsecus aut sunt lupi ra
pacia fructib eoz cognoscei eos. fruct
aut dicit actus plures. ex quib sumit pba
bil malicie oiectura. qñs aliq signu appa
reat simplicitatis aie. Ex presuptione g te
meraria que prouenit ex pueritate accusant
et ex psumptioe leui. que prouenit ex discre
tione accusant. no est argumētū probatiois
in iudicio. nec debent talia mouere anim u
iudicis. et iudiciu ex talib psumptionibus
prohibet Mathei. 7. Nolite iudicare. Et pre
sumptione probabili. no vñ induci iudex ad
ferendā sniam. sed ad iudicendā purgatioe.
vt dicit decretalis de purgationib. Si quis
xistibus rōnibus de raptu pulsatus fuerit ca
nonice se purget. Ex psumptione ho vio
lenta sumit argumentū probōis ad feren
dā sniam. vt i pdicto exēplo iudiciu Salomōis
3. Regl. 2. Ad illud g qd obr q nullus
iudicandus est arbitrio suspitionis. vñ. q in
crimibus suspitio violenta surgit ex specie
mala. vt ex oculis et amplexib supradictis. q
mala specia prohibet ab aplo. cum dicit. i. ad
thefal. 5. Ab omi specie mali abstinete uos.
Crimē g est in suspitione. sed mala spēs in
certitudine que punit multotiens. sic crimē
et ideo pro pbato crimē mala spēs. que est
suspitio violenta accipit et io i hi no est ex

arbitrio iudicū suspitionis. ¶ Ad illud xpo
qd obr̄ de illo exēplo: d̄b. qd nō est otraben
dū ad cōsequētiā: qd approbata sanctitas p
sone minuit cōtrās circūstantias ī p̄dicto
cān. vt nō sit ex eis p̄sumptio violēta. tamen
porius credendū est: qd nullo sancto vir ta
lib' turpitudinib' se exponerz. Et ī hūc mo
dū terminat ps in qua in d̄r̄is d̄ p̄gressū iu
dicioz q̄tum ptinet ad theologica in d̄s̄tōz

Cōsequens est inquit

rere de sn̄is iudicioz. D̄r̄ autē sn̄ia iudicial
trib' modis. pp̄ie. coiter. et coissime. Prope
sn̄ia diffinitionis. Coiter sn̄ia p̄cepti seu ius
sionis. Coissime sn̄ia excoicationis seu puni
tionis. Sn̄ia autē diffinitionis est ip̄a cāe de
terminatio que otrorheris finē iponit p̄nu
ciatione iudicis absolutionē otinens. et o dē
nationē: fm̄ qd d̄ic̄ lex hūana et etiā diuina
Deut. 25. Si cā fuerit inē aliquos et in sp̄el
lauerint iudices que iustū esse p̄spererint il
li iusticie palmā dabūt que imp̄i; o demna
bunt ip̄ietatis. Quātum ad p̄mā p̄tem legis
on d̄ic̄ qualr̄ sn̄ia iudicis d̄et otinere absolu
tionē iusti. Quātū ad secūdā. n. qualr̄ o dem
nationē rei. ¶ Sn̄ia xpo p̄cepti seu iustionis
est decretū seu mādatū p̄ncipi seu sacerdo
tis ex auctoritate iudiciarie p̄tatis. De qua
Deut. 17. Seq̄ris sn̄iam sacerdotū et iudicis
et qui p̄sunt lo co que elegit d̄ns. qui autē
sup̄bierit nolens obedire sacerdoti ip̄i o et iu
dicis decreto moiet. ¶ Sn̄ia xpo excoicati
onis est ex aucte iudiciaria. sep̄atio a cōione
p̄li fidelis: qd pp̄ie q̄tū ad sep̄ationē sp̄iālē
ptinet ad euāgeliz. q̄tū xpo ad sep̄ationem
corpālē et in figura ptinet ad legē. Sep̄atio
autē ista pena est: que nō infert nisi otumaci
bi' aut exēplū Nume. 16. Ubi veteriata cō
tumatio Dathan et Abyron. per sn̄iam pro
fert iudex Moyses d̄icēs. Recedite a taber
naculis hōium impioz. et nolite t̄gere que
ad eos ptinēt: ne in uoltamini in peccat̄ coz.
Sili mo d̄b. qd sn̄ia punitionis est ex aucte
vine legis pene delinquētis d̄ereriatio.
Omissis igit̄ eis que inquirenda sunt circa
sn̄iam diffinitionis: que in d̄s̄tō ptinet ad in
risp̄tos: et his qd ptinēt ad in d̄s̄tōz sn̄ie p̄ce
pti: que inquisitio ptinet ad tractatū de obe
dientia. Omissis insup̄ his que ptinēt ad in
quisitōz sn̄ie excoicationis. qd in d̄s̄tō pp̄ie
ptinet ad iudicialia noue legis. uel ad q̄cōm
de clauib'. q̄tum ad p̄tem inquisitionē: in d̄

rendaz est de sn̄ia punitionis: seu legibus p
quas pene māles d̄etermināf̄ peccatis. uel
p̄ rationabilē cōsiderationē suspendunt vt n̄
inferant̄ peccat̄.

Sciendum igitur

q̄ in lege erant quedā mala p̄missa
Quedā mala punita. Et fm̄ hoc variabant̄
leges iudiciales. Nā quedā erāt in p̄missio
nibus. Quedā in punitiōib'. ¶ P̄mo ergo
querendū est de legib' p̄missionis. ¶ 2° de
legibus punitiōis. ¶ Itē q̄tum ad leges per
missionis. P̄mo d̄clarandū triplex gen'
p̄missionis legis. Sc̄do xpo in d̄s̄tō e de
lege repudii odiose vxoris.

Triplex autem ma

lū inueit̄ in lege nō punitū: sed lege p̄missū
Exactio vsuraz ab aliis q̄ a fratrib'. Deut.
23. Nō feneraberis fr̄i tuo ad vsurā peccu
niā: nec quāly aliā rem: s̄ alieno. Odiose vx
oris repudiū. Deutro. 24. Si accepit hō vx
orē: et nō inuenit gratiā ante oculos ei' p̄p̄
aliquā feditatē scribet libellū repudii zc. In
uestigatio p̄ sacrificiū et maledictio culpe
suspecte vxoris. 5. Nume. Si sp̄s zelotipie
ocitauerit viz conē vxorē zc. offerret oblati
onē zc. Circa qd querit̄ duo. P̄mo que
fuerit rō h' triplicis p̄missionis. Sc̄do an
culpa fuerit p̄mittentis.

Breuit̄ quantum

ad p̄mū querit̄ cum multa alia mala in illo
p̄plo extiterūt. Quare poti' ista p̄missa sunt
ip̄unita q̄ alia. ¶ Ad qd obr̄ sic. Qd ē min'
peccatū minus est puniendū. Ergo lege iu
sticie q̄ sunt peccata minora magis debēt re
linqui ip̄unita q̄ peccata maiora. Cū g' min'
peccatū fuit colligere ligna ī sabbato q̄ vsura
qd tri peccatū punit̄ lex morte. 15. Nume.
Et furtū bouis uel ouis minus peccatū sit
q̄ repudiū vxoris. qd est cōi sacramētū fe
deris diugalis. et t̄n furtū punitū est in re
stōe in quadruplū p̄ one: et q̄ntuplū p̄ boue
Exo. 22. Ergo lege iusticie debuerūt vsure
et r̄pudia magis puniri. Ergo iustū ē ip̄uni
ta relinqui: ex quo minora punitūf̄. ¶ 2° qd
iustissima rōne p̄missa sunt p̄dicta mala illi
p̄plo: et ī lege n̄ punita. Erat. n. ille p̄pls d̄ure
cernicis. Exo. 32. et iō p̄mittenda erāt ei mi
nora mala ne inciderent in peiora p̄uersus. n
erat ille p̄pls q̄tū ad uehementiā cupiditatē

ex pte occupabilis. Item ad uehemetiam
ire ex pte irascibilis. qm ad errorem suspitio
nis ex pte ronabilis. inde est quia sciebat le
gislator tanta eorundem cupiditate et auaricia
ut nec fratribus est hebreis ab uisuris par
cerent: nisi alienis ad uisuram dare pmittere
pmisit exactionem uisuram ab aliis qm a fratribus
Item quia sciebat tanta eorundem iracundie
malitia ut uxores odiosas: cu ab eis non nisi
p morte separari possent: occiderent: pmisit re
pudiu odiose uxoris. Item quia sciebat i eis
de tm inualescere erroris suspensionem: ut sola
suspitione adulterii xia sine falsa orra ux
ores insurgerent: pmisit uestigatorem criminis
qd nisi diuino miraculo iuestigari pot: ppe
qd institutum est sacrificiu zelotipie: in q ma
nifeste miraculose dei xtus opabatur. ut illa
que culpabilis esset inflato uentre et femore
putrefacto piret: que non esset innocens et in
noxia pmaneret. fecit igitur legislator p bi p
missiones: q in tali populo fieri potuit. uidelz
p minorum malorum pmissionem: eos a maioribus
auerti. Ad illud quoque obicit dicitur q legis
lator: quedam minora mala grauissime punire
pcepit: illa penultimo dicitur: q licet minora
frequenter tm in illo populo contingebat: et sua
frequentia tranquillitati et paci illi populi plus q
alia maiora nocebant. et sine scandalo et dis
sidio illi populi puniri poterat. Quedam non maio
ra mala minus puniri decreuit ut penit ipa
nita relinquit: aut qm mino pati et tranquillitati
nocebant q minora. et ideo decreuit minus
puniri. aut qm sine scandalo et scissione cor
die et pacis puniri non poterat. et ideo decreuit
ipunita relinquit diuino iudicio punienda. hoc
aut iustum est. sicut dicit Aug in 2o de libo ar
Uides mihi legem istam que populo regendo scri
bitur recte quedam mala pmittit: que p diuinam
puidenciam vindicant. Hac aut de causa fenera
ri alieno: et repudiare odiosam uxorem. et inue
stigare adulterium suspectu p diuinu iudici
um a lege relicta sunt ipunita.

Postea queritur ista
mala dimittere ipunita fuerit culpa pmittit
tis ut legislatoris et iudicis. Ad quod sic
ad Ro. i. Non solum qui talia agunt uigni sunt
mortis. sed qui consentiunt facientibus. Bio. con
sente est tacere cu possis redarguere. Item
decretalis dicitur sentire qui manifesto facino
ri desinit obuiare. Cu ergo predicta mala sint ma
nifesta facinora legislator: moyses dicitur eo

sensisse: cu istis facinoribus non obuiaret. Item
dicit auctas canonis. Error cui non resistitur
approbatur. Cu ergo Moyses et erat resistere
predicto errori non resistere approbatur erro
re. ergo peccabat. Item ad Roma. 3. faciam
mala ut ueniat bona absit. Si ergo non sunt
facienda mala ut ueniat bona. Ergo nec tol
leranda sunt mala ut non accidat seu eueniat
mala. Item pmisit repudiu quod erat peccatum
ergo sensit fieri peccatum. Item ille facit cui
aucte fit. Si ergo aucte Moysi fiebat repudiu
q sic dicitur Mat. 19. Moyses mandauit dare
libellu repudiu et dimittere. Ergo ipse Moy
ses dicitur fecisse et introduxisse repudiu pari roe
et uisuras: et fenerari alieno: et uestigatorem
adulterii p diuinu iudiciu qd est tempre
deu. Item cu pateat ex precedentibus q iusta
de causa predicta mala in illo populo debebant relin
qui ipunita: diuino iudicio punienda: si fuit
culpa legislatoris seu iudicis pmittentis p
dicta. qm sicut dicit Aug. i. de libo ar. Lex te
poralis que regendo populo scribitur ea iudica
da sibi assumit que satis sunt ueliante paci
hominibus igitur: et quantum possunt p homines
regi: illa aut sicut ostensu est non erant ad con
ciliationem pacis hominum impitioz si p iudi
ciu punirentur. et ideo erant pmittenda. Ad au
toritates ergo quas primo et 2o obicit. dicitur e
rgo intelligunt illo casu. qm iudei plures potest
utiles et sine piculo scismatis publici obuia
re uel resistere. Moyses aut predictis facinori
bus et erroribus non poterat uel obuiare.
quia multitudo et cordiu ueritiam erat in ca
sa. Respicendo ergo ad pacem et unitatem tribuum
israel. que multo melior est qm pax in hanc
psonam uel illam que possit turbari si ex odio
uxoris uel suspitione incoiugibili intericeret
uxores: decreuit iuste ut pmitterent predicta
et relinquerent ipunita. sicut in pnti ecclesia
q non potest uel resistere militibus qui dunt
decimas. qm si resisteret manus malis accideret
i ecclesia. scilicet scissura: pmittit eos decimas ob
tinere. Ad illud quoque obicit: dicitur q non se
quitur non sunt facienda mala ut ueniant bona
ergo non sunt pmittenda: qm qd facit mala pec
cat. sed non qui pmittit fieri: cu non possit uel
liter resistere: uel cu non debeant rationabili ex
ca resistere: sicut ipse deus. qui pmittit multa si
eri mala: tm ex ronabili causa: ut. scilicet. ex eis eliciat
bona. Ad quartu uisum igitur qd pmissio
dicitur multiplex. dicitur enim pmissio concessio: qm
licita cedere: ut cu religioso cedere uisitare

patre a suo plato. **I**te est pmissio dispensationis. qm no licita p dispensatione facta licita cedunt ut cu abbas dispensatiue concedit seu pmittit monacho comedere carnes. **E**t est pmissio indulgentie: qm aliquid licitū cui oppositū melius est dedit. vt scbe nuptie ab aplo. r tñ melior esset continētia vidualis. **I**te est pmissio tollerantie. qm simpliciter illicita ne peius eneniat tollerant: sicut in pdictis casib? repudii fenozis r iuestigationis adulteri: r in his no sequit. pmittit g? osentit: nisi dicerem? osensu ipsope: r fm quid: r ex opatione. r tūc pprie no est osensus in hoc. s. vt faciat repudiū. s. i alio qd est ne peius fiat. s. occisio vxoris: fenecari fratri. **E**st itez pmissio sustinētie: sicut dicitur De? pmittere multa mala fieri: vt ex eis eliciat bona sic dicit Aug?. Nullū malū permittit de? fieri in re publica nisi ex eo eliciat bonū. **A**d vltimū vō. qd aucte Moyse no fiebat repudiū: nec ex aucte legis: sed ex aucte legis r Moyse scribebat libellus. vt p hoc retraherent a repudio. r hoc est qd ondit Aug? conē faustū illud de vxore nō dimittenda: qd vñs pcepit cū antiqs dictum sit. Quicūq; dimiserit vxorē suā vt illi libellū repudiū. **M**atth. 5. Si diligēt in te amur videbimus nō esse coniū: vtiq; volebat dimitti vxorē a viro: qui hāc iterposuit mozas vt in discidiū aius pcepit: r libelli scriptōe fractus absteret. sed qd mali eēt vxorē dimittere cogitaret: pferit qd vt phibent apud hebreos scribere lrās hebreas nulli fas erat nisi solis hebreis scribis. Et vñ i codē libellū vir bon? prudensq; nō scriber nisi i aīo nimis auerso atq; pverso osiliū concordie innuere non valeret.

Consequenter in
 quirendū est spālī de lege repudiū de qua dr deut. 24. Si accepit hō vxorem r nō inuenerit gratiā in oculis eius ppter aliquā fedritatē zc. Prenotandū est igit qd in hac lege duo erant pmissa. duo pcepta. pmissū. n. erat vxorē dimittē. vñ dicitur ibi. dicitur eā de vomo sua. pmissum etiā erat vxorē dimisse cū alio strahere. Unī ibi dicitur. cū egres sa atez maritū duxerit zc. **I**te pceptum erat ante repudiū libellū scribere. vñ dicitur ibi scriber libellū repudiū: r dabit in manu illi? r dimittet. **P**receptū eē erat p? repudiū repudiātā nō recipē in vxorē. Unde ibi seq

tur. nō poterat pōr marit? recipē eā in vxorē. **C**irca ergo pte istā queritū plura. Quātū ad pmo pmissū. **A**n repudiū de se sit pecc? **A**n ex lege factū sit nō peccatū. **Q**uātū ad scdo pmissum. **A**n licitū sit repudiare viro viuere cū alio strahere. **A**n i repudio vir r mulier debeāt piscari: r ad pia iudicē tur. **Q**uātū ad pceptū de libello scribēdo querit de cāis repudiū. **D**e effectu repudiū **Q**uātū ad pceptū de repudiata nō recipēda. Querit an licitū sit viro penitenti repudiātam recipere.

Queritur ergo primo. **A**n repudiū de se sit peccatū. **A**d qd sic **M**atth. 5. Dico vobis qd oīs qui dimiserit vxorē suā excepta cā fornicationis. facit eam mechari. ergo cū repudiās ppter fedritatem dimitteret vxorē nō eā fornicationis faciet eā mechari. ergo peccabat. **I**te Aug? oītra faustū illicitū est qd illa lex phibet qua nāl ordo seruatur. sed repudiū phibet lege qua nāl ordo seruatur. ergo repudiū est illicitū; **M**or p. qm de lege nālī ē. **M**atth. 19. i. in diuiduā uite osuetudinē. **R**epudiū autē est oītra indiuiduā vite osuetudinē. **I**te **J**o. Criso?. Qui fm legē dimittit vxorē qtuor cōmittit iiquitates. qd quo ad deum existit homicida. r qd dimittit nō fornicantē. r qd facit eā adulterari: r illū cui ipa copulatur. **E**x quo relinquit qd repudiū fm se est mortale peccatū. **C**onē **M**atth. 5. dicitur. Qui cūq; dimiserit vxorē vt illi libellū repudiū. **S**lo. **H**abundatio iusticia: quia ibi l? dimittit. hic nō nisi eā fornicationis. **S**i ergo fm legē l? dimittit. g? dimittit nō est peccare nec dimissio peccatū. **I**te. 7. **R**o. **L**ex scā r mandatū scā r iustū r bonū: **I**nde arguitur. **O**pans fm legē scā: r s? scā mandatū r iustū; nō peccat: sed repudiās vxorē fm legē opabat fm legē r mandatū legis. ergo repudiās nō peccabat. **I**te legē repudiū dedit **M**oyse a spiritu sacro. ergo qd dabat libellū; repudiū: dabat illū; fm legē datā a spiritu scō. ergo nō peccabat. **I**te qui repudiabat vxorē scribebat cās repudiatiōis ppter quas dimittebat vxorē: r deferrebat ad iudicē. r si iudex iudicabat illas cās esse sufficientes dimittebat vxorem. **C**um g? s? sniaz legis iustā p se datam a iudice dimittebat vxorē. nō peccabat dimittendo vel repudiādo vxorem. **I**te viu ortū in noua lege ex

cā decessa in eadē lege que est cā fornicatōis
est licitū. ergo repudiū ex cā decessa i veteri
lege est licitū. **R^o** h^om Aug^o sup illud Ma
th^o s^o. dicitū est qui dimiserit vxorē zc. dē
est q^o si vxor nō p^oz viro p^opter aliquā fedita
tē dimittet eā: q^o d^o x^op^os exponit p^opter durtiā
maritoz. Math^o. 19. sup quē locū dicit Ra
banus. Malluit repudiū indulgere q^o eduz
r homicidiū pmanere. **3°** tē Job. Crisost^o.
sup math^o. s^o. dicit. Q^o p^omittendo repudiū
nō dei iusticiā mōstrauit vt q^o h^om legē agē
tibus peccatū: nō videat esse peccatū. **4°**
Ex his ergo p^oz. q^o repudiū repudiantī peccatū
est. Permittenti dō repudiū ex opatōne ma
ioris mali vitādi nō est peccatū. vt p^oz ex sup
dictis. **Ad** illud g^o q^o p^omo obr^o v^o d^o. q^o in
lege v^o licitū: q^o lege nō p^obibet. Distiguē
dū g^o. q^o est licitū simplr: q^o nulla lege p^obi
bet: nec nālī: nec moysi: nec euāgelii: r h^o mō
repudiatio illicitū est. q^o p^ohibitiū est ex lege
nālī r lege euāgelii. Et est licitū h^om quid
q^o aliq^o lege nō p^obibet: r hoc mō repudiū
v^o licitū: quo ad legē veterē: q^o ibi nō p^obi
bebat. **Ad** scōm v^o d^o. q^o opari h^om lege: est
dupl^o. h^om legē p^omittente: r h^om legē p^ocapien
tē. Opari dō h^om legē p^omittentē nō est opa
ri bonū. imo poti^o malū. sed t^o minus in cō
patione peioris. U^o dicit Jo. Criso. Permi
sit moyses vari libellū repudiāne p^opter odiū
repudiū fundere sanguis. p^omisit fieri mala
ne fierent peiora. Opari dō h^om legē p^ocapien
tē est bonū: quo mō nō opaf q^o repudiat: sed
p^odicto mō. **Ad** tertiu^o v^o d^o. q^o lex de libel
lo repudiū q^oddā tollerabat. s. separātōz. r ad
quiddā obligabat: t^o sub cōditione. s. ad hoc
vt si uellet quis dimittere vxorē nō dimitte
ret nisi p^opter cās scriptas in libello repudiū
Dare g^o libellū in p^ocepto erat sub cōditione
s. si uellet dimittere nō simplr: nō sequitur
g^o dabat libellū repudiū h^om legē datā a spū
scō. g^o nō peccabat. Dabat enī h^om legē ex tol
lerantia cōditionali: nō ex aucte r simplr a
iudice. **Ad** quartū v^o d^o. q^o nō ualet hec ar
gumētatio. h^om sniam legis datā p^o se dimit
tebat vxorem. g^o nō peccabat. q^o iudez nō vi
cebat in illa snia q^o vir posset dimittere vx
orē. sed q^o posset sine pena legali. r ponūt ex
emplū. sicut si litigarent sacerdotes cō milī
tes de decimis. iudez nō daret sniam p^o mi
litibus. q^o ipi decimas detinerent. sed dicit
sacerdotib^o q^o tacerēt. r nō puniret milites
ne fieret scissura. **Ad** q^ontū v^o d^o. q^o non est

file de uinortio in noua lege: r repudiū in
ueteri. q^o in noua lege cā uinortii pot^o esse
iusta iterueniēte zelo iusticie. sed i ueteri le
ge cā repudiū sp^o est iusta: cū cōcernat odiū
r affectū nequitiē: r opponat sacramēto r
fidei diugali. Et iō repudiū sp^o ē malū h^om se
Postea queritur ^{an}
pudiū ex lege fiat nō peccatū. Ad q^o sic dīe
Job. Criso^o. sup illud Math^o. s^o. Quicūq^o di
miserit vxorē suā ut illi libellū repudiū zc.
Hoc p^omittendo nō dī iusticiā demōstrauit
sed a peccato abstulit culpā peccādi. g^o per
legē factū est nō peccū. **3°** tē idē ibidē. p^omis
sū est repudiū malū quidē t^o licitū. **3°** tē
idē ibidē. Hac rōe apli p^ocepit scōbas nupri
as p^opter incōrinentiā hominū p^omisit. nō pre
cepit: q^o p^omittimus nolētes p^ocapim^o. q^o ma
las hominū uoluntates ad plenu^o p^obibere
nō possumus. Si g^o scō de nuprie ex p^omissiōe
apli fiunt sine peccō. g^o repudiū: ex p^omissiōe
legi scō ē sine peccato. **3°** tē occidē malum
est in se. s. t^o p^o legē iudici fit nō p^o peccatum
euz v^o. Exo. 22. Maleficos nō patieris uiuē
Ergo q^ouis dimittere siue repudiare vxorē
in se fit malū: t^o iterueniēte lege fiet nō pec
catū: cū v^o. 24. Deutro. Uolēti dimittere
vxorē ut illi libellū repudiū. Maius. n. ma
lū: est occidere q^o repudiare: q^o opponit ma
iori bono uidelz unitati nāe: que est eētial
hōi. Repudiū: dō opponit unitati scōmēti
que est accidentalī. **3°** tē math^o. 19. Est
x^obus v^o d^o: r cois ai cōceptio quos de^o uin
rit. hō nō seget. de iure nālī est q^o illi q^o sunt
diuici aucte diuina: nō sepef aucte huma
na. ergo repudiū erat cōtra ius nālī. Sed
q^o est cōtra ius nālī: nō recipit dispensatiōez
nec pot^o fieri licite. r^o repudiū: non pot^o fieri
licite. **3°** tē ibidē dicit v^o d^o q^o ad durtiam
cordis iudeoz p^omisit moyses dimitte vxo
res. ab initio autē nō sic. Ergo iudei repudi
ando peccabāt cōtē legē datā ab initio. hoc
est cōtē legē nālī: ex quo relinquit idē.
3° tē v^o d^o. q^o repudiū: ex lege nō est factum
licitū: imo sicut dicit Aug^o. Legē de dimif
sione vxoris: x^op^os exponit. p^opter durtiā ma
ritoz datā: vt nō cōcedat dissidium. s. vt tol
lat homicidiū. **Ad** illud g^o q^o obr^o p^omo
q^o a peccato abstulit culpā. Nō q^o p^optie loq^o
do: aliud est dicere peccū. Aliud dicē culpā
Accidentale. n. est peccato esse culpā. peccū
enim dicit inordinatiōem cōtra diuinum

mandatū. Culpa x̄o dicit inordinatiōe pu
niendā s̄m legē. abstulit ḡo culpā a peccato
cū data lege repudiū nō puniebant. x̄i p̄ pe
cato. ¶ Ad sc̄d; s̄m mō intelligendū est illud
q̄d d̄r. repudiū malū: tñ licitū ut licitū non
excludit reatū eterne pene. sed reatū pene le
gis. ¶ Ad tertiu d̄d. q̄ in repudiō et in sc̄bis
nuptiis est pmissio opatiōa z̄c. 3̄o d̄c Criso
q̄ hac rōe. i. s̄m quodā m̄ apli sc̄bas nupti
as p̄ceperūt: tñ different. Na sicut p̄; ex p̄ce
dentib; sc̄de nuptie p̄mittit p̄missione in
dulgentie: qua d̄cedit licitū imperfectū respe
ctu status p̄fectioris. Repudiū x̄o p̄mittit
p̄missione tollerantie qua tollerat illicitum
q̄d est minus malū opatiōe d̄terioris: s̄z
q̄d dicit Aug⁹. Meli⁹ est enī viuēdi. hoc est
minus malū est repudiū fieri q̄ p̄ odiū san
guinē fūdi. et iō Criso⁹ sup illud Mat̄h. Per
mittit fieri mala ne fieret peiora. ¶ Ad q̄rtū
x̄o d̄d. q̄ occasio et repudiū p̄nt opari dupl̄r
q̄rtum ad effectū: et q̄rtū ad cām. Quātū ad
effectū occasio magis malū est. sic d̄c Aug⁹
Mel⁹ est viuēdi q̄ p̄ odiū sanguinē fundi
Quātū x̄o ad cām. Repudiū simpl̄r maius
malū est. q̄a occasio p̄t esse ex affectu d̄tū
et iusticie. Repudiū x̄o s̄z est ex affectu iu
sticie: sic d̄c d̄c. et patebit inferius. ¶ Pie
terea occasio malefici fiebat aucte d̄ne legis
Repudiū x̄o ex p̄missione legis: cā aut̄ et af
fectus opi nomē iponit quantū ad bonitatē
et maliciam.

Queritur cōsequen

ter. utz licitū esset s̄m legē repudiate viuēte
pore viro aliū ducere: q̄d v̄r. q̄a dicit lex de
repudiata Deutro. 24°. Cū egressa v̄z alte
rū duxerit. ergo lex d̄cedit ei maritū altez
ducē. ¶ Itē dicit Aug⁹. de duab; vxoribus
q̄ q̄i mos erat. peccatū nō erat. nō peccabat
ḡo vir ducendo aliā vxorem viuēte pore. q̄i
mos erat. Si ḡo mos erat repudiate a priore
viro: aliū ducere nō erat peccatū. ¶ Item ex
pte viri sc̄d am vxorē ducere tpe legis non
erat malū s̄z se: q̄a sc̄i patres duxerūt sc̄bas
vxores sine peccato. Ergo repudiata vxore n̄
erat peccū viro aliā ducere. ḡo nec mulieri a
liū v̄z. ¶ Conē Mat̄h. 5°. Qui dimissā du
xerit adulterat. ¶ Itē lex puniebat illā que
ducebat aliū maritū: q̄a nō poterat redire ad
porem: q̄a sicut dicit lex polluta et abominabil
facta est ducendo aliū. ergo nō erat licitum
s̄m legē aliū ducē. ¶ R^o d̄d. q̄ si erat licitū

s̄z legē: ita q̄ licitū excludat culpā: et quācūq;
penā. erat tñ licitū s̄m q̄ licitū excludit ma
teriale penā. Dicit d̄d ḡo q̄ n̄ licitū erat repudi
ate s̄m legē aliū ducere q̄ lex n̄ puniebat eā
materialit̄ vt more adultere lapidaret. Non
erat aut̄ licitū s̄m legē: q̄a lex puniebat eam
sp̄ualit̄ vt ad porez v̄z tāq̄ polluta redire n̄
posset: cū a sc̄bo viro repudiata esset. sic d̄r
Deutro. 24°. Et hoc mō puniebat lex: aliq̄i
mātr. aliq̄i sp̄itualit̄. ¶ Ad illud ḡo q̄d p̄mo
obr̄ q̄ lex d̄cedebat sibi aliūz v̄z ducere d̄d
q̄ hoc erat occasio p̄missionis nō dispensa
tionis vt dicit̄ est. ¶ Ad sc̄d m̄ d̄d. q̄ illud
Aug⁹ de plurib; vxorib; q̄i mos erat. peccū
nō erat. intelligit̄ q̄rtum ad illas p̄sonas cum
quib; dispensatus erat. in bigamia autē in
uenit dispensatio. sed nūq̄ in repudiō: et cā
est q̄a ex pte viri h̄re plures vxores poterat
esse ex caritate. pl̄s acq̄rende. et ad multipli
cationē cult; vitini. sicut fuit in sc̄is patrib;
sed in repudiō viro h̄re sc̄dam vxorē post
p̄mā repudiata nō poterat esse ex caritate. cū
repudiū pecciss; ex odio. Et iō i repudiō ex
pte viri nunq̄ cadit dispensatio. ¶ Itē ex
pte mulieris. habere plures viros nunq̄ fuit
dispensatus. q̄a deficit cā. s. multiplicatio. p̄
Nō enī multiplicat̄ pl̄s a plurib; viris in
vna muliere sicut in plurib; mulieribus per
vnu v̄z. multo fortiori rōne: nec in repudia
ta curret dispensatio: vt post p̄mūz v̄z h̄ret
aliū. ¶ Ad tertiu d̄d. q̄ in bigamia manent
bona matrimonii: et q̄d d̄minuit̄ in vno re
cōpensat̄ in alio in sc̄is patrib;. Tria autem
sunt bona. fides in affectu mutue castitatis
pl̄s in affectu p̄pagationis ad honorē dei
sacramētū; inseparabilitatis. De bono aut̄ fidei
fiebat d̄minutio: q̄a bonū fidei requirit vt
nō euz altera uel altero coeas: q̄d ex pte mu
lieris manebat integz. Ex pte x̄o viri p̄pter
melius ex dispensatōe ampliabat̄: vt nō euz
aliis q̄ euz suis vxorib; coiret. sed ex pte bo
ne pl̄s fiebat recōpensatio ex vehemētia af
fectus multiplicat̄e pl̄s ad cultum dei: q̄d
fiebat p̄ plures vxores: amplius q̄ p̄ vnam
solā. manebat autē affect; inseparabilitat; q̄d
est bonū sacramētū et iō bigamia nō erat ma
lum s̄m se. sed recipiebat in sc̄is patrib; rari
onabile dispensationē. ¶ In repudiō x̄o bo
na matrimonii tollebat̄ cum strabebatur
sc̄dm otugium. tollebat̄ enī bonum fidei p̄
abolitionē federis coniugalis ex affectu odii
Bonū pl̄s p̄pter affectū libidinis bonū

sacramenti propter affectu separationis: quia ite-
debat repudiu: itendebat eni separari ab uxore
quod opponit bono sacramenti.

Deinde queritur

an
repudio vir et mulier debuerit pificari: quod
vir per ipsum vinculum matrimonii quod quod in unum
redigitur vir et mulierem. Iuxta illud Gen. 2. Er-
runt duo in carne una: et ipsa ratio matrimonii
que est ista coniunctio maris et feie indivi-
dua vite consuetudines retinet. Ergo quod erit
ius viri super mulierem quantum ad unitatem copu-
le carnalis et cohabitationis. Idem erit ius
mulieris super virum. Ergo sic vir poterat repu-
diare mulierem quod erat contra unitatem vinculi
conjugalis: eadem ratione mulier poterit repudiare
virum. Item hoc idem videtur astrui per legem talionis
que habetur. 24. Leviticus. Oculum pro oculo. Dentem
pro dente restituet quem insuixerit maculam
talē sustinere coges. Item in nouo testamento
iudicantur ad paria vir et uxor in causa iuramenti
que est propter culpam fornicationis. Ergo in ve-
teri lege debet iudicari ad paria in causa repu-
dii. Contra. Non iudicantur ad paria vir accu-
satus stupri uxoris. Deuter. 22. Si uxor viri
uxorem obiciens ei nomen pessimum. uxorem hanc ac-
ceperit et non inueni virginem: sicut ibidem dicitur. Si
falso accusat iubeat cedi et mulierem. i. penam pe-
cuniariam soluere. puella vero si culpabilis sit
lapidari. Item in zelotipia non iudicantur ad pa-
ria. sicut patet ex lege Num. 5. ubi dicitur quod si spiritus
zelotipie occiderit virum contra uxorem suam addu-
cet eam ad sacerdotem etc. ubi instituitur oblatio
ad investigationem adulteri suspecte mulie-
ris a viro. non autem e contra. Ergo pari ratione nec ad
paria debet iudicari in repudio. Item. sic dicitur
beatus Augustinus super illam legem Deuter. 22. Si uxor
rit vir uxorem et postea odio habuerit etc. ap-
paret quomodo subditas viri seias et pene famu-
las legem esse noluerit uxores. quia vicem aduer-
sus uxorem uir testimonium unde lapides illa. si
neque constat ipse non nocissimum lapidat. et hoc est
quod introducit apostolus. i. ad Cor. 14. Non permitti-
tur mulieribus loqui in ecclesia. et subditas esse
sic lex dicit. Qui autem ratio est triplex. dignitas
nature. reatus culpe. robur sexus. Dignitas
nature quia sic dicit apostolus. i. ad Cor. 11. Caput mu-
lieris est uir: et assignat eam. non ei uir ex ma-
liere est: sed mulier ex uiro. sic dicitur Gen. 2. Re-
at culpe. quia per feminam in initium peccati. unde scri-
bitur iectio fuit ei inflata pro penalitate. Gen. 3. Sub
uiri potestate eris et ipse dominabit tui. Robur sexus

quia robustior est sexus uirilis quam femineus. Item
est quod maior puritas ex parte mulieris est. licet
maior feruor ex parte uiri. quia sexus ille calidus
oritur et hec signatur Gen. 2. cum dixit Adam
de uxore. Hoc nunc os de ossibus meis: caro de
carne. Propter dignitatem nature non iudicantur se
ad paria in lege zelotipie. Derulit enim lex uiro
sicut digniori. Cum ex zelotipia seu amore per
suspitionem accusabat uxorem: propter reatum cul-
pe non iudicantur sunt ad paria: in lege accusa-
tionis stupri ex odio uiri in uxorem. quia sic dicitur
glossa super illam legem Deuter. 22. Quia pro feminam
in initium peccati que uirum seduxit: et dupliciter
peccauit. prius in deum. postea in uirum. uir uero
tamen in deum. In accusatione criminis non iudicantur
ad paria uir et feia. Propter hoc robur sexus
uirilis non iudicantur ad paria in promissione repu-
dii. Nam cum mulieris sexus sit infirmior: et ma-
ior in eis puritas. promissime erant mulieres ad
repudiandum uiros. Item. etiam cum robustior sit
sexus uirilis: timendum est maleficium uiri plus
quam mulieris. Et cum magis ferueat spiritum
et ex odio interficeret sibi displicentem uxorem
non autem e contra. Ad illud quod primo obicit uobis
quod secundum legem nature et legem gratie: quo ad societa-
tem cohabitationis et coniunctionem copule
carnalis iudicantur ad paria uir et mulier. unde
i. ad Cor. 7. dicitur. Uir non habet preteritum sui corporis
sed mulier: et e contra. Quartum hoc ad ordinem regi-
minis non iudicantur ad paria: imo uir est caput
mulieris. patet dicitur. i. ad Cor. 11. unde secundum legem
preceptum nature et gratie in regimine uxor mulier
uiro esse subdita. in mutua uxor corporis serui-
tute par. Item. secundum hoc legem Moyse in pena
fornicationis: que opponitur unitati copule car-
nalis iudicantur ad paria: quia adulter et adultera
lapidabantur Deuter. 22. In accusatione uero
stupri uxoris ante coniugium et zelotipia et repu-
dio non iudicantur ad paria propter causas predictas
imo in accusatione peccat lex uiro plus quam mu-
lieri pro dispensatione. In zelotipia prefert uir
mulieri quia pro privilegium in repudio concedit vi-
ro quod non mulieri pro promissione minoris mali
quod minus nocet in uiro quam in muliere publi-
ce utilitati. patet quod ex his quod non est puritas iu-
ris mulieris super uirum. et uiri super mulierem.
Ad secundum uobis: secundum beatus Augustinus. quod lex tali-
onis non extenditur ad eam uiri. contra mulierem
sed in aliis causis. ut qui testimonio falso alte-
ri nocere uoluit. eadem pena plectitur qua fuerat
aliquis plectendus: et hoc est quod dicit Augustinus super
predictam legem Deuter. 22. et eadem est: quia non sunt

psone pares vir et mulier. ¶ Ad tertium vob. qd sicut dicit Aplos Ro. 8. Non accepistis spiritum seruitutis in timore etc. Lex vetus lex fututis est. Lex noua lex libertatis. Inde est qd in noua lege supinducta seruitus ex parte vobiti carnalis et cohabitacionis vt in pmissi one repudii p lege veterē tollit. qd sic dicitur. 3.º Sal. In vno non est seruus nec liber: nec est masculus uel feia. Oēs enī vos vnū estis in xp̄o: et hac rōne in noua lege pitas est in cā diuortii: quā in veteri lege non fuit paritas in causa repudii.

Postea queritur de

pcepto scribendi libellū repudii. de quo dicit Deut. 24.º. Si vxor non inuenit gratiā i oculis viri propter aliquā feditatē scribet libellū repudii. Dixerūt autē quidā: qd in hoc libello scribebant cāe propter quas cā repudiabatur.

¶ Querit igitur si ex quacūq; cā poterat vir repudiare vxorē: qd v. qd ex quacūq; cā bona seu mala turpi uel honesta poterat surgere odiū in malo viro. Nā pbitas x̄tutis multoties est cā: qre boni odiosi sint malis. Vn dicit Aug.º. Oculis egrīs odiosa est lux sic iudeis est xp̄s. 2.º Sap. Sianis est nobis ad videndū etc. quia in x̄tate sūt vie eius. g.º ex bonitate vxoris poterat esse odiosa viro sed propter odiū quo timebat homicidium: pmittebat repudiū. Ergo propter bonitatē vxoris poterat vir ipā repudiare. Nā sic dicit Rabanus sup Math. 19. Maluit repudium indulgere: q̄ desiderio scdaz nuptiaz fieri homicidiū: uel p̄durare odiū. ¶ Conē Deut. 24.º. Cū non inuenit gratiā corā oculis ei propter aliquā feditatē scribet libellū. S. lo. feditatē. i. peccm qd cognoscit in ea. ergo solū propter peccatū poterat repudiare. ¶ Itē querit vtz odiū pseuerans debuit esse cā repudii: qd v. qd sicut dicit Criso.º. Oēs res peaf cās p quas nascit̄ dissoluit. Si g.º matrimoniu nascit̄ p osensū amoris. dissoluit̄ p oppositū. s. dissensū odii. ¶ Itē ad idē est auctoritas Deutro. 24.º. Cū egressa alteruz maritū duxerit: et ille qd eā oderit dederit: libellū repudii etc. ¶ Conē Deut. 22.º. Si duxerit uir vxorē et postea odio habuerit eaz: et obiecerit ei stuprum ante coingū si defecerit in pbatioe x̄beraf et odemnat. e. scilicet argenti et non poterit eā dimittere oī tēpore vite sue. Ex hac g.º lege iubet vir retinere p petuo odiosā mulierē. odiū igitur non est i lege

vniversalit̄ cā repudii. ¶ Itē cū in euāgelio nec odiū nec pseuerantia odit: nec timor homicidii sūt cā diuortii. sed solū fornicatio. Vn est qd in lege sūt cā repudii. nā fornicatio opponit matrimonio vnitati copule carnalis p quā osūmat̄ matrimoniu. Odiū vero opponit vnitati osensu p quā efficit̄ matrimoniu. magis g.º opponit vinculo matrimonii odiū qd fornicatio. ergo magis vob esse cā diuortii in noua lege. aut si ibi non est causa diuortii. nec in lege veteri vob esse cā repudii.

¶ Itē cā repudii ponit displicentia cū dicit Deut. 24.º. Cū non inuenit gratiā an oculos viri propter aliquā feditatē scribet libellū.

¶ Itē ponit cā odiū: vnde ibidē sequit̄ de scdo marito repudiante. cū oderit eaz: dederitq; ei libellū etc. ¶ Itē ponit cā timor homicidii. vbi ibidē dicit glo. Scripsit Moyses pceptū illud. s. de scribendo libello: malles indulgere dissidiū qd committi homicidiū. Propter has cās necessariū erat assignare repudiū anti cām displicentie. sic dicit lex aliquā feditatē: que erat pma et pncipalis cā repudii.

¶ Querit igitur quō ordinat̄ h cālitās feditaz displicentia: timoris: homicidii. ¶ Itē querit si hī cāe i libello scriberet̄. ¶ Itē cū possibile esset qd scriberet̄ repudiū quō dicit scribet libellū repudii. ¶ R.º qd non habem⁹ determinatū in lege de his que scripta erāt i libello repudii. s. tñ sic dicit Joseph.º. Scriptura erat talis pmitto qd nunq; tecū dueniam et sic hēbat p̄tatem ex pmissione legis mulier alii copulari. hēbat aut libellū repudii scriptū: quia sine eo non credē et qd esset repudiata. ¶ V.º fm beatū Aug.º de sanctū. Precipiebatur scribi libellus vt mora inueniēte et ocilio scribaz dissuadente vir a pposito repudiadi distet. Que at fuerit scriptura sufficit qd dixit Joseph.º. ¶ Ad illud g.º qd p querit vtz ex cā bona in muliere posset vir eā repudiare: vob. qd non fm legē ei oportebat qd cā in muliere esset feditas aliqua que pot̄ intelligi uel in corpe aliq̄ ifirmitas: uel turpitudō notabilis: uel in morib⁹ reprehensibilis honestas. p̄p̄t̄ quas poss; mulier merito displicere. vñ dicit Aug.º in glo. Deut. 24.º. Mulier erat in lege cāe dimittendi vxores. xp̄s sola fornicatō; excepit. Math. 19. Ceteras molestias inbz p fide d castitate iugii sustineri. ¶ Ad illud g.º qd obicit qd ex bonitate efficit̄ aliquis odiosus vob. qd hoc non est p se: s. p accidens. Bonitas. n. p se amabilis est: sed

ex malicia autem dissentientis a bono. Lex vero non reputat tale casus esse odium vel displicentiam.
A illud vero quod obicitur ex opposito quod feditas intelligitur peccatum: si peccatum accipiat propter culpam moralem accipit et sumit ex glo. moralis. Gregorius qui exponit illud de feditate repudiante actionis terrene. Si homo peccatum accipiat contra defectum: sic solet dici peccatum in artificio: cum deficit ab arte. vel in corpore cum deficit a debita dispositione: sicut hoc feditas dicitur deficitus aliquis enormis in corpore sine moribus mulieris.
Ad illud vero quod postea queritur. utrum odium debuerit esse causa repudii: dicitur quod sic. sed non propter hoc quod opponitur consensui matrimonii. sed propter presumptionem violentam maioris mali secuturi. scilicet homicidii: ex quo totaliter destruitur vinculum matrimonii et in illo populo dicitur de ceruicibus: et ad maleficia primo.
Ex hoc sic suspicium est: accideret omnino pugna: et contentio: que ex causis minoribus frequenter contingebat. Quod dicitur Crisostomus. Quod omnis res per eas causas per quas nascitur dissoluitur. non facit ad hoc quod per dissensum debeat solui matrimonium. Quia si matrimonium causaretur per consensum sicut non est nisi iterueniente divina auctoritate approbante consensu. Unde et etiam quod in ultimis personis iterueniens consensus non efficit matrimonium: quia deest auctoritas diuine probationis. Dissensus igitur sequens matrimonium non poterit solui matrimonium contractum per consensum diuina auctoritate approbatum. Unde Mattheus. 19. dicit saluator. Quod deus coniunxit homo non separet. **A**d illud vero quod ex opposita parte obicitur: quod odium non erat generaliter causa repudii. Dicendum quod in duobus casibus fallebat permissio repudii. Primum erat in falsa accusatione uxoris de stupro perpetrato ante coniugium. Secundus in defloratione puelle: quod non habebat sponsu: quia tunc tenebatur eam accipere in uxorem. et in his duobus casibus non poterat uxorem dimittere cunctis diebus vite sue. sic habet Deuter. 22. Quod introductum est in fauorem virginum: et data est prohibitio repudii in casu spali cum esset permissio in generali: quia per hoc non timebatur malum publicum euenire. sic timetur si esset prohibitio repudii generalis: ut supra dictum est. **A**d illud vero quod obicitur: quod odium in noua lege potest esse causa diuortii quod fornicatio. dicitur quod in fornicatione est libido uoluntatis: et actus inordinatus ex parte carnis. Libido vero uoluntatis opponitur animi uoluntati: et consensui: per quem efficitur matrimonium. Quia ille consensus est ut habeat istam ut suam et non aliam et ergo

Actus vero inordinatus ex parte carnis: per quam violatur fides thori opponitur federi copule carnali per quam consumatur matrimonium. Unde est quod saluator manente vinculo coniugali in se coniuges fornicationem posuit eam diuortii: quo sepe renentur ad cohabitationem. et absoluitur debitum mutue seruitutis: non autem sic de odio quod sic supra ostensum est non per se opponitur ipsi consensus. per quem efficitur matrimonium. **A**d illud vero quod queritur de ordine calitatis. dicitur quod cum quatuor occurrerent ad calitatem repudii feditas. displicentia. odium. timor homicidii feditas sic dicitur attendebatur in defectu. displicentia in affectu aspectu. Unde. 24. Deuter. dicitur. Et non inuenit gratiam ante oculos eius. Odium vero in affectu. homicidii vero timebatur in effectu. **A**d illud vero quod queritur utrum ista in libello repudii scriberentur: sicut Josephus dicit. quod non: quia sicut ipse dicit scribebatur permissio de nunquam simul conueniendo. sicut non habebat partem alii copulari. **A**d illud vero quod obicitur scribetur libellum: cum possibile esset quod nesciret scribere intelligendum est scribere uel scribi facere.

Ultimo queritur de precepto non recipiende uxoris post repudium. de quo dicit Deuter. 24. Non poterit post maritum recipere eam in uxorem: quia polluta est et abominabilis facta coram domino ne peccare facias terram tuam quod dicitur de repudiata que contraxerat cum alio.
Sed obicitur: cum repudiata duxerit alterum maritum: postea uiuere de iure nullum fuit matrimonium: quia sicut dicitur Roman. 7. Que sub viro est mulier uiuere viro alligata est legi. 1. 2. de iure stabat primum matrimonium. De iure ergo matrimonium tenebatur vir illam recipere si ipsa uellet.
Item eadem sunt moralia in ueteri lege et in noua lege. sed in noua lege morale est si penitet indulgere. Unde Mattheus. 19. Cum Petrus que fuisset a domino quotiens peccabit in me frater meus et dimittat ei usque septies. Respondet ei dominus. Non dico tibi septies sed usque septuagesies septies. ergo et in ueteri lege si repudiata penitet de hoc quod nupserat alii. dicitur uir indulgere. 1. 2. debebat eam recipere. **I**tem sic dicitur in illis super illud: quia polluta est abominabilis. scilicet ipsi iudicio qui eam quod polluta prius dimisit. Ergo ex repudiatione facta est polluta: non ex eo quod nupserat alii. cum ergo sine culpa sua posset repudiari: sine culpa sua uero polluta. ergo interueniente ex parte uiri pena de odio quo eam

repudiauerat maxie v3 recipi. **I**te obr d
hoc qd tr. ne peccare facias terra tua. vr. n.
qd no recipiedo maius esset peccatu. qa si no
poterat otinere 7 coibant: peccabat mortalt
Rndend in lege repudii quidda erat in
pmissione: vt viro repudiare: 7 repudiate cu
alio otrahere. quidda in mali retardationem
vt pceptu de libello scribendo. Quidda vero
in punitione vt pceptu de no recipienda vxo-
re p repudiu. hoc. n. introductu est in onus
7 pena. **A**d illud g qd obr pmo. vdm. qd
mandatu sapiois soluit debitu iuris infe-
rioris. sic vr. Ro. i. sup illud. Ois aia pote
statibus sublimib? subdita sit. Inde e qd ius
matrimonii quo tenet vir vxore recipe pari
existente oditione vtriusq? soluit p manda-
tu dei: qui est supior. qui p biber ipam non
recipi a viro. **A**d scdm vob. qd in vtraq? le-
ge. Penitenti tenet qd; indulgere: sed hoc i
telligit qrtum ad dimissionem rancoris: qd ran-
cor est ex affectu iniusticie. no qrtu; ad dimis-
sione iuste punitionis que pcedit ex zelo iu-
sticie. In pdicto aut cau iusta erat punio v-
triusq? s. viri 7 mulieris. in h qd p biberat
de? post repudiu viz vxore no recipe. Uicq?
eni peccauerat otra matrimoniu: 7 ille repu-
diado: 7 illa aliu ducendo. **A**d tertiu vob
qd illa infl. moralis est: 7 sumit de quadam
glo. Gregorii in qua vr. qd mulier quam vir
repudiauerat est terrena actio hanc vir suo
iudicio polluit. eo eni ipso qd ipam repudiat
polluta iudicat. Terrena xpo actio no pot re-
dire ad pore viz. quia neo mittens manum
ad aratz 7 aspiciens retro apt? est regno dei
Ad littera aut: polluta fiebat mulier quia
ducebat aliu. sic p3 p Jeremia. 3. Si dimisit
vir vxore sua 7 recedens ab eo duxerit aliu
nunqd n polluta etia otaminata est mulier
illa. 7 Ro. 7. Uiuete viro uocabit adultra
si fuerit cu altero viro. **S**ed querit d illa
que no otraherebat cu alio: nunqd talis pote-
rat recipi. vr qd sic. alr eni iniuste agit cu illa
da punie sine culpa. **A**d qd vob; qd otin-
git bene alique puniri sine culpa: no tr sine
ca: sicut scdm Job. ppter intuitu maioris me-
riti. Ita etia pdicta mulier in pdicto cau pu-
niebat ppter veniatorez mali maioris ne. s.
si passim reciperent repudiate pniores fie-
rent viri ad repudiandu. **A**d vltimu; vob.
qd ita intelligendu est ne peccare facias tra. i.
vt facias no peccare. vbi viz ex h alii treamf
a van dis libellis repudii.

Inquisito de le

ge repudii. Inquirendu est de lege
zelotipie seu inuestigationis adulterii speci-
aliter: quis hoc tactu sit sup qone de vulgari
parzatione. Est igit lex Name. 5. talis si spi-
rit? zelotipie otitauerit viz de vxore que vt
polluta est uel falsa suspitione appetit addu-
cet ea ad sacerdotem 7 offeret oblatos. Circa
qua lege qru? tria. **P**rio vtz sic inuestiga-
re adulteriu fuerit licitu uel illicitu. **S**cdo
vtz in noua lege aliquid otimile sit licitum
Tertio qre in lege veteris inuestigati-
on; adulterii 7 no furti.

Ad primum sic obr. Illicitu
est tẽptare vñm
Cu hoc sit p biberu d. vtro. 6. No tẽptabis
vñm deũ tuũ. sed sic inuestigare adulteriu
est tẽptare deũ: qa hoc est signũ qreere vir-
tutis 7 efficacie diuine qd reprehendit. i. 6.
Math. Generatio mala 7 adultera signũ qrit
7 Ysa. 7. cum viciũ est Achas. Pete tibi si-
gnũ a vño deo tuo. **R**ndit no petũ 7 no tẽ-
ptabo vñm. q. d. si signũ peterẽ deũ tẽptare;
Cu ergo in hac inuestigatoe peterẽ signum
a deo: vt si rea esset mulier putrescet femur
ei? 7 tumes vter? ruperẽ. sic inuestigare erat
deũ tẽptare. **I**te si hoc esset licitũ posset
trahi ad otsequitiã 7 in noua lege manere
Cu qd in noua lege videat vanari. Reliquis
fuisse illicitũ. **I**te qd sit otra caritate 7 re-
ctitudine xitatis simplicit? est illicitũ. s. qd
fit spu zelotipie otitate viz otra vxore que
etia falsa suspitione appetit sit contra con-
cordiã caritatis 7 rectitudine xitatis. ergo
simplicit? est illicitũ. factũ est igit ex lege per-
mittente no ex lege pcepte seu approbante
sic repudiu. **C**onẽ. De qd est a deo institu-
tu 7 de se ordinatu ad finẽ bonũ simplr est
licitũ. Sed talis est hi? inuestigatio: qa sicut
vr in textu Name. 5. Mulier si rea est erit i
maledictione. 7 in exẽplu oi? ppo: 7 ita vide-
tes ea punira abhorrebũt otmittere adlte-
riu. **I**te in eodẽ ca. in fine dic qd maritus
absq? culpa erit. 7 illarecipiet iniquitatẽ suã
si rea fuerit: sed si hoc esset illicitũ no esset
marit? qui hoc faceret absq? peccato. **I**te
dñs sacrificiu p qd fiebat inqstio recipie-
bat: 7 p suũ ministrum sacerdotẽ. sed si talis
inqstio esset illicita qd in ipa uel circa ipam
fieret no susciperet a deo. qa sic vr. 35. Ecel.
isoli offerre munera praua. no eni suscipiet

illa. et ite p. 4. Dona si qz n pbat altissim^o
nec respicit in oblationib^o iniquoz. **R**e^o
sm diuersas consideratōes pisset vici q^o q^o tū
ad statū veteris legis: licita pōt vici bi^o iue
stigatio in aliquo cāu. illicita xō in alio. Si
enī aliquis zelo iusticie mot^o: o^otra peccatuz
attendens institutōz dīnā fm formā p^occē
legis cū supplicatione et reuerentia p^o bi^o sa
crificiū uoles inuestigare adulteriū nō pec
cabat. Si xō libidine vindicte: et irrōnabili
suspitione o^omot^o ad bi^o inuestigationē pro
ceder: peccabat. In p^omo g^o cāu erat licitum
in 2° xō illicitū. **A**d illud g^o q^o p^omo obiē
q^o sic inuestigare erat veū tēptare. q^o b^o erat si
gnū x^o tūz diuine querere et efficacie. Disti
guēb. q^o tēptare veū v^o duob^o mōis. Uno^o
se p^osup^oose ex toto deo exponē: cam p^o sit
b^ore q^o d^o faciat. Unī vīc Aug^o sup illud. 2. cor.
12°. Per fenestrā in sporta dimissus suz: vīc
nō v^o aliquis expectare vitinū auxiliū v^oz
habeat quid faciat: ne videat tēptare deum
Alio^o v^o tēptare veū signū diuine x^o tūz cū
irreuerentia: seu incredulitate q^o rere. sic Ma
th. 16°. Accesserūt ad ibm p^obarisei tēptātes
et rogauerūt vt signū de celo ostenderet eis
Ite peti signū a deo pōt duobus modis.
vno^o licite cū. s. petiē et fide cū reuerentia
et supplicatione. sic Habraam petiit signū a
dno de ter ra sibi p^omissa possidenda. Gen.
15°. vīcēs. Dne de^o vnde scire possū: q^o posses
sur^o eā suz. Et sic Bedeon petiit a dno signū
in uellere. Iud. 6°. Alio^o illicite: cū. s. petiē
signū cū irreuerentia et ex incredulitate. Et
hoc mō signū petē est veū tēptare. vt vīcū
est Ysa. 7°. Dicit Achaz nō petā signū. s. et nō
tēptabo dnm. In p^omo g^o cāu petebat signū
ex fide cū reuerentia et zelo iusticie: q^o non
est veū tēptare. **A**d scdm xō vdm. q^o lex
ista nō manet in noua lege: nō quia nō fuerit
i p^odicto cāu licita. sed quia est cū ob^ouatiis
cerimonialib^o vata: que in noua lege sūt eua
cuatē. **A**d tertiū v^o b. q^o in p^odicto cāu non
erat inuestigatio conē caritatē: nec o^otra ve
ritatis rectitudinē. Unī notandū q^o spūs zelo
tipie v^o duob^o modis. Uno^o p^o affectu libi
dinoso vindicādi suspicātū adulteriū uxori.
et suspicacione irrōnabili. et isto^o in p^omo ca
su nō accipit spūs zelotipie. Alio^o spiritus
zelotipie accipit p^o affectu x^otuoso ex zelo iu
sticie vindicādi p^obabilē suspicātū uxoris
adulteriū: quo mō accipit in p^omo cāu. nec ē
sile de repudio et lege zelotipie. Nā repudiū

otratū est legi nāe: et legi grē. Lex xō zeloti
pie fm p^odictū mō b^o nō. **A**d ea xō que ex
opposito obiciūt q^o tūm ad casū scdm. Re
spondendū ad p^omu; q^o aliquid v^o a deo isti
tutū; duob^o modis. vel ab ipō p^omittēte sic
lex repudiū. et sic lex zelotipie. Quātū; ad se
cū b^o casū; et tē nō sequit^o q^o sit licitū. imo
magis q^o illicitū; uel ab ipō p^ocipiente. sic lex
de p^obōne p^o testes. Deu. 19°. Nō stabit testis
vnus o^otra aliq^oē. S^oz in ore duoz^o uel trium
stabit oē uerbu et silia: et de tali instituto se
quit^o q^o sit licitū. **I**te aliq^o ordinatū; ad
finē bonū; v^o duob^o modis: uel ab homis i
tentione. et hoc mō in scdo cāu inuestigatō
nō erit ordinata ad bonū; uel a dīna dispōe
que etiā ipō mala que p^omittit fieri ordinat
ad bonū. Unī Aug^o. Nō p^omitteret de^o mala
fieri: nisi ex eis eliceret bonū; et hoc mō non
sequit^o est ordinatū; ad bonū; Ergo bonum
uel licitū; in quē modū itelligit^o inuestigatio
p^odicta ordinata ad bonū; q^o ex illa eliciebat
vīs bonū; terroris. quo timerēt comittere
adulteriū. **A**d aliud xō q^o v^o q^o marit^o
absq^o culpa erit itelligendū est. i. absq^o reatu
pene legalis. differt. n. vīc reatum et culpam
peccatū; n. v^o ex o^ofectu boni. culpa ex reatu
pene. q^o ergo bi^o inuestigatio nō puniebat
sed p^omittebat a lege. v^o marit^o absq^o culpa
esse quīs nō absq^o peccato in scdo cāu.

Deinde queritur ^v
in noua lege o^osilis inuestigatio sit licita. et
ad istud disputatū; est sup^o q^o d^o purgatōe
vulgari: et auctoritat^o euidēt ostensū; est: q^o
talis inuestigatio in noua lege illicita est. vī
iudicia aque feruentis et ferri ardentis sūt
ab ecel^o eia o^odēnata. **S**ed ad hoc obr. Nā;
si esset aliq^o inuestigatū; mali suspicati vt
possent hoies puniri de malo occulto sicut
de manifesto. Multo magis sibi timerēt pec
cantes: et a malo declinarent. sed illud esset
valde vtile salutī hūane. g^o talis inuestigatio
necessaria est in noua lege. **C**on. i. ad Cor.
4°. Nolite aū tps iudicare quo ad usq^o vīs

veniat et illuminabit abscondita tenebrarum
ergo occulta mala sunt diuino iudicio reser-
uanda. **I**tem Aug^o in omel. de pnia. Multi
corriguntur vt Petri. multi tollerant vt iudas
multi nesciunt donec veniet dñs: qui illumi-
nabit abscondita tenebrarum. Inuestigatio igitur
occultorum est diuino iudicio reseruanda. **R**
R^o malum occultum vt duobus modis. Uno
malum quod non potest conuinci: nec per
confessionem: nec per probationem facti. tñ habentur
dicitur: et quedam presumptiones facti. Alio
modo vt malum occultum quod latet. et quod ad factum
et quantum ad dicitur. In primo casu in noua le-
ge fit inuestigatio per inquisitionem: et propter dicitur
curam probabilem inducit purgatio. sicut supra
dictum est quod de inquisitionibus et purgati-
onibus. In secundo casu nullum dicitur esse inuestigatum
Un Aug^o in omel. de pnia. Ad hoc in scriptu-
ris sunt exempla posita uelut in messem ve-
palea sufferat usque ad ultimum ventilabrum: uel
illa retia: ubi pisces mali cum bonis usque ad
segregandos: que futura est in litore. i. in fine
seculi. Mat. 13. Equo asino tollerent. **I**tem
est inuestigatio per diuini iudicii super actum
humane inuentionis. et huius inuestigatio in xpo
te illucescere tpe gratie dicitur cessare. sic super ostium
est quod de vulgari purgatione. Et est inuestiga-
tio secundum discretionem diuine legis et canonum huius sta-
tutum humane inuentionis. et hec est determina-
ta per canones et diuinas leges. sic super ostium
est quod de inquisitionibus et purgationibus
Ad hoc quod obicitur quod huius inuestigatio inuente-
ret timore et faceret multos cessare a peccato
et sic. dicitur quod si alicui fortasse expediret: non
tamen congrueret statui temporis moderni. scilicet gratie: quo
illucescente xpo dicitur cessare inuestigatio quod
est supra humanam inuentionem: et iudicio diuini
non relinquere.

Postea queritur quare
in veteri lege non posita est lex de inuestigatione fur-
ti. sic de inuestigatione adulterii. In noua
autem lege secundum antiquos canones: secundum permissionem
ne posita sunt iudicia inuestigatiua furti. sic
supra dictum est quod de vulgari purgatione
R^o dicitur quod in statu legis ueteris pnia erat
hominibus ad occupationem carnis. In noua vero
lege pnia ad occupacionem oculorum. Ideo
ad reprobationem pnia fit secundum utrumque statutum. Appo-
situm fuit remedium secundum permissionem: ut in lege ve-
teri inuestigatiua adulterii ad coercionem
occupacionem carnis in noua lege antiquitas

inuestigatiua furti ad coercionem occupacionem
oculorum. sic enim dicitur in etate hominis sicut
in etate mundi. sic autem est quod in etate iuuenili
pnia est homo ad occupacionem carnis propter ha-
bundantiam caloris incitantem quod ad occupacionem
oculorum. In etate vero senili pnia est ad oc-
cupacionem oculorum propter interiorum frigiditatem
que huius virtute congregatiua. secundum autem di-
spersionem nature dicitur pnia occupacionem: sicut in
etate iuuenili mundi: que erat tpe legis: pnia
tas erat maior ad occupacionem carnis. In etate
vero senili que est tpe gratie pnia maior est ad
occupacionem oculorum. Un Aplos. Nos sumus in
quos fines seculorum uenerunt. i. Cor. 10. Sic
igitur terminata est inuestigatio dicitur iudicii
sionis. Nam de permissione usare terminatum est
super quod de illo mandato. Non furtum facies.

Cum sicut supra

dictum est. in lege quedam mala fuerint
punita. Quedam vero permissionis. In pre-
cedenti est de lege permissionis. In hac vero
pre-ingredendum est de legibus punitiuis. **N**o-
tandum quod per culpas in lege duplex generis pe-
ne infligebatur: corporalis et temporalis. Corporalis que
iducebat passionem in corpore. Temporalis que in-
ferat detrimentum in possessione. **I**tem cor-
poralis pena in lege triplex erat: secundum maiorem in
pena flagellationis. secundum equitatem in pena tali-
onis. secundum seueritatem in pena ipugnationis seu
interfectionis. **D**e pena flagellationis dicit
lex Deu. 25. Si iudices cum qui peccauerit di-
gnum uiderint: plagis psterneat et coram se faci-
ant dberari pro peccati mensura. crit et plagam
mo ita dntaxat ut quadragenarium numerum non
excedat: ne sed lacerat an oculos tuos abeat
frat tuus. **I**tem de pena talionis dicit lex. 21
Exo. Aiam pro aia oculum pro oculo: uentem pro
uente: manum pro manu: uulnus pro uulne. 23.
24. Leui. Quale in fluxerit macula: tale susti-
nere coges. et subdit. Equum iudicium sit inter
nos. et Deut. 19. Cum inuenerint falsum testem
dixisse contra fratrem suum: medacium reddent ei
sic fratri suo coartauit facere. et subdit. Ocu-
lum pro oculum: uentem pro uentem. p. p. p. extiges. De
pena ipugnationis et interfectionis dicit lex
Deut. 17. Deuorabis omnes populos quos domi-
de tuus datur est tibi: nec peccet eis oculus
tuus. et Exo. 22. Maleficos non patieris ui-
uere. et Deut. 20. Qui accedes ad expugnandum
ciuitatem offerres ei pnam pacem. Si autem fedus ini-
te uoluerint et cepint contra te bellum: oppugnabis

es. et sequitur pentes oē qd in ea est in ore gla
di. absq; mulierib; et infantib;. De pena
ho spali sine pecuniaria. dicit lex Exo. 22.
Et qd furat; fuerit bouē aut ouē et occiderit
l uēdiderit. qnq; boues p uno boue r stituet
et qtuor oues pro vna oue. Si inuentū fue
rit qd furat; est apud eū viues dupli resti
tuet. Scdm h g° in pte ista indrendū est
Prmo de lege flagellationis. 2° de lege
rationis. 3° Tertio de legib; ipignationis
et occisionis. 4° Quarto de legib; satisfacti
onis p penā temporalē.

Circa legem flagellationis incidit qstio
vix mali p flagella iunt ad bonū cogendū. et
vix p nō: multipl. Primo qa nullus pōt esse
iuste bonus. g° hoc ipm cogi ad bonū nō ē
ei bonū nec cogenti. 2° stat hoc bonū est. Re
linquit g° qd nullus erit cogend; ad bonū;
3° Itē sic dicit brūs Dionysius. Nō coactam
habem; vitā. imo sic dicit Ecclēsi. i. 5°. Ante
hocem vita et mors bonū. et malū qd placue
rit ei dabit ei. et reliq; eū in manu dñi sui.
Si g° de; occidit hōi libez arbitriū ad bonū
et ad malū. g° nō d; hō cogi ad bonū. 4° Itē
nō est cogend; ad id ad qd inutilit cogitur
S; ad bonū quisq; iustit cogit. quia deus
coacta seruiciā aspernatur. Unde. i. Cor. 9.
dicit Apłs. Si necessitate euāgelizo nō est
mibi gloria: si aut volēs hoc ago: mercede;
hō. Si aut iuit; dispensatio mibi credita
est. 5° Itē. 2. Cor. 9. Cū d; thymothinis Apłs
ortā ait. Unusq; det seu put destinavit
in corde suo nō ex tristitia: aut ex necessitate
ex quo daf intelligit; qd qui inuit; dat ppter
pntem pudōre: et rē et meritū pdit. 6° Item
Sal. 5. Scribēs Apłs legalia nō esse tenenda
dicit. Si spū ducimini nō estis sub lege. ex q
apparet eū qui sub lege. i. qui timore pene nō
amore iusticie fuit nō duci spū scō. Si autē
spū scō nō ducat deo placere minime ualet.
7° Itē. i. Jo. 4. Timor nō est in caritate. sed
pfecta caritas foras mittit timorē. S; ille q
cogit timore agit qui nō est i caritate qui
manus oprimt nō animū mutat quo pena
timef et iusticia nō amat. g° relinquit qd in
utilit quisq; ad bonū cogit. 8° Itē multi ex
coactione efficiūt ipatientiores. g° et veteri
ores. ergo coactio dgit eis in veteri. Cū g°
de oibus malis istud psumat. nullus malus
ad bonū est cogend;. 9° Itē de lege nāe est
nō facē alii qd nō uelimus nobis fieri. Job

4. Si g° null; vult cogi: qd null; vult coirrit;
ei qd vult. ergo de lege nāi nullus d; aliū
cogere. 1° Itē si xps et apli nobis imitandi
pponūt. S; xps iudeos malos in se credere
nō coegit. s; nec apli aliquos coegerūt. Er
go vtr mali nō erūt cogedi: et maxie p flagel
la. cū dicit saluator Math. 5. Qui puerit
te in vnā maxillā pbe ei et alterā. Coni Aug.
Uicētio donatiste. putas neminē debē co
gi ad iusticiā. cū legas patrefamilias dixit
se seruis. Luc. 4. Quoscūq; iueneritis cō
pellite intrare. Postea xpo paulū ad xritatem
cognoscendā et tenēdā magna violētia xpi
cogentis esse opulū. 2° Itē ad eundē Angl.
flagellauerunt xpm iudei. iudeos flagella
uit et xps. Math. 21. et Math. 21. Tra d dū
sūt apli ab hoibus hūane ptati: tradiderunt
apli hoies ptati sathane: ut Paul; Cor. 2. 1.
i. Cor. 5. 3° Itē Aug. Donato pldio ostendit
multipl; qd mali sūt ad bonū cogendi. Prmo
sic. Si uolūtas mala sp sue pmittenda est li
bertati. Quare ysralite recusantes et murmu
rātes qd iuris flagellis a malo pbebat; et
ad terra pmissionis opellebat;. 4° Itē aug;
eidē. Si uolūtas mala pmittenda ē libertati
Quare Paul; nō est pmittens vti pessima uo
lūitate qua psequēbat; ecclesiā. sed pstratus
est vt cecaret cecar; vt mutaret;. 5° Itē idē;
eidē. Si uolūtas mala sp sue pmittenda est
libertati. quare pr mouet in scripturis scis
filii dux; nō solū uerbis corripit. sed etiā la
tera ei; ruderē: vt ad disciplinā bonā coact;
ad bonū dirigat Eccl. 30. Curua ceruicē eius
in iuuetate: tū de latera ei; dum infans est
ne forte induret et nō credat tibi. 6° Itē idē;
eidē. Si mala uolūtas sue libertati pmitten
da est. quare corrigūt negligentes pastores
Eccl. 3. 4. et or eis. Errantē nō reuocastis
perditū nō requisistis. 7° Itē idē eidē. Te i
puteam misisti quo moreris vtiq; libera vo
lūitate. nōne crudeles essēt serui dei: si huic
male uolūtati te pmitterēt: et nō de illa mor
te liberarent. Si g° salus ista corpalis sic eu
stodiēda est: vt etiā in nolētib; ab eis q eos
diligūt seruet; qto magis illa spūalis in e;
desertione mors eterna meruit. 8° Itē augl.
ad Bonifaciū comitē. Querit an vim xpus
iutulit quē coegit. Ecce habēt Paulū aplm
agnoscant pū eum cogentē xpm et postea
docentē: pū ferientē et postea consolantem
9° Itē m Aug; eidē. Cur ecclesia nō cogeret
filios perditos vt redirent. sed perditū filii

peccō iuste vindicte q nō vult oīo vīdicari
peccat enī qui exigit ultra deb itū: nō peccat
qui exigit debitū. ergo uelle vindicari sū
iusticie debitū est licitū. ¶ Itē lex talionis
ōrinet iustū r equū. Sed uelle qd iustū r
equū est cuilibz licitū est. g° uelle erutionē
oculi illius q mibi eruit oculū: mibi licitū
erit. ¶ Itē Aug° in expōne psalios°. dīc
Sex dīe sunt reddere bona p mal. nō red-
dere mala pro malis. hec duo bonoz sunt. s; pī-
mū melius nō reddere bona pro bonis. red-
dere mala p bonis. hec duo maloz sunt. s; pō-
steri° est veteri° reddere bona p bonis.
reddere mala p malis. hec duo medioctiuz
sunt. pī° ppinquū bonis est qd xps nō argu-
it. sed plus oportere vīcī: quia ethnici hoc
faciūt. Math. s°. posteriuz ppinquū est mal
ouenit tñ r bonis. vñ lex mo d vltionis sta-
tuit oculū p oculo. ¶ Cōi. Lenit li9°. Non
queres vltionē: nec memor eris iniurie ciuū
tuoz. ¶ Itē Deut. 32°. Mibi vindictā r ego
retribuā. ¶ Itē Eccl. 28°. Qui vindicari
vult a dño inueniet vindictā. ¶ Itē in psal.
Si reddidi retribuētib; mibi mala decida;
merito ab inimicis meis. ¶ Itē i. Pe. 3°. Nō
reddentes malū pro malo. nec maledictuz p
maledicto: sed eoonrio benedicentes. ¶ Itē
Aug° sup psalios°. Lex talionis si vici pōt
iustoz iusticia est. nō quia iniq ē vltio quā
lex statuit. sed qā vitiosa est libido vltiscēdi
r hoc idē hī sup Math. s°. ¶ Itē obī de eq
tate legis talionis. Nā dīc lex Exo. 22. Qui
furat? fuerit bouē r interfecerit vel vendi-
derit: qnq; boues restituet. vbi dicit glo. quā
to minor in possessione comoditas: tāto mi-
nor in amissione dolor. sed qto melior ē qd
auferet. tāto dolor amplior de amissione: r
iō qā plus dolz hō de amissione bonis q o-
nis. g° pari rōe cū maior dolor sit de amissi-
one oculi q bonis. cū nō satis sit fm legem
in furto bonis reddere bouē pro boue. Mul-
to forti° nō satis erit fm legē reddere oculū
pro oculo. imo qui eruit oculū si hret qnq;
oculos vret pro oculo eruto reddē. ¶ Itē
sicut dicit Aug° sup Math. s. Modū vltioī
quē lex statuit ad iudicē ptnet. magisq; ipi°
est hoc inf hōies discernere q bonū hoīam
sibi expetere. hīc enī redderet malū p malo
iudex xō nō. s; dlectatōe iusticie iustū p iū-
sto: qd etiā de° facit. Sedm hoc g° distin-
guēdū est q expetere vindictā puate psonē
nō est licitū. expetere xō vindictā psonē iu-

dicis. vno° est licitū. alio mō illicitū. Licituz
ex caritate r zelo iusticie. Illicitū ex odio r
libidine ire. licitū desiderio correctionis. il-
licitū desiderio afflictionis. r hoc est qd dīc
Aug° sup Math. s°. nō x bibeet vindicta que
fit ad correctionē. sed hoc etiā nō dceditur
nisi ei cui pās ordine data est. r sine ire vt
pī in filiū. ¶ Ad illud g° qd pmo obī q nī
peccat qui iuste vult vīdicari: nec qui exigit
debitū. Dicendū q si puata psona p se uelz
vīdicari cū nō h; iudiciariā pātem uellet
vīdicari iniuste. iniusta enī est vindicatio
que a nō hīte iudiciariā pātem infertur.
¶ Itē si desiderio libidinoso h; appeteret i-
iuste uellet vīdicari. Desideriū aut libidi-
nosum pōt esse vel se ipm nimis amādo vel
aliū odiendo. Et hoc est qd dicit Aug° sup
psalios°. iniurie ppulsario. licet iuste petat
iuste tñ pstat ab ipō. s. iudice. qd r ipa po-
stulatio nō vltiq; iuste pbat. Aliud est. n.
iuriā ppellere vt sibi liceat uoluptuose vinē
Aliud vt alioz vtilitati libere possit uacare
¶ Itē sicut idē dicit in sermone vñ in mō-
te. Iudex vult illū quē vindicat nō pena mi-
ser. sed correctione beatū esse cū. iuste vin-
dicat. Idcirco reprehendit vñ discipulos pe-
tentes ignē de celo ad cōsumēdū eos qui no-
lebāt eos recipere. aiaduertas eos non amare
correctionē. sed odio desiderare vindictam.
¶ Ad scdm iā p; rīso ex pōctis. quia lex
talionis qūz ad iudicē qui zelo iusticie pu-
nit. fm hāc legē orinet iustū. Quātuz xō ad
puatā psonā: vel qui libidine vindicte h; ex-
peteret: cōtineret iustū. Un dicit Aug°. Si
bonus hō hic expeteret: maluz p malo redde-
ret. iudex xō nō. sed delectatione iusticie in-
stū pro iusto qd est reddere bonū p malo.
¶ Ad tertū qd dicit q reddere mala p ma-
lis ppinquū malū est: ouenit tñ bonis. Di-
cendū q hoc nō est simplr dicitū: s; v; itelli-
gī malū pene. nī ex malo affectu seu mala
intentione quēadmod. dicit aug°. q petere
ut pstat sōidiū: vt voluptuose quis iuuat i-
erie: vānabile est. petere xō ut pstat vt ma-
li facultas adunat: ut ecclesia pacē adipiscat
vt aliquis multoz vtilitati seruetur utile r
honestuz est. In est q panlus cōtra insidias
indeoz petiit milites a ptoze ut illesus ab
iuria seruaret act. 22°. Dīc in euangelio
Mercenari° uocat qui vidit lupū ueniētē
r dimittit oues r fugit Joh. x°. ¶ Ad vlti-
mū; vō. q in lesionibus r vānis lex qrebat

utilitate lesi: et correctione aliorum. ut. f. ex pe-
na ledet timeret peccare. Un. i. Tbi. s. pec-
cantē corā omnib⁹ argue vt ceteri timorez
hēant. Blo. vt pena vni⁹ met⁹ sit multoz. Cū
g⁹ in erutione oculi p oculo satis ad cor-
rectionē ipi⁹ puni⁹ sit qui leserat et alii pēriti
nec aliquid utilitatē accresceret. Ieso. si ledens
altero oculo p̄uaret. decreuit lex nō vltra p-
cedere in inflictione pene. In restitutione ho-
mīz bonū p uno vel quoz o nū p una. le-
so utilitas accedebat: quā ledens plusq̄ le-
serat grauaretur.

Postea querēdū

est de eleger bellorum seu impugnati-
onis. Circa quā ptem querūt tria. Primo
vrz mali possint licite debellari. 2° de
circūstātiis belli. 3° de exercitio qd
est in tyrociniiis.

Queritur ergo

vrz bel-
lare sit li-
citu. Ad qd Aug⁹ ad Bonifaciū. Noli esti-
mare neminem deo placere posse qui armis
bellicis mīstrat. In his erat scūs David cui
vni⁹ tā magnū p̄hibuit testimoniu. In his
erit illi⁹ plurimi t̄pis iusti vt Josue cui dī-
t⁹. Exo. Egressus pugna contra Ama'ceb et ce-
teri. 3° tē i his erat ille cēturio q̄ dōno dixit
nō sum dignus vt intres sub tectū meum
mar. 8. 3° tē Aug⁹ ad Bonifaciū Joh. ab ar-
mis nō iubet discedere milites. Et xp̄s post
tributa math. 24. Cesari monet reddi: quā
ppter bella necessaria militi stipendiū p̄bea-
tur. 3° tē Aug⁹ in sermōe de puero Centu-
rionis. Si xp̄iana disciplina oīa bella culpa-
ret. hoc potī⁹ cōsiliū salutis petentib⁹ in euā-
gelio diceret Luc. 3. vt abicerent arma seg-
militie oīo subtraherent. Dictū autē est ei s
Neminē duciat. Estote cōtēti stipēdiis vr̄is
quib⁹ p̄p̄riū stipendiū sufficere p̄cepit: mili-
tare vr̄is: nō p̄hibuit. 3° tē Ambro. i. li. de
officiis. Fortitudo que bello tuet a barbaris
patriā uel domi. defendit infirmos uel a la-
tronib⁹ socios plena iusticia ē. 3° tē Aug⁹
Unctio donatiste. Si sp̄ esset culpabile p-
secutionē facere. nō scriptū esset in scīs li-
bris. detrahentē secreto p̄rio suo hūc p̄seq-
bar. 3° tē Aug⁹ contra p̄cillanū. Qui peccat
nō peccat legis antē. sed contra legis antētem
Inde rogo te cui⁹ nox sit in psal. dicēris. de-
trahentē secreto proxio tuo zc. Quer e itaqz
cām et modū p̄secutionis. et noli generaliter

p̄secuti onē resp̄bēdere. Nō enī p̄secuti uos
nū quādmōdū vita s p̄sequit falsitatē.

3° tē aug⁹ ad Bonifaciū comitē. c⁹ purāt
ī psal. uocē eē vbi dī. p̄seqr inimicos meos
et cōprehendā illos: et nō ducit donec dēst
ciat. Ex his igit relinquit q̄ mali licite sunt
p̄sequēdi et impugnandi. 3° tē Con. De bellis: sit
uel prop̄ iniuriā propulsandā a se. uel a socio
uel pp̄ vindictā inferendā. Sed ppulsatio p
p̄ie iniurie prohibet. Math. 5. Si quis p̄cul-
sit te ī vnā maxillā zc. et ppulsā iurie soci
oz p̄hibet ī Petro cū ei dictū est. Cōuerte
gladiū tuū ī naginā. Math. 26. Illatio ho
vindictē prohibet. i. p̄. 3. Nō reddentes ma-
lū pro malo zc. Cū ergo oīs cā belli p̄hibita
sit: bellare illicitū erit. 3° tē beat⁹ Gregori⁹
Nisi bella ista carnalia figurā belloz spiritū
aliū gererēt: nūq̄ vt opinor iudaycaz hysto-
riaz libri discipulis xp̄i qui venīt pacē do-
cere ab apls docendi traditi fuissent. 3° tē
idē Greg⁹. Quō discipulis xp̄i belloz profi-
ceret ista d̄scriptio. quib⁹ dī a ihu. Pacem
meā do nobis. pacē relinquo vobis. ioh. 14.
et nō uos ipos vindicātes. Ro. 12. sed magl
iniuriā p̄cipite et fraudē patimini. i. Cor. 6.

3° tē idē Greg⁹. Scīs apls nobis iā ultra
bella nō esse carnalitē pagenda: sed aīe certā-
mina contra sp̄uales aduersarios p̄ceptū mili-
cie dat militib⁹ xp̄i dicēs. Induite uos ar-
maturā dei vt possitis stare aduersus insidi-
as dyaboli Eph. 6. 3° tē Math. 26. Oīs
qui acceperit gladiū gladio p̄bit. Ex his igit
tur videt manifeste probari: q̄ tpe gr̄e oīno
bellare sit prohibitū. 3° tē Q̄ oī tpe licitū sit
bellare et p̄sequi p̄bebat. Nā sicut dīc beatus
Iero. sup illud ad Gal. 4. Is qui fm carnem
nat⁹ fuerat p̄sequēbat eū qui fm spiritum
Qui fm carnē nat⁹ est p̄sequit spiritualē. nū
q̄ ho sp̄ualis carnalē p̄sequit. 3° tē de mē-
bris ecclesie dī Math. 5. Beati qui p̄secuti
onē pariū p̄ iusticiā Cū q̄ instoz sit p̄se-
cutionē pari. nō facere. Relinquit q̄ p̄sequi
malos erit illicitū. 3° tē p̄ceptū innocentie
est de lege nālī cōtēti sub illo p̄cepto. quod
alio oderis tibi fieri: vīd ne aliqui alīi facias.
Tho. 4. Cū ergo p̄secutione et bello corpali
et t̄pali nocet: contra p̄ceptū innocentie erit
bellare uel p̄sequi. 3° tē Bellare iuste fm
legem diuinam est licitū. Et etiā in p̄cepto
regibus et p̄nc̄ p̄ibus terre fm qd dīc Aug⁹
ad Bonifaciū comitē sup illū locū psal. Et
nūc reges intelligi. eru. qui iudī. ter. seruite

oñio in timore. qño g^o reges fuit in timo
re: nisi ea que con^o uen^o iusta sunt religiosa
seueritate prohibedo atq; plectedo. al^o eni ser
uit qñ hō est: al^o quia rex ē: qñ hō est fuit
uideo fidelis. quia rex est hō legē iusticie
pugnādo uirilē. In iuste xō bellare illicitū ē
et prohibētū fm qñ ondit in Barnab. 3. vbi
dic^o de gigantibus q ab iūio fuerūt statura
magna sciētes bellū nō hos elegit oris. neq;
uā discipline inuenerūt ppterca pierunt.
¶ Nōndū autē ad hoc ut discernas q bellū
iustū sit uel iniustū. anctem. affectum. inten
tōz. oditōz. meritū. et cāz. ¶ Affect^o et anctas
debet cōsiderari ī psona indicētis bellū. Con
ditio et intentio in psona pagentis bellum.
Meritū in psona sustinentis bellū. Cā in p
sona p q agit bellū. ¶ Dicēd^o g^o: q ad hō q
sit iustū bellū requirē q psona iudicēs bellū
hēat iustū affectū et anctem iustā. ¶ Iustum
ē affectū ut dicit Aug^o ad bonifaciū comitē
Esto bellādo pacific^o ut eos quos expugnas
ad pacis utilitatē uincēdo pducas. Beati. n.
pacifici qñ filii dei uocabunt. Math. 5.
¶ Itē idem Aug^o cōtra manicheos. Nocen
di cupiditas: uiscendi crudelitas: iplacabil
anim^o: feritas rebellādū libido uominandū.
hec sunt et si qua sūta: que in bellis inre cul
pant. ¶ Iustā xō anctem hoc est ordinataz
fm qñ ondit Aug^o cōtra Manicheos. Deo
sine aliq; alio l^oimo impio iubete gerete ipa
bella suscipiūt a bonis. cum in eo rez hu
manaz ordine inueniūt: ut eos nel iubete ali
quid tale nel ī talib^o obedire iuste ipē ordo
cōstringit et post subdit. Ordo ille nālis mor
taliū paci accomodat^o hoc poscit ut suscipi
endi belli anctas atq; cōsiliūz penes pncipes
sit. ¶ Itē in psona pagentis bellū: duo req
tunt^o: debita intentio. et debita cōditio. Debi
ta intentio fm qñ dicit Aug^o de uerbis oñi
Militare nō est uolictūz. s; militare ppter pdā
peccm est. nec rē publicā agere criminōsū est
s; ut uinitias angeas uānabile ē. ¶ Itē de
bita cōditio ut nō sit psona clericalis. Unde
canon 30 h. pape. 23. q. 8. Secularē militiā ex
ercere: et terrā defendē: ut plūz tractare et d
armis terrene pātis est. ¶ Itē in eodē dic
canon cōsiliū Melden. Quicūq; ex clero uidē
tur esse arma militaria nō sumāt: qñ nō pnt
sūt deo et seculo militare. ¶ Itē in psona cō
quā agit bellū cōsiderandū est meritū iustum
ut. s; iuste meruerit ipugnari uel psecutionez
pati. Un^o Aug^o ad Bonifaciū comitē. Est

psecutio iniusta qñā faciūt impi eccle^o xpi
¶ Ista nāq; beata est que psecutōz patitur
ppter iusticiam. illi xō miseri qui psecutōz
patiunt^o ppter iusticiā. pnde ista psequit^o
uiligendo: illi seruēdo: ista ut corrigat: illi ut
euertat. ¶ Itē idē Aug^o sup psalm. duo ista
nōsa cū uicimus hō peccator utiq; nō fru
stra uicūf: qñ peccator est corripe: qñ hō mi
serē: nec oīo liberabis hominē: nisi psecutus
fueris peccatorē. ¶ Itē in psona illi^o p quo
pugnāt attendenda est iusta cā: que est sub
leuario bonoz: cōbertio maloz: pax omniūz
Un^o Aug^o de diuersis ecclesie obseruatiōib^o
apud xōs dei cultores etiā bella illa pacata
sunt que nō cupiditate aut crudelitate: sed
pacis studio gerūt ut mali coherceat et bo
ni subleuet. ¶ Ad illud qñ serbo obicit q
bella carnalia discipulis xpi tradūt legēda
solū ppter bella spūalia que designāt uōm. q
discipulos xpi appellat nō general^o xpianos
sed uiros ecclesiasticos quib^o interdīta sūt
bella et arma. Un^o beat^o Ambro^o cōtra Impa
toris edictū uic. Aduersus milites gothos
lacrimę mee mea arma sunt. Talia enī sunt
munimēta sacerdotis: al^o nec uebeo nec pos
sum resistere. ¶ Ad tertiu^o qñ ob^o q a ihu
u^o: pacē meā uō uobis. uōm q bellūz iustū
non repugnat paci: imo finē habet pacē. vii
Aug^o ad Bonifacē. Bellū u^o esse necessitatē
ut liberet de^o a necessitate et cōseruit in pa
ce. Nō enī pax querit^o ut bellūz exerceat sed
bellūz gerit^o ut pax acquirat. ¶ Ad quartūz
qñ dicit Greg^o. q bella uiterius nō sunt car
nalit^o pagenda: intelligendū est sicut pns ab
ecclesiasticis psonis qui b^o in ueteri testō li
cebat pugnare: nō b; autē in nouo. ¶ Ad quātū
qñ obicit qui accepit gladiū gladio pibit
Rūdet Aug^o. 2. li. cōtra Manicheos. Ille gla
diū accepit: qui nulla supiori: ac l^oima p^oate
uel iubete uel cōcedente in sanguinē alterius
armat. ¶ Ad sextū qñ dicit Jero. quia spūal
nunq; psequit^o carnalē. Rūdet Aug^o et pel
gins papa: 23. q. 5. Nō uos boim uaniloq; re
tardent uicentiū. quia psecutionē ecclesie fa
ciat uū uel ea que committunt^o repmit. uel a
nimaz salutē requirit. Errāt h^o fabulatores
nō psequit^o nisi qui ad malū cogit. Qui uero
malūz factūz: iā punit uel pphiberne fiat: nō
psequit^o iste sed uiligat. ¶ Ad septimū ridz
Aug^o ad Bonifaciū comitē. Si ecclesia xōa
est ipa que psecutionē patit nō que fac^o qrat
ab aplo quā ecclesia; sigbat sarra qñ psecutōz

faciebat ancille. Sen. 2i. Libera quippe ma-
tre celeste. In illa. vera dei ecclesia in illa mu-
liere dicit esse figurata. Sal. 4. que afflige-
bat ancilla. Si aut meli. discutiamus magi
illa psequeretur. Sarrā supbiēdo: q̄; Sarrā co-
bercēdo. illa vñe faciebat intuiā. ista ipo-
nebat supbe disciplinā. Ad octauū q̄; di-
cit bellū esse oīra pceptū innocētie iterū ē
dū est. Un Aug. in lib. de ciui. dei. p̄tinet ad
innocētis officiū: nō solū nemini malū ifer-
re: vtz etiam cohibere a peccato uel puni e-
peccm: vt delinquēs corrigat exp̄mēto: aut
alīi terreat. Ad ptimū x̄o q̄; obiciebat
q̄; oīs cā belli p̄hibita est: ga p̄hibita ē vin-
dicta inferenda et iniuria p̄p̄. sanda. iaz ex su-
periorib; p̄; rñsio. Nā vindicta inferenda n̄
est p̄hibita nisi p̄uare p̄sone. et ex libidine vñ
dicere. sed iudici p̄cipit inferēda ex zelo iusti-
cie. Un Aug. sup Yos. 7. dicit. Si ea q̄; de-
uehemēter offendit insequi uel viciā vif-
ferimus. ad irascendū vniuitatē puocam?
patientiā. Nōne Achor fili. zare p̄cerit mā-
datū dñi et sup oēm pplm isrl ira eius incu-
buit. et ille erat vnus hō. atq; vñā solus pe-
tūsser in scelere suo. Sili mo iniuria p̄p̄. sū-
da in p̄cepto est ei qui vtilit p̄t cā p̄pellere
ab alio. Un b̄tūs Ambro. p̄mo li. de offici.
Qui nō repellit a socio iniuriam si p̄t. tam
est in vicio q̄; ille qui facit. Un scs Moyses
Cū vidisset hebreū ab egyptio excipientem
iniuriā Exo. 2. defendit ita ut egyptiū p̄-
sterneret. Salomon quoq; ait. Erue cū q̄; du-
cū ad mortē. sed illud vltimū vñbitatō; hēt
que determinabit infra q̄; de illo p̄cepto
euāgelit. dico vobis nō resistere malo.

Cōsequenter queri

tur de circūstantiis bellādi. et hoc quantum
ad q̄; tuor: q̄; tum ad p̄ceptū bellādi. q̄; tum ad
p̄sonā bellātis: q̄; tum ad tps bellī: q̄; tum ad mo-
dū bellādi. Querit vtz sacrilegib; indi-
centibus et inbētibus bellū teneat subditi
milites obedire. q̄; nō vñ. nam non tenemur
obedire nisi p̄tati ordinate a dō. S; potestas
malignantiū nō est ordinata a deo uel sub
deo posito q̄; affectu cupiditatis bellū mo-
ueat. g. nō est ei obediendū. quia sic vñ apls
i. 3. Ro. Oīs aīa p̄tātib; sublimiorib; sūdita
h̄t. Nō enī est p̄tās nisi a deo: que aut a deo
sunt ordinata sūt. Itē nō est obediendū;
iudicēti bellū nisi i bello iusto. sed nō ē bellū
iultū: sic p̄; ex p̄dictis: ubi ē affectū iustus.

Si g. sit in p̄ncipe affectū cupiditatis uel affectū
dñandi uel affectū vlsiscendi nō erit ei parē
dū. Cōn. Oīs aīa p̄tātibus sublimioribus
sūdita h̄t. i. 3. Ro. Qd̄ itelligit nō solū de bo-
nis p̄ncipib; sed etiā de malis. Un. i. pe. 2.
Serui sūditi estote in oī timore dñis nō so-
lum bonis et modestis sed etiā discolis.

Itē in eodē dicit Petrus subiecti estote
oī humane creature p̄pter deū sine regi. q̄;
p̄cellēti siue ducib; taq; ab eo missis. sed nō
deterinat hic q̄; sit obediendū bono potius
q̄; malo. Item sacrilegi p̄ncipes et affectu
corrupti sunt ministri dei. vt eis cōpetat qd̄
dicit apls Ro. 13. Ministri dei sunt in hoc
ip̄m vñentes. Un Jerō. sup Jobelē. Nō so-
la; hōies ministri dī sunt et vltiores ire dei
his qui malū opant. Un Ro. 13. Nō sine cā
gladiū portat. dei enī mīster est sed et vñrie
fortitudines. R. fm Aug. contra Manich;
Just. si sū rege hōie sacrilego militet recte
p̄t illo iubēte bellare. si vice pacis ord nem
vñans: qd̄ sibi iubet. uel nō esse oīra dei p̄e-
ptū certū est. uel utz sit certū nō est. Ad
illud g. qd̄ p̄mo obicit. q̄; p̄tās sacrilegi p̄-
ncipis indocentis bellum ex cupiditate non
est ordinata a deo uel sub deo. vñm q̄; ē or-
do p̄tātis q̄; tum ad antēz: et hoc mō ordina-
ta est: et q̄; tum ad executionē: et hoc vñp̄t
uel q̄; tum ad effectū executionis. et b̄ modo
inordinata est. vel q̄; tum ad effectū executōis
et hoc mō ordinata est vñm iubet qd̄ licitū
ē et oīra dei p̄ceptū nō ē. Affectus autēz
iordinatū executionis p̄tātis nō tollit ordi-
nē p̄tātis q̄; sit ei parendū. Un Aug. contra
Manicheū. Si humana cupiditate bellū ge-
ritur supple a p̄ncipe nō nocet sc̄s. i. sūditis
in quos nō h̄; quā p̄tatem nisi desup datā
nō n. est p̄tās nisi a deo siue sinēte siue iubē-
te. Ad sc̄dm vñ. q̄; in p̄dicto cāu bellam
iustum est ex p̄te impantiis. sed iustū bellū
est ex p̄te militis obedientis. Un Aug. contra
manicheū i p̄dicto cāu loquēs dicit. Reū fac
regē iniquitas impan di. innocētē aut milī-
tē ostendit ordo seruendi.

Queritur postea de

p̄sona bellantē. vtz epi et ecclesiastice p̄fōe
possint arma mouere. Nā can on Nicō. pape
prohib; ep̄os sc̄ari milicia occupā: nec dē
piratas p̄mittit eos accedē ad puā. 23. q. 8
Itē vñ clericos sc̄iliū tolerantū et sc̄iliū
meidense p̄hibent arma sumere. Cōn. sic

or in eadē cā. q. s. btūs Gregori⁹ cui⁹ In-
 scie vt contra Longobardos arma para-
 rent mādauit: et militantib⁹ stipendia decre-
 uit. ¶ Itē Leo papa aduersus saracenos vr-
 bē egredī ut eos pcul a littozeareat et po-
 pulū armatū ogregat. ¶ Ad hoc distiguit
 Daria q⁹ sunt quidā epi leuitica solū por-
 tione dēnti. qui pnt dicere. dñs ps hēditat
 mee. his enī nihil est cōe cū pncipib⁹ seculi
 talib⁹ nulla actio relinquit militie secularis
 ga de decimis et pmitit viuetes in omī re-
 gno a terrenis exactionib⁹ liberi sunt. ita vt
 dicere valeāt. uenit pnceps mūdi h⁹. et i me
 nō h⁹ quicq⁹. Jo. i. 4. ¶ Alii sunt qui nō sūe
 dēnti decimis et pncipib⁹. pda villas et ca-
 stella et ciuitates possident ex qbus debent
 tributa et obsequiū militare. quib⁹ a dño or
 Matb. 22. Reddite q⁹ sunt Cesaris cesari
 et q⁹ sunt dei deo. quibus aplus dic⁹ Ro. 13.
 Reddite oibus debita. cui tributū: tributū
 cui uectigal. uectigal. ¶ Sed cōi est exp̄sse
 qd or Petro Matb. 26. Cōuerte gladium
 tuū in uaginā. oīs qui gladiū accepit gladio
 pibit. ac si apte diceret. Dacten⁹ tibi tuiscy
 p̄cesorib⁹ inimicos dei corpali gladio licuit
 psequi. deinceps in exemplū patiētie. gladiū
 in uaginā ouerte. Ex quo relinquit q⁹ nulli
 ep̄o h⁹ materialē gladiū seu arma sumē ad
 bellandū. ¶ Item dic⁹ btūs Ambrosi⁹. q⁹ ar-
 ma ep̄o sūt lacrimę et orōnes. ¶ Preterea
 ob. fm distinctionē btī Bernardi ad Eu-
 geniū. Q⁹ est mouere arma: siue accipe malē
 gladiū manu. iussu. nutu. manu a milite. ius-
 su a pncipe. nutu ab ep̄o seu sacerdote. hoc
 est qd dic⁹ Bern. ad Euge. Qui materialē
 gladiū tuū negat. nō satis mihi vr attendē
 uerbū dñi dicētis. Cōuerte gladiū tuū in ua-
 ginā. tunc g⁹ et ipe tuo forsitan nutu: et si nō
 manti euaginand⁹. Un⁹ dicentib⁹ aplis. Ecce
 duo gladii. Rūdit dñs satis est. Luc. 22.
 vrerq⁹: ergo gladius ecclesie est malis et spi-
 ritualis. sed is quidem p ecclesia. ille x̄o ab
 ecclesia exercend⁹. ille sacerdotis. hic milite ma-
 nu. S; sane ad nutum sacerdotis: et iussum
 Imperatoris.

Queritur postea an

oī toe possit bellū agi. Et vr q⁹ dieb⁹ solen-
 nib⁹ et festiuis illicitū sit bellare. prop̄ prece
 ptū sabbati. de quo or. Q⁹ ē opus seruale nō
 facietis in eo. Etia⁹. Deuti. Nō facies in eo
 quicq⁹ opis. ergo cū bellare sit opus seruale

diebus festiuis nō erit licitū. ¶ Itē cū rep-
 bendit Ysa. 58. Q⁹ in dieb⁹ ieiunij repetunt
 debita et comittunt lites. uicēs in diebus ie-
 iunij oēs debitores uestros repetitis. ecce
 ad lites et dentiones ieiunatis et pcutitis
 pugno ipse. Ex quo vr q⁹ nō sit licitū in die-
 bus ieiunioꝝ. vr qdragesimali tpe litigare
 uel pugnare. ¶ Cōi. i. Danicb. 2. Postq⁹ in-
 terfecti sunt illi uiri qui hēbant dsciam pu-
 gnandi in dieb⁹ sabbatoꝝ. salubriou cōsilio
 cogitauerūt qui remaserāt dicētes. Si oēs
 fecerim⁹ sic fr̄es nostri et nō pugnauerim⁹ pro
 aiabus nostris et iustificationib⁹ disperdet
 nos de terra et cogitauerūt dicētes. Oīs hō
 quicq⁹ uenerit ad nos in bello in die sab-
 batoꝝ pugnemus aduersus eū. ¶ Itē ipse
 dñs moīstrat q⁹ necessitas facit licitū quod
 alias nō esset licitū: et sine peccō soluit sabb.
 in cā necessitatis. Matb. 12. Mōne legistis
 quid fecit Dauid qñ esuriit et panes pp̄oīs
 comedit. quos nō licebat eos comedē et sū-
 dit quis ex uobis homo hñs ouē et cecide-
 rit sabbato in foueā: nōne leuabit eā. quāro
 magis melior est hō oue: itaq⁹ h⁹ sabbatis be-
 nefacere. ¶ R⁹ diebus qui deputati sūt ua-
 cationi diuine sine necessitate urgente illicitū
 est pugnare. necessitate x̄o cogente sit li-
 citum. et hoc est qd dic⁹ canon Nicolai pape.
 ad cōsulta. bulgaroꝝ. 23. q. 8. Si nulla vrget
 necessitas: nō solū quadragesimali tpe: s; etiā
 oī tpe est a plis abstinentiū. si autē inenrabīl
 vrget ipozunitas: nec qdragesimali tpe pro
 defensione tā sua q⁹ patrie seu legū paterna-
 rii belloꝝ est pcul dubio p̄pationi parcendū
 ne uidelz uenū rēprare uideat hō si h⁹ qd faci-
 at et sue ac illoꝝ saluti cōsulere nō pcurat et
 scē religionis detrimētū nō puacet.

Ultimo queritur de

pugnādī vrz requirat in bello iusto exclu-
 sio fraudis. qd vr p illā legē Deuti. 16. Iuste
 qd iustū ē exeqris. g⁹ iustū bellū pagendū
 est iuste g⁹ et sine fraude. ¶ Itē dicit Aug⁹
 ad Bonifa. q⁹ fides hosti p̄uanda est. oē quē
 bellū gerit. sed si delitas excludit fraudez.

¶ Cōi. Aug⁹ sup Josue. 8. Dñs de⁹ noster
 iubet ad Jhm nane vt ostendat sibi retrofū
 infidias. i. infidiantes bellatores ad infidiant
 dū hostib⁹. hinc admonemur hoc nō iniuste
 fieri ab his qui iustū bellū gerūt. Qd ccedē
 dū est. ¶ Ad p̄mū g⁹ qd obic⁹ ob. q⁹ in iusto
 bello pugnare fraude hoc est p infidias non

est pugnare iniuste sed pugnare fraude: hoc est ad fraudulento. i. amore iniquitatis est iniuste pugnare. Et hoc est quod dicit Augustinus in questionibus super Iosue. Iustus cui bellare fas est cum iustum bellum suscepit. ut apertè pugnet: an ex iniustis nihil ad iusticiam interest. Iusta autem bella diffiniri solent: que vltimè iustitias. sed sine dubio iustum bellum est quod deo imparet: qui novit quid cuique fieri deat in quo bello ductor exercitus vel ipse populus non tamen auctor belli quod minister iudicanda est. Ad secundum vero dicitur. quod fides hosti servanda est quam promittitur et hoc est quod dicit Augustinus. Unde omnis fraus contra promissionem factam hosti illicita est.

Consequenter est in

quirere de exercitio bellico in tyrocinis: ut sit licitum quod videtur. Nam bellicum exercitium de ordine dei relictum est et concessum filiis israel Iudicium. 3. De sunt gentes que vobis derelictae ut erudiret in eis israel. et omnes qui non novit bellum chanaanorum et postea viderent filii israel certare cum hostibus et habere consuetudinem bellicam. ergo illis quibus fas est bellare ut militibus. bellicum exercitium licitum erit. Item si aliquis actus bonus est et licitus. Erudicio et exercitium ad faciendum illum actum licita erit. Si ergo bellare pro fide vel pace servanda licitum est: disciplina bellicum ad eundem finem ordinata licita erit. Si ergo miles aliquis hac intentione vadit ad tyrocinium: ut adificet artem et industriam bellicam ad pugnandum pro fide vel pace cum necesse fuerit non peccabit. Contra. Ostentatio virium peccatum est. Sed exercitium tyrocinorum fit ad ostentationem virium. ergo illicitum et peccatum est. Item lex tyrocinorum est illa quae mali habet. Sapientia. Sit fortitudo nostra lex iusticie ut fortior spoliaret debiliores. sed hoc iniustum est. Item exercentes tyrocinia excoicantur ab ecclesia. Sed ecclesia non infert talem penam nisi pro peccato mortali. ergo peccatum mortale est. Item secundum quosdam dicitur. Cum tale exercitium fit ad ostentationem et discrimen vite exercitantiu non est simpliciter illicitum est: et quicquid ex tali exercitio sequitur vel vulneratio vel interfectio sunt talia se exercitantibus imputanda. et quod concessum est filiis israel non deest eis nisi urgente necessitate. nec contra se iniuste: sed contra illos quos debebant expugnare. scilicet cananeos. Ad illud quoque dicitur quod obicit diceret quod adscere ad rem bellicam illicito modo: et cum discrimine salutis: ex quacumque intentione illicitum est. cum debito modo: et sine periculo

salutis licitum erit. sed hoc non est in tyrocinis.

Item Aliis modo videtur distinguendum quod exercitium tyrocinum potest fieri cum moderamine sollicitus qui ad iniuriam est absque discrimine salutis: si adhibet diligentiam debitam cautelem in preparatione: et in executione: et tunc distinguendum: quia aut tale exercitium fit ad ostentationem roboris et potentie: seu vane glorie: vel questum avaritie et tunc simpliciter illicitum est. vel fit propter experientiam proprie fortitudinis et usus armorum et bellice industrie ut habeat ydoneitas bellandi pro fide et pace ecclesie. et hoc modo tale exercitium licitum est. Si ergo modo tale exercitium ageretur sine predicto moderamine et diligentia cautelem illicitum est. quia hoc est discrimini se committere

Ad illud quoque dicitur quod obicit de lege tyrocinorum dicitur potest si acquisitio spoliis fit ex cupiditate vel avaritia manifeste est iniusta. si fit non ex avaritia. sed ex ipsa conventionem proposita: ut ille qui capit amittat spolia: cum ex tali conventionem omnes iudicentur ad paria non est iniusta: nec secundum illam legem in quibus fortitudo est lex iusticie. Ad illud quoque dicitur quod obicit: quod ecclesia excoicet tales. dicitur. est quod falsum est excoicatis talibus famis et necessitatibus ecclesie. cum si necesse habet pugnare contra hereticos vel paganos his temporibus excoicantur quia nocent saluti publice vel impediunt eorum bonum ecclesie: negant tamen morientibus in tyronicis ab ecclesia sepultura ad terrorem tyronicorum. ne sic vires experiant ut aliquis incurat mortem vel mortis periculum.

Merendum est cum

sequitur de legibus occisionis et quibus super disputatur sit. An occisio hominis sit licita: et quis sit occidendus. et cui licitum sit occidere. Et hoc inquisitione de illo precepto decalogi. tamen ad maiorem legis dicitur inquirenda sunt tria. Primum an pena mortis sit homini inferenda. Secundum de generibus mortis habet legem inferendis. Tertium de causis mortis secundum iudicium legis.

Quod mors maleficis sit inferenda sic dicitur lex Exo. 22.

Maleficis non parceris vivere multipliciter probatur. Primum sic. Si enim de iusticia leviores pene inferende sunt alicui pro culpa aliqua. cum ipse pro eas non dicitur committere sed addat proterite culpe contumaciam manifestum est cum contumacia sit gravis peccatum quod merito contumacie debet crescere pena. aut

otumacia remanere ipunita: nō pōt autē de
iure otumacia remanere ipunita. q̄a igit cre
scere pōt q̄tūlibet otumacia: crescē pōt de
iure quātūlibet et pena. Quare necesse est vt
ipa uel sit mors corpalis uel equalis illi. cūz
mors corpāl nō sit pena infinita. ¶ Per hāc
autē viā a lenibus flagellis ueniet ad grauiā
et a grauib⁹ ad vulnera. ab illis ad tormenta
a tormentis ad ipam mortē p̄ silia otumacie
cremēta. ¶ Itē cū p̄portionales sint culpe et
pene illis debite. Si g⁹ alicui culpe debeat
flagellatio: maiorū culpe duplo maior flagel
latio: et decuple decuplo maior: et cētuplē cē
tuplo maior: et tāta pōt esse flagellatio q̄ in
ducat mortē. Sequit̄ ergo de necessitate q̄
mors corpalis p̄ aliq̄ culpa possit infligi. ¶
Itē si alicui culpe debet mutilatio: q̄d etiaz
uiz est. sic dicit lex Deu. 25. De muliere que
apprehendit uerenda uiri: q̄ abscindat ma
cus. Et lex talionis. Deut. 19. Oculū p̄ oculo
manū pro manu. Arguit̄ sic. Certa est cō
paratio mortis totius corpis ad oculū et ad
q̄libet mēbz. Si certa est cōparatio mortis
totius corpis ad mortē oculi. Nonnā igit
p̄ aliqua culpa debeat eruitio seu mors o
culi. Si g⁹ mors oculi uel eruitio p̄ tanta cul
pa deat. Ergo p̄ culpa duplo maiorū debeat
eruitio duoz oculoꝝ. Et p̄ hoc mutilatō
alicui mēbz uel aliquoz mēbroꝝ equialē
tū duob⁹ ocul. et ita p̄ augmentū culpe de ne
cessitate iusticie pueniet ad aliquā culpā ita
magnā p̄ qua deat oim mēbroꝝ mutilatio
et mors. ¶ Itē esto q̄ aliq̄s occiderit hōiez
iniuste. aut iuste est puniendus pena mortis
aut pena minor. Si pena mortis: nō solum
igit licitū: sed etiā iustū est occidē occisorez.
Si pena minor: g⁹ uel finito minor uel infi
nito. sed infinito minor nulli⁹ g⁹ opationis
est id q̄d itulit ad id q̄d parit. Est igit ista
iusticia quēadmodū si quis uānificasset aliū
in millib⁹ marchaz. et puniret in amissione v
nius festuce: q̄d ridiculū est. Si hō finito mi
nor. minor igit redimit manus. et idē ē ac si
uānificasset p̄ximū in viginti marchis et
ipē absolueret pro vna: q̄d iustissimum est.
¶ Itē cū mors eterna infligenda sit p̄ aliq̄
culpa sicut v̄ in Apoc. 20. Judicatu est de
singulis fm̄ opa ipoz: et infern⁹ et mors nisi
sunt in stagnum ignis. hec est mors scda.
Ergo multo fortius mors tpalis. ¶ Item
mors corpalis: aut est pena maior omi culpa
aut nō. Si maior oī culpa. ergo iniustū ē de

qui eā infligit p̄ uestione fruct⁹ ligni scē
boni et mali. Iniust⁹ est xp̄us qui eā inferret
antixpo. sic d̄r. z. Lbc. 2. Que v̄ns jhs in
terficiet spū oīs sui. Si hō nō est maior omi
culpa isferenda: est g⁹ p̄ aliqua culpa. ¶ Itē;
Aug⁹ in h̄mone v̄ni in mōte. Delias multos
morte affecit p̄pria manu. et igne diuinitus
ipetrato q̄ ostar spū scō repletū. sic v̄c Luc.
1. Jpe p̄cedit ante illū in spū et virtute belye.
v̄r de Jobe baptista et alit multi magni et
diuini eodē spū cōsulēdo rebus hūianis non
temere id fecerūt. ¶ Itē idē in eodē verbis
ap̄li Petri. Ananias et s̄roz ei⁹ sicut in acti
bus ap̄loꝝ legimus exāmines ceciderūt.
¶ Cōi obiciūt pueri heretici illud Mat̄. 5.
Ego dico uobis nō resistere malo. sed illi
intelligit de iniuria p̄sonali vindicāda libi
dine vidicte. nō de iniuria dei uel ecclēie vin
dicanda zelo iusticie. de qua v̄r Ro. 13. Ubi
loquit̄ de p̄ncipe terreno. Nō sine eā gladiū
portat. dei enī minister ē v̄dex in ira ei qui
malū facit. ¶ Itē obiciūt illud Mat̄. 13. q̄d
v̄r de zizaniis nō eradicādis p̄ p̄hibitionēz
saluatoris: qui p̄cipit vt sinant crescere ziza
nia vsq; ad messem ne sil eradicet et triticūz.
¶ Ad q̄d rīdēd q̄ manifestū ē illud nō p̄ce
pisse saluatorēz nisi solū vt tritico parcere
nō. n. voluit p̄ci zizaniis sed tritico solū quia
noluit parci zizaniis in tritici detrimētum
Ubi g⁹ crescit zizania in detrimētū et suffo
cationē tritici nullaten⁹ uoluit eis p̄ci. Cum
g⁹ impij in sabuersionē p̄li dei crescūt nul
latenus crescere sinēdi sunt. sed p̄ mortē cor
poralē eradicādi. ¶ P̄terea nō simpli pro
hibuit zizanoꝝ eradicationē: hoc est impio
rū p̄ditionē. sed eradicationē generalē v̄biā
et suspectā ne. s. de abiguo iudicemus. sicut
enī inē lolū et triticū nō visceris q̄dū est
in herba. ita et de errore alic⁹: v̄ū de eo v̄
biū est nō est temere iudicandū. sed q̄ p̄ue
nit ad messem ut certissime possit visceri
inē tritici et lolū. tūc faciendū est q̄d dicit
angelis. Colligite p̄mū zizania ad oburendū
¶ Itē obiciūt qui occidūt: aut occidūt ma
los: aut bonos. Si bonos faciūt oīra illud p̄
ceptū. Exo. 23. Innocentē et iustū nō occi
des. Si occidūt malos sunt eis eā v̄natio
nis eterne: quia subtrahūt eis t̄p̄s p̄nē q̄d
ocedit eis benignitas dei sic dicit Ap̄ls. 2.
Ro. An ignoras qm̄ benignitas dei ad pe
nitentiā te adducit. et xi. Sap. Misereis oīuz
quia oīs potes. et dissimulas peccata hōiū

propter penam. Ad quod videtur beatus Augustinus in sermone domini in monte. Magni et sancti viri optime sciebat mortem istam que animam dissoluit a corpore formidanda non esse secundum eorum animam quod illa timeretur. non nulla peccata morte punierunt quo et vitioribus timor utilis incuteretur et illi qui puniebatur non ipsa mors noceret. sed peccatum quod auferri possit; si vitium diminueretur. nec temere illi quibus deus donauerat tale iudicium iudicabant. Quia sicut dicit Augustinus in primo de ciuitate dei. Non ipse occidit qui ministerium dedit iubenti sicut adminiculum gladius utenti: ideo neque contra preceptum: quo victum est non occides fecerunt. qui persona gerentes publice peccatis huius legis dei. hoc est iustissime rationis impio sceleratos morte punierunt. De hac materia satis inuenies disputatum super iniquitate de illo precepto non occides.

Postea inquiritur

de generibus occisionis. Quatuor autem genera occisionis determinantur in lege. lapidatio. In suspensio. crematio. gladiatio. De lapidatione Exo. 19. et Leuiti. 24. et Num. 15. et Deuti. 22. De crematione. Leuiti. 21. De suspensione in ligno. sanctus. Deuti. 21. De gladiatione Deuti. 20. Quis igitur quare lex ista quatuor genera mortis elegit et non alia. Item videtur lex misericordius punire quam in noua lege malefici puniantur. Nam Deuti. 21. dicitur. Qui peccauerit homo pro morte plectendus est: et ad iudicatum morti appensus fuit in patibulo non permanebit cadaver eius in ligno sed eade die sepelietur. Ad hoc a iudice seculari secundum approbationem ecclesie seu non reprobationem papae damnatus viu in patibulo remanere. Ex quo videtur lex mitius punire. Item quatuor sunt conditiones pene que potissime sunt cause inductiue timori. Diuturnitas pene. Acerbitas pene. Ignominia pene. Irremediabilitas pene. Quia ergo in pena: quidam maxime timet diuturnitatem ideo lex ut timore a peccato cessarent instituit lapidationem. Vnde Leuiti. 24. Qui blasphemauerit nomen domini morte mortis: lapidibus obtuet eum; populi multitudo. Diuturnum enim genus martirii lapidatio est. Item quia in pena timet alii acerbitatem. ideo ipsa lex instituit cremationem. Leuiti 21. Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro flammis extret. Crematio autem est genus martirii acerbissimum. Item quia sunt alii qui timet in pena ignominiam seu vilitatem. ideo excogitauit lex suspen-

sionem in patibulo seu cruci affixio; quod est ignominiosissimum mortis genus. secundum quod dicitur lex Deuti. 21. Maledictus a deo est qui pendit in ligno. Item quia sunt alii qui timet in pena irremediabilitatem. ideo instituit lex gladiationem: ex qua consequitur passio irremediabilis de qua dicitur Deuti. 20. Loquens de captione ciuitatis rebellantium. Percuties in ea omne quod est generis masculini in ore gladii. Sic facies cunctis ciuitatibus que a te pual sunt. et subdit. et his autem ciuitatibus que dabo tibi nullum omnino permittes viuere. Et per hoc permissio ad summum. Ad illud quoque dicitur de lege suspensio: que obseruat districtiorem nunc quam tempore legis dicitur. quod hoc facit multitudo delinquentium: et pernitias consuetudinis maior. contra quam sunt vices sitates temporum necessaria est districtior seueritas iudiciorum. Item genus passionis patibuli multo grauior erat tempore legis. erat enim per distractionem membrorum et distensionem nervorum in quibus maxima passio volens inest. et cum maiori passionis diuturnitate.

Postea queritur de

causis occisionis. Sciendum igitur quod lex puniebat morte: verba: et facta. Verba tripliter. blasphemie otumelie calumie. Blasphemie in deum. 4. Leui. Qui blasphemauerit nomen domini morte morietur. Otumelie in maledictione pentium. Exo. 22. Qui maledixerit patri suo vel matri morte morietur. Calumie in mendaci accusatione iectus mortiferi in proximum. Deuti. 19. Cum inuenerint iudices falsum testem dixisse contra fratrem suum mendaciter: reddet ei sic frater suo faciem cogitauerit: et subdit. non misereberis ei. sed etiam per animam oculum pro oculo recipies. Item facta puniuntur multiplex morte. puniunt enim scelera dupliciter que committuntur in deum: et que committuntur in proximum. Item scelera que committuntur in deum duobus modis: que committuntur per errorem: et per inobedientiam. Per errorem ydolatriam in cultu diuine maiestatis. Exo. 22. Qui imolat diis propter domino soli occidet. Per pseudo prophetam in otumeliam diuine dignitatis. Deuti. 18. propheta qui arroganter deprecatur uoluerit loqui in nomine meo: que ego non precepi illi. aut ex nomine alienorum deorum iterficere. Et. 20. Leui. Vir seu mulier in quibus phytone seu diuinationis spiritus fuerit morte morietur. Maledicia ut in opibus nigromantie que sunt in otumeliam diuine bonitatis. 22. Exo. Maledictus non patietis viuere. Item que committuntur

p inobediētia ut p̄uacationē sabbati. n̄m
me. 15. De hōie colligente ligna die sabbati
dixit dñs ad Moysē. Noite moriaf hō iste
lapidibus obruat cū oīs turba. ¶ Itē scel⁹
qđ puniē morte 7 cōmittit in p̄ximū duo
bus mōis cōtingit. uel p inordinationē ira
scibilis: uel p inordinationē cōcupiscibilis. Per
inordinationē irascibilis omittit cōtumacia
in cōtemptū supioris. p̄cussio: 7 interfectio
ex motu ire 7 p̄turbatiōis. Punis igit cōtu
macia morte dupl̄r. uel que est inobediētia
resp̄cū parentū. 21. Deu. Si genuerit homo
filiū cōtumacē 7 p̄teruū: qui nō audiat p̄ris
ac matris impuz. 7 cōbercit⁹ obedire cōtem
pserit apprehendent eū: 7 sabbatē. Lapidibus
obruet eū p̄p̄s 7 mozief. Uel q̄ ē inobediētia
resp̄cū p̄latōz. Deut. 17. Quis sup̄berit no
lēs obedire sacerdotis impio: 7 decreto iu
dicis mozief. ¶ Itē p̄cussio circa mortē pu
niebat morte dupl̄r. Uno⁹ p̄pter magnitu
dinē reat⁹ ex pte p̄cussi. ut si p̄citerent parē
tes. Exo. 21. Qui p̄cussit patre suū: aut ma
tre morte moriaf. Alio⁹ p̄pter magnitudinē
reat⁹ ex pte p̄cussis. quia p̄cussit eū uolun
tate occidendi. Exo. 21. Qui p̄cussit hōie
uolēs occidere eū morte moriaf. ¶ Itē occi
sio puniebat morte: cū p industriā quis oc
cidebat. Exo. 21. Si quis p industriā occi
dit p̄ximū ab altari meo euellit eū: ut mori
af. ¶ Itē scelera omittit p inordinationem
cōcupiscibilis puniebat dupl̄r. Nā quedaz
omittēbant p inordinationē cōcupiscētie o
culoz. quedā p inordinationē cōcupie carnis
per inordinatiōez cōcupie oculoꝝ puniebat
furtū hominis. Exo. 21. Qui furat⁹ fuerit ho
minē 7 uēdiderit ouit⁹ noxe morte moria
tur. ¶ Itē p inordinatiōē cōcupie carnis pu
niebat scelera multipl̄r. fornicatio cōmēstru
ata. Leuit. 20. Qui coierit cū muliere in flu
xu mēstruo interficiēnt ābo. ¶ Adulteriū
zo. Leui. Si mebat⁹ quis fuerit cū uxore al
teri. moriaf mech⁹ 7 adultera. ¶ Itē deut.
22. Stupz virginis que fornicata est in dō
patis. 22. deu. Si nō ē in puella inuēta x
ginitas: lapidib⁹ obruet eā 7 mozief qm̄ ne
p̄bas fecit in 3 sil ut fornicaret in dō patris
¶ Sili mō 7 de puella desponsata que de
florata est in ciuitate 7 n̄ declamauit. sic d̄r
i bide Deu. 22. ¶ Sili mō de xgine filia sa
cerdotis si de p̄bensa fuerit in stupro cōturi
rar. Leui. 21. ¶ Itē incest⁹ multiplex uel cū
nouerca sua. hoc est uxore patris: uel cū so

rore: uel cū matre uxoris: uel cū uxore patris
uel auūculi. uel cū matertera: uel cū amita.
sic hēf Leui. 20. Peccatū sodomiticū uel cū
p̄sō sue sp̄ei. Leui. 20. Qui dormierit cū ma
sculo coytu femineo morte moriaf. Uel cū
indiuūdo alteri⁹ sp̄ei. Uñ in eodē. Qui cum
iumento uel pecore coierit morte mori
atur. ¶ Itē Exo. 22. Scdm̄ hanc g^o diuisio
nē hēs oēs d̄ias peccatoꝝ que fm̄ legē pu
niebant morte. ¶ Circa p̄dicta obr̄. Nam in
aliquib⁹ peccat⁹ v̄r lex excedē iusticie seueri
tate ut puniat sup̄ merita: ut in illo cāu de
colligendis lignis in sabbato. Nume. 15. Nā
sicut p̄bat ip̄e dñs Mat. 12. In cāu neces
sitate p̄t solui sabbatū sine peccato. Si g^o ali
quis ex necessitate collegisset ligna i sabb
to uideret puniri sine peccato. ¶ Itē uidef
in aliqua p̄dictaz legū mors inferri p̄ p̄cō
uolūtati. cū tñ dicat Aug⁹ sup̄ illud 1 Ro. 3.
Legē factoz lex p̄hibet manū nō aiūm. ergo
punit op⁹ nō uolūtate. quō g^o d̄r. Qui p̄cuf
serit hōiem uolēs occidere moriatur. ¶ Itē
v̄r ip̄a lex punire q̄tū ad aliqua m̄iti⁹ q̄ nūc
Nā furtū nō puniebat morte nisi dupl̄ci ca
su p̄ iudiciū ut furtū hōis. uel p cessionem
ut sup̄ nocturnū. Exo. 22. Si effringēs fur
domū: 7 accepto uulnere mortu⁹ fuerit. per
cussor nō erit sanguinis re⁹. q̄ si orto sole h
fecerit homicidiū p̄petrauit. nūc d̄o puniū
tur faures morte. ergo seuerior ē punitio fur
ti nūc. q̄ tpe legis. ¶ Itē q̄ iusticia est nunc
ut pro detrimēto pecunie patiatur mortem
7 detrimētū uite. cū nullo⁹ sit cōpabile detri
mentū detrimēto. ¶ Itē queritur de p̄cussi
one seruoꝝ. Nā dicit lex. q̄ si d̄s p̄cussit ser
uū 7 mortu⁹ fuerit in manib⁹ ei⁹. crimis re⁹
erit. Si aut̄ vno die sup̄uixerit uel duobus
nō subiacet pene: quia pecunia illi⁹ est. ¶
Circa qđ obr̄. Si sic se habet seru⁹ ad dñm
sic pecunia. sed pecuniā suā fm̄ libitū suū
p̄t p̄dere. 7 g^o suū fm̄ libitū poterit p̄dere
¶ Itē si seru⁹ pecunia dñi est. ergo qui fura
tur suū furatur pecuniā. sed q̄ furatur pecu
niā nō est puniend⁹ morte. g^o nec qui furat
seruū. ¶ Cōn. est illa lex. Exo. 21. Qui furat⁹
fuerit hōiem morte morief. ¶ Itē q̄re disti
guit lex h̄ suo p̄cussio. q̄ aut statim mozief aut
sup̄uicit vno die uel duob⁹. Que. n. ē iusticia
si fruat vno die p̄cussus: q̄ p̄cussor dñi n̄
libiacet pene. ¶ Itē queritur de p̄cussione mul
eris p̄gnantis de q̄ dicit lex Exo. 21. Si qs
p̄cussit mulierē p̄gnantē x. 7 littera. 20. est

quā pōit Aug⁹ 7 Orig. Qui percussit mlierē
p̄gnatē 7 exierit infans nōdū fori: detrimē
tū patiet q̄tū induxit vir mulieris: q̄ si for
mat⁹ fuerit dabit aiā p̄ anima. formatuz
x̄o infantē appellat aiātū. 7 subdit ibi i lra
Animā p̄ aiā: oculū p̄ oculo zc. ¶ Sed obr̄
quō ifans in nētre pōt vici oculū pdidisse.
P̄terea cōstat q̄ dentes oīo n̄ habuit. ¶ Itē
si obr̄ iuz nōstrā litterā: q̄ hec referit ad ma
trē. quō abortiens mulier obr̄ oculū pdē aut
dentē. Si autē vical q̄ sic percussa fuit vt ocu
lū pderet. obicit Origenes. quid vicem⁹ cō
busturā p̄ obusturā. Nūquid litigantib⁹
viris mulier assistens obusturi potuit. vt cō
bustura p̄ obustura osoluat. Sic enī obr̄ si ri
xati fuerint duo viri: 7 percussit q̄ mulierē
p̄gnatē zc. ¶ Itē dubitat d̄ stupro x̄ginis
vt sit morte puniend⁹ fm legē. Nā dic lex
Exo. 22°. Si seduxerit quis x̄gmē nec dum
responstatā. dormierit cū ea. otabit eam 7
hēbit in vxorem. Si p̄f x̄ginis dare nolue
rit reddet pecuniā iuz modū dotis. Sed in
cōtrariū sunt pdicte leges Deur. 22°. 7 bi. n.
dicit lex. q̄ si vir pōt pbare de illa quā acce
perat in vxorem q̄ nō esset x̄go lapidabaf
Et de illa que in ciuitate deslorabaf nō cla
mabat. ¶ Itē obr̄ oīa penā icest⁹. Nā Tha
mar. 38°. Bēn. Ex industria omisit incestum
da obuit eū patre mariti sui ¶ Itē vr̄ ipe
iudas peccasse oīa legē que eā dimisit im
ponē. 3°. Re. 21°. Quia dimisisti viz morte vī
gnū erit aiā tua p̄ aiā illius. ¶ Itē queritur
de peccō sodomitico. vtz magis sit puniēd⁹
nūc q̄ tpe legis. Nā cū x̄bū caro factum sit
7 apparuit benignitas 7 hūanitas saluato
ris plus tenemur ad mundiciā 7 pudicitiam
nāc nōstre oseruādā q̄ ante tps gr̄: cū quo
nōdū erat dñs vnit⁹ nāc nōstre. ergo incō
pabiliē pl⁹ peccāt hostes 7 corruptores nāc
sodomitice nūc. q̄ ante incarnationē dei. Si
g^o ante legē puniri sūt incendio. is. 5. h. Et
in lege gladio. multo magis nūc exterminā
di sunt 7 puniēdi igne 7 gladio. ¶ Itē p⁹
incarnationē ondit Apls reatū fornicatiois
icompabiliē maiorē q̄ ante. i. Cor. 6°. Nescit⁹
qm̄ mēbra uestra: mēbra sunt x̄pi. tollēs mē
bra x̄pi faciā mēbra meretricis: abfit. g^o forni
cator x̄pian⁹ fm aplm̄ polluit mēbra x̄pi. q̄
nō dicere facere ante incarnationē x̄pi. g^o
incōpabiliē magis scelerat⁹ sodomita peccat
plus polluens 7 debonestans corp⁹. q̄ p̄ incar
nationē factū est mēbz x̄pi q̄ an incarnationē

Ergo multo magis igne 7 gladio puniend⁹
quid est igit⁹ q̄ sacri canones qui icestuosos
7 adulteros grauissima penā feriūt. sodomī
taz x̄o penā indeterminatā derelinquūt.
Itē cum lex ciuili puniat eos deccipitate
uelut hostes pessimos hūane nāc. Cū sacri
canones debeāt flagicia seueritate puniti
nis arcere magis q̄ leges ciuiles maria ec
clesiastica cōbertione. ergo illud peccū p̄ aliis
debuerūt punire. ¶ Ad hoc p̄ ordinē ruden
dū est. Ad p̄mū q̄ obr̄ de punitione p̄uari
cationis sabbati v̄d est q̄ p̄ leni peccato q̄
tuz ad gen⁹ p̄uariationis iuste infligit pe
na multo grauior q̄ p̄ genere peccati ḡ auī
oīs duplici de cā. vna est cōtemp⁹ peccant
Alia exēpluz delinquēdi in aliis. Cōtemp⁹
enī auget reatū ex pte peccati. Exēplū de
linquēdi multiplicat peccū in ceteris. p̄pter
cōtēptū solū legim⁹ igne osumptos quāq̄
narios duos ad verbū Debye. 4. Re. i. ¶ Pro
p̄ exēpluz delicti deducendi ad posteros
legimus igne osumptos Nadab 7 Abya. fi
lios Aaron offerentes ignē alienū: q̄ eis p̄
ceptū nō erat. Leui. 10°. ¶ Inde ē q̄ in numeris
is. Colligens ligna in sabbato lapidat⁹ est in
dicante dño cōtemp⁹ deliquēti. 7 ponderā
te exēplū deliquēdi in aliis. Promissum enī
ad seruilia opa mūdī 7 carnis. Iudei duris
simi ad vacationē 7 cultū dei ad violatiōez
sabbati p̄cipites erāt. sicut p̄ Exo. 16°. vbi ar
guunt in Moysē. q̄ in collectiōe māne que
duplicabaf eis. 6. farina 7 sabbato subieba
tur ex gulostate 7 auaritia deliquerūt oīa
diuinū mandatū. Un̄ ibi d̄ obr̄. Venit dies
septima 7 egressi de pp̄o vt colligerem⁹ nō
iuenerunt. dixit⁹ dñs. vsq; quo nō vult⁹ cu
stodire mandata mea zc. ¶ Ad scdm̄ q̄ obr̄
cū q̄ lex puniebat voluntatē morte. v̄d: q̄
nō nisi uolūtate p̄palatam 7 p̄gredientē in
actū. ad quē q̄tum in agente erat sequeret⁹
mors. vt si quis molare; lapide; ipelleret ad
p̄cutiendū aliquē studiosc; qm̄ tñ eā nel de
clinatione aliqua nō p̄cuteret. vel si cui; p̄
pinasset venent; ad interficiendū; aliquem
q̄ tñ ipe n̄ sumēt. i. hī uolūtate p̄ facto occi
sionis fm̄ legem puniebat: quia talis fece
rat quieqd̄ i sō est ad hoc q̄ occidēt. ¶ Ad
illud q̄ obr̄ de punitione furti. v̄d. q̄ nec
tpe legis nec nūc furtuz puniē morte. s̄ ant
p̄sumptione homicidii: aut otumaciē. pro
p̄sumptione homicidii: sicut fur nocturnus
de quo incertuz est vtz uenerit ad farandū

an ad occidendū, et iō ppter p̄sumptionem
que solet accidere in nocturnis furib⁹: quia
interficiūt homines. lex dixit. 22. Exo. q̄ p̄
cussor furis nocturni nō esset re⁹ sanguinis
Et nisi mō fures diurni qui p̄cedūt cum ar
mis et gladiis: et si v̄eant deprehendi defen
dūt se uel ip̄tunt gladiis. Pro crumacia sic
fures a iudice signari et cauteriari sel v̄l 2.
tertio deprehensi in furto suspendū h̄ illā
legem Deut. 17. Qui noluerit obedire deere
to iudicis moiet. Alii ei fur nō puniet mor
te nisi p̄sumet latro. Latro enī qui vi et
gladio si facultas dat spoliat. Un̄ etiā in re
gionib⁹ vbi fures solent latrones esse. iuste
morte puniant. Ad quartū qd̄ querit de
p̄cussione seruoꝝ ad mortē a dñis que v̄l lic
ta: q̄a sui st eoꝝ pecunia. v̄d. quia h̄u pecunia
v̄ni est ad vsū futuri: s̄ nō ad vsū occisionis
seru⁹ enī h̄ nām et cōditionē q̄tum ad cōditi
onē subiect⁹ est ad seruiciū dñi. s̄ quātuz ad
nām qua hō est. par est ip̄i dño. nec p̄t dñs
adimere vitā serui. quia nō ei⁹ est. solus enī
de⁹ qui dat vitā h̄no dñs vite ei⁹ est. nec po
test iuste eā auferre nisi solus de⁹ vel gerēs
auctem dei: vt iudex. Un̄ deū. ego occidam
et ego viuere faciā. Ad illud h̄o qd̄ obi
de furto hōis serui. v̄d. qd̄ nō est par cōditio
hōis serui. et hōis liberi. nā furtū hōis lib̄i
puniebatur morte. Deū. Et hoc mō intelligitur
lex illa. Exo. 21. et cā est. q̄a fm̄ estimationez
libertatis apud liberos fuit: mors quedā ē.
Un̄ et fm̄ leges humanas seru⁹ interpretatur
ad oēs act⁹ velut mortu⁹. furtū h̄o serui nō
puniet nisi pena pecuniaria. et h̄ q̄tum est
mare apud dñm sui officiū. et p̄ter hoc fact
factio sup̄ restōez v̄ani. quia sic dicit Ansel.
In ablatiōe solū sufficit restituere ablata: s̄
etiā satisficere de iniuria. Ad illud h̄o qd̄
obicit de distinctione legis in seruo p̄cussor
Nōndū qd̄ aut dñs occidit seruū iusta de eā
et tūc nō tenet quia iudex ei⁹ est fm̄ leges.
aut sine eā. et tūc distinguit: aut uoluntate
aut cā. Si uolūtate v̄puta telo vel ictu la
pidis: tenet t̄q̄ si libez hominē occidisset
Et cā et nō uoluntate: vt si liberatit eū vel
in vinculis posuit qd̄ sibi h̄: vel fame afflixerit
fm̄ leges hūanas si fuerit moderate non
ip̄tatur. si aut̄ imoderate p̄t seru⁹ ad iudicē
cōfingere vt opellat dñs suū uedere hōis cō
ditionib⁹. ita vt nō reuertat vltra in v̄ni po
testate. fm̄ qd̄ v̄l Codice de emendatōe ser
uoꝝ. Sedm̄ hoc ḡo diuina lex distingit in

oñio q̄ petit suū h̄ga et n̄ baculo: v̄l gladio.
quia aut statim sequit̄ mors: et tūc v̄l criminis
re⁹. nō tūc v̄l q̄ moriat̄ dñs: q̄a nō p̄sumit qd̄
uolūtate occidendi ip̄m p̄cussit: cu p̄cussit e
eū virga que est instrū castigandi nō occi
dēdi. Aut su⁹ sup̄iuit vno die. et tūc p̄su
mit qd̄ nō ex actu x̄berationis mortuus sit.
quia nō est p̄sumptio qd̄ ex p̄cussione virge
recepit passionē letale. 3o ex alia cā p̄sumit
mortu⁹. Ad q̄ntū qd̄ obicit de p̄cussione
mulieris p̄gnantē: cōsequēt̄ distinxit lex cum
ex p̄cussione illa patit̄ abortū: quia si p̄uerpe
rium formatum est idest animatū iudicatur
p̄cussor hōicida. Et iō fm̄ legē talionis v̄b;:
exoluere aīam p̄ aīa: qd̄ h̄o sequit̄ oculum
p̄ oculo. v̄ntē p̄ dē. Determinatio legis tali
onis ē: fm̄ quā iustus ē vt iherens alicui v̄tri
mentū patiat̄ et ip̄e fm̄ qd̄ itulit vt oculum
p̄ oculo. Unde illud qd̄ additū est: oculo
p̄ oculo. nō refert̄ ad infantulū: sed est de
terminatio eq̄ratis talionis. Si h̄o fuerit in
forme. i. inafatum. lex nō iudicat p̄cussorem
homicidā. q̄a p̄uerū nō fuit hō. et iō p̄uit
pecunia p̄cussor. Ad sextū v̄d. qd̄ d̄ stupro
virginis distinguit̄ est. q̄a fm̄ legē aut erat
desponsata: aut nō. si erat desponsata: t̄ aut
violabat̄ in ciuitate: aut in agro. Si in ciuitate
cum per clamorem posset euitasse coru
ptionē p̄sumit̄ cōsensisse stupro: et iō lapida
bat̄. Si h̄o in agro i quo q̄ clamorē nō poss;:
a corruptione liberari nō iudicat̄ re a. s̄ cor
ruptor̄ interficit̄ Deut. 22. Et si non erat
desponsata. aut ergo erat de stirpe sacerdo
tali. et tūc dephensa in stupro oburebat̄: aut
de stirpe alta. et tūc distinguit̄. quia aut erat
manēs in v̄mo patris: aut erat seducta per
sponsonē coniugii: et c̄cta de v̄o patris: sicut
v̄l Deut. 22. p̄mo mō sic v̄l Deut. 22. La
pidabat̄ et hoc quia v̄chonestauerat v̄mū
patris sicut dicit lex. fecit nephas in Israel
vt fornicaret̄ in v̄o patris. In secō cāu nō
lapidabat̄: excusabat̄ enī p̄ seductionē et p̄
ignozantiā. Et sic intelligit̄ lex Exo. 22. Cui
v̄l si seduxerit quis virginē nec v̄l despsa
tā zc. Ignozantiā. n. attenuabat̄ peccatū et excu
sabat̄ a pena legis. Unde Num. 15. Si aīa
nesciens peccauerit offerret captiua: pro peccō
et dimittet̄ illi. vna lex erit omnīū qui pecca
uerint ignorant̄. Ad septimū qd̄ obicit de i
cestu thamar v̄d. q̄ sic p̄ ex Gen. 38. Judas
gratissime punire morte uoluit incestum
Thamar. sed p̄pter duo dimisit̄ p̄p̄ reatus

osilem ex pte sua: et ppter pā intentionē p̄
 suscipiende ad viuū amore expte thamar
 Quia g° in iuda erat dñs reat° nō debuit
 ipam occidere sicut dñs in glo. sup illud 30
 s°. Qui sine peccō est p̄mus mittat in eā lapē
 dñs. Si lex iubet reū occidi nō tñ ab his
 qui sūt sūt puniēdi. ¶ Itē q̄a in thamar erat
 pius q̄uis illicat° et inordinat° affect° debu
 it miam inuenire sic paulus. i. tibi. i. Miaz
 osecut° sum quia ignorās feci et in increduli
 tate. Zelo enī legis: sed nō fm scām p̄sc̄ba
 tur ecclesiā. sic ip̄e dicit Gal. i. Persecut° iuz
 ecclesiā dei paternaz traditionū habundāti
 emulatoz existens. ¶ Ad vltimū q̄d querit̄
 de sodomitico vitio dñs. est q̄ tpe gr̄e pecc̄
 graui est incōpabilit̄ q̄ añ. et iō nō solū igne
 et gladio: s̄ oī genere tormentoz est istud fla
 gicium exterminandū a seculari ptate. q̄ nō
 sine eā gladiū portat. dei eiz minister est vi
 dex in irā ei qui male agit. i. 3°. Roma. Ab ec
 clesia x̄o ptate: oī genere cohercionis abie
 etiois ab ecclesia uel ut mēbra putridissima
 sunt h̄ flagitiosi a corpe p̄sc̄dendi. ¶ Ad il
 lud x̄o q̄d obr̄ q̄re lex civilis a mat gladio
 ostra sodomitas. Sacri x̄o canones p̄t̄sc̄it
 in silētio dñs. q̄ hoc est in detestatioz et cau
 telā h̄ flagitii. Nā h̄ flagitii noiatio et ip̄m
 aerē. quodāmo polluit et mētes quodā mise
 rabili mō inficit. Et p̄sequēs diuulgatio
 aerē corumpit. Un̄ ad hoc respiciēs ap̄s ad
 Eph. 5°. Dicit fornicatio et om̄s imundicia
 nec nomie in uobis: sicut dicit sc̄os. tñ ex
 opatione penaz aliquoz flagitioz que def
 minant fm canones: quia deficiūt oēs cano
 nes in deterioratione pene sodomitaz. exco
 gitare v̄z iudex ecclesiastic° maiori penā pre
 ceteris ip̄os esse plectendos.

Consequens est

querere de legib⁹ punitionis p̄ vā
 nū rez. Legit̄ enī ex lege diuini mādari fili
 os israel spoliaste egyptios. Exo. xi°. et. 12°.
 ¶ Itē Exo. 22°. Si quis farat⁹ fuerit bouē
 aut ouē et nēdiderit. qnqz boues p̄ vno bo
 ne. et q̄tuor oues p̄ vna oue restituet zc. Ex
 quib⁹ legib⁹ hēt q̄ mali p̄nt spoliari et p̄ vā
 no illaro pena vāni in reb⁹ puniri. ¶ Queri
 tur ergo p̄mo. v̄z iuste possunt boni malos
 spolare. ¶ Secdo quō lex p̄ vāna rez vānifi
 catores puniret iuste.

Ad primum sic obr̄ ficte
 dicit sc̄.

in illo p̄cepto Exo. 20. Nō furtū facies. Pro
 hibet oīs otractatio rei aliene iuito dñs. Si
 g° spoliare hereticos et paganos est res co
 rru otractare nō erit licitū spoliare hereticos
 et paganos. et generalit̄ quosq; malos. ¶ Itē
 Mar. 5°. Qui aufert tua ne reperas. qui g°
 p̄cepit nō repetere sua. multo magis p̄hibu
 it rapere aliena. ergo nullo xp̄ianis erit lici
 tū rape res hereticoz uel paganoz uel alio
 rū maloz. ¶ Itē reprehendit Ap̄s. i. Cor. 5°.
 d̄ repetitōe suaz rez dices. Quare nō magis
 iniuriā accipitis. q̄re nō magis fraudē pati
 mini. ¶ Itē obiciebat heretici Augul. Quō
 illi catholici erāt ahi: res in quib⁹ laboraue
 rūt ip̄i vsurpare. Cū oicat psal. Labores ma
 nuū tuaz. quia mādu cabis. b. t. e. et cū p̄cisi
 one loquit̄ scriptura. vt ostendat illum mise
 rū et infelicē qui māducat alienos labores.
 ¶ Con. Aug⁹ ad Vincentiū. Si oideremus
 qd scriptū ē in libro sapie. x. Iusti x̄o tulerūt
 spolia impioz. ¶ Itē qd legit̄ in p̄nerb. 13°.
 Nostra ira custodit iusto sba peccatoris. et
 alia ira. Thesauri: at̄ in istis diuitie impioz
 tūc videbit̄ nū nō esse querendū qui habēt
 res hereticoz. sed qui sunt i societate iusta
 tū. 23. q. 7. ¶ Itē Aug⁹ conē Perilitanū eadē
 q̄re ad oēs ilquos impios illa uox vni valet
 dñs. 21°. Auferet a uobis regnū dei et da
 bit̄ genti facienti fruct⁹ eius. ¶ Item Aug⁹
 otra eundē ibidē. Si que iā p̄cisi possidere ce
 pistis que a vobis ablata uobis oīs. vedit̄
 nō iō o cupiscimus aliena. quia illi impio e
 sant oia facta sant nostra et iuste nostra sūt
 Nos enī vtebanini ad p̄cisiōne. nos autem
 ad vnitatē. Alioqn̄ p̄mo p̄lo dī possent obi
 cere illi aliene rei o cupie qui diuina ptate
 ab eoz facie qui ea terra male vtebant̄ expul
 si sunt. ¶ Itē in eodē ip̄i indei a quib⁹ abla
 tū est regnū fm x̄ba dñi et vātū est genti fa
 cienti iusticiā possent obicere aliene rei con
 cupiscentiā. quia xp̄i ecclesia possidet. vbi p̄
 secutores xp̄i regnabāt. ¶ Itē Aug⁹ contra
 Perilitanū An frustra scriptū ē. Labores ip̄i
 oꝝ p̄i edent. Quapropt̄ magis amirari debe
 tis q̄ adhuc aliquid tenetis q̄ q̄ aliqd̄ ami
 sistis. ¶ Itē dicunt quidā: quia aut mali sūt
 in vnitatē ecclesie: aut sant p̄cisi. nel eē vnitā
 tē ecclesie. si sant de vnitatē ecclesie q̄tum ad
 numez: q̄uis n̄ q̄tuz ad meritū nō sē suis re
 bus spoliādi. Un̄ Aug⁹ in epla ad Vincentiū
 Si corp⁹ xp̄i tollit spolia impioz et corpoz
 xp̄i thesaurizant diuitie impioz nō debent

impij foras remanere vt calūniē. In xpi
 g^o pagem corpis veniat et labores suos no
 diandi cupiditate. sed bene vtendi pietate
 possideant. **S**i xpo querat de iudeis que
 no auferunt ab eis oia. Rident qd ecclesia o
 mia pcat eis. **A**d illud xpo qd pmo et scdo
 obr vob. Qd auferre res hereticorū et sarace
 nor ex edicto pncipis hntis ltimaz pntem
 no est tractare re alienā. nec recipere. Unde
 Aug^o Quānis queq; res terrena no recte a
 quoq; possideri possit. nisi iure vniū q
 cūcta iustoz sunt. i. Cor. 13. Oia nostra sunt.
 vel iure humano qd in pntē est regū terre
 3o nos heretici falso res appellat uestras
 quas nec iuste possidetis et fm leges tereno
 rū regū amittere iussi estis. **A**d tertium
 xpo vob. qd apłs rēpēdit corinthios qui re
 periebant sua iniuste et illicite. In iuste qd cuz
 fraude et dolo. Un. i. ad Cor. 6. vř nos iū
 riā factis et fraudatis illicite. quia corā indī
 ce infideli. Un in eodē vř. Aude aliq; vř m
 hris negociū aduersus altez iudicari apud
 itanos. **A**d quartū rīder Aug^o fm pđcā
 dicēs hereticis frustra dicit qd uos in vni
 ritis ogregandis laborastis cū scriptū legat
 labores impioz iusti edēt. Que snā videē
 accipi ex ecclesiastes. 2. cap. Peccatori de
 dit de afflictionē et curā supflūā vt addat et
 congregat et tradet ei qui placuerit deo. et
 Job. 22. Hoc est ps hōis impij. et subdit. si
 oportauerit qd terrā argentū et sicut lūrū p
 parauerit uestimēta pparauit quidē s iust
 vestiet illis et argentū ei^o innocens viuider
Dosteā queritur lex
 dānificatores puniat iuste p dāna rez. nam
 Exo. 22. vř. Qui furat^o fuerit ouē vel bonē
 qnq; boues pro vno boue restituet. et qtuor
 oues p vna oue. et hoc si occiderit vel uēdi
 derit. Si xpo iudētū fuerit vinēs qd furat^o su
 erat duplū restituet. Quare ergo rō h^o legis
 qre. s. p furto bouis restituēdi sunt qnq; p
 furto ouis qtuor. Si vical qd hoc est qd boues
 melior est oue. et iō plus dānificat fur bouis
 qd ouis. et iō plus puniend^o. **C**oi. sur pecu
 nie dtecuq; no tenet restituē fm legem nisi
 duplū. Un. 22. Exo. Si inuenit fur pecuie
 duplū reddet p furto. ergo. e. libraz no tēē
 reddere nisi duplū. Et ostans est q centum
 libze maiori s valoris sunt q plurimi boues
 g^o p furto bouis fm hanc rō; n v; restitui
 nisi duplū. **I**te ostans est q maius peccū

est rapina qd furtū: quia in rapina violētia ē
 in furto no. Rapina est tractatio rei aliene
 violētia. furtū eni est tractatio rei aliene n
 violētia: sed occulta. sed rapina no puniebatur
 nisi p restitutionē ei^o qd ablatū est. et quinte
 ptis que in satisfactiōē daret vno: fm q
 dicit lex Leui. 5. Na que vi aliquid extorse
 rit aut calūniā fecerit quicta delicti reddet
 oia qu e p fraudē uoluit obtinere integra: et
 quintā insup partē vno cui damnu intule
 rat. Ergo no vř lex iusta vt pro furto puni
 tur in pena maiori vt in duplū vel in qdru
 plū vel qntuplū. **I**te vř ex lege Nume. 5.
 Vir seu mulier cū fecerint ex oibus peccatis
 que solēt hominib^o accidere. et loquit de cō
 tractatione rei aliene. reddent ipm caput qn
 tāq; partē ei desup cui peccauerūt. No vidē
 igit qd teneat reddere nisi qd ablatū est. et
 qntam ptem p satisfactiōē. **C**oi. Luclis
 dicit Zache^o ad deū. Ecce dimidiū bonoz
 meoz do paupibus: et si quid aliqū defrau
 dau reddo qdruplū. Ergo vř qd furtū et qz
 tractatio puniret in quadruplū fm legem
Ite puerba. 6. No grandis culpa est cuz
 quis furat^o fuerit dephensus quoq; reddet
 septuplū. ergo no solū qdruplū: imo p^o vř
 qntuplū. **Q**uerit ergo vñ est ista varietas
 fm legē in pena restitutionis: et detrimēt
 rez. **R**e ad pñū fm quosdā: q qnq; bo
 ues p vno boue: et qtuor oues pro vna oue
 ppter qtuor comoda seu utilitates quas h;
 ouis. duas pelles et carnis. et alias duas fru
 ct^o et fer^o. fructū aut intelligūt lac caseum et
 butir. has g^o quatuor utilitates h; bos et i
 sup qntam videl; laboris in agricultura et i
 euectione onez. quia igitur qnq; dīna iro
 gat qui bouē furat. Quatuor xpo rīmō qui
 ouē. Merito qnq; boues p vno restitui. et q
 tuor oues p vna oue reddi rīm pcepit. **S**i
 oia. Si hec est cā cū inueniret alia cā utili
 tatis bonū in terra pmissionis pter pđictas
 viz triturationes segetū ppter qd victū est
 Deu. 25. No ligabis os bouis triturantis
 fm numez utilitatū sex boues p vno resti
 tui pcepisset. **A**d qd foritā dicē qd utili
 tate triturationis no reuocatur aliā ab utili
 tate agriculture. Probabili^o tñ vř distingūē
 do fm legem: qd ista aut no inueniebant apd
 furē: quia omeſta seu vedita crāt. aut inue
 niebant vna et integra. si inueniebāt vna
 no nisi duplū restituere cogebat: et h vñ ab
 de cāis. pūma lege talionis. que iustissima

vt vt tñ dñificet fur q̄tum dñificare
nolebat aliū. Secda ē quia duplr peccauerat
fur in eū: cui aliquid furat? fuerat. tenebñ
vnu q̄sq; nō solū se inocentē fuare erga aliū
sed etiā se esse paratū ad exhibendū benefi-
ciū. fur autē cōtra vtrūq; delinquit. Si autē
nō inueniebat puniebat vt dicitū est fur bo-
nis in q̄ruplo. fur autē ouis in q̄ruplo. et b̄
respiciere legis iusticia nō solū ad maioritā-
tē vñi. sed etiā ad maioritā audacie furā-
tis. maioris audacie et improbitatis est fura-
ri bouē q̄ ouē. et iō seuerius puniend⁹. Talez
autē penā statuit opotens de⁹: quia vidit eā
sufficere ad deterrēdā et corrigēdā improbitā-
tē et audaciā ppli illi⁹ ab hi⁹ malis. ¶ Ad se-
cundū x̄o q̄b obicit de furto pecunie q̄ nō
punit nisi in duplo. v. b. q̄ multiplici de cā
plus punit fur bouis q̄ pecunie s̄m legem.
¶ Prima est ppter facilitatē maiore furādi
bouē ul ouē q̄ pecuniā: et b̄ ē qm̄ bos l ouis
facili⁹ inueniūt. pecunia x̄o arci⁹ custoditur.
¶ Secda est q̄a armēta et greges nō solū vti-
lia sed etiā necessaria sunt victui et vestitui
humano p semetip̄a. pecunia x̄o et aurū
q̄tum ad hoc supfluum et inutile est. Meri-
to ergo magis custodienda erant furta et ra-
pine eoz seueriori pena plectenda. ¶ Tertia
cā est. quia de bob⁹ et ouibus sacrificabant
vño: et aliqua offerebant in sacrificiis ex ne-
cessitate. et ppter hoc q̄si ptem bebat dñs i
gregib⁹ et armētis. De auro x̄o nō ita p̄q̄
in cōstitutione tabernaculi: et edificatiōe tē-
pli: et fabricatiōe vasoz. voluit ergo furta il-
loz seueri⁹ vindicari. de quib⁹ ps ei de ne-
cessitate debebat. q̄ ea de quib⁹ nihil ei de-
bebat. sed uolūtate tñ offerebant. ¶ Ad il-
lud x̄o q̄b obicit de pena raptoris v. b. q̄ q̄
uis rapina sit mai⁹ p̄c̄m q̄ furū. et si furū
s̄m legē magis puniebat. et iuste ppter incli-
natiōē et cōsuetudinē maiorem ad furtum.
q̄ ad rapinā. fur eni h̄z locū furādi in ciuita-
te et exē. Vñ i oī loco p̄licitas et oportuni-
tas fari est ad furandū. raptorū aut nō ita. im-
mo in ciuitate et in certū hominū nō est opor-
tunitas raptorū ad rapiendū. iō maiori pena
cohercendū iudicauit lex furē q̄ raptorē. Lñ
illa lex Leui. nō intelligit de rapina q̄cūq;
sed de rapina que est in calūnia vel in extor-
sione: que solet fieri in exactionib⁹ tributo-
rū. uel in defraudationib⁹ que solēt fieri in
cōtibus negociatoz. quia in om̄ibus his est
spēs aliqua iusticie: et nō est manifesta iusti-

cia iudicauit lex rapina talē et iuste min⁹ pu-
nienda. ¶ Ad quartū x̄o q̄b obicit p̄ auctoz
Name. 5. R̄. det Aug⁹ sup illū locū eandē
distinguedo. quia peccatū uel furtū aut cō-
mittit p negligentia: seu ignorantiā. aut p in-
dustria. et p negligentia ut si traiciat tē a te-
nā in suā. q̄ si diligēt attenderet nō faceret
hoc uoluit capite et q̄nta restituere. nō s̄c fur-
ta mulctari. Si x̄o p industria: tūc uoluit
aut duplo: aut q̄ruplo: uel q̄ruplo s̄m distē-
ctioz positā puniri. De furto ergo p negligē-
tia loquit lex Name. Vñ dicit vir siue mlr
si fecerit ex oib⁹ peccatis que solēt hominib⁹
accidere et transgressi fuerit p negligentia tē
¶ Item distinguit Aug⁹ ibi. de. q̄a furtum
aut erat cōiectū: aut sponte cōfessū. Si erat cō-
uictū: tūc s̄m legē Exo. 22. tenebat restitu-
ere de pecunia in duplū: de oue in q̄duplū
de boue in q̄ruplū. ¶ Si x̄o erat sponte cō-
fessū: tūc nō tenebat restituere: nisi ablatū
et q̄ntam ptem. Et hoc est s̄m legē Name. 5.
Vñ ibide of. Confitebū p̄c̄m et reddet i p̄z
caput et q̄ntam ptem. de sup ei i que peccar-
uerat. Aug⁹. Quia añictiuit nō eo damno
plectend⁹ fuit q̄ furem cōp̄hensū et cōuictū
plecti oī. ¶ Ad q̄ntū x̄o q̄b cōuictū obiciebat
ex Leui. 5. de restōne Zachee in q̄duplum
v. b. q̄ x̄bū fuit superogationis. Ex q̄ enim
uolētū sine cōuictione sponte cōfitebat para-
t⁹ satisfaccere. nō tenebat s̄m legē ad restōez
q̄duplū. ¶ Si autē obiceret de hoc q̄b dicit
ibi glo. q̄ pu⁹ est s̄m legē reddere. uel inde q̄b
remanet paupibus erogare ac si uellet q̄ ad
istū s̄m legē teneat Zachee v. b. q̄ glo. mo-
ralis est declarans ordinē in restituendis. et
erogandis. Unde idē est ac si diceret pu⁹ est
restituend⁹ alienū: et uel inde q̄b relictū est ero-
gandū. ¶ Ad sextū x̄o et uictimū q̄b obicit ex
libro puer. q̄ reddet septuplū v. b. q̄ intelli-
gendū est septuplū. i. p̄fecte et integre q̄ad-
modū accipit in psal. Purgatū septuplū. i. p̄-
fecte et q̄ iste sit sensus p̄z ex hoc q̄b segtur
reddet septuplū: et oēm s̄bam dom⁹ sue tra-
det q̄b i nulla lege p̄ceptū ē. ¶ Ad 8. q̄ iste
mod⁹ loq̄di ponit ibi q̄a uult ostendere q̄
furtū minimū p̄c̄m est resp̄cū adulterii. q̄a
fur patit detrimētū q̄ ad sue possessionis
s̄bam. et hoc p̄ exp̄sionē ostendit uicēs. de p̄-
hensus reddet septuplū et oēm s̄bam dom⁹
sue tradet quousq; s̄. plene satisfecerit. Adulf
x̄o patit detrimētū maximū quo ad aiām
suā. Vñ ibide dicit. Qui adulter ē p̄t cordis

inopiā p̄det aīam suā. ¶ In hūc g^o modum
terminat pars in qua est inq̄sitiō de iudicia-
libus que p̄tinet ad coherētionē iniurie.

Consequenter tra-
ctā dū est de p̄ceptis iudicialib⁹ que p̄-
tinent ad cōseruationē iusticie. Idoz autē q̄dā
respiciūt statū p̄sonaz. Quedā debituū rez.
Quedā ordinē actionū. Dis ei ordo iusticie
int̄ homines cōseruāndus. Aut respicit p̄sonas
aut res. aut actiones. ¶ Primo g^o querendū
est de p̄ceptis iudicialib⁹ circa p̄sonas. ¶ 2°
de p̄ceptis iudicialib⁹ circa res. ¶ Tertio d̄
p̄ceptis iudicialib⁹ circa actiones. ¶ Itē per
sonaz quedā sūt superiores ut sacerdos ⁊ rex
Quedā inferiores vt sui ⁊ ancille. quedā pa-
res ⁊ coniuncte vt vir ⁊ vxor fm̄ mutuā fuitu-
tē. quedā dispares ⁊ disūctē: vt aduersarij
⁊ infames. Et fm̄ hec variānt leges iudicia-
lea circa p̄sonas. ¶ P̄mo g^o querendū est d̄
legib⁹ iudicialib⁹ circa p̄sonā regis ⁊ sacer-
dotis. ¶ Secūdo de legib⁹ circa puos. ¶ 3° d̄
legib⁹ circa vx ⁊ vxorē. ¶ Quarto de legi-
bus circa infames ⁊ aduersarios.

De institutiōe autē

⁊ cōsecratione sacerdotis est lex exp̄ssa Exo.
28°. App̄licate Aaron cū filiis suis d̄ medio
filioz̄ Israhel vt sacerdotio fungant̄ mibi.
⁊ Leuitis. 9°. ⁊ 10°. ¶ De institutiōe r̄o re-
gis est lex Deut. 17°. Cū habitaueris in tra-
⁊ dixeris cōstitūā sup me regē. cū cōstitues q̄
dñs deus tuus elegerit de medio frat̄ tu-
oz̄ zc. ¶ Circa q̄d querūt̄ tria. ¶ Primo vtz
iustū sit hoīem dñari hōi. ¶ 2° vtz necessa-
riū sit in statu dñationis duas esse p̄tes re-
gis ⁊ sacerdotie. ¶ Tertio de op̄atione sa-
cerdotalis potestatis ⁊ regalis.

Circa primū sic ob̄r. gñ. 9. Sit
troz̄ vester ac tre-
mor sup cūeta aīantia terre. Beda in glo. hō
in terrorem est ceteris aīantib⁹ p̄positus vt
sciat se irrōnabilib⁹ nō rōnabilib⁹ dñari.
¶ Itē Greg^o. Dō nō rōnabilibus sed irrōa-
bilib⁹ plat^o est nā. id̄ v̄ ei vt ab aīalib⁹ non
ab hōib⁹ timeat: q̄a cōi nā; sup̄bire est ab
equalib⁹ uelle timeri. ¶ Itē Sap. 9°. Omib⁹
vnus est introit⁹ ad vitā: ⁊ filis exit⁹ ⁊ nō
ex regib⁹ aliud habuit natiuitatis initium
Oēs igit̄ cōditōes nāe sunt pares. cōi nā;
igit̄ est hominē hōi dñari. ¶ Cōi. Roma.
11°. Oīs aīa p̄tātib⁹ sublimiorib⁹ subdita sit

Nō enī est p̄as nisi a deo. Itaq; qui potesta-
ti resistit. dei ordinationi resistit. Ex quo re-
linquit q̄ hominē hōi dñari ⁊ p̄esse e ex vi
uina ordinatione. q̄d aut tale est iustū est ⁊
irreprehensibile. ¶ R^o fm̄ br̄m Grego. in glo.
sa. 2. 9°. Oēs hōies nā equales genuit. s̄
p̄o variis meritis aliis alios dispensatio dī
iusta. S; occulta p̄ponit. vt humana formi-
dine peccare meruat qui diuina iudicia nō
formidat. nō enī hōibus sed bestiis domi-
nant: q̄a ex qua p̄te bestiales sunt. ex ea for-
midāni subēcti sunt. R^o 13°. P̄ncipes nō sūt
timori boni opis sed mali: vis nō timere po-
testatē bene fac. Et p̄ hoc p̄ n̄sio ad p̄mum
¶ Ad scdm̄ v̄b. q̄ velle timeri a peccatore
in p̄ncipe nō est sup̄bire. quia sic vbi nō velli-
quimus pares sumus ita p̄ delictū a iustis
ip̄ares efficiuntur. ¶ Ad tertiuū fili. mō v̄b. est
quia ⁊ si vna sit cōditio oīum hominū fm̄ vi-
gnitatē nāe ⁊ p̄gressū. tñ dispar est cōditio
fm̄ voluntatē ⁊ meritū. Unde d̄r in psalm.
Dō cū in honore esset nō intellex. opa in in-
fipi. ⁊ filis fact⁹ est illis. Un̄ ⁊ qui p̄ nā; fcs
est rōnalis: p̄ p̄ueritatē voluntati s̄ factus
est animalis.

Secundo queritur

vtz in gradu superioritatis necessariū sit esse
duas p̄tes regale ⁊ sacerdotalē. ¶ Ad q̄d
sic Math. 23°. Nemo p̄t duob⁹ dñis seruire
Ex quo relinquit q̄ ordo subiectionis req̄-
rit vnitatē dñationis. Inordinatū igit̄ erit
duas dominationes esse in p̄latione eccle-
się regale ⁊ sacerdotalē. ¶ Itē regalis potestas
ex p̄missione diuina nō p̄cepto uel cōstituti-
one filis Israhel cōcessa est. Sed oē tale culpa-
bile ⁊ illicitū est. Relinquit igit̄ nō esse ne-
cessariū p̄tatem regale. ¶ Q̄ aut ex p̄missio-
ne solū cōcessū sit. p̄bat. Nā. 17. Deu. sup illō
cū dixeris. Constitūā sup me regē. dicit inē-
linearis Cōstituunt sibi regē cōtra dei volun-
tatē nō deū sed hominē. ¶ Itē sup illud q̄d
sequit̄ ibidē. cū cōstitues que dñs de⁹ tuus
elegerit. Glo. p̄mittit nō cōmittit. ¶ Itē q̄rit
Aug^o sup eundē locū. Cur p̄pls deo displi-
cuit cū regē desiderauit. Un̄. i. Regl. 10°. dicit
Samuel. Vos p̄ieciſtis dñm hodie q̄ solus
vos saluauit. ⁊. 17. videbitis q̄a grande malū
fecerit cum hic iueniat cē p̄missus. Et r̄ndz
Aug^o itelligendū est nō fuisse fm̄ voluntatē
dei: qui hoc fieri nō p̄cepit sed desideratib⁹
p̄misse. ¶ Ex his igit̄ v̄r potestatē regalem

ex sola pmissione di indulta. sed qd ex pmissio-
hione est. vt repudiū. maxie tpe grē abolen-
est. g^o tpe grē culpabile est bre pntem rega-
le vel iudici regali pnti. ¶ Con. Hugo d^o s^a
vic. in li. de sac. am. etis. Due vite sunt: vna
terrena: alia spūalia. Ad vitā terrenā ptinent
oīa que terrena sūt. Ad vitā spūitūale que
spūalia sunt. vt aut in vtraq; vita iusticia b-
uet^r et vtilitas pueniat. Primū vtriq; distri-
buti sunt qui vti iusq; bona fm necessitatez
vel rōez studio ac labore acquirant. Deim de
alii qui ea pntē officii omisi fm equitatez
dispensent vt nemo fratre suū in negocio
supergradat. sed iusticia iudolata seruetur
Si g^o nō pōt hūana societas sine vtraq; vi-
ta manere. necessaria est duplex pntas ad cōser-
uationē iusticie. Una que pnt in terrenis ad
ordinandā vitā terrenā. Alia que pnt in spi-
ritualib⁹ ad ordinandā vitā spūitūale. ¶ Itē
de spūali pntē sine sacerdotali nō est dubiū
fm scripturas qn fuerit ex infōne et uolūta-
te diuina. De pntē hō regali pbal idē. per
illud puerb. s^o. vbi loquit^r di sapia. Per me
reges regnāt et legū oditores iusta decer-
nūt. per me pncipes impant: et potentes de-
cernūt iusticiā. ¶ Itē Ro. 13. v^o. v^o de pncipe
et rege dei minister est vindex in irā. ¶ Itē
ī psal. elegit dauid saruū suū: et cōstat q^o ista
electio fuit ad honore et pntem regalez.
¶ R^o fm Hugo. de san. vic. in li. de sacris
vniuersitas ecclesie duos ordines cōplectit^r
laycos et clericos. q. duo latera corpis vnius
In laycis ad quoz studiū et puidētiā ea
que terrene vite necessaria sunt ptinet pntas
est terrena. In clericis aut ad quoz officium
ptinet ea que spūali vite sunt bona pntas est
diuina. Illa pntas secularis d^r. Ista spūitūal
noīat. In vtraq; pntē diuersi sunt grad^o sō
vno tamen vtrūq; capite distributi. Terre-
na pntas caput h^o regē. Spūalis pntas caput h^o
sūmū pontifice. Ad pntem regis ptinent q^o
ad terrenā vitā sunt necessaria. Ad pntēz sū-
mi pontificis que spūali vite attributa sunt
vniuersa. Sedm hoc g^o p^o qre in nouo et ve-
teri testō. ex quo multiplicat^r est dei pntas: ne-
cessaria erat pntas regalis. que pntet terrenis
ad ordinandā vitā terrenā. et pntas sacerdotā-
lis que pntet in spūitūalib⁹ ad ordinandā
spūalem vitā. ¶ Ad illud g^o qd pmo obicit
q^o nemo pōt duob⁹ dñis seruire. intelligitur
cū sibi inuicē dissidet et discordat. potestas
aut regalis cū ordinata est: nunq; dissidet a

pntē sacerdotali. sed spūi cōgruit et cōcordat
sic vita terrena subministrat vite spūali. et vi-
ta spūalis collaborat terrene: sic pntas regalis
sacerdotali: et sacerdotalis regali. Un^o Hugo.
de scō vic. De^o noster pacis amator est. et ni-
hil inordinatū approbare pōt: et iusticia. spū-
ritualis siquidē: pntas nō iō pntet vt terre-
ne in suo iure pntatiū faciat. sic ipa terrena
pntas qd spūali debet nūq; sine culpa vsurpat
¶ Ad illud h^o q^o se dō obf^r q^o solū ex vna
pmissione indulta est terrena pntas nō ex cō-
missione vel cōcessione. et nō fm uoluntatem
dei dōm. q^o uolūtas dei et cōcessio d^r abso-
lute respctū bonoz cōferendoz. respctū vero
maloz d^r pmissio. et nō uolūtas dei in com-
paratōe et fm quā. et hoc sine illud sit malū
culpe sine malū pntē. Malū enī culpe nō est
ex voluntate dei opante: sed uolūtas dei si-
nēte: et hoc ne pei^o fiat. uel ut meli^o eueniat.
¶ Itē malū pntē nō est p se ex uolūtas dei
opante fm rōem mīe que pntia i p^o est. Un^o
collecta. De^o c^o pntū ē misereri spūi parere
et fm ipm. sed est ex uolūtas opante fm rōz
iusticie ordinantē ea que inordinant fm nos
Unde trenom. 3. v^o. Nō ex corde suo abiecit
et humiliat filios hominū. sine g^o sit malū
culpe: sine malū pntē: nō sit uolūtas dei ab-
soluta. nec fm acceptionē et approbationem
bonitatis: que in nobis fm ipm est. iō ex per-
missione dei d^r esse: uel q^o tolerat in culpā
ne pei^o fiat. uel q^o inferit in penā ne malū fiat
pntino^o ex pmissione dei d^r fieri qd fm se
illicitū: et fm se malū est ut repudiū. Sed d^o
ex pmissione dei d^r fieri qd fm se illicitum
nō est. sed tñ penale est. in quē modū dicunt^r
fuisse: ex pmissioe di sacrificia et legis onera
vt scilicet repudiū pmissū ē ne pei^o fieret ita one-
ra sacrificioz iposita sunt iudeis ne malum
ficeret. Un^o Leuit. 17. immolēt hostias pac-
ficas dño. et nequaquā ultra imolabāt hostias
suas demonis. ¶ Sedm hoc d^o q^o vniuerso
pntas regalis ex pmissione diuina est et nō
fm suā uoluntatē. nō quia culpabilis sit sed
ppter hoc q^o in pena introducta sit. et h^o ad
onus et punitiōē. In punitiōē culpe eoz
qui petuerūt sibi dari regē ex iordinata uo-
luntate: qua min^o cōfitebas de dño q^o de ho-
mine. et hoc sigt^r lex cū dicit. cū dixeris cō-
stitūā sup me regem sic habēt oēs q^o circui-
tū natidēs. et i. Reg. 13. Cū peterēt regē filii
isrl^o dicit^r est^r samuel nō te abiecerūt sed me
ne regnē sup eos. ¶ Itē in cōbērtiōē culpe

eorum qui nisi timore patris cessant malefacere
13. Ro. Principes non sunt timori boni operis
sed mali. Hinc dicitur puer. 20. Rex qui sedet in
solio iactanti intuitu suo dissipat omne malum
Et per hoc patet solum ad omnia obiecta.

Tertio queritur de

operatione patris regalis ad sacerdotalem. hinc
aut quo operentur secundum ordinem que illarum sit super
riorum super quod de vicia iudicium. Item qualiter com-
parentur quantum ad executionem patris, utrum scilicet
sacerdotes possint occidere, super inquisitione
de illo precepto non occides quod dicitur in isto
precepto prohibetur occidere: qui habet spiri-
tuale patrem. Item utrum sacerdotes possint
arma mouere super quod de lege bellicorum. In
hoc non potest queri utrum patris sacerdotalis ob-
noxia sit patri regali. Nam super determinatum
est qualiter patris regalis obnoxia et subiecta sit
patri sacerdotali. in indictione de persona iu-
dicis quod de vicia iudicium. Queritur ergo utrum
per aliquod seruitium patris sacerdotalis sit ob-
noxia regali. Ad quod sic obicit Hugo de
san. vic. in li. de sacramentis. Sicut platorum
debitum est subiectis possidenda debite dis-
pensare: et eos contra iniustitiam defendere. sic sub-
iectorum debitum est in se et in suis placis kni-
tium exhibere. Est autem seruitium aliud deter-
minatum. sic census et tributum: que annuatim
soluuntur. Aliud fortuitum quod pro culpa et causa
accidentibus exigitur. Cum ergo patris sacerdotalis
teneat regali soluere tributum de suis. hoc est
de rebus quas possidet. ergo est obnoxia patri
regali. Item ad hoc videtur facere quod dicit apostolus
ad Ro. 13. Reddere omnibus debita: ut cui tribu-
tum: tributum. et cui vectigal: vectigal. Item
dicte canon beati vrbani. 23. q. 8. Tributum in ore
piscis piscante petro inuenit est. Math. 17.
quia de exterioribus suis que palam cum ceteris ap-
parent tributum ecclesie redditur. Item idem
beatus Urbanus non totum piscem dare iussus
est: sed tantum statera: quod in ore eius inuenit est. Ma-
th. 17. Quia non ecclesie vari imperatori non po-
tentialis apex: qui in ore capitis ecclesie pre-
nerit ubi potest regibus. sed sane quod in ore piscis
inuenit pro petro et non vari inuenit. Quia de
exterioribus ecclesie quod constitutum est antiquitus
pro pace et quiete. qua nos tueri et defendere de-
bet. imperatoribus persoluedum est. Item beatus
Ambrosius. Tributum cesaris est: cesari non nega-
tur. ecclesia dei est. cesari vti: non debetur.

Item Hugo de sanc. vic. Ad patrem regis

pertinet que terrena sunt: et ad terrenam vitam sanctam
omnino. ergo si ecclesia possideat aliqua terrena per-
tinet ad regis potestatem. ergo de terrenis quod
possidet patris sacerdotalis obnoxia est et vobis
seruitium patri regali. Item. Sen. 47. Emit
ioseph omnem terram egypti: subiicitque eam pharaoni:
propter terram sacerdotum. Solo. hic signum ecclesie
terra in qua veri sunt sacerdotes. libera esse
a censu mundiali. Item. 23. q. 8. Cum tempore famis
cunctorum egyptorum terra emerit pharao. Sen.
47. Atque sub eadem fame sue finituti cunctos
subiceret. sacerdotibus ita necessaria misit ut
ut nec possessionibus: nec libertate nudarentur
vno extitit pronuntiate sacerdotes in omni gente
liberos esse oportere. Item Math. 17. Re-
ges terre a quibus accipiunt tributum vel censum
a filiis suis an ab alienis. et dixit petrus ab
alienis. Dixit illi ihesus. ergo liberi sunt filii
terro in glo. Liberi sunt filii regis in omni
regno. Multo magis liberi sunt filii illius re-
gni sub quo sunt omnia regna in quolibet terreno
regno. Ex his igitur videtur relinqui: quod in nullo
nec in possessionibus: nec in personis patris sacer-
dotalis sit obnoxia regali. Item. quedam pos-
sident ecclesia sorte spirituali et iure diuino ut ob-
limas et oblationes. 18. Nume. filii leui de
die omnes decimas in possessione. Item in eo
locutus est dominus ad Aaron. Dedi tibi custodia
premissarum mearum: omnia que sacrificantur a filiis
israhel tibi tradidi pro officio sacerdotali et filiis
israhel: et sedit. Omnis oblatio et sacrificium et
quodcumque pro peccato reddis mihi. tuum erit et filiorum
tuorum. Sicut modo loca deputata ad diuinum cul-
tum ut territoria ecclesiarum et alia loca deputa-
ta ad spirituale officium ut cimiterium. Unde. Tu
meus. dicitur sacerdotibus. Excubate in custodia
tabernaculi et in ministerio altaris. omnia que
ad cultum altaris pertinent per sacerdotes admini-
strantur: si quis extremis accesserit occidetur
De his dicitur canon oculis piseni. iuxta leges ca-
nonizatas de ecclesiastico agro et maso uel
si quilibet pro loco sepulture aliquid ecclesie
largitus fuerit de decimis etiam et oblationibus
fidelium nullus presbiter census persolueret cogat
Alia non possidet sorte temporalis. ut titulo uenditi-
onis vel titulo cessionis saluo debito serui-
tio. et de his patris sacerdotalis principibus con-
suetudo debet obsequia ut et annua eis persoluantur
tributa. 23. q. 8. Ad ea non que obiciuntur
videtur. quod auctores que dicunt quod patris sacerdotalis
non est obnoxia census uel tributis: intelligunt
de his que possidet sorte spirituali et titulo

iuris diuini. **A**uctores hō conuēnitelligū-
tur de his que possidet sorte tpali et titulo
iuris humani. Illa enī que possidet sorte spi-
rituali dicunt spūalia quia anexa sunt et ar-
tributa iur' dīno officio spūali. Quēadmodū
alia dicunt terrena: quia obnoxia sunt obse-
quio tpali. Jō ista subiecta sūt terrene prāti
illa hō mīme. **N**otandū tñ ad plenā eui-
dentiā pdictaz distinctionū Hugo. in libro
de sacris de his que ecclesia possidet sorte
tpali. Distinguit enī sic. Terreni pncipes in
terrenis possessionib' quas in subiectis uel
nō subiectis possident: ecclesie aliqñ cōcedūt
solā utilitatē. aliqñ utilitatē et prātem. Utili-
tatē sine prāte cōcedūt qñ fructū quidē pos-
sessionis ad vsū ecclesie trāsferri discernunt
sed prātem iusticie exercēde in ipa possesi-
one ad ei' dictionē trāsire nō pmittūt. **A**li
qñ utilitatē et prātem sūt tribuūt. Ubi tamen
utilitatē attendendū. q' ecclesia h' fructū ter-
rene possessionis in vsū recipiat: potestātē
tñ exercēde iusticie p' ecclesiasticas psonas
aut secularia iudicia exercere nō pōt. pōt tñ
brē ministros laycas psonas: p' quas iura et
iudicia ad terrenā prātem p'inetia h'm teno-
rem legū et debitū iuris terreni exercēat. **S**i
tñ ut et ipm q' prātem h' a iudice terre-
no se h' cognoscat: et ipas possessiones nūq'
ita a regia prāte elongari posse itelligat. qñ
si rō postulauerit et necessitas: et illis ipa po-
testas debeat patrocinii: et illi ipi possessio-
nes deant in necessitate obsequiū. sic enī re-
gia p'as patrocinii qd' d' alteri nō pōt dare
sic ipa possessio etiā ab ecclesiasticis psonis
obtentā: obsequiū qd' regie prāti p' patroci-
nio debet iure negare nō pōt. sic scriptū est
que sunt cesaris cesari: et que sūt dei deo.

Ite queritur ^{ut p' pccis p} sone ecclesiasti-
ce seu sacerdotales obnoxie sint prāti regali.
Quod v' p' illud Ro. 13. Uis nō timere po-
testatē bene fac. si aut' malefeceris time. non
enī sine cā gladiū portat. i. iudiciariā prātem
s' ad h' ut dicit glo. ut malos puat. Si g' sacer-
dos uel cleric' malefecerit poterit puniri a
seculari prāte. **I**te quilib' delinques sortis
fōz rōne delicti. si ergo sacerdos uel clericus
delinquat in his que terrena sūt: uel que pti-
nēt ad terrenā vitā sortis fōz prātis secu-
laris. quia sicut dicit Hugo. Ad prātem re-
gis p'inet oīa que terrena sūt et ad terrenā
vitā ordinata. **C**ōn. Sic se h' p'as sacerdo-

talis ad regale sicut vita uel hō spūalis ad
aialem h'm qd' dicit Hugo. S; ita est q' aial
vita nō pōt iudicare spūalē etiā delin-
quētē; quēadmodū animal nō habet iudicare
hominē delinquētē. Ergo relinquē q' p'as
regalis nō h' iudicare psonā ecclesiasticā
uel sacerdotale. Un. i. Cor. 2. Spūalis iudic-
eat oīa: et ip' a neie iudicat. **P**ro' fm' Hug.
de scō vic. Spūalis p'as terrenā prātem
et instituere h; ut sit. et iudicare h; si bona nō
fuerit. ipa hō a deo p'mū instituta est: et cu;
deuāt a solo deo iudicari pōt. sic scriptū est
Spūalis iudicat oīa: et ip' a nemie iudica-
tur. **I**nde est q' sūma p'as sacerdotalis q' est
in sūmo pontifice nō pōt ab hōie iudica-
ri. S; h; de oībus iudicare: et de psonis que
vite spūali deputate sunt: ut vlr' oēs p'one
ecclesiasticę: et de psonis que ad vitā terrenā
deputate sunt sō terrena prāte. ut p'one lay-
ce et hoc in cāis spūalibus aīaz. Un' in typo
Jere. potestati spūali sūme dī. Ecce constitui
te sup' gētes et sup' regna ut euellas et destru-
as et dissipas et dissipēs edificēs et plantas
Jere. 1. **P**otestas hō terrena nō h; iudica-
re nisi de psonis que terrene vite sunt depu-
tate: ut p'one layce. Unde ad soloz obiecto-
rū nō determinationē Hug. de scō vic. Sci-
endū est q' iusticia illa que terrene prāti i' sō-
icētis data est qñq' modis determinat. fm'
p'ona. fm' cām. fm' modū. fm' locū. fm' temp'
Secōm p'ona igit' iusticia violaret. si index
secularis in ecclesiasticā p'ona manū mittēt
Secōm cām si ecclesiasticā negocia exānda
suscipiet. Secōm mensurā. si mendaciā uel
maledictū suspēdio puniret. Secōm locum
si loca sacra violare p'umeret. et cōfugētib'
etiā ad illa etiā reit' p' scelerib' suis cōdēnā-
dis iordinate uolentiā i'ferre tēptaret. Secōz
tps si sacris et solēnib' dieb' reuerentiā nō
exhiberet qñ et his p'endū est quib' p' cul-
pis suis supplicia debent.

Consequens est
inquirere de legib' uirtutis. Circa
quas querūt tria. **P**rimo utz boni h'm le-
gem diuinā debēt subici malis. **S**ecō d'
manumissione p'pior' seruoz. **T**ertio d'
receptione serui alieni.

Queritur igitur ^{ut p' boni} teneat' s' b'ci malis. qd' nō v' Sen. 9. Sit ter-
ror uester sup' cuncta aīalia. ubi dicit glo. hō

nō rōnabilibus sed irrōnabilib⁹ subiect⁹ est
nā. Cū ex illa pte qua hō est irrōnal fm qd
dicit Grego. x illa pte hōi est subicibil. Si
ergo bon⁹ vir ex nulla pte irrōnalis est. Na
lus vero in q̄rum malus est irrōnalis. ergo
bon⁹ vir nūq̄ tenet uel oī sbici malo. ¶ Ad
idē est qd dicit Grego. Ubi nō delinquim⁹
pares sumus. ergo nullus bon⁹ est alicui sbi-
dit⁹. ¶ Cōii. Ro. 13. Oīs aīa p̄tib⁹ sublimi
orib⁹ subdita sit. Glo. videbat⁹ quibusdam
q̄ mali vni maxie infideles nō deberent fe-
delibus vniari. ¶ si boni ¶ fideles essent: bo-
ni ¶ fidelib⁹ deberent esse pares. quā etiā
superbiam remouet hic apostolus. Omnis
anima potestatibus x. i. omīs hō subditus
sit ut etiā uolūtate fuit potestatib⁹ secula-
ribus bonis uel malis. s. regib⁹ p̄cipib⁹ x.
¶ Itē. p. 2. Serui subditi estote in omī
timore dñis. nō tm bonis ¶ domesticis sed
etiā discipulis hęc est enī grā. ¶ Itē Eph. vlt.
Serui obedite p oīa dñis carnalib⁹ non ad
oculū seruientes q̄i hōibus placentes. sed in
simplicitate cordis timētes deū. ¶ Itē ad iō
sunt rōnes apli. 13. Ro. Non est p̄as nisi a
deo x. ¶ R^o v. q̄ lex seruitutis aliā causā
h⁹ sue institutionis. ¶ aliā cām h⁹ sue ob-
uatiōis. Cā enim instōnis fuit irrōnabilitas sine
brutalitate sic sup̄ oīm est. Cā hō obfuantie
ē tpe grē est hūilitas. ¶ irrōnatio. n. uolū-
tatis hūane in modū irrōnabilis bestie ne-
cessariū hūit arceri a malo timore vniatiōis
¶ ade est q̄ p Cham genesis. 9. est seruitus in-
trodūta. Lex igit seruitutis introdūta est
ad coheritiōē maloz. ¶ Itē ordo bone uo-
lūtatis p humilitatē oī custodiā: ¶ i aplioz
grām ¶ meritū pmoueri. Et iō lex seruitutis
etiā tpe grē a bonis obfuantia est. Unde. i.
Cor. 7. Seruus uocat⁹ es nō sit tibi care. s.
si potes fieri liber magis utere. Glo. fuitate
q̄a hęc est cā humilitatis que ad eā que i do-
mino est p̄inet libertate: quia q̄to quis de-
spectior est i hoc seculo ppter deū iūto ma-
gis exaltabit in futuro. ¶ Ad illud g^o quod
p̄mo obicit v. q̄ boni debēt sbici etiam
malis p̄tib⁹ ppter debitū oī seruatiōē di-
uine ordinationis. Cū. 13. Ro. Qui p̄tati re-
sistit dei ordinationi resistit. Glo. i. Habent
potestatē dei ordinatione ¶ sbici de p̄tate
bona. p̄ q̄ eā pfecit de⁹ rōnabilē. de mala cē
videri pot vū ¶ boni p eā purgant mali hō
v̄nant. ¶ Dicend⁹ g^o q̄ mali debēt sbici po-
testati ppter vitū sue irrōnabilitatis. Boni

hō ppter debitū diuine ordinationis ¶ vi-
litate sue purgationis. Cū Ambro. sup ill d
13. Ro. Principes nō sunt timorū boni op̄is
sed mali. Si bon⁹ est p̄nceps bene op̄antem
nō punit: sed diligit. Si malus est nō nocet
bono sed purgat eū. ¶ iō nō est ad timorem
ei qui bene op̄at. malus hō oī timere q̄a in-
stituti sunt p̄ncipes ut mala puniant. ¶ Ad
scōm qd obicit: q̄ vbi nō delinquim⁹ pares
sumus. ¶ intelligit⁹ de p̄tate q̄tū ad meritū
¶ dignitatē ¶ scie: nō q̄tū ad paritatē cō-
uersationis siue oīctōis h⁹ vite. Cū Rom
13. sup illud Ideo q̄ necessitate subditi esto-
te nō solū ppter irā sed etiā ppter oīciam
Glo. Ambro. 13. oēs fideles in q̄tum fideles
sunt vni in x̄po in cui⁹ fide nō est distantia
iudei ¶ greci vni ¶ hui Gal. 3. Dñia tamē est
in ouersatione morali ¶ eius ordinē in hui⁹
vite itinere h̄nandū esse apli p̄cipiūt.

Deinde quertiur de
manumissione seruoꝝ. De quo dicit lex Exo. 21
Si hebreū seruū emeris sex annis seruiet tibi
in septimo egredietur liber gratis. Deut. 15.
Dabes idē eū uendit⁹ fuerit frater tu⁹ hebre-
us ¶ sex annis fuerit tibi. in septimo anno di-
mittes eū libez. Ergo fm legē septimo anno
seruus hebre⁹ debebat manumitti. Et con-
stās est q̄ manumissio hui ¶ donatio liber-
tatis pietatis est. ergo maxie oī tpe grē ob-
uari. ¶ Item fm legē hebre⁹ p̄tate nō pote-
rat esse huius hebrei. Cū Leui. 25. dicit lex
Si paupertate oīpullus uendiderit se tibi fra-
tuus: nō eū opprimes fuitate famuloꝝ: sed
q̄i mercenari⁹ ¶ colonus erit vsq̄ ad iubele-
um. ¶ subdit. Dei enī serui sunt. Ego eduxi
eos de terra egypti nō ueniēt oīditiōne hui-
rū. ergo multo fort⁹ fm libertatē legis euā-
gelice xpianus nō oī esse seru⁹ xpiani. ¶ Itē
3. Reg. 9. De filiis israel nō oīstituit Salo-
mon seruire quēq̄. Ergo multo fort⁹ xpia-
ni qui sē filii dī Jo. i. Nō debēt oīstitui serui
¶ Cōii. Deu. 15. sup illud. Septimo anno dimittes
eū libez. Glo. i. de hoc hui xpiani a domis
flagitarent iubet huius dñis esse subditos
ne doctrina dei blasphemet. i. Thi. vltio. Qui-
cūq̄ sunt sub iugo serui dños suos oī bono
re dignos arbitrent ne nomē dñi ¶ doctrina
blasphemet. qui aut fideles habēt dños nō cō-
temnāt: quia fratres sūt. sed magis fuitat q̄a
fideles sunt. ¶ R^o oīditio seruitutis nō eua-
tuat p libertatē xpianitatis triplici rōe. P̄mo

est
Circā
fmi le
Echō d
Lertio d

terru
bon
Sicut
hęc glo

quia offert ad meritū et humilitatem que est custodia virtutum. Uñ dicitur i. Cor. 17. Seruus vocat' es nō sit tibi care. S; si potes fieri liber magis vtere. s. vnitute. quia sicut dicit glo. hoc offert ad humilitatem. et i. pe. 2. Serui subditi estote in oī timore dñi: nō tm bonis et modestis: sed etiā discolis. hoc est enī grā. ¶ Secūdo quia offert ad retributionē glie future. Uñ ad Col. 3. Serui obedite p omnia dñis carnalib'. et subdit. Scientes qā a dño recipiet retributionē hereditaria. ¶ Tertio ad curandā blasphemā noīa dei et scādalum fidei. Uñ dicit apls. i. ad Thi. 6. Qui dominos suos of honore dignos arbitrentur ne nomē dñi et doctrina blasphemet. ppter has cās Apli tpe grē seruos xpianos dñis suis subiectos esse decreuerūt. ¶ Ad illud ergo qd pmo obr. q. septimo āno seruus hebre' manumittebat: qd pietat' est vob. q. illa manumissio septimi āni erat figura. significat enī sicut dicit Isidor' sup Deut. 15. Quia i sex etatib' h' seculi seruitutes septimo anno i. eterno sabbato liberabūt: q. aut figurale est nō est ad literā tpe grē obseruandum.

¶ Ad scdm xō et tertiu vob. q. melioris cōditionis est seruus xpianus tpe grē q. seruus hebre' tpe legis. seruus enī hebre' erat cōditionis vnitutis mercenarie. Leui. 25. Nō op pmes fratrē tuū vnitute. sed q. mercenari' et colonus erit. Seru' xō xpianus subiectus est vnitute caritatis et obedientie. Uñ Apl' ad philomonē scribit de honesto seruo suo obsecro te p filio meo honesto: tu illuz sic mea viscera suscipias et subdit. Jā nō huū sed pro seruo carissimū fratrē maxime mihi q̄to magis tibi: et in carne et i dño. Si g' habes me sociū suscipe illum sicut me.

Tertio queritur de receptione sui alieni de quo dicit lex Deutro 23. Nō trades seruū suū dño suo qui ad te confugerit. Ex qua lege v' q. fugitiu' seruus a subiectione sui dñi possit ab aliquo licite recipi. ¶ Coi. 21. Exo. dicit lex. Qui seru' pecunia dñi sui est. Si g' pecunia alterius voluntate domini nō pōt licite teneri uel recipi. ergo nec seruus. ¶ Itē 22. Deu. dicit lex. Qui bos et ouis fratris vob ad ipm reduci et sine detrimento sibi hauri. Et sili mō de vestimēto et oī re pximi. faciendū est g' cū seru' sit res dñi sui. seruus fugiēs vob domino suo restitui. ¶ Itē Apl' restituit honestū suū

Philomoni dño suo. qui ad aplm confugerat de quo dicit Apl' philomone. sine consilio tuo nihil volui facere. s. de honesto retinendo. ¶ R' distinguēdo. Seru' aut ē seru' singularis psonē. aut est seruus psonē publice vt regis. Si est seru' singularis psonē: aut ergo fugit a domino suo volēte ipm ptere xpl vitandū piculum salutis. Aut fugit a domi no volēte ipm ptere ppter subtractionem debiti vnitutis seu subiectionis. In pmo casu intelligit lex. Nō tradet seruū domino suo supple volenti ipm ptere. Unde dicit Aug' sup illū locū. q. alieni gena atbis rex geth seruauit hāc legem quādo ad eū fugit Dauid a facie domini sui. i. regis saul. i. Regl. 21. q. s. volebat ipm ptere. In scdo xō cāu intelligit gūf leges cōmne. ¶ Itē si est seruus psonē publice vt regis. aut igit est seru' gentis infidelis. aut gentis seu populi fidelis. si est seru' gentis infidelis et fugit ad pplm fideliē ppter pncipiū erroris pceptit lex q. nō reddat: s. suscipiat. Et hoc mō intelligit sic dicit Aug' p dicitā lex. Nō tradet seruū domino suo. vñ Aug'. Quō hoc parari pōt nisi genti vel populo intelligamus ista dicitā. non vñ hōi ex alia vti q. gere a domino suo. i. rege seruū fūgientē ad hāc cui loquebat' reddi p̄hibuit.

Consequenter que

rendū est de legib' iudicialibus circa virum et vxorē. Erat aut lex pmissionis de vxore repudiada. 24. Deu. de qua tactū est p̄us. Erat itē lex de vxore alienigena dūceda de puella capta in p̄lio. 21. Deu. Si videris in numero captiuo et mulierē pulchrā voluerisq. eā hāc in vxorem radet cesariē et circūcidet vngues. deponet uestē. sedensq. in vō tua flebit patrē vno mēse. postea intrabis ad eā: eritq. vxor tua. ¶ Itē erat lex de duplici vxore habēda Deu. 21. Si hūerit hō vxores duas: vnā dilectā et alterā odiosā. Si fuerit fili' odiose p̄mogenit' nō poterit filium dilecte p̄ferre filio odiose. ¶ Querit' g' iur' p̄man legē vtz tpe legis licitū esset ducere alienigenā. qd v' p̄ dicitā legē. ¶ Itē Ruth vlt. Tulit Boe Ruth et accepit vxorē. et sic patz p illā hystoriā fm legem illā: accepit vt suscitaret semē fratris. Deu. 25. Ruth autē: erat moabitēs alienigena. ¶ Coi. Deu. 7. of Israhel nō inibis fedus cū eis: nec associabis cū eis iugia. dicit de alienigenis. ¶ Item 2. Esdre vlt. Nūqd nō in huiuscemodi re

Aug⁹ hic p̄hibet meretriciū et etiā fornicatio. Meretriciū enī est publica fornicatio. Uñ dicit Aug⁹. Ad eas p̄hibet accedē q̄z publice venalis est turpitudine: et sic sunt meretrices. fornicatio x̄o est coniunctio cū nō sua coniuge. seu sit publica et venalis seu nō: et sic etiā p̄hibet hic. vt dicit Aug⁹. quia dicit lra 70^a vt vcm̄ est. Nō erit fornicatō de filiis isrl̄. ¶ Ad illud g^o qd̄ dicit Apls v̄b. qd̄ nō quas cūq̄ p̄uaricationes mādatoꝝ legis puniebat lex morte corporali. imo quasdā puniebat x̄be ribus seu flagellatione. quasdā x̄o pecunia ria. sic p̄ ex p̄cedentib⁹. Et id̄ illud qd̄ dicit Apls intelligit de p̄uaricatione illaz leguz in quib⁹ pena mortis erat statuta: nō d̄ aliis. Vel intelligit Apls de transgressionē legis s̄ctificatoꝝ. pro qua determinabat pena mortis in lege Leuit⁹. Nā poluta que ederit de carnib⁹ hostie pacificoꝝ que oblata est oīo p̄bit de p̄lis suis. et itez. si quis adipez qui offerri d̄z in incensū oīo comederit. p̄bit de p̄lo suo. et itez. Om̄s aīa que ederit sanguinē p̄bit. de hac aut̄ p̄uaricatione intelligit Apls. Uñ dicit. x. Deb. Irritam quis faciens legē Moysi. zc. motif. Quāto magis putatis veteriora mereri supplicia qui filiū dei calcauerit et sanguinē testamētū pollutū duxerit in quo sanctificat⁹ est. Ex quo patz qd̄ intelligit de lege sanctificatoꝝ que significabāt sacrificiū x̄pi et sacramētū s̄guinis. ¶ Itē obf̄ de alia p̄te legi. Nō offeres mercedē p̄stibuli: nec p̄ciū canis. Nā qd̄ mercedi vaf̄ repeti nō p̄t. ergo iuste possidet qd̄ sibi vaf̄. ergo de illo p̄t elymosinā facere et deo offerre. ¶ Itē dicit būana lex. Turpiter facit meretrix cū sit meretrix. nō tñ turpiter accipit. Si g^o nō turpiter accipit. de accepto sū turpitudine offerre poterit. ¶ Itē ad p̄mūz iuste possideri d̄r duobus modis. vel iusta cā vel iusto mō. Meretrix g^o qd̄ possidet ex meretricio nō possidet ex iusta cā. q̄a ex peccato recipit illud stipendiū possidē. tñ iusto mō: quia possidet vt p̄p̄iū. nō vt alienū. p̄t hoc ergo quia merces p̄stibuli est stipendiū peccati p̄hibet offerri in detestationē et abominatiōē meretricii. ¶ Ad scdm̄ x̄o qd̄ dicit qd̄ nō turpiter recipit. Sic intelligit duob⁹ modis. turpiter ei recipit: q̄a ex turpi cā et actu stipendiū recipit. nō turpiter x̄o recipit q̄tum ad hoc vt in restituēdo sit. ¶ Item q̄rit Aug⁹. quare p̄hibuit offerre p̄ciū canis. Nāz cōmutatiōē p̄mogenitoꝝ quam iubet fieri

de imundis aialibus Exo. 13. i. equis et asinis que adiu at hominē. Uñ et iumēta dicunt de cane et de porco noluit fieri. ¶ Querit ḡ si de omib⁹ talib⁹ cōmutatiōē voluit. q̄re hic solū canē excipit. ¶ Itē in lege quedā offerrebant de aialibus nec redimebāt vt aial imolabile. Leu. vlt. Aial qd̄ imolari p̄t oīo mutari nō poterit: vt bos et ouis. Quedam x̄o nō offerrebant sed redimebāt: vt aialia imunda que dicunt iumēta. eo qd̄ sint hōi in adiuētū Leuit. vltio. Si imundū aial ē redimet que obtulerit. 24°. Exo. p̄mogenitū asini redimes oue. ¶ Quedā x̄o nec offerrebāt nec redimebant vt canis et hoc duplici rōe vna est litteralis quia talib⁹ aialib⁹ maxime vrebant ydolatrie in sacrificiis et cultu ydoloꝝ. Et id̄ ad detestationē ydolatrie hōi aialia: et eoz p̄ciū oīs offerri p̄hibuit. ¶ Alia x̄o rō est moralis: quia p̄ canē significatur rapacitas. De rapina aut̄ nō p̄t fieri oblatio: 4°. ecclesiastici. Dona iniquoꝝ nō probat altissimus. et itez. Qui offert sacrificiū de sba paupum. q. qui victimat filium in conspectu patris.

Item secunduz legē

Quedā p̄sone reputabant infames nō ex culpa p̄ha. sed ex defectu significante culpā. vel conditione cōsequēte culpā alienā. Ex defectu significante culpā infamis erat carens membris genitalib⁹. Uñ lex Deu. 23°. Nō inēbit eunuch⁹ attrit⁹ vel āpuratis testiculis et abscisso veretro ecclesiā oīi. ¶ Itē ex conditione cōsequēte culpā alienā reputabant quidā infames rōe natiuitatis: vt de illtmo thoro nati. Uñ lex Deu. 23°. Nō ingrediet man⁹ et de scorto nat⁹ in ecclesiā oīi vsq; ad decimā generationē. ¶ Quidā x̄o rōe gentis seu generis. Uñ lex Deu. 23°. Amonites et Moabites etiā post decimā generationē nō int̄rabit ecclesiā oīi in eternū. Circa q̄s leges obf̄ multipl̄. ¶ Primo quia nō vidēt cōtinere iusticiā iste leges. Nā cum exclusio ab ecclesia domini pena sit. defect⁹ aut̄ genitaliū p̄t in aliquo esse sine culpa. similē et nati de scorto nō est culpa nascētis. Ergo lex infert penā sine culpa qd̄ iniustū est. ¶ Itē querit qd̄ dicit ecclesiā. Nā si ecclesiā dicit cōgregatio fidelīū. Sine culpa aut̄ nullus d̄z excludi de cōgregatione fidelīū. ergo nō est iustū vt aliquis excludat ab ecclesia propter defectū genitaliū vel propter defectū nataliū

¶ Itē querit simplr dr̄ de eunuchō q̄ non intrabit ecclesiā vni. De illo x̄o qui de scōz to natus est dr̄: q̄ nō intrabit vsq; ad decimā generationē. **¶** Itē querit Aug⁹ de alia lege Amonites ⁊ Moabites etiā post decimā generationē nō in intrabit ecclesiā i eēnum. Cū ergo Ruth fuerit moabites oīra hāc p̄hibitionē admissa v̄. Si dicat h̄z literā. 70. quā ponit Aug⁹ amonites ⁊ moabites nō intrabit ecclesiā vni vsq; ad decimā generationē: ⁊ nō intrabit vsq; in eternum. Sic dicit Aug⁹. q̄ forte p̄phetizauit mistice Ruth intraturā. Cū ait vsq; ad decimā generationē. Cōputant enī ab Habiaā cui⁹ nepos fuit Loth. qui genuit amonitas ⁊ moabitas generationes decē vsq; ad Salomon qui genuit Booz maritū Ruth. videlicet Habiaā. Isaac. Jacob. Judas. Phares. Efron. Arā Aminadab. Naalon. Salomon. i. Paralip. 2. Qui genuit Booz: cui Ruth in ecclesiā vni pepit filios. Ruth vlt. **¶** Sed obiit Aug⁹ Cur g⁹ dictū est vsq; in eternū p̄ additionē an quia p̄ nulla aīa de amonitis ⁊ moabites intravit in illā ecclesiā hebreoz: quod v̄ in cōueniens. Si v̄o dicat alit sic dicit Aug⁹ q̄ amonitas p̄hibuit ⁊ nō amonitas. i. v̄os admitti nō feminas: ⁊ reddidit rōez. quia cum euertissent israelite illā gentē oēs viros occidere iussi sunt. Nume. 31. feminas autem nō nisi eas que nouerāt v̄z. qm̄ ip̄e in fornicationem subdixerunt pplm̄. Nume. 25. Virgines x̄o dimiserunt nō eis ip̄tantes culpa; qua euerti gens illa meruit quā etiā hic commemorauit. **¶** Sed obiit Nā sic habet Judith. 5. Achyoꝝ erat v̄x omniū filioꝝ amon. ⁊ sic dr̄. 14. Relicto gentilitatis ritū credidit deo: ⁊ circumcidit carnē p̄puci sui ⁊ apposuit est ad pplm̄ israel ⁊ oīs successio generis ei⁹. Ergo Achyoꝝ oīra hāc p̄hibitionē in dei ecclesiā est recept⁹. **¶** Itē obiit de hoc q̄ de amonite ⁊ moabite subdit lex. Nō facies cū eis pacē: nec queres eis bona cūctis dieb⁹ vite tue vsq; in sempiternū. Nam hec p̄hibitio v̄ manifesta iniquitatē inducē. q̄a sic dicit Apl̄s ad Ro. 12. Si fieri pōt q̄ ex vobis est cū omib⁹ hōib⁹ pacē hntes. ⁊ De bie. 12. Pacē sequimini cū oībus. **¶** Itē iz Ro. iuxta auctoritatē p̄uer. 25. Si esurierit inimicus tuus: caba illū. si sitit: potū da illi. **¶** Itē ad p̄nū v̄d. q̄ pena iuste inferē sine culpa: nō tñ sine cā. sicut p̄ in multis exēplis v̄ in ceco nato ⁊ paulo. Dicendū igit q̄ ab

ecclesia excludit h̄m p̄dictā legē eunuchus ⁊ spurius nō p̄ culpa ab eis omissa. sed p̄ culpa significata excludit eunuch⁹. significat. n̄ illū qui molliē vitit nec virile op⁹ pficit: ⁊ hec cā sufficiens est legi que deseruit figurē. quāuis alta itēz cā sit: sic iā vicez. **¶** Pro culpa viro detestanda seu p̄pria excluditur spurius in detestatoꝝ videl; illegitimi coy⁹. **¶** Ad scōm x̄o v̄d. q̄ excludit quis a societate fidelīū simplr: cū nō recipit ad diuinitatē orōnis beneficēre rit⁹ que hnt fideles ⁊ hoc mō sine culpa nō excludēbant a cōione fidelīū seu ecclesie. **¶** Itē excludit quis. cū nō recipit ad pactū cōfederationis fidelīū v̄ ad matrimoniū. ⁊ hoc mō eunuch⁹ p̄pter ip̄otentā generatiōis que est opposita bono matrimoni: q̄d est bonū p̄lis dr̄ excludi ab ecclesiā. hoc est ne p̄ matrimoniū ecclesie dī seu cōgregationi fidelīū adiungat. Sili mō manser seu spuri⁹. p̄pter infamiā generatiōnis efficiē irregularis. ⁊ excludit ne p̄ pactōne cōiugale ecclesie societ. **¶** Ad tertiu v̄d q̄ eunuch⁹ simplr excludi dr̄. quia nec in se nec in successore pōt p̄ cōiugū ecclesie lociari. Spurius x̄o quīs nō in se copulari possit p̄pter infamiā: tñ pōt in successore. tamē nō copulabit filiab⁹ israel. nec fili⁹ ei⁹ de legitima: nec nepos vsq; ad decimū successorē. quādo memoria antiqui opprobrii seu ifaie penit⁹ erit exticta. Ad q̄rtū q̄d obiit de amonite ⁊ moabite h̄z augl. Cū amonites ⁊ moabites noīa sint gnīs masculī p̄ hos v̄iti tñ n̄ mulieres itelligūt exclusi. ⁊ id Ruth n̄ est copulata ecclesie cōi hāc p̄hibitionē. **¶** Ad illud x̄o q̄d obiit de achyoꝝ dicit quidā q̄ quis legat v̄x filioꝝ amon. non tñ legit amonites fuisse. ex quo accipiūt q̄ quīs amonitis imparet. tñ ex alia gente ⁊ natione erat vt egyptius vel ydume⁹. Alii x̄o v̄d q̄ p̄ susceptionē circumcisionis ⁊ ritū gentis hebrez specialit dispensatū est cū achyoꝝ vt agregaret ecclesie ⁊ collegio hebreoz: quīs esset de genere amonitaz. **¶** Ad vltimū x̄o v̄d q̄ illa legis p̄ricula. Nō facies cū eis pacē: nec queres eis bona. intelligit v̄ob⁹ modis. Uno mō h̄m acceptiōne aīe carnalis. ⁊ sic accipit literalit. ⁊ dr̄ h̄m p̄miflonē nō h̄m p̄ceptionē. ⁊ h̄m hūc sensū accipit illud q̄d dicit v̄ns. Mat. 5. Odio habebif inimicū tuū dicitū est antiquis. **¶** Alio h̄m acceptiōne aīe spir̄it̄ualis: ⁊ tūc intelligitur spir̄itualiē: vt n̄ q̄rat pax: nec bonū q̄ fontē

in malis. sed aduersetur eis in q̄tū mali sē
et odio habeamus s̄m qd̄ v̄r in psal. Perfcō
odio oderā illos. q̄uis diligam⁹ eos in q̄tūz
hōies sunt. Un̄ Aug⁹. Ista vno noīa cū vi-
ca hō peccator nō frustra vicū. q̄a pecca-
tor est corripe. q̄a hō ē miserere. nec oīo libe-
rabis hominē nisi cū p̄secutus fueris pecca-
torē. Sic iḡit terminat̄ hec ps̄ in qua q̄ritur
de legib⁹ iudicialib⁹ circa gradus et differē-
tias personarum.

Cōsequenter querē

dum est de legibus circa possessiones rez.
Res autem quedā sunt acquisite. Quedā
hereditarie. et de vtriq; vanc̄ leges iudici-
ales. De rebus ḡo acq̄sitis vaf̄ lex loquens d̄
rege. Deut. 17. Nō habebit rex auri et argē-
ti imensa pondera. De reb⁹ hereditariis va-
tur lex. Deut. 18. Nō habebūt sacerdotes et
leuite p̄tem et hereditatē cū reliquo populo
israel. Querit̄ ḡo q̄tū ad p̄mā legē que
est de rebus acq̄sitis seu reb⁹ mobilibus
vtr̄ licitū sit thesaurizare. q̄ nō v̄r p̄ p̄dicāz
legem. Nā si p̄bitū ē regibus thesaurizare
de quibus maxie v̄r. et hoc p̄ p̄dictā legem
nō habebit argenti et auri imensa pondera
Ergo multo magis p̄bitū est ceteris.

Itē Mat. 6. Nolite thesaurizare vobis
thesauros in terra: qd̄ oib⁹ generalit̄ dicit̄
Itē p̄ rēp̄sionē v̄r in psal. thesaurizat
et ignorat cui ogregabit ea. Coi. 2. Cor. 12
dicit apls. q̄ parentes debēt thesaurizare fi-
liis: nō filii parentib⁹: qd̄ nō diceret si non
esset licitū thesaurizare. Itē ecclesiastici. 7
Utilior est sapia cū diuitiis. et magis p̄dest
videntibus solē. sic enī p̄tegit sapia: sic p̄te-
git pecunia. Ergo p̄pter p̄tectionē et v̄fen-
sionē regi licitū erit thesaurizare. Itē the-
saurizat aliquis ex affectu auaricie et cupidi-
tatis absq; oī intentione necessitatis p̄prie
vel aliene. Et hoc mō thesaurizare oibus est
p̄bitū. Un̄ dicit glo sup̄ p̄dictā legē. Nō
habebit auri et argenti imensa pondera v̄l
mēsura necessitatis. sugillar enī auaritiā: et
s̄m hoc dicit beat⁹ Jacob⁹. 5. Agite nūc vi-
uites plorare. et subdit. Diuitie v̄re putrefa-
cte sunt. vestimēta vestra tincis omeſta sunt
aur̄ et argentū vest̄r eruginatū. et subdit
Thesaurifastis vobis irā. Itē thesaurizat
quis ex solertia p̄uidencie: et hoc vel cōside-
ratione necessitatis: vel cōsideratione publice
utilitatis. Consideratione necessitatis cō-

dit pentib⁹ secularib⁹ ob necessitate filioz
educandoz: vel filiaz diuigio tradenda: nō
aut̄ vitandaz. sed seruato mō et statu p̄sone
Cōsideratione publice utilitatis: vel regni
v̄fendendi: vel cult⁹ v̄ei ampliādi. cōcessum
est regibus thesaurizare. Un̄ de cā regni ve-
fendendi loquit̄ auctas p̄dicta Ecclē. 7. sicut
p̄tegit sapia: sic p̄tegit pecunia. Cā hō cul-
t⁹ v̄itini ampliādi. hoc est edificādi templūz
deo legit̄ thesaurizasse David. i. Paralip. 29
Locutus est rex David zc. Ego totis viribus
p̄parari ipensas domus v̄ei mei aur̄ ad va-
sa aurea. argentū in argentea zc. Personis
hō ecclesiasticis p̄prie nūq; thesaurizare licz
q̄a n̄ h̄ eis accumulare pecunias. nec pecuniā
tenere intentione fruandī. Un̄ beat⁹ Ambro-
in li. de officiis. i. z. q. 2. Aur̄ ecclesia h̄: non
vt seruet sed vt erogat: et subueniat in neces-
sitatib⁹. Quid est opus custodire quod nihil
iuuat. Itē Zoro. Cum Socrates Athenas
p̄geret: magnū auri p̄dus abiicit: neq;
enī putauit se posse x̄tutes simul et diuitias
possidere. Nos subfarſcinati auro x̄m pau-
perē sequimur. et subdit. Quō possumus ali-
ena fidelit̄ distribuere qui nostra timide re-
suamus. loquitur conē clericos cupidos. Itē
Quali at̄ clerici absq; sup̄fluo possidē v̄eant
hi⁹ tp̄alia in d̄ref̄ isra. cū de p̄cepti euāgelicis
disputabit. Itē querit̄ de sc̄da lege circa
res hereditarias. vtr̄ sacerdotes et leuite si-
ue p̄sone ecclesiastice possint res h̄ditarias
possidere: q̄ nō v̄r p̄ p̄dictā legē. Itē Nūc
is. dixit v̄ns ad Aaron. In terra eozū: nihil
possidebitis: nec h̄bitis p̄tem inf̄ eos. Ego
pars et hereditas tua in medio filioz isra. et
Itē in eodē. filius leui dedi oēs decimas is-
rael. et subdit. in generationib⁹ suis nihil ali-
ud possidebūt. Ergo cū incōpabiliē sacerdo-
tes et leuite euāgelici teneat̄ esse p̄fectiores
sacerdotib⁹ et leuitis veteris testamēt̄ nihil
poterūt hereditarie possidere. Itē Raba⁹
sup̄ illā legē Deut. 18. Nō habebūt. sacerdo-
tes zc. Dicit i veteri et nouo testō ministris
altaris p̄ceptū est de oblationib⁹ et decimis
viuere. nec terrenis possessionib⁹ acq̄rēdis
cōcessum est inh̄rare. Unde nolite possidere
aur̄ neq; argentū. x. Mat. 6. Itē Zoro⁹ ad
Nepotianū. qui v̄m possidet. et dicit cum
p̄p̄ha pars mea v̄ns. nihil eē v̄m habere
pot. q̄ si quippiā aliud p̄ter v̄m habuerit
pars eius nō erit v̄ns. x̄bi gr̄a. Si aurum. si
argentū. si possessiones. si variā sup̄pellectilem

cū istis p̄tibz: vñs nō dignat̄ fieri ps eius
¶ Itē Jerō. ad eūdem. Si ego vñs ps sum
¶ et fūniculus hereditat̄ ei? pp̄rie nō accipio
p̄tem int̄ ceteras tribus. sed q̄i leuita et sacer-
dos vno d̄ decimis: et altari s̄uicns altaris
oblacione sustentor. h̄is victū et vestitum
his contentus ero. i. Lxi. 6. Et nudā crucem
nudus sequar. Ex his ḡ. vñ q̄ clerici ecclesi-
az: nullo p̄nt fr̄as h̄re vñ r̄usticas res secula-
res. ¶ Itē ad idē Deut. 18. Sacrificia vñi et
oblaciones ei? comedent: et nihil aliud acci-
pient de possessione frat̄z suor. vñs. n. ip̄e ē
hereditas eoz. ¶ Itē Josue. 13. Tribui leui
nō dedit ioseph possessionē. sed sacrificia et
victimas vñi: vñ israel ip̄e est ei? h̄editas.
¶ Conē. Numer. 35. Precipe filiis israel vt
dēt leuitis de possessionibz suis. v̄bes ad
habitandū et suburbana pecoribz ac iumē-
tis. ergo ex lege vñ leuite possidebāt ciuita-
tes et suburbia. ¶ Itē leui. vlt. Si q̄s agruz
possessionis sue venerit et consecrauerit vño
et nō fuerit redemptus: cū iubilei venerit vi-
ces sanctificat vño erit: et possessio consecrata
et ad ius p̄tinet sacerdotū. ergo ex hac lege
sacerdotes veteris poterāt possidere agros
et alia que vño vouebant. ¶ Itē Act. 4.
Joseph qui cognominatus est barsabas ab
ap̄lis leuitis cipi? genere cū h̄eret agrum
vendit eū qd̄ non faceret nisi vñiuz agrū
suū eēt. ¶ Itē vñ canō cōciliū agathi. 12. q.
i. Ep̄i de rebz pp̄riis l̄ac̄h̄it̄i vel q̄cqd̄ de p̄-
prio h̄it hereditibz suis si voluerint derelin-
quāt. ergo ep̄i qui int̄ p̄sonas ecclesiasticas
seculares vidēt esse p̄fectiores. possūt here-
ditaria possidere. ¶ Itē sacerdotes et leuite
orientalis ecclesie vxores h̄nt et filios gene-
rant. Si ḡo paterna successione. vel alio mō
nihil hereditarie possiderent filii eoz legi-
timi nati ex hereditate remaneret. quod ē
inconueniens. ¶ Itē in canonibz ap̄loz. legi-
tur q̄ ep̄s h̄z potestare moriēs de rebz pp̄ris
quibus voluerit: et sicut voluerit relinquere
fortassis. n. aut vxorē h̄z: aut filios: aut pp̄ri-
quos. Iustū enī est apud deū et h̄oies: vt nec
ep̄s vel ei? pp̄riū p̄scribant sub obtēta
ecclesie. Ex quibus relinquit q̄ ep̄i et ceteri
clerici maxie possūt hereditaria possidere.
¶ Itē reges terre p̄nt vouere terrā aliquam
et vñiuz ad offerendū ecclesie. Ergo s̄m legē
Leui. vlt. Potent ecclesie seu p̄sone ecclesia-
sticē terram et vñiuz possidere. Possūt ḡo
p̄ter decimas et oblaciones possidere alia: qd̄

vñ esse ōtra leges p̄dictas. ¶ Itē in veteri te-
stamēto possidebat terra rōe facte distribu-
tionis et diuisionis s̄m sortes p̄ tribus: p̄ suc-
cessionē iure hereditario debebāt ad poste-
ros p̄tinere. et s̄m hoc intelligūt p̄dce leges
q̄ sacerdotes et leuite nō habebāt p̄tem nec
h̄editatē euz: reliquo populo isrl. et s̄m q̄ vñ
p̄ter sacrificia et oblaciones nihil aliud acci-
piēt sup̄ple rōne diuisionis terre p̄mo facte
p̄ tribus. ¶ Itē possidebat terra rōne et titulo
donationis subsequētis diuisionē terre. Et
s̄m hoc leuite possidebāt v̄bes et opida ad
manēdū: et suburbana ad pascendū pecora
s̄c h̄e. Nūe. 35. ¶ Itē possidebat terra rōe
et titulo oblacionis facte vno. et s̄m hoc leui-
te possidebāt agros que nouebāt vno: et nō
redimebant̄ infra iubileū. Leui. vlt. ¶ Itē
possidebat terra titulo emptionis: seu acqui-
sitionis et hoc mō poterāt leuite acquirē ter-
ras. nec tñ p̄pter hoc dicerent hereditatez
accepisse int̄ fratres. quēadmodū vñ Sen. 22
¶ Dabraā plantauit nemus: vbi dicit glo.
Dabraā sicut Steph. dicit Act. 7. Nō acce-
perat hereditatē ibi nec spaciū pedis. Intel-
ligenda est ḡo hereditas quā vñ erat sibi va-
tu? et suis posteris ex gra: nō p̄cio empta.
Ex his igit̄ p̄ q̄ illa que possidebant leuite
rōe donationis subsequētis ad diuisionem
terre p̄missionis vñ q̄ possidebāt nomie cly-
mosine seu oblacionis: vñ que possidebāt ti-
tulo emptionis nō dicebantur iure h̄editario
possidē. ¶ Itē leuite et sacerdotes noui testi
qdam possidēt titulo et noie ecclesie: ista nō
possidēt h̄editarie: s̄ titulo cōmēdationis. cō-
mēdata. n. s̄ eis t̄palia ecclesie: s̄c disp̄satoz
b? et p̄curatoz. Cū Aug? ad bonifaciū. Si
puarim ea q̄ vobis sufficiūt possidem? non
sunt illa nostra: s̄ paupz quoz p̄curationē
qdamō ḡeri? nō pp̄rieta tē nobis vsurpatōe
damnabili v̄dicamur. puatum x̄o appellat
b̄nificiū ecclesiasticum sepatum: et singulari p̄-
sone cōmissam. ¶ Quedā x̄o possidēt titulo
emptionis et noie acquisitionis. vt ea q̄ eis p̄-
ueniūt solertia sua et exercitio sui laboris
et etiā ista nō dicūt h̄editarie possidē. ¶ Itē
qdam possidēt rōe successionis a suis parē-
tibz. et s̄ tñ vicunt iur h̄editario possidē
res quas possidēt noie ecclesie: nec possident
h̄editarie: nec p̄nt h̄editibus r̄linquē: s̄m q̄
dicit canon cōciliū agathi. Res x̄o quas pos-
sidēt p̄ acquisitionē nō possidēt h̄editarie. s̄
possunt ea h̄editibz vñ quibuslibz r̄linquē. vñ

canon scilicet agathen. die. i. z. q. i. Epi d reb^o
 adquisit: qd habet heredib^o suis si voluerit
 derelinquat. Res x^o quas possident rone
 paterne successione: possident hereditarie
 nec pnt heredib^o no relinquere. Un Jere. 32.
 Posside aruū meū qui est in anathar: qā tū
 hi opetit hereditas. et tu ppinqu^o es ut pos
 sideas. Ad illud ergo qd obicit: qd pfectio
 res vnt ee leuite et sacerdotes noui testi q^o
 veteris. cedendū est. quia tā illa que possi
 dent noie ecclesie q possidēt titulo paup^o
 sicut die Jero. q res ecclesie: res paup^o sūt
 q alia que possidet sic ppria vel p acq^o sitōz
 vel hereditarie debet h^o e sicut coia cu; pau
 perib^o. qdū ipa possidet. ut ea que possidet
 ppria possideat sic coia. Et hoc mō intelli
 git canon vrbani pape. i. z. q. i. Scimus qā ha
 ctentis vita cois inter xpiano s viguit. et ad
 huc rā dei maxie riget inf eos qui i sorte
 vni sunt electi. i. clericos. sicut legit i aploz
 actibus. 4°. Erāt illis oia coia. Et illi mō ad
 illud qd dicit Raben^o v^o. q leuitis noni
 vel veteris testamēti nō est cessū possessi
 onib^o acquirendis inhyare affectu. scz cupi
 ditatis vel studio secularis negotiationis.
 Ad illud x^o qd die beat^o Jero. Rūdet
 q intelligit de clericis qui seculo abrenun
 cianerūt. Sed pōt dici q intelligit de oib^o
 qā debet possidere que possident. q nō pos
 sidentes p otemptū rez: et solitudinū ter
 renaz. pnt dicit apls. z. Cor. 6°. Tanq^o nihil
 habētes: et oia possidentes. Ad alia vero
 obiecta p solo. Nā si clerici possident terras
 et iusticiā secularē ex ea pte qua sunt clerici
 nō possident ista hereditarie. Aut enim ista
 possident titulo ecclesie: et tūc nō heredita
 rie: qā titulo elymosine vel oblationis ista
 possidet ecclesia: aut paterna successione. et
 tē nō possidet ista in qitum clerici. i. in sorte
 domini uocati.

Inquisito de rebus

possidendis. Querendū est de legib^o iudici
 alib^o in rebus distribuēdis seu coicandis
 De quib^o vate sūt ples leges iudiciales. Nā
 Exo. 23°. v^o. Sex ānis seminabis terrā tuā
 et aggregabis fruges ei^o. Septimo aut āno
 dimittes eā et quiescere facies. ut comedant
 paupes populi tui. Cōstās est q lex ista plēa
 pietate est: qua pcepit vt in septio āno coi
 cent suas possessiones. Cū g^o pcepta pietatis
 sp sunt obseruāda istud erit mō obseruandū.

Grē filis lex est Leui. 23°. De die 8°. sceno
 phogie de quo d^o: qd erit sanctissimus at qd
 celeberrimus. est eni cet^o atq; collecte. et in
 tentio h^o pcepti erat: vt illo die fieret colle
 cta ad sustentationē paup^o et hēdificatōz
 tabernaculi. et ostat q istud sūt plēnū pieta
 te est. ergo eēt seruandū. Itē Leui. 25. Da
 tur pceptū q in āno iubileo vear fieri restō
 possessionū manumissio seruoz q sūt plēnū
 pietate est. Itē Leui. 23°. v^o. Postq^o messu
 eritis segetē terre v^o nō secabitis eā vsq;
 ad solum. nec remanētes spicas colligētis. s
 panibus et pegrinis dimittētis eas. Glo. h
 pietate plēna sunt. Itē Deuti. 15. Oino in
 digens et medicus nō erit inf vos. Cū ergo
 istud pceptū sit pūssimū: maxie erit obseruā
 dū. Coni. Sal. 4°. Dies obseruatis et ānos
 glo. Jero. Puto equidē hoc de septimo re
 missionis āno dici Deuti. 15. Et de quiqua
 gesimo qui ab illis v^o iubileus. Ergo ipse
 Apl^o reprehendit Sal. de obseruātia p^o dictaz
 legū. ergo nō sūt obseruāde tpe grē. Itē
 Jo. 2°. v^o. Paupes sp habebitis vobiscū. et
 ite 2. 15. Deu. Nō deerūt paupes in terra ha
 bitationis tue. ergo nō est seruandū p^o dictaz
 pceptum oino et mēdie nō erit apud te. R^o
 in pceptis iudicialib^o de reb^o coicandis
 Quēdā erāt figuralia. Quēdā literalia. et mo
 ralia. sed tū ipfecta: et hoc v^opl^o. Nā qdam
 sic erāt ipfecta: vt adueniēte pfectione essēt
 mutāda. Quēdā x^o sic erāt ipfecta: vt adueni
 ente pfectione eēt p^oficiēda. Quēdā x^o
 erūt pfecta fin illū statū. sed adueniēte pfe
 ctione maiōz p statū. qī contriū erāt enacu
 āda. Dicendū g^o q pceptū de obseruatiōe
 āni septimi et octauē diei scenophogie. et ān
 ni iubilei. erāt pcepta figuralia. q^oz; ad for
 mā pcepti q erat de obseruātia t^opis in figu
 ra. qūis determinatio pcepti eēt moralis vt
 s. paupes sustentarent^o et fouerent^o. et iō sicut
 ostēdit Apl^o. Sal. 4°. nō sunt ad litterā ob
 seruāda. Adueniēte. n. vitate v^o cessare figura.
 Itē pceptū de nō secanda segete vsq; ad
 solū: et de spica remanētib^o paup^o dimit
 tēdis ad litterā pceptū pietatis ē. s adueniē
 te pfectione euāgelii qua tenemur nō solūz
 spicas remanētes. s ipm frumētū de orzo
 tenemur indigētibus paup^o coicare. in
 ncitate vū facimus qd plus ē cessat id qd
 minus ē. Itē pceptū de mutuādo fratri b^om
 lram pietatis ē. s ipsem ē in hoc q solū p^o
 pif mutuū dandū frī. Deuti. 15. Si vnus de

fratrib' tuis ad paupertatem venerit nō cō-
bes manū sed apies eā paupi ⁊ dabis mu-
tuū quo eū indigere p̄p̄eris. Adueniente
x̄o p̄fectione euāgelii nō euacuat s̄ p̄ficiē
cū v̄r Luc. 6°. Diligite inimicos vestros: ⁊
bñfacite: ⁊ mutuū date nihil inde sperātes
in quo iubet mutuū dari etiā inimico: i cāu
s̄ necessitatis. Et s̄l̄r Mat. 5°. v̄r generalit̄
Qui petit a te da ei: ⁊ volenti mutuari a te
ne auertaris. ¶ Itē p̄ceptū quo v̄ctū est: q̄
nō erit indigens ⁊ mēdit' int' vos. i. v̄silitu
tus auxilio: ⁊ querēs panē p̄ hostia p̄fectuz
est q̄tum ad statū ip̄fectionis illi' populi. q̄
p̄ bona r̄p̄alta ad salutē attrahēbant. Cū eis
fiebāt p̄missio r̄p̄alium. Ysa. i. Si auerit is
me bona terre comederis. ¶ Adueniēte x̄o
p̄fectione maiori ppli xp̄iani: quib' paupertas
⁊ abdicatio r̄p̄alium: beatitudo est. Mat. 5.
Beati paupes x̄c. Cessat istud p̄ceptū: quia i
vita xp̄iana esse indigētē ⁊ mendicū. nō est
esse misere: s̄ b̄tm̄. Cū dicit Orige. sup̄ gen.
47°. Terra sacerdotū a rege tradita fuit eis
quib' statuta cibaria ex oneris publicis p̄be
bant. Pharaō terras suis concessit. x̄ps abstu
lit suis. Josue tribuni leui nō dedit possessi
onē. quia v̄ris v̄e? ip̄e est possessio ei'. x̄pus
dicit. Nisi quis renūciauerit oibus q̄ possi
det nō pot' esse discipul'. Luc. 14°. p̄ h̄c
iḡt' p̄ solutio ad obiecta. ¶ Nam ad illud
q̄d p̄mo obicit d̄ cōsecratione terre in septi
mo: q̄tum ad formā p̄cepti qua p̄cipit' obf
uatio r̄p̄is figura est. Cū Exo. 23°. sup̄ illō
p̄ceptum dicit glo. in senario p̄fectio opum
in septenario requies aīaz xp̄m̄is. Unde ḡ
sex aīas seminare terrā ⁊ congregare fruges
ei' p̄cipimur. quia in p̄iti vita que sex etati
bus cōstat terrā carnis nostre exercere: ⁊ vir
tutū semē in ea serē debemus. v̄r in futuro
vitā eternā accipiamus. Et iō q̄tum ad for
mā p̄cepti nō est obseruādū. q̄tum x̄o ad ra
tionē d̄terminatōis: que est cōsecratio bono
rū paupibus: nō solū anno septimo s̄ oī tē
pore cū necessitas ē obf̄uādū ē. ¶ Sili mō ad
illō q̄d obicit de octaua die scenop̄begie. q̄ ē
cet' atq; collecte. Dicēb' q̄ figura est octa
ue resurrectionis. in qua supplebit' defectus
meritoꝝ in ip̄fectis: p̄ habūdantiā meritoꝝ
in p̄fectis. ¶ Sili mō v̄d. de iubileo. q̄ figu
ra fuit remissionis faciēde p̄ xp̄m̄. p̄ quā pa
tres sc̄i de limbo iferni redirēt. Qd̄ x̄o p̄ci
pi' de manumissione seruoꝝ q̄ pietatis est
⁊ restitutiōe possessionū rōc̄ habūdantiōi

p̄fectionis in statu xp̄ianitatis: in quo beati
ficat' paupertas ⁊ contemp' possessionū: ⁊ p̄di
cat' humilitas ⁊ subiectionis meriti nō ser
uaf. ¶ Ad reliqua x̄o oīa p̄ solo ex iā v̄cis
Sed tamen adhuc queret aliquis de illo iu
diciali p̄cepto pietat'. Deu. 24°. Nō p̄no
crabit apud te pignus fr̄is tui: si paup' est: s̄
stati reddes ei. Et itē. Cū repet a p̄ximo
tuo rē aliquā nō ingredieris domū ei' v̄r p̄
gnus auferas. s̄ stabis foris ⁊ ille p̄feret.
¶ Queret ḡ cur nō potius p̄cipit' creditori
v̄t nō auferat pignus q̄d eodē die restituē
dū est. ¶ Si dicat' q̄ ad cōpellēdū debitoꝝ
hoc fieri voluit. Obi' q̄mō ḡ debitoꝝ v̄geē
ad reddēdū cū sciat se pignus eadē die re
ceptuz. ¶ Itē fm̄ Aug. q̄ p̄p̄t' memoriā b̄
fieri voluit lex. ne. s̄ debitoꝝ obliuiscat' red
dē maxie quia mīa creditoris vincit cui nō
v̄ esse ingrat' si pign' recepit in q̄ dormiat

Quæsto de legibus

iudicialib' p̄inētib' ad statū p̄sonaz ⁊ or
dinē r̄p̄. querēdū est de legib' iudicialib'
circa ius ⁊ debitū actionū. Actiones autē
hic vicinus p̄ quas int' hoies mutua indigē
tia supplebat' v̄ negociationes: ⁊ cōtractus
v̄ditionis ⁊ r̄ptionis. mutui. cōmēdationis
⁊ cōductionis. seu locatōis. ¶ Circa cōtractū
v̄ditionis data est lex Leuitici. 19°. Statere
sit iusta ⁊ equa sint pondera: iust' modius.
equusq; sextari'. ⁊ itē. Deu. 25°. Ponda
bebis equū ⁊ iustū. ⁊ modius equalis ⁊ ve
rus erit tibi. ¶ Circa cōtractū mutui v̄c lex
Deu. 23°. fratri tuo absq; vsura id quo inde
get comodabis. ⁊ itē. in eodē. Nō fenerabe
ris fratri tuo ad vsurā sed alieno. ¶ Circa
cōtractū cōmēdationis seu v̄positionis v̄c
lex Exo. 22°. Si quis cōmēdauerit pecuniā
amico suo vel vas. ⁊ furto ablata fuerint. si
inuēnt' fur duplum reddet. Si latet fur v̄is
applicabil' addens ⁊ iurabit q̄ nō extendit
manū in rē p̄ximi sui. ⁊ si illi indicauerint
duplū restituet. ¶ Itē v̄c lex alia in eodē
Si quis cōmēdauerit p̄ximo suo omē iamē
tū ad custodiēdū ⁊ v̄bilitatū fuerit: vel
mortuū aut captū ab hostib' iusturandum
erit in medio: q̄ nō extendit in rē p̄ximi ma
nū ⁊ reddere nō cogē x̄c. que ibi distinguit
lex circa cōtractū cōditionis ⁊ accomodatōis
⁊ locationis v̄c lex Exo. 22°. Qui a pro
ximo suo iamētū aliquod mutuo postulare
rit. ⁊ v̄bilitatū seu mortuū fuerit d̄no non

pñte reddere opellet: q̄ si vñs pñs fuerit. nō
restituer maxie si ductū erat pro mercede
opis sui. ¶ Itē dicit lex Deu. 24°. Nō nega-
bis mercede indigentis ⁊ paupis fr̄is tuis. s̄
eadē die reddes ei p̄cium laboris sui. ¶ Cē-
ptem istā querit p̄mo generalr. vtz negoci-
atio sit licita. ¶ Secūdo vt ⁊ clericis in aliq̄
cāu sit licita. ¶ Tertio sp̄aliē de p̄dictis cō-
tractibus multipliciē dubitatur.

Queritur igitur ^{negoci-}
ari sit licitū. Ad q̄d sic Jo. crisost. sup math
21°. Siciebat nēdentes ⁊ emētes. dicit eici-
ens vñs uēdentes ⁊ emētes de tēplo signit
q̄ mercator nū q̄ pōt deo placere. Et ideo
nullus xpianus v̄ esse mercator. ¶ Itē Cri-
stos in eodē. Si quis uoluerit esse mercator
p̄iciat de ecclesia. dicitē pp̄ba in psal. Qm̄
nō cognoui negociationē: introibo in potē-
tias vñi. sm. lxx. ¶ Itē idē in eodē. Offen-
dā qui nō est negociator: vt qui talis nō fu-
erit cū intelligas nō esse negociatorē. ⁊ sub-
distinguit sic. Quicūq; rem op̄at nō vt inte-
grā ⁊ imutatā vendat. sed vt mā sit sibi in d̄
aliquid op̄andi. ille nō est negociator: ⁊ ponit
exemplū vt iste emit tabulas vt faceret
seriniū: vel cartas vt faceret libz. Qui vero
rem op̄at vt integrā ⁊ imutatā uēdendo
lucret ille est mercator qui de templo dei
eicit. si ergo fere oēs negociatores sūt tales
negociari erit licitū v̄. ¶ Itē Cassiodor⁹ fr̄
illū locū psal. Qm̄ nō cognoui l̄aturā dicit
quid est aliud negociatio nisi que possit vi-
li⁹ op̄are ⁊ carius uelle distrahē. ⁊ subdit
Negociatores tales eicit vñs de templo
dicens. Nolite facere domū patris mei do-
mū negociationis. ¶ Ex quib⁹ v̄ relinqui
q̄ negociari v̄ sit illicitū. ¶ Conē. Aug⁹ in
li. no. ⁊ vete. test. s̄onitari hoibus sp̄ nō licz
negociari aliq̄ l̄: aliq̄ nō. ¶ Itē negociat⁹
pōt fieri licite. Un̄ Aug⁹ in illo loco psalm.
Qm̄ nō cognoui negociationē zc. arguit sic
ergo nō negociat⁹ xpianū. ⁊ ridet sed ait ne-
gociator. assero ex longinquo merces. merce-
dē laboris mei. Un̄ vitā quero. Dignus est
aut̄ mercenari⁹ mercede sua Math. x. ¶ Ex
hoc g⁹ relinquit q̄ iuste possū aliquid vili⁹
op̄are ⁊ carius uelle vendere. ¶ Itē glo. super
illud psal. Qm̄ non cognoui litteraturā. alia
littera negociationē zc. Nō approbauī q̄ faci-
unt auidi negociatores. Nā auid⁹ acquiren-
di p̄ vāno blasphemat p̄ p̄cis rez. mentie: ⁊

peierat. sed hec vitia sunt hoīs nō arti: que
sine his vitiis agi pōt. sic etiā in oibus arti-
bus male agit nō ex eis: sed ex hominibus. De
alia g⁹ negociatione hoc dicit. Negociatores
g⁹ dicit de suis actib⁹ p̄sumētes. Reliquit g⁹
q̄ negociatorū est licitū si fiat sine mendaciis
⁊ p̄iuriis. ¶ Itē si p̄pter mendacia ⁊ p̄iuria
culpant negociatores. sic dicit Cassiodor⁹
sup p̄dictū locū psal. Negociatores illi ab-
hominabiles existimant qui p̄ imoderatam
ambitionē pecunie polluit merces suas p̄
p̄iuriis onerādo q̄ p̄cis. ¶ Obicit Aug⁹ fr̄
eūdem locū psal. in originali loquēs in p̄sona
negociatoris sic. Ego mentor nō negociat⁹
possum enī sine mendacio dicere tanto emi.
tanto uēdam si p̄z eme. quō g⁹ reuocas me a
negociatione. oēs artifices mentiūt. suto-
res agricolē. Si ergo p̄pter mendacia sutoz
⁊ agricolaz nō culpant ars sutoria vel agri-
cultura. Ergo p̄pter mendacia negociatorū
nō v̄ culpari negociatio. ¶ Itē si p̄pter a-
uiditātē ⁊ cupiditātē acquirēdi culpatur ne-
gociatio. quia negociatores optāt tps caruz
vt possint cari⁹ vendere anonā quā seruaue-
rūt. ¶ Obicit Aug⁹ sup eūdem locū psal. in
originali. Hoc nō faciūt boni negociatores
sic nec boni agricolē. q̄ta ei sunt peccata ho-
minū nō rez. Negociatio igit nō me fac ma-
lū. sed iniquitas mea ⁊ mendaciū meum.
¶ Itē dicit p̄ba. Cū quisq; hō q̄ plurib⁹ reb⁹
indigeat quas nō pōt p̄ se ad sufficientiā vi-
te p̄quirere vt victu vestitu: domo ⁊ hi⁹. nō
est hōi vita nisi fuerit aggregatio supple cū
alijs hoibus. ⁊ nō erit aggregatio hominū
vtilis in vita: nisi fuerit cōnegociatio. Cōne-
gociatio est supplens defectū vniuscuiusq;
cōnegociantiū: qui sunt diuersificati in arte
vt agricola indiget medico: cū est ei neces-
saria medela: ⁊ medicus indiget agricola pp̄
cibū. ¶ Silt̄ domificator idigz artificio cal-
cimētoz. ⁊ eoz. ⁊ trez. Qd̄ est apud vñū de-
ficit apud alēz. Un̄ habēs vinū indiget tri-
tico ⁊ eoz. Cū ergo cōnegociatio int̄ homies
sit ad supplendā indigentā mutue necessita-
tis. negociatio nō erit illicita. nec mala. imo
ex iure nāli approbabit. ¶ Rē distinguēdo
Qm̄ aliqd v̄ illicitū plurib⁹ modis. Uno⁹
illicitū v̄ qd̄ est h̄ se malū ex ip̄a inordina-
tione act⁹. qualis est fornicatio: ⁊ vsura ⁊ h̄
mō negociatio pp̄rie accepta nō est illicita
Un̄ Aug⁹ fm̄ hoc dicit. fornicari hoīb⁹ semp
nō lz. Negociari nō aliq̄ lz. ¶ Alio mō v̄

illicitū qđ est ex aliqua circūstantia malum
qđ ɔtingit plurib⁹ modis. ex circūstantia p-
fōne. ex circūstantia cāe. ex circūstantia modi
ex circūstantia tps. ex circūstantia loci. ex cir-
cūstantia ɔforti. et oib⁹ istis modis ɔtin-
git negociationē fieri illicitē: vel etiā licite
ɔllicite cū ista inordinate in negociatione
ɔtingūt. Licite xō cū ordinate. Ex circūstā-
tia g⁹ pōne illicita est negociatio cū nego-
ciat clerico. Un̄ Aug⁹ in li. qđnū noui et ve-
teris testī. Anteq̄ clericus quis sit licet ei ne-
gociari. factō iā nō licet. Ex circūstantia xō
cāe illicita est negociatio layco. cū. s. p̄t cu-
piditate vel aliquē malū finē negociat. in q̄
modum dicit Cassiodor⁹ sup psal. Q̄ nego-
ciatores abhominabiles existimā: qui p̄ imo-
deratā pecunie ambitionē polluuūt. et sicut
dicit Aug⁹ Illi qui optāt cap tpe: vt possint
cari⁹ nēdere. Ex circūstantia etiā modi ne-
gociatio illicita est. cū exerceat cū mēdaciis
et p̄iuriis s̄m qđ dicit Criso⁹. sup Mat. 21.
Mercator sine mēdacio et p̄iurio esse nō pōt
i. vix pōt. Ex circūstantia xō tps illicita
est negociatio cū sit vic⁹ solētib⁹ et festi-
uis ɔtōni et vacatiōi v̄iui deputat quia
est cōt̄ p̄ceptum de sanctificatione sabbati.
i. vacatiōi dei. Exo. 20. et Deu. 5. Nō faci-
es in ea quicq̄ opis zc. Ex circūstantia loci
illicita est cū sit in loco v̄iui cultui depu-
tato. Mat. 21. Dñs eiecit emētes et vende-
tes de templo. Ex circūstantia etiā ɔforti
est negociatio illicita. cū. s. carius vendit res
t̄iuentib⁹ q̄ manētib⁹. Un̄ dicit scilicet Al-
ban. p̄sbi: plebes suas moneāt vt hospita-
les sint: et nō cari⁹ vendāt t̄iuentib⁹ q̄ mer-
cato vendere possint. Licite xō negociatio
fit cū exerceat a ɔgrua p̄sona vt layca et ne-
cessaria vel pia cā. vt. s. possit sibi et sue fami-
lie in necessariis p̄uidere: aut opa misericor-
die exercere. et debito mō. s. sine mēdacio et p̄-
iurio et tpe ɔpetenti. vt die nō festina: et lo-
co ɔcesso: et tali exercitio apto: et iusta extia-
tione rei et ɔmetto put cōiter vendit i illa
cinitate vel loco in quo negociari ɔtingit
et s̄m hoc dicit canō ex eplā Clemētis: q̄ ne-
gocia mundana et secularia opa sibi inuicem
exhibeant vacātes layci. et itēz in alio cano-
ne. ex eadē eplā. Unicuiq̄ laycoz peccatū est
nisi inuicē sibi in his que ad cōis vite vsū
p̄tinēt opam fidelit̄ dederint. fidelit̄ autē va-
re opam est cū debita cā debito mō zc. nego-
ciatio exerceat. Ad p̄mū g⁹ qđ dicit Criso⁹

Q̄ mercator nō pōt deo placere. et q̄ p̄ci-
at de ecclesia. intelligit de illo qui cū mēda-
ciis et p̄iuriis negociat. Un̄ statim subdit.
Mercator sine mēdacio et p̄iurio esse nō po-
test. i. vix pōt. hoc ergo dicit p̄pter illicitū mo-
dū negociadi. Ad aliud qđ dicit q̄ qui cō-
perat rem vt integrā et imutatā vendendo
lucres ille est mercator qui de tēplo dei eici-
tur. faciēda est vis in eo qđ dicit rem integrā
et imutatā: et in hoc q̄ dicit vt lucres. nam
in e⁹ intentione est p̄uisio p̄prie necessitatē. et
etiā attentio publice vtilitatē cui ɔferūt ne-
gociationes. vel affectu pietatē ut beat vnde
sustēret paupes i e⁹ intentione nō ē finis ulti-
mus lucz. sed magis sustentatiōis nēcitas
uel vtilitas: uel pietas. in quib⁹ xō intentio ē
vt ex auaritia pecunias ɔgregēt. et viciuas
adrent. i. eoz intentōe finis vltim⁹ negociati-
onis est lucz. et iō de illis intelligit qđ dicit
Criso⁹. Item si quis rem aliquā de vna regi-
one cū labore suo t̄isserat ad regionē aliam
que res i nullo deteriorata sit. rem utiq̄ t̄is-
fert integrā et imutatā q̄tum ad s̄bam. nō t̄is-
q̄ ad locū. Et iō q̄ roe sui laboris pōt licite
q̄re mercedē n̄ intelligit d̄ tali x̄bū Criso-
Item si q̄s rem sic cōpar. vt attendat rei
piculū i hūando q̄ pōt deteriorari uel igne
ɔsumi uel a fure subtrahi. Si t̄i cum p̄dcis
circūstātiis t̄endat ex uēditiōe talis rei lu-
crat: iam ex ɔsideratione incertitudinis euen-
t⁹ futuri et suscepiōe piculi in eptiōe tal-
rei certitudinalit̄ nō ɔpat rem istā vt integrā
et imutatā vendendo lucres: et iō nō de tali
intelligit: qđ dicit Criso⁹. Intelligit g⁹ de
illo i e⁹ intentione finalit̄ lucz est et sine labore
et sollicitudine ex auaricia acq̄rendi supflua
sine termino et mēsurā negociat. Ad vlti-
mū xō qđ dicit Cassiodor⁹. q̄ negociatio est
ɔpare uilius et carius uelle vistrabere: q̄ re-
probat a deo v̄b. q̄ intelligit de illis cupidis
v̄iuitib⁹ q̄ frequēter foz rez uenaliū totum
sibi accipiūt. vt postea s̄m uoluntatē suā ca-
rius aliis uēdant q̄ uēderet i foro si ipi non
emissent: et hoc faciūt de frumēto et de ali-
is rebus uite humane necessariis: tales vero
sūt dō abhōiabiles. Exemplo v̄ni essent ab
ecclesia eiciendi.

Queritur postea utz
clerici i aliquo cāu negociatio sit licita q̄ non
uideat ex p̄dcā auctē Augl. Item Jero⁹
Negociatorē clericum ex iope v̄iuitem ex
bb 3

ignobili glorioſū q̄i quādā peſtem fuge.
Itē canon Helafii pape reprehendit clericos
negociationib⁹ itendētes: et ſine pudore re-
colētes: q̄ in enāgelio vñs negociatores x̄-
beratos ex tēplo legif expulſiſſe Matth. 21.
Itē nec aplica vba recēdētes q̄b⁹ ait Ne
mo militās deo iplicat ſe negociis ſeculari-
b⁹. 2. Thim. 2. Itē pſal. Quos David ſur-
da aure diſſimulāt audire cātantē: qm̄ nō co-
gnoui negociationes: introibo in potētias
vñi. Ex his igit id Helafii ab oib⁹ ſecularib⁹
negociis clericis dicit eſſe ceſſandū. qm̄ vo-
mus dei domus orōnis eē v; ne per officia
negociationis poti⁹ ſit ſpelunca latronum.
Cōi. Dicit canon oculi Cartagn. viſt. 91.
Cleric⁹ victū vel veſtitū ſibi artiſciolo vel
agriculſa abſq; officii ſui veſtmeto dūtāt
p̄parat. Cleric⁹ enī qui abſq; corpulculi ſui ī
ēq̄litate vigiliis deē ſtipēdio p̄nat excoiceſ.
Itē ex oculi cartagn. 4. Cleric⁹ quilib⁹ x̄-
bo vī erudit⁹ artiſciolo victū querat. Itē
oēs clericī qui ad opandū validi ſunt et arti-
ſciola et literas viſcāt. Itē Ap̄t̄s pro ſe
et aliis dicit. Laboriam⁹ opantes manib⁹ no-
ſtris. i. ad Cor. 4. Itē in pſal. Labores ma-
nuū tuarū: quia māducabis beat⁹ et bene erit
tibi. Ergo ip̄i ap̄t̄i et p̄p̄he ex labore ſuo ſup
plebāt quo ad aliquā alioz hominū indige-
tiā: vt ip̄i p̄ eos in alios ſupplerent ſuā indi-
gentiā: ut in cibo ſeu alio. ſed hoc eſt ſicut
vīc p̄hs ī ethicis cōnegociatio. Relinquit
igit q̄ clericis ſeu quibuſcūq; licitū erit ne-
gociari. R⁹ negociatio ſeu mercatio v̄
plurib⁹ modis. colter et ip̄oprie circa contractū
acquiſitionis p̄ mutū. p̄p̄ie circa acquiſiti-
onē p̄ contractū emptionis et uēditionis. Mi-
nus p̄p̄ie circa acq̄ſitionē in contractu uendi-
tionis. p̄imo mō vſura v̄ mercatio ſeu ne-
gociatio. Unī Criſo⁹ ſup Matth. 21. ſup illud
Sicut emētes et vēdētes de templo: ſup oēs
mercatores maledict⁹ eſt plus vſurari⁹. ip̄e
nāq; rē datā a deo vendit nō oparam. p̄ ſe-
nus rē ſuā repetit tollēs aliena cum ſuis
Mercator enī nō repetit rē uenditā: et hec
negociatio de gradatione puniſ in clerico.
ſicut dicit canon. di. 47. Si quis clericorum
detect⁹ fuerit vſuras accipe placuit de grada-
re. Secūdo mō negociatio v̄ in emptione
rei aliē vt poſtea vendat: et quia ſic patz ex
p̄cedentib⁹. vix pōt exerceri ſine peccato. Itē
Ideo interdita eſt illis: qui debēt p̄bere ali-
is exemplū x̄tutis vt clericis. v̄. n. in eccle-

ſtaſtico. 26. Difficile erit a negligētia ſua
negocians. et itē. 27. De illo qui queret lo-
cupletari in mediū emptionis et venditio-
nis anguſtiabit peccatis. Tertio mō mi-
nus p̄p̄ie v̄ negociatio in acq̄ſitione p̄
venditionē. Circa q̄b⁹ diſtinguēd eſt. q̄a aut
vendit rē et valor tot⁹ eſt ex artiſciolo nō ex
mā vt ſtorie que ſūt ex iuſcis: et aſuriū q̄b⁹
ſit ex quibusdā q̄i ip̄ciabilib⁹. et bi⁹ uēditio
ſeu negociatio eſt ceſſa ſimpli clerico et etiā
monacho: ſic dicit Jero⁹ ad Ruſticū mona-
chū. Si hñtes p̄tatem ap̄t̄i de enāgelio viā
laborabāt manib⁹ ſuis ne q̄ granarē cur tu
in vſus tuos ſuccellura non p̄peres: vel ſi
ſcellā tēxē iūco: vel canitūz plecte viminib⁹
fabricare aluearia ap̄t̄i ad quas te mittūt p̄
uerbia Salomonis. Ac regiam diſciplinā in
paruis diſce corpouib⁹. Itē aut uēdit rē
et valor eſt ex mā et artiſciolo: vt ſi cōtingat
emere mā in vt meliores et fiat p̄cioſior per
artiſciolū. vt ſi quis emat p̄gamēnū vt inde
faciat libz vel tabulas vt inde faciat ſeriniū
et hec itē negociatio ceſſa eſt clerico ī ne-
ceſſitate. et etiā monacho. Unī Jero⁹ ad Ru-
ſticū. Scribāt illi libri vt manus opes cibos
et aia lectione ſaturet. tēxant et lina capien-
dis piſcib⁹. Egyptioz monaſteria hunc mo-
rem tenēt vt nullū abſq; labore ſuſcipiāt. Et
de tali negociatione dicit Criſo⁹. Quicunq;
rē opat: ut mā ſibi ſit aliqd opadi ille nō ē ne-
gociator: ſupple p̄p̄ie. Itē aut uendit rē
et valor tot⁹ eſt ex ſe ip̄a non ex artiſciolo q̄
uēdens ſup addat: et tunc aut emiſ vt uēdat
aut nō emiſ: ſed donata vel alio mō acquiſi-
ta uendit. ſi emiſ vt uēdat ſic eſt negociat⁹
p̄dicta que interdā eſt clerico. Si nō nō ē
empra ſed donata vel acquiſita alio mō ven-
dit ſic eſt negociatio min⁹ p̄p̄ie v̄ cā: q̄ oib⁹
ē ceſſa d̄ q̄ loquit p̄hs. Ex his igit p̄ mō
ad obiecta. Notandū triē q̄ quis clericī
ſm diſtinctionē p̄dictā nō licz negociari: et
liceat ſibi propriis manibus querere victūz
ſm formam apoſtoli. nō triē ſeis ut p̄ hoc ſb
trahāt ſe eccleſiaſticis officiis ſic dicit canon
di. 91. q̄b⁹ p̄cipue itelligit de beneficiatis. et
in ſacris ordib⁹ conſtitut. Nam illi ſunt vi-
uinis obſediis mācipati. Unī v̄. is. Numer.
Aron et aliis ſacerdotib⁹. Ego v̄edi uobis
fratres veſtros lenitas de medio filioꝝ
iſrael: et tradidi uonum v̄no ut ſeruiāt ī mi-
niſteriis tabernaculi eius.

Queritur postea

tractibus predictis. Et primo de tractu venditionis et emptoris. Nam volens lex servare iusticiam in vendendo et emendo sicut dictum est dedit legem de ponderibus et de mensuris. Unde Deu. 25. Non habebis in sacco diversa pondera: minores et maiores nec erit in domo tua modicus maior et minor etc. Queritur ergo cum quaedam res vendantur in pondere, quaedam in mensura, quaedam in numero, quare lata est lex iudicialis de servanda iusticia in ponderibus et mensuris: et non in numero. Ad quod breviter dicitur est, quod circa ista circa que contingit error et deceptio, necessaria est lex et ars rectificans actionem: et eliminans errorem seu fraudem. Ubi homo non contingit errare nec decipi habet rationem non erit necessaria lex seu ars. Quia ergo in ponderibus et mensuris contingit deceptio et fraudes. In numero homo non, data est lex iudicialis de ponderibus et mensuris: et non de numero.

Item querendum est circa tractum mutui: quia videtur lex decedere ut possit dari mutuum ad usum alieno. Quis non fratri. Deut. 23. Sed ubi quaesitum est super quod de mandato legis, non furtum facies. Item queritur circa tractum commedationis seu depositi, nam per distinctionem legis Exo. 22. Si deposita pecunia furto ab lata esset: et non inveniret fur ille qui receperat depositum, aliqui indicabatur ad duplum. Si homo commedatum vel depositum esset iumentum asinum vel bos et furto ablatum esset, nisi quod iudicabatur nisi ad restituendum dampnum, plus ergo puniebatur in deposito amissio pecunie quam amissio bovis vel ovium. Sed contra, plus puniebatur furtum bovis vel ovium quam furtum pecunie. Nam furtum bovis in quadruplum, furtum ovium in quadruplum, furtum vero pecunie non nisi in duplum. Exo. 22. Ergo et in deposito plus debuit puniri amissio bovis vel ovium quam amissio pecunie. Respondeo in amissione depositi puniri negligentia. In amissione vero furti puniri audacia, quia ergo in amissione pecunie depositae seu commedate maior accidit negligentia si furto distrabatur: quam in amissione bovis vel ovium commedate, quia pecunia solet et ubi arce custodiri ut in archa sub clavi quam bos vel ovium. Sed minor est oportunitas furi ad furandum pecuniam quam ad furandum bovem vel ovem. Maior autem negligentia in depositio, cum amittit pecuniam: quam cum amittit bovem vel ovem. Item quia in amissione furti puniri audacia malefaciendi, maior autem audacia

contingit in maleficiis, ubi maior poenitentia et ubi maior poenitentia, ubi maior oportunitas. Maior autem oportunitas est ad furandum bonum vel que leviter custodiuntur quam ad furandum pecuniam que artissime custoditur. Sed plus poenitentia dicitur fur bovis vel ovium quam fur pecunie.

Item queritur specialiter circa tractum locationis. Nam videtur tractus locationis similis esse tractui usurario. Nam qui locat agrum vel domum vel equum rem suam commodat: ut accipiat pretium forte. Si ergo tractus usurarius, ideo peccatum est, quia ex mutuo accipit super forte, vel sperat accipere ergo similis est tractus locationis contractui usurario. Si ergo tractus usurarius habet legem illicitam est, ergo contra locationis. Respondeo secundum 30. cristo. super illud Math. 23. Sicut vendentes et ementes etc. dicente sic. Qui agrum locat ut agrarius accipiat, aut domum suam ut pensiones accipiat, non est similis ei qui pecuniam dat ad usum alienum, primo quidem: quia pecunia non est disposita, nisi ad emendum. Secundo quia agrum habens arando accipit ex eo frumentum, bovis domum usum mansionis capit ex ea, et homo qui locat domum vel agrum suum ut viret: et quodammodo videtur mutare cum lucro lucrum ex pecunia reposita nullum usum capit. Tertio ager vel domus veterascit pecunia vero non. Item queritur circa tractum reductionis mercenarii, de quo dicitur lex: quod eadem die reddet ei pretium. Deu. 24. et Leui. 19. Non morabitur opus mercenarii tibi apud te usque mane, in operis merces. Queritur ergo si mercenarius dānificet nisi illa nocte receperit mercedem, aut quia non habet vii sustentet, aut quia totum tenet eadem nocte solvere. Numquid cum restitio mercedis tenet etiam restituere dānum quod passus est, et ille qui adduxit mercenarium. Dicitur etiam quod tenet restituere. Nam videtur 34. ecclesiasticus. Qui defraudat mercedem mercenarii: et qui effundit sanguinem fratres sunt, et iacobi. 5. videtur dicitur. Ecce merces operario, vestroque que fraudata est a vobis: clamat et clamor eorum in aures domini sabaoth introiit. Respondeo dōmū quod tenet restituere dānum et etiam quod quod mercenarius sustinuit. Unde Leni. 19. super illud in dō facies calumniam etc. Aug. 9. Dicitur quod prohibet committi in proximo: ad hoc videtur referenda sunt non nocetis proximo, ubi dicitur ergo quantum nocuit tibi restituere debet.

Acto de legibus

iudicialibus circa coactionem rerum

bb 4

respectu pximi. vbi est de legib' iudicialibus circa distributione rez ad honore vcr et sustentatione sui ministri. Circa q' erant leges de decimis et p'mitiis et oblationib' vbi. 22. Exo. vi. Decimas tuas et p'micias no' tardas offerre. et 23. eiusdem. de oblationib' subdit. No' apparebis in conspectu meo vacu'.

¶ Querendum ergo primo de decimis. deinde de p'mitiis. ¶ Tertio de oblationib'. ¶ Itē circa decimas. primo queritur generalit' de instōe decimar' p'mitiar' et oblationū. ¶ Secūdo spāl' vtz decime sint in p'cepto vel cōsilio. ¶ Tertio an p'ceptū de decimis sit morale an cerimoniale. ¶ 4. de q'ibus dēat dari decima. ¶ Quarto qn' debeat dari decima. ¶ Sexto quibus debeat dari decima. ¶ Septimo qui teneantur dare decimam. ¶ Octavo de emptione et uenditione decimarum.

Circa institutionez

decimar' sic q'rif. vtz emanauerit institutio decimar' et alioz a iure nālī. et de tpe institutionis. ¶ Quantū ad p'mū ob' sic. differūt ea que p'rinēt ad ius nālē et ius positiuū. p' hoc q' decreta iuris positivi variāf s'm t'pūf et locū nec seruāda sunt sp' et vbiq'. Decreta x'p'o iuris nālīs nō variāf: imo seruāda sunt sp' et vbiq'. Si g' decretū de decimis solū dicit. et etiā de oblationib' seruādis est semp' et ante legē et in lege: et tpe grē et etiā vbiq' apud oēs. Relinquit q' eoz instō est a iure nālī. ¶ Itē de dictamine iuris nālīs est illō p'uerbioz. 3. Honora dñz de tua s'ba. et de p'mitiis frugū tuaz da paup'ib'. ¶ Item de iure nālī etiā est q' sustentand' est mister dei de nostra s'ba: q' semināti spūalia debeamus ministrare carnalia seu t'palia. sic dicit i. Cor. 9. Si g' nō ad aliud ē institutio decimar' p'mitiar' et oblationū nisi de nostra s'ba honoret de' vel sustentet mister ei' seu paup' pximus. Ergo instō hoz est a iure naturali.

Sic ei dicunt eē artis alie que ordināf ad finē illi' artis immediate. ita et dicent eē iuris nālīs que ordināf ad finē illi'. ¶ Contra. Que sunt iuris nālīs sunt scripta in corde hoīs. 2. Ro. Ostendūt opus legis scriptū in cordib' suis testioniū reddente illis cōscientiā ipoz. quāuis aut in corde hoīs scriptū sit: q' de p'pria s'ba honorādus sit de' et sustentand' mister ei'. nō tñ scriptū est de q' ta pte: vt nec de p'ma vel decima: sicut nec de

scda vel tertia. Si g' instō de decimis uel minar' aliquorā ptem nō est de iure naturali.

¶ Itē querit' de tpe institutione decimar' et p'mitiar'. Nam dicit Hugo de sancto victo. q' decime erāt institute in remediū originali peccati: vt medicina morbi. Si g' q'ito incipit mor' necessaria est instō medicine. sed statim post peccatū Ade inuāit mor' origīnals peccati. Ergo statim debuerūt institui decime. ¶ Conē. P'mitiie institute sūt: vel ceperūt ab Abel. sic p' Hen. 4. Decime x'p'o nō ceperūt nisi a tpe abrahe sic patz ex Hen. 14. Post victoriā regū. g' nō a p'ncipio instituta est decima. ¶ Itē querit' q're nō a p'ncipio instituta est decima sic p'mitiie. ¶ Itē p'mitiie institute sunt ante diluuium in Abel. Decime x'p'o p' diluuiū in Abrahā. ¶ Itē queritur de oblationib'. Nā oblatio s'm q' distinguitur a p'micia et decima. instituta legit' a Chayz de quo d' Hen. 4. et obtulit de frugib' terre munera dño. et itez in Noe. de quo legit' g'n. 8. De pecorib' et uolucrib' mundis obtulit holocaustū dño. ¶ Itē in Melchisedech. g'n. 14. Melchis. Rex salē obtulit panē et uinū. Erat enī sacerdos dī sūmi. ¶ Querit' ergo vñ uarietas ista oblationum in lege nāe.

¶ Itē querit' q're in canone misse petimus oblationē nostrā acceptā fieri sic oblationē Abel et Abrahā. et Melchisedech. et nō ipius patriarche Noe de quo legit'. 8. Hen. et obtulit holocaustū sup altare. Odoratuz ē dñs odorem suauitatis. ¶ Itē ad p'mū ob. q' d' creatū de decimis itelligi pōt duob' modis. s'm determinationē: et s'm indeterminationē. s'm determinationē in taxatione talis partis soluende dō. et sic accipit in rōe p'pria s'm indeterminationē in solutione alicui' ptis s'be soluēde dō uel ei' ministro. Et sic accipit in rōe vli. Dicendū ergo q' s'm p'mū modum s'm quid: et nō simplr institutio decimar' est a iure nālī. Secūdo mō simplr est a iure nālī. Nam ius naturale dicitur. sicut ostendebatur q' honorand' sit de' de p'pria s'ba: et q' uenit t'palia ministrāti spūalia: q' x'p'o talis pars hoc nō dicitur simplr s'm quid. vt cū adiuuatur rōe uel arte. uel gratia: seu inspiratiōe. tē enī quodā mō inclināf natura ad solutionē talis ptis. ¶ Nō g' q' cū simplr p' dictamen iuris naturalis teneret hō q' honorand' eēt de' de p'pria s'ba q' ipm in solutione decime honoraret istinctū quēdā habuit ex arte. nā cū sciret deū honorandū vt p'ncipiū et

actore ex arte xpo noticie numeroꝝ instin-
ctu habuit vt offerret decimā ad p̄stianō
ip̄m deū cōsumatoreꝝ et sine bonoꝝ. Nam ab
vnitate numeroꝝ coordinat̄ p̄m̄ limes et cur-
sus al̄ t̄min⁹ numeroꝝ est venari⁹ numeroꝝ
et p̄ replicationē vnitatis et ceteroꝝ nume-
roꝝ ad ip̄m formant̄ numeri cōsequentes.
Un̄ Isidor⁹ sup̄ illud Exo. 22. Decimas et
p̄micias tuas nō tardabis offerre. Dicit per
p̄micias frugū uel p̄mogeitoꝝ p̄cipia bo-
noꝝ opeꝝ ostendū. ¶ In decimis xpo ve-
nari⁹ p̄fectionē siḡt. q̄a vsq; ad ip̄m numeri⁹
crescit. it̄q; sicut in p̄mitiis p̄cipia uolun-
tati ita in decimis cōsumationes nostrorū
opum ad deū referre p̄cipimur a quo et dōi
opis initium et p̄fectionis donat̄ effect⁹.
¶ Itē quēdam instinctū hūit ex rōne. Nam
cū offerret rō que vlt̄ erat necessaria sus-
tentioni vite hūane iueniebat s̄m exigentiaꝝ
nāe octo p̄tes necessarias sustentationi et p̄-
sone et sue familie. Nam s̄m uocatum nāe
coiter tūc viuere poterāt hōies vsq; ad q̄r-
tam generationē. Quatuor aut̄ generatiōes
admittis ponūt octo p̄sonas patrē et matrē
filiū et filiā nepotē et neptē. p̄nepotē et p̄ne-
ptē. Octo ergo p̄tes iudicant̄ necessitas su-
stentatiōis pp̄ue et familie. Nonā xpo p̄tem
necessario iudicant̄ retinere p̄ semetē et re-
colitione. De decima xpo q̄ supercrescebat
iudicare debuit honorandū deū. ¶ Itē quē-
dā instinctū habuit ex inspiratiōe facta seu
reuelatione facta Ade. cū fuit rapt⁹ i extasi
ad curiā angelorū. ex quo notū fuit dōi crea-
turā angelicā nonē ordinē? distinctā. et ip̄m
homine in decimo ordine rōnalis creature
conditū. Si ḡ hō in s̄ba q̄ honorabat deum
debuit p̄stari ordinē sue cōditionis ad lau-
dē et gloriā cōditōis: ouēiebat offerre decimā
et nō prem̄ aliā. iuxta p̄bolā de v̄ragma de-
cima Luc. 11. ¶ Ad illud ḡ qd̄ p̄mo obicit̄
q̄ decretū de decimis semp̄ est seruandum
Distinguedū est: quia seruandū p̄t̄ v̄scere
vel debitū seruari: vel dignū suari. Si seruā-
dū dicat̄ debitū suari. dico q̄ nō sp̄ erit ser-
uandū: quia nō oī tpe fuit p̄ceptū seruari. nec
etiā oī tpe suabat̄ ut ante tpa habrae. Si xpo
suandū dicat̄ dignū seruari cōcedendum q̄
oī tpe seruandū est nō tñ sub tali aliquota
vel tali simpli et in rōe determinata est iuris
naturalis sic p̄ ex dictis. ¶ Sicut ad illud qd̄
sc̄o obicit̄ patet r̄sio. Nā s̄m indetermi-
nationē decretū de decimis est scriptum i

corde hōis. s̄; xpo determinatō; nō ē scriptū i
corde hōis simpli: sed tñ s̄; quid. ¶ Ad 2.
xpo qd̄ querit̄ de tpe institutionis dō. q̄ cū
sine fide saluatoris ip̄licita uel explicita nul-
li hōi p̄ peccatū potuerit esse salus. vt vi-
cūt beatus Aug⁹ et beatus Petrus Act. 4. Per
successum t̄pis demōstrabat̄ p̄sona saluato-
ris. p̄mo in natura ueritatis: seu s̄ba cōdito-
ris p̄pter qd̄ honorari debuit p̄micias: et p̄-
mogenitis gregis ab Abel vt significaret̄
q̄ ille qui erat p̄cipiū cōditōis et p̄moge-
nit⁹ filius dei esset p̄cipiū repationis.
¶ Secundo p̄sonā saluatoris reuelabat̄ in nā
creata: in qua assumeret̄ officiū mediatoris
et oblationē offerret̄ et sacrificiū placatiōis
p̄ hōib⁹ ad deū p̄pter qd̄ honorari debuit
in oblatōe et sacrificiis. ¶ Tertio q̄a nescie-
bat̄ adhuc in qua natura ut̄ angelica v̄ hu-
mana facta est reuelatio. q̄ in humana nā
in qua explet̄ officiū redemptoris honora-
ri debuit i decimā: quia designat̄ hūana nā
Luc. 19. ¶ Quia ḡ a p̄ncipio facta est Abel
reuelatio p̄sona saluatoris vt cōditōis i s̄ba
ueritatis. s̄o instituta est p̄micia. quia uero
Noe facta est reuelatio indetermiante in na-
tura creata vt mediatoris. Unde in ip̄o le-
git̄ institutio oblationis accepte deo. quia
xpo habrae p̄mo ueterinatio et demōstra-
tio p̄sona saluatoris in natura humana cui⁹
dictū est ei Gen. 22. In semine tuo benedicē-
tur oēs gentes. In Habraā instituta est deci-
ma. Et p̄ hoc p̄ r̄sio ad p̄mū: et etiā ad sc̄o;
q̄re. s̄. nō a p̄ncipio instituta est decima. Nā;
sicut dicit̄ Hugo de sc̄o vict. in li. de sacra-
mentis. Oportuit vt s̄m successū t̄pōꝝ spiritu
aliū signa gratiarū magis euidencia ad eam
deklarandā formarent̄: vt cū affectu salutis
cresceret cognitio x̄itatis. ¶ Ad tertiu⁹ xpo
de oblatione dō. q̄ oblatio dupl̄ci de cā in-
stituta est. vna in p̄statiōe beneficii cōdi-
tori. Alia i p̄statiōe beneficii saluatori. Ex pri-
ma cā Chaym intelligēs oēs fruct⁹ esse bene-
ficii cōditōis obtulit de frugib⁹ munera a
dño. Gen. 4. s̄; quia ex cupiditate meliora
sibi retinuit. si cut̄ p̄ per aliā lrāz. Deū nō sic
dicit̄ honorauit. Et id̄ dicit̄ scriptura q̄ de⁹
ad munera eius nō respexit. Ex sc̄da uero
causa. Noe a deo inspirat⁹ et melchisedech
obtulerūt. sed Noe sacrificiū aīalium in si-
gnū sacrificiū semel fiendi p̄ x̄pm. Melchise-
dech xpo panē et uinū in signū sacrificiū cor-
poris et sanguinis cōtinuandi. et iterādi

vsq; ad iudicium quādiū indigeret homo sustentatione que est p panē ⁊ vinū. ¶ Ad vltimū vob. q; in canone misse illos tres specialit̄ notam⁹ Abel, Habraā, Melchisedech quia in oblatione istoz exp̄ssa est psona saluatoris, vt dicitur in p̄miciis Abel, vt mediator in sacrificio Melchisedech sacerdotis, vt redemptor in decima Habrae. Hoc autē patriarche sacrificiū omittim⁹ ⁊ Melchisedech recitam⁹, quia Noe obtulit sacrificiū pecoris: s̄m ritū legis veteris. Melchisedech sacrificiū vini ⁊ panis s̄m ritū noue legis, qua tradendū erat sacramētū dominici corporis ⁊ sanguinis.

Deinde queritur

vtz decimae sint in p̄cepto, vel in cōsilio, ⁊ q; sint in cōsilio v̄ quia Gen. 14. legir. D. Habraā dedit decimas melchisedech q; tū legitur sibi fuisse p̄ceptū. ¶ 3rē Gen. 28. viciē de Jacob. Votū nonit viciēs. Si facit votū meū zc. ⁊ sequit̄ cunctoz que videris mihi decimas offerā tibi. Cū igit̄ votū non sit de his que sunt in p̄cepto, sed solū de his q; sunt in cōsilio p̄prie. Ergo solo decimaz est in cōsilio. ¶ 3rē nō est rō qre vicā esse in p̄cepto nisi quia seminantib⁹ sp̄alia debetur merces seu sustentatio tpalis: s̄m illud Luc. 7. Dignus est oparius mercede sua. ⁊ i. cor. 9. Si nos vobis spiritualia seminam⁹: non magnū est vestra carnalia metbam⁹. ⁊ super 80. psal. 8. Sumite psalm. ⁊ date tympanū; Glo. exponit sic. Sumite spiritualia ⁊ date tpalia: seu carnalia, sed cōstat q; bec rō nō determināt hanc aliquotā. s. decimā. Ergo v̄ q; dare decimā nō sit in p̄cepto, licz dare aliquid. s. sustentationē tpalem mīstro dei sit in p̄cepto. ¶ Cōn. Lenit. vltio. Dat̄ p̄ceptum de decimis vbi v̄. Oēs decime terre seu v̄ frugib⁹: seu de pomis arborū v̄i sunt. ⁊ infra loquēs de pecorib⁹ dicit. quicquid decimū venerit sc̄ficabit̄ dño. ¶ 3rē v̄ Nūc. 18. filius leui dedi oēs decimas israelis in possessionē p ministerio quo fuinnt mihi i tabernaculo federis. ¶ 3rē Mal. 3. Inferte oēm decimā in oreū meū. ¶ 3rē Math. 23. viciēs. Ne vobis scribe ⁊ pharisei ypocrite qui decimatis incertā zc. ⁊ seq̄ h̄ oportuit facere: ⁊ illa nō omittēre sup quo dicit glo. P̄cepit dñs oīum rex decimas offerri pp alimontā sacerdotū. ¶ 3rē Exo. 23. Decimas ⁊ p̄micias nō tardabis offerre dñc Aug. Si

tardi⁹ dare peccatū est. Quāro magis peccatū est nō dedisse: igit̄ tū ex aucte legis, tū ex auctoritate p̄phaz, tū ex aucte euāgelii, tū ex aucte sanctorū, v̄ esse in p̄cepto solo viciēmaz. In iure at canonico i multis locis exp̄ssius hoc habet. ¶ Forte dicit aliquis: q; i veteri lege erat hoc in p̄cepto, sed i noua lege nō est in p̄cepto quātū ad istā aliquotam. ¶ S; cōtra. Rō hui⁹ p̄cepti in veteri lege erat propter sustentationem ministrorū dño s̄uētū, sicut viciē p̄dicte auctoritates. Nume. 18. ⁊ mal. 3. Cū igit̄ in noua lege maxie nūc t̄pis multiplicent̄ ministri ecclesie, ergo nūc multo magis vanda est eis aliquota equalis uel etiā maior. ¶ P̄tēa Math. 5. Nisi habundauerit iusticia v̄ra plusq; scribarū ⁊ phariseorū nō intrabit̄ in regnū celorum ⁊ itez Luc. 11. Decimas vobis omnū que possideo, viciē pharise⁹. ergo ad hoc uel ad apli⁹ tenēt xp̄iani si volunt in regnū celoz intrare. ¶ Rō cū distinguat̄ t̄pa ante legē: in lege, p̄ legem, in gratia euāgelii v̄ d; q; s̄m indeterminationē vt. saliquota pars s̄be varet̄ ad sustentationē mīstroz dei semp fuit in p̄cepto ⁊ de iure nature, vt dicit̄ est Gen. 4. Sacerdotib⁹ egypti cibaria ex oreis publici p̄bebant. ¶ Scdm̄ determinationem vero talis ptis. s. decime ante legē fuit in cōsilio. In lege vero fuit in p̄cepto simplr̄ Exo. 23. ⁊ Nume. 18. In tēpore hō grē facte sunt in p̄cepto cum necessitas est ut petantur a ministris vel ec̄ si non petuntur dum tñ sit cōsuetudo regionis. Un decretal̄ Alexandr̄ ec̄ de deci. ⁊ p̄mi. Mandamus quaten⁹ parochianos vestros monere curetis, ⁊ si op⁹ fuerit sub excoicationis v̄strictionē spelle re vt de puentib⁹ molendinoꝝ piscarioꝝ feno ⁊ lana ecclesiis quib⁹ debent̄ cū integritate psoluant. ¶ 3rē decretalis Inno. 3. cōcili Lateran̄. Ille quippe decime necessario sunt soluēde que debent̄ ex lege viuina vel consuetudine approbata, qd̄ infra plenius determinabitur.

Consequēter queri

tur, vtz p̄ceptū de decimis sit morale, aut ceremoniale, p̄bat q; ceremoniale, quia nō est scriptū in corde hōis, nō n̄ scriptū in corde hōis, q; debeat dare decimā vel v̄ndecimam ⁊ sic de aliis aliquotis, sed p̄cepta moralia scripta sunt in corde hōis, vt dicit Aug. 9. p̄ceptum de decimis nō est morale, ergo

est ceremoniale. ¶ **T**ertium preceptum de sabbato est ceremoniale eo quod per illud significabatur sabbatum hoc est deus pectoris seu metus. Sicut preceptum de circumcissione fuit ceremoniale: eo quod per illud significabatur circumcissio cordis. Ergo eadem ratio preceptum de decimis est ceremoniale, quia significat quod consumatio bonorum operum vanda est deus: sic dicitur glo. Iheronimus super Exo. 22. ut deum est super. ¶ **T**ertium preceptum fuit iudeis dare decimas et primitias leuitis. ut scilicet esset cibus in domo domini. Ergo cum preceptum de primitiis sit ceremoniale: quia iam non manet. sicut et preceptum de decimis est ceremoniale. ¶ **T**ertium dicitur beatus Jacobus Actus. Usus est spiritus sanctus: et nobis nihil ultra imponere vobis oneris: quod hec necessaria ut abstinere vos ab ymolariciis simulacrorum et sanguine et suffocato et fornicatione. sed dare decimas onerosum est. quod non est preceptum credentibus de gentibus. quod secundum hoc modo non tenentur layci dare decimas. ergo preceptum de decimis non fuit morale. ¶ **C**ontra Augustinus: Decime sunt tributa animarum egenarum. quod si decima dederis: non solum habundantiam fructuum recipies: sed corporis sanitatem. Si ergo decime sunt tributa: ad illas tenentur homines. secundum illud Mattheus 22. Reddite que sunt cesaris cesari: et que sunt dei deo. et ad Romanos 13. Cui tributa tributa sunt. Sed non tenemur nunc ad ceremonialia. ergo preceptum de decimis non est ceremoniale. ¶ **T**ertium que sunt de lege nunc non sunt ceremonialia. Sed oblatio decimarum versus de lege nunc quod versus per hoc quod in tempore legis nunc obtulit dabitur decimas et Jacobus. nec versus aliquid vitiose eis nisi nunc. quod non sunt ceremonialia. ¶ **P**roterea de iure nunc est. ut faciat homo id quod ordinarum ad salutem anime. Decime vero ordinantur ad salutem anime. ut patet in predicta antequam Augustinus. Ergo sunt de iure naturali decime. quod non est preceptum de decimis ceremoniale. ¶ **T**ertium Augustinus. Qui sibi aut proximo operari peccato desiderat indulgentiam pro mereri. reddat decimam. et de novem partibus pauperibus faciat elemosinam. ergo decime sunt ad salutem anime. et inde ut patet. ¶ **T**ertium Augustinus. Uolumus cum deo partiri decimas. et ideo totum tollit. Ex quo etiam versus quod solo decimarum sit morale et non ceremoniale. ¶ **R**espondeo preceptum de decimis est preceptum iudiciale. unde non est deus morale. quia secundum suam determinationem non est scriptum in corde hominis. nec ceremoniale: quia non est datum principaliter in figuram significationis sed iudiciale. quia datum principaliter secundum rationem equitatis mutue distributio: ut sit equalitas datus

et accepti in seminante spiritualia: et dante temporalia. secundum quod possibile est. Nam in carnalibus in temporalibus necessaria fuit determinatio quia illa temporalia sunt in spiritualibus. non fuit possibile. Nam spiritualia totaliter erogantur abique diminutione sibi donatoris. ¶ **A**d primo ergo obiectum dicendum est: quod preceptum de decimis est datum ad suam suam scriptum est in corde hominis. Cui liber enim dicitur scripta quod vanda sunt temporalia eis qui ministrant spiritualia. sed non est scriptum quod psalmus sit danda. sed dominus taxavit decimas multis de causis sicut dicitur est super. ¶ **A**d secundum vero obiectum dicimus. quod non est sile de decimis et sabbato: et circumcissione carnali. et est duplex dissimilitudo. Prima est: quia nec sabbatum nec circumcissio carnalis instituta principaliter propter sabbatum pectoris et circumcissione cordis: imo principaliter propter allegoricam intelligentiam. Preceptum enim de sabbato datum est ad significandum eternitatis sabbatum datum per christum. Cui cum venit sabbatum eternitatis datum per christum debuit cessare litteralis observantia licet dicitur Augustinus contra Faustum. Sabbatum vero eternitatis tunc venit quando christus captivam duxit captivitatem. Unde ex tunc debuit cessare litteralis observantia sabbati. Sicut circumcissio carnalis principaliter significat generale circumcissionem: que est a culpa et a corruptione carnis. et hec circumcissio erit in resurrectione. quando christus venit hec circumcissio debuit cessare circumcissio carnalis. sicut venit quando christus surrexit. Ergo exte debuit cessare carnalis circumcissio. non est ergo versus quod propter morale significationem fuerit preceptum de circumcissione vel sabbato ceremoniale. sed propter allegoriam. preceptum autem de decimis non habet nisi morale significationem. et propter hoc non est sic Alia causa dissimilitudinis est: quod ipsa litteralis observantia sabbati vel circumcissionis carnalis non est moralis de se. sed ipsa litteralis intelligentia vel observantia precepti de decimis est moralis. ¶ **A**d tertium: deus quod preceptum de primitiis morale fuit. nec cessavit sed manet a primitiis. primitie enim primum quod erat. nec erat determinatum quantum daretur primitiis. sed prohibito suo dabat quis in se. 60. et 60. partem. Lo eo autem primitiis subierunt cotidiane oblationes et primitie oblationes que fiunt in tribus magnis festivitatis. scilicet pascha pentecoste et natiuitate domini. Non versus quod cessare preceptum de primitiis cum loco illi subierit maius. ¶ **A**d quartum sicut deus quod dare decimas non est onerosam in se sed onerosam sit quibus et

incredulis, fidelibus autem qui credunt deum esse
verace facile est et leue soluere decimas. dicit
enim per mal. pphiam. 3. g. nerte oem decimam
in oreum meum ut sit cibus in domo mea: et p
bate me super hoc dicit dominus. Si non aperuero
vobis cathartas celi ut effundam benedi
ctionem usque ad habundantiam. et increpabo pro
vobis deuorantes: que non corrumpet fructum do
mus vestre. hec promissio facit quod soluere de
cimas non sit onerosum fidelibus. Non redeuntibus
autem permittit celum ferreum et terram eneam
Soluendum est ergo per interemptionem

Meritur postea

de quibus debeat dari decima. **¶**
Et querunt circa hec tria principaliter. **¶** P. 1. o
vix deturpatis acquisitis deat dari decima
Secundo vix decime personales sint in precepto
Tertio vix decime pediales de minutis
sint in precepto.

Queritur igitur

primo
vtrum
de turpiter acquisitis. ut de meretricio et fe
nore seu rapina deat dari decima quod non vult
Nam dicitur per puerb. 2. 1. 0. Hostie ipsorum abhominabi
les que offeruntur ex scelere. super que locum dicit
beat. Gregorius. Quicquid in dei sacrificio ex sce
lere offertur omnipotentis dei non placet iracundiam
sed imitat. **¶** Item Gregorius scriptum est. Donora
deum de tuis iustis laboribus. quod si san sum
ptum est de puerb. 3. 0. Qui ergo male accipit
ut qui bene prebeat. Constat sine dubio quod dnm
non honorat. Si ergo tam meretrix quam usurarius
male accipit. ergo de illo non potest deum hono
rare. ergo nec decimam dare. **¶** Item Eccl. 34. 0.
Qui offert sacrificium de sba paupis. qui dicitur vi
crimar filium in conspectu patris. super que locum
dicit Gregorius. ex hoc facile cognoscitur quantum
apud deum dolor exaspas. quoniam ei sacrificium ex ra
pina tribuit. **¶** Item Eccl. 34. 0. Inmolantis ex
iniquo oblatio est maculata. **¶** Item in eodem
Dono iniquo non prebeat altissimus. nec respicit
in oblationibus iniquorum. **¶** Item Gregorius Syn
gario episcopo. Non est putanda elemosina si pau
peribus dispensat quod ex illicitis rebus acquirunt
Si ergo ex illicitis rebus acquirunt. non potest fie
ri elemosina. ergo nec dari decima. **¶** Contra
dicit humana lex quod turpiter facit meretrix: quia
est meretrix. non tamen turpiter accipit. ergo mer
cedem meretricii iuste possidet. si de iuste pos
sesso potest iusta fieri tributio. ergo et dari de
cima. **¶** Item sic dicit Augustinus ad Aurelianus.

Delicium non debet in iunitate tribuere: et ceteris ad
ceptio est quod non debeat esse conditionis me
lioris aliquis in eo quod deterior est: nec modo
dum sequi: vni penam mereat. Si ergo usurarius
et meretrix tenent de iusto negocio decimam
tribuere et etiam de pedialibus. ergo propter de
lictum meretricii vel usure non absoluetur a de
cia. Si ergo dicitur quod a feneratoribus et raptoribus
non debet accipi decima nisi de iuste possessis ob
stet quod aliquis usurarius qui nihil habet nisi de
usura agere seminet. aut teneat ad decimam de
fructibus illius agri aut non. **¶** Si dicitur quod re
net. in contrarium est illud quod ei ex fructibus
acquiruntur est ex usura. et ita totum funebre et
morticinum est. Ergo nec de illo poterit dari
decima. Si ergo dicitur quod non potest dari. ergo nec
de possessionibus. nec territoriis quas colunt
iudei dabitur decima et lacus ex sua impietate et
peccato reportant. **¶** Respondeo. vel distinguendum
quod decimam alie sunt pediales. alie personales
Si personales distinguendum est. Quia autem est
trium omnium pecunie decimam in accipiente
te. et non oportet repetitum ut in meretricie aut
hystione. Aut non est trinitatum: ut in fure sy
monaco raptore et usurario. **¶** Si ergo non est
omnium trinitatum non tenet dare nec ecclesia
recipere potest. vni super hoc dicitur Eccl. 35. 0. postquam
dixit. Sanctifica decimas tuas. subiunxit. No
li offerre munera praua: non enim suscipiet illa
deus. **¶** Si ergo trinitatem omnium tenet dare: sed
ecclesia non debet recipere quod dicitur persona illa est in
scelere. ne videatur ei approbare delictum. hinc
dicitur Deut. 23. 0. Non offeres mercedem prostibulis
nec precium canis. et canis potest dici hystrio.
Si vero penitentiam accipiat et dserat prauam
vitam poterit ecclesia et ab hystione et a me
retice peritas decimas recipere. Quia sicut dicit
beatus Gregorius super illud Job. 28. 0. ferat de tra
colis et non debet despicere deus sepas se ab accusa
tione terrena in eo quod fuit. quia iam incipit
esse quod non fuit. **¶** Si ergo sunt decime pediales
indistincte quibus peccator et iudeus et inuasor
tenet decimas dare et ecclesia licite potest recipere
Et ratio est: quia ille non dant in trinitate persone: si
qui ex censu debito pediorum. vni decretalis Alex
andri. 3. 0. et de decimis et pmi. De terris quas
iudei colunt. Respondemus ut eos ad decimas
soluendas vel possessioni penitentium renunciantes
omni distinctione appellas. ne forte illa ecclesia
iure suo valeat defraudari. **¶** vni ad illud
quod obiicit de agro seminato de usura. quantum
quidam dixerunt quod ecclesia non debet de talibus

decimas recipere. Quia sic qui seminat in benedictione de benedictione metet. Ita qui seminat in maledictione de maledictione metet. tñ d. est. q. r. ipe usurari⁹ tenet vate: r. ecclesia licite potest recipere. Quia ipe propter fructuū nō p̄uenit ex actione usurari⁹ sed ex diuina largitate. r. ope quo multiplicatur semē. p̄terea hoc est debitū rōe p̄diū nō rōne p̄sonae.

Deinde queritur ^{vtrū} decime p̄sonales sint in p̄cepto. q. non v̄. Nam in lege dñi nō vident̄ p̄cipi nisi decime p̄diales siue de armētis. Leui. vlti. Oēs decime terre siue de frugib⁹ seu de pomis arborū dñi sūt. r. itez. Omniū decimaz ouis r. bovis r. capre que sub pastoris v̄ga trāseūt de quid decimū venerit sacrificabitur dño.

Ite v̄c decretal Innocētii. r. cillii Lateranē. Ille decime necessario sūt soluēde: q̄ debēt ex lege diuina: vel loci cōsuetudine approbata. Si g⁹ ex lege diuina nō p̄cipiuntur decime p̄sonales: nec etiā in locis aliquit nisi raro. s. vbi est cōsuetudo. g⁹ nō tenet quis ad decimas p̄sonales. **Ite** vis cōsuetudis tāta est. vt nō videat̄ fm̄ Innocēta culpa liberare nō soluētes decimas etiā p̄diales. Et go multo magis nō soluētes decimas p̄sonales.

Cont. Sene. i. 4. Habias de his que iuste adquisierat in bello dedit decimas. Melchisedech de oibus. Si ergo exēplo Habiae. in q̄ p̄mo institutio sc̄a est de solutiōe decimaz soluēde sunt decime. ergo p̄sonales decime debent. **Ite** Aug⁹ iū hoc dicit. de militia de artificio de negotio redde decimas. **Ite** Celestin⁹. r. ex de deci r. p̄mi. Reuera sic sc̄i patres in suis tradūt scriptis. de vino ḡno r. fructib⁹ arborū. pecorib⁹ ortis. de ipsa negociatione. r. de oibus bonis decime sunt ministris ecclesie tribuēde. **Ite** idē ibidem. fidelis hō de oibus que licite pōt acquirere decimas erogare tenet. **R.** v̄c. q. decime tam p̄sonales q̄ p̄diales sunt in p̄cepto.

Est autē dñi in p̄ceptū affirmatiuū r. negatiuū sic p̄: ex aliis alibi dicitis. quia p̄ceptū negatiuū sēp obligat r. ad sp̄. p̄ceptū dñi affirmatiuū: r. si obligat sp̄: n̄ tñ ad semp sed p̄ tpe r. loco. Un̄ illud p̄ceptū. honora patrem in quo p̄cipit sustentatio patris: obligat quēlibet filium sp̄. nō tñ ad sp̄. nisi cū tps r. locus se offerant. vt si p̄ indigeat: vel a filio d̄bitū obsequiū requiratur. tñ dñm eū p̄ceptū

de decimis sit affirmatiuū sp̄ obligat. nō tñ ad semp. Dico ergo iux̄ decretalē Innocētii. q. vbi cōsuetudo est tenet solvere decimas p̄sonales sicut r. p̄diales. **Ite** si cōsuetudo nō est: r. indigeret minister. s. sacerdos a quo recipiūt sacramēta. r. peteret p̄pter indigētiam seu sustentationē. dico q. tunc tenent non solum ad decimas p̄diales: sed etiā ad p̄sonales. Sunt enī aliquae ciuitates in quib⁹ habitāt hōies qui nō hnt p̄dia: vt i. i. i. maris in quib⁹ si nō soluērent decime p̄sonales cogerent ministri dei ex defectu mendicare. Et p̄ hoc minus vacare diuinis. q̄ est cōtra illud psal. Sumite psalmū r. vate tympanū dicite laicis hoc est. Sumite spiritualia a ministris dei: r. vate tp̄alia vnde sustentēt. **Ad** illud hō quod obicit q. in lege diuina nō est p̄ceptū. Respondendū p̄ interreptionē. quia si in illa pte. Leui. vlti. nō sit p̄ceptū. tñ alibi d̄r vlt̄ decimas r. p̄micias nō tardabis offerre. Exo. 22. r. Ecclē. 35. Sanctifica decimas tuas. r. post. Da altissimo fm̄ donatum eius. Si ergo ex dono d̄i possident oia que acquirunt iusto negotio vel arte de illis decime vande erunt. Ad alia hō p̄ n̄sio ex iā dicitis

Postea queritur ^{vtrū} decime sint in p̄cepto. Ad q̄d sic. p̄ceptū est vt d̄ oibus que p̄tinet ad victū humanū hōies vnt decimas. vlt̄ Leui. Oēs decimas terre r. vt de frumēto r. vino r. hi. Si ergo eadē est rō in vno r. in oibus. ergo de oib⁹ tenet vate decimas. ergo d̄ olerib⁹ r. granis. **Ite** d̄r. 23. Postq̄ d̄r de decimatione mēte r. aneti subdit vns. oportuit ista facē r. illa nō omittere. Ergo de oib⁹ istis r. similib⁹ minutis vada est decima. **Ite** mal. 3. d̄r. Inferte oēm decimā in oreū meū. q̄ oēm dicit. nullā oīo excipit. **Ite** nos tenemur vate decimā de tpe d̄o. Un̄ dicit beat⁹ Hier⁹. q. quadragesima sūma obseruatōe ē obseruanda. q̄ ipi dies decima sunt āni. Si g⁹ de dieb⁹ decima vada est. multo fortius r. d̄ quibuslib⁹ aliis. **Con.** Dicit Inno. 3. q. ille decime necessario sunt soluēde que debēt ex lege diuina vel cōsuetudine approbata. Si ergo solo decimaz minutaz nō p̄cipit in lege diuina quia in veteri testō nihil definit nisi tñ d̄ frugib⁹ r. pomis arborum. Leui. vlt̄. nec in plurimis locis cōsuetudo est. Ergo ad solutionē minutaz decimaz nō tenentur homines vbi nō est cōsuetudo.

Item si dicat qd pp illud euāgelii. Decimas
metā et ancruū etc. Et post hoc oportuit facē
et illa nō omittē. Teneant gō xpiani ad mi
nutas decimas. Inconuē est qd vñs nō loq
bat nisi de iudeis et fm illū statū. Un p hoc
nō pōt haberi qd ppter hoc teneant xpiani ad
minutas decimas. **I**tem si oēs decime et mi
nute et maiores essent necessario soluēde nī
hil esset dictū qd ad distinctionē faciendam
dicit cōcilium lateranēse. qd ille decime ne
cessario sūt soluēde que debent ex lege vi
uina uel loci cōsuetudine approbata. **A**d h
dixerit quidā qd de oibus que renouantur
quolqz āno tenent hōies dare decimas. nō tñ
peccāt si nō reddāt veri nōis decimas. qd ta
ratio talis pñs moralis nō est. ideo relinqd
arbitrio et determinationi ecclesie. Sisi mō
dicūt qd nō peccant qui nō reddūt minutas
decimas. vbi nō est cōsuetudo reddere tales
decimas. nec petere. qd rōe optime dixit papa
qd petere ē fm cōsuetudinē patrie. Si tñ indi
geret ecclesia vt peteret veri nōis decimas
peccarent si nō redderent. **A**d illud qd pri
mo obr. qd eadē est rō in vno et in oibus
vident p̄terēptōz dicentes. Qd magi ex
p̄sum de maiorib⁹ decimis qd de minutis
ita qd maiores decime sūt in p̄cepto. mino
res in cōsilio. nisi cū determinatione predicta
si petere ē in necessitate ecclesie. **A**d illud
qd obr. de euāgelio. oportuit ista facē etc.
qd referendū est ad illū statū in quo vñs
loquebat qd erat tps legis sic opponebatur
quo tpe minute decime rōe generalis p̄
ceptionis legis et p̄p̄ie. Inerte oēm decimas
erāt in p̄cepto. Debit enī lex p̄cepta iudicia
lia grauiora. et magis onerātia qd euāgelii.
Uel pōt dici. qd istud qd dicit optuit nō so
nat i debitū. sed i cōuenientā. vñ sensus est
oportuit i. ueniēs fuit. **A**d aliud qd obr.
de tpe dō qd solutio decime tps. nō ha
bet erp̄se ex iure legali. nec ex iure p̄p̄ico
nec ex iure euāgelico. habet tñ ex interpretati
one iuris legali. ex ieiunio Moysi. et ex in
t̄p̄atione iuris p̄p̄ici. ex iunio Delye. et iu
ris euāgelii. ex ieiunio xpi. de quibus habet
int̄p̄tari ecclesia. tñ ex talib⁹ nō pōt argui
qd teneamur ad cōsilia. cū ista in p̄ceptis iur.
diuini nō inueniāt erp̄ssa. sed sint ex insōe
et decreto ecclesie. **S**i contra hoc qd dictū
est sup̄ qd tenent hōies dare decimas de oī
bus. que renouant quolqz āno obr. Nā diuer
sis t̄p̄ibus āni in eodē orto uel agro. agrico

le diuersa sēma serūt. Ergo nōn teneantur
tales ad decimā nisi semel in āno. Cū tamen
dicat decretalis Clemētis. 3. c. de dci. et p̄
mi. qd cum agricolores in eodē agro uel or
to diuersa sēmina serūt de oibus fructibus
decimas absqz diminutione psoluāt. **I**tem
pari rōe. nec fruct⁹ alium que pluries fetāt
in āno teneant decimare qd est contra legem
Leuiti. vlt. **P**reterea d. qd cū decretū dci
maz ante legē facit in cōsilio vñ. sicut patz
ex voto Jacob. In lege xpo fuerit in p̄cepto
vñ. **L**ex gratie est p̄t̄i. i cōsilio. p̄t̄i i p̄cepto
In p̄cepto cū petis et exigis ab ecclesia s̄z cō
suetudinē approbatā. uel ecclesie institutiōz
In cōsilio xpo cū nō petis. nec ex cōsuetudine
habes. nec ab vñ ecclesia iudicet. **E**t h̄ dico
generaliter q̄tum ad decimas minutas.

Consequēter queri

tur. qd deat dari decima. et cui dare decimas
sit p̄ceptum affirmatiuū. nec obliget ad sēp̄.
Ergo nō tenet sēp̄ statim decimā soluere
Item ali qd ex negociatione nō lucratur
vno die fortitan nisi dñariū vñ. Sili modo
nec in vna septimana nisi paucos denarios
qui vix et cū parua vtilitate ecclesie possant
decimari. ergo de rōe nō est decimāda nego
ciatio statim. quia ex hoc uel p̄uam uel nulluz
comodū ecclesie pueniret. ergo fructib⁹ p̄
ceptis uel acquisitis nō tenet solue decimas
Con. Qd sine decimatiōe tps debet statim
soluere tenemur. qd statim fructib⁹ p̄ceptis te
net decimā soluere. **I**tem dicit decretal. Alex
3. c. de dci. et p̄mi. Mandam⁹ vt decimas sta
tim fructibus collectis psoluant. **I**tem que
rit vñ licitū sit p̄sqz soluat decima merce
narios uel huiusmodi p̄ seruitio suo de frugi
bus remunerare. qd vñ. quia cōe est emolu
mētū fructū possessoris et ecclesie. Ergo cō
munis debet remuneratiōz huiusmodi qd
opetit. vt sit equalis rō danti et accepti. **C**o
tra decretalis Alex. Quidā hōies seruitenti
bus et mercenariis de frugib⁹ nō decimatis
debita toti āni p̄ laboribus suis ipendant
tūc demū de residuo decimā psoluentes. mā
damus vt decimas statim fructib⁹ collectis
psoluant. ac de subtractis dignā satisfactiōz
exhibere p̄eurent. **I**tem querit vñ p̄ dē
ductis expensis p̄s decime debito mō soluāt
quod vñ. quia quicūqz est p̄iceps in p̄uentu
et lucro d̄z p̄iceps esse in expensis d̄ eitate
nāli. Ergo cū ecclesia sit p̄iceps in p̄uēntu

debet etiā p̄iceps expensaz. Ergo ante de-
cimā deducēde iunt expense. ¶ Con. decre-
talis Celestini. 3. Districte p̄cipimus anteq̄
deducatis expensas: decimas ecclesiis ad q̄
p̄tinēt cū integritate debita p̄soluatis. ¶ Itē
queritur vtz p̄ius sit solucio census vel
tributū vno tpali. q̄ decima sacerdoti. quod
v̄. nam p̄tas terrena sicut p̄ ex p̄cedentibus
p̄marū h̄z in possessione terrena. Ergo 7 p̄i-
matū v̄ h̄re in tributo sibi debito p̄sidiis
terrene. P̄uo ergo erit solucio tributū; q̄
decimā sacerdoti: q̄ v̄ ex ordine x̄borum
vni innui. Mar. h. 22. Reddite que sunt ce-
saris cesari: 7 que sūt d̄i d̄o. ¶ Cō. Cōcilii
generale sub Innocē. 3. ex de d̄ci. 7 p̄mi. Sta-
tui? vt exactō; s̄buto 7 cēsu p̄cedat solo
decimaz. ¶ Itē querit si furtiue vel violēte
rapiaf tot? acruus de area ante solucio-
nē decimaz. vtz teneat possessor ad decimam
acruu soluendā ecclesie. Ad q̄ sic. D̄nium
decime residet penes ecclesiā etiā ante sepa-
rationē: nec teneat rusticus eā custodire nisi sic
suā. ergo si amittit vel auferē ecclesie auferē
¶ Con. Statū collectis fructib? v̄ decima
uari. sic dicit Alex. 3. S; quia statū nō soluit
rusticus. id ablata est. ergo rustic? est eā sub-
tractionis. ergo teneat ecclesie. ¶ Itē querit
si aliquis vendat acruū ante solucio-
nē decimaz. vtz quis teneat ad solucio-
nē. Nā sic dicit cōcilii generale. si res indecimata trāsit cum
suo onere. euz res ista sit indecimata emens
eā teneat ad decimā. ¶ Itē vendēs vendit re;
p̄p̄riā 7 decimā. ergo fraudat ecclesiā a d̄ci-
ma. g? teneat ecclesie de decima. ¶ Itē si v̄q;
teneat ad decimā g? ecclesia habebit duplicē
decimā. cū ei nō debebat nisi vna. g? ecclesia
suū recipiet cū augmēto q̄ ē maḡnū icōue-
nienē. ¶ R? distinguēdū q̄ sūt decime per-
sonales 7 p̄diales. Decime p̄sonales debēt
dari eo tpe quo maior comoditas p̄uenit ec-
clesie. 7 id dicit q̄ p̄nt dari in fine ani. vt sic
maior comoditas p̄ueniat ecclesie q̄ si p̄mi-
nutas soluēt. ¶ Decime x̄o p̄diales statim
debēt dari cū fruct? p̄cipiūt: 7 anteq̄ soluā-
tur mercenariū: 7 anteq̄ deducantur expense
7 anteq̄ soluā cēsus vel tributū. 7 anteq̄
p̄ negligentia inde aliquid furto vel rapina
possit auferri. 7 anteq̄ res indecimata alie-
nē vel uēdat. sicut dicit iura p̄dicta. ¶ Ad
illud ergo q̄ p̄mo obiē q̄ affirmatiuū est: 7
p̄pter hoc nō obligat ad statū. v̄dm q̄ non
sequit: quia sic est p̄ceptū vt cū decima sol-

uit tali tpe soluā. Vn̄ ip̄a circūstantia tpe
includit in p̄cepto s̄m determinatio; eccle-
sie. ¶ Ad aliud x̄o q̄ obiē de p̄sonalibus
decimis. iam insuz est. qm̄ nō est n̄c. Nam d̄
volūtate eccleie est vt p̄sonales decime nō sol-
uant statim. sed cū magis expediat. De volū-
tate x̄o eccleie ē vt p̄diales soluā statim. quia
hoc magis sibi expedit. nullus aut̄ p̄t re v̄te
volūtate v̄ni sui d̄tinē. ¶ Ad aliud x̄o q̄
querit d̄ solucio-
nē mercenariōz: 7 etiā dedu-
ctione expensaz. R̄ndē s̄m decretale Inno.
3. ex de d̄ci. 7 p̄mi. Rep̄nditis illos q̄ sum-
pt? agriculturę ante solucio-
nē decime d̄ducūt
7 portione fructū i mercedē cultoz sep̄at
vicētis sic. Cū v̄? est terra 7 plenitudo ei?
orbis terraz zc. Deficiōis d̄ditio; eē nō v̄eat
q̄ v̄is tpalis. Cui? statutū de terris quas ex-
hibet aliis excolēdis: nō quidē d̄ductis sum-
ptibus: aut semine sep̄ato necessario cū inte-
gritate p̄soluit. nimis p̄fecto v̄ iniquū. Si
decime quas d̄? in signū v̄is v̄ni sibi reddi
p̄cepit: suas eē decimas afferēt occasiōe p̄-
missa v̄muni valeāt. cū d̄bita sit solucio d̄-
cimaz. 7 subdit. De cūctis oīno p̄uēibus
decime sūt reddēde. sic colonia d̄: p̄te fructū
que sibi remanet iōe culture. sic 7 v̄is d̄ por-
tio-
nē quā p̄cipit rōe terre decimā reddē teneat
¶ Ad ea x̄o q̄ obiēant v̄d. q̄ ecclesia nō p̄-
cipit decimas sic cōmunē p̄uentū. imo sicut
censū v̄ni generalis auctoritate diuina. 7 iō
ab oī d̄ditione 7 d̄bito ē libez stipēdiū d̄ci-
maz. ¶ Si aut̄ q̄rat vtz circa res acquisitas
p̄sunt expēse d̄ducēde q̄ soluā decima.
R̄nd; Inno. 3. ex de d̄ci. quia aut̄ acquirunt
d̄ pecunia d̄cimata aut nō. Si nō acquirunt
de pecunia d̄cimata nō sunt deducēde ex-
pēse ante solucio-
nē decime. Si x̄o sunt ac-
quisite d̄ pecunia d̄cimata p̄sunt deducēde
expēse. ¶ Si aut̄ q̄ratur s̄m. vtz expēse
q̄ fiunt p̄ fructibus p̄cipiēdis de pecunia d̄-
cimata sint deducēde. R̄nd; Inno. q̄ non. 7
rō ē: quia sp̄ fructus trāseunt in dominiū
illoz salua decima. nec possunt alienare fru-
ct? nisi cū hōre decimaz. Et h̄ ē q̄ p̄ v̄cti-
tione v̄ct Innocētius l̄ti. ex de d̄ci. 7 p̄-
mi. Licet circa res acquisitas v̄ factas de pe-
cunia d̄cimata cū ip̄e uēduntur 7 edamur
deducēdas expēsas 7 de residuo q̄i de lucro
decimas p̄soluēdas. vt si uēdat dom? ager
vineas. clibanus. molēdinū. grex. aut q̄; mē-
ces. expēsas trā q̄ fiunt p̄ fructibus p̄cipiēdis
ex illis de quibus fructibus p̄ueniūt nō d̄da?

deducendas etiā si fuerint decimate. quoniam
salua decima fructus efficiunt eorum qui faciunt
ipsas expensas. fructus autem alienari posse non cre-
dimus nisi cum onere decimarum. nec per restitu-
tando detrimere quarumque rebus ex quibus deci-
me soluantur credimus deducendas expensas
de partibus decimandis. quia penes omnes
res permanet restaurande. Ad illud vero quod
obicit utrum solutio census vel tributum deat
precedere solutionem decime. quia specialis dominus pri-
matu habet in terrenis dominus quod non. et ratio est quia
que est operatio domini terreni ad celestem. ea est con-
paratio domini ad unum. Terrenus enim dominus habet
dominium particulare et transitorium et subiectus do-
mino celesti. Dominus vero celestis est perpetuus
et generale. quia ergo decima soluit sacerdos
et vicarius ubi in signum celestis et generalis do-
minii. Ideo solutio decime oportet precedere solutio-
nem census. et etiam ipse census et tributum decima-
ri oportet. quia et ipsum dominum speciale obnoxium est
domino celesti. si receptus fuerit census ante so-
lutionem decime. Unde Innocentius in Decilio Late-
ranensi. capitulo de decimis. et primo. Cum in signum vobis do-
minii. quod quodam titulo spatium dominus decimas re-
seruauit nobis et ecclesiarum dispendiis. et aiaz
preualis obuiare volentes. statumur ut in pro-
gatiua domini generalis exactione tributorum. et
censuum precedat solutio decimarum. vel saltem hi
ad quos census vel tributa decimata pue-
nerit. quoniam res cum onore suo trahit. ea per censuram
ecclesiasticam decimare cogant ecclesie quibus
de iure debent. Ad illud vero quod queritur. si
furtive vel violenter rapiat totus aceruus de
area ante solutionem decime. utrum teneat pos-
sessor ad decimam acervi soluendam ecclesie. Re-
spondetur quod si rusticus erat in mora per negli-
gentiam. vel per causam aliam indebitam tunc violentie
vel furti teneat ad totam decimam totius acervi
soluendam ecclesie. quia secundum iura si ex mora sol-
uendi debiti accidat periculum rei que debet.
periculum et detrimendum est ei. propter que fit illa mo-
ra. tamen ecclesia vadit rustico suas actiones
contra violentum. Si vero ecclesia erat in mo-
ra. aut propter moram illam amisit rusticus fructum
aut non. Si non sed quia ita origit. ecclesia de
residuo recipiet tantum decimam. Si sic ut quod per
moram ecclesie eneuit periculum. quia non aude-
bat rusticus tangere fructus non decimatos. et
ideo non reposuerat fructus quos aliter reposuisset
in locum secum. tunc decima sic dicitur totaliter
cedit in periculum ecclesie. ecclesia enim debet perire
lucrum cum vanis aliis. Ad vltimum quod queritur

de conditione acervi ante solutionem decima-
ri. Rides quod tam uedens quam emens teneat ad de-
cimas. uedens propter uoluntatem que commisit. emens
quia habet rem que obnoxia est decime. Et sicut
dicit Innocentius. fructus non possunt alienari. nisi
cum onere decimarum. Unde potest ecclesia petere a
quo maluerit tamen si obtinuerit a mendicatore qui
ad ecclesiam liberat est emptor vel emptor. Absit enim
quod ecclesia suam recipiat cum augmento. Si tamen
querat si uanus soluit decimam emptor vel uen-
ditor. utrum unus teneat alteri. Distinguitur
Si emptor fuerit bone fidei et soluit decimam
teneat ei venditor. Si fuit male fidei non teneat
nisi expresse dictum fuerit et cautum. sed tamen
utrumque debet agere penitentiam de dolo et quasi
furto. quia contraccuerunt decimam iuramento domino.
In foro tamen penitentiali tutum est quod si emptor
soluit decimam. uenditor sibi restituat. nisi forte
in causa scilicet si emptor non inuenit deceptus in
re. quia adhuc bene ualeat precium.

De modo que

rendum est quibus uada sit decima seu
qui possunt decimam recipere seu possidere.
Et querunt plura. Primo utrum layci possunt
decimas recipere. Secundo utrum religiosi.
Tertio utrum clerici qui habent aliquid suffi-
cientis stipendii. Quarto utrum una ecclesia
possit accipere decimas de territorio vel persona
alterius ecclesie. Quinto utrum pauperibus sit
soluenda decima. Sexto utrum dominus pape
sint soluende decime decimarum.

Queritur ergo pri-

mo. utrum laycus possit decimam recipere seu
possidere. Ad quod sic. Zeno ad Damasum. Quia
tua beatitudo quesitum. utrum usus decimarum
et oblationum possit secularibus peruenire. In-
uenit uestra sanctitas omnino non licere. prostan-
tibus hoc hominibus diuini auctoritatis. ca-
nonum paterno. quod obtem ab his sunt male de-
tenta que diuini iuris esse noscuntur. Item
Gregorius. Decimas a laycis possideri apostolica
auctoritate prohibemus seu enim ab episcopis uel regibus
quibuslibet personis eas acceperint. nisi ecclesie
reddiderint sciatis se sacrilegii crimine committere
et eterne damnationis periculum incurere. Item
Numerus. Filiis leui dedit omnes decimas israel
in possessionem pro ministerio quo seruiunt mihi
in tabernaculo. Ergo possessio decimarum iu-
ris leuitici est. Ergo quicumque layci decimas
possident usurpant. quod est iuris ministroz dei

¶ Itē Inno. 3. i. concilio lateranēsi. Prohibe
m^o q^o ne layci decimas cū aīaz piculo deti
nēres ī altos laycos possūt aliquo mō trāfer
re: si q^o s^o recepit 7 ecclesie nō rediderit
xpiana sepultura puet. **¶** Conē videt dicē
ex p^ose Inno. 3. q^o layci possūt tenē decimas
ī feudū ab ecclesia extra de his q^o fiunt a p^o
lato sine cōsēu capitali. In lateran. concilio ē
ibibitū: ne q^olib; psona religiosa ecclesiasti
cas decimas de manu laycoꝝ sine cōsēu epī
recipiat. p q^o indirecte dat itelligit: q^o sus
ficiat cōsēu epī: vt licitū sit ecclesie decimas
recipe de manu laycoꝝ: s^o aut itelligim^o d^o
illis decimis q^o laycis ī feudū ppetuo sūt cō
cessē. **¶** Itē cōsuetudo generalis h; q^o ē opti
ma legū sc̄pres. sic dicit Inno. extra de cō
suetudie. q^o milites decimas recipiāt 7 habe
ant ergo vi cōsuetudis poterūt decimas re
cipe. **¶** Itē sup illud Math. 18. Si peccave
rit in te fr̄ tu^o zc. Dic glo. peccat q^o fr̄z pec
cantē vidz 7 tacet. sic qui peccat ī nō indulg
Si q^o layci pceptiēdo decimas peccāt mortali
peccat gñalis ecclia tacēdo 7 nō reperēdo
Si q^o gñal ecclia nō peccat. Relinq^o q^o lay
ci retinēdo decimas ex cōsuetudie non pec
cāt. **¶** Itē si dicat q^o ecclesia tacet ppter scā
dalū. timet enī q^o si erigēt decimas a mili
tib^o ne scandalū ecclesie veniret. **¶** Conē
sicut dicit auctoritates. Veritas iusticie
nō est ppter scandalū dimittēda. sicut nec
fides vite: nec fides doctrine. Si q^o de ve
ritate iusticie est vt detētoꝝ rez ecclesi
asticaz p censurā ecclesiasticā easdē res ec
clesie restituere cōpellant eccle. Ergo non
obstāte aliquo tēt ecclesia laycos ad resti
turōz cōpellē. 7 si nō fac peccat. q^o cū h nō fa
ciat nō est cōt fides iusticie laycos decimas
possidē. **¶** Ad hoc dixerūt quidā iurispiti
distinguetes: q^o decime duplici iure debēt
ecclesie. intuitu diuini obseqi in eis p̄stiti.
vñ. is. Nume. filiis leui dedit oēs decimas
israel in possessionē p misterio quo fuerunt
mibi ī tabernaculo federis. 7 p. solis filiis
leui mibi in tabernaculo fueritib^o: 7 portan
tib^o peccā ppli. legitimū sempiternū erit. s^o
iure cū sit mere spūale nō possit a layco de
tineri. q^o tale ius nō cadit in laycū. **¶** Itē
debēt ī signū v̄lis dñi vt habitū est sup
q^ode p̄tia. 7 hoc iure cū sit civile cadē p̄nt
in laycū: nō tñ v̄l r. i. nō quo ad p̄prietatez
s^o quo ad fructuū pceptiōez. Hodie tñ a tpe
lateran. concilii s^o Alex. Nullo valet collatō

deciaz scā eis. Cū talis alienatō vel infen
datio ibi p̄latis fuit penit^o interdca. vnde
nō ius spūale nec p̄prietatez p̄cipiēdi fruct^o
tpales fuit cōcessū ante dictū conciliū militi
in feudū. 7 si ipse bñ viuat 7 defēdat eccle
siā sicut fidelis vasall^o p̄t excusari als si
vnū istoz defuerit in piculo aīe sue tenet
Alii dicūt q^o nullo tpe poterūt vari in feu
dū etiā q^o ad ius tpale seu civile: ita q^o trāsi
rēt ad heredes sicut feudū. Inutilē enī tē
ius spūale residet apud eccliaz: q^o sicut sūt
aīa nō p̄t viuere corp^o. ita sine tpalibus
spūalia nō p̄t cōsistere. **¶** Ad aliud quod
obf p decretalē Inno. q^o decē laycis in feu
dū ppetuo cōcessē sūt. itelligit de cōcessione
que ē de fco: nō d cōcessione que est de iure
¶ Ad 2° q^o obf de cōsuetudine vñ. q^o
cōsuetudo nō p̄t p̄ualē cōtra ius diuinum
nec etiā cōtra ius canonicū: vt dicit zero^o
ad Luciniū. Traditiōes ecclesiastice obfuan
de sūt: nec alioꝝ cōsuetudine: alioꝝ de con
frio more possūt s̄buerti. 7 Nico^o papa vi.
iz. Cōsuetudines obfuaē sūt si illis non
obstat canonica auctoritas. Pretēa cū lay
cos recipe decimas sit cōtra canonicā sancti
onē. nullo sit licitū ppter cōsuetudinem.
¶ Ad aliud q^o obf: q^o v̄t peccare eccle
sia q^o nō arceat vel corrigat detētoꝝ deci
maz: neq^o v̄t dimittē ppter scādalu. vñ. q^o
ē scandalū p̄ticulare: 7 scandalū gñale. pp
scandalū p̄ticulare nō est fides iusticie dī
mittēda nec differēda: s^o ppter scādalu ge
nerale: quo. s. timef scisma vel gñale pic
lū. differēda est 7 mittigāda: q^o in talibus
sicut dicit Aug^o. hoc solū bene agim^o vt v̄
ta hominū corrigat. In gñali aut scādalo
nō sequit correctio vel delinquetis l alioꝝ
iō ppter gñale scandalū suspendenda ē re
p̄titio decimaz. q^o sequeret si v̄l r a militi
b^o fieret repetitio p ecclesiasticā censurā. vñ
Aug^o dicit cōtra eplām Permeniani. quādo
crime notū est 7 ab oībus execrabile appet
vt vel nullos p̄sus vel nō tales hēat defē
fores p q^o possit scisma cōtīgē nō dormiat
seueritas discipline. **¶** Itē Aug^o Bonifa
cio. vbi p graues dissensionū scissuras nō
h^o aut illi^o hōis s^o plurimoz strages iacēt
detrahendū est aliqd seueritatis vt maio
rib^o malis sincera caritas s̄bueniat. ppter
h^o salubriter 7 meritoꝝ cessat ecclia a
repetitione decimaz que a laycis detinēt
¶ Sed querit de soluetib^o decimas militib^o

Na cum milites detineant decimas que debent clericis: raptores sunt. si ita esset quod aliquis raptor raperet de acervo frugum que sunt in campo. nihilominus tenet agricola residuum decimare. quod cum milites raptores sint decimare: et hoc sciatur agricole. unde quod data decima militibus deant de residuo dare decimam ecclesie. Ad hoc videtur quod non est simile. ecclesia enim sustinet: quod milites habeant et dissimulant: et quod diu ecclesia dissimulat non tenet quod ecclesie residuum decimare. excusat enim per dissimulationem ecclesie. dum modo sit in hac voluntate: quod si ecclesia petere libenter daret ecclesie quod militibus. Item queritur de militibus Catalonie. qui nituntur se tueri privilegio apostolice sedis indulto. ut dicitur comiti Barthinonensi in favore christiani tati et fidei catholice: ut scilicet decimas omnium locorum que paganis expulsis reducerent ad cultum dei: possent licite retinere et inter milites et principes terre que eum inuenerunt ad hoc vitare. Item posito quod possint: nunquid ex illo generali privilegio perceptio poterunt petere decimas noualium: que facta sunt postea vel fieri vel illarum rebus de quibus antiquitus non consueverunt dari decime: ut de olivis et silibus. Ad hoc videtur. salvo meliori iudicio quod si privilegium fuit sibi concessum in perpetuum et suis successoribus. ita quod fuit reale: et propter tam favorabilem causam et a sede apostolica per licite tenentur: vel ad tempus vel in perpetuum iuxta formam in privilegio expressam. fallit tamen in quatuor casibus. Primum si postea abusi sunt privilegio: impugnando scilicet ecclesiam quam defendere tenebant: vel non inuadendo posse ad apostolicam contra paganos cultum fidei christiane. Secundo si fecerunt scienter postea contra privilegium. Tertio si per illud privilegium gravata est enormiter ecclesia in eorum parochia predicta sita sunt. Quarto si renunciauerunt illi privilegio. Ad dicitur unum casum videlicet si commiserunt aliquid enormem contra ecclesiam a qua tenebant feudum videlicet occidendo vel mutilando animum tenentarium pro se vel alios rectorem vel alium clericum eiusdem ecclesie. Ad hoc videtur quod non possunt petere decimas noualium imo debent solui ecclesie. quia talia privilegia artata sunt non apostolica. decimas autem illarum rebus que non consueverunt decimari unde aliquibus quod possunt petere ipsi milites. eo quod eis ab antiquo terra illa fuit decimabilis: et una et eadem res non deat duplici iure ceteri. sic dicit decretalis Innocentii. Sed videtur quod illud non est in monasterio vel ecclesia secus forte

posset dici in layco ad similitudinem eius quod omnino est de noualibus. unde dicitur lex humana: quod fundo vendito exceptis lapidiciniis non videtur per illam exceptionem excepte nisi lapidicinie que tunc apparebant. huiusmodi plures alie essent in fundo que non apparebant: quia in ambiguo spiritus tutior via est tenenda. consuevum est ut soluantur ecclesie parochiali.

Deinde queritur religiosi possint recipe decimas. Et queritur de templariis et hospitalariis. quia si solum levitici ex iure divino continent receptio decimarum. Num. 18. cum templarii et hospitalarii non sint levitici generis recipiendo decimas usurpant quod est iuris alieni. Silius modo obicit de monachis: quia si decime debent ministris eo quod seminant spiritualia. cum ipsi non seminant spiritualia. iniustum est quod ipsi percipiant carnalia. et quod ipsi percipiant decimas. Item expressit de Num. 18. Solus filius levi mihi in tabernaculo habitabit et portabitur peccata populi dedit decimas israelis. et cum filii non sint levite qui portent peccata populi quia non habent curam. Relinquitur quod est ius divinum recipiunt decimas. Item dicit canon Leonis papa. 16. ca. q. 1. Decimas iusto ordine non tamen nobis: sed maioribus omnibus visum est plebibus tamen ubi sacro facta baptismum dant: debent dari. si ergo baptismum ecclesie tamen debent dari decime cum religiosi non ministrant sacramenta: nec conferent baptismum. contra canones est si recipiant decimas. Con. Jero. ad Damastum papam. Libere est monachis et spiritualibus viris deum timere et colere decimas et oblationes cunctaque remedia concedere et de iure suo in usus illorum et usum transferre: nec tamen in pauperibus paupertate quam religionem attendere. Item idem ad eundem. quicquid habent clerici pauperum est. et subdit. id maxime curandum est illis ut de decimis et oblationibus qualem et voluerint et potuerint cenobiiis sustentationem impendant. Ex quibus relinquitur quod religiosi decimas possunt recipe et iusto titulo possidere. Item videtur quod decimas concessas sibi auctoritate ecclesie: quod infra definitur possunt religiosi recipe: decimas tamen sibi non concessas ut que pertinet ad iura aliarum ecclesiarum non possunt recipe. Ad illud quod obicit quod non conceduntur decime nisi si levitis. secundum ius divinum videtur quod religiosi in levitico ordine computantur. leuita est cui convenit illud quod dicitur de levi. deuter. 33. Qui dixit patri suo et matri nescio vos: et fratribus suis ignoro

illos ¶ Ad aliud rō qd̄ ob̄ de mōchis d̄
q̄ debēt seminare spūalia dupl̄ p se 7 per
alios. p se orādo. p alios rō ministros 7 sa
cerdotes instituēdo. Sūt enī patroni eccle
siaz: 7 debēt sacerdotib⁹ ibidē mīstrātib⁹
sacrā beneficiū opetens assignare: q̄ si ista
nō fecerint raptores sunt 7 decimas deti
nēt iniuste. ¶ Ad tertiū rō d̄. q̄ portare
peccata ppli est triplr. vno cura animaz
suscipiēdo. vñ. is. Nūe. d̄ Aaron 7 sacer
dotibus: tu 7 dom⁹ patris tui sustinebitis
peccā sacerdotii vestri. Alio p peccatis orā
do. Nūe. s. Tradidi leuitis 7 aaron 7 filiis
eis vt fiant mibi in tabernaculo: 7 oret p
eis ne sit in p̄plo plaga: q̄mō monachi 7 alii
religiosi portēt peccata ppli. ¶ Tertio mō
ōtra peccatores zelo dei pugnādo: 7 fidez
xpianā supportādo 7 defendēdo s̄ quem
modū de leuitis vñ. 32. Exod. Cū ipi vindi
cassent ydolatriā vituli 7 statillis 7 secasti
manus v̄ras d̄no vt def vobis benedictio
p hūc modū tēplarij 7 hospitalarij qui pu
gnāt otra hostes fidei xpiane cōsecratas
hūt manus d̄no: vt merito possint benedi
ctionē pcipere decimaz. ¶ Ad vltimū rō
d̄. q̄ quis d̄cime debeāt ecclie baptisma
li si patronatū illius hēant religiosi vt di
ctū est: p̄nt pcipe decimas. Si rō nō hēant
patronatū 7 ecclesia illa suphabūdet ī de
cimis. p̄t d̄ illa suphabūdantia auctozita
te ecclesie 7 cōsensu put dicit Jer. Indigē
religiosorum seu populi.

Postea queritur vtz
cleri
ci qui hūt sufficiēs stipendiū vnde vināt
possint decimas recipe qd̄ vñ. ga auctozita
te d̄ne legis id̄stincte d̄ant oibus leuitis
¶ Cōn. institutio decimaz fuit ad hoc q̄
haberēt sustentationē sufficientē mīstri d̄i
vñ. Mal. 3. Inferte oēs decimā in oreū meū
vt sit cib⁹ ī domo mea. Si ḡ habēt sustenta
tionē sufficientē nō debēt recipe decimam
¶ Itē decime pcipiebāt dari leuitis legis
veteris: ga in terra p̄missionis nihil possi
dere debebāt. vñ. is. Nūe. de leuitis dicit
nihil aliud possidebūt decimaz oblatiōe
otenti: quas in vsus eoz 7 necessaria sepa
ui. Si ḡ possident multa clerici vel de pat
monio xp̄i vel de reb⁹ ecclesie aliis vñ p̄nt
sufficiēter sustentari nō debēt d̄cias accipe
¶ Itē Jero. ad Damasū papā. clericos illos
ouenit ecclesie stipendiis sustentari: quib⁹

parentū 7 ppinquoꝝ nulla bona suffragāf
qui aut bonis pentū 7 opibus sustentari p̄nt
si qd̄ paupum est accipiūt 7 sacrilegiū faci
unt 7 mittūt: 7 p abusione taliū iudiciū
sibi māducāt 7 bibūt. ¶ Itē Aug⁹. Decie
tributa sunt egentū aiaz. si ḡ ipi nō egēt
nō debēt recipe decimā: que est tributū 7
debitū egentis. ¶ R⁹ d̄. q̄ clericus hīs
sufficiēs stipendiū vel redditū: vñ d̄ possit
aliē q̄ de d̄cimis sustentari sufficient: 7 p̄m
statū p̄sone p̄t recipe decias vt pcurator
in necessitates paupum vel vtilitates ec
clesie expendēdas: nō aut p̄t recipe ī vs⁹
pprios ouertendas vel in malos vsus de
strabēdas: imo si in pprios ouertāt cōmit
tūt sacrilegiū. si in malos vs⁹ expēdūt icur
runt iudiciū. de illis enī itelligit qd̄ dicit
Aug⁹ ad Bonifaciū. Si priuati que nobis
sufficiāt possidem: nō illa nostra sūt: s̄ pau
pez quoꝝ pcuratiōe quodāmodō gerim⁹. n̄
pprietatē nobis vs̄patione vānabilē dica
mus. Et s̄ hāc distinctōz itelligit obctā.

Consequenter que

rit. vtz vna ecclesia possit accipe decimas
de territorio vel p̄sone alteri⁹ ecclie. Que
rit ḡ posito q̄ ecclesia auctozitatē ep̄i re
dimat d̄cimas ab aliquo layco que sūt ī ter
ritorio alteri⁹ ecclie. que nō p̄t illas re
dimē. vtz possit tales d̄cimas p̄peruo pos
sidere. qd̄ vñ. ga hec ecclesia est ī possessiōe
istaz decimaz s̄ ordinatiōe ep̄i e⁹ est d̄
decis ordinare. ḡ de iure suo sūt. ¶ Cōn
de iure canonico 7 diuino est q̄ d̄cime sol
uāt ecclie in e⁹ sunt territorio: ga sicut de
iure diuino est q̄ leuite hēant d̄cimas: ita
de iure diuino ē q̄ isti leuite hēant istas d̄
cimas. ḡ illa ecclesia in cui⁹ territorio sunt
poterit eas repetere. ¶ Itē raptores sunt
qui metūt carnalia vbi nō semināt spūalia
s̄ hec ecclesia que mō h̄ istas decimas non
semit spūalia in illa prochia: vñ h̄ decias
ḡ nō d̄ eas possidere: vel si possidet rapit
¶ Ad hoc r̄ndet a quibusdā: q̄ si ecclesia
illa in e⁹ territorio sunt ille decime suffici
entē cibū hēat hoc est sustentationē 7 no
luerit illas decimas redimē. p̄t alia eccl a
de ordinatiōe ep̄i illas d̄cimas redimere: 7
etiā possidere. ¶ Ad aliud rō qd̄ ob̄ d̄nt
q̄ de iure diuino est q̄ d̄nt leuitis decie
sed de iure humano est q̄ iste decime istis
leuitis d̄nt. Relinquit ei d̄ns ordinatiōi

ecclesie qui leuite quas decimas habent: et quod
et id non est rapina: si illa ecclesia predictas de
cimas possidet: de ordinatione episcopi est d
talibus ordinare. **S**ed contra hoc obicitur. Nam dicitur
decretalis Alex. 3. Si terre que arabiles sunt
in certa alie parrochie terra fuerint: deci
mas earum tua parte retenta facies eidem ecclesie
assignari: scribit quidam episcopus. quod episcopus non possit
alteri ecclesie illas decimas assignare. **I**tem
de decimis non alium dicit decretalis Inno.
Cum perceptio decimarum ad parrochiales eccle
sias de iure communi pertineat: decime noualium
que sunt in parrochiis eorundem: ad ipsas pecul
dubio pertinere noscuntur. **P**roterea dicunt alii
melius decimas noualium et illas que possunt redi
mi a militibus: et etiam alias res que non consue
uerunt decimari pertinere ad ius ecclesie in parro
chia sunt. nec potest episcopus nec ad opus suum retinere
nec alii ecclesie assignare: nisi cum illa noua
lia vel ille decime que redimunt non sunt intra
terrios alie parrochie detentate: vel sit aliquod
putlegium sedis apostolice per quod possent ostendi
quod ille decime ad aliam ecclesiam pertinere. et
hoc sumitur ex decretali Alex. 3. et ex decreta
li Inno. 3. **I**tem queritur de illo qui habet domi
ciliu in una parrochia et in alia colit predia
cui ecclesie decime sint soluende. Nam si una
et eadem res non dicitur diuerso iure ceteri ut dicitur
Inno. ergo iste dicitur decimas uni ecclesie vel
alteri tribui. **C**ontra. Ratione domicilii tenet uni
ecclesie. Ratione prediorum tenet alteri. **Q**uod tenet
vtrique. **I**tem queritur aliquis pascit agnos in
medietate anni in una parrochia. in medietate
alia in alia parrochia: cum decima debeat dari
de agnis: et lana. cui parrochie dabitur versus quod
illi in eadem parrochia continentur oues. **C**ontra. De
omnibus que renouantur in quantum renouantur debet
dari decima: sicut lana in duabus parrochiis re
nouatur. **Q**uod in duabus debet dari decima de la
na. **I**tem queritur de illo qui habet caulam seu oni
le in una parrochia: in alia vero pascit oues: cui
dicitur dare decimam de lacte et lana: et versus argui
sicut prius. **R**espondeo ad primum per decretalem Lucii
est de decimis. Equum est ut illi ecclesie dec
ime personales reddantur ab eis in qua ecclesi
astica percipiunt sacra. Decimas vero messium fru
ctuuum vel arborum si coluerint in alia parrochia
quod in ea in qua habitent: quoniam a diuersis diuer
sa consuetudo tenet. tu eligas in hoc casu: quod
per consuetudinem diu obtentam: ibidem noueris
obseruatum. **A**d secundum dicitur quod secundum inus consuetudinem. Cum
renouatio fiat in duabus parrochiis: duobus

sacerdotibus dicitur dari decima. **A**d aliud dicitur
quod de lacte feno lana dari dicitur decima illi ec
clesie in cuius parrochia sunt pascua: quia cum
idem suscipiant totum nutrimentum eius tales
decime predictales censentur.

Queritur postmodum dicitur
paupibus sint decime tribuende. Nam dicitur
est de dicitur. et primi. Iero. super Ezech. Decimam
premissam frugum leuitice tribui populo ex le
ge debebat. **N**um. 18. Rursus ex ipis decimas
leuite hoc est inferiorum ministrorum gradus decimas
debebat sacerdotibus. **N**um. 18. Erant quoque
alie decime quas unusquisque de populo israel in
suis orreis sepabat ut comederet eas cum iret
in templum in urbe iherusalem. deut. 14. Erant alie
quas pauperibus recedebant. deut. 14. Anno
tertio sepabis aliam decimam et repones iter
ianuas tuas: veniet quoque leuitus qui non habet
aliquam partem peregrinus ac pupillus et vidua
et comedit et saturabitur. Si ergo decima offerenda
in usus pauperum maxime pertinet ad pietatem
te. Sed precepta legis que pietate plena sunt
tempore gratie obseruanda. **Q**uod preceptum de decima
danda pauperibus erit ad litteram obseruandum
tempore gratie. **I**tem de decima que dabatur ad opus
sacrificiorum per rationem. quare tempore gratie non sit soluenda
quia sacrificia cessant. de decima vero que da
batur a populo leuitis manifestum est quod tempore
gratie est seruandum mandatum ex dictis. de illa
vero que dabatur sacerdotibus a leuitis iam quare
sed de illa que dabatur pauperibus: cum simpli
ter sit opus morale. maior erit ratio quare dicitur obserua
ri. **I**tem per maiori parte leuite ecclesie et sacer
dotes sufficienter habundant et habent redditum
ad sustentationem: et dotata est ecclesia temporalibus
possessionibus: plusque in lege veteri in qua le
uite non habebant in terra promissionis hereditatem:
nunc autem habundant pauperes et plures qui in
tempore legis. ergo cum maiori indigentia dicitur ordine
caritatis subueniendum sit. potius erit danda
decima pauperibus quam clericis et sacerdotibus
et amplius erit debitum soluendum decimam ad su
stentationem pauperum in tempore gratie quam in veteri
lege. minus vero ad sustentationem clericorum.
Item dicit Augustinus quod decime sunt tributa egre
tium animarum. **Q**uod sunt debere pauperibus. **R**espondeo
quod tempore gratie mandatum de decima danda pau
peribus anno tertio secundum determinationem legis
non debuit seruari: quia illud mandatum imperfecte
pietatis est. unde adueniente lege perfecte
pietatis non dicitur manere quantum ad imperfectos: quibus

Ida mādātū maneat ampliata. Cū dictū est
Math. 5. Dipotenti te tribue. vñ xpianus
nō tm̄ decimā d; paupibus: imo totum qd
sibi sup̄e Luc. xi. Qd sup̄e date elaz. Et per
hec p; rñsio ad p̄m̄ 2. Ad tertiū dō
q leuitis 7 sacerdotib; tpe gr̄e qui habēt
stipendiū sufficiēs: dāde sunt decime: quia
ip̄i sūt paup̄ez pcuratores: 7 quecūq; hñt
coīa debēt hñe cū paupib;. vñ dicit Jero?
ad Damasū papā. Quicqd hñt clerici pau
pez est: 7 domus illoz oībus debent eē cō
munes. Ad vltimū dō. q decime sūt tri
bura egentū aīaz. vñ ille q dāt clericis ill
dant vel quai indigētes sūt vel vt dispē
sent egentib;. Res hō xpianoz que super
fluūt eiusdē obligatōis censent. vñ Amb?
in li. de officiis. Erādīs culpa est si sciēte te
fidelē egeat. si scias eū sine sumptu eē: samē
tolerare erūpnā ppeti qui p̄sertim egere
erubescat.

Postmodum queri

tur. vtz dño pape sūmo pontifici soluēde
sint decime decimaz. 7 vt q sic. Tūeri. is.
Precipe leuitis atq; venūcia: cū accepitis
a filiis israel decimas. p̄mitias eoz offerre
dño. i. decimā ptem decime: 7 date Aaron
sacerdoti oīa que offerētis ex decimis. p̄ce
ceptū q̄ de decimis duas ptes habuit. s. vt
filiis israel darent decimas leuitis: 7 vt le
uite darent decimā dñaz sūmo pontifici
qua q̄ rōe p̄ma pars obfuaanda est: q̄ layci
dāt dñas clericis. eadē rōe 7 alia. s. q̄ cleri
ci dñt dñas oīuz dñaz dare sūmo pontifici
Itē vt q̄ magis deat obfuarī sc̄da: quia
sūmus pontifex noster toti xpianitati pui
det. s. minoribus sacerdotib; iō dant decie
vt possent legi dī vacare. 7 spūalia mini
strare. S; summū pontificē oī magis vaca
re legi dei: 7 dare magis spūalia. q̄ optuit
eū magis hñe decimas. videt q̄ q̄ minozes
sacerdotes teneant dare decimā decimaruz
suaz dño pape. Itē si dicat q̄ sūmus sa
cerdotiū trāslatum est: 7 ppter hoc nō tm̄
sacerdotes dare decimas sūmo sacerdoti. B
nihil est: q̄a silr sacerdotiū 7 officiū leuiti
cū mutātū est. q̄a in veteri lege solebant
offerre carnales hostias. mō aut offerūt spi
rituales. si q̄ ppter mutationē 7 trāslatiōez
nō tenēt minozes sacerdotes dare decimas
sūmo sacerdoti. q̄ silr ppter mutationē sacer
dotiū 7 officiū leuitici nō debēt layci dare

decimas sacerdotib; 7 leuitis: qd tm̄ falsus
est. Ad hoc di cūt quidā: q̄ nō tenēt cle
rici dare decimas decimaz dño pape: ppter
hoc q̄ dñs papa puidet toti xpianitati: 7
difficillimū est; cōgregare decimā decimaz
iō ordinavit ecclesia vt hēat suā p̄p̄iā dy
ocesi; cui p̄est imēdiatē in qua h; decimas
si vult 7 itez h; multa regalia q̄ vederunt
Impatores vñ sufficientē cibū h; in domo
sua. P̄terea oīa bona ecclesie sua sūt 7 ac
cipit inde q̄tū vult. vnde nō opz sibi fieri
hanc taxationē: vt solū. s. accipiat decimā
Aliis hō vt q̄ sūmo pontifici debēt decie
decimaz si petat 7 sit necitas ecclesie si vero
non petat nec sit necessitas ecclesie cui ip̄e
h; puidē nō tenēt inferiores sacerdotes.

Queritur cōsequen

ter qui teneat dare decimā. Querit q̄ vtz
oēs vlr teneat ad decimā qui nō sūt leuiti
ci ordinis: qd p̄bat. quia sic dicit Greg? pa
pa. Oport; decimas quas iure sacerdotum
eē sanctim? ab oī populo accipe. quas fide
les dño p̄cipiēte offerūt. iuz illud mal. 3. In
ferte oēm decimā in oreū meum. Ex quo vt
relinq; q̄ oēs layci tā. diuites q; paupes te
neant ad decimā. Cōñ. dicit Aug? q̄ de
cime sunt tributa egentū aīaz. q̄ si aliqs
ita paup̄ ē q̄ nō sufficiat sibi 7 filiis: qd eē
h; cū decima. sacerdos hō suus ī nullo eger
s̄ sup̄habūdet. q̄ isti? paup̄is plus d; eē de
cimā q; sacerdotis. R? dō. q̄ tā paupes
q; diuites tenēt ad decimā: q̄a decima ē ps
que dō d̄bet a quo tam paup̄ q; diues reci
pit totū. vcrā aut est p̄missio dī: q̄a p̄p̄e so
lutionē decime nūq; aliquis efficiet paupe
rior. vñ mal. 3. Inferte oēm decimā zc. 7 p
bate si nō apparuero vobis catharactas ce
li 7 effūdero bñdictionē vobis. vñ p̄p̄e b
dicit Aug?. Maiores nostri. iō oībus habū
dabant: q̄a dō decimas dabāt: 7 cesari cēsū
reddebāt. dō. q̄ q̄ sicut aliquis laycus tam
paup̄ q; diues nō absoluitur a cēsū cesaris
ita nec a solutione decime que reddif dō ī
signū generalis dñi. Ad illd q̄ qd obf
q̄ decime sunt tributa egētū patz rñsio ex
p̄dictis. Nā decima nō reddif sacerdoti ni
si aut ppter supplēdā suā paup̄tatē: si paup̄
est. aut ppter p̄curationē paup̄ez que ad
sacerdotē vel clericū p̄tinēt. Itē in p̄dicto
cāu cū egens 7 paup̄ offert sacerdoti vini
ti decimā: ip̄e paup̄ tē dare 7 ip̄e sacerdos

vt redonanda ei recipe: q̄a r̄ ip̄e tēf̄ max̄te
paupes d̄ sup̄habūdantia sua sustentare
¶ Item querit̄ de p̄sonis leuitici ordinis
vtz̄ teneat̄ ad decimas. querit̄ q̄ de cleri
cis vtz̄ teneant̄. ¶ Ad q̄d̄ obr̄. Nā dicit̄ de
cretalis p̄ascalis. Nouū genus exactiōis
est vt̄ clerici a clericis decimas exigant. cu
nufq̄ in lege d̄f̄i hoc legamus. ¶ Itē Nūc
is. d̄r. filius leui dedi oēs decimas israelis
Si q̄ eis debēt̄ decime: s̄ legē d̄i nō tenēt̄
ad decimā. ¶ Cōi. dicit̄ canon cōciliū Cabi
lon. Ecclesie antiquit̄ ostitute: nec decimis
nec vlla possessione p̄uenf̄. Si q̄ clerici v̄l
p̄ successionē patrimonii. vel p̄ acquisitionē
emptione vel donatione obtineat̄ p̄dia q̄
tenebant̄ eccl̄is ad decimā anteq̄ ad pos
sessionē eoz̄ p̄uenirent: tenebūt̄ de illis p̄
diis dare decimā. ¶ Itē maioris p̄fectionis
tenēt̄ eē leuite euāgelici q̄ leuite legis ve
teris: s̄ leuite legis veteris tenebant̄ dare
decimas de decimis acceptis ip̄is sacerdoti
bus: sicut̄ dicit̄ Jero. sup̄ Eze. r̄ habetur
Nūc. is. q̄ multo fortius leuite euāgelici
¶ R̄ clerici aut̄ possident̄ res titulo eccl̄e
sie: aut̄ titulo patrimonii seu donationis
vel emptionis. Dicendū q̄ de his q̄ possi
dent̄ titulo eccl̄ie nō tenēt̄: q̄a rōne mini
sterii quo defuiunt̄ eccl̄ie: p̄cipiūt̄ etiam
decimas a laicis. vnde res illas quas possi
dent̄ titulo eccl̄ie nō tenentur decimare
iure eodē. etiā hoc mō intelligit̄ decretalis
p̄ascalis. r̄ etiā ip̄a lex de decimis d̄adis
r̄ etiā canō p̄ascalis a clericis cōter̄ viuē
tibus nulla rō sinit̄ vt̄ quilibet̄ p̄sone d̄ci
mas accipiāt̄ de laborib̄ seu nutrimētis p̄
p̄uis. r̄ intelligūt̄ viuētes cōter̄ nō solum
regulares: s̄ etiā canonici seculares: qui ac
cipiūt̄ de rebus eccl̄ie: que sūt̄ cōes stipē
diū: r̄ de illis dicit̄ iurisp̄iti: q̄ nō debent̄
decimas dare nisi eēt̄ cōsuetudo q̄ de his in
more testari p̄rit: r̄ tē d̄nt̄ q̄ tenēt̄ dare d̄
cimas d̄ p̄diis eccl̄ie sicut̄ de p̄p̄uis. De re
bus r̄o p̄dialibus patrimonialib̄ vel acq̄
sitis dicit̄ quidā: q̄ tenēt̄ dare decimā illi
eccl̄ie cui debāt̄ anteq̄ ad ip̄os possessio
p̄ueniret̄ indistincte. Alii r̄o distinguunt̄
q̄ aut̄ defuiunt̄ illi eccl̄ie cui debent̄ ille
decime: aut̄ nō. si defuerūt̄ illi eccl̄ie d̄nt̄
q̄ nō tenēt̄: si nō defuerūt̄ tenēt̄. Et s̄ B
intelligunt̄ predictos canones. ¶ Ad illud
vero quod obr̄ de maiori p̄fectione leuita
r̄ euāgelii q̄ veteris legis. Dicit̄ q̄ d̄cie

sūt̄ dande s̄. Determinat̄ d̄z̄ eccl̄ie. Deter
minat̄ aut̄ eccl̄ia p̄ceptionē decimar̄ per
indistinctionē q̄ ad sacerdotes r̄ leuitas
ita q̄ non sepat̄ in s̄ sacerdotale a leuitico
pp̄ q̄d̄ nō tenēt̄ leuite ad decimas dandaf̄
sacerdotib̄ nisi s̄ distinctionē p̄dictam
q̄d̄ iam ampli⁹ d̄clarabit̄. ¶ Itē querit̄ an
religiosi tenēt̄ ad solutionē d̄cimaz̄: quod
p̄bat̄. Nā s̄ canonē cōciliū Magōtien. is.
q. i. Nulli licz̄ d̄cimationū p̄uentū a p̄zi ec
cl̄ia: cui assignat̄ fuerat̄ abstrahere. Cū
q̄ d̄cime baptisimalib̄ eccl̄is dande sint̄
sicut̄ dicit̄ canon Leonis. q̄ monachi r̄ religi
osi aliis ex p̄p̄is p̄diis d̄cimas dare tenē
tur. ¶ Itē obr̄ sicut̄ pus. Religiosi veteris
testamēti tenebāt̄ ad decimas. Luc. is. Deci
mas do osum que possideo dicit̄ phariseus
¶ Itē Mat. z. Ne vobis pharisei qui de
cimatis mētā r̄ anetū: r̄ hoc oportuit̄ facē
Ergo multo magis religiosi noni testi te
nēt̄ ad decimā. ¶ Cōi. Canon cōciliū Magō
tien. is. q. i. Decretuit̄ sacer iste cōt̄ vt̄
ep̄i r̄ abbates d̄ agris r̄ vineis que ad v̄
sū sū r̄ frat̄z̄ h̄nt̄ stipendiū ad eccl̄ias
suas d̄cimas deferri faciāt̄. ¶ Itē canō pa
scalis a monachis seu clericis cōf̄ viuētib̄
nulla rō sinit̄: vt̄ ep̄i aut̄ p̄sone quelibz̄ de
laborib̄ seu nutrimētis suis p̄p̄is d̄cimas
extorquē d̄ant. Ex quib̄ relinquit̄ q̄ non
tenēt̄ ad decimā. ¶ Ad hoc r̄idet̄ q̄ p̄uile
gio sedis apostolice nō tenēt̄ religiosi ad
decimas aliquas p̄soluedas. vñ̄ distinguit̄
iter̄ religiosos: q̄a monachi albi tēplarij r̄
hospitularij: ierosolimitani: nō tenēt̄ dare
decimas d̄ possessionibus suis quas p̄p̄is
manibus vel sumptib̄ excolūt̄: secus est̄ si
tradūt̄ terras excolēdas ad firmā. sicut̄ d̄
cit̄ decretalis Alex. 3. ex de d̄ci. Licz̄ d̄ beni
gnitate sedis apostolice sit nobis indulgē
vt̄ de laborib̄ quos p̄p̄is manib̄ vel sū
ptib̄ colitis nemini d̄cimas solū teneamur
p̄pter hoc t̄n̄ nō est̄ licitū d̄cimas d̄ terris
vestris subtrahere: quas aliis traditis ex
colēdas. Monachi r̄o nigri. canonici regu
lares. r̄ alii religiosi: tenēt̄ dare decimas
d̄ oibus possessionibus suis: excepti noualib̄
ortis: nutrimētis aialium suoz̄: vt̄ dicit̄ de
cretal Alex. 3. Indulgit̄ Adrian⁹ monachis
nigris ceterisq̄ religiosis vt̄ de noualib̄
que p̄p̄is manib̄ vel sūptibus excolunt̄
r̄ de nutrimētis aialium suoz̄: vt̄ de ort̄ suis
d̄cimas nō p̄soluant. q̄re hi q̄ B̄ indulgē

est hac occasione decimas dialis reb⁹ eccle-
 sic sue nō pnt strahē: v^l sibi ad aliqd v^l
 teri⁹ vēdicare. ¶ Adhuc tñ distinguēdu⁹
 ē q^o illud quod dicit⁹ ē de monachis albis
 tēplariis: 7 hospitalariis: itelligēdū est de
 possessionib⁹ quas hēbant añ gnale oculū
 De illis eī q̄ postea gratis sunt collate sibi
 v^l quas ipi emerūt: etiā si illas p^oriis ma-
 nib⁹ v^l sūptibus excolūt tenē solvere de-
 cimas ecclesiis: quib⁹ rōe p^odioz antea sol-
 uebant. sic dicit decretal Inno. 3. in cōcilio
 gnali. Decremus vt de alienis terris 7
 amodo acqrendis etiā si eas manib⁹ p^oriū
 ac sūptibus excolūt decimas p^osoluat eccle-
 siis quib⁹ rōne p^odioz antea soluebant nisi
 cū ipis ecclesiis alr duxerit. p^oponēdū. ¶ S^o
 ob^o in cōtrariū. Quia anteq^o dñs papa cle-
 ricis 7 religiosis p^osonis dedit p^ouilegiū
 de nō soluēdis decimis: vt dicit⁹ est de ter-
 ris quas ipi excolūt: ipi tenebāt dare deci-
 mas ex lege d^o. S^o cōf legem dī nō potuit
 dñs papa dispensare. q̄ adhuc tenē de ill-
 decimas dare. ¶ R^o p^oceptū de decimis
 indiale fuit. 7 iō de illis potuit ecclesia or-
 dinare qui quas decimas dēant recipe 7 q^o
 soluē. 7 iō bñ dñs papa potuit cū religio⁹
 7 clericis dispensare: vt nō dēant decimas
 solvere: maxie cū lenitici ordīs religiosi cē-
 scant. sicut 7 de aliis indialib⁹ p^ot eccle-
 sia imutare rōne necessitat: vel vtilitatis
 ¶ Tōndū tñ est q^o oīa hec p^ouilegia d^o deci-
 mis nō vādis: nō defendūt in q^obusdam
 casib⁹. Unus ca⁹ est cum pactione vel cōi-
 actioe tenē ad eas soluēdas. sicut dīc de
 cretalis Adriani e⁹ de deci. 7 p^omi. ex mul-
 tiplici x. ¶ Alius ca⁹ est cū p^ochialis eccle-
 sia in e⁹ p^ochia sita sūt p^odia enormē ledi-
 tur. ¶ Tertio est cū eas soluēdo renūciant
 tacite p^ouilegio p^om iura.

Consequenter que
 de eptione 7 redēptione decimar⁹
 Querūt q̄ tria. ¶ Prūo vtz possint emi.
 ¶ Secdo vtz possint rēdmi. ¶ Tertio vtz
 possint sibi pignozē recipi.

Ad primum sic ob^o. Altare
 7 decimas per
 pecuniā dare: spm scz vēdē symonāica hē-
 sim eē nullus fidelīū ignozat: dicit canon
 pascalis. i. q. 3. q̄ nullo pnt vendi v^l emi
 nisi symonace. ¶ Cōn. Jus p^ociendi dēas
 tpale 7 tñstozū est: 7 est dos ecclesie car-

nalis. q̄ est p^ociabile. q̄ ponē ipm sibi p^ocio nō
 est p^ociū. q̄ h^o emere decimas. Si dicat q^o nō
 h^o: quia q̄uis ius p^ociēdi decimas non sit
 spūale: est tñ annexum spūali. ¶ Cōn. Silr
 ius p^ociēdi reddīt⁹ in hac villa est anexū
 spūali. q̄a sicut ecclesia h^o ius p^ociēdi deci-
 mas in hac villa: ita 7 alios reddīt⁹. q̄ qua
 rōne nō h^o emere decimas: q̄a sūt de possessi-
 onib⁹ ecclesie. ita nec licz emē villas eccle-
 qd falsū est. ¶ S^o. decima d^o ius p^ociēdi
 decima etiā d^o ipe fruct⁹. Dumo nō pōt
 emi. scdo pōt. Jus enī p^ociēdi decimas an-
 nexū est spūali nāli ordinatione 7 diuina.
 Nālis ordiatio est vt qui semināt spūalia
 metant carnalia. hec enī est rō dātī 7 acce-
 pti. de qua loq^o apls ad p^obi. vltio. Et hec
 est equalitas māne: vt qui plus colligit nō
 magis nec q^o minus colligit minus habeat
 Layci enī qui plus colligēt de tpalibus de-
 bēt dare clericis qui minus colligūt vt sit
 equalitas 7 possint vacare legi dī que va-
 catio spūalis est. ¶ Ad p^o q̄ d^o. q̄ sic cor-
 pus hoīs i^oceptabile est: q̄a ē adiūctū anime
 rōnali que ē imp^ociabilis: ita decima ē imp^o-
 ciabilis: q̄a est adiūcta officio 7 ministerio
 spūali. ¶ Ad 2° d^o. q̄ dñs ordinauit vt p^o-
 carnalib⁹ que debēt seminātib⁹ spūalia
 darent⁹ decie. vñ p^o q^o ius decimar⁹ anexū
 est spūali nāli ordinatione 7 diuina. Alii at
 reddīt⁹ sūt anexi spūali ex accidēti. Et pp
 hoc nō est simile.

Secundo queritur

v^ltz decime possint licite a laycis redimi.
 Nā dicit Inno. e⁹ de symonia. ecclesia. sic
 nō potuit emi: ita nec redimi. Si q̄ decime
 nō pnt sine piculo symonie emi. q̄ nec redi-
 mi. ¶ Itē canon oculi Magūtiē. i. q. 7.
 Decimas quas popul⁹ dare nō vult nisi q̄
 libz munē ab eo redimāt ab epīs pbibēdū
 est ne fiat. Ex quo relinquit q^o nō pnt lici-
 te rēdmi. ¶ Cōn. Quilz pōt redimē ius suū
 q̄ si ius decimar⁹ p^oinet ad clericos nō ad
 laycos licite pnt decimas clerici a laycis re-
 dimere. ¶ R^o circa hoc sūt diuerse op^ooes
 Nā quidā dicūt q^o nō licz alicui ius suum
 spirituale rēdimere: sicut nec emere: 7 q̄ d^o
 q̄ h^o cuilibz redimē ius suū. intelligitur de
 iure nō spūali. vñ ita itelligūt p^odictam ca-
 nonē pbibēdū est epīs ne fiat ab eis. supple-
 vt redimāt. vñ dīc decretal Lucii. de quo
 dā canonice electo a maiori parte capituli

paucis sibi tradicētib⁹: qui ad sedandaz
turbationē pecuniā dedit q̄ incurrit labē
symonie: ⁊ tñ videbat dedisse pecuniā vt
redimēt ius suū. **A**lii tñ dicūt q̄ pōt q̄s
redimere vexationē suā: ⁊ detrimentū qd̄
h̄y circa ius spūale. vñ d̄ ciliū Urbani pa
pe. i. q. 3. dicit q̄ monachi possideant deci
mas sibi iuste collatas: quas tñ ab ep̄is re
dimere pecunia d̄pellebāt. ⁊ arg⁹ habēt
ad h̄ ex auctoritate Aug. q̄ vñ q̄ aliq̄s po
test emere iustū iudiciū qñ iudex nō vult
ei sine pecunia iuste iudicare. vñ Aug⁹ ad
Macedoniū. Ille solet male sibi ablatā pe
cuniā repetē q̄ iustū iudiciū emit. qm̄ ve
nale esse nō debuit: ⁊ h̄⁹ hoc exponūt. ipsi
canonē p̄dictū. Decimas quas ppl̄s n̄ vult
dare zc. p̄hibendū est ne fiat. supple. p̄hibē
dū est laycis ab ep̄is ne hoc faciāt. hoc ē ne
aliquid accipiet p̄ redemptione decimaz
a clericis: h̄⁹ hoc dicūt q̄ pōt redimi deci
ma. cum. s. redimēs sit vel credit nullum
ius h̄re detentorē: ⁊ tñ dicūt q̄ pōt repetē
qd̄ dat p̄ redēptione de iure. **A**lii tñ te
nēt viā mediā dicētes: q̄ ex pacto p̄tū hoc
est clerici ⁊ layci nō p̄nt redimi decime: sic
nec aliqua spūalia vel spūalibus annexa: s̄
auctoritate ep̄i ad e⁹ dispositionē spectāt
decime: pōt fieri vt ecclesia vel cleric⁹ re
cipiet d̄cimā ⁊ vet layco aliquā pecuniam
⁊ hoc dicūt iur̄ decretalē Urbani qui dic̄
q̄ mutationes p̄bendaz de iure fieri nō
p̄nt p̄tione p̄missa que circa spūalia vel
annexa spūalibus labet s̄p̄ orinet symonie.
Si aut̄ ep̄s cām inspexerit necessariā licite
poterit de vno loco ad aliū trāferre p̄s
Sili mō dicūt q̄ auctoritate ep̄i: mō p̄di
cto p̄nt clerici redimere decimas. Illud tñ
canonē Urbani. i. q. 3. de monachis redi
mētib⁹ ab ep̄is decimas itelligūt: q̄ mōchi
nō dabāt pecuniā: vt nouū in decimaz
acquirerent sed vt iā acquisitū retinerēt
pacifice.

Tertio queritur de
pignoratione decimaz. ⁊ d̄r cōter q̄ p̄nt
clerici eas recipere s̄ p̄ignore a laycis. sic ⁊
quālibz aliā possessionē quā laycus detine
ret violētē: ⁊ iniuste. nec tenet in talibus
fruct⁹ computare in sortē. dū tñ nō ptineant
h̄⁹ decime ad alienas ecclesias. quia tunc
p̄hibitū est p̄ decretalē Grego. q̄ nō recipi
ant a laycis ep̄ de deci. Interdicim⁹ p̄sonis

ecclesiasticis vniuersis: vt decimas deten
tas a laycis ad alienas ecclesias ptinentes
in pignus recipe ab eisdem laycis nō p̄su
māt. **S**⁹ obf̄ q̄ in p̄dicto cān clericus ac
cipit illos fruct⁹ p̄ter sortē ex vi mutui. cū
q̄ vsura sit acceptō rei alie⁹ ex vi mutui: p̄
sortē. p̄dictus tract⁹ erat vsurari⁹. **C**ō
tra. Illi fruct⁹ erāt ecclesie: ⁊ ecclesia dedit
ei: supponat h̄. q̄ nō peccat accipēdo illos
fruct⁹. q̄ nō est vsurarius tract⁹. Qd̄ con
cedim⁹ hac rōe: nec valet argumētatio. Ac
cipit aliquid p̄ter sortē ex vi mutui vel pi
gnoris. q̄ est vsurarius: nisi addat aliquid
alienū. Ille tñ nō accipit aliqd̄ alienū: imo
suū: quia sibi datū est ab ecclesia seu p̄lato
qui dare poterat. **I**tem ad maiore euiden
tiā ponūt ca⁹ in mutuo. Donatur q̄ aliq̄s
laycus h̄eat ī aliquo territorio. 40. modios
de redditib⁹. 20. de decima: ⁊ 20. de censu
⁊ tractabit mutū cum aliquo clerico: q̄ dat
ei mutū centū libras vt h̄eat quolq̄ anno
decē modios in illis redditib⁹. Querit⁹ vt ⁊
ille tract⁹ sit vsurarius. p̄bat q̄ nō. quia
liceret clerico illi quolibz āno recipere. totā
decimā. s. 20. modios. q̄ multo fort⁹ decem
modios. **S**⁹ contra. Accidat sterilitas tre
ita q̄ in territorio illo in quo solēt esse. 40.
modii nō sint ibi nisi. 2. Iste clericus acci
pit de illis duodecē decē. ⁊ nō sūt in deci
ma nisi sex. q̄ quatuor accipit de censu. q̄ ali
quid accipit de alieno p̄ter sortē ex vi mu
tui. **S**o. vñ. q̄ si clericus fecit tractum
suum hoc mō ⁊ hac intentionē vt quicquid
extingat h̄eat de redditib⁹ illis decē mod
os: vsurari⁹ fuit ille tract⁹. si tñ hac intē
tione vt de decima h̄eat decē modios si ibi
sint nō est vsurarius.

Postea queritur

de p̄mitiis. Est aut̄ p̄mitia p̄ma
ps frugū vel fetuū d̄no offerenda. **Q**ue
rūt aut̄ duo. **P**riō vt ⁊ p̄mitie sint in p̄
cepto. **S**ecundo quan ta deat esse.

Ad primum sit obf̄. Exo. 22.

Decimas tuas ⁊
p̄mitias nō tardabis offerre. ergo qua rōe
decime sunt in p̄cepto ⁊ p̄mitie. **I**tem
Exo. 23. P̄mitias frugū terre tue deferes
in domū d̄ni di tui. **I**tem. 13. Exo. Sancti
fica mibi ouē p̄mogenitū. ⁊ subdit quicqd̄
p̄miciū est in pecorib⁹ tuis sanctifica b̄ d̄no
Item Exe. ultio. Erūt leuiti ⁊ sacerdotib⁹

pmittit de primitiis terre scilicet factoz. ¶ Itē
Mal. 3. in quo dicitur te vos dicitis in
decimis et primitiis: et in penuria vos male
dicti estis. ¶ Itē canō Greg. 16. ca. q. 7. oportet
decimas et primitias quibus iure sacerdotum
esse sancimur ab omni populo accipere. ¶ Itē ca
nō Alex. di. 22. decime et primitie seu oblatio
nes viuoz et mortuoz ecclesie di fideliter
reddant a laycis quas q retulerit ab eccle
sie scē coioe sepent. ¶ Itē Inno. ex de dci.
De 1. signū vltis dñi decimas sibi reddi pce
pit: suas eē decimas et primitias assuerans
Ex his igitur manifeste relinquit: q primitie sē
in pcepto. qd quidā absolute cōcedūt. ¶ Cō
tra Exo. 13. Cū lex p̄mogenitoz daf. s̄bdif
erit q̄i signū in manu tua. Si igitur eadē est rō
legis p̄mogenitoz et primitiaz. lex primitia
rū in signū est. igitur pceptū de primitiis fuit ce
rimoniale. ergo tpe grē nō est seruandum
quēadmodū nec alia pcepta significatiua.
fuerūt alii qui dixerūt: q pceptū de primi
tiis morale est. nec cessauit: s̄ remanet am
pliatū in oblationib⁹ cottidianis que fiūt
ecclesie. ¶ Cōi. Pari rōe posset dici q pce
ptū de decimis remanet ampliatū. cū oblatio
nes et reddit⁹ quos mō hñt ecclesie sint ma
iores q̄ decime legis veteris. igitur in illis red
ditibus quos accipiūt ecclesie suaref pce
ptū de decimis sicut d̄ seruari pceptum de
primitiis in oblationib⁹: qd falsū est. ¶ Itē;
de iure nāli simplr est: q honorand⁹ ē de⁹
de ppria s̄ba et ante oīa. sed in exhibitione
primitiaz s̄ se nō aliud ostēdit q̄ honor dī
de ppria s̄ba ante alia. igitur pceptū de primitiis
s̄ formā pcepti simplr est de iure nāli. p
ceptū hō de decimis ppter taxationē ptis de
cime nō est de iure nāli simplr: quo ad for
mā taxationis. igitur pceptū de primitiis s̄ for
mā pcepti poti⁹ est seruandū q̄ pceptū de d
cimis: cū ea que sūt iuris nālis simplr ma
neāt imutabilia et vno tempore ab oībus sint
obseruanda. ¶ R. pceptū de primitiis et pce
ptū de decimis: q̄ ad s̄bam pcepti sūt iuris
nālis simplr et s̄ba pcepti est vt honoretur
de⁹ de ppria s̄ba. sic d̄. 3. puer. Et sustente
tur mīster ei⁹. sicut d̄ Mal. 3. et s̄ h ma
net lraliter imutatū q̄tū hō ad determīa
tionē pcepti fuit pceptū iudiciale p legem
et etiā pceptū figurale p inspirationē. Cū
enī ex lege nāli hēf sicut morale simplr q
honoraret de⁹: et sustēret mīster ei⁹. nō tñ
determinatū esset quo ordīe vel in quota

pte necessaria fuit d̄terminatio p legis da
te iudiciū. Determinatū est igitur q̄ ordīe in p
mitiis: et in quota pte in decimis sequēdo in
stinctū rōis et nāe sicut sup̄ dictū est: et sic
factū est iudiciale pceptū. ¶ Itē cum p cul
pā originale sentiret se posteritas Ade eie
ctā de paradiso in qua mansisset si nō fuisset
peccatū. In paradiso autē duo sūt. Unū ē ob
tinere hereditatē celestē qd est ppriū pmo
gēitoz. et h̄ ē p opatiō; ad deū. Aliū obri
nere societate angeloz et hoc respcū cōiuiū
p inspirationē ostensū est hōi. q nā hūana
erat repabilis quo ad vtrūq. s. quo ad p̄i
mogeniturā: seu obtinēdā hereditatē cele
stē: et quo ad obtinēdā societate angelicam
Inde est q̄ inclinata est rō hōis et nā ad hoc
vt faceret ea que eēnt signa h̄ repationis
faciēde. facta est igitur pncipio significatō
f̄stituēde p̄mogeniture seu hereditatis: et
hoc p oblationē primitiaz et p̄mogenitoz i
Abel. Secdo hō facta est significatio resti
tuēde angelice societatis in oblatione dci
maz p̄ Habraā. Hō eī erat diagma decia
pdita: sicut dicit dñs Luc. 12. vñ dicit Aug⁹
Redde decimā dō. alr nō deduceres ad de
cimā angeloz. ¶ Bretēā cū ex lege nāli te
nēt hō q̄ honorād⁹ est de⁹ de ppria s̄ba te
nēt eē q̄ honorād⁹ sit vt actor et pncipiuz
et honorādus vt cōsuator et finis. ex inspira
tione cū rōe in oblatione primitiaz signifi
cauit honorādū deū sicut pncipiū et aucto
rem bonoz. In oblatione hō d̄cimaz sicut
cōsuator et finē bonoz sicut dicit ysidor⁹
sup̄ illud Exo. 22. Decimas primitias et. et isti
duabus de cāis vltio assignatis factū est
pceptū de decimis et primitiis pceptū figu
rale. ¶ R. n̄dendū igitur de primitiis: sicut re
sponsū est de decimis q̄ s̄bam et indeter
minationē est pceptū morale et sp̄ seruandū;
s̄ hō determinationē ordīs pceptū de pri
mitiis simplr iudiciale ē: vel figurale: q̄
ad tps ante incarnationē quēadmodū aliū
pceptū de decimis q̄tū ad taxationē talis ptis
illa igitur rōe qua figurale ē n̄ manet tpe grē
sed in illa rōe qua iudiciale est. Iudicialia
autē pcepta cū instituta sint ppter utilita
tē publicā. reuera sūt p̄tati ecclesie vt s̄
eius arbitriū vel suēf vel determinentur
vel etiā mutent s̄ qd expedit cōi utilita
ti. sicut igitur dictū est de decimis q̄ ante legem
quo ad taxationē talis ptis erāt in cōcilio
aduēniēte lege in pcepto. tpe hō grē q̄tu;
cc 9

ad aliquid sunt in oculis: q̄m ad aliquid in
p̄cepto: ut sup̄ ostēdū est: ita et de primitiis
dō est. Soluit ḡ p̄cedēs q̄d ut dicat q̄
solutio p̄mittat p̄m̄ determinatōz ecclesie
ē in p̄cepto tpe moderno: d̄rmiat autem
ut p̄m̄ consuetudinē approbatā soluā p̄mi
tie et p̄m̄ legē diuinā ubi consuetudo ē soluē
p̄mitias. P̄tēa ubi indigētia m̄stroz
dī ē: quib̄ p̄m̄ legē debet sustētatio. soluen
de sunt p̄mitie. dico p̄m̄ formā p̄cepti si ab
ecclesia r̄grānt. Dat; ḡ r̄n̄sio ad p̄dictas
auctoritates quib̄ ostēdit q̄ p̄mitie sūt in
p̄cepto. Si i mō p̄m̄ r̄n̄sio ad sc̄dm̄ q̄d obi
ciebat q̄ p̄mitie erāt i signū. Erāt. n. p̄mi
tie i signū. vno. alio. n. p̄m̄ erāt i signū. erāt
in signū rei future. s. repandē p̄mogēiture
et celestis hereditatis. erāt etiā iudeis i si
gnū rei p̄terite. s. beneficiū liberationis ab
egypto p̄ it̄fectionē p̄mogenitoz egypti
saluatis p̄mogenitis israelis. Erāt etiā; in
signū rei faciēde: ut. s. in̄itiū nostroz opuz
dō auctori tribuam. S; quo ad has rōnes
significatōis nō manet p̄ceptū de p̄mitiis
sed manet quo ad aliā rōz: et imutabiliter
p̄m̄ rōz moralē et d̄rminatā. et mutabilis
p̄m̄ rōz iudicialē d̄rminatā. q̄a arbitrio
ecclesie relinquitur. Ad vltimū vero q̄
dicit q̄ p̄ceptū de p̄mitiis p̄m̄ d̄rmina
tionē p̄cepti ē de iure n̄ali: quia de iure n̄
li est q̄ honoret de ante oīa. dō. q̄ nō leg
tur. Nā et de iure n̄ali ante oīa honorādus
est de in quoz ordine distributionis s̄be
ut sicut in p̄mitia et ita in vltia et media

Secundo queritur

quāta deat esse p̄mitia. Ad q̄d nō. q̄ non
inuenit exp̄ssū in libris Moysi. dicit tñ zero
Maioz traditione introductū est. qui plu
rimū q̄dragēsimā p̄tez dabāt sacerdotib̄
qui minimū sexagēsimā iter q̄draginta et
sexaginta licebat offerre q̄dēq̄ voluissēt
et hoc in aridis et liquidis. In fetib̄ autē
p̄mogenitū dabat. Standū est autē consuetu
dini: ut quēz ecclesia fuerit consuetudinē suā
si h; Si non h; recurret ad consuetudinē vici
naz ecclesiaz. si inuenit ibi diuersas consue
tūdines illā consequat que magis tendit ad
mediocritatē: vel que a plurib̄ obseruatur
Si tñ ecclesia est tenuis: nec haberet sacer
dos vñ posset sustentari. satis tūc dicere;
illā consuetudinē eligendā que ampli soluit
vel saltem mediā inter illas.

Restat inquirere

de oblationib̄. P̄termissis autē
generib̄ oblationū legalium de quib̄ infra
queret. S̄n̄ali s̄mone querūt ista. P̄m̄
mo utz oblationes sint in p̄cepto tpe gr̄e
et cui sit vanda oblatio. Tertio a q̄ re
cipiēda sit oblatio. sed de hoc sup̄ q̄d le
gibus iudicialib̄ circa p̄sonas infames. Et
itez sup̄ q̄d de decimis. utz de iniuste ac
q̄stis posset vari decima.

Circa primum sic obicit

Exod. 23.
Nō apparebis in conspectu meo vacuus. s̄
quē locū dicit canon Grego. Dis xp̄ian? p
curet ad missaz solētia aliqd dō offerre: et
reducere ad memoriā q̄ de p̄ Moysen di
xit. Nō apparebis in conspectu meo vacuus
Itē eccle. 35. Nō apparebis in conspectu
meo vacuus. hec enī p̄pter mādara dī sūt
et s̄dit imediate. Oblatio iusti ip̄ingnat
altare. Itē Anastas. i. 6. q. i. Statuim̄
ut si quis oblatiōes ecclesie vel d̄cimas q̄
p̄pls dare v; tenere contēderit: colone p̄ue
tur. Ex his manifeste relinquit q̄ oblatōes
sint in p̄cepto. Itē diē canon Cartag. cō
cili. i. 3. q. 2. Qui oblationes defūctoꝝ: aut
negāt ecclesiis: aut difficulē reddūt tanq̄
necatoꝝ egentiū excoīcent. Cōtra. In
euāgelio oblationis exhibitio nō ponit p̄
modū p̄cepti: s̄ solū p̄ modū cōsili. cum d̄r
Mat. 5. Si offers manus tuā ad altare zc.
p̄m̄ quē modū p̄ponit alia cōsilia. Mat. 19
Si vis p̄fect̄ esse vade zc. ḡ lex euāgelii in
dicat oblationes vādas p̄ cōsilio: nō p̄ p̄ce
pto. Itē de oblationib̄ nō est dictum in
euāgelio quēadmodū et de decimis op̄ortuit
ista facere. Mat. 23. Itē si dicat in c̄no
nē Grego. q̄d est p̄ceptū ex lege veteri Exo
23. Nō apparebis in conspectu meo vacuus. ḡ
pari rōe p̄ceptū erit tribus vicib̄ p̄ singu
los ānos festa celebrare. solēnitatē azimoz
et p̄tecostes: et scenopbegie iux eandē legē
itra quā p̄dictū p̄ceptū icludit. ita enī cui
d̄r trib̄ vicib̄ festa celebrabit solēnitatē
azimoz zc. et s̄dit. Nō apparebis i conspectu
meo vacuus. et solēnitatē m̄is p̄mitiuoz
hoc est p̄tecostē solēnitatē: quoq; in exitu
āni. hoc est scenopbegiā. si ḡ obseruare ista
p̄m̄ ritū legis nō tēmur tpe gr̄e: q̄a h̄cēt in
dayzare. ḡ nō tenemur ad illud q̄ icludit
Nō apparebis i conspectu meo vacuus. R̄

coiter distinguunt tres spes oblationum secundum consuetudinem ecclesie. una est alicui rei donatio gratis facta inter vivos deo vel ecclesie. alia est alicui rei donatio deo vel ecclesie facta causa mortis. Tertia est cottidiana et versus aliam quam faciunt fideles ad altare seu manum sacerdotis. Dicunt autem iurisperiti: quod in prima et secunda specie oblationes necessario sunt soluende deo ut qui non soluerunt deant coitione puniri. Quod dicit canon Alex. di. 32. Oblatores viuo et mortuo ecclesie dei fideliter reddant a laicis quas qui retinuerit a se ecclesie coitione sepe. et ite canon concilii Varenensis 13. q. 2. Qui oblationes defunctorum retinent et ecclesie tradere morantur ut infideles sunt ab ecclesia abiciendi. Has ergo oblationes dicit necessario soluendas: quia iste sunt ex dono mere pertinentes ad proprietatem ecclesie: et ideo sacrilegus erit qui ista non reddit. In tertia vero specie oblationum diuersificat opiniones. Nam quidam dicunt quod oblationes cottidiane sunt in precepto et necessario soluende. Quod dicit canon Greg. de is christianus etc. ut supra. Alii vero dicunt cottidianas oblationes voluntarias esse et in consilio. Canonem vero Greg. intelligunt de oblatione iterorum: vel bonorum operum. Sicut illud quod dicitur in Exo. 22. et in ecclesia sitico. 35. Non apparebitis etc. si intelligat in precepto. vel intelligunt illud esse dictum per modum consilii non precepti. Alios vero canones intelligunt de oblationibus aliis de quibus supra dictum est. Sed oblatio. Nam quod de oblatione soluenda potest duobus modis intelligi. aut de oblatione facta: aut de oblatione fienda. De oblatione iam facta ecclesie quocumque modo nullus dubitabit quod necessario si bene sit soluenda: quia sicut dicit canon. Ecclesia fraudare sacrilegium est. De oblatione vero fienda nullus sicut dicitur quod in prima specie vel secunda necessario sit soluenda cum pure sint voluntarie antequam fiant. De oblatione vero cottidiana cum dicant canones quod fiat. versus magis deo quam necessario esse soluenda. propterea predicta distinctio nulla est. Dicendum igitur quod oblatio fienda in prima et secunda specie non est in precepto: sed in consilio. Sed postquam facta est solutio est in precepto. Oblatio vero in tertia specie aliquando est in precepto. aliquando in consilio. In precepto secundum consuetudinem approbatam. vel si indiget mister dei ut de decimis et primitiis dicitur est. In hoc tamen concordat quod si est pauper sacerdos: nec habet unde sustentaretur possit eis subtrahere diuina officia subtractis oblatio-

nibus. quia non cogit ut dicit apostolus suis stipendium militare. i. Cor. 9. Item dicitur quod si consuetudine solent prohiberi in certis et precipuis festis aliquibus annalibus offerre. possunt cogi ad consuetudinem tenendam. Sed contra sexta synodus. i. q. i. Nullus qui sacra coitione dispensat a percipiende gratia aliquid exigat et subdit. Si vero aliquid exegerit deponatur sicut imitator symoniace fraudis. Item canon Helasii ibidem. Quod gratis accepimus gratis dare mandatur. Math. 10. Et ideo sacerdotes nihil plus in baptizandis exigere moliant. Ex quibus versus reliqui quod sacerdos non potest oblationes exigere: nec diuina eis subtrahere si nollent oblationes dare. Si vero diceret quod secundum consuetudinem possent oblationes exigere et diuina subtrahere. Concilium. Decretal. Alex. 3. ex de symo. Pro sepultura crismatis et olei perceptione. nulla preceptio exactio attinet nec sub obtentu cuiuscumque consuetudinis reatum suum quisque tueat: quia diuturnitas temporis non minuit peccatum: sed auget. Item decretalis concilii laterani. Horribile nimis est ut per sacramentis aliquid requiratur. Patant autem presbiteri et hoc licere quod lege mortis de longa inualuisse consuetudine arbitrat non attendentes quod tanto grauiora sunt crimina. quanto diutius infelicem animam tenuerit alligata. Ergo consuetudo nullo facit ut per subtractionem sacramentorum cogantur laici ad oblationes sine periculo symonie. propterea dicitur quod sacerdos non poterit subtrahere diuina. tamen ad seruandas pijs consuetudines circa oblationes possunt cogi laici non per sacerdotem subtractione sacramenti: sed per episcopum loci secundum decretale Innocentii 3. ex de symo. Super his prauas exactiones fieri prohibeamus: et pijs consuetudines precipimus obseruari statuendas: ut libere offerant sacra. et per episcopum loci. veritate cognita conspiciant qui malitiose laudabilem consuetudinem nituntur immutare.

Postea queritur cui da sit oblatio. utrum solum sacerdotibus qui habent curas animarum debeant dari oblationes quod manifeste habet ex lege. i. e. is oblatio et sacrificium. et quicquid pro peccato aut delicto reddidit mihi erit Aaron et filiorum suorum. Item zero. ad Damasum. Sacerdotes proibus orare debent quos edas et oblationes accipiunt. quia ergo fructe presumunt laici oblationes quas christiani pro peccatis suis offerunt: vel ipsi

comedere vel aliis comedere. Item canon Damasi pape. x. q. i. Oblationes que infra sancta ecclesia offeruntur tantum sacerdotibus qui cotidie deo fruire videntur liceat comedere et habere: quia in veteri testamento prohibuit dominus panes sanctos comedere filiis israel: nisi tantum Aaron et filiis eius. Item canon Bonifacii iz. q. 2. quicquid semel fuit deo consecratum sanctum scilicet erit. et ad ius pertinet sacerdotum et est sumptum ex leuitico. c. ultimo. Ex his ergo videtur quod nec laicis nec aliis quam sacerdotibus parochialibus liceat oblationes recipere vel comedere. Coni. Nos videmus quod laici emunt oblationes ut candelas et panes qui offeruntur in ecclesiis: et hoc de voluntate ecclesie. ergo possunt uti illis candelis et panes comedere. Item nos videmus quod monachi in multis prohibitis recipiunt: vel preter hunc in oblationibus. et videtur esse contra legem et canones super victos. Secundo. solis sacerdotibus sunt oblationes offerende et ministrandae fideliter dispensande. iuxta illud apostoli. i. cor. 9. Qui in sacrario operantur: que de sacrario sunt eduntur. et qui altario deserviunt: cum altari participent. Ad illud quod oblatio de laicis dicitur. quod non est contra canones si ipsi de manu sacerdotum ea que oblata sunt recipiant: et per donationem emptionem sed si propria auctoritate vellet sibi usurpare laici ea que oblata sunt vel etiam ius oblationum contra diuinam legem et canones videretur: sacrilegium committerent. Ad illud quoque oblatio de monachis non est contrarium. Nam aut sunt coadiutores sacerdotis in misterio altaris: et ideo de altario possunt viuere. aut habent curam sicut alii parochiales sacerdotes et tunc maxime sicut dicit Ambrosius. Possunt decimam primitiarum et oblationum iusta profui portione. Iuxta apostolum de altario cui seruiunt viuentes vel orant pro populo: sicut et sacerdotes quibus pro officio orationis pro lege dicitur: ut dicit beatus Hieronymus. Conferuntur oblationes.

Expedita inquisitione moralium et iudicialium preceptorum. Cum adiutorio christi ad inquisitionem ceremonialium procedamus. Primo inquirentes generaliter. Secundo specialiter. Tercio generaliter autem queruntur ista generaliter. Primo de intellectu ceremonialium. Secundo de causa seu ratione. Tercio de numero et diversitate. Quarto de obseruatione ceremonialium que pertinent ad discretionem immunditiarum. Quinto de ritu sacrificiorum.

De cessatione ceremonialium. Quantum ad primum queruntur duo. Primo utrum in ceremonialibus videtur sensus sine intellectu rationalis. Deinde qualiter in preceptis ceremonialibus sit intelligentia spiritualis.

Donunt autem quidam

quod in omnibus ceremonialibus legis est intelligentia rationalis. Hoc autem probant deducendo ad philosophiam in conuenientia. si contrarium poneretur. Primum in conueniens est ablatio sermonis. Nam sermo interpretatur anima est. Si ergo sermo legislatoris non esset anima sui interpretis. sed magis absconderetur et celaretur. si ita esset: in sermone ceremonialium nulla esset intelligentia rationalis. Relinquitur quod legislator videtur esse sermo indiat: quod magnum vitium est et in conueniens. Secundum in conueniens est: fraus doctrine. Nam ubi est doctrine silatio: ibi doctrine fraus: et non veritas. quantum ad hoc: ubi per sermonem quiddam designatur: et aliud intelligitur cui simulatio est. Si ergo in doctrina ceremonialium quod literaliter significatur non intelligitur silatio doctrine: erit et fraus. Tertium in conueniens est. stultitia legislatoris. quod enim iniquum stultius sentiri potest de propheta sapientissimo et legislatore quam ea locutus fuisse populo et suare mandasse que populus non intelligeret. Ex hoc et sequitur quod legislator ipse quam barbarus loqueretur cum a populo non intelligeret. sicut dicit apostolus. i. ad cor. 14. Si nesciero virtutes vocis. ero ei cui loquar barbarus: et is qui mihi loquetur barbarus. Quartum in conueniens est culpa legislatoris. Nam cum esset dux et rector populo isti datus. qualiter implebat doctoris officium cum ipsam legem ad populum ferebat que docere debebat et ipsam non exponeret: sed velaret. hoc enim facere nihil aliud erat quam populum in errorem inducere. propter enim legem mandatorum literalis intelligentia non habetur. et hoc populo non exponere nihil aliud est quam ipsam in literalis intelligentiam ubi ipsa non est inducere. et hoc est facere errare quod est magna culpa doctoris. Quintum in conueniens est omissio doctorum et prophetarum. Nam tot et tanti legis doctores et prophete in illo populo precesserunt et in isto errore et populum reliquerunt. videlicet in literalis intelligentia ceremonialium nec de alio intellectu quam de literalis populum monuerunt. Cum ergo missi essent a deo ad directionem et instructionem populi in hoc pro omissione deliquerunt. Item si dicatur quod talibus preceptis et prohibitionibus non loquebatur lex illi populo sed populo christiano cui talium spiritualis intelligentia

seruabaf. Obiciunt p auctoritate apli ad Ro. 3. Scimus qa qctiq; lex loquit his qui i lege sunt loquit. ¶ Itē que necessitas erat vt nobis lex spūale itelligētia loqueretur cū nō dū essem. Ex his igit ocludūt q mo dis oibus necesse est cerimonālia oīa lrālē itelligentiā habuisse. ¶ S; in ptem conē riā obf. Nā ea que ponūt ad ocludenda in cōueniētia nō videntēē incōueniētia: imo cōueniētia doctrine sapie seu legis diuine Nā sicut dicit beat⁹ Dionysius in ierach. angel. Decētissimū est eloquis dīna enig mata occultare. et i viā multis ponē sacraz sup mundanoz itellectuū xitate. est enī nō oīs sacer neq; oīum vt eloquia dicūt scia ¶ Itē beat⁹ Dionysius in eodē. Valde artifici alit sacris poeticis theologia formationi b⁹ etiā nō figuratis itellectib⁹ vfa ē nō s; itellectu respiciēs. et ei nō est possibi le alr nobis lucē diuinū radiū nisi varieta te sacroz velaminū anagogice ciruuelatū Ex quib⁹ manifeste relinquit q incōueni ens est smoni legis diuine enigmatische et tūsuprine loqui nō lrāliter duplici de causa ¶ Prima est dignitas xitatis diuine: que v; celari hōibus malis. Scda est itecilli tas itellect⁹ hōiani in cōprehensione dīnaz deficientis. nō est igit itcōueniēs vti smōe abscondito: vel celato in cerimonialib⁹ pce ptis. ¶ Itē q scdo loco ponūt p incōueni ti: videlz q in doctrina aliud lrālirer desi gnet: et aliud itelligat nō est incōueniens in doctrina: nec i pceptis sapie diuine: cū ad excitationē: et exercitiū nostri itellect⁹ talib⁹ xbis in pceptis euāgelicis ipa xitas aliqñ vfa sit. Mat. 23. Si oculus tu⁹ dexter scādelizat te erue eū. Si dext manus absē de eā. q nullus dicet s; lrālē significatōz debē accipi. ¶ Itē q tertō ponūt p incōue niēti sapientē legislatorē loqui in pceptis enigmatische: et talib⁹ xbis quib⁹ ppls rudis qd dicere nō itelligeret est conē snām Salomonis. qua manifeste ostendit q i re bus et rōnib⁹ eminētib⁹ xitatis: sapientis est loqui enigmatische: et talit q ab illis qui sunt rudes et incapabiles xitatis nō itelli gūt sed solū a sapientib⁹ et pceptibilib⁹ xi ratis. Uñ. puer. 1. Audiēs sapiēs sapiētior erit: et itelligens gubernacula possidebit atadueter pabolā et itēptationē ei⁹ xba sapiētū et enigmata eoz. ¶ Itē q quarto ponūt p incōueniēti legislatorē pponē pce

pta nō hntia itelligētia; lrālē et nō expo nere ea p plo. incōueniēs nō est doctrine di nine: nec culpa doctoz. Cū ppter defectuz auditoz ipa dī sapia hoc est xps. taliter s; est pabolice docēt: et loqueret ad turbas si cut p; ex Mat. 13. vñ et p⁹ pabolā semis di xit aplis. Vobis datū est nosse misterii re gni celoꝝ. ceteris aut in pabolis: et rō erat defcūs amoris xitatis s; q ibi expmitur ¶ Itē q quinto ocludūt p incōueniēti q scī pphe et doctozes nō sūt locuti illi p plo nisi de lrālē itelligētia pceptoz manifeste falsū est reuoluēti scripturas. Nā ipse Mo yses legislator de spūali itelligētia circū cisionis nō tacuit: cū dixit Deut. 10. Circūci dite pputiū cordis vři. et Jere. 4. Circūci dimini dñō et auferte pputia cordiū vestro rū. et itez. 9. Dēs gentes hnt pputiū. oīs aut domus iuda in circūcisi sunt corde. ¶ Itē nec danid tacuit d spūali itelligen tia sacrificioꝝ cū dixit. Sacrificiū dō spūs tribulāt. et itez. Elenatio manū meaz sacrificiū vesprinū. et itez. Sacrificiū lan dis honorificabit me. et multa talia et alti pphe s; it. ¶ Itē ad illud qd dicit iux apo stolu q qctiq; lex loquit his qui in lege sūt loquit dō. q vez ē nō tñ oīa oibus: imo cū in lege eēt pfecti et impcī: sapiētes et ru des: digni et indigni. pfectis. sapiētibus. et dignis: nota tñ eē obuit archana itelligē tia et sblimis cerimonialiū et figuraliū pce ptoz s; formā apli. i. Cor. 2. Sapiam loqui mur iter pfectos. et s; dicit. Sapiam dī loqui mur in misterio que abscondita est: et postea s; dicit. Atalis aut hō nō pcepit ea que dī se stultitia enī ē illi et nō pot itelligē. Ideo s; dicit in tertio. et ego fratres nō potui vobis loqui qī spūalibus: s; qī carnalib⁹. Ex his g manifeste relinquit nō eē necesse in pcepti cerimonialib⁹ legis vlr eē sensū seu itelli gentiā lrālē. ¶ Itē etā dō b; ē: q clarus erit i sequētib⁹: q i aliqbus et plib⁹ pcepto rū cerimonialiū pter spūalē itelligentiāz sensus fuit et rō lrālīs. in aliqub⁹ xō et pau cis tñ rō spūalis: ppter rōnes pdictas qd infra manifestabit.

Deinde queritur ^{qua} ^{liter} in pceptis cerimonialibus sit itelligentiā spūalis. Nā cōueniēt quidā pbauerunt p au ctouitates et rōes et exēpla in lege quantū ad cerimonialia contineri itelligentiā

spūalē. Legit Dent. 4. Hec ē nostra sapia
itellcūs corā omīb⁹ populis: vt audiētes v
niuerſa p̄cepta hoc dicāt. en ppls sapiēs ⁊
intelligēs. Quis. n. ppter ſpūalē itelligentiā
ſolā legis sapiētē: ⁊ itelligentē cenſeat po
pulū illū. Prētēa ſi nihil h̄ret intime itelli
gētē lex nō h̄r; apud eā locū ſcrutatō. qd
ḡ eēt dicē. Btī qui ſcrutant in testimonia
ei⁹. ⁊ itēz. Scrutabor legē tuā. ſcrutata enī
in aīalibus inſtina vel iteriora ſūt. Am
pli⁹ ſi nō h̄ret niſi iſtū exteriorē ſenſum
lex quare Dauid orāſſet ad dñm. Reuela
oculos meos ⁊ cōſiderabo mirabilia d̄ lege
tua. cui⁹ enī oculi a dō velati ſunt vt iſta
exteriora legis videre nō valeat. Amplius
q̄ ſūt iſta mirabilia de quib⁹ dicebat cōſide
rabo mirabilia de lege tua. Quid eī admi
ratōnis hab; carnificina ſacrificioz: inſpe
ctio leptaz ⁊ inſimilis circuit⁹ expiatio
nū. Ampli⁹ mādata iudicia testimonia to
taq; fabrica tabernaculi: rotaq; ſuppellez
eiufdē: quid in quā h̄nt admirationis: hec
oīa exteri⁹ quid pbilo;ofice ſbrilitatis qd
ſapiētialis p̄funditatis. Nūquid ppter h
cōſideranda exteri⁹ vir. p̄bici ſp̄c dauid g
ſup ſenes ſe intellexiſſe gloriabat petebat
renelari oculos ſuos. Ampli⁹ quē itellcū pe
tebat ſibi dari cū dicebat. Da mihi itellc;
vt diſcā mādata tua. Naturalē enī intelle
ctū hēbat: qui vtiq; ſufficiētiffim⁹ ē ad oēs
ſpūalē legis itelligentiā. ſblimiozē intelle
ctū igiſ petebat. ergo ⁊ p̄t ſblimiozē itel
ctū vel itelligentiā. h̄nt igiſ mādata le
gis ſblimiozē itelligentiā q̄ ſpūalē. Ampli⁹
qualr btm̄ dic dauid vix q in lege illa me
ditat die ac nocte cū meditatio exterior
q̄tū ad maiorē ſui p̄tem etiā oneroſa ⁊ te
dioſa v̄. Itē incoeniēs eſt ⁊ oīno ſup
nacuū rudib⁹ ⁊ iā doctis eandē lectionem
pponere. Quis enī mḡ hoc faciat in ſcola
vt nō vnicuiq; diſcipuloz ſuoꝝ p̄o captu
ſuo ſeu capacitate lectionē pponat. Quan
to magis ḡ cū oīz eruditōz: de⁹ in ſchola
ſua in qua tant⁹ ppl̄s erudiēdus ⁊ docen
dus erat: vnicuiq; de pplo p̄t capacitati
ei⁹ cōgruebat lectionē p̄poſuit. ḡ ⁊ rudib⁹
inicialia ⁊ p̄uctis vltiora: ⁊ doctis ſbli
miora p̄poſuit. ⁊ itēz. Quia in eis qui do
cti erāt diuerſi grad⁹ iueniebant. ita vt
alii eſſent eminētēs: alii eminētiozēs: ⁊ in
his etiā multa varietas neceſſario p̄iſu;
eſt oībus in ſchola dī d̄ oueniēti vnicuiq;

doctrina: nō eſt aut̄ eis p̄iſū niſi in vno li
bro qui ſolus in ſcola dī legebat. i illo ḡ li
bro cōceſſit d̄s tantā varietatē ac multitu
dinē lectionū quātā requirebat varietas
ac multitudo lectoz. Itē tāta eſt in elo
quiis dī varietas ac multitudo itellectū
⁊ expoſitionū: quātā requiret varietas ac
multitudo reficiēdoꝝ. i. docendoꝝ. Itē
p̄uer. i. 4. Multi tibi in noualib⁹ patz. i. ml
ta refectio in expoſitionib⁹ circa ſcripturā
ſcōꝝ patz. Itē apparet ſcriptura velut
minera eſſe venas h̄ns oīum metalloꝝ. vñ
p̄uer. 2. v̄ de ſapia. Si queſieris eā q̄i pe
cuniā ⁊ q̄i theſauros effoderis illā. ppter
hoc dictū eſt ſapē. s. Inſinitus eſt theſan
rus oībus. theſan⁹ aut̄ iſte ſapē nō poteſt
eē itelligētia litterali. Relinquit igiſ q
eſt itelligētia ſpūali.

Circa hoc multipli
cit̄ opponit. Pr̄o quia dicit Aug⁹ in libro
de doctrina xp̄iana. Quia oīs doctrīa xp̄i
ana: vel eſt de rebus: vel de ſignis. Et eſt
diuiſio p̄ imediata. Doctrina ḡ cerimonia
rū: aut eſt rez tñ: aut ſignoz tñ. ſi rez eſt
ſ⁹ illos qui ponūt vlr̄ in eis ſenſū ſpūalē. ḡ
nō eſt ſignoz. ḡ nō erit in eis ſignificatio
itelligētē ſpūalis. Si ſo ſignoz nō erit re
rū: nec erit i eis itelligētia ſpūalē. Itē abu
ſio eſt res in ſigna trabē que nūq; ad ſigni
ficandū facta ſūt. Si ḡ multiplicia ſcā nar
rant in lege que nō ppter hoc fiebat vt ſi
gnificarent. Relinquit q̄ abuſio erat i ta
lib⁹ ſignificationē ſpūalis itelligētē que
rere. Itē Jere. is. d̄. Nūquid nō ſicut fa
cit figulus iſte potero vobis facere domus
iſrael dicit dñs. Diſſipatio eī vaſis qd̄ p̄
fiebat ⁊ formatio vaſis alteri⁹: nō ad hoc
facte ſūt vt ſignificarent ⁊ tñ ad ſignifi
candū eis vſus eſt dñs. Nō offenderet aut̄
qs audiēs hī expoſitiōes ſeu it̄p̄tatiōes
ſi diceret ei hoc mō quēadmodū ibi dixit
dñs. nūquid nō ſic vobis facē potero: vbi
de ſignatione nihil locut⁹ eſt: ſ de ſilitudi
ne tñ. quēadmodū ⁊ Jere. 3. Nō dixit q̄c̄
de ſignatione: nihil locut⁹ eſt: ſ de ſilitudi
ne. ⁊ hūc mō tñ exp̄ſit dicens. Quō ſi mu
lier cōtēnat amatozē ſaum: ſic cōtempſit me
domus iſrael c̄. Nō dixit q̄ cōtempſit hui⁹
mulieris ſignificaret cōtempſit filioꝝ iſrl
nec dixit q̄ amatoꝝ h⁹ mulieris ſignificaret
ip̄am nec dixit q̄ diſpenſatio diſſipatio

aut refoꝛtio vaſſ pꝑbia eēt vel pabola eis
qꝫ ipe bꝫ opatur eēt in pꝑlo iſrael. vel qꝫ fi
gulus eſſ; figura iꝑi: ſ; expſit modū ſeu ſi
militudinē notā iꝫ opꝫ ſuū opꝫ ſiguli: iꝫ iꝫ
factū mulieris cōtinentis amatoꝛē ſuū: iꝫ fa
ctū pꝑli iſrael. Reſtat igif qꝫ incōnieniens
eſt res que nō ad hoc facte ſūt ad ſpūalem
iꝫtelligentiā cōuertere. ¶ Itē cōuenientius
iꝫ certi ſigēt qd dſignat vninoce: qꝫ quod
deſignat equoce. iꝫ qd ſigēt vno vnū qꝫ qd
vno ſigat multa. Ergo cū intellectꝫ ſpūal
ſit cōuenientiſſimus nō erit in vno facto l
vco legis. niſi vnus iꝫtellecꝫ ſpūalis. Er
rāt igif oēs ſacri expoſitores qui iꝫ vno po
nunt multiplices iꝫtellecꝫ. ¶ Itē cōuenient
ſigēt pꝫ bonū bonū: iꝫ pꝫ malū malū. Nā cōue
niētia dꝫ eſſe ſigni ad ſignatū. incōueniēſ
ē deſignabiſ malo bonū. ſ; incōuenient dꝫ
a bꝫo Bꝫeg. qd legif. xi. i. z. R. dicit enim
bꝫūs Bꝫeg. qꝫ dauid qꝫ vtiqꝫ pditor erat in
facto illo: iꝫ adulter atqꝫ homicida ſigēt xꝫꝫ
Urias aut vir fidelis iꝫ ſcūs dyabolū. iꝫ ite
rū de adulterina illa copula dauid iꝫ Ber
ſabee pditione: iꝫ boicidū execrabili ſigēt
matrimonium ſanctiſſimū iꝫ imaculatiſſi
mā copulā xꝫi iꝫ eccleſie de gentibꝫ. ¶ R.
vco. qꝫ doctrina cerimonialiū qꝫ ad plura
eſt rez iꝫ ſignoz: ſ; vñter rez ordinatarū
ad latꝫiam cōditoris. Signoz iꝫo gratie ſal
uatoris. ¶ Vñ ad ſoloꝫ pꝫo iꝫ z obcoꝫ. No
tandū qꝫ ſignificationes nō ſꝫales ſūt iſti
tutione: collatione. nā iꝫnſtituōe duobus
modis rebꝫ iꝫ dictis. Collatōe pꝫ ſequeſtiaꝫ
rōnis ex rebus vel dictis. Nā pꝫ iꝫpam rez
ſilitudinē. vñ quidā cōueniēter dixit. Sci
to qꝫ ſignificationes ſꝫales quatuor mōis
ſiūt. Primū facto iꝫpo videlꝫ cū res ad hoc
facte ſunt vt ſignificent ſicut factū illud
iꝫſaie quo iuit nudꝫ iꝫ diſcalciatꝫ. iꝫſa. zo. iꝫ
factū Ezechiel quo ſecꝫ ſibi vaſa tꝫſmi gra
tionis. Ezech. iz. Que vtiqꝫ ad hec ſcā ſūt
vt ſignificarent. In his qꝫ manifeſtū ē. qꝫ
alia figuratio vel ſignificatio qꝫ ſꝫalis qꝫrē
da eſt in eis. Propter hoc dixit iꝫſa. s. Ecce
ego iꝫ pu eri quos dedit mihi deꝫ in ſignū
iꝫ portentū. Silꝫ iꝫ Ezech. Signū ē domui
iſrl. iꝫ itez Ezech. iz. Ego portentū veſtz
dixit Ezechiel. iꝫ bene apparet in eodē caꝫ
pꝫ totū: qꝫ quicqꝫ ſcā eſt in Ezech. ſignifi
cat mala que futura erāt domui iſrl. ¶ De
cūda ſignificatio eſt dicti: qꝫ. ſ. aliquid vꝫ
ad ſignificadū expſſe. ſic illd Ezech. iz. Ag

la grādis magnaꝫ alaz zc. iꝫ pꝫ hoc voca
tur idē enigma: iꝫ pabola ibidē iꝫ iſte due
ſignificationes neminē offendūt. cū enim
expꝫiſ in ſcriptura de facto quocꝫ qꝫ iꝫm
fiat vel factū ſit ad ſignificandū iꝫ de vco
ſilꝫ qꝫ ad hoc dicat. vel dictū ſit vt ſigni
ficet aliud qꝫ ſꝫalis ſenſus bēat Nō offen
dit ſi aliud in his qꝫ ſꝫalis ſenſus habeat
requirat. ¶ Tertiꝫ modus eſt pꝫ ſequeſtiaꝫ
quēadmodū dicimꝫ qꝫ vbi corpalis iꝫ exte
rior ydolatria pꝫhibet iꝫtelligit ſꝫ ſequeſ
tiaꝫ pꝫhibita ſpūalis: iꝫ iſte iꝫtellecꝫ ſilꝫ ne
minē offendit. Cū enī dixerimꝫ qꝫ vbi deꝫ
pꝫhibuit adorari ydolū aureū. Exod. zo. qꝫ
vriqꝫ ſilitudinē hꝫ vñter iꝫ iuuare potē
tis iſſunauit. iꝫ iꝫtelligi dedit ſe nolle qꝫ au
rū nudū hoc eſt abſqꝫ forma ydoli adorare
tur. Er pꝫ hoc pꝫhibito auaritie ſꝫ ſequeſ
tiaꝫ in illa pꝫhibitoe iꝫtelligit. Eſt eꝫ auari
tia ydoloꝫ ſuitus. ſicut legif. ſad eph. Si
militꝫ vbi pꝫhibuit falſū teſtioniū dici cō
pꝫmū in cā modica pecuniaria. Exo. zo. pꝫ
hibuit pꝫ ſequeſ iꝫ in cā fame. Cū fama pꝫ
oſtoꝫ ſit qꝫ pecunia. Eodē mō vbi pꝫhibuit
Neꝫos ligareſ boui trituratū. Deu. zꝫ. Pro
hibuit pꝫ ſequeſ. vt opariuſ nō fraudeſ
cibo ſuo. ſi enī hanc equitatē voluit ſuari
in bobus: vt collaborātes cōmederent: mꝫ
to fortiꝫ in hoibus. hūc qꝫ modū ſignifica
tionis quilꝫ iꝫtellecꝫ recipit. ¶ Quarta ſi
gnificatio ē pꝫ rez ſilitudinē: que nō ad hoc
facte ſunt: vt ſignificēt. iꝫ hoc eſt que mul
tos offendit: iꝫ hoc qꝫ abuſiuū vꝫ eis res iꝫ
ſigna trahere. que nō ad ſignificandū ſcē
ſunt. quale eſt illud iꝫere. is. Nūquid ſicut
facit ſigulus iſte nō potero vobis facē do
mus iſrl ait dꝫs. Quāqꝫ vnū ſit qꝫ oꝫum
duoz ſilꝫ: quo alteꝫ eſt iꝫtellecꝫ noſtro
pꝫpinqꝫ nobisqꝫ notius ſignū nāle eſt mi
nus noti atqꝫ ab intellectu noſtro remotio
ris. Signū iꝫquāz nāle eſt illi: iꝫ velut liber
in quo legif. vñ iꝫ cōi nā docēte altero ad
alteꝫ docendū vtimur. Et ex hoc pꝫ rñſio
ad pꝫo iꝫ z obiecta. ¶ Ad tertiū dicendū
qꝫ cōueniētiſſime vno ſignificatꝫ mltiplices
iꝫtellecꝫ: vt intentio legis diuine ſꝫorme
tur bonitati eiꝫdē vt quēadmodū ex dei
bonitate facta eſt iꝫ abſqꝫ vlla dubitatiōe
credendū. qꝫ oꝫa bona opa ſua fecerit pꝫp
oꝫ bonū vſum iꝫ vtilitatē que ex eis qꝫcūqꝫ
iꝫduſtria elici pꝫt iꝫ dicta voluit eſſe iꝫ ſcri
pta. Quare pꝫpter oꝫm illuminationem iꝫ

intellectu humani: ac propter omnem edificationem ecclesie sue. que inde elici possunt: ea voluit esse et dicta et scripta. Ad quartum dicitur. quod sacri doctores et expositores sane et absque ulla offensione dicere possunt: quia factum illud de Berfabee factum si fuerit ecclesie de gentibus significavit: in qua propter significationem tantam nali designationem. Licet autem spiritus sanctus et expositores suis notioribus sibi: uti ad minus non significanda et declaranda.

Consequens est querere de ratione seu causa ceremonialium preceptorum. an scilicet habeant causam obfuantie literalis. An solum mysticam et figuralem. Et primo in generali. Postea in speciali. Et in generali obfuit. Cum enim precepta sunt ad litteram obfuarum ab ipsa summa sapientia: non autem est conveniens summe sapientie iubere vel prohibere aliquid sine optima ratione. Quod obfuarie literalis ceremonialium fuit optima ratio. Item si nihil fit in terris sine causa sicut dicitur Job. 5. Et hoc exigit divina providentia. quod multo fortius nihil precipit in divina lege sine causa. Ex his quidam iducti sunt ad querendas rationes literales ceremonialium alium legis. Contra Ephe. 2. Evacuans de cretibus legem mandatorum. Hilo. i. evacuans legem veterem quantum ad ea que mandabat. id est carnalibus obfuantias: non quantum ad veritatem quam prefigurabat. Evacuans dico decretis. id est preceptis evangelicis que ex ratione sunt. Si ergo mandata carnalium obfuantiarum sunt ceremonialia et evacuans precepta evangelica que ex ratione sunt. Relinquitur quod ceremonialia quo ad litteram non sunt ex ratione. ergo in eis non erit ratio literalis. Item in psal. Lex tua vitas. lex. scilicet evangelii vitas non umbra: non figura: sicut lex Moysayca. x. Heb. 8. ostans est quod de lege moysayca dicitur quod sit umbra et figura: maxime quo ad ceremonialia. ergo non in eis erit querenda ratio veritatis quo ad litteram.

Item queritur de ratione ceremonialium in speciali. Et queruntur plura. Primo de circumcisione. Secundo de phase. Tertio de ceremonialibus in victu. Quarto de ceremonialibus in vestitu. Quinto de ceremonialibus in actu indifferentem. Sexto de ceremonialibus in mundiciis cavendis. Septimo de ceremonialibus in purificationibus in mundiciis. Octavo de ceremonialibus in sacrificiis. Et hoc primo in generali. Secundo in speciali. Tertio de ceremonialibus alta

ris. Decimo de ceremonialibus tabernaculi. Undecimo de ceremonialibus circa ordinatio nem ministrorum. Duodecimo de ceremonialibus circa ordinatum sacerdotum seu ministrorum. Tertio de ceremonialibus solennitatum.

Primo ergo queritur de precepto circumcisionis de quo Gene. 17. Quod datum est abrahe in signum et signaculum sicut habetur Ro. 4. ergo non est in precepto circumcisionis quod est preceptum sacramentale nisi ratio mystica. igitur non ratio literalis. Item sicut obfuit de precepto phase. id est immolationis agni quod etiam est in signum datum. unde Exo. 13. Erit quasi signum in manu tua: et quasi monumentum ante oculos tuos. quod est preceptum ceremoniale simpliciter: quod dicitur Exo. 12. Servabitis ceremonias istas. non est igitur querenda in isto precepto ratio literalis.

Item sunt quod plura precepta in lege que videntur habere absurditatem vel vanitatem secundum sensum littere. vanitatem quemadmodum et illud Exo. 23. Non coques edum in lacte matris. Nam utrumque licitum erat eis comedere. Quia de causa igitur coniunctio amboz esset eis prohibita. scilicet lactis et edum. non enim est adeo lautum et delicatum cibus ut propter hoc prohiberi debet. ergo quantum ad litteram videtur vanum habere rationem. Item sicut fili moysi. Dent. Non alligabis os bonis trituratis a quo precepto nutriti apostolus ratio literalis excludere dicitur. i. Cor. 9. Numquid de bobus cura est deo: an propter nos dicitur. Item sicut fili moysi illud preceptum Dent. 22. Si ambulans pro via in arbore vel terra nidum avis inveneris: et interius pullis desuper incubantem: non tenebis eam cum filiis. sed abire patieris ut bene sit tibi. Sed que potest hic esse ratio literalis: ut propter dimissionem unius avicule tanta permittatur merces: quanta pro universorum mandatorum legis obfuatione. Si dicitur sicut quidam pueriliter dixerant hoc esse preceptum causa pietatis: quia in hoc deus insinuat voluit filiis israel. quod misericordes debent esse in bove et cavere ab eorum afflictione: quoniam et auibus sic peccare voluit a lesione. Obicitur. Si pietas hic locum habet cum filii nec sibi nec aliis possunt consulere: et ad hunc matrem in digere: ipsa ratio non indiget eis malorum credulitate detinere et occidere filii in hoc casu quod mater. Item obfuit sicut fili moysi de illo precepto Leu. 19. Cum plataneris ligna pomifera auferetis proputia eorum. id est prima germina et imunda erunt

vobis nec edetis ex eis. q̄rto año s̄cificabif fruct⁹: q̄nto año comedetis fruct⁹ eius c⁹ rei nō v̄r eē aliqua rō l̄ralis. Nūquid. n. eque sani sūt ad vsū p̄mo año sedo vel 3⁹ sicut q̄rto 7 q̄nto. ¶ Itē silī mō ob̄r de p̄cepto illo Deut. 22. Nō seres vineā tuā alte ro sem̄c. hic. n. nō v̄r eē rō ad l̄ram nisi illa rō que oibus manifesta ē: q̄a collatō sem̄is nō posset fieri absq̄ vinee detrimēto. sed ridiculū est in hoc dñm voluisse cōsulē illi p̄plo in quo nullo cōsilio indigebāt. cuilibz enī manifestū est hī detrimētū. ¶ Itē silī mō ob̄r de aliis p̄hibitionib⁹ cōmixtionis rez. Nō indueris vestimēto qd̄ ex lana linoq; cōtextum est: funiculos in fimbriis facies zc. ¶ Itē in codē d̄r: Nō arāb silī i bove 7 asino in quib⁹ nulla v̄r rō litteralis. ¶ Itē eiusdē rōnis vidēt esse p̄hibitōes cōmixtionis aīaliū Leui. 19. Iumēra tua nō facies coire cū alteri⁹ generis aīantibus 7 cōfusionis hītuū. Deu. 22. Nō induetur mulier veste virili: 7 vir nō v̄rēt veste feminea.

Itē obicitur de p̄ceptis

cerimonialium cauedāz imundicia rū: in q̄bus v̄r cōtineri maxīa inhonestas 7 iutilitas. Et p̄mo quidē de illo p̄cepto cauedē imundicie corp̄alis. Deu. 23. Dabebis locū ex castra ad quē egredieris ad q̄sita nature gerēs parillum. 7 s̄dit. Egesta humo opies: qd̄ v̄r ad l̄ram ridiculosū. ¶ Itē ob̄r de aliis imūdicis que sunt īspratiue seu irregularitatis: vt imūdicie puerpere Leu. 22. ¶ Itē imundicia lepre: que multi plex erat in corpe. Leui. 13. Et in veste Leui in codē ca. que maxīe v̄r ridiculosa ad litterā. cū d̄r. vestis lanea seu linea que leprā hz in stamie seu sb̄ tegmine: aut pellis 7 q̄c quid ex pelle cōfectū est ostēdet sacerdoti. ¶ Itē lepra in domo que ad litterā sup̄ oēs ridiculose in p̄cepto ponit Leui. 14. cū d̄r. Cū iuenerit sacerdos circuissē leprā dom⁹ videbit erui lapides in quib⁹ lepra est.

¶ Itē imundicia semini flui: de quo Leui. 15. 7 nocturna pollōne sordidati in codē ¶ Itē imundicia mēstruate mulieris 7 patientis fluxum sanguinis. de qua Leui. 15. circa quas imūdicias p̄sonaz cauedas dātur plura p̄cepta: que ad l̄ram vana 7 risu digna vidēt. ¶ Itē sunt imūdicie que caueri iubent circa tactū. sicut vas fictile

in quo aliqd̄ ex noīatis ibi reptilibus ceci disset: aut q̄ aliqd̄ de morticiniis eoz teti gisset: 7 p̄pter hoc frangendū. Eodē mō olibani fontes 7 cisterne 7 oēs aquaz congregatō sic legit̄ ibidē. Silī mō vas qd̄ n̄ hēbat opculū nec ligaturā vess̄. sic legit̄ 19. Nume. Silī mō generalr cū tact⁹ mortui iducebat imundiciā ceremonialē. Leu. 22. in q̄bus oibus v̄r d̄ficē rō l̄ralis. ¶ Itē qui obusserant vitulā ruffam vel cineres ei⁹ portauerāt: vt qui alios aqua expiatio nis aspererat: quib⁹ alie imūdicie purgabāf reputabaf imund⁹. qd̄ ad l̄ram incōueniēf v̄r. q̄. s. ex re mūda 7 mūdātina imundicia cōtrahaf. ¶ Itē obicif de imūdicis ceremonialib⁹ q̄ ad esū: seu gustū. Nā indica uit lex Leu. xi. imūda gressibilia que nō rumināt: aut nō fundūt vngulā. ¶ Itē aq̄tī la que nō h̄nt pēnulas 7 squamas. ¶ Itē volatilia rapatia vt acquilā. 7 coruinum genus: 7 quedā alia. leu. xi. 7 v̄r oīa reptilia: sic stellio. lacerta. 7 alia que in terra mo uēt vt mustela mus 7 silia Leu. xi.

Itē obicitur de ceri

moniis purificationis imūdiciaz 7 p̄mo de ceremoniis in sacrificio vitule ruffe. ex quo erat purgatio ḡnialis. Nūc. 19. in qua p̄cipit vt adducat vacca ruffa: c⁹ rei non v̄r esse rō l̄ralis. ¶ Itē q̄ imolet ex castra 7 totalit cōburaf: 7 de ei⁹ sanguīe septies foies tabernaculi aspgant. ¶ Itē p̄cipitur vt i crematōe vacce ponaf lignū cedrinū 7 yfop⁹ 7 coct⁹ biscintus: que s̄ l̄ram risu digna vidēt. ¶ Itē ob̄r de ceremoniis 7 mūdatione leprosi 7 dom⁹ leprose Leui. 14. Ad quoz purificationē sumi p̄cipiebantur duo passeres. lignū cedrinū 7 yfop⁹ 7 imolato vno passere in aquis viuis ex reliquis fiebat aspersiū: quib⁹ asperge baf domus seu leprosus: quo facto passer alius viuis in agrū volare p̄mittebatur c⁹ rei ridiculosa vidēt rō l̄ralis. ¶ Itē p̄cipiebaf in emūdatione leprosi vt sanguī ne agni imolati 7 d̄ oleo p̄oēf sup̄ extremū auricule dextre: 7 pedis: 7 manus dextre c⁹ rei nulla v̄r eē rō l̄ralis.

Itē obicitur de ab

surditatibus circa oblationes sacrificioz in quibus non v̄r rōz h̄re: q̄ solum genera ta aīaliū gressibiliū iussit sibi de⁹ offerēda

in vtroq; sexu boue oue et capra. Sili mo
vno gna pcpue volatiliu. s. turture et colu
bam. Leui. 2. Passer et additus e in emun
datione leprosi. Leui. 14. ¶ Itē pp quid aia
lia ista volebat iterfici et cremari vl i pte
vl in toto sic hēf ex Leui. 1. 2. 3. et 4. ¶ Itē
pp quid in oi sacrificio iussit sal apponi si
cut hēf ex leuitico 2. Mel et fermetum
apponi pbibuit. ¶ Itē pp quid sanguinē
hostiaz supfundi iussit et sibi offerri sicut
hēf ex leui. 1. 2. 3. et 4. p. to. ¶ Itē pp quid
adipē sacrificioz et renes et reniculos sibi
retinuit Leui. 3. Sili mo que ca erat differē
tis modi imoladi aialia: et gressibilia et vo
latilia occidendi: iugladi: decolladi: et col
lu retorquendi. ¶ Itē quare pceptū est vt
aialia offerēda absq; macula corpis offerā
tur: nulloq; mēbro carerent: nec aliq; vi
tiū i mēbro haberēt. ¶ Itē qrit rō litteral
de solēni sacrificio hyrcoz qd offerebatur
in festo ppitiationis Leui. 16. Quoz alt vo
cabat dñi: alter emissari. et sup que cade
bat sois q eēt dñi oburebat ex castra cuz
vitlo. ita q nihil fmanēt icobustū. Hyrcū
et emissariū statuebat sacerdos corā dño
et ofitens vnuerfa peccata filioz isrl ipu
tabat capiti ei: et postea emittebat p hoiez
paratū in desertū. et credūt iudei q hyrc
ille portaret oia peccata eoz in desertum
imūd^o erat quō igunt iudei. mūd^o erat qui
portantes tot imūdias oringeret. S; ri
diculū maximū vř q capiti hyrci peccata
iputent: cū innocentissimus sit: et inimicus
ab eis. ¶ Itē quō portaret pccā ppli: cum
ipa peccata ppiū sbiectū mutare nō pñt.
Si dixerit quis q non portabat pccā: s; pe
nā debitā p illis. nō vř vez ga liber et sa
nus i desertū mittebat. ¶ Itē si portabat
oia peccata: vt quid offerebat hyrc^o alius
pro peccatis ppli totius. ¶ Itē qre Aaron
p se et domo sua iubet vitulū in holocau
stū offerre qui eē castra cū hyrcu cremetur
¶ Itē querit de sacrificio et zelotipie de q
legif. 5. Nūe. in quo pcpiebat offerri mo
dicū farine ordeacee et nō supfundi oleum
nec poni thus q erat oblatio inuestigantis
adulteriū. ¶ Itē querit de sacrificio sile
ospe oleo et pānū. quoz nulla rō vř lřalis
de quib^o hēf Leui. 2. Sunt aut q; plurima
alia ceremonialia circa differentia sacrifi
cioz de quib^o infra pleni^o tangeť que non
vident hēf litteralē rationē.

Item queritur de

pceptis ceremonialib^o tabernaculi et alta
ris. Et pmo querit de quo pcpit Exod. 20
Altare de terra facietis mihi. et itez. Q; si
altare lapideū feceris illud mihi nō edifi
cab de lapidib^o sect. c. rei nulla vř lřal rō
¶ Itē q; ibi pcpit nō ascendes ad altare
meū per grad^o. ¶ Itē q; dñe ne appareat
turpitudine tua. Nā nō est xibile tūc vř sum
braccaz n̄ fuisse: vel sacrificātes braccas o
ponē: imo etiā pcpiebat vt sacerdotes sa
crificātes femozalib^o vterent. Exo. 28.
¶ Itē querit qre altare holocaustoz pone
bat sb diuo: hoc est sb aere libero. Altare
et thimiamatis. i. in tabernaculū. Exo. 40
¶ Itē qre positio tabernaculi erat ex pte
sancti scoz ad occidentē. Ex pte eto ingres
sus ad orientem. Ita q; necesse erat adora
re ad occidentē: cū econrio dicat. i. 6. Sap.
oportz solē puenire ad benedictionē tuaz
et ad ortū solis te adorare. ¶ Querit itez
que erat rō opture tabernaculi lřalis: cum
infimā opturā hēf ex cortinis quatuor co
loz. iaciti: et purpure. cocti biscenti. et bis
retorte. Secūdu^o eto erat ex sagis clicinis.
Tertiū erat ex pellib^o rubricatis. sup pmut
et expellibus iaciti. 26. Exo. ¶ Itē qritur
que erat rō litteralis vř distinctionis taberna
culi p uelū quatuor colorū in scā sanctorū.
Nā dicit Apłs ad Heb. 9. Q; pabola etem
pois pñtis. ¶ Itē que rō dispositionis cā
delabz septē lucernaz in pte australi ta
bernaculi: que dñe scā et mēse ppositiōis in
ptem septemtrionalē. Exo. vltio et Nūe. 8.
¶ Itē que rō adiūctionis altaris thimia
matis cū cādelabz et mēsa. ¶ Itē que rō
lřalis collocationis arche et cherubin i ab
dito. hoc est in scis scoz. Nā ad Hebre. 9.
apłs expresse dicit p allegoriā esse factum
Ergo nō erit requirenda rō litteralis.
¶ Itē que rō dispositionis thimiamantis et
olei vnctionis Exo. 30. Nūquid hic poterit
inueniri ratio litteralis.

Item queritur de

cerimoniis circa ordinationē et ornatum et
officiū ministroz. Nā hñs maculā nō pote
rat ad ministeriū pmoueri. 21. Leui. Si ce
cus si claudus si grandis aut torto naso zc.
et ponunt ibi irregularitates que etiam a
ministerio seu sacerdotio noue legis non

repellunt: ut albuginē hñs in oculo ⁊ hi.
Item que rō q̄ in ofsecratōe sacerdotum
 de sanguine arietis. linif extremū auricu
 le dextre ⁊ pollex manus dextre ⁊ pedis de
 xtri. Leui. 8. **I**tem que rō effusionis olei seu
 vncionis sup̄ caput Aaron ofsecrandi. leu
 eodē. **I**tem que rō oblationis triū aſaliū
 vituli p̄ peccato arietis i holocaustū arietis
 in ofsecrationē ⁊ canistri azimoz. **I**tem
 que rō q̄ tradit̄ sacerdoti ordiato de ari
 cte ofsecrationis adeps arm⁹ dextre ⁊ pecu
 sculū ⁊ panes de canistro azimoz vt eleuet
 ea corā dño Leui. 8. **I**tem que rō vestimē
 toz Aaron que sūt feminalia linea. tunica
 linea que cingit̄ baltheo: tunica iacintina
 sup̄ humerale qd̄ astringit̄ cingulo cui ad
 nectit̄ rōle cydaris sup̄ caput cui adnectit̄
 lamina aurea. d̄ quib⁹ oibus Exo. 28. **I**tem
 que rō ornatus minorz sacerdotū: qui vesti
 unt̄ feminalib⁹ lineis: tunicis lineis: cingū
 tur baltheis. mitras accipiūt in capitibus
 suis. s. Leu. **I**tem que rō ordinationis leui
 taz qui aspergunt̄ aqua lustrationis. ⁊ ra
 dūt oēs pilos carnis sue ⁊ lauāt̄ vestimen
 ta ⁊ cū sacrificio offerūt̄ ⁊ ofsecrantur i ob
 latione deo Numeri. 8.

Item queritur de ceri

moniis solēnitatū. **E**rat enī solēnitas se
 ptimane. s. sabbatū. Erāt itē solēnitates
 anni. pasca. i. 4. die mēsis p̄mi. penthecoste
 q̄n̄ gēsimā die a pasca. **I**tem p̄ma die mē
 sis septimi solēnitas tubaz Decia die eius
 dē mēsis solēnitas p̄pitiadis. Decaginta
 die solēnitas tabernaculoz septē diebus
 Octauo x̄o die ofsequēte solēnitas collecte
 ⁊ ita in vniuerso septē erāt solēnitates le
 gales s̄m q̄ enumerant̄ leui. 23. ⁊ additur
 solēnitas neomenie. Numer. 28. que fiebat
 in x̄leñ. hoc est in p̄ma die mēsis. **Q**ueri
 tur aut̄ haz solēnitatū rō. **P**retermittis at̄
 ceremoniis sacrificioz ⁊ multipliciū obser
 uantiā in solēnitatib⁹ de quib⁹ nullo mō
 posse v̄ reddi rō l̄falis: hoz rō p̄ ordinem
 quesita ē. **S**olo ⁊ p̄mo ad ea que obctā
 sūt in ḡniali. Deinde x̄o que obiecta sūt in
 speciali. **A**d obiecta x̄o in generali. ḡnā
 li r̄ñsione v̄d. q̄ ceremonialiū hoc est figu
 raliū p̄ceptoz quo ad ḡnā p̄ceptoz. duplex
 est rō litteralis: ⁊ sp̄ualis. l̄falis referē ad
 latriā cōditōis. Sp̄ualis x̄o p̄tinet ad figu
 ratō; ḡre f̄dēptōis. **Q**uātū x̄o ad circū

stantias p̄ceptoz nō v̄ aliquo q̄ v̄r pos
 sit assignari rō l̄fal. vt quare talia aſalia
 offerant̄ in tali solēnitate. Et q̄re i tali nu
 mero: ⁊ quare tali mō. ga hoc vt holocau
 stū. illud vt hostia pacifica: ⁊ hi. Nūe. 28.
 ⁊ Leui. 23. **S**ed dico q̄ v̄r est omniū istoz
 rō sp̄ualis. v̄ñ. 7. **R**o. scimus qm̄ lex sp̄ual
 est. lex Moysi lex sp̄ualis d̄r ga sp̄ualit̄ i rel
 ligenda est. dicit̄ ibi glo. **A**d illud ergo
 quod p̄mo obicit̄ q̄ p̄cepta sūme sapie de
 bēt h̄re optimā rōez. v̄d. sicut dicit̄ Aug⁹ d̄
 p̄cepto dato Ade. Gene. 3. De ligno scie nō
 comedas: vt cām iustionis h̄ nō dicit̄ reg
 ramus. s. hec magna vtilitas est hōi q̄ deo
 fuit i iubēdo. De v̄tile facit̄ quicq̄d iubē
 voluerit. de quo metuendū n̄ ē ne iubē qd̄
 inutile est possit. **S**cdm̄ hoc ḡ v̄d. q̄ obser
 uatiē l̄falis ceremonialiū hec sufficiēs ratō
 est vtilitas ⁊ meritū obedie. sic in p̄cepto
 dato Habrae de imolādo filio. 22. Gene. 22.
 p̄cepti nulla alia l̄falis rō est nisi probatio
 obedientie Habrae. **A**d scdm̄ x̄o quod
 obic̄ q̄ nihil iubet̄ seruari in lege sine cā
 ccedendū est. tñ aliqui iubet̄ aliqd̄ fieri cā
 significādi sicut p̄ceptū est Vla. q̄ iret nu
 dus ⁊ discalciat̄ in signum ⁊ portentum
 aduersitat̄ v̄tute s̄r egyptū. Ita v̄r p̄ce
 pta ceremonialia iusta sunt ad l̄fam fieri: i
 signū future ḡre p̄ x̄pm. cū etiā alia que in
 illo pplō cōtingebant: cōtingerent i figura
 que admodū dicit̄ Apls. i. Cor. 1. Dñā in fi
 gura cōtingebant illis. **P**ret̄ aut̄ rōz que di
 cta est. s. meritū obedie cōditōis. sufficiens
 erit ista rō. s. significatio ḡre redēptōis: ⁊
 iste erāt rōes p̄ncipales p̄ceptoz ceremoni
 aliū legis. **N**ō tñ negandū q̄n̄ q̄ntū ad ge
 nera p̄ceptoz rō l̄falis sit. q̄re talia p̄ce
 pta illo tpe deberēt illi pplō dari: qm̄ erat
 fere totus mūd⁹ ydolatrie dedit⁹. vt p̄ hoc
 reuocaret̄ ab ydolatria ⁊ elicēt̄ ad latriā
 cōditōis: s̄ quod iā manifestabit̄. **A**d il
 lud qd̄ ob̄ p̄mo in prem̄ contrariā q̄ p̄ce
 pta euangelii ex rōe sunt. ⁊ nō p̄cepta ceri
 monialiū obseruantiāz. **D**icendū q̄ ali
 quid d̄r faciendū ex rōe dupl̄. simpliciter
 s̄ quid. faciendū simpl̄ ex rōne est qd̄ s̄
 se bonū est ⁊ semp̄ ⁊ apud oēs. s̄ quē mo
 p̄cepta euāgelica sūt ex rōe faciēda: quia
 sūt bona s̄ se ⁊ semp̄ ⁊ ab oibus faciēda
 faciendū x̄o ex rōe s̄ quid est. qd̄ s̄ se bo
 nū n̄ ē: s̄ tñ ex cā ⁊ pro tpe seu aliquib⁹ bo
 num est. hoc v̄tile vel expediēs. s̄ quem

modū ceremonialia legis ad litterā faciēda erāt. quia cā reuocationis ad latrā dōditōris tpe quo uigebat ydolatria illi populo qui ad ydolatriā p̄nus erat uolūta et expe- dientia erant. ¶ Ad 2° hō dōditō. q̄ in lege Moysi umbra ē et figura sp̄cū future gr̄e redemptoris s̄ qd̄ d̄r ad Heb. x. umbram h̄is lex futurorū bonorū nō ip̄am imaginez rez. ¶ Ibi tñ erat x̄itas p̄ntis latrē dōditōris seu obediē. ex qua ceremonialiuū p̄ceptozum sumit rō l̄falis: et p̄ hoc p̄r̄silio ad obiecta in generali.

Ad obiecta uero in

sp̄ali p̄notādū est q̄ quedā p̄cepta cerimo- nialia necessaria fuerūt illi pp̄lo ad incho- ationez religionis. Quedā hō ad cautelam uitādī erroris. quedā hō ut allicerent ad cultū et latrā dōditōris. Necessaria hō ad i- choationē religionis fuit p̄ceptū circūcisi- onis: et ritus p̄phase. Circūcisio autē erat ad distinctionē p̄ncipalit̄. Rit⁹ p̄phase ad cōio- nē: que duo necessaria erant inchoatiōi religionis. p̄mo ut ill e ppl̄s p̄ circūcisionem a ceteris ppl̄is ydolatrie deditis distigueret ferens signaculū diuine religionis.

¶ Secūdo ut inuicē cōione religionis uirtute tur p̄ ritū agni paschalis. Necessaria hō ad cautelā erroris p̄ncipalit̄ fuerūt p̄cepta oīa ceremoniaz: que uident̄ offeri absurditātē seu in uictu: siue in bitu: seu in actu. In uictu multiplicat̄ ut de non arando in bo- ue et asino. ut de nō semando agz diuer- so semē. de nō infrenādo bouē in tritura- tione. de abiciēdo p̄ma germina arborū in fructuū collatione. de nō coquēdo edū ī la- cte matris in carniū p̄paratiōe. ¶ Item ī habitu duob⁹ modis. ut de nō induēdo ue- stē lano linoq; oīextā. de nō osudendo ha- bit⁹ uiroz et muliez. In actu indifferenti de dimittēda matre incubante sup pullos.

¶ Item necessaria p̄pter puocationē ad la- triā dōditōris p̄ncipaliter fuerūt p̄cepta ce- rimonialia: circa dōcorā dispositionē taber- naculi et altaris: et circa bonozificā et bone- stam dispositionē ministroz: et iocundam institutionē solēnitatū: ut p̄ aspectū et cōsi- derationē altaris et tabernaculi attraherē- tur pulchritudine. p̄ cōsiderationē ordinis ministroz attraherent̄ honestate. p̄ cōside- rationē solēnitatū traherent̄ et allicerent̄ iocūditate ad cultū et latrā dōditōris. hec

enī tria miro mō alliciūt et attrahūt aīam rōnalē. s. deoz. honestū. iocundū. ¶ Item necessaria p̄pter uirūq; s. cautelā erroris et puocationē ad latrā dōditōris fuerūt p̄cepta ceremonialia de canēdis: et purificādis imundiciis et p̄cepta de sacrificiis: et p̄cepta de canēdis imundiciis p̄tinebāt ad mū- diciā conuersationis que multiplicia sūt sic- iam ostendit. ¶ P̄cepta de sacrificiis p̄- nebant ad cultū religionis que etiā multi- plicabāt. sicut sup̄ dictū est: et iā rō dices- Rōndendū igit̄ erit p̄ ordinē ad supra ob- iecta in speciali.

Ad primū quod ob

iectū est de circūcisione: et ritu p̄phase. dōditō est q̄ quīs ista duo instituta sunt ad signi- ficationē: nihilōīn⁹ tñ iussionis et obseruan- tiē istoz est rō l̄falis. vñ et de circūcisione rō est quare sic fieret. et q̄re octauo die fe- eret. Gen. i. et quare dilata est ab exitu de egypto vsq; ad ingressū terre p̄missionis Josue. s. et q̄re p̄cepta est fieri culturis la- pideis ibidē Josue. s. Et q̄re nō fuit insti- tuta ante tps Dabiae. Quare autē circūci- sio p̄cepta sit hoc mō fieri. hoc est p̄ ablati- onē extremitatis pellicule membri uirilī- gnq; rōnes assignat̄. Prima rō est obilita- tio libidinose cupie que uiget in mēbro illo uirilī: et ex uolūte circūcisionis: et ex ef- fusionē sanguinis que in ea fit. Secūda ē ex- positio ill⁹ p̄tis. i. pulpe mēbri illi⁹ frigori et defricationi uestīū ex quib⁹ oībus effici- minus sensibilis. quēadmodū et manus uir- ris opibus assuete min⁹ sensibiles: minusq; passibiles inde reddūt: nihil autē in p̄te ma- gis minuit ac debilitat cupiā: q; diminu- tio sensualitatis et passibilitatis illius.

¶ Tertia rō est in sugillationē sacroz ue- neris et preapi: in quib⁹ illa tāq; pars: et oc- cupatio ueneris in corpe hūano: nō parum ornabat et colebat. hec erat enī ps carnis que maxime pugnabat cōtra sp̄m: maxieq; cōraminauerat pp̄los illaz terraz: ita ut ī oīa cōflagicia nō solū masculoz: s. et brutoz aīaliū p̄uebat. sicut legit̄ Leni. is. Dēs exe- criones istas fecerūt accole qui fuerūt aī- nos et pollnerūt eā. et itez. zo. eiusdē. Omīa hec fecerūt et abhominat⁹ sū eos: hac plaga effrenate: ac flagitiōe libidinis gētes illas et execrabiles que terram p̄missionis ante aduentum filioz israhel inhabitauerant in

ydolatria nutriebat ac potissimū dtebat
¶ Quarta rō cā seu rō est fortitudo ipsi
onis memorie creatoris. Est enī circūcisio
et signaculū et stigma inseparabile gravissimo
q; dolore impressū. et ppter hoc fortissimam
est memoriale saluatoris. **¶** Quia cā ē fir
mitas pacti cū deo. sicut legis Gen. 17. Sta
tuā pactū meū inter me et te. et iter semen
tuū post te. In generationib; suis federe
sempiterno. et itez. Hoc est pactū meū cir
cūcides ex vob; oēs masculinū. Quare mani
festū est: qā hoc signaculo pfitet oīs circū
cisus. se hī pactū seu fedus inisse cū deo et
ipsa susceptione b; signaculi intrat i pōm
ac fedus Habrae: et ipsa susceptione illius
obligat se ac debitorē se constituit vniuerse
legis que data est semini Habrae. sicut dicit
apls ad Gal. 3. Testificor oī hōi circūcideri
se qm̄ ditorē ē vniuerse legis faciēde. quē
admodū suscipiēs signaculū hoc est tonsu
rā et habitū cuiuscūq; religionis ad eam se
obligat vniuersā. Quare aut iussa est fieri
circūcisio octaua die a natiuitate pūli. **¶**
Ad hoc rō est: qm̄ ante octauā diē teneri
tudo infantū tā graue vulnus absq; picu
lo mortis nō facile sustineret. Si aut disse
ret vsq; ad ānos pueritie vel maioris eta
tis multi declinarent eā suscipere ppter gra
uitatē doloris. **¶** Quare at dilata fuit ab
exitu de egypto vsq; ad ingressū tre pmissi
onis. Rō: talis assignat. qā forte nō vaca
bat eis: qā vel bellis occidebant. vel pesti
bus vastabant. vel seditionib; diuidebant
vel ob murmuracionib; exagitabant. vel
aliis icōmodis vrgebant s; quod dicit 3o.
vā. Locūs aut fuit circūcisionis faciēde
firmato p pō in fide Habrae. et obtentis p
pte pmissionib; eidē factis. Tūc enī inno
uādū fuit pactū Habrae et firmādū ex pre
semis ei; cū firmū apparebat ex pte dei. et
hoc p exhibitō; pmissoz. Quare at fiebat
cultro lapideo cā est. qā malefici ferro faci
ebant incisiones in corpibus suis. et maxie
in sacris martis. Metallū ei; ferri: metallū
martis et prem eius in metallis opinabat
ydolatrā vanitas. voluit q; ritū istū p aliū
q; p ferrū exerceri. vt saltē hac dissimilitu
dine aliquātulū eos ab ydolatria abducēt
¶ Alia rō est vt fedus: qd cū eis pepigerat
vīs in petra oreb; eis p hoc ad memoriā re
duceret: vel q; aqua eis de petra pduxēt
in aspectu cultoz lapideoz recordaretur

¶ Tertia rō est vt lapideoz cordiū suoz
duritiā in hī; cultris lapideis legerent in
ipsa hora circūcisionis: vt sic in penitudinē
emolirent: et cordiū suoz duritiā sentirent
iterius p punctiō; quē admodū cultrozum
hī; duritiā corpale p circūcisionē. **¶** Qua
re rō pcepta fuerit p Habrae: et nō aī. Rō
est: qā exuberāte errore ydolatrie Habrae;
pmus fuit. sicut narrāt atiq; hystorie quē
reuocant hōes ab ydolatria ad latriā cō
ditozis: qā q; circūcisio ad hoc erat vt per
ipsam distinguerēt cultozes creatoris a cul
tozib; ydolo; dabat Habrae pmo pceptū
faciēde circūcisionis. **¶** Preterā rō alia ē: qā
Habrae pmo facta est pmissio exp̄ssa: q; de
eius stirpe nasceret redēptor: cū dictū est.
In semini tuo bñdicēs oēs gentes. Gen. 22
Cōueniebat aut signaculū sanctificationis
generationi: de qua dēbat nasci redēptor
Inde est q; Habrae et semini suo tm̄ pce
ptū circūcisiois est datū. **¶** Ad illud vero
qd querit de phase hoc est de agno pascali
Nota da ē rō imolationis et oestionis de
quib; Exo. 12. Nō q; in hoc q; agni in exi
tu de egypto ymolare iussi sūt et sanguine
ei; s; liniaria domoz linire apte ab ydo
latria egyptioz iussi sunt recedē et ceteruz
cultū suscipe. Egypti enī arietē colebat: et
ppter hoc oestione arietis: aut agni et ipm
sanguinē mortifez sibi existimabāt. Inde et
xtute diuina miracolose factū est: vt xtute
sanguinis filii dei sibi salutarē pbarēt: cū
p ipm sanguinē ab angelo extitatore libera
ti sunt. **¶** Ipsa aut oestio agni iō iussa ē
vt in ipō ritu vniiformi et cōfōnis inticiarē
tur ad vnitatē et cōfōmitatē religiois me
mores bñficii ditoris: qui miro mō ab egy
ptiaca sinitute et tribulatiōe eos liberauit
Inde ē q; p̄cipiebāt cōmedi cū lactudagre
stibus et assatis igne vt iprimere eis me
moriam amaritudinis p lactucas agrestas et
tribulationis p ignē quas passi erāt i egy
pto. et ppter hoc gratiores essēt dō libera
toz. Sili mō pcepti sūt comedē azimā hoc
est panē absq; fermēto in memoriā xtute
liberationis ab afflictione egyptiaca que
figtur in fermēto. Deut. 16. Comedēs absq;
fermēto afflictionis panem.

Ad ea que postea

obiecta sunt circa cerimonias in victu. Re
spondendū est. Et p ad illud qd obiciebat

de illo pcepto nō coqnes edū in lacte mris
Exod. 23. Aliquā consuetudinē ydolatrie vo
luisse deū p hoc remouē. vt dei ppls disti
mils eēt ydolatrie: nō solū ritu sed etiam
vescēdi consuetudine. hi aut signū validū
ē: q̄ ista p̄hibitio reperit. Exo. 23. et Dent
24. vt forti⁹ ei ip̄mēf et generalit habē
dū est p r q̄ ea que apta vident habē ab
surditatē in ceremonialib⁹ mādati et nul
lā p̄ lram vtilitatē itendit elongatio ab
ydolatria. ¶ Ad illud xō qd̄ obicit de pi
mis p̄putiis arborū auferendis dō q̄ hoc
fuit pceptū cōtra errozē ydolatraz qui de
p̄mis fructib⁹ genio. i. dō nāe sacrificabāt
et p̄mitiuos fruct⁹ faustos et fortunatos eē
putabāt. et p̄pterea dictū est Leuit. 19. Po
ma que germinant. hi ligna imūda erūt
vobis trib⁹ ānis. s̄bandi. credebāt enī ydo
latrie q̄ nisi cereri et genio et aliis quibus
dā demoniis d̄ pomoz triū annoz fructi
bus iux suam sup̄stitionē offerret arbores
ille vel oīno arefcerent vel steriles effice
rent. Et iō dictū est p̄cietis ea in detesta
tionē talis erroris. nihil fauste et utis i eis
credentes. ¶ Ad illud xō qd̄ obicit q̄ de il
lo pcepto Dent. 25. Nō alligabis os bonis
trituratīs q̄ hi pcepti rō fuit elōgatio ab
ydolatria egyptioz: qui vsq; adō bones ab
hominabant vt de frugib⁹ suis eos n̄ sine
rent comedē. ip̄i enī colebāt seraphi qui ap
parebat eis in spē bouis. p̄pterea in manda
to isto offensa est egras qua iustissimū ē vt
qui p̄cipat in labore p̄cipet in omeitiōe
sicut dicit Apls. i. Cor. 9. ¶ Ad illud quod
obf de illo pcepto Dent. 22. Nō arabis in
boue et asino. dicit q̄ istas diuisiones di
uersoz animalū genoz in opibus suis ydola
tre faciebāt iuxta diuisiones planetaz
et quasdā alias constellationes credentes ex
hoc opa p̄spari. voluit q̄ de p hoc f̄mouē
falsitate credulitatis istius ne p̄ eā creato
re relicto ad stellaz fuitia traherent. hac
eadē cā p̄hibuit deus omixtiones fieri ani
malū diuersi generis. Leui. 19. Iumēta tua
nō facies cōpre cū alteri⁹ generis animalū
bus. Nā ydolatre nefanda opa et maleficia
de fetibus ex hi omixtione p̄creatis facie
bant in ampliatiōē ydolatrie veneris et
p̄p̄i omixtiones hi p̄curabant sicut leges
platonis. p̄t̄ hāc cām aut assignāt aliaz
s. vt ordonāe i p̄plo dei comedare et p̄ ose

quēs flagiciū sodomiticū dānare et ne ho
mines omiscēdo se i hi opib⁹ vilissimis cō
taminarent. ¶ Ad aliud xō qd̄ obf de illo
pcepto Dent. 22. Nō seres vineā altero se
mine. dō. q̄ cā h⁹ pcepti fuit ydolatria ce
reris et bachi quoz cultozes sicut ritus et
culturas diuēbant atq; omiscēbāt: sic et
fruct⁹ quos de beneficētia eoz se obtinere
credebāt in eodē agro diuēgē consueuerāt
vt cū in eadē terra radices haberēt vites
et fruges bachi et cererē cultu et opib⁹ so
ciarent. Et hec eadē rō est ei⁹ qd̄ d̄ Leuit.
19. Agz nō seres diuerso semine. Nā ydo
latre i venerationē maxie elemētoz. ex q̄
rū omixtione hi gignebant omixtiones
seminū faciebant. ¶ Quod xō additur in
Dent. 22. Nō seres agz diuerso semine: ne
et semētis quā seuisi et que nascūt ex ea p̄
ter sanctificent. sensus est hoc est ne p̄ter
decime eoz et p̄mitie reddant. voluit enī
de decimas eoz et p̄mitias diuersis opib⁹
reddi. sicut et diuersis opibus colligūtur.

Ad ea uero que ob

iecta sunt circa cerimonias in vestitu. dō.
est. Et p̄ ad illud qd̄ obf de illo pcepto. 22.
Dent. vestēq; ex lana linoq; cōtextam non
indueris. Et dō. q̄ rō h⁹ pcepti fuit ne de
ppls assimilare ydolatrie: qui b̄nficio stel
laz putabāt p̄uenire fecunditatē: et copiā
lane in animalibus et fertilitatē in agris. vñ
p̄pter hoc lanā et linū simul in vestib⁹ con
iūgebant. vt ip̄o b̄itu p̄terent se ad stel
laz cultū et in fuitiū obligatos. ¶ Ad illud
xō qd̄ obf de illo pcepto nō induat mulier
veste virili: neq; vir veste feminea. Dent.
22. dō. q̄ hi p̄hibitionis vna rō fuit ex
minatio sacroz martis et veneris. Dicunt
enī q̄ in sacris martis nō solū in virili ve
ste iduebant mulieres. s̄ etiā armabantur
vt ip̄m tanq; belli et victorie datorē cole
rēt. Sili mō in sacris veneris viri effemā
bant. vñ in vestib⁹ muliebrib⁹ sacra vene
ris exercētes. p̄ hi sacrilego ritu marti et
veneri se placere credētes. ¶ Alia xō cā ē
vt occasio puocationis libidinis auferet
magna enī puocatio libidinis viris est ve
stitus muliebrib⁹ et eo. et hoc est qm̄ vestis
muliebrib⁹ viro circūdata vehemēt reficit
mulierē et omouet p̄maginationē mulieris
et eo. ¶ Tertiā xō cām assignant vt tolle
ret erroes credulitas: q̄ credebāt ydolatre

applicatiōes vestitū muliebrū in sacris ve-
neris coniūgi sibi amore fortissimo corda
mulieꝝ. ppter quas hoc facerēt ul' q̄ postea
vestib' hī' vterent. Silt' mulieres id ipm
credebant de viris: 7 virilib' vestimentj
voluit q̄ de' hūc erroꝛē auferre: ne p illum
ad cultū veneris traberent.

Ad illud uero quod

phibet de phibitione ceremoniali. Circa
actū indifferentē. s. de matre icubante sup
ona: vel pullos dimittēda. Den. 22. vñ. q̄
rō hī' pcepti fuit elōgatio ab ydolatria: q̄
spabat pspitas vel longeuitas ab alio q̄ a
deo. sicut enī malefici explorabāt coytus
seu omixtiones quozūdā aīaliū: vt in illa
hora iterficerent ea. 7 de corpibus eozꝝ vel
pulvere darent eis quos vellēt ardore sue
libidīs iſtāmare: credentes corpa eozꝝ l pul-
uerē si hora illa occiderent hanc x̄tutem
hēre: sic 7 de matre ouis icubante vel pulli
si ea hora capes fecūditatē 7 fortunā i nu-
triēdis filiis posse p̄stare. 7 hoc scimus ex
multis similitudinibus quas legimus in
libris maleficorum. voluit q̄ remouē mise-
ricors de' a cordib' eozꝝ: ne aliūde fecūditā-
tē quererēt q̄uis que sui multiplicatiōez ac
lōgeuitatē aliūde querē vel sperare q̄ ab
ipō. 7 ppter hoc dixit. vt longo vinas tpe
p̄tēta alia rō est: q̄a obseruatores auguri-
ozꝝ faustā 7 fortunatā reputabāt inuētōz
nidoz: cū matre 7 filiis 7 ouis. 7 id dogma-
tizabant nō esse offendendā matrē: neqꝫ fi-
lios: neqꝫ sepandos esse ab inuicē. s̄ nidum
cū oibus in eo sic iuētis p̄uari p̄cipiebāt
tan q̄ cām bone fortune quādā. vñ 7 q̄diu
p̄uabant nidū hī' cū oibus in eo inuentis
sic illesū tādiu eis bene esse 7 viuere. Si hō
dissiparent: aut quid de inuētis lederent
dissipi domos: 7 q̄ matri filiis vl' ouis ma-
li facerent. hoc se vel filios eozꝝ eē passuros
pro certo scirēt.

Postea uero respō

dendū est ad ea que obiecta sūt circa ceri-
monias cauēdaꝝ imūdiāz. Erāt at imū-
dicie multiplices cauēde: quaz quedā erat
imūdiācia vulgaris vt in egestione. q̄daz
vero erat imūdiācia legalis: 7 hec varie
bas multiplr. Nam quedā erat imūdiācia
que inerat psonis a cā intrinseca. quedam
hō otrabebat a cā extrinseca. ¶ Itē imū-

diācia ab intrinseca cā inerat: vel ex vitio
nāe itendentis salutē sp̄ei seu v̄lis: aut ex
vitio nāe itendentis salutē singularis. Ex
vitio nāe itendentis salutē sp̄ei seu v̄lis
erāt imūdiācia accidentes circa op' gene-
ratiue: vt imūdiācia seminisflui vl' pollu-
tionis nocturne: 7 imūdiācia mulieris mē-
struate: 7 patiētis fluxū sāguinis: 7 imū-
diācia parietis. Circa actū generatiue x̄tutj
viris accidit imūdiācia pollutionis nālis
vel innālis. Nālis in pollutione nocturne
Innālis in seminisfluū. Sili mō in mulie-
rib' imūdiācia pollutionis nālis accidit aī
ōsumatiōē part' in mēstruis. Innālis in
patiētib' fluxū sanguinis: de quib' oibus
Leui. 15. ¶ Itē imūdiācia circa osumatio-
nē actus generatiue in p̄tu accidit i pollu-
tione sanguinis mulieris piētis. Leuit. 12.
Et hec ē rō distinctionis imūdiāciaꝝ ex
vitio nāe itendentis osumatiōē sp̄ei. Imū-
diācia hō que est ex vitio nāe itendentis sa-
lutē singularis est ex vitio lepre: que distin-
guif s̄ legē triplex q̄a aut ē in corpe Leu.
13. aut in veste. Leui. eodē. aut i domo seu
habitatiōe Leui. 14. ¶ Itē imūdiācia oēcta
ex cā extrinseca duob' modis ē: aut enī oē-
tib' mediāre gustu: aut mediāre tactu. isti
enī duo sensus sentiūt p applicationē ad
sua obiecta. ¶ Itē imūdiācia circa tactum
extēdebat ad aīata 7 inaīata. Ad inaīata
vt ad vasa 7 aquas que otingebāt aliquod
de reptilib' imūdis. Leui. xi. vel ad lectū
siue vestitū in quo seminisflu' iacēt. Leui. 15
¶ Ad aīatū hō vt ad hoīez multiplicif. Nā
aut oētebat ex tactu rei sacre scē 7 mūde
Aut ex tactu rei execrande seu immūde ex
tactu rei sacre vt in otingēte cineres ruf-
se vitule. Nūe. 19. Ex tactu rei execrāde
vt ex tactu illoꝝ que s̄ legē reputabant
imūda: 7 hoc dñē. vel mortui vel viuētj
v̄uētis rōnal vt ex o tactu semisflui 7 ali-
ozꝝ. 15. Leui. Vel irrōnalis vt ex tactu aīal'
q̄d h̄z vngulā. s̄ nō diuidit eā nec rumiat
7 silt' alioꝝ imūdoꝝ Leui. xi. ¶ Itē ex cōta-
ctu mortui duplicif. l ex o tactu cadaueris
homīs. Nūe. 19. Vel ex o tactu morticini i
mūdi aīalis. Leui. xi. ¶ Itē imūdiācia cir-
ca gustū variebat. Nam quedā erat circa
gressibilia. Quedā cā aq̄tilia. quedāz circa
natatilia. Quedam circa reptilia. Leui. xi.
p̄out obiciebatur.

His ita distinctis

propter facilitatem intelligentiam. Rationandum
per ordinem ad obiecta. Ad illud ergo quod obi-
ciebatur de immundicia vulgari: ut de egesti-
one opienda Deuter. 23. dicitur quod hi precepti ratio
fuit honor dei et provocatio gentium ad laesum
oditorem. ut videntes gentes populum israel mu-
dicie sectatores et omnium immundicia declinare
provocarent ad consuetudines et ritus ipsorum. Pre-
terea ut intuitu dei tantum honor suarent ca-
stris eorum: ut ex hoc in ipsis castris que de-
spalium pudicitiam custodiebat aliquid turpe fa-
cere non auderent. unde Deuter. 23. Dominus deus
rurus ambulat in medio castrorum. Ad illud
vero quod obicitur de immundicia lepre. dicitur quod ratio
provocatio ad latruncinam oditorem. Cum enim lepra
morbus contagiosus sit et infectivus. cohabitatio
leprosi inter alios corrumpet multos: et
consilium egrediente inficeret. Ex quo sequeretur
quod horribilis esset societas: et cohabitatio po-
puli israel ceteris gentibus. pro oppositum ergo sepa-
ratio leprosoz a societate israel provocativa erat
aliarum gentium ad cohabitationem cum eisdem
propter salubritatem et sanitatem: et ita pro conse-
quens ad imitationem ritus et consuetudinis in
cultu oditoris. Ad illud vero quod obicitur de le-
pra in veste vel pelle: et de lepra in domo:
quod ridiculosum videtur dicitur quod causa immundicie
declinande fuit cautela ydolatrie declinande
Sicut enim accidit morbus corrosivus capillo-
rum et pilorum in corpore humano consumens et pu-
trefaciens eos paulatim: quemadmodum lepra
putrefacit carnem et consumit. Sicut enim accidit
passio in veste et pelle que dicitur lepra et
est passio corrosiva pilorum et sibi pellis. Si-
milis passio invenitur in lapidibus qui in se ipsis
ex habundantia siccitatis consumuntur. unde dicitur
tur lapides cancerosi. Et prosequens in ipsis
parietibus domorum. quemadmodum nos videmus
consumptionem fieri in ipsis lignis. Dicitur igitur
quod pro hiis passionibus colebantur divi penates et la-
res: ut vel secundum eorum falsam credulitatem tales
passiones tollerentur a domibus et vestimentis: ne
eas inferrent. Unde est quod voluit deus ut ad
sacerdotes pro his passionibus recurrerent: et
novo ritu voluit istas passiones mundari: ut
a ritibus superstitionis ydolatrie longe fie-
rent. Unde est quod aqua expiationis per sacer-
dotes in emundatione voluit adhiberi pro qua
hiis demonia exterminarentur. Ad illud vero
quod obicitur de immundicia puerpere et mulie-

ris fluxum sanguinis patiens. dicitur quod ratio fu-
it ut horreret sanguinem filii israel. In dresta-
tione enim ydolatrie in eorum ritu humanus sanguis
demoniis multipliciter offerebatur. voluit
dominus eis horrorem humani sanguinis ingerere
In ritu enim ydolatrie humanus sanguis esse
fundebar. sic habetur. Reg. 18. De prophetis sa-
cerdotibus Baal. Incidebant se iuxta ritum
suum cultris et lanceolis donec profunderent
sanguine. Ad illud vero quod obicitur de im-
mundicia menstruate. dicitur quod ratio fuit in detestati-
one ydolatrie. solebat enim menstruate mulie-
res audaci se lune cerimoniam immiscere. quia
fluxus menstruorum lune cursui deputatur. Sed re-
putabatur se menstruate tempore menstruorum. eo ipso
sacris lune digniores: quia in ipsis luna eo tem-
pore manifesti operaretur. Multa autem audita-
te et studio a mulieribus ydolatrie luna cole-
batur. sicut legitur Jerem. 7. Mulieres conspungunt
adipem ut faciunt placetas regine celi. propter
hanc ergo causam menstruas lex dei iudicavit in-
mundas. Alia causa fuit ipse menstruum sanguis
de quo malefici multa beneficia faciebant
Tertia ratio causa fuit honor et reverentia ta-
bernaculi: in quo possent mulieribus fluxus con-
tingere: si ad illud eo tempore admitterentur. Ad
illud vero quod obicitur de immundicia semini-
flui. dicitur quod semini-flui indicabatur imundus propter ab-
hominatorem ydolatrie veneris: in qua se-
mine ipsi habuere generatorem sacrificiis miscebatur
Sicut enim patiens pollutiō nocturnam iudi-
cat est imundus: ut horrorem inducunt lex fluxus
humani seminis albi qui in opere generatio-
nis. et hoc propter execrationes ydolatrie et so-
domiticis abhominatōes quas omnino voluit
abolere. Ad illud vero quod obicitur de immundicia va-
sis: et aqua ex tactu reptilium: seu animalium im-
mundorum. Leu. xi. Et sicut filii mo de vase quod non ha-
bebat operculum. Nume. 19. dicitur quod ratio fuit decli-
natio ydolatrie. credebatur enim ydolatre si mu-
res aut mustele atque lacerte et hiis que ydolis
imolabant in vasis vel in aquis caderent
quod essent gratiosiora diis et ad imolandum con-
veniētiōra: sicut electa ab ipsis. Et ideo vole-
bat vasa carere operculis. Adhuc tamen apud
aliquos stultos remanent reliquie ydolatrie
istius: qui credunt quedam nocturna numina
frequenter domos: et vasa que discooperta
inveniant: postquam inde comederint et bibe-
rint venio repleti. Si vero opta inveniant
ea vel clausa inde offendi: et ex hoc domui
periculum imminere. Ad illud vero quod obicitur

de imundicia ex tactu mortui. vñ. q̄ rō
fuit elongatio ab opib⁹ maleficis: ⁊ nigro
māticis que in cadauere mortuoz exercen
tur. ⁊ iō qui tangeret mortuū s̄ legē iudi
caf imund⁹. Nūc. 19. Inde est q̄ sacerdotes
sūmi p̄hibiti sūt īgredi ad mortuos p̄tēq̄
ad p̄pinquos Leui. 21. Ad p̄pinquos autem
īgredi p̄missi sūt ne inhumana videret
lex. Ad illud rō qd̄ ob̄ de imundicia ex
tactu cinez vitule: ex quib⁹ positis ī ags
expiationis alie imundicie purgabatur
qd̄ vñ incōueniens si ex re purificāte imū
dicia cōtrahatur. P̄terea vñ sequi circū
latio ridiculosa. q̄ si quicūq̄ aliu aspergit
aqua expiationis imund⁹ effici. Nūc. 19.
Oportuit igit̄ ad hoc vt mundet q̄ asper
gab ab alio. Aut q̄ ab eodem que aspsit: aut
ab alio. Si ab eodē itēz ille imūdas effici
Si ab alio ille alius indiget alio aspersore
⁊ ita erit circūlatio ridiculosa. aut in infi
nitū p̄cessio ibit imundicie. Ad h̄ dixē
rūt quidā: q̄ in hoc voluit de⁹ reuerentia:
⁊ honore exhiberi sanctificatis ab ip̄o. ⁊ p̄
pter hoc vnūquēq̄ qui tangeret aliqd̄ de
sacris indignum se reputare ex h̄i tactu
⁊ timere ne indigne tetigisset: ⁊ p̄ hoc
p̄ccō irreuerentie se reputaret pollutum.
Intelligit igit̄ ista imundicia de imundī
cia reputationis. Alii rō dicūt: q̄ cū sa
crificiū vitule ruffe fieret in memoriā ydo
latrie adoracionis vituli: quā cōmiserunt fi
lii isrl. Exo. 32. Usq̄: adeo voluit pplm suū
peccatū ydolatrie abhorere: vt nō solum
hostia que p̄ illo offerebat: ⁊ illud signifi
cabat: imūda reputaret: ⁊ polluens cōtin
gentes. sed etiā ip̄e reliquie vt cineres ⁊
quicquid habēt aliquid ip̄oz ad mixtum: vt
aqua lustrationis: nō tñ h̄i imundicia per
ip̄as aquas lustrationis necesse hēbat pur
gari. s̄ p̄ ablutioē vestimentoz ⁊ abstinē
tiā ab īgressu tabernaculi: sicut ibi d̄r. ⁊
iō ibi nō accidit incōueniens qd̄ obiciebat
Ad illa rō que obiciūt de p̄ceptis ceri
monialibus circa imundicias cōtractas ex
gustu gñali r̄fisione vñ. q̄ rō fuit elōgatio
ab ydolatria. Illa enī aīalia que p̄cipue lex
iudicauit imūda. ydolatre assūpserant l̄
ī rit⁹ sacrificioz vel in venerationē. Datz
enī q̄ ex gressibilib⁹ ⁊ volatilib⁹ ⁊ aquati
libus ydoloz imagines figurabāt. vñ. 20.
Exo. p̄pter hoc d̄r. Nō facies oīuz similitu
dine: q̄ in celo ē desup vt volatiliū: nec eo

rū que in terra deorsū vt gressibiliū: nec
eoz que sunt in aquis vt natatiliū. Trē
p̄ ex Ysa. 2. Q̄ simili mō faciebant ydola
r̄ptiliū. vñ Ysa. 2. piciet hō ydola q̄ fecerat
vt adoraret talpas ⁊ vesprilioes. ⁊. 8. Eze.
Ingressus vidi ⁊ ecce oīs similitudo repti
liū ⁊ aīalium abhomiatio. ⁊ vniuersa ydo
la ibi depicta. Trē est q̄ lex oīa h̄i iudica
uit imūda: vel q̄ in talib⁹ ydolis sacrifi
cabāt vñ porcus qui nō ruminat: s̄ findit
vngulā iudicaf imūdas: q̄ adhuc paga
ni porcos ymolabāt ⁊ federa sua sacrificio
porcoz firmabāt: nō alif ratū extimātes: nī
si ip̄i qui pacificū: aut federant p̄ īterme
diū partiū h̄i sacrificiū trāsserint. Simili
mō camelum: qui ruminat sed non findit
vngulā sacrificant ydolatre ⁊ malefici. sicut
legit̄ in li⁹ de anul. ⁊. planetaz. ita etiā de
aliis sicut intelligendū ē. Sic nūc. n. ex ne
cessitate statuenō eēt in regionib⁹. vbi ca
tus d̄r adorari ne ibi inueniretur ⁊ apud
que iueniret grauit̄ puniret. Eadē rōne ⁊
in regionib⁹ ī quib⁹ buffo d̄r adorari: si qs
buffonē iueniens ⁊ nō statū occidēt. graui
aīaduersione plectēd⁹ eēt: ita ⁊ p̄dicta ani
malia que v̄surpauerāt sibi ydolatria: vo
luit eē abhōinabilia de⁹ suo p̄plo vt nō ea
cōmederent nec cōtingerent. Dicūt autē qdā
q̄ cōcessionis cuiusdā generis locustaz ad
esū filii isrl Leui. xi. Rō est memoria auxi
lii d̄ni: qd̄ eis īpensū est ad puniendū egyptios
celit⁹ p̄ locustas. Exo. x. R̄ndendūz
est postea ad ea que obiciunt̄ circa cerimo
nias purificationis imundiciaz. Ad il
lud q̄ ob̄ de sacrificio vitule ruffe q̄
erat ad expiationē generalē. dicūt q̄ istud
sacrificiū p̄ceptū est offerri p̄ peccato ado
rationis vitule: in quo Aaron p̄plo cōica
uit. p̄pter hoc factū est p̄ceptum vt ruffa
eēt colorē habēs vituli adorati: vt ip̄i Aa
ron ⁊ toti p̄plo p̄ s̄bam ⁊ colorē rememoza
tionē peccati illi⁹ p̄ quo offerenda faceret
⁊ pudore ei⁹ peccati ingereret. Vacca autē
in sexu femineo nō vitul⁹ offerebat q̄ ip̄e
d̄ns synagogā vaccā seu vitulā appellare
cōsuevit. vñ Osee. 5. Sicut vacca lasciuēs
declinavit isrl. ⁊ itēz in eodē. x. Effrayim
vitula docta diligēt̄ tura. Rō at̄ vocatōis
q̄ ad l̄ram iuxta amozē egypti vacce ydo
lū forsitan coluerunt. vñ. x. Osee. Vaccas
bethauē coluerūt. vacce igit̄ vocant̄ irri
sorie. iuxta illud psal. Diles illis fiant qui
od 3

faciunt ea et omnes qui confidunt in eis. ¶ Ad illud ergo quod dicitur quod accipiat ut extra castra oburatur. Ratio est ut cum illa vacca offerretur generaliter pro peccato idolatrie. significaret peccatum idolatrie maxime abominandum et detestandum et eliminandum a castris israel. Quod vero preceptum est de sanguine eius. et vicibus tabernaculi fores aspergi. Ratio est ut significaret per hoc sacrificii emundatio ab universitate peccatorum: que universitas in septenario intelligitur: vel que tota in septenario diebus committitur. fiebat autem hic aspersio contra ritum idolatrie: que sanguinem immolati cum totum apponebat demonibus ad edendum vel bibendum et offerentibus. ¶ Ad illud etiam quod dicitur quod accipiat in crematione. vacca ponitur lignum cedrinum. yfopus: et coctus. Ratio est quod propter hoc ut in his virtutibus significatio sacrificii ostenderet. per lignum enim cedrinum quod putredine non recipit: sed a se ea perpetuo repellit et odore boni suavitatis. Per yfopum enim quod peccata purgat et bonum odorem aspergit. Per coctum bifidum quod colore suo indelebile suat. ostendit quod sacrificium illud cum sequela sua consummatum erat filiorum israel a putredine peccatorum et fetore: atque decoloratione ex fide et devotione offerentium non virtute ipsius sacrificii: et ideo legitur in 19. Numeri. De cineribus sacrificii ut sint multitudini filiorum israel in custodia. Secundum yosephum etiam in cocto semper intelligitur ignis. Ergo iuxta ipsum in cineribus quatuor elementa quodammodo signata sunt. In cedro terra: quia ex terra crescit et valde terrestris sibi est ac solida. In yfopo aqua: quia ex pluvia sola generatur et nutritur vel yfopus. In odore ambozum aer maxime fortis eos quod odorem non nisi vaporibus esse dicitur ut se credunt. Comburent autem ista quatuor in rememorationem quod deus in igne apparuit Moysi primo. et quod in igne data est lex. quasi quod quatuor elementa sacrificii illud offererent deo altissimo: tanquam auctori eorum. vel propter hoc ut quicquid immundicie ex quocumque quatuor elementorum contractum esset: propter hoc sacrificium expiari intelligeret. ¶ Ad illud vero quod postea dicitur de ceremoniis purgationis immundicie spiritualis. scilicet lepre dicitur. Et primo ad illud quod dicitur in emundatione leprosi adhiberet lignum cedrinum yfopus: et coctus seu vermiculus et passus vel vivus: ut ex eis faciat aspersum. Lev. 14. Hoc modo ut filo coctivo ligaretur passer et yfopus et alligaretur ligno cedrino. ita ut lignum cedrinum esset quasi manuum aspersum

ysopus et passer esset id quod de aspersio tingendum erat in sanguine alterius passeris immolati in aquis vivis. ¶ Notandum igitur quod cum sint quatuor corruptiones quas lepra inducit. Prima est putredinis. Secunda fetoris. Tertia insensibilitatis. Quarta decolorationis. Lignum cedrinum ponitur quod est odoriferum ad significandum abolitum fetorem. yfopus que purgat peccata a putredine ponebat ad significandum purgatum putredinem. Passer vero vivus qui etiam postmodum anolare permittitur: significat sanatum insensibilitatem: et restitutam mobilitatem et sensibilitatem vivacitatem. Vermiculus vero addebat ad significandum restitutum colorem redinivum: et hoc per beneficium creatoris. ¶ Quod vero passer alligatur aspersio vivus anolare in agris dimittitur: cum passer sit de avibus gregariis volantibus. significabat leprosum a castris separatum et extra castra aliquanto tempore detentum. pro aspersione talem et emundationem ad castra reverti et in societate sanorum ac mundorum admitti. ¶ Ad illud etiam quod dicitur quod dicitur de sanguine et oleo preceptum est extremum auricule pollicesque manus dextre: et pedis dextri mundandi tingerent. assignat ratio iuxta scripturam. quia in his partibus primo lepra dinoscitur et sentitur videlicet in extremo articule dextre: et in pollicibus illis. scilicet in eorum insensibilitate sic dicitur propter hoc preceptum est tale fieri in emundatione ut idem cognosceret esse ordo purgationis qui erat infectiois. Nota etiam quod tres liquores huic ritui adhibebantur. videlicet sanguis. oleum aqua viva. Et hoc propter tria que committuntur lepra. Infectio sanguinis vehementia morbi. spurcicia seu immundicia carnis. Contra corruptionem sanguinis abolenda ponebat sanguis. ad sanitatem morbi oleum. ad emundationem spurcicie aqua viva. Dicitur autem quod per ista non solum mundebat leprosus ab immundicia irregularitatis: imo etiam aliquando ab ipsa corruptione egritudinis per miraculum creatoris.

Consequenter responsio

dendum est ad obiecta circa ceremonias sacrificiorum. Et primo ad ea que obiciuntur circa ceremonias sacrificiorum in generali. ¶ Ad illud ergo quod primo obicitur. quare in quadrupedibus electa sunt bos ovis et capra. in utroque sexu assignat multiplex ratio. quia ista sunt que totum quod vivunt et sunt necessitati

hominis tribuitur hoc est victui et vestitui. si
igitur recte humana necessitas respiciatur so-
la ista de animalibus necessaria sunt hominibus in
victui et vestitui. Cetera vero superflua sunt quod
ad necessitatem vite. ut porcus canis et equus
eo quod ipse quod voluit alia sibi offerri in sacri-
ficiis abstulit eis occasionem querendi non
necessaria. dum eis non voluit honorari. **¶**
Amplius: quia de quadrupedibus ista mundissi-
ma sunt: quia et mundissimis viuunt partibus
et eorum immundicie etiam munde sunt. Preterea
inter omnia quadrupedia ista mansuetissima sunt
et minori rebellione sustinet mortem: et ideo
minori piculo imolantur. Insuper quia istis
animalibus maxime utebantur: et in his erat lar-
gior beneficentia conditoris erga eos conuenie-
bat igitur de his animalibus conditori regraditudo
et honorificentia per beneficentiam exhibere.
¶ Ad illud vero quod queritur quare elegit de ani-
malibus turturam et columbam: que et precepit Da-
brae ut sibi offerret in sacrificium Gen. ix.
vbi dicitur quod hec precipue electa sunt ad sacrificium
quia inter omnes aves ista munda et mansueta et
utilia vtilibus humanis sunt. et etiam castitas
quod coniugalis in columbis. quod vidualis in tur-
turbus inuenitur. vnde per hoc expressè dabatur in-
telligi. quod si sibi requiritur in aibus sibi offe-
rendis: quanto fortius in hominibus sibi offeren-
tibus. De hoc vero quod passer addidit in emenda-
tione leprosi propter rationem que super dicta est. pos-
set specialis ratio assignari: quia dicitur passer per
modum suum morbum similem aliquando pati. Ratio
autem generalis quare alia animalia ab istis volu-
it deus sibi offerri est quia omnia alia genera ani-
malium: aut ydolatre sacrificiis suis execra-
bilia fecerant: aut augures vanitate ob-
nationum suarum prophetarum: aut magi ve-
nifici maleficium suis ab omnia animalia reddiderant
¶ Ad illud vero quod dicitur quod propter hoc precepit
interfici et cremari deus. Respondetur quod cre-
matio et consumptio sacrificiorum: mortis et consu-
mationis designabat peccatorum. ut ille qui
animalia imolabat et cremabat factus et etiam
homo sicut credi dicebat sicut mortuus et con-
sumens ista animalia. sic moriens et consumens
tur peccata per quibus illa offero. Preterea
intentio offerentium erat vel esse debebat ut
sic prestaret mortis et cremationis quam pa-
tuntur: hec animalia iudicium ostendit quod merui
supplicium pro peccato meo: veniam autem peto a
deo pro hoc sacrificio. **¶** Ad illud vero quod dicitur
quare in sacrificio precipiebatur offerri. sal non

mel vel fermentum. **¶** Len. 2. **¶** Respondetur quod quia mel
in ydolorum sacrificiis ponebatur sicut fermentum.
sal vero non. **¶** Ad illud vero quod queritur quare
sanguinem fundi iussit et comedi prohibuit
vbi dicitur quod causa fuit et consuetudo ydolatrie que non
solum sanguinem animalium: sed etiam sanguinem fili-
orum et filiarum suarum imolabant demoniis: per
quod dicitur in psalmo. Effuderunt sanguinem inoce-
te. sanguinem filiorum et filiarum suarum etc. Insuper
et opinabantur ydolatre ex hoc se placere diis
suis. quod circa sanguinem imolantium de sacrifici-
is comedebatur: putantes eadem deos
suos ad bibendum sanguinem conuenire. **¶** Dicitur
autem quidam quod hec est causa potissima quare pro-
hibita sunt comedere animalia captiva a bestia: vel
suffocatum. videlicet propter sanguinis admixti-
onem. Tamem suffocatio modum quodam erat imo-
landi demoniis: et ideo prohibuit comedi suffo-
catum. **¶** Ad illud vero quod queritur propter quid
adipem sacrificiorum sibi soli de sacrificiis de-
stinavit. triplex causa assignatur. Prima quia ydo-
latre faciebatur contra. Deuter. 32. de quorum
victimis comedebatur adipem. Secunda ut in
de sacrificiis gula detraheretur: et offerentibus
sobrietas faceret. **¶** Tertia honorificentia
dei: qui in oblatione porcorum et pinguium de-
buit honorari. minuet autem eius honor in sa-
crificiis. si pars ei deterior offerretur. **¶** Si
autem queratur quare pectusculum et armum dex-
træ in parte voluit cedere sacerdotum. assigna-
tur ratio specialis: videlicet elongatio ab ydolatria: et
specialiter ab ea parte que adhuc spatuloman-
tia nuncupatur quod maxime in spatulis animalium
ymolatio exercerebant. **¶** Ad illud vero
quod queritur de modo imolandi et occidendi. Re-
spondetur iuxta litteram nullam aliam fuisse causam
quod elongationem ab ydolatria: quia alios modos
habebant ydolatre occidendi animalia imolan-
da. **¶** Ad illud vero quod queritur quare in ani-
malibus sacrificandis precepit ut absque macula
essent. Respondetur quod ratio huius fuit honor dei: qui
deus precipuis honorari. per quod dicitur Mal. i.
Si offeratis cecum claudum vel languidum: non
ne malum est offerre illud duci tuo: si placue-
rit ei. quod dicat non placebit ei.

Postea responden

dum est ad illud quod obicitur de sacrificiis in spe-
ciali. Et primo ad illud quod obicitur de sacrificio
soleni hyrcorum et vituli in festo purgationis
de quo. 16. **¶** Len. Notandum igitur quod illud erat
generale sacrificium ad expiationem omnium

peccatorum totius populi sel in ano. Ad hanc autem expiationem assumebant hyrci duo: et uenient assumebant hyrci. quia feridus est in se et de pilis eius sunt vestimenta pugnata: ut facile ex hoc intelligeret fetor et imundicia: et acculei peccatorum. Hinc autem hyrcorum alter cremabatur: alter in desertum mittebatur: ut insinuarentur duo modi abolitionis peccatorum. unus est declinatio seu fugatio per cautelam. et hic significabat in hyrci qui emittebatur in desertum. unde dicitur est emissarius. Alius modus est suspitio peccatorum per penitentiam: et hic significabat per sacrificium alterius hyrci qui cremabatur in holocaustum. Ad illud ergo quod queritur de hyrci emissario quomodo portare peccata dicebat. dicitur quod signum pro veritate hoc est signato accipit: quemadmodum aliquis dicitur scribi. cum eius nomen scribitur: et sic super dictum est: quod hostie signa et figure erant peccatorum: ita eiectione seu fugatio hostie in hyrci emissario fugatorum et declinatione significabat peccatorum: quemadmodum mors et crematio alterius hyrci exprimebat suspensionem peccatorum. Si autem gratatur quid erat. quod sacerdos imponebat capiti hyrci populi peccata: et que esset oratio que super eum funderetur. Respondetur quod sicut dicitur Leuiticus. Sacerdos confitebitur omnibus iniquitatibus filiorum israel. posita vtraque manu super caput hyrci emittendi et imprecans capiti eius. quod duobus modis intelligitur. Uno quia dicebat sic sacerdos ad hyrcum. super caput tuum sunt omnia peccata ista. seu capiti tuo imputet ea deus et non filiis israel. Alio quia per scripturam omnium peccatorum. id est omnia peccata in universo continentem imponebat vel ligabat super caput eius et tunc emittebat eum per hominem paratum ad hoc et sic disparebat vel deuorat a bestiis vel factus siluestris hyrci ille. ita disparere credebat peccata sua per hunc ritum. Ad illud vero quod queritur de oratione. Respondetur quia oratio que funderetur super hyrcum hunc fuisse videtur. Sicut tu eiceris et longe efficeris a populo isto. ita fiat de peccato eorum. Uel sicut tu liber et sanus et immunitus a morte et a leuisione euadis et emitteris ita liber et immunitus fiat populus iste a peccatis. Eodem modo super vitulum: sicut tu cremaberis et consumaris: ita consumantur peccata populi istius. Ad illud vero quod queritur quare emittebatur in desertum. Respondetur quia de ista omnia volebat deus esse imunda. et abominabilia reddere per hyrcum emissarium: tamen quia malefici et ydolatre

destra propter hoc maxime frequentabant ut audiverint ibi responsa demonum eiusque ibidem ymolarerent. sicut adhuc multi faciunt. unde quidam magus in libro suo de magicis dicit se transisse cum philozophadi ad loca desertata vel desertata omni habitatore: habitasseque ibi cum inhabitantibus luce sex lustris annorum et ab eisdem didicisse: que in eodem libro conscripsit: tamen forsitan propter hoc: quia in specie hyrcorum seu caprarum in desertis demones apparebant. sicut legitur in vita beati Anthonii abbatis. unde per faunos et satyros qui ibi in specie hyrcorum frequenter hominibus illudebant et ad huc illud non cessant: voluit ibi insinuare deus in hyrci emissario: ut quemadmodum hyrcus emissarius absque custode relinquebatur in deserto expositus bestiis deserti ad deuorandum propter peccata que in figura portabat sic populus honoratur peccatis a deo custode ac defensore suo derelictus: bestiis malorum regnorum seu principum inimicorum nationum: que quibusdam bestiis diripiendus ac dilacerandus esset. Ad illud vero quod queritur obicitur quare quod tangeret hunc hostias decernant esse imundi. Respondetur ut in hoc docet eos deo patenter que longe eos vellent esse a peccatis: qui hostias que figure peccatorum erant tangere imundum esse iudicabat. Ad illud vero quod queritur quare Aaron per se et per vomo sua vitulum iubet offerre. dicitur quod iuxta litteram volebat eum deo esse sine metu de peccato vituli conflictis: quem ipse filius israel confauerat. Preterea potuit esse in sugillatione ydolatrie: que in egypto bos colebatur. unde occisionem bovis et imolationem sibi pestiferam suspicabat egyptii. Decuit autem doctorem legis: et omni cultus sacerdotum exemplo suo suspensionem hunc eliminare. Si autem queratur quare ex castra cum fimo et pellibus oburet hyrcus et vitulus. Respondetur iuxta litteram quod hoc institutum est fieri in horrore et abominato peccatorum. Preterea factum est contra ydolatriam qua colebatur ignis in qua propter honorem ignis cremari sacrificia non sinebantur ex castra: ne deum suum. id est ignem a castris suis eicere viderent. Amplius factum est propter honorem tabernaculi ne pelles et fimo talis sacrificii altaris honorem et reuerentiam minuerent.

Ad aliud uero quod

postea queritur de sacrificio zelotipie. Notandum quod voluit de tali sacrificio ruinari occulta

adulteria mulierum: ut adulterari metuerent
et ne mariti suspectas uxores occiderent
et notum erat accidere miraculum de inflati
one ventris: et putrefactione femoris coram
parte mulieris. Ad illud quod querit quare
farine ordiacee sunt ritum aliarum oblationum
non adiunges thuris vel oleum. Rursus iuxta
legem quod hoc fiebat ut viris esset rubori hi
sacrificium. tum propter hoc quia deo non offerri ex
deuotione ostendebat pro hoc ipsum quod nec oleum
nec thuris habebat: tum quia vile erat in se et omnium
sacrificiorum paupum. Preterea noluit de
sacerdotibus in parte ista dare occasionem con
cupiscentie: et hoc ne iurarent homines ad hi
sacrificium offerendum. quod non tam honorificetia
deum exigebat quam viros malicia extorquebat.
Ad aliud quoque querit de sacrificio sile
et sparse oleum et panum. Leui. 2. Rursus quod
hi sacrificii ad legem cum fuisse videtur: ut fie
ret filiis israel commemoratio manne: quam plu
erat illis deus in deserto: et quomodo manna pau
erat eos. 40. annis habebat autem saporis. quia panis
oleacei sicut habetur Nume. xi. Respondendum
est consequenter ad obiecta circa ceremonias
tabernaculi et altaris. Et primo ad illud quod
obicitur de altari. Notandum quod sicut quidam con
uenienter dixerunt. Altare est diuini honoris
titulus: et memoriale adorantium propitiatorum
oblationum sanctificationumque. spiritualis commu
nis et refectionis mensa est. In quibus quatuor
altaris officia ostenduntur. Primum est honor
deum: et memoria secundum quod scriptum est. Gen. 28. Quod
Jacob crexit lapidem in titulum. Secundum est ut
in eo propicietur deo ad ipsum fugientibus singu
laribus et in eo adorantibus secundum quod ostendit Leui
3. et 4. Tertium est sanctificatio munerum
et offerentium in eo. unde ipsa munera dice
bantur sanctificata et consecrata Leui. 22. Quarta
est spiritualis relectio et communi pro quibus est
edificatum altare. unde dicitur ad Cor. 9. Qui al
tari deseruiunt cum altari participant. et ad
1. Cor. 13. Habemus altare de quo edere non
habent potestatem qui tabernaculo corporis
deseruiunt. Ratio autem distinctionis horum quatuor
officiorum altaris est impletio a deo prece ordi
nationis per mysterium altaris ad deum et ad se
ipsum et ad proximum. Ad deum per honorificetiam
et memoriam. Ad se ipsum per propitiationem et remis
sionem peccatorum. et per sanctificationem et dispo
sitionem ad bonum. Ad proximum per communionem religi
onis in participatione sacrificii secundum quod diuinum
cultum. Ad illud quoque obicitur quia precipitur

Exo. 20. fieri altare de terra. Rursus quod pro
eliminatione consuetudinis ydolatrie. ydo
latre namque altaria magnifice structure edi
ficabant ydolis: ut ex hoc magis reueren
dam ydolatriam facerent. Eadem de causa prohibu
it altare ex sectis lapidibus edificare. et ne
refrigeret eis memoriam ydolatrie. adeo enim
voluit memoriam ydolorum aboleri a cordibus
eorum: ut nec aurum nec argentum ydolorum permit
teret eos habere in aliquo usus. sicut legitur
Deut. 7. Unum nota quod propter eandem causam prohi
bit nemus plantari iuxta altare. Deut. 16.
Consuetudo enim erat ydolarum sibi arboribus ydo
latriam exercere: ut ipsa locorum amenitas eos
ad ydolatriam puocaret. In ipsis etiam arbori
bus sculpebant vel pingebant imagines
demonum ad ydolatriam exercendam. Ad il
lud quoque prohibuit gradus fieri ad altare.
eadem ratione assignat. quia scilicet gradus habebant al
taria ydolorum in quibus singuli singulas sta
tiones et genuflexiones faciebant. Ad illud
quoque queritur de hoc quod addit ne vide
atur turpitudine tua. dicitur quod turpibus illi no
ta erat hec turpitudine in fuitio ydoli: quod vo
cabatur pauor: cui pudendis discipulis sacri
ficabatur. Et secundum hoc dicitur quod unum mandatum
est pro se ne videatur turpitudine tua. Quia etiam
ratio ita artissime preceptum. Exo. 28. Quod sacerdo
tes habeant femoralia linea quibus operiant car
nem turpitudinis sue quam appropinquat ad
altare ut ministrent ne iniquitatis rei mou
antur. Ad illud quoque queritur de positione
altaris holocaustorum sibi dino. Rursus quod hoc
fuit propter dissimilitudinem cultus dei ad ydo
latriam: quia altaria ydolorum intra tepla ipsorum
erant In constitutione duplicis: altaris holo
causti et altaris thimiamatis. Quorum unum
erat extra tabernaculum super quod offerebatur sa
crificium carni. scilicet holocaustorum. Aliud vero
erat intra tabernaculum super quod offerebatur in
censum et thimiamata exprimebatur duplex sacri
ficius deo offerendum visibile exteri in crema
tione carnis. Inuisibile interi in contritione
seu deuotione cordis. Preterea ostendebatur
non sufficere sacrificium pecorum quod offerebatur
super altare holocaustorum. sed necessaria erat fi
des et deuotio caritatis et orationis ad deum
que designat per incensum ut in psal. Diriga
tur oratio mea sicut in conspectu domine. Deum
memorandum est ad obiecta circa ceremonias
tabernaculi. Et primo ad illud quod queritur
de positione frontis tabernaculi ad occidentem

¶ Ad qđ dđ. qđ rō positionis fuit ad bēli
nandā ydolatriā solis. Adozatores enī sol
ipm solē ad orientē icruati adozabāt: f^o
qđ legitur Ezech. 8. Qđ iter vestibulum ⁊
altare erāt. ⁊ viri dorfa bñtes ad tēplum
⁊ facies ad ouētē: ⁊ adozabāt ad ortū sol.
voluit qđ de^o adozatores suos do: sū verē
ad ortū solis vt culturā solis abominabi
lē reddēt. ¶ Ad illud rō qđ qritur postea
que fuerit rō opimētoꝝ qtuoz tabernaculi
cortinaꝝ. s. sagaꝝ pellū rubricataꝝ. pellū
iacintinaꝝ. Rñdes f^o Josephū. qđ cortine q̄
coloribus diuersis mira varietate erāt in
rexe expmebāt celū sydereū. Saga sup cor
tinas aquas q̄ sūt sup firmamētū. pelles ru
bicate sup saga celū empyreū in quo sunt
angeli. pelles iacintine celū supmū: vbi
d̄s sup oīa. ¶ Ad aliud rō qđ querit que
erat rō distinctionis tabernaculi in duas
pres p velū quatuor colorū in scā ⁊ sancta
sanctoꝝ. Rñdes f^o Josephū qđ tabernacu
lū figurā totius mūdi gerebat. Et ppter hoc
adozātes in eo se deū ⁊ dñm mūdi eo ipō
adozari pfitebāt. vñ qđ tabernaculū dī to
rus mūdos dī: ppter qđ dī in psal. In cir
cuitu ei^o tabernaculū ei^o. Partes taberna
culi duos mūdos seu duas ptes expmebāt
vniuersi. videlz mūdū spūalē seu seculum
alti^o. ⁊ mūdū sensibile seu seculū inferi^o
¶ Oraculū autē seu sanctū sanctoꝝ qđ ab
scōdebat ppro: vbi erat ppiatoꝝ. archa
⁊ due imagines cherubyn. in quaz medio
dñs apparebat: significabat seculū altius
habitationē ⁊ patriā spūaliū sbaz seu an
geloꝝ: quib^o de^o apparet sicut est. Pars rō
alia que dicebat sancta significabat mun
dū sensibile: qui sepat ⁊ distinguit a mun
do spūali p velū. hoc est p ipam naturā ⁊
varietatē qtuoz elemētoꝝ: qđ velut qđdā
velū est ad velandū ⁊ abscondendū habi
tationē ⁊ patriā angeloꝝ. ita qđ nō poterit
ab hōibus videri donec ablatū fuerit illō
velamē: hoc ē variatio qtuoz elementoz
in generatiōe ⁊ corruptiōe. ⁊ hoc p pte dīe
apls ad Heb. x. hoc si gnificante spū scto
nondū ppalatā eē scōꝝ viam. vñ f^o Jose
phū varietas qtuoz colorū desigbat varie
tatē qtuoz elemētoꝝ. Color: coctine^o pfigu
rabat ignē. purpure^o aquā: quia ex sangui
ne muricis: qui est piscis marinus tingit
Iacintibus qui est aerii coloris ipm aerem.
Byssinus terrā: quia byssus in terra gignit

¶ Ad illud qđ querit de positione cande
labꝝ ⁊ mēsa in tabernaculo: vt
adozātes in eo lucē ⁊ nutrimētū q̄ maxime
sūt hōi salubria adeo vt p ip̄ fuitū se ob
tinē sparent. vñ boꝝ sedatoꝝ luminis. s. ⁊
nutrimēti voluit designare. ostendēdo qđ
in domo ei^o ista habūdāt. vñ Baruc. 3. Di
sce vbi sit longiturnitas vite: ⁊ vici^o vbi
sit lumē oculoꝝ ⁊ pax. Longiturnitas vite
⁊ vici^o in panibus ppositionis. ⁊ renoua
tionē ipoz. lumen in candelabꝝ luminis.
Pax rō pōt intelligi in hoc qđ adiungeba
tur. s. in altari thimiamatis: qđ erat spāl
institutū ppter sacrificiū oñonis offerēdū
ad ipetrandā pacē ⁊ reconciliationē ppli
ad deū. ¶ Alii dicūt in Josephū qđ cādelā
bz lumis qđ hēbat septem brachia: figura
erat. ⁊ planetaz. Mēsa rō esce ⁊ sustēratio
nis. In hoc qđ voluit insinuare deū eē: cui
septē planete sūt: ⁊ qđ ip̄ de^o est dator
esce nō ceres. ⁊ ppter hoc nec planetis nec
cereri: s. soli dō est sūendū. Inde etiā erat
qđ candelabꝝ septē lucernaz ponebat ad
partē austrālē a sinistris adozantiū ⁊ imo
lantū: ne si staret āte eos: adozōes ⁊ imo
lationes que dō fiebāt in ydolatriā septē
planetaz fieri viderent. ¶ Sili mō mēsa
ppositionis ponebat ad ptē aglonarem.
Nā in sacris lune panes offerebant sic ostē
dīt testimonio 3ere. 7. vbi dī qđ mulieres
faciebāt placētas regine colē. S; cum men
sa panū in ydolio vbi colebat luna: pone
bat recte āte ipm ydolū lune. iō ī taberna
culo dñi non posita est directe añ ipm ora
culū: s. ad aquilonē. Pzetā vnicuiq; panū
illoꝝ supposita est patena aurea ⁊ pugill^o
tburis: ppter dissimilitudinē a cultu ydo
latrie. ¶ Ad illud rō qđ qrit d̄ aduēctiōe
altaris thimiamatis iā rñsum est. Nā men
sa sustentationē vite a dō quo ad vegeta
bilē. Candelabꝝ rō luminis illustrationē
a dō quo ad sensibile. Altare vero thimia
matis pacē a dō quo ad osciam aīe. ⁊ partē
rōnalē expmebant. ¶ Ad aliud rō qđ qrit
que erat rō collocatiōis arche ⁊ cherubyn
in abdito rñsio est. quia ppter cautelā ydola
trie factū est: ne a ppo qui pronus erat ad
ydolatriā leuissima occasiōe si eis paterēt
adozarent. Qui enī imagine vituli paulo
ante adozauerāt: qualr se ab adozatione
arche sup quā de^o dabat rñsa ⁊ angeloꝝ

ymaginē otinerēt. p̄ptēa eis v̄f Deut. 4.
Nō vidistis aliquā similitudinē in die
qua locutus est vobis dominus: ne forte de
cepti faciatis vobis sculptā similitudinē
aut imaginē ⁊ adoretis ea. ¶ Ad illō qđ
querit vltio de rōe compositionis thimiamatis:
⁊ olei unctionis. ¶ Venit dō. qđ f̄m̄ l̄f̄az
rō fuit honozificētia tabernaculi ⁊ cult⁹
diuini. v̄t. s. flagrātia odoris thimiamatis
attraherēt ad deuotionē: ⁊ frequētatiōz
tabernaculi ⁊ adozandū deū. v̄nctio vero
olei qua oscebrabat tabernaculū: ⁊ alia q̄
erant ad officiū cultus mouerēt ad reue
rentiā cultus ⁊ sacrozum.

Cōsequenter est re

spondē ad q̄sita circa ordinationē mīstro
rū. Et p̄mo ad illud qđ q̄rebat q̄re habēs
macula nō poterat ad mīsteriū pmoueri
⁊ rō ē. honozificētia cultus di: ne si mīster
habēt aliquā notabilē deformitatē vilifi
cāret cult⁹ di apud simplices. v̄n̄ ⁊ tē p̄les
deformitates itroducebāt irregularitatē: q̄
nō mō itroducerēt. q̄a facili⁹ ille popul⁹ re
cederet a cultu di qđ p̄pls xpianus si mīni
stros ei⁹ cōtēptibiles iudicaret. ¶ Ad aliō
rō qđ querit quare in oscebratiōe sacro
tis v̄ngit extremū dextre auriculę. ⁊ pol
lices manus dextre ⁊ pedis. ¶ R̄ndēdū v̄t
mōstraret qđ ex oscebratiōe debēt sacerdos eē
totalit̄ ouersus ad deū: ⁊ q̄tū ad attēriōz
sen intētiōnē intellect⁹: que d̄signatur in
dextra auricula: ⁊ q̄tū ad approbationē
affect⁹ qđ designat in pollice pedis dextre
⁊ q̄tū ad intētiōnē effect⁹: que designat
ī pollice manus dextre. ¶ Ad aliud vero
qđ querit de rōe effusionis olei sup̄ caput
Aaron oscebrādī. ¶ R̄ndēdū ad exp̄mendū
qđ ex vi oscebrationis accipiebat potestātē
alios oscebrādī ⁊ ordinādī in sacerdotiuz
v̄t ab ip̄o deriuaret auctoritas: qui erat sū
mus pontifex in minores sacerdotes: sicut
a capite oleū ī mēbra d̄fluebat. ¶ Ad aliō
rō qđ querit de oblonge triū aīaliū ⁊ cani
stri azimoz Leu. 8. dō qđ vitul⁹ p̄ peccō
offerebatur in oscebratiōe sacerdotis: ī me
moriā remissionis peccati adōrnis vituli
cui osensit Aaron ⁊ in detestationē erro
ris. Aries in holocaustū offerebat ī memo
riam obediētie ⁊ amoris: ex quo voluit Da
braā filiū imolare: s̄ t̄n̄ p̄ illo obtulit arie
tē c⁹ amoris ⁊ obediētie scriret sacerdos se

debē eē imitatorē. Aries rō in oscebratione
v̄t sciret sacerdos se oscebratum in honozē
illi⁹ qui p̄ sanguinē agni qui ē arietini ge
neris in egypto saluabat pmogenita isrl.
p̄ q̄bus pmogenitis assumebant ad diu
nū cultū sacerdotes ⁊ leuite. ¶ Quē. 3. Cani
stz rō panis v̄t sciret sacerdos se assūptū
ad illius fructū: qui pane celesti hoc ē man
na aluit filios isrl in deserto. 16. Exo. v̄t q̄
q̄ruoz firmissime ip̄primerēt ī aīo sacerdoti
q̄ruoz illa offerebant. Duo v̄t ip̄primerēt tē
mor ⁊ reuerentia iusticie. Duo v̄t imp̄me
rēt spes ⁊ amor misericordie. Vitul⁹ p̄ peccō
reducebat memoriā iusticie diuine p̄niet̄
malos adoratores vituli. Exo. 32. ¶ Aries
in holocaustum memoriā iusticie p̄bantis
sen tēptantis bonos: v̄t Dabraā. Gen. 22.
Aries oscebrationis amorē mīe liberantis
a malo v̄t filios isrl p̄ sanguinē agni. Exo
12. Canistz azimoz amorē mīe sustētātis
b̄n̄ficio v̄t filios isrl vel māna in deserto
Exo. 16. ¶ Ad aliud rō quod querit: q̄re
in oscebratione tradebat sacerdoti adeps
armus dexte r̄. R̄ est qđ p̄ hoc v̄t sciret
sacerdos se accepisse ex oscebratione v̄pli
cē ptātē. s. potestātē dō offerēdi sacrificiū
quā significabat acceptio adipis: ⁊ ptātē
accipiēdi stipendiū de sacrificiis ad suum
victū. ⁊ hoc significabat acceptio armi ⁊
pecoris.

Deinde responden

dū ad obiecta circa ceremonias ornatus sa
cerdotū. Et p̄mo ad illud qđ ob̄ de vesti
mētis Aaron. ḡn̄alr̄ ḡ dō. ¶ Quis ornatus
sacerdotū erat p̄ honozificētiā di: ⁊ v̄t ex
ip̄a honestate mīstroz attraheret popul⁹
ad diuinū cultū. t̄n̄ ip̄a d̄stinctio vestimē
toz sūmi sacerdoti s̄m̄ Josephū. figurabat
ip̄m eē ministz ⁊ pontifice v̄niuersoz cō
ditoris. v̄n̄ s̄m̄ qđ tangit Sapie. 18. Dispo
sitiō totius orbis figurabat in veste ponti
ficis. Fem̄alia linea ⁊ tunica linea seu bys
sina trā figurabāt. Baltbei rō circūoluti
onē oceant. Tunica pacin̄thina ip̄o colore
aērem p̄ferebat. Per t̄tinabula tonitruū
per malogranata cornuscationes significa
bant. Sup̄humeralē sui varietate cellū sy
deriū. Duo sardonices. duo hemisgia v̄l so
lē ⁊ lunā. Duo decē gēme in pectore. 12. siḡ
in zodiaco. ⁊ pulchre qđ in medio erat ap
pellabat rōnale. Rōne enī cūcta sūt plēa

et terrena per celestia disponunt. Cydaris ce-
 lum empyreum. Lamina aurea deum omnibus presi-
 dentem. tunc non videtur hic signatio convenire. Dicere
 dum quod varietates vestimentorum designabat
 varietatem virtutum: quibus oportebat ponti-
 ficem esse munitum. feminalia significabat conti-
 nentiam. Tunica byssina: quod multis tonsionibus
 pervenit ad candorem. Per mortificationem
 carnis mundiciam interiorem. Balteus quod strig-
 git venterem continentiam aut abstinentiam. Tunica
 pacintina que est exterior et etherei coloris con-
 versationem celestem. Cingulum quoque tunica strig-
 git conversationis modestiam. Suprahumerale
 mandatorum obedientiam. Rationale quoque divinam
 scientiam. Cydaris intentionem bone voluntatis.
 Lamina cui nomen dei inscribitur memoria seu
 meditatio dei iugis figurabat. Ad illud
 quod querit de vestimentis minorum sacerdotum
 videtur quod feminalia continentiam. Tunica linea
 mundiciam. Balteus modestiam. Mitria capi-
 tis intentionem rectam. Ad illud quod querit
 de leuitis videtur quod aspergunt aqua instru-
 ctio ad significandum mundiciam mentis ab
 imudicia culpe. Radunt quoque pilos ad signifi-
 candum pensionem superfluitatis. Lauant vestimen-
 ta ad expressionem mundicie in conversatione. Et
 hec sufficiunt de ceremoniis circa dispositi-
 onem ministrorum. Nam magis pertinet ad mo-
 ralem instructionem rationes talium quam ad
 disputationem.

Ultimo breuiter re-

spondendum ad obiecta circa ceremonias so-
 lennitatum. videtur quod igitur quod institutio solennitatum
 erat in memoria potentie sapientie iusticie mi-
 sericordie conditoris. Ad memoria potentie
 erunt tria festa. Sabbatum. neomeisa. pascha. &
 sabbatum in memoria potentie creatis omnia
 sex diebus et septima quiescentis. Neomeisa in
 memoria potentie gubernantis: que gubernatio
 maxime apparet in principio cuiusque mensis
 in renouatione cursus lunaris. Pascha in
 memoria potentie liberantis a malis egyptie
 fuitur. Ad memoria quoque sapientie dei que cla-
 ruit in latrone legis instituta est pentheco-
 stes quod est festum latronis legis quinquagesimo
 die post exitum de egypto. Ad memoria quoque
 iusticie instituta erat solennitas tubarum: et so-
 lennitas expiationis. sed solennitas tubarum in
 memoria iusticie prebantis bonos. Erat enim
 in recordationem prebationis Habree. quoniam pre-
 ceptum est eis: imolare Isaac: et aries pro eo

imolatus est. Solennitas prebationis in
 memoria iusticie punientis malos: et prebati-
 onis penitentibus. Erat enim instituta in re-
 cordationem seueritatis in punitione populi
 pro adoratione vituli. Ad memoria quoque misericordie
 operantis israel in deserto. Solennitas taberna-
 culorum. Ad memoria misericordie congregantis populum
 israel in terra promissionis solennitas ceteris
 atque collecte.

Consequenter

que
 re
 est de numero et varia ceremonialium
 Circa quod querunt plura. Primo de nu-
 merositate ceremonialium. Secundo de varia
 in generali ceremonialium.

In primis igitur

que
 ritur
 de numerositate ceremonialium. Nam non videtur
 conueniens fuisse ut populo rudis et simplici tan-
 ta numerositas preceptorum daretur. Nam multitu-
 tudo preceptorum auget obligationem. maior
 autem obligatio exigit obedientiam perfectiorem
 Perfectior autem obedientia non debet exigi a po-
 pulo imperfecto. quod inconueniens est populo hebre-
 orum quod tamen multiplicaretur. Tercio con-
 ceptio est quod in paucioribus maior via est: et
 ad proficiendum per intellectum in addiscendo: et est
 ad proficiendum per affectum in operando. quod in pau-
 coribus mandatis maior est perfectio et obe-
 dientia facilius. Tercio experimenter scilicet quod sibi
 res mutationes abhorret natura: et per consequens
 ipsa ratio cum in lege naturali fuerint mandata pau-
 cissima. inconueniens fuit ut in lege sequenti
 legem naturalem. sicut legem Moysi multiplicent man-
 data et precipue ceremonialia: quorum ratio non
 potest ex ratione naturali. Res videtur quod numerositas
 ceremonialium introducta est conuenienter in le-
 ge duplici de causa. Prima execrabilitas ydo-
 latrie multiplicis et superstitionis erroris
 propter quam eliminanda et cauenda necessarium
 fuit in illo populo ad ydolatriam primo multipli-
 cari precepta ceremonialium: per que reuocarentur
 et cauerent ydolatriam sicut per precedentibus
 Secunda causa est exercitatio et occupatio in la-
 tris conditoris. quia enim mentes carnales in vno
 quouis exercitio posite statim fastidiunt: ne-
 cessaria est eis et salubris varietas exercitii
 que varietate excludat fastidium: et acceptabile
 reddat fuitur conditoris: propter quas duas causas
 dicit dominus in Osee. s. Scriba eis multiplices
 leges meas. Tertia causa est multiplex signatio
 gratie saluatoris que non potuit vno signo vel

vna figura tm̄ exp̄mi. Imo ga multiplex ē
 et incōp̄hensibilis gr̄a necesse fuit figuras
 multiplicari. Inde est qd̄ dicitur f̄sidor̄ sup̄
 p̄n̄. **Leu.** Quis ostia hostiarū diuersitas xpi ho-
 stia figurabat: et propter varietatem vir-
 tutū hostie xpi introducta est varietas et di-
 uersitas sacrificiorū. Unde subdit xps̄ i vi-
 tulo p̄pter virtutē crucis offerebat. In agno
 pp̄ innocentia. In arietē p̄pter p̄ncipatum
 In hyrcō pp̄ similitudinē carnis peccati.
 Ro. 8. In turturē et colūba: q̄a de⁹ et homo
 mediator dei et hominū. i. tibi. 2. In duarū
 sbaz̄ coniunctione monstrabat. In similitudinē
 pp̄ aspersionē credentiū p̄ aquā baptismi
 collectā ecclesiasticā eē corp⁹ xpi ostēdeba-
 tur. **3te** pro hac rōne d̄r̄ Job. xi. vtinam
 de⁹ loquerer̄ tecū. et ostenderet tibi secreta
 sapie sue. et q̄ multiplex sit lex ei⁹. **Ad il-**
 lud ē q̄ p̄mo obf̄ q̄ multitudo p̄ceptorum
 non uenit inspectis dō⁹ q̄ multiplicanf̄
 p̄cepta dupl̄. aut cā multiplicandoz̄ me-
 ritoz̄: quō nō uenit multiplicare mē data
 nisi p̄fectis. Aut necessitate vitādoz̄ ma-
 loz̄ quō expedit multiplicari p̄cepta impfe-
 ctis. cū. s. multiplicanf̄ occasiōes in peccatū
 sicut nos videm⁹ q̄ multiplicanf̄ humane
 leges et ecclesiasticas cōstitutiones: cū mul-
 tificanf̄ maloz̄ occasiōes. vñ et hoc modo
 ueniebat p̄cepta multiplicari p̄plo iudeo-
 rū. **Ad scdm̄** q̄ obf̄ q̄ in pauciorib⁹ via
 maior est. dō⁹ q̄ vix est vbi p̄ pauciora
 p̄cedit ad vñ: vbi hō p̄cedit ad multa l̄
 multiplicia n̄ est via maior p̄ pauciora imo
 p̄ multiplicia. Inde ē cū ueniret figurari
 multiplicia beneficiā: et numerosā gratia;
 redemptoz̄. necessariū erat vt multiplicā-
 rēf̄ cerimonie figuraz̄ legis. **Ad tertiu**
 q̄ obicit q̄ sbitas mutatiōes abhorret nā
 vix est vbi est mutatio in contrariū. vñ
 mutatiōe a pauciorib⁹ ad multa cōtraria
 abhorret nā et rō: nō at mutatiōe a pau-
 ciorib⁹ ad multa nāe ueniētia. Conuenit
 aut nāe varietas exercitiū. id ad mutatiōz̄
 in ip̄a varietate cultus diuini necessaria
 fuit multiplicatio cerimoniaz̄.

Queritur postea in
 gn̄ali. De d̄tia cerimonialiū. Notādū igit̄
 q̄ quidā cerimonialia legis in tres differen-
 tias distinxerūt. s. in sacramēta sacrificia
 et sacra. Et sacramēta dixerunt instituta
 ad sanctificatiōz̄. Sacrificia ad p̄pitiatiōz̄;

Sacra ad dei honoratiōē. Sacramēta le-
 gis vt circūcisio et p̄bale et dō et hi⁹. Sacri-
 ficia hō que offerebantur de aiantib⁹ et de
 inaiatis vt filia. panes et libamēta. Sacra
 vt ea que erant sacra ad cultū rōne loci
 l̄ t̄pis colēdi dei. vñ sacra erāt vt f̄silia ta-
 bernaculi et ornatus et solēnitates. Dicunt
 ē q̄ hec tria necessaria erāt: et hoc q̄ a p̄-
 mo necessariū erat vt sanctificaret̄ vel sc̄i
 eēnt q̄ fiebant per sacramēta. **Secūdo**
 necessariū erat vt irā creatoris declinarēt
 et pacē ei⁹ et gr̄am obtinerēt qd̄ fiebat per
 sacrificia. **Tertio** necessariū erat vt ip̄s
 creatorē cultu placido hoc est loco et t̄pe p̄
 ut cōgruit honoraret̄ et hoc fiebat p̄ sacra.
Secūdo obf̄ cōtra. Nā p̄ coēm acceptiōem
 cerimonialia nō solū cōsistūt in illis q̄ cōf̄
 dicunt aut sacra. aut sacrata. aut sacrifi-
 cia. imo in aliis obf̄uantis que cōpetunt p̄
 sonis vt de cauedis imundiciis et de cere-
 ris de quibus lex voluit decernē ppl̄m taz̄
 in victu q̄ in vestitu. tam in actu a natio-
 nibus ceteris sicut sup̄ dictū est. vñ dicit̄
 Deu. 4. **Mādauit** mibi de⁹ vt docerē uos
 cerimonias atq; iudicia que facē debetis.
3te nō vñ vlt̄ vix q̄ dicit̄ sacrificia in
 p̄pitiatiōē. Nā erāt sacrificia que offere-
 bant̄ ex mera dilectiōe vt holocausta **Leui**
i. **3te** erāt sacrificia que offerebant̄ i gra-
 tia actione vt hostia pacificoz̄ p̄ pace col-
 lata. **Leui. 3.** quēadmodū erāt hostie p̄ pec-
 cato. **Leui. 4.** **3te** dixerūt quidā cerimo-
 nias p̄ncipalit̄ eē circa custodias solēnita-
 tū: et h̄ suantes interpretatiōē vocabulī. Nā
 cerimonie dicit̄ a cereis. i. luminarib⁹: que
 in solēnitatib⁹ apponebāt̄. vel a carie et me-
 ne. quia tūc debet in nobis sordes deficere
U cerimonie q̄ cari munit̄ a carendo mu-
 nis. i. officiis suilib⁹. **Tñ** extēsiōe dicunt̄
 cerimonie sacrificioz̄ et alioz̄. **S;** incon-
 trariū obf̄. q̄ atē instōez̄ solēnitatū: et ante
 legē legim⁹ cerimonias. **Sen. 26.** d̄r̄ de **Da-**
braā q̄ custodiuit p̄cepta dei et mādata et
 cerimonias. **3te** **Exo. 12.** de ritu agni pa-
 schal. cū introieritis terrā obf̄uabit̄ ceri-
 monias istas. Ex quo relinquit̄ q̄ cerimōie
 nō p̄ncipaliter dicit̄ obf̄uantiē solēnitatū
Alii dixerūt q̄ cerimonie dicebant̄ q̄ che-
 re normie. i. salutis regule. vñ quia ista que
 instituta sūt ad diuinū cultū. et p̄cepta sūt
 regule directiue in salutē. dicit̄ cerimōie
S; p̄ hoc cū ip̄a p̄cepta moralia max̄ie sūt

directina in salutē & sūt regule salutis. &
& cerimonie dicerent. **D**ixerūt alii in
fīas sapientū hebreoz q̄ cerimonie dice
rent p̄cepta: que nō vident habē rōez s̄
līam: vel quoz rō occulta est: & latet simpli
cibus. nota rō solis sapiētib⁹. **S**3 s̄ hoc p̄
ceptū de imolatione agni pascalis: nō est
cerimoniale. cū rō institutionis determinēf
expsse. **E**xo. 13. ita q̄ manifesta eēt simplici
bus. **D**ñs enī ibi narrabis filio tuo ī die illa
dicēs. hoc est qd̄ fecit mibi dñs qñ egress⁹
sū de egypto. & erit qñ signū in manu tua
& qñ monimētū ante oculos tuos. & tñ con
trariū habes. **E**xo. 12. Cū introieritis ī terrā
obfuabit cerimonias istas. **I**te pari rōe
nec festū tabnaculoz eēt cerimoniale: q̄ ei⁹
rō exp̄ssa erat etiā simplicib⁹. **L**eu. 23. vbi
dñs. **M**ese septimo festa celebrabitur septē
diebus: & habitabit in tabernaculis vt di
scāt posteri q̄ in habitaculis habitare fece
rim filios isrl. **D**icendū aut nō solū respici
entes ad nomē: sed ad sūe rōez. **Q**uā cerimo
nialia p̄cepta erāt oīa illa que introducta
sunt p̄pter ritū cultus & latrām oditoris
s̄ līalē rōem. **D**icit aut Valer⁹ maximus
Q istud vocabulū cerimoniae latinū est &
sumprū fuit a cerete oppido: in quo oppi
do Romani p̄mo instituerūt ritū sacroz
Inde est q̄ latini iterp̄tes ī lege diuina po
suerūt hoc vocabulū. vbi debuit significa
ri ritus colēdi dei. vñ **E**xo. 18. dixit Jetro
ad Moysen. **E**sto ppl'o in his que sunt ad
deū: ostendēs q̄ cerimonias ritūq̄ colēdi.
Dicendū igit q̄ p̄cepta cerimonialia cōsi
stūt in quattuor diuis. **P**rima ē in obfuan
tiis. **S**ecda in sacramētis. **T**ertia in sacrifici
is. **Q**uarta in sacris. **O**bfuantias aut
in hoc loco dici⁹ in p̄ceptis circa diuinū
cultū que data sūt ad eliminatiōē supsti
tionis ydolatrie: & declinatiōē occasiois
errois: vt p̄cepta que data sunt circa ve
stirū vel circa victū: & circa obseruantias
imūdiāz & hi⁹: vt p̄ ex p̄cedentib⁹. **S**a
cramēta aut & sacrificia & sacra dici⁹ insti
tuta s̄ līam ad latrām oditoris. **S**ed refe
runt sacramēta ad fidē veritatis. **S**acrifi
cia ad spē salutis seu pietatis. **S**acra vero
ad honorē & reuerētiā maiestatis. **I**n sa
cramētis enī signū est fidei firmitatis. vnde
circūcisio dñs signūculū fidei **D**abrae **R**o.
4. **E**t sacramētū agni pascalis dñs signū
eiusdē **E**xo. 13. **E**rit qñ signū in manu zc.

In sacrificiis rō siue holocaustis seu pacifi
cis seu hostiis p̄ peccato spes pietatis ē &
obtinēde salutis sicut p̄ **E**x. **L**eu. 1. & 2. & 3.
& 4. cū dñs. **S**acrificia oblatio suavis odoris
deo. **I**n sacris rō honorificētia & reueren
tia maiestatis di est. **S**acra rō ista atten
debant in instōne solēnitatū & ornatus ta
bernaculi & vrensiliū vlr que deputabāf
ad diuinū cultū. s̄ hoc q̄ cerimonie ī qua
dupli dñā sunt. **P**rimo in obfuantia eoz
que p̄cepta sunt ad reuocatiōē & declina
tionem supstitionis errois. s̄ qd̄ dñs. **R**e
9. **S**i auerfi fueritis nō sequētes me: nec cu
stodiētes cerimonias quas p̄posui vobis: s̄
si colueritis dōs alienos auferā ysl' de su
p̄ficie terre. **S**ecdo in sacramētis vñ & p̄
sacramēto circūcisionis dñs de **D**abraā. **S**ñ
26. **Q** custodierit mādata & cerimonias
Ite de sacramēto agni pascalis dñs
Exo. 12. cū introieritis terrā obfuabit ce
rimonias istas. **P**retēa de sacramēto or
dinis dñs **L**eu. 8. **H**ec est unctio **A**aron &
filioz eius in cerimoniis. **T**ertō in sacri
ficiis. vñ **L**eu. 9. **D**icunt oblata sacrificia s̄
altare absq̄ cerimoniis holocausti matura
ni. & **N**ūe. 15. **D**e peccāte p̄ ignorantiā dñs
Q offerat vitulū & sacrificia ei⁹ ad libamē
ta vt cerimonie ei⁹ postulat. **Q**uarto in
sacris. vñ **E**xo. 38. **H**ec sunt instrumēta ta
bernaculi testimonii in cerimonias lenitaz
Ex quo p̄ q̄ vrensilia tabernaculi dicebāf
cerionie vlr iter cerionias eē. vñ. igit q̄ di
minute & ip̄fecte fuit p̄dicta assignatio ce
rimonialiū legis. **S**3 obf'otra positā di
stinctionē. **N**ā dicit **A**ug⁹ in li. x. de ci. di.
Q sacrificiū visibile iustibilis sacrificii. sa
cramētū. i. sacz signū est. vñ in psal. **P**eni
tēs inquit. **S**i voluisses sacrificiū dedissē
vtiq̄ holocaustis n̄ delectaberis. sacrificiū
dō sp̄s tribulat. zc. **I**te **A**ug⁹ in eodē
q̄ ab hoībus appellat sacrificiū signū ē ve
ri sacrificii. porro mīa vez sacrificium est
s̄ hoc q̄ vident nō distigui sacrificia. sa
cramēta legis cū ip̄a sacrificia sacramēta
sint. **I**te **A**ug⁹ i eodē. **S**i sacrificia que
vult de⁹ quoz vnū est cor stritū & humili
atū. noller legalibus sacrificiis significari
nō vtiq̄ de his offerendis in lege veteri p̄
cepisset. **E**x **H** q̄ relinquit q̄ nō distiguit
cerimonie sacrificioz: & sacramētoz. **C**ō
tra. **S**acrificiū signū est veri sacrificii. vez
aut sacrificiū est op⁹ meritoziū. vnde **A**ug

x. de civ. di. Ulex sacrificiū est oē op^o quod
agif vt scā societate inhereamus do Re
latū. f. ad illū finē boni quo veracit^r beati
eē possimus. Cū g^o sacramētū pprie non sit
signū sacri opis qd a nobis est: sed ipi^o grē
sacre que a do est: et nō a nobis. sicut dicit^r
ad Ro. xi. Si grā di iā n̄ ex opibus: aliqñ
grā nō est grā. Sacramētū enī est invisibil
grē visibile signū. Relinquit g^o q^o sacrifi
ciū legis: nō est pprie sacramētū. ¶ R^o sa
cramētū d^r coiter et pprie. Coiter signum
sacre rei seu illa res sit op^o sac^o: qd ab ho
mine est: seu illud sit grā que est solū opus
diuinū. Et hoc mō dicit Aug^o. sacrificia eē
sacramēta. Prope hō d^r sacramētū signū
sacre rei que est grā et nō op^o humanū: et h
mō distinguēdū est: qā sacrificia duplicem
intentiō: significatiōis habebāt. ¶ Erāt
enī signa futuroz et faciēdoz. vt erāt sig^o
futuroz et significabāt de futuris g^otiis in
xpo. vñ dicit Jsid^o Sup^o Leuiticū oēs le
gales hostie xpi hostiā pferebāt: et isto mō
sacrificia pnt dici sacramēta īspcū grē xpi
qā tū sacramētū pprie d^r q^o est signū grē
que in nobis est: est a xpo. Nō dicit^r f^o mo
dū ppriū sacrificia sacramēta. ¶ Sed; hō
q^o erant signa faciēdoz. patet ampli^o q^o n̄
possūt dici sacramēta pprie: exceptis qui
busdā que erāt pncipalit^r īstituta ad signi
ficandā grām vt forsitan sacrificiū vitu
le ruffe: et sacrificiū cōsecratiōis sacerdotū

Cōsequenter queri
tur in spāli circa obſuantia cerimoniarū
de imūdicis. Et q^orit pmo coiter: quid di
cat pncipiū vel origo imūdicie. ¶ Sed; hō
in pncipali q^orit ad d^ram statuū ante legē
in lege. et post legē. Quātū ad p^omū obiciūt
sic. qā pncipiū imūdiciaz: aut d^r eē a nā
re: aut ab vsu illaz. aut ab institutione
aut a significatiōe. Q^o aut a nā nō habeat
origiē h^o imūdicia ostēdūt sic. Natura
re: pōt cōsiderari triplr. Primo simpliciter
et p se: et sic d^r Gen. i. vidit de^o cūcta que
fecerat et erant valde bona. Sil^r dicit Aug^o
Q^o fuerāt oīa creata: valde bona: et ita val
de munda: et ad Ro. i. 4. Scio et fido ī do
mino Jhu xpo qd nihil est cōe. ¶ 2° cōside
rat nā re: in cōpatione eaz ad innicē in
respcū. f. minus nobilitū ad magis nobiles
f^o qd dicit Aug^o. Oīa sunt mūda nāliter
f^o ex opatione melioris nāe: quedā reputat^r

imūda. ex hoc accipit h^o imūdicia de q^o
loquimur. Cū autē fere oēs res opari hēant
ad nobiliores. g^o f^o hoc h^o imūdicia fere
ī oibus eēt quod falsū est. ¶ Prterea vñ cō
trariū. q. f. quedā res nobiliores nāe repu
tarent imūde: vt aquila et leo et h^o. q^o daz
hō minus nobilis nature reputat^r mūde
vt ouis capra et h^o. ¶ Tertio mō cōsiderā
tur nāe re: nō absolute in se nec in relatio
ne eaz ad innicē f^o ordinē vniuersi. sed in
opatione ad pctm rōnalis creature. f. nec
ex hac opatione pōt dici q^o hēat ortum h^o
imūdicia p aliquid. f. cōtractū ex h^o pccō
qā si dicat^r ex opatione ad peccatū homīs
f^o q^o d^r sup illud Jsa. 30. Erit lux lune sic
lux solis: et lux solis septēpl^r: q^o oīa veteri
ozata sūt ppter hominē. ¶ Contra. Docē
qā f^o hoc in oibus eēt ista imūdicia. Ex
his g^o relinquit q^o imūdicia ortū nō potuit
habē ex nā. ¶ 3° Itē q^o abusa re: non potuit
habē ortum imūdicia ostendit. Si ei di
cerent imūda qā vsui sustentationis in
epta f^o hoc imūda eēt quecūq^o ad vsū
hūane sustentatiōis nō cōgruerent. mūda
hō essent quecūq^o esui hominū cōgruerent
f^o hoc g^o porcus et multa alia que lex voca
uit imūda nō reputarent imūda. ¶ Itē
si dicat^r q^o ex vsu malo hominū dicit^r ista
aīalia imūda qā ydolatre eis vtebant ad
suppitiones ydolatrie. f^o q^o dicit Origenes
sup libz numeroz pbytonibus dracones
et alii serpētes mīstrare phibent. Auguri
bus hō quedā aues que lex reputauit imū
das. ¶ Cōn. La bones q^o oues et h^o. multo
tiens offerebant ydolis ab ydolattris. vt 3°
Reg. is. De sacerdotib^o Baal: qui obtule
rūt ei bonē. Ergo f^o hoc oues et boues re
putarent imūda. ¶ Itē si dicat^r q^o hoc d^r
ppter abusū dyaboli: qā aliq^o aīalia ex pmis
sione diuina subiciūt demonib^o sicut spēs
Gen. 3. et sicut porci. s. Math. ¶ Cōn. Sed;
hoc et boues et oues dicerent imūda cum
ex pmissione diuina voluntati et potestati
demonū ccedant Job. i. dixit d^o ad Sa
than. Ecce vniuersa que h^o in manu tua sūt
et ibi d^r. q^o opatione demonis d^ocedit ignis
de celo et cūctos oues puerosq^o cōsumpsit.
Ex his g^o relinquit q^o ex vsu re: nō potest
habē ortū imūdicia. ¶ Itē si dicat^r q^o ex
stitutione ortū habuerit h^o imūdicia. ¶
Cōn. Constitutio circa imūdicias aīalium
nulla emanauerat ante legē. Leui. xi. et tñ

ante legē: et etiā ante diluuiū dī Noe gñ.
 7. Q̄ ex aīantibus mundis tolles septena.
 De aīantib⁹ hō imundis duo. ḡ ante cōsti-
 tutionē legis erat imundicia in aīalibus.
 nō ḡ ex cōstitutione est imūdicia. ¶ Si hō
 dicat q̄ in Hēn̄ dicūf imunda: nō quia tē
 essent imunda. sed quia postea ex cōstitutiō-
 ne legis futura erāt imunda. ¶ Cōn. f. 7. H̄
 ḡ Moyses loquit f. 7. tps legis. Si ergo ex
 cōstitutiōe legis facta est discretio mundorum
 ab imundis: et ante legē nō erat imūdicia
 ante legē nō poterat eē discretio mundo-
 rū ab imundis. ḡ nec electio. ḡ et inutiliter
 et incassū diceret ad Noe Hēn. 8. De ani-
 mantib⁹ mūdis tolles septena: de imundis
 hō duo. ¶ Itē si dicat q̄ imundicia ortūz
 habuit a significatione: als a signatione.
 ut ille res dicant munde que p̄ proprietates
 suas significatiue erāt mūdicie: mox ille hō
 dicant imūde q̄ sūt significatiue imūdicie
 peccatorū. ¶ Cōn. Sicut dicit beatus Dionisi⁹
 in yerarchia angelica. f. 7. eloquia dīna. Hēn̄
 2. Oīa valde bona. et iō ex oībus elicē est
 bonas speculationes. Reliq̄ ḡ q̄ oīa eēt
 mūda. q̄ oīa p̄t eē signū boni. vñ et ip̄e
 dñs vocat se vermē. psal. Ego sū vermīs
 et nō hō. et vocat leo Apoc. 5. Uicit leo de
 tribu iuda. et tñ ista f. 7. legē reputant im-
 mūda. Relinquit ergo q̄ p̄pter signatiōz
 boni nō dicūt munda. ¶ Itē cū in oīb⁹ re-
 bus sit repire aliquas proprietates signatiuas
 boni. aliquas signatiuas mali. vnde et p̄ leonē
 aliqñ signatur xps Apoc. 5. Uicit leo de fbn̄
 aliqñ dyabolus. i. de. 5. Aduersari⁹ noster
 dyabolus tāq̄ leo rugiēs circuit querens
 quē deuor. Ergo f. 7. oīa eēt mūda et im-
 mūda rōne diuersoz. ¶ R. vñ. q̄ imundī-
 cia nō accipit ex vna sola. s̄ ex plurib⁹ cau-
 sis appropriatis q̄tuoꝝ gñibus cāz. Causa
 enī materialis seu dispositiua imūdicie
 est ex pte nāe nō tñ simplr. Simpliciter enim
 f. 7. nām nihil est imundū. Ex opatione tñ
 aliquomō imundū dī. f. 7. q̄ dicit Aug⁹. s̄
 Hēn. 7. Oīa nālīr mūda sūt: s̄ opatiōe melio-
 ris nāe: quedā dicunt imunda: sic bos leōe
 melior. q̄ hōi necessarior: p̄pter quē creata
 sunt oīa. Cā hō formalis imūdicie accipit
 ex pte vsus seu abusus: et hoc q̄ illis aīali-
 bus p̄ncipaliter et p̄ ceteris que lex vocauit
 imūda abutebant: aut ydolis imolādo. aut
 augurādo seu maleficia exercēdo: s̄ qd̄ dicit
 Origenes. Cā hō efficiēs imūdicie sūpra

est ex pte institutionis: que institutio p̄nci-
 paliter ortū hūit ex vsu vel cōtra abusu da-
 ta est: ut. s̄. elongarent ab ydolatria et pu-
 niret inobediētia. Elongarent ab ydolāta
 in hoc q̄ p̄bibeant ab his vescedis l̄ cō-
 tingendis que ydolatre p̄cipue habebant
 quēadmodū p̄bibeant vti vestimēto ex la-
 na et lino dextro: ne eēt similitudo colērium
 deū cū ydolatre que in venerationē ydo-
 latrie vestimētis talibus utebant ut puni-
 ret inobediētia f. 7. q̄ dicit Aug⁹ in libro
 q̄onum noui et veteris tes. sc̄az lex nō in
 p̄mordio legis data est. sed cū duce periti-
 dia dī p̄missis fidē nollet dare ad duritiā
 cordis sui acceperūt p̄cepta nō bona. sicut
 dicit p̄p̄ba Ezech. 20. v. Supbis enī hōib⁹
 et otumacibus nō debuit tota creatura sibi
 ei. Cā hō finalis fuit signū. in signū enī fu-
 erūt institutiones legalīū imūdiciaz sic
 et cetera leges obfuantie. vñ ad Heb. x. dī
 Umbra hñs lex futuroꝝ bōz. et i. cor. x. Oīa
 in figura cōtingebāt illis: q̄ p̄ hōi mūdi-
 cia vel imūdicia signatur aliquid circa xps
 futurū: vel circa nos gerendū. Ex his igit
 q̄tuoꝝ simul aggregatis: nō ex vno tantū
 determinat rō mūdicie vel imūdicie. et
 p̄ hec p̄ rāio ad obiecta.

¶ Meritur postea

q̄ imūdicia i p̄ncipali f. 7. vñ: sta-
 tuū ¶ P̄tio igit querit de imūdicia q̄:
 ad statū aī legē. iux illō Hēn. 7. De aīanti-
 bus mūdis tolles septena et septena. De im-
 mūdis hō duo et duo. Sc̄do de imūdicia
 legis de quib⁹ Leui. xi. iz. et. i. et in aliis.
 ¶ Tertio de imūdicia post euacuationē
 legis de quib⁹ dī Act. i. 7. Ubi decreuit cō-
 siliū Ap̄loꝝ abstinē a suffocato et sanguie

Quantū ad statum

ante legē. Querit ḡ q̄re ante tps Noe non
 fuit mētio de mundicia vel imūdicia.
 Nā cū imūdicia f. 7. dicitū est quodāmō
 ortū habuerit ex nā. Natura semp eadem
 fuit in aīantibus. ḡ a p̄ncipio mētio debu-
 it fieri de mundicia et imūdicia aīantiū
 Si diceret q̄ ante tps Noe nō erat abusus
 aīalium que reputant imunda. Sili modo
 poterit dici q̄ tps Noe non erat abusus
 cū tps eius nō legal ydolatria. ¶ Itē
 querit cum dñs p̄cepit Noe Hēn. 7. ut de
 aīantibus mundis et imundis poneret in

archa et septena de mundis. bina de imundis. et sciebat Noe que essent munda et imunda. Querit igitur ubi habuerit hanc noticiam. Si dicat quod ex instinctu nature pari ratione et alii precedentes hoc ipsum cognovissent: cum instinctus nature idem maneat penes omnes habentes eandem naturam. quod tamen nullus legimus. Si dicat quod ex inspiratione divina eadem facilitate negari potest qua et affirmari: cum hoc non legatur. **¶** Item querit iuxta scripturam illi precepti: quare plura iussit accipi de mundis quam de imundis. quia de mundis septena: de imundis tamen duo. **¶** Item querit si impari numero sumuntur munda. Imunda vero et etiam rationalia in numero pari. Si dicat secundum Rabanum in glo. Quod impar numerus virtutis spiritum prestat. Par vero infirmitate. **¶** Contra. Sed hoc generaliter rationalia debuerunt sumi in impari numero cum rationalibus maxime operatur spiritus virtutis. **¶** Item querit an ante legem: quod erat imundum quam ad imolationem esset immundum quantum ad commestione: quod videtur quia indistincte dicitur de animalibus mundis et imundis. Generaliter autem imundicia extendit respectum imolationis. et respectum commestione. **¶** Contra. Genes. 9. De quod movetur et vivit erit nobis in cibum. et omnia animalia secundum hoc erant munda quantum ad commestione. Sed constat quod tunc non erant omnia munda quantum ad imolationem. quia dicitur Genes. 8. Tollens Noe de cunctis pecoribus et volucribus mundis obtulit holocausta. ergo aliqua animalia erant imunda quo ad imolationem. **¶** Item ad idem est quod dicit Augustinus in quonibus novi et veteris testamenti. Escam legem non in principio legis data est. sed multo magis nec ante legem: et tamen mundicia et imundicia reputabatur in animalibus quam ad imolationem. **¶** Item querit cum in lege Leviticus. 3. Adeps carnis et sanguinis reputentur imunda quo ad commestione. non tamen quam ad oblationem. imo illa precipue. scilicet adipem et sanguinem precipit de se sibi offerri quare ante legem et temporibus Noe non reputarentur imunda. Commestio adipis cum reputetur imunda commestio sanguinis per illam divinam constitutionem qua dictum est Noe. Genes. 9. De quod movetur et vivit erit vobis in cibum. excepto quod carnem cum sanguine non comedetis. **¶** Item querit cum in lege dicitur non imundicia ex parte brutorum et etiam hominum. Leviticus. 11. 12. 13. et 15. Ante legem vero legimus imundicia ex parte brutorum. ubi et ad Noe dicitur Genes. 7. De animalibus mundis et imundis tollens etc. Quare ergo sibi non fit mentio

de imundiciis hominum. **¶** **R.** per ordinem ad obiecta. Ad primum quod queritur quare ante tempora Noe non fit mentio de imundicia vel mundicia animalium: et specialiter quo ad imolationem. **R.** respondetur quod duplex ratio secundum allegoriam concurrebat. Cum enim oblatio sacrificii fieret propter expiationem originalis ante tempora circumcisiois et propter expiationem actualis. Duplex erat figura seu significatio sacrificii. una sacrificii passionis christi: quod principaliter erat ad expiationem seu mundationem originalis. **¶** Alia sacrificii penitentie. seu cordis contritionis quod proprie est ad emundationem actualis. **¶** Quatum autem ad significationem sacrificii passionis christi conveniebat ut secundum occursum temporis magis et magis et magis fieret declaratio veritatis. Unde quia sacrificium redemptoris per christum debebat fieri in carne et in munda carne: et esse in carne humana. ideo in exordio prime etatis in sacrificio Abel figurabatur in carne munda fieri. Postmodum in secunda etate in exordio per sacrificium Noe ostenditur futurum in carne munda. Tertio in exordio tertie etatis in Abraham cum precipit filius imolari ostendebatur futurum in carne munda et humana. propterea concurrebat ut ratio sacrificii Noe in quo incipiebat et etas et maior etiam debuit esse declaratio sacrificii redemptoris quam prius fieret mentio de imundicia carnis sacrificade. **¶** Quatum ad significatum sacrificii penitentie seu cordis contritionis quod proprie est ad emundationem: imundicia actualium peccatorum conveniebat. ut tempore Noe in quo maxime habundabant imundicie actualium culpa: quia omnis caro corrupta via sua Genes. 6. fieret mentio de mundicia et imundicia nature sacrificiorum. **¶** Ad secundum quod queritur qualiter Noe habuit notitiam de mundicia et imundicia dicitur quod primum ex natura: primum ex ratione. primum ex inspiratione. In animalibus que secundum legem reputantur imunda. quedam sunt homini nociva. quedam sunt homini inutilia. Quedam vero non necessaria. Nociva sunt serpentes et leones et hi. que sua feritate hominibus frequenter nocent. Inutilia vero ut quibus non potest homo uti nec ad victum nec ad vestitum: nec ad laboris adiutorium. sicut formice stelliones et infinita genera reptilium et etiam animalium et avium. Non necessaria ut sine quibus vita hominis potuit sustentari et secundum hoc solum ingenium gressibilem ovium et capra et bos necessaria homini indicant: quia prebent homini victum vestitum et adiutorium potissimum sine timore nocentium. Alia vero sicut canes equi etc.

nō se habet hoc mō. Et iō sine illis pōt cō
uenient vita hōis agi. Accedente igif rōe
cū instinctu nāe: 7 supueniēte diuina īspi
ratione Noe habuit notitiā mundoꝝ 7 īm
mūdoꝝ. Instinctu enī nāe p̄mittēdum
ē. 7 q̄i abiciēdū quicqd est nāe nociuū: aut
futile: aut nō necessariū vel ad īmundum
pari hō rōe oferēte etiā talia abiciet vel d̄
īmunda. Fortis hō adueniēte spiratōe ad
deklarationē sacrificiū redēptōis in carne
mūda. ¶ Dicendū ḡ s̄m Aug. Q̄ opatōe me
lioris nāe ī illis que homini sunt salubria
vtilia 7 necessaria: potuit rōe 7 nā quedā
reputare īmūda. ¶ Ad illud ḡ q̄d obiē q̄
pari rōe p̄cedētes possēt illud cognoscere
Dicendū q̄ v̄ez ē si īlicitū p̄one accessif
set rō 7 inspiratio. Rō que s̄m p̄fectionem
iusticie solis necessariis 7 vtilibus cōtēta
ē. Inde est q̄ ex p̄uilegio singulari d̄ noe
d̄ Gen. 6. Noe vir iustus atq; p̄fectus ē.
¶ Prētēa inspiratio que accessit ad Noe
cū ei locutus est deus vt sicut inspirauit ei
q̄ de mūdis tollerēt septena 7 septena. de
īmūdis hō duo 7 duo. ita p̄us inspirauit
que debēt reputare īmūda 7 que mūda
¶ Ad tertiū q̄ queris quare p̄ceptū ē plu
ra tollere de mūdis q̄ de īmūdis. ¶ R̄
s̄m Aug. vt plura eēt que hōibus p̄deēt
q̄ que nocerent. 7 alia rōe s̄m Rabanū. vt
egressus Noe de archa hēret q̄d īmolaret
7 māducaret. ¶ Ad quartū hō. s. quare in
īpari numero sumū mūda. īmūda hō 7 ra
tiōabilia ī numero pari. ¶ R̄ s̄m Rabanū
Impar enī numerus virtutis spēs p̄tendit
par hō īfirmatē. ¶ Sed cōtra hanc re
sponsonē sic obf. q̄ s̄m hoc deberēt rōnabi
lia sumi ī numero īpari. Et iō v̄ aliter
respondēdū d̄: q̄ irrōnabilia sunt mūda
ad duo: seu ad duplicē vsum. Ad vsū. s. p
pagationis nālis: ad quā necessaria est pa
ritas masculi 7 feie. Et ad vsū sustentati
onis hōis vel īmolationis 7 q̄tū ad hoc n̄
est necessaria paritas maris 7 feie. q̄ q̄ erāt
ad vsū p̄pagationis nāe 7 nō ad vsū
sustentatiōis vel īmolationis debuerūt eē
ī numero pari sic rōnabilia 7 īmūda. q̄ hō
ad duplicē vsū ī pari. ¶ Ad q̄ntū. s. q̄re
nullū aīal reputat īmūdū quo ad cōmesti
onē: s̄ q̄tum ad īmolationē. ¶ R̄ īmūdicia
quo ad īmolatiōē: ītroducā est ad figurā
sacrificiū redemptionis futuri in carne mū
da: que cōpetebat vt dictū est t̄pibus Noe.

Mūdicia quo ad cōmestionē ītroducā est
p̄ncipalr in penā cōtumacie: vt dicit Aug⁹
in q̄onib⁹ no. 7 vete. tes. vt dictū est. nō at
puniēda cōtumacia ante legis p̄uaricatiō;
¶ Ad sextū d̄. q̄ p̄hibitio sāguinis p̄mo
ītroducā est in horrozē effusionis sāguis
hūani: ne p̄pter assuefactionē cōmestionis
sāguis aīaliū minus horrerent hominum
occisionē 7 a cōmestione sāguinis aīalis
īualescēte crudelitate t̄sirent ad cōmesti
onē humani sāguinis. quēadmodū de ha
bitorib⁹ terre sancte d̄ Sap. 12. illos anti
quos habitatores terre scē tue exhoruisti
filioꝝ suoꝝ necatores sine misericordia cō
mestores visceꝝ hominū 7 deuoratores sā
guinis. 7 iō paucis existentib⁹ 7 exemplo
Chayn p̄nis ad irā. Sap. x. Per irā homi
cidii fraternitas deperit. 7 itez. Dionis
ad supbiā 7 rixā sic p̄ i turri babel. Gen.
xi. Introdūci d̄bit p̄hibi⁹ esus sāguis. 2°
hō ītroducā est cōtra cōsuetudinē ydolote
que sāguinē īmolatiōis ī venerationem
ydoꝝ bibebāt: 7 adipes cōmedebāt. Gen.
32. de quoꝝ victimis cōmedebāt adipes 7
Et hoc mō ītualescēte ydolatria p̄ legem
debit p̄hiberi vtrūq;. ¶ Ad septimū d̄.
q̄ īmūdicia hominū ītroducā est ī bon⁹
vel cā eliminationis ydolatrie: sicut patz
ex p̄dictis. Et iō ante legē 7 īchoationē
ydolatrie nō debuit ītroducā. Ex cā vero
ītroducā est īmūdicia 7 mūdicia: sicut
patet ex p̄dictis.

Postea queritur de

īmūdiciaꝝ obfuantia q̄tum ad statū le
gis. Omissis igif bis que in p̄missis q̄sita
sunt circa istā materiā q̄e de rōne cerimo
nialiū p̄ceptoꝝ: que cū in lege determinet
circa gressibilia 7 volatilia aliquid mū
dū 7 aliquid īmūdū q̄tum ad cōmestioē
7 īmolationē Leui. xi. Quare nō veterīaf
circa natatilia mūdicia 7 īmūdicia quo ad
īmolationē: s̄ t̄m quo ad cōmestionē. Leui. xi.
Nā circa illa magis vident̄ determināda
ga aquatilia aptiora videbant̄ ad īmolan
dū q̄ gressibilia vel volatilia. ga gressib
lia ortū habēt ex terra que maledicta ē gē
3. Aquatilia aut̄ ex aqua que benedicta est
Gen. 1. 7 nō postmodū maledicta. Prētēa
volatilia 7 si hēant ortū ex aqua magis t̄m
viuūt in terra siue ex terra nascētib⁹ q̄ in
aqua. Pisces aut̄ 7 generant̄ ex aqua 7 in

aqua viuunt oino. g. mundiora et ad imolan-
du aptiora videbant aquatilia q̄ reliqua
g potius de his determinadu erat. ¶ Ad
hoc r̄ndendu s̄^o Aug. g sic dicit. Promissi-
uas figuras in victimis aialium celebrari
oportebat ppter comedatione future car-
nis et sanguinis: per qua vna victimā sic
remissio peccatoꝝ de carne et sanguine cō-
tractoꝝ. et ē ofensus: qa sacrificia illa erāt
signa veri sacrificii futuri in carne x̄pi. p
cui⁹ imolatione fieret remissio peccatoꝝ;
que quide peccata straximus a carne s̄^o
qua p̄pagamur a p̄mis parentib⁹. J̄o op̄ere
bat q̄ illa sacrificia fieret ex carnibus gres-
sibiliū vel volatiliū que p̄p̄inquoꝝe habet
similitudinē ad carnē humanam et non ex
piscibus.

Deinde queritur

de
uaria imūdiāz post euacuatiōez legis fa-
ctā. vt de suffocatis et sāguie. Utz. s. tenca
mur mō n̄ comedere sāguinē et suffocatum
¶ Circa q̄ sic obf̄ Act. 15. Determinat cō-
tētio facta inter fideles oueros de gētibus
et oueros de iudeis de circūcisidē: cuius
determinatiōe determinatū est p̄mo a beato
Petro: sc̄do a Jacobo: tertio a toto cōcilio
aploꝝ. q̄ fideles ouersi abstinent se ab
imolatis simulacbroꝝ et sāguie et suffoca-
to et fornicatiōe. Ergo cū aliis legalib⁹ eu-
tis publicato iā euāgelio remāserūt ista. s.
q̄ abstineat a suffocato et sāguie et imolat⁹
ydolorum que immūda reputabāt in lege
v̄ q̄ ad huc remaneāt iste imūdiāe s̄^o de
creta illius cōcilio. Ergo peccat adhuc qui
nē facit cōnitiū. ¶ Itē sup̄ illud Act. 15.
Slo. Rabani hec necessaria sūt sine qb⁹ nō
ē salus: sed circūcisio necia nō est. ¶ Itē glo
Bede illud suffocatum et morticinū de quo
dicit Ezech. 44. De morticinū et capru; a
bestia de auibus et de pecorib⁹ sacerdotes
nō comedant illud cui⁹ sanguis nō est effu-
sus sup̄ terrā. hoc p̄ceptū ouēit illis q̄ inū-
eti sūt oleo spūali q̄ apostoloꝝ epla suan-
dū decreuit. ¶ Itē sup̄ illud Ezech. 44. De
morticinū et sic dicit Jero. iux̄ litterā omī ḡni
electo regali et sacerdotali xp̄iano. s. hec p̄-
cepta oueniūt vt morticinū nō comedant
q̄ in actib⁹ aploꝝ v̄ suffocatum que neces-
sario obf̄uāda aploꝝ de Jrlin epla monet
Act. 15. ¶ Itē p̄ceptū fuit ante legē nō cō-
medere sanguinē Deū. p̄. et in lege Leui. 2.

et post legē Act. 15. ḡ semp est seruandū.

¶ Cōn. Ad Ro. 14. Oia munda erant vel
sūt et in eodē. Scio et ofido in dño ih̄u
q̄d nihil est cōe. et ad 2bitū. i. Oia munda
mūdis. ¶ Itē sup̄ illud ad Ro. 14. Oia
mūda et. Slo. Aug. nullus cibus culpabilis
est vel imund⁹: s̄ solū inordinatio occupē
i cibo culpabilis est. vñ dicit sic. Creaturā
dei scimus n̄ esse culpabilē: qa creatura di
ois bona est: s̄ inobediētiā et tumacē: et in-
dinatā cupiditatē nō ppter porcū s̄ ppter
pomū mortē p̄mus homo iuenit: et Esau p̄-
matū suū nō ppter gallinā: s̄ ppter lenticu-
lā pdidit. Scio enī Noe oē genus carnis
q̄d p̄ cibo eēt esui māducare decessū. Deliaz
cibo carnis refectū. 3. Reg. 17. Johannē lo-
custis nō fuisse pollatū. ¶ Itē Dr. g. Quic
qd a dō factū est mūdū est. In aīalib⁹ mo-
res hoīū et actus et volūtares pingūf. q̄
diceret nihil est imundū ad h̄am: s̄ quedā
reputabāt imūda ppter significatōz im-
mūdiāe vitioꝝ. ¶ Itē Mat. 15. Nō quod
intrat in os cōgnat hoīem et. Circa istam
q̄oēz fuit tres opiones. vna dicit p̄ceptū
aploꝝ de nō comedendo sanguine et suffo-
cato semp seruandū est h̄aliter. Alia dicit
semp seruandū: s̄ methaphorice et sp̄i-
tualit. Tertia dicit seruandū nō semp s̄ s̄^o
statū ecclesie p̄mitiū et h̄aliter. ¶ Prima
opio in̄itit̄ x̄bis Bede sup̄ Act. 15. Abstine-
ant: et cū hoc p̄ceptū suare ouenit illis qui
uncti sunt oleo spūali ne comedāt illud c̄
sanguis effusus nō est. ¶ Itē x̄bis Jeroni.
sup̄ Ezech. 44. De morticinū et. of ḡni ele-
cto regali et sacerdotali. i. xp̄iano hec p̄ce-
pta oueniunt. ¶ Itē Jero⁹ ibidē edēnat
sacerdotes qui in turdis h̄sedulis h̄ruib⁹
et ceteris h̄ni⁹. hec auaritate gula nō custo-
diunt. ¶ Sec̄da opio in̄itit̄ x̄bis Rabani g
exponit illud abstineāt a suffocatis. i. ne in-
feriores se suffocent et sāguinē i. effusionē
sanguinis humani: et que sibi nolūt fieri al-
teri nō faciāt. vnde dicit q̄ epl̄a apostoli-
ca etinebat necessaria sine quib⁹ nō est sa-
lus que sunt tria. de quib⁹ ty. 2. Sobrie in-
ste pie viuamus in hoc seculo. Sobrie in no-
bis. Iuste ad pximū. Pie ad deū. ista epla
aploꝝ hec tria etinebat: et talis est. Usam
est spūi sc̄o et nobis nihil vltra sponere vo-
bis oneris. q̄: hec necessaria: vt abstineatis
vos ab imolatis simulacbroꝝ: et suffocato
et sanguine et fornicatione. et hoc q̄ dicit

ab imolatis simulacroy. hoc ē qđ dicit apls
p̄ie vinere. s. qđ ad deū. ydolatra enī dō
iniuriat. Q̄ dicit abstinere a fornicatione
hoc est qđ Apls dicit. sobrie vinere. hoc est
q̄tum ad nos. 7 qđ dicit abstinere a suffoca
to 7 sanguine. hoc est qđ dicit Apls iuste vi
uere. s. q̄tum ad pximū. Est ḡ sensus. absti
neatis a suffocato 7 sanguine. i. nō effūda
tis sanguinē humanū. nec suffocetis hōies
minus potentes. ¶ Tertia op̄o in itit̄ ver
bis Bede super Act. i. 5. Ut abstineāt se a
suffocatis 7 sanguine. i. effūdendo sanguīe
vel māducādo cū sanguine. hec quidē; ve
niētib⁹ de gentilitate pro rudimētis fidei
7 inueterata gentilitatis osuetudie cessā
sūt. Ex quo arguit qđ nō solū erat p̄ceptū
aploz abstinē a suffocato 7 sanguine spiri
tualiter seu quo ad homicidiū. s. litteralis
quo ad esū aialū. 7 hoc quo ad statū ecclie
p̄mitiuū. ¶ Itē in itit̄ hoc op̄o verbis apli
hoc p̄ceptū in locis plurib⁹ retractauit vt
sup̄ obiectū ē. ḡ nō erit seruand⁹ post retra
ctationē. ¶ Con̄ p̄mā op̄oem obr̄. Nā absti
nere a sanguine. aialis 7 suffocato. aut est
p̄ceptū ceremoniale aut morale. morale non
est: qđ nō est in corde hōis scriptū vel indi
tū roni. De aut̄ p̄ceptū morale est inditum
ōscie. Relinquit̄ igit̄ qđ nō est morale; sed
cerimoniale. ḡ cōstat qđ nō erit tpe ḡre obr̄
uandū. ¶ Itē ad lram. Comede cū sanguīe
aut est p̄bitū qđ malū. aut malū qđ p̄bitū.
si esset p̄bitū qđ malū. nō eēt verum
verbū saluatoris Mat. i. 5. Nō qđ intrat in
os coīquinat hōies; qđ est falsū. Si malum
qđ p̄bitū. ḡ retractata p̄hibitione non
erit malū. sed retractat ab aplō. i. 4. ad Ro
Scio 7 cōfido in dño ihu qm̄ nihil est cōe. i.
imundū p̄ ipm̄. ḡ nō erit vlt̄ri⁹ obr̄uandū
¶ Pret̄ea 7 pp̄ p̄cedentia p̄ p̄mā op̄oem; nō
esse verā. ¶ Con̄ scđam op̄oem obr̄. Nam
ip̄a dicit qđ itelligit̄ de necessario obr̄uan
dis q̄tum ad ordinē qui est ad deū; 7 ad se
7 ad pximū. 7 p̄pter ordinē ad deū est pro
bitū abstinere ab imolatis simulacroy;
pp̄ ordinē ad pximū est p̄bitū abstinē
a suffocato 7 sanguine. p̄pter ordinē ad se
est p̄bitū abstinere a fornicatione. Nam
si hec sunt de necessariis salutis nullo mō
pōt fieri cōnriū sine reatu culpe mortalis
s. comedere de simulacroy imolatis. hoc ē
de ydolatriā hoc pōt fieri licite cū sit sñ cō
sciētia ydoli; 7 sine scādalo. sicut ostendit̄

i. Cor. x. Si quis infidelis vocat vos omē qđ
apponit̄ vobis māducate nihil interrogā
tes p̄pter cōsciam. Si qđ aut̄ dixerit hoc est
imolatū ydolis. nolite māducare pp̄ illum
qui idicauit; 7 p̄pter cōsciam. cōsciam autē;
nō tuā s. alterius. Ex quo relinquit̄ qđ hoc
nō est de necessariis salutis. ¶ Itē sic dēn̄
est Beda dicit qđ p̄bitio est a sanguine
fūdendo vel māducādo cū sanguine. 7 ḡit̄
illa p̄bitio nō intelligit̄ tm̄ sp̄ualr̄ q̄tum
ad cauēdū homicidiū. s. etiā lraliter q̄tum
ad nō māducandū sanguinē aialū. ¶ Cō
tra tertiā op̄oem; obr̄ ad Ro. i. 3. Dis aia po
restatibus sublimib⁹ s̄dita sit. ibi dicit glo.
Qđ mandatū inferioris nō soluit̄ mādatū;
superioris. Cum ḡ cōciliū aploz sup̄ sit pau
lo mandatū aploz nō pōt solui p̄ Paulum
Ergo cū p̄dictū p̄ceptū fuerit mandatū;
cōciliū aploz nō potuit retractari p̄ Paulū
ḡ est ad huc tenendū. ¶ Dicēd⁹ qđ p̄ceptum
apli cū de suffocato 7 sanguine pōt intelli
gi duob⁹ modis. vel de hūano sanguine n̄
effūdendo 7 hōie nō suffocando. vel de
nō māducādo suffocātū vel sanguinē. vñ
Deu. i. 2. sup̄ illud hoc solū cane ne sangui
nē comedas. dicit glo. ad lram apli hoc p̄
ceperūt Act. i. 5. sed in sanguine p̄bitet̄ ho
miciū 7 fraternū odiū. Qui enī odit fra
trē suū homicida est. i. 30. 3. ¶ Itē istud
p̄ceptū est obr̄uandū semp. Secdo modo
p̄ceptū fuit nō simplr̄; s. ad tps q̄tum. s. ad
statū ecclie p̄mitiuū in quo erat diuisio
ouerfoz de gentib⁹ 7 ouerfoz de iudeis;
ex qua diuisione orta est cōtentio de legali
bus obr̄uandis. sicut p̄ ex hystoria Act. i. 5
Notandū ḡ qđ p̄pter pacificationē ad vitā
du; scandalum ouerfoz de gentib⁹ 7 iude
is 7 cōcordiā inducendā iudicauerunt apli
melius eē vt nō penit̄ auferent̄ eis sua ce
rimonialia quo ad tps. 7 iō quo ad statum
illum dimiserūt illud de suffocato 7 sangui
ne qđ eligentes medium. s. nō dimittentes
multa hi⁹ ceremonialia vt volebant iudei
nec oīa penit̄ auferent̄ vt volebāt gen
tiles. 7 ita pacificati sunt vtriq;. ¶ Sile le
gimus Paulū fecisse Act. i. 6. vbi d̄ qđ cir
cūcidit thymotheū p̄pter iudeos qui erāt
in illis locis. i. ouerfos d̄ iudeis. vñ dicit̄ ibi
glo. Bede. Circūcidit eum nō qđ figure le
gis post veritatē euāgelii aliquid vtilita
tis auferēt sed ne p̄ occasiōē iudei a fide
recederet; qđ lex vetus paulatī tollēda

erat: sic gētib⁹ ydolatra. Quia g̃ solū pp̃ illū
statū ecclie statūtū fuit. h. iō mutato statu
f. qñ venerunt in vno; simplr iudei ⁊ gē
tiles cui iā nō erat distinctio iudei ⁊ greci
vt ṽ ad Ro. x. cum iā nō erat gentilis ⁊
inde circūcisio ⁊ p̃putiū barbar⁹ ⁊ sica ser
uus ⁊ liber. sed oīa ⁊ in oībus xp̃us. vt ṽ
ad coll. 3. Mutato in quē statu debuit hoc
statūtū mutari nec ampli⁹ durauit. ⁊ pp̃
hoc paul⁹ illud mutauit seu retractauit
recipiens auctoritatē a verbis dñi: quibus
dixit Math. 15. Nō qđ intrat os coīquinat
hōies. Et p̃ hoc p̃ r̃f̃sio ad p̃mo obiectum
ad sc̃m̃ hō qđ obicit de auctoritate Ra
bani qđ nec necessaria sūt. ṽ. qđ si intelli
gat epla generaliter f̃^m p̃mū modū de ef
fusione sanguinis humani: ⁊ suffocatione
hōis simplr dicit: qđ sine illis nō est salus
⁊ tūc itelr̃ abstinere ab ymolatis symula
croz cū ueneratione. Si hō intelligat spe
cialiter ⁊ sc̃do mō de nō comedendo san
guine ⁊ suffocato aīalis dicitur necessaria
nō simplr: f̃^m statū illū. in quo p̃pter sc̃ā
cālū p̃ximoz erat a talibus abstinendum
f̃^m qđ dicit apls. i. Cor. 8. Si esca sc̃delit: ⁊
fratrē meū nō m̃dicabo carnē in eternū
Ad auctoritates hō Jerō. ⁊ Bede qđ in
fram populo xp̃iano hec p̃cepta oueniunt
ṽ. qđ hoc dicit nō qđ B sit malū f̃^m se. f̃ ga
ex cā multis est malū illis videlz qui auidi
tate gula ista comedūt. vñ hoc si g̃nt̃ expo
suerit. cū dicit. Qđ dēnat sacerdotes qui h
auditate gula nō custodiūt cū. p̃curant
vt interficiant aues sine sanguinis effusio
ne: vt carnes teneriores ⁊ dulciores ad li
bidinē gula haberent. Sili mō intelligi
tur auctoritas Bede que supra est a Jerō.
Ad illud hō qđ ob̃ qđ p̃ceptū de nō mā
ducādo sanguine fuit oī tpe p̃ceptū: ⁊ āte
legē: ⁊ in lege: ⁊ post legē. dicēdū qđ ṽez
est: f̃ hoc nō ga malum simplr: f̃ ga occasio
mali. vñ sicut ante legē Noe facta est p̃hi
bitio: ⁊ hoc pp̃ p̃nitatē hominū ad fundē
dū sanguinē humanū: vt abhorrent effu
sionē sanguinis humani. sicut p̃ ex h̃. 9.
Carnē cū sanguine nō comedetis: sangui
nē ṽez requirā zc. In lege hō pp̃ p̃nitatē
ad ydolatriā que circa sanguinē exercetur
max̃e: ita in p̃mitiua ecclia p̃pter p̃nita
tē ad discidiū a fide ⁊ scandalū ex zelo ce
rimoniaz facta ē p̃hibitio ab aplis de eo
dē q̃tū ad illū statum ⁊ mutato illo statu

debuit mutari ⁊ nō ṽlteri⁹ ob̃stari. Ad
illud g̃ qđ ob̃ ṽltimo quō Paulus potuit
mandatū apostolicū retractare ṽ. qđ hoc
retractauit Paulus nō auctoritate pp̃ria
sed auctoritate diuina. Math. 15. Nō quod
intrat in os coīquinat hōsem. ⁊ inspirati
one dīna f̃^m qđ ip̃emet dicit. i. Cor. 14. Si qđ
ṽr iter vos pp̃ba eē aut sp̃ialis cognoscat
ga dñi sunt mādata. postea hō retractatio
nī Pauli accessit approbatio aplica cū pe
tr⁹ confirmauit quicqđ in suis eplis dixerat
Paulus. z. Pet. vlt. Karissimi satagite im
maculati ⁊ iuiolati iueneri. ⁊ s̃dit sic. Ka
rissimus frat̃ noster Paulus f̃^m datā sibi
sapiam scripsit vobis in oībus epistolis.

Consequens est

inquire de ritu sacrificioz legalū
Circa qđ querūt pl̃a. P̃mo vtz sacri
ficia legalia fuerint vera sacrificia. ⁊ 2°
vtz deo placita. Tercio vtz in genere
bona. 4° vtz ex lege ñe faciēda. 5°
vtz soli deo offerēda. Sexto de p̃sonis
offerentiū. 7° de inchoatione sacrificio
rū. 8° de dīa sacrificioz.

Queritur ergo pri

mo. vtz sacrificia legalia d̃ aīalib⁹ fuerit
h̃a sacrificia: ⁊ in quib⁹ eēt vera lat̃ia cō
ditōis. Supponamus ig̃ qđ quidā cōue
niēter dixerūt qđ sacrificiū est oblatio que
⁊ sacra fit offerēdo. ⁊ sacrat seu sanctifi
cat offerentē nisi irreuerentia aut peccatū
offerentis īpediat. si g̃ in mactationib⁹ aīa
liū nulla erat sanctitas: ga ñ sunt suscepti
bilia sanctitatis seu virtutis aut gr̃e: nec
etiā sanctificabat offerentes. Relinquitur
g̃ qđ nō dicent⁹ h̃ sacrificia. Qđ aut̃ nul
lo mō possent sanctificare offerentes m⁹
est. ga nō est alligatio iter aīas imolantiū
aīalia: ⁊ ip̃a aīalia que cogat vt mortē aīa
lis sequat̃ mors peccati qđ totalit̃ i anima
ē vel vt cōsūp̃ō ei⁹ qđ in sacrificio de aīali
imolato cōsumit̃ cōmitte⁹ vel sequat̃ cōsūp̃ō
peccatoz. Si g̃ hec est sanctificatio que per
sacrificiū aīabus acquir̃. Relinquitur qđ
hec sacrificia nullo mō aīas sanctificāt. g̃
nullo erūt vera sacrificia. Item nullo
necesse est vt passiones imolatioz sequā
tur passiones que sūt in aīabus opantium
vel qđ aliquid imute⁹ vel mouet̃ in aīab⁹
offerentiū: seu eoz p̃ qđ illa aīalia offerūt

Quare relinquif imolationes ⁊ obustōes
aīaliū pdesse nō posse aīabus offerentiū
vel eoz p quibus offerūt ad sanctificatōz
vel emūdatōē. q̄ nō erūt vera sacrificia
¶ Itē nihil iustius est q̄ innocēti parcere
q̄re nihil h̄ iusticie innocentē occidere. occi
sio igif aīalium nō est sacrificiū iusticie. q̄
nec vez. ¶ Itē cū rōne culpe solū debeaf
pena. soli illi debet pena in quo ē culpa. q̄
q̄ soli hoīes peccāt nō aīalia: soli hoīb⁹ de
bet pena. iux illud poericū. Quid meruere
boues al sine fraude doloq. solis q̄ aīalib⁹
morte punitis: ⁊ peccantib⁹ hoībus ipuni
tis adhuc rmanēt dbitū pene penes hoīes
q̄ nec solutū ē nec remissū dbitū pene p bi⁹
penā aīaliū. q̄ illa imolatio aīaliū n̄ ē p pec
cato sacrificiū. Si aut̄ dicat q̄ p penā dam
ni soluit debitum pene peccati. ¶ Incon
riū est. q̄ hoc latrones ⁊ raptōes q̄ in
ferūt penā dāni oparent remissionē pene
peccati. ¶ Itē in psal. dī. Sacrificate sacri
ficiū iusticie. Hoī. a. offerte nō aī. lia q̄ nō
delectat de⁹. vñ p Ysa. i. Sacrificia vestra
odiuūt aīa mea. S; sacrificiū iusti q̄ ē spūs
tribular⁹: vt se penitēs hō p penitentia;
mactet dō. vñ alibi in psal. Sacrificiū deo
spūs tribular⁹: q̄ bene dī sacrificiū iusti
cie. q̄d est iustius q̄ vt suis quib⁹ peccatis
potius q̄ alienis irascat: seq; puniens p pe
nitentiā ⁊ satisfactōē dō offerat. ¶ Itē
desertio peccatōz ⁊ recessus ab eis est sa
crificiū dō acceptū. sicut dī ecclē. 35. Sacri
ficiū salutare est discedē ab oī iniquitate
⁊ itēz ibidē. Salutare sacrificiū est attēdē
mādat. ⁊ itēz. Qui facit mīaz offert sacri
ficiū. ¶ Si q̄ ista sint talia sacrificia q̄ ex ne
cessitate ad salutē sint debita. videlz rece
dē a peccato. i. plē mādata. facē misericordia;
Ergo ista essentialr sunt sacrificia iusticie
q̄ ⁊ a sacrificia: ex q̄b⁹ sanctificat offerēs
Si q̄ istis sacrificiis politis sequit sanctifi
catio offerentis. Decisio hō aīalibus ⁊ imo
latis nō sequit scificatio. Relinq̄ q̄ ista
nō sunt vera sacrificia cū deintentiōe sa
crificiū sit sanctū facere offerentē. ¶ Itē
supua enū ⁊ supluū est: quo posito nihil ad
dīf vtilitati pp quā positū est: quo remoto
nihil detrahif vtilitati eidē. tota aut̄ vti
litas sacrificioz ē ppitiatio creatoris. q̄ cū
p sacrificia spūalia sola sufficiēt obtineaf
ista vtilitas. p illa hō de aīalibus nihil ad
dat. Relinq̄ illa esse inutilia. q̄ nec vera

sacrificia. ¶ Itē cū bi⁹ sacrificia offerūt
sine aliis spūalib⁹. manife⁹ est qm offerūt
ab iniqs. Dicit aut̄ scriptura: qm dona inī
q̄z nō pbat altissim⁹. 34. ecclē. q̄ manifestū
ē qm in his f⁹ se n̄ est vera latria: nec ver⁹
enrus dditōis p se. ¶ Itē supponamus in
tentionem sacrificiū. quā quidā posuerūt
q̄ sacrificiū p se ⁊ pprie est mun⁹ dō obla
tum ppitiationis ipetratoziū. Inde est q̄
sicut dicit beat⁹ Aug⁹. x. de ci. di. Adia ve
rū sacrificiū est. vñ in epla que inscribitur
ad Heb. Beneficētie ⁊ coīonis nolite obli
nisci talibus enī hostiis pmeret de⁹. ⁊ psal
Sacrificiū dō spūs tribular⁹: ⁊ sacrificiū
laudis honorificabit me. ⁊ Osee vlt. Red
demus vitulos labioz nostroz. Si q̄ posit
bi⁹ sacrificiis spūalib⁹ ponit dī ppitiatio
⁊ remoris remouef. sequit ista ee pprie ⁊
sola vera sacrificia. quia in x regulā pbi p
se est quo posito ponit. ⁊ quo remoto remo
uet. ¶ Coī. Sacrificiū vez est in q̄ colitur
de⁹ f⁹ insū ⁊ pceptū suū qui nouit qualr
ab hoīe sit colēdus. Si q̄ p sacrificia legis
colebat de⁹ f⁹ q̄ ipē insulerat. q̄ ista erant
vera sacrificia. ¶ Itē Aug⁹. x. de ci. di. Sa
crificioz tpa impata pfiniens eaq; p melio
rē sacerdotē in melius mutanda p̄dicēs nō
ista se appetē. s; p hec alia pauitōra si gre te
stat: nō vt ipē bis honozib⁹ blimef sed vt
nos ad eū colendū ei; cohercendū amore
ei⁹ accessi excitemur. Quis q̄ spūalia sacri
fia meliora sint sacrificiis aīaliū. nihil oī⁹
tñ p vtraq; excitamur ad colendū. q̄ sunt
h̄a sacrificia. ¶ Itē Aug⁹ in eodē. Sic oran
tes atq; laudāres ad deū dirigim⁹ signā
tes voces cui res ipas in corde quas signa
mus afferimus: vt pure mētis ⁊ bone volū
tatis officia. ita sacrificātes nō alteri visi
bile sacrificiū offerendū esse nouim⁹ q̄ illi
cui in cordib⁹ nostris inuisibile sacrificium
nos ipi esse debemus. Ex quo relinquif q̄
tā inuisibili q̄ visibili sacrificio colit de⁹
q̄ vtrūq; est vez sacrificiū. ¶ Itē dīstignē
do. q̄ est veritas signi. ⁊ est veritas rei. Ve
ritas aut̄ signi dependet a veritate rei sicut
dī fmo ver⁹ ⁊ hō ver⁹ ex corpe ⁊ rōali aīa
constituit. s; hoc q̄ sacrificiū vez dī duobus
modis. vez veritati signi quō legalia ⁊ ante
legē sacrificia sanctorz vera fuerūt sacri
fia. vez aut̄ veritate rei sūt vera sacrificia
spūalia tpe grē. ¶ Scdm hoc q̄ ad obiecta
hinc inde r̄ndēdum est: q̄ sacrificia illa

visibilia in victimis pecorum sacrificia erant
 et ga signabant illas res per quas sanctificamur
 que sunt duobus modis. Est enim res sancti-
 ficationis generalis: que non est in nobis. scilicet gratia
 redemptoris. et est res sanctificationis spe-
 cialis: que est in nobis: ut tritico cordis
 laus omnia in effectu operis. et he sunt res
 quibus sanctificamur. Uera igitur hec sunt sacri-
 ficia veritate rei quemadmodum et illa veritate
 signi. unde Augustinus in x. de ci. di. 20. c. Qualiter
 illa sacrificia erant signa rei generalis sanctifica-
 tionis que est sacrificium redemptoris. Dicuntur
 vero sacrificia multiplicia variaque signa
 erant sacrificia prisca sanctorum. cum hoc unum
 per multa signaretur. tamquam vobis res una diceret
 ut sine fastidio multum comederet. Item
 quia illa sacrificia erant signa reze sanctifica-
 tionis specialis: que sunt in nobis dicitur x. de
 ci. di. 5. c. Nec ab antiquis patribus in illis
 sacrificiis: que facta sunt victimis pecorum que
 non populus dei legit nec facit. Alio intelligendum
 est nisi reb' illis eas res fuisse signatas: que
 agunt in nobis ad hoc tamen ut inbeream
 deo et ad eundem finem proximis. salutamus Sa-
 crificium quod visibile erit invisibilis sacrificii
 sacramentum. scilicet signum est. et sedit in eodem
 Quocumque in ministerio tabernaculi seu te-
 pli multis modis de sacrificiis legitur divi-
 nit' esse precepta ad dilectionem dei et proximi
 signando referuntur. et hanc distinctionem
 prout solni omnia obiecta.

Consequenter queri
 tur. utrum sacrificia legalia et illa antiq' fue-
 rint deo accepta seu placita. quod probatur. Nam
 in canone misse dicitur. Placeat tibi sacrificium
 nostrum. sicut tibi placuit sacrificium Abel. et
 nos petimus quod placeat deo simpliciter sacri-
 ficiu nostrum. et voluntate bene placita. quod sacri-
 ficiu Abel placuit deo simpliciter et voluntate
 bene placita. pari modo et sacrificia aliorum patrum
 Item. 4. dicitur. Respexit dominus ad Abel et
 ad munera eius. et respect' dei est bene placitum
 eius. Ergo Abel fuit deo acceptus et sacrificium
 eius deo bene placitum. Item quicquid precepit
 deus ad faciendum ita quod vult id fieri. vult
 illud simpliciter. et ad faciendum dico propter pre-
 ceptum datum Habree: quod non fuit ad faciendum
 sed ad probandam eius obedientiam. et sacrificia
 precepit deus ad faciendum sicut per ex leu. 1. et 2.
 et aliis locis. Ergo illa sacrificia voluit deus
 simpliciter. quod fuerunt ei placita et accepta. Item

et opus quod sit ex caritate et obedientia est deo
 placitum. Si ergo a sancti sacrificia illa fiebant
 ex caritate et obedientia. ergo sacrificia illa erant
 deo accepta. Item Exo. 20. Statim post mora-
 lia precepta decalogi subiungit de sacrificiis
 cum dicitur Habree de terra facietis mibi et offer-
 retis super illud holocausta. et hoc antequam de
 terminet de preceptis iudicialibus. De quibus
 Exo. 21. Et etiam antequam determinet de ceri-
 monialibus tabernaculi et aliorum de quibus
 Exo. 25. usque in fine. Ex quo videtur quod sicut mo-
 ralia sunt humane salutis necessaria et sicut
 illo statu essent necessaria sacrificia. Contra
 Augustinus x. de ci. di. c. 5. Propheta querens
 deum pro peccatis suis habere propitiu. Si volu-
 isse inquit sacrificium dedisset. utique holocau-
 stis non delectaberis. facti. deo spiritus. tritico. c. c. o.
 et hu. o. non despicies. Intueamur ubi dixit
 deum nolle sacrificium. ibi dixit deum velle sa-
 crificium. non vult ergo sacrificium trucidati pe-
 coris: sed vult sacrificium tritico cordis. Item
 in psalmo. Non in sacrificiis tuis argua te: ho-
 locausta enim tua in conspectu meo sunt semper. Glo-
 no quero animalia in sacrificiis. Non nolo sed ho-
 locausta tua. i. que tui iuris sunt semper non ad
 tempus sed in conspectu meo. i. mibi placet. holocau-
 sta autem dicitur animalia tora igne caritatis inflama-
 ta. unde sacrificium deo spiritus tribulatur: in quo
 psalmo dicit. Nolle animalia in holocaustis.
 Item Psal. 51. Holocausta arietu et sanguine
 hyrcoru nolui. Glo. preterito vides ostendit
 se sacrificia indeorum nunquam amasse: sed ad tempus
 sustinuisse. Ergo sacrificia erant solum in premissi-
 one dei non in voluntate. Item Jerem. 7. Non
 sum locutus cum patribus vestris: et non precepit
 eis in die qua eduxi eos de terra egypti. de-
 rebo holocaustomatu victimaru. Ex quo videtur
 quod non fuerunt in precepto beneplaciti sui.
 Item Ezech. 20. Dedi eis precepta non bona
 et iudicia in quibus non vinet quod intelligitur
 de sacrificiis. Item Amos. 5. Numquid victi-
 mas et sacrificia vestra obtulistis mibi in
 deserto. et dicitur Esaias super prophetam Ieremiam
 quidem obtulerat. et que grata non habebant quia
 non oblata refutabar. Item distinguendum
 est statum duplicem scilicet duplex tempus. tempus figu-
 re. tempus gratie. Tempus figure fuit ante aduentum
 redemptoris. Tempus gratie fuit post aduentum
 et passionem redemptoris. Dicendum ergo quod tempore
 gratie sacrificia illa animalium non sunt accepta
 deo aliquo modo. unde in psalmo. Holocausta non
 delectaberis. Glo. non delectaberis sacrificiis

nec in holocaustis que sunt digniora: que aduētū xpi respuunt. Quid igit offerendū nō pecudes nō hyrci: s̄ sacrificiū peccatorū qd̄ pl̄ deo. est spūs contritū in quo dat spes conuertiendi. Tpe x̄o figure aliqñ dicunt nō placita dō: et aliqñ placita. Nō placita dicunt ppter indignitatē offerentis: s̄ qd̄ dic̄ Esai. sup̄ p̄mū Leu. Assinmēs illud Jere. 7. Nō sū locutus cū patrib⁹ v̄s de x̄bo holocaustatū. negat se locutum fuisse de sacrificiis. idem qui mandauerit: q̄a intentōne mādatois qui acceperant p̄teribāt. h̄c dic̄ Ysa. i. Ne offeratis sacrificiū frustra in censū: abhominatio est mihi. et s̄dit. Man⁹ enī v̄se plene sanguine sūt. Placita x̄o dicunt dō nō pp̄ eius necessitatē que nulla est s̄ pp̄ hoīs utilitatē: s̄ illū statū. Un̄ Aug. de ci. dei. x. c. 5. Quis ita desipiat vt extimet aliquibus vsib⁹ dī eē necessaria ea q̄ i sacrificiis offerūt. Cū dicat in psalm. Dixi dño de⁹ me⁹ es tu: qm̄ bonoz meoz nō eges. Nō igit solū pecoz vel qualz alia re corūptibili seu terrena. sed nec ip̄a quidē iusticia hominis de⁹ egere credend⁹ est. totūq; qd̄ recte colit de⁹ hōi p̄desse nō deo.

¶ Morandū igit est q̄ p̄ tpe figure ppter q̄tuor hoīs utilitates dicunt deo placita. vt exercitia pmouēde x̄tutis: et hoc ab exordio aū originē sup̄stitōis ydolatrie. p̄ introductionē x̄o ydolatrie dicunt dō placita ex opatione pp̄ cautelā erroris. Prima igit utilitas fuit honorificētia dīne maiestatis. Secūda signū veritatis. Tertia timor seueritatis. Quarta spes seu amor pietatis seu bonitatis. Sacrificia igit dicunt dō placita: q̄a instituta fuerūt a dō in cultū et honorificētia sue maiestatis iux̄ illud puer. 3. Honora dñm de tua s̄ba. oīs aut̄ cultus q̄ de⁹ vult sibi seruire est ei honorificē. talib⁹ aut̄ munerib⁹ qualia erāt sacrificia honora bat de⁹: nō ip̄oz p̄ciositate: s̄ diuina electiōne. institutiōe. et offerentiū. obediā. et deuotione.

¶ Itē dicunt dō placita ppter significationē x̄itatis: que erat in signū x̄i sacrificiū: qd̄ duplex est: sicut dcm̄ est supra gūle vt sacrificiū redemptoris. vñ dicit glo. sup̄ illud ad Eph. 5. Tradidit se met ip̄m oblationem et hostiam dō in odorē suauitatis. nō ppter se ille hostie dicebantur offerri dō i odorē suauitatis. s̄ q̄a illū figurabāt q̄ x̄e ē i odorē suauitatis.

¶ Itē Ysido sup̄ p̄m Leu. Om̄is hostiaz diuersitas x̄pi

hostiā p̄ferbat. et sp̄ale qd̄ est sacrificiū deuote mētis. vñ Aug⁹ de ci. di. x. c. 5. Si sacrificia que vult: quoz vnū est cor contritū et humiliatū: nollet eis sacrificiū signū q̄ velut sibi delcabilia d̄siderare putat⁹ ē nō vtiq; de his offerendis in lege veteri p̄cepisset.

¶ Itē dicunt dō placita: q̄a ip̄mebāt timorē diuine seueritatis. vñ sacrificioz institutio fuit dīne iusticie vehemēs et fortis ip̄ressio. eo ei ip̄o q̄ ad mortē h̄i aīalia offerebāt mortiq; tradebant: se ip̄os morte dignos ostendebāt. et si s̄ merita peccoz s̄ seueritatē iusticie diuine indicarentur se reos morte i h̄ ope recognoscebāt. vñ de mādatis sacrificioz p̄t accipi illud. 2. eccle. Qui timet dñm custodiēt mandata eius. et s̄dit Dicitēs si penitentiā nō egerim⁹ icide⁹ in man⁹ dī: et n̄ in ma⁹ hoīum.

¶ Itē dicunt dō placita: q̄a inducebāt spes pietatis seu amorē bonitatis. oblatio nāq; munex: et p̄cipatio sacre mēse maltā fiducia p̄stat ap̄propinquatiōis et familiaritatis ad deū: que admodū dicit Apl̄s. i. Cor. x. Panis que frangim⁹ nōne coicatio corpis x̄pi est: et s̄dit. Videte isrl̄ s̄ carnē nōne qui edūt hostias p̄iceps sunt altaris. q̄re manifestū est h̄i sacrificia familiaritatē ip̄i mē et p̄ximitatē ad deū: qm̄ eos q̄ dī om̄es sales quodāmō efficiebant. om̄esalitas aut̄ est q̄i sūma coīo. post coīonē eāz essendi q̄ sūt pater et mat̄ et max̄e effectiua familiaritatis: ppter qd̄ cū de⁹ nō posset offerētib⁹ x̄sa vice comedēdo coīcare: mittebat. iēdū ignē d̄ celo: qui p̄t sacrificioz sibi oblatā cōsumebat: et q̄i vice ip̄i comedebat. dicendū q̄ ppter has utilitates ante introductionē ydolatrie placuerūt ista sacrificia q̄ uis pp̄ se et in se cōsiderata nō placerēt. sed ppter hoc: q̄a erāt p̄ institutionē diuinam ordinata ad honorificētia diuine maiestatis. ad signū future x̄itatis. ad ip̄ressioz timoris seueritatis. ad introductionē spei seu amoris bonitatis.

¶ Itē p̄ introductionē ydolatrie dicunt placuisse pp̄ cautelā erroris. vñ Leu. 17. Offerrent filii isrl̄ hostias suas sacerdoti ad hostiū tabernaculi et nequaq; ultra imolabūt hostias suas de montibus. Ex quo p̄ q̄ placebāt deo vt offerēt sibi ex opatione. s̄ ne ea ydolis imolarent.

¶ Ad illud q̄ qd̄ p̄mo obf̄ de sacrificio Abel. d̄ q̄ hoc nō d̄ rōe oblati sed rōe offerentis. nō enī petif̄ vt sacrificiū

corporis dñi acceptabile fiet do. quod est acceptabilissimū. et oblatō do in odorē suavitatis. sic dñ ad eph. 5. 2. h petif vt actō offerentis sit accepta: sicut actio Abel. que quidem accepta fuit q̄tū ad deuotionem ex pte offerentis. et q̄tū ad ipestrationē ex pte acceptantis. vñ ad Hebreo. x. sup illud holocausta et oblationē noluit. corp⁹ autē aprasti mihi. dñ glo. nūq̄ in odorib⁹ illis d̄ lectatus est dñs nisi in fide et d̄siderio offerentis. ¶ Ad 2° x̄o quod obf: q̄ respexit dñs ad abel: et ad munera ei⁹. dñ. q̄ munera nō dicūt accepta nisi aut deuotiōe offerentis: aut ppter utilitatē dñe in s̄dōnis que sup̄ habita est: pp̄ salutem hōis. ¶ Ad tertiu qd̄ obf. q̄ q̄quid p̄cipit dñs ad faciendū ē sibi placitū. dñ. q̄ s̄^o distinctionez sup̄ habitā tpoz. tps figure. s. et tps gr̄e p̄cep̄ t dñs ad faciendū tpe figure: ad hoc q̄ eēt signa. vñ s̄^o hoc fuerunt ei placita vt essent alteri⁹. s. spūalis sacrificii signa nō p se. Et id nō pp̄ se: s̄ ppter aliud deo placita erāt. s. p̄ illo statu. s̄^o qd̄ dñ Aug⁹ vt sup̄ habitum est. q̄ si spūalia sacrificia noll; illis sacrificiis signa: nisi de his sacrificiis in lege veteri p̄cepiss; ¶ Ad quartū q̄ obf: q̄ illa sacrificia ex caritate fiebant Dicendū q̄ in sacrificiis exterioribus duo erāt d̄siderare. ip̄am rē sacrificatā cui non h; iūgi caritas. et ex hac pte nō ē dicē rōne caritatis ip̄a sacrificia accepta do. et s̄^o h̄ dñ Ro. 3. Ex op̄ibus legis nō iustificabit oīs caro corā illo. ¶ P̄terea ip̄az actionē sacrificantis sacrificabāt: et huic actioni p̄or d̄iūgi caritas: q̄ ip̄a actio p̄or elici ex ip̄a caritate. vñ s̄^o h̄ac prem p̄nt dici ip̄a sacrificia accepta do. et s̄^o hoc itelligit auctoritas Bede. Justit̄ legis suo tpe custodita nō solū r̄palia: s̄ vitā d̄ferēbat eternā. ¶ Ad illud x̄o qd̄ obf: Exo. 20. Notād est q̄ ante hōis lapsū necessaria erāt t̄mō ea q̄ s̄^o d̄icamē rōnis sunt faciēda hōi. vt moralia p̄cepta. Post lapsū x̄o p̄ter hoc necessariū erat vt liberationē suā hō itelligit ne d̄sparet. vñ s̄^o hoc necessaria fuerūt ei duo gr̄a p̄ceptoz. Quedā que essent p̄cepta vite agende. Quedā que essent p̄cepta liberationis signū. P̄cepta x̄o que erant vite agende sūt moralia p̄cepta. et sunt ad faciendū simplr. P̄cepta liberationis signū de p̄ncipalif erāt ad itelligendū liberationē futurā: ne de liberationē d̄sparet. ex cō

sequēti vero ad faciendū. Et hec fuerūt p̄cepta de sacrificiis. vñ sicut in hōie ē duplex instinctiū ad desiderū salutis. vñ in vi affectiua. aliud in vi cognitiua. et ita in lege Exo. 20. Datū est duplex p̄ceptū hōmini. P̄ceptū morale ad excitandū affc̄m ad faciendū ea que prinēt ad suā salutem simplr et s̄^o oē tps. Et p̄ceptū d̄ sacrificiis ad excitandū intellectū ad itelligendaz futurā hōis liberationē p̄ncipalr. P̄cepta enī sacrificioz p̄ncipalif data sūt ad signū. ex d̄sequēti vero ad faciendū. q̄a sicut dicit Aug⁹. x. de ci. di. Sacrificiū visibile i visibilis sacrificii sacramētū ē. i. sacz signū est. et hoc mō fuerūt do accepta vt d̄cū est ¶ Ad obiecta x̄o s̄^o auctoritates in p̄tem d̄traria p̄ r̄nsio. Nā qd̄ dñ nō vult sacrificiū pecoris. si referat ad tpus gr̄e v̄oz est simplr. Si x̄o referat ad tps figure v̄oz ē q̄a nō vult sacrificiū pp̄ se s̄ ppter aliud. ¶ vñ Aug⁹. x. de ci. di. Ubi scriptū est misericordiā volo et nō sacrificiū. nihil aliud q̄ sacrificiū sacrificio p̄latū optuit itelligi qm̄ illud qd̄ ab hōibus appellat sacrificiū signū est veri sacrificii. Homo mīa verum sacrificiū ē. Et si li mō itelligit auctoritas s̄^o psal. Nō in sacrificiis zc. videlz q̄tū ad tps gr̄e. vñ sup̄ illud psal. Admō sit omīs sacrificii tui. Hō. sacrificiū ecclesie p̄uidebat pp̄ha p̄ sp̄m: que affert sacrificiū non pecudū: s̄ corpis et sanguinis xp̄i: et holocaustū tuū zc. vbi int̄tio amore d̄i tota incendit. ¶ Ad alias aut̄ oēs auctoritates mani festa est r̄nsio p̄ distinctionē sup̄dictam.

Queritur postea ^{vtz} sacrificia eēt in gr̄e bona. Ad qd̄ sic arguitur Sacrificare sacrificandū est bonū in gr̄e Et sacrificare pecus s̄^o institutionē v̄ina est sacrificare sacrificandū. q̄ sacrificare aīalia est bonū in gr̄e. ¶ Itē bonū in gr̄e ē cū actus debitus t̄nsit sup̄ debitā mān: vt pascere esurientē. Cū ḡ debita mā sacrificioz fuerint aīalia p̄ tpe figure. Sacrificare x̄o erat actus debitus. Itē sacrificare aīalia ē actus debitus transiēs sup̄ debitā mān. q̄ ē bonū in gr̄e. ¶ Cōi Ezech. 20. Dedit eis p̄cepta nō bona qd̄ itelligit d̄ p̄ceptis sacrificioz. Si nō bona. q̄ nec bona in gr̄e. q̄a negat bonitas absolute. ¶ Itē bonū in gr̄e nō mutat. q̄a si aliquid est bonū in genere sp̄ est in gr̄e bonū. vt pascere esurientē s̄p

est bonū in gñe. Cū ḡ sacrificare pecus tpe
 grē nō sit bonū in gñe. ḡ nūq̄ fuit bonum
 in gñe. ¶ Rē est considerare pec' vt pec':
 pecus vt signū. Si considerat pec' vt pecus
 f' hoc nō est mā debita sacrificii. imo f'
 hoc dicit Aug' iux' auctoritatē psal. Nō vult
 de' sacrificiū trucidati pecoris. Et f' hoc
 intelligit auctoritas pphe. Dedi eis prece
 pra nō bona. Si considerat vt signū: f'
 hoc p tpe signationis seu figure pec' est ob
 ta mā sacrificii. ¶ Ad soluedum ḡ obiecta
 distiguēdū bonū i gñe duplr: f' statum et
 simplr. Offerre ḡ pecus vt signū bonū est
 i gñe f' statū: quo ē signū et figurandū;
 nō rñ simplr: qā nō f' statū cessationis fi
 gure. vñ f' fido' sup' pncipiū Leu. Dīs ho
 stiaz diuersitas xpi hostiā pfigurabat. vñ
 f'itate oblata cessauit vmbra vtz sacrificii
 um pfigurans. Et ex B p3 rñ ad obiecta.

Postea queritur vtz
 ficia ex lege nāe sint offerēda. Ad qd mul
 ta signa iducunt. Nā cū statū i exordio mū
 di i p̄mis filiis Ade Caym et Abel legam'
 sacrificia Gen. 4. nec legam' q' hoc fecerit
 ex iussione vel ispiratōe dīna vel ex disci
 plina humana. vñ q' hoc fecerūt dictante
 nā. ¶ Itē aliō signū ad idē est. qā ante di
 sciplinā legis seu pceptū in ipā lege nāli
 in trib' etatibus mūdi in exordio cuiuslibz
 etatis legim' sacrificia oblata a p̄rib': vt i
 p̄ma etate ab Abel Gen. 4. In scda etate a
 Noe. Gen. 8. Nec legit hoc fecisse iussione
 vel inspiratione diuina. Sitr in tertia eta
 te ab Abrahā. i. Gen. vbi dicit. Q' edificat
 altare. et constat q' ad offerenda sacrificia
 nec legit hoc fecisse iussione vel inspirati
 one diuina. ¶ Itē tertiū signū ad ibidem
 ē: qā nō solū ab Hebreis p instructionē le
 gis legimus sacrificioz ritū oblatoz deo.
 s' etiā a gentilib' quibus nō erat data lex
 sicut p3 Job. i. vbi legit Job obtulisse holo
 causta. et vltio tres ei' amici. Cum ḡ apud
 oēs hoīes legamus sacrificia: vñ relinq' q'
 sacrificia erāt dictate nā: nō ex disciplina
 vīna vel hūana. ¶ Con. Qd ē de dictamē
 legis nāe ē scriptū seu iditū in corde hoīs
 sicut dicit ad Ro. 2. Si gētes que legē nō ha
 bēt ea q' legis sunt faciūt ipi sibi sē lex: qā
 ostendūt op' legis scriptū in cordib' suis.
 Cū ḡ in corde hoīs nō sit scriptū q' sit sacri
 ficandū aīal: et hoc aīal plus q' illud. Reli

quē q' sacrificia nō sūt ex dictamē legis
 nāe. ¶ Itē ius nāe nō mutat: s' semp idē
 est. ante legē. in lege. et tpe grē. Cū ḡ sacri
 ficia tpe grē mutata sūt. Relinq' q' nō sūt
 de iure nāe. ¶ Rē cū sit duplex sacrificiū
 sic dicit Aug' x. de ci. di. visibile. et inuisibile
 Visibile sacrificiū qd fuit in pecorib': sig'
 fuit sacrificii inuisibilis. qd consistit in pure
 mētis et bone voluntatis officiis. Dicit ḡ
 q' de dictamine legis nālis fuit simplr et
 f' oē tps oblatio sacrificii inuisibilis. vt il
 lud de quo dicit in psal. Sacrificiū dō spirit'
 obulat' et bi'. De dictate hō nāe nō simplr
 f' f' quid. et f' statū nāe post lapsum expe
 crantis liberationē fuerit sacrificia visibi
 lia pecorū. Vñ notandū: q' p' lapsū hūane
 nāe semp remāsit i hōie aliqua sintilla ra
 tionis. que dictabat q' p' aliquid fieri repa
 ratio. et ex hoc ex consequēti dictabat q' facerē
 aliquid in signū repationis future. Querē
 ti igit signū accessit diuina illuminatio vt
 signū liberationis future facerē oblatio visi
 bilis sacrificii. et ita quodā mō in gñali de
 dictamine nāe erat oblatio visibilis sacri
 ficii. ¶ In spāli hō illuminata rō offerēbat
 s' quadā similitudine signi ad signatū. vñ
 hoc q' dictauerat nā in gñali q' aliqd erat
 dīno offerendū in signū. Addebat ḡ rō vt
 rō et p collationē inuenit q' offerenda erat
 ouis vel bos magis q' alia ppter quadā si
 militudinē hōz ad vtz sacrificiū. Et itē
 inueniebat rō. q' plura erāt offerenda: vt
 p plura desigret ipam plenitudinē grē re
 demptoris: que quīs vna est simplicitate
 eēntie. multiplex tñ futura erat in virtute
 Unde est q' sic dicit f' f' p̄n' Leu. Xp̄s
 in vitulo ppter virtutē crucis offerēbatur
 in agno ppter inocētā. In ariete p pnci
 patū. In hyrcō p similitudinē carnis pecca
 ti. Ro. 8. In turture et colūba: qā de' et hō
 mediator dī et hominū. i. Ibi. 2. In duarū
 sbaz diuictiōe mōstrabat. In simlagie p
 vsp̄sioz credētū p aquā baptisimī collectā
 ecclīa eē corp' xpi ostēdebat. ¶ Ad illud ḡ
 q' pmo obf: q' de iure nāe non erat q' offe
 ret aīal: vñ hoc plus q' illud. vñ. q' hoc nō
 dictabat nā nisi in gñalitate illa. de q' dicit
 Aug' x. de ci. di. Deo nos f' virtutē que la
 tria grece dicit seu in quibuscūq' sacramētis
 seu in nobis meti p̄is debem': s' ipā rō illū
 nata fide redemptoris ex collectōne sui dī
 ctabat hoc in spāli: vt dictū est. ¶ Ad 2.

xō q̄ obf̄ de pmanētia p̄ rñ°. Nā natura
 nō dicitabat ista sacrificia fieri ḡra sui: s̄ i
 signationē xi sacrificii: et ita n̄ erat idita ad
 eē tps: s̄ vsq̄ ad tps xi sacrificii. vñ Aug⁹
 x. de ci. di. Antāda erat oportuno certōq̄
 tpe iura: ne ipi dō considerabilia: vñ certe in
 nobis acceptabilia: et nō potius que his si
 gurata sūt crederēt.

Sequitur inquirere

vtz soli dō sit sacrificiū offerēd. Ad quod
 sic. Mai⁹ ē incompatibilē sacrificiū sp̄iale q̄
 illud corpale d̄ aialib⁹. Si ḡ hōi offeret sa
 crificiū sp̄iale. ḡ multo magis et illud qd̄ ē
 corpale. Q̄ aut sacrificiū sp̄iale hōi exhibe
 at: p̄bat p̄ illud qd̄ dicit Aug. Q̄ mīa ē sacri
 ficiū sp̄iale. mīa at hōi exhibet. ¶ Itē laus
 ē sacrificiū sp̄iale. psalm. Sacrificiū laudis
 benozificabit me. s̄ ipis sc̄is offerim⁹ laudē
 Jux̄ illd̄ Ecclē. 4. 4. Laudem⁹ viros gliosos
 et p̄tes n̄ros. et i eod̄ Laudē eoz nūciat ec
 cleſia. ḡ ipis offerimus sacrificiū sp̄iale. ḡ
 multo magis ipis sc̄is antiqs poterat offer
 ri sacrificiū illud māle seu corpale. ¶ Itē
 iudi. 6. legit q̄ Sedeon coxit edū et panes
 azimos. et tulit oīa et obtulit āgelo. ḡ Sede
 on obtulit āgelo sacrificiū. ¶ Itē. i. t. h. i.
 i. Regi seculoz immortalī inuisibili soli deo
 honor et gloria. Honor aut qui debet regi
 visibili d̄ ē visibilis. Honor aut qui debet
 regi inuisibili soli dō d̄ ē inuisibilis
 Si ḡ ei exhibet d̄bito mō honor. Honor at
 ille erit inuisibilis sacrificiis. visibilia ḡ
 sacrificia erūt alii q̄ te eo offerenda. ¶ Itē
 sicut xp̄us s̄ q̄ deus est inuisibilis ita s̄
 q̄ hō est visibilis. Si ḡ ipi s̄ q̄ deus: offe
 rendū sacrificiū inuisibile. Si s̄ q̄ hō pari
 rōne erit offerendū sacrificiū visibile. ¶
 Ad hoc etiā facit q̄ oīa illa sacrificia hi⁹ sa
 crificiū p̄figurabant. ¶ Cori. Sacrificia p̄
 rinēt ad latrā s; soli dō ē exhibēda latrā
 ḡ soli dō s̄ exhibēda sacrificia. ¶ Itē aug
 x. de ci. di. Cui sacrificandum celsit nisi ei
 quē deū aut sciuit. aut putauit. aut finxit
 ¶ Itē Aug⁹ in eodē. Creatura rōnalis si n̄
 colit deū: misera est q̄ p̄nat dō. Si aut co
 lit deū nō vult se coli p̄ dō. illi enī potius
 dīne sūt dilectōis virib⁹ fauet sacrificiās
 diis eradica b̄ nisi soli dō. ¶ Itē Aug⁹. x.
 de ci. di. Ut alia taceā que prinēt ad reli
 gionis obsequiū. q̄ colit d̄s sacrificiū certe
 nullus hominū est qui audeat dicē deberi

nulli nisi dō. m̄tra q̄q̄ d̄ cultu diuino vsur
 para sūt que honozib⁹ deferēt humanis.

¶ Itē act. 14. Cum sacerdos Jouis vellet
 thauros paulo et barnabe sacrificare: cum
 euolatiōe p̄hibiti sunt ab eis: ne sibi talia
 imolarēt. Ex quo manifeste p̄testabant so
 li dō eē sacrificandū. ¶ Itē iudi. 13. Ange
 lus qui loquebat ad manue: dixit ei. Si vis
 sacrificiū facere offer illud d̄no: in quo ma
 nifeste mōstrauit dō nō angelis eē sacri
 ficiū offerendū. ¶ Itē d̄cedēdū est sacrificiū
 s. nulli creature eē: s̄ soli dō offerendū.

¶ Ad illud ḡ q̄ p̄ obf̄ d̄ sacrificio inuisibilē
 vt mīa et laude. d̄ d̄. q̄ mīa p̄t̄ considerari: s̄
 est opus mīe duob⁹ modis. Uno vt ē quod
 dā op⁹ vtile pximo. et hoc mō nō vt sacri
 ficiū. Alio s̄ q̄ d̄ considerat vt relatū ad fi
 nē deū. et s̄ hoc assumit intentionē et rō
 sacrificii. Et s̄ est qd̄ dicit Aug. x. de ci. di
 Jp̄a mīa qua hōi subuenit si nō pp̄ deū fit
 nō est sacrificiū: et si enī ab hoīe fiat l̄ offe
 rat tñ sacrificiū res diuina est. Rūdenō
 iḡ p̄ itereptionē ad illud qd̄ d̄ q̄ sacri
 ficiū sp̄iale offeret hōi. illi enī soli offertur
 vt sacrificiū qui p̄ncipiū et finis est omniū
 bonoz: q̄ ḡ nec in hoīe: nec i āgelo: nec eē
 in xp̄o s̄ q̄ hō cōstituend⁹ est finis l̄ mīe l̄
 laudis. iō nulli offerend⁹ ē sp̄iale sacrificiū
 s̄ illi soli qui finis ē vt mīe vel laudis.

¶ Ad illud xō qd̄ obf̄ de sacrificio Sedeo
 nis. d̄ d̄. q̄ Sedeon nō obtulit sacrificiū an
 gelo. et q̄ d̄ obtulit ei. p̄t̄ itell̄ duobus
 modis: q̄ cū in veteri testō. sicut dicit aug⁹
 in 2. li. de trinitate. Angeli apparerēt et
 loquerent in p̄sona d̄i. poterat Sedeon in
 ip̄o angelo cōsiderare vel q̄ angel⁹ erat: al
 deū quē p̄tendebat. Si cōsiderabat in an
 gelo q̄ erat tē obtulit ei sacrificiū n̄ vt ip̄i
 offerendū: s̄ vt p̄ ip̄m angelū dō offerendū
 quēadmod̄ hostia offerebat sacerdoti vt p̄
 sacerdotē dō offerenda. vñ ibi d̄. angelus
 sacrificiū obtulisse: cū extendit virgā quā
 tenebat manu: et tetigit carnes ascendit
 ignis zc. Si xō cōsiderabat Sedeon deum
 quē ip̄e angelus p̄tendebat. tūc obtulit ei
 sacrificiū. i. dō apparēt in angelo. vnde et
 ita d̄ ip̄e āgel⁹ d̄ns cū d̄. dixit ei d̄ns pax
 tecū. et edificauit gedēo altare d̄no. ¶ Ad
 illd̄ xō q̄ obicit p̄ anctoritatē apl̄i. i. t. h. i.

¶ Itē s̄ Aug. x. de ci. di. Cui putat̄ hec vi
 sibilia sacrificia alii cōgruere. illi xō tanq̄
 inuisibili inuisibilia et maiora maiōi. meliori q̄

meliora: pfecto nesciūt hec eē signa illorū
sic vba sonātia signa sūt rez: quo circa sic
laudantes ad eū dirigimus signēs voces
cui res ipsas in corde quas signamus offeri-
mus: ita sacrificātes n̄ alteri visibile sacri-
ficiū offerendū eē nouerimus q̄ illi e⁹ i cor-
dib⁹ n̄ris inuisibile sacrificium nos ipsi de-
bemus. ¶ Ad vltimū qd̄ obf̄ de xpo. r̄ndet
s̄l̄r Aug⁹. x. de ci. di. Uer⁹ ille mediator dī
et hoīum: hō xps̄ Ibus cum i hac forma dei
sacrificiū cū patre sumat: cū quo vn⁹ e⁹ de⁹
tū i forma sui sacrificiū maluit eē q̄ sumē
ne hac occasione q̄sq̄ estimaret sacrificiū
eē creature: ac p hoc ipse sacerdos e⁹ offerēs
et ipse oblatio e⁹ rei sacramētū cottidianū
eē voluit ecclesie sacrificiū: que cū ipsi ca-
pitis corp⁹ sit: se ipm p ipm dicit offerre.

Consequēter querē
dū est
d̄ psonis offerētū. ¶ Circa qd̄ b̄r
querrūt tria. ¶ Primo vtz oēs tenerent
ad sacrificia tam iudei q̄ gētilēs. ¶ Secūdo
vtz offerētēs sacrificia tenerēt ad intelli-
gendā signationē sacrificiorū. ¶ Tertio vtz
mali possent offerre sacrificia.

Ad primum sic obi-

ci⁹ In oibus erat originalis egritudo: in
e⁹ remediū erāt sacrificia. sicut dicit beatus
Greg⁹. Quod apud nos valet aqua baptismi
hoc egit apud veteres vel p p̄nulis sola fi-
des: vel p maioribus virt⁹ sacrificiū. vel p
his qui ex Habrabe stirpe p̄dicrūt ministe-
riū circūcisionis. Si ḡ oēs tenebāt ad que-
rendū remediū oīra originalis calpe egrit-
tudine. Oēs tenebant ad sacrificia. ¶ 3rē
oēs hēbant illud dictamē n̄e: sicut vcm ē
q̄ dicitur faciēda sacrificia. Si qd̄ est de
dictamē n̄e eā obligat oēs. ḡ oēs tenebā-
tur ad sacrificia offerēda. ¶ Cōi. Solis iu-
deis p̄cepta sunt sacrificia et p lege ipoita
vbi aut nō est lex nec p̄uaricatio. sicut d̄r
Ro. 4. Ergo nō sacrificare nō erat aliis p̄-
uaricatio. P̄uaricatio aut d̄r t̄nsgressio date
legis. P̄tēa nec erat oīra legē n̄e. cū lex
n̄e nō dicitur sacrificia nisi in ḡne. et nō
in rōe p̄p̄ia. Ex quo relinquit q̄ nec lege
n̄e: nec lege data tenebant gentiles ad sa-
crificia. ¶ 3rē querit q̄re. s. sol illi p̄p̄o sc̄z
iudeis p̄cepta sunt sacrificia plus q̄ aliis.
¶ R̄ dicit: q̄ duplex est tentio. s. tētio cō-
gruitatis. et tētio necessitat. Tētio necessitat

est resp̄cū moralīū p̄ceptoz: obligatio. s. ad
faciēdum et iplendū ea necessitate salutis.
Tentio congruitatis aut legē fuit resp̄cū sacri-
ficiorū icōueniētia et utilitate ad intelligē-
dū remediū b̄uane salutis. Dicit ḡ q̄ tētio-
ne necessitatis nō tenebant oēs ad sacri-
ficia: nec aliqui ante legē datā: s. p̄ legem
datā tenebant iudei quib⁹ dabat lex ad sa-
crificia tētione necessitatis. ceteri x̄o tētione
congruitat. Et hoc mō dō ad illud qd̄ p̄ obf̄
q̄ tenebant oēs ad sacrificiū congruitate. n̄
necessitate. ¶ Ad illud x̄o qd̄ obf̄: q̄ tene-
bant querere remediū cedendū est et ten-
tionē necessitatis. nō tū eadē tētione tēbant
ad sacrificia m̄lia. vñ in illa rōne ē sob̄p̄is
ma sequētis. ac si dicēt tenebant querere
remediū. ḡ tēbant illud q̄re i sacrificiis q̄
rē. n. remediū poterāt p aliū: vt p sacrificia
sp̄alia videlz cordis cōtēti: et h̄i. ¶ Ad 2^m
x̄o qd̄ obf̄ q̄ d̄ dictamē n̄e erāt sacrificia
vñ q̄ i dictamē n̄e erāt sacrificia vt
congrua: nō vt necia. et in ḡnali: non in sp̄ali
¶ Ad illud x̄o q̄ q̄rif. q̄re p̄plo iudayco so-
lū illa sacrificia data sūt in p̄cepto. R̄ndet
Aug⁹ cōi faustū d̄cēs. Rite celebrata sūt
sacrificia i illo p̄plo e⁹ regnū et sacerdotiū
erat p̄p̄ia v̄turi regis et sacerdotis de il-
lo p̄plo ad regēdos: et cōsecrandos fideles
in oibus gētib⁹. vñ ad signūdū: q̄ ex illo po-
tulo eēt ille qui eēt sacrificiū vtz. magis
illi q̄ aliis p̄cipiebāt de sacrificiis: q̄ illi
veri signa p̄notica erant.

Deinde queritur

vtz
offe-
retēs sacrificia tenerēt intelligē signationes
eorū. qd̄ v̄r p illud psal. Psallite sapiēt. glo
Aug. Nemo sapiēt facit qd̄ nō itelligit. Si
ḡ illi nō itelligebāt illa sacrificia. nō sapi-
ēt offerēbāt. cū illa eēt instituta in signi-
ficationē veri sacrificiū. Si ḡ tenebāt sapi-
ēt offerre. ḡ tenebāt itelligē. ¶ Cōi. Si
plices tpe gr̄e qui tenēt ad maiorē p̄fectōz
nō tenēt itelligē significationes sacrificio-
rū. ḡ multo fort⁹ nec simplices tpe legis te-
nebant itelligere significationes sacrifici-
oz. ¶ R̄ sicut nos dicit itelligē articulos
fidei ip̄licite et explicite. et itelligere expli-
cite articulos tenetur p̄uerti et p̄lati. sic d̄r
i. De. 3. Parati oīp̄osēti reddere rōes: de
ei que in nobis est fide et spe. Implicite x̄o
tenēt itelligere simplices solū. ita in v̄sti-
testamēto p̄uerti vt doctores et sacerdotes

tenebat itelligē significatiōez sacrificioꝝ
hoc ē vt itelligerēt ip̄a sacrificia eē signa
fusi sacrificii redēptōis. simplices x̄o so^o
tenebant itelligere q̄a sacrificia erant dō
ea rōe qua sibi placuit offerēda. ⁊ hoc impli
cite continebat q̄ eēt signa: q̄a rōne signi
ficatiōis futuri sacrificii voluit ea deus
sibi offerri inde ē q̄ de sacrificio pb̄ase d̄r
Erit q̄i signū in manu tua Exo. 13.

Tertio queritur ^{vtz mali}
possunt dō offerre sacrificia: q̄d nō v̄t. Naz
dicit Aug^o. x. d. ci. di. q̄ m̄ia qua hōi s̄ne
nit si nō pp̄ deū fit. nō ē sacrificiū. Si ergo
mali pp̄ deū nō offerēt illa aīalia. nō offerre
bāt sacrificiū. Ad q̄d fac̄ illud Osee. 8.
Imolabunt carnes ⁊ comedēt. ⁊ dñs non
suscipiet eas. ⁊ tē die Aug^o. x. d. ci. d. q̄
sacrificiū res diuina ē. Si ḡ malus nō potest
opari rē diuinā. nō p̄t offerre sacrificiū.
Cōi. Gen. 4. Capn qui malus erat
legit obtulisse dō sacrificiū. ⁊ tē Osee. 9
Nō placebūt dō sacrificia eoz d̄r de malis
Mali ḡ offerūt sacrificia: q̄nis nō dō acce
pta. si dicat q̄ ē sacrificiū sp̄iale q̄d hō offert
dō d̄ se ip̄o. Et ē sacrificiū figurale q̄d hō
offert de ali o vt de aīali. Mali x̄o nō p̄t
offerre sacrificiū sp̄iale: n̄ p̄t offerre sa
crificiū figurale. p̄tpe figure. Cōi. Sacri
ficiū sp̄iale d̄r carnis mortificatio Ro. 12.
Obsecro vos p̄ m̄iam d̄i vt offeratis corpa
v̄ra hostiā. s̄ hoc sacrificiū p̄t offerri mal^o
vt ypocrite vl heretici. ḡ mali p̄t offerre
sacrificiū sp̄iale. ⁊ tē laus ē sp̄iale sacri
ficiū. psal. Sacrificiū laudis bono. me. s̄ ma
li p̄t deū laudare. 29. Vl. Popul^o iste ore
suo ⁊ labiis suis gl̄ificat me. ⁊ is. eccle. Nō
est speciosa laus i ore peccatoris. Ergo p̄t
mali offerre sacrificiū sp̄iale. ⁊ tē sacrificiū
d̄r eo q̄ sacz facit offerentē. Duob^o autem
modis est sacrificiū. vt signū ⁊ vt res. Sa
crificiū ḡ f̄ rē q̄d sacz facit nō p̄t offerre
malus. ⁊ tale est sacrificiū sp̄iale. Sacri
ficiū x̄o f̄ signū: q̄d sacz signat p̄t offer
re malus. Hoc autē dico de sacrificiis sp̄ali
bus: nō de ḡnali sacrificio redēptōis. Nā
illud sacrificiū in misterio offerē tā a dōis
sacerdotib^o q̄ a malis. In re x̄o offertur ab
ip̄o sumo sacerdote f̄ q̄ dicit Aug^o. x. de ci.
di. q̄ ip̄e est sacerdos offerens: ⁊ ip̄e ē oblo
dicendū igit q̄ sacrificia illa figuralia de
aīalibus poterat offerre tā bonus q̄ malus

ga illa erāt signa sanctificatiōis offerētis
Sacrificia x̄o sp̄alia que offert hō d̄ se ip̄o
nō p̄t offerre malus. ea q̄ illa sūt res sacri
ficatiōis offerentis. Malitia autē nō com
patit̄ secū rē sanctificatiōis. nec eoz. rē san
ctificatiōis maliciā. Ad illud ḡ q̄ ob̄r
de m̄ia q̄ nō est sacrificiū d̄cedendū ē: si n̄
fiat pp̄ deū. v̄n nō est sile de sacrificio cor
porali ⁊ sp̄iali. sicut iā dictū est. Ad illud
x̄o q̄ postea ob̄r de mortificatiōe corpis v̄d
q̄ mortificatio corpis in ypocritis ⁊ here
ticis nō est sacrificiū. s̄ mortificatio carnis
d̄bito mō facta: ⁊ pp̄ deū: ⁊ a xp̄ianis. illa
solū est sacrificiū. q̄a illa ē res sanctificatiōis
v̄n Aug^o. x. de ci. di. Corp^o nostz cū tp̄tia
castigamus. Si ḡ quēadmodū debem^o pp̄
deū facim^o: vt nō exhibea^o m̄bra n̄ra arma
iniquitati peccō. s̄ arma iusticie dō. ad Ro. 6
sacrificiū est. Ad illud x̄o q̄ ob̄r d̄ sacri
ficiū laudis. Rūdef in psal. sup̄ illud sacri
ficiū laudis bono. m. slo. sacrificiū nō q̄d
scelerati cātant. s̄ sacrificiū laudis n̄ aīa
liū honouificabit me. Nō enī mihi offert ḡ
sacrificiū ⁊ mal^o est: q̄a nemo nisi bon^o vt
si laudat ⁊ b̄n̄ viuūt. nō ē laudat si b̄n̄ d̄c
⁊ male viuūt: nec qui bene viuūt: s̄ sibi dat
sapple laudē. ⁊ s̄ d̄c. Quiescat ḡ a malis ⁊
offerat sacrificiū laudis. Ad illud x̄o q̄
sup̄ ob̄ciebat q̄ sacrificiū res diuina est
d̄cedendū est. s̄ res diuina d̄r duob^o modis
f̄ signū ⁊ f̄ essentiā. Res diuinā f̄ si
gnū p̄t offerre vt dictū est. Res autē f̄
eēntiā nō. vt sp̄iale sacrificiū q̄d offert hō
de se ip̄o.

Quarto queritur ^{de}
nis offerentiū in sp̄ali. Querit ḡ de p̄sonis
offerentib^o in lege n̄ae. Legim^o enī q̄ Abel
obtulit sacrificiū. 4. Gen. Silr Noe Gen. 8
Silr Abrahā Gen. 12. ⁊ 22. Silr Jacob ge
ne. 28. Querit ḡ quare nō silr Isaac obru
lit sacrificiū aliquod. Cū eēt i illa linea pa
tr̄ de quibus nascitur^o erat xp̄s vez. s̄ sa
crificiū. Ad ḡ assignat̄ mltiplex rō. Pri
ma est f̄ l̄ra: q̄a Abel fuit p̄ncipiū ⁊ caput
gnationis sue. i. p̄me etatis. Noe sede. Da
braā tertie. Jo illis tāq̄ p̄ncipaliorib^o ope
tebat vt offerēt sacrificia in p̄figuratiōz
p̄dictā. Jacob x̄o fuit p̄. iz. patriarchaz
ex quib^o. iz. tribus quib^o data ē lex sacrifici
oz p̄pterea illis q̄tuor ope tebat. Secda rō
est: q̄a p̄ Noe p̄ diluuiū diffeminatū ē gen^o

humanū simplr p̄ Dabzaā plurimū est mul-
tiplicatū. tū p̄ Ismaelē ex quo orti sunt. az.
duces vt̄ Gene. is. tū p̄ Isac. vñ̄ Gen. i. s. p̄
p̄missionē de multiplicatōe. statī s̄bdif de
sacrificio ei⁹. Silr p̄ Jacob multiplicatū est
ga habuit p̄les vxores. Isac x̄o vnica cōtē⁹
nō ita multiplicauit: ⁊ iō nō ita cōpetebat
sacrificioz oblatio. **Tertīa** rō que vidē
potior est ga ip̄e Isaac ī p̄sona sua oblat⁹
est in sacrificiū. Gen. 22. Et ita exp̄ssime
p̄figurauit x̄pm̄ in se ip̄o. Jō nō oportebat
q̄ p̄figuraret illū ī sacrificiis: que ip̄e ofer-
ret: ga illa minus pp̄ie x̄pm̄ figurabāt.
Quarta rō est allegorica: ga Isaac typū
gestit cōtemplatiuoz. alii x̄o actiuoz. Cōtem-
platiua autem magis cedit in p̄miū q̄ in
meritū. ⁊ si vtrūq̄. scilicet cōtemplatiuum
⁊ actiuū cōtingat mereri put in via ē. acti-
ua x̄o magis cedit ī meritū. ⁊ iō ga sacrifi-
cia respiciebant meritū cōpetebat illis q̄
gerebat typū actiuoz. **Postea** querit̄ de
Melchisedech. cū ei⁹ Melch. exp̄ssiorē tenu-
erit typū sacerdotis xi. i. x̄pi q̄ Aaron. sic
p̄bat apls ad Hebr. 7. Sacrificiū aut̄ tūc
erat figura veri sacrificii futuri in x̄po ⁊ a
x̄po. q̄re nō legim⁹ melch. sacrificiū obtulit
se de aialibus sicut Aaron. **Solo** vez sa-
crificiū x̄pi duplr cōsiderat. Uno in q̄rum
ip̄e x̄ps sub spē pp̄ia. i. in carne visibili ob-
latus est in ara crucis. Alio in q̄tum s̄ spē
panis ⁊ vini ddit se ip̄m v̄scipulis ī cena
⁊ cottidie offert in altari ecclesie. **Primo**
pos̄z dici q̄ sacrificiū Aaron qd̄ erat ex car-
ne visibili exp̄ssī figurauit sacrificiū x̄pi
q̄ illud qd̄ obtulit Melch. **Alio** dicim⁹
q̄ illud qd̄ obtulit Melch. s. panis ⁊ vinū
Gen. 14. Exp̄ssius figurauit vez sacrifi-
x̄pi futuz s̄ spē panis ⁊ vini in altari. q̄
sacrificiū Aaron: ga ibi nō offert caro in
sp̄m̄ carnis visibilis. sed offert inuisibilis
⁊ illud cōpetit fidei que est de inuisibilib⁹
vnde sicut lex nature cōsonat euāgelio: ita
cōgruū fuit vt̄ sacerdos in lege n̄e offerz
sacrificiū cōsile sacrificio euāgelico. **Que-
rit̄** etiā q̄re Moyses nō obtulit aliqd̄ sacri-
ficiū aū legē. cū tñ̄ ip̄e dixerit se h̄ factuz
Exo. 5. dicēs p̄honi. De⁹ bebreoz vocauit
nos vt̄ eamus viā triū diez in solitudinē
⁊ sacrificem⁹ dño dō nostro. **Dicit̄** etiā q̄re
nō sacrificauerūt filii isrl̄ ī egypto nisi tñ̄
agnū pascale q̄ fuit ex sp̄ali p̄cepto dñi. Exo
12. **R̄** ad p̄mū ga cū Moyses cēt legisla-

tor in qua dāf p̄cepta de ritu sacrificioz
cōgruebat vt̄ expectar; publicatiōe legis
anteq̄ sacrificiū offeret. vt̄ ostendēt aucto-
ritate diuine legis sacrificia eē offerēda.

Ad illud q̄ dixit p̄baraoni viā triū di-
ez ibimus vt̄ sacrificem⁹ dño dō. dō. q̄ sic
in dispositione decreuerat faciendū si eos
p̄barao libē dimissit; sed postmod̄ p̄bara-
one indurato ⁊ diuersis plagis flagellato
alr̄ mutātū est. ga forsītā si dimissit fuisset
libē puenissent ad synna itinere trium die-
rū: in quo daret eis lex sacrificioz. **Ad**
aliud x̄o qd̄ querit̄ q̄re nō obrulerūt in egypto.
R̄ est isralis: ga ea que cōpetebāt ad
sacrificia erāt egyptiis abhorribilia. vnde
p̄honi dicēti iter sacrificare dño ī tra hac
R̄ndet Moyses nō pōt ita fieri. abhominā-
tiones enī egyptioz imolabim⁹ dō nostro
Jō agnū pascale sacrificauerūt nocte: ne
ab egyptiis viderent qd̄ est sacrificiū illi-
tutū in memoriā liberationis d̄ egypto sic
p̄ Exo. 13. **Allegorica** x̄o rō est ga egypt⁹
sigt̄ peccatū. vñ̄ aut̄ hō est ī peccato nō cō-
gruit vt̄ offerat sacrificiū dō. **Itē** agnū
pascale erat signū redemptoris vt̄ figu-
raref. q̄ p̄ x̄pm̄ redemptorē eramus liberā-
di ab egypto sp̄ali. Jō p̄ceptū ē illis agnū
pascale sacrificare.

Queritur postea de

inchoatione sacrificioz. **Pr̄**o ei legim⁹ ea
obtulisse Abel ⁊ Cayn. Gen. 4. **Sed** ob̄
videt̄ enī q̄ debuerūt incipere ab Adā: ga
sicut vic̄ Hugo de scō vic. cōueniēs fuit vt̄
sp̄ medicina cōcurreret cū morbo. sed mor-
b⁹ p̄ quo oblat⁹ est: est x̄ps vez sacrificiū
in cui⁹ signū offerēbāt illa aī alia icēpit ab
Adā. s. ex quo lapsus est. Jḡif cōueniēs fuit
vt̄ a p̄ncipio lapsus offerēbat: l̄ ip̄m veruz
sacrificiū. vel cerera que erāt figura vel si-
gna xi sacrificii tāq̄ medi cīa cōtra morbū
Itē ad plura tenet peccator q̄ innocens
quia tenet ad opa satisfactionis. sed Adam
peccator fuit aliqñ. abel aut̄ innocens. q̄ ad
plura tenebat adā q̄ abel. maxīe quo ad ea
que spectabant ad satisfactiōē. s. h̄ erāt
sacrificia. q̄ plus tenebat adā ad sacrificia
offerēda q̄ abel. **Ad** hoc r̄ndet q̄ sicut
ecclesia d̄ icēpisse ab Abel nō ab Adā. ⁊ h̄
ga adā teidit in mortale peccm̄ p̄ sc̄tarem
quā pus hēbat. ⁊ ita si ecclesia diceret icē-
pisse ab adā diceret ecclesia aliqñ desuisse

quod est inconueniens uis; quod ecclesia postquam cepit
desierit. **P**riores quia abel primus fuit qui
gessit christi et typum ecclesie propter innocentiam
et uirginitatem: quibus designat innocentiam
ecclesie et spirituale integritate. Ita conueniens
fuit ut abel sciper ritus colendi dei ad quem
fuit institutio sacrificiorum. **A**d illud quod
pro obsequio: ab adam inchoauit morbum. et medici
cina. unde quod re vera ab ipso inchoauit medicina
scilicet sacrificium oritur cordis. dilectionis et deu
otionis sed non incepit. scilicet ab ipso ipsi medicine si
gnum. scilicet visibile sacrificium. et hoc triplici ratione
Priores quia ab illo a quo cepit diuine in bono
rationis exemplum non debuit ritus sumi hono
randi dei. **A**b Adam autem cepit exemplum diuine
in honore dei. cum pruaricat est diuinum man
datum. **S**ecundum Zachariam. **A**d exemplum meum
Et ab illo debuit sciper ritus diuini honoris
qui fuit iusticie et innocencie primus exemplum. **2**^a
ratio est. que supradicta est. quia cum ecclesia sit ag
gregatio fidelium colentium deum. ab illo a quo
incipit ecclesia debet sciper ritus colendi dei. et ita
oblatio sacrificiorum. ab adam autem non debet dici
cepisse ecclesia. sed ab abel. **T**ertia ratio est: quia
sicut dicit Augustinus super Genesim. ad litteram. ad am erat
uir spirituali mente peccatus. unde etiam per lapsu
uertebat se potius ad interiorem sacrificium
quod est oritur cordis. Alii tamen non ita peccati: con
uerterunt se ad sacrificium exterius. **T**unc conue
niens fuit ut prius in Abrahama prederet ob
latio sacrificii interioris spiritualis. postmodum
tamen in filiis eius sequeretur oblatio sacrificii ex
terioris materialis: ut in illis personis utriusque sa
crificii preberet exemplum. **A**d aliud uero
quod obsequio: ad plura tenebat peccator ad am quod
innocens abel. Dicendum quod uerum est. non tamen propter
hoc sequitur quod teneret ad sacrificia. **S**acri
ficia enim per se principaliter fuerunt instituta in
remedium originale. sed quod dicit Gregorius. **Q**uod
apud nos ualeat aqua baptismi. sed apud an
tiquos uel per pueros sola fides. uel per adultu
rum uirtus sacrificiorum. quia in adam non fuit origi
nale peccatum distinctum ab actuali: non compete
bat ei offerre sacrificium visibile: quod quod disti
cte et immediate institutum est contra originale
In filiis tamen ad am. primo fuit distinctum actu
ale et originale unde conueniebat ut ab ipso
primo sacrificia offerrentur

Consequenter quod dicitur
sacrificiorum. **E**t queritur primo de
primis uis sacrificiorum que erat ante legem

et in lege. **S**ecundo spatium de uis sacrificio
rum habitis ante legem. **T**ertio de uis sa
crificiorum in lege.

Quantum ad primu

obsequio sic. **A**nte legem et in lege legitur duplex
uis sacrificii. quedam que fuerunt in materia sen
sibili ut de animalibus cuiusmodi fuit sacrificium
abel. quedam tamen in materia vegetabili ut in fru
ctibus terre. cuiusmodi fuit oblatio Cayn
Secundum Genesim. **4**^o. **I**tem filii oblatio legitur post dila
tium. **N**am Noe obtulit sacrificium in materia sensi
bili de pecoribus. **S**ecundum Genesim. **8**^o. **M**elch. tamen de materia
vegetabili: ut panem et uinum. **S**ecundum Genesim. **14**^o. **I**tem
in **L**eu. **1**^o. **L**egitur oblatio sacrificii de animalibus
et silis. **3**^o. **4**^o. **I**n secundo tamen legitur oblatio de si
mula siue panibus. **Q**ueritur ergo uisum processit hec
uis sacrificii. **I**tem in lege inuenitur uis
alia. **N**am cum duplex esset altare. altare holocau
storum. et altare thymiamatum. **I**n altari thy
miamatum offerebat sacrificium thymiamatum
maneret uespere. sicut habetur **E**xo. **30**. **S**uper altare
tamen holocaustorum offerebantur alia duo genera sa
crificiorum. sicut legitur **1**. **7**. **2**^o. **L**eu. **1**^o. **Q**ueri
tur ergo que hec uis sacrificii non fuit ante legem
in lege nature. sicut et alia duo. **I**tem in noua
lege offerretur incensum thuris: quod est sacrificium
thymiamatum. **S**i ergo lex nature magis consonat
legi noue quam lex Moyse. uidetur quod potius
hoc genus sacrificii: quod est de thure uel thy
miamate debuit esse in lege nature. **I**tem que
in noua lege habemus aliquod presentium seu
conforme sacrificii thymiamatum uel incensum non
aliquod presentium sacrificii de animalibus
seu de panibus. **I**tem que potuit esse ratio quod
sacrificium de animalibus primo oblatum fuit ab
abel iusto. **S**acrificium tamen de frugibus a Cayn
peccatore. **R**espondeo ad primum cum institutum sacri
ficio suae in lege nature seu in lege Moyse
fuerit ad significationem et figuram sacrificii redem
ptionis in christo. **S**acrificium autem redemptionis
duplex erat offerendum. visibile et invisibile
Uisibiliter in crucis tormento. **I**nuisibiliter
in sacramento ab institutione sacrificiorum. **P**riores
debet duplex signum procedere. unum
quod figuraret sacrificium christi in ara crucis
offerendum in specie assumpte carnis. et quo ad hoc
fuit necessaria uis sacrificii in carne sensi
bili. unde dicit Augustinus contra Faustum permissiuas
figuras in uictis animalium celebrari optebat
propter emedationem future carnis et sanguis
per quam una uictima fieret remissio peccatorum

Aliud q̄ figuraret sacrificiū carnis xpi i al
tari offerendū s̄b spē panis et vini. ad cui⁹
figurā necessaria fuit alia dīa sacrificioꝝ
in frugibus seu pane et vino. q̄a sic dī. i. cor
x. Calix benedictionis nōne coicatio sangui
nis xpi est. Panis quē frangim⁹ nōne p̄ci
patio corpis dñi est. ¶ Ad 2^m x̄o q̄ querit̄
q̄re in lege nāe nō fuit sacrificiū incēsi dō
¶ sacrificiū xpi ad nostrā r̄demptionē du
plex fuit. spūale et corpale. Spūale fuit sa
crificiū deuotionis et amoris salutis hūani
generis. qd̄ sacrificiū obtulit in mēte. Cor
porale fuit sacrificiū mortis quā sustinuit
in cruce vel que respētat in sacramēto sub
panis spē. ¶ Necessaria igit̄ fuit p̄figura
sacrificiū spūalis qd̄ obtulit xps in abdito
deuote mētis: et quo ad hoc fuit figura sa
crificiū thymiamatū qd̄ offerebat in altari i
terioꝝ. Et p̄figuratio sacrificiū corpalis qd̄
obtulit in carne. et hoc dupl̄r vt dictū est
sensibiliter in cruce et quo ad hoc erat fi
gura sacrificiū carnis sensibilis Et insēsi
biliter in altari sub spē panis et vini. et q̄ ad
hoc erat figura sacrificiū i re insensibili fru
gū et panis et vini. vtrūq̄ aut̄ sacrificiū
offerebat s̄i altare exteri⁹ qd̄ dī altare ho
locanstoꝝ. ¶ Notandū q̄ q̄ 2^m dispensatōꝝ
manifestationis maioris que debuit eē sic
dicit Aug⁹ et Dugo de scō vic. in signis re
dēptionis 2^m decursū t̄pis magis et magis
ueniebat. vt in lege nāe darent̄ p̄ signa
sacrificiū corpalis. Postea x̄o in lege Moysi
que sicut dicit Aug⁹. est ad xpi grām diri
gens. et ad Ro. 7. Scimus qm̄ lex spūal̄ est
dicit apls addere signa sacrificiū spūal̄
q̄a q̄ thymiamata erat signū sacrificiū spūal̄
xpi nō ueniebat vt offeret̄ ante lationem
legis. ¶ Ad tertium x̄o q̄ obicit q̄ lex nāe
magis oformaret̄ euāgelio. dō. q̄ quedam
dicūt eē in lege nāe q̄tū ad dictamē. Que
dā x̄o q̄tū ad statū. quantū x̄o ad
statū in lege nature fuerūt signa seu sacra
mēta repationis future. illa sūt in lege na
ture et ex lege. Ita x̄o in lege nature sunt
s̄ nō ex lege nāe. imo p̄ncipalit̄ ex diuina i
stitutione seu inspiratione. Dicendū ergo
q̄ sili mō in lege Moysi sunt p̄cepta et sa
cramēta. sili i lege noua p̄cepta sūt et sacra
mēta. Si q̄ cōpemus legē euāgelii ad legē
nāe et legē Moysi maior oformitas ē legis
euāgelii ad legē nature in p̄ceptis que p̄ se

sūt legis nāe q̄ in p̄ceptis legis moysi q̄ p̄ se
sunt ip̄i. maior x̄o oformatio est legis euā
gelii ad legē moysi in sacramētis q̄ legis
nature: q̄a sacramēta legis exp̄ssiora sūt et
amplioris determinationis q̄ sacramēta i
statu legis naturalis. p̄pterea in sacramēt
pl⁹ oformat̄ lex grē legi Moysi q̄ legi na
ture. ¶ Ad quartū dō. q̄ sacrificiū incēsi
in noua lege alr̄ est q̄ i lege veteri. ibi enī
erat sacrificiū in signū futuri sacrificiū. s.
spūalis xpi. s̄ x̄o nō est figura futuri: s̄ rep
sentatio sacrificiū p̄teriti xpi in passione l
p̄ntis in altari: s̄ tñ in illis trib⁹ sacrificiis
correspondētia sunt tria in sacrificio alta
ris. Nā in sacrificio altaris est caro otera
panis in sacramēto incēsi in misterio.
¶ Ad vltimū x̄o dō q̄ cū duplex sit sacri
ficiū carnis xpi. vnū qd̄ ip̄emet obtulit in
cruce vt ip̄e sacerdos. de quo dicit apls Heb
7. Pontifex sc̄us innocens ip̄oluit. iō ope
bat vt figura hī offeret̄ ab innocēte et in
sto Abel. Aliud qd̄ offeret̄ a ministro i sacra
mēto sub panis specie. iō q̄a illud sacrificiū
pōt offerre a malo mīstro et peccatore. p̄mo
figura ei⁹ sacrificiū p̄cessit in Cayn iniusto
et peccatore.

Postea queritur de

duā sacrificioꝝ p̄tpe ante legē. Queritur
igit̄ quare in p̄mis sacrificiis abel et Cayn
solū determinēt̄ grā reꝝ. Gen. 4. factū est
vt offerret Cayn defrutib⁹ t̄re dño. abel
x̄o obtulit de p̄genit̄ gregis. ¶ Consequēt̄
x̄o in sc̄da etate p̄ dilunū determinātur
sacrificia 2^m mūdū et imūdū. Gen. 8. tollēs
noe d̄ cūct̄ pecorib⁹ et volucib⁹ mūdīs obtu
lit holocausta. Postea x̄o i 3ª etate i habraā
determinat̄ sacrificiū faciendū de sensibi
li irrōnabili. vt. is. Gen. De gressibilib⁹ et
volatilib⁹. postmodū in re rōnabili vt in fi
lio suo Isaac. Gen. 22. Querit̄ que est ratio
hī dīe. ¶ Itē querit̄ q̄re soli Habrae du
plex indicit̄ sacrificiū ante legē. p̄mo in re
irrōnabili de aīalibus. Gen. 15. postea in re
rōnabili vt in filio Gen. 22. ¶ Itē querit̄
q̄re in p̄mo sacrificio qd̄ obtulit de aīalib⁹
gene. is. p̄cipit̄ ei vt diuidat gressibilia nō
aut̄ volatilia. Si li enī mō p̄cipit̄ p̄ Leui. q̄
gressibilia diuidant̄. volatilia x̄o indiuisa
offerant̄. ¶ Itē querit̄ cū triplex sit dīa p̄
cipua. sacrificiū de aīalibus. p̄ma que dicit̄
hostia holocausti. Sc̄da que dicit̄ hostia

pacifica seu salutaris. Tertia que dicitur hostia seu victima pro peccato que dicitur habere Leui. i. 7. 3. et 4. Quare autem latrone legis non legatur oblata fuisse hostia pro peccato. sed solum holocausta et pacifica. Sicut in latrone legis Exo. 20. non fit mentio nisi de holocaustis et pacificis vni exo. 20. dicitur. Altare de tra faciet mihi et offeretis sicut illud holocausta et pacifica vestra. Sicut in latrone federis cum deo. exo. 24. dicitur. Obtulerunt holocausta imolaueruntque victimas pacificas domino de hostia et seu victima pro peccato non fit sermo nisi in Leui. 4. pro lege data in tabulis lapideis. **¶** Obf. vbi quod econterio plus debet offerri victie pro peccato: quia sepe erat morbus peccati: et ita sepe debet cum eo currere medicina. Medicina autem erat victima pro peccato et hinc: et ita spectabatur ad necessitatem. Holocausta autem et victima pacificorum quasi ad superrogationem: quia hec quando perfectioe designabatur. plus autem est quod ad necessitatem quod quod est ad superrogationem: et ante legem: et in principio potius videtur fuisse determinandum de victima pro peccato quam de holocaustis et pacificis. **¶** Item vbi ex statu populi qui rudis erat hoc idem. vbi enim ex hoc quod minus spirituale sacrificium daret eis pro determinari vel tradi. **¶** Item ad primum cum sicut super victum est. sacrificia illa essent signa et sacrificia christi. sed quod maior erat a proximitate. **¶** Ad sacrificium etiam dicitur bar ut maior fieret determinatio et declaratio circa res sacrificandas: ut per signum expressum magis ac magis esset declaratio et iustitatis. **¶** Notandum igitur quod sicut super habitum est gradus fuerunt in ista determinatione. ut primo in sacrificio Abel determinaret fieri in carne. Secundo in sacrificio Noe determinaret fatum in carne mundana. Tertio in sacrificio Abraham specificaretur amplius in gressilibus et volatilibus. in signum quod christus erat futurus simul comprehensor et viator. Comprehensor figurabat esse per volatilia. Viator per gressibilia. Quarto etiam in sacrificio Abraham alterius determinabat fieri in carne humana cum precipis offerre ei filium suum. hec igitur est ratio predictae vite sacrificiorum. **¶** Ad 2. quod queritur de duplici precepto Abraham de d. quod per diuinas et humanas historias in Abraham per ceteris probatus fuit zelus lale conditoris: propter quem et plura sustinuit ut in cendium caldeo patriam et pentes defuit. sic per Gen. xi. vbi dicitur et ei primo expressa est promissio humanationis redemptoris. In semine tuo benedicent omnes gentes. Gen. 22. Propter quod ipsi

figurale sacrificium continebat duplex. Unus quod presentaret sacrificium christi per similitudinem: ut sacrificium de animali. Aliud per similitudinem spiritus propter quod datur ei preceptum de imolatione filii. **¶** Ad tertium quod queritur de precepto sacrificio. quod gressibilia diuiduntur et non volatilia duplex ratio assignatur allegorica et literalis. Allegorica: quia aues significant contemplatiuos quod debent habere cor indiuisum in vno. iuxta illud psalmi. Vna petra a domino. Gressibilia etiam significant acti nos: quia per multas curas diuiduntur. id est significant per martham Luc. 10. Martha mar. soli. es. et est er. plia. Literalis est in memoria pene originalis. Gressibilia enim habent ortum de terra genui. que maledicta est propter peccatum adam. Gen. 3. Volatilia etiam ex aqua que non fuit maledicta: sed benedicta Gen. 1. In typo ergo pene originalis est edebatur quod in gressilibus esset maior indigentia sanctificationis. quam in auibus propter terre maledictionem. quod theologica consideratione planum est. **¶** Ad quartum quod queritur quod ante legem non legitur dicitur hostia pro peccato in omni manifestius esse. tamen ad primum notandum est quod sicut et ad Ro. 4. vbi non est lex: nec purificatio. ante legem peccatum erat. ab solute: sed data lege peccatum erat: et purificatio ideo peccatum pro data lege indigebat ampliori remedio: ut cum ante legem in remedio sufficeret hostie holocausti. et pacificorum: ut est data lege antequam introducta esset purificatio sicut iam ostendit: tamen iterueniente purificatioe necessarium fuit ut introduceret nouum genus sacrificii videlicet hostia pro peccato quod esset speciale remedium purificationis.

Queritur postea de

vitis sacrificiorum in lege. Omissio igitur sacrificio thymiamatis quod offerebatur super altare interius. Queritur de sacrificiis que offerebantur super altare exterius: que erant in duplici vita. sicut super dictum est. Est igitur per quod de sacrificiis in materia insensibili. quod seu in sacrificiis seu in libamentis occurrerent panis vel eius materia vinum oleum. et adderet thymum et sal. thymus in aliquibus: sal in omnibus. Leui. 2. **¶** Item quod in pane seu eius materia tunc offerretur spice: tunc simila. tunc panis. Et quod panis offerretur tunc coctus in clibanum: tunc in sartagine: tunc in craticula. **¶** Item ad primum dicitur quod duplex est ratio predictae vite oblationis literalis et spiritualis. Literalis est ut honorificet dominum iuxta illud puerb. 3. Donora dominus de tua sicut

largitor bonorum necessario homini vel ad sustentamentum vel ad ordinamentum vel ad medicamentum. Ad sustentamentum de esibili offert sacrificium panis. de potabili vinum. Ad ordinamentum de excitariis appetit: offert ei sal. de delectantibus appetit oleum. Ad medicamentum de aromaticis et solidariis offert ei thur: ut ex his coloribus et ad necessitatem hominis sine difficultate magna occurrentibus prestantur in sacrificio deum bonorum omnium largitorum. Allegorica ratio est respectu sacrificii christi. Nam sicut dicitur sancti panis est sacramentum carnis. Vinum sacramentum anime seu sanguinis. Oleum figurat gratiam. Sal sciam. Thur oremus. Quia saluatoris: sicut alius manifestat. Ad 2. ratio dicitur. Quia lustralis ratio manifesta est in hoc quod dicitur est. Allegorica ratio est respectu sacrificii christi quod considerat tripliciter. In fide patet per statum legis nature: et sic erat ut spica. In fide patet per statum legis scripte: et sic per doctrinam legis et prophete triticum erat ut simila. In fide patet quatenus ad statum gratie. et hoc est velut coctus panis et formatus in perfecta humanitate. hic est enim panis qui de celo descendit. Jo. 6. Ad tertium dicitur. quia cum panis figurat sacrificium christi in assumpta carne. sicut ipsemet dicit in Job. Ego sum panis. Considerat ut in sanguinis vite ro coctus igne hoc est conceptus de spiritu sancto et considerat ut laborans in mundo. et sic ut coctus in sartagine: et considerat ut afflicti et adustus in cruce: et sic est ut panis in craticula.

Deinde queritur de differentia sacrificiorum legis de animalibus. et erat triplex ratio. una que dicebatur holocaustus. Alia que dicebatur pacifica. Tertia que dicebatur hostia pro peccato. Circa quas dicitur quatuor plura. primo de ratione distinctionis. Nam dicitur quod sicut est triplex status hominum incipientes proficietes perfecti. Hostia pro peccato principis ad incipientes seu ad statum penitentiae. Hostia pacificorum ad proficietes seu ad statum iusticie in plenitudine mandatorum. Holocaustus ad perfectos seu ad statum superrogationis in plenitudine consiliorum. Sed contra hoc obicitur. Nam in psalmo dicitur Holocaustus pro peccato non postulasti. Ibi dicitur gloriolocaustus pro peccato fiebat. quod non distinguit holocaustus ab hostia pro peccato. Item ante legem offerbantur sacrificia pro peccato. Sed ante legem non leguntur offerri nisi holocausta et pacifica. quod non distingunt ab hostia pro peccato. Item Leuiticus 7. determinat duplex ratio pa-

cificorum. una pro gratiarum actione. alia ex voto. Sed gratiarum actio in quolibet statu debet fieri: quia in quolibet exhibet beneficium a deo votum aut pertinet ad perfectionem: ut patet. quod hostia pacificorum vel circuit omnem statum ratione gratiarum actionis. vel si determinat sibi aliquem statum. determinat sibi statum perfectionis non proficiendum ut habetur. et hoc ratione voti. Item queritur quare holocaustus precipitur fieri de gressilibus et volatilibus. i. Leuiticus. Hostia pro pacificorum tamen de gressilibus. Si dicatur quod istud est ratione perfectionis. Contra. Hostia pro peccato precipitur fieri de volatilibus Leuiticus 5. Et tamen minoris perfectionis est sacrificium quam hostie pacificorum. Item species sacrificiorum sunt due. una pro gratiarum actione. alia ex voto. sed hec duo pertinent ad contemplativam vitam: et activam. Cum ergo ille due vite active et contemplative significetur per gressibilia et volatilia. hostia pacificorum debet esse de gressibili et volatili. Item queritur quare in holocausto assumitur tamen mas in gressilibus. Leuiticus 2. In pacificis ratio masculas et femina Leuiticus 3. Item queritur de hostia pro peccato. quare hostia pro peccato recipit differentias sexus dicitur personarum. Nam alia offeruntur pro peccato sacerdotis. alia pro peccato principis. alia pro peccato multitudinis. alia pro peccato persone private divitis. alia pro peccato pauperis Leuiticus 4. Cum sicut in aliis statibus sit accipere gradus differentium personarum. Item queritur quare de hostia holocausti nihil cedit in usum offerentis. De hostia pro pacificorum aliquid cedit in usum offerentis: aliquid in usum sacerdotis. hostia pro peccato vel cedit in usum offerentis. aliquid tamen cedit in usum sacerdotis. sicut patet ex Leuitico 6. et 7. Item queritur quare omne sacrificium sacerdotum totum igne consumitur: sicut patet Leuitico 6. De sacrificium sacerdotum consumitur: nec quisquam comedit ex eo. Item queritur de illa ratio hostie pacificorum Leuiticus 7. ubi dicitur quod si hostia pacificorum est pro gratiarum actione. comedebatur carnes eadem die. si ex voto sicut edebantur eadem die. sed si quid in crastinum remanebat veluti licitum erat. quicquid autem dies tertius inveniret: ignis consumeret. ut quod potius quod debebat esse. Nam ad votum statim sequitur obligatio reddendi. Iuxta illud psal. Vouete et reddite. Sacrificium autem spirituale voti designat in sacrificio pacificorum. quod offertur ex voto. quod eadem die debuit comedere hostia ut ostendit quod die eadem qua aliquid vouimus debet reddere. Preterea in hostia que per gratiarum actionem offertur

10 utraq; dñam recipit: ga in statu super
 rogationis actiue. s. et contemplatiue. ¶ Ad
 illud 10 qd obf q volatilia offerunt in ho
 stia p peccato. dd. q in hostia p pccō non
 offerit ga volatle: s quia gemēs. Un offer
 tur turtur et colūba. gemit aut p peccatis
 ptinet ad statū pn̄e: quēadmodū gemitus
 p desiderio celestis patrie ptinet ad statū
 superrogatiōis seu pfecte caritatis. ¶ Ad
 qntū 10 p rñsio ex iā dñs. Nā votū fit dñ
 plicet. Est enī votū respēu actionis: et illud
 ptinet ad statū iusticie figuratū in hostia
 pacificoz ex voto et ouenit designari in
 gressibili: et est votū respēu diuine vacati
 onis qd ptinet ad statū superrogationis et
 hostia holocausti q bz figurari in volatili
 ¶ Ad sextū dd. q masculus est figura pfe
 ctionis: scia impfectionis. statū aut super
 rogatiōis nō opetit nisi aīa pfecta. In sta
 tu 10 iusticie est dñā aīe pfecte et ipfecte
 ¶ Ad septimū dd. q status psonae agnūat
 peccatū. et cā peccati tota ex nobis est. vñ
 plus peccat plar q subdit: et in platis pl
 peccat sacerdos q pnceps. et platus spūal
 plus q plar secularis. ¶ Itē plus peccat
 i subditis diues q paup aliis parib. et ite
 rū. Maius est peccm multitudinis q psonae
 alic singularis. Quia q f modū peccati
 v; hostia p peccato offerri. 3o hostia pro
 pccō dñam recipit f dñam psonaz. Itē
 ex pre alia. Bonū totū dō tribuēdū est seu
 in statu iusticie seu in statu superrogatiōis
 nō psonae hoīs. Sola aut dñā est ibi f dif
 ferentias actionū: que differūt f pfectuz
 et impfectū. vel pfectū magis et minus que
 est dñā f qualitates actionū. vel f gñā
 ipaz actionū. h̄etēa in hostia pacificoz
 et holocausti nō ponit dñā f dñas psona
 rū. sed f distinctionē ipoz sacrificioz vt
 in pacificis mas et scia ad signū dñam f;
 pfectū et impfectū. In holocaustis gressibili
 le et volatile ad signū pfectū et magis per
 fectū: et in vtriq; de ouib; bobus et capris
 ad signū dñas actionū in innocētia de
 clinandi qd malū est: que figurat in oue et
 prudētia discernēdi: q bonū et malū ē que
 designat in capra que bz acutū visū et stre
 nuitate exequēdi qd bonū est que designat
 in bone. ¶ Ad octauū 10 dd. q in sacrifi
 cio spūali qd offerimus in deuotione bone
 volūtatis. triplex est dditio. vna ē in statu
 superrogationis in quo nō pōt qd vti sua

volūtate pp abrenūciatiōz. Alia in statu pe
 nitētie in quo sili nō v; quis vti sua volū
 tate ppter p̄uaricationē seu t̄isgressionē;
 Tertia ē in statu iusticie i q qd pōt vti sua
 volūtate ordinate sub dō et s̄b ecclesia in p
 statu pp abrenūciationē volūtatis ex vo
 to tota volūtas d̄bet dō cui v; reddi vo
 tū et illud figurat in holocausto qd totum
 incendit in honore dī. ¶ In secūdo 10 ppter
 p̄uaricationē qua amisit p̄p̄iā libertatem
 volūtas d̄bet offerri p d̄tritionē dō: et p
 d̄fessionē sacerdoti ad satisfaciendū f ar
 bitriū ecclesie et illud figurat in hostia p
 peccato. in qua vna ps cremabaf ad hono
 rē dī. alia ps cedebat in vsū sacerdotis
 nihil t̄m in vsū offerentis. In tertio statu
 volūtas relinquit p̄p̄ie libertati. vñ tam
 subiecta sit dō et ordinata p intentionē et
 sili sub ecclesia seu sacerdote p obediōnē
 et istud figurat in hostia pacificoz. cuius
 vna pars offerit ad honore dī qua cedit in
 esum sacerdotis. alia in esū offerent. ¶ Ad
 nonū dd. q h̄ fuit pp figurā sacrificii xp̄i
 et sacerdotis. q in sacerdotis sacrificio fi
 gurabaf: qd quidē sacrificiū ex pfecta cari
 tate dō patri oblatū est. vñ in psal. holocau
 stū medullarū offerā tibi. i. me ipm cum me
 dulla intimi amoris. vel ad signū pfecti
 onis sacerdotis: qui p quocūq; statu pfecta
 caritate v; ardere: seu d̄teraf de peccatis
 qd est hostia p peccato: seu impleat p̄cepta:
 qd est hostia pacificoz seu superroget cōsi
 lia qd est spūal holocaustū. ¶ Ad vltimū
 10 dd. q rō illius dñe in cōmestione ho
 stie pacificoz est dñā obligationis in rece
 ptione beneficii et ex p̄missione votinā ga
 recepto beneficio statū tenemur gr̄as refer
 re dō nō p̄currēte deliberatōe: vel sequēte
 aliqua p̄missione. 3o d̄ q hostia pacifico
 rū eadē die v; comēdi: ga statū recepto be
 neficio actu l̄ habitu gr̄a v; reddi. In vo
 to 10 p̄currit deliberatio. q. p̄ma dies seq̄
 p̄missio. q. scda dies: et in vtroq; statu deli
 berationis et p̄missionis licitū est votū red
 dere vel implere. Tertia 10 dies itelligi pōt
 status remunerationis post mortē in quo
 nō erit fas votum impleri.

Ordine cōsequē
 ti inquirendū est de cessatōe cerimo
 nialiū p̄ceptoz. ¶ Circa h̄ at duplex error
 eliminandus est. Error indeoz q recipiūt

scripturā vel testi. qui afferūt cerimonialia
pcepta semp eē obfauanda. Et erro: Ehyo
nitas: qui cu obfauantia euāgelii legales ce
rimonias sil custodiēdas xpianis dixerūt
Ad eliminandū q̄ vtrūq̄ erroze isto modo
pcedemus. Querentes p̄ in ḡnali. vtz ob
fauantia cerimonialiū semp sit in pcepto.
2° sp̄alr d̄ sacrificiis circūcidēz sabbato
Tertio vtz obfauantia cerimonialiū sit
indifferens tpe gfe.

Ad primū ergo sic

pnt arguere aduersariū vitatis. Baruc. 4.
Dic est liber mandatorū dei: lex que est i
eternū: oēs qui tenēt eā inueniēt vitā. 7 lo
quif de lege data pplo israelitico. S; quod
manet in eternū v; suari sine fine. ḡ tpe
gfe dēm? fuare legē q̄tū ad legalia oīa.
Si dicat q̄ intelligit de lege q̄tū ad mo
ralia q̄ ip̄a manet in eternū. **Coñ. Nath.**
quito. Amē dico vobis pota vnū aut vn?
apex nō p̄teribit a lege donec oīa fiant. ibi
dicat glo. pota que est decima lra sigt p̄ce
pta decalogi. Apex x̄o que nō est lra s̄ sig^o
lietere sigt p̄cepta significatiua sic figura
lia zc. Ergo itelligit de moralib? 7 figura
lib? oībus. ergo tenemur oīa ip̄le 7 obfauare
Itē Nath. 5. Qui soluerit vnū de man
datis istis minimis: minimus vocabit in
regno celorum. i. vilis 7 abiect? vocabitur
ab his qui erūt in regno celoz. 7 dicit ibi gl.
iterlinearis. Māda mādata sunt q̄ incho
ant hoīes. S; hec fuerūt mādata legalia. ḡ
erit minimus. i. reprobus qui soluerit illa 7
nō obfauauerit. ḡ semp sūt obfauanda. Itē
iste similitudines sunt vtilis ad informatiōz
aīe rōnalis: sicut dicit beatus Aug^o cōt̄ fau
stū. De similitudines rerum in locutionib? 7
obfauationib? figuratis: ppter querendū 7
opandi exercitationē rōnales mētes vtilit̄
7 suauiter mouēt. S; quicqd̄ ē suauet vti
le ad mouendā aīam rōnalē sp̄ v; manere
7 obfauari. 7 nō euacuari. quia oē tale ad sa
lutē ordinat. Si ḡ figuralia 7 legalia oīa
sūt hi? manifestū est q̄ semp d̄bet obfauari
Itē Aug^o in cōnib? veteris testi. i. plere
legē nihil aliud est q̄ plene ad dere. legem
aut hoc est ad ip̄lesse manētib? p̄teritis no
na addē. Si ḡ xpianus ip̄plet legē. cōstat q̄
manētib? p̄t̄ ip̄e addit noua. ḡ ad huc ma
nēt p̄t̄a nec tollit aliqd̄ qd̄ legis sit. ḡ ad
huc d̄bet oīa legalia obfauari. **Itē Deu. 27**

Recitatis mādati tā moralib? q̄ cerimo
nialibus. p̄cepit Moyses 7 seniores isrl
pplo dicētes. Custodite oē mandatū qd̄ pre
cipio vobis hodie. 7 panlo p^o. scd^o. 70. Ma
ledict? oīs qui nō pmā ferit i oībus que scri
pta sunt in libro legis hi? vt faciat ea.

Itē Deut. 28. Si audire nolueris vocem
dñi dī tui vt custodias 7 facias oīa māda
ta ei? 7 cerimonias quas ego p̄cipio tibi ho
die: veniēt sup te oēs maledictiōes iste. ma
ledict? eris in ciuitate zc. Itē oē mādatū
tā cerimoniale q̄ morale p̄cipit in dñi obf
uari sine termini p̄finitione: 7 maledictiōi
sbiect omne t̄nsgradientē: vl vnū de mā
datis nullū excipiēs hoīem aut mandatū
Oē igit̄ indifferent sine termino est obfauā
dū. **Itē lex tā in p̄ceptis moralib? q̄ i ce
rimonialib?** otinet vitatē. vn̄ in psal. Lex
tua vitas. sed sic d̄t in alio loco psal. Veri
tas dñi manet in eternū. ḡ lex q̄tū ad p̄ce
pta moralia 7 cerimonialia manēt i eternū

Itē ad Ro. 7. Mandatū sc̄m iustū 7 bo
nū. qd̄ itelligit de mādato legis Moysi: 7
etiā de cerimonialib?. vn̄ ibi statū s̄biūgit̄
scimus qm̄ lex sp̄ualis est. **Slo. Aug.** lex mo
ysi sp̄ualis d̄t. ga in ea sunt que dī sūt: 7 ga
sp̄ualr itelligēda. Si ḡ q̄tum ad cerimo
nialia tm̄ est sp̄ualit̄ itelligēda. ḡ lex q̄tū
ad cerimonialia sp̄ualis est 7 mandatum
sanctū iustū 7 bonū. Si ḡ mandatū sc̄m iu
stū 7 bonū est p̄petuo tenendū. quia sic d̄t
sap. p. Iusticia p̄petua est 7 immortalis 7 in
psal. Iusticia tua dñe iusticia in eternū. ḡ
p̄ceptū cerimoniale erit p̄petuo obfauandū
Coñ. Oē qd̄ nō h; rōz q̄re debeat p̄manē
desinit. Si ergo lex cepit. ga ante Moysen
nō fuit 7 hoc q̄tū ad cerimonialia 7 post
aduētū xp̄i si est rō q̄re deat p̄manere q̄tū
ad cerimonialia. ḡ post aduētū xp̄i q̄tum
ad cerimonialia desinit. **Q̄ at p^o** aduētū
xp̄i nō est rō q̄re debeat manē p̄bat Apls
ad Ro. 3. Quia iusti dī p̄ fidē est ihu xp̄i
in oēs 7 sup oēs qui credūt in eū 7 nūc sūt
lege iusticia dī manifestā ē. Ex quo arguit̄
q̄ nō ex opibus legis iustificabit̄ oīs caro
Si ḡ rō p̄manētē legis est iustificatio seu
salus hoīs. nō est rō q̄re lex nūc deat manē
qd̄ itelligit de cerimonialib? manifeste.

**Itē si quis dicat q̄ ad iustificationē ne
cessaria est obfauantia cerimonialiū.** **Coñ**
obicit apls. Nā Dabria ex fide iustificat?
ē ante legē cerimonialiū ex fide dico p̄missi

redemptoris. **Sñ. i. s.** Credidit **Dabraa** do
7 repu. e. il. ad inf. Si g ex fide sñ obfuantia
cerimoniaz. fide dico pmissionis redēpto
ris erat iustificatio **Dabrae** obfuantia ceri
moniaz nō est ad iustificationē necessaria
¶ Itē si ex sola fide pmissionis redēpto
ris longe anteq̄ veniret erat iustificatio.
g multo fortius postq̄ pmissio est iplera 7
redēptor venit ex fide sola erit iustificatō
sine obfuantia legis cerimoniaz. Et hoc ē
qđ occludit apls ad Ro. 5. Iustificati igitur
gratis ex fide p gratiā ipi. **¶** Itē lex ce
rimoniaz obligabat solū illos qbus data ē
Si g solū iudeis data est lex soli iudei 7 nō
alii tenētur ad ceremonialia. Si g iustifica
tio redēptoris equalr respicit oēs tā iudeos
q̄ gentiles. **f. q.** dicit apls ad Gal. 3. ex au
ctozitate **Señ. 22.** Prouidēs scriptura quia
ex fide iustificat gētes de. pmissit **Dabrae**
qa benedicēt in te oēs gētes. ex quo cōclu
dit. igit qui ex fide sūt bñdicent cū fideli
Dabraa. Si g sine obfuantia ceremonialiū
erit iustificatio hominū sic 7 pñs **Dabrae**
aut sequet incōueniēs q̄ ad iustificationē
iudeoz regerent plura q̄ ad iustificatiōz
gentiū. ḡ difficilius saluarent illi quib⁹ scā
est pmissio spālis de saluatore 7 ex quibus
saluator nat⁹ est. qđ est ridiculosū dicere.
¶ Itē arguit apls ad **Hebre. 7.** ex auctori
te **psal.** in qua ppba in psona di loquit ad
xpm. Tu es sacerdos in eternū. hoc mō si
cōū matio p sacerdotiū leuiticū erat. i. pfe
ctio vlt̄ quā nō ēēt pfectius sacerdotium
requirendū qđ ad hoc necessariū fuit **f. or**
dinē Melch. surgē sacerdotē 7 nō **f. aaron**
dici. Si g a ppba **dauid** dī q̄ xps exurget
f. ordinē Melch. nō **Aaron.** ḡ rit⁹ sacerdo
tii xpi nō est ritus sacerdotii **Aaron** seu sa
cerdotii leuitici 7 etiā potior 7 melior. Re
linquit igit q̄ sacerdotiū legis mutandū
est adueniēte sacerdotio xpi. tñslato autē
sacerdotio sic dīc̄ idē apls necē ē vt legis
tñslatio fiat. ex quo relinquit q̄ si **f. ordi**
nē melch. Exurgat xps sacerdos erit sacer
dos nō **f. legē** carnalis mādati. **f. f. stru**
tē vite insolubilis. Necessariū est igit in ad
uētū xpi ceremonialia terminari. **¶** Itē ar
guit **Apls ad Hebre. 8.** ex auctozitate **Jere.**
31. Seriam domui isrl: 7 domui iuda testm̄
nouū. nō **f. pactū** qđ pepigi cū patrib⁹ ve
stris. pactū qđ irritū fecerūt. ex hac pte an
ctozitatis arguit apls dicēdo. Nouū vete

rauit pus. i. factū est vet⁹ pus testamētum
sed si vetus est: finiedū est. vnde ipse s̄dit
De qđ antiquat vt in aīatis 7 senescit vt
in aīatis ppe interitū est. qa antiquatio 7
senect⁹ sunt pñcia mortis 7 desitionis. Ex
q̄ reliquit q̄ veniēte nouo testō i aduentu
xpi cessat vet⁹ in cerimoniais legis. **¶** Itē
ex auctozitate **Jere.** in eodē. 31. similr argu
it apls s̄dens in eodē. Hoc est testamētū
meū qđ feriā domui isrl dabo lege; meā in
viscerib⁹ eoz 7 in corde eoz scribā cā. Si
ḡ hec pmissio est adimpleta in aduētū xpi
Lex suanda est post aduētū xpi nō h; mā
data que scripta nō sunt in corde 7 cōscia
humana. Si ḡ pcepta ceremonialiaz nō sunt
scripta in mēte humana. Relinquit q̄ non
sūt suanda post aduētū xpi. **¶** Itē arguit
apls **rōe.** Nā mandatū ceremoniale tēpore
xpi nō est vtile ad signūdū. quia qđ sigē iaz
venit. nec de se est virtuosuū ad iustificā
quia **f. se** cōsiderata absq; diuino impio in
vria sunt. ergo post aduētū xpi est māda
tū ceremoniale infirmū 7 inutile. Ex quo re
linquit q̄ dicit apls ad **Hebre. 7.** q̄ repro
batio pcedentis mandati fit ppter infir
mitatē ei⁹ 7 inutilitatē. **¶** Itē si dicere
q̄ esset vtile ad signūdū qđ faciendū est. n̄
tñ ad signūdū qđ in xpo futur⁹ est. **¶** Conē
est qđ dicit apls ad **Hebr. 7.** Nihil ad pscm̄
addaxit lex. Introductio tō melioris spei
f. quā appozimam⁹ ad deū est supple. Et
intēdit dicē q̄ obscure 7 ipfecte signit qđ
est faciendū ad obtinēdā spem salutis seu
appozinātionis ad deū. Ergo tpe pfectio
nis nō d̄bet hec signa impfecta manē. oib⁹
istis rōnib⁹ 7 auctozitatib⁹ destruit error
iudeoz. **¶** Item ampli⁹ error ebyonitarū
qui recipiūt auctozitatē enāgelii d̄struitur
sic. dicit saluator lex 7 ppbe vsq; ad **Jobe;**
Marb. xi. ex qua auctozitate arguit **Aug⁹** i
qōibus noui 7 veteris testamēti. hanc legē
vicit saluator vsq; ad **Jobe;** nō vltra ser
uandā. sic enī data est vt cōpleto tpe cessa
ret. nec ei⁹ fuit ab initio: s̄ ex cā data ad tē
pus est vt veniēte saluatore cessaret lex.
¶ Itē **Aug⁹** orra **saustū** arguit sic. Si cele
brationes que figure erāt pñciātes ven
tura. ad huc a xpianis fierēt nihil sigretur
nisi nūdū venisse: que dudū figuris pñū
ciabant: qđ enim venturum pñciat. aut
nūdū venit. aut si iā venit: supflue 7 falla
citer pñciat lex 7 ppbe vsq; ad **Jobe;**

Matth. xi. Illud ei quod iam venit non est primum
ciari. Si ergo res pronuntiata figuris iam venit
ergo debet euacuari figure non obfvari. Ad
idem est auctoritas beati Petri act. 15. in co
cilio aploz loquitur enim ibi ad iudeos conuer
sos. Viri fratres scitis quoniam ab antiquis diebus
elegit deus per os meum audire gentes verbis
euangelii et credere. Vnde illis spiritus sanctus et no
bis. et nihil discernit inter nos et illos fide
purificans corda illorum. Tunc ergo quid reprobam
iugum imponere super cervicibus discipulorum. quod
neque nos neque patres nostri portare potuimus
et loquitur de onere circuncisionis et aliarum
circumstantiarum legis. Item ad idem sunt quae
plurime auctoritates Pauli ad Gal. 3. Puer
quod veniret fides sub lege custodiebamur con
clusi in eam fidem que reuelata erat. Itaque
lex pedagogus noster fuit in christo: ut ex fide
iustificemur. at ubi venit fides non sumus
sub pedagogo. ergo non sumus subiecti manda
tis ceremonialium. et multa dicit ibi apostolus in
hunc modum. Auctoritate igitur prophetica et euangeli
ca: apostolica. et ratione evidenti post aduentum
christi legales ceremonias non esse servandas. Quod
sine distinctione credendum est. Rursus dicitur
igitur ad obiectiones erroris. Ad primum ergo
quod obicitur quod haec lex est in eternum dicitur. f. ang
i. li. quoniam non. et ver. test. Legis nomen unum est
sed tripartita habet intelligentiam. Prima enim
pars legis de deo est. Si enim lex a lectione vi
eta est ut de multis quid eligas scias iter
errores. ergo positi acceperunt ut eligant verum
et reprobato dyabolo eligant deum. Secunda autem
legis pars haec est: que lex preceptis continetur
que sic incipit. Honora patrem et matrem.
Tertia vero in nyomeniis et in sabbato est et in
ceteris discernendis ac eligendis: et in circunci
sione: et in hostiis pecudum offerendis. hanc
itaque legem dicit usque ad Jobem non esse servanda
quia sicut dicitur data est ut completo tempore ces
saret. Lex vero que de deo est sicut et lex mora
lium preceptorum. ista semper manet et aboleri non
potest. Ex hac igitur auctoritate Augustinus dicitur. quod
lex credendorum deo que est in prima tabula
et lex moralium preceptorum que est in secunda manet
in eternum. Lex vero ceremonialium que ex ca et
ad tempus data est temporalis: quia cessante causa in ad
uentu saluatoris euacuata est. Ad 2. quod
obicitur ex Matth. 5. rursus dicitur ibidem in glo. Quia
cum in lege sint precepta moralia et precepta si
gnificativa. scilicet ceremonialia omnia implentur vel in capi
te christo. vel in corpore quod est ecclesia: sed differunt

Nam moralia implentur literaliter. significativa vero
spiritualiter. unde dicitur glo. donec omnia fiant. vel in
capite vel in corpore: et quantum ad moralia ipse
capite perficiuntur et quantum ad ceremonialia signifi
cative spiritualiter implentur. Ad tertium quod dicitur
qui soluerit unum de mandatis istis minimis etc.
Dicendum quod solvere mandatum legis dicitur
duplicitur. vel quantum ad intentionem ferentis. vel
quantum ad intentionem eius cui data est lex.
In illa ergo auctoritate intelligitur solvere unum
de mandatis istis minimis. primo modo. unde no
tandum est quod christianus verus nunquam soluit ali
quod legalium seu ceremonialium quantum ad inten
tionem ferentis. cuius intentio fuit quod maneret
usque ad tempus christi. quoniam dicitur solvere quantum
ad intentionem falsam iudeorum quibus data est lex
et huius distinctionis exemplum ponit Augustinus in pre
cepto de sabbato in quibus noui et veteris
testamenti dicitur. Soluit sane sabbatum saluator. sed
sine iudicio dati sabbati. Cum enim sabbatum
iam tempus cessaret: inde autem sabbatum adhuc
manere assereret. Saluator sabbatum operans
sensum iudeorum sabbatum soluebat. Ad quartum
vero quod similitudines figurales utiles fuerunt
prius: et adhuc utiles sunt: sed prius. scilicet ante tempus
gratie dupliciter habuerunt utilitatem: quia tunc
erant utiles ad mouendum rationem opere et lectione
modo autem non habent nisi unam utilitatem illam. scilicet que
est in lectione. ut in eis legatur non ut obferuntur.
Ad utilitatem autem que solus est in audi
endo seu in sermone non sequitur obseruantia
nisi cum habet utilitas illa que est in facie
de. Et hoc est quod dicit Augustinus contra Faustum
priori populo multa talia non tamen audienda ve
rum etiam facienda seu obseruanda precepta sunt
tempus enim quo non tamen dicitur sed etiam factis pro
phetizari oportet ea que posteriori tempore fue
runt reuelanda: quibus per christum atque in christo re
uelatis fidei gentium onera obseruationum non
sunt imposita. prophetie autem auctoritas est omne
data. unde remanserunt solum quantum ad aucto
ritatem signandi: ut in eis posset haberi legem et in
telligi: sed non quantum ad auctoritatem obseruandi.
Ad quintum vero quod impletio legis dicitur uno
respectu figuratum et hoc modo sumitur impletio pro
cessatione sed quod dicit Augustinus in quodam ver. et no
ui testamenti. quod implet cessat videlicet quoniam ei melius
succedit. unde ponit exemplum de constituto in alio
qua parte dicitur. si alicui in parte constituto
successor datur. Numquid destruitur vicef. quod dicitur.
Imo impletio est: quoniam succedit melior in parte
et hoc est quod dicitur glo. super illud Matth. 5. Non

veni soluē legē s̄ adiplē supplet q̄ figuras
cessare docet q̄n̄ res sc̄a ē. Alio mō d̄r̄ iplē
s̄. addere plene: 7 hoc mō implet xp̄ian⁹ mo
ralia. vnde Aug⁹ in q̄d̄ib⁹ noui 7 vet. testi
Nō illā destruxit sed potiora addidit. sic
ḡ nō destrunt legalia q̄a eis meliora suc
cedūt: nec etiā moralia: s̄ etiā addūt potio
ra. ¶ Ad sextū q̄ obicit q̄ sub iermitatōe
maledictionis p̄cipiunt suari moralia 7 ce
rimonialia. 2°. Deut. 7 sine termino. Deut.
28°. v̄d. q̄ illa p̄cepta q̄tū ad ceremonialia
nō fuerūt iussa suari nisi vsq̄ ad aduētū
x̄i pp̄be s̄ est xp̄i. Aliogn nō fuisset dictū
in eadē lege Deuz. is. Prop̄ha; d̄ gente tua
sicut me suscitabit d̄ns ip̄m audies. 7 sub
d̄it. In p̄sona d̄i ponā verba mea in ore ei⁹
loquet̄ q̄ ad eos oīa que p̄cepto illi. Ex quo
relinquit q̄ aduētēte pp̄ba xp̄o cedit lex
Moysi eius impio. ip̄e aut̄ est qui d̄it mat̄
xi. Lex 7 pp̄be vsq̄ ad Jōh̄ez. ex auctorita
te ḡ ei⁹ retractat̄ legis ceremonie. Inde ē
q̄d̄ d̄it apl̄s ad Gal. 3. repetēs illd̄ legis deu
28. Quicūq̄ ex opib⁹ legis sub maledictō s̄
Scriptū est enī maledict⁹ qui nō pm̄aserit
in oībus que scripta sunt in libro legis. Et
s̄ d̄it. X̄ps nos red̄emit d̄ maledictō legis
fact⁹ p̄ nobis maledictū. Deut. 21°. Maledi
ct⁹ om̄s qui pendet in ligno vt in gentib⁹
benedictio Abrah̄e fieret in xp̄o vt polliti
tatō; sp̄s accipiam⁹ p̄ fidē sine obfn̄tia
legaliū. ¶ Ad septimū q̄ ob̄r̄ q̄ lex in ceri
monialibus cōtinet veritatē cōcedendū est. s̄
d̄istinguedū q̄ duplex est v̄itas. veritas p̄
missionis: 7 veritas exhibitionis. In ceri
monialiū x̄o obfn̄tia fuit v̄itas p̄missionis: 7
sic est veritas in figura in gr̄a xp̄i: qui per
illa figurabat̄ 7 p̄mittebat̄. Veritas aut̄
exhibitionis cōplet euacuando quodāmodo
v̄itatē p̄missionis. 7 h̄ ē q̄d̄ d̄r̄ in psal. Sa
crificiū 7 oblatō; vo. Nō glo. sacrificiū q̄d̄
de animalibus fiebat. 7 oblationē que erat de
aliis reb⁹: vt de simila 7 thure 7 oleo nola
isti. sup. postq̄; veritas est exhibitā: vt enī;
venit res: noluit de illa legalia que erant
q̄i verba p̄mittētia: tādū est p̄missor do
nec det vt dedit mutat̄ x̄bum. nō dicit da
bo s̄ d̄d̄i. ip̄o ḡ veniēte noluit illa que erāt
ei⁹ figura. vnde ī natali d̄ni cantat̄ missa
de p̄missiōe. lux fulgebit: nec repetit̄ postea
7 de p̄missionis exhibitione. s̄. puer natus
est: 7 illa repetit̄. ecce verboz̄ mutatio: ibi
enī est de futuro p̄missiō. hic de iam nato

gratiaz actio. ¶ Ad octauū v̄d. q̄ illd̄ mā
datū iustū sc̄m 7 bonū intelligit̄ de mora
libus p̄ceptis s̄ v̄nū modū. 7 q̄ sequit̄ lex
sp̄ialis est de eisdē moralib⁹ in q̄t̄m sunt
de lege n̄ali. v̄n̄ Aug⁹ in libro q̄onū noui 7
vet. testi. Si apl̄s legē sanctā 7 bonā 7 spi
ritualē vocat ad Ro. 7. q̄m̄ dicit lex iram
opatur: 7 vbi nō est lex nec p̄uaricatio. ad
Ro. 4. 7 n̄ d̄t q̄ legē factoz̄ erat q̄ circū
ciderēt. q̄ sabbatū obfn̄arent. q̄ discerne
rent escas x̄. d̄it iram opari: eo q̄ irato d̄o
addita sunt bec vt homi essent p̄fidie iu
deoz̄. de tantis enim necesse vt aliquid p̄
tereat. v̄n̄ Apl̄s Petr⁹ act. 15. Quid tēpra
tis ingū iponere sup̄ certicē discipulorum
q̄d̄ neq; nos neq; p̄res nostri portare potu
imus. 7 p̄ Ezech. 20. e. Dedi eis p̄cepta non
bona. vt ḡ ab hac lege illos toller; air. vbi
nō est lex nec p̄uaricatio. q̄. d̄. legē iudeoz̄;
suantes necesse est vt p̄uaricetis. tanta enī;
sūt p̄cepta que ipleri i p̄possibile est. ¶ Sp̄iri
tualē aut̄ legē 7 sanctā 7 bonā d̄ixit legē;
naturalē: que p̄hibet peccare: 7 vix est bōe
vite. huic addita lex fidei p̄fectū hominem
facit. Et s̄ h̄c p̄dicta obiectio nō fac̄ ad
p̄positū. s̄ aliū modū intell̄r̄ de lege. Mo
ysi. q̄ lex sp̄ialis est: eo q̄ sp̄ialit̄ est intelli
genda. sicut d̄icit ibi glo. 7 tūc cū d̄r̄ man
datū sc̄m iustū 7 bonū d̄istinguedū: q̄a
iustum 7 bonum mandatū d̄icitur duob⁹
modis. vno mō ex n̄a eius q̄d̄ mādat̄. quia
s̄ se iustū 7 bonū ē. 7 h̄ mō mādata mora
lia sunt iusta 7 bona non ceremonialia. ¶
Alio mō ex rōne 7 intētiōe mandātis so
vt q̄a mādat̄ aliquid de⁹ p̄pter aliquod iu
stū 7 bonū eliciendū vel signēdū q̄d̄ tamē
s̄ se indifferēs est. q̄m̄ p̄ceptū datū Ade
de ligno sc̄e boni 7 mali ne comedas s̄n̄.
2°. fuit iustū 7 bonū. quia datū hōi in meri
tū obediētie 7 p̄ceptū ceremoniale iustum
7 bo^o q̄a datū ad signēdū; fuit ḡr̄e xp̄i de
quo. i. Cor. 1. Qui fact⁹ ē nobis iustificatio 7
sanctificatio: 7 redēptio. Primo mō dictū
mandatū ē simplr̄ 7 s̄ d̄ tps iustū 7 bonū
Sc̄do mō dictū ē iustū 7 bonū ex cā. 7 ideo
ad tps iustū 7 bonū. p̄p̄ q̄d̄ cessante causa
cessare d̄; effectus. v̄n̄ Aug⁹ in q̄d̄ib⁹ noui
7 vet. testi. de lege ceremonialiaz d̄icit n̄ fuit
ab initio. s̄ ex causa data ad tps ē vt adue
niēte saluatore cessar; lex.

Sequitur specialiter

inquire d sacrificiis circūciōe ⁊ sabbato.
Nam de suffocato ⁊ sanguine sup dictum
est. **¶** Querit g̃ pmo de sacrificiis legalib⁹
vtr̃ sint faciēda. Ad qd̃ arguit. Nā oē pre
ceptū qd̃ est in lege Moysi p̃mulgatū ⁊ in
enāgelio x̃po x̃pi reperitū seu confirmatum
est semp̃ suandū. S; mandatū d̃ sacrificiis
est tale: q̃a in mūdatione leprosi. s. Math.
confirmat a x̃po cū dixit. Uade ⁊ ostende te
sacerdotibus: ⁊ offer man⁹ qd̃ p̃cepit Moy
ses: hoc est sacrificiū. g̃ est semp̃ suandū.
¶ Itē oīs x̃pi actio nostra est instructio: ⁊
in impletione mandatoꝝ nobis p̃posita in
exēplum. Si g̃ in x̃po seu pro x̃po oblatū est
sacrificiū Luce. 2. ⁊ hoc ip̃e voluit vñ d̃
ibi Tulerūt illum in ierusalē vt darent ho
stia f̃ qd̃ dictū est in lege. par turtuz: aut
duos pullos colūbaz. Ergo ad exēplū erūt
a nobis sacrificia offerenda. **¶** Item dicit
Aug⁹ in qd̃ib⁹ noui ⁊ vet. testi. Manifestū
est deū holocaustis nō delectari. sed p̃ sat̃
factiōe pecc̃ gemit. ⁊ dolore cordis veniā
posse mereri. sacrificiū in testimoniū pecc̃
voluit. vt se peccator p̃ oblationē sacrificii
confiteret peccate. Si ergo oblatio sacrificii
erat confessio peccati: cur tpe gr̃e necessaria
sit confessio peccati: nō d̃bit cessare oblatio sa
crificii. **¶** Itē opponit Marcellin⁹ ad Aug
Cur hic deus qui ⁊ vet. testi d̃ esse firma
tur sp̃etis veteribus sacrificiis delectat⁹
est nouis. nihil eī p̃t corrigi nisi qd̃ aut n̄
recte factū p̃bat: vel qd̃ recte semel factum
est mutari nullatenus d̃. recte enim facta
mutari nisi iniuste nō possūt. **¶** Cōi. Pro
batū est sup̃ pmo titulo de sacrificiis. qd̃ ve
ritas sacrificii n̄ ē i imolatōe pecoꝝ nisi tm̄
in signo ⁊ figura. Si g̃ veritate veniente
d̃ cessare figura. g̃ sacrificiū veniēte x̃po
⁊ hoc est qd̃ dicit Zlidor⁹ sup̃ p̃ncipiū Leu
Dīs hostiaz diuersitas x̃pi hostiam p̃fere
bat. vñ d̃ x̃itate oblata: cessauit vmbra ve
rū sacrificiū p̃figurās. **¶** Itē veniēte p̃fe
ctione gratie d̃ cessare i perfectū sacrificiū
S; talia fuerūt sacrificia aīaliū. sicut p̃bat
ad Heb. x. Umbra habens lex futuroꝝ bo
noꝝ hostiis quas offerūt nūq̃ p̃t acceden
tes p̃fectos facere: ⁊ h̄ p̃ singulos ānos ali
ogn cessassent offerri. Jō qd̃ nullā cōsciam
peccati vltra haberēt cultores semel mun
dati: q̃i dicat s̄ sacrificia illa offerrent sa
lutē: nō esset opus iterari. Sicut ē de me
dicamento qd̃ cū valēs est ⁊ salutis efficac̃ se

mel i positū introducitur sanitatē. Si x̃o s̄p̃
apponit mani⁹ indicium erit nō otulisse sa
lutē. Sicut in illis sacrificiis: q̃a p̃ma hostia
nihil valebat. ideo secunda offerēbat. Et
hec est intētio glo. ex quo relinquit qd̃ deit
cessare sicut insufficientia ⁊ i p̃fecta oblato
x̃o sacrificio. **¶** Itē sacrificiū offerēbatur
in p̃pitiatiōe peccatoꝝ. S; dicit apls Heb.
7. Qd̃ oīs manifestū est. q̃a i p̃ossibile ē sā
guinē hyrcōꝝ aut thauroz auferre pecca
ta. Ergo illa sacrificia p̃ peccō expiando: n̄
erāt offerēda. **¶** Item assumēs apls aucto
ritatē p̃sal. quā dicit in plurali in aduētu
x̃pi dicit ad Heb. x. Ingressiēs mūdū dicit
hostia ⁊ oblationē nolūisti: corpus autem
aptasti mihi x̃. dicens qd̃ hostias ⁊ oblatio
nes nolūisti nec placita sunt tibi: que f̃ le
gem offerūt x̃. aufert p̃mū supple sacrificiū
⁊ cū eo vetus testamētū qd̃ p̃ Moysen da
tū est vt sequēs statuatur. hoc est sicut dicit
glo. Stabile nouū sacrificiū ⁊ cū eo nouum
sacrificiū ostendat. **¶** R̄ d̃. qd̃ sicut dicit
Aug⁹. x. de cini. di. iuxta aplm ad Heb. x.
Oblato sūmo ⁊ vero sacrificio x̃pi cuncta
sacrificia illud figurantia cessare debue
rūt. vñ dicit gl. ad Heb. x. sup̃ illud. Cor
pus aptasti mi. Oblata sūt signa quia exhi
bita est veritas. **¶** Ad illud g̃ qd̃ pmo obi
cit qd̃ auctoritate x̃pi vñ sacrificiū approbatū
d̃. qd̃ approbatū est nō vt post aduentum
suū faciendū. sed vt ante aduētū suū a d̃o
institūm. nam post aduētū suū mōstra
uit ip̃e nō necessariū esse offerre sacrificia
legale. cū iuxta auctoritatē Osee p̃p̃be d̃
dixit. misericordiā volo ⁊ nō sacrificiū.
¶ Ad illud ergo qd̃ obiicit qd̃ p̃cepit offerri
R̄ndet Aug⁹ in qonibus noui ⁊ veteris te
stamēti. qd̃ illud p̃cepit nō q̃a necessariū
sed quia expediēs p̃pter scandalū iudeoꝝ
vitandū. vnde dicit d̃s iudeis vt qd̃ de il
lo opinabant̃ auferret. **¶** Dicebat. n. eū esse
inimicū traditioni iudayce: iussit vt lepro
sus offerret manera sicut p̃ceptū erat a mo
yse. Leu. 14. ⁊ sbiecit in testimoniū illis h̄
est vt hec res testis eēt con̄ illos q̃a salua
toꝝ n̄ eēt legis inimicus. factū ē itaq̃ qd̃ ces
sare debuerūt. sed quia iam solēt sup̃flua n̄
nocere factū est vt hoc p̃desset illis qui d̃
ip̃o male opinabant̃. **¶** Ad scdm̄ x̃o qd̃ obi
cit qd̃ oīs x̃pi actio nostra est instructio: ⁊
actionē x̃pi appellat q̃ facta ē pro x̃po: vt
oblationes hostiaz distinguēdum qd̃ sunt

actiones p̄tatis ut miraculoꝝ: ⁊ hec sūt ad
instruccionē nō imitādi seu faciēdi. s̄ credē
di. Quedā aut̄ actiōes sūt humilitat̄. ⁊ hoc
duplicit̄. Nā quedā sūt dispēsatiōis. q̄daꝝ
exempli seu imitatiōis. Actiones dispēsati
ōis sūt quas in se suscepit x̄ps ad nostrā
redēptionē ⁊ in his ē instructio ḡtitudis
⁊ amoris. ¶ Actiones x̄o exēpli sūt q̄s x̄ps
opatus est ad nostrā informacionē. ut opa
caritatis ⁊ obediētie ⁊ aliarū statū i q̄b̄
est instructio imitatiōis. ¶ Dicēdum ḡ q̄
susceptio actionū legalū in cerimonis in
x̄po fuit ordinata ad redēptionē nō ad
imitationē. s̄m q̄d dicit̄ apl̄s ad Gall. 4. sa
ctū sub lege ut eos q̄ sub lege erāt redime
ret. glo. factū sub lege dicit̄ q̄ hostia legal̄
p̄ illo oblata est Luc. 2. nec mir̄ si opa illa
legis sustinuit: ex q̄b̄ liberaret eos qui ei
serviliē tenebāt qui etiā mōtē sustinuit ut
ex illa alios liberaret. ¶ Ad tertium v̄d q̄
quīs oblatio sacrificiū esset confessio pct̄i
tū deficiebat in duob̄. v̄nuz est q̄a non p̄
q̄cūq̄ pct̄o erat sacrificiū. Unde Auḡ in
questionib̄ noui ⁊ vet̄is test̄i. nūq̄ p̄ ma
nifesto delicto sacrificiū mādauit sed pro
ignorato. q̄a etiā cū nescit hō peccat. ⁊ cū
se putat recte agē intētiōe quadā delict̄
tale pct̄m dixit p̄ sacrificiū posse purgari
aliud ē q̄a p̄ sacrificiū nō erat confessio nisi
generis pct̄i. non enī pct̄i circūstātie p̄ sa
sacrificiū poterūt indicari. Ideo imperfecta
est confessio pct̄i ⁊ diminuta oblatio sacri
fici. p̄fecta aut̄ ē confessio ex p̄ssione verbi.
v̄nde in illa erit p̄fectio sacrificiū in x̄ illō
Dee vlt̄. Reddem̄ vitulos labioꝝ n̄roꝝ
¶ Ad vltimū respōdet Auḡ ad marceli
nū. Sic nō opinor cū agricola aliud iussē
rit estate q̄ iussērit hyeme. ratio mutatur
agriculture. ⁊ cū mane surgit q̄ nocte ges
cebat vite cōsiliū nō mutat. aliud m̄ ḡ
adolescētī q̄ puero solebat iposuit. Doctri
na iḡit cōstans mutato p̄cepto nō mutata
mutauit. non itaq̄ x̄us est q̄d dicit̄ semel
rectū nullaten̄ eē mutādū. mutata q̄ppe
temp̄is cā q̄ recte ante factū fuēat ita mu
tari plerūq̄ flagitat. ut cū ipsi dicāt recte
non fieri si mutet. Cōtra. Veritas clamat
recte nō fieri nisi mutet. aptū fuit primis
t̄pib̄ sacrificiū q̄d p̄cepit de. nūc x̄o non
ita est. Aliud enī p̄cepit q̄ huic t̄p̄i aptū
esset: qui mlto magis q̄ hō non it q̄d cuiq̄
t̄p̄i accomodate adibeat. ¶ Dicēdū ḡ aliis

sacramētis p̄nūciari x̄pm cū ventur̄ esset
aliis cū venisset anūciari oportuisse. sicut
mō nos idi p̄su loquētes. diuersitas tamen
rerū etiā cōp̄lit x̄ba mutare. Si q̄d aliud
est p̄nūciari. aliud est anūciari. aliud ē cū
ventur̄ esset. aliud cū venisset.

Queritur Postea de circūcisi
cessare ad quod sic obiicit Hēn. xvii. Erit
pactū meū in carne vestra in sedē eternū.
pactū aut̄ illud appellat circūcisionē. ḡ cir
cūcisio est in sedus eternū. ergo debet ser
uari in eternū. ḡ t̄p̄e gr̄e. ¶ Itē rō euacuatī
ōis signorū est: q̄a īpleta sunt figurata p̄
illa. sed signatū circūcisionis nō est adhuc
impletū. ḡ circūcisio nō debet euacuari: s̄
obseruari. Q̄ autē nō sit impletū signatū
circūcisionis: pat̄ q̄a sicut dicit̄ Auḡ i que
stionib̄ noui ⁊ vet̄is test̄i. figura future
resurrectiōis ḡnalis que erit i octaua era
te i circūcisione data est ut q̄i renouatio fa
tura in circūcisione dinoscēt. in illa aut̄ re
nouatione erit abolitio oīs corruptiōis: ⁊
pene. illud aut̄ signatū nudū venit nec im
plendū est nisi i fine mūdi. ḡ debet manē
circūcisio vsq̄ ad finē mūdi. ¶ Itē in t̄p̄e
gr̄e dicebat apl̄s ad Ro. 2. Circūcisio q̄dē
p̄dest si legē ob̄snes. ḡ vtilis ē cū obserua
tione legis t̄p̄e gr̄e. ḡ debet manē. ¶ Itē
i Job. 2. qui dicit̄ se in x̄po manere debet
sicut ⁊ ille ambulauit ⁊ ipse ambulare. i
Pet. 2. X̄ps p̄ nobis passus est nobis relē
quens exēplū. Hēḡ nāq̄ in dialogo dicit̄.
Redēptor n̄ p̄ mortale corp̄ oē q̄d egit
nobis in exēplo p̄buit: ut p̄ n̄faz viriū
modulo eius vestigia sequētes in offenso
pede opis p̄ntis vite carpm̄ v̄tā. s̄ x̄ps
circūcisus ē. ḡ ⁊ nos ad exēplū ei circūcidi
debem̄: cū ipse hoc egerit i corpe mortali.
⁊ sicut dicit̄. Quicq̄d in mortali corpe egit
nobis in exēplo p̄buit. ¶ Itē apl̄s t̄p̄e
gratie legit̄ Abimoreū circūcidisse Act.
xvi. ergo exēplo x̄pi ⁊ apl̄ico erit circūcisio
t̄p̄e gr̄e faciēda. ¶ Con. Ad Gall. 5. Si cir
cūcidim̄ x̄ps nihil p̄derit vobis. ⁊ Act.
xv. ex cōilio ap̄loꝝ vbi sup̄ hoc mouebat̄
questio: determinat̄ q̄ circūcisio nō est ser
uāda. ¶ Itē querit̄ cū x̄ps legal̄ circūcis̄
⁊ baptizatus: quare nō circūcidimur eius
exemplo sicut baptizamur eius exemplo.
¶ Itē cū baptizatus sit remediū cōtra pec
catū. Saluator aut̄ q̄ cōceptus est de spiritu

sancto non habuit in se aliqd pctm. q̄ nec debuit suscipere remediū cōtra pctm. q̄ non debuit baptizari nec etiā circūcidi cū ip̄a circūcisio i remediū in stituta fuerit. ¶ R^o f^o Aug. in q̄nibus noui et ver. testi. circūcisio vsq; ad xpm̄. indulta ē habraaz Habraā aut circūcisionē i pmissio xpo accepit ut tā diu circūcisio curreret q̄ diu xps nasceret. pmissus habrae q̄ oēs gentes in stificaret p fidem: sicut fuerat iustificatus habraā. ita debuit circūcidi ut ipse pbaretur esse q̄ pmissus habrae esset. ita ut de cetero circūcisio cessaret i pleta pmissio. baptis^m autē nō debuit cessare: q̄ forma renascibilitatē ē a xpo cepta. nō p̄ data et vsq; ad xpm̄ cōsumata. ¶ Ad p̄mū q̄ qd obicit q̄ circūcisio ē in fedus eternū. dō q̄ fedus eternū pōt itelligi q̄tū ad signū vel q̄tū ad rē signatā. Quātū q̄ ad signū seu figurā non est circūcisio in fed^o eternū sed q̄tū ad rē signatā. vñ dicit glo. Sēn. xvii. i fedus eternū: q̄ aliqd eternū signabat et hoc adhuc tenet et obfatur a xp̄iano: signat enī circūcisio abolitionē culpe. et hoc est p gratiā i p̄nti que datur in baptis^m. et signat abolitionē pene et h̄ ē p gloriā i futuro scz i ḡnālī resurrectionē. Et hoc est qd dicit Aug^o cōn faustum. Si queris q̄re nō circūcidat carne xp̄ian^o. et si xps nō venit legē soluere. R^o imo iaz ideo nō circūcidat xp̄ianus. q̄ id qd ea dem circūcisione pp̄habat iā xps iplēuit. expoliatio enī carnalis generationis: que illo facto figurabat iam xp̄i resurrectionē i pleta ē: qd i n̄ra resurrectionē futuz sacramēto baptis^mat comedat. Nā neq; penit^o debuit auferri noue vite sacramētum: q̄ restat adhuc in nobis futura resurrectio mortuoz: et in melius tñ id est succedente baptis^mo debuit cōmutari. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ signatum circūcisionis dicit i pleri dupliciter. i exēplo seu cā: et in re seu effectu. In exēplo seu in cā signatū circūcisionis i pletū est in resurrectionē xp̄i q̄ est cā et exēplū nostre resurrectionis. In re x̄o et in effectu nūdum cōpletum est. q̄ nō ē adhuc nostra resurrectio generalis. et iō q̄ iam cōpletū est in cā seu in exēplo. si gnum illud euacuādū ē. et hoc est qd dicit Aug^o cōtra faustū q̄ adhuc pmittit ecclie id est corpi xp̄i et in manifestatiōe p̄statur in xpo capite corpi saluatore. i. in xpo me

diatore dei et hoīū; hōīe xpo i hu. Jā vtiq; cōpletum ē. qd enī pmittit nisi vita etna ex resurrectionē a mortuis: hoc iā cōpletū est i illa carne que verbū factum est: et qd fidelibus pmittit in iudicio iā cōpletū ē in exēplo. ¶ Ad tertiu dicendū scdm q̄ dicit ibi glo. q̄ loquit ibi ap̄lus p̄ statum legis veteris: i quo statu p̄fuit circūcisio sed nō p̄fuit ad salutē sine sp̄iali ob seruatiā legis. et ideo dicit. circūcisio p̄ vest si legē obserues. si autē p̄uaricator sis legis circūcisio tua p̄pucium facta ē. tpe autē gratie p̄ q̄ veritas exhibita ē nō mō nō p̄dest sed etiā obest. Un̄ Greg. ad Gall^o s^o dicit. Si circūcidimini xps vobis nō p̄derit. ¶ Ad quartum p̄t; responsio ex p̄cedenti capitulo. Nā xps non suscepit circūcisionē ad exēplum imitationis sed p̄ dispensationē ad fidē redēptionis. ut mō straret ille esse qui fuerat pmissus habrae Unde Amb^o sup illud ad Gall. 4°. factum sub lege dicit. Saluator: fieri debebat sub lege ut circūcisus appareat filius habrae cui pmissus erat signū habens eius cui pmissus fuerat in quo impleta erat circūcisio. et ideo signū iā cessat. ¶ Ad q̄ntum dō p̄ Aug. in q̄nibus noui et ver. testi. Paulus cū predicaret iā nō oportere circūcidi q̄ ip̄m thimothēū circūcidit p̄pter scādalum iudeoz. Maluit enī rē sup flūā facere q̄ impitōs ex quib^o aliq̄ possint saluari scādalo esse: sicut et ipse saluator iussit: ut leprosus offerret munera p̄muneratione suā sicut p̄ceptum erat a Moyse Mat^h. viii. Et subiicit in testimoniū illis ut hec res testis esset cōtra illos q̄ saluator nō erat legis inimicus. ¶ Ad illud autē qd querit quare non circūcidimur exēplo xp̄i sicut baptizamur: pat; r̄nsio ex p̄dicti. q̄ sicut dicit Aug^o in q̄nibus noui. et ver. testi et Amb^o. Circūcisio fuit ad p̄bationē q̄ ipse esset q̄ pmissus eēt habrae ita ut de cetero circūcisio cessaret impleta pmissio. baptis^mus x̄o erat i formā imitationis. Un̄ sicut dicit Aug^o in q̄nib^o no. et ver. testi. dignū erat ut ipse exēplo esset futuris filiis dei et qui p baptis^mum filios dei fieri docebat debuit in se hoc visibiliter demonstrare. ¶ Ad vltimū x̄o qd obicit q̄ baptis^m est i remediū cōtra peccatū; Respondet Aug^o in q̄nib^o noui. et ver. testi. Baptizatus est saluator: non vtiq; p̄pter

peccatū: sed ppter iusticiā cōplendā hoīs
cām in se suscipiens: et p regenerationē filios
dei fieri docens baptizari debuit: ut in se
hoc ostēderet ratū: facile enī pbat qd dī
si videat fieri a mgro. qd sili mō de circū
cisione obicit sufficientē responsū est.

Postea queritur de cessatione
sabbati. Ad qd arguit
ex auctoritate. Exo. xxxi. Custodiant filii
isrl et subdit pactū est sempiternū iter me
et filios isrl signūq; ppetuū. sed si pactum
est sempiternū sempiternē manet illud qd
pepigir deus cu; filiis isrl. sed nō pepigir
nisi observatiā sabbati. q̄ observatiā sab
bati sempiterna est. ¶ Item si est signum
ppetuu ppetuo signat. et si ppetuo signat
ppetuo est. q̄ custodia sabbati ppetua erit
¶ Itē Leui. xxi. dī de sabbato. Dē op' fui
le nō faciet in eo legitimū sempiternū erit. q̄
lex sabbati lex sēpina ē. q̄ semp fuanda. ¶
Itē Eze. xx. Sabbata mea dedi eis vt eēt
signū inter me et eos et scirēt qā ego dñs
scificans eos. ¶ Itē ibidē sequit. Sabbata
mea scificate vt sit signū int me et vos: vt
sciatis qā ego dñs deus vī. Ex hoc arguit
Si aliqd est signū alicui' signati habētis
semp eandē necessitatē et vilitatem ut si
gnēt: hui' signi euacuatio nūq; erit vtil
sed dānosa: sed signatio sabbati est talis.
signat enī sicut dicit ppha Ezechiel apud
intellectū ut sciatur qd dñs ipse sit deus.
hoc autē scire semp et ppetuo est vtile et ne
cessariū. ergo euacuatio sabbati nunq; erit
vtilis semp igit est seruādū. ¶ Itē qd ma
gis et amplius in lege dīnorū pceptorū
seruandū p̄cipit erit amplius obfuandū
Sed tale est pceptū de sabbato. Nā et ante
legem pceptū est. Exo. xvi. et in lege p̄ce
ptorū moralīū. Exo. xx. et in lege p̄ceptorū
iudicialīū. Exo. xxiii. Sex dieb' opaberis et
septima die cessabis. ¶ Itē in lege p̄cepto
rum figuraliū. Exo. xxxi. Videre ut sabba
rum meū custodiat qā signū est. ¶ Item
in repetitiōe legis p̄fractionē tabularū.
Exo. xxxv. Sex diebus facietis opus: septi
mus erit vobis sanct'. ¶ Itē in lege Leui.
xix. Sabbata mea custodite et xxiii. dies se
ptimus qā sabbati reges ē vocabit scīs.
¶ Itē in lege numeroz p̄uaricator sabb
ti punitur morte. Num. xv. vbi legit quō
colli gēs ligna in sabbato punit morte. ¶
Itē in lege Deuf. repetit' deuf. v. ¶ Item

in pphetia illud p̄cteris exprimit obser
uandū Eze. xx. In p̄ceptis meis abulate:
et iudicia mea custodite: et sabbata mea sci
ficate. Ex his igit arguit: si nullū d̄ p̄ce
pris dīne legis iuenit cū tāta frequentia
repetitū. nec cum tāta districtione et auto
ritate mandatū: nullū p̄ceptū legis apli' q̄
sabbatū ē custodiendū. ¶ Si q̄ p̄cepta mo
ralia semp sūt seruāda et istud silitur: cu;
etiā iter moralia numeret et maiorū aucto
ritate obseruādum inbeat. ¶ Itē saluator
cu; iudeis de sabbato disputās. Mat. xii.
nō dixit sabbatū tpe grē nō eē fuandū. q̄
q; necessitate possit sine offēsa violari. Cū
q̄ nō retractet a xpo semp erit fuandū.
¶ Itē querit cū illud qd ē institutū dīna
auctoritate nō possit mutari nisi dīna au
toritate. Quā auctoritate dīna euacuata
sunt et sacrificia et circuncisio et sabbata et
alia in obfuatiis legalīū in iudicialū. Si q̄
vīna auctoritate nō sūt interdicta: semp
erūt seruāda. ¶ Querit q̄ in quo loco enā
gelii ista sūt retractata. ¶ Itē tpe grē ob
fuat tps pasce: et tps p̄tecostes. q̄ iste erat
solēnitates legales. Exo. xxiii. et Leui. xxiii.
q̄ pari rōne et alie solēnitates legales. q̄ et
sabbatū et cenophegia et alia maxime cu;
sint vacatiōis grā que ē ad deū istitura.
Con. iiii. ad Gall. Cū cognoueritis deum
quō auertimini ad infima elemēta mūdi.
et subdit. dies obfuatis et menses et tempa
et ānos. timeo ne forte sine cā laboraueris
in vobis. vobis Hic. Jam obfuatis dies iu
daici ritus ut sabbata zc. et subdit. Adēs
obfuatis ut neomenias tpa putantes implē
dīuinū p̄ceptū. Exo. xxiii. Tribus vicibus
anni mibi festa celebrabitis: et annos ut se
ptimū ānū et quinquagesimū. Leui. xxv. ex
quo relinquit qd sabbata nec cetera legis
festa sūt obfuāda. R' i sabbato duo sūnt
sc; determinatio diei talis septime: et hec
fuit figuralis. et figura rei quā adueniēte
debut cessare sabbatū. fuit enī figura ge
tis nostre quā habem' in p̄nti p gratiam
xpi. et p gloriā in futuro. et ita non debuit
obfuari q̄tū ad determinationē diei septi
me. ¶ Itē in sabbato fuit scificatio et q̄tū
ad hoc fuit morale. et adhuc obfuat vt oī
sum est sup qōne de tertio p̄cepto deca
logi. Nemēto qd diē sabbati scifices et H
est qd dicit Aug' con faustū. cum queris
sabbati ocū; quare non obfuat xpianus.

R^o imo id ppter ea nō obſuat xpianus: q̄
q̄ ea figura pfigurabat iam xps impleuit
in illo quippe habemus ſabbatū qui dixit
Mat h. xi. Venire ad me oēs qui laboratis
et onerati eſtis. Unde nō q̄ in ſabbato fi
gurabat quietes p gratiā in xpo: et q̄es eter
na cui⁹ ſpes nobis reuelata eſt. et ideo nō
manet niſi ad legendum ſolū et non ad ob
ſuādum. Et hoc ē qd̄ dicit Aug⁹ in eodem
libro Ceſſationē ſabbatorū iā quidē ſupua
cuā ducim⁹ ad obſuādū: ex quo ſpes reue
lata eſt noſtre quietis eterne et nō tamen
ad legendū et intelligendū. ¶ Ad p̄mū q̄
et ſectū dū dīcēdū q̄ ſcriptura eternum
ſeu ſempiternū accipit multipliciter: p̄pe
coſter. p̄m^o quid. p accidens. methaphorice.
p̄prie tribus modis. minus p̄pe. magis p̄
prie. et p̄p̄riſſime. p̄p̄riſſime igit cui⁹ nō
eſt principū nec finis durationis et ſtabi
litaris et hoc mō dī deus etern⁹ tū et i b
ſenſu dicit Danie. 7. Prās eius prās eter
na. et is. 9. Scil. Qui viuit in eternū creauit
oīa ſimul. ¶ Minus p̄prie qd̄ habet prin
cipium ſed nō finē duratione: quīs finē ha
beat quodāmodo in ſtabilitate. q̄a mutat
quō dicit pena eterna. 25. Mat h. Ite ma
ledicti in ignē eternū. ¶ Magis p̄prie qd̄
habet principium ſed nō finem in durati
one vel ſtabilitate quō dicit vita eterna.
Job. 17. Dec eſt vita eterna vt cognoſca
te deum. ¶ Coſter et extēſo vocabulo ac
cipitur eternū ut dicat eternū cuius finis
nō conſtituit in humana acceptione. Et hoc
tripliciter. p̄ dicit eternū cui⁹ finis nō con
ſtituit in cognitione. Deut. 29. Abſcondi
ta a dño deo noſtro manifeſta ſunt nobis
et filiis veſtris vſq; in eternū. ¶ Secundo
modo cuius finis nō conſtituit in affectiōe
f^o quē modū. 3. Reg. 3. dixit berſabe ad
dauid. Uinat dñs meus rex in eternū. ¶
Tertio mō cuius finis nō conſtituit i recor
datione. 4. Jof. de lapidibus extractis ex
aluceo iordanis. Id circo poſiti ſūt iſti lapi
des in monumētū filiis iſrl vſq; in eternū
Secūm qd̄ et accipit eternū ut dicat eter
nū cuius finis nō determinat i duratiōe.
Et hoc tripliciter: dicit enī eternū condi
tione. p̄s. Thronus eius ſicut ſol i oſpectu
meo. et ſicut luna p̄fecta in eternū. dicit d̄
dauid cui nō determinat finis regni i ſuc
ceſſorib⁹ dauid ſi fuſſent mandata dei
dī etiā eternum iure. Joſue. 14. Jurauit

Moyſes caleph terraz quā calcaverit pes
tuus erit poſſeſſio tua et filioz tuoz i eter
nū: q̄a nō determinabat finis in iure poſſi
dendi. ¶ Ite dicit eternū ſigtiōe quō dī
de ſabbato. 31. Exo. pactū ē ſempiternū
ſignūq; p̄petuū. et Sen. 17. dicit d̄ circun
ſiſſione ad habiā. Statuā pactū meū iter
me et te federe ſempiterno. glo. q̄a figura
bat eternū. ¶ Ite eternū p accidens dī qd̄
p aliud noiatur eternū. et p b̄ tripliciter.
ratiōe ſm qd̄ dicit tempus eternū. q̄a rō
tpis i diuina diſpoſitiōe eterna ē. Baruc.
3. Preparauit terrā in tpe eterno p̄miſſio
ne. f^o quē modū dicit. pactū eternum in
quo eſt ſpōſio boni eterni 23. 2. Reg. dicit
dauid. nec tāta eſt dom⁹ mea apud deum
ut pactū eternum iniret meū firmum in
oīb⁹ z. ¶ Ductione et f^o hoc ſacramētū
circunſiſſiōis p ſtatu ſuo ducebat in ſedus
eternū. Un Sen. 17. Erit pactū meum in
carne v̄ra in ſed⁹ etnū glo. quoniā ad eter
nitatē ducit. ¶ Ite methaphorice dī eter
nū tripl^r ſtabilitate. p̄s. Qui oſidit i dño
ſicut mons ſyon non cō. ineter. q̄ bi. in ie.
diuturnitate et ſic qd̄ ē diuturne p̄manē
tie dī etnū. 33. Deut. d̄ pomis colliū eterno
rum. ¶ Inuiolabilitate et ſic illud qd̄ nō ē
fas violare dicit eternū. Exo. 22. Cuſtodi
xbum iſtū legitimū tibi et filiis tuis vſq;
in eternū. ¶ Per hāc diſtinctionē patz re
ſponſio ad p̄mū: q̄a ſabbatū dicit pactū
ſempiternū ſiguratione: q̄a ſez figurabat
eternā quietē vt dicitū eſt. vñ ad determi
nationē ſubdit qd̄ ſignū eſt p̄petuū. ¶ Ad
ſecundū et qd̄ obicit q̄ ſi ſignū p̄petuum
eſt p̄petuo erit obſeruādū. R^o ē q̄a ſabba
tum dicit ſignum p̄petuū. al^o rōne p̄petui
ſignati qd̄ eſt q̄es eterna: uel rōne p̄petui
ſigni qd̄ ē duobus modis. Eſt enī ſignum
in facto et ſignū in xbo: ſignū in xbo ē ad
auditū: in facto ad aspectū. ¶ Ite ſignum
in ope: ſignū in lectione. vñ q̄ q̄ ſabbatū
p̄petuū ſignū ē nō in obſeruātia opis: ſed
rōne xbi ſeu lectionis. Un Aug⁹ oītra fau
ſtum vacationē iam ſupua cuā ducim⁹ ad
obſuādū ex quo reuelata eſt ſpes n̄re q̄etis
eterne nō tū ad legendū. ¶ Ad tertū qd̄
obicit q̄ dicit legitimū ſempiternū. vñ
q̄ ſempiternū accipit methaphorice p iui
olabili. Legittimū ē ſempiternū dī iuiola
bile mādatū qd̄ nō licebat p̄mitti tpe
legis. ¶ Ad q̄rtū dīcēdū q̄ ſigni vtilitas

manet. Non d tñ s^o zero. sup ill d ad Gal.
3°. Ex opibus legis spm accepistis an ex au
ditu fidei biprita sūt opa legis. Nā ptim
in sacramētis: ptim i moribus accipiuntur
Ad sacramta prinēt circūcisio. sabbatum
noemenie. sacrificia hui^o obfuarie. Ad mo
res aut nō occides: nō mechaberis. Scdm
hoc q̄ dicēdū q̄ i moribus utilitas est i cu
stodiēdo. ¶ In sacramētis hō utilitas est
in itelligēdo: ga sicut dicit zero^o. si nō in
relligant^r et si obseruēt. in illis sola fuitus
est qualis erat in pplo iudeoz: quo ad ru
des. si hō obfuarē et intelligā. p̄sūt si tpi
ōgruūt sicut a moysē et p̄p̄bis obseruata
sūt. Si hō itelligā et nō obfuarē. sicut p̄
sunt si tpi nō ōgruūt: et tūc utilitas illoz
est i cōreplatiōe nō i executiōe. nō ōgruūt
aut obfuarie tpi gratie. ga cū cā pmissio
onis xp̄i instituta sint si fuarent viderēt
ad huc pmittere. Cessare q̄ debēt sicut dicit
beat^o Aug^o q̄ tū ad obfuarie ut appareāt
signa iā futuri xp̄i fuisse. utilitas hō cōre
platiōis semp eadē ē. ¶ Ad q̄ntū dicēd
q̄ p̄ceptū de sabbato ita frequēt in lege
diuina iteratū est: hoc nō ē rōne lrālis ob
seruarie mādati. sed rōne cē mandati. Cā
aut sabbati sic dicit Jo. dam^o fuit vacatio
que est ad deū: ut ille carnalis p̄plus et ter
renis cupiditatib^o implicatus: p̄ticulari vi
te tribuēt vacationi et uenerationi dīne.
Quia hō ille p̄plus dure ceruicis difficilli
mus erat ut abstraheret a terrenis et con
uerteret ad celestia et dīna. Inde ē q̄ def
miata dies vacatiōis. s. septima repetebat
eis frequēter in iustitōe: et trāsgressio puni
ebat cū magna districtiōe et seueritate. ¶
Sp̄iali hō pplo tpe gratie totū tēp^o vite
indicat uenerationi dīne. et iō determinatio
t̄pis vacatiōis et ueneratiōis dīne ut sab
batum euacuari debuit tpe gr̄e. festiui hō
dies ut vnica a xp̄ianis seruāf sicut dēm
est sup qōne de p̄cepto sabbati alia rōne.
¶ Ad aliud dicēdū q̄ obseruatiā sabbati
lrālem retractauit saluator s^o quod dicit
Aug^o i questiōib^o noui et vet. testī. Salua
tor sabbatis opans. Job. 9°. et i firmos sab
batis lectū portare precipiēs. Jo. 5°. Scdm
sensū iudeoz sabbatū soluebat. ga iā sab
ba ti temp^o cessabat. ¶ Ad aliud dicendū
q̄ obseruatio imūdicarū q̄ntū ad tactum
retractata est a xp̄o: q̄ntū tetigit leprosum.
Mat. 8°. et q̄ntū tetigit mortuū. Mat. 9°.

Obfuarie hō imūdicarū q̄ntū ad gustū re
tractata ē. Mat. 15. q̄ntū dixit nō qd̄ itrat
os coingnat hoīez. ¶ Itē obseruatiā sa
crificioz retractata est a xp̄o. Mat. 9°. cū
dixit misericordiā volo et nō sacrificium. et
Job. 4°. venit hora et nūc est. Quā veri ad
oratores adorabūt in spū et x̄itate et ibidē
Uenit hora qua neq̄ ierosolimis adorabit
patrē in quo retractat ritū cerimoniarum
cult^o tēpli. ¶ Itē retractatio. circūcisiois
est in institutiōe baptismi. et primo quo ad
necessitatē Job. 3°. nisi quis renat^o fuerit
ex aqua et spū scō non intrabit in regnum
celoz. ¶ Scdo q̄ ad utilitatē. Marc. 16°.
Qui crediderit et baptizatus fuerit salu^o
erit. ¶ Ad vltimū qd̄ querit de obfuarie
pasce et pentecostes. qd̄ q̄ non obseruatur
ea rōne qua seruabāf in lege. In lege enī
seruabāf i figurā futuri. nūc hō seruatur
in rememoratiōe et rep̄tatiōe p̄teriti.
pasca i memoriā dñice resurrectionis. p̄te
costes i memoriā spūs sc̄i missionis.

Cōsequēter queritur utrū
obseruantiā le
galium fuerit idifferēs tpe gratie h̄ ē q̄ntū
de tēpe cessatiōis legalū. Ad qd̄ obicit
Ro. 7°. Si mortuus fuerit vir uxoris libe
rata est a lege viri. et itendit aplūs oīdē
p̄ illud exemplū q̄ tēpe gratie sum^o liberi
a tentiōe legis q̄ntū ad legalia. Ex quo ar
guif: si obfuarie legalū ante legislatiōz
erat idifferēs. s. postq̄ data est lex facta ē
debita. Ergo soluto legis debito erit idif
ferens. q̄ possūt legalia sicut circūcisio et
cetera obseruari sine pctō tpe gr̄e. ¶ Itē
Paulus p^o passiōe xp̄i et etiā ascēsiōem
obseruauit circūcisioē. iō. Act. assumens
thimothēū circūcidit eum p̄p̄ iudeos: quī
erāt i illis locis. sed constat q̄ nō circūcidit
set si illicitū esset. ¶ Itē dicit Aug^o i qō
nibus noui et vet. testī. q̄ circūcidēdo th̄i
mothēū: maluit rē supflua facē q̄ infirmis
credētib^o scādalo eē. Ergo circūcidere p^o
ascēsiōe dñi idifferēs est: nec est cōtra
veritatē vite: cū p̄pter scādalu vitādum
nō sit cōtra veritatē vite aliqd̄ faciendū.
¶ Itē Act. 15. cōniritur qd̄ idē paulus p̄m
ritū nazareoz in thenensis caput totonde
rat. ¶ Itē Act. 21. i i r̄m cōsilio Jacobi pu
rificatus s^o legē et templū intravit et ho
stiam obtulit. Ex quib^o reliq̄ q̄ obfuarie
legalū idifferēs ē tpe gratie. ¶ Cōtra

ad Gal. 4. dicit apl's cū cognouerit deū
quō ouertimini: iterū ad infima ⁊ egena
elementa quib' denuo fuisse uultis. glosa
Jero. id hoc dicit: ga legis obſuātia cui ō
diti tūc erāt. erat peccatū pene par fuitu
ri idoloz cui āte cōuerſionē ſeruierūt. de
nuo aut dicit ut oſtendat q' nō diſtat mō
lex p' xpm ab antiqua idolatria. ¶ Item
ad Gal. 2. cum petrus ueniſſet antiochia
in facie ei reſtiti ga reprehenſibilis erat:
prius enī q' ueniret quidā a Jacobo cum
gentibus edebat. cum autē ueniſſent ſub
traheret ſe ab illis timens eos qui erant
ex circūciſione. q' reprehenſibilis erat petrus
ex diſcretionē ciboz f' legem ciboz quā
fecit uenientibus iudeis: ſed nō ē reprehen
ſibilitas niſi ex culpa. culpa igitur erat pe
tro diſcernere cibos f' legē. ¶ Itē ibidē
dicit cū uidiſſem petrum non recte ambulāre
ad ueritatē euāgelii dixi ei corā omnibus
ſi tu iudeus cum ſis gentiliter uiuis ⁊ nō
iudaice quō cogis gētes iudaizare. Ergo
cōt' ueritatē euāgelii eſt iudaizatio: hoc
ē obſeruātia legalium p' paſſionē xpi. ¶ Itē
ad Gal. 5. Si circūcidimini xps nihil p
derit uobis. ſi dicat f' q' dicit Aug' in
epla ad Jeronimū q' petrus nō errauit in
eo q' eos q' ex iudeis crederūt putauerit
legē eſſe ſeruandā: ſed t' eo a recta linea ō
tiauit q' gentes coegerit iudaizare nō do
centis impio: ſ' cōuerſationis exemplo. vñ
f' hoc his qui erāt de iudeis erāt in diſfe
rentia legalia. hiſ t' qui erant ex gentib'
erant noxia. Et ideo paulus circūcidit thi
mothē qui erat de matre iudea. Act. 16.
non circūcidit autē titū qui erat ō gētili
Gal. 2. ſm hoc etiā ē petrus iuſte rep'heſ'
quia dabat exemplum credentibus de gen
tibus iudaizādi. Contra obiicit Jero' mul
tipliciter in epla ad aug. ſ' ſic. ſi p' euāge
lium bene facit qui legalia ſeruat i cheriti
⁊ ebyōis heresim dilabimur: qui ppter B
ſolū a patribus anathematizati ſunt quia
legis ceremonias xpi euāgelio miſcuerūt.
¶ Item idem Jeronim' dicit ceremonias
non eſſe pnicioſas his qui eas uelint ſicut
a parentib' acceperint custodire. Ego autē
ecotrario pnūcio oib' eſſe mortiferas ſeu
ex iudeis: ſeu ex gentibus. ſinis xps ad iu
ſticiam ōi credenti ad Ro. 2. ¶ Itē idem
Jero'. Jere. 23. Cōſūmabo teſtamētū nouū
ſup domū iſrl nō diē p'plo gētilū ſ' iudeis

nt non in uetustate lrē ſeruiant ſed in no
uitate ſpūs ad Ro. 7. ¶ Itē oibus d' Mat.
xi. Lex ⁊ pphete uſq; ad iobānē. q' uenien
te xpo obſeruātia legalium retractat. ¶ Itē
ſi legalia ſalutē nō afferūt p' paſſionē xpi
cur obſeruātur ſi autē obſuāda ſūt utiq;
ſaltē afferūt: nō enī obſuarēt niſi affererēt
ſalutē: neq; in diſſerētia ſūt inter bonū ⁊
malū ſicut p'bi diſputāt: bonū eſt cōtinētia
malū eſt luxuria: ſunt utrūq; indiſſerens
ambulare ⁊ digere. obſeruare autē cerō
nias nō pōt eſſe indiſſerēs ſed aut malum
eſt aut bonū: tu dicis bonū ego aſſero ma
lū non ſolū his q' ex gentib' ſed etiā his q'
ex populo iudaico crediderūt. ¶ Itē idem
iero'. O beate paulē qui in petro reprehen
dis ſimulationē quare ſe ſubtraxiſſet a gē
tibus ppter metū iudeoz. cur thimothē
ōtra ſnia; tuā circūcidere cogis. Rnde
his mihi ppter iudeos qui in illis lod'erāt
qui igitur tibi ignoſcis in circūciſione di
ſcipuli uenientis ex gētib' ignoſce ⁊ pe
tro p'deſſori tuo q' aliq' fecerit. p'p' metū
fidelium iudeoz. ¶ Itē idē Jero. didicim' q'
ppter metū iudeoz petrus Gal. 2. ⁊ pau
lus Act. 16. ⁊ 21. equaliter finxerūt legis
p'cepta ſeruare. qua igit' frōte qua auda
cia poteſt id paulus in altero reprehendē
qd' ip'e cōmiſit. ¶ Itē idē Jero' dicit Augu
ſtine paulus ſilauit ſe iudeū: ut illos lucrif
aceret. cur nō etiā ſacrificauit cū gētib'
quia et his qui ſine lege tāq; ſine lege eēt
fact' eſt: ut eos quoq; lucrifaceret: niſi ga
id fecit ut n' iudeus bene defendis pau
lum non q' ſimulauerit errorem iudeoz.
ſed q' fuerit uere in errore noua clemētia
apli: vñ iudeos xpianos uult facē ip'e iude
us factus eſt. Non enī poterat luxurioſus
ad frugalitatem reducē niſi ſe luxurioſū
pbaſſet qd' eſt incōueniēs. ¶ Si t' dicat
ſicut dicit iero' ſup illud ad Gal. 5. Si cir
cūcidimini xps uobis nihil pderit: q' legalia
poſt xpi paſſionē ſūt mortifera niſi diſpē
ſatorie cuſtodiat. ⁊ uterq; ⁊ petrus ⁊ pau
lus ſentit legē nō eſſe tenendā ⁊ ga in ōi
gente quicumq; timer deū ⁊ opat' iuſticiā
acceptus eſt illi Act. 10. uterq; t' cauta ſi
mulatione diſpenſat: petrus ſubtractione;
paulus reprehenſionē ad Gal. 2. paulus in
petro hoc reprehendere non potuit qd' ip'e
fecit: nec arguere ſimulationē cui' ⁊ ip'e
reus erat. ¶ fuit g' reprehenſio nō uera ſ'

ois p̄fatoria. ¶ Cōtra obiicit Aug^o i epla
ad Jero. si ita est q̄ petrus nō fuit rephēn
sibil nec pauli rephēnsio vera: mentitus
ē paulus. Si enī hoc fecit petrus qd̄ facē
debuīt mētū paulus: qui dicit q̄ eū: vī
derit nō recte ambulātē ad veritatē enā
gelii. Quisq̄ enī facit qd̄ facere debet: re
cte vtiq̄ facit: et ideo de illo falsū dīc̄ qui
dicit nō rectum fecisse qd̄ nouit eū facere
deuisse. si aut̄ verū scripsit paulus verū
est petrum non recte ambulasse ad euāge
lii veritatem. ¶ Item dicit Aug^o. Si ad
scripturas sanctas admissa fuerit officio
sa mendacia qd̄ in eis remanebit auctori
tas. Cū enī cōtra sensum lectoris aliqd̄ oc
currerit officiosū mēdaciū reputabī: sed
illud sequit̄ si dicat̄ petrus nō vere rephē
nsibilis fuisse cū paulus scribat̄ ipsū nō
recte ābulasse et q̄ restitit ei q̄ rephēnsibi
lis erat. ¶ Itē idē ad eundē q̄ obiicit non
esse medium inter bonū et malū: et q̄ legis
cerimonias obseruare nō potest: esse in dīf
ferens: cur non dicam̄ p̄cepta illa veterū
sacramētōz nec bona. q̄a non eis iustifica
mur. vmbre enī sūt p̄nūciantes gratiam q̄
iustificamur. nec tamē mala: q̄a diuinitas
p̄cepta sūt t̄pibus p̄sonisq̄ cōgruentia cū
me adiuuet p̄phetica sententia qua dicit̄
de^o se illi populo dedisse p̄cepta nō bona
non dicit̄ mala ut monstrēt indifferentia
¶ Itē idē ad eundē qd̄ obiicit q̄ lex et
p̄p̄ete vsq̄ ad iohānē zc. hui^o nō probat
qd̄ dicit̄. Nō enī arbitroz ipsū dñm̄ falla
citer a parentib^o circūcisū Lnc. 2. nec cum
dixisse fallaciter leproso Math. 8. Uade
et ostende te sacerdotib^o: et offer p̄ te sacri
ficiū. Ergo sicut veraciter fuit x̄ps circū
cisus et veraciter ex p̄cepto dñi obtulit le
prosus sacrificiū legis vere fuerūt legalia
obseruata ab apl̄is. ¶ Itē idē ad eundē
sicut libera voce p̄nūcias cerimonias mor
tiferas tam his qui ex iudeis q̄ his qui ex
gentib^o: ita p̄ tēpe hoc vocē tuā oīno affir
mo et addo. quicūq̄ eas seruauerit nō solū
veraciter sed etiā silate eū. in baratrum
diaboli deuolutū. sed sic silationē ap̄toz
ab hui^o t̄pib^o rōe seceris: ita ego pauli ve
racem cōuersationē ab hui^o t̄pib^o quis nō
simulata cerimoniarū obseruatione secer
no: qm̄ tūc fuit approbāda nūc detestāda
¶ Itē idē ad eundē. Sacramēta iudeoz
nō sic fuerūt ab obseruantia auferēda ut

tanq̄ detestāda et similia idolatrie vide
rentur. sed si a cōsuetudine iudeoz quib^o
auctoritate diuina erat imposita statī p̄
passionē sicut mortifera tollerent̄ vidēnt̄
fuisse detestanda et damnanda. Non igit̄
statim auferri debuerūt a cōsuetudine iu
deoz: qd̄ videtur exp̄sse ex cōsilio ap̄toz
in verbis b̄ti iacobi ad paulū Act. 21. ¶
Itē idē ad eundē. Fateor in hoc q̄ epla
mea cōtinet videlicet sacramēta iudeoz
a paulo suscepta ut doceret ea nō esse p̄ni
ciosa his qui sicut a parentibus acceperunt
p̄ legē vellent ea custodire min^o me posuiss̄
se illo dūtaxat t̄pe quo primū fidei gr̄a re
uelata est: tūc enī hoc nō erat eis p̄niciosū
progressu hō t̄pib^o ab oībus xp̄ianis ille ob
seruatōnes deserent̄. ¶ Itē idē ad eundē
si tunc deserēt nō discerneret q̄ domin^o
pp̄lo suo p̄ moysen p̄cepit ab eo q̄ i tēplis
demonioz. spirit^o imūds instituit: qd̄ est
maximū incōueniens. Reliquit igit̄ q̄ nō
erat continuo: sed paulatim manifestata
p̄dicatione gratie deserēda. ¶ Itē idē ad
eundē ait apl̄us ad Gal. 5. Si circūcidimī
x̄ps vobis n̄ p̄derit. recepit q̄ thimothēū
et fecit nihil sibi p̄fuisse xp̄m. an q̄a b̄ fal
laciter factū est ideo nō obfuit: cū ipse hoc
posuit nec etiam veraciter sed simpliciter
dixit. si circūcidimī zc. Si q̄ nō ē ibi sub
intelligendū. si circūcidimī fallaciter. q̄
nec dicendū erit paulū fallaciter circūci
disse thimothēū. uel ap̄tos legalia fuasse
¶ Item idē ad eundē cū venisset fides q̄
illis obseruationib^o p̄nūciata ē: et p̄ mortē
et resurrectionē dñi reuelata: obseruantie
ille tanq̄ vitā sui officii amiserūt. Sicut q̄
defūcta corpa amicoz deducēda erāt cum
bonoz ad sepulturā: nec simulate. s̄ religi
ose. Nō aut̄ cōtinuo deserēda. p̄de hō qd̄
quis xp̄ianozū seu ex iudeis nuptias volu
erit celebrare tāq̄ sopitos cinēs erūs nō
erit pius deductoz uel baiulus corpis: sed
īpius sepulture violatoz. ¶ Itē idē ad eū
dem qd̄ obiicit q̄ paulus in petro rephēn
dere nō potuit q̄ ipse fecit. Credo paulum
non ita egisse qm̄ thimothēum circūcidit
Act. 16. uel chentris votū p̄soluit. Act. 18
uel ierosolimis a iacobo monit^o legalia illa
suscepit Act. 21. ut putare vidēt̄ p̄ illa le
galia saltē vari: s̄ ne illa que in vmbis fu
turozū deus fieri iusserat tanq̄ idolatriā
gentiū dampnare videret̄ hoc enim est q̄

illi Jacobus ait Act. 21. **V**ides inquit frat
quot milia sunt in iudea etc. **I**tem idē ad
eundē in alia eplā. si obiciās paulū aliqñ
simulatōez fecisse qā dicit fact⁹ sū iudeis
tanq̄ iudeus nō a me docendus es: quomō
intelligat: factus ē enī tanq̄ iudeus com
passione misericordie nō simulatiōe falla
cie: fit enī tanq̄ egrotus qui mīstrat egro
to: nō cum febres se habē mentis: sed cum
aīo cōdolentis cogitat q̄admodū sibi fui
ri velle si ipse egrotaret. Ex his igit̄ reli
quit Aug⁹ legalia p̄ tpe in quo p̄mo fidei
gratia reuelata est in differentia illis q̄ ex
iudeis dūmō nō cōstituerēt in eis spem sa
lutis et vera legalia ab aplīs fuisse suata
et petrū x̄o reprehēibile: et paulū x̄o nō re
phēdēdū. **R**⁹ v̄d q̄ ad diuersa respiciē
tes circa istū articulū aliqñ diuersa sensif
se nō tamē cōtraria cū dicat Jero⁹ in eplā
ad Aug. Nō multū interest inter meam et
tuam s̄ntiam: qā ego dico et petrū et paulū
timore fidelīū iudeoz legē exercuisse imo
simulasse mādāta. tu autē asseris eos hoc fe
cisse clemēter nō mētientis actu: s̄ cōpati
entis affectu. Dicēdū igit̄ q̄ beatus jero⁹
ponderās verba dñi Math. 23. Lex et pro
phete vsq; ad iohāne inclusiue. hoc ē mini
sterio iohānis cōpleto intelligit legalia re
tractata. et iō p̄ passionē x̄pi oībus inter
dicta seu in eis ponat spes salutis seu nō.
Prefea sicut ipsemet dicit i eplā ad Aug
Propter metū iudeoz petrus et paul⁹ eq̄
lirer s̄nterūt legis p̄cepta equaliter suari
qua ergo fronte paulus reprehēdat in alto
q̄ ipse cōmisit. q̄ imo alii exposuerūt cām
quā putauerūt nō officiosū mēdaciū dese
dentes sicut tu scribis: sed docentes hone
stam dispēsationē: ut et aplōz p̄ndētiam
demonstrarēt: et blasphemantes porphirii i
p̄ndētia cohercerēt: qui paulū dixit exar
sisse i inuidiā virtutū petri: et petrum et
paulū iter se puerili pugnasce certasse. **A**
Aug⁹ x̄o respiciēs ad cōsiliū aplōz et ad
verba iacobi Act. 15. et 21. in quib⁹ videt̄
ab aplīs cōcessū fidelib⁹ qui de iudeis erāt
legalia obfuari: nō tamē his qui de gētib⁹
imponēda: ne fide scandalizarent distin
guit tpa. p̄sonas. affectū. Tempota duo p̄i
mū cū cepit gratia fidei reuelari 2° cum
reuelata est. **I**tem p̄sonas fidelīū duplicif

qui d iudeis: et q̄ de gentib⁹. Item affectū
illius qui in legalib⁹ cōstituit spē salutis: et
illius q̄ non cōstituit spē salutis sed seruat
illa ex cā: vel p̄pter vitandū scandalū x̄pi
mi vel qā iustituta auctoritate dei. **S**cōm
hoc q̄ dicit Aug⁹ in eplā ad Jero. q̄ cum
dicit apls ad Gal. 5. Si circūcidimini x̄ps
vob⁹ nihil p̄derit: illos arguit q̄ se iustifica
ri in lege credebāt: nō qui legitima illa in
eius honore a quo mādāta sūt obfuabāt
que gratie reuelatione lati⁹ inotescēre ne
cessē fuerat aboleri. nō tamē ideo fuerant
tanq̄ diabolica gērium fugiēda sacrificia
etiā cū ipsa gratia iā incepat reuelari: que
vmbriis talibus fuerat p̄nūciata: sed p̄mit
tenda paululū eis: maxime qui ex illo pplō
cum dāta sunt venerant. postea x̄o tanq̄
cū honore sepulta sunt a x̄pianis omnibus
irrepabiliter deserēda. **A**d ea x̄o in quib⁹
videntur dissentire: qā q̄d vnus dicit
malū. alius dicit nō malū. nō ē cōtrarietas
qā iste dicit malū: quia interdētū et p̄hibi
tum. ille x̄o nō malū: quia q̄tū est de se nō
est malū nec bonū. **I**tem ad illud in quo
vident cōtradice: qā iste dicit seruāda
ille dicit nō seruāda. v̄d q̄ iste dicit non
suanda: qā p̄hibita et interdēta a x̄po. ille
vero adhuc seruāda p̄pter utilitatē vel
scandalū vitandū p̄ tpe: in quo nō erāt in
terdicta. nō enī dicit interdēta legalia: nisi
post gratiā fidei reuelatā. vnde illud lex et
p̄phete vsq; ad iohāne ostēdit legalia eē
mortua: hoc est salutī nō necessaria: nō tñ
mortifera quousq; reuelata gratia sunt pe
nitus interdēta ab aplō ad Gal. 5. Si cir
cūcidimini x̄ps vobis nihil p̄derit. Prefea
Ad aliud in quo sibi vident cōtradice
de simulatione v̄d q̄ vnus ponit s̄ latitōez
p̄ndētie scz Jero⁹. alius x̄o negat simula
tionē fallacie: et ita nō sibi cōtradīcunt. **D**i
camus igit̄ ad solutionē primo obiectoz
scōm q̄ dicit hugo de scō vic. in libro d̄ sa
cramētis iuxta Aug. vident̄ tria quedam
tpa distinguēda. primū ante baptisimū qñ
circūcisio sola statū habuit sine baptisimo
Novissime nūc p̄ circūcisionē solus baptis
mus statū habet sine circūcisione. fuit autē
mediū temp⁹ qñ circūcisio et baptisim⁹ s̄il
cucurreēt. circūcisio ut finiret baptisimus
vt cōfirmaret. oportuit. n. ut illa q̄ finiēda

erāt non subito sed paulatim dimitteren-
tur ut ostenderentur bona fuisse tpe suo:
similiter que incipienda erāt non subito
in auctoritatē sumerēt: ne pter rez aliūde
inducta pararentur. illa igit dimissa sūt
non proiecta. ista instituta sūt nō usurpata.
¶ Dicēd igit ad primo obiectū scdm hug
de sancto vict. q. 1. q. fuit baptismus cum
circuncisione in medio tempore ab inchoa-
tione sua vsq; ad passionē. ita fuit circun-
cisio cum baptismo post passionē xpi vsq;
ad tempus illud quo circūcisio ceperat p-
hiberi. vnde hoc tps mediū ptitū ē ante
passionē et post passionem. Ante passionē
aliquāto tpe noua sacramēta inchoata sūt
ad consuetudinē et vetera aliquandiu to-
lerata scdm dispensationē. ¶ Postq; autē
dictū ē. Si circūcidimī xps nihil proderit
nō poterat ad salutē p̄cipi. sicut p̄cipi p̄cipi
dictū fuisset masculus cuius prepūciū caro
circūcisā nō fuerit p̄cipit de pplo suo. Gen.
17. nō potuit circūcisio ab his qb; iniūcta
fuerat sine piculo salutis contemni. ¶ Ad
illud x̄o qd obūcis multipliciter de obser-
uantia legalium a paulo. dicendū ē hug. q.
quēadmodū in principio baptismus a Jo-
hanne scdm solum sacramentum dabatur
Mat. 3. Ego baptizo in aqua ut hi qui ba-
ptizandi vsam non nouerāt erudirent. sic
in nouissimo a quibusdā fidelibus circūci-
sio dispensatione ē solum sacramentū susci-
piebat: ne hi qui circūcidi consueuerant
scandalizarent. similiter et de aliis obfua-
tiis legalium est intelligēdū. ¶ Ad obiecta
partis alteri patet sufficienter responsio
ex predictis fm diuersas considerationes
Jero. et Aug. ita terminatur pars ista in q̄
inquisitū est inquisitione generali et spāli
de lege et preceptis moysi.

Consequēs est
 ¶ Inuocata sp̄ritū sc̄i gratia inqui-
rere de lege et preceptis euange-
lii cuius inquisitionis erit talis modus ut
primo queramus in generali d latitōe et cō-
ditionibus legis euangelii. ¶ Deinde x̄o
in speciali de preceptis et cōsiliis euangelii
¶ Inquirentes aut in generali ad plenio-
rem et p̄fectiorē intelligentiā altius p̄scru-

antes querem. ¶ Primo an vna sola sit
lex data vel indita rationali creature. ¶
Secundo an preter legē inditā sit ponere
legem scriptā. ¶ Tertio an sint due leges
tm. lex nature. et lex moysi ita q nō regraf
lex euāgelii. ¶ Quarto an lex euāgelii ea-
dem sit cū lege naturali ul indifferēs. ¶
Quinto an eadē sit lex euāgelii cum lege
moysi. ¶ Sexto de differentia legis moysi
et euāgelii. ¶ Septimo de otinētia euāgelii
in lege moysi. ¶ Octauo de additiōe euā-
gelii ad legē moysi. ¶ Nonno de impletione
legis per euangelium.

Queritur igitur an

vna sola lex sit vada vel indita rōnali cre-
ature. ¶ Ad quod sic arguit. Vna ē veri-
tas de creatore. et ideo necesse ē vnā fidē
esse solū. hoc est verā credulitatez de ipso:
simili mō vna est magnificētia et maiestas
creatoris sub qua legaliter v; subici crea-
tura rōnalis. vna igitur erit lex solū obe-
dientie et subiectiōis s; creatore creature
rationalis. Similiter vna est latria condī-
toris: ga latria est sūme veneratiōis obse-
quiū. Quā aut p supabundantiā dicit vni so-
li cōuenit. si ergo vna est solū latria cōdi-
toris: vna sola lex erit d cultu et latria cre-
atoris. ¶ Itē vnitas est ex pre p̄cipii cre-
ature rationalis quia vnus est creator: s; r
vnitas est finis rōnalis creature: ga vnica
est beatitudo in creatore que ē finis rōna-
lis creature. Si igit lex est data vel indita rō-
nali creature ut ordinē sub suo p̄ceptio
ad suū finem vna lex erit. ¶ Itē lex non ē
aliud nisi descriptio debiti quo ad vitan-
dum malū et faciendū bonū. Si igit rō vitan-
di malū et faciendi bonū: vna est videlicet
auersio a cōmutabili bono et cōuersio ad
bonū icōmutabile vna sola lex erit. ¶ Itē
sicut dicit beatus Aug. Vnitas fidelium
et electoz est velud vnitas ciuitatis. Ciui-
tas enim est multitudo hominū i quoddā
vinculū redacta cōcordie: sicut dicit Aug.
ad marcelinū. vnitas aut cōcordie huius
nō pōt esse nisi sub eodē iure et lege p̄ma-
neant necesse est igitur vnā esse legē. ¶
Item earundē virtutū impossibile est esse
diuersas regulas et mādata: cū vni q̄stat
non sit nisi vna regula et vnus quo eius

operatio precipitur sicut vnus vitii vna est regula qua est declinandum et eius opa prohibetur. si ergo lex veri nois est descriptio regulari virtutis et perfecta aggregatio mandatorum. impossibile erit diuersas esse leges nisi dicerentur tot leges quot sunt precepta et virtutes quod nullus dicit. **C**on. Supponamus quod alibi probatum est. donum nature non esse sufficiens ad salutem sine dono gratie. Cum ergo sit differens species natura et gratia. Ergo et ordo nature et ordo gratie est debitum nature et debitum gratie. Si ergo nihil aliud est lex quam descriptio debiti ordinis. necessario duplex erit lex. scilicet lex nature et lex gratie differens. **I**tem sunt virtutes naturales et sunt virtutes addite. si ergo multiplicat lex secundum differentiam virtutis et hoc secundum primam intentionem. et si non secundum consequentem erit lex naturalis et lex addita rationali creature. Lex naturalis sicut indita. lex alia sicut supaddita. **I**tem apud ad Ro. 2. loquitur de vtraque lege. scilicet indita et supaddita: dicens. Cum gentes que legem non habent scilicet supadditam naturaliter ea que legis sunt faciunt ipsi sibi sunt lex. **I**tem lex supaddita multiplicat: quia est lex moysi: et lex euangelii. non est igitur vna sola lex. Quod concedendum est. vnde igitur iuxta apostolum quod est differentia legis. prima vna que est indita et hec est lex naturalis. Alia vero est supaddita: et hec multiplicat sicut iam dicitur. **A**d primum quod obicitur quod vna est maiestas et magnificentia conditoris. concedendum est tamen debitum subiectionis ex parte creature rationali multiplicat. cum enim recipit a deo naturam efficitur conscientia debiti naturalis in ordine subiectionis sub deo. et hoc habitu et si non actu. et ideo habet inditam legem naturalem vnde dicitur glo. super illud ad Ro. 2. ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. Lex naturalis est qua quisque sibi conscientis est quid bonum quid malum naturaliter. **I**tem cum recipit gratiam efficitur conscientia debiti gratuiti in ordine subiectionis sub deo. Lex autem que imprimat conscientiam debiti ordinis gratuiti est lex gratie. propterea erit lex gratie. propter has etiam addit lex discipline que multiplicat ut iam dicitur. **A**d secundum quod obicitur: quod vna est latría et debitum venerationis: concedendum est tamen affectus ve-

nerationis diuersificatur. Lex autem est ad ordinandum affectum creature rationalis. et ideo non sequitur quod sit lex vna venerationis. **A**d tertium dicendum quod quis sit vnitas principii et finis. tamen debitum in rationali creatura multiplicat. Est enim debitum quod debet suo principio ratione boni inditi. et est debitum quod debet ratione boni supadditi vel supadditi: et ideo variat lex ut sit lex naturalis indita et lex supaddita. **I**tem est debitum quod debet diuine bonitati in quantum est benefica: ad quod respicit lex naturalis. et est debitum quod debet bonitati in quantum bona sunt in se: et ad hoc respicit lex ultimo superaddita completa. scilicet lex gratie. **A**d quartum dicendum quod quis sit eadem ratio in generali vitandi malum et faciendi bonum: tamen ratio propria diuersificat: quia malum vitatur: aut quia contra dictamen rationis: aut quia contra honorificentiam conditoris. Similiter bonum fit quia consonum rationi: aut quia consonum diuine voluntati. Et ideo diuersificabitur lex que est ratio vitandi malum et faciendi bonum in lege nature et lege gratie. **A**d quintum patet responsio: quia sicut differt natura et gratia: ita et concordia nature et concordia gratie et ius nature et ius gratie. **A**d vltimum etiam patet responsio. nam sicut est differentia virtutum naturalium et gratuitarum: ita erit differentia descriptiois regularum virtutum quarum aggregatio est lex.

Postea queritur ^{utrum} ^{propter} legem menti inditam vel additam sit ponere legem scriptam. **A**d quod sic. Solaz rerum est fieri et non fieri. Ergo sole res sunt que imperant aut prohibent. qui enim imperat currere non verbum imperat sed cursum. Si ergo lex est continentia eorum que prohibentur et mandant: lex proprie res est non scriptura visibilis: nec sonus audibilis. **I**tem nullo existente sermone: nullo scripto. si sermo vel scriptura esset lex: nulla esset lex. Si ergo lex manet cessante sermone deleta scriptura. Relinquitur quod lex non est descriptio: vel in sermone vel in scriptura. **I**tem quis dubitet quod debitum honorandi deum. timendi deum diligendi deum. seruandi deum proximo maneat cessante omni sermone. Cessante omni scriptura. Relinquitur igitur cum lex nihil aliud sit quam

aggregatio eorum que pertinent ad debitum honestatis: qualia sunt que dicta sunt quod lex non est sermo nec scriptura nisi in illa figura et tropo qua nomen ipsius rei signo uel imagini eius imponitur sicut imago petri petrus dicitur: et petrus scribitur uel legi dicitur cum nomen eius scribitur uel legitur. Item quod est lex non nota nisi ars quedam aut sapientia recte honesteque viuendi. omnis autem ars et sapientia in anima est. lex igitur nature omnis in anima erit. essentia igitur legis omnis est propter sermonem et scripturam. Contra. Sunt auctoritates quod plime que ponunt legem scriptam. Dicitur. Scribitur eis multiplices leges meas. Item dicitur Isidorus quod lex dicta est a legendo. unde dicitur quod vera ratio legis est honestas legibilis descripta regulis et preceptis. si igitur lex honestas legibilis est honestas scripta est. conuertuntur enim legibile et scriptum esse. Respondeo dicendum quod proprie omnis lex est presentia in anima: nec dicitur esse in scripto uel scriptura: nisi sicut signatur in signo dicitur. uel ea in proprietate qua res signata solet dici signum: nisi diceretur scriptura non quod inscribitur in libro uel alio ad sensum. sed quod describitur apud nestam intellectum. Ad id ad solutionem obiectionum quod lex habet triplicem interpretationem. lex enim dicitur a legendo sicut dicitur Isidorus. et dicitur a ligando sicut ponunt communiter. et dicitur ab eligendo ut dicitur Augustinus in questionibus noui et veteris testamenti. Secundum hoc igitur intentio legis differenter consideratur. primo scilicet quod a legendo lex dicitur. Lex est legibilis descriptio debite honestatis. quoniam autem descriptio legibilis potest esse interior in mente ad intellectum exterius in scripto ad sensum. Intentio legis extenditur secundum hanc considerationem ut dicam legem scriptam: seu interioris seu exterius sed interioris exterioris. Secundo potest dici a ligando et secundum hoc lex consideratur in triplici comparatione. in comparatione ad impantem et in comparatione ad illud quod imperatur: et in comparatione ad illum cui imperatur. Secundum comparationem ad impantem lex dicitur in impante sicut in causa ligante. secundum comparationem ad impatum lex dicitur esse in rebus que impantur aut prohibentur sed hoc sicut in effectu. Secundum comparationem ad illum cui imperatur lex dicitur esse in anima illius cui fit im-

perium et hoc per essentiam quia in illo est vinculum seu debitum. Secundum tertiam interpretationem potest lex dici ab eligendo. lex dicitur ars ipsa qua eligimus debita fieri et respicimus indebita fieri. Et secundum hanc considerationem lex solum in anima est.

Deinde queritur

cum in precedentibus declaratum sit quod per legem naturalem ferenda erat lex moysi super questione de ratione legis moysi. utrum sint due leges tantum: lex nature et lex moysi: ita quod non requiratur lex euangelii. Ad quod sic ad Hebr. 7. Nihil ad perfectum adduxit lex moysi dicitur apostolus de lege moysi. igitur per legem moysi non est perfecta ordinatio rationalis creature. Si igitur necesse est rationale creaturam perfecte ordinari. non autem perfecte ordinatur per legem naturalem imo necessaria erat lex moysi: sicut aliter ostensum est. nec etiam per legem moysi. sic dicitur apostolus. igitur necesse est ut sit lex alia perfecte ordinans: et hec est lex euangelii. Item comprehensio legis moysi non ducit rationalem creaturam nisi in finem timoris dei: sicut dicitur ultimo Ecclesiastes. sine quo loquedi omnes pariter audiamus deum time. Si igitur perfectio uoluntatis rationalis non est in fine timoris sed in fine amoris diuini per legem moysi que est lex timoris. necessaria erit lex euangelii que est lex amoris. Item in lege sunt precepta ceremonialia que possunt duobus modis accipi. litteraliter. et figuraliter. Litteraliter accepta manifesta est eorum imperfectio. ut ubi gratia. ceremonie sacrificiorum omnino imperfecte sunt: quia sunt in carne uel materia aliena. et latra veneratio dei per sacrificia legis imperfecta est sicut super ostensum est quod de sacrificiis. necessaria igitur est lex sacrificii spiritualis quod offeratur deo de persona propria ut cor contritum etc. que sit lex perfecte latrae et uenerationis diuine. Item si accipiuntur ceremonialia figuraliter manifesta est imperfectio: quia tunc accipiuntur ut signa et promissiones. perfectio autem non est in signo nec in promissione boni seu gratie. necessaria igitur erit lex exhibitionis et rei signate. et hec est lex euangelii. Item in lege sunt moralia precepta que etiam sunt imperfecta. unde uocat apostolus ad Romanos. 3. legem

moysi legē factorū: ubi dicit glo. q lex p
bibet manū non animū. nō est autē pfectio
legis in prohibitione actus. Relinquitur
igit q necessaria est lex in qua pibetur
affectus malus. ¶ Itē nō est pfectio obedi
entiae vel legis i obseruātia eorum que sūt
de necessitate salutis: sed in his est pfectō
obediētie et legis que sūt voluntatis et sup
erogationis. Lex igit que est solū pceptoz
nō ē lex pfecta qualiter est lex moysi. Req
ritur igit pter hanc lex pfecta que nō solū
sit mādatorū sed etiā cōsilio: uis qualis ē lex
euangelii. ¶ Itē non est pfecta lex salut
que ordinat psonas piculariter: s que re
spicit oēs vniuersaliter. si ergo lex moysi
scdm suam itegritatem respicit personas
particulariter vt iudeos. q non est pfecta
nec in ipsa erit status. ¶ Cum q dina pie
tas velit omnes saluos fieri: ab ipsa erit
lex que respiciet oēs vniuersaliter ut saluē
tur. et hec est lex euangelii Math. vlt. Pre
dicatē euangelii omni creature. ¶ Contra
Perfecti est obedire i indifferentibus q
in necessariis. si q lex moysi habet pcepta
rerum indifferentium ut cerimonialiū. h
etiam pcepta rerum necessariarum ut mo
ralium. lex moysi est lex pfecte obedientie.
ergo preter illā non requiritur lex euange
lii: maxime cum illa que opponuntur euan
gelio non sint indifferentia. Quia sunt d
his que scdm rationē sunt approprianda
et eligenda: nullo interueniente pcepto vl
consilio. ¶ Itē supflū est facē p plura qd
potest fieri p vnum. cum q pfecta ordina
tio sit p legem moysi et in necessariis mora
lium et i indifferentibus cerimonialium et
preterea in obseruātia mādatorū et in obser
uantia consilio. circa que est votū Leui.
27. et Num. 6. ubi ponunt leges vouen
tium. Relinquit supflua eē lex alia a lege
moysi. ¶ Itē. i. ad Lhimot. p. finis pre
cepti est caritas. Cum q in lege moysi sit p
ceptum caritatis pfecte. Deut. 6. Diliges
dominū deum tuum ex toto corde tuo. in
lege ergo ē pfectio finis pceptorum: sed a
pfectione finis dicit simpliciter res pfecta
Ergo lex moysi est lex pfecta. q pter ipsam
non erit alia requirēda. ¶ Itē in lege pro
hibetur actus: et etiā prohibetur affectus.
cum dicitur. Non occupas. Exo. 20. et Le.

19. Nō oderis fratrem tuū in corde tuo.
Itē ordinatur affectus et quo ad proximū
et quo ad deum. et quo ad se. quo ad deum
Deut. 6. Diliges dominū deum tuū. et in
eodē: dominū deum tuū timebis. et iz. ama
dominū deum tuū. Quo ad proximū Leui.
19. Non memor eris iniurie cuius tuorum.
Quo ad se. Deut. 4. Custodi te metipsū et
animam tuam solcite. Lex igit sufficiēter
ordinat hominē q̄tum ad actum: et q̄tum
ad affectum. q̄ ad ordinandū affectus non
requirit euangelium. ¶ Itē dicendum q
addita lege moysi ad legem naturālē nō
erat adhuc sufficiens ordinatio hominis. ¶
In lege enī erat elemētum s̄monis dei ad
ordinandū hominē. In euāgelio hō ē sermo
pfectus. vñ ad Heb. 5. dicit ap̄s In dī geth
ut doceamini que sūt elemēta exordii s̄mo
nis dei. et dicit hugo de scō vic. i libro de
sacramētis. hec tria distinguūt elementa.
exordii. sermo. In elemētis son⁹ ē sed sen
sus nō est. vnde nec exordii dicunt: quia
sensus in eis nō incipit. Dictioes exordia
sensū sunt: vnde et dictiones dicūt quasi
iam aliquid dicentes. et prime ptes oratio
nis: q̄a principii orationis ab eis exoritur.
Itē in elemētis sonus est: sed sensus non ē
In exordio sensus est: sed cōpletus non est
In s̄mone sensus ē et pfect⁹. Uide tria hec
in scriptura dei similia carnē cum sangui
ne nō comedetis. hoc ē elemētū. subiunxit
postea nō occides: hoc ē exordii. postea cō
pletur etiā irā pibēs hic est s̄mo. ¶ Itē
dixit carnē porcina nō comedēdam hoc ē
elemētū. Addidit post hoc: nō mechaberis
hoc fuit exordii. nouissime apposuit. si qs
viderit mulierē zc. Math. 5. in hoc fuit cō
pletio. pcepta igit ad tēpus supaddita ele
mēta fuerūt. pcepta decalogi exordia. pce
pta euāgelii s̄mo. In de ē q̄ lege data dic
moyses. Suscitādū pphetam xpm. Deut.
18. Suscitabo pphetam de medio fratrum
suorum similē tibi: et ponā verba mea in ore
eius. Loquet q̄ ad eos oīa que ego pcepero
tibi. In quo expresse ostendit p prophetaz
xpm legē aliā ferēdā que est euāgelium. ¶
Itē in Jere. 31. post illos dies dicit domin⁹
Dabo legē meā in visceribus eorum et i cor
de eorum scribā illam qd nō pōt intelligi de
lege moysi s̄ de lege xpi q̄a ibi dicit. Ecce

dies veniūt. seriam demui in da sedus no
uum non scdm pactū quod pepigi cum pa
tribus eorum in die qua eduxi eos d̄ terra
egypti. Respondendū igitur ad primum
q̄ sicut differt obedire debite et obedire
voluntarie. dico autē obedire debite obedi
re p̄cepto: quia est debitū. et quia ē p̄ceptū
obedire voluntarie obedire p̄cepto quia
bonum et acceptū: sic differt obedientia le
gis et euangeliū sicut patet ex intentione
legis vtriusq̄. ¶ Item sicut differt obedi
re intuitu domini seu ex reuerētia timoris.
et obedire intuitu patris ex deuotiōe amo
ris ita differt obediētia legis et euangeliū.
vnde in lege pro ratiōe sepiissime dicitur
custodite hoc et hoc. ego sum dominus. i. euā
gelio vero ut sitis filii patris. Math. 5.
¶ Ad illud ergo quod obiicit q̄ in lege ē
perfectius obedire in idifferentibus q̄ in
necessariis. Dicendum q̄ est obedire neces
sariis sicut non necessariis et est obedire i
differētibus sicut necessariis. ¶ Dicendū
ē q̄ obedientia legis quāuis sit in idifferen
tibus scdm se: tamē eorum ē sicut in neces
sariis hoc est quia p̄ceptis. Obediētia x̄o
euangeliū scdm intentionē ipsius et si sit i
necessariis: tamē i eis est sicut bonis et vo
luntariis et ita p̄fectior est obedientia sim
pliciter euangeliū q̄ legis scdm intentionē
vtriusq̄: quāuis in euangelio non solum po
nantur p̄cepta que sūt necessitatis salutis
sed etiam consilia que voluntaria et super
rogatōis. ¶ Ad secundū q̄ dicit q̄ i lege
sunt p̄cepta et consilia cōcedēdum est. sed
tamē imperfecta. Ratio enim p̄ceptorum le
gis imperfecta ē sicut iam ostēsum ē. similiē
pp̄o consiliorū legis imperfecta est. Sunt. n.
magis i exercitatiōe corporis: sicut patz in
voti nazareorū et ceteris q̄ i officio pietatē
et p̄fectione operum caritatis. Consilia x̄o
euangeliū sunt in exercitio pietatis. vnde
Math. 19. Si vis p̄fectus esse vade et ven
de omnia que habes et da paup̄ibus. Pre
terea sunt in p̄fectiōe operū caritatis que
sunt in p̄p̄tuitate castitatis. Math. 19.
Sūt eunuchi q̄ se castrauerūt pp̄ regnū
celorū in plena abrenūciatione proprietatē
Luc. 14. Nisi quis renūciauerit omnibus
que possidet non potest meus esse discipu
lus in om̄oda abdicatiōe voluntatis Mat

16. et Luc. 9. Qui vult venire post me ab
neget semetipsū zc. In p̄fectione patientie
aduersitatis sicut Math. 5. in multis. ¶
Ad tertū dicens q̄ in lege p̄ceptum di
lectionis nō proponit scdm rationem per
fecti amoris. Est enī amor debitus et amor
gratuitus. ¶ Item amor quo diligitur deus
quia beneficis et quo diligitur quia bonus.
¶ Item est amor qui generat ex beneficiis
temporalibus: et amor qui generatur ex be
nificis eternis. Dicens q̄ quis amor dei
p̄cipiatur in lege: tamē scdm intentionē
legis p̄cipit ut debet: et ex beneficiis tē
poralibus agenerat p̄missis uel acceptis
sicut p̄ ex Deut. 10. post multa beneficia
enumerata dicit. Ama dominū deū tuū
et obserua p̄cepta. et subdit. ut possitis i
troire et possidere terram. ¶ Amor x̄o in
euangelio p̄cipit ut gratuitus. sicut patz
Math. 5. Si diligitis eos qui vos diligūt
zc. similiter Luc. 11. et nō ut introductus
per tēporalia beneficia sed per eterna. vnde
Aug. contra faustū dicit lex vetus testa
mentum. euangeliū autē nouū testamētum
appellatur. tēporalium rerū promissiones
testamēto veteri cōtineri. Et ideo vetus
testamētū appellari nemo vestrū abigit
eterne vite promissio: regnūq̄ celorum
ad nouū p̄tinet testamētū. Sicut ē in amo
re debito nō est p̄fectio sed i gratuito. nec
in amore qui oritur ex beneficio temporalī
sed ex eterno: ita nō est p̄fectio amoris i le
ge sed in euangelio. ¶ Ad quartū dicens
q̄ in lege ordinat affectus et effectus: s̄ nō
est scdm p̄fectā ordinationē. Est enī ordi
nare hominē p̄cedendo ab exteriorib⁹ ad
interiora qualis erat in lege. Intendebat
enim lex p̄ actū exteriorē ordinare affectus
interiorē. vnde primo p̄hibetur actus ma
lus. nō occides. nō mechaberis. vnde x̄o p̄
hibetur affectus. Non cōcupisces Exo. 20.
et ē hominē ordinare p̄cedēdo ab interi
oribus ad exteriora. Et hec ē intētio euan
gelii ut p̄ ordinationē interioris affectus
ordinet exterior actus. Unde Math. 5.
Qui irascit fratri suo zc. q̄ viderit mulie
rem ad cōcupiscendū zc. diligit zc. p̄cep
ta ergo legis p̄cipaliter respiciūt actū.
p̄cepta x̄o euangeliū p̄cipaliter affectū.
et ideo p̄fectio nō erit in lege s̄ in euangelio

vnde Jobanes crisostimus sup Matheuz.
Quonia legis quide mandata magis ad
opns respiciebant q̄ ad affectum id ē. Nō
occides. nō adultera b̄c. x̄ps ad supplemē
tum eorum spiritualiora introduxit māda
ta ad affectū magis respiciētia q̄ ad actū.

Postea queritur vtrū
lex e
uangelii sit eadem cū lege nature. Ad qd̄
sic arguit ad Ro. 2. Si gentes legem non
habētes naturalis legē faciunt: n̄pi sibi sūt
lex: quia ostendūt opus legis scriptū in cor
dibus suis. ex quo accipitur q̄ lex natural
est inscripta cordi et conscientie humane.
vnde dicit ibi glo. q̄ lex naturalis est qua
quisq̄ intelligit et sibi conscius ē. quid bo
num. qd̄ malū. Si ergo lex euāgelii ē lex q̄
inscribitur cordi humano qua nos intelli
gimus et sumus nobis consci. quid bonuz
quid maluz. vnde Jere. 31. Dabo legē meā
i viscerib⁹ eoz et i corde eoz scribā eā: qd̄
intelligit de lege euāgelii. q̄ lex euāgelii ē
eadem cū lege naturali. ¶ Itē. Quicqd̄ vi
crat lex natural: dicitur lex euāgelii: quia
non econuerso. Ergo lex naturalis est d̄ in
tegritate legis euāgelii. ¶ Item. Lex euā
gelii est lex vniversalis et semp et ad oēs.
Lex aut̄ omnis que est semp et ad omnes ē
lex naturalis: q̄ qd̄ naturale est semp et ad
omnes est. non quod acquisitū uel adueni
ens est. Relinquitur igitur q̄ lex euāgelii
eadem est cum lege naturali. ¶ Itē. Quod
natura est tale et per se magis est tale. si q̄
euāgelii maxime lex ē natura. lex erit et p̄
se. erit igitur euāgelium idem legi natu
rali. ¶ Item dicit Gratianus in principio
decretorum. Jus naturale est quod in lege
et euāgelio continet̄ iuxta Isidorū in li
gnto ethimologiarū. Omnes leges aut̄ di
uine sunt: aut humane. diuine natura. hu
mane moribus constāt. ¶ Item si dicatur
iuxta Gratianū di. vi. q̄ in lege et in euan
gelio naturale ius ostēf. nō tamē quecūq̄
in lege et in euāgelio inueniūt naturali
iure coherē probantur. Sunt enim in lege
quedam moralia et quedā mistica. Moralīa
mandata ad naturale ius pertinet̄: atq̄: tō
nullam mutabilitatem recepisse mōstrāf.
Mistica x̄o q̄tum ad superficiez a natura

li iure probatur. aliena q̄tum ad morales
intelligētia inueniūtur sibi annexa. ¶
Cōtra. In euāgelio et etiam i lege sūt mo
ralia que sūt scdm suppositiones fidei vt
adoratio assūpte hūanitatē x̄pi et h̄mōi
sed ea que sūt fm suppositiōem fidei trāf
cendūt dictamē ratiōis et nature. ergo mo
ralia euāgelii vel legis generaliter nō cō
tinētur i lege nature. ¶ Item. Non ē idēz
sed differūt essentialiter natura et gratia
nec ordo nature et ordo grē. q̄ nec ius seu
lex que est scdm ordinem nature. et lex que
est scdm ordinem gratie. Ergo nec lex euā
gelii que est lex gratie erit eadem lege na
turali que est scdm ordinem nature. ¶ Itē
Virtutes naturales nō sūt eodem cum vir
tutibus gratuitis. q̄ nec lex naturalis erit
eadē cū lege gratie. ¶ Itē. Aliud ē debitū
faciēdi ratiōe exigētie nature. aliud rōne
exigētie gratie. ubi gratia. In exigētia na
ture est debitū diligēdi beneficū et amī
cum. nō aut̄ maleficū vel iūriosū. exigētia
x̄o gratie debitū diligēdi in maleficū et
iūriosū Luc. 6. Si diligitis eos qui vos
diligūt que est vobis gratia. Diligite simi
eos vestros. benefacite his qui oderūt vos
si ergo differētia legis est scdm differētiaz
debiti faciēdi: q̄ lex nihil aliud est q̄ de
scriptio debiti faciēdi vel mali vitādi. alia
erit lex euāgelii a lege naturali. ¶ Rūdeo
dicēdū q̄ sicut natura ordinat̄ ad gratiā
ita lex nature ad legem euāgelii. nec ē ea
dem lex naturalis cū lege euāgelii. non tñ
lex naturalis p̄ euāgelii auferē sed pficiēf
verbi gratia lex naturalis dicit q̄ diligen
tus est deus: q̄ beneficis: et quia creator
Lex euāgelii dicit q̄ diligēd⁹ ē q̄ bonus
et quia redēptor. ¶ Item lex naturalis di
cat q̄ diligēdus ē pxim⁹ q̄ homo et con
formis in specie. et q̄ ab vno sum⁹ cōditū
Lex x̄o gratie dicit diligēdū pximū q̄
filius dei vel possibilis ad filiationē: et q̄
imago dei: et quia ab vno sumus redēpti.
Ex diuersis igit̄ causis est debitū diligen
di deum et proximum: scdm legem nature
et scdm legē euāgelii. Quaruz vna tñ or
dinatur et pficiēf p̄ aliā. Ex quo patz q̄ nō
est eadē lex naturalis cū lege euāgelii: n̄
lex naturalis ordinatur ad eā sicut ad suā
pfectionem. Et ideo dicit Isidorus q̄ ius

divini constat natura. et hac ratione verum est quod ius naturale lege et evangelio continetur. **A**d illud ergo quod primo obiicitur quod lex evangelii est inscripta cordi sicut lex naturalis. dicendum quod verum est sed tamen differenter. est enim inscriptio debiti facienda secundum dictamen iudicium conscientie ab ipsa conditione eadem apud omnes. Et est inscriptio secundum dictamen impressum conscientie ex fide seu iustificatione apud credentes. prima inscriptio est nature. secunda est legis evangelice. prima est ex natura indita secunda ex gratia data seu supaddita. Et ideo signanter dicitur Iere. 31. Dabo legem meam et. ad Ro. Evangelium est virtus dei in salutem omni credenti. quia sic lex naturalis eadem est apud omnem hominem ita lex evangelii eadem est apud omnem credentem. **A**d secundum dicendum quod lex naturalis non est pars legis evangelii: est tamen fundamentum ipsius sicut natura est subiectum gratie: et inde est quod quicquid dicitur lex naturalis: dicitur etiam lex evangelii tamen altiori ratione. ubi gratia secundum legem nature dicitur matrimonium ad hoc ut generet hominem et multiplicet species. secundum dictamen gratie ad hoc ut filius hominis qui per regenerationem fiat filius dei: et ut multiplicet proles ad cultum dei. **A**d tertium dicendum qualiter est univocalis lex evangelii. aliter lex naturalis et semper et ad omnes. lex enim evangelii univocalis est secundum causam quo ad omnes. secundum effectum vero univocalis est quo ad credentes quemadmodum gratia secundum causalitatem omnibus offertur. tamen secundum effectum solis dispositis et ipsam recipientibus exhibetur. Lex vero naturalis secundum causam et effectum vltima est et quo ad omnes. Omnibus enim hominibus naturaliter imprimis: et naturam humanam inseparabiliter comitatur. Lex vero evangelii univocalis est et semper et ad omnes et quantum ipsa est: seu quantum ad gratiam dantis: non tantum quantum ad effectum susipientis. Lex vero naturalis semper et ad omnes est secundum effectum susipientis. **A**d vltimum respondeo quod illa regula philosophi quod natura est tale et cetera. dicitur per comparisonem naturalium habituum ad habitus acquisitos: non per comparisonem ad habitus gratuitos: imo quod gratuite est magis est quam quod naturale est: id est nobis

lius et dignius quam non diviturnus. utraque tamen lex naturalis et lex evangelii dicitur eterna seu perpetua: sed differenter. illa enim perpetua est quo ad omnes et in effectu. ista vero perpetua est quo ad credentes et quantum in se est.

Queritur postea ^{utrum}

lex evangelii sit eadem cum lege moysi. **A**d quod sic. Una est fides novi et veteris testamenti non differens quantum ad essentiam. quod una erit lex novi et veteris testamenti. Si enim est unitas ex parte cognitionis veritatis per fidem: unitas debet esse ex parte ordinis bonitatis per legem. **I**tem. Mathei. 5. Non veni solvere legem sed adimplere glo. evangelium est recapitulatio veteris legis. Si ergo recapitulatio legis non diversificat legem. Non erit diversa lex evangelii a lege moysi. **I**tem evangelium est impletio legis lex igitur plena est. lex moysi cum evangelio. non est differens lex evangelii a lege moysi. **I**tem non est aliud ius inchoatum et inde ius perfectum. ergo non est alia lex iuris inchoati et eiusdem iuris perfecti. Sed sic se habet lex et evangelium Mathei. 5. Nisi abundaverit iusticia vestra etc. glo. Pleni agunt precepta que premissa sunt ad inchoationem supple in lege dum fuerint addita ad perfectionem supple in evangelio. Contra. Non est eadem lex littere. lex spiritus. Lex moysi. lex littere est. Lex evangelii seu christi. lex spiritus est Ro. 7. **I**tem. Non est eadem lex factorum et lex fidei: sed lex moysi est lex factorum. lex evangelii lex est fidei. Ro. 3. **I**tem. Non est eadem lex umbre et signationis. et lex veritatis et exhibitionis. sed lex moysi est lex umbre et signationis. Heb. 8. Umbra habens lex futurorum non ipsam imaginem. lex vero evangelii est lex veritatis et exhibitionis. ergo non est eadem lex moysi et lex evangelii. **I**tem. Quarum legum sunt fines diversi ipse erunt diverse. Sed finis legis timor est dei. Eccl. 12. finis evangelii amor dei. i. ad Thimot. 1. Unde Aug. brevissima differentia legis et evangelii timor et amor. ergo etc. **I**tem. Non est eadem lex temporalis et eterna. sed lex moysi temporalis ad Gal. 3. Quid igitur lex propter transgressionem posita est supple coercendam donec veniret semetipsum etc.

euāgelii uero ē lex eterna Apod. i. 4.
Uidi angelū habētē euāgelii eternū;
et Matb. 24. Celum et terra transibūt
uerba autē mea non transibūt. ¶ In
deō dicendū qd lex euāgelii et lex moy
si una lex ē ratiōe uniuersali: diuerse
ho sunt in rōne propria. Unde Aug.
contra aduersariū legis et prophetarū
qui recte colit deū utriusq; testamēti
inuenit unū deū: et eiusdē unū dei. in
utroq; diligit bonitate; in utroq; me
ruit feruitatē. Rationē autē uniuers
alem et cōmunē dico multipliciter in
cōparatione ad efficientē: in cōparatiōe
ad finem: in cōparatione ad sensū. vnus
ergo est legislator uniuersalis legis et
euāgelii deus Jaco. 4. vnus est legis
lator et iudex. vnus finis. s. xps. Unde
Aug. contra aduersariū legis et ppbe
tarū li. secūdi. finis legis quis ē ad h
non ego sed apus ipse respondeat.
finis est inquit legis xps ad iusticiam
omni credēti Ro. x. finis pficiens nō
interficiens. finis quippe dicitur ppter
quē fiunt omnia quecūq; aliquo fiunt
officio. Nam inter officiū et finem hoc
distat qd officiū est in eis que facere de
bemus. finis ppter quē facimus: vnus
sensus quia vna uniuersalis ueritas.
Unde Greg. sup Ezech. p. ubi dicitur
qd rota erat in rota qd predicat lex hoc
exhibet euāgelii. et iterū. Diuina elo
quia et si rēpōtib; disticta sunt sensu
bus sunt unita. Rationē ho propriam
dico similiter multipliciter p compati
onem ad efficientem et ad finem: et ad
sententiam. Per compatiōē ad effici
entē differt lex et euāgelii. qd lex da
ta est per hominē parū. euāgelii ho p
xpm. Joh. p. Lex p moysen data est. p
cōparatiōē ad finē differunt similiter.
finis enī illius est declinatio mali per
timorē. finis istius pncipaliter opatō
boni p amorē. Unde Aug. contra aduer
sariū legis et prophetarū. testamētum
nouū differt a ueteri: qd ibi uetus hō
formidinis coartatur angustiis: et hic
nouū hō spaciatur latitudine caritat.
Per cōparatiōē ho ad snām differunt
quia ibi ueritas in figuratiōe. hic ue

ritas in exhibitōe: et hoc q̄tum ad fi
guralia. Unde Aug. de concordia euan
gelistarū qd lex et ppbete p̄nūcianerūt
hoc redditū atq; cōpletū in euāgelio
demonstratur. ¶ Item ibi est ueritas
scdm sechoationem. hic ho est ueritas
scdm pfectionē: et hoc quo ad moralia.
vnde Matb. 5. Nisi abūdauerit iusti
cia uestra. ubi dicit Aug. Plenus
agūf p̄missa ad inchoationē dū fuerit
addita ad pfectionē. Dicendū igitur
qd lex moysi et lex euāgelii vna lex est
in ratiōe uniuersali. differētes ho sūt in
rōne propria: et hoc quia illa data ē po
pulo carnali. Ista spiritali. illa puulis
ista pfectis. vnde scdm qd dicit Aug.
de uera religione. sapiens medic. alia
mādata dat infirmo p ministros. alia
per se. ita deus alia mādata dedit per
moysen. alia per seipsum in euāgelio.
¶ Item Aug. ad marcelinū: cū aliud ma
gister adolescenti q̄ puero solebat im
posuit. doctrina cōstas mutato pcepto
nō mutata mutauit. Ita et per hūc mo
dū sicut ipse intendit creator alia in
lege. alia in euāgelio. doctrina x̄tatis
eiusdē fieri pcepit ibi populo puulo.
hic uero adulto populo. Et p hac disti
ctionē patet responsio ad obiecta.

Deinde queri
tur d̄ differētia legis et euā
gelii. Et queruntur duo. ¶

Primo utrū differant sicut contraria.
aut sicut dispersa. ¶ Secundo de mo
dis differentie.

Ad primum sic obii
citur
Quarū legum sanctiones et p̄cepta sūt
cōtraria: et ipse sunt cōtrarie. sed legis
et euāgelii sūt p̄cepta cōtraria. q̄ lex
et euāgelii sūt cōtrarie. Probatio me
die. In lege p̄hibent edenda q̄ p̄ima
sicut imūda. Leui. xi. In euāgelio ho
nō dicitur imūda. Matb. i. 6. Non qd
intra in os coinquinat hominē. vñ et
ap̄us ex hac auctoritate dicit oīa mū
da mūdis ad Thimoth. p. ¶ Item in lege
cōcedit odiū inimici qd solū p̄cipit
dilectio amici. Leui. i. 9. Diliges amicum;

tū: in euangelio precipit dilectio ini-
mici Matb. 5. **I**tem in lege dicitur ocu-
lum pro oculo dentē pro dente Exo. 21.
In euangelio ideo dicitur. Ego dico vobis
omnino non resistere malo. **I**tem in lege
dicitur. Reddes domino iuramentum tuum:
et per nomen eius iurabis. Dent. 10. In
euangelio dicitur. non iurare omnino.
Contra. Eze. 5. Rota erat in rota hoc
est novum in veteri: sicut exponit Gregorius
ergo non sunt contraria. **I**tem Matb. 5.
Non veni solvere legem sed adimplere
euangelium quod est legis impletio. quod non est
ei contrarium. **I**tem Gregorius super Eze. 5. Divi-
na eloquia et si temporibus sunt distan-
ta sensibus sunt unita. **R** dicendum
quod lex et euangelium differunt non sicut con-
traria nec etiam sicut dispersa quantum ad
rationem propriam sicut iam patebit.
Ad illud ergo quod primo obiicitur
quod precepta legis et euangelii sunt con-
traria: respondendum per interpretationem.
Ad illud per quod videtur probari de pro-
hibitione escharum. dicendum quod non est con-
trarium. Nam lex prohibuit escas. et dixit in-
mundas triplici de causa: propter signifi-
cationem. unde imunda dixit quia figurabant
imunda. Item propter abusus. unde imun-
da dixit et prohibuit illa quibus abutebatur
ad ritum idolatrie. sicut super osten-
sum est. Item imunda dixit propter indigni-
tatem illius populi propter quam quedam
per prohibitionem subtraxit ei velut imun-
da. **L**ex ideo euangelii dicitur et concedit
omnia munda respiciens ad naturam rerum
et ad convenientem usum et ad dignitatem
veterum. De prima causa dicit Augustinus con-
tra Faustum. quod dixit lex aliqua esse imunda: et
quod dicit apostolus. omnia esse munda non sunt
contraria: quia hoc dixit apostolus de ipsis na-
turis. Lex ideo propter quasdam figurati-
ones temporis congruentes non natura sed signifi-
catione dixit imunda. verbi gratia. si de
porco et agno requiratur utrumque mundum
est: quia omnis creatura dei munda bona. quodam
modo significatione. agnus mundus et porcus in-
mundus est. imundus quippe illud aliud in
lege positum est eo quod non ruminat. non
autem hoc eius vitium sed natura est.
Sunt autem homines qui per hoc alias

signant immundi propter vitium non natu-
ra: qui cum libenter audiant verba sa-
pientie postea de his omnino non cogitant.
Quod enim utile audies et velut ab
intestimonio memorie: tanquam ad os co-
gitationis recordandi dulcedine reno-
care. Quid aliud est quam spiritualiter quodam
modo ruminare: quod qui non faciunt illorum
similium genere figurantur. Unde et ipsa
a talibus carnibus abstinentia tale vitium
nos cauere premonuit. **D**e secunda causa
satis dictum est super questione de immun-
diciis. **D**e tertia ideo causa dicit Augustinus in
questionibus novi et veteris testamenti
Escharum lex non in primordio legis data
est: sed cum duce perfidia dei verbis et pro-
missis fidem vellet dare ad duriciam
cordis sui acceperunt precepta non bona
Eze. 20. Id enim dictum est ut cervix illorum
premeret ad profectum illorum. superbis
enim hominibus et ornamacibus non debuit
tota creatura subiici. postea autem miseri-
cordia dei veniente reddita est libertas
edendi. unde dicit Petrus apostolus Act. 15.
Quid imponit super cervicem fratrum quod
neque nos neque patres nostri potuimus por-
tare. **A**d secundum respondet Augustinus con-
tra Faustum dicens. Unusquisque iniquus homo
et iniquum iniquus odium est habendus in
quantum autem homo est diligendus. Audito
igitur et non intellecto quod antiquis di-
ctum erat. odietis inimicum vestrum fere-
bant homines in hominis odium: cum non debe-
rent odisse nisi vitium: hoc corrigi debet
dicendo. Diligite inimicos vestros. proci-
piendo utique ut diligamus inimicos co-
geret nos intelligere quo nam possemus
vnum eundemque hominem et odisse propter cul-
pam et diligere propter naturam. **A**d
tertium respondet Augustinus in questionibus
novi et veteris testamenti: quis dicitur
esset antiquus. Oculum pro oculo. et saluator
dixit. Non resistere malo: non aliud voluit
saluator quam quod lex in sensu habet. sed vo-
luntatem eius profecit: que erat respectu
salutis hominis: sed tamen differenter. Nam
lex mandavit ut si quis oculum tolleret ocu-
lum amitteret. ut sic tiorum territi ho-
mines non facerent ne paterent quod sibi
fieri volebant et per hoc salutem haberent.

Saluator x̄o imutat̄ verbis docuit q̄
saluti prodesset vt sensū legis implēt:
vt ga timore legis salui esse nequerāt
per patientiā victi emēdarēt sese cor
rigentes. ¶ Itē Aug⁹ i eodē. lex sic vo
luit inimicitia tollere vt p retributionē
territi hoīes desinerēt eē inimici: q̄ qm̄
audacia sua hoīes timorē legis natu
re spreuerūt crescētēs ī malū p humili
tate. saluator inimicitia voluit vinci vt
vel sic hoīes flecterent ad bonū dū vi
derent nō sibi reddi inimicitiam. ¶ Ad
quartū vicē dū q̄ similit̄ nō ē cōtrariū;
vtrobicq̄. n. ē intērio reuerētē ritatis.
vñ q̄ dicit lex. per nomen eius iurabis
intelligit hoc est si contingat iurare
nō iurabis per idola sed per nomē ei⁹.
Q̄ x̄o dī nō iurare oīo. sic dicit Aug⁹
ad publicolā hoc dicitū est nō ga iurās
est peccatū. s̄ quia piurare in mane pec
catū est a quo nos lōge eē voluit q̄ oīo
ne iuremus cōmonuit.

Cōsequēter queri

tur cū nō differāt lex et euāgelii sicut
cōtraria nec sicut vispata oīno d̄ modis
differētē. ¶ Notādū igit̄ q̄ s̄ aplm̄
scdm̄ lex cōsiderationes assignat̄ disse
rentia legis moysi et legis euāgelii.
Prima scdm̄ cōsiderationē virtutis.
Secūda s̄ cōsiderationē veritatis.
Tertia scdm̄ cōsiderationē severitatis.
Quarta scdm̄ cōsiderationē bonitatis.
Quinta s̄ cōsiderationē remuneratiōis.
Sexta scdm̄ cōsiderationem latitudinis.
¶ Scdm̄ cōsiderationē virtutis assignat̄
differentia s̄ forte et infirmū: q̄ lex ī
firma ē. euāgelii x̄o virtuosū ad Ro.
s̄. q̄ impossibile erat legi in quo infir
mabat p carnē: deus filiū suū misit. de
euāgelio x̄o dicit p̄ ad Ro. Euāgelii
virtus dei est ī salutē aīaz. iuxta hāc
differētia accipiūt alie. ¶ Prima quia
ratione virtutis dicit euāgelii instifi
cans. lex x̄o ratione infirmitatis nō in
stificans ad Ro. 3̄. Ex opibus legis nō
instificabitur oīs caro. Unde ad Ro.
s̄. sup̄ illud in quo lex infirmabatur p
carnē. dicit glo. infirmabat lex p carnē
id ē carnalis observatiō q̄ nō poterāt

instificare. ¶ Secūda quia lex moysi
dicit lex littere et hoc ppter infirmita
tem qua demonstrat̄ peccatū: sed nō cō
fert adiunatē spiritū vt dicit Aug⁹
Lex x̄o euāgelii dicit lex spiritus rōne
virtutis q̄ prestat adiunatē spiritum.
s̄ ē gratia ad vitādū peccatū et ad fa
ciēdū bonū. vnde ad Ro. 7̄. Seruiam⁹
in nouitate spirit⁹ et non in vetustate
littere. et in eodem 8̄. Lex spiritus vite
id est lex fidei. dicit glo. in x̄o ihesu li
berauit me. vbi dicit glo. Due leges bo
ne sūt. lex fidei que peccatū tollit. et lex
moysi que peccatū ostendit. ¶ Tertia
quia lex moysi ratione infirmitatis dī
lex oneris et difficultatis. vnde ī hui⁹
figurā dī Exo. 17̄. Manus moysi erant
graues. et Act. 15̄. Hoc est bonus quod
neq; nos neq; patres nostri portare po
tuimus. Lex x̄o euāgelii rōne virtutis
dicit lex suauitatis et lenitatis. Math.
xī. Iugum meū suauē est et bon⁹ meū
leue. Nota s̄ q̄ ex infirmitate legis est
q̄ per ipsam nō est iustificatio a culpa
q̄ p ipsam nō prestat adiunatē gratia
q̄ per ipsam cū difficultate fit opatio
bona. Ecōtrario ex virtute euāgelii ē
iustificatio a culpa et prestat adiunatē
gratia: et cum facilitate et suauitate fit
opatio bona: et hec est sūma predictoz.
¶ Itē scdm̄ cōsiderationem veritatis
differt lex et euāgelii: q̄ in lege est ve
ritas velata. in euāgelio x̄o veritas re
uelata. 2̄. Cor. 3̄. velamē in lectiōe moy
si manet nō reuelatū quod in x̄o eua
cuatur. Et subdit. nos autē reuelata fa
cie gloriā dei specularēs in eadē imagi
nē trāformamur. ¶ Itē s̄ eadē const
derationē in lege fuit veritas vt um
bra. in euāgelio x̄o ut imago. Heb. x̄.
Umbra habēs lex futurorum nō ipsam
imaginē. ¶ Itē s̄ eadē cōsideratio
nem ī lege erat veritas pmissionis. in
euāgelio x̄o veritas exhibitionis. Uñ
beat⁹ Greg⁹ sup̄ Eze. p̄. Rota ī rota: q̄
qd̄ p̄dicat lex q̄ pp̄be aīnciant hoc ex
hibet euāgelii et. 1̄. Jo. lex p moysen
data ē gratia et veritas p ihm̄ x̄m̄ fa
cta est. Et Aug⁹ ī q̄onib⁹ noui et vetis
testamētī ante pmissio erat. s. in lege.

postea & fit gratia in euangelio. Nota
q̄ lex dicit esse velata quo ad malos. vi-
citur habere ombra: quo ad bonos ipse
eros. dicit etiam habere veritate i p̄mis-
sione nō in exhibitione quo ad iustos p̄-
fectos. ¶ Itē scdm̄ cōsiderationē seue-
ritatis dicit lex et euāgelii differre: q̄a
illa d̄ lex ire. ist̄ & lex misericordie ad
Ro. 4. Lex iram opatur. glo. ut reos fa-
ceret temporali pena. Exo. 21. Oculuz
pro oculo zc. et ita ira opatur. et Luc. x.
Samaritanus infudit vinuz et oleum.
vinū austeritate legis. oleū misericor-
diam et leuitatē euāgelii: et iuxta hanc
differentiā dicit lex moysi lex timoris
Euāgelii & lex amoris. vñ Aug. cōi-
adamatiū. Vtissima differētia legis
et euāgelii: timor et amor. et Heb. 12.
Non accessistis ad tractabilē ignem et
turbine et tube sonuz. Logf de latione
legis: pro quo moyses dicit. exterrit̄ sū
et tremebundus: sed accessistis ad sp̄o
montē et testamēti noni mediatorē. ¶
Itē iuxta eandē cōsiderationē lex moy-
si dicit lex seruitutis. lex & euāgelii
lex libertatis ad Ro. 8. Nō accepistis
iterū spiritū seruitutis in timore: sed
spiritū adoptiōis filiorū. et Jac. 2. Qui
p̄sperit in lege perfecte libertatis zc.
Nota ergo q̄ lex moysi est lex ire i com-
minatione seu i penaz determinatione
lex timoris i affectiōe. lex seruitutis in
executione. ¶ Itē scdm̄ cōsiderationē bo-
nitatis differūt lex et euāgelii: q̄a lex
moysi est lex ipfectionis boni. lex vero
euāgelii est lex p̄fectiōis. Heb. 7. Nihil
ad p̄fectū adduxit lex. et Mat. 5. Nō
veni solū legē sed adimplē. glo. implet x̄ps
legē vñ p̄missis ad inchoationem vite
agēde. supaddit plura ad p̄fectiōez mo-
raliū p̄ceptoz. et scdm̄ hanc cōsiderationē
dicit lex p̄hibē manū tm̄. euāgelii &
volūtate seu aiuz. vñde i ps. Lex dñi i
maculata cōuertens aīas. glo. nō q̄ ait
aīas. i. volūtates. nō solūmō manus ut
vetus lex que manū maxie non aiuz co-
hibebat. hanc etiā rōne dicit lex moysi
lex factorum. euāgelii & lex fidei. Ro.
3. Exclusa est gl̄iatio tua. p̄ quā legem
factorū nō. sed p̄ legē fidei. glo. lex cobi

bet manū non aiuz. ¶ Itē scdm̄ hanc consi-
derationē dicit lex littera occidēs. lex
euāgelii sp̄s viuificās. 2. Cor. 3. Littera
occidit. sp̄s autē viuificat. et Au-
li de sp̄i et l̄ra. que occidit certe est de
calogus. in illis duabz tabulis scriptz:
q̄a lex subtrahit vt abūderet delictū.
ad Ro. 5. ¶ Itē scdm̄ eandē cōsideratiōez
dicit lex otinere p̄cepta non bona. Eze.
20. Dedi eis p̄cepta nō bona. Euāge-
liū & otinet p̄cepta bona: q̄a sic dicit
Isidorus in li. differētiā. P̄cepta le-
gis non bona sūt euāgelio cōpata: q̄a ē
eis quedā inutilia i firmioribus sensibz
agenda p̄missa sūt. ut libellas repudiū
et cupiditas israelitaz spoliis egyp-
torum socianda p̄mittit. ¶ Nō d̄ igit̄
q̄ p̄ tria ostendit maxie ipfectionē legis. p̄
ex hoc q̄ nō p̄hibebat mali cām. i. volū-
tatē. 2. ex hoc q̄ p̄bebat mali occasiōez
scdm̄ q̄ dicit l̄ra occidēs. 3. p̄pter ma-
loz quorundā p̄missionē que tria potis-
sime monstrant ipfectionem. contra-
ria & euāgelii ipfectionē. Item scdm̄
cōsiderationē remuneratiōis differūt
lex et euāgelii. Quia in lege ē p̄missio
temporalis. In euāgelio & p̄missio eter-
norū. Vñ Heb. 7. Melioris testamenti
sponsor factus ē x̄ps. glo. meli⁹ ē nouū te-
stamētū q̄ vet⁹: q̄a meliora bona p̄mit-
tit. i. eterna. vetus & tpalia. et Isidorus
in li. d̄riarū. in veteri lege chanaā re-
gnū et p̄missiōes tpaliū rerū: continēt
Ysa. 6. Si audieritis me bona terre co-
medet. in euāgelio & vita eterna et re-
gnū celoz p̄mittit Mat. 3. et 4. P̄itē-
tiā agite appropinq̄bit. n. regnū celoz
et Mat. 5. B̄ri paupes sp̄i qm̄ ipozū ē
regnū celoz. ¶ Itē scdm̄ cōsiderationē la-
tionis differūt lex et euāgelii: q̄a euā-
gelii ē lex v̄lis. lex moysi lex p̄cularis
Lex enī moysi semini habrae data ē scdm̄
q̄ d̄ ad Gal. 3. Habrae dicitē sūt pro-
missiōes et semī ei⁹. et Dent. 4. Que ē
alia gens sic iclyta vt habeat cerimo-
nias iuxta iudicia et vniuersam legem
Euāgelii & datū est oī generi hoīaz.
Vñ Mat. vlt. Predicate euāgelii oī
create. et Mat. vl. Itē et gētes oēs do-
cite. bi q̄ s̄mōi d̄riaz legis et euāgelii

Nos igitur taliter

positis omittis his que in superioribus inquisita sunt: ingredia sunt quatuor. **1°** Primum est de officio legis et evangelii quantum ad virtutem. **2°** est de officio assignata quantum ad veritatem. **3°** est de officio quantum ad severitatem. **4°** est de officio quantum ad bonitatem. **5°** de officio quantum ad remunerationem.

Circa primum patet

ex precedentibus. Querenda sunt tria. **1°** Primum de officio quantum ad iustificationem. **2°** de officio quantum ad gratiam largitionem. **3°** de officio quantum ad onus seu difficultatem. De primo et tertio require supra.

De secundo vero

ritur utrum ex virtute legis daretur gratia. Ad quod sic. Hugo de sancto vic. Tria genera sacramentorum inveniuntur fuisse scripta secundum legem. Quedam spiritualia ad remedium. Quedam temporalia ad obsequium. Quedam ad cultum divinum. Prima pertinent ad peccatorum remissionem. 2^a ad exercendam devotionem. 3^a ad colendam pietatem. Prima instituta fuerunt quasi ad necessitatem: ut in eis homo sanctificaretur: qualis fuit circumcisio et hostie pro peccato et pro delicto: et cetera quedam que spiritualia ad emendationem et remissionem instituta fuerunt. 2^a autem quasi ad exercitationem fuerunt proposita: ut in eis devotio fidelium exerceret et meritum augeret: quales fuerunt hostie pacificorum que offerebantur a fidelibus ad reconciliandam sibi gratiam divinam. 3^a instituta fuerunt quasi ad preparationem quandam. ut quasi instrumenta quedam essent ad cetera sacramenta tractanda et sanctificanda: quale fuit tabernaculum et atrium et omnia utensibilia que continebantur in eis. **Ex his ergo manifeste videtur** Hugo legalia sacramenta esse ad sanctificationem quantum ad aliquam partem. Sed omnis sanctificatio est per gratiam. que habuit virtutem in sacris offerendi adiuvantem gratiam. **Item idem Hugo.** Si quis sacra pro ea effectu sanctificationis habuisse negaverit: non mihi recte sentire videbitur. **Item Hugo.** sacramentalia legum habebant virtutem sanctificationis. que et gratie. **Item ad Rom. 7.** Lex quidem sancta et mandatum sanctum institutum et bonum: et loquitur de lege Moysi. Lex ergo est sancta. id est sane docens: sicut dicit Hieronymus in glossa. Et mandatum. id est quod per eam precipitur est sanctum in se et institutum. id est iustificans peccatorem: et bonum. id est utile ad vitam. Si ergo mandatum legis est iustum. id est

iustificans peccatorem: et bonum. id est utile ad vitam. Sed iustificatio peccatoris sine acquisitione vite non potest esse sine gratia. que ex lege est virtus ad gratiam. Non igitur differet lex et evangelium pro hoc quod in lege sit solum notitia: et in evangelio adiuvans gratia. **Contra.** Ad Gal. 2. Non ab initio gratiam dei. Si enim per legem iusticia. que Christus gratis mortuus est. ubi dicit glossa. Augustinus. Non ab initio gratiam. id est non recipio legem: quod esset abicere gratiam: que ex sacramentis legalibus non daretur gratia.

Item ad Gal. 3. Quis tribuit vobis spiritum et operatur virtutes in vobis ex operibus legis: an ex auditu fidei. ac si dicitur sic dicit glossa. ex operibus legis non habuistis spiritum hoc est gratiam. pro vobis enim potestis videre quod ego qui habui opera legis: non tamen pro ea sed per fidem accepi potestatem dandi spiritus ministerio: non auctoritate. **Item ad Hebr. 9.** Juxta legem munera et hostie offeruntur: que non possunt iuxta conscientiam serviri deo profectum facere. **Hoc.** Munera et hostie non possunt serviri deo pro profectum facere. id est plene mundum facere. et habere conscientiam. id est in conscientia intus: et si ad visum hominum extra. Ex quo patet quod non est virtus quod dicit Hugo. scilicet quod hostia pro peccato erat ad sanctificationem sine emundationem a peccato. **Item ad Hebr. 9.** Sancti hircorum et tauroz ingratos sanctificat ad emundationem carnis. ubi dicit glossa. Ad emundationem non ante sed carnis. **Item ad idem est** quod dicitur ad Hebr. 10. Impossibile est sanguinem hircorum auferre peccata. Relinquit igitur quod ex sacramentis legis non daretur gratia. **Item.** legalia sacramenta dicuntur duobus modis. vel que erant in lege observata: vel que erant in lege instituta. **In lege observata erant sacra** ut circumcisio et matrimonium et etiam penitentia. sed non fuerunt in lege instituta. De istis ad penitentiam quod non est. sed de sacramentis in lege institutis. ut erant hostie pro peccato et ritus phariseorum et vitule ruffe et filia indistincte autem de his est dicitur. quod ex illis non daretur gratia seu impetraretur dispositio ad gratiam sicut ex sacramentis nove legis. tamen illis contingebat dari gratiam: non tamen virtute illorum: sed occasione illorum ex hoc: vel quia erant materia exercende devotionis. Devotio autem ad deum ordinat ad gratiam vel quia habebat annexam intercessionem orationis. unde in leuitico. id est 1. 2. et infra. Offeret tale quod et orabit pro eo sacerdos. Oratio vero frequenter impetrat gratiam alteri vel quia erant instituta ad communionem et unionem partium fidelium: quia quidem unionem spiritum aliter facit fides et caritas. merito autem communionis fidelium frequenter impetrat gratiam desiderantibus participationem huius communionis. **Absolute igitur**

vobis quod ex vi sacramentorum legis non dabatur gratia: quoniam in illis contingeret aliquando dari gratiam. Ad illud ergo quod primo dicit Hugo quod in sacramentis legis erat sanctificatio et remedium vobis. quod refert dicit in illis esse sanctificationem: et ex illis esse sanctificationem. Ex illis enim dicitur in illis dicitur concomitantia. Quia ergo in sacramentis legalibus non erat causa sanctificationis ut manifeste probat apostolus: quoniam contingit illa via: qua dicitur concomitari gratie sanctificationem. ideo ex illis non est sanctificatio: quoniam in illis aliquando esset sanctificatio. Ad 2° vero quod dicit Hugo quod in ipsis erat virtus sanctificationis vobis. quod duplex dicitur sanctificatio. Est enim sanctificatio carnalis: et sanctificatio spiritualis. Sanctificatio carnalis intelligitur liberatio a pena peccati: quoniam incurreret quod si quod preceptum est contingeret seu non faceret. Sanctificatio vero spiritualis est ipsa emundatio: que in anima est et a macula peccati. Loquendo ergo de sanctificatione carnis put dicitur: erat in sacramentis legalibus virtus sanctificationis vobis. sicut in beati. 9. Sanguis vitule aspersus in quoniam sanctificat ad emundationem carnis. Elo. 3. In quoniam natos contactu mortuorum sanctificat. i. a peccato mundat. i. a pena valens ad emundationem non anime sed carnis: quia a pena legis liberabat. Loquendo vero de sanctificatione spirituali non erat in sacramentis legalibus virtus sanctificationis: nisi per occasionem seu per accidens. Ad 3° quod dicitur quod mandatum legis erat iustificans peccato. vobis. quod iustificatio ut supra dicitur est intelligitur vobis. vel iusticie infusio. vel iusticie exercitatio. Si dicatur iusticie infusio ex mandato legis non est iustificatio nec moralis nec ceremonialis nec sacramentalis: sicut a causa efficiens: sicut a causa disponens. Si vero dicatur iusticie exercitatio: hoc preceptum morale legis iustificat. sicut dicitur glo. ro. 3. super illud Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. De lege loquimur sed ceremonialia: non secundum moralia. que utique iustificat. et sic intelligitur per se et essentialiter. In figurabilibus legis non erat exercitatio iusticie: nisi ex circumstantia solam que erat vel auctoritas diuine institutionis vel caritas seu obedientia de uere impletiois eo modo quo dicitur.

Postea queritur de

vobis legis et euangelii quantum ad virtutem. et primo de hoc quod dicitur est quod in euangelio est virtus reuelata in lege vero velata. Ad quod respondetur in li. dicitur. In lege fuit umbra et obscuritas scripturarum. In euangelio clara distinctio virtutis. Consequenter In euangelio est virtus sub parabolis occultata

Mat. 13. Sed vbi est parabola ibi est figurata locutio: que vobis dicitur videtur et aliud intelligitur: ut dicitur in simili ad primam: et etiam ut dicitur. Mat. 13. et in euangelio est virtus velata. Non ergo differunt lex et euangelium per velatum et reuelatum. Item sic dicitur in veteri testamento daniel. 12. Claude sermones signa librum vobis: ad tempus statutum. ita in euangelio dicit saluator. Mat. 13. Ideo in parabolis loquor eis: ut impleatur in eis propheta Isaie. Audita audiet et non intelliget. et in lectioe euangelii est virtus velata malis seu indignis: sic et locutio legis seu reuelata veteris. Item si statui euangelium ouenit veritas reuelata per quod dicitur. 2. Cor. 3. Nos autem reuelata facie gloriam dei speculamur. et maximum iconem est ut in euangelio veritas velat parabolis. et tamen ibi virtus signata est. vobis. i. apud. super illud. Signauit mittens per angelum dicitur glo. Hoc est sub signo vel signaculo clausit. Item queritur de alia vobis: de qua dicitur in li. dicitur in apostoli ad hebr. 10. Lex habuit umbram euangelium vero imaginem. Consequenter In euangelio habet signa futurorum ut Mat. 24. Dic nobis quoniam hec erunt: et quod signum aduentus tui et consumationis seculi. Et postea dicit saluator signa aduentus sui et consumationis mundi. ergo euangelium habet umbram futurorum: que admodum et lex. et non differunt sicut umbra et imago. Item queritur de alia que est. scilicet in lege est veritas in promissione. in euangelio vero virtus in exhibitioe et impletioe. Vbi respondetur in li. dicitur. In lege promissa continentur. promissa vero in euangelio plenitudine consumantur. Consequenter In euangelio promittitur refectio futura et regnum celorum: quod non est exhibitum. et non differunt lex et euangelium secundum promissionem et exhibitionem. Item dicitur quod virtus tam in euangelio quam in lege respicit tria. noticiam credendum. gratiam meritorum. gloriam premio. Respectu noticie credendum differunt euangelium et lex. sicut velatum et reuelatum. respectu gratie faciendum sicut promissio et exhibitio. respectu glorie premio differunt sicut umbra et imago. ita quod in lege est velata noticie. promissio gratie. umbra glorie. In euangelio vero est reuelatio noticie fidei. exhibitio gratie dei. imago premio. Ad illud ergo quod primo obicitur quod in euangelio est virtus parabolis occultata. respondetur. dico quod ibi est occultata et reuelata. occultata turbis et indignis. reuelata discipulis et dignis. Vbi Mat. 13. parabolice loquitur turbis et parabola sub integrameto operum. hic vero parabola sub integrameto sermonum. Ad 2° dicitur quod signatio seu clausio virtutis in lege est simpliciter. In

enāgelio quo ad aliquā. In lege enim ē clar-
 sio fidei redemptōis. in euāgelio hō p̄ fides
 redemptionis. s̄ clausio ē respectu rōnum seu
 ministerioꝝ redēptōis: vt ipsa v̄itas rōnum
 n̄ clarescat indignis. vñ. z. cor. 4. dicit apl̄s.
 In manifestatione v̄itat̄ cōmēdantes nosmet
 ipsos. q̄ si etiā optū est euāgelii in his q̄ pe-
 reūt est optū: in q̄b̄ de hui⁹ seculi excecant
 mentes infidelium vt n̄ fulgeat illuminatio
 euāgelii glorie xp̄i. ¶ In lege aut̄ mysteriū re-
 demptōis latet: et quia est et p̄pter quid est.
 In euāgelio hō p̄ q̄ ē: s̄ latet quo ad imple-
 tionē p̄pter qd̄ ē. ¶ Ad tertii d̄ q̄ quo ad
 p̄ntē statū in quo n̄ p̄t videri v̄itas sicut est
 veritas illa que est lux increata expedit et cō-
 uenit vt silitudinib⁹ p̄porcionalib⁹ nostro in-
 tellextui cognoscēda ministrē: s̄c̄ dicit beatus
 Dio. in ierarchia angelica. Præterea s̄c̄ dicit
 gl. sup̄ illō. Mat. 7. Nolite dare sanctū canib⁹
 Res abscondita auidi⁹ querit: celata vene-
 rabilib⁹ aspiciet. vñ. quæsitā cari⁹ tenet. Ideo
 vtilē ē velatio v̄itat̄ s̄b̄ parabolis intelligen-
 tiæ et memoriæ nostre. ¶ Ad aliud hō qd̄ q̄ri-
 tur de alia d̄ria umbre et imaginis. d̄. q̄ v̄m-
 bra h̄ figurā rei obscurā et indistinctā. imago
 hō expressam et distinctā: q̄a sicut dicit aug⁹.
 imago est expressa silitudo. s̄; bec d̄ria legis et
 euāgelii assignat respectu future glorie: c̄
 glorie lex habuit figurā obscurā et indistinctā
 et remotissimo vestigio. Euāgelii hō habet
 imaginē hoc ē silitudinē expressam et distin-
 ctā in exēplo. vñ. aug. c̄tra sanctū. Quid no-
 bis p̄mittit nisi v̄ita eterna ex resurrectione
 a mortuis. hoc autē iam c̄pletū ē i illa carne:
 q̄ uerbū factū est: et qd̄ fidelib⁹ p̄mittit in iu-
 dicio iam c̄pletū ē i exēplo. ¶ Ad ultimū qd̄
 querit de illa d̄ria p̄missiōis et exhibitōis iā
 p̄ r̄s̄io. Nā bec d̄ria attēdit respectu gratie
 que in lege p̄mittit: et i euāgelio exhibet: t̄n̄
 i euāgelio nihilomin⁹ ē p̄missiō glorie: que
 et si nō sit exhibitā vel c̄pleta in m̄stico xp̄i
 corpore. est t̄n̄ iam c̄pleta et exhibitā i capite.
 vñ. et securi⁹ expectam⁹ saluatorē nostrū q̄h̄
 q̄ formabit corpus humilitat̄ nostre c̄figura-
 tū corpori claritatis sue. phil. 3.

Consequenter queri

tur de d̄ria legis et euāgelii quātū ad seueri-
 tatē s̄c̄ quā assignat d̄rie ire et m̄e. timoris et
 amoris. seruitut̄ et libertat̄. Ita. timor. seruit⁹
 ad legē. M̄a. amor. et libertas ad euāgelii:
 sicut supra declaratū ē. ¶ Con̄. Seuerior est

ominatio et inflitio pene eterne q̄ temporal
 s̄; i euāgelio ē ominatio pene eterne. Mat.
 3. paleas oburet igni inextinguibili. et 25. Ite
 in ignē eternū. In lege hō est ominatio pene
 temporalis vt damnificatōis rez vel flagel-
 latōis vel afflictiōis corpoꝝ. s̄ seueri⁹ ē euā-
 geliū q̄ lex. s̄ euāgelium magis v̄ dicit lex ire
 q̄ lex Moysi. ¶ Ite incomparabil⁹ timor dei
 excedit timorē hoīs. s̄; i euāgelio suadet ti-
 mor pene iherede a deo. vñ. ipsū timere q̄ po-
 test corpus et aīam pdē i gebēnaz. Mat. 10. et
 Luce. xi. In lege timor pene que vt frequēter
 inferē ab hoīe. s̄. in dice. Exo. 21. Maleficos n̄
 patieris viuere. et h̄. s̄ euāgelii poti⁹ debz
 dicit lex timoris q̄ lex Moysi. ¶ Ite i euā-
 gelio ē pena spūalis sepatiōis a cōmunionē si-
 deliū i interitū carnis. i. cor. 5. in iudicio apl̄i
 de fornicatore. in lege hō pena corporal̄is. Et
 acerbior q̄ ibi d̄terminet ē sepatiō a cōlone
 viuētū p̄ mortē v̄. Si s̄ bonū aīe et spūale ē
 incomparabil⁹ meli⁹ corporal̄: ademptio spū-
 alis boni ē incomparabil⁹ mai⁹ bonū adēpti-
 one corporal̄is boni. Seuerior igit̄ ē iusticia
 euāgelii q̄ legis. ¶ Ite; si dicat q̄ duplex sit
 stat⁹ hoīum carnaliū et spūaliū. carnalib⁹ ap-
 parer seuerior pena t̄pali q̄ eterna: et timor
 human⁹ q̄ d̄i. et corporal̄is pena plus q̄ spū-
 alis. Spūali hō econtrario. simplr̄ aut̄ qd̄ in
 sensu cadit hoīum carnaliū: vn̄uersali⁹ seu
 ḡniali⁹ timef. ¶ Con̄. Seuerior simplr̄ ē pena
 eterna t̄pali: et spūalis corporal̄i. Præterea seue-
 rior est pena eterna et spūal hoī spūali q̄ pe-
 na corporal̄: et t̄pali hoī carnali. Simplr̄ igit̄ ē
 seuerior pena euāgelii: q̄ legis. ¶ Ite amor
 carnalis facili⁹ et seruētius allicet carnalē: q̄
 amor spūalis hoīem spūalē. ¶ Ite amor q̄ ge-
 nerat̄ ituitu b̄nficioꝝ vn̄uersali⁹ et p̄us at-
 trahit q̄ amor aggnat⁹ ex ituitu boni q̄a bo-
 num. Cū s̄ lex ex p̄missione t̄paliū et exhi-
 bitōe b̄nficioꝝ genēt̄ i affectū carnali amorē:
 carnalē: et i affectū hoīs boni amorē debitū:
 lex Moysi erit ampli⁹ d̄icēda lex amoris q̄ lex
 euāgelii. ¶ Ite d̄ria ista legis et euāgelii
 aut accipit simplr̄: aut quo ad aliquos. Si sim-
 plr̄ lex euāgelii magis erit lex timoris: cum
 illud quod ipsa ominat̄ sit magis timēdum
 Si quo ad aliquos et plures lex Moysi magis
 erit amoris: cū illud quod ipsa p̄mittit: vel
 illud quo allicet ad affectū pluriū moueat ad
 amorē. ¶ Ite si dicat q̄ euāgelii d̄ lex amo-
 ris q̄a s̄ rectam rōnē ampli⁹ debz allicē ad
 amorē. eo q̄ precipit perfectam caritatem.

Conf. Perfecta caritas qua nulla pfectior:
ē in diligēdo deū ex toto corde et ex tota aīa
et ex tota mente. Si g̃ talis caritas p̃cipiat in
lege. Deut. 6. Diliges dñm deū tuū ex. to. c. t.
et ex tota mente zc. lex Moysi erit lex perfecte
caritati. Nō est g̃ dña legis et euangeliū: ut in
euangelio sit amor et in lege timor. **R**ē dō
q̃ lex Moysi recte dī lex timoris. ire. et fuit ut
Lex ire dī q̃a in penis hūit dīstricōne: rarā
hō miserationē. vñ ad ro. 4. Lex iram opaf. i.
penā. **A**d hoc enim data est ut reos faceret
temporali pena. s. dentē pro dēte zc. Exo. 21.
Lex hō timoris dī: q̃a plurimas hēt dīminatī
ones: paucas p̃missiones: sicut patet ex serie
legis. Lex hō seruitutē dī q̃a ī dīmonitōib⁹ p̃
ceptoz semp p̃ rōne supponit dñm diuine
maiestatis. vñ ad p̃cepta supponit hoc facite
et hoc ego sum dō. ut exo. 20. q̃si dicat. Ego
dñator et vos serui: et ideo estis obnoxii meis
obedire mandatis. **E**uangelii hō recte dī
lex amoris. lex mīe. lex libertatis. Lex mīe seu
clemētie vñ q̃a ī penis legis habet mīam et
relaxationē. vñ et mulieri deprehēse ī adulte
rio dī. vade et ampl⁹ noli peccare. Jo. 8. Lex
hō amoris dī q̃a plurimas habet p̃missiones
raras dīminationes: sic p̃ ex serie euangeliū.
Promissionib⁹ autē g̃nat amor. Lex hō liberta
tis dī q̃a ī monitionib⁹ p̃ceptoz p̃ rōne sup
ponit grām dīne p̃nitenti. vñ. 6. Luce. postq̃
dixit estote misericordes et bñfacite et diligite
inimicos vros: sicut dicit. ut sitis filii p̃ris vñ
q̃ in celis est. q̃si d. hoc facite ī libertate filiali
nō ī obnoxietate fuit. intuitu paternitatis: nō
intuitu dñatōis. Propterea dī ad ro. 8. Non
accepistis sp̃m seruitutis in timore: s̃ acce
pistis sp̃m adoptionis filioz: in quo clama
mus abba pater. **P**retēa appropando sp̃a
liter lex in p̃ceptis iudicialib⁹ hō iram per dī
stricōne punitōis. in p̃ceptis moralib⁹ timo
rem p̃ multitudinē dīminationis. In p̃ceptis
hō ceremonialibus seruitutē: q̃a data sunt in
onus supboz: sic dicit aug⁹. et etiā p̃ intuitū et
panoz diuine dñationis. et de onere cerimo
nialū dicit beat⁹ Petr⁹ act. 15. Hoc est on⁹ qd
neq̃ nos neq̃ patres nostri portare potuim⁹.
Et ad gal. 5. Nolite itez iugo seruitutis oti
neri. **A**d primū q̃ dō obf dō. q̃ quānis dī
stricōne sit dīminatio pene eterne q̃ tēporalis
Nō tñ seueri⁹ est euangelii: qd dīminat penā
eterna: lege que dīminat penā tēporalē: hoc ē q̃a
lex sic dīminat penā ut de p̃nti inferēdam et
penitenti nō remittēdā. Euangelii hō sic omi

nat penā eternā ut in futuro inferēdā et pe
nitenti aīe remittēdā. iō ī lege ē dīminatio sine
misericōdie: et iō dīminatio terrois. In euangelio
hō dīminatio cū misericōdie: et iō dīminatio tal
ē amoris. **A**d 2. dō q̃ dīntēio legis non ē
ex penis inducere timorē humanum: imo ti
morē dñi: s̃ p̃ tēpales supplicii. vñ. 6. Deut.
Dñm deū tuū timebis. et ultimo ecclesiastes. Si
nem loquēdi omnes pariter audiatis. supple
ī lege. deū time. vñ rñdet ad illud qd p̃ponit
p̃ interemptionē. **A**d tertiū dō. q̃ quānis
ī euangelio inferat pena sp̃ualis: nō tñ inferē
delinquēti si a malicia resipiscat: et constet q̃
peniteat. In lege pena delinquēti inferē nec
p̃ p̃nitenti relaxat. et iō lex seuera ē ī puniēdo
q̃ penitenti nō parit. Euangelii hō lex pietatē
ē seu mīe: q̃ omni penitenti parit. nec ē dō h
oppositio de pena q̃ inferē a seclari potestate:
sicut sup̃ declaratū ē tractatu de penis iudi
cialiū p̃ceptoz. **A**d 4. hō p̃ rñsio ex iam
dictis. Nam nō solū p̃ comparatōem pene ad pe
nam. aut p̃ comparatōem boīs carnalis et sp̃ual
assignant p̃dicte dīne. S̃ p̃ comparatōne legis
ad legem quo ad punitōne. quo ad dīminatī
onē. quo ad monitōez. et p̃tēa p̃ comparatōne q̃
ē ad rōnes iudicialiū. moralū. ceremonialiū
p̃ceptoz. **A**d q̃ntum qd q̃rit de amore dō
q̃ p̃tēa p̃missio legis nō g̃nat amorē carnalē
s̃ amorē inicalē: q̃ quidē respectu dei occupat
ex tēpali bñficiis. Carnal. n. amor nō p̃t dici
p̃tēa respectu dei nisi extrēso noīe. tal. n. amor
ē ex vitio diligēdē: nō ex intēione bñficiet. **P**
retēa comparatus amor carnalis amor carita
tis cedit: et minor ē amor caritatis. sic dī sup
ps. Bonum mibi lex oris tui. s. m. au. et ar. vbi
dicit glo. q̃ caritas plus diligit deū q̃ cupi
ditas auz vñ argētū. **P**retēa amor ex bñ
ficiis sp̃ualib⁹ et eternis excedit incompara
bilē amorē introducēt ex bñficiis tēporalib⁹
et tēporis. p̃tēa manifestū ē q̃ nō poterit
dici lex moysi lex amoris: quēadmodū lex euā
gelii: q̃ introducēt amorē caritatis et amorē ocep
tū ex bñficiis sp̃ualib⁹ et eternis: sea ex intu
itu ipsius summe bonitatis. **P**retēa cū lex
Moysi pla contineat vñ g̃netur tēroz: q̃ vñ
occupat amor. ecōtrario hō lex euangeliū. ma
nifestū ē q̃ lex Moysi lex timoris ē. Euangeli
um hō lex amoris. et p̃ h patz rñsio ad 6.
A ultimū quod q̃ritur d̃ p̃fco amor qui
p̃cipitur in lege solēt rñdē. q̃ hoc non ē nisi ī
Deut. q̃ ē 2. lex. et figura euangeliū. tñ ratio
hō quānis dēclarata sit quodāmo in sup̃toub⁹

qōne utz post latōne legis Moysi ferēda eēt
lex euāgelii: inferi⁹ magis patebit.

Queritur postea de

differētia legis ⁊ euāgelii q̄tū ad bonitatē
f⁹ quā dīam dī lex Moysi impecta ⁊ lex fa-
ctoꝝ: ⁊ lex occidēs: ⁊ otinē p̄cepta nō bona.
Econtrario hō lex euāgelii dī lex p̄fecta ⁊ p
hibē animū: seu lex fidei. lex sp̄s. ⁊ lex otines
p̄cepta bona. Ad p̄mā dīam dī expresse ad
hebr. 7. Nihil ad p̄fectū adduxit lex ut dicitū
est. ¶ Conf. Aug. dī faustū. Xp̄is non venit
legē soluē: s̄ adimplē. Mat. 5. nō ut legi adde-
rēt que deerāt: s̄ ut fierēt q̄ scripta erāt. Si
q̄ euāgelii nō addit aliquid quod desit legi
q̄ p̄fecta ē lex sicut euāgelii nisi solū quo ad
obseruantia. Defect⁹ aut̄ obseruantie nō ē im-
perfectio legis: s̄ imperfectio hominū quib⁹ lex
ē data. ¶ Itē Ezech. i. dī rota in rota. Greg.
Uet⁹ i nouo ⁊ nouum in veteri. Si q̄ nouū
est in veteri. q̄ p̄fectio euāgelii est in lege. q̄
eque est p̄fecta lex sicut euāgelii. q̄ nō diffe-
rūt lex ⁊ euāgelii p̄ p̄fectum ⁊ impectū.

¶ Itē dicitū. q̄ de p̄fectione ⁊ impectioe
quo ad legē ⁊ euāgelii nos possumus loqui
ḡnali sermone ⁊ appropato. Ḡnali sermone
nō distinguēdo in lege inter p̄cepta sacramē-
talia ⁊ ceremonialia ⁊ iudicialia ⁊ moralia
Appropato hō sermone distinguēdo ista in
lege ⁊ f⁹ hoc nō incōueniēter comparādo euā-
gelii ad legis sacramentalia appropabit p̄
dīam legis ⁊ euāgelii que attēdit quātū ad
virtutē: q̄a sacm legis infirmū ē ad iustifica-
tionē. sacramentū vero euāgelii virtuosū.
comparādo ad ceremonialia appropabitur 2⁹
dīam que est quantū ad ritatē: q̄a i ceremoni-
alib⁹ ē ritas velata ⁊ obumbrata: q̄ i exhibiti-
one grē euāgelii est reuelata. ¶ Itē opādo
ad p̄cepta iudicialia appropabit tertia dīam
que attēdit quātū ad seueritatē: q̄a in iudi-
cialib⁹ districtio est seueritatis. In euāgelio
est mitigatio seueritatis. Comparādo hō ad
moralia appropaf quarta dīam que attendit
quantū ad bonitatē: q̄a in moralib⁹ legis est
impectio bonitatis. In moralib⁹ hō euāgelii
p̄fectio bonitatis. vñ Mat. 5. super illud. nisi
abundauerit iusticia vestra zc. glo. plenius
agunt que p̄missa sunt ad inchoationē cum
fuerit addita ad p̄fectionē moralū p̄ceptoꝝ
Sermone hō ḡnali p̄dite dīe ḡnalf attēdūt
quo ad legē non distinguēdo inter p̄cepta
ut dicitū ē. ¶ Secūdū h̄ ḡ r̄nden d̄ distinguē

do q̄ lex pōt cōsiderari duplf. f⁹ formā editi-
onis: ⁊ f⁹ potestātē rōnis. Scdm formā editi-
tionis lex vlr impecta est respectu euāgelii
sicut supra in parte declarātū est qōne vtrūq;
preter legem Moysi lex euāgelii requiratur
⁊ infra amplius ostendet quōibus de additi-
onib⁹ legis ad euāgelii: ⁊ in cōpletionē le-
gis p̄ xp̄m. ¶ Ad illud q̄ dīc aug⁹. q̄ euā-
gelium non addit legi quod ei deest dicitū.
q̄ loquit de lege quantū ad potestātē rōnis
f⁹ quam p̄fectio euāgelii includitur in lege
non quātū ad formā editionis. ⁊ exemplū est
in figura incisionis. Cum enim lignū incidit
⁊ in ipso imago figurat educit figura i actu
alitatē: ⁊ apparet actu que p̄us erat fm possi-
bilitatē ⁊ latebat h̄ute. Sic q̄ nō dī facta ad-
ditio ligno ex figuratōne imaginis: quātū
ad potestātē: s̄ solū quātū ad actualitatē: sic
intēdit dicere aug⁹. q̄ n̄ est additio euāgelii
ad legē quātū ad potestātē: s̄ quātū ad actu-
alitatē. vñ in lege ē quasi imago boni coopta
proposita aīe in tra illud ad hebr. io. Umbra
habēs lex n̄ ipsam imaginē. Euāgelii hō hēt
imaginē boni exp̄sam ⁊ aperta: q̄d fit p̄ sb-
tractionē sup̄fluitatis ceremonialiū ⁊ figura-
liū p̄ceptoꝝ: ⁊ distinctionē moralium. Ad 2⁹
simil̄ intelligendū q̄ p̄fectio euāgelii ē i lege
respiciēdo ad potestātē rationis legis: nō ad
formam editionis. ⁊ exemplū huius est quia
sicut differētia est i ḡne potestate: nō actu: sic
dicit p̄s: sic p̄fectio euāgelii i lege. Sic anteq̄
dīa addita ḡni trahit ipsum i actu sp̄i: ⁊ ē
ista additio quātū ad actualitatē: n̄ quātū
ad potestātē. sic p̄fectio bonitatis i lege est in
rōne quadam ḡnali: ⁊ i actu ⁊ sp̄m educit p̄
additionē euāgelii.

Deinde queritur ^{otra}
tam differētia. Ro. 3. q̄ lex Moysi dicitur lex
factoꝝ. euāgelii lex fidei. Nam obicit glari⁹
ibidem in glo. Lex euāgelii ⁊ si n̄ hēat opera
veteꝝ sacramētoꝝ ut circūcisionis atq; ce-
terorum: habet tñ opera in sacramētis suis
huic tempoz cōgruis: ⁊ habet opera miseri-
cordie in moralib⁹ p̄ceptis. q̄ lex euāgelii
debet dici lex factoꝝ sicut lex Moysi. ¶ Item
si dicat lex Moysi factoꝝ: eadē rōne qua dī
ad p̄bil. 3. super illud. iusticiam que ex fide
est. glo. iusticiam non veram que ex lege est
que manus comp̄mit: nec animū. que timore
n̄ amore seruire facit. Scō; h̄ q̄ lex Moysi dī
lex factoꝝ: que respicit opa. Lex hō euāgelii

nō dī lex factoz: qā non respicit opera s̄ vo
lūtatē. ¶ Conf. Aug. in qōnib⁹ noui ⁊ vete.
test. assumēs illud aplī ad ro. 3. per legē non
iustificabī omnis homo apud deū. dīc q̄ sic
inquit solā legē non iustificare hōes apud
deū: sic nec sola fides exceptis bonis opib⁹ cō
mendat apud deū. Sicut ḡ legi Moysi ad iu
stificationē necessaria erat fides. vnde aug.
ibidē dīc de patrib⁹ veteris testamēti q̄ ad
diderūt r̄pali iusticie legis: que. s̄. ē i lege iu
sticia fidei. ita legi fidei ad iusticiā verā ne
cessaria sunt opa bona. Jac. 2. fides sine ope
rib⁹ mortua ē. Lex igit̄ euāgelii lex factoz di
cenda ē sicut lex Moysi. ¶ R̄ dō q̄ lex moy.
dī lex factoz qā indicat libero arbitrio hōis
qd̄ faciat: s̄ n̄ indicat cū homo impotens sit
p̄ libez arbitriū grām dei: p̄ quam illud facē
valeat. Lex aut̄ euāgelii p̄ dictam fidei grām
xpī indicat: per quam homo implere poterit
qd̄ d̄ de⁹ iubeat. Et hoc ē qd̄ dīc aug. in li.
de spū ⁊ l̄ra. per legē opey dīc de⁹ hōi. fac
quod iubeo. p̄ legē fidei dīc homo deo. da qd̄
iubes. id̄ enī iubet lex vt moneat quid faci
at fides vt cui iubet si non pōt sciat qd̄ petat.
vz grām. Et p̄ter hoc ibidē dīc aug⁹. Lex
mandatū bonū habet: littera demonstrante.
non spū adiunante.

Postea queritur de

alia differētia qua dī q̄ lex Moysi ē occidēs.
lex euāgelii lex iustificans. iuxta illud. z. cor.
3. L̄ra occidit. spūs viuificat. dīc aut̄ aug⁹. i
li. de spū ⁊ l̄ra. Q̄ nō aliā vult apls̄ intelligi
l̄ram q̄ decalogū i illis duab⁹ tabulis scriptū
improbat aut̄ aug. ḡ dīc. Nō pōt intelligi. s̄
figuralib⁹ p̄ceptis: q̄ dīc apls̄. l̄ra occidit.
hoc modo ad Ro. 7. Concupiam nesciebā. nisi
lex dīcēt. Non concupisces. ⁊ postea s̄bdīc. occa
sione accepta peccatū p̄ mādātū seduxit me:
⁊ p̄ illud occidit. Ecce q̄ hec l̄ra occidit. nihil
aut̄ figurate dīc cū dī. nō concupisces. s̄ s̄ l̄ra:
solū: ⁊ cōstat q̄ illud ē mādātū decalogi. Mā
datū ḡ decalogi est l̄ra occidēs. ¶ Secūdu⁹ h̄
ḡ obf. Si decalog⁹ dī occidēs: aut hoc ē in quā
tum obseruat⁹: qd̄ esse n̄ pōt: qā obseruāf de
calogū facit illud qd̄ v̄. talis autē meret̄ vi
uificari: nō occidī. Aut in quātū nō obseruat⁹
⁊ si h̄ eadem rōne ⁊ euāgelii: quia n̄ obser
uans euāgelii meret̄ occidī eternalī. ¶ Itē
cū dī decalogus l̄ra occidēs: aut dī p̄ cām:
aut p̄ occasionē: aut p̄ ostēsiōnē. Q̄ p̄ cām v̄
ad ro. 7. Nūc aut̄ soluti a lege mortis zc. Glo.

A lege que ē causa mortis. ¶ Conf. Ad ro. 7.
Lex quidē sancta: ⁊ mandatū sanctū iustū ⁊
bonū. Glo. Iustū iustificās peccatōrē. bonū. i.
vtilē vitā acgrēs. Si ḡ est vitā acgrēs. ḡ cā
ē vite non mortis. Q̄ p̄ occasionē v̄ p̄ textū
ad ro. 7. Occasione accepta peccatū p̄ mādā
tum seduxit me ⁊ p̄ illud occidit. ¶ Contra.
Scdm̄ hoc videt̄ enī q̄ sili rōne l̄ra euāge
lica est occidēs. qā quelibet opa iusticie de
quib⁹ loquit̄ euāgelii: q̄ nō referūt ad deū
sunt occasio eterne mortis. ḡ s̄ hoc euāgelii
erit littera occidēs. vñ aug. de ci. dei. Vir
tutes cū referūt ad se ipsas: nec p̄ter aliud
expetūt inflatē atq̄ superbe sunt. ⁊ ideo nec
p̄tates s̄ vitia iudicāde sunt. ¶ Q̄ aut̄ p̄ ostē
siōnē intelligat̄ videt̄ p̄ illud qd̄ h̄et̄ ad ro.
5. Lex s̄bītrauit vt abūdaret delictū. Glo. i.
ad hoc addita fuit vt p̄ eā abūdātī cognō
scēt̄. Si enim lex non fuisset: peccatū lateret.
S; p̄ legē grā peccatōy ⁊ p̄uaricatōis crimē
homo cognouit. Scdm̄ hoc ḡ dīcīf decalog⁹
littera occidēs. i. peccatū: qd̄ ē causa mortis
ostendēs. ¶ Conf. Scdm̄ hoc euāgelii est
littera occidēs: quia ostendit peccatū ⁊ ge
nerali⁹ ⁊ enidētī q̄ lex. Peccata aut̄ sūt mor
tis eterne causa. Non videt̄ igit̄ lex ⁊ euā
gelii differre in moralib⁹: qā ibi est littera oc
cidēs: hic viuificās. ¶ Itē si littera legis oc
cidit. S; qd̄ occidit cōtrariū ē saluti. Lex igit̄
videt̄ cōtraria saluti. Et si decalog⁹ intelli
gat̄ littera: videt̄ decalogus saluti cōtrarius
¶ R̄. Littera occidēs potest intelligi de le
ge quantū ad iudicialia p̄cepta. ⁊ quātū ad
moralia. Quātū ad iudicialia intelligit̄ p̄ cās
⁊ de occasione corporali. vñ littera occidit.
qā in iudicialib⁹ lex malos occidē p̄cipit. Exo
22. Maleficos nō patieris viuē. ¶ Quātū
hō ad moralia dīcīf lex littera occidēs qua
tuor̄ modis. p̄ ostēsiōnē. p̄ occasionē. p̄ defectū
p̄ p̄uaricationē. Per ostēsiōnē quia ostendit
peccatū qd̄ occidit. Ro. 7. Non cognoui pec
catū nisi p̄ legem. Per occasionē dupliciter. p̄
hibēdo. inotescendo. Prohibēdo enim auget
peccati desiderii. s̄ q̄ dīcīf ad ro. 7. Occasi
one accepta peccatū p̄ mādātū operatū est i
me omnē concupiam. Glo. Audā ē concupia p̄bi
tione legis. Inotescēdo: qā faciēdo p̄m̄
cognosci in peccantib⁹ auget̄ cōtempt⁹ dei: ⁊
ita peccatū. vnde aug⁹ sup̄ illud. littera occi
dit dīcīf. Apparet littere vetustatē si desit no
uitas spūs: reos facē potius cognitione p̄tī
q̄ liberare a peccato. vnde qui apponit scias

apponit dolorē. Ecclesiastes. i. Sic q̄ inotescen-
do peccatū facit sciēter peccare. Luce. i. z. Ser-
uus sciēs volūtate dñi ⁊ nō faciēs vāplabit
multis. Sic q̄ dī lex occidē p̄ occasione p̄hibē
do inotescēdo. ¶ 3° p̄ defectū: q̄a sicut dīc
aug. in li. de lra ⁊ spū. Lex mandatū bonum
habet tm̄ i lra demonstrante: nō in spū adiu-
nante. Quia q̄ lex nō b; adiuuante; spūm: s̄
est grām: q̄d iubet fit solo timore non amore.
⁊ ita culpabilē. ⁊ hoc est q̄d dīc aug. in li. de
spū ⁊ lra. sine adiuuante spū occidit. Cum hō
adest viuificans spūs p̄ caritatē: hoc ipsum
facit int̄ diligi: q̄d foris scriptū lex faciebat
timeri. Sine spū aut̄ fit timore pene: ⁊ ita ser-
uilē ⁊ culpabilē. ¶ 3° p̄ p̄uaricationē dicit
occidere methaphouice: q̄a nō obseruantes dī
qui sunt morte seu indigni vita. Et hoc est
q̄d dicit aug. sup̄ illud. lra occidit. Precepta
ista tam sunt vtilia faciēti ⁊ salubria: vt nisi
qs ea fecerit salutē hēre nō possit. ¶ Ad illd̄
q̄d q̄mo obī: q̄ pari rōne euāgelii nō obser-
natū ē lra occidēs. v̄d. q̄ nō seq̄. Nam lex p̄ci-
pit obseruantia: nō tñ p̄bet adiutorū ad ob-
seruantia. Euāgelii hō p̄cipit obseruantia: ⁊
p̄bet adiutorū ad obseruantia. Prīmo iqtū
disponit ad caritatē p̄ affectū amoris: q̄d nō
facit lex. vñ sicut dīc Aug. in li. de lra ⁊ spū.
Stratim adest viuificans spūs. ⁊ inquantū
ostendit hōi p̄p̄ia infirmitatē: vt non possit
implere sine dono grē dei. vñ ang. de spū ⁊
lra. Lex dīc nō occupat. Euāgelii dīc sic
illud v̄t cū scirem q̄ nō possum esse stinens
nisi de⁹ dei: adū dñm. Sap. s. ¶ 3° p̄ legem
dīc deus nō occupat. p̄ euāgelii hō. sine me
nihil potestis facē. Jo. i. s. Per euāgelii ergo
disponit̄ anima ad humilitatē: ⁊ sicut dicit
beatus Jacob⁹ 4. Deus sup̄bis resistit: humili-
bus dat grām. Et ita euāgelii disponendo
animā ad amorē ⁊ humilitatē: ad quā seq̄
collatio grē a deo: p̄ quā digne obseruat de-
calogus: p̄stat adiutorū ad obseruatia: q̄d nō
facit lex: que disponit̄ animā ad timorē ⁊ solū
excitat liberi arbitrii potestatē. Scdm̄ h̄ dīc
Isidorus in li. dīa. z. Precepta legalia op̄ari
one euāgelii nō bona dicit̄: quia q̄d p̄cipi-
unt nō p̄ficiūt. Grā hō euāgelii ⁊ exteri⁹ im-
perat ⁊ interius vt p̄ficiat innat. ¶ Ad 2°
q̄d obī q̄ dicit lex causa mortis. v̄d. q̄ illud
dicit̄ quantū ad iudicialia. que p̄cipiendo oc-
casionē maloz mortis sunt causa. Nō sic antē
est in iudicialib⁹ euāgelii. quēadmodū supra
oñ sum ē q̄dne de dīa quantū ad seueritatē

¶ Ad tertii q̄d obī de occasione q̄ pari rōne
euāgelii occidit. v̄d. q̄ nō. Nam occasio peccādi
que p̄ p̄hibitionē est nō ē vbi adest adiuuans
grā ad vitandū q̄d p̄hibet: vel ad faciēdū
q̄d iubet. Sed qñ deficit adiuuans grā: tunc
p̄hibitio angendo p̄t̄ desiderii est occasio
mortis. Et h̄ ē q̄d dīc ad ro. s. Lex s̄intravit ut
abundaret delictū. vbi dīc aug. Per legē dī
abundare delictū: non q̄a lex delictū iubeat:
s̄ quia eo q̄ grā ibi nō erat actū est ex p̄hibiti-
one desiderii. ⁊ tunc quasi ex p̄p̄ia virtute
factū est grande vitium. Sic q̄ abūdauit: q̄a
occupat ex p̄hibitione ardentior est facta.

¶ Ad quartū q̄d obī de ostensione: q̄ similē
dicit euāgelii lra occidēs. v̄d. q̄ non. Nam
euāgelii sic ostendit p̄t̄m vt etiā monstret
grām requirendā: qua possit vitari p̄t̄m ⁊
fieri bonū. vñ dīc aug. in li. de spū ⁊ littera.
In lege dīc deus homini. fac quod iubeo. In
euāgelio hō dīc homo deo. va quod iubet.

¶ Ad vltimū v̄d. q̄ non seq̄. lex occidit. q̄
non est salutaris vel bona: quēadmodū non
sequit̄. scia inflat. q̄ nō est bona. vñ dīc glo.
super illud lra occidit. Sic scientia cū cari-
tate p̄dest: sine caritate hō occidit: cū sit stus
p̄t̄. i. Cor. i. s. non tñ mala est. Multa enī sunt
q̄busdam noxia: quātis non sunt mala. ¶ Di-
cendū igit̄ q̄ cū de decalogo dīc: seu de lege
lra occidit: s̄ non dīc per causam efficientē;
s̄ per occasionē p̄ncipaliter. p̄ q̄s vero aliis
modis quibus dīctū est. vñ Hiero. super illd̄
ad ro. 7. Mandatū quod est bonū factum est
mibi mors. Absit. non enim ex ipsa lege mors
s̄ ex vitio hominis. q̄a nō lex s̄ fomes est effici-
ens causa mortis. qui bonā rē vertit in malū
Sic enī; medicina nō est causa mortis si oste-
dat venena mo: tiferā lic; his mali homines
abutant̄ ad mortē suam uel alioz. sic lex que
uenena p̄t̄oz demonstrat ⁊ hominē liberta-
te sua abutētem q̄li freno cobibet: ⁊ op̄posito
gressu incedere docet non est efficiens causa
p̄t̄i s̄ poti⁹ vitii hōis. i. fomes.

Consequenter queri

tur de illa differētia qua dīc Isidorus. euā-
gelii habet p̄cepta bona. lex p̄cepta nō bo-
na. sic illud ubi deus israelitaz cupiditatem
spoliis egyptioz satiare p̄misit. ¶ Cōt̄. Aug.
in li. q̄onū exodi. Israelite furtū nō fecerunt
spoliando egyptios. s̄ deo ministeriū p̄bue-
runt quēadmodū cū minister iudic occidit
reum. ¶ R. Aug. de perfectis. Isidorus de

earn alib⁹ loquit⁹ est. Qd⁹ g⁹ boni p⁹ pcepto ha
buerunt malis pmissio fuit. Qualiter autem
circa repadiu⁹ 7 alias legis pmissioes debeat
intell⁹ gi pceptu⁹ determinatu⁹ e⁹ supra qone d⁹
indicialib⁹ circa permissa in lege.

Postea queritur de

differentia legis 7 euangelii quantu⁹ ad remu
neratione: p⁹ qua dicit⁹ f⁹id⁹ in li. ofia. 2. Q⁹ i
lege pmissioes tpaliu⁹ otinef. in euangelio
vita eterna pmittitur. ¶ Con⁹. Ad hebr. 11.
dic⁹ ap⁹lus de patrib⁹ veteris test⁹: q⁹ in⁹ fide
defuncti sunt omnes n⁹ acceptis repromissio
nib⁹: s⁹ a longe aspicietes zc. Et dic⁹ glo. q⁹ spe
rabant sibi p⁹mitti celestia n⁹ terrena. vñ ibid⁹
in textu seq⁹. Confidetes quia pegrini sunt
sup⁹ terrā. sign⁹ se patriā ingreere: sic dic⁹ glo.
hoc est ostrebant se non ee⁹ de h⁹ mūdo 7 dāt
intelligi q⁹ aliā q⁹rūt patriā. que aut⁹ sit illa s⁹
dīf in textu. Nūc aut⁹ apperūt meliorē. i. cele
stem. Ex quo relinquit⁹ q⁹ in lege Moysi pmit
tebant celestia: seu expectabant remuneratio⁹ i
celis. ¶ 3⁹. ad gal. Abrae vidē sunt pmissi
ones 7 semini eius. hoc ē i⁹ vno semine qui ē
x⁹ps. Si q⁹ be pmissioes respiciūt pmissioes
legis. Promissioes aut⁹ iste nō sunt terrene:
sed celestes. Relinquit⁹ q⁹ in lege est pmissio
celestiū 7 eternoz. R⁹ f⁹ q⁹ d⁹ ad ro. 5. super
illud. lex s⁹ intravit vt abudaret delictū. In
populo iudeoz tria erant g⁹ia hoium. duri.
incipientes. 7 perfecti. bis omnib⁹ data est lex
s⁹ n⁹ p⁹ oibus. data est duris i⁹ flagellū. incipi
entib⁹ i⁹ pedagogū. iustis i⁹ signū. ¶ Sedm⁹ h⁹
g⁹ d⁹ q⁹ i⁹ lege erant o⁹minationes pene irre
mediabilis quo ad duos. in lege erāt pmissi
ones boni tpalis qbus electi ad amorē bñfa
ctois dei attraherent incipientes. In lege h⁹
erāt signes eternoz bonoz quo ad iustos 7
pfectos. Predicta g⁹ differentia attēdit in lege
quātū ad lrālem sensum: qui respicit impfcōf
¶ Obiecta h⁹ in contrariū accipiūt s⁹ spūale
intelligētā 7 signē legis q⁹ respiciebat pfcōs.

Ultimo queritur de

illa d⁹ra q⁹ assignata ē quātū ad lationē. quia
lex Moysi lex particularis est. euangeliu⁹ h⁹
lex v⁹lis. ¶ Con⁹. Exo. 23. Si occurreris boui
inimici tui aut asino erranti reduc ad eum.
Si videris asinū odiētis te iacē s⁹ onere: non
prāstabis: s⁹ s⁹bleuabis cū eo. Nō ponit⁹ ibi de
terminatio circa h⁹ q⁹ d⁹ inimici tui: an sit tue
gētis an alteri⁹. Lex igit⁹ ordinabat g⁹ialiter

in suis iudiciis quo ad oēs gētes. Erat igit⁹
v⁹lis sicut euangeliu⁹ ¶ 3⁹ Leuit. 19. Si bitane
rit aduena inter vos diligetis eum sic vos
metipfos. S⁹ aduena erat homo gētis alteri⁹
Precepta igit⁹ legis ordināt ad dilectionem
hoium cuiuscūq⁹ gētis. Est igit⁹ lex v⁹lis sicut
euangeliu⁹. Si h⁹ dicat⁹ q⁹ talia 7 filia intelli
gūt de dilectōe n⁹ v⁹l⁹ s⁹ de dilectōe fr̄is. h⁹
est eiusdē gentis. 7 h⁹ trahit i⁹ partem vt sit
particularis respectu iudeoz tm. Con⁹. g⁹ silf
cū pceptū euangelicū determinet p⁹ fratrem.
Mat. 5. Omnis q⁹ irascit⁹ fratri suo⁹ erit zc
Euangeliu⁹ p⁹ hoc trahit i⁹ partem. g⁹ ē lex par
ticularis sicut lex Moysi. ¶ Preterea totus
decalog⁹ ē de iur⁹ nāli. Et ius naturale respicē
omnes v⁹l⁹. Lex g⁹ Moysi erit v⁹lis. ¶ Item fi
guralia ad hoc erant vt significarēt futura;
grām redemptionis. S⁹ signio future redem
ptionis necessaria erat saluti omnū g⁹ialiter
g⁹ pcepta figuralia legis debebant ad omnes
fieri. Lex igit⁹ Moysi 7 quo ad moralia 7 quo
ad figuralia ē v⁹lis. Nulla ē igit⁹ p⁹dicta d⁹ra
¶ R⁹ est cōsiderare legē s⁹ formā editionis:
7 sensus lrālis. 7 est cōsiderare s⁹ rōnē 7 vir
tutē intelligētē spūalis. s⁹ primo modo lex pri
cularis est. euangeliu⁹ v⁹le. z⁹ vero lex v⁹lis est:
sicut etiam est lex pfecte iusticie: s⁹ q⁹ d⁹ ad
ro. 9. Israel sectando legē iusticie i. legē iusti
cie n⁹ puenit. Glo. i. legē Moysi que est lex iu
sticie si bñ sit intellecta. ¶ Ad illud g⁹ q⁹ obic⁹
de illo pcepto si occurreris zc. vñ. q⁹ s⁹ formā
editionis 7 sensum lrē intelligebat a iudeis
de inimico q⁹ erat frater. h⁹ est de iudeo. hoc ē
nō de quocūq⁹ alio sic p⁹ ex deut. 22. vbi d⁹.
Si videris asinū fr̄is tui: aut bouē cecidisse i
via n⁹ despicias s⁹ s⁹bleuabis. Et ideo illō pre
ceptū quātū ad formam lrē legis particulare
erat: q⁹ respectu fratris. Euangeliu⁹ h⁹ v⁹le re
spectu cuiuscūq⁹ hois. ¶ Ad 2⁹ q⁹ obic⁹ de
aduena. vñ. q⁹ intellig⁹ de aduena cohabitāte
solū nō de quocūq⁹ alio. vñ ibi d⁹. Si habita
uerit inter vos zc. 7 ita s⁹ formā lrē pticula
re ē. ¶ Ad illud h⁹ q⁹ obic⁹: q⁹ silf euangeliu⁹
v⁹l⁹ trahi i⁹ partē per determinationē fratris.
vñ q⁹ nomē fratris accipit i⁹ scripturis qn⁹
modis: sicut elicit⁹ ex glo. Hiero. sup⁹ illud ad
gal. 2. Aliū ap⁹loz vidi neminē nisi Jacobum
frat⁹ dñi. ¶ fr̄es enim viciuntur natura ut
Esau 7 Jacob. hñ. 25. ¶ Hente ut omnes in
dei fr̄es dicūt inter se deut. 1. Si emeris fr̄es
tuū q⁹ hebre⁹ est. 7 deut. 17. Constitues sup⁹ te
pncipē eum q⁹ sit de fr̄ib⁹ tuis. Cognatiōe

ut qui sunt de una familia: cū ex una radice
turba diffundit ut abraham et Lot. gñ. is. Nō
sit rixa inter me et te. frēs enim sumus. ¶ Af
festu s^o q^o omnes xpiani fratres uocantur.
ps. Ecce q^o bonū et q^o iocūdu habitare frēs in
vnu. Et Mat ultimo. Ite et annūciate frīb^{us}
meis. ¶ Cōi origine s^o q^o omnes hoīes frēs
dicūt. q^o ab vno patre nati sunt. s. ab adam.
Act. 17. fecit ex vno omne gen^o hominū. ¶
Lex igit^{ur} s^o formā lfe accipit frēm gēte: seu
omni religione. et ita solū iudeū. vñ Deut.
23. Non feneraberis frī tuo s alieno. frī autē
tuo absq^{ue} vsura id quo indiget comodabis.
Euāgelii s^o accipit fratrem omni origine
seu creatione quēlibet hoīem creatū ad ima
ginē dei. Mat. 23. Omnes vos frēs estis. vñ
est enī pater vester q^o in celis est. ¶ Ad aliud
q^o obicit de decalogo dō. q^o pcepta decalogi
vliā sunt respectu legis naturalis: a qua ext
hūnt: s^o particularia sunt respectu explicatio
nis legalis. Nam sic p^o exo. 20. Explicatio de
calogi facta ē solū iudeis: ad quos tba illa fa
cta sunt. Et si q^o implicite decalogus vliā s^o
q^o in lege nature radicat: tñ p^oicularis ē: vt
determinat ē explicite in lege Moysi solis iu
deis. Preterea sicut dicit beatus aug^o. super exo.
20. Precepta decalogi intelligūt p^o synodo
chē figurā. i. a pte totū. ut cū d^o. nō occides:
prohibet omnis mot^{us} ad nocēdū. et cum d^o.
nō furtū facies phibet omnis illicita stracta
tio rei alienē. et cū d^o. nō mechaberis: phibet
omnis illicit^{us} coitus. ¶ Ad vltimū dō q^o lex
sacramētoꝝ et figuraliū gratie redemptiois:
quāuis omnib^{us} eēt necessaria: nō tñ omnib^{us}
est data. et hoc ppter indignitatē gentiū ali
az. Iudeis s^o data ē duplici de causa: sic hēf
ad ro. 5. sup illud. lex sbintranit vt abūdaret
delictū. Lex data ē populo iudeoꝝ tñ ideo: q^o
ille popul^{us} solū vnu deū colebat: dignus erat
cui eloga dei crederēt ceteris idola colētib^{us}.
Ideo etiā q^o de hoc populo nascitur^{us} erat dī
fili^{us}. Et ideo data fuit ei lex: p^o quā illud intel
ligeret: et dei filiū venturū expectaret.

Consequenter queri

tur de cōtinētia euāgelii in lege. Et hec q̄stio
ptinet ad cōueniētiā legis et euāgelii. Ad q^o
sic. Ezech. 1. Aspect^{us} rotaz et opa eaz quasi si
sit rota in medio rote. Greg. Rota in rota no
uum testamētū i veteri. Et itez ibidē d^o q^o
i nouo testō vet^o spūal^{is} semp tenet. euāgelii
q^o cōtinēt i lege et lex i euāgelio. ¶ Itē Greg.

ibidē. Qd lex p̄dicat: hoc etiā p̄be. qd p̄be
annūciat euāgelii hoc et apli p̄dicat p̄ mundū
Igit^{ur} qd ē in lege et p̄bis ē i euāgelio et eo.
¶ Cōt. Ad gal. 3. Lex nō ē ex fide. Glo. Lex ni
hil p̄cipit credēdū: s^o operādū. q^o in p̄ceptis le
gis nō cōtinēt credēda. S; credēda cōtinēt i
euāgelio. q^o lex nō cōtinēt q̄qd cōtinēt euange
liū. ¶ Itē dicit aug. in li. de uera religione iux
illud Mat. 5. Qui soluerit vnu de mandatis
istis minimis. i. vnu de mandatis legis: q^o mā
data legis sunt minora: in euāgelio maiora.
Si q^o i eo qd ē min^{us} nō pōt cōtineri illud qd ē
mai^{us}. p̄cepta euāgelii nō cōtinēt i p̄ceptis le
gis. q^o nec lex cōtinēt i euāgelio. ¶ Itē sic dicit
aug. Lex se hēt ad euāgelii sicut quod ē in in
choatione ad suā p̄fectionē. Mat. 5. Nisi abū
dauerit zē. s. plen^{us} agūt p̄missa ad inchoa
tionē cū fuerint addita ad p̄fectionē. Si q^o
nulla p̄fectio ē i sua inchoatione. q^o nec euāge
liū ē i lege. ¶ Itē omne qd addit ad aliud in
quātū addit nō ē in illo. S; euāgelii addit ad
legē. vñ aug. exponēs illud Mat. 5. Nō veni
soluere legē s^o adimplere dicit. Legē adimplē ē
manētib^{us} p̄teritis mādati noua addere. s. bi
grā. Audistis q^o dicitū ē antiq^{us} oculū p oculo.
Ego autē dico vobis nō resistē malo. hoc fuit
adimplē. nō enim legē destruxit: s^o potiora ad
didit. q^o quātū ad addita euāgelii nō cōtinēt
i lege. ¶ Itē si dicat q^o euāgelii cōtinēt i lege
sic signatū i signo. et lex in euāgelio sic signū
i signato. ¶ Cōt. Aug. Signū ē qd se sensui
sūbit: et aliud intellectui relinqt. Signū igit^{ur}
oē ē faciēs cognoscē signatū. Si q^o lex nō ē fa
ciēs cognoscē euāgelii: s^o magis eo^o. quia lex
oparat ad euāgelii vt umbra ad lucem. i. o.
hebr^{us}. Umbra habēs futuroꝝ bonoꝝ. Lux autē
facit cognoscē vmbriam nō eo^o. Lex igit^{ur} nō fa
ciēs cognoscē euāgelii: s^o magis eo^o. Nō igit^{ur}
se bz vt signū. ¶ Itē ē cōparatio legis ad euā
gelii s^o moralia et s^o figuralia. Scdm figu
ralia ē cōparatio legis et euāgelii sicut figure
et figurati seu signi et signū. et sic figuratū ē in
figura seu signū in signū: sic euāgelii ē in lege.
Vñ aug. in li. cōtra aduersariū legis et p̄baz
Nouū testamētū in ueteri ē figuratū: et uet^o
in nouo ē reuelatū. Inde etiā dicit Greg^o. sup
Ezech. Rota in medio rote. Quid ē. n. q^o adā
dormiēte eua formaf: nisi q^o xpō moriēte ec
clesia formaf. ¶ Scdm moralia ē cōparatio le
gis ad euāgelii sic herbe ad fructū: et p̄fecti
bilis ad p̄fectū. vñ sicut dicitur fruct^{us} esse in
berba potestate nō actū: sic euāgelii in lege

quantū ad moralia. vñ f^o b^o d^r Nat. 4. Sic ē regnū dei: quēadmodū si iaciat homo semē super terrā: et semē germinet et crescat. vltio hō terra fructificat pmo herbā deinde spicā: deinde plenū fructū in spica. Tō g^o q^o lex nāl est sicut semē. lex Moysi ē sicut herbā super crescēs. euāgelii sicut fructū. et hoc ē qd dicit glo. sup illud ro. 5. lex intravit zc. Data est lex in adinorū hūmāe nature: vt ga nature quodāmodo inserta sunt iusticie semina: ad dēf lex: cui⁹ auctoritate et misterio ingenū nālē pfect⁹ ad fructū iusticie faciendū. Semē g^o est. nō facies alii zc. qd ex hoc supercrescit velut herbā ē. nō occides. nō mechaberis. fruct⁹ hō pfect⁹ nō irascris. nō videris mulierē ad occupiscēdū. Ad p^o qd obicit: q^o lex naturalis pceptū credēdū. vñ ē. q^o illd̄ intell⁹ nō ga credēda nō cōtineat in lege: q^o nō cōtinetur in lege explicite s̄ implicite. vel fm̄ illam rōnē qua d^r ad ro. 3. Excussa ē g^o latio tua: p quā legē. factoz⁹ nō. s̄ p legē fidei. Glo. Aymo nis. Lex Moysi d^r opey⁹ siue factoz⁹. q^o in mā dato imperabat: s̄ grām faciendū nō p̄stabat Lex euāgelii d^r fidei: q^o opa qdem mandat: s̄ credendo impetrat vt fiant. Un̄ fm̄ b^o d^r aug. in li. de spū et lra. Per legē opey⁹ d^r de⁹ homini. fac qd iubeo. p legē fidei dicit homo deo. va qd iubes. Hac g^o rōnē d^r lex nihil mā dare credēdū s̄ operandū. Ad 2° vñ. q^o in eo qd ē min⁹ cōtinet qd ē mai⁹ potestate: q^o ius nō actū: sicut herbā i semine: et in herbā spica et hoc modo vt dicitū est euāgelii cōtinet in lege. Ad tertiū sil⁹ vñ. Nam pfectio non ē in sui inchoatione actū. est tñ in ea potestate: sic fruct⁹ in semine. Ad quartū vñ. q^o euāgelii d^r addē legi quātū ad lram legis: non quantū ad sensum legis. vñ illud qd addit in euāgelio et si nō cōtineat in legis littera: cōtinet tñ in legis sensu. Un̄ aug⁹. in qōnib⁹ noui et veteris te. Nat. 5. Audistis q^o dicitū ē antiquis oculū p oculo. Ego aut̄ dico vobis nō resistē malo. Nō aliud voluit saluator q^o lex in sensu h⁹: s̄ volūtātē eius pfect. et dicit Immutatis g^o saluator h⁹ vocuit qd salutē p dēf: vt sensum legis implēt. vt ga timore legis salui esse nō poterant: per patiā viti emūdarēf sese corrigētes. Ad vltimū vñ q^o nō repugnat legē eē umbra: et legē eē signū differunt enim tenebra et umbra. tenebra enī est p^ouatio lucis. Umbra aut̄ diminutio lucis ex obiecto alieni⁹ corporis. Nota g^o q^o in lege ē g^oeries figuraz: velut corpus quod dā ad

quam sequebatur diminutio legis lud. i. noticie xitāt. et iō d^r umbra hoc ē habēs lucem imperfectā et diminutā. Sic aut̄ habēt oculos debiles p^o uenit vt videat in umbra et p^o modū p exercitiū oculis cōfortatis ut videat in luce: sic intellectū humano adhuc debili nō valenti adhuc intueri in luce spūali euāgelii p^o videndi fuit legis umbra: et postmodū cōfortato visu fidei p testimonia pphaz reuelatā grām videt in luce euāgelii. Umbra g^o lex ē: hoc est signum obscurum.

Queritur postea de

additione euāgelii ad legē. et hec q^ostio fere eadē est cū qōnē de impletionē legis p euāgelii: et p^oinet ad cōueniētiā legis et euāgelii Ad qd sic. Nat. 5. Non ueni legem solūe aut ppheras s̄ adimplē. Aug. in. q. noui et uet. te. Non dicit implē se legem aut pphas: s̄ adimplē. adimplē aut̄ nihil aliud significat: q^o plone addē. Quid ē aut̄ addere ad pphas nisi culturā dei s̄ trinitatē noīe ordinare. Itē legē adimplē ē manētib⁹ preteritis nouā addere vtputa viciū ē antiquis oculū p oculo zc. ego aut̄ dico vobis nō resistē malo. g^o euāgelii addit ad legem. Itē sup illud Nat. 5. Non ueni soluere legē zc. glo. Aut addēdo qd min⁹ bēt: aut implendo quod iuber. Itē ibidē alta glo. sup illud. nisi abundauerit iusticia vestra zc. i. nisi nō solū illa minima legis pcepta feceritis. s̄ etiam ea que addo. Cōf Aug. cōtra faustū. Xpūs nō uenit legē soluere s̄ adimplere. nō ut legi ad dēf q^o dēcāt: s̄ ut fierēt que scripta erāt. quod ei⁹ vba testant. nō enim ait tota unū aut un⁹ apex nō trāsibit a lege donec addāf que desunt: s̄ ait. donec omnia fiāt. g^o nō addit euāgelii legi. Item Nat. 5. sup illud. nō ueni soluere legē zc. Euāgelii ē recapitulatio. s̄ ubi ē recapitulatio nō ē additio. Itē ad salutē nō sūt necessaria nisi credēda aut opanda. s̄ credendis nihil additū ē: q^o sicut dicit aug⁹. Tempora sunt mutata nō fides. nec operādis: q^o oīa operāda reducūt ad dilectionem dei et pximi. zz. Nat. In his duob⁹ mādatiū uniuersa lex pendet et pphete. Sed his mādatiū nihil additū ē q^o ibi pceptū diligere deū ex tota anima et ex tota mēte. quo pcepto nihil pfectius i euāgelio mandaf. g^o moralib⁹ legis nihil ē additum. Itē dicit aug. et pbat in li. cōtra aduersariū legis et pphetez. Q^o mitti⁹ ē oculū pro oculo dentem pro dente homini auferre: vbi

mesura vindicte modū nō transit iniurie: q̄
pro nō exhibita humanitate pena eterna in-
ferre. Si q̄ iudiciū legis facit p̄mū. exo. xi. iu-
diciū euāgelii facit 2°. Mat. xi. Esuriui ⁊ nō
dedisti mihi māducare. q̄ nō est additio mie
p̄ euāgelii ad seneritate legis: quā additio-
nē ponit legis iudicialia. **I**te ei qd̄ enacu-
at nihil omnino addit. Si q̄ p̄cepta cerimo-
nialia legis p̄ euāgelii enacuāf. q̄ p̄ceptis ce-
rimonialib⁹ p̄ euāgelii nihil addit. Ex his q̄
relinq̄t q̄ nec moralib⁹ nec iudicialib⁹ nec ce-
rimonialib⁹ p̄ceptis legis aliquid p̄ euāgelii
addit. **R**e 2° beatū aug. est cōsiderare legē
quātū ad sensum. ⁊ est cōsiderare legē quātū
ad l̄ram. Si cōsiderem⁹ legē quātū ad sensum
distinguem⁹ additionē duplicē. quātū ad in-
nouationē p̄ceptoz. ⁊ quātū ad elucidationē
p̄ceptoz. Quātū ad inouationē p̄ceptoz nō
addit euāgelii legi quātū ad sensū. unde
dic̄ aug. in q̄onib⁹ no. ⁊ ve. test. Cū dictū est
in euāgelio. Audistis quia dic̄. ē an. oculū pro
oculo. ego aut̄ di. no. nō re. ma. nō aliū uoluit
q̄ lex i sensu hūit. Quātū ad elucidationē. v̄d̄
q̄ ē additio euāgelii ad legē. ⁊ hoc respectū
figuraliū ⁊ respectū moraliiū. Respectū figu-
raliū q̄a intelligētia occulta figuraz manife-
stat p̄ euāgelii. v̄n̄ aug. li. de cathedri. ad dis-
rudib⁹. In veteri testō est occultatio noui. in
nouo testamento est manifestatio ueteris. Re-
spectū hō moraliiū ē additio sicut expliciti ad
implicitū: quē admodū oñdit aug. cōtra fau-
stū. Quia nō intelligebat̄ iudei homicidiū nisi
perēptionē corporis humani: p̄ quā uita p̄na
ref. aperuit dñs omnē iniquū mortū ad nocē-
dū fratri in homicidiū genere deputari. v̄n̄
⁊ 3o. dic̄. Qui odit fratrem suū homicida ē. i.
3o. 3. Et qm̄ putabant t̄mmodo corporalē cū
femina cōmixtionē illicitā uocare mechiā: de
mōstrant magr̄ etiā talē cōcupiam nihil esse
aliud. **I**te cōsiderādo legē quātū ad l̄ram
addit euāgelii legi: s̄ differētē quātū ad ce-
rimonialia: ⁊ quātū ad moralia: ⁊ quātū ad
iudicialia. Cerimonialib⁹ in quib⁹ p̄mittebat̄
x̄ps sicut dicit aug. ⁊ ap̄lus fit additio: sicut
exhibitio addit p̄missioni. ⁊ s̄ hoc dic̄ aug.
in li. cōtra aduersariū legis ⁊ p̄phaz. Qui
redē colit deū v̄triusq̄ testamēti inuēit unū
deū: in illo intelligēs p̄missum: i isto accipiēs
redditū x̄pm. **M**oralib⁹ hō fit additio quē
admodū addit p̄hibitio cause vel occisionis
ad actū. seu sicut addit p̄hibitio seu iussio
affect⁹ ad p̄hibitionē effect⁹. v̄n̄ Criso. super

illud Mat. 5. Qui irascit̄ fratri suo 2°. Qui nō
irascit̄ nō occidit. Licētia enī irascēdi causa
est homicidiū. tolle irā: ⁊ homicidiū non erit.
In hoc ergo q̄ euāgelii p̄hibet irā quantum
ad l̄ram que ē causa vel occasio homicidiū. lex
hō quantum ad l̄ram nō p̄hibet nisi actū vicēs
Nō occides. exo. 20. additio ē sicut cause vel
occisionis ad actū. Silr̄ dic̄ Hiero. sup̄ illud
Diligite inimicos 2°. Omnis occasio ire tolli-
tur: dū inimicos diligere iubemur. **I**tem
moralib⁹ fit additio: sicut iusticia b̄nificētie
addit iusticie inocētie. siue sicut iusticia fidei
sp̄ualis addit iusticie tpali. v̄n̄ aug. in q̄onib⁹
nouī ⁊ veteris testamēti. Lex p̄ Moyse data
iusticiā habebat q̄dem s̄ terrenā: ut seruātes
legē iusti essent ad p̄ns ut nō rei fierēt. iust⁹
est enī ex lege qui nulli nocet. v̄n̄ ap̄lus. Lex
ingit nō est ex fide: s̄ qui fecerit ea uiuet i eis
ad ro. 10. hoc est faciēs legē nō moxiet: s̄ uiuet
ad p̄ns. Iusticia aut̄ que ex fide est iustificat
homines apud deū ut remunerent̄ in futuro
seculo. Addiderūt enī tpali iusticie iusticiā
fidei. iudicialib⁹ hō fit additio: sicut addit
poti⁹ ⁊ p̄fecti⁹ ad imp̄fectū. Et hoc ē qd̄ dicit
aug. in q̄onib⁹ nouī ⁊ veteris testamēti. Cum
dictū sit antiquis oculū pro oculo. ego dico non
resistere malo. hoc dicens nō legē destruxit:
s̄ potiora addidit: n̄ ut peccare uideret̄ qui
se vindicat: s̄ ut melior sit qui nō retribuit.
⁊ intellige qui se vindicat iuste. **P**reterea
sunt modi alii additionis euāgelii ad leges
qui p̄tinent ad legis impletionē p̄ euāgelii:
de q̄b⁹ imediate dicit̄: cū queret̄ de impleti-
one legis p̄ x̄pm. **A**d p̄mū q̄ qd̄ obicit: q̄
euāgelii nō addit legi que deerat: sicut dic̄
aug. patet r̄n̄sio. Nam hoc n̄ intell̄ de addi-
tione respectū l̄re legis: s̄ respectū sensus legis
Additio q̄ fit legi quātū ad l̄ram p̄ inouati-
onē p̄cepti: s̄ n̄ quātū ad sensum: nisi solū per
lucidationē. Et hoc est qd̄ dicit aug. i q̄onib⁹
nouī ⁊ uet. te. Dicit dñs Mat. 5. dictū est an-
tiquis. Diliges p̄ximū ⁊ odio habebis inimi-
cum. hec iusticia ē. ⁊ intellige de odio quo p̄-
sequimur uitiiū n̄ naturā. dñs aut̄ ego inquit
dico uobis. diligite inimicos. addit utiq̄ q̄a
n̄ destruxit uetera. s̄ ut p̄fectis potiora man-
dauit. Inimic⁹ enī h̄ est mal⁹ q̄a retributione
que fit dicitante iusticia nec emēdari nec cor-
rigi potuit p̄ amorē ⁊ obsequiū illū saluū fie-
ri noluit: qd̄ ⁊ lex in sensib⁹ habebat. **A**d
2° silr̄ patet r̄n̄sio q̄a euāgelii d̄ recapitu-
latio legis quo ad sensum non quo ad l̄ram p̄

modū qui dicitur est. ¶ Ad tertium dicitur quod quartum ad substantiam fidei credendis nihil est additum: tamen articulus fidei aliquid additum est. et additio ista est sicut expliciti ad implicitum et determinati ad indeterminatum. ut patet exemplo. An tempus Abrahæ fuit fides reparationis nostre: tamen implicita. postea aliquantulum fuit explicita abrahæ quod fieret in carne: cum dicitur ei. In semine tuo benedicent omnes gentes. gen. xx. Et ita articulus de incarnatione quod prius erat implicitus factus est aliquantulum explicitus: tamen adhuc non erat determinatum ut in incarnatione fieret de viro et muliere quousque dicitur Isaias. Ecce ego concipiet Isai. 7. Item adhuc non erat determinatum modus per quem ego concipiet quousque dixit angelus. Spiritus sanctus superveniet in te. fides ergo non mutata est sed tamen additio facta est in fide reparationis articuli ad articulum: sicut expliciti ad implicitum. uel maius expliciti ad minus explicitum. Sicut dicitur quod in moralibus quantum ad potestatem sensus nihil additum est: sed quantum ad rationem scilicet additio facta est per illos modos quod dicti sunt. Unde ad illud quod obicitur de precepto dilectionis dei ex toto corde et ex tota anima et ex tota mente dicitur quod secundum acceptionem scilicet ut a iudeis intelligebatur dilectio ex corde ex anima ex mente: ut ex amore declinaretur malum et nihil facerent deo contrafratrum. euangelium hoc ista accipit non solum ut ex amore declinetur malum sed fiat bonum: et totis viribus intentionis affectus humanus ferat in deum. unde signanter in Mat. 23. additum est diligere ex virtute: cum dicitur est Diliges. d. deum tuum ex toto corde ex tota anima ex tota mente et ex totis viribus tuis. ut monitum quod non sufficit diligere ex toto corde. id est intellectu declinando errorem. ex tota anima. id est voluntate declinando contradictionem. ex tota mente. id est memoria vitando oblivionem. sed ex tota virtute addendo bonam operationem et rectam in deum intentionem. ¶ Ad aliud dicitur secundum Augustinum in libro contra aduersariū legis et prophetarum. In utroque dei vniuerso testamento viximus et amandam bonitatem et timendam severitatem: quāuis in veteri testamento propter temporalium promissionem malorum et damnationem servos pariat temporalis ierusalem. In nouo autem ubi fides impetrat caritatem: qua lex possit impleri non magis timore pene quam dilectione iusticie liberos pariat eterna ierusalem. Quāuis ergo severitas iudicii aliquando exprimat in lege euangelii quod legis tamen amoris ratio superabundat in euangelio: quæ admodum et in lege ratio timoris: sicut supra declaratum est quoniam de dicitur legis et euangelii quantum ad timorem et amorem. ¶ Ad ultimum

quod obicitur de ceremonialibus per rationem. Nam ceremonialibus non fit additio sicut permanenti additur perfectio: sed sicut promissioni additur exhibitio. vnde super illud psalmi. Sacrificium et oblationem nolui. dicitur glo. Ut venit res: noluit deus illa legalia quæ erant quasi verba promittentia. tādū est promissor donec det. ut dedit mutat verbum. non dicit dabo. sed dedi. 3. pro ergo veniente noluit ea que erant eius figura.

Consequenter que

rit de impletione legis per euangelium seu per christum. Et hanc quoniam accipe ex superioribus de quonibus legis in generali. ¶ Queritur contra ad pleniorē intelligentiam de latore legis euangelii. et contra hereticos manicheos quod dicunt alium et alium esse auctorem noui et veteris testamenti: disputandum est. primum de latore noue legis. ¶ 2. de tempore latōis. ¶ 3. de circa primū pcedit hoc modo ut contra hereticorum blasphemias: quod legem Moysi calūniat et prophetas: et auctorem veteris testamenti dicitur principium malum. noui vero principium bonum. ¶ Primo auctorem rituum noui testamenti quod recipiunt per prophetas lex moysi esse bona et recipienda. ¶ 2. hoc idem per prophetas de prophetis. ¶ Tertio per prophetas latorem utriusque legis. ¶ 4. hoc ratione debet eorum calumniis.

Ad primū arguitur

sic. Scriptura legis tamen a domino quod a discipulis admittit in tantum: ut etiam ad confirmationem sententiarum suarum ipsas referat: sicut infra probabitur. Si ergo nullus de abicere quod dominus et discipuli eius admiserunt: lex non est abicienda. sed potius admittenda. Quod autem ipse dominus admiserit auctoritates legis patet. dicit dominus Mat. 4. Scriptum est Deut. 8. Non in solo pane viuit homo: sed in omni uerbo quod procedit de ore dei. Item in eodem. Scriptum est Deut. 6. Non temptabis dominum deum tuum. ¶ Item in eodem. Scriptum est Deut. 6. Dominum deum tuum adorabis: et illi soli seruias. secundum aliam lectionem ubi nos habemus. Dominum deum tuum timebis etc. ¶ Item Mat. 5. Non ueni legem solvere sed adimplere. et post. Donec transeat celum et terra iota unum aut apex unum non preteribit a lege: donec omnia fiant et sequitur. Qui ergo soluerit unum de mandatis istis minimis etc. ¶ Item Mat. 8. Offer manum quod precipit Moyses in testimonio illi. ¶ Item Mat. 15. Quare transgredimini mandatum dei propter traditiones vestras. Nam dens dixit. Honora patrem tuum et matrem tuam. et quod maledixerit patri aut matri morte moriatur. sumptus de exo. 20.

Itē. 19. Si in vita ingredi serua madata. nō homicidium facies zc. Exo. 20. q̄ obseruantia mandatorū legis ducit ad vitam. q̄ madata legis sunt bona. q̄ lex bona et recipienda. ¶ Item Mar. 22. Diliges dñm deū tuū zc. scriptū ē Deut. 6. ¶ Itē Mar. 12. Jhs aut̄ rñ det̄ ci. ga p̄mum oīum mandatū est. Audi israel dñs deus tuus vn̄ est. et diliges dñm deū tuū zc. et scriptū est Deut. 6. ¶ Itē Luce. 6. Omnia quecūq; vultis vt faciant vobis homines: et vos facite illis. h̄ enim ē lex et p̄p̄he ¶ Itē Luce. 10. In lege qd̄ scriptum est. quō legis. Diliges dñm deū tuū zc. h̄ fac et viues ¶ Itē Jo. 19. facta sūt enim hec: vt scriptura impleat̄. Os nō oīnuetis ex eo. sumptū est de exo. 12. ¶ Itē hoc idē p̄bat̄ testimonio apostolorū. Ad ro. 3. Per legē cognitio ē peccati. S; non pōt malū vitari nisi cognitū. q̄ bonū ē cognoscē peccatū. q̄ lex bona est que facit cognoscē peccatū. ¶ Itē ad ro. 7. Itaq; lex facta et madata sanctū iustū et bonū. et in eodē. Lex spūalis ē. ¶ Itē in eodē. Consentio legi qm̄ bona est. ¶ Itē ad ro. 10. Ego ad emulatiōē vos adducā in nō gentē in gentē insipientē: in iram vos mittā. sumptū est ex deut. 22. Ego prouocabo eos in eo q nō est populus zc. Dis scriptura utilis ad docendū in iusticia vt p̄ fecit sit homo ad omne bonū instruat̄ admittenda ē. S; omnis scriptura veteris testamēti est talis. q̄ oīs scriptura veteris testamēti admittenda ē. Probatio medie. 2. ad Ibi. 3. S. omnis scriptura diuinit̄ inspirata utilis est ad docendū. ad arguendū. ad corripiendū. ad erudiendū in iusticia: vt p̄fecit sit homo dei ad omne opus bonū instruat̄. ¶ Itē ad ro. 15. Quēcūq; scripta sunt ad nostrā doctrinā scripta sunt. vt p̄ patiam et solatiōē scripturaz spem hēam. hec autē sunt nobis valde necessaria. q̄ scriptura p̄ quam acgrūē ista. ¶ Itē ad ro. 12. Nō vosmetipsos defendetis carissimi: s; date locū ire. sicut scriptū ē. Mihi vindictā. sumptū est ex deut. 32. ¶ Itē ro. 13. Plenitudo legis est bona: quia plenitudo legis est dilectio. Ergo lex bona. ¶ Item p̄ma Cor. 14. Mulieres in ecclia taceat. Nō enim pmittit̄ eis loqui: s; s̄ditas esse viris: sicut lex dicit gñ. 3. Sub viri potestate eris. ¶ Itē. i. ad Ibi. i. Scin̄ qm̄ lex bona ē: si q̄ ea legitime vtaf. ¶ Itē. i. ad Ibi. 5. Qui bñ presunt presb̄i duplici honore habeat̄ digni: maxime q̄ laborat̄ in verbo et doctrina. Diē. n. scriptura. Non infrenabis os bouis triturantis. scriptū

est Deut. 25. Sic q̄ testimonio xp̄i et ap̄torum ostendit̄ qm̄ lex bona est et recipienda.

Hoc idē ostenditur

de p̄p̄he. Un̄ Mar. i. Ipse saluū faciet populū suū a peccatis eoz. hoc aut̄ totū factū ē vt implet̄ qd̄ dictū est a dño p̄ p̄p̄etā. Ecce ego in vtero habebit. Isa. 7. et in eodē pla silf et 2. ¶ Itē Mar. 15. p̄p̄ocrite bñ p̄p̄etavit d̄ vobis Isaias dicens. Populū hic labiis me honorat zc. Isa. 29. ¶ Itē Mar. 24. Cū uideritis abhominatiōē desolatiōis: que dicta est a Daniele. p̄p̄ha stante in loco sancto. Qui legit intelligat. sumptū est ex Danielis. 9. S. ubi d̄r. Post finē belli statuta desolatio. ¶ Itē mat. 26. An putas q̄ ego possim rogare patrē meū et ipse exhibebit mibi plusq; .i. legiones angeloz. quō q̄ implebunt̄ scripture p̄p̄etaz. ¶ Itē Mar. i. Iniciū sancti euangeliū ihu xp̄i filii dei s̄. Marcū sicut scriptū ē in Isa. p̄p̄ha 40. Vox clamātis in deserto. zc. ¶ Itē Luce. ultimo. O stulti et tardi corde ad credēdum in omnib; que locuti sunt p̄p̄ete. et infra. incipiens a Moysē et omnib; p̄p̄etis interpretabat̄ illis scripturas que de illo erāt. ¶ Itē ad ro. 9. Maior seruiet minorū sicut scriptū ē Jacob dilexi. Esau odio habui. Mala. i. ¶ Itē i eodē. Uocauit eos non solū ex iudeis: s; etiā ex gentib; sicut in Osce dicit̄. Uocabo n̄ plebem meam plebē meā zc. ¶ Itē. i. Petri. i. Reportates fidē fidei nestre salutē aīaz urāz. de q̄ salute exq̄sierūt atq; scrutati sūt p̄p̄he: qui de futura nobis grā p̄p̄etauerūt. ¶ Itē. 2. Pe. i. Habem; firmit̄ p̄p̄he sermonez. cui bñfacitis attendētes. quasi lucerne lucenti in caliginoso loco. ¶ Itē i eodē. Nō uoluntate humana allata ē aliqñ p̄p̄ha. s; spū sancto inspirati locuti sunt sancti dei hoīes. ¶ Item act. 3. De; q̄ p̄nūciavit p̄ os omniū p̄p̄etaz pati xp̄m suū impleuit sic. ¶ Item apod. 19. c. Testimoniū enī ihu spūs est p̄p̄he.

Deinde ostenditur

q̄ idem est legis lator ueteris et noui testi. s. de; Diē apostol; ad ro. 3. Un; de; q̄ iustificat circūcisionē ex fide et p̄p̄uciu p̄ fidē. q̄ idem ē adoz ueteris testi in quo iustificati sunt in di circūcis ex fide. et noui in quo iustificat̄ gentiles i p̄p̄ucio p̄ fidē. ¶ Item ad gal. 3. Lex ordinata est per angelos in manu mediatoris. Mediator dei et hominū ē homo xp̄s ihus. i. Ibi. 2. q̄ xp̄o est uetus testamētū editum

sicut et nouum. ¶ Item ad hebreos. s. uitupās eos dicit. Ecce dies ueniūt dicit deus: et confirmabo super domum israel et super domum iuda testamētum nouum. nō sicut testamētum quod dedit patribus eorum in die qua apprehēdi manū eorum: ut educerē eos de terra egypti. sumptū ē de zere. 31. 3dē q̄ ē qui dedit tibi nouum et ueterum. ¶ Item Jacobi. 4. Unus est legislator et iudex. q̄ potest perdere et liberare. ¶ Item sp̄s p̄bis. q̄ sicut a bono deo hēf. 2. Pe. i. Sp̄s sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines.

¶ Ultimo restat respō

dere oppositōib⁹ hereticorū. Et p̄mo ponēde sunt opinionēs. uēinde r̄ñōēs. Hoc modo opponūt autē h̄tici sic. p̄cepta que bona s̄ sunt: seruāda n̄ sunt. S; p̄cepta ueteris testamētī bona n̄ sunt. Et. 20. Dedit eis p̄cepta nō bona q̄ p̄cepta ueteris testamētī seruāda nō sūt. ¶ Item ad ro. 3. Ex operib⁹ legis nō iustificabit̄ omnis caro corā illo. S; nihil inutile seruandū est. q̄ cū lex sit inutile que iustificare nō potest: seruanda nō est. ¶ Item nihil quod malū seu uitiū opas seruandū ē. S; lex irā opas. ad ro. 3. Lex irā opas. ira autē uitiū ē. q̄ lex uet⁹ seruanda nō ē. ¶ Item ad ro. 5. Lex s̄ intrauit ut abūda ret delictū. q̄ lex ē cā delicti. q̄ lex ē mala. ergo nō ē seruanda. ¶ Item de uet⁹ testamētī legē dedit S; s̄ intrate lege abūdauit delictū. q̄ crudel deus uet⁹ testamētī et legē quā dedit crudeliter dedit. ¶ Item lex s̄ intrauit ut abūda ret delictū. et ubi abūdauit delictum supabūdauit et grā uicis i eodē. ergo i peccato manēdū ē ut abūda ret grā. ¶ Item ad ro. 7. Cū essem⁹ i carne passionēs peccatorū que p̄ legē erant opabāf. i mēbris nr̄is ut fructificaret morti. q̄ passionēs peccatorū erāt p̄ legē. ergo lex mala est. ¶ Item i eodē. Nūc autē soluti sum⁹ a lege mortis i qua uet̄nebamur: ita ut uiuam⁹ i nouitate sp̄s et nō i uetustate l̄re. q̄ lex uet⁹ est lex mortis. S; constat q̄ euangeliū est lex uite. q̄ lex euangeliō contraria ē. et ē bona uel mala. q̄ est mala cū sit contraria bono. ¶ Item ad ro. 7. Occasione accepta peccatū p̄ mādātū opatū est in me omnē occupāam. sine lege enim p̄m̄ mortuū erat. Ego autē uinebā sine lege aliqñ S; cū uenisset mandatum p̄m̄ reuixit. Ego autē mortuus sum et inuētū ē mihi mandatum: quod erat ad uitā hoc eē ad mortē. Nā p̄m̄ occasione accepta p̄ mādātū seduxit me: et p̄ illud occidit. ¶ Ecce hic euidenter ostendit apostol⁹ legē ueterē esse nō bonā: nimirū quia

peccatū sine lege mortuū erat: et ueniēte lege reuixit: et p̄ ea uires et occasiones operandi malum accepit. Nō q̄ seruāda ē ab aliquo uel tenēda. ¶ Item ad ro. 7. Ego ipse mēte seruo legi dei. carne autē seruo legi peccati. Leges q̄ Moysi appellat ap̄lus legē peccati. Sed lex peccati mala ē. q̄ lex Moysi mala ē. ¶ Item. 2. Cor. 3. L̄ra occidit. sp̄s autē uiuificat. S; si ministratio mortis l̄ris deformata in lapidibus fuit in gloria: ut nō possent filii israel intēdē in facie Moysi p̄pter gl̄iam uult⁹ ei⁹: q̄ euacuaf: quō nō magis ministratio sp̄s erit in gloria. Nā si ministratio damnatōis i gloria est: multo magis abūdat ministeriū iusticie i gloria. ¶ Ecce loquit̄ ibi ap̄lus de lege Moysi et de lege grē. Legē enim Moysi appellat l̄ra; et legē grē appellat sp̄m. et dicit q̄ l̄ra occidit sp̄s autē uiuificat. q̄ p̄ legē Moysi malā eē: et euangeliū q̄ ē lex grē bonū. ¶ Item legē Moysi appellat ministratiōē mortis: et ministra ē damnatōis. et nō mentif ap̄lus in quo loq̄t sp̄s sanctus p̄ legē Moysi ministrat̄ mors et damnatio. S; mors et damnatio uitanda sūt et fugiēda. q̄ et lex Moysi. ¶ Item legem inuit euacuari. q̄ inuit eā non debē seruari. ¶ Item ad gal. 2. Nō iustificabit̄ homo ex opib⁹ legis nisi p̄ fidē ihu xp̄i: p̄pter q̄d ex opib⁹ legis nō iustificabit̄ omnis caro. Si q̄ ex operib⁹ legis nō iustificabit̄ ois homo. ul̄ opera legis bona nō sunt: uel bonis opib⁹ retributio nō debet. ¶ Item eodē. S; si p̄ legē iusticia. q̄ xp̄s mortuus est gratis. Ecce hic negat ap̄lus in lege iusticiā esse. q̄ lex inutilis. ¶ Item ad gal. 3. Quicūq; ex operibus legis sunt s̄b maledictio sunt. S; malū ē s̄b maledictio esse. q̄ malū est esse s̄b lege. ¶ Item eodem. Lex non est ex fide Sed omne quod nō est ex fide peccatū est. Ro. 14. S; Ergo lex peccatū est. q̄ lex fugiēda est ut peccatū: uel peccatū fugiēdū nō est. ¶ Item eodem. Xp̄s nos redemit de maledictio. legis pro nobis maledictū. Ecce his r̄bis dicit ap̄lus legē eē maledictū ul̄ maledictā: et sic eē dānabilē. q̄ dānabilē ē q̄ facit aliqd de opib⁹ legis seu figuratiuis seu moralib⁹. ¶ Item ad gal. 3. Concluse scriptura omnia eē s̄b peccato. scripturā dicit legem scriptā. et p̄ hoc q̄ dicit oīa intell̄ homo: sicut et p̄ omnē creaturā intell̄ homo cū d̄f. ite p̄dicat euangeliū omni creature. Nat. ultimo. Cum ergo dicit ap̄lus: cōcluse scriptura omnia s̄b peccato: inuit q̄ lex cludit hominē s̄b peccato. Ergo lex mala ē q̄ cauēda et non recipiēda. ¶ Item ad gal

4. Cū cognoueritis deū: imo cogniti sitis a deo quō ouertimini itez ad ifirma 7 egena elemēta: q̄b? denuo seruire vultis: vbi aplus legē scriptā appellat elemēta 7 elemēta egena 7 ifirma. Cū q̄ lex egena 7 infirma sit inutil ē q̄ abiciēda tāq̄ inutilis 7 sp̄nēda. ¶ Itē h̄ dicendo Gal. 9 gentiles erāt: 7 sup̄stitōi idōlatrie deseruierāt: inuit aplus par scelus esse idōlatriā 7 obseruatiā legis. Ideo enim dicit itez: q̄a legis obseruatiā: cui tūc dediti erāt erat peccatū fere par idōlatrie. Ideo etiā dicit denuo: vt ostēdat q̄ nō distat modo lex post xpm̄ ab antiqua idōlatriā. q̄ mō nō d̄z suari lex. ¶ Itē ad gal. 5. N. state q̄ 7 nolite itez iugo seruitutis otineri. 7 iugū seruitutis appellat legem. q̄a lex in seruitutē generat ad gal. 4. Hec sunt duo testamēta. Unū quidem in monte synai in seruitutē generās que ē agar Non est q̄ bonū s̄bici iugo legis. ¶ Itē eodē. Si spū ducimini nō estis s̄b lege s̄ s̄b grā. per destructionē q̄ cōntis dat intelligi q̄a si sub lege estis spū nō ducimini. S; valde bonum ē spū duci. q̄ valde malū est esse s̄b lege. ¶ Itē ad 1. cor. 7. Reprobatio fit p̄cedētis mandati propter infirmitatē ei? 7 inutilitatē. nihil. n. ad p̄fectū adduxit lex p̄cedēs. mādatū dicit apls legē: 7 ipsū dicit reprobatū. q̄ lex ē reprobata. n̄ est q̄ seruanda. ¶ Itē ad heb. 8. Tūc aut̄ meli? fortit? est ministeriū: quāto 7 melioris testamēti mediator est: q̄ in melioribus repromissionib? sancitū ē. Nā si illud prius a culpa vacasset: non vtiq; secūdi loc? ingrēf. Ecce hic oparat ministeriū. no. te. ministeriū vet. t. 7 nouum. t. vet. t. 7 dicit. Ministerium no. te. meli? eē ministeriū vet. te. quāto nouū testm̄ meli? ē vet. S; hec oparatio impropria est: cū fiat a participante ad non p̄cipans. q̄a nouū testm̄ bonū ē. vetus autē nō. S; e. 20. Dedi eis p̄cepta nō bona zc. ¶ Itē dicendo. Si p̄us a culpa vacasset: nō vtiq; secūdi loc? inquireret: ostendit vet? testm̄ nō vacasse a culpa: 7 ita culpam in eo fuisse. q̄ vel ipm̄ fugiēdū est: vel culpa fugiēda nō est. ¶ He sunt q̄ oppositiones 7 calumnie hereticorū cō legē veterē seu vet? testamētū.

Respondendum igitur

tur p̄ ordinē ad ista. ¶ Ad primū igit? dō. q̄ cū d̄. Dedi eis p̄cepta nō bona: ad opationē; noui testamēti d̄. n̄ q̄a p̄cepta d̄ni mala sūt: s; q̄a respectu meliorū bona nō sunt: sic samaria iustificata d̄ nō simplr; s; respectu scelera

tionis ierlm̄. Ezech. 16. S. Samaria dimidiū peccatorū tuorū n̄ peccauit: s; iustificasti forores tuas in omnib? abhoiationib? tuis: quas operata es. q̄ 7 tu porta cōfusionē tuā: que viciisti forores tuas peccatis tuis scelerati? agēs ab eis. Iustificata enim sunt a te. Et zere. 3. Iustificauit animā aduersatrix isrl̄ opatiōe p̄uaricatrid inde. Silr̄ 7 hic dicit n̄ simplr; s; oparatiue. Dedi eis p̄cepta n̄ bona. Argumentatio q̄ n̄ valet: in qua fit p̄cessus de his que ad opationē nō bona dicunt: ac si non bona simplr; dicerēt. ¶ Itē ad 2? d̄. q̄ illud ad ro. 3. ex operib? legis n̄ iustificabit homo intelligendū de ceremonialib? 7 figuratinis. Cerimonialia enim 7 figuratiua: que cū lege instituta sunt: 7 cū lege terminata sunt: nūq; osciam emūdare poterāt etiā si cū caritate 7 deuotiōe fierēt. Non. n. instituta sunt in iustificationē: s; in significationē futuroz 7 i ostētionē peccati 7 infirmitatis humane. Quoniam nō sunt instituta i iustificationē p; p̄ illō qd̄ dicit aplus ad gal. 2. S. Si p̄ legē iusticia. ergo xp̄us mortuus est gratis. Quia sicut instituta i significationē dicit aplus. i. Cor. 10. Hec autē in figura facta sunt nostri. 7 p̄. Oīa i figura otinebat illis. Item in ostētionē peccati 7 infirmitatis humane data sunt p; q̄a ro. 3. Per legē cognitio peccati. 7. Peccatū non cognoui nisi p̄ legē. nam occupam nesciebam eē peccatū: nisi lex dicit. Non occupasces. exo. 20. Moralīa vero legis in fide xp̄i iustificāt. 7 in euāgelio cōsumūt. Licet igit? ceremonialia 7 figuratiua n̄ iustificarēt. q̄a tñ lex pedagogus noster fuit in xp̄o: 7 s̄b ea custodiebamur i fide: sicut dicit aplus ad gal. 3. S. Seruari debuit: quā a morbo que mōstrabat cauēdum erat: 7 ministeriū fidei s̄b ei? figuris latitas fuit amplectēdū. ¶ Ad tertiu d̄. q̄ cū d̄. Lex irā operat. ad ro. 3. n̄ supponit irā pro vitio: imo p̄ vidētā. sicut ad Ro. 3. Nunquid iniquus est deus qui infert iram. 7. z. Secūdi duriciā tuāz 7 impenitēs cor̄ thesaurizas tibi iram in die ire 7 reuelatōis iusti iudicii dei 7. 5. Salui erim? ab ira p̄ ipm̄. 7. p̄. Reuelatur enim ira dei sup̄ omnē impietatē hominū. ¶ Ad quartū d̄. q̄ cū d̄ ro. 4. Lex s̄bituit vt abūdarz delictū: hec cōiūctio vt. non notat cām: s; cōsecationē. ut ibi. Butirz 7 mel comedet: ut sciat reprobare malū et eligē bonum. Isa. 7. Est enim sensus. Lex ut abūdaret delictū. i. lex s̄bitrauit ut abūdaret delictū. p̄ legē autē d̄ abūdasse: non quia lex delictū iuberet

¶ ga legi nō affuit adiutrix grā: aucta ē ocu-
piscētia ex p̄hibitione: ⁊ ea crescente s̄brepsit
p̄uaricatio que delictū adauget. ⁊ abūdanit
s̄bintrante lege delictū: ga ⁊ concup̄ia ex p̄hibi-
tione ⁊ feruetior facta ē: ⁊ peccatib⁹ cō lege;
p̄uaricationis crimē accessit. ¶ Ad illud x̄o
q̄d de eodē obf̄ v̄d. q̄ de nō crudel̄ ⁊ mis̄ri-
corditer legē dedit. nō enī deus causa morbi
legem dedit. s̄ cōsilio medicine. aliq̄n enī hō
v̄r sibi san⁹ ⁊ tñ egrotat. ⁊ ga nō sentit egri-
tudinē: opera medici nō expoposcit. augetur
morbus ⁊ crescit molestia. querit medicū: ⁊ sa-
nat. homo vero añ legē cōsidēs viribus intū-
mebat. dicebat enim. Nō deest qui impleat: s̄
deest q̄ inbeat. Magnū ḡ fuit cōsiliū vt p̄ legē
abūdaret delictū. v̄z vt p̄ austeritatem legis
infirmatē suā intelligētes infirmi ad medi-
cū cōfugerēt auxiliū grē p̄catori. v̄n p̄ ga nō
crudel̄ ⁊ misericorditer lex data est: nec cru-
delis ē legis vatez in datione ipsi. ¶ Ad 3^m
aut̄ obiectū de eodē v̄d. q̄ abūdare delictū nō
abūdat grā. Nō enī abūdatia delicti cā ē q̄re
abūdat grā. imo causa est quare s̄brabatur.
Sap. i. In malivolā aīa; nō introibit sapiā: nec
bitabit in corde s̄ dīto peccatis. ⁊ ideo apls
opponit s̄bimet cōter ⁊ dicit. Quid ḡ dice-
mus. p̄manebim⁹ in peccato vt grā abundet:
abit. s̄ ita sane intelligēdū ē. Delictū abun-
dant p̄ legē: s̄ s̄ sanat xp̄s; ga vbi sup̄abun-
dant delictū: sup̄abūdanit ⁊ grā. v̄l sic. Per
legē abūdanit delictū: s̄ nō ideo despiciatur
aliquis ga vbi sup̄abūdanit delictum super-
abūdanit ⁊ grā. Dīa enim xp̄s indulget.
¶ Ad quintū v̄d. q̄ cū dīc̄ apls ad ro. 7. Cū
esset in carne passiones peccatorū que p̄ legē
erant zc. non intelligit passiones peccatorū eē
ex lege: s̄ notas eē p̄ legē: vel ex p̄hibitione
legis auctas esse vitio transgressorū: nō legis.
Concup̄ia enim ex p̄hibitione legis ardētior
facta est. ⁊ peccatib⁹ cōtra legē p̄uaricationis
crimē q̄d nōdū erat accessit. ⁊ q̄ ita debebat
intelligi ostēdit ipse apls: cū s̄bimet oppo-
nēs dīc̄. Quid ḡ dicem⁹? Lex peccatū ē. absit.
s̄ peccatū nō cognoui nisi p̄ legem. nā concup̄iaz
nesciebā esse peccatū: nisi lex diceret. Nō concu-
piscēs. ¶ Qd̄ x̄o opponit ex eadē auctoritate
q̄ lex mortis dīc̄. ita intelligēdū ē nō q̄ morte;
a iē. i. peccatū p̄p̄inet: s̄ ga peccātes interficit
⁊ reos punit t̄p̄al̄. Lex ḡ data ad vindictam
malefactorū: laudē x̄o bonorū nō ē mala s̄ bona
¶ Ad sextū x̄o q̄d obf̄ q̄ peccatū occasione
accepta p̄ mandatū zc. v̄d. q̄ lex nō est mala s̄

bona: s̄ peccatū. i. carnalitas vel dyabol⁹ per
legē occasionē accepit concup̄iam opandi: sicut
p̄dicatio xp̄i bona erat nō mala. s̄ in de supra
sit occasio mortis eius. s̄m q̄ dīc̄ in Jo. 5. Pro-
pterea iudei volebāt eū interficē nō solū quia
soluebat sabbatū. s̄ quia dicebat se filium dei
equalē se faciēs deo. S̄l̄ etiam p̄dicatio apo-
stolorū bona erat nō mala: s̄ idē occasione sue
mortis acceperint incredulī. v̄n. z. Cor. 2. X̄p̄i
bon⁹ odor sum⁹ deo in omni loco ⁊ i his qui
salui sūt: ⁊ i his qui pereūt. aliis q̄dem odor
mortis in mortē. aliis q̄dē odor vite in vitā.
¶ Qd̄ ḡ peccatū. i. carnalitas vel dyabol⁹ p̄ lege;
occasionē opandi accepit: nō est de vitio legis
s̄ de vitio transgressorū. Si enim hoc esset de
vitio legis nō dīc̄t apls ad ro. 2. Qui in lege
gloziari p̄ p̄uaricationē legis deū in bonoz
nec dīc̄t. Nō auditores legis s̄ factores iu-
stificabūt. ad ro. 2. S̄ talis est nostra infirmi-
tas. vt ardenti⁹ p̄hibita desiderēt q̄z cōcessā. v̄n
gentilis p̄hs. Nō timur in neitū semper cupi-
musq; negata. Res enim que negat̄ vel mult̄
vel aux̄ vel h̄. negando memorat̄: ⁊ ex me-
moratione ipse inardescit desiderū. quib⁹
nō memoratis desiderium sopiret. ¶ Ad 7^m
v̄d. q̄ cū dīc̄ apls ad ro. 7. Ego ipse mēte ser-
uio legi dei. carne aut̄ legi peccati. nō appel-
lat legē scriptā legē peccati. imo concupiscētia
quā lex scripta p̄hibet appellat legē peccati.
Res enim leges distinguit apls in sequēti
ro. 8. cū dīc̄t. Lex enim sp̄s vite zc. cū dīc̄t. Lex
sp̄s vite in xp̄o i s̄b vnam legem ostendit.
hoc est legē fidei. ⁊ cū adiūgit. Liberavit me
a lege peccati ⁊ mortis alterā legē ostēdit. s̄
legē concup̄ie. Cū x̄o s̄biungit. nā q̄d impossibi-
le erat legi. in quo infirmabas p̄ carnē zc. ter-
riā legē ostēdit. s̄ legē scriptā in monte synai
due ḡ leges bone sunt. s̄ lex Moysi que p̄m̄
ostēdit ⁊ p̄hibet: ⁊ lex fidei que peccatū ostē-
dit. Lex x̄o peccati. s̄ lex concup̄ie mala ē q̄ reos
facit dum p̄uaricationē inducit. Itaq; cum
dicit apostol⁹. Ego mēte seruius legi dei. leges
dei appellat legē scriptā que concup̄iam p̄hibet;
de qua Luce. 2. Tulerūt i s̄b i ierlm̄ ut darēt
hostiam sicut scriptū ē i lege dñi. par turtaz
aut̄ duos pullos columbarū. Cū ḡ dīc̄t. Ego
ipse mēte seruius legi dei. carne aut̄ legi p̄c̄i.
hic ē sensus. Ego. i. rōnalis ⁊ interior homo s̄
habēs fomitē p̄c̄i sicut hēbam p̄s q̄ dei grā
liberarer. tñ seruius. i. potens sum seruire legi
dei. ⁊ hoc mēte. i. voluntate. Jam enim liber
anim⁹ adiunāte grā malas suggestiones pōt

spemere et contraria supere. carne autē sermo
legi peccati. i. occupat. et ideo h̄ liberat⁹ sim nō
est remissius agendū: s̄ cauendū ē: ne regnet
peccatum. Nota q̄ lex carnis. s̄. fomes peccati
d̄ ideo lex: q̄a cum homo noluit obedire suo
maiori. i. xp̄o iustū fuit et quasi lex ei data: q̄
suū inferi⁹. i. caro nō obediret ei. ¶ Ad octa-
uum v̄d. q̄ n̄ rep̄hēdit lex: cū d̄. L̄fa occidit
sicut nō rep̄hēdit sc̄ia: cū d̄. sc̄ia inflat. cari-
tas edificat. i. Cor. 8. A. sicut enim in caritate
sc̄ia p̄dest: sic lex bona est s̄ cū gr̄a. v̄n̄ ad ro.
7. Lex quidē sancta ē et mādātū iustū sanctū
et bonū. Cū ḡ d̄. L̄fa occidit: intelligēdū sine
sp̄u adiunāte: quē admodū cū dicit ad ro. 7.
Passiōes peccatorū que erāt p̄ legē supplēdū
est. note erant vel aucte p̄ legē. Reuera enī
sine sp̄u occidit. i. occasione ē p̄stat occisionis.
Sicut enim d̄ ad ro. 7. Occasione accepta pec-
catū p̄ mādātū opatū ē in me omnē occupāz
et b̄n̄ dico legē occasione occisionis p̄stare: q̄a
v̄n̄ peccatū ostendit et p̄hibet: ex p̄hibitione
occupāz incitat: cum nō adsit sp̄us: qui nos
oferēdo grām adiunnet implere mandata.
¶ Ad illud r̄o q̄d ob̄ ex eadē auctoritate: q̄
lex d̄. n̄ ministratio mortis et damnatōis
v̄d. q̄ lex n̄ d̄ ministratio mortis et damna-
tionis eo q̄ ipsa inferat damnationē et mortē
s̄ q̄a occasione p̄bet p̄ trāsgressionē augēdo
peccatū: s̄m̄ illud ad ro. 7. Peccatū occasione
accepta p̄ mādātū seduxit me: et p̄ illud oc-
cidit. d̄ etiā ministratio dānationis et mortis
q̄a p̄ illā inotescit et mors et damnatio trans-
gressōis. v̄l q̄a peccātes quos dei gr̄a ad im-
plendā iusticiā non inuabat morte corporali
multabat. itaq̄ q̄ mors et dānatio p̄ legem
admirat: de vitio p̄uaricātis est: n̄ de vitio
legis. Lex enim peccatū mōstrat et p̄hibet et
penā peccati ostēdit. ¶ Ad aliud quod ex eo
ob̄ v̄d. q̄ p̄cludit legē inuit enacuari apls
s̄ s̄ ceremonialia et figuratiua nō s̄ moralia
ait enī apls de ceremonialib⁹ et figuratiuis
ad gal. vlt. In xp̄o ih̄u neq̄ circūcisio aliqd
valz: neq̄ p̄paciū s̄ nona creatura. ¶ Ad 9^m
v̄d sicut supra. q̄ hoc q̄d dicit apls q̄ ex opib⁹
legis nō iustificat omnis caro. intelligēdū ē
de opib⁹ legalib⁹ vt de sacrificiis et aliis fi-
guratiuis: n̄ de moralib⁹. ¶ Itē ad r̄o v̄d. q̄m̄
lex sine gr̄a iusticiā n̄ h̄z: nec tñ inutilis ē. q̄a
hominis egritudine mōstrat. vt v̄z cognita
egritudine sua medicū q̄rat. Qui enī negat
egritudine suā sup̄fluum iudicat saluatozē.
Nā si p̄ legē. i. p̄ opa legis de quib⁹ inde offi-

debāt: iusticiā ē. xp̄us ḡ mortuus est gratis. i.
frustra. ¶ Ad v̄ndecimū v̄d. q̄ illud. qui ex
opib⁹ legis sunt s̄b maledicto sunt. intelligēdū
est nō ex opib⁹ illis que ad mores p̄tinent: s̄ q̄
in obseruationib⁹ illis fiebāt. p̄dest enim lex
scripta in tabulis in quib⁹ erant tria mādāta
p̄tinetia ad dilectionē dei. et p̄tinetia ad
dilectionē p̄ximi. cetera r̄o que impleri n̄ p̄nt
iuxta illud actuū i. s̄. Hoc est on⁹ q̄d neq̄ nos:
neq̄ patres n̄ri portare potuim⁹: q̄ ex opibus
legis. supple oibus tam figuratiuis q̄ morali-
b⁹ s̄b maledicto sunt. q̄a cū oīa s̄ p̄ Petri testi-
monii impleri n̄ p̄nt. et i lege scriptū sit deut
27. 8. Maledict⁹ omnis q̄ non pmāserit i oib⁹
que scripta sunt i libro hui⁹ legis. p̄cludit
maledictioni culpe et trāgressiōis s̄bicit: qui
ex legis operib⁹ est. s̄ ab hoc reatu soluit qui
de gr̄a confidit saltē sp̄ual̄ implēs legē. ¶ Ad
12^m. q̄d ob̄. q̄ lex nō ē ex fide. s̄ omne q̄d nō
est ex fide peccatū ē. v̄d. q̄ nō seq̄. fides
enim d̄. s̄. i. accipit in maiori p̄pōne et assu-
mptione. quia in p̄pōne accipit fides p̄t deseri-
bit in epla ad heb̄. xi. fides ē s̄ba rez: sperā-
da ar̄ non apparētū. Cū enim d̄. Lex nō
ē ex fide. sensus est. Lex nō est ex fide vt p̄ fu-
turis que sperāda sunt ex amore impleat: sed
pro p̄ntib⁹ ex timore. Hoc enī innit apls cū
immediate s̄biūgit. s̄ q̄ fecerit ea vinet i illis.
vt intelligat in hoc loco legē poni p̄ illis ope-
rib⁹ que in illis obseruationib⁹ fiebāt p̄ escas
Qui autē vinebāt in illis opib⁹ timebāt vtiq̄
si ea non fecissent lapidari vel crucifigi: vel
quocūq̄ modo puniri. et iō s̄biūxit. Qui fece-
rit ea vinet i illis. i. p̄ p̄mo recipiet vt nō in-
tereat. aliter enī puniret. ¶ In assumptiōe
r̄o cū d̄. s̄ omne quod n̄ ē ex fide peccatū
est. fides accipit p̄ bona sc̄ia. p̄miserat enī
de discretionē escāz dicit. Noli p̄pter escam
destruere opus dei. Oīa enim mūda sunt. s̄
q̄ discernit si manducat dānat⁹ est. quia non
ē ex fide. quasi dicat. Qui māducat cibū quē
discernit. i. quē māducādū nō credit: dānat⁹
est in sc̄ia sua. i. reū se facit: q̄a q̄d dānosum
asserit facit. q̄d enim māducat si māducat ex
fide. i. pura sc̄ia. oīa fidez quippe credit q̄
edit quod edēdū n̄ credit. Omne ḡ quod n̄
est ex fide peccatū ē. i. q̄d fit oīa fide. i. oīa
sc̄iam. vt credam⁹ malū esse peccatū est. nō
tñ omne q̄d fit ex fide bonū ē: quia ignorātia
que est culpa nocet s̄ illud Job. 18. A. venit
hora vt omnis qui interficit vos arbitrat⁹
obsequiū se p̄stare deo. Nō q̄a q̄d d̄. Omne

quod nō est ex fide peccatū ē:ideo dī:ga oīs infidelīū vita peccatū ē:quia omnis infidelī viūes vl agēs vehemēter peccat. **¶** Ad aliū qđ obī p illud ad gal.3. Xpūs nos redemit de maledictō legis fact⁹ p nobis maledictū zc. vī cendū. q̄ due sunt spēs maledictionis. maledictio culpe ⁊ maledictio pene. De maledictioe culpe dī in ps. Maledicti qui declinant a mandatis tuis. De maledictione pene dī gñ. 3. Maledicta terra in opere tuo. Cū ḡ dī. xps nos redemit de maledictō legis: maledictum dī culpa transgressionis: a qua p xpm redēpti sum⁹. Cū ḡ dī. fact⁹ p nobis maledictum: maledictū dī pena passibilitatis ⁊ mortalitatis quā suscepit p nobis. Nota etiā q̄ nō dī maledictū legis eo q̄ maledictio. i. culpe sbiacet q̄ implet legē ⁊ facit quelibet opa legis. Si enī hoc eēt maledictio culpe sbiaceret xps qui dicit Mat. 5. Non veni legē soluere s̄ adimplere. S; dī maledictū legis q̄ maledictio culpe sbiacet in omnib⁹ que scripta sunt in li. legis. Non valet ḡ argumētatio in qua pcedit de maledictō legis: ac si maledictū legis qđ de legis transgressionē dī de legis implementatione dicat. Debēt enī sic assumē. his verbis innit apłus legē eē maledictū. i. maledictum transgressorib⁹ legis indicit. ⁊ ex hoc n̄ puenit conclusio. **¶** Ad aliud qđ obicitur qđ conclusio scriptura oīa sb peccato zc. vđ q̄ uez ē quod dicit apłus: nec tñ lex mala est. nō enim intelligendū ē inclusit. i. peccatū induxit. s̄ iclūsit. i. inclusa ostendit. non enim lex peccatū inbz imo peccatū ostendit ⁊ pbiber. nam sic dicit ad ro. 7. Peccatū nō cognoui nisi p legē. nam occupiam nesciebā eē peccatū: nisi lex diceret. non occupisces. Data est enim lex ppter transgressionē vt peccata notādo trāsgressiōes inueneret: ⁊ de trāsgressionē ouincēt trāsgressores. S; ḡ q̄ argumētatio nō valet: in q̄ pcedit ex his que figuratiue dicūt: ac si p̄rie ⁊ sine figura dicant. Si enim lex mala est quia inclusit omnia sb peccato. ḡ de⁹ ē mal⁹ q̄ oīa in incredulitate conclusit ro. xi. **¶** Itē si lex mala ē: quia oīa conclusit sb peccato. ḡ eadē bona ē: quia sb ipsa custodiebamur conclusi ī illā fidē que postea reuelāda erat: sic dicit ad gal. 3. ⁊ ita lex simul mala ē ⁊ bona. qđ ē impossibile. **¶** Ad aliud vđ q̄ reuera lex infirma ē ⁊ egenā. infirma quia nō plene iustificat. ⁊ egenā: quia quantū inuat nō p se s̄ respectu grē inuat lz infirma ⁊ egenā sit: nō tñ inutilē. Inueniē enim infirmitas utilē vt. z. Cor. 12. Utilē infirmitate p̄ficiē. Ceterz si omnis infirmitas mala esset: non cū infirmis infirm⁹ ref̄ apostol⁹. z. Cor. xi. nec dicit etiā. Cum infirmoz tē fortioz sum. z. Cor. 12. Q̄ autē nō sit lex inutilis: inde p̄: q̄ inuat inquā: quā qđ sit peccatū ostēdit. ⁊ quid sit x̄t⁹ vt sciam⁹ qđ debeam⁹ agere. qđ cauere. Nō ḡ abicienda est lex tāq̄ inutilis ⁊ spernēda. **¶** Itē ad aliud qđ obī de eodē vđ q̄ in illis x̄bis innit apłus pene par peccatū seruituti id oloz eē obseruatiā legis. non fm moralia que in euāgelio d̄sumāf. s̄ fm cerimonialia ⁊ figuratiua: que ī euāgelio destruiūt. vt p̄ in solutione sabbati ⁊ sacrificiō ⁊ ⁊ ciboz ī v̄ria. vñ ad gal. 2. Si que destruxi itēz reedifico: p̄uicatorē me ostituo. Nō ḡ seq̄r q̄ lex seruari nō debeat: lz cerimonialia ⁊ figuratiua seruari nō debeāt. quā cū dī. ḡ lex nō d̄ seruari: ppter distributionē negatōis innit ut q̄ lex nullo mō debeat seruari: cum sit in moralib⁹ obseruāda. **¶** Ad aliū vđ q̄ cū dī apłus. State ḡ ⁊ nolite iugo seruituti iterum d̄tineri. de lege loquit̄ secundum figuratiua: vt est circūciō ⁊ similia: non de lege secundū moralia. qđ ostēdit cum statim sb̄ingit. Ecce ego Paul⁹ dico vobis. si circūcidimini xpūs nihil vobis p̄derit. Q̄ enim hoc nō s̄ vnīuersam legem dixerit ostēdit apert⁹: quā sb̄ūgit. Testificoz hōī oī circūcidenti se. qm̄ debitor est vnīerse legis faciēde. Patet ḡ p̄ ea que sequūt. quā qđ dixit. nolite itēz iugo seruitutis d̄tineri: nō fm vnīersam legē dixit s̄ tñ figuratiua que in euāgelio abolēf̄ p̄sertim cū apostol⁹ dicat. Col. 2. Nemo nos indicet in cibo aut ī potu aut parte diei festi aut neomenie aut sabbatoz. que sunt vmbra futuroz. Corp⁹ aut̄ xpi ⁊ cū in euāgelio moralia d̄firmenē. **¶** Ad aliud vđ. q̄ cum dicit apostol⁹. Si spū ducimini nō estis sb lege. sed sb grā. sic ē intelligēdū. nō estis sb lege. i. non erratis vt oīs ponat p̄ aīcedere. Lex enī erratib⁹ ⁊ male agētib⁹ posita est. sicut dī apłs. i. Abi. i. Nō est iustus posita lex s̄ iustis. q̄ d̄ ducē h̄nt spūm n̄ errat. ⁊ ita sb lege n̄ sunt. quā n̄ ē iustus lex posita. s̄ iustis. **¶** Ad illū vđ obī ex epla ad heb. 7. reprobatio fit p̄cedētis mandati zc. vđ. q̄ reuera lex reprobaf̄ s̄ non ppter malignitatē ei⁹ vt h̄rtici mētiunt. sed ppter infirmitatē ei⁹ quam dum stetit h̄uit. quā si aliquid fecit tūc: tñ n̄ plene iustificauit. ⁊ etiam reprobaf̄ ppter inutilitatē ei⁹: quam modo h̄r. nō enim modo infirma est: imo etiā damnosa si tenet̄ cerimonialib⁹ ⁊ figuratis

mitate p̄ficiē. Ceterz si omnis infirmitas mala esset: non cū infirmis infirm⁹ ref̄ apostol⁹. z. Cor. xi. nec dicit etiā. Cum infirmoz tē fortioz sum. z. Cor. 12. Q̄ autē nō sit lex inutilis: inde p̄: q̄ inuat inquā: quā qđ sit peccatū ostēdit. ⁊ quid sit x̄t⁹ vt sciam⁹ qđ debeam⁹ agere. qđ cauere. Nō ḡ abicienda est lex tāq̄ inutilis ⁊ spernēda. **¶** Itē ad aliud qđ obī de eodē vđ q̄ in illis x̄bis innit apłus pene par peccatū seruituti id oloz eē obseruatiā legis. non fm moralia que in euāgelio d̄sumāf. s̄ fm cerimonialia ⁊ figuratiua: que ī euāgelio destruiūt. vt p̄ in solutione sabbati ⁊ sacrificiō ⁊ ⁊ ciboz ī v̄ria. vñ ad gal. 2. Si que destruxi itēz reedifico: p̄uicatorē me ostituo. Nō ḡ seq̄r q̄ lex seruari nō debeat: lz cerimonialia ⁊ figuratiua seruari nō debeāt. quā cū dī. ḡ lex nō d̄ seruari: ppter distributionē negatōis innit ut q̄ lex nullo mō debeat seruari: cum sit in moralib⁹ obseruāda. **¶** Ad aliū vđ q̄ cū dī apłus. State ḡ ⁊ nolite iugo seruituti iterum d̄tineri. de lege loquit̄ secundum figuratiua: vt est circūciō ⁊ similia: non de lege secundū moralia. qđ ostēdit cum statim sb̄ingit. Ecce ego Paul⁹ dico vobis. si circūcidimini xpūs nihil vobis p̄derit. Q̄ enim hoc nō s̄ vnīuersam legem dixerit ostēdit apert⁹: quā sb̄ūgit. Testificoz hōī oī circūcidenti se. qm̄ debitor est vnīerse legis faciēde. Patet ḡ p̄ ea que sequūt. quā qđ dixit. nolite itēz iugo seruitutis d̄tineri: nō fm vnīersam legē dixit s̄ tñ figuratiua que in euāgelio abolēf̄ p̄sertim cū apostol⁹ dicat. Col. 2. Nemo nos indicet in cibo aut ī potu aut parte diei festi aut neomenie aut sabbatoz. que sunt vmbra futuroz. Corp⁹ aut̄ xpi ⁊ cū in euāgelio moralia d̄firmenē. **¶** Ad aliud vđ. q̄ cum dicit apostol⁹. Si spū ducimini nō estis sb lege. sed sb grā. sic ē intelligēdū. nō estis sb lege. i. non erratis vt oīs ponat p̄ aīcedere. Lex enī erratib⁹ ⁊ male agētib⁹ posita est. sicut dī apłs. i. Abi. i. Nō est iustus posita lex s̄ iustis. q̄ d̄ ducē h̄nt spūm n̄ errat. ⁊ ita sb lege n̄ sunt. quā n̄ ē iustus lex posita. s̄ iustis. **¶** Ad illū vđ obī ex epla ad heb. 7. reprobatio fit p̄cedētis mandati zc. vđ. q̄ reuera lex reprobaf̄ s̄ non ppter malignitatē ei⁹ vt h̄rtici mētiunt. sed ppter infirmitatē ei⁹ quam dum stetit h̄uit. quā si aliquid fecit tūc: tñ n̄ plene iustificauit. ⁊ etiam reprobaf̄ ppter inutilitatē ei⁹: quam modo h̄r. nō enim modo infirma est: imo etiā damnosa si tenet̄ cerimonialib⁹ ⁊ figuratis

liquidem post aduentū xpi inutile ē ea fieri: que olim fiebat: ut h̄ predicarent. Circumcisio enim x̄c̄ h̄i? p̄ori populo viuunt? data sunt ad signationē futuroꝝ: que p̄ x̄pm oportebat impleri. quib? adueniētib? remāserūt illa xp̄ia: nis t̄m legēda ad intelligētā p̄missē p̄bie. nō aut̄ necessario faciēda q̄si adhuc expectā: dū esset ut veniret reuelatio dei: que his figurabatur esse ventura. Moralit̄a t̄o obiciēda nō sunt: quia ī euāgelio cōfirmat̄. Ad 2° obiectū ex eodē vicin? legē esse inutile mō et tē cum stetit inutile fuisse ad perfectionē. quod ostēdit ap̄lus p̄ hoc qd sibi iugit. Nihil enī ad p̄fectū adduxit lex: quo ad p̄fectionē. q̄ iutilis fuit lex nō quo ad oīa. q̄a nō quo ad cognitiōnē p̄t̄i. per legem enim cognitio p̄t̄i. ad ro. 3. 7. Peccatū nō cognouit nisi p̄ legē. nā cū piscētā nesciebam esse peccatū: nisi lex dicit. Nō occupas. Ad aliud qd ob̄ ex auctoritate ad ro. 8. q̄ improp̄e fit cōparatio noui et vet̄. te. d̄. q̄ imo p̄pe vet̄ testū nouo testō cōparat̄: cū fiat inter participat̄ia comparatio. Utrūq̄ enim bonū ē. de nouo enim cōstat. De veteri etiā cōstat p̄ hoc qd dicit apostolus ad ro. 7. Ita q̄ lex sancta ē et mandatū iustū s̄ctū et bonū. Quod t̄o d̄r̄ Ezech. 20. Dedi eis p̄cepta nō bona. nō d̄r̄ hoc qd ga p̄cepta legis simpliciter bona nō sunt. s̄ ga respectu melioꝝ: bona nō sunt. sicut dicit̄ supra. Ad vltimū qd ob̄ ex eadem auctoritate. Nā si p̄us a culpa vacasset. d̄r̄ qd hoc nō d̄r̄ ga vet̄? te stamētū in se culpā habeat. s̄ quia illi quibus data est culpam habet ex trāsgressione ipsius. Quod enim d̄r̄. si a culpa vacasset. sic intelligi. si a culpa vacasset. i. si a culpa vacare fecisset. h̄ ē si perfecte mūdasset hominē ut inculpabiles essent obseruatores ipsi. nō vtiq̄ secūdi loc? i. oportunitas īgrēt̄ a deo q̄ paulatī īstruxit

Cōsequēs est quere

re de tpe latōnis legis euāgelii. nam cum lex euāgelii sit lex p̄fē salutē debuit dari h̄i ab inicio p̄ peccatū. qd mltipl̄ p̄bat. Primo sic. Detrimētū ē egrotō dilatio medicine. Si q̄ lex euāgelii medicina ē cōtra egritudinē peccati. dilatio legis euāgelii ferēde ī detrimētū fuit egrotanti hominī. Si q̄ sūma bonitas ordinate d̄ ea que sunt ad salutē egrotātis h̄i: statim post peccatū debuit dare legem euāgelii. Itē maiori mūdo nūq̄ deest aliq̄ perfectio que ei sit necessaria s̄ suū statū. q̄ nec minori mūdo qui est homo deesse d̄ p̄-

ctio necessaria s̄ aliquē statū. Si q̄ post lapsū maxime indiget noticia et lege gr̄e. statim p̄ lapsū debuit ei dari lex euāgelice p̄fectōis. aut segtur inconueniēs: q̄ ī opib? dei p̄fectio debita desit. Itē non ē personarū acceptio apud deū. actio. q̄ eque p̄uidet salutē p̄ioꝝ iustoz et posteroꝝ. Si q̄ p̄ euāgelii p̄uidet salutē posteroꝝ. q̄ p̄ euāgelii p̄uidet salutē p̄ioꝝ. Itē si latio legis euāgelice cōmodū est iustis p̄ntib?. q̄ dilatio latōis d̄ntū fuit iustis p̄cedētib?. non uenit antē d̄ntū iusticie ut sustineat damna iustoz. Itē volūtas dei ē efficac̄ causa bonoz adducēdoꝝ. sic d̄r̄ Aug. Si q̄ volūtas dei ē respectu salutis h̄iane: quia vult omnes h̄oes saluos fieri et ad agnitōnē veritatis uenire: efficiet qd maxime p̄tinet ad salutē humani generis. Si q̄ ad humanā salutem p̄tinet maxime lex euāgelice p̄fectionis post lapsū. q̄ ab inicio debuit dari. R. d̄r̄ s̄ Aug. de san. vic. Oportuit ut post peccatū hominis deponēt de? p̄sonam iudicis: et assumēt p̄sonā cōsiliatoris et postea auxiliatoris. ita d̄ntar̄ ut p̄mo hominē totū sibi dimittat: quaten? ip̄e homo ignorātā expiat: et intelligat se indigere cōsilio. deinde etiā defectū suū sentiat et aḡscat sibi opus auxilio eē. Tali q̄ rōe ī tempore nāl̄ legis totus homo dimissus ē sibi. Postea tpe legis cognoscētī ignorātā suā datū ē cōsiliū. postremo in tēpore gr̄e cōsiliū defectū suū p̄stitū est auxiliū s̄ legē gr̄e. s. euāgelium.

Ad p̄mū qd d̄r̄. qd cū homo sit libere volūtatis et rōnis arbitrio cōstitut? n̄ debz sanari nisi volūtariē. Medicina q̄ nō dabit hominī nisi sciētī et desiderātī. Ordo īgr̄ curatiōis h̄i: regrit ut p̄us p̄bef homo ut q̄ sit sciens hoc ē cognoscēs suū morbū. 2° t̄o ut q̄ sit desiderās auxiliū. et iō p̄mo s̄ lege naturali sibi reliq̄ expit̄ suā ignorātā. 2° t̄o p̄ legē moȳsi fact? sciēs expit̄ suā impotētā. ut ex p̄ma experiētā. s. ignorātā querēt cōsiliū. ex 2° t̄o. s. impotētā desideraret auxiliū: qd ē gr̄a xp̄i: quā p̄dicat euāgelii. Dicit̄ d̄r̄ qd nō ē detrimētū egrotō medicine dilatio: si hoc exigat curationis ordo. Ad 2° d̄r̄ iuxta quod d̄r̄ Aug. ī li. 83. qd̄ntū. Sicut absurd? ē q̄ inuenilē etatē vellz eē in homine tēpore s̄ d̄nto. etiā curaret enim pulchritudines que ceteris etatib? suas vices atq̄ ordines gerūt. q̄a sic ip̄e d̄r̄ talis pulchritudo reb? d̄cedētib? et succedētib? pagit et habet decorē suū in singulis q̄buslibz h̄i? singula queq̄ etas ab infantia

vsq; ad senectutē sic absurdus est qui in ipso
vniuerso gñe humano vnā etatē desiderat.
Nā et ipsum tāq; vnus homo etates suas agit
nec oportuit venire diuinit magis e' imita
tione i mores optimos formare nisi tpe iuue
tutis. ad hoc valet qd apls dic. 3. ad gal. Sub
lege quasi s; pedagogo paruulos custoditos
donec veniret q p pphetas pmissus erat. ¶
Secūdu hoc dō. q non defuit generi humāo
aliqua pfectio que eēt sibi necessaria s' statū
s infantia gñis hūani fuit añ legē. puericia in
lege: que etates nō sunt susceptibiles pfectōis
discipline. Iuuent' hō tempore grē: que etas
pfectionis doctrine susceptibilis est. et iō tūc
uari debuit lex euangelii que est pfectio di
scipline. ¶ Ad tertiu dō s' Aug. in li. 8. q.
Aliud est qd diuina puidētia quasi puatim
cū singul agit. aliud ē qd gñi vniuerso tāq;
publicis vtilitatib' cōsulit. Nā et qeūq; singul
ad certā sciam puenerūt: nō nisi ab eadē ve
ritate suaz sigillatim etatū opportunitate
illustrati sunt. Secūdu h' g' dō. q diuina sapia
e; puidet p'ioribus iustis et posterioribus s'm
exigentā stat' et cōgruitatē puidētie gñalis.
s' quā regit' vt p grad' etatū mūdi grada
tim decurrat cognitio v'itatis s' similitudine;
etatis singularis hominis: quāuis nō e; q' tū
ad necessitatē psonē et dispesationē puidētie
psonalis. ¶ Ad qrtū dō s' Aug. in li. qōnū
nouī et vet. te. Damnu fuit iustis p'iorib': qā nō
añ venit xps. s' quare an iustū vel iniustum
sit. solent enim damna iusta esse. nūquid fur
dephensus cum quadruplū iuxta legē odem
naf. nō damnu patit: s' iustū est: ac p h' dānū
quod hominū gen' passus est iuste pronenit.
Ideo etiā pmissum ē quare et saluator: inter
ipā p'ordia venire nō debuit. Cū enī p'imos
parentes circūuenisset dyabol' de victo hōie
triphauit. et hic vict' gen' suū v'edidit p'ō
Non g' iustū erat victoris statim auferre vio
lenter spolia. qā qd facit de' iuste facit. Pre
terea in li. qōnū no. et vet. te. 79. q. Cū acerue
peccauerit homo. assentiēs enim fieri se deuz
idolatriā admisit: hoc est i deū peccauit. id q;
nō illi statiz s'bueneri debuit: qui nec penituit
Post aut iustis multa mala intulit sathanas
Job. Ioseph. Jeremie. Isaie. et ceteris p'betis
et iustis. Idcirco tunc missus ē xpus a deo p're
suo qui illū vincēt: et se manifestaret regnum
illū auferēs rōne nō potestate: quāq; oia possit
de'. s' illud facit qd cōgruit rōni vt irrep'hen
sibilis p'seueret. ¶ Ad vltimū dō s' Aug. in

li. qōnū nouī et vet. te. Si ei cui necessitas imi
ner añ s'bueniat: erit quidē grat' nō valde:
tñ poterit scire quid sibi p'stitū est. Si aut in
ipsa necessitate posito auxiliū ferat: sciet qle
bñficiū cōsecut' sit. et de tribulatione ereptus
plus grāsaget. Idcirco recte p'mo dimisit d'
gen' humanū vti volūtate sua. nō tñ sine te
stimonio sui in fabrica mundi. postea hō cum
decidēt noticia dei in terris: et mores muta
renf: visitauit gen' humanū p legē: ut cogni
to deo et renouata lege timē inciperēt certi
ga legē vedit iudicatur' esset ad' humanos.
S; qā accepta lege a peccatis se nō cobibue
rūt diu p pphetas admoniti: mot' misericor
dia misit filiū p quē facta ē redemptio et data
est lex euangelice pfectionis. Secūdu hoc g' p;
q nolūtas dei semp effecit ea que p'tinebant
ad hōis salutē. nō tñ expediebat humāo gñi
ut a pncipio et s'bueneret p xpm: et legē euan
gelii. min' enim esset homo grat' liberatori.

¶ Hæpletis inquisiti

onib' de lege euangelii in gñali: inq
rendū est in spali de sanctionib' legis euāge
lii. Notādū igif q sicut i lege Moysi sunt le
ges circa opera necessitatis: que sūt i pcepto
et circa opera supererogationis que sunt in
uoto: sic lex euangelii cōtinet duas ptes. Pre
cepta in opib' necessitatis. cōsilia in operibus
supererogatis. Primo igif inquirēdū erit de
pceptis euāgelicis. ¶ 1^a de cōsiliis. ¶ 2^a sicut
pcepta legis Moysi in tres d'rias distingūf
in pcepta moralia. iudicialia. et figuralia. ita
pcepta euāgelii trib' partib' cōtinēf. Prima
pars erat moralium. 2ª iudicialium. 3ª sacramē
taliū. Ideo isto ordine erit de pceptis euāge
licis iquirēdū. ¶ Primo de pceptis moralib'
¶ 2^a de iudicialib'. ¶ 3^a de sacramentalib'.
¶ 2ª pcepta moralia euāgelii dupliciter sūt.
Nam quedā sunt generalia respectu omniū;
ut ea q cōtinēf in sermone dñi habito i mōre.
Mat. 5. 6. 7. et Luce. 5. 7. 6. ¶ Quedā hō sūt
spalia psonaz p'uidētiū. ut pcepta que spāl'f
vāf apostolis Mat. 10. et Luce. 9. et 10. Primo
igif erit ingredū de gñalib'. ¶ 1^a de spāl'ib'
seu p'ticularib'. ¶ 2ª circa gñalia pcepta p
cedet ingitio s'm ordinē euāgelice traditōis
in qua p'mo disponūf pcepta ad vetermina
tionē faciēdoz et uitādoz. cōtē ad ordinādā
itēdoz faciēdoz et uitādoz. mat. 5. Attēdire
ne iusticiā uestā faciatis corā hōib'. ¶ 3ª Item
pcepta circa determinationē faciēdoz dispo

irasci laudabile est: et procedit ex zelo. et s^m B
dic^o glo. Ambro. ad Eph. 4. q^o irascendū ē dē
peccantes. Un̄ dic^o ap^ostol^o. Irascimī oīdēs
hanc iram esse bonam. Si hō ex uoluntate ui
tū irasci culpabile est: et procedit ex impatīa:
vñ fm hoc dic^o brūis Greg. sup Job. 5. Stultuz
nūq^o interficit iracūdia. Alia ē ira quā ipatīa
Alia quā zel^o fac. illa ex vitio: hec ex virtute.
Quā pbinees habuit. Numeri. 25. Delv non
hūit. i. R. z. Si enim sic p^oimos vt nos amare
p^ocipimur: restat vt eoz erroib^o sicut nostris
vitiis irascamur. ¶ Ad illud q^o qd p^omo obf.
q^o g^oial^o d^o. q^o oīs qui irascit. vñ. q^o nō dicit
g^oial^o ita q^o extendat ad irasci quocūq^o mō.
s^m fm q^o irasci procedit ex vitio. aliud est enim
irasci frī: aliud irasci p^oo. aliud irasci abso
lute. Irasci fratri semp^o procedit ex vitio. Naz
frater hic d^o p^oimus rōne coionis nature et
possibilitatis ad coionē grē iquātū hui^o. vñ
fm hoc ira infigit in naturā: et diffinitur ab
ang^o i. 4. de ci. dei. Ira est vlcisēdi libido. Ira
sci hō peccato procedit ex virtute: q^o ex amore
seu zelo iusticie: de qua dicit Criso^o. Ira que
est ex causa et non ex passione est iudiciū: nō
omotio illicita: et iudiciū dicit motū iusticie.
Irasci hō absolute dicit q^o i differēs ē: ut mot^o
est ex ipsa natura: q^o mot^o cū est in peccatū or
dinat p^o zelum. cum est in personam seu nām
inordinat p^o vitium. ¶ Ad 2° d^o q^o p^oturbatio
rōnis otingit dupl. ex infirmitate nature. et
tunc est p^oturbatio penalis. et ex voluntatis p^o
uersitate: et sic est p^oturbatio culpabilis. Ex in
firmitate nature puenit p^oturbatio i ira p^o zelum.
ex p^ouersitate voluntatis i ira p^o vitium
vñ ad p^oturbationē i ira p^o vitium seq^o obnu
bilatio rōnis. ad p^oturbationē i ira p^o zelū seq^o
clarificatio mētis. vñ dic^o Greg. sup Job. In
recti emulacione vñ mēs turbat ne videat:
inde p^oficat vt ad vidēdū veri^o clarescat: sic
cum infirmāti oculo coliriū mittitur: lux pe
nit^o negat: s^m inde eam post paululū veraci
ter recipit: un̄ hanc ad t^op^os salubriter amisit
Si q^o intelligat illud qd obicit de ira p^o vitium
occedēdū est q^o occludit iram esse affectionem
illicitā. Si hō de ira p^o zelum. d^o est q^o p^oturba
tio que est in ira p^o zelū nō aufert vsum seu li
bertatē rōnis: nisi fm qd et ad t^op^os vt postea
proficiat rōi i cognitiōe et libertate ampliore
¶ Ad tertiū d^o sic p^ous. q^o otingit irasci s^m i
tō et sine o^osensu: et d^o p^opassio. et cū delibera
tione et o^osensu voluntatis nocēdi: et d^o passio
p^orimo mō veniale. 2° modo mortale. qd in

telligit pbiberi: cum d^o. oīs qui irascit reus
erit iudicio. ¶ Ad quartum qd obf^o q^o irasci
naturale est patet rōne ex distinctione supra
dicta. ¶ Ad qntū qd dicit q^o irasci nō ē in po
testate nostra d^o. q^o si intelligat de ira passi
one: manifeste falsum est. Si de p^opassione d^o
q^o postq^o insurrexit nō est mot^o p^opassionis ire
i potestate nostra. s^m aūq^o insurgat i potestate
nostra est uitare ne surgat. et hoc quantū ad
mot^o singulos: et si non quantū ad omnes. fm
qd d^o de uenialib^o peccatis. hoc autē ē si nos
fm o^osiliū beati Greg. Uos munim^o: q^o dicit sup
Job. q^o duob^o modis possidere animū ira vis
suelat. p^oim^o ē p^o p^ocognitionē passionis d^o i ce
z^o p^o p^ocognitionē p^oate infirmitatis. Cōside
rata enī i^ofirmate p^oria mala nobis excusat
aliena. Ad reliqua hō p^o rōne ex p^oditis.

Tertio queritur de

gradib^o positis Nat. 5. circa ire reatū. Nā sic
Raban^o dicit sup illud Nat. 5. Oīs q^o irascit
frī suo. 7. Gradus sunt in istis peccatis. p^omo
est irasci: et habet motū aīo retinē. plus est si
vocem omotio ipa extorsit qua feriat ille cui
irascit. plus est si certa vitupatio increpat.
Sili^o g^odas sūt in pena. nam minus est iudiciū
qñ adhuc cū reo agit: et est defensionis locus.
plus est o^oclū qñ adhuc indices inter se o^ofe
rūt quo supplicio damnēt quem o^ostat esse dā
nandum. plus est etiam iebēna ubi nulla sen
tentie dilatio: et ira qd p^oris et certis modis
exp^omi nō potuit quibusdam silitudib^o distin
ctū est. ¶ Juxta h^o i^ocidit qd utz i peccatis sit
ponē g^odas. Nam Tullius posuit oīa peccata
equalia bis rōnib^o i li. de padoxis. Peccata
non rez euentu: s^m iustis hominū metiēda sūt
Nam in quo peccat id potest esse aliud alio
minus: aut maius. ipm quide; peccatū qd cū
qd pbat exemplo tali. auri nauem euerter gu
bernator an palee in re aliquatū hoc est in
damno: et i inscia gubernatoris nihil i^orest.
Ex quo relinquit: q^o cum rō sit gubernator.
uita hō sic nauis: res hō in qua peccat uelut
onus nauis: qd quantū ad erroz rōnis erit in
o^oia i peccatis. ¶ Item arguit Tulli^o. Si v^ota
tes sunt pares paria esse uitia necesse est. S^o
v^otares sunt pares sicut habz apod. 20. Latria
ciuitatis equalia. q^o v^ota omnia sunt equalia.
¶ Item si v^ota cōpaf^o reatū d^oini. Recto autē
nihil est reatū. q^o v^ota aliqua nihil erit v^ota
o^o. Erunt igit v^otares pares. et inde ut p^ous.
¶ Item peccatū non est appetit^o malaz rez

sed deſtio melioꝝ. ſicut dicit Aug. Si q̄ rō p̄t̄
ſumit̄ ex derelictōe boni quod eſt ſummum.
Bonū aut̄ illud eſt unū. q̄ deſtio vno modo
erit. Paria igiſ erunt peccata: ex quo eſt par
deſertio. ¶ Itē arguit Tullius. Peccare ē rōis
q̄i transire lineas hoc eſt limites honeſtatis:
q̄i longe autē p̄grediariſ cū ſemel tranſieris
ad augēdam culpā tranſeundi nihil p̄tinēz.
¶ Itē idem. Peccare nemini licet. q̄d ſi nō
licet id vno tenet. ſ. q̄ nō ē licitū. Si arguit
non licere. hoc autē q̄ dico ſi licitū nō maius
nec min⁹ fieri pōt. Si q̄ ex eo peccata naſcūt̄:
equalia eſſe oportet. ¶ Itē omnes mortes p̄
uatione uite ſunt pares. omnes cecitates p̄
uatione viſus ſunt pares. q̄ omnia peccata i
p̄uatione boni ſunt paria. ¶ Contra. Grego.
ſup̄ Ezech. aſſumens illud Job. Per ſingulos
gradus meos p̄nūciabo illū omnipotētē deū
Per ſingulos gradus ſuos p̄nūciat̄ q̄ p̄ incre
mēta virtutū que acceperit ei laudē reddidit.
¶ Itē idē in eodē. Si grad⁹ i cordis aſcēſiōe
nō eſſent: p̄s. nō dicit̄. Ambulabūt de uirtute
in uirtute. ¶ Itē idem ibidē. Alia ſunt uir
tutis p̄mordia. aliud p̄uect⁹. aliud p̄fectio. Si
enim ipſa fides ad p̄fectionē ſuā nō q̄buſdaꝝ
gradib⁹ ducereſ: nequa q̄ ſancti apli minime
dixiſſent auge nobis fidē. Ex hoc q̄ relinquit̄
q̄ i virtutib⁹ ſunt gradus: et virtutes ſunt impa
res: et etiam vna virt⁹ ſibi ipſi impar ſm̄ di
uerſos ſtat⁹. Multo q̄ fortius ipſa peccata.
¶ Itē ang. in ſermone habito in mōte. Si q̄
in trib⁹ gradib⁹ ad peccatū p̄uenit̄. ſuggelli
one. delectatione. oſenſione. ita ipſi p̄t̄ tres
ſunt oſie. in corde. in ſactu. in oſuetudine. ¶
Itē Grego. Peccatū trib⁹ modis admittitur
Nam aut̄ ignorantia. aut̄ infirmitate. aut̄ ſtu
dio p̄petrat̄. et graui⁹ q̄d ex infirmitate eſt q̄
q̄d ignorantia. et multo grauius ſtudio q̄d
infirmitate peccat̄. ¶ Itē q̄s dabitat q̄n mai⁹
ſit peccatū idolatria q̄ ira. ¶ Itē q̄ mai⁹ pec
catum homicidiū q̄ fornicatio. et q̄ mai⁹ pec
catū ſterficere patrē q̄ inimicū. ¶ Itē ſi p̄t̄
omnia eſſent paria: omnib⁹ p̄t̄s deberet̄ par
pena. q̄d non admittit nec lex nec rō. In p̄dī
ctis q̄ rōnib⁹. videt̄ manifeſte erraſſe Tullius
in li. de paradoxis. ¶ Itē querit̄ qualis reat⁹
illi diſtinguūt̄: cū dicit̄. q̄ irascur reus erit
in dicio. qui dixerit racha reus erit oſilio. qui
fatue reus erit iebēne. Naꝝ apls Galatas vo
cat inſenſatos. ad gal. 3. O inſenſati galate zē
Dicit̄ q̄ fatue fratri. ¶ R. dō q̄ gradus ſunt
in peccatis: et peccata alia aliis maiora et mi

noꝝ ſunt ſimpliſ loquēdo. ſm̄ qd tñ dicitur
peccata equalia. et loquimur de peccatis mor
talib⁹. Considerat enim peccatum vt auerſio
ſeu p̄uatio boni. Considerat etiā vt nocumē
tum ſeu reat⁹ ſupplicii. Primo mō dupli. naꝝ
bonū c⁹ p̄uatio ē p̄t̄m duplex ē. nature et grē.
In bono aut̄ nature accipit̄ reſtitudo rōnis
ſeu voluntatis et habilitas ſuſceptibilitatis
gratuite p̄fectionis. ¶ In bono hō gratuito
accipit̄ gratia gratū faciēs absolute: et gratia
gratū faciēs determinate: put̄ intrat̄ eſſen
tial̄ in qualib⁹ virtute et etiā grā gr̄tis data. Si q̄
oſideret̄ peccatū vt p̄uatio boni naturalis:
diſtinguēdū ē. q̄a aut̄ vt p̄uatio reſtitudis
inate rationi et volūtati que absolute et vno
modo eſt. et tūc dicemus quo ad hoc peccata
equalia attendēdo p̄uationē vni⁹ reſtitudis
quāuis differētē diſpoſitioni curuitatis inue
niam⁹ in peccat⁹ ſm̄ maiore elōgationē a redi
dine. Et ſm̄ hoc ſunt inegalita et alia maiora
aliis. Si hō oſideret̄ vt p̄uatio: hilitat̄ ſeu
ſuſceptibilitat̄ boni gratuiti ſm̄ hō inueniunt̄
peccata inegalita. Na ad aliud reddit̄ aſiam
inhabilitatē ad grām. hec aut̄ p̄uationis vna
oſtingit̄ ex differētī modo auerſionis volūtati
a bono. ¶ Itē ſi oſideret̄ vt p̄uatio boni ḡ
tuiti diſtinguēdū eſt. q̄a aut̄ boni ḡtuiti abſo
lute. et quo ad hō inueniunt̄ adhuc peccata eq̄lia
quia omnia p̄t̄a mortalia p̄uat̄ vni bonū: hō
eſt grām absolute. aut̄ boni ḡtuiti gratum fa
cientis determinate: put̄ ē eſſential̄ i qualib⁹
virtute ſeu ḡtuiti gratis dati. et ſm̄ hō inueniunt̄
p̄t̄a iequalia. Nam odiū ſm̄ hoc mai⁹
malū eſt q̄ fornicatio. q̄a p̄mo et p̄ ſe p̄uat̄ ca
ritatē. tñ q̄a oſeque ſunt virtutes p̄ oſeque
p̄uat̄ alia. fornicatio hō p̄mo et p̄ ſe p̄uat̄ ca
ſtitatē: quāuis p̄ oſis alia. mai⁹ aut̄ bonum ē
caritas q̄ caſtitas. ¶ Si ſm̄ hoc mai⁹ malū
eſt iſidelitas q̄ odiū: nō p̄dīctā rōne: q̄a p̄uet
mai⁹ bonū. q̄a plura p̄uat̄ bona. p̄uat̄ enī
iſidelitas bonū ḡtū faciēs. vt fidem formatā
et ceteras: per oſeque et bonum gratū datum
vt fidem iſformem et ſpem et timorem. ¶ Si
oſideret̄ p̄t̄m vt reat⁹ dupli eſt. Nam reat⁹
aut̄ eſt reſpectu amiſſiōis glorie. aut̄ reſpectu
paſſionis iebēne. Si reſpectu amiſſionis glie:
diſtinguēdū eſt. aut̄ reſpectu glorie absolute:
aut̄ reſpectu glorie determinate. reſpectu glo
rie absolute inueniunt̄ p̄t̄a equalia quo ad re
atum. Omne enim p̄t̄m mortale ſm̄ reum
amiſſione glorie ſimpliſ. Si reſpectu glorie de
terminatē ſm̄ q̄ nos dicim⁹ q̄ habētī maiore

grām debet maior gloria. fm hoc inueniunt
peccata in equalia quantum ad reatum. **¶** qd peccato
i aliquo pnatat maior gra qd in alio. **¶** Si ho
consideret reatus peccati respectu passionis
iebene distinguendum est quia in passione
iebene attendunt duo. diuturnitas et acer-
bitas. Quantum ad diuturnitate passionis
inuenit equalitas in peccatis: quia omnibus
peccatis mortalib⁹ debet eterna pena. Quan-
tum vero ad acerbitate inuenit inequalitas
qa differens acerbitas pene respondebit dif-
ferentib⁹ peccatis: et maior et minor. Hanc aut
differentia facit differens causa auersionis q
est in peccatis. **¶** Secundū qd hanc distinctione
patet: quantum ad quid attendit equalitas i
peccatis: et quantum ad quid inequalitas. No-
randū autem ad maiore euidentiā: qd g^o d^o
qui sunt in peccatis et maioritas seu augme-
tum et diminutio discernunt triplici radice.
In peccato enim est auersio ab incomutabili
bono et increato. et desertio boni creati meli-
oris et auersio ad bonū comutabile deterius.
¶ Circa auersionē a bono incomutabili me-
surant peccata ingratitude et contemptus. In
gratitude diuine beneficentie. contemptus iusti-
cie. Rōne ingratitude dicim⁹ fornicatores
fidelis mai⁹ esse peccatū qd fornicationē infi-
delis. Rōne contemptus dicim⁹ maius peccatū
quod est ex infirmitate qd qd ex ignorantia:
et quod ex studio qd quod ex infirmitate: sic
dic⁹ b^o Grego. **¶** Circa desertionē boni me-
lioris de qua dicit aug. Peccatum nō ē appe-
titus malaz⁹ rez: sed desertio melioz. mensu-
rant peccata fm differentiam boni qd dese-
rit. quod variat tripl⁹. Est enim desertio ma-
ioris boni: et desertio boni magis debiti: et de-
sertio boni plaris seu multiplicioris. Rōne
desertionis boni melioris d^o mai⁹ peccatum
odium qd fornicatio: quia in odio pncipaliter
deserit bonum caritatis. in fornicatione bonū
castitatis. Mai⁹ aut bonū est caritas qd casti-
tas. Rōne desertiois boni magis debiti mai⁹
peccatū ē fornicatio sacerdotis qd fornicatio
layci. quia sacerdos amplius tenet cōseruare
bonū castitatis qd laycus. Rōne desertionis
boni multiplicioris maius peccatum est infi-
delitas qd odiū vel fornicatio. qa infidelitas
pnat bonū gratū faciens: et pretēa bonū g^o tis
datum vt fidem informem. odiū autem vel
fornicatio nō tollit fidem informem. Plura qd
bona pnat infidelitas qd odiū vel fornicatio.
Circa auersionē ad bonū comutabile deteri⁹

habet mēsurari peccata rōne libidinis: quam
diffinit aug⁹. improbam volūtatem fm quaz
assignat aug⁹ gradus i peccatis i corde. i fa-
cto. i cōsuetudine tāq³ tres mortes. vna quasi
in vomo cū corde cōsentit libidini. altera p
lata iam extra portam: cum i factum pcedit
assensio. tertia cum i cōsuetudine mala tanq³
mole terrena pmit anima quasi i sepulchro
iam putēs. **¶** Ad aliud qd qd pmo ob^o qd p^o
nō rez enētū: s^o vitis boiū merieda sūt p^o
rñlio. Nam cum vitū dicit Tulli⁹ auersionē
seu declinationē a reitudine rōis. Declina-
tionem autem a reitudine possum⁹ cōparare
vel quātum ad terminū a quo. et fm h^o decli-
nat ab vno. uel quātum ad terminū ad quem
et fm hoc declinatio multifaria est quasi infi-
nita. Rōne qd termini a quo dicit peccata eq^o lia
nō rōe termini i quez. et sic etiā dicit de euertioe
navis qd quātum ad isciētā gubernatoz ni-
hil interest siue navis euertat que fert aurum
seu navis que fert paleas. **¶** Ad 2° qd argu-
it p equalitate rōrum equalitatem vitiorū:
vō qd nō sequit nisi solo modo quo ad qd. vir-
tutes enim dicim⁹ pares: qa cōsistūt ab vno et
i vno et ad vnum. Peccata vero dicim⁹ paria
solum ppter recessionem ab vno. nō tñ i vno
cōsistūt nec ad vnu: s^o ad multa referūt: et ex
multis causatur: et ex tot quot possūt esse pec-
cadi circūstātie. **¶** Ad aliud quod ob^o qd de-
sertio que causat peccatū est vna i peccatis.
vō qd istud solum vō est fm quid. s^o s^o qd re-
ferim⁹ ad vnu p^o mū bonum: qd est de^o. seu s^o
qd referim⁹ ad vnam p^o mā reitudine rōnis
vt dictū est: nō tñ s^o qd referim⁹ ad cās siue cir-
cūstāttas desertiois. imo s^o hoc multiplicat et
diuersificat fm plus et min⁹ desertio i peccati
s^o qd dicerem⁹ caruitates que sunt declinatōes
a reitudine. equales fm quid solum referēdo
ad vna reitudine a qua ē declinatio i oib⁹
caruitatib⁹: nō tñ dicerem⁹ oēs caruitates eq^o
lis dispositōis secundum iflexionē declinatōis:
imō secundū hoc dicim⁹ caruū carno caruū.
¶ Ad aliū qd dicit qd peccare est trāsire li-
neas zē p^o respōsio. Simplr enim nō est verus
qd dicit: qd nō differt ad augēdū culpā i nō scēdi
qd lōge p^o grediari nisi solū quo ad qd. **¶**
Silt⁹ ad aliud qd dicit: qd non licere eq^o l^o est in
omnib⁹. dicitū qd qntū ad negationem qd ibi
intelligit vō est: sed qntū ad puationem et
aptitudinem que sbintelligit falsam est.
¶ Ad aliū qd ob^o qd mortes sūt pares. vō. qd
pām dicit mors et dicit corruptio. mors i q^o tū

puat vitā grē. corruptio rōne vulneratio
 nis nature. Quāuis q̄ peccata sint eālia rōne
 puationis grē absolare vt dictū ē: hoc est in
 quātū sunt mortes: nō tñ erūt equalia rōne
 vulnerationis nature inquantū corruptiōes
 imo sunt ibi gradus s̄ accessum maiorem ⁊
 minozē ad corruptionē vltimā fm q̄ ponūt
 grad⁹ mortui in domo mortui i porta. ⁊ mor
 tui i sepulchro. Ad vltimū dō s̄ beat⁹
 Greg. Creuit gradus culpe. creuit ordo snie
 quia in iudicio adhuc causa vedncif i ocilio
 iam culpe snia diffinit. in iebēna rō ignis ea
 que de ocilio egredif snia explet. Quia igit
 dñs humanoz actū s̄ bzati examine gress⁹
 enumerat: ira sine voce iudicio tra cuz voce
 ocilio: ira i noce cū sermone otumelic iebēne
 ignib⁹ mancipaf. Nota etiā s̄ ang. In pmo
 ē ira tm. in 2ª ira ⁊ vox. in 3ª ira ⁊ vox ⁊ cer
 ta expfio irrisionis. Itē nota s̄ Grego. iu
 diciū eē discussio: ociliū snie diffinitio. Iebē
 na ignis snie executio. p̄mū erit cū dicef. estu
 riuū zc. z^a cū dicef. Itē maledicti. Mat. 25. 3^a
 cū infliget pena iebēne. Itē nota fm ang.
 iebēna ignis nec vānationē hēt dubiā: sicut
 iudiciū: nec damnati penā sicut ociliū: sed in
 iebēna ignis certa est damnatio ⁊ pena dam
 nati. Ad illud aut qd obf vltimo q̄ aplus
 vocat galathas fatnos seu insensatos dō s̄
 ang. in sermone dñi in monte: cum ait. Qui
 dixerit fatue duo sbandiū ⁊ frī suo: ⁊ sine
 causa: hoc est vñ defendif q̄ aplus galathas
 vocat stultos: quos etiā frēs noiat. non enim
 hoc fecit sine causa.

Quarto queritur de

p̄ceptis recōciliationis ad pximū ⁊ concordie
 ad aduersariū. De p̄cepto q̄ reconciliatiōnis
 dñi Mat. 5. Si offers mun⁹ tuū ad altare ⁊ ibi
 recordat⁹ fueris: q̄ frater tuus habet aliquid
 aduersus te: relinque ibi mun⁹ ⁊ vade prius
 recōciliari frī tuo. Circa qd p̄ceptū icidit qd
 p̄mo de hoc qd dñi. si offers mun⁹ tuū relinque
 ibi: non dixit. refer vel reporta: quia sicut dñi
 ibi in glo. Qd recte offert mutari non licet.

Itē eccliaſtes. 5. Omne qd voveris redde
 Et in ps. Uouete ⁊ reddite. Ex quib⁹ videt
 qd mutari non possit. s̄ hi⁹ qdōnis discussione
 ⁊ solutionē habes supra qdē de votis. Itē
 querif vtz hoc qd dñi in isto p̄cepto: vade p̄
 recōciliari frī tuo sit intelligendū ad lram.
 Ad qd arguit ang. De absente ultra mare cō
 stituto potest fieri qd hēt aliquid aduersum

aliquē aliū. Absurdū ē aut credere an altare
 mun⁹ relinquēdū: qd post terras ⁊ maria p̄
 agrata offerat deo. Cogimur igit illd p̄ceptū
 spūalf intelligere. Conſ. Aug. Si accipiat
 ad lram forassis aliquis credet ita oportere:
 si p̄ns frater est. non enim vinti⁹ differri pōt
 vt mun⁹ illud relinque an altare iubeatis.

R⁹ p̄ distinctionē. ga aut frater ē p̄ns aut
 absens. Si absens intellf ire spūalf. si p̄ns cor
 poralf. Unde aug. in sermone dñi in monte.
 Pergendū est nō pedib⁹ corporis s̄ motibus
 animi: ut te humili affectu p̄ternaf fratri: ad
 quem cara cognitione cucurreris in cōspectu
 ei⁹ cui mun⁹ oblat⁹ es. Ita. n. etiā si p̄ns sit
 potens eum non simulato aio lenire: atq; in
 grām puocare veniā postulādo. si hoc prius
 coram deo feceris p̄gens ad deum non pigro
 motu corpis s̄ celerrimo dilectōif affectu atq;
 inde veniēs. i. intētiōne renocās ad id quod
 agere cepas offeras mun⁹ tuū. Itē querif
 utrū ille cui iniuriatū est debeat amicitia q̄
 rere. Ad qd dñi aug. sup illū tex. Si frater h⁹
 aduersus te. i. si tu eū in aliquo lesisti. tunc. n.
 ipse h⁹ aduersus te. nam nos hēm⁹ aduersus
 illū: si ille nos lesit: ubi non est opus p̄gere ad
 recōciliatōem. Conſ. Joh. Criso. sup Mat
 Si p̄ gloria salutis tue iubet te dñs amicitia
 face: magis iniuriat⁹ debes rogare. q̄ ille cui
 iniuriatū est debet petere ex p̄cepto amicitia
 ⁊ recōciliatōis. R⁹ duplex est debitū. ne
 cessitatis: sine quo non est salus. ⁊ fm hoc ex
 isto p̄cepto ille cui ē iniuriatū nō d̄ reconci
 liatione querere. Uñ aug. in sermone dñi in
 monte. Non veniam postulabis ab eo q̄ tibi
 fecit iniuriā: s̄ tm dimittis sicut tibi a dño dī
 mitti cupis qd ipse commiseris. Et est debitū p̄
 fectionis: qd cōfert ad maiore gloriā. ⁊ h̄ mō
 dñi Criso. q̄ iniuriat⁹ debet recōciliatōis q̄rē
 ut duplicē gloriā cōsequaris. unā ga iniuriat⁹ es
 alteram ga p̄ rogasti. Non enim uolens te
 de⁹ s̄sternere s̄ pedib⁹ ei⁹ iubet te prius ro
 gare: sed uolens tibi hūilitatis gloriā puidē.
 Postea q̄rif de p̄cepto concordie ad aduer
 sariū. nam aut intellf aduersari⁹ ille dyabol⁹
 aut de⁹: aut homo: aut nostra caro. Si intelli
 gat de aduersario q̄ est dyabol⁹: de q̄ dicit. i.
 Petri. ult. Aduersari⁹ noster dyabol⁹ zc. Et
 Zacha. 3. Sathan stabat a dextris ihu ut ad
 uersaref ei. Conſ. s̄ h̄ debem⁹ eē cōcordes
 ⁊ beniuoli dyabolo. Nam in greco hēt. esto
 beniuol⁹ nel benign⁹ aduersario: ubi nos ha
 bem⁹. esto cōsentiens zc. Itē dyabol⁹ non

est in via nec potest esse: imo est in venio eterno
non potest ei operere quod dicitur. Esto consentiens ad
uersario tuo: dum es cum eo in via. Item si
intelligat de aduersario quod est deus: de quo dicitur
Exo. 23. Ego dominus qui aduersus impium. Et Deut.
25. Aduersus omnem iniusticiam. obicit aug. Quod
recte potest dici in via nos esse cum deo: quia sic
dicitur esto consentiens aduersario tuo: dum es in via
cum eo. Item si dicat quod intelligit de aduersario
quod est homo sicut quod dicitur Josue. 5. Noster es an ad
uersario. obicit aug. Quod potest conuenire quod se
quod ne forte aduersario tradat te iudicio. iudicem
enim christum intelligo: an cuius tribunal omnes operis
exhiberi. quo modo quod iudicio traditur? est quod ante
iudicem pariter exhibebit. Item si intelligat
de aduersario quod est caro: de quo ad Gal. 5.
Caro concupiscit aduersus spiritum: et spiritus aduer
sus carnem. hec enim sibi inuicem aduersantur. Item
Contra obicit aug. Mali homines faciendo opera
carnis concordant et consentiunt ei: boni vero homines
nunquam: sed eam sibi consentire cogunt. Non videtur
igitur quod possit intelligi de aduersario aliquo
modo dicto: neque de deo: neque de dyabolo: neque
de homine: neque de carne. Si vero dicat quod
aduersario hic dicitur lex seu sermo diuinus: quia
aduersus peccata dicitur. vnde dicitur. Tollite li
brum legis huius: et ponite in latere arche ut sit ibi
contra te in testimonium. obicit aug. Quod operet
nos in via cum eo esse. esse enim in via cum aliquo
est respectu pariter gradiens. Item si dicat
quod intelligit de angelo bono: quod etiam aduersario
est sicut dicitur Numeri. 23. Ueni ut aduersarer
tibi: quia pueria est via tua mihi: contraria. Item
Contra. Vera est inter aduersarium et ministrum
et iudicem. Et sic dicit aug. iudicem intelligo
filius. Jo. 5. Pater omne iudicium dedit filio. mi
nistrum angelum. Mat. 4. Angeli accesserunt et
ministrabant ei. Si ergo alius est aduersario: alius est
minister. bonus autem angelus est minister. aduer
sario non est bonus angelus. Item aduersario potest
intelligi aut deus: aut homo: aut sermo diuinus
sed quod vnum intellectum iubemur deo consentire et
illi esse beniuoli ut dicit aug. ut ei reconciliemur
a quo peccando recessimus. vnde dicitur ap. 2. Cum
inimici essemus reconciliati sumus deo. Ad illud
quod obicit quod non operet nos esse in uia cum deo. ad
hoc respondet aug. quia deus ubique est. nos cum in hac
uia sumus cum illo ubique sumus. aut si non placet
impios dici esse cum deo: quantum ubique presens
sit deus: quemadmodum cecos non dicimus esse cum
luce et si oculos eorum lux circumfundat: tunc videtur
quod aduersario intelligit sermo seu lex diuina sed

quod dicit aug. quod mandatur multa contraria carni. Et
ad illud quod obicit quod non operet ut sit nobiscum
in via: respondet in glo. in uia. i. in christo recte gradi
mur: dum ei obediendo ad vitam pertingimus. Uel
potest intelligi aduersarius homo. Ad illud
autem quod obicit aug. quod operet quod tradat mini
stro respondet in glo. ne tradat te iudicio. i. sit causa
quare tradaris in manus christi. Pater enim omne
iudicium dedit filio. Iudex autem tradat ministro
i. angelo quod colligit s. zania. Mat. 13. Item du
bitat de hoc quod dicitur in carcere mittaris: et non
exies inde donec reddas non nisi: nisi quadrates.
Nas si per carcerem intelligit penam eternam seu in
fernum. Sed ab inferno nulla est liberatio. Eccl.
9. Quodcumque potest manus tua instanter operare:
quia nec opus nec ratio est apud inferos quod tu pro
nihilum quod dicitur. Non exies donec reddas. Pre
terea quod dicitur hic notissimum quadrates. Non de
dum ad penam secundum aug. donec. i. nunquam sicut ibi.
donec per inimicos tuos. Et Mat. 11. Et non
cognouit eam donec peperit filium suum primogeni
tum. Ad 2. videtur quod Rabanus quod quadrates gen
nium est: quod habet duo minuta. vnde Mat. 12. vi
dua misit in gazophiliacum duo minuta: quod est
quadrates. Expone autem secundum aug. notissimum qua
drates. i. carnalis vita que designat in terra
gen. 1. Terra es et in terra ibis: respectu aliorum
elementorum. seu terrenis peccata sed Rabanus
que de terra orbantur. uel sed eundem minuta
peccata. Aliter potest dici quod quadrates opus
maius peccatum ita quod vna pars est peccatum operis.
alia est deliberatio perficiendi seu studium: uol
untas facienda. 4. interior facienda. et hic est no
tissimum quadrates peccati mortalis. peccati
vero simpliciter vna pars est opus. alia consensus. 3. de
lectatio. 4. i. quadrates notissimum cogitatio.

Consequenter que
rendum est de preceptis quibus ordinatur
passio seu motus concupiscibilis. Circa quod est
ordo duplex. primo enim ordinatur ad decli
nandum illicitam coniunctionem. 2. ad declinandum
illicitam separationem: cum dicitur. Dicitur est genus quod
miserit uxorem tuam. Item quantum ad declinationem
illicite coniunctionis introducitur deus. prohibet
voluntatis cum dicitur. Audistis quia dictum est anti
quum: non mechaberis. ego autem dico uobis. omnes
qui uiderit uicem. 2. preceptum uitande occasionis
cum sequitur. Si oculus tuus dexter scandalizat te:
erue eum. Secundum hoc quod passio concupiscibilis seu mo
tus ordinatur tribus preceptis. prohibetione uolun
tatis mechandi. Iussione declinatione occasiois

mechandi: et reprobatione repudii: hoc est sepa-
tionis ab uxore que dat causam mechandi. Unde
dicitur. Qui dimiserit uxorem excepta causa fornicati-
onis facit eam mechari. et dicitur. Et circa hanc
partem plures incidunt questiones. Primo qualiter
intelligatur preceptum quod prohibet voluntas mechandi
cum dicitur. Omnis qui viderit mulierem ad concupi-
scendum iam mechatus est. Et an voluntas sit
per factum reputanda, quod videtur dicitur in precepto.
De precepto vitande occasionis utrum sit ad
litteram obseruandum. Et circa prohibitionem
separationis ab uxore querenda essent duo
Primo de repudio. Sed illud determinatum
est supra in questione de legibus iudicialibus: que con-
sistunt in permissione. Et de vitio. Sed illud
determinabitur in questione de matrimonio.

Quantum ad primum

obseruandum. Cum doctrina saluatoris per omnia sufficiat
saluti: precepta quibus ordinatur saluator motus hu-
manos debent per omnia sufficere salutem. Sed non
sunt sufficiencia salutem nisi generaliter ordinent motus
humanos. Si alia ergo debent esse precepta quibus
ordinatur motus concupiscibilis. Contra. Non or-
dinatur concupiscibile nisi quantum ad actum generaliter
respectu vitande mechie quantum ad voluntatem
cum dicitur. qui viderit mulierem ad concupiscendum. et
vel quantum ad occasionem cum dicitur. Si oculus tuus
dexter. Vel quantum ad interpretationem in dimi-
sione uxoris que est mechia interpretatiua: cum
dicitur. Qui dimiserit uxorem excepta causa fornicati-
onis. Item quare dictum est. Qui viderit
mulierem ad concupiscendum iam mechatus est. et non
magis. Qui concupierit iam mechatus est. nam
peccatum mechie non omittitur in speculatione seu
cognitione mechandi: sed in voluntate seu concupis-
cia mechandi. Recte igitur dictum est. qui concupierit iam
mechatus est: quod qui viderit ad concupiscendum.
Item cum intentio mechandi faciat mechum:
conuenienti dictum esset. Qui viderit mulierem ad
mechandum quod qui viderit ad concupiscendum.
Item cum videre dicatur per actum exteriorum visus
et per actum interiorum intellectus: quod accipitur hic
videre. Si dicitur quod solum accipitur per actum inte-
riorum sicut dicitur Beda. Contra. Criso. Qui oculis
incontinentibus aspexerit mechus est completus
Unde. et tamen. Oculi mei despondunt est anima mea.
Item. Job. Depigi fedus cum oculis meis
ut nec cogitare de fornicatione. Ubi dicit Breg. Non
licet intueri quod non licet concupisci. Item dicit
Criso. quare non ponit legem mulieri sicut viro:
ut diceret. Que viderit uirum ad concupiscendum

eum iam mechatus est. Ad primum dicitur finem ang-
m nomine mechanti omnem delectationem car-
nale accipere: quoniam anima relicta lege superiorum turpi
uoluntate inferiorum prestituta corrumpitur. Ut aliter
posset dici: quia concupiscentia est incontinentia ad omnes
illicitas concupiscentias: per generationem uirtutum originali
corruptione transfundatur radix omnis illicite
concupiscentie in ipsa per hunc modum fundatur. Ideo in
prohibitione actus inordinati ipsi prohibentur omnes
illicite motus concupiscendi. Unde Hillari. Preter
missis operibus legis prohibentur motus animi ad concupi-
scendum: sicut superiora prohibent motus animi ad
nocendum. Ad secundum dicitur. quod est concupiscere ex subito
motu sine deliberatione uel intentione perficiendi.
Et hoc est ueniale: et dicitur a Hiero. et Rabano
passio: quam diffiniunt motum subito sine deli-
beratione mali uel boni operis. Et est concupi-
scere cum deliberatione et intentione perficiendi
et hoc mortale: et dicitur passio per Rabanum et
Hiero. quam diffiniunt affectionem deliberati animi: si
sit locus perficiendi. Et hic ultimus modus melius
expressit: cum dicitur. Qui viderit mulierem ad concupi-
scendum. Unde aug. Non ait qui concupierit: sed qui
viderit ad concupiscendum. id est hoc sine et animo at-
tendat ut eam concupiscat: quod iam non est titi-
lari sed plene sentire libidini. Ad tertium
dicitur quod est sensus duplex ad delectandum et ad
operandum. Ut ostendatur quod non solum uoluntatis
est sensus ad operem fornicationis uel mechie: sed
etiam sensus ad delectandum dicitur. qui uiderit
ad concupiscendum non ad mechandum. Ad aliter
quod queritur qualiter uidere accipitur dicitur. quod uisus
accipitur per omni motum: qui est ad delectationem
sicut dicit Beda. Sed non solum corporaliter sed interiorum
est in concupiscentia in qua aperitur illi oculi qui pro
pena patris primis parentibus male aperti leguntur
Genesim. tunc itur in affectum cordis: non quia deest
uoluntas sed occasio peccandi. Secundum hoc ergo ui-
dere ad concupiscendum est intendere seu sentire ad
delectandum. quod potest contingere cum actione co-
gnitionis intellectus uel cum speculatione exteri-
oris uisus. Secundum hoc ergo intelligendum quod dicit
Criso. et Breg. cum. scilicet exteriorum uisus conuulsa
est intentio seu sensus mechandi. Ad ulti-
mum quod querit Criso. quare non ponit legem
mulieri responderet. coeteras leges ponit. capiti enim lo-
quens hoc est uirum. per cor. xi. coeteram ad corpus hoc
est mulierem facit suasionem.

Secundo queritur an

uoluntas pro facto reputetur. uidetur quod sic. Dat.
et supra illud. Qui viderit mulierem ad concupiscendum
bb 4.

Glo. Sic bona voluntas cum deest copia agendi remunerat: sic deliberatio cum molimine uitio rui damnat: quia non potest quisque non potuit: aut non licuit: sed potest voluntas ex conscientia accusat vel defendit. Item voluntas reputat pro facto et in malis et in bonis. Item super illud psalmi. Dixi confitebor: etc. glo. Uotum pro operacione iudicat. uotum autem ibi uocat voluntas. etc. Item Aug. Si contingat aliquem non concubere cum uxore aliena: planum tamen est eum cupere: et si potestas deest ipsum fore factum: non minus reus est: quam si in ipso facto deprehenderet. Item tantum punietur pro hac voluntate quantum pro voluntate commissa actu. Item super illud psalmi. Etenim in corde iniquitates operamini. glo. Quod uis et non potes dominus factum reputat. Item. i. c. leni. super illud. Mulier que patitur etc. glo. Iniquitate pro facto reputant. Item Grego. Qui cognoscit in nuptiam eo affectu inordinato ac si nuptia esset et si nuptia esset nihilominus cognoscet adulter est. Item propter intentionem quam habet ad maius peccatum maius peccatum iudicat: hoc in genere fit minus. Item Aug. Unusquisque miser mala voluntate efficit: sed miserius potestate: cum desiderium male uoluntatis adimplet. Item miserius est quis actu malo quam mala uoluntate. Item iste uult uoluntate plena occidere. si occidit actum: contrahit penam in presentia: quam non contraheret etiam in plena uoluntate. Item si deus districte iudex est: si deus puniet eum amplius pro actu quam pro uoluntate et non iniuste. Item plus peccat iste in actu quam in sola uoluntate. Item plus puniendus est qui nocet proximo et sibi quam non nocet proximo sed sibi soli: quia malus non dicitur nisi qui nocet. Sed qui uoluntate plena uult occidere uel adulterari nocet sibi soli. Si occideret noceret sibi et proximo. Item uoluntas hic pro facto non est reputanda. Item R. est uoluntas plena. et est uoluntas semiplena. Item distinguit aug. super gen. quia si peccatum sola cogitacionis delectatione seu uoluntate perficiendi teneat mulier sola comedit. i. inferior pars rationis: et non uir. i. superior pars: cuius auctoritate comedit uoluntas ne ad opus perueniat. Si ergo adsit plena uoluntas: ut si adsit facultas perficiendi: tunc uir manducat: et est uoluntate plena. Item uoluntas plena autem est respectu peccati quod exercet in anima non per corpus ut in peccato superbie et inuidie. Autem est respectu peccati quod exercet in corpore seu pro corpore: ut in adulterio quod exercet in corpore et homicidio quod exercet pro corpore. Dis itaque positus distinguendum quod est reus peccati respectu peccati

glorie: et reus peccati respectu passionis iebene. Respectu peccati glorie tam uoluntas plena quam uoluntas semiplena que mortalis est: pro facto reputat. Respectu ergo passionis iebene uoluntas semiplena non pro facto reputat. Item uoluntas plena respectu peccati spiritualis quod totaliter interiorem operatur pro facto reputat quam ad passionem iebene. Uoluntas ergo plena respectu peccati corporalis quod exercet per corpus uel in corpore pro facto reputat quantum ad generalitatem pene. quia tali uoluntati adiungitur copia ut in uoluntate plena adulterandi. nisi ira in uoluntate plena occidendi: que sunt passionibus virtutis se sibilis: que fundantur in corpore. et ideo puniuntur ista uoluntas sicut factum generalitate pene: quia in spiritu et in sensualitate et in carne. Item quantum ergo ad intentionem pene non uideatur reputari pro facto. et causa est. quia cum uoluntas in peccatis exercet uel in corpore uel per corpus solet intendi in facto. Intentioni autem uoluntatis male intendit intensio pene. Item ad illud quod dicit aug. quod miserius efficitur cum peccatum implet: pater ratio. nam hoc dicit quia in actu impletionis intenditur uoluntas ad quam sequitur maior pena. Item ad 2. respondet quod sunt pene temporales et pene eterne. Quantum ad penas temporales que inferuntur a iudice seculari uel ecclesie non reputatur uoluntas pro facto: nisi ubi nocentium inferuntur primo. Quantum ergo ad penas eterne que inferuntur a deo uoluntas nocendi primo pro facto reputatur cum distinctione: que supradicta est. Ubi nota quod factum uos hoc respectu. ad facientem et ad illum cui fit. factum ergo quantum ad illum cui fit et nocet habet penam in iudicio seculari uel ecclesiastico quod respicit manus. factum ergo respectu facientis puniuntur a deo et attendit animum. et quo ad hoc uoluntas pro facto reputatur. Item ad ultimum dicitur sine preiudicio quod quantum ad uoluntatem plenam nocendi et actum nocendi primo nullam offensionem facit deus nisi contingat uoluntatem intendi in actu. et ideo ergo habet plenam uoluntatem nocendi quantum non consequatur actum quantum in se est nocet alteri. et ideo uoluntas pro facto reputatur a deo.

Postea queritur de isto precepto. Si oculus tuus scandalizat te erue ipsum et pice abs te. utrum sit ad litteram obseruandum. ut in illo ergo habet oculos lasciuos et incontinentes: unde frequenter peccat in aspectu mulierum et in illo qui est lubricus in genitalibus membris et hiis. unde frequenter peccat ex ipsa inclinacione corrupta membrorum. Et uideatur

expresse p istū tex. q si eruerit sibi uel abscide
rit hi⁹ membra non peccabit. Hoc etiā legit i
vitis patrū frequēter a sanctis factū. ¶ Itē
s⁹ ordinē caritatis null⁹ debz habere p̄cios⁹
corpus suū q̄ animā. q̄ si membrū corporis sit
in scandalū aīe d̄z abici. ¶ Itē si sine peccato
membrū corruptū p̄t abscidi ne corruptōe
sua reliqua mēbra uel corpus inficiat. q̄ mul
to magis ne anima inficiat. ¶ Conf. In cano
nib⁹ aploz. Si qs absciderit sibi virilia non
fiat cleric⁹. q̄a sui ipsi⁹ est homicida et dei cō
ditioni inimicus. distin. 55. ¶ Itē ex oculo
arelateū. di. 55. Si q se carnali vitio repugne
debere nesciētes abscindūt ad clez p̄uenire
non possunt. ¶ Itē di. eadē Innocētius. Qui
partem cuiuslibz digiti sui sibi ipsi volens ab
scidit: hunc ad clez canones nō admittunt.
Ex his canonibus videt⁹ q non liceat aliquo
modo sibi ipsi aliq̄ membz abscidē. ¶ Itē
querit⁹ quare non facit mentionē de sinistro
oculo uel manu eruendi: cum otingat scan
dalizari frequent⁹ p̄ illa q̄ p dextera. ¶ R⁹
s⁹ aug. ad lram nullū membrōz erui p̄cipit
sicut d̄r etiā in glo. 5. mat. Sed p̄cipit d̄ns
remouere occasionē peccandi. occasio autem
intell⁹ dupl⁹. que est ex nobis: uel q̄ est ex alio
Ex nobis potest eē occasio multis modis.
Potest enim esse occasio exterior: ex aspectu: et
tūc ocul⁹ scandalizat et cum bona intentione
et tūc oculus dexte. Uel p̄t esse occasio ex
tracta et cum bona intētionē: et tūc manus
dextera scādalizat. Uel p̄t eē occasio ex pte
cognitionis interi⁹ cū intentione bona: et tūc
etiā oculus dexte scandalizat: sicut est in illo
qui cogitat peccata sua ad uolendū: et ex co
gitatione insurgunt mali motus. Sed ex pte
voluntatis uel operis. et hoc cum bona inten
tione: et tūc man⁹ dextera scādalizat. De oculo
cogitationis in ps. Defecerūt oculi mei in
eloquiū tuū. De manu opationis. 9. ecclesiastes
Quodcūq; potest man⁹ tua instanter opare.
¶ Itē p̄t esse occasio peccandi ex nobis in
studio sapie seu in uita otemplatiua: et tūc
ocul⁹ dexte scādalizat. Uel i exercitio actiue
et tūc man⁹ dextera scādalizat. De oculo ote
plationis Job. 39. Oculi eius longe p̄spiciūt.
d̄r de aquila. et. 41. Nunc ocul⁹ me⁹ uidet te.
De manu actionis p̄uer. 31. Manū suā misit
ad fortia. ¶ Itē potest esse occasio peccandi
et h ab alio: et h a oiliario q̄ d̄r ocul⁹. Job. 29
Ocul⁹ fui ceco. uel ab amico seu adiutore qui
d̄r man⁹. i. cor. 12. Nunquid d̄r ocul⁹ manū.

opa tua nō indigeo. et dexte q̄ est oiliarius
in diuinis seu spualib⁹: uel adiutor si scanda
lizat abiciend⁹ est. et Mat. 5. Nō ueni pacem
mittere s̄ gladium. Ueni enim separe filium
aduersus patrē: et inimici hominis domestici
ei⁹. Sicigit amouēde sunt occasiones ducent
tes ad malū. ¶ Dicēdū q̄ in p̄dictis casib⁹
discernēdū ē vitii a natura. Uitiū oculi uel
alteri⁹ membri p̄ disciplinā et otenētiā abscin
dendū est. Seruanda tō est ipsa natura que
bona est. ¶ Illud q̄ qd legit in uitis patrū
non legit p̄ exemplū: s̄ excusat p̄ spūm sanctū
quo inspirante credit⁹ eē factū: sicut d̄r aug.
ili. de ci. dei. De d̄apone qui se occidit iudā.
iō. q̄ non al⁹ excusat: nisi q̄a latenter spūs h̄
iusserat q̄ p̄ eū miracula faciebat. vñ s⁹ ca
nones q̄cūq; sibi tali occasione absciderit mē
brum erit irregularis. ¶ Ad aliud quod ob̄
q̄ nō debēt haberi p̄cios⁹ corp⁹ q̄ aīa d̄r. q̄
h̄ intell⁹ in causa martiri ubi oressio fidei n̄
debz s̄trahi p̄ morte corporali: q̄a si s̄trahē:
iam p̄ciosior esset uita corporis q̄ aīe. Unde
Mat. 10. Qui inuenit animā suā perdet eam:
et q̄ p̄ciderit animā suā p̄pter me inueniet eā.
¶ Ad ultimū d̄r q̄ nō ē necessitas corrupti
onis anime ex corruptione corporis: sicut est
necessitas corruptōis vni⁹ membri ex corrupti
one alteri⁹. Uñ aug. i. de ci. dei. Sancta uolan
tate stabili p̄manente q̄cūq; ali⁹ in corpore fe
cerit p̄ter culpam est patientis. ¶ Ad ultimū
qd̄ querit quare non facit mentionē de oculo
sinistro uel manu sic de dextro d̄r. q̄ remouē
do qd̄ min⁹ p̄stat occasionē ad malū: remouet
et id qd̄ magis. vñ si spūale studiū uel actio
abscindenda est si prestat occasionem peccati
multo magis corporale studiū uel actio et tē
poralis oiliari⁹ uel amic⁹ q̄ intelligūt p̄ oculū
sinistrum et manū.

Consequēter queren

rendū est de p̄ceptis quib⁹ ordinat mot⁹ rōnal⁹
Duplex aut est ordo vis rōnalis in uez et in
bonum. Ordinat q̄ uis rōnalis p̄ p̄cepta duo
in uez uidelz p̄ phibitōez iuratiōis cū d̄r
Mat. 5. Audistis q̄a dictū ē atiq; nō piurabis
ego autez dico uobis nō iurare omnino. Et p̄
iussione simplicitatis assertōis: cū d̄r. Sit aut
sermo uester est est non nō. ¶ Itē ordinat in
bonū p̄ p̄cepta tripl⁹. p̄mo p̄ p̄ceptū patie i
perpessioe iniuriar: cū d̄r. Audistis q̄a dictū
est. Oculum p̄ oculo. ego aut dico uobis nō
resistere zc. ¶ 2° per p̄cepta beneficentie in
hb 5

erogatione bñficioꝝ: cū dñr. Qui petit a te da ei. ¶ 1° p̄cepta caritatis in dilectione inimicorū: cū dñr. Audistis q̄a dictū ē. diligite inimicos vestros &c. Primo igit̄ inquirēdū est de p̄bitione iuratōis. ¶ 2° de p̄cepto simplicis asertōis veritatis. Sed de hoc sufficienter dēterminatū est in ingit̄ōe decalogi. q̄ōne de p̄cepto. Nō falsum testimoniū dices. ¶ 3° querēdū est de p̄ceptis patiētie. ¶ 4° de p̄cepti bñficiētie. ¶ 5° de p̄ceptis caritatis.

Quantū ad p̄imum

querit̄ utrū iurare sit vlt̄ p̄bicitū & malum. quānis aut̄ illud fuerit supra pleni⁹ disputatū q̄ōe de 2° p̄cepto decalogi: adhuc tñ circa h̄ ob̄ in hūc modū. Cū enim iurare sit actus per quē assimilamur deo: quia dñr in ps. Jura ut̄ dñs & nō penitebit eū. de⁹ autē nullū pōt facere malū. q̄ iurare simpl̄ n̄ ē malū. ¶ Itē iuravit xp̄s. Amē amē dico vobis in iob̄e ī multis locis. iuravit angel⁹. iō. apod. iuravit ap̄tus ad phil. i. Testis est mihi de⁹ &c. q̄ iuraf̄ nō ē peccatū. ¶ Itē in veteri testō tā p̄fari⁹ che q̄ p̄phe licite iurauerūt. q̄ licitū ē iurare ¶ Item deut. 6. dñm deū tuū timebis & illi soli seruiēs & p̄ nomē ei⁹ iurabis. Si q̄ alia que ponūt̄ in ista serie p̄ceptionis sunt licita q̄ filii & istud. ¶ Itē Mat. 5. dic̄ dñs. Dictū est antiq̄s. reddet dñō iuramēta tua. Omne aut̄ qd̄ dñs redd̄t dñō licitū est. iuramētū q̄ licitū est. ¶ Item in ps. dñr. Laudabūt̄ omnes q̄ iurant in eo. S; null⁹ dñs laudari de malo. q̄ iurare in deo non est malum. ¶ Contra. Jacobi ultimo. Nō omnia fratres mei nolite iurare neq̄ p̄ celū neq̄ p̄ aliud quodcūq̄ ut non s̄b iudicio decidatis. q̄ q̄ iurat aliquo modo decidit s̄b iudicio. q̄ peccat mortal̄. iuraf̄ ergo malū est simpl̄. ¶ Itē aug. in sermone de p̄iurio. falsa iuratio p̄niciosa & periculosa. secura nulla. ¶ Itē iurare sine causa est assumē nomē dei in vanū. q̄ iurare omni circūstātia remota ē malū: q̄a oīa p̄ceptū. ¶ Itē iurare multiplicatū p̄ osuetudinē est peccatū. vnde dic̄ interl. Usam iuramēti p̄hibet. i. osuetudinē. ¶ Itē oīa. Aug. sup̄ Mat. 5. iuratio nō est bona: non tñ mala est: cū est necessaria. q̄ ē indifferēs. ¶ Item ob̄ deut. 6. Per nomen dei tui iurabis. & Mat. 5. dic̄. Non iurabis omnino. Aut q̄ utrūq̄ istoz̄ est p̄ceptū: aut utrūq̄ cōsiliū. aut vnū istoz̄ p̄ceptū & altez̄ p̄bicitio. aut altez̄ p̄missio & altez̄ cōsiliū.

S; stat q̄ nec utrūq̄ p̄ceptū nec utrūq̄ cōsiliū est. Si enim vel utrūq̄ p̄ceptū vel utrūq̄ cōsiliū ē: sequit̄ idē: inconneniēs ut cogamur cedere deum dedisse vel p̄cepta vel cōsilia oīa. ¶ Itē stat q̄ nec altez̄ p̄ceptū & altez̄ p̄bicitio est. Si enī hoc eēt. q̄ cū utrūq̄ vigeat & utrūq̄ necessitate inducat: necessaria ad utrūq̄ tenemur. Et ita seq̄t q̄ aliqua p̄bicitio diuina licita sit: qd̄ est inconneniēs. ¶ Itē stat q̄ altez̄ non est p̄ceptū & altez̄ cōsiliū. Ponat̄ enim q̄ iurare p̄ceptū sit: sicut videt̄ deut. 6. & non iurare cōsiliū: ut Mat. 5. Non iurare q̄ cōsiliū est. q̄ si non iuras non delinquis: q̄a non sequendo diuinū cōsiliū non delinquis. Sed econtr̄ iurare p̄ceptū est. q̄ ad illud ex necessitate teneris. q̄ illud soluendo ex necessitate transgredieris. Teneris enim iurare cū iurare p̄ceptū sit. quia omne p̄ceptū dei necessitas est. q̄ si nō iuras: cōsiliū dei sequeris. Sed exequēdo cōsiliū p̄cepto dñi non obedis. Transgredieris q̄ p̄ceptū dñi soluendo cui necessario teneris obedire: & ita fas & transgressio conueniūt̄ i eodē. qd̄ est ualde in cōueniens. Idem incidit in aliud inconueniens si e⁹. dicat̄ q̄ iurare cōsiliū est & nō iurare p̄ceptū. ¶ Item si dicat̄ q̄ iurare p̄missio est: non iurare h̄o p̄bicitio vel p̄ceptū: sine e⁹. incidit inconneniēs. P̄missio enim sine culpa est. transgressio aut̄ culpa ē. & ita tñsgressio culpa; ingerit: quā p̄missio tollit. ¶ R^o qd̄a; dicūt q̄ in ecclia dei sunt quatuor genera hominū: s^o que distinguūt̄ in scripturis quatuor ḡna institutionū. Nā qdam sunt p̄fecti. qd̄a; p̄ficiēdi. qd̄a; infirmi. qd̄a; reprobi. Instituti om̄i h̄o sacre scripture quedā cōsiliū continent. quedam p̄ceptū. quedā p̄missionē. quedam h̄o p̄bicitio. Que q̄ cōsiliū continent data sunt p̄fectis. que p̄ceptū p̄ficiēdis. que p̄missionē infirmis. que p̄bicitioem reprobis. h̄o bi grā. Cōsiliū est uendere oīa & dare paup̄ibus. p̄ceptum diligere deū. p̄missio nubere. p̄bicitio non occidere. P̄ceptum & p̄bicitio sunt necessitat. cōsiliū & p̄missio uolūtāt. Nā; p̄cepto & p̄bicitio non ip̄sue resistēs. Cōsilio autem & p̄missioni nisi uolueris non acquiescis ante uotum dico vel susceptionē. Nam post uotum cōtinentie qd̄ est cōsiliū cogēris id obseruare. & post nuptias que sunt p̄missionis n̄ poteris uxore dimittere. Iurare q̄ qm̄ ad iūmitatē p̄tinet p̄missionis est. Non iurare aut̄ qm̄ maioris p̄fectōis est cōsiliū est. ¶ S; meli⁹ uidet̄ qd̄ q̄ i eo qd̄ est iurare occurrūt duo. s.

vez afferere: et cum inuocatione seu attesta-
tione pme veritatis. ¶ Quarta vero ad illud quod
est vez afferere iurare est bonum in genere. et quod
ad illud quod addit cum inuocatione dei addit
circumstantia determinans hunc actum non debere
exerceri sine causa necessaria vel utili. Unde
ratione huius circumstantie iurare sine causa est malum
quia ex hoc ponitur contemptus veritatis pme. ¶ Ad
illud ergo Jacobi. an omnia nolite iurare etc. dicitur quod
prohibet affectus iurandi non affectus simpliciter. et hoc
notat vicentes. Nolite. hoc est non appetatis vel
affectus iurare: imo compulsi iurare. Unde Hiero-
nimo. in glo. super Mat. 5. Christus omnia iurare prohibet:
ne quasi bonum appetat iuramentum: et asserit
itate iurandi labat in periculum. Et augustinus in li. de
mendacio. Dominus prohibet omnia non iurare. id est quod
in te est non ames nec cum aliqua dilectione
appetas iurare. ¶ Ad illud autem augustinus dicit. quod non
sequitur. iuratio facta est periculosa. ergo mala: quia pericu-
losum de respectu iurantis. malum vero respectu
actus. facta autem iuratio de periculosa: quia de facili
potest esse omisio in aliqua conditione iuramenti: que
sunt tres Leviticus 4. Jurabis iuramentum in iudicio
et iusticia et veritate. ¶ Ad 3. dicitur quod iurare est
circumstantia extrinseca remota adhuc in se habet
circumstantia: ratione cuius ponitur contemptus dei. unde
est malum ex circumstantia illa: quantum in genere
sit bonum sicut dictum est. ¶ Ad illud quod obicitur
quod iurare multiplicatum pro consuetudine pro-
hibitum est peccatum. dicitur quod ipsa consuetudo
absoluta non est peccatum si semper fieret ex causa
utili vel necessaria. sed quando cum ipsa consuetudine
accidit contemptus. et ita intelligitur prohiberi usus et
consuetudo iurandi. ¶ Ad illud vero quod obicitur
quod est indifferens distinguendum est quod indifferens
de duplici. Uno enim modo de indifferens quod non
est bonum secundum se: hoc est tale quod non possit fieri
male. et quod non est malum secundum se hoc est tale quod non
possit fieri bene. et secundum hunc modum iurare est
indifferens: quia non est tale bonum nec tale malum
Alio modo de indifferens quod potest indiffe-
renter exerceri ut comedere et ambulare. et
secundum hunc modum iurare non est indifferens. ¶
Nota ergo quod de Mat. 5. Ego dico vobis non iu-
rare omnino. id est iurare non omnino hoc est iu-
rare in omni casu: quia in aliquo casu iurandum.
in aliquo non. Unde augustinus ibi dicit in glo. Non pe-
nit iurare prohibuit sed occasione perit quod pre-
fati est docuit: cum dixit: non iurare omnino.
quod hoc superstitiosus est refecit cum subiicit.
neque per celum etc. Iudei enim per iram et elementa
iurantes creaturas venerabatur: sicut dicit Hiero.

Quod hoc infirmitatis est permisit vel indulgit:
cum adiunxit. Quod autem abundantius est a malo est.
hoc est si contingat iurare a malo est non tuo sed
alteri: illi. scilicet a quo cogaris iurare hoc est ab
infirmitate vel incredulitate: que malum est ut
dicit augustinus. Nota causas propter quas deditur
iurare. Quod enim sunt ex parte boni intro-
ducendi. Quod vero ex parte mali vitandi. Et
ex parte boni quodammodo per veritate confirmanda
2. Cor. 1. Fidelis deus quia sermo noster qui fuit
ad vos non est in illo est et non. Quodammodo per ver-
tate declaranda. Deut. 19. In ore duorum vel
trium testium stat omne verbum: quia putat dicitur
canon: non est testis nisi iurat. 3. per amicitia
contrahenda. Gen. 26. Dixerunt viri gerare ad
Isaac. Sit iuramentum inter nos. 4. per pace re-
formanda. Gen. 31. Jacob iuravit Laban. 5. pro
fidelitate seruanda. 2. R. 5. Uenerunt senes
israel ad regem: et percussit cum eis sed coram domino
6. per obedientiam et subiectione recognoscenda sicut
iurant abbates episcopi: et viri galaad septe. Ju-
did. xi. Dominus ergo hec audit ipse mediator et testis
est quod nostra promissa faciemus. 7. per consuetudine
ecclesie seruanda ut canonici. et 24. exodi. filii
israel data lege quam iurauerunt se domino seruitu-
ros. Et Josue ultimo. De septem cause sunt
propter bonum introducendum. Propter malum vero
amovendum una causa est calumnia sopienda ut sit
iuramentum de calumnia in contestatione litis.
Deut. 6. Omnis controversie ad confirmationem fi-
nis est iuramentum. Alia vero causa est per infamia
purganda. Deut. 21. Si inventum fuerit cadaver
hominis occisi maiores natu civitatis illius lavabunt
manus suas super vitulam etc. Item queritur utrum
sit licitum iurare per creaturas. videlicet quod non. Mat.
5. Ego dico non iurare omnino neque per celum
neque per terram etc. Contra. Ezechiel. 42. Ioseph iu-
ravit per salutem pharaonis. Item quotidie
iurat per sanctos et per sanctam Mariam et per eu-
geliam et per res deo dicatas. Item. Prohibetur
est iurare per creaturas ex duplici causa. propter
idolatriam: ne scilicet credamur aliquid numis esse in
ill. Et propter fraudem ne contemneret creaturas per
rimos decipiamus. Et hoc est quod dicitur glo. Mat.
5. Non iurem per creaturas ut venemur eas
nisi quod debemus. vel ut cum per eas iuramus nihil
iurare putemus. Quod ergo hoc non est ut quod i creatura
nihil numis credit: nec fraudem intrudit: licet
per creaturam iuratur. Quando ergo iuravit Ioseph
per salutem pharaonis: iuravit per eum quod salutem
dedit pharaoni. Sicut quod iuratur per sanctos iu-
rat per eum quod sanctitate eis contulit. Sicut quando

inraf p euangeliū 7 crucez 7 filia inraf p eū
cui hec sunt dicata: vel cui sunt repñtatua
Silt qū inraf p celū 7 terrā inraf p eum qui
creat 7 seruat.

Sequitur de pre

ceptis patiētie respectu triplicis inu
rie. Est enim iniuria lesionis corpoꝝ 7 abla
tionis rez: 7 angarie opeꝝ. Patiētia lesionis
corpoꝝ p̄cipit mat. 5. cū dī. Ego dico vobis
nō resistere malo: s̄ q te p̄cūserit in dextera
maxilla p̄be ei 7 alterā. zc. Patiā ablatōis re
rū cū ibidē sequit. Et q vult tecū in iudicio
stendere 7 tunica tuā tollere: relinque ei 7
palliu. Patiā angarie opeꝝ p̄cipit ibidē: caꝝ
s̄bdif. Et q cūq; te angariauerit mille passus
vade cū illo alia duo. Primo q̄ querit de
p̄cepto patiētie respectu lesionis corpoꝝ. 2° d
p̄cepto patiētie respectu ablationis rez. 3° de
p̄cepto patiētie respectu angarie opeꝝ.

Quantuz ad primum

querit vtrū iniuria sit p̄pulsanda. 7 q nō v̄
p hoc q dī Nat. 5. Dico vobis nō resistē ma
lo. In hoc enim videt illud p̄hiberi. 7 3tes
aut p̄pellit iniuria a se aut a p̄ximo. p̄pellen
da iniuria a se p̄hibet Nat. 5. cū dī. Dico vo
bis non resistere malo. 7 q te p̄cūserit ī vna
maxilla p̄be ei 7 alterā. 7 Nat. 10. Cū vos p
secuti fuerint in vna citatē fugite in aliam.
7 ad ro. 12. Non vosmetip̄os defendētes ca
rissimi s̄ date locū ire. Propellēda iniuria a
proximo p̄hibet Nat. 26. vbi cū Petr^o nellet
a dño iniuriā repellere dixit ei dñs. Cōuerte
gladiū. t. in vaginā. ois. n. q occiderit gladio
gladio p̄bit. 7 Conf. 3tes dñs p̄cūsus alapa
p̄cūsoꝝ reprehēdit: nec alterā maxillā p̄cuti
endam p̄buit. 30. is. 7 Item Paulus petiit
militēs a tribuno vt illesus ab omni iniuria
seruaret. act. 23. q̄ licite potest iniuria repelli
a se. 7 3tes dicit auctoritas. Nō sunt imunes
a scelere q xpm p̄miserūt p̄cipib^{us} interficē.
q̄ iniuriā tenebāt a xpo repellere. Iniuria q̄
ē repellenda ab alio. 7 3tes querit vtrum sit
cōsiliū vel p̄ceptū qd dī. Dico vobis nō resistē
malo. Si enī cōsiliū ē q̄ ad illud tenent p̄fecti.
Quō q̄ xps 7 Paul^{us} nō seruauerūt formā h^{oc}
cōsiliū. 7 3tes alia que ponūt in illa serie Nat.
5. ut non irasci: nō videre ad se p̄scēdū sūt
in rōne p̄cepti: 7 pertinet ad omnes. Quō q̄
istud erit in rōne cōsiliū. Si hō ē p̄ceptū. q̄ mor
talī peccant q faciūt cōtrariū. 7 3tes Marcel

lin^{us} ad aug. Reipublice nō conuenit vlli maluz
p malo reddere: 7 pcutiēti maxillā aliā p̄be.
q̄ nec est p̄ceptū nec cōsiliū: cū diuina p̄cepta
7 cōsilia sint conueniētia. 7 3tes si nō ē resistēdū
malo. q̄ mali nō erūt coercendi. p̄bit q̄ insti
cia 7 lex. 7 3tes querit vtrū illo p̄cepto mat.
5. qd est de patiā respectu lesionis corpoꝝ re
tractat lex talionis cū dī. Audistis qd dictū ē
antigs oculū p oculo zc. ego aut dico vobis
nō resistē malo zc. Si enim retractat q̄ peccāt
iudices seclares q oculū p oculo erūt 7 aīaz
pro aīa interficiūt. Si nō retractat: quō q̄ lex
adimplet: qd si dicat q in hoc q̄ supaddif
hic p̄bitio vltiōis. cōtra. h̄ p̄hibebat ī lege
Leuit. 19. n̄ q̄res vltionē: nec memor eris ini
rie cūiū tuoz. 7 R^o. Iniuria aut est p̄sonal
7 p̄uata: aut publica. Si ē publica p̄pulsanda
est iussu p̄ncipis 7 manu militis. Ro. 13. Non
sine causa gladiū portat. dei enim minister ē
videt in irā ei q male fac. dī de p̄ncipe. 7 mi
litib^{us} determinat stipendia Luce. 3. Contēti
estote stipendiis vestris: 7 etiā ipsi p̄ncipi tri
butū Nat. 22. Reddite q̄ sunt Cesaris cesari
7 que sunt dei deo: s̄ nō nisi p̄pter defensionē
reipublice: que sine repulsionē iniurie hostilis
fieri non p̄t. Preterea ang. 1. de ci. dei. expo
nens illud p̄ceptū. nō occides dīc. Non cōtra
hoc p̄ceptū fecerūt qui deo actore bella gessē
runt: 7 h^{oc} leges sceleratos punierūt. Et itez
can. ang. Fortitudo que a barbaris defendit
patriā: vel domi defendit infirmos: vel a la
tronib^{us} socios plena iusticia est. Ex quo relin
quit q̄ publica iniuria est repellenda etiā cū
armis ab eo q ad hoc ordinat^{us} est. Qd hō dī
Nat. 5. intell^{it} de iniuria p̄sonali: tū cū disti
ctione: qd p̄sonalis iniuria p̄t repelli vno
modis: aut impediēdo: aut repugnādo. Im
pediēdo sic Paul^{us} munit^{us} militibus iudeos
impediuit ne ei inferrēt iniuriā. sic licet oib^{us}
iniuriā repellere: nec hoc p̄hibet Nat. 5. hoc
enim dī nō p̄p̄ resistere. Repugnādo repel
lit iniuriā dupl^{it}. cogēte necessitate: 7 vltiōe
dī libidine. Cogēte necessitate cū als nō p̄t
vitari lesio nec p̄fugā: nec p̄ impedimētū ali
qd absolutū: 7 tūc etiā ad hoc distinguit: qd
aut repellit iuriā ni p̄uata ut sine armis. 7
hoc modo p̄mittit clerico 7 layco iuriā re
pellē. 7 h̄ flagrate maleficio cū moderamine
īculpate tutele. 7 sic itell^{it} illa lex civilis ca
nonizata. Vltim ni p̄pellē lic: 7 īcontinēti: quia
facto intervallo nequaq; Aut repellit ni pu
blica 7 cum armis: 7 hoc modo non p̄mittit

clericis & laicis. et hoc sic dictum est flagrante iniuria et cum moderamine et instanti: non autem est moderamine si non impeteret armis et impeteret armis. Si vero repellat iniuriam vel scendi libidine: sic nulli licet iniuriam repellere: vel resistere malo. et sic intelligitur illud Romanorum. Non reddetes malum pro malo. et illud psalmi. Si reddidi retribuere. mihi mala tua. Dicendum est quod repellere iniuriam seu resistere malo animo vel resistere omnibus est prohibita. Unde illud quod dicitur apostolus ad Romanos. Non vosmetipsos defendentes carissimi: intelligitur ex libidine vindictae. unde statim subiungitur. Sed date locum ire. scriptum est enim. mihi videri. Repellere est impediendo non repugnando omnibus accessum est. vel etiam arguendo sibi ut dicitur. unde glo. super Iosue. supra illud. Dedit ei alapa tua. Unde dicitur precepta patris non ostentatione corporis sed preparatione cordis facienda. potest enim quod maxilla visibilis prebe irat. Melius est respondere placare et ad ferenda grauiora tranquillo animo parare. Et sic intelligitur illud Marci. Si quis te percusserit in dextra maxilla prebe ei et altera. hoc est parare sibi aliam sustinere patienter. Repellere vero cogere te necessitate iniuria vi publica est. armis in prohibito est clericis in consilio laicis. Repellere vero vi puata sine armis in consilio est clericis. Sic est per solutio ad obiecta. et quod hoc quod dicitur non resistere malo differenter intellectum in consilio sit et in precepto. Ad illud quod obicit Marcellinus ad Augustinum. respondendum est. Augustinus ad Marcellinum. quod est res publica nisi res populi. res est communis res vtiq; citatis. Quid est autem ciuitas nisi multitudo hominum in quodam vinculo redacta concordie. Qui ergo vincit in bono malum patienter administrat temporalia omnia: ut iniuriosus in concordia qua nihil est utilius ciuitati penitens acgras videtur non sententia viri: sed beniuolentia patientis. Sic ergo solet intelligi illud scripturae ac si dicitur est. Et quod in te meliora fuerit persecutus et inferiora ei prebe: unde vindicta potest patientie studens contemnas eterna pro temporalibus: cum potest temporalia pro eternis contemnedata sint tanquam si sinistra pro dextris. Ad ultimum dicitur secundum Augustinum ad Marcellinum quod ista precepta magis ad preparationem cordis quam ad opus quod in aperto sit pertinet ut teneat cum patientia cum beniuolentia. in manifesto autem adste quod eis videtur potest posse: quibus bene uelle debemus. Cui autem licentia iniquitatis eripitur utilis uincit: quoniam nihil est infelicius felicitate peccatorum: qua penalis nutrit impunitas et mala uoluntas uelut hostis interior roborat. Ad illud vero quod dicitur de lege talionis an re-

tractet dicitur. quod lex talionis retrahat quantum ad puata personam sed non quantum ad iudicem. puata enim persona si uindicta expetitur malum pro malo reddet: ut dicit Augustinus. iudex vero non. sed amore iusticie iustum reddet pro iniusto: quod est bonum pro malo quod etiam de iudice facit. Et nota quod dicit Augustinus. quod in his non prohibet uindicta que est ad correctiones: quia ipsa pertinet ad misericordiam: nec impedit mansuetudinem. sed hoc non dicitur nisi ei cui potestas ordine data est et sine ira ut patri in filium.

Ad Einde queritur

de precepto patientie respectu ablatiois reze de quo. s. Mar. Et qui tecum uult in iudicio contendere et tunicam tolle: relinque ei et pallium. Circa quod queritur quatuor. Primum utrum sit licitum sua repetere. Secundum utrum sit licitum perfectis repetere. Tertium utrum sit licitum uel imperfectis sua repetere. Quartum utrum sit licitum omnia repetere.

Quantum ad primum

obicit. Nam per illud preceptum. s. Mar. uidetur quod non liceat alicui sua repetere. Ad idem Luce. Qui auferit tibi uelimentum: et tunicam noli prohibere. Item. i. Cor. 6. Delictum est in uobis quod iudicia habetis inter uos: quare non magis iniuriam accipitis. Contra. i. Cor. 6. Dicitur mihi licentia non omnia mihi expediunt. et dicitur ibi glo. quod licebat apostolo sumptus repetere: sed non expediebat. Sed licitum est quod nullo iure prohibet. et repetere non prohibet a domino. R. secundum glo. i. Cor. 6. Contingit repetere sua coram iudice fideli. Coram iudice infideli nulli licet. Unde. i. Cor. 6. Audet quod uelstrum hominis negocium aduersus alterum iudicari apud iniquos. glo. i. infideles. i. qui iniqui sunt fidelibus quocumque modo possunt. Item contingit repetere sua coram iudice fideli dupliciter. aut cum contentione et fraude: aut cum caritate et amore iusticie. primo modo nulli licet. et secundum hoc intelligitur illud preceptum Marci. Si quis uoluerit tecum in iudicio contendere dimitte ei et pallium. Glo. Anquam contendas. i. cum contentione repetas. 2. modo licet infirmis et imperfectis repetere sua. perfectis vero non licet. et hoc est quod dicitur glo. i. Cor. 6. Perfectis licet repetere sua simpliciter. sine causa: sine lite: seu iudice. Non enim conuenit eis mouere causam ante iudicem. Infirmis vero licet repetere sua mouendo causam ante iudicem: sed non cum contentione et fraudulenter uel apud infideles iudices. Ex quo manifestum est quod repetere sua contentiose uel fraudulenter: uel coram iudice infideli est

et pluriū scandalo pximi sine singulari. Acci-
deret autē scandalū omne. s. dissipatio pacis
et utilitatē omnis: nisi fieret repetitio. auge-
ret etiā scandalū maloz: cū non refrenaret
malicia eoz. ¶ Ad quartū dō. q. est scādalu
actiuū dictū. s. vel factum minus rectū p̄stās
alteri occasione ruine. et est scandalū passiuū
Illud qd̄ dicit aplūs intell̄ de scandalo acti-
uo. et sic etiā tenemur nō repetere cū scādalo
actiuo. i. faciēdo vel dicēdo aliqd̄ min⁹ recte
Amoto ḡ scandalo actiuo non tenemur non
repetere ppter scandalū passiuū. hoc ē q̄uis
ille scandalizet a quo repetit. dñi illa auctori-
tas. quātū potes sine peccato zē. intell̄ salua
triplici veritate. doctrine. scilz. uite et iusticie.
Non eēt autē saluata vitas iusticie si auferret
r̄p̄etitio. ¶ Ad vltimū dō. q. opa misericordie
non sunt dimittēda simplr̄ ppter scandaluz
quanuis differenda.

Quarto queritur vtrū
licitū sit omnia repetere. Et p̄mo querit̄ an liceat
repetere sup̄flūū: an necessariū tm̄. et cum dicit
Aug. in glo. De necessariis si pdideris vnum
sine tolli et reliquū. Quid ḡ de sup̄fluis. Und
Aug. de sermone dñi in monte. Si de necessa-
riis hoc imperatū est: quanto magis sup̄flua
vsquequaqz̄ stemnere ouenit. ¶ Itē omne
sup̄flūū alienū ē: q̄a ē indigentis. ḡ cū alienū
non liceat repetere: neqz̄ sup̄flūū. ¶ R. Tam
de necessario q̄ de sup̄fluo op̄etit r̄p̄etitio s̄z̄
modū qui dictū est. s. in hoc est dñi. q̄a post
repetitionē nō teneris necessariū dispensare
indigentis: s. sup̄flūū teneris. Pōt ḡ sup̄flūū
repeti ad dispensandū: s. non ad retinēdū. et
fm̄ hunc modū sup̄flūū est alienū et tuū. alie-
nū ad retinēdū. tuū ad dispensandū. ¶ Que-
rit etiā vtrū illud p̄ceptū silr̄ sit intelligēdū
de seruis sicut de rebz̄. Ad qd̄ obicit aug. in li.
de sermone dñi in monte dicens. Non xp̄ianū
sic opz̄ possidē seruū: quō equū aut argentūz̄:
q̄ q̄ fieri possit vt maior p̄cio valeat equus
q̄ seruus et multo magis anz̄ vel argentum
Si ḡ non ē xp̄ian⁹ possidēdus vt seruus sicut
equus. ḡ non est repetend⁹ cū non sit seruus.
¶ R. s̄m̄ ang. Si ille suus recti⁹ et honesti⁹ et
ad colēdū deū accomodat⁹ a te dño educat⁹
et regit⁹ q̄ ab illo potest qui eū capit auferre:
nescio vtrū q̄ dicere audeat vt vestimētū
eū debere stemni: q̄si dicat in tali casu nō dōz̄
stemni repetitio serui sic repetitio pallii.

Postea queritur de

p̄cepto patie q̄tū ad iniuriā in angaria opū
et de qua d̄ Nat. s. Si quis te angarianerit
mille passus vade cū illo alia duo: et d̄ anga-
ria indebiti officii exigētia in pp̄am p̄sonam
Querit ḡ p̄mo quare ponit angariam mille
passuum s̄m̄ hūc numez̄ plus q̄ fm̄ aliū nume-
rum. ¶ Itē querit̄ quare vni miliario addit
alia duo. ¶ Itē querit̄ vtrū illud p̄ceptū sit
ad l̄ram obseruandū. ¶ R. Ad p̄mū dō fm̄
glo. q̄ ipse dñs determinat angariam mille
passuum quia hoc est iter sabbati: quo desigē
p̄fectio sp̄ualis: que in impletione hui⁹ p̄cepti
ostendit̄. et hanc rōnē ponit aug. in li. de ser-
mone dñi in monte. ¶ Ad 2° dō fm̄ aug. q̄
p̄fectio patie in tribz̄ consistit. corpore. volūtate
et rōne. vt si artaris alicui impēdē corporale
seu p̄sonale obsequium: qd̄ intell̄ per angariā
mille passuum: sit rōnabile et volūtariū que sūt
q̄i ad alia duo millia. ro. iz. Rōnabile sit obse-
quiū nostrū. et z. cor. 9. Unusqz̄qz̄ put vesti-
nauit i corō suo. qd̄ signatū ē Job. i. Job erat
tria millia cameloz. Camel⁹ est aīal onerifex
in quo operatio seu angaria opoz̄ solent exer-
ceri. Camel⁹ etiā scindit unguā in q̄ discretio
insinuat. Ad onera volūtarie se submittit: in
quo volūtas. ¶ Ad tertiū dō s̄m̄ ang. in li. d̄
sermone dñi in monte. Si quis te angarianerit
mille passus: vade cū illo alia duo. et s̄ vtrūqz̄
nō taz̄ ut pedibz̄ agas q̄ vt animo sis parat⁹
Nam in ip̄a xp̄iana historia in quo ē auctori-
tas nihil tale inuenies factū a sanctis vel ab
ip̄o dño cum in homine quē suscipere dignat⁹
est vinedi nobis exemplū p̄bēt. s. si quis cogit
te fuire et solaciū tibi impendit op̄assionis
affectu parat⁹ esto multo plus impendere.

Consequēter que

rit de p̄ceptis bñificētie que sūt duo
Nam fm̄ Rabanū duo genera p̄stādī repiūt
vel q̄a beniuole tam⁹ vel reddituro accōmo-
dam⁹. Querit̄ ḡ duo. P̄mū de p̄cepto ero-
gatōis seu donatōis. ¶ 2° de p̄cepto mutui
sive comodatōis. ¶ P̄mo ḡ querit̄ de p̄cepto
erogationis: de quo d̄ Nat. s. Qui petit a te
da ei. et Luce. 6. Omni petētī te tribue. Juxta
quod etiā dicit Luc. xi. Date elemosinā et ecce
omnia munda sunt uobis. Et circa h̄ p̄ceptū
querit̄ plura. ¶ 1° qd̄ p̄cipiat dari. ¶ 2° q̄s
iubeat dare. ¶ 3° cui p̄cipiat dare. ¶ 4° quō
et q̄n tenemur dare. ¶ 5° quare attribuit ele-

omnia mandare. ¶ Circa p̄mū querit̄ duo. p̄mū ē utrū de illicite acq̄sitis possit dari ut de usā ⁊ meretricio. ¶ 2° atq̄ necessarium seu sup̄flūū p̄cipiat̄ dari.

Quantuz ad primum

obf̄ sic. Luce. 16. facite vobis amicos de mamona iniquitatis. q̄ de iniquo potest dari seu de iniq̄ acq̄sito. ¶ Itē Exodi. 12. legi q̄ filii israel exituri de egypto a vicinis acceperūt mutuo vasa aurea ⁊ argentea ex qb̄ postea edificauerunt tabernaculū d̄ni. S; cōstat q̄ qdā illoz saltē furtū commiserūt. q̄ de furto et pot̄ dari b̄nficiū. ¶ Itē aug. Qui b̄tis aliqd̄ de malo facite inde bonuz. q̄ non habetis de malo nolite acgrere de malo. Esto tu bon⁹ q̄ facis de malo bonū. q̄ de male acq̄sito potest fieri bonū. ¶ Conf. Aug. in li. de verbis d̄ni. Nolite velle elas facere de fenore ⁊ vsuris.

¶ Itē eccl̄iastici. 34. Immolatis ex iniq̄ oblatio ē maculata. ¶ Itē i eodē. Dona iniquoz non p̄bat altissim⁹: nec respicit in oblatioib⁹ iniquoz: nec in multitudine sacrificioz eoz p̄cipiat̄ p̄tis. ¶ Itē in eodē. Qui offert sacrificiū ex sba paup̄is q̄i q̄ victimat filii in cōspectu patris. ¶ Itē Grego. Ela oculos redemptoris nostri placat: q̄ nō ex illicitis ⁊ iniquitate cōgerit. s; que de reb⁹ cōcessis ⁊ b̄n acq̄sitis impedit. ¶ Itē Hiero. Adiscant s; ip̄m sile eē rapine: si q̄s inuenta nō reddat.

¶ Itē aug. Si q̄s agris iniq̄ ac p̄peram iuas ita vras vt ex eoz fructib⁹ largas elas faciat n̄ ideo rapinā iustificat. Ex his auctoritatib⁹ probat̄ q̄ neq; ex reb⁹ male acq̄sitis: nec ex inuentis pot̄ quisq; b̄nficiū alteri erogare.

¶ Itē videt̄ q̄ nec etiā de meretricio. Dent. 23. Non offeres mercedē p̄stibuli aut p̄cinum carnis. q̄ zē. ¶ R. Quidā ḡnāl̄ dicunt q̄ de nullo illicite acq̄sito pot̄ fieri ela: nec de meretricio: nec de vsura: nec de acquisitis ludo aleaz. nec de hystriionatu: nec de symonia. nā scriptū est puer. 3. Honora d̄nū de tua sba. ⁊ in Dent. 23. Non accipies mercedē p̄stibuli

Nam illicite acq̄sita nō sunt in bonis nostris Sed meli⁹ d̄d. q̄ de illicite acq̄sitis vbi non transfer̄ d̄nū: s; opetit restitutio vel repetitio: nō pot̄ fieri b̄nficiū seu ela vt in vsura. Unde aug. ad Macedoniū. Qui cōtra ius societatis humane furtis rapinis calumniis opp̄sionib⁹ inuasionib⁹ aliqua abstulerit reddēda potius q̄ donanda censem⁹ Zachei publicani exēplo. Luce. 19. Sed si trāser̄ d̄nū ita q̄

si opetit repetitio: de talib⁹ pot̄ fieri b̄nficiū vel ela: vt si aliqd̄ dat meretrici: illud n̄ pot̄ repeti. vñ de tali potest fieri ela. Idem ē de eo qd̄ dat hystriioni: ⁊ de eo qd̄ extorquetur rōe officii alicui⁹. ¶ Ad illud q̄ qd̄ p̄mo obf̄ ex illa auctoritate. facite vobis amicos de mamona iniquitatis. d̄d. q̄ illa auctoritas tripl̄ exponit. Primo sic. facite vobis amicos de mamona iniquitatis. i. de diuitiis que ut i plurib⁹ inique ⁊ cū peccato solent acgrari: s; nō p̄pter h̄ iubet vel cōsultit facere amicos de pecunia iuste acq̄sita. 2° sic exponitur. facite vobis amicos de mamona iniquitatis. i. de pecunia q̄ inique retinet̄ si non daret̄. 3° modo sic. facite vobis zē. i. de pecunia inequalitatis. i. que sequal̄ possidet̄. vñ enī plus h; alius min⁹.

¶ Ad 2° de filiis israel r̄nd; aug. in li. qd̄nū Dixit d̄ns ad Moysē exodi. 12. Petat vir a proximo ⁊ mulier a proxima sua vasa aurea ⁊ argentea ⁊ vestem. nō hinc q̄s; sumendum exemplū putare d; ad expoliandū isto modo proximū. hoc enī de⁹ insit q̄ nonerat qd̄ quātūcūq; pati oporteat: nec israelite furtū fecerūt: s; deo iubete ministeriū p̄buerūt. 2; igit̄ aliq̄ ex cupiditate ab egyptiis vasa acceperunt inde trāslatū fuit d̄nū nolūtate ⁊ p̄cepto p̄ncipal̄ possessoris. s. d̄ni. ¶ Ad 3° d̄d q̄ facē bonū de malo multipl̄ itell̄. fac enī de malo bonum q̄ reddat̄ qd̄ abstulit illicite. Note etiam mali cura ⁊ sollicitudo mortalium exp̄mit̄ Mat. 7. Nolite solliciti eē i crastinū suffic̄. n. diei malicia sua. d̄ malo q̄ bonū fac̄ q̄ pauperib⁹ dispensat qd̄ cum labore ⁊ sollicitudine acq̄sivit. Ul̄ ex malo acgrit̄ qd̄ ex turpi causa possidet̄ ueluti cū mathematic⁹ ex arte quaz docet̄ vel ex futuris que p̄nūciat nōnulla lucr̄at. que s; sic de malo acgrit̄ i bonū possūt cōverti. de peccato etiā acgrit̄ que pauperibus recte erogant̄. ¶ Ad illud aut̄ qd̄ ultimo obf̄ de meretricio d̄d. q̄ nō d; recipi oblatō meretrici: s; i de possit ela fieri. ⁊ hoc ideo ut citius p̄t̄ ruborem cōuertat̄.

Secundo queritur atq̄ necessarium an sup̄flūū p̄cipiat̄ dari. ⁊ videt̄ q̄ non solum sup̄flūū imo etiā necessarium: ga ulr. d̄f Luce. 6. Qui perenti te tribue. Si q̄ te: multo magis tua: quāuis necessaria. ¶ Itē Hiero. Aliena rapere cūctis q̄ ultra necessaria retinere cōprobatur. q̄ sup̄flua sunt aliena Cum q̄ aliena non possunt dari: sed restitui: non itell̄ illud p̄ceptū de sup̄fluis s; etiā de

necessariis. **C**ontra. Ordine caritatis potius debem' diligere nos q' alienos. q' necessar' fa potius deberemus nobis dispensare q' aliis erogare. q' non intelligit de necessariis. **I**tem si intelligit solū de superfluis. q' civitates qui habent multa supflua: si nō dant paupib' petentib' transgrediūt hoc pceptū. Job. 3. Qui hūerit s'bam hui' mundi q' viderit fratrem suū necessitate hēre: clauserit viscera sua ab eo: quō caritas dei manet in illo. q' dicit nō manet in illo: q' ita est in p'cto mortali. **R.** Hoc pceptū intelligit de omnib' tam necessariis q' supfluis: que honeste q' iuste dari possunt. sicut dicit glo. sup. Mat. 5. Honestē dico q' res poss' eē ita necessaria q' nō posset dari ita honeste iuste dico q' res aliena non pōt dari iuste: nec res supflua potest iuste retineri. Uir autē omnia supflua debet dari: q' vltimē nulla iuste possessa possunt dari. necessaria tō quibus carere non possum' nō tenemur dare: q' nō pōt dari honeste. necessaria tō quibus carere possum' in casa tenemur dare. Ex his patet responsio ad obiecta.

Postea queritur quis iubeat dare. Et ē ista qō vtrū ille q' nihil h' obliget ad illud pceptū: aut nō. Si enim obligat ad illud pceptū. q' cum nihil habeat ad dandū obligat ad impossibile: quod est incōueniēs. Si dicat q' non obligat: contra qō p'cipit mat. 5. Qui petit a te da ei. p'cipit etiā luce. 6. s' hac forma. Omni petenti te tribue. Quis autē pōt se tribuere: quānis nō habeat aliqua temporalia. q' ille q' nihil habeat ad illud pceptū de erogatione. **R.** Dicēdū q' multiplex ē donū. Est enim donū muneris a manu. Deut. 15. Precipio tibi vt apias manū tuā egeno q' paup'. Et est donū compassionis a corde. Isa. 58. Cum effuderis esurienti aīam tuam. Et est donū s'bi vult' q' solatorii ab ore. Eccl'asticū. 18. Non ne ardore refrigerabit ros: sic q' s'bi meli' q' datū. Est autē donū obsequii i opere. Exo. 22. Si videris asinū odiētis te iacere s'bonere non ptransibis sed s'benabis cum eo. **A**d qmū nō tenet manēs pauper cum non habeat aliquid ad manū quod possit dare sed tantam tenet ad tria ultima p'cto loco q' tempore. vnde Mathei. 5. glo. Si deest facultas da affectum. v' obsequiū vel s'bi.

Deinde queritur cui p'cipiat dari. hoc est querere quib' sit b'nficiū

tribuendū: vtrū v' omnib' vel solū aliquib' q' videt q' non omnib'. Dicit enim Hiero'. Minis q' hystriōib' dare nihil aliud est q' demonib' imolare. S; a nullo est demonibus imolādū. q' nec ab aliquo ē hystriōib' aliquid tribuēdū. **I**tem eccl'asticū. 12. Da iusto: q' ne vederis p'ctōi: q' b'nfac humili q' ne dederis impio. **C**onf' videt exp'sse qō d' luce. 6. Omni petenti te tribue. qui autē omne d'cē nihil excipit. q' tam hystriōi q' aliis dandum est. **I**tem luce. 6. Estote misericordes sic q' p' vester misericors equi solē suū facit oriri sup bonos q' malos: q' pluit sup iustos q' iniustos. Si q' ipse d'ns ita misericors est q' b'nficia sua largit omnib' tam iustis q' iniustis. q' nos s'lf' debem' facere. **I**tem ex incidenti querit quid d'cē Hiero. hystriōnes. si dicat q' utētes musicis instrumentis: contra est q' ex scriptura nō videt peccatū cytharizare: quia ipse David fuit cytharista. i. R. 16. q' Telys' p'cepit vt adduceret sibi psaltes. 4. R. 3. Cūq' canēt psaltes facta est super eam manūs d'ni. Ex quo relinq' q' officiū hystriōnū non est malū q' nec dare eis est malum intastu ipius officii. **I**tem cum in hystriōib' quocūq' mō accipitur sit imago dei q' idigeat: si dat eis i'q' tū hui' dat eis ituitu dei. q' i hoc nō imolatur idolis seu demonib'. **R.** Dicēdū q' illud pceptū se extēdit ad oēs i casu necessitat: ut oibus tribuam': nō tñ quacūq' ex cā. Uñ ad illud qō obf' de hystriōe dō q' i hystriōe pōt considerari nā q' vitii. Si q' dat ei ituitu vitii: q' a. f. delectat i vitioso q' illicito ei' ludo: qui sic fac' d' imolare dyabolo. Si vero datur ei ituitu nature: q' a. f. est ad imaginē dei q' poss' sibil' ad grām dat ex causa debita. q' h' modo hystriōi dandum est i casu necessitat. Uñ Grego. i. gl. sup. io. Mat. Qui recipit iustū zc. Mercede non carebit suscipiēs q' si iust' sit q' suscipiēs. **S**il' ad illud quod obf' de ipio distinguendū est: q' potest q's dare ipio vt fo ueat i pietate sua: q' hoc modo ē p'hibitū dare ipio seu peccatori. **I**tem alio mō pōt q's dar' ipio ut sustentet ei' natura que est possibilis ad iusticiā q' est ad imaginē d'nam. q' h' mō i casu necessitat' dandū est b'nf' impio seu peccatori fm illud pceptū. **A**d illud qō ex parte altera querit qd' dicat hystriō dō. q' hystriō appropato noie est nomē vitii. hystriōnes enī ppe dicūt q' p' gesticulatōem corporis q' ludos puocantes ad risum itendūt bō mēs puocar' q' mouē ad lachrymas lasciuas

et ineptam letitiā seu inordinatā: et hoc mō dare hystriōni intuitu sui officii peccatū est. Alio modo extēso nosē dī hystriō quicūq; p quecūq; instrumēta puocat homines ad letitiā. Pōt autē q̄ri letitiā ex instrumētū musicis ad recreationē et corporis valitudinē nō ad inordinatā seu libidinofam voluptatē. et h mō hystriōi intuitu sui officii pōt bñsm tribui

Sequitur uidere ^{quomō sit dan-}
da. Ad qd nota q; multa requirūt. Cōpassio proximi. Isa. 53. Cum effuderis esurienti aīa; tuam. Benignitas vbi. Ecclesiastici. 18. Nonne ardore refrigerabit ros. sic et vbum melius q; datū. Abūdātia dari. Tho. 4. Si multum tibi fuerit abundanter tribue. et z. Cor. 9. Qui pce seminat parce et metet zc. Hilaritas dantis. Eccl. 35. In oī dato hilarē fac vultū. et z. cor. 9. Non ex tristitiā aut ex necessitate. hilarē enī datore diligit de. Humilitas dātis. p̄. 28. Qui despiciat de p̄cantē sustinebit penuriā discretio. Ecclesiastici. 12. Na iusto et ne videris peccatori. Acceleratio. p̄. 3. Ne dicas ami co vade et cras dabo tibi: cū statū possis dare. Recta intentio. Mar. 6. Cum facis elāz nesci at sinistra tua qd faciat dextera. Pietas. p̄. 4. Exeritatio corporis ad modicū valz pietas aut valet ad omnia. Caritas. i. Cor. 13. Si distribuero in cibos paup̄z oēm facultatem meā: caritatē autē non hēam nihil mihi prodest. Ordo dandi. ecclesiastici. 30. Miserere aīe tue placens deo.

Queritur postea ^{quādo sit oā}
dum. hoc est querere qñ omittit aliquis si nō dat. ponat. n. q; hic sit aliq; paup̄ cui? paup̄tas euidēs est: et aliquis diues q; habet superflua multa. videtur q; in hoc casu iste diues omittat si non dat isti petēti s̄m illō p̄ceptū 5. Mar. Qui petit a te da ei. qd ē intelligēdū pro loco et tempore. Silr Luce. xi. Date etiam. Sed modo est temp⁹ et loc⁹: cum iste modo indigeat et ip̄e multa supflua habeat. q; omittit: si non dat. Itē Luce. 6. Quecūq; vultis ut faciāt vobis homines et vos facite illis. Sed iste diues iuste et discrete vellz sibi dari si eēt in statu hui⁹ paup̄is. q; iste diues tenet dare huic paup̄i in hoc casu. q; si non dat peccat. Itē. i. Jo. 3. Qui habuerit s̄bam hui⁹ mūdi et viderit fr̄es: suū necessitatē h̄re et clausit viscera sua ab eo: quō caritas dei manet i eo. Sed iste diues habet s̄bam hui⁹ mūdi: et vi

det fratrem suū necessitate; h̄re: q; si claudit viscera sua ab eo ita q; non det ei aliquid: caritas dei non est in illo. q; peccat mortāl. Si dicat q; non claudit viscera sua q; op̄at ei Contra. ad hoc silr tenet pauper sicut diues q; p̄nibilo p̄misit apl̄us. qui h̄uerit s̄ba; hui⁹ mūdi: si ad aliud non tenet diues q; pauper tenet q; diues dare. Item Hiero. Aliena rapere ouincif q; vltra necessaria sibi retinē oprobriat. q; nisi iste diues det huic paup̄i indigenti de supfluis suis p̄ raptore habendus ē. Itē Nat. 5. Omni petenti te tribue. rez. s. si habes. si non habes saltem voluntatē bonā. Contra. Dare potest alii eque indigenti: et si dat absolut⁹ est. q; non tenet dare isti. Itē hoc solet obici de aliquo cui obuiat aliquis i extrema necessitate ostitat: ostitat q; tenet ei dare modo. sic q; q; p̄paret se ad dandum: et interim occurrit alius in extrema necessitate post⁹. querit vtrū tenet dare p̄mo. videt q; sic q; p̄us tenebat ei dare: et non ē absolutus ab illa tentione. q; adhuc tenet dare ei. Contra. Si det 2 absolut⁹ ē. et posit⁹ q; non possit rescire nisi altez t̄m. q; modo non tenet dar p̄mo. Itē. Ad p̄mū dō q; in duob⁹ casibus omittit diues si non dat pauperi indigenti. p̄mū ē indigenti posit⁹ i extrema necessitate et hoc distat ei cōtra. si non tunc dat peccat mortāl. Unde Hiero. super illud ad ro. 12. Si esurierit inimic⁹ tuus ciba illū. Quisquis in quacūq; necessitate morturo succurrere potest: si non facit occidit. 2 casus est i nālō indigente si non in extrema necessitate. Si. n. habet aliquis multa supflua: nec p̄ponit meli⁹ dispensare vel eque bñ: et tunc nō dat peccat mortāl. et sic intellr illud. i. Jo. 3. Qui habuerit s̄bam zc. et ecclesiastici. 4. Etiam paup̄is ne defraudas: s; redde ei debitū suū. et canō Ambro. Non minoris criminis est habēti tollerere q; cum possis et abūdās sis indigentibus denegare. Item Ambro. Nemo dicat p̄pū qd comune est. plus q; suffiē ad sumpt⁹ uiolenter obtentū ē. Ad p̄mū q; qd obf dō q; hec est vera. iste diues tenet dare huic indigenti pro loco et tpe. Sed hec est falsa. modo ē t̄pus et loc⁹: si p̄ponit meli⁹ dare uel eque bñ. s; esset et loc⁹ et t̄ps si nō p̄poneret melius dare. Ad 2 dō. q; iste diues si eēt indigēs indiscretā haberet voluntatē si omnib⁹ modis vellz sibi dari ab aliquo seu meli⁹. p̄poneret dispensatē seu non. Ad tertiu dicēdam q; diues non claudit viscera sua ab h̄ indigēte quāuis nō

vet: quia habet bonam voluntatē dandi ei: nisi meli⁹ pponēt dispensare. ¶ Ad auctoritatē Hiero. dō q̄ iste diues n̄ ē p̄ raptoze habēdus. q̄a si ad t̄pus retinet sup̄flua: t̄n̄ aīo r̄ p̄posito meli⁹ dispensandi. ¶ Ad auctoritates euāgēlii. oī petēti te tribue. dō. q̄ itelligēdū est sic. tribue rem vel bonam volūtatem vel bonū uerbu; sicut hēc ibi in glo. vñ iste diues non est transgressor hui⁹ p̄cepti: cum habeat bonā voluntatē dandi: sicut dictum ē. ¶ Ad ultimū q̄d querit̄ de duob⁹ in extrema necessitate cōstitutis dō. q̄ tenet dare p̄mo r̄ filij z⁹ s̄ neutri tenet dare modo: t̄n̄ tenet alteri mō ut iste termin⁹ alteri teneatur confuse r̄ indeterminate.

Ultimo queritur quare elemo sine spālī attribuat̄ oīo mundare: cū dicit̄ 9. Mat. ubi loq̄t̄ de lunatico: r̄ d̄. Hoc genus demoni non eicit̄ nisi ī orōne r̄ ieiunio. ubi dicit̄ glo. Medicina uniuscuiusq̄ vulneris est adhibenda. Non enim sanat oculum quod sanat calcaneū. ieiunio sanant̄ pestes corporis. orōne pestes mentis. q̄ autē elā spālem hēat effectum ostendit̄. Mat. i. z. sup̄ illud. Extēde manū. ibi glo. Nihil plus ualeat curationi q̄ elarū largitas: q̄a frustra p̄ peccatis suis rogaturus man⁹ suas ad deū extendit: qui has ad paup̄em p̄ posse suo nō extēdit. ¶ R̄. 29. Ecclesiā. Conclude elemosinā in sinu paup̄ris z̄. r̄ in eodē. 23. In hominē sibi silem non habet mīam r̄ a deo querit̄ p̄piciationē. r̄. 19. prob. fenerat̄ dñō q̄ miseret̄ paup̄is. Unde colligit̄ q̄ maxime motiū ad dei mīam sup̄ p̄tō r̄ pena p̄tī est elā. Nō autē dicit̄. date elemosinā r̄ ecce oīa munda sunt vobis: ut sufficiat elemosina ad mundationē culpe. Si. n. sit p̄ncipālī motiū ad remissionem pene ex dei misericordia: nihilomin⁹ uniuscui⁹ q̄ vulneris est adhibenda p̄p̄a medicina: ut cōtraria cōtrariis curent̄. Leuit. 25. sup̄ illud. Sapputata z̄c̄ Elo. Secūdū ea que peccauit̄ oportuit̄ p̄cium reddere. ut. s. q̄d peccauit̄ gula ieiunio corrigat. quod garulitas amisit̄ silentiū deleat. r̄ sic cōtraria cōtrariis curent̄.

Consequēter que rit̄ de p̄cepto mutui seu cōmodatōis de quo Mat. 5. Uolētī a te mutuari ne auertaris. r̄ Luc. 6. Date mutuū nihil inde sperātes Circa q̄d querit̄ quatuor. ¶ Prīmū ē utrum accipe aliqd̄ p̄ter sortem sit p̄hibitū. ¶ 2⁹ utz

sola spes accipiēdi p̄ter sortem faciat n̄pariū seu sit p̄hibita. ¶ Tertio utz in aliquo casu sit licitū accipere aliqd̄ p̄ter sortem. ¶ 4⁹ an sit mala fin se.

Ad primū sic obf. Ezech. 18. Si genuerit vir filiū latronē z̄. vsq; ad usam dantem r̄ amplius accipiētē nūqd̄ uiuet: non uiuet: cū uniuersa hec detestanda fecerit morte moriet̄. hic ins̄ est. q̄ accipe aliqd̄ p̄ter sortē est p̄hibitū. ¶ Itē exo. 22. Si pecuniā accōmodaueris populo meo paup̄i q̄ habitat tecum: nō urgebis eum q̄si exactor: nec usis opprimes. q̄ non licet accipe usuram: s̄ gratis intuitu dei cōmodare. ¶ Itē ps̄. Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo z̄. qui iurat p̄ximo suo r̄ non decipit. q̄ pe. s. n. v. ad us. z̄. q̄ si det ad usam non habitabit in tabernaculo dñi. Sed null⁹ expellit̄ a tabernaculo dñi nisi p̄ p̄tō mortali q̄ dare ad usam est peccatū mortale seu accipere p̄ter sortē. ¶ Itē Luce. 6. Date mutuū nihil inde sperantes. ubi uidet̄ etiā spes accipiēdi p̄hiberi. q̄ multo magis p̄hibet̄ ipse act⁹ ¶ Contra Deut. 23. Non feneraberis p̄ximo tuo s̄ alieno. q̄ licet fenerari alieno. q̄ ī aliquo casu licet dare ad usuram. nō q̄ ḡnāliter est p̄hibitū. ¶ Itē Ambro. Usas exi gas ab eo cui iuste nocere desideras. r̄ ita licet ab aliq̄bus accipere usuras. ¶ Item mai⁹ peccatū ē occidere q̄ accipere usam. Sed licet in casu r̄ sine peccato occidere. q̄ licet in aliquo casu accipere ad usurā. ¶ Item licet cōducē domos equos uasa argentea culcitrās p̄ lucro. ergo multo fort⁹ denarios q̄ sunt uiles magis. r̄ sic licet dare ad usuram. ¶ Itē. 15. Deut. Per promissionē seu b̄ndictionē obseruantib⁹ mādata dñi fenerabis gentibus multis: r̄ ipse a nullo accipies mutuū. Sed si fenerari eēt malum nō esset istud p̄missio seu b̄ndictio: s̄ potius maledictio. nec etiā illud p̄mittēt̄ obseruantib⁹ mandata dñi: cū hoc ipm̄ eēt t̄ns gredi mandatum dei. ¶ R̄. Concedēdū q̄ accipere p̄ter sortē quod est usura p̄hibitum ē Sunt t̄n̄ casus in q̄b⁹ usura est p̄missa. ¶ Prīm⁹ est ubi possessio ecclesie est assignata clerico ī b̄nficiū r̄ layc⁹ tenet eam iniuste r̄ uiolenter: potest cleric⁹ fruct⁹ illi⁹ b̄nficii p̄cipere ultra sortē. eē de usis. ca. i. s̄ hoc non sit lucri causa s̄ ut res ecclesie eo modo de manu layci redimatur. ut h̄c in eadem decretali. ¶ 2⁹ ubi use petunt̄ cum interesse. ubi grā si fideiussor soluit usas creditōi potest eas petē a debitore

pro quo fidei inserat: quia non sunt vfare q̄tū
ad fidem: s̄ potius quantū ad interesse: ga
non est lucrū s̄ vitatio damni. ¶ 3° rōne mo
re vt si debeas mihi centū ad certū terminū
et nolueris soluere in termino. et ideo oportuit
me recipere pecuniā cū v̄sis p̄ter negocia mea
f̄āda. tu teneris mihi restituere illas v̄sas:
si solui: vel si nō solui liberare me ab ista obli
gatione. ¶ 4° rōne dubii. Nam si quis dat. i. o.
sol. ut alio tpe toridē sibi grani vini vel olei
mensure reddant: que tunc plus valeant:
vtrū tñ min^o solutionis tpe sint valitūre di
fili dubitat non v̄z ex hoc usurari^o reputari
rōne dubii hui^o: excusat qui panos granū vi
nū oleū: vel alias merces vendit: ut amplius
q̄ tunc valeat in termino certo recipiat pro
eis dē. si tñ ea cōtra^o tpe non fuerat venditu
rus c̄ de v̄sis nauiganti. s̄. i. r. z. quā regre
infra inter nouas cōstitutiones. In his q̄ casu
bus quatuor v̄sa est p̄missa. s̄ recte cōsiderari
in p̄dictis casib^o non est v̄sa. Vñ nota q̄ n̄ d̄
mitti v̄sa nisi in his reb^o tñ circa quas cō
git fieri mutuū. s̄. que cōsistūt in numero pon
dere et mensa. Numero ut q̄libet moneta que
prope d̄ pecunia numerata. Pondere ut ere
argento auro zc. que appēdūt. Mensa ut fru
mēto uino oleo pannis zc. ¶ Ad maiore tamē
euidētiā hui^o questionis nota q̄ duo sunt cō
sūs q̄ de sui nā nolūt eē gratūti ut mutuū
vel cōmodatū. In mutuo. n. certū ē q̄ recipit
ut sit gratūti: aliq̄n est v̄sa. Sed in cōmoda
to si aliqd recipit p̄ re cōmodata statū definit
esse cōmodatū: ga aut recipit aliqd p̄ re ip̄a:
aut p̄ usu rei. Si p̄ re ip̄a aliqd recipit: aut
recipit pecuniā aut res alia. Si pecunia ē em
ptio n̄ v̄ditio. si alia res recipit erit cōtra^o
p̄mutatōis. Si p̄ usu rei recipit pecunia erit
cōtra^o locatōis. si res alia erit cōtra^o inoīat^o
quasi do ut des vel ut facias. Omnes isti cō
sūs sunt liciti lapcis. ¶ Dicendū q̄ ad p̄mū:
q̄ dare ad v̄sam et in se et fm se peccatū est:
et nō fuit indeis licitū alieno fenerari: s̄ per
missūz fuit eis: s̄c̄ p̄missū fuit eis dare libellū
repudiū. Peccabāt q̄ mortālī indei feneratō
alieno: s̄ hec fuit p̄missio op̄atīna: que facta ē
duplici rōne. Prima ga p̄missū fuit eis min^o
p̄m̄ ne facerēt mal^o. uidelicet ne fenerarēt
fratrib^o. z^o ga rudes erāt: et ga mamotreci.
Vñ paulatim ducēdi erant ad perfectiōē. et
ex hoc habem^o argumētū: q̄ si non possumus
obtinere ab v̄sariis q̄ totū reddant: facē de
bem^o si possum^o q̄ saltem partem reddant.

¶ Ad 2° dicit mag^o q̄ illa auctoritas non ē
sancti Ambrosii: s̄ Ambrosii adopti cuiusdam
heretici: q̄ s̄b sp̄e beati Ambrosii multa falsa
dixit. Vel si placet exponat sic. V̄sas exigas
et q̄libet exactiones. hoc enim licet facē cōtra
paganos. Terra enī quaz ipsi possidēt nostra
v̄z eē. Vñ iuste possum^o eā exigere ab eis q̄b^o
iuste desideram^o nocere. ¶ Ad tertū dō q̄ l̄
occidere sit p̄m̄ in se non tñ fm se. s̄ daf ad
usam est p̄m̄ in se et fm se: et p̄ter hoc non
est sile. ¶ Ad 4° dō q̄ l̄ cōducere equū et ce
tera hui^o p̄ lucro: s̄ non licet cōcedere nūmos
p̄ lucro. equus enim cōducit locando: nec tñ
feret dñū locatione. unde iustū est ut ille c^o
est equus habeat aliqd emolumentū p̄ usu eq
sui. et s̄l̄ possit fieri de nūmis siue pecunia:
si nō transferet dñū: s̄ in mutuo pecunie trās
feret dñū. Dicit enim mutuū q̄ de meo tuū
unde cū pecunia data ad v̄sam trāseat in ac
cipiētis dñū: s̄l̄ trāsit et usus illi^o. pro usu
autem rei siue non est iustū ut ali^o hēat em
olumentū: imo cōtra ius est. et p̄ter hoc v̄sa est
p̄m̄. ¶ Ad ultimū dō q̄ cū d̄ in p̄missione
feneraberis p̄ximo tuo zc: ponit ibi cōs̄ pro
aīcedenti. Est enim sensus. tantam habebis
abundantiā q̄ poteris multis gentib^o si uolu
eris fenerari. Nō q̄ est hic intentio dñi p̄mittē
fenerationē: s̄ abundantīā tñ: ad quam posset
nel solet feneratio cōseq.

Secundo queritur utrū
spes accipiendi aliqd p̄ter sortē sit prohibita
et fac. at v̄sariū. Cū enim dicat Luce. 6. Date
mutuū nihil inde sperantes. glo. Ultra sortē
Dicit etiā glo. q̄ hic s̄ habet v̄sa. q̄ sola spes
accipiendi p̄ter sortē facit v̄sariū. ¶ Item
sola uolūtas occidēdi hominem facit homicidā
i. 30. 3. Qui odit frēm suū homicida est. S̄l̄
sola uolūtas fornicādi facit fornicatōrē. Mat.
5. Qui uiderit mulierē ad cōcupiscēdū eā iaz
mechar^o est in corde suo. q̄ s̄l̄ sola uolūtas ac
grendi p̄ter sortē facit v̄sariū. ¶ Ad hoc
dicit q̄dam q̄ sola uolūtas non facit v̄sariū
nisi interueniat pactū. Sed cōtra. Esto q̄ iste
timore ecclesie n̄ facit pactū: s̄ tñ habet uolūta
tē. Ali^o n̄l̄ et facit pactū. inde sic. prob. i. 6. Spū
ponderatōrē est dñs. i. uolūtātū. S̄ talē uolū
tatē habet iste qualem ille. q̄ si uolūtas illi^o fac
istū v̄sariū: s̄l̄ et uolūtas illi^o faciet illū v̄sa
riū. Qd alii cōcedūt. ¶ Sed cōtra. Quis tenet
esse grat^o ad bñficia. q̄ mutuū accipiēs tenet
esse grat^o mutnanti. q̄ dans mutuū potest

sperare aliquod beneficium ab eo qui accipit mutuū. q̄ r̄ aliqua supabundantia. ¶ Itē ex dono pot̄ q̄s licite sperare donū. q̄ r̄ ex mutuo pot̄ sperare mutuū. ¶ R̄. dīcēdū q̄ cum diuerse scie diuerfas habeat cōsiderationes: a diuerfis scientib⁹ idem diuerfimode cōsiderat. Hinc ē q̄ s̄ leges humanas nolūtas sola nō fac̄ usariū: q̄ lex humana manū coibet non animū. Secūdū leges dīuinas que aīuz coibet: sola volūtas facit usariū. ¶ Ad p̄mū q̄ obiectūz dō q̄ mutuanz potest sperare illud ad quod tenet accipiēs: q̄ in cōsili casu. s̄ necessitatē tenet sibi dare mutuū: r̄ tenet silf etiā si non dedisset p̄us. vñ pot̄ illud sperare mutuanz ab accipiente: nō tñ ex nī mutui: s̄ ex caritate accipiētis mutuū. Mutua enī bñficia accēdūt caritatē. r̄ q̄ etiā ex p̄cepto dei dō mutuū indigenti dari. r̄ p̄ hoc etiā soluit z̄. Bñ enim cōcedendū est q̄ mutuanz pot̄ ab eo qui recipit in sili casu sperare mutuū: q̄ ad hoc tenet ali⁹. tñ si hac intentione tradit sibi mutuū nō est meritoriuū: q̄ nō ponit deū finem Ideo d̄ Luce. 6. Date mutuū nihil inde spātes. supple ab homine s̄ a deo.

Tertio queritur ^{utrum} aliquo casu sit licitū accipere aliqd̄ preter sortē. r̄ vñ q̄ sic. Dñs enim p̄cepit Sauli vt interficeret amalechitas: r̄ interficiendo eos ex p̄cepto dñi non peccauit: imo peccauit r̄ seruando a gag regē amalech. Si q̄ ex p̄cepto dñi factū est non mortale qd̄ als esset mortale. Occidē enim hoīem est peccatū mortale in se: s̄ ex p̄cepto dñi sit meritoriuū i aliq̄ casu: sic si abraā imolasset filiū suū ex p̄cepto dñi. q̄ silf cū d̄ Deut. 23. Non fenerabis fratri tuo sed alieno dato q̄ h̄ sit p̄ceptū nullū accidit icōueniēs: q̄ fenerari alieno qd̄ sine p̄cepto dñi ē mortale: p̄ p̄ceptū dñi sit non mortale: nec ē veniale. q̄ nō est necesse dicere q̄ sit p̄missio cōparatiua. ¶ Itē dñs p̄cepit indeis vt asportarēt vasa egyptioz. Si q̄ p̄ceptū dñi fuit licitū asportare omnia vasa p̄ciosa egyptioz: multo fort⁹ p̄ceptū dñi licitū erit accipere aliqd̄ p̄ sortē. Min⁹ enī est accipere partē q̄ totū. r̄ ita dñs potuit p̄cipere indeis q̄ ipsi darēt ad usā r̄ ita dare ad usā potuit non esse peccatum. ¶ Itē Lex iustuniani pmittit vfas centesimas r̄ sexagesimas: r̄ videt q̄ bñ. q̄ p̄ceptū est. non occides. r̄ tñ occidant homines sine peccato p̄pter recōpensationē: q̄ p̄ occasionē maleficoz cōseruat stat⁹ reipublice i bonitate

sua. q̄ eadē rōne licet dare ad vsum sine p̄tō propter recōpensationē. maior enim utilitas accidit inde reipublice: r̄ etiā ei q̄ accipit ad usam. ¶ Itē accipere ad usam nō est cōtractare rem alienā inuito dñi. Dñs enim vult bñ vt vsari⁹ heat leuissimā vsum: r̄ multū gaudet quando inuenit q̄ dat ei ad leuissimā vsum. q̄ accipere ad vsum non est furtū: nec aliqd̄ aliud p̄tū. q̄ simplr nō est p̄tū. ¶ Conē. Hiero sup̄ Ezech. 18. Putant qdam vfas tantū esse in pecunia. qd̄ p̄uidēs dīna scriptura oīs rei aufert supabundantiā. ut plus n̄ accipias q̄ dedisti. ¶ Itē idē. Alii p̄ pecunia fenerata solēt munuscula diuerfi generis accipere: s̄ intelligant vsum vocari supabundantiā quicqd̄ ē illō si ab eo q̄ dederit plus acceperint. ¶ Itē Ambro. Pleriq̄ refugientes p̄cepta legis cuz dederint pecuniā negociatorib⁹ nō i pecunia vfas extgūt: s̄ de mercib⁹ eoz rāq̄ vfarum emolumenta p̄cipiūt: ideo audiāt qd̄ lex dicat Neq̄ inqt̄ esca r̄ vsum accipies: neq̄ omniuz rez. Et accipit ex illo tex. Deut. 23. Non fruges nec aliquā aliā rem. ¶ Item idem. Esca vfa est r̄ vestis vfa est: r̄ quocūq̄ sorti accedit vfa ē. qd̄ etiā velis ei nomē imponas vfa est. ¶ Item iuxta hoc querit cum vsari⁹ sit fur quare index secularis patit vsarios uiuē r̄ alios fures r̄ raptos nō patit uiuē. Cū. n. vsarii publice r̄ manifeste sint mali: videt facere cōtra illud p̄ceptū. Maleficos non patieris uiuere. ¶ Item querit quare index ecclesiastic⁹ plus intromittit se de pena vsarioz q̄ alioz fuz. ¶ So. Ad p̄mū dō. q̄ non ē sile de hōicidīo r̄ vfa. q̄ occidē h̄ sit malū i se. n̄ tñ ē malū fm̄ se. s̄ dare ad usāz malū est in se r̄ s̄ se. r̄ si domin⁹ illud p̄cepisset sequeret inde incōueniens sicut iam ostendit. ¶ Ad 2° dō. q̄ filii israel serui erāt egyptiis r̄ merces non erat eis reddita. p̄pter hoc dñs q̄ he est domin⁹ omniū transtulit dominiū ualoz illoz ad iudeos. Cū d̄ indei nō cōtredauerūt rem alienā imo suam. nec p̄cepit domin⁹ iudeis ut asportarēt rem alienā manentē alienam. Sed vfa est accipere rem alienam manentem alienam inuito domino: r̄ facē de illa ut de sua. Hoc est aut̄ malū s̄ se r̄ in se. sic sciēter cognoscere uxore alienā manentē alienāz malū est i se r̄ fm̄ se. silf ex mutuo accipere rem alienā manentē alienā ut suam cōtra ius nāle est r̄ ē malū in se r̄ s̄ se. Nec potuit hoc de p̄cipere. r̄ si p̄cepisset sequeret incōueniens. s̄ q̄ dare ad usam cēt bonū r̄ malū. malum s̄ se.

bonū quo ad p̄ceptū. ¶ Ad 3° dō. q̄ Iustinian^o p̄misit p̄paratū p̄missione v̄sas leuiss^o mas: q̄a vidit homines imperit sui p̄nos esse ad eādū v̄sas. Uñ p̄misit min^o malū ne fieret pei^o. Nec est v̄z q̄ sit ibi recōpensatio p̄pter v̄tilitatē sequētē: q̄a semp̄ et in omni casu dare ad v̄sam p̄m̄ est. nec p̄ aliqua v̄tilitate potest fieri licitū. vñ n̄ est sile de homicidio. ¶ Ad 4° dō q̄ hec est falsa. Usari^o n̄ cōtrahtat rem alienā inuito dñō. Sed sciendum q̄ duplex est volūtas. s. volūtas absoluta et volūtas respectiua seu cōparata. De volūtare absoluta nō vult dñs b^o pecunie q̄ v̄sari habeat eam. Libēt^o enim eam sibi retinet. S; de voluntate cōparata vult q̄ hēat eā. ex quo. s. usari^o nō vult dare mutuū gratis. usari^o q̄ cōtrahtat rem alienā inuito dñō: v̄t hec v̄ctio inuito p̄uet volūtatē absolutā nō cōparatā. ¶ Ad aliud qd̄ querit: quāsi iudex secularis usarios p̄mittit v̄nē: cū alios fures non permittat v̄nē dō. q̄ iudex secularis rem publicā regit quantū ad r̄palia. vñ quāuis usari^o sit fur: tñ q̄a fur est domestic^o: nec p̄ violētā furat: q̄a etiam ex furto illi^o p̄uenit aliqua v̄tilitas reipublice quantū ad r̄palia: p̄pter hoc p̄mittit viuere v̄sarios: cū tñ in aliquo casu fures puniat. ¶ Ad vltimū dō. q̄ iudex ecclēstie^o q̄ s̄tili^o inspiciat q̄ secularis p̄legat v̄sarios: p̄pter v̄m̄nū sp̄uale qd̄ videt ex v̄sa accēdere. et q̄a usarii de inbonoratione et cōtēptu dei hoc est de peccato suo fecerūt sibi officiu^o et modū viuendi.

Quarto queritur ^{utrum} accipere aliquid p̄ter sortem sit malū s̄m se: et videt q̄ non. Ideo enim d̄r malū in se et s̄m se: q̄a rem alienā manētē alienā vult facere suam. Sed probat q̄ hoc nō est s̄m: imo q̄ trauffertur ibi dñū. q̄a iste q̄ accipit mutuū rē suā p̄t dare usario et scit et vult ei dare. Dicit enim ei. Do tibi pecuniam istam p̄ter sortē. Ponat q̄ dat ei. q̄ pecunia quam accipit usari^o p̄ter sortem sua est. q̄ non facit rem alienā manētē alienā inuito dñō tāq̄ suam. ¶ Item esto q̄ s̄b hac forma fiat cōtract^o. Mutuo tibi pecuniam istam ut des mibi tñ p̄ter sortē. q̄ s̄m s̄ pecunia quā accipit usari^o p̄ter sortē sua est: q̄a sibi data. q̄ in v̄sa trauffert dñū. et inde ut p̄us. ¶ Item licitū est mibi dare mutuū illi ne ledat vineā meā. q̄ licitū est mibi dare mutuū p̄ hac re temporalī. q̄ pari rōne p̄ q̄l; alia re temporalī. et ita p̄ pecunia. ¶ Item dar

mutuū alicui ut ille q̄ accipit impleat b̄ p̄ceptū. Nō furtū facies: ul nō mechaberis. licitū est. q̄ eadē rōne potest ei dare mutuū ut impleat quodlibet aliud p̄ceptū. q̄ ut impleat hoc p̄ceptū. Dare mutuū nihil inde sp̄antes. q̄ p̄t aliq̄s dare mutuū illi ut ip̄e det mutuū aliis. Item dar paup̄ib^o bonū ē: et dare mutuū bonū ē. q̄ licitū ē dare mutuū ut def aliq̄d paup̄ib^o cū qd̄ est tibi bonū sit. q̄ licitū ē mibi dare illi mutuū ut aliq̄d det patri meo indigētī. eadē rōne et mibi. Magis enim debeo me diligere q̄ alios. ¶ Item dō q̄ non ualet hec argumētatio. iste p̄t trauffere rem suā in dñū alterius et scit et vult: q̄a dicit hic. Do tibi pecuniam istam. q̄ trauffert. Licet enim possit trauffere: nō tñ potest trauffere sic: q̄a b̄i cōtract^o displicet deo. et b̄i p̄ferat s̄bū dandi: non tam dat. De s̄bis enim nulla est cōtentio: s̄ de intētionē. s̄eneratoris enim intētio est q̄ rem alienā manētē alienā faciat suā. Per hoc etiam patet solo ad 2° cū dicit usari^o. accommo do tibi pecuniam istā hac cōditōe: ut tu des mibi tantū ex vi mutui. In q̄ trauffert dñū: vult trauffere v̄nū in se rei aliene manentis alienē. ¶ Ad 3° dō q̄ illa argumētatio non ualet. Cum enim dar mutuū ne ledat vineā nihil accipit p̄ter sortem: s̄ redimit ius suū q̄ dat mutuū. Hoc autē licitū est. S; si daret p̄ pecuniam dar; ut acciperet aliq̄d p̄ter sortē. Dō autē dicitur est q̄ in v̄sa nō trauffert dñū intelligē dū est de dñō illi^o rei que ultra sortem accipit: n̄ de dominio mutui. ¶ Ad 4° dō q̄ nō est sile de hoc p̄cepto. Non furtū facies et b̄i. et de hoc. Dare mutuū. q̄a in primo ex vi mutui nihil accipit p̄ter sortē vel in se vel in alio. Sed in 2° accipit aliq̄d p̄ter sortē vel in se vel in alio. ¶ Ad 5° et vltimū dō q̄ sicut non licet mibi ex vi mutui trauffere dñū rei aliene in me: ita nec in aliū. unde non ualet hec argumētatio. Licitū est dare pauperib^o: licitū ē dare mutuū. ergo licitū est dar ut aliq̄d def pauperib^o. licitū est p̄dicare. licitū est acq̄rere temporalia. q̄ licitū est p̄dicare p̄ acquisitionē temporalium.

Consequenter que rit de p̄cepto caritatis de quo hētur Mat. 5. Diliges proximū tuū et odio habebis inimicū tuū. ego autē dico uobis diligite inimicos vestros. benefacite his qui oderūt uos: et orate p̄ persecutentib^o et calumnantib^o uos. Si. n. diligitis eos q̄ nos diligūt

quam mercedē hēbitis: nōne ꝛ publicani hoc faciūt. Et Luce. 6. Si diligitis eos q̄ nos diligūt que uobis est grā. Nam ꝛ p̄dōres diligēt res se diligūt. ꝛ si bñfaciūt his q̄ uobis bñfaciunt que uobis est grā. Siquidē ꝛ p̄dōres hoc faciūt. Uerū diligite inimicos v̄ros ꝛ bñfacite z̄. Querūt circa istud p̄ceptū septem.

- 1° p̄mo vtz diligē amicu sit meritoriu.
- 2° vtrū diligere inimicu sit p̄ceptū vl' consiliū.
- 3° vtz bñfacē inimicū omnibus sit p̄ceptum.
- 4° vtz mai⁹ sit diligē amicu q̄ inimicu.
- 5° vtz magis sit meritoria dilectio inimici q̄ amici.
- 6° vtz inimicu maledicē sit licitū.
- 7° vtz p̄ omnib' inimicū sit orandū.

Primo queritur vtrum diligere amicu sit meritoriu p̄pter illud qd̄ d̄r Mat. 5. Si diligis eos q̄ vos diligūt quā mercedem habet. Et Luce. 6. Que est uobis grā. Uidef aut̄ ex hoc qd̄ diligere amicu non sit meritoriu. Nam si nō est grā diligere illos q̄ vos diligūt: ꝛ sine grā non potest eē meritū. q̄ diligere amicu non est meritoriu. Itē omni merito r̄ndet merces vl' p̄miū. Sed nō ē merces diligētib' amicos. q̄ nec meritū. Itē h̄ etiam videt̄ p̄ silē. i. Coř. 9. Si euāgelizauero nō est mibi gloria. necessitas enī incumbit. q̄a .s. est p̄ceptum. s̄lt̄ aut̄ de diligendo amicum est necessitas p̄cepti. q̄ ex hoc non est gloria. q̄ nec meritū: cū ad meritū sequat̄ gloria.

Contra. Ex caritate diligis amicu ꝛ inimicu. Itē feruētior est mot' caritat' i amicum q̄ in inimicu. Sed quanto feruētior est: tanto est habilior ad merendū. q̄ contingit magis mereri diligendo amicu q̄ diligendo inimicu. R̄. est diligere amicu ex cā tpali ut ex sola causa: q̄a diligit. vel q̄a bñficiū erogaūit vel erogaūit: ꝛ nō ē meritoriu. ꝛ hoc mō d̄r Mat. 5. q̄ non est merces diligēdo vel diligētib' amicos. Et Luce. 6. q̄ non est grā diligere amicum. Unde d̄c̄ it̄rl. Si diligis eos q̄ nos diligūt. i. ideo q̄a vos diligunt. Est itē diligere amicu non ex causa tpali p̄ncipalī: s̄ ex causa dei sicut caritas diligit q̄ cūq̄ diligit p̄pter deū ꝛ rōne sūmi boni: ꝛ h̄ modo meritoriu erit diligere amicu.

Secundo queritur vtrum diligere inimicu sit consiliū vel p̄ceptū p̄ter h̄ qd̄ d̄r. Dicit̄ ē antiq̄s. diliges amicu z̄. Ego aut̄ dico uobis diligite inimicos vestros. Et v̄ q̄ sit p̄ceptū. d̄c̄ enī Ambro. i glo. sup Luc. 6.

Non suffic̄ inimicos nō odisse: s̄ quod ultra humanam nām est: p̄cipimar diligere. q̄ diligere inimicos p̄ceptū est. P̄terea si ē ul' humanā naturā. q̄ est īpossibile. S̄ d̄c̄ beat' Hiero. Anarha sit q̄ dixit deū p̄cepisse aliq̄d īpossibile. q̄ nō ē p̄ceptū. Itē d̄c̄ glo sup Luc. 6. Diligite inimicos vestros. Hoc p̄ceptū est non īpossibile. q̄ v̄ contraria illa glo. aucto ritati Ambrosii. Itē aug. super illud Mat. 22. Diliges d̄m deū tuū z̄. ꝛ p̄imum z̄. Domine p̄xi oīs homo itell' q̄ inimic'. Et ibi d̄r i textu q̄ h̄ est p̄ceptū. Diliges p̄imum tuū z̄. q̄ diligere inimicos est p̄ceptū. Cōf. Aug. i ench. Mandatū de dilectōe inimicorū non īplea tanta multitudine quanta exaudif ī d̄nica orōne. Sed ī d̄nica orōne si exaudif nisi habens caritatē sicut patet: q̄a v̄. Dimitte nobis. sicut ꝛ nos dimitte. ꝛ postea. Nisi dimiseritis non dimittet uobis pater uester. q̄ potest q̄s esse ī caritate: ꝛ non diligere inimicu. q̄ non est p̄ceptū s̄ consiliū. Itē d̄c̄ aug'. q̄ illa sponso Dimitte nobis debita nostra z̄ a mult' īplea q̄ non diligūt inimicos. q̄ z̄. Itē d̄r i glo. super Luc. 6. Diligite inimicos vestros. Hoc p̄ceptū est non īpossibile. Sed consilia p̄fectōis sunt non p̄cepta. q̄ z̄. Itē Ambro. Dic ecclesia non lacte ibuit: s̄ ualidioris cibo caritat' roborat. q̄ diligere inimicum p̄fecte caritat' est. q̄ consiliū. R̄. est dilectō affect' ꝛ effect' simul: ꝛ dilectō affect' tantū. Dilectōe affect' oibus p̄cipit diligere inimicu. Dilectōe vero effectus īperfectus est consiliū. p̄fectus tō debitum. s̄. congrui: ꝛ aliquos debitu p̄cepti. Unde aug'. p̄fecti inimicos diligunt ꝛ eis bñfaciunt. ꝛ hoc non est tante multitudis: quanta ī orōne d̄nica exaudif. Ad illud Ambro. qd̄ d̄r sup humanā naturā est diligere inimicu. v̄ q̄ hoc d̄r q̄a natura non mouet nisi ad diligendū amicu: tamē natura est susceptibil' gr̄e: cum qua pōt diligere inimicu. ꝛ ita non est īpossibile.

Tertio queritur vtrum bñfacē inimicū oibus sit p̄ceptum. q̄a d̄r Mat. 5. ꝛ Luce. 6. Bñfacite his q̄ oderunt uos. v̄ q̄ r̄is vtz inimicum effectū p̄cipiat diligi. Nam vbi p̄cipitur de dilectione affect' p̄cipit de dilectōe effectus. q̄a sic d̄r. Diligite inimicos uestros: qd̄ pertinet ad affectū. bñfacite his q̄ oderunt uos: quod pertinet ad effectum. q̄ si ī p̄cepto est dilectio affectus: s̄lt̄ ꝛ dilectō effectus. Itē Exo. 23. Si occurreris boni

inimici tui erranti redue eū. Slo. q. Diligite inimicos vestros. ⁊ post. Si videris aīnum odientis te cecidisse s̄b onere non p̄transibis: s̄ s̄bleuabis eum eo. Slo. Bñfacite his q̄ oderunt vos. q̄ in lege p̄ceptū est diligere inimicū effectū. q̄ oib⁹ est p̄ceptū. ¶ Itē Mat. 5. super illd. diligite inimicos vestros bñfacite ⁊ orate zc. glo. Contra eccliam trib⁹ modis p̄gnaf. odio. s̄bis. cruciatu corporis. econf̄ ecclia diligat orat bñfacit. ⁊ hi sunt dilectōis effect⁹. q̄ omnes tenent ad dilectōis effectū. ¶ Cont̄. Aug. ⁊ h̄ illa auctoritas. 3. sent. di. 30. e. Sic solet queri. Distinguendū utrū ille qui te offendit rogat te vt dimittas ei aut n̄. Si rogat ⁊ nō dimittis p̄tā tua n̄ dimittit tibi nec implet sponsonē illā. dimitte nobis v. n. sic ⁊ nos dimitti. zc. Si non rogat ⁊ non dimittis nihilomin⁹ exaudieris. q̄ videt q̄ d̄ intelligi qd̄ d̄ dimitte nobis debita nostra sic ⁊ nos dimittim⁹ debitorib⁹ nostris petentibus vel rogantibus. q̄ non tenet omnibus dimittere. Sed si non dimittit nō diligit inimicum effectū. ¶ Itē ro. iz. Non uosmetip̄os defendentes carissimi zc. glo. aug. Si vult bonus vt dens inimicū puniat vbi est illud. diligite inimicos vestros. ⁊ illud. non redderet malū p̄ malo: nonne hoc est malū p̄ malo reddere. Bon⁹ igit̄ potest non diligere inimicū: effectū: ex quo bonus vult vt puniat inimic⁹. ¶ R. Quidam distinguūt q̄ diligere inimicos p̄ceptū est platis ⁊ p̄fectis. imperfectis tō ⁊ s̄lectis non. ¶ Sed cōtra hoc est qd̄ d̄ns non solū d̄ scipulis ⁊ apostol̄ hoc est p̄fectis ista p̄ponebat: s̄ ipsis turbis ⁊ imperfectis. Luc. 6. Unde supra d̄. it glo. Bede. Q̄ in monte sermo p̄fectus ad aplos Mat. 5. hic tō leuio ri sermone ad turbas tempatius per quatuor cardinales virtutes sermo p̄prehendit̄. p̄tēa v̄d. q̄ omnes tenent diligere affectū ⁊ effectū. Sed amplius siue ad ampliorē effectū tenent p̄fecti q̄ imperfecti. ⁊ plati q̄ s̄diti. tñ ga p̄ceptū affirmatiuū obligat semper s̄ non ad se n̄ sicut illud non obligat ad semper q̄tū: ad affectū. s. cū non sumus ī cōsideratōe: aut quando dormimus: ita non ad semp obligat quantum ad effectū. Si aut̄ querat̄ quo tempore obliget ad effectū v̄d q̄ obligat qñ cūq̄ inimicus est in casu necessitatis. ¶ Ad illud q̄ qd̄ obiē supra q̄ p̄fectōis est ⁊ caritat̄ p̄fecte v̄d q̄ intell̄ de p̄fectōe sufficienti ad salutē non de p̄fectōe superrogatōis. im p̄fectio enim ē quantū ad salutē diligē ami

cū. s̄ p̄fectōis sufficientie est diligere inimicū ⁊ diligere in quā inimicū affectū ⁊ effectū. In casu necessitat̄ est p̄fectōis sufficientie ⁊ salutē necessarie. Diligere tō effectū non ī tēpore necessitat̄ est p̄fectōis superrogatōis. ¶ Ad illud tō quod obiē p̄ illud ang. si n̄ ro gat inimic⁹ vt sibi dimittat ⁊ non dimittit: nihilomin⁹ exaudif. Dixerūt qdam q̄ tenet dimittere rancorem etiā non petenti: s̄ nō s̄g rancoris. Sed meli⁹ v̄d. q̄ est dimittere rancorē q̄ cōmitat̄ appetitū vindictē: ⁊ ē dimittere punitōem quam cōmitat̄ zel⁹ iusticie. te nemur q̄ rancorē dimittere ex appetitu vindictē. s̄ nō tenemur dimittē punitōez ex zelo iusticie. Intelligendū est q̄ q̄ exaudif etiā si non dimittat punitōez ex zelo iusticie. ¶ Ad aliud tō respondet glo. super illud ro. iz. Nō uosmetip̄os defendentes carissimi: s̄ date locum ire: cum hō iustus ⁊ homo mal⁹ velint a d̄no vindicari: in quo discernunt. r̄nd; bon⁹ magis capit inimicū corrigi q̄ puniri: nec delectat̄ pena inimici: q̄ non odit eam s̄ iusticia dei q̄ diligit deū. ⁊ ideo hoc ei placet cū deo placitū esse non dubitet.

Quarto queritur vtrum maius sit diligere amicos q̄ inimicos. ⁊ itez an motus caritat̄ intensior sit ī amicū q̄ ī inimicū. Ad p̄mū sic. super illud mat. 5. Si diligit̄ eos q̄ vos diligit̄ zc. glo. p̄fectōis est cumulus diligere inimicos: s̄ diligere amicos non est p̄fectōis. q̄ min⁹ est diligere inimicos q̄ amicos. ¶ Itē hoc est de supaddit̄ a d̄no. Naz̄ ī lege p̄cipiebat̄ Leuit. 19. Diliges amicū tuū sic te ip̄m: s̄ ī euangelio p̄cipit d̄ns diligē inimicos. q̄ mai⁹ est. ¶ Contra. In ordine diligēdoz ex caritate vltim⁹ grad⁹ ponit̄ diligere inimicū. Sed ipsa caritas diligit ordine quo ampli⁹ est diligend⁹. q̄ maius est diligē amicū q̄ inimicū. ¶ Itē odire amicū maius est malū q̄ odire inimicū. q̄ diligere amicū: quod est eius oppositū erit maius bonū q̄ diligere inimicū. ¶ R. Maius bonū d̄r̄ duobus modis. aut ga magis debitū: aut ga magis gratuitū. Si ga magis debitū tunc magis bonū est diligere amicū. si ga magis gratuitū: tūc magis bonū est diligere inimicū: q̄ repugnant merita. tñ si oparet̄ bonū debitū ⁊ bonū gratuitū absolute magis bonū est quod est magis gratuitū. ⁊ ita absolute maioris virtut̄ est diligere inimicū q̄ diligere amicū. ¶ Ad illud q̄ quod obiē q̄ ī vltio gradu ī ordine diligēdoz

ponit diligere inimicū dō. q̄a ī aliis ē aliqua
 puritas nature vt in dilectōe dei ⁊ sui ⁊ amī
 coz ⁊ bī. In hoc autē non. Unde super illō
 ps. Reuela oculos meos ⁊ cōsiderabo mirabi
 lia de lege tua. Elo. Diligite inimicos vros.
 Et s̄lī dīc̄ Amb. in glo. sup̄ Luc. 6. Q̄ dilige
 inimicos est supra nostrā naturā. vnde sicut
 miraculū dī ad e^o oppositū ordinat natura:
 ita cū rō cōiūta sensualitati non sufficiat ad
 diligendū inimicū: s̄ ordinet ad non diligen
 dū: q̄d oīa istū ordinē ē mirabile dī. Ad
 aliud dō. q̄ illa rō arguēdi ī oppositū nō hēt
 locū ī illis ī q̄bus est cōsequētia econtrario.
 hoc est magis malū illo. q̄ eius oppositū ē ma
 gis bonū alteri? opposito: ⁊ vltī ī coordinatis
 s̄m cōsequētia non conueniunt vt patet ī sensu
 ⁊ vita. Sensus enim supponit vitam. Nō se
 q̄f aut. Magis malū est puatio vite q̄ sensus
 q̄ magis bonū est vita q̄ sensus. Imo econ. sic
 patet in fide ⁊ caritate. mai⁹ malū est opposi
 tū fidei. s̄. ī delitas: q̄s oppositū caritatē. s̄. ī uī
 dia vel cupiditas. nō tñ mai⁹ bonū ē fides q̄
 caritas: imo poti⁹ econtrario. Si modo est h
 Nam dilectio inimici ex caritate supponit di
 lectōem amī. ⁊ rō nō seq̄. mai⁹ malū ē odī
 amīcū q̄ ī inimicū. q̄ mai⁹ bonū est dilige amī
 cū q̄ ī inimicū.

Quinto queritur ^{vtrūz} magis
 meritoria sit dilectio inimici q̄ amī. Ad
 q̄d sic. Not⁹ caritatē in amīcos nullū h̄z impe
 dimētū. mot⁹ caritatē ī inimicos h̄z īpedimē
 tū. q̄ ītensior est motus caritatē ī amīcos q̄ ī
 inimicos. q̄ p̄ cōsequēs magis meritorium.
 Itē 30. is. Maiorē caritatē nemo habet q̄
 vt aīa; suam q̄s ponat p̄ amīcū suis. q̄ s̄ hoc
 mot⁹ caritatē nō pōt esse magis meritorū q̄ ī
 diligēdo amīcū. Cōf. Carnalis affect⁹ aut
 natural⁹ īmiscet se q̄ ī dilectōe amīcoz. nō
 autē ī dilectōe inimicoz. q̄ purior est motus
 caritatē ī inimicū q̄ ī amīcū. Ergo ītensior ⁊
 magis meritorius. R. Notus caritatē dī
 duob⁹ modis intendī. rōne dīcipiū ⁊ rōne fi
 nis. Rōne dīcipiū ītensior est mot⁹ ī inimicū
 q̄ ī amīcū. q̄a maior est conat⁹ ī eligendo mo
 tū. s̄ rōne finis ītensior est mot⁹ ī amīcū q̄ ī
 inimicū: q̄a cū ī r̄tute sit difficile ⁊ bonū ma
 gis trahit bonū ⁊ mouz ad diligendū amīcū
 q̄ ī inimicū. Cū enī r̄tus sit circa bonū ⁊ diffi
 cile: ītendī motus ex conatū circa difficile ⁊
 ex dilectōe boni. Ad illud q̄d obī q̄ magis
 meritorū erit mot⁹ iste q̄ ille dīstīguēdū. q̄ ē

meritū dīmissionis pene: ⁊ est meritum vite
 eterne. Caritas ex parte difficultatē meret vī
 missionē pene. Et ex parte ītentōis boni me
 ret vitā eternā. Pari igit⁹ caritate existente
 motus caritatē ī inimicū rōne difficultatē erit
 magis meritorū dīmissionis pene. Notus rō
 caritatē ī amīcū ratione ītētōis boni erit ma
 gis meritorū vite eterne. Ad aliud rō q̄d
 obī q̄ motui caritatis ad amīcū īmiscet se
 amor carnis vel nāl dō. q̄ mixtio carnal⁹ amo
 ris bñ dīminuit motū caritatē s̄ amor natural⁹
 nō: imo cōfert sicut dispositio material⁹ forme
 ita q̄ ex occasionib⁹ natural⁹ amoris fit etiam
 feruētior motus caritatē.

Sexto queritur utrū

maledicere inimicū sit licitū. ⁊ videt⁹ q̄ nō per
 illud p̄ceptū Mat. 5. Bñdicite his q̄ oderūt
 vos. Si q̄ bñdicere inimicū ē p̄ceptū. q̄ ma
 ledicere ē p̄hibitū. Non q̄ ē licitū. Itē ro.
 iz. Bñdicite ⁊ nolite maledicere. Itē ī cano
 nica 3. dīc̄: cū Michael archāgel⁹ cū dyabolo
 disputans altercaret de Moyse corpore: nō ē
 ausus iudiciū īferre blasphemie. s̄ dixit. Im
 peret tibi dñs. Si q̄ angel⁹ non est ausus ma
 ledicere dyabolo q̄ est pessim⁹. q̄ mltō magis
 hō non debet alteri hōi maledicere. Itē. 2. i.
 ecclesiastici. Cū maledicē īpi⁹ dyabolū maledicē
 ipse animā suā. q̄ non est dyabolū maledicē
 dū. q̄ multo magis nec hōi. Cōf. sicut dīc̄
 aug. ī s̄mone dñi ī mōre. Multe imprecatur dō
 īueniūt ī p̄phet⁹ aduersus inimicos: que ma
 ledictōes purantur: sicut est illud ps. fiat īsa
 eoz īplis ī laqueū. ⁊ illud. fiat filiū ei⁹ pupilli
 ⁊ vxor ei⁹ vidua. Itē dñs maledixit cita
 tibus que noluerunt recipere r̄bū suū. Mat.
 xi. Ue tibi Chozajm: ve tibi bethsayda zc.
 Itē maledixit ap̄lus sūmo sacerdoti act. 23.
 A dicēs percutiet te dñs peries dealbare. vñ d
 seq̄. sūmū sacerdotē dei maledid. Itē De
 lyas maledixit duob⁹ p̄ncipibus q̄nquagena
 riis. 4. R. i. dicēs. Si homo dei sū descendat
 īgnis ⁊ deuoret te ⁊ q̄nquagēta tuos. Ad
 hoc r̄ndet aug. de sermōe dei ī monte dicens
 Q̄ talia dīcta sunt p̄ p̄dīctōem q̄d eēt futūz
 non optant⁹ noto s̄ spū p̄cedenti. Unde etiā
 ī r̄bis dñi ⁊ apostoli nō īuenit⁹ q̄d optauerūt
 s̄ q̄d p̄dixerūt. Cū enī ait dñs mat. xi. Ue ti
 bi chozajm zc. nō aliud sonat q̄ aliqd ei mali
 ventūz merito īfidelitatē: q̄d futūz dñs non
 malinolētia optabat s̄ dīnitare cernebat. s̄lī
 dixit apostol⁹ actū. 23. Percutiet te dñs non

percutiat. ¶ Ad alia autē que videntur i optatione sonare non p̄ditione: vt est illud. fiat mensa eorum illis in laqueū. et illud. Fiant filii eius orphani. et illud. Helye. Descendat ignis de celo. r̄ndet aug. q̄ etiam dicunt per p̄ditiōne: quāuis videantur vici per imprecationē. vnde dicit in sermone dñi i monte. Solent p̄phete maxime in figura imprecantis futura p̄dicere h̄c signa p̄teriti t̄p̄is ea que futura erāt cecinerunt: sic et illd. Quare fremuerunt gentes zc. non dixit. Quare fremēt gentes zc. S; contra istā solutionē ob̄r. videt enī q̄ talia possint imp̄cari aīo optant: q̄a nos debemus voluntates nostras conformare voluntati dñe. S; sic d̄r eccl̄iastici. iz. Altissimus odio habet p̄tōres et impiis reddet vindictam. S; odio hēre nihil aliud est q̄ malum optare. q̄ et nos impiis possumus malū optare. et ita aīo optatū malū imp̄cari seu dicē. Silf̄ etiā dicit p̄ beta. Iniquos odio habui. q̄ malum eis optabat: et aīo optantis dicebat. fiat mensa eorum zc.

¶ R. d̄r ad p̄mū q̄ i p̄tōre consideranda sunt duo. vitii et natura. Dñs q̄ odio habet i peccatorib; vitia non nām: qm̄ ipse naturā fecit non vitii. et fm̄ q̄ d̄r sap. iz. Tibi odisti eorum que fecisti dñe. ¶ Ad aliud d̄r q̄ ibidem d̄r i glo. super illud. Iniquos odio habui. gl. Natura quā deus creauit i omnib; ē diligēda et adinuāda. iniquitas autē odiēda et dispēda. Sūt q̄ diligēdi q̄ p̄sequit̄ inquantū bonos: et odiēdi q̄a mali. aliquos enim pie amare et odisse possumus: vt quos dilexeris odisse: et q̄s oderis amasse conueniat.

Ultimo queritur vtrūq; p̄ oībus inimicis sit orandū. qd̄ arguit ex hoc q̄ hic sine exceptōe d̄r. Orate p̄ persecutib; et calumniatib; vos. ¶ Conf. i. Job. ultimo. Est p̄t̄m ad mortē non p̄ illo dico vt roget q̄s. q̄ pro inimico peccante ad mortē nō erit orandū. Si dicat sic dicit aug. i sermone dñi i monte. q̄ est p̄t̄m ad mortem et p̄t̄m non ad mortē. Peccatū ad mortē est cū post agnitiōne dei: que per grām dei data est: aliquis oppugnat fraternitatē: et aduersus grām inuidie facib; agitaf. Peccatū non ad mortem est: si q̄s non amorē a fr̄e alienauerit: s; officia fraternitatis debita per aliquā infirmitatē animi nō exhibuerit. p̄t̄ea Paulus credo nō orat p̄ Alexandro: q̄a iam frater erat: et ad mortē inuidie facib; fraternitatē oppugnando peccauerat. Sicut enim d̄r. z. l. bi. 4. Alexander errarius

multa mala mihi ostendit. reddet illi deus p̄ opera eius. valde enim restitit nostris sermonibus. Pro his autē qui non obuperāt amorē s; timore succubuerant orat vt eis ignoscatur. Unde dicit ibidem i p̄ma. Dea defensione nulli mihi astitit: s; oēs me dereliquerūt. n̄ illis impute. Secūdu hoc q̄ dicit q̄ sic accipiat orandū p̄ illis q̄ nos p̄sequit̄ quō p̄ quibsdā fratrum peccatis intelligat non p̄ceptū esse vt oram. ¶ Conf. De nemine desperandū est: dum est in via. Unde d̄r in p̄logo sup̄ ps. Nulli quantūcūq; delinquenti de venia ac mīa dei diffidēdū fore assumpta penitēdi humilitate. Cui enī cernim; David homicidā et adulter. z. R. xi. per p̄niam factū p̄phetam: nulli p̄niam agenti locus diffidētie relinq̄. Sic q̄ de nemine quantūcūq; peccante erit desperandū i vita. q̄ p̄ quolibet erit orandū. ¶ Itē dicit aug. super illud Mat. 7. Nolite iudicare et nō iudicabimini. i sermone dñi i monte. Duo sunt i quib; temerariū iudiciū canere debemus. Cū incertū est quo animo quicquid factū sit vel cū incertū ē qualis futur; sit qui nūc malus apparet. Ponam; igitur aliquē peccantem ad mortē: incertū est ad huc qualis futur; sit. S; si p̄ eo non oraret iudicaret malus futur; finaliter. q̄ et temerarie. Si q̄ non est temere iudicandus: p̄ ipso erit orandū. ¶ Præterea d̄r. q̄ peccatū ad mortē d̄r dupl̄. vno modo qd̄ i se habet dispositiōem ad non penitēdū. et iō p̄t̄m quod d̄r in sp̄m sanctū. vt inuidia fraternali gr̄e et hi; dicunt p̄t̄a ad mortē: de q̄b; dicit aug. q̄ tanta est labes istius p̄t̄i: q̄ deprecandi humilitatē scire nō possit. i. vix possit hoc modo accipiēdo peccantē ad mortem: adhuc erit p̄ ipso orandū. ¶ Alio modo dicit p̄t̄m ad mortē: in quo est necessitas ad non penitēdū: quale est p̄t̄m mortale finaliter et p̄ peccante sic ad mortē: si cōstet non erit orandū. Unde ad illud aug. d̄r fm̄ eūdē in li. retractionū. Q̄ dixi non orandum p̄ quibsdā in x̄ illud Jobis est p̄t̄m ad mortē zc. addendum fuit: si que tam scelerate mentis pueritate finierūt hanc vitam: qm̄ de quocūq; pessimo i hac uita cōstituto non est utiq; desperandū: nec p̄ illo impudenter exorat de quo nō desperat. ¶ Itē querit utz orōne facere cōtra inimicos aliquo modo sit licitū. q̄ nō videt per p̄dictū p̄ceptū. Orate p̄ p̄sequētib; et calumniatib; vos. ¶ Itē ro. iz. B̄ndicite et nolite maledicere nulli malū p̄ malo reddentes s; orate contra inimicos calumniantes esset eis

malū optare ⁊ maledicē ⁊ malū p malo red-
dere. g̃ orōne facere oīa inimicū nō erit aliq̃
mō licitū. **C**onf. Nos legim⁹ sanctos orōne
fecisse oīa inimicos: non vt corrigerēt s̃ vt
destruerēt. Unde in ps. Disperge illos i t̃tu-
te tua. **I**tem Helyas rogauit vt ignis de-
scēderet de celo qui cōsumēt duos p̃ncipes qu-
āgenarios. 4. R. i. **I**te i apod. 6. martires
orant oīa inimicos dicētes. Usquequo dñe
non vindicas sanguinē nostrū de his qui ha-
bitant in terra. **R.** f. ang. in sermone dñi
i monte. q̃ sancti nō oīa ipsos homines orāt
s̃ oīa regnū p̃t̃ vt euertat: qd̃ qui orant p
inimicū suis orāt q̃ sanabiles sūt. ⁊ oīa illos
nō orāt q̃ insanabiles eē volūt: q̃a de p̃niedo
illos non est malinol⁹ tortor s̃ instissim⁹ ordi-
nator. Et p̃ hoc solū obiecta. Sic igit̃ termi-
natur in q̃s̃tio circa p̃cepta g̃nalia agēdoz ⁊
uitādoz.

Atendite ne iusti

ciaz vestrā faciatis coram hoībus vt
videamini ab eis. **M**at. 5. Sic disponit̃ p̃-
cepta ad ordinandā intentionē faciēdoz ⁊
uitādoz. Ordinat̃ aut̃ tripl̃. quantū ad re-
ctitudinē. quantū ad simplicitatē. ⁊ quātū ad
discretionē. Quantū ad rectitudinē cū dicit̃
Atendite ne iusticiā vestrā faciatis corā hoī-
bus vt videamini. qd̃ explanat̃ i triplici ope
iusticie. elemosina. orōne ⁊ ieiunio. Ela ē op⁹
debitū respectu p̃ximī. orō respectu dei. ieiun-
niū respectu sui. Et postmodū eludic̃ g̃nāl̃.
Thesaurizate vobis thesauros i celo. Quātū
ad simplicitatē cū dicit̃. Si oculus tuus simplex
fuerit: totū corpus tuū lucidū erit. Et postea
ad duplicitatē intētionis tollendā dicit̃. Nemo
vob⁹ dñis potest seruire. ⁊ addit̃. Nolite sol-
liciti esse atē vestre quid māducauerit. **Q**uā-
tū ad discretōem intentionis dicit̃. Nolite iudi-
care ⁊ non iudicabimini: ⁊ attendite a falsis
p̃phetis. Ex quib⁹ relinquit̃ q̃ ordinata intē-
tio dicit̃ eē recta simplex ⁊ discreta. Et nota q̃
ad ordinatā intētionē requirit̃ amor boni: ⁊
discretio boni. Amor boni ne sit libido i volū-
tate. discretio ne sit error i electione. **I**tem
amor boni ordinat⁹ est in finē sūmū bonū. ⁊
cum non ponit finē aliū qui non ordinet̃ in
sūmū bonū: ex ordine amoris in finē sūmū
bonū est rectitudo intētionis exclusionē finis
alterius simplicitas intentionis. Secūdu hoc
g̃ querunt̃ tria circa p̃cepta ordinantia intē-
tionē. **P**rimo de rectitudinē intentionis.

Quod de simplicitate. **Q**uod de discretōe. **I**te
circa rectitudinē intentionis querenda sunt
duo. **P**rimo vtrum g̃nāl̃ omnes actiones
sp̃uales ⁊ corporales teneamur referre i finē
deū. **Q**uod vtrum sp̃uales actiones possint re-
ferri ad finē t̃palem.

Queritur ergo utrū

omnes actiones teneamur referre in deū. **A**d
qd̃ arguit̃ **M**at. 5. **A**tendite ne iusticiā vestrā
faciatis coram hoībus etc. **E**x quo manifeste ac-
cipit̃ q̃ opera iusticie teneamur referre i deū
Un̄ ibi exemplificat saluator de ela ieiunio ⁊
orōne. **C**um g̃ doctrina saluatoris nihil hēat
diminutū sicut nec supflūū. ⁊ nō fac̃ mētionē
nisi de opibus iusticie referendis in deū: alia
opera non tenemur referre in deū. **I**te sūt
quidā act⁹ quoz est p̃ncipiū vis vegetabilis
⁊ vis sensibilis. **S**ed nec vis vegetabilis nec sen-
sibilis sunt nate moueri per apprehensionē in
deū. g̃ f. q̃ sunt a suis potentiis non sunt re-
ferendi ad deū. **A**ctus g̃ istos manducare
ambulare ⁊ hi⁹ non tenemur referre ad deū.
Ite si omnes act⁹ tenemur referre ad deū.
nō referre p̃t̃m ē. referre aut̃ bonū. **S**i g̃ circa
actū imediate se habent referri ⁊ non referri
⁊ referri bonū. nō referri malū. g̃ omnis act⁹
noster ⁊ e necessitate est bon⁹ aut mal⁹. **N**ull⁹
g̃ indifferēs: qd̃ est iconueniēs. **I**te intēdē-
do finē nature non declinat⁹ ab eo: qd̃ ē fin-
nām. g̃ nō peccat⁹: q̃a sic dicit̃ **J**ob. **D**ama. ma-
nētes in eo quod ē s̃ naturā in t̃tute sum⁹.
declinatēs ab eo quod ē s̃ naturā i id quod
ē p̃ter naturā i malicia sum⁹. **S**i g̃ aliq̃s man-
ducet p̃ter sustentationē nō vt genēt filios ex
sua vxore p̃ter multiplicationē nature nihil
intēdēs ampli⁹ nō peccabit cum intēdat finē
nature. g̃ quāuis nō referat̃ ad deū nō peccat.
Ite null⁹ faciēdo quod dicit̃ peccat. **S**i quis
vz sustentare nām ⁊ honorare parētēs. g̃ sustē-
tando naturā ⁊ parentes honorando: nō attē-
dēdo nisi debitū nature: nō peccabit. **N**on tēf
g̃ referre istos act⁹ i deū tētionē necessitatis
Ite nō tenemur ad ea que non sunt i prāte
nostra. **S**i g̃ motus grē non sunt in potestate
nostra: non tenemur ad mot⁹ gratie. **S**i g̃ re-
ferre in deū est mot⁹ grē quia ex caritate: re-
linquit̃ q̃ non tenemur actiones referre i deū.
Ite si dicat̃ q̃ tenemur ad omnes referre
i deū p̃ter hoc qd̃ dicit̃ **ap̃l̃s. i. Cor. 10.** **S**eu
manducatis seu bibitis: seu aliquid aliud fa-
citis: omnia i dei gloriā facite. **A**rguitur sic

Sancti implent hoc preceptum apostoli. quod omnes motus suos et actus referunt in deum. quod et actus veniales. Si ergo motus veniales non sunt referendi in deum. quod est. Contra expresse videtur preceptum apostoli. Omnia in gloriam dei facite. Item rationalis creatura totam se dedit deo. quod et totam suam essentiam. totam suam virtutem. totam suam actionem. quod omnem actionem suam debet referre in deum. Item omnis actio magis ordinabilis est in finem suum quam in alium: quoadmodum ipsa prima causa magis est causa cuiuslibet actionis bone quam causa alia. Si ergo rationalis creatura tenet ad ordinem actionis: tenet ordinare actionem quolibet in summo fine: cum magis ad illum ordinet quam ad alium.

Item dicitur. Nemo potest duobus dominis servire. ubi dicitur glo. Rabani. Quicquid facis facias vel ex amore dei vel ex servitute dyaboli. Et omnis actio de necessitate bona est vel mala. nulla ergo indifferens. quod est inconueniens.

Item super illud dicitur. Aut facite arborum bonam et fructum eius bonum etc. dicitur glo. Vero. Nihil medium quoniam boni actoris bona sunt opera et mala mala. Sed necesse est actori esse malum vel bonum ergo necesse est opera sua sint bona vel mala. Nec est ibi medium. nulla ergo indifferentia.

Item dicitur in epla ad ang. de ceremonialibus legis dicitur. Non indistincta sunt inter bonum et malum sicut philosophi disputant. Si ergo non est accipere indifferens in operibus illis. ergo pari ratione nec in operibus aliis. Item maius est peccatum in factu quam in rebus. Si ergo in rebus non inuenitur indifferens: nec in factu inuenitur. Quod autem non inuenitur in rebus indifferens patet. aut est in debito fine: et tunc est laudabile et bonum. aut caret debito fine: et est ociosum. aut est in fine malum: et est perniciosum: et utroque modo est reprehensibile malum.

Ad hoc respondet quidam dicens. quod illud preceptum apostoli. omnia in gloriam dei facite. intelligitur negative. id est nihil faciatis contra gloriam dei. Contra. Secundum hoc dormiendo impletur illud preceptum: quia nihil facimus contra gloriam dei: si solus illud preceptum intelligitur negative.

Item si dicatur quod intelligitur cum positio actus: ut sit sensus. facite in gloriam dei. id est facite non contra gloriam dei. Contra. Secundum hoc per illud preceptum nihil ponitur nisi facere et negatio quedam. ratione eius quod est facere non intelligitur dispositio ad mercedem seu ad meritum: quia facere in se commune est. nec ratione negationis sui modo: quia per negationem non est positio debiti finis meriti: sed remotio indebiti. ergo nec virtute totum erit dispositio ad meritum. Sed seu est preceptum seu consilium est dispositio ad meritum. Sequitur igitur quod nec est preceptum

nec consilium. Item cum dicitur in gloriam: notatur habitudo finis ad actum. ergo cum dicitur. facite in gloriam: notatur relatio actus ad finem. Non igitur intelligitur negative. Alii dicunt quod intelligitur positive. sed est consilium non preceptum. Contra obicitur a contrario sensu. facere contra gloriam dei est prohibendum. ergo facere in gloriam dei est preceptum. Item preceptum est datum a circumstantiis actionum. Sed inter omnes circumstantias finis est maxime debita. ergo inter omnes circumstantias finis est maxime in precepto. Quod autem alie circumstantie actionum sint in precepto manifestum est. Nam in precepto est moderate comedere sobrie bibere preterea et debito tempore: et ita de aliis circumstantiis. ergo multo fortius propter deum comedere In precepto igitur est omnes actiones referre ad deum. Preterea alii dicunt quod preceptum est de actu debite referendis in deum. omnia in gloriam dei facite: et intelligitur habitu non actu: ita quod quicquid faciat homo et si non actu referat in deum: tamen si interrogaretur propter quid illud faceret: tenet se respondere quod illud vult facere propter deum. Contra. Redit inconueniens quod prius. quod aliquis iustus implet illud preceptum dormiendo: quia in eo est habitus caritatis: sed quem interrogat dicitur quod vult comedere et bibere propter deum. Meret igitur dormiendo.

Item distinguitur inter precepta affirmatiua et negatiua: quia precepta negatiua obligant semper et ad semper. precepta affirmatiua obligant semper: sed non ad semper. Sed si intelligitur relatio habitus: illud preceptum quod affirmatiuum est semper obligaret: quia omnia bona semper habitu referenda sunt in deum. Semper enim quilibet tenet esse paratus: quod si cogitaret de deo: quod ad ipsum referret suam actionem. Non ergo intelligitur illud preceptum in habitu.

Propterea alii dicunt quod preceptum omnia in gloriam dei facite intelligitur ut semper referam ad deum omnem actum bonum: cum advertimur omnino super collationem actus ad finem ad quem debet vis rationalis actum ordinare. Ad primum ergo obicitur respondet quod saluator facit mentionem de operibus in iusticia referendis in deum: et etiam de aliis: sed quod debetur relationis geminam. Est enim debetur operis et debetur faciendae. Ex ipso debito operis opera iusticie seu spiritualia debent referri in deum. quod expressit saluator cum dixit. Attendite ne iusticia vestra faciat coram hominibus. Ex debito vero faciendae debent referri alia opera quorum principium est liberum arbitrium. et hoc cum dicitur actiones ad finem principalem. quod insinuat saluator cum dixit dicitur. Thesaurizate vobis thesauros in celo Et exposuit thesaurum intentionem cordis cum scribitur. ubi est thesaurus tuus ibi est cor tuum. Ad

2° diceret qd act^o vegetabilis et sensibilis vi-
si^o quif. Na quidam sunt inuoluntarij: vt at-
trahere et digerere ex pre vegetabil. imaginari
terreri ex parte sensibilis. et istos actus quia n^o
sunt i potestate arbitrii: n^o tenemur referre.
¶ Alii ho sunt voluntarij hoc est s^o diti ipio
ronis: que admodu comedere coire ex parte ue-
getabilis. videre ambulare ex parte sensibilis.
Secudu hoc qd act^o isti pncipiū habet vim
impantē motu. s. ronabile: tēmur actus istos
referre in deū eo modo quo vultū ē. Secudu
autē qd habent pncipiū vires facientes vel
elicientes mot^o non tenemur ipsos referre.
¶ Ad tertiu dō qd quantū est ex imperio vtutis
ronalis: nullus mot^o est indifferens. S; potest
esse indifferēs s^o qd est ex vi sensibilis: uel alia
que non s^o se nata est ad summū bonum.
¶ Itē potest eē in differens rōne status vt i pu-
ero et alienato. ¶ Ad quartū rōndēt qd actus
vegetabilis et sensibilis i hoīe et viriū inferi-
orū sblimiorē hēt ordinē in hoīe qd i ceteris
Ordināf enī ad vim ronālē seu s^o vi ronālī
et ideo actus eorū qui sibiecti sunt rōni referē-
di erūt ad finē vis ronālīs: qui est de^o. et hic
est finis nature ronālīs: inquantū ronālīs est
Ideo quāuis ronālīs referat ad finē vegeta-
bilis vel sensibilis actum vegetabilis vel sen-
sibilis: considerando finē vltimū deū: n^o pūado
neq; ponendo ipm. nihilominus tñ si non re-
ferat in deū omittit vel declinat ab eo: qd s;
nām suam est que est. s. ronālīs. et in h^o dicitur
q; transcendit theologus p^om moralē. ¶ Ad
quintū dō qd aliquis facit qd d; nō tñ put d;
et aliquis facit qd d; put d;. faciendo qd qd
d; et tñ n^o put d; peccat. et hoc vlt^o omittendo
sicut ieiunando ppter vanā gloriā: vel orādo
Uel omittendo vt in elemosinā dando: cum
est in cōphensione summi boni: et nō referēdo
ad ipm. faciēdo ho qd d; et put d; nō peccat
¶ Ad 6° rōndēo. ambigūū s^o dūm est quod vī
q; non tenemur ad ea que n^o sunt in potestate
nostra. Nam nō habēs grām: et si non habeat
potestātē ad opera grē: habet tñ facultatē fa-
ciēdi qd in se est q; habeat grām: ex qua est
potestas ad opera gratie. ¶ Prterea potestas
referēdi in deū sicut in finem vplciter est
aut sicut in finē p^oximū. et hoc modo referre
actum est ex prāte grē. Aut sicut in finem re-
motū. et hoc modo est referre in potestate rō-
nālīs nature. vñ p^orie loquendo ex potestate
nature possumus referre actiones nostras ad
deū non in deū. ex potestate grē in deū. Ad

enim dicit circūstantiā cause finalis remote:
vt cum dico. vado ad eccliam: cū adhuc re-
mor^o sum. In ho dicit circūstantiā cause final'
proxime: vt cū dico. Vado in eccliam cū pxi-
mus sum. ¶ Ad vltimū dō qd cū d^o. Omnia
in gloriā dei facire. non intell^o nisi de actib^o
ordinabilib^o i deū: et ideo nulla est obligatio
vel obiectio de venialib^o. ¶ Sed cōtra hāc re-
sponsionē obī. Na; sicut dicit ang. in p^omo de
libero arbitrio. Planū est in toto vitioz gñe
libidinē dñari. in omni g^o vitioso actu mouet
libido quam diffinit ang. improba; volūtātē.
Ubi g^o non mouet libido: non erit opus viti-
osum. Sed si aliq; comedat ea sola intentiōe
vt sustēret respiciēs ad nēcitatē nature solū
et tñ considerās deū non referēdo ultra nō mo-
uet libidinē. g^o suum comedē non erit vitiosū
g^o nec cōtra aliquod pceptū. g^o non tenet tales;
actum referre in deū. ¶ Itē ad ro. 7. sup illd.
Non enim qd volo h^o ago. distinguit triplex
velle. velle nature. velle grē. velle nitiū. Uelle
autē comedere ad sustentationē nature solū
uelle nature ē. Uelle ho comedē ppter volu-
pratē que qritur in cibo velle nitiū ē. Uelle ho
comedē ad h^o q sustentet in seruitio dei velle
grē ē. Sicut g^o velle grē laudabile est: et velle
nitiū vitupabile est: ita velle nature indifferēs
si g^o rō sequat volūtātē nature non merebit^o
nec demerbit^o. S; si facit cōt^o aliq^o pceptū
necesse erit demereri. Nullo g^o pcepto tenet^o
fferre talē actionē i deū. ¶ R^o dō qd pceptū
de actionib^o referēdis in deū affirmatiū ē et
obligat semp s^o non ad semp. s. p loco et tpe: h^o
ē cum actu cogitat de ope et fine principalis
opis. s. deo. et de ipsa obligatione: quam d; rō-
nālīs creatura deo. Totam. n. se d; deo. et fm
ipsam s^o dūm et vtutē et actionē. Distinguedūz
ē tñ sicut pus s^o 3o. Nam. qd qdam vires sūt
obediētēs rōni. qdam ho non obediētēs rōni
ut nutritiua et angmētatiua et rspiratiua. et
quia actuz harum vīriū non sum^o dñi: quia
non sibiectū arbitrio rōis. iō non tēmur istos
actus rferre. ¶ Itē sunt vires obediētēs rōni
ut apphēsiua sensibilis et motiua et māducati-
ua sumēs cibum. et h^o. Et horum actūz s^o q
sunt ex ipio rōnis dñiūm hēmus. et iō tēmur
iplos rferre in deū triplici cognitione rōnis
occurrēte. cōsideratione. s. opis. cōsideratione
finis qui ē dñs. cōsideratione obligationis: qua
ronālīs creatura tētur dō. ¶ Itē sunt vires
ronāles ut nīs cognititiua uis electiua uis et
infptatiua. Et harum actus tēmur rferre in

deū duplici consideratōe occurrere. vñ consideratōe opīs et consideratōe finis. Quia enim isti actus rōnales sunt: non necessariū ē tertiu. s. consideratio obligatōis. et hoc modo itell̄ illd̄ p̄ceptū ad col. 3. Omne quod deū q̄ facit i t̄bo aut in ope: omnia in noie dñi ihu xp̄i facite. et dic̄ ibi glo. i. ad gloriā xp̄i facite nō vram. et nō solū que facis t̄bo aut ope: s̄ oīa sint ad gloriā xp̄i: etiā cogitatōes: et si qua sint alia: quod intelligēdū est fm̄ distīctiōne que sup̄ posita ē. ¶ Ad illa t̄bo duo que cōter obiciūf q̄ rōnalis creatura d̄ totā suā actiōne deo. et ideo tenet referre ad finē deū. et itez q̄ tēf ordinare suas actiōes in finē deū: cōcedendū est s̄ distīctiōne q̄ supra posita ē. ¶ Ad illd̄ t̄bo qd̄ 4° ob̄ ex gl. Mat. Quicqd̄ facis facis ex seruitute dyaboli: vel ex amore dei. vñ. q̄ ex non notat ibi cām mouentē s̄ cōcomitantē vt sit sensus. quicqd̄ facis facis vel ex amore dei. i. existēs in caritate. vel ex seruitute dyaboli. i. existēs in p̄dō: non q̄ procedat quodlibet opus ex amore dei mouente: vel ex seruitute dyaboli. Si l̄ intelligēdū est illud Hiero. sup̄. iz. Mat. Nihil mediū qn̄ boni actōis bona sint opa: et mali mala. Intell̄ enī de ope fm̄ q̄ exit a rōnali creatura affecta s̄ bonitate et maliciā. nō de ope fm̄ se. ¶ Ad illud t̄bo Hiero. ad aug. vñ q̄ itelligebat de opib⁹ cerimonialib⁹ put opinabaf ipsa tēpore legis eē p̄cepta. tpe t̄bo grē p̄bita. et hoc dicebat q̄ non erat indifferēs in eis: nō aut̄ de ip̄is opib⁹ fm̄ se. Unde dic̄ aug. in epla quam rescribit ad Hiero. Cur non dicā p̄cepta illa uetere sac̄oz non bona esse: q̄a non eis iustificamur nec tñ mala q̄a d̄nitus p̄cepta: cum me adiuuet p̄betica sn̄a: qua dic̄ deus se illi populo dedit p̄cepta non bona. ezech. 20. de aliis aut̄ opib⁹ que nec sunt in p̄ceptōe nec ī p̄bitōe dic̄ Hiero. p̄bi d̄sp̄tant. bonū est cōtinētia. malū est luxuria. inter vtrūq̄ indifferēs est ambulare vigerere. De opib⁹ t̄bo cerimonialibus dicit observare cerimonias legis nō pōt esse indifferēs: s̄ aut malū est aut bonū est. Bonū dicit rōne p̄ceptionis tpe legis. malū rōne p̄bitōis tpe grē. ¶ Ad illud t̄bo quod obicit q̄ circa t̄bum non potest eē indifferēs. q̄ nec circa factū. vñ. q̄ non sequit. Nam t̄bū s̄ se exit a vi rōnabili et ad finem eius. vñ de p̄supradictā rōe et determinatōne cadit aut in bonū aut in malū. non aut̄ sic est de quolib⁹ facto. ¶ Ad alia t̄bo que obiciūf vltimo q̄ si aliquis comedat p̄pter sustentationē nature

tñ: quāuis consideret actū et finē deū: non mouet libidine cōcedendū ē hoc. cū si consideraret obligatōne: qua tenet natura rōnalis deo. s̄ si consideraret obligatōne qua totā se d̄ deo: et actū et ip̄m deū: stans ē si non referret deo suū debitū denegar. et ideo mouet improba nolūtate hoc ē libidine. ¶ Ad illud t̄bo quod vltimo dic̄: q̄ si ratio sequat̄ velle nature: q̄ non demerebit: cōcedendū ē nisi vbi tēf ad suū priorē ordinē actiōis. dico enim q̄ cum ratio considerat actū et finem et obligatōne quam d̄ deo tēf ipsam actiōne ut comestōis ordinare non solū ad sustentationē nature s̄ ad sustentationē p̄pter deum.

Postea queritur vtrūq̄ adōes spūales possint referri ad finē t̄palē. Querit̄ q̄ vtrūq̄ liceat alicui p̄dicare isto fine vt sustētes. esto q̄ non habeat aliam de. Ad quod arguit sic. Omnis actio relata ad finē debitum agentis ē bona et ordinata. Cū q̄ p̄dicanti de beaf̄ t̄palia sicut b̄. i. cor. 9. Si nos vobis spūalia seminam⁹: n̄ est magnū si uestra carnalia metam⁹. ¶ Itē. 6. ad gal. Cōmunicet his qui cathezizat̄ t̄bo ei qui se cathezizat in omnib⁹ bonis. ¶ Itē. 2. Lbi. 2. Laborantē agricolam op̄ de fructib⁹ p̄cipe. ¶ Itē Mat. x. Dignus est opari mercede sua nel cibo suo. ¶ Itē in ps̄. Sumite p̄. s. p̄dicatōne et date tympanū. s. t̄palis sustentatōis. q̄ sustentatio p̄dicatōis est finis debita p̄dicatōni. p̄dicare q̄ tali fine licitū erit et bonū. ¶ Itē necessitas nō h̄ legē. s̄; necesse ē q̄ p̄dicatō sustentet. Si q̄ n̄ h̄ aliunde ut sustentet p̄dicando p̄pter sustentationē non faciet cōtra legē. ¶ Itē talis p̄dicatio non p̄cedit ex mala radice: q̄a uolūtas qua vlt sustentari licita ē: nec refert ad malū finē: qm̄ sustentari necessariū est. q̄ talis p̄dicatio licita ē. ¶ Itē ad phil. i. Deu p̄ occasionem seu p̄ t̄itatē xp̄s̄ annūciat̄: in hoc gaudeo: s̄ et gaudebo. et annūciari p̄ occasionē dic̄ p̄dicari p̄pter lucrum t̄palē. Si q̄ apostol⁹ nō gaudet nisi de bono nel licito: p̄dicari tali fine erit bonū et licitū. ¶ Itē fodiētī in ninea licet sperare mercedē sibi p̄missam et debitā et p̄pter illam laborare. q̄ cum sustentatio corporalis sit merces p̄missa p̄dicatori Luc. 10. Dign⁹ ē opari mercede sua. poterit p̄dicatō p̄ illa p̄dicare. ¶ Cont̄. Aug. in sermone dñi in monte. Non ideo debem⁹ euangelizare ut manducem⁹. s̄ ideo manducare ut euangelizemus. Nam si p̄pt̄ca euangelizamus ut manducem⁹

vili⁹ hēnis euangeliū q̄ cibū. 7 erit iā bonū
nostrū in manducādo. necessariū autē i euā-
gelizādo. ¶ 3te ang. in eodē. Si coact⁹ iopia
reꝝ que tpali vite sunt necessaria p̄dico euā-
gelii mercedē euangeliū n̄ hēdo: quia nō ip̄s
euangeliū diligo s̄ eius p̄ciū in illis tpalibus
cōstituo: qd̄ nephas est fieri: vt non tāq̄ fili⁹
ministret euāgelii: s̄ tāq̄ seruus cui dispē-
satio credita est. ¶ 3te p̄ferre viliora meliori-
bus 7 tpalia sp̄ualib⁹ inordinatū 7 culpabile
est. Sed dicit aug⁹. in sermone dñi in monte.
Quētiq̄ res p̄pter aliquod querit sine dubio
inferior est q̄ illud p̄pter quod querit. 7 ideo
illō p̄mū ē p̄pter qd̄ istā rē queris. nō ista res
quā propter aliud queris. quā propter si euā-
gelii 7 regnū dei p̄pter cibū querim⁹: p̄oreꝝ
facim⁹ cibū 7 posteri⁹ regnū dei. Relinquit⁹
q̄ p̄dicare seu facē aliquod aliud opus sp̄uale
p̄pter emolmētū tpale est inordinatū 7 cul-
pabile. ¶ 3te Mat. 10. Gratis accepistis grati-
ate d̄ p̄dicatoꝝ apostolis. Si ḡ predicare
propter tpalia non est gratis dare: imo uena-
lem p̄dicationē hēre: q̄ p̄dicat propter susten-
tationē transgredit⁹ hoc p̄ceptū. ¶ 3te si sy-
moniacū est sp̄ualia p̄ tpalib⁹ dare: talis p̄di-
catio symoniacā erit. ¶ 4° d̄ q̄ nullo modo
opa sp̄ualia debēt ad finē temporale referri:
imō ad finē eternū: q̄ sicut dicit aug⁹. Jā qd̄
est meli⁹ incomparabil⁹ referret ad id quod
est vili⁹: quod est inordinatū 7 viciabile.
¶ Ad illō ḡ qd̄ p̄mo obf⁹ r̄nd⁹ p̄ interceptōē
q̄ sustentatio corporalis non est finis debet⁹
p̄dicatōi. s̄ res debita p̄dicatoꝝ non res quā
debeat acgrere ex p̄dicatione: s̄ quam meref⁹
ex p̄dicatōe. vnde. i. cor. 9. Qui arat d̄ arare
in spe. Slo. i. p̄dicatoꝝ q̄ aperit corda ad fidē
d̄ arare in spe stipendii: tpaliū. non p̄pter
hāc speꝝ. Non enī h̄ d̄ eē sua intētio 7 finis
in suo ministerio. Unde s̄ h̄ d̄ Luce. 10. Di-
gnus est operarius mercede sua. Causa autē ē
q̄ finis d̄ eē id qd̄ meli⁹ est. Et ideo in tpa-
libus nō potest eē finis sp̄ualis: q̄ in eo qd̄
optimū d̄ cōstitui finis. sicut dicit p̄bs. In so-
lo deo d̄ poni finis p̄dicationis. apod. i. Ego
sum alpha 7 o. ¶ Ad 2° d̄ q̄ sunt quedam
mala q̄ p̄hibita in quibus necessitas dispē-
sat. vt. i. R. zi. de David q̄ comedit panes p̄-
positionis. Comedē enim tales panes nō erat
malū nisi q̄ p̄hibitū. Silf⁹ Mat. 12. excusant⁹
discipuli p̄pter necessitatē: q̄ fricabāt sp̄icas
ī sabbato. ¶ Quedā h̄o sunt p̄hibita q̄ mala
in quib⁹ necessitas non dispēsat vt fornicari

7 tale est p̄dicare p̄ mercede temporali. quia
sicut supra ostensum est: in hoc ponit⁹ abusus 7
inordinatio actus. ¶ Ad 3° d̄ q̄ ex mala ra-
dice puenit ista actio. Nam quāuis actio vo-
luntatis qua iste vult sustentari absolute nō
sit mala: tñ volūtas q̄ iste vult sustentari talī
mala est. s̄ p̄ p̄dicationē: q̄ i h̄ ē p̄uersitas or-
dinarōis. P̄tēta quāuis p̄dicatio sit bonum
op⁹ 7 licitū: tñ deturpat si hoc sine exerceat⁹
Sp̄ualia enim debent referri ad finē sp̄uale.
¶ Ad 4° d̄ q̄ non gaudebat apostol⁹ de h̄
q̄ p̄ occasione anūciabat xp̄s: s̄ de cōtū. s̄ de
p̄fectu audiētū q̄ ideo pueniebat. vnde ī illa
locutione ponit⁹ ancedens p̄ cōtū s̄ q̄ illud
Jac. i. accipit. Omne gaudiū existimate fr̄es
carissimi cum in varias temptaciones incide-
ritis. 7 ad hoc signū nō dixit absolute gan-
deo s̄ 7 gaudebo de futuro. Ut potest dici q̄
gaudebat apostol⁹ de passione q̄ anūciabat
xp̄s. s̄ non de talī p̄dicatōi actione. s̄ q̄ d̄
de interfectōe xp̄i: q̄ inde op⁹ actio deo displi-
cuit: s̄ passio grata fuit. ¶ Ad vltimū d̄ q̄
non est sile de opario sp̄uali 7 tpali. nā labor
7 actio fodiētis in vinea tpalis est. 7 ideo s̄
p̄cio poni potest. S̄ labor 7 actio p̄dicatoꝝ
sp̄ualis est. 7 ideo s̄ p̄cio poni non potest.

Consequēter que

rēdū est de simplicitate intentionis:
de qua d̄ Mat. 6. Si ocul⁹ tu⁹ fuerit simplex
totū corp⁹ tuū lucidū erit. 7 p̄ qua d̄. Ne-
mo duob⁹ dñis p̄t seruire. 7 nolite solliciti
eē. s̄ p̄mū querite regnū dei. Circa qd̄ gr̄ūf
p̄ncipal⁹ tria. ¶ P̄mo vtrū manēte simpli-
citate intentionis possunt cōstitui duo fines.
¶ 2° vtrū possit cōstitui intentio siue finis in
creatura. ¶ 3° vtrū oīs sollicitudo tempora-
lium sit p̄hibita.

Circa primum queri

tur vtrū aliq̄s possit sibi cōstituire duos fines
tpalem 7 eternū. vt ire ad eccliam p̄pter deū
7 p̄pter nūmos 7 h̄i⁹. ¶ Ad qd̄ sic. Nihil p̄bi-
bet eūdē motum esse gratie 7 nature. Abi gr̄a
Diligē deū q̄ b̄nific⁹ qd̄ respicit natura. 7 di-
ligere q̄ bon⁹: qd̄ respicit gr̄a. ḡ nihil p̄hibe-
bit eūdē actū referri ad finē nature 7 finē
gr̄e. S̄ finis nature semp est ī creatura. finis
ergo in creatore. Unī ḡ 7 eiusdē actus pote-
rūt cōstitui duo fines non referendo vnū ad
alterū. ¶ 3te cū ratio sit vna potentia habēs
ptē superiorē 7 inferiorē: rōc sup̄ioris potest

in deū. rōne vero inferioris que diuina est
sensualitati in id qd ē nature necessariū. ita
tū q nec hunc finē ponat ordinatū ad illū.
¶ Itē hoc idem pōt probari p simile in xpō.
Ratio. n. voluit non mori cum dixit. Pater si
possibile ē trāseat a me calix iste: s^o partē illā
qua diuinitas sensualitati. ¶ Itē s^o partē su-
piorē voluit mori: quia dixit. verūtū non sic
ego volo sicut tu. s^o pari rōne vis rōnal pōt
sibi duos fines cōstituē. ¶ Itē aliquis pōt ire
ad sanctū Jacobū ex voto factō in caritate.
Itē pōt ire ex naturali pietate ad uidēdū fra-
tre suū. s^o eadē actio pōt eē ex caritate et ex
naturali pietate. S; caritas refert ad finem
eternū. naturalis pietas ad finē temporale. s^o
possunt cōstitui duo fines vni^o actionis. t^opal
s. et etern^o. ¶ Itē aliquis mot^o pōt esse simul
naturalis et violētus: vt si lapis impellat de-
orsum. inquantū pellit violēt^o ē. inquantū vō
inclinat deorsū natural. S; maior ē vīa iter
motū naturalē et violētū q; inter motum ex
nālī pietate et ex caritate. s^o idē pōt eē motus
ex caritate et ex nālī pietate. ¶ Contra. Aug.
in s^omonē dñī in monte exponēs illd. Si ocul^o
tūus fuerit. s. zc. Nisi cor simplex fuerit mūdū
non erit. Simplex autē quomōd erit: si duobus
dñīs fūiat nec vna intētiōe rez eternarū
purificet acie suā: s^o eam mortaliū rez amore
obnubilet. Non pōt igit mūdū et simplex cor
eē si diuidat intētiō et cōstituāt duo fines in
tēporalib^o et eternis. ¶ Itē aug^o. in eodē. Cor
non mundat nisi vna et simplex intētiō i eter-
nam vitam et solo et puro amore sapie. s^o ma-
nētē simplicitate intētiōnis non pōt cōstitui
duplex finis. ¶ Itē mat. 6. Nemo pōt duob^o
v. f. Aug. Simpliciter corde tūmodo propter re-
gnū dei debemus opari bonū ad omnes: non
aut in hac opatione vel solam vel cum regno
dei mercedē t^opalīū cogitare. Nō s^o cū regno
dei qui ē finis eternus pōt cōstitui finis t^opal.
¶ Itē querite p^omū regnū dei et h omnia adi-
ciēt vobis. Mat. 6. Adiciēt dīc aug. in s^omonē
dñī in monte. i. cōsequant^o nec cum ista qritis
illū auertamini. aut ne duos fines cōstituatis.
vt et regnū dei p^o se appetatis: et ista neces-
saria. ¶ Itē aug. exponēs illd. Nemo pōt duo-
bus dñīs fūire. Duob^o dñīs fūire conat^o q et
regnū dei p magno bono appetit et h t^opalia:
non poterit autē simplice habē oculos: et vni
deo dñō fūire: nisi quecūq; sunt cetera si sint
necessaria ppter hoc vni^o assumat. i. ppter re-
gnū dei. ¶ Itē ve ingrediēti terrā; duabus

viis. ecclesiastici 2. ¶ Itē si possūt cōstitui duo
fines tēporalis et eteru^o. et s^o vna et eadem
actio erit meritoria: et tota non meritoria. ¶
Itē summū bonū non solū v^o summū p re-
motionē supior^o: s^o etiam p remotionē paris.
S; s^o rationē boni ē finis. s^o remouet preposi-
tionē finis et coequalitatē in rōne finis. s^o nō
erit ponē ipm cū alio sic duos fines: nisi illud
altez referat ad ipm: ita q actio nō sit veme-
ritoria. Constituē s^o duos fines deū. s. et crea-
turā ē simplē p^om. ¶ Itē associare aliqd sū-
mo bono in rōne finis: cum ipse sit sūm^o finis
ē pueritē ordinē. Si s^o hoc fiat sequet necessa-
rio cōtēptus summi boni. ¶ Itē circa casū; p
positū obf. Itē ad eccliam non ē ordinatū ad
habēdū denarios nisi rōne orōnū quas facē
tenēt: qā non danf ad surgēdū: s^o ad officin;
dīnum implēdū. S; orare p nūmīs est ponere
corporalē finē spūalis. et hoc est symoniacū;
qā iam ponit impiciabile s^o p^oicio. Relinquit
igit q non potest q^o licite ire ad eccliam vt
ponat finē in nūmos. ¶ Itē cōstituet duos fi-
nes. s. t^opalē et eternū cōtingit ita q sint ordi-
nati vt vni^o ppter aliū. et hoc cōtingit dupl^o
ita q ponat eternū finis vltim^o: t^opalē vō fi-
nis p^oim^o vel e^o. vel ita q non sint ordinati
s^o utriūq; pncipal^o intēdat tēporale et eternū.
Si ponat eternū finis vltim^o et temporale
finis ordinat^o ad finē: distinguet aliqui sic.
qā aut actio spūalis aut corporalis est. ¶ Si
spūalis est ut p^odicatio: v^o et h^o non potest
referri ad finē t^opalē vltim^o ad pecuniā. et per
cōns ad finē eternū deū. Unde fas non esset
vt aliquis p^odicaret vel celebraret dīna isto
fine ut acqrēt t^opalia de qbus sustentaret ad
dei seruitiū. Si vō sit actio corporalis sicut est
laborare in vinea dicit^o q pōt referri ad finē
t^opalē: dum tū referat postmodū ad deum ut
fodere in vinea ad pecuniā acquirēdā qua su-
stentet in seruitiū dei. Sed hoc pleni^o infra
manifestabit. Si autē e^o finis p^oim^o ponat
de^o et finis vltim^o temporale: puerissimū est
hoc est enim pueritas in utendo fruedis: de
qua dīc aug. Humana pueritas est fruendis
uti. hoc est diuina ad finē aliū referre: et s^o v^o
exponit illd. z. ecclesiastici. Ne ingrediēti terrā
duab^o viis. Et. Duab^o viis ingrediēti qui quod
dei est opere exhibet. et qd mundi est cogita-
tione querit. ¶ Si vō cōstituāt duo fines cōpn-
cipales temporale et eternum: accidit pueri-
tas de qua dicit aug. q pueritas est utendis
frui: hoc est temporalia quibus est utendum

non referre ad eterna: quib⁹ est fructuū. Scd⁹ hoc accipit illud ecclesiastici. i. Non accesseris ad illū duplici corde. et illud Jacobi. i. Vir duplex animo inconstans est in omnib⁹ viis suis. Elo. Duplex est animo qui vult gaudē cū seculo: et vult gaudē cum deo. ¶ Ad p̄mū q̄ qd obic⁹ q̄ mot⁹ nature ordinat⁹ ad motū grē. gratia enim p̄fectio est nature. vñ in ordine quodaz se hēnt natura et grā. vt in dilectione primo diligif⁹ de⁹ ga bñfic⁹: et postmodū extēsa cōsideratione diligif⁹ quia bon⁹: et forsitan nō erit idē mot⁹ numero: s̄ duo mot⁹ ordinati. Un d̄ ad illud qd dicit q̄ finis nature est i creatura: intelligēdū ē q̄ alī finis nature est in creatura et alī finis voluntatis puerse. Volūtas enī puerse ponit finē in creatura excludēdo finē lūmū. natura ponit finē in creatura ordinabile ad finē sūmū. Non erit q̄ simile de motu nature et grē: et motu voluntatis in finē t̄pale et eternū. ¶ Ad 2° d̄ q̄ rō nō pōt ordiate moneri: s̄ fm deliberatōez equali cōstitueret finē deū: et id qd est nature necessariū. Nam mot⁹ inferioris partis rōis d̄ ordinari et seq̄ motū superioris partis rōis: ga alī puerteref ordo. ¶ Ad tertiu^o qd obī de x̄po d̄. q̄ non est simile. Nam voluntas illa qua voluit non mori fuit mot⁹ sensualitatis. volūtas v̄o qua voluit mori fuit rōis. Et si dicat q̄ oīo fuit rōis: qua dixit transeat a me calix. Dicēduz est s̄⁹ Pyllariū in li. de trinitate. q̄ ratio illd̄ orauit vt aduocat⁹ sensualitati. ¶ Itē si dicatur q̄ volūtas illa fuit rationis. d̄. q̄ nō fuit rōis vt rō: s̄ rōis vt natura. et ideo non ē simile. Nos enim hic loquimur de motu rōis vt ratio est ut p̄ possit cōstituere duos fines. ¶ Ad quartum r̄ideo q̄ cū ratio deliberat de fine naturalis pietatis et de fine caritatis ad hoc q̄ sit ordinat⁹ mot⁹ et merito: necē ē vt finis p̄ncipalis sit finis caritati. bñ pōt tñ finis naturalis pietatis. s̄. visio fratris apud sanctū Jacobū ēē causa accelerationis mot⁹. non tñ ex hoc cōstituet duplex finis p̄ncipal. ¶ Ad ultimū iā patet r̄sio: et cōcedēdū est q̄ idem act⁹ potest ēē ex natura et grā: vt sbuenire isti ga homo indigēs est cōformis in nā. et sbuenire isti ga ad imaginē dei est. non tñ cōstituit duo fines eque p̄mi: ga finis nature ordinabilis est ad finē grē.

Consequenter queri
tur vtrū intentio possit poni in creatura. sic in finē ita q̄ sit finis s̄b fine eterno. Ad quod

sic arguit. Querite p̄mū regnū dei et iusticiā eius. ibi dicit interl. Non q̄ post ista: s̄ ga sūmū: et qd p̄pter se: et extra qd nihil petif. Ex q̄ relinquit q̄ t̄palia non possunt queri sic finis ordinat⁹ s̄b fine sūmo. ¶ Itē s̄⁹ cēntiā bonū et finis idem. Si q̄ t̄palia nō possunt queri sic bonū nostrū: q̄ nec sicut finis. Q̄ aut non possunt queri sicut bonū nostrū dicit aug⁹. i sermone dñi in monte assumēs illud. q̄rite p̄mū regnū dei et iusticiā ei⁹: et hec omnia apponētur vobis. Hic manifestissime ostendit hec n̄ ēē appetēda tanq̄ bona nostra ut p̄pter ipsa debeam⁹ bñfacē sic facim⁹: s̄ tñ ēē necessaria. ¶ Itē aug. in eodē. Regnū et iusticia dei bonum nostrū ē et appetēdū: et ibi finis cōstitutus: p̄pter qd oīa faciam⁹ quecūq̄ facimus. S̄ ga in hac uita militamus: uita sine his necessariis agi non potest. Ex quo relinq̄t q̄ t̄palia non possunt poni finis ordinata simplicitate intentionis. ¶ Itē qd q̄rit sicut necessariū itineri ut baculus uel uehiculum seu niaticū nō querif⁹ sicut finis itineris. Si q̄ ista t̄palia sunt querēda soluz sicut necessaria itineri ad regnū: non erunt querēda ut finis. ¶ Item res sunt ordinate fm superi⁹ et inferi⁹ et res inferiores ad inferiorē finē: et superiores ad superiorē finē. S̄ dic⁹ aug⁹. in sermone dñi in monte. q̄ rōnale aīal sicut est homo s̄blimius ordinatū ē i rerū natura q̄ irrōnabilia. sicut i sunt aues. Si q̄ appetit⁹ irrōnabiliū ferf⁹ ad t̄pale bonū: appetit⁹ rōnaliū d̄ ferri sup̄ bonū t̄pale. q̄ ordinatū erit rōali creature t̄palia appetē sicut bona sua. q̄ i t̄palib⁹ n̄ potēit ponere finem nec cōstituere itēriodem. ¶ Item dic⁹ aug. i sermone dñi i mōte. Ipsa cordis itētio qua facis quod facis sordidatur appetitu rez terrenaz et t̄paliū atq̄ cecat. q̄ itētio relata ad terrena sordida est et ceca. Relinq̄t igit ex his q̄ finis non pōt poni i t̄palib⁹ manēte simplicitate itētiōis. ¶ Cōtra. Primum querite regnum dei et iusticiam eius zc. Cum q̄ p̄mū dicat respectu secūdi: si regnū p̄mo q̄rēdū est et ei⁹ iusticia: t̄palia erūt 2° querēda. Regnū igit et iusticia d̄ poni finis p̄ncipal: et t̄palia finis secūdari. ¶ Item aug. i sermone dñi i mōte. Querēdum est primo regnum dei et iusticia eius. i. hoc est p̄ponēdū ceteris rebus ut p̄pter hoc cetera queram⁹. Si q̄ illd̄ qd querif⁹ finis est: et illud p̄pter quod q̄rim⁹ finis est: s̄ ultimus. q̄ temporalia que querūf⁹ sūt finis ad finem: que regnū dei ē. ¶ Item aliquis laborat i uinea. et eo fine ut acgrat

recogitadi dīna mādata dente. 4. Custodi te
metip̄; 7 aīam tuā sollicitē; 7 ne obliuiscaris
7 boz ne excidāt d̄ cord̄ tuo. ¶ 2. ē sollicitudo
declinādi malū dēnti. 4. Custodite aīas vr̄as
sollicite. nō uidistis aliquā silitudinē ne forte
decepti faciāt aliquā silitudinē. ¶ Tertio est
sollicitudo feruoris faciēdi bonū ro. iz. Solli-
citudine nō pigri spiritu feruētes d̄no fuitē-
tes. Dec ē sollicitudo laudabil̄ 7 in p̄cepto.
3tē est sollicitudo vitupabil̄ mltiplex. Est enī
sollicitudo inordīata sciēdi seu uana. ecclia-
stes. 2. Cū ali⁹ labore in sapientia 7 doctrina
7 sollicitudine 7 hōi ociofo quesita dimittet
7 hec nanitas 7 magnū malū. ¶ Et est sollici-
tudo acquirēdi diuitias ex cupiditate ecclia-
stes 2. P̄ d̄ozi uedit de⁹ afflictōes; 7 curā sup-
fluam vt addat 7 ogreget s̄ 7 hec nanitas 7
cassa sollicitudo mēt̄. ¶ 3tē ē sollicitudo en-
stodiēdi d̄tias seu retinēdi ex auaricia. mat.
13. Sollicitudo h⁹ seculi 7 fallacia diuitiaz
suffocāt 7 b̄ū. 3tē est sollicitudo peccādi in ad-
inueniēdo genus peccati. Sap. 14. vbi loqui-
tur de inuentione idolorum. fecerunt imagi-
nem regis quem honorare uolebant ut filium
qui aberat tanquā presentē colerēt sua sollici-
tudine. ¶ 3tē est sollicitudo peccādi in studio
ppetrandi. daniel 13. uolētes cōcubē cū ea ob-
seruabāt quortidie solliciti? uide illaz; hec ē
sollicitudo vitupabilis 7 i phibitōe. ¶ 3tes
est sollicitudo tolerabilis. 7 hec est etiā multi-
plex. Est enī sollicitudo uilettōis nālis. Tob.
10. Cū morā facēt 7 hobias p̄pter nuptias p̄-
ei⁹ sollicit⁹ erat dicēs quare moraf. 3tē ē sol-
licitudo cure rei familiaris. i. R. 9. de asinis
quas nudinsterti⁹ pdidisti ne sollicit⁹ sis; ga-
innente sunt. 3tē ē sollicitudo necessarie p̄ui-
dērie. Luce. 10. Martha. m. sol. es zc. 3tē ē sol-
licitudo infirmitat̄ humane. i. Cor. 7. Qui cuz
uoxe ē sollicit⁹ que sūt mūdi quomō placeat
uoxi. 3tē ē sollicitudo inq̄stōis moderate
7 bob. 5. Ne sollicitū te reddā; ego sum avari-
as zc. 7 hec sollicitudo tolerabilis ē 7 i p̄mis-
sione. ¶ 3tē est sollicitudo miserabilis. 7 hec
triplex. Est enim sollicitudo laboris i op̄ado
Eccliastes. 2. Detestat⁹ sum omnē industriaz
meaz in qua studiosissime laboraui 7 sollicit⁹
fui. ¶ 3tē ē sollicitudo anxietat̄ in patiēdo. i.
Mac. 6. Recessit somn⁹ ab oculis meis 7 cor-
rui corde p̄ sollicitudine; 7 dixi i cōde meo. i
quantā tribulationē ueniet in quos flūat⁹
tristitie. ¶ 3tē ē sollicitudo timoris i p̄canē-
do. Jere. 18. Sollicit⁹ sum p̄pter indeos q̄ trās

fugerūt ad caldeos: ne forte tradar i man⁹
eorū 7 illudāt mibi. 7. 4. z. Jere. Bladi⁹ que for-
midatis op̄bēdet nos i terra 7 fames p̄ qua
solliciti estis. Et hec ē sollicitudo miserabilis
Ex his p̄ q̄ sollicitudo sit phibita 7 quenō.

Consequenter in
grēdū ē de discretōe intētōis que re-
gular̄ duob⁹ generib⁹ p̄ceptoz. phibitōe te-
meritat̄ iudicii cū d̄. Nolite iudicare zc. 7 p̄-
cepto cautele cū d̄. Attēdite a falsis p̄p̄bis zc
Et primū p̄tinet ad simplicitatē colubina. 2.
p̄tinet ad prudētiā sp̄entina. de qb⁹ d̄ Mar.
10. Estote prudentes sic sp̄etes 7 simplices sic
colūbe. ¶ 3tē nota quātū ad p̄mā phibitōe;
i discretōis sue p̄sūptōis iudicii. qm̄ p̄pter B
ga infirmitati huane difficile 7 quasi impossī-
bile ē indiscreta iudicia deuitare: iō illi phī-
bitōi de iudicio i discretōe saluator ad didit
tria p̄cepta Mar. 7. Unū de petēdo adiuto-
riū gr̄e: cū d̄. Petite 7 dabit vobis. aliud de
suādo egratē legis nature respectu p̄ximicū
d̄. Oīa quecūq; uolitis ut faciāt vobis hoīes
7 vos facite illis. 3. de conatu ad amorē dei:
cū d̄. Intrate p̄ angustā portā. Ho. i. caritatē
¶ 3tē quātū ad phibitōe; in discretōis iudi-
cicii: cū d̄. Nolite iudicare zc. ¶ Nota q̄ ali-
qs indicat ex auctoritate ut iudex constitut⁹
Deut. 16. Iudices 7 magros cōstitues. Aliqs
ex uite dignitate. i. Cor. 6. Nescitis q̄ sancti
de hoc mūdo iudicabūt. Aliqs ex uitate doc-
trine. Leuit. 10. de sacerdotib⁹ d̄. Omne qd̄
iebiare pōt n̄ bibāt ut hēant sciaz discernē-
di. Primū platoz. ē. 2. p̄fettoz. 3. doctoz 7
p̄dicatoz. Et s̄ hoc accidit i debitū iudiciū
trib⁹ modis. ex defectu seu abusu auctoritat̄ i
cāz exale. Ex indignitate uite i uitioz repe-
hēione. 7 ex defectu discretōis doct̄rie i p̄di-
catōe. Et s̄ hoc dat̄ triplex p̄ceptū phibiti-
onis i discreti seu temerariū iudicii. Mar. 7.
Primo enī phibet temerariū iudiciū in dese-
ctu seu abusu auctoritat̄: cū d̄. nolite iudica-
re. ¶ 2. to reprehēdit iudiciū p̄sūptuosū ex
defectu dignitat̄ cū d̄. Quid uides festucaz
i oculo fratris. 7 s̄ d̄. i. ipocrita eice p̄mo t̄bē
de oculo tuo. ¶ 3. iudiciū indiscretū phibet i
disp̄satōe eruditionis seu doct̄rie: cū d̄.
Nolite sanctū dare canib⁹. ¶ De p̄mo p̄cepto
q̄ phibet temerariū iudiciū. qm̄. s. iudicam⁹
de his de qb⁹ n̄ est omissū iudicare ut de oc-
cultis: inq̄stū est i q̄nib⁹ de p̄tis in inq̄stōe
de p̄tis cordis. ¶ De 2. q̄ phibet p̄sumptio

indicādi in reprehēsiōe ppter indignitatem vite: in grege infra ingitōe de iudicialib' euā gelii. qōne de correctiōe fraterna. De pcepto bo quo pbibet indiscretio dispensationis doctri ne queref i ingitōe de gratis gratis vat qōne de grā pdicatiois. tñ quantū ad pñs ad plenā intelligētiā isti' pcepti. Nolite sanctū dare canib'. neq' mittat margaritas añ porcos. querēda sūt duo. ¶ Primo de itelligētia hui' pcepti. ¶ 2º de pcepti hui' obligatione.

Quantū ad primum

querit qd dicat hic sanctū. quid margarite. qd porci. qd canes. Item querit quid pbibet hoc pcepto. Si dicat q indiscretio dispensatio nis diuinoꝝ et maxime h'boꝝ quantū ad dectores et oꝛeptoꝝ. ¶ 1º. Nat. io. Que i aure auditis pdicate sup terra. ¶ 2º. Lbi 4. In sta opportune impoꝛtune. Aug. Opportune volētib'. impoꝛtune nolētib'. ¶ 3º. Aug. Au deat. derideat. sapiat et qñcūq' cogitat. ¶ 4º. Ite ipse dñs pdicauit resisētib' et cōtēnētibus h'bu' suū. q' sanctū dedit canib' et porcis. ¶ 5º. Aug. Sanctū ē qd violare atq' corrumpere nō liceat. margarite quecūq' spūalia magna extimāda sunt. et quia in abdito latent: tanq' de pfūdo erūnt. Scd' Criso. Sāctū sunt sacra vt baptisim' et encarisimā: in cui' rei figura. i. Mac. 2. dixit Marbatias. Ecce pulchritudo sancta nostra. pulchritudo nostra. claritas nostra desolata ē: et ignauerūt eā gētes. et Leu. 6. in figura eucaristie dñs. Masc' de genere Aaron vesce h'bis carnib'. q' sancta sanctorū ē. Margarite bo 5º Criso. sunt misteria veritatis: q' h'c margarite incluse conchis posite sunt in medio maris. sic et misteria in libris inclusa posita sunt in altitudine sensus scriptu raz. infra. i. Inuenta vna p'iosa margarita dedit omnia sua et oparauit eā. 25. puer. In auris aurea et margarita fulgens: qui arguit sapientes et aure obediētē. ¶ 6º. Canes 5º q' dñs aug. sunt oppugnatores v'itatis. 3sa. 56. Canes impudētissimi nescierūt saturitatē. Canis. n. sicut dicit Criso. aīal improbū supueniētib' ē supflue latrās. Apod. 22. foris canes nenefici impudici. Porci vero 5º aug. sunt oꝛeptoꝝ v'itat': v' Criso. xpiani carnales. ppūū enī ē porci in ceno volutari: nūq' celū aspiciē: nec querē dñm suū: nisi cū esurit. tales sunt xpiani q' in carnalib' desideris et imūdicis delectat: nec aspiciūt celū: nec querūt dñm: nisi cū necessitas eis aduenit. infra. 8. Dixerūt de-

mōes. si eid' nos mitte nos i porcos. De utroq' z. pe. z. Canis reuersus ad uomitū et sus lota in volatubulo lati. ¶ Ad aliud v' d. q' ista p' bibitio intell' quantū ad obstinatos in malicia nel errore. Circa quos sic dñs aug'. Dñda ē cōsideratio: q' aut ipi sunt soli. aut sunt etiā alii fideles astantes. Si ipi soli sunt tenendū est qd dñs h' dñs. Si bo alii sunt fideles astantes iuxta formā dñi pcedēdū ē: q' cū pdicaret indeis non est putādū sanctū dedit canib'. Non enim eis dedit q' sape non poterant: sed eis qui poterāt. et simul aderant: quos ppter alioꝝ imūdicā negligi nō oportebat. et cū eū oꝛemptoꝝ interrogabāt: nōdebat vt quid oꝛtradicerēt nō hērent. et vt alii qui poterant capere ex illoꝝ occasiōe multa vtili' audirēt.

De obligatione hui' pcepti. Nolite sanctū dare canib'.

¶ Primo qd tenet scire doctoz seu pdicatoꝝ. ¶ 2º et si pdicatoꝝ tēf facit qd dñs. ¶ Tertio utz mal' peccet pdicādo.

Ad primum sic. Aggei. 2. Interroga sacerdotes legē. ibi Hiero. Sacerdos si ignorat legē pbat se nō eē dñi sacerdotē. Reliq' q' sacerdos tenet scire legem. Sed h' non ē nisi rōne officii docēdi. q' qui docet tenet legē scire. ¶ Item ignar' artis medicine si n'pat officū et op' artis illi' re' est mortis. Si igif ita ē i medicina corpali: multo magis i medicina spūali: cū h'bu' dei medicina sit sic dñs i p' dñs h'bum suū et sanauit eos. ¶ Contra. In tabernaculo dñi erant p'biale et ciati sicut v' Exo. 37. et Numer. i. 6. et dicit q' hec sunt vasa maiora et minora: per que maiores doctoz et minores pdicatoꝝ designāf. Minores aut si bñ anūciant maiori sapia illustrāf. Ex quo uidef q' possunt anūciare et pdicare aliqui: licet non sint maiori sapia illustrati. Non q' g'cūq' pdicat tenet scire legē. ¶ 3º apls non per mittit mulierē docē in ecclesia: s' domi viros suos interrogent. i. cor. i. 4. q' cuilibet simplici layco licet docere uxorem suam. q' zc. ¶ 4º ē doctrina simplici exhortationis. et hec ē cois omniū. et est doctrina pdicatiois: et ista est sacerdotū. et est doctrina assume p'fessionis: vt cuiuslib' doctoz in sua scia. In p'mis sufficit scire quecūq' sunt simplicitat' credēdoꝝ et diuinoꝝ mādatoꝝ. In secūdis necessariū est scire expositiones credēdoꝝ et pceptoꝝ.

in illud. i. pe. 3. Parati semp ad satisfaciendos
omni peccati vos rone de ea que in vobis est
fide et spe. In tertius necessaria est scia omniu
ad doctrina eoz et scientia ptenetiu.

Secundo queritur

utrum p
cator tenet facere qd dicit. Et videt q sic. Job
39. Numquid pbebis equo fortitudinē aut cir
cūdabis collo ei? binnitū. Ergo. Collo eius
binnitū circūdat qm p dicator suis vocib? te
net? illud. 1. Cor. 9. Castigo corpus meū et i
fermitate redigo ne forte cū aliis p dicatoris:
ipse reprobus efficiar. ¶ Itē ro. 2. Qui alius vo
ces teipm nō doces zc. ¶ Contra. Est qui p d
icat pfectionē quā tñ nō facit. et tñ nō diceret
teneri: ut cū secularis p dicator pfectionē religi
osis et pfectis. g. zc. ¶ R. quilibet tenet facere
quod dicit? qd asserit alios teneri ad facien
dū quod dicit. tñ asserit aliqui tentio nel gene
rali vel p statu. generalis sicut asserit de ill
que ptenet ad statū salutis. Secū dū statū sicut
asserit de his que ptenet ad statū pfectionis
utpote religionis ad quā omnes non tenet.
Et sic p dicator non tenet facere? qd dicit.

Tertio queritur

utrum
malus
peccet p dicator. Ad quod sic. ps. p datori dixit
dñs. Quare tu enarras iusticias meas et assu
mis testimoniū meū p os tuū zc. ¶ Itē sciēti
bonū facere et non faciēti p dicator est illi. Jac. 4.
q magis peccat p dicator malus? qd alius? qd suus
sciens volūtate dñi sui et nō faciēs vaplabit
multis. Lud. 12. ¶ Contra. p dicator ē de ge
nere bonoz. g. in p dicator nō dicit p dicator. ¶
Itē docē ē de opib? mīe spūalib?. S; opa mīe
nō interdiciētia exnti in p dō mortali: ut fa
cere elam et bi. g. nec doctrina seu p dicator
p datori d; interdici. ¶ R. distinguūt qd ē ali
qs q docet qd tē ex officio et qd ex necessita
te. et ē ali? q docet qd ex volūtate. S; d; disti
guūt qd ē p dicator notoriū et ē p dicator occultū. Exi
stēs i p dō notorio peccat qd qd p dicator seu
ex necessitate officii seu ex volūtate p dicator. Di
cūt qd illū qd ē i p dō occulto peccare cū p dicator
ex volūtate. et h rone dicitur: nō aut illū qui
p dicator ex officio: dū tñ cū timore illud faciat
et qd coram necessitate officii. S; tñ videt qd
q docēs vel p dicator in p dō: si nō studeat cō
pungi ex dicto et volere de p dō simpli? dēnē
dici. et ideo peccare seu occultū sit peccatuz
seu manifestū: nec est simile de opibus miseri
cordie corporalib? et spūalib?: qd hic scia aggra

uat et dicitur. Et h sufficit de pceptis.

Est tractatū

de legib? et pceptis q ad cogni
tionē canēdoz ferūt et faciēdo
rū: aggredientes ingitionē de
gratia et virtutib? que offerunt ad eoz dē exe
cutionē: ad introitū diuine grē imploramus
a deo patre et dño ihu xpo. Hodus aut ing
itōis erit ut in p mīs separatiū de grā dispu
tantes ad virtutes p theologica et hām acce
ptionē dona fruct? et virtutē ordine congruo
procedam. De grā igit grē auxilio regrem?
An sit. Quid sit. De vria grē. De sibiēto grē.
De cā grē. De effectu grē. De cogne grē.

Quātum ad primum

intentōis nostre est ostēdē grām esse necessa
riam nostro arbitrio ad impletionē salutarē
dñe legis et suoz mādatoz. et vupli. pmo p
rōnes nāles dē p dō. 2. p rōnes theologicas
otra hereticos pelagianos q asseruerūt libe
rū arbitriū sufficē ad virtutē et salutem.
per rōnes igit nāles ostendit gratia esse sic.
Bono debet amor. g. et tanto bono debetur
tant? amor. g. et sumo bono debet sum? amor
Et loquimur formalis de amore sumo. g. sum
mo amore. i. sup omnia d; diligi sumū bonū.
Si g. i possibile est q creatura rōnalis de vtu
te sua diligit aliquid plusq; se et sup omnia.
g. impossibile ē q de v tute sua diligit deum
amore digno. i. sume vel plusq; se. S; h expetit
ab ea. g. necesse est q det ei donū: quo eleuet
supra se. Hoc aut nō est nisi grā. g. zc. ¶ Item
impossibile est motū extendi supra potētiam
mouētis. et hoc ē quia potētia mouētis ē cā
ipī? mot?. ¶ Itē impossibile ē potētia mouētē
extēdi supra s bām mouētē. Si g. mot? amoris
ē a potētia que ē in anima: et mot? nō pot extē
di supra potētia: nec potētia supra s bā. g. nō
potest mot? amoris extēdi supra aīam ad hoc
q amet plusq; se. et inde vt pus. ¶ Itē i possi
bile est p nām q intellexit? intelligēs se intel
ligat aliqd plusq; se. g. s; i impossibile ē q aīa
diligēs se diligit aliqd plusq; se per nām vel
rōnē. Maior pz. quia intellexit? sibi est imedia
tio: vñ i mediati? intelligit se q aliud. ¶ Itē
proportionalia debēt eē illud quo meretur et
illud qd meret. Nulla aut pportio est tpalis
ad eternū. Sed oēs actus qui sunt ex potētia
nostra sunt tpales. g. nulli actus qui sunt ex